

АЛҒЫ СӨЗ

Құрметті оқырман!

Киелі кітап — Құдайдың сөзі, күллі адамзаттың баға жетпес мұрасы. Кең-байтақ әлемде Жаратқан Иеге сиынушылар Киелі кітаптың ежелгі заманнан бізге жеткен жазбаларын қасиет тұтып, қастерлеп келеді. Оның тарихта не тікелей, не өзге кітаптар арқылы әдебиет пен ғылымға, заң мен салт-дәстүрлерімізге жасаған ізгі ықпалы орасан зор. Енді оның қасиетті жазбаларын өз ана тілімізде оқып, игілікті мазмұнымен жақыннан танысуға мүмкіндік бергені үшін Құдай Иемізге шүкірлік етеміз.

Еліміз үшінші мыңжылдыққа аяқ басқанда келешекке деген үмітіміз зор. Алдымызда «алтын дәуірдің» болуын тілейміз. Жеке адамдар мен елдер арасындағы ынтымақ пен әділдіктің берік қалыптасу жолдары Құдай сөзінде нақты көрсетілген. Арамызда тату қарым-қатынас орнығып, бейбіт, тыныш өмір орнау үшін Оның ізгі жолымен жүру ең маңызды қажеттілік.

Даналығы әлемге әйгілі Сүлеймен патша «Нақыл сөздерінде» былай деген: «Білімнің бастауы — Тәңір Иені терең қастерлеп, Оған мойынсұну». Құдайды шын жүректен қастерлеп, Оның еркіне бағынатындар үлкендерді сыйлап, кішілерді қамқорлап, мұқтаждарға мейірімділік көрсетеді, сондай-ақ заңдарды орындап, әділдік және ілгері дамуға ат салысады. Адамдар шынайы бақытты осы ақиқат жолымен жүргенде ғана табады.

Қолыңыздағы жаңа басылым «Таураттың» екі үлкен жазбасын, «Забур жырлары» мен «Нақыл сөздердің» таңдамалы жиынтығын, «Пайғамбарлар жазбаларының» бірсыпырасын және «Інжіл шарифті» толық қамтиды.

Сонымен бұл қасиетті шығарманы оқырман қауымға табыстай отырып, Жаратқан Иемізден еліміз бен үкіметімізді игілікпен жарылқап, халқымызға тыныштық пен амандық сыйлай көрсін деп тілейміз.

Аумин.

Киелі кітап туралы қысқаша мәлімет

Киелі кітап — Құдайдың адамзатқа арнаған хабарларының жиынтығы. Оның Таурат, Забур, Пайғамбарлар жазбалары және Инжіл шариф атты төрт бөліміндегі қасиетті жазбалары арқылы біз Құдай Тағаланың ізгі қасиеттері, Оның жаратқан ұлан-ғайыр әлемі және адамдарға деген игілікті еркі туралы оқып-үйренеміз.

Жаратқан Ие — бүкіл игілік пен әсемдік, құдірет пен қуаныш атаулының қайнар көзі. Алайда Өзі өмір сыйлап, жер бетінде билік жүргізуге тағайындаған Адам ата мен Хауа ана ғажайып жұмақта Алла Тағалаға бағынбай күнә жасады. Мұның кесірінен адамдар Жаратушының қасынан аластатылып, рухани өлімге душар болды. Сол кезден бастап адамзат атаулы Жаратқан Иесінен алшақ, өз бетімен жүріп, сансыз көп күнә жасап келеді.

Алайда Құдай әлі де рақымдылық көрсетіп, Нұх, Ыбырайым, Мұса және тағы басқа пайғамбарларды тағайындады. Олар арқылы адамдарға Өзінің әділ еркін білдіріп, Өзімен қарым-қатынас жасау жолын ашты. Таурат, Забур және Пайғамбарлар жазбаларынан солардың өмірлері, Құдай Тағаланың жіберген хабарлары және Оның ерекше таңдап алған халқы жайлы оқимыз. Жаратқан Ие көне заманда Өзінің ақ жолына түскендермен игілікті келісім жасаған болатын. Сондықтан да осы туралы баяндаған Таурат, Забур және Пайғамбарлар жазбалары бірігіп «Көне келісім» деп те аталады.

Құдай адамзатты күнәның құлдығынан құтқару үшін Мәсіхті жіберетінін бірқатар ғасырлар бойы пайғамбарлары арқылы алдын ала білдірген болатын. Инжіл шарифте Мәсіхтің кереметпен бұл дүниеге келіп, күнәсыз пәк өмір сүріп, адамдарды құтқару үшін өз жанын құрбан еткені туралы баяндалады. Оның өмірінде пайғамбарлардың Өзі туралы алдын ала білдіргендерінің бәрі де жүзеге асты. Инжіл шарифте Құдайдың Мәсіх арқылы адамдар үшін Өзімен жаңа, бұрынғысынан әлдеқайда артық келісімді ұсынғаны да сөз болады. Инжіл шарифтің «Жаңа келісім» деген атауы осыдан шыққан.

Сонымен Құдай кейін жаздырған қасиетті жазбалар арқылы бұрынғыларын растап, толықтырды. Осылайша адамзатқа Өзінің еркін толығырақ танып-түсінуіне мүмкіндік берді. Сол себепті Жаратқан Ие білдірген тәлімдерінің барлығын алуымыз үшін Оның Киелі кітаптағы күллі жазбаларын қастерлеп, оқып-үйренгеніміз жөн.

Теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түскен сансыз көп адамдар жарылқанып, өмірлері өзгеріп, қуаныш пен тыныштыққа кенелді. Сондай құдайшыл жандар Оның хабарлары сақталған қасиетті жазбаларды мұқият көшіріп жазып, жинақтап, кейінгі ұрпақтарға қалдырды. Ежелде қағаз пен баспахана құралдары болмағандықтан, жазу үшін папирус және арнайы әдіспен иленген тері-жарғақтар қолданылатын. Шөлді аймақтардағы құрғақ, жабулы орындарда бірқатар ежелгі қолжазбалар осы заманға дейін сақталып жетті. Мысалы, Иордан жазығының жоғарғы жағындағы шөл даладағы Құмран үңгірлерінен Ишая пайғамбардың жазбасының екі мыңнан астам жыл бұрын жасалған қолжазбасы табылды! Сонымен қатар Мысырдағы шөлді жерлерде Інжіл шарифтің бұдан бір мың алты жүз жыл бұрын жазылған толық қолжазбалары және одан да көне үзінділері сақталып келді.

Құдай сөзінің мазмұнының мыңдаған жылдар бойы өзгеріссіз сақталғанының өзі керемет! Ал Өзінің Киелі кітабының Қорғаушысы — құдіреті шексіз Құдай Тағала, Ол оны мыңдаған жылдар бойы құрып кетуден сақтап келген.

Киелі кітаптың маңызды ерекшеліктерінің тағы біреуі мынау: шамамен бір жарым мыңжылдық кезеңде түрлі адамдар арқылы жазылғандығына қарамастан, Киелі кітаптың күллі жазбаларындағы айтылғандарының бәрі бір-біріне сәйкес келеді. Киелі кітаптың ішкі біртұтастығы оның шын мәніндегі жазушысы ондағы жазбаларды жазып қалдырған кісілер емес, құдіреті күшті Құдайдың Өзі екендігін дәлелдейді.

Құдай сөзінің тағы бір ерекшелігі — оның мазмұнын түсіну аса қиынға соқпайды. Киелі кітап осыдан мыңдаған жылдар бұрын көне тілдерде жазылғанына қарамастан, оны әлемнің кез келген тіліне аударуға болады. Киелі кітаптың негізгі мазмұнын тіпті шала сауатты кісілер де түсіне алады. Әлемнің шалғай түкпірлерінде тұратын әр қилы адамдардың Киелі кітапты ешқандай түсіндірмесіз оқып-ақ Құдай жолына түсіп, күнәларына кешірім алғандары туралы куәліктердің саны аз емес.

Жаратқан Ие Өзінің сөзін күллі адамдарға арнағандықтан, Киелі кітап бүкіл адамзатқа ортақ. Оның жазбалары дүние жүзіндегі әдеби тілдердің бәріне дерлік аударылып, басылып шыққан. Ерте заманда-ақ біздің еліміздегі және бүкіл Орталық Азиядағы көптеген адамдар Құдайдың сөзін қасиет тұтып, қастерлеген. Бірсыпыра руларымыздың Мәсіхтің тура жолымен жүріп, Құдайдың жарылқауына ие болғандары жайында тарихи

деректер мол. «Ата-бабадан қалған сара жол — келер ұрпаққа да дана жол» делінгендей, біздің де Құдайдың сөзін қастерлеп, онда көрсетілген адал жолмен жүргеніміз орынды.

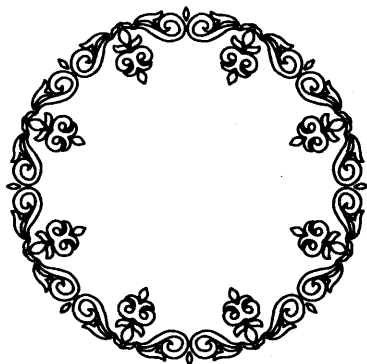
Киелі кітаптың мазмұнын түпнұсқаға дәл әрі қазақ тілінің заңдарына сәйкес етіп түсінікті аудару үшін тіл, әдебиет, тарих және дін мамандары ғылымның барлық жетістіктерін қолдануға ұмтылды. Олар Киелі кітаптың түпнұсқа тілдеріндегі ең көне қолжазбаларын негізге алып, оның басты аудармалары мен түсіндірме кітаптарын да пайдаланды.

Сонымен сонау қадым заманнан бізге жеткен осы қасиетті кітаппен қалың көпшілік, соның ішінде басшылар мен ғалымдар, ақындар мен жазушылар, өнер қайраткерлері мен жетекші мамандар да танысып, рухани игілік қабылдай алады.

Ескерту: Жазбалардың бөлімдері оңай табылу үшін арнайы тақырыпшалар енгізілді.

Сонымен қатар беттердің төменгі жағында қысқаша түсіндірме берілді. Бұларға мәтіннің ішінде * белгісімен сілтеніп, әрқайсысы қатысты аяттың санымен басталады. Мысалы, *¹⁴ немесе **² т.с.с. Түсіндірмеде Киелі кітаптағы басқа аяттарға да жиі сілтеме жасалған. Мысалы, «6:21,25-26» сол жазбаның алтыншы тарауының 21-ші және 25, 26-шы аяттарын білдіреді. Ал «Жохан 1:14» Жохан жазған Ізгі хабардың бірінші тарауының 14-ші аятына сілтейді.

Мұның үстіне, кітап соңында Киелі кітаптағы ерекше атаулар мен ұғымдарға қосымша түсіндірме берілді.

ТАУРАТ

Таурат сөзінің түпкі мағынасы — тәлім. Киелі кітаптың бірінші бөлімі, Таурат, «Мұсаның кітабы» деп те аталады. Себебі көне деректерге сай Мұса пайғамбар оны біздің заманымыздан бұрынғы 15 ғасырда Құдайдың Киелі Рухының жетелеуімен жазып қалдырған.

Дегенмен бес үлкен жазбадан тұратын Таураттың бірінші жазбасы — «Жаратылыстың басталуында» баяндалған тарихи оқиғалар мен шежірелер Мұсаның заманынан да көп бұрын орын алған еді. Олар оған ұрпақтан ұрпаққа ауызша түрде немесе қыш тақташаларға жазылып жеткен болса керек. Сирия, Ливан және Израил елдерінің мұражайларындағы археологиялық дүниелер жазу өнерінің ежелгі заманнан-ақ сол өлкеде дамығанын дәлелдейді. Жаратылыс, топан су және көне дәуірде болған басқа да оқиғалар жайлы кейбір мәліметтерді көптеген халықтар естерінде сақтап келген.

Таураттың кейінгі төрт жазбасында Ыбырайым атаның немересі — Жақыптың үрім-бұтағының Мысырдағы езгіден азат етіліп, көшіп шығуы әрі Құдай өздеріне уәде еткен елге көшіп-қонып барған жолдары суреттелген. Сол заманда Жаратқан Ие оларға Таурат заңын тапсырып, Өзіне сиынып ғибадат ететін орталық ретінде киелі шатыр құрғызды.

Жаратылыстың басталуы

Жазба туралы мәлімет

Таураттың алғашқы жазбасы адамзаттың «Әлем қалай пайда болды? Біз, адамдар, қайдан келдік? Жер бетінде не үшін өмір сүреміз? Неліктен бұ дүниеде күнә мен азап бар?» деген түпкілікті сауалдарына жауап береді.

Оның мақсаты физикалық және биологиялық майда-шүйдеге дейін тәптіштеп баяндау емес, әлемнің ұшы-қиыры жоқ кеңістіктерін, сондай-ақ тәніміздегі клеткалардың титтей құрылымын да жаратқанның Кім екенін білдіру. Көкейге қона қалатын әңгімелер алғашқы адамдардың бастапқыда Құдаймен жақын байланыста тұрып, жаратылысқа үстемдік жүргізіп, бір-бірімен тату-тәтті болғанын көрсетеді. Алайда қасиетті Тәңірдің айтқанына қарсы шығып, күнә жасағандарының нәтижесінде олар Оның қасынан қуылды. Бірақ оларға үкім шығарған кезде-ақ Құдай Тағала зұлымдықпен арандатушы эззіл шайтанды жеңіп, сол айқаста өз өмірін қиятын Құтқарушының бұ дүниеге келетінін алдын ала білдірді (3:15).

Осы Құтқарушының келуіне дайындық — жазбаның бұдан кейінгі тарауларының және Киелі кітаптың басқа бөлімдерінің негізгі тақырыбы. Адамдардың көпшілігі Жаратқан Иені тындамай, ауыр күнәға батып жатқанда, кейбіреулері ғана Оны мойындап, құрметтеуші еді. Солардың бірі Алла Тағалаға кәміл сенгендігі үшін көпке әйгілі Ыбырайым пайғамбар болды. Тәңір Ие оның өзі және ұрпағы арқылы барлық халықтарды да жарылқауды қалады (12:2-3). Ыбырайым мен оның үрім-бұтағы күнәсыз пәк болмағанмен, олар Құдайға сеніп, күнәлары үшін опық жегенде кешірілді. «Жаратылыстың басталуының» соңында Ыбырайымның немересі Жақып он екі ұлына батасын беріп тұрып болашақтағы ұрпақтары және күндердің күнінде дүниеге келетін Құтқарушы Мәсіх туралы пайғамбарлық сөз айтады (49:9-10).

1 *Әлемнің жаратылуы*

¹Әуел баста Құдай аспан мен жерді жаратты. ²Жер ретсіз, тіршіліксіз бос жатты, суға толы тұңғықтың үстін қара түнек жауып тұрды. Ал Құдай Рухы су бетінде қалықтап ұшып жүрді.

³Сонда Құдай: «Жарық пайда болсын!» — деді.* Сөйтіп жарық пайда болды. ⁴Құдай жарықтың жақсы екенін көрді. Ол жарықты қара түнектен бөліп, ⁵жарықты күн, ал қара түнекті түн деп атады. Кеш түсіп, таң атты, бұл бірінші күн еді.

⁶Содан кейін Құдай: «(Айнала тұманданып тұрған) суды ортасынан бөліп тұратын әуе кеңістігі пайда болсын!» — деп бұйырды. ⁷Осылай Ол әуе кеңістігін жасап, соның астындағы суды үстіндегі судан бөлді. Солай болды да. ⁸Құдай әуе кеңістігін аспан деп атады. Кеш түсіп, таң атты, бұл екінші күн еді.

⁹Мұнан соң Құдай: «Аспан астындағы су бір жерге жиналып, құрлық көрініп тұратын болсын!» — деді. Бұл солай болды да. ¹⁰Құдай құрлықты жер, ал жиналған суды теңіз деп атады. Ол жасағанына қарап, жақсы екенін көрді.

¹¹Құдай енді: «Жер жасыл өсімдіктерді: тұқым шашатын өсімдіктерді және дәнегі бар алуан түрлі жеміс ағаштарын өсіріп шығарсын!» — деп бұйырды. Солай болды да; ¹²жер жасыл өсімдіктерді: түрлеріне қарай тұқым шашатын өсімдіктерді және дәнегі бар жеміс ағаштарын өсіріп шығарды. Құдай жасағанына қарап, жақсы екенін көрді. ¹³Тағы да кеш түсіп, таң атты, бұл үшінші күн еді.

¹⁴Сонан соң Құдай: «Аспанда күндіз бен түнді бір-бірінен ажырататын, күндер мен жылдарды белгілейтін жарықтар орнасын!» ¹⁵Олар жерге нұрын шашу үшін аспанда жарқырайтын болсын!» — деп бұйырды. Солай болды да: ¹⁶Құдай үлкенірегі күндізге, кішірегі түнге билік жүргізетін жарқыраған екі үлкен аспан денесін, сонымен қатар жұлдыздарды да жаратты; ¹⁷жерге жарық түсіріп, күндіз бен түнді билеп, жарықты қараңғыдан ажырату үшін оларды ¹⁸аспан әлеміне орналастырды. Құдай мұның да жақсы екенін көрді. ¹⁹Тағы да кеш түсіп, таң атты, бұл төртінші күн еді.

²⁰Сонан соң Құдай: «Теңіздер, көлдер мен өзендер су жәндіктеріне толып, әуе кеңістігінде құстар ұшып жүрсін!» — деп бұйырды. ²¹Осылай Ол суды мекендейтін алып жануарларды, суда қаптап жүрген басқа да жануарлар мен жәндіктердің

*3 Яки: деп әмір етті (Еврей. хат 11:3).

барлық түрін, сонымен бірге қанаттыларды да түр-түрімен жаратты. Құдай жасағандарына қарап, жақсы екенін көрді. ²² Оларға оң батасын беріп: «Өсіп-өніп көбейіндер, теңіздерді толтырындар, құстар да жер бетінде көбейсін!» — деп бұйырды.

²³ Тағы да кеш түсіп, таң атты, бұл бесінші күн еді.

²⁴ Содан кейін Құдай: «Жер әр қилы тіршілік иелерін: малдар, бауырымен жорғалаушылар және аңдарды түр-түрімен шығарсын!» — деп бұйырды. Солай болды да; ²⁵ Құдай аңдар мен малдарды және бауырымен жорғалаушыларды түр-түрімен жаратты. Ол жасағандарына қарап, жақсы екенін көрді.

²⁶ Құдай енді: «Біз Өзімізге рухани жағынан ұқсас адамдарды жаратайық. Олар теңіздегі балықтар мен аспандағы құстарға, малға, жабайы аңға, бүкіл жер бетіне және онда жорғалап жүрген барлық жануарларға иелік етсін!» — деді.

²⁷ Осылайша Құдай адамды рухани жағынан Өзіне ұқсас етіп, бірін еркек, бірін әйел қылып жаратты. ²⁸ Оларға оң батасын беріп: «Өсіп-өніп көбейіндер! Ұрпақтарың жайылып, жер бетін толтырындар! Оны өздеріңе бағындырып, теңіздегі балықтарға, аспандағы құстарға және жер бетіндегі барлық жануарларға иелік етіндер!» — деді.

²⁹ Құдай оларға тағы тіл қатып: «Мен сендерге жер бетіндегі тұқым шашатын өсімдіктерді және дәнегі бар жеміс ағаштарын түр-түрімен бердім, бұлар сендерге тамақ болсын. ³⁰ Ал жер бетіндегі барлық аңдарға, аспандағы күллі құстарға және бауырымен жорғалаушыларға — бойында тіршіліктің лебі бар жануарлардың бәріне Мен көк шөп атаулыны қорек етуге беремін», — деді. Бұл солай болды да.

³¹ Құдай Өзінің жасағандарының бәріне қарап, өте жақсы екенін көрді. Тағы да кеш түсіп, таң атты, бұл алтыншы күн еді.

2 ¹ Осылайша аспан мен жер және олардың рет-ретімен орналасқан барлық бөлшектері* толықтай жаратылды.

² Құдай жарату жұмысын жетінші күні аяқтап, сол күні жұмыс жасамай демалды.* ³ Жетінші күнге оң батасын беріп, оны қасиетті деп белгіледі.* Себебі Ол бұл күні Өзінің жарату жұмысының бәрін бітірген соң тынықты.

*1 Яки: олардың бүкіл тобы.

*2 Яки: сол күні жұмысын доғарды.

*3 Яки: оны Өзіне бағыштады (Мысыр. шығу 20:8-11).

Адам ата мен Хауа ананың пейіш бағындағы тамаша өмірі

⁴ Аспан мен жердің жаратылғаннан кейінгі тарихы мынау:

Құдай Ие* жер мен аспанды жаратқан кезде ⁵ жер бетінде әлі де даланың бұталары мен өсімдіктері көктеп, өспеген болатын. Себебі Құдай Ие жерге жаңбыр жауғызбаған еді; оны өңдейтін адам да жоқ болатын. ⁶ Ал жер бетінен бу көтеріліп шығып, бүкіл даланы суландырды.*

⁷ Сонда Құдай Ие жердегі топырақтан адамды жасап, оның мұрнына тіршілік лебін үрледі.* Адам осылай тірі жан болып шыға келді.

⁸ Құдай Ие шығыста, Едем деген жерге пейіш бағын* орнатып, Өзі жасаған адамды сонда орналастырды. ⁹ Сонан соң Құдай Ие көз тартарлық, жеуге жақсы жемістер беретін түрлі ағаштарды жерден өсіріп шығарды. Бақтың ортасында «мәңгілік өмірді сыйлайтын ағаш» және «жақсылық пен жамандықты танытатын ағаш» та өсіп тұрды.

¹⁰ Бақты суландыратын үлкен өзен Едемнен ағып жатты, ол әрі қарай төрт өзенге бөлініп кететін. ¹¹ Біріншісі Пишон деп аталады, ол алтын шығатын бүкіл Хауила өлкесін айналып ағады. ¹² Сол елдің алтыны ерекше бағалы, онда хош иісті шайыр мен оникс атты асыл тас та бар. ¹³ Екінші өзенді Гихон деп атайды, ол Құш өлкесін айналып ағады. ¹⁴ Үшінші өзеннің аты Тигр, ол Ашурдың шығыс жағынан өтеді. Төртінші өзен — Евфрат.*

¹⁵ Құдай Ие пейіш бағын өндеп, күтіп-бағу үшін адамды сонда орналастырды. ¹⁶ Оған бұйрық беріп: «Саған бақтағы күллі ағаштардың жемістерін жеуге болады. ¹⁷ Бірақ жақсылық пен жамандықты танытатын ағаштың жемісін жемейсің! Себебі одан жеген кезде өлесің»,* — деді.

*⁴ Яки: Құдай — Жаратқан Ие.

*⁶ Немесе: жер астынан бұлақтар шығып, бүкіл жер бетіндегі топырақты суландырды.

*⁷ Немесе: жердегі шаң-тозаңнан адамды мүсіндеп, оның мұрнына өмір беретін рухты үрледі.

*⁸ Яки: жаннатты (жұмақты).

*¹⁴ Тигр: Түпнұсқада Хиддекел. Ашур: қазіргі Ирак еліне орналасқан көне заманғы Ассирия патшалығының астанасы. Евфрат: шығыс Түркия мен Ирак елдеріндегі Евфрат өзені.

*¹⁷ Мұндағы «өлуді» сөзі тек тәндік ажалды емес, «рухани өлуді», яғни Құдайдан ажырауды білдіреді (3:23; Ишая 59:2; Рим. хат 6:21; 7:9-11; Аян 20:11-15).

¹⁸ Содан кейін Құдай Ие: «Адамның жалғыз болғаны жақсы болмас. Мен оған өзіне сай көмекші жасап берейін», — деді.

¹⁹ Құдай Ие жердегі барлық жануарлар мен жәндіктерді және аспандағы күллі құстарды топырақтан жасаған еді. Енді оларды қалай атайтынын білу үшін адамға алып келді. Адам қандай ат қойса, олар солай аталатын болды. ²⁰ Сонымен адам малдарға, жабайы аңдар мен аспандағы құстардың бәріне де өз аттарын қойды.

Ал Адамға өзіне сай көмекші табылмады. ²¹ Сонда Құдай Ие Адамды терең ұйқыға батырып, ұйықтап жатқанда оның бір қабырғасын* алып, орнын етімен жауып тастады. ²² Тәңір Ие сол қабырғадан әйел жасап, оны Адамға алып келді.

²³ Риза болған Адам былай деді:

«Міне, бұл — өз сүйегімнен шыққан сүйек,
Өз етімнен шыққан ет!
Ол әйел* деп аталсын,
Себебі ол еркектен алынып жасалған».

²⁴ Сондықтан еркек әке-шешесін тастап, әйеліне қосылады,* сөйтін екеуі біртұтас болады.

²⁵ Адам мен оның әйелі жалаңаш еді, ал олар бұған ұялған жоқ.

3

Адамның Құдайға бағынбай, күнәға батуы

¹ Құдай Ие жаратқан жабайы хайуанаттардың ішіндегі ең қуы жылан* еді. Ол әйелге сұрақ қойып:

— Құдай сендерге бақтағы ешбір ағаштың жемісін жемендер деп шынымен айтты ма? — деді. ² Әйел жыланға:

— Жоқ, бізге бақтағы ағаштардың жемісін жеуге болады.

³ Бірақ Құдай: бақтың ортасында тұрған ағаштың жемісін жемендер, тіпті оған тиіспендер, әйтпесе өлесіндер деп айтқан болатын, — деп жауап берді. ⁴ Сонда жылан әйелге:

— Жоқ, тіпті де олай емес, өлмейсіндер! ⁵ Қайта, сендер осы жемісті жеген кезде көздерің ашылып, ненің жақсы, ненің жаман екенін айырып, Құдай сияқты болатындарынды Ол жақсы біледі, — деді.

*²¹ Немесе: бір бүйірін.

*²³ Түпнұсқада «әйел» деген сөз «еркек» сөзіне ұқсас дыбысталады.

*²⁴ Яки: (мықтап) жабысады.

*¹ Осында эээзіл шайтан жылан кейпін киген (Аян 20:2).

⁶Әйел ағаштың қасына барып, жемісінің жеуге жақсы, әрі көз тартарлық әдемі екенін және өзін ақылды етуге қызықтырып тұрғанын көріп, жемісті алып, жеді. Оны қасындағы күйеуіне де берді, ол да жеді. ⁷Сол кезде екеуінің көздері ашылып, өздерінің жалаңаш екенін білді. Содан олар інжір ағашының жапырақтарын біріктіріп тігіп, алжапқыштар жасап алды.*

⁸Күн батып, жел соққан кезде олар Құдай Иенің бақ ішінде жүрген дыбысын естіді. Адам мен әйелі Оның көзінен тасаланып, бақтағы ағаштардың арасына жасырынып қалды. ⁹Ал Құдай Ие Адамды дауыстап шақырып:

— Сен қайдасың? — деді. ¹⁰Сонда ол:

— Сенің бақта жүргенінді естіп, қорқып кеттім. Себебі мен жалаңашпын, сондықтан жасырынып қалдым, — деп жауап берді. ¹¹Құдай Ие Адамнан:

— Саған жалаңашсың деп кім айтты? Әлде Мен жеуге тыйым салған ағаштың жемісін жедің бе? — деп сұрады. ¹²Ол:

— Қасыма Өзің жіберген әйел маған сол ағаштың жемісін берді, мен жедім, — деді. ¹³Құдай Ие әйелден:

— Сен неге олай істедің? — деп сұрады. Әйел:

— Мені жылан азғырған соң жедім, — деді.

¹⁴Сонда Құдай Ие жыланға үкім шығарып:

— Осылай істегенің үшін барлық мал мен жабайы аңдардың ішіндегі сені қарғыс атты. Өмір бақи жер бауырлап, топырақ жеп өт! ¹⁵Әйел екеуінді, сенің ұрпағың мен оның ұрпағын өзара өштестіріп қоямын. Әйелдің ұрпағы басыңды мыжып, ал сен оның өкшесін шағатын боласың,* — деді.

¹⁶Ал әйелге Құдай мынаны айтты:

— Құрсақ көтерген кезінде көретін бейнетінді ауырлатамын, балаларыңды қиналып босанатын боласың. Сен күйеуіңе құштар болып ол саған билігін жүргізеді.

¹⁷Адамға Құдай Ие былай деді:

*7 Олар жалаңаш тәндерін, сонымен бірге өздерінің күнәлы екендерін жасырғылары келді (3:21).

*15 Бұдан былай адамзат жыланмен (әзәзіл шайтанмен) жауласатын болды. Бірақ кейінірек әйелдің Ұрпағы (пәк қыз Мәриямның Ұлы) Иса Мәсіх шайтан билеген адамдардың қолынан өлгенде-ақ шайтанды біржола жеңіп шықты (Матай 1:18-23; Жохан 12:31-32; Аян 20:2,10).

— Әйеліңнің тілін алып, Мен тыйым салған ағаштың жемісін жеген сенің кесіріңнен жердің топырағын қарғыс атты! Бұдан былай тамағыңды өмір бақи бейнет шегіп топырақтан өсіріп жейтін боласың. ¹⁸ Жердің топырағы саған арам шөп пен тікенектер қаулатып, сен даланың өсімдіктерімен қоректенетін боласың.

¹⁹ Өзің жаратылған жердің қойнына қайтып кіргенше, жейтін наныңды маңдай терінді төгіп жүріп табатын боласың. Сен топырақтан жаратылдың, қайтадан топыраққа айналасың!*

²⁰ Адам әйеліне Хауа (яки «Өмір сүруші») деген ат қойды. Себебі ол өмір сүруші адамзат атаулының түп анасы болатын болды.

²¹ Құдай Ие Адам мен оның әйеліне хайуандардың терілерінен киім жасап, оларды киіндірді.* ²² Сонан соң былай деді: «Міне, адам ненің жақсы, ненің жаман екенін біліп, Біз сияқты болды. Енді ол қолын созып, мәңгілік өмірді сыйлайтын ағаштың жемісін алып жеп, мәңгі өмір сүріп жүрмесін».

²³ Сонымен Құдай Ие адамды пейіш бағынан қуып шығып, оған өзі жаратылған жердің топырағын өндетіп қойды.

²⁴ Адамды қуып шыққаннан кейін, мәңгілік өмірді сыйлайтын ағашқа апаратын жолды күзету үшін пейіш бағының шығыс жағына керуб* деген періштелерді және жүзінен от шашып, әрі-бері қозғалып жарқылдап тұрған бір семсерді қойды.

4

Қабыл мен Әбіл

¹ Адам әйелімен жақындасқан соң оның бойына бала бітіп, Қабылды* туды. Сонда Хауа: «Жаратқан Иенің жарылқауымен дүниеге ер бала әкелдім»,** — деді. ² Бұдан кейін оның інісі Әбілді туды.

*¹⁹ Немесе: Сен топырақсың, қайтадан топыраққа айналасың.

*²¹ Адамдардың жалаңаш тәні мен ұятын жабу үшін хайуандар өлтірілді. Бұл, тіршілік иелерінің басқаның күнәсы үшін қаны төгіліп, құрбан болуының ең алғашқысы еді (Леуілік. 17:11; Еврей. хат 9:22).

*²⁴ Керубтер: Құдайдың күзетші періштелері, Оның арнаулы нөкерлері (Езекиел 1:5; 10:3; Ишая 6:2; Аян 4:6).

*¹ Яки: Қайнды.

*¹ Яки: жарылқауымен бір ер адамды иемдендім. (Түпнұсқада Қабыл, яғни Қайн есімі «Иемдену» сөзіне ұқсас дыбысталады.)

Әбіл мал бағушы, ал Қабыл жердің топырағын өңдейтін егінші болды.

³ Біраз уақыт өткен соң, Қабыл Жаратқан Иеге арнап жерден жинап алған өнімінен тарту ұсынды. ⁴ Әбіл де малының алғашқы төлдерінен әкеліп, құрбандыққа шалып, ең майлы, семіз жерлерін тарту етті. ⁵ Жаратқан Ие Әбілге және оның құрбандығына ризашылықпен қарады, бірақ Қабылға және оның ұсынған тартуына риза болмады. Бұған Қабыл қатты ашуланып, қабағын түйіп безеріп алды. ⁶ Сонда Тәңір Ие Қабылға:

— Сен неге ашуланасың? Неге қабағыңды түйіп безересің? ⁷ Егер істегенің дұрыс болса, онда сені қабылдар едім.* Ал істегенің дұрыс болмаса, онда босағанды күнәның жағалағаны: күнә сені иемденуге құштар, бірақ сен оған жол бермеуің керек,** — деп сөзін арнады.

⁸ Алайда Қабыл інісі Әбілге: «Далаға барайық», — деді. Олар далаға шыққан соң, Қабыл інісін бас салып, ұрып өлтірді.

⁹ Кейін Жаратқан Ие Қабылдан:

— Інің Әбіл қайда? — деп сұрады. Ол:

— Білмеймін; мен інімнің құзетшісі ме едім? — деп жауап қайырды.

¹⁰ Тәңір Ие:

— Сен не істедің? Ініңнің төгілген қаны Маған жерден үн қатып, кегін алуды сұрап тұр! ¹¹ Сені қарғыс атқан! Енді өз қолыңмен өлтірген ініңнің қаны сіңген жердің топырағынан аулақ жүресің. ¹² Сен оны өндегенде, түк өнім ала алмайсың. Сондықтан жер бетінде тұрағы жоқ кезбеге айналасың, — деді.

¹³ Қабыл жауап беріп:

— Менің алған жазам көтере алмастай ауыр. ¹⁴ Бүгін мені егіндік жерден* қуып отырсың, Сенің көзіңнен таса жүретін боламын. Жер бетінде тұрағы жоқ кезбеге айналамын. Кім кездессе, сол мені өлтіретін болады, — деді. ¹⁵ Бірақ Жаратқан Ие:

— Жоқ, Қабылды кім өлтірсе, содан жеті есе кек алынады, — деді де, Қабылға кездескендер өлтіріп қоймау үшін оған белгі салып берді. ¹⁶ Ал Қабыл Жаратқан Иенің көз алдынан кетіп, Едемнің шығысында орналасқан Нод (яғни «Кезбелік») деген жерге қоныстанды.

*7 Немесе: онда жүзің жарқын болмас па еді?

**7 Немесе: сен одан үстем болуың керек (Рим. хат 5:17; 6:12,16).

*14 Яки: жердің топырағынан.

Қабылдың ұрпақтары

¹⁷ Қабыл әйелімен жақындасып, оның бойына бала бітіп, Енохты туды. Кейін Қабыл қала салып, оған ұлының атын қойды. ¹⁸ Ал Енохтан Ирад, Ирадтан Мехуел, Мехуелден Метушаил, Метушаилдан Ләмех дүниеге келді.

¹⁹ Ләмех екі әйел алды, біреуінің есімі Ада, екіншісінікі Зилла еді. ²⁰ Ададан Ябал туды. Шатырларда тұрып, мал баққандар содан тарады. ²¹ Оның інісінің аты Юбал еді. Ол ішекті аспаптар мен сыбызғыда ойнаушылардың түп атасы болды. ²² Зилланың да Тұбалқабыл есімді бір ұлы болатын. Ол мыс пен темірден әр түрлі құрал-жабдықтарды жасап шығарды.* Тұбалқабылдың қарындасының аты Нағима еді.

²³ Ләмех әйелдеріне тіл қатып: «Әй, Ада мен Зилла, Ләмехтің әйелдері, мені тыңдап, сөзіме құлақ түріндер! Мені жара лағаны үшін бір еркекті, денемді көгерткені үшін бір жас жігітті өлтірдім. ²⁴ Қабыл үшін жеті есе кек алынатын болса, Ләмех үшін жетпіс жеті есе кек алынатын болады», — деді.

Сет пен Енос

²⁵ Адам ата әйелімен тағы да жақындасқан соң, Хауа ұл туып, оның атын Сет (яғни «Сыйланған») деп қойды. Себебі ол: «Қабыл Әбілді өлтірген соң, Құдай маған оның орнына басқа бір ұл сыйлады», — деді. ²⁶ Сет те ұлды болып, атын Енос деп қойды.

Сол кезден адамдар Жаратқан Иеге сиына бастады.

5*Адам атадан Нұх пайғамбарға дейінгі ұрпақтар*

¹ Мынау Адам атаның ұрпақтарының тарихы:

Құдай адамды жаратқанда, оны Өзіне рухани жағынан ұқсас етіп жаратқан болатын. ² Адамдарды бірін еркек, бірін әйел қылып жаратып, сол күні батасын беріп, «Адам»* деген ат қойды.

³ Адам ата жүз отыз жасқа келгенде өзіне ұқсас бір ұлды болып, оған Сет деп ат қойды. ⁴ Сет туғаннан кейін, Адам ата

*²² Немесе: Ол барлық қола (яки мыс) және темірмен айналысушылардың тәлімгері болды.

*² «Адам» деген сөз қазақ тіліндегідей, түпнұсқа тілінде де «кісі» дегенді білдірумен қатар, есімді де білдіреді.

сегіз жүз жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздарға әке болды. ⁵Адам ата барлығы тоғыз жүз отыз жыл өмір сүріп, қайтыс болды.

⁶Сет жүз бес жасқа келгенде ұлы Енос туды. ⁷Бұдан кейін Сет сегіз жүз жеті жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздарға әке болды. ⁸Сет барлығы тоғыз жүз он екі жыл өмір сүріп, дүниеден қайтты.

⁹Енос тоқсан жасқа келгенде Қайнанды дүниеге келтірді. ¹⁰Қайнан дүниеге келгеннен кейін Енос сегіз жүз он бес жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қызды болды. ¹¹Енос барлығы тоғыз жүз бес жыл өмір сүріп, дүниеден қайтты.

¹²Қайнан жетпіс жасқа келгенде Мақалалел туды. ¹³Бұдан соң Қайнан сегіз жүз қырық жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздарды дүниеге келтірді. ¹⁴Қайнан барлығы тоғыз жүз он жыл өмір сүріп, қайтыс болды.

¹⁵Мақалалел алпыс бес жасқа келгенде Иәрет туды. ¹⁶Иәрет туғаннан кейін Мақалалел сегіз жүз отыз жыл өмір сүріп, басқа ұл-қыздарға әке болды. ¹⁷Мақалалел барлығы сегіз жүз тоқсан бес жыл өмір сүрген соң қайтыс болды.

¹⁸Иәрет жүз алпыс екі жасқа келгенде Енохты* дүниеге келтірді. ¹⁹Бұдан соң Иәрет сегіз жүз жыл жасап, басқа да ұл-қызды болды. ²⁰Иәрет барлығы тоғыз жүз алпыс екі жыл өмір сүріп, дүниеден қайтты.

²¹Енох алпыс беске келгенде Мәтусала туды. ²²Мәтусала дүниеге келген соң, Енох үш жүз жыл бойы Құдаймен тығыз байланыста болып, басқа да ұл-қыздарға әке болды. ²³Ол барлығы үш жүз алпыс бес жыл өмір сүрді. ²⁴Енох Құдаймен тығыз байланыста жүрді. Кейін Ол жер бетінен ғайып болды, себебі Құдай оны Өзіне алып кеткен еді.

²⁵Мәтусала жүз сексен жеті жасқа келгенде Ләмех туды. ²⁶Ләмех туған соң, Мәтусала жеті жүз сексен екі жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қызды болды. ²⁷Мәтусала барлығы тоғыз жүз алпыс тоғыз жыл өмір сүріп, дүниеден өтті.

²⁸Ләмех жүз сексен екі жасқа келгенде ұлды болды. ²⁹Оған Нұх* деп ат қойып: «Ол Жаратқан Иенің қарғысына іліккен жерде бейнетпен жұмыс істеп жүрген бізге жұбатушы болады»,

*18 Енохты Ыдырыс деп те атайды.

*29 Нух: Нух және Нұқ деп те жазылады. Бұл есім түпнұсқада жұбаныш сөзіне ұқсас айтылады.

— деді. ³⁰ Нұх туғаннан кейін, Ләмех бес жүз тоқсан бес жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздарды дүниеге келтірді. ³¹ Ләмех барлығы жеті жүз жетпіс жеті жыл өмір сүріп, қайтыс болды.

³² Нұх бес жүз жасқа келген соң, Шам, Хам және Япші деген ұлдарды дүниеге келтірді.

6

*Құдайдың күнәкарларды құртып,
Нұх пайғамбарды құтқаруға шешім қабылдауы*

¹ Адамдар жер бетінде көбейе бастап, қыздары да көптеп туылғанда, ² өздерін Құдай ұлдарымыз деп есептейтін билеушілер* адамдардың қыздарының сұлу, бойшаң екенін көріп, таңдап алғандарына үйлене беретін. ³ Сонда Жаратқан Ие: «Бұдан былай Менің Рухым адам үшін арпалысқа түспейді,* себебі адам әбден бүлінген. Сондықтан ол жүз жиырма жылдан артық өмір сүрмесін», — деді.

⁴ Сол кезде де, содан кейін де өздерін Құдай ұлдарымыз деп есептейтін билеушілер адамдардың қыздарымен жақындасып, олардан бұзақы алыптар туған болатын; бұлар өткен заманда ел танып білген батырлар еді.

⁵ Жаратқан Ие жер бетінде адамдар жасаған зұлымдықтардың тым зор екенін көрді: жүрек қалаулары бойынша істегендерінің бәрі де жауыздыққа толы еді. ⁶ Сонда Тәңір жер бетінде жаратып шығарған адамдардың осындай күнәлы болып кеткеніне* қайғырып, қасірет шекті. ⁷ Сондықтан Ол: «Мен Өзім жаратқан адамды да, онымен қоса малдарды, бауырымен жорғалаушыларды және аспандағы құстарды да жер бетінен құртып жібермекпін. Өзім жаратқандардың күнәкарға айналғандарына* қайғырамын», — деді. ⁸ Жаратқан Иенің рақымына Нұх қана ие болды.

⁹ Мынау Нұхтың тарихы:

Нұх замандастарының арасында әділ, мінсіз, Құдаймен байланысып өмір сүрген адам еді. ¹⁰ Нұхтың Шам, Хам және Япші деген үш ұлы болды.

*2 Немесе: құдайшылдар. (Осы атау Сеттің Құдайға бағынған ұрпақтарын, ал «адамдардың қыздары» Қабыл ұрпағынан тараған құдайсыз қыздарды білдіруі де мүмкін: 4:17-26.)

*3 Немесе: енді Менің Рухым адам бойында қалмайтын болады.

*6 Немесе: Тәңір Өзінің жер бетінде адамдарды жаратқанына (Ру. санау 23:19; Забур жыр. 77:39-41; Ишая 63:10; Марқа 3:5; Ефес. хат 4:30).

*7 Немесе: Оларды жаратқаным.

¹¹ Құдайдың көз алдында жер беті бүлінген үстіне бүліне беріп, зұлымдыққа толды. ¹² Дүниенің әбден бұзылғанына Тәңір көзін жеткізді, себебі жер бетіндегі барлық адамдар азғындық өмір кешті. ¹³ Сонда Ол Нұхқа үн қатып, былай деді: «Мен күллі тіршілік иелерінің өмір сүруін тоқтатамын. Жер беті солардың кесірінен зұлымдыққа толды, сол себепті оларды жермен қоса құртып жіберемін. ¹⁴ Сен мықты ағаштан* сандық тәрізді кеме тұрғыз, оны бірнеше бөлімдерден тұратын етіп жасап, іші-сырттын қара шайырмен майла. ¹⁵ Оны былай жаса: ұзындығы үш жүз, ені елу, биіктігі отыз шынтақ болсын. ¹⁶ Кеменің үстіне шатыр тұрғыз. Ішін ойып, терезелер жаса, оларды ең жоғарғы жерінде бір шынтақ етіп айналдыра орналастыр.* Ал есігін бүйірінен шығар. Кеменің төменгі, ортаңғы, жоғарғы қабаты болсын.

¹⁷ Біліп ал: Мен аспан астындағы жанды мақұлықтардың бәрін құрту үшін жер бетіне топан су қаптатамын. Жер бетіндегінің барлығы құруға тиіс. ¹⁸ Алайда сенімен келісімді жасамақпын.* Өзің де, ұлдарың, әйелің және келіндерің де кемеге кіресіндер. ¹⁹ Тірі жануарлардың әрқайсысынан екі-екіден кемеге бірге ала баруың керек, біреуі еркек, біреуі ұрғашы болсын. ²⁰ Тіршілікті жалғастыру үшін құстардың, малдардың және бауырымен жорғалаушылардың әр түрінен — барлығынан қос-қостан сенімен бірге ішке кірулері керек. ²¹ Ал сен өзінді және оларды тамақтандыру үшін жеуге жарайтын тағамдардың барлығынан қор жасап ал».

²² Нұх барлығын Құдай оған қалай бұйырса, солай істеді.

7

Топан судың басуы

¹ Сонан кейін Жаратқан Ие Нұхқа былай деді: «Үй ішіңмен бірге кемеге кір! Себебі Мен сенің замандастарыңның арасында әділ екенінді көрдім. ² Жер бетіндегі жануарлардың әр түрлері өмірлерін жалғастыру үшін, адал жануарлардың әрқайсысынан жеті жұптан ал. ³ Арам жануарлардан екеуден ал, бір еркек, бір ұрғашы болсын және аспандағы құстардың әр түрінен де жеті жұптан ал. ⁴ Жеті күн өткен соң Мен жер бетіне

*¹⁴ Немесе: (шайыры мол, қарағай тұқымдас) кипарис ағашынан.

Түпнұсқада гофер ағашынан.

*¹⁶ Немесе: шатыр мен қабырғалардың аралығы бір шынтақ болсын.

*¹⁸ 8:21-22; 9:8-17.

қырық күн, қырық түн бойы жауын жауғызамын, жер бетіндегі Өзім жаратқан жаны барлардың бәрін жоқ қыламын».

⁵ Нұх бәрін де Жаратқан Ие бұйырғандай істеді.

⁶ Жер бетін топан су қаптаған кезде Нұх алты жүз жаста еді.

⁷ Ол өзінің ұлдары, әйелі және келіндерімен жерге топан су жайылмас бұрын кемеге кіріп алды. ⁸ Жұпталып алынған адал және арам жануарлар, құстар мен жер бетінде жорғалаушылардың барлығы бір еркек, бір ұрғашыдан ⁹ Құдай Нұхқа бұйырғандай оның қасына кемеге кірді. ¹⁰ Жеті күн өткеннен кейін жер бетін топан су жапты.

¹¹ Нұх алты жүз жасқа келгенде, екінші айдың он жетісінде — дәл сол күні терең тұңғиықтағы барлық қайнар көздерден су атқылап, әрі аспан қақпалары айқара ашылып, ¹² жерге қырық күн, қырық түн бойы жаңбыр құйып тұрды.

¹³ Ал Нұх, оның ұлдары Шам, Хам және Япші, Нұхтың әйелі мен келіндері сол күні кемеге кірген еді. ¹⁴ Солармен бірге жабайы аңдардың, малдардың, жер бетінде бауырымен жорғалаушылардың және құстардың, қос қанаттылардың барлық түрлерінен, ¹⁵ яғни жаны барлардың бәрінен де жұптасып Нұхтың қасына кемеге енгендер болды. ¹⁶ Олар Құдай Нұхқа бұйрық еткендей, барлық аңдардан бір еркек, бір ұрғашы болып, ішке кірді. Содан кейін Жаратқан Ие есікті жауып тастады.

¹⁷ Сонымен жер бетін қырық күн бойы топан су қаптады, судың көтерілгені соншалықты, кеме қалқып жүрді. ¹⁸ Жер бетінде су тіптен көбейіп асып-тасып кетті, кеме судың үстінде жүзіп жүрді. ¹⁹ Су жер бетінде көбейіп, көтерілген үстіне көтеріле берді, тіпті аспан астындағы барлық биік таулар да судың астында қалды. ²⁰ Су таулардың үстін басып, жеті жарым метрге таяу биіктікке көтеріліп, олар су астында қалды. ²¹ Сонда жер бетінде қыбырлап жүрген күллі тірі мақұлықтар: құстар, малдар, жабайы аңдар, жер бетінде қаптап жүрген жәндіктер түгелімен және барлық адамзат та суға батып кетті. ²² Осылайша құрғақ жердегі тіршілік атаулының иелері түгел опат болып, ²³ жер бетіндегінің барлығы жойылды: адамнан бастап малға дейін, бауырымен жорғалаушылардан бастап аспандағы құстарға дейін бәрі де жер бетінен құрып кетті. Тек Нұхпен бірге кеменің ішінде болғандар ғана аман қалды.

²⁴ Жүз елу күн бойы жер бетінде су үздіксіз көтерілумен болды.

8

Топан судың тоқтауы

¹ Құдай Нұхты және онымен бірге кемедегі барлық жабайы аңдар мен малдарға мейірімділік көрсетіп, жер бетінде жел тұрғызды. Осылай су тартыла бастады. ² Тұңғыықтағы қайнар көздер бітеліп, аспан қақпалары жабылып, жанбыр басылды. ³ Жер жүзіндегі судың беті қайтып, жүз елу күн бойы су біртіндеп тартыла берді. ⁴ Содан жетінші айдың он жетінші күні болғанда, кеме Арарат тауының үстіне тоқтады. ⁵ Су оныншы айға дейін үздіксіз азайып, оныншы айдың бірінші күні тау шыңдары көріне бастады.

⁶ Қырық күн өткенде Нұх кемеді өзі жасаған терезені ашып, ⁷ бір құзғынды сыртқа ұшырып жіберді. Құзғын жер бетіндегі су кепкенше келіп-кетіп ұшып жүрді. ⁸ Содан кейін Нұх жер бетіндегі судың азайғанын тексеру үшін бір көгершінді сыртқа ұшырып жіберді. ⁹ Бірақ көгершін қонақтауға орын таппай, кемеге қайта оралды, себебі жер бетін әлі де су басып тұр еді. Нұх қолын сыртқа созып, көгершінді қайтадан кемеге кіргізіп алды. ¹⁰ Жеті күн күте тұрып, тағы да сол көгершінді кемеден ұшырып жіберді. ¹¹ Көгершін кешке қарай оған қайтып оралғанда, жаңа көктеген зәйтүн ағашының бір жапырағын тұмсығына қыстырып ала келді. Осылайша Нұх жер бетіндегі судың қайтқанын білді. ¹² Дегенмен ол тағы жеті күн күтті, содан кейін тағы бір көгершінді сыртқа ұшырып жіберді. Бұл жолы көгершін қайта оралмады.

¹³ Нұхтың алты жүз бір жасқа толған жылының бірінші айының бірінші күні жер бетіндегі су тартылған еді. Нұх кемесінің шатырын ашып, жердің кепкенін көрді. ¹⁴ Екінші айдың жиырма жетінші күні жер беті мүлдем құрғап болды.

¹⁵ Сол кезде Құдай Нұхқа былай деді: ¹⁶ «Әйелің екеуің кемеден шығындар, ұлдарың мен келіндерің де шықсын. ¹⁷ Кемеден болған түрлі құстарды, малдарды және жер бетінде жорғалап жүргендерді сыртқа алып шық, олар жер бетін жайлап, өсіп-өніп көбейсін».

¹⁸ Сонда Нұх ұлдары, әйелі және келіндерімен бірге кемеден шықты. ¹⁹ Барлық аңдар мен малдар, құстар мен жер бетінде жорғалаушылар түр-түрімен, үйірімен түгел кемеден сыртқа шықты.

Құдайдың Нұхпен жасаған келісімі

²⁰Нұх Жаратқан Иеге арнап құрбандық беретін орын жасады да, малдың және құстың бәрінің адалынан алып, оларды құрбандыққа шалып, өртеп жіберді. ²¹Шалынған құрбандықтың жағымды иісі Иемізге жеткенде, Ол іштей мынадай ой түйді: «Адамның ішкі ниеті бала кезден-ақ зұлымдыққа бейім болса да, Мен бұдан былай еш уақытта жерді адамдарға бола қарғамаймын. Енді ешқашан да Өзім жасағандай барлық тіршілік атаулыны құртып жібермейтін боламын. ²²Бұдан былай, жер жер болып тұрған уақытта, тұқым себу мен егін ору, аяз бен ыстық, жаз бен қыс, күн мен түн үздіксіз бола бермек».

9 ¹Құдай Нұх пен оның ұлдарына былай деп бата берді: «Өсіп-өніп, ұрпақтарың көбейіп, жерді толтырыңдар. ²Сендерді көргенде, барлық жер бетіндегі аңдар мен аспандағы құстарды, жер үстінде қыбырлап жүргендер мен теңіздегі балықтарды үрей мен қорқыныш билесін. Себебі олар сендердің иеліктеріңе берілді. ³Қимылдап жүргендер мен кеудесінде жаны барлардың бәрі сендерге қорек болады. Өсімдіктерді бергенім сияқты, қазірден бастап сендерге бәрін де беремін.

⁴Алайда қанын шығармай тұрып, олардың етін жеуші болмандар, жаны қанында ғой. ⁵Ал егер сендердің қандарың төгілетін болса, Мен сол үшін есеп беруді талап ететін боламын. Кез келген аңнан және кісіден адамның өмірі үшін есеп беруді талап етемін. ⁶Кімде-кім адамның қанын төксе, оның да қаны адам арқылы төгілетін болады, себебі Құдай адамды Өзіне ұқсас етіп жаратты.* ⁷Ал сендер өсіп-өніп көбейіп, жер бетін жайлаңдар».

⁸Құдай Нұхқа және оның ұлдарына тағы да үн қатып: ⁹«Осылай Мен сендермен, келешек ұрпақтарыңмен ¹⁰және сендердегі барлық тірі мақұлықтармен: құстармен, малдармен, жабайы аңдармен, сендермен бірге кемеде шыққан жер бетіндегі барлық жан-жануарлармен келісім жасаймын. ¹¹Бұдан былай еш уақытта барлық тіршілік атаулы топан судан құрымайды және жерді бүлдіретін топан су ешқашан қайтып болмайды деп, сендермен келісім жасаймын», — деді.

---

^{*6} Осымен Құдай Өзінің алдында адам баласының қандай құнды екенін көрсетті. Ол адамдардың өз беттерімен кек алуларына рұқсат етпей, билік иелеріне адамның өмірін қорғауды бұйырды (Рим. хат 13:4).

¹² Мұнан соң Құдай тағы былай деді: «Менің сендермен және қастарыңда жүрген бүкіл тіршілік иелерімен барлық болашақ ұрпақтар үшін де жасаған келісімімнің белгісі мынау: ¹³ Мен садаққа ұқсас кемпірқосағымды бұлтқа орнатамын, бұл — Менімен жердің арасындағы келісімнің белгісі.

¹⁴ Мен жерге жаңбырдың бұлттарын жібергенде, олардың арасынан кемпірқосақ көрінетін болады. ¹⁵ Сол кездерде Мен Өзімнің сендермен және барлық тіршілік иелерімен жасаған келісімімді есіме түсіремін: су бұдан былай ешқашан да барлық тіршілік иелерін құртатын топан суға айналмайды. ¹⁶ Бұлттың арасында тұрған кемпірқосақты көрген сайын, Мен жер бетіндегі әр түрлі тіршілік иелерімен мәңгілікке жасасқан келісімімді есіме аламын».

¹⁷ Сонымен Құдай Нұхқа: «Бұл — Менің жер бетіндегі барлық тіршілік атаулымен бекіткен келісімімнің белгісі», — деді.

Нұхтың ұлдары

¹⁸ Кемеден шыққан Нұхтың ұлдарының есімдері: Шам, Хам, Япші. Хам Қанаханның әкесі еді. ¹⁹ Бұлар Нұхтың үш ұлы болатын, осылардан жер бетіндегі барлық халықтар тарады.

²⁰ Нұх жер өңдеп, жер бетінде бірінші болып жүзім екті. ²¹ Бірде ол шарап ішіп, мас болып, шатырдың ішінде жалаңаш жатты. ²² Қанаханның әкесі Хам өз әкесінің жалаңаш денесін көріп, сыртқа шығып, оны екі бауырына хабарлады. ²³ Ал Шам мен Япші бір жамылғыны иықтарына іле салып, теріс қарап ішке кіріп, әкелерінің денесін жапты. Жүздерін басқа жаққа бұрғандықтан, олар оның жалаңаш денесін көрген жоқ.

²⁴ Нұх мастығынан айығып, оянғаннан кейін, кіші ұлының* өзін келеке еткені туралы естіп, ²⁵ былай деді:

«Қанаханды* қарғыс атсын!

Ол ағайындыларының ең бейшара құлына айналсын!»

²⁶ Содан соң ол:

«Шамның Құдай Иесі мадақталсын!

Ал Қанахан Шамның құлы болсын!

²⁷ Құдай Япшінің өрісін кеңейтсін,

*²⁴ Яки: ортаншы (Шамнан кейінгі) ұлының.

*²⁵ Хам ұлы Қанаханның ұрпақтары Құдайдан безіп, жүгенсіз өмір сүрді (10:6,15-19; 15:16; 18:20-21; 19:13; Леуілік. 18:1-30).

Ол Шамның шатырларында тұрсын!
Ал Қанахан оның құлы болсын!» — деді.

²⁸Топан судан соң Нұх үш жүз елу жыл өмір сүрді. ²⁹Нұх барлығы тоғыз жүз елу жыл өмір сүріп, қайтыс болды.

10

Шам, Хам, Япшиден тараған ұлттар

¹Мынау Нұхтың ұлдары Шам, Хам және Япшінің үрім-бұтақтарының тарихы: олардың ұлдары топан судан кейін дүниеге келді.

Япшілер

²Япшінің ұлдарының аттары мынандай: Гомер, Магог, Мадай, Яуан, Тубал, Мешех және Тирас. ³Гомердің ұлдары мыналар: Ашкеназ, Рифат және Тоғарма. ⁴Яуанның ұлдары мыналар: Елиша, Тарсис, Кіттим және Доданим. ⁵Бұлардан әрқайсысы өз тіл ерекшеліктеріне, руларына қарай бөлінген аралдарда, жағалауларда тұратын түрлі-түрлі халықтар тарады.

Хамның үрім-бұтағы

⁶Хамның ұлдары мыналар: Құш, Мысраим, Пұт және Қанахан. ⁷Құштың ұлдары мыналар: Себа, Хауила, Сапта, Рахама және Саптеха. Рахаманың ұлдары мыналар: Шаба мен Дедан.

⁸Құштан Нымрод тарады, ол жер бетіндегі ең күшті әміршіге айналды. ⁹Ол Жаратқан Иенің көзіне түскен мықты аңшы болды; сондықтан да: «Мынау — Иенің көзіне түскен Нымрод сияқты мықты аңшы екен», — деген мысал бар. ¹⁰Оның патшалығы Шинар жеріндегі Бабыл, Ерех, Аққад, Қална деген қалалардан басталатын еді. ¹¹Ол осы жерден Ассурға келіп, Ниневи, Рехебот-Ир, Қалах деген қалаларды ¹²және Ниневи мен Қалахтың арасында орналасқан Ресен қаласын да тұрғызды. Бұл үлкен қала болатын. ¹³Мысраим болса, луд, анам, лехап, нафтух, ¹⁴патрус, қаслух және қаптор атты халықтардың түп атасы болған еді. Қаслухтықтардан філістірлер тарады. ¹⁵Қанаханның тұңғыш ұлы Сидон еді; содан кейін Қанаханның ұрпақтарынан хет, ¹⁶ебус, амор, гергес, ¹⁷хев, арк, син, ¹⁸арва, цемар және хамат атты халықтар да тарады.

Кейін қанахандықтардың рулары әрі қарай тарап кетті. ¹⁹Қанахандықтар орналасқан аймақ Сидоннан басталып Герар

арқылы Газаға дейін, сонан соң Содом, Гомора, Адма, Зебоимды орап өтіп, Лашаға дейін созылып жататын.

²⁰ Бұлар руларына, тіл ерекшеліктеріне, тұрған жерлеріне, халықтар болып бөлінуіне қарай орналасқан Хамнан тараған ұрпақтар еді.

Шамның үрім-бұтағы

²¹ Япшінің ағасы Шамнан да ұлдар туған. Шам Еберден тараған барлық ұрпақтардың түп атасы еді.

²² Шамның ұлдары мыналар: Елам, Асур, Арпахшад, Луд және Арама.

²³ Араманың ұлдары мыналар: Ұз, Хұл, Гетер және Маш.

²⁴ Арпахшадтан Шелах, Шелахтан Ебер туды. ²⁵ Еберден екі ұл туды: ол тұңғышына Пелек (яғни «Бөліну»), деген ат қойды, өйткені сол кезде жер беті бөлінді. Ал кенжесінің есімі Жоқтан еді. ²⁶ Жоқтаннан Алмодат, Шалеф, Хазармабет, Жерах, ²⁷ Хадорам, Узал, Дикла, ²⁸ Обал, Абимаел, Шаба, ²⁹ Опыр, Хауила және Жобаб туды; бұлардың бәрі Жоқтанның ұлдары.

³⁰ Олардың тұрған жерлері Мешадан бастап Сефар арқылы шығыста орналасқан тауға дейін жететін.

³¹ Бұлар руларына, тіл ерекшеліктеріне, тұрған жерлеріне, халықтар болып бөлінуіне қарай орналасқан Шамның ұрпақтары еді.

³² Шығу тегіне, халықтар болып бөлінуіне қарай орналасқан Нұхтың ұлдарының ұрпақтары — осылар. Олардан топан судан кейін пайда болған халықтар жер бетіне тарап кетті.

11

Бабыл мұнарасының салынуы

¹ Жер бетіндегі бүкіл адамзат бір тілді, бірдей сөздерді қолданды. ² Адамдар шығыста көшіп жүргенде Шинар жерінде* бір жазық алқапты тауып, соған орналасты.

³ Олар бір-біріне: «Келіндер, кірпіш құйып, оны отқа күйдірейік!» — деді де, тас орнына күйген кірпіш, әк орнына қарамай алды. ⁴ «Өзімізге қала және төбесі көкке жететін зәулім мұнара тұрғызайық. Осылайша өз атымызды шығарайық, сонда біз жердің түкпір-түкпіріне бытырап кетпейміз», — десті.

*2 Немесе: шығыстан көшіп кеткенде Бабыл жерінде (11:9).

⁵ Ал Жаратқан Ие көктен түсіп, адамдар тұрғызып жатқан қала мен мұнараға көз салды: ⁶ «Олар біртұтас халық болып, бірдей тілде сөйлеп, мынаны істей бастады. Бұдан былай олар ойындағыларын жүзеге асырмай қоймайтын болады. ⁷ Енді Біз жерге түсіп, бірін-бірі түсінбеулері үшін олардың тілін шатастырып жіберейік», — деді.

⁸ Осылайша Жаратқан Ие оларды сол жерден бүкіл жер бетіне бытыратып жіберіп, қала құрылысын тоқтатты. ⁹ Сондықтан қалаға Бабыл* деп ат қойылды, өйткені Жаратқан Ие сол жерде бүкіл әлемдегі тілді шатастырып, адамдарды жер бетіне бытыратып жіберді.

Шамнан Ыбырайымға дейінгі ұрпақтар

¹⁰ Мынау Шамның ұрпақтарының тарихы:

Топан судан кейін екі жыл өткенде Шам жүзге толып ұлы Арпақшад дүниеге келді. ¹¹ Сонан соң ол тағы бес жүз жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздары болды.

¹² Арпақшад отыз беске келгенде одан Шелах туды. ¹³ Шелах туған соң, Арпақшад төрт жүз үш жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздарға әке болды.

¹⁴ Шелах отызға келгенде одан Ебер дүниеге келді. ¹⁵ Ебер туғаннан кейін де Шелах тағы төрт жүз үш жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздарға әке болды.

¹⁶ Ебер отыз төрт жасқа келгенде одан Пелек туды. ¹⁷ Пелек туғаннан кейін де Ебер төрт жүз отыз жыл өмір сүріп, тағы да ұл-қызды болды.

¹⁸ Пелек отыз жасқа келгенде одан Регу туды. ¹⁹ Регу туған соң, Пелек екі жүз тоғыз жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздарды дүниеге келтірді.

²⁰ Регу отыз екі жасқа келгенде одан Серук туды. ²¹ Серук туған соң, Регу екі жүз жеті жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздарға әке болды.

²² Серук отыз жасқа толғанда ұлы Нахор туды. ²³ Нахор туған соң, Серук екі жүз жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздары дүниеге келді.

---

*9 «Бабыл» көне аккад тілінде «тәңірге қақпаны» білдірсе, түпнұсқада «балал» («бытырау») деген сөзге ұқсайды. Қаланың кейінгі грекше аты — Вавилон (яки Вавилон).

²⁴ Нахор жиырма тоғыз жасқа келгенде одан Тарах туды.
²⁵ Тарах туған соң, Нахор жүз он тоғыз жыл өмір сүріп, басқа да ұл-қыздарды дүниеге келтірді.

²⁶ Тарах жетпіс жасқа толғаннан кейін, одан Ыбырам,* Нахор, Харан дүниеге келді.

*Тарахтың үрім-бұтағы және оның Халдей елінен
Харанға көшіп келуі*

²⁷ Мынау Тарах ұрпағының тарихы: Тарахтан Ыбырам,* Нахор, Харан атты ұлдары дүниеге келді. Хараннан Лут туды, ²⁸ ал Харан әкесі Тарахтың көзі тірісінде Халдей елінде өзі туған Ур қаласында* дүние салды. ²⁹ Ыбырам мен Нахор үйленіп, Ыбырамның әйелі Сарай, ал Нахордың әйелі Мылқа болды, ол Ысқаның әкесі Харанның қызы еді. ³⁰ Сарай құрсақ көтермегендіктен Ыбырамның балалары болмады.

³¹ Тарах өз ұлы Ыбырамды, немересі Лутты және келіні Сарайды ертіп алып, Қанахан жеріне бару мақсатында бәрі бірігіп Халдей еліндегі Ур қаласынан жолға шықты. Алайда олар Харан* аймағына келгенде сол жерде қоныстанып қалды.

³² Тарах екі жүз бес жыл өмір сүріп, Харанда қайтыс болды.

12

*Құдайдың Ыбырамды таңдап алып, сол арқылы
барлық халықтарды жарылқауы*

¹ Жаратқан Ие Ыбырамға сөзін арнап былай деп бұйырған еді:
— Сен еліңді, туған-туысқандарыңды және әкеңнің үйін тастап, Мен саған көрсететін елге көш!*

² Мен сен арқылы ұлы халық жасаймын,

Сені жарылқаймын да атыңды шығарамын.

Менің ақ батам сен арқылы басқаларға да жететін болады.

³ Саған ақ батасын бергендерге Мен де ақ батамды беремін,
Ал кім сені қарғаса, соны Мен де қарғаймын.

Сен арқылы Мен жер бетіндегі барлық ұлттарды жарылқаймын.

*^{26,27} Ыбырам: Құдай кейін Ыбырайым (Ибраһим) деп ат қойған пайғамбар. Оған Киелі кітапта «Құдайға сенушілердің түп атасы» деген атақ берілген.

*²⁸ Халдей елі, Ур қаласы: қазіргі Иракта орналасқан ежелгі Бабыл елінің оңтүстік жағында, Парсы шығанағына таяу.

*³¹ Түркияның оңтүстік шығыс жағында, Сирия шекарасына жақын.

*¹ Елшілер. істері 7:2.

⁴ Сондықтан Ыбырам Жаратқан Иенің айтуымен жолға шықты. Қасына Лут ілесті. Хараннан көшіп кеткен кезде Ыбырам жетпіс бес жаста еді. ⁵ Осылайша Ыбырам әйелі Сарайды және туған інісінің баласы Лутты ертіп, бар жиған-тергендері мен Харанда өздері иемденген қызметшілерін де алып, сапарға шығып, Қанахан еліне барды.

⁶ Ыбырам сол елді кезіп, Сихем қаласының қасындағы алып емен ағашы өсіп тұрған Море деген жерге дейін жетті. Ол кезде елді қанахандықтар мекендеуші еді. ⁷ Ал Жаратқан Ие Ыбырамға аян беріп: «Мен сенің ұрпағыңа осы елді сыйлаймын», — деп уәде етті. Ыбырам сол жерде өзіне аян берген Тәңір Иеге арнап құрбандық ұсынатын орын тұрғызды.

⁸ Содан соң ол Бетел қаласының шығыс жағындағы тауға қарай бет алып, батыс жақтағы Бетел қаласы мен шығыс жақтағы Ай қаласының ортасына шатырын тікті. Сол жерде де Жаратқан Иеге арнап құрбандық ұсынатын орын тұрғызып, Оған сиынды. ⁹ Сонан соң Ыбырам сапарын оңтүстіктегі Негев айдаласына қарай жалғастырды.

Ыбырам мен Сарайдың Мысырға көшіп баруы

¹⁰ Бірақ Қанахан елін ашаршылық жайлап, Ыбырам біраз тұра тұру мақсатымен Мысырға көшіп барды. Себебі аштық үдеп тұрған еді. ¹¹ Мысырға тақап қалғанда, ол әйелі Сарайға былай деді:

— Сенің керемет сұлу әйел екеніңді жақсы білемін.

¹² Мысырлықтар сені көргенде: «Мынау оның әйелі» деп, саған бола мені өлтіріп, ал сені тірі қалдырып, иемденіп жүрер.

¹³ Маған да, саған да жақсы болсын, өз игілігің үшін де мені аман қалсын десең, өзінді «Ыбырамның қарындасымын» деп айтшы.*

¹⁴ Солай болды да: Ыбырам Мысырға келген соң мысырлықтар Сарайдың өте сұлу әйел екенін байқады. ¹⁵ Мысыр патшасы перғауынның* сарайындағы ақсүйектер де әйелді көріп, перғауынға оның көркін мақтап жеткізді. Сонда перғауын оны өз сарайына алдыртты. ¹⁶ Әйел үшін Ыбырамға жақсылық жасап,

*¹³ Сол заманғы патшалар жеке адамдардың хұқықтарын менсінбей, қалаған әйелдеріне ие болатын. Сарай шынымен Ыбырамның қарындасы да болатын (20:12; Патша.1-ж. 8:10-17).

*¹⁵ Перғауын: ежелгі заманда Мысыр патшасының атағы (фараон).

оған молынан қой, сиыр, есек пен түйені, құлдар мен күндерді сыйлады.

¹⁷ Бірақ Жаратқан Ие Ыбырамның әйелі Сарайға бола перғауынға және оның үй ішіне жаман індет жіберді. ¹⁸ Сонда перғауын Ыбырамды өзіне шақырып алып, оған: «Сен маған не істедің? Неге оның өз әйелің екенін айтпадың? ¹⁹ Не үшін оны қарындасым дедің? Сол себептен де оны әйелдікке алмақшы болдым. Әйелің өзіңе, ал да кет», — деді. ²⁰ Өз адамдарына Ыбырам жайында бұйрық беріп, олар оны әйелімен және барлық иелігімен бірге жолға шығарып салды.

13

Ыбырам мен Луттың бір-бірінен бөлініп кетуі

¹ Сонымен Ыбырам әйелімен, барлық иелігімен және қасындағы немере інісі Лутпен бірге Мысырды тастап, солтүстікке қарай, Қанаханның оңтүстік аймағына жүріп кетті. ² Ыбырам малға, күміс пен алтынға өте бай болатын.

³ Ол оңтүстік аймақтан шығып, Бетелге бағыт алып, жер-жерді аралап көшіп-қонып жүрді. Осылайша Бетел мен Айдың ортасында орналасқан, өзі алғаш шатыр тігіп, ⁴ құрбандық беретін орын тұрғызған жерге жетіп, Жаратқан Иеге сиынып тағзым етті.

⁵ Ыбыраммен бірге көшіп-қонып жүрген Луттың да ірілі-ұсақты малдары және шатырлары болды. ⁶ Екеуінің мал-мүліктері көбейіп кеткендіктен бір орынға қоныстануларына жер аздық жасап, олар енді бір жерде бірігіп тұра алмады. ⁷ Сол себепті Ыбырам мен Луттың малшыларының арасында дау-жанжал туа бастады. Бұның үстіне сол кезде қанахандық және перездік тайпалар да осы елді мекендейтін.

⁸ Сонда Ыбырам Лутқа: «Екеу ара, сондай-ақ малшыларымыздың арасында да дау-жанжал туғызбай-ақ қояйық, ағайынды адамдармыз ғой. ⁹ Бір-бірімізден бөлінейік, қалаған жеріңді тандап ал: сен сол жақты тандасаң, мен оң жаққа, сен оң жақты қаласаң, мен сол жаққа кетейін», — деп ұсыныс жасады.

¹⁰ Лут айналасына көз тастап, бүкіл Иордан өзені аңғарының Сигорға дейін сулы жер екенін көрді. Себебі бұрын, Жаратқан Ие Содом мен Гомораны құртпай тұрғанда, бұл жер Едем бағы* немесе Ніл бойындағы Мысыр елі сияқты суы мол жер болатын. ¹¹ Лут өзіне Иордан бойындағы бүкіл

*10 Яки: Жаратқан Иенің жаратқан пейіш бағы (2:8-14).

аймақты таңдап алып, шығысқа қарай көшті. Осылайша екі туысқан бір-бірінен бөлініп, ¹² Лут Иордан бойындағы қалалардан бастап Содомға дейін шатыр тігіп, қоныстанып жатқанда, Ыбырам Қанахан жерінде тұра берді. ¹³ Ал Содомның тұрғындары Жаратқан Иенің көз алдында ауыр күнәға батқан зұлым адамдар еді.

¹⁴ Лут бөлініп кеткеннен кейін, Жаратқан Ие Ыбырамға сөзін арнап: «Айналана көз тастап, тұрған жеріңнен бастап солтүстік пен оңтүстікке, шығыс пен батысқа қара: ¹⁵ Мен көрініп тұрған мына жердің бәрін саған және сенің ұрпағыңа мәңгілікке беремін. ¹⁶ Мен үрім-бұтағыңды сансыз көп етемін. Кім жер бетіндегі құм түйіршіктерін санай алса, оның сенің үрім-бұтағыңды да санай алғаны. ¹⁷ Тұр да, жолға жиналып, бүкіл жердің түкпір-түкпірін кезіп шық, өйткені оны саған беремін», — деді.

¹⁸ Ыбырам шатырларын көліктеріне артып, Хеброн қаласының түбіндегі алып емен ағаштары өсіп тұрған Мамре орманына барып, қоныстанды. Сол жерде ол Жаратқан Иеге арнап құрбандық беретін орын тұрғызды.

14

Ыбырамның Лутты жау қолынан құтқарып, Мәліксадық патшадан бата алуы

¹ Сол заманда Шинар патшасы Амрафел, Елласар патшасы Ариох, Елам патшасы Кедор-Лаумер және Ғойм* патшасы Тидал бірігіп, ² Содом патшасы Бераға, Ғомора патшасы Быршаға, Адма патшасы Шынапқа, Зебойм патшасы Шемеберге және Беланың патшасына қарсы соғысқа шықты. Бела Сигор деп те аталады. ³ Соңғы аталған бес патша келісім жасасып, қазір Тұз теңізі (яғни Өлі теңіз) орналасқан Сіддим жазығына жиналды. ⁴ Олар он екі жыл бойы Кедор-Лаумердің қол астында болып келіп, он үшінші жылы оған қарсы көтерілген еді.

⁵ Ал он төртінші жыл келгенде Кедор-Лаумер және оған ерген басқа патшалар жорыққа шығып, Аштерот-Карнаимдағы рефалықтарды, Хамдағы зуздықтарды, Қырытаим жазығындағы емдіктерді ⁶ және Зейір тауларында, ен далаға таяу жердегі Ел-Паранға дейін орналасқан хордықтарды жеңіп,

---

*1 Шинар: яки Бабыл. Елам: Парсы шығанағының солтүстік жағасында. Ғойм: бөтен халықтарды білдіретін жалпы ұғым.

талқандады. ⁷Сонан соң олар оралып, Ен-Мышпатқа, яғни Қадешке барып, амалектіктердің және Хазазон-Тамардағы аморлықтардың бүкіл жерін басып алды.

⁸Сонда Сіддим жазығында әлгі бес патша — Содомның, Гомораның, Адманың, Зебоймның* және Беланың, яғни Сигордың патшалары — жасақшыларын ұрысқа дайындап, ⁹төрт патшаға — Кедор-Лаумер, Тидал, Амрафел және Ариохқа қарсы аттанды. ¹⁰Ал Сіддим жазығы жердің қарамайы шығатын шұңқырларға толы болатын. Сонда Содом мен Гомораның патшалары әскерімен шайқастан қашқанда көбі сол шұңқырларға құлап түсіп, қалғандары тауға қарай безді. ¹¹Жеңімпаз төрт патша Содом мен Гомора қалаларының бүкіл байлығын және барлық азық қорын таран-таражға салып, ¹²Ыбырамның немере інісі Лутты да бар мал-мүлкімен алып кетті. Өйткені ол Содомда тұратын.

¹³Шайқастан қашып құтылған біреу осыны көшпенді* Ыбырамға жеткізді. Сол кезде Ыбырам Ешкөл мен Анердің ағасы аморлық Мамренің алып емен тоғайының қасында тұратын. Бұлардың бәрі Ыбыраммен келісім жасасқан еді. ¹⁴Інісінің тұтқынға түскенін естігенде, Ыбырам қол астындағы үш жүз он сегіз жаттыққан жасақшыларын жинап алып, жауды Дан қаласына дейін қуып кетті. ¹⁵Түнде Ыбырам адамдарымен топ-топқа бөлініп алып, шабуылға шықты да, жауды жеңіп, оларды Дамаскінің солтүстігіндегі Хоба қаласына дейін қуды. ¹⁶Осылай Ыбырам жау қолына түскен барлық мал-мүлікті, інісі Лутты да мал-мүлкімен және тұтқынға түскен әйелдер мен басқа да адамдарды қайтарып алды.

¹⁷Ыбырам Кедор-Лаумер мен оған ерген патшаларды жеңіп, қайтып келе жатқанда, Содомның патшасы оны қарсы алу үшін «Патша аңғары» деп аталатын Шаве аңғарына жолға шықты.

¹⁸Салимнің патшасы Мәліксадық та Ыбырамды қарсы алып, нан мен шарап ұсынды. Ол Құдай Тағаланың діни қызметкері болатын. ¹⁹Мәліксадық Ыбырамға ақ батасын беріп былай деді:

— Лайым көк пен жердің Иесі Алла Тағала
Ыбырамды жарылқай көрсін!

²⁰Жауларыңды табаныңа салып берген
Құдай Тағала дәріптеле берсін!

*8 10:19.

*13 Немесе: Ебердің ұрпағы (11:14, 27).

Ыбырам қолында барының оннан бір бөлігін Мәліксадыққа құдайы садақа етіп қалдырып кетті.

²¹ Бұдан кейін Содомның патшасы Ыбырамға келіп, одан:

— Жаудан қайтарып алған адамдарды маған беріп, мал-мүлікті өзіңізге қалдыра көріңіз, — деп өтінді. ²² Бірақ Ыбырам:

— Мен көк пен жерді Жаратқан Ие — Алла Тағала алдында қолымды көтеріп тұрып ант етемін: ²³ сіз кейін «Ыбырамды мен байыттым» деп айтып жүрмеуіңіз үшін, мен барлық дүние-мүлкіңізден түк те алмаймын: бір сабақ жіп те, бәтеңкенің бір бауын да!* ²⁴ Тек адамдарымның ішіп-жеген тамағын ғана қайтармайын және менімен бірге жорыққа шыққан Анер, Ешкөл және Мамре өздеріне тиісті үлестерін алатын болсын, — деп Содом патшасына жауап қайырды.

15

*Құдайдың Ыбырамды ұлды етуге уәде беріп,
онымен келісім жасауы*

¹ Осы оқиғалардан кейін Жаратқан Ие Ыбырамға аян беріп:

— Ыбырам, қорықпа! Мен сенің қорғаныңмын, саған берілер сыйлық өте жоғары болады,* — деді. ² Бірақ Ыбырам:

— Уа, құдіретті Жаратқан Ием, Сен маған қандай сыйлық бермексің? Мен дүниеден баласыз өтетін болармын, үйіме дамаскілік қызметшім Елиезер иелік етпек, — деді де, ³ — Сен маған бала сыйламадың, сондықтан мұрагерім үйімдегі бір қызметшім болады, — деп мұңын шақты. ⁴ Ал Жаратқан Ие оған:

— Мұрагерің ол емес, сенен туатын ұл болады! — деді де, ⁵ оны сыртқа алып шығып: — Аспанға қарап жұлдыздарды санашы! Сен оларды санай алар ма екенсің? Сенің үрім-бұтағың да осындай сансыз көп болады! — деп уәде берді.

⁶ Ыбырам Тәңір Иеге сенді, сондықтан Тәңір оны Өзінің алдында ақтады.*

⁷ Жаратқан Ие оған тағы да тіл қатып:

— Мен Жаратқан Иемін. Сені осы елді иемденсін деп халдейлік Ур қаласынан алып шыққан Менмін, — деді. ⁸ Ал Ыбырам:

---

*²³ Содомдықтар әбден күнәға батқан халық болатын (13:13).

*¹ Немесе: Мен сенің қалқаның және аса үлкен сыйлығыңмын.

*⁶ Немесе: өз алдында әділ деп есептеді.

— Уа, құдіретті Жаратқан Ие, оны иемденетінімді мен қалай нақты біле аламын? — деп сұрады. ⁹Сонда Иеміз оған:

— Маған үш жасар бір сиыр, бір ешкі, бір қошқарды және орман кептері мен жас көгершінді алып кел, — деп бұйырды.

¹⁰Ыбырам соның барлығын әкеліп, оларды ортасынан қақ бөліп, бөліктерді бір-біріне қарсы қойды.* Ол тек құстарды ғана бөлмеді. ¹¹Жыртқыш құстар сойылған малдардың етіне қонды, бірақ Ыбырам оларды қуып жіберді.

¹²Күн батқанда, Ыбырамды керемет ұйқы басты. Сол сәтте ол түсінде қара түнек көріп, қатты қорқып кетті. ¹³Ал Тәңір Ие Ыбырамға тіл қатып:

— Біліп ал: сенің ұрпақтарың бөтен елде өмір сүретін болады. Сол жерде олар құл болып төрт жүз жыл бойы қиналады. ¹⁴Бірақ оларды құл қылған халықты Өзім жазалаймын. Мұнан соң сенің ұрпақтарың сол елден мол дүние-мүлікпен көшіп шығатын болады. ¹⁵Ал сен болсаң, жасың ұлғайған шағында ақ өліммен* бабаларыңның қасына аттанып, жер қойнына кіресің. ¹⁶Сенің үрім-бұтағың осы елге төрт ұрпақтан кейін ғана қайтып келеді, себебі аморлықтардың күнәлары әлі шегіне жеткен жоқ, — деді.

¹⁷Күн батып, қараңғылық орнаған кезде, міне, пештен шыққан іспетті түтін мен лаулап жалындаған от* бір-біріне қарсы жатқан мал бөліктерінің ортасынан өте шықты.

¹⁸Сол кезде Жаратқан Ие Ыбыраммен келісім жасап:

— Мен сенің үрім-бұтағыңа Мысырдың шетіндегі өзеннен бастап үлкен Евфрат өзеніне дейін жайылған осы елді иелікке беремін. ¹⁹Онда кендіктер, кеназдықтар, қадмондықтар, ²⁰хеттіктер, перездіктер, рефалықтар, ²¹аморлықтар, қанахандықтар, гергестіктер және ебустіктер тұрып жатыр, — деді.

16

Ажар мен Ысмағұл

¹Ыбырамның әйелі Сарай бала көтермеген еді. Ал оның Ажар атты мысырлық күңі бар болатын. ²Сонда Сарай күйеуіне:

*¹⁰ Сойылып, қақ бөлініп, екі жаққа қойылған мал бөліктерінің арасынан өту сол заманғы келісім жасау салтына сай болды (15:17).

*¹⁵ Немесе: тыныштықпен, (өз ажалыңмен) қайтыс болып.

*¹⁷ Немесе: лаулап жалындаған шырақ. (Ол Құдайдың сол жерде екенін білдірді: Мысыр. шығу 13:21; 14:24; 19:18.)

— Жаратқан Ие маған ана болуды сыйламаған екен. Ал енді, күніммен жақындас, мүмкін, соның арқасында балалы болармын, — деп ұсынды.

Ыбырам бұған көніп, ³Сарай оған мысырлық күнін қосты. Бұл Ыбырамның Қанахан жерінде тұрғанына он жыл болған кезде еді. ⁴Ыбырам онымен жақындасқаннан кейін Ажардың бойына бала бітті.

Мұнысын білген күң қожайын әйеліне менсінбей қарай бастады. ⁵Сонда Сарай Ыбырамға:

— Менің жәбір көруіме сен кінәлысың. Күнімді сенің қойныңа өзім салдым. Ал енді ол бала көтергенін білгеннен бері мені менсінбей жүр. Сен екеуіміздің арамыздағы дауды Жаратқан Иенің Өзі шешсін, — деді. ⁶Ыбырам:

— Күнің өз қолыңда, не істеуді дұрыс десең, соны істе, — деп жауап берді. Бұдан былай Сарай Ажарға қысымшылық көрсете бастады. Сондықтан Ажар оның қасынан қашып кетті.

⁷Жаратқан Иенің періштесі оны ен даладағы бір су көзінің қасында — Шурға* баратын жолдағы құдық басынан тауып алды. ⁸Періште одан:

— Сарайдың күні Ажар, қайдан келе жатырсың, қайда бет алдың? — деп сұрады. Ол:

— Мен қожайын әйелім Сарайдан қашып келе жатырмын, — деп жауап берді. ⁹Сонда Иеміздің періштесі оған:

— Сен қожайын әйеліңе қайтып бар, оның айтқанына көн! — деді. ¹⁰Сөзін әрі қарай жалғастырып:

— Мен сенің үрім-бұтағыңды сансыз көбейтемін, — деді.

¹¹Жаратқан Иенің періштесі оған тағы да:

— Сен жүктісің, ұл туасың, оның атын Ысмағұл («Құдай құлақ асады») деп қоясың. Өйткені Жаратқан Ие сенің зарыңа құлақ асты. ¹²Ысмағұл асау құлан* сияқты болып, бәріне қарсы, бәрі де оған қарсы күреседі. Ол барлық бауырларымен жауласып өмір сүретін болады, — деді.

¹³Ажар өзімен сөйлескен Иемізді «Маған көз қырын салатын Құдайсың»* деп атады, себебі ол: «Мен тіпті өзіме көз қырын салатынды көрдім», — деді. ¹⁴Сондықтан бұл құдық

*7 Шур: Мысырдың шекарасындағы аймақ (25:14).

*12 Немесе: тағы есек.

*13 Немесе: Сен көріп тұрған Құдайсың. Түпнұсқада «Ел рой».

«Қамқоршым — тірі Құдай»* деп аталады, ол Қадеш пен Бередтің арасында орналасқан.

¹⁵ Қайтып келгеннен кейін Ажар Ыбырамға ұл туып беріп, Ыбырам оған Ысмағұл* деп ат қойды. ¹⁶ Сол кезде Ыбырам сексен алтыда еді.

17 *Келісімнің бекітіліп, сүндеттеу рәсімінің енгізілуі*

¹ Ыбырам тоқсан тоғыз жасқа келгенде Жаратқан Ие оған аян беріп:

— Мен құдіреті шексіз Құдаймын. Менің көз алдымда мінсіз жүр.* ² Мен екеуіміздің арамыздағы келісімді бекітіп, сенің үрім-бұтағыңды сансыз көбейтемін, — деді. ³ Сонда Ыбырам Оған жерге бас ұрып ғибадат етті. Құдай сөзін әрі қарай былайша жалғастырды:

⁴ — Айтқаным айтқан: Менің сенімен жасасқан келісімім бойынша сен көп ұлттың түп атасы боласың. ⁵ Бұдан былай сен Ыбырам («Ұлық ата») емес, Ыбырайым («Көптердің атасы») деп аталасың, өйткені Мен сені көптеген халықтардың түп атасы етіп тағайындадым. ⁶ Сенің тұқымыңды сансыз көбейтіп, көптеген халықты өрбітемін, сенен патшалар да шығатын болады. ⁷ Мен бұл келісімді Менімен сенің араңдағы және кейінгі үрім-бұтағыңның арасындағы мәңгілік келісім ретінде бекітемін; ол ұрпақтан ұрпаққа созылатын болады. Мен сенің және үрім-бұтағыңның Құдайы боламын. ⁸ Қазір өзің жат жерлік кірме ретінде тұрып жатқан бүкіл Қанахан елін саған және келер ұрпақтарыңа мәңгі иеленуге беріп, олардың да Құдайы боламын. ⁹ Бірақ сен де Менің келісіміме адал бол! Оны өзің де сақта, үрім-бұтағыңның барлық ұрпақтары да сақтауға тиіс! ¹⁰ Менің сенімен және келешек ұрпағыңмен бекіткен бұл келісімнің ережелерін жүзеге асырып, еркек кіндіктің бәрін де сүндеттендер! ¹¹ Сүндет рәсімін орындауларың* Менің сендермен жасаған келісімнің белгісі болады. ¹² Болашақ ұрпақтарыңның әрбір жаңа туған ер баласы туғанына сегіз күн толысымен сүндеттелсін. Бұған әулеттеріңе

*¹⁴ Немесе: «маған көз қырын салатын тірі Құдай» құдығы (яки бұлақ көзі). Түпнұсқада «Безр-Лахай-Рой».

*¹⁵ Немесе: Ысмайыл.

*¹ Немесе: Мен — Құдаймын, керек нәрселеріңнің бәрін Менен қабылдайсың. Менің алдымда Маған шын жүрегіңмен беріліп өмір сүр.

*¹¹ Немесе: Сендер тәндегі сүндет терісін кесіп алуларың керек.

жатпайтын ер адамдар да кіреді, үйлерінде дүниеге келген құл-қызметшілерің болсын, не сатып алынғандары болсын, бәрі де сүндеттелуге тиіс. ¹³ Сонымен үйде туды ма, жоқ әлде құл ретінде сатып алынды ма, барлық еркек атаулы міндетті түрде сүндеттелсін. Менің келісімімнің белгісі сендердің тәндерінде мәңгі қалуға тиіс. ¹⁴ Әрбір сүндеттелмеген еркек кіндікті өз халқынан аластату керек, өйткені ол Менің келісімімді бұзды.

¹⁵ Сен әйелінді енді Сарай емес, Сара* деп ата. ¹⁶ Мен оны жарылқап, саған Сарадан да бір ұл сыйлаймын. Оған ұлттардың түп анасы болсын деп, ақ батамды беремін. Сарадан халықтардың патшалары да тарайтын болады.

¹⁷ Сонда Ыбырайым Құдайдың алдына жерге бас ұра тағзым етіп: «Жүзге келген адам ұлды болып, тоқсанға келген Сара да бала таба алар ма екен?» — деп іштей күлді. ¹⁸ Бұдан кейін Құдайдан:

— Ысмағұл Сенің көз алдында тірі жүргей, — деп өтінді.

¹⁹ Ал Құдай:

— Әйелің Сара саған ұл туып береді, оның атын Ысқақ деп қоясың. Мен Ысқақпен келісім жасап, оны үрім-бұтағы үшін мәңгілікке бекітемін. ²⁰ Ал сенің Ысмағұл туралы айтқаныңды да орындаймын. Оны жарылқап, үрім-бұтағын көбейтемін. Ысмағұлдан он екі рубасы шығатын болады. Мен одан бір үлкен халықты өрбітемін. ²¹ Бірақ Менің келісімімді Сара келесі жылы осы уақытта дүниеге келтіретін Ысқақпен бекітемін, — деп жауап берді. ²² Құдай Ыбырайыммен сөйлесіп болғаннан кейін қасынан ғайып болды.*

²³ Ыбырайым сол күні-ақ баласы Ысмағұлды және үйінде туған немесе сатып алынған еркек атаулыны түгел жинап алып, барлығын Құдай өзіне бұйырғандай сүндеттеді. ²⁴ Сол кезде Ыбырайым тоқсан тоғыз жаста, ²⁵ ал Ысмағұл он үш жаста болатын. ²⁶ Сол күні-ақ Ыбырайым мен оның ұлы Ысмағұл, ²⁷ олармен бірге үйінде туып немесе сатып алынған құл-қызметшілер, демек Ыбырайымның қол астындағы бүкіл еркек атаулы түгелдей сүндеттелді.

---

*¹⁵ Түпнұсқада: ханша.

*²² Немесе: Құдайдың хабаршысы Ыбырайыммен сөйлесіп болғаннан кейін көкке қайта оралды.

18

Ыбырайымның көктен түскен үш Қонағы

¹ Бұдан кейін Тәңір Ие Ыбырайымға тағы да Мамредегі емен орманының қасында келіп кеткен болатын. Ыбырайым түске таман күн ысығанда шатыр аузында отырған еді. ² Ол айнала-сына көз тастағанда өзінің алдында үш еркектің тұрғанын көрді. Ыбырайым оларды көре сала, отырған жерінен ұшып түрегеліп, алдарынан шығып, иіліп сәлем берді.

³ Ыбырайым:

— Мырза! Рақымыңыз маған түссе, мендей құлыңыздың қасынан өте шықпаңыз. ⁴ Қазір аяқтарыңызды жуу үшін су әкелінеді. Ағаштың саясына жайғасып алыңыздар. ⁵ Құлдарыңыздың үйінен дәм татпай өтіп кетпеңіздер. Сіздерге тамақ әкелейін, әлденіп тынығып алыңыздар. Содан кейін әрі қарай жылжи берерсіздер, — деп қолқа салды. Олар:

— Жарайды, айтқаның болсын, — деп келісті. ⁶ Ыбырайым дереу шатырдағы Сараға барып:

— Тез үш табақ* ұнды илетіп, күлше нан пісірт, — деді.

⁷ Табынға жүгіріп барып, ең семіз баспақты алып, қызметшісіне берді. Ол баспақты тездетіп сойып, етін қазанға асты. ⁸ Мұнан кейін Ыбырайым айран, сүт және пісірілген баспақ етін алып, қонақтардың алдына тартты. Қонақтар ағаш саясында тамақтанып жатқан кезде Ыбырайым қастарында болып, өзі қызмет етті. ⁹ Олар:

— Әйелің Сара қайда? — деп сұрады. Ол:

— Осында, шатырдың ішінде, — деді. ¹⁰ Иеміз:

— Келесі жылы осы уақытта Мен саған тағы да келемін. Сол кезде әйелің Сараның ұлы болады! — деп уәде берді.

Осы сөздерді Оның артында, шатырдың аузында, тұрған Сара да естіді. ¹¹ Ал Ыбырайым мен Сара егде адамдар еді, Сара бала туудан қалған жаста болатын. ¹² Сол себепті ол: «Мен әбден қартайған шағымда осындай қуанышқа кенеле алар ма екенмін?» — деп іштей күлді.

¹³ Ал Иеміз Ыбырайымға:

— Сара неліктен күліп тұр? Ол неге «мен енді қартайған шағымда бала туа алар ма екенмін» деп сұрайды? ¹⁴ Жаратқан Ие орындай алмайтындай іс бар ма? Келесі жылы осы уақытта Мен саған тағы да келемін. Сол кезде Сараның ұлы болады! — деп бекітті. ¹⁵ Сара сасып қалып:

*6 Немесе: үш өлшем (барлығы жиырма екі литрдей болатын).

- Мен күлген жоқпын, — деп мойындамады. Бірақ Иеміз оған:
— Жоқ, сен күлдің, — деді.

*Ыбырайымның Тәңірге Содом қаласын сақтап қалу үшін
жалына жасаған өтініші*

¹⁶ Содан кейін Қонақтар орындарынан тұрып, Содомға қарай бет алды. Ыбырайым Оларды шығарып салу үшін бірге жүрді. ¹⁷ Иеміз: «Өзімнің не істейтінімді Ыбырайымнан қалай жасырмақпын. ¹⁸ Ыбырайымнан үлкен, мықты халық шығады. Менің батам ол арқылы жер бетіндегі барлық халықтарға жетеді. ¹⁹ Мен Ыбырайымды өз балаларына және кейінгі үрім-бұтағына Менің жолыма түсуді, дұрыстық пен әділдікті істеуді үйрету үшін таңдап алдым. Ыбырайым осылай істегенде Менің оған берген уәдем орындалады», — деп, ²⁰ Ыбырайымға тіл қатып:

— Менің атыма Содом мен Гомора қалаларының үстінен өте көп шағым түсіп жатыр,* сол жерде жасалған күнәлар тым ауыр. ²¹ Сондықтан Мен жерге түсіп, сол жердегі әділетсіздік Маған жеткен шағым туғызатындай дәрежеде ме, жоқ па, соған көз жеткізбекпін, — деді.

²² Содан кейін еркектер бұрылып алып, Содом жаққа беттеді. Бірақ Ыбырайым Жаратқан Иенің алдында тұра қалды. ²³ Оған жақындап, былай деп өтінді:

— Уа, Ием, сонда жауызбен бірге әділді де құртпақсың ба? ²⁴ Мүмкін, қалада елу әділ адам бар шығар, Сен оларды шынымен құртпақсың ба? Сол жерге ондағы елу әділ үшін рақым еткің келмей ме? ²⁵ Сен осылай істеп, әділ адамды жауызбен бірге елтіріп, оған арам кісіге қарағандай қараудан аулақсың ғой. Бүкіл әлемнің Қазысы* әділетті шешім қабылдамаушы ма еді? — ²⁶ Сонда Тәңір Ие:

— Егер Мен Содом қаласынан елу әділ адамды тапсам, солар үшін ол жерге рақым етемін, — деді. ²⁷ Ыбырайым:

— Мен күл мен топырақтан жаралған пенде болсам да, Иеммен сөйлесіп тұрмын. ²⁸ Мүмкін, әділ адамдардың саны елу емес, одан бесеуі кем шығар, сонда бесеуіне бола бүкіл қаланы құртпақсың ба? — деп сұрады. Тәңір оған:

*²⁰ Яки: Адамдар Содом мен Гомораның зұлымдығы туралы дауыстап зарлайды.

*²⁵ Яки: бүкіл әлемге үкім шығаратын (Құдай).

— Егер Мен одан қырық бес әділ кісі тапсам, ол қаланы құртпаймын, — деді. ²⁹ Ыбырайым сөзін әрі қарай жалғастырды:

— Мүмкін, ол жерде тек қырық әділ кісі болатын шығар.

— Мен қырық әділ адам үшін де оларға тиіспеймін, — деп Тәңір жауап берді. ³⁰ Ыбырайым сонда:

— Ием, мен тағы да айтамын, ашулана көрме. Мүмкін, ол жерде отыз ғана әділ адам бар болса ше? — деп сұрады. Иеміз оған:

— Ол жерде отыз әділ адам болса да, Мен оған тиіспеймін, — деп жауап берді. ³¹ Ыбырайым айтты:

— Мен Тәңіріммен пендешілікпен сөйлесіп тұрмын. Мүмкін, ол жерде тек жиырма әділ кісі болатын шығар. — Иеміз:

— Жиырма әділ кісі үшін де Мен қаланы қиратпаймын, — деді. ³² Ыбырайым Одан:

— Уа, Тәңірім, мен тағы бір рет қана айтсам, ашулана көрме. Егер ол жерден не бары он-ақ табылса ше? — деп сұрады. Иеміз:

— Мен ол жерді он әділ кісі үшін де құртпаймын, — деп жауап берді.

³³ Ыбырайыммен сөйлесіп болған соң, Тәңір Ие кетіп қалды, ал Ыбырайым үйіне қайтты.

19

Содом, Гомора қалаларының қирауы және

Луттың құтқарылуы

¹ Кешке қарай Жаратқан Иенің екі хабаршысы* Содом қаласына келді. Лут сол кезде қала қақпасының алдында отырған еді. Ол хабаршыларды көргенде оларға сәлем беру үшін орнынан тұрып, жерге дейін басын иіп тағзым етті де:

²— Мырзалар, құлдарыңыздың үйіне кіріп, жуынып-шайынып, қонақ болып қоныңыздар. Ертең ертемен тағы да жолға шығасыздар, — деп үйіне шақырды. Хабаршылар оған:

— Рақмет, біз базар алаңында түнеп шығамыз, — деп жауап берді.

³ Лут қиыла өтініп қоймаған соң, екеуі оған еріп, үйіне келді. Тамақ дайындалып, ашытқысыз қамырдан нан пісіріліп, хабаршылар тамақтанды. ⁴ Олардың бастары жастыққа тимей тұрып-ақ, жасы бар, кәрісі бар, қаланың түкпір-түкпірінен жиналып келген ер адамдарының бәрі үйдің сыртын айнала қоршап алды. ⁵ Лутты айғайлап шақырып:

*1 Немесе: Кешке қарай екі періште.

— Саған кешқұрым келген еркектер қайда? Бізге алып шық, олармен жақындасып көңіл көтерейік,* — деді. ⁶Лут сыртқа алдарына шығып, есікті жауып:

⁷— Бауырларым, зұлымдық жасамандар! — деп өтінді. — ⁸Тыңдаңдаршы, бойжеткен пәк екі қызым бар. Сендерге соларды үйден шығарып берейін, білгендеріңді істеңдер. Бірақ бұл адамдарға тиіспендер, олар менің шаңырағымның астына түскен меймандарым ғой! ⁹Бірақ қаланың ер адамдары оған:

— Былай кет! — деп айғай салды. — Мынау, кірме неме, бізге билік айтпақ па? Тоқтай тұр, сенің бізден алатын сыбағаң олардікінен бетер! — Сөйтті де, Лутқа тап беріп, есікті бұзуға айналды.

¹⁰Сонда үй ішінде тұрған хабаршылар есікті сәл ашып, қолдарын созып, Лутты ішке қарай тартып алды. Есікті қайтадан бекітіп, ¹¹алдында тұрған үлкенді-кішілі адамдардың бәрін есікті таба алмастай соқыр етіп тастады.

¹²Бұдан кейін олар Лутқа:

— Сенің бұл жерде тағы қандай жақындарың бар? Күйеу балаларың, ұл-қыздарың мен барлық басқа адамдарыңды осы қаладан алып кет! — деп бұйырды. ¹³— Біз оны құртпақшымыз. Бұл жер туралы Жаратқан Иеге өте көп шағым түсуде. Сондықтан Ол бізді осы қаланы құрту үшін жіберді.

¹⁴Сонда Лут сыртқа шығып, қыздарына үйленбек* күйеу балаларына барып: «Жиналып, бұл жерден кетіңдер, Жаратқан Ие қаланы құртпақшы!» — деп ескертті. Бірақ күйеу балалары оны қалжындап тұр деп ойлады.

¹⁵Таң қызарып атып келе жатқанда хабаршылар Лутты асықтырып: «Жинал, күнәға батқан бұл қалада өліп қалмау үшін әйелінді, қолыңдағы екі қызыңды алып, кетіп қал!» — деді.

¹⁶Лут әлі де қобалжып тұрғанда, елшілер оны, әйелін, екі қызын қолдарынан ұстап далаға сүйрей жөнеліп, қаланың сыртына шыққанда ғана қоя берді. Себебі Жаратқан Иенің оларға рақымы түскен болатын. ¹⁷Төртеуін қаладан алып шыққанда хабаршылардың біреуі:

— Осы жазықтың еш жеріне аялдамастан, арттарыңа қарамай қашыңдар! Өліп қалмау үшін тауға барып, соны паналаңдар! — деп бұйырды. ¹⁸Лут сонда:

*5 Бұл содомдықтардың жасаған күнәларының біреуі еді (13:13; 18:20; Леуілік. 20:13; Рим. хат 1:27).

*14 Немесе: қыздарына үйленген.

— Жоқ, Тақсыр! ¹⁹Сен құлыңа рақыммен қарап, мені аман сақтап қалып, үлкен мейірімділік жасадың. Бірақ мен тауға қашып құтыла алмаймын, әйтпесе апатқа ұшырап өліп қалармын. ²⁰Міне, алдымызда мына қала бар, ол барып, паналау үшін жақын және кішкентай ғана қалашық қой, соған қашып құтылайын. Ол кішкентай қалашық емес пе? — деп өтінді. ²¹Хабаршы оған:

— Жарайды. Мен осы тілегінді де орындап, сен айтып отырған қаланы құртпайын. ²²Бірақ тезірек сол жерге қашып құтыл! Сен жеткенше мен түк те істей алмаймын, — деді. Бұл қала осы оқиғадан кейін Сиғор (яғни «Кішкентай») деп аталатын болды.*

²³Лут Сиғорға күн шыға жетті. ²⁴Сол кезде Жаратқан Ие Содом мен Гомора үстіне аспаннан от аралас күкірт жаудырып, ²⁵бұл қалаларды, төңірегіндегі бүкіл жазықты, барлық қала тұрғындарын және далада өсіп тұрғанның бәрін де күл-талқан етіп қиратты.

²⁶Алайда Луттың әйелі артына қарамақ болып кері бұрылды. Сонда ол бірден түз бағанасына айналды.*

²⁷Ыбырайым таңертең ерте тұрып, кеше өзі Жаратқан Иенің алдында тұрған жерге қайтып барды. ²⁸Содом мен Гомораға және төңірегіндегі бүкіл жазыққа көз тастаған кезде сол жерден балқыту пешінен шыққандай будақтаған түтінді көрді.

²⁹Алайда Құдай Лут тұрып жатқан жазықтағы қалалардың күл-талқанын шығарар кезде Ыбырайымды мейірімділікпен есіне түсіріп, Лутты апаттан аман-есен алып шықты.

Луттың қыздарының жексұрын күнәсі

³⁰Лут Сиғорға қоныстанудан қорқып, екі қызымен одан көшіп кетіп, тауды паналады. Сонда бір үңгірде екі қызымен тұрып жатты. ³¹Бір күні үлкен қыз кішісіне: «Біздің әкеміз кәрі, ал бұл маңайда бүкіл әлемдегі әдет бойынша бізбен жақындасатын еркек жоқ. ³²Жүр, әкемізге шарап ішкізіп, ұрпағын жалғастыру үшін онымен бірге жатып шығайық», — деді.*

*²² Бұрынғы аты Бела еді (14:2).

*²⁶ 19:17.

*³² Бұл қылық Құдай алдында жексұрын күнә (Леуілік. 20:14).

³³ Олар сол түні әкелеріне шарап ішкізді. Үлкен қызы оның қасына жатты, бірақ әкесі не істеп, не қойғанын білмей де қалды. ³⁴ Таңертең үлкені кішісіне: «Кеше мен әкеммен болдым, бүгін түнде біз оған тағы да шарап ішкізейік, сен де онымен жатып шық, осылайша әкеміздің ұрпағын жалғастырамыз», — деді. ³⁵ Сол түні де олар әкесіне шарап ішкізді. Кіші қызы әкесіне барып, қасына жатты, бірақ әкесі тағы да не істеп, не қойғанын білген жоқ.

³⁶ Сөйтіп Луттың екі қызы да әкесінен жүкті болды. ³⁷ Үлкен қызы ұл туып, оның атын Моаб («Әкеден») деп қойды. Одан Моаб халқы тарап келеді. ³⁸ Кішісі де ұл тауып, оны Бен Амми («Халқымның ұлы») деп атады. Ол — қазіргі аммон халқының түп атасы.

20

Ыбырайым мен Сара філістір патшасының Герар қаласында

¹ Сол кезде Ыбырайым тұрған жерінен Қанаханның оңтүстік аймағына көшіп, Қадеш пен Шурдың арасында тұрып, уақытша Герар қаласында қоныстанды. ² Ол әйелі Сара туралы: «Бұл менің қарындасым», — деді. Ал Герардың патшасы Әбумәлік* кісі жіберіп, Сараны алдыртты.

³ Бірақ түнде Құдай патшаға түсінде аян беріп:

— Осы әйелдің кесірінен сен өлесің, себебі оның күйеуі бар, — деді. ⁴ Әбумәлік Сараға жақындаған жоқ болатын, сондықтан ол:

— Уа, Ием, Сен шынымен кінәсы жоқ халықты құртқың келе ме? ⁵ Күйеуінің өзі: «Бұл менің қарындасым» деді емес пе? Әйелі де: «Ол менің ағам» деген болатын. Мұны істегенде көңілім адал, қолым да таза еді, — деп жауап берді. ⁶ Сонда Құдай оған түсінде:

— Мен сенің мұны таза көңілмен істегеніңді білемін. Сол себептен де, сені Маған қарсы күнә жасаудан сақтап, оған жақындатпадым. ⁷ Енді әйелін күйеуіне қайтар, ол — пайғамбар. Сен үшін Маған сиынып сұрасын, сонда аман қаласың. Біліп қой: егерде оны қайтармасаң, өзің де, күллі адамдарың да өлетін боласыңдар, — деді.

⁸ Әбумәлік таңертең ерте тұрып, бүкіл нөкерлерін жинап алып, осы сөздерді түгелдей баяндап берді. Олар қатты қорқып

*2 Әбумәлік філістірлер патшаларының атағы болатын (26:1).

кетті. ⁹Әбумәлік Ыбырайымды өзіне шақыртып алып, оған жекіп:

— Бұл не қылғаның? Мені және патшалығымды сондай үлкен күнәға батыратындай, мен саған қандай жамандық жасадым? Сен маған істемеуге тиістіні істедің, — деді де, ¹⁰Ыбырайымнан: — Сен осыны қандай ниетпен жасадың? — деп сұрады. ¹¹Сонда Ыбырайымның жауабы мынау болды:

— Мен бұл жердегілер Құдайдан қорықпайды, мені әйелім үшін өлтіріп тастар деп ойладым. ¹²Ол шынымен де менің қарындасым, өйткені ол әкемнің қызы, бірақ шешемнің қызы емес, сондықтан да әйелім болды. ¹³Құдай маған: «Әкенің үйін тастап, ел кез» деп бұйырғанда, мен Сараға: «Маған істеген жақсылығың мынау болсын: біз баратын жерлердің бәрінде мені ағам деп айт» деген едім.

¹⁴Әбумәлік ірілі-ұсақты малдар мен құл-күндерді тандап алып, Ыбырайымға сыйға тартты, сондай-ақ оған әйелі Сараны да қайтарып берді. ¹⁵Ыбырайымға:

— Міне, менің елімде сен үшін есік айқара ашық, қалаған жерінді мекенде, — деп ұсынды. ¹⁶Сараға да тіл қатып:

— Міне, мен сенің ағаңа мың мысқал күміс беріп отырмын. Бұл қасындағы бүкіл жұрттың алдында арыңның тазалығының дәлелі. Осымен бәрі сенің кінәсыз екенінді білетін болады, — деді.

¹⁷Ыбырайым Құдайға сиынып мінажат етті. Сонда Ол Әбумәлікті, оның әйелі мен күндерін сауықтырып, бала туа алатын етті. ¹⁸Себебі Ол Ыбырайымның әйеліне бола Әбумәліктің үй ішіндегі әрбір әйелді бала көтермейтін етіп тастаған еді.

21

Ысқақтың дүниеге келуі

¹Содан кейін Жаратқан Ие Өзі айтқандай, Сараға рақымын түсіріп, берген уәдесін орындады. ²Сара жүкті болып, Ыбырайымға қартайған шағында, Құдай алдын ала белгілеген мезгілде ұл туып берді. ³Ыбырайым Сара тапқан ұлдың атын Ысқақ («Күледі») деп қойды. ⁴Өзіне Құдай бұйырғандай, оны сегіз күн өткен соң сүндеттеді. ⁵Ысқақ дүниеге келгенде Ыбырайым жүзге толған еді.

⁶Сара қуанып былай деді:

— Құдай маған күлкі сыйлады, мұны естіген әркім менімен бірге күледі. ⁷Сара баласын емізетін болады деп Ыбырайымға

алдын ала кім айта алар еді? Бірақ екеуіміздің егде тартқанымызға қарамастан, мен оған ұл туып бердім».

Ыбырайымның Ажар мен Ысмағұлды бөлек шығаруы

⁸ Ысқақ біраз өскен соң, Сара оны емшектен шығарды. Сол күні Ыбырайым үлкен той жасады. ⁹ Бірде Сара мысырлық Ажардан туған Ысмағұлдың Ысқақты келекелеп, мазақтап жүргенін байқады. ¹⁰ Сонда ол Ыбырайымға: «Мына күнді баласымен бірге қуып жібер, күннің ұлы менің ұлым Ысқақпен бірдей мұраға ие болмасын!» — деді.

¹¹ Бұл әңгіме өзінің ұлы туралы болғандықтан, Ыбырайымға еш ұнамады. ¹² Бірақ Құдай Оған: «Бала мен күнге бола қамықпа. Сараның айтқанының бәріне көн, себебі сенің ұрпағың Ысқақтан тарайтын болады. ¹³ Алайда күннің ұлынан да халық таратамын, ол да сенің ұлың ғой», — деді.

¹⁴ Келесі күні Ыбырайым таңертең ерте тұрды. Нан және су құйылған месті алып, оларды Ажардың иығына артып берді де, баласын оның қолына тапсырып, шығарып салды. Ажар жолға шыққан соң, Бер-Шеба маңайындағы айдалада адасып кетті.

¹⁵ Местегі су таусылғанда, Ажар ұлын бір бұтаның көлеңкесіне жатқызды да, ¹⁶ өзі кетіп қалды; баласынан оқ жетер жерге барып, қарама-қарсы отырды. Өйткені ол: «Баланың өлгенін көруге шыдай алмаймын», — деді. Осылай оған қарама-қарсы отырып алып, дауыс шығарып, өксіп жылап жіберді.

¹⁷ Құдай баланың жылап жатқан даусына құлақ асты. Оның періштесі аспаннан Ажарға дауыстап:

— Саған не болды, Ажар? Қорықпа, Құдай мына жерде жатқан баланың даусына құлақ асты. ¹⁸ Орныңнан тұр, балаңа қол ұшын бер. Мен одан үлкен халықты таратамын, — деп тіл қатты.

¹⁹ Құдай Ажардың көзін ашып, оған сол маңдағы құдықты көрсетті. Ажар сонда барып, месті суға толтырып алып, баланың шөлін қандырды.

²⁰ Құдай баланы өз қамқорлығына алды. Ол өсіп, айдаланы мекендеп, мерген садақшы болды. ²¹ Ысмағұл Синай түбегіндегі Паран айдаласында тұрып, анасы оған Мысыр елінен әйел алып берді.

Ыбырайымның філістірлермен жасаған келісімі

²² Осы кезеңде Әбумәлік қолбасшысы Пихолды ертіп келіп, Ыбырайымға:

— Не істесеңіз де, барлық жағдайда Құдай сізге жар.
²³ Сондықтан мені де, ұлдарым мен немерелерімді де алдамаймын деп Құдай алдында ант беріңіз. Мен сізге қалай жақсы қарасам, сіз маған да, өзіңіз қонақ ретінде тұрып жатқан елге де жақсы қарайтын болыңыз, — деп ұсыныс жасады.

²⁴ — Жарайды, ант беремін, — деп Ыбырайым келісті.

²⁵ Сол кезде ол Әбумәліктің құлдары күшпен тартып алған құдық туралы сөз қозғап, наразылығын білдірді. ²⁶ Әбумәлік оған:

— Мұны кім істегенін білмеймін. Бұл туралы сіз ешқашан айтпадыңыз, бүгінге дейін мен ештеңе де естіген жоқпын, — деп жауап қайырды.

²⁷ Ыбырайым бірқатар малдарын алып, оларды Әбумәлікке берді. Осылайша олар бір-бірімен келісім жасасты. ²⁸ Ыбырайым жеті қозыны алып, оларды бөлек қойды.

²⁹ — Сіз бөлектеп қойған жеті қозы нені білдіреді? — деп Әбумәлік Ыбырайымға сұрақ қойды. ³⁰ Ол:

— Жеті қозыны сіз менің қолымнан алуыңыз керек, олар бұл құдықты өзімнің қазғандығымның айғағы болсын, — деді.

³¹ Сөйтіп бұл жер Бер-Шеба (яғни «Ант құдығы») деп аталды, себебі ол жерде екі адам бір-біріне ант берген еді.

³² Бер-Шебада келісім жасалып біткен соң, Әбумәлік пен оның қолбасшысы Пихол філістірлер еліне қайтып кетті.

³³ Ыбырайым Бер-Шебада жыңғыл ағашын екті, сол жерде мәңгі тірі Құдай — Жаратқан Иеге сиынып ғибадат етті.*

³⁴ Бұдан кейін Ыбырайым філістірлер жерін ұзақ уақыт бойы жат жерлік кірме ретінде мекендеді.

22*Құдайдың Ыбырайымның сенімін сынауы*

¹ Осы оқиғалардан соң Құдай Ыбырайымды сынамақ болып, оны:

— Ыбырайым! — деп шақырды. Ол:

— Тыңдап тұрмын, — деп жауап берді. ² Сонда Құдай оған:

*³³ Яки: Жаратқан Иенің атын атап Оған мінажат етті.

— Сен өзіңнің жақсы көретін жалғыз ұлың Ысқақты ертіп алып, Мория жеріне бар. Оны сол жерде Мен саған көрсететін тауға апарып, құрбандыққа шалып, өртеп жібер! — деп бұйырды.

³ Ыбырайым таңертең ерте тұрып, есегін ерттеп, жастау екі қызметшісін және ұлы Ысқақты өзімен бірге ертіп алды. Ол құрбандық отына жеткілікті етіп отындық ағаш жарып алып, Құдай өзіне айтқан жерге қарай жолға шықты. ⁴ Үшінші күн дегенде, Ыбырайым айналасына көз жүгіртіп, сол жерді алыстан көрді. ⁵ Сонда қызметшілеріне: «Сендер есекпен осы жерде қалыңдар. Балам екеуіміз сол жерге барып, Құдайға ғибадат етіп болған соң, сендерге қайтып келеміз», — деді.

⁶ Ыбырайым құрбандық отына арналған ағашты баласы Ысқаққа арқалатып, өзі шоқ салынған ыдыс пен пышақты қолына ұстап, екеуі бірге әрі қарай жүріп кетті. ⁷ Сонда Ысқақ әкесіне:

— Әке! — деп тіл қатты. Ыбырайым:

— Иә, ұлым, не айтайын деп едің, — деді. Ысқақ:

— Бізде шоқ пен ағаш бар, ал құрбандыққа шалынып, өртелетін қой қайда? — деп сұрады. ⁸ Ыбырайым:

— Ұлым, Құдай құрбандыққа шалынатын қойды Өзі береді, — деді. Осылай екеуі бірге әрі қарай жүре берді.

⁹ Олар Құдай белгілеп берген жерге келгенде, Ыбырайым құрбандық өртейтін орын жасап, оның үстіне отындық ағаштарды қаластырды. Мұнан соң Ысқақты байлап, осы ағаштардың үстіне жатқызды. ¹⁰ Ыбырайым ұлын бауыздау үшін қолын созып, пышағын алған кезде ¹¹ Жаратқан Иенің періштесі оған көктен дауыстап:

— Ыбырайым! Ыбырайым! — деп тіл қатты. Ол:

— Тыңдап тұрмын, — деп жауап берді.

¹² — Балаңа қол көтерме, оған тиіспе! (Құдай былай дейді): енді сенің Өзімді құрметтейтіңіңе көзім жетті, Менен өзіңнің жалғыз ұлыңды да аямадың, — деді оған періште.

¹³ Ыбырайым төңірегіне көз тастағанда, қалың бұтаның ішінде мүйізінен шырмалып қалған қошқарды көрді. Ол барып, қошқарды әкелді де, ұлының орнына құрбандыққа шалып, өртеп жіберді. ¹⁴ Осы жерге Ыбырайым «Жаратқан Ие қажетінді береді» деген ат қойды. Сондықтан да күні бүгінге дейін

жұрт: «Жаратқан Ие қажетінді өз тауында береді», — деп айтады.*

¹⁵Тәңір Иенің періштесі Ыбырайымға екінші рет көктен дауыстап: ¹⁶«Иеміз былай дейді: сен осылайша істеп, жалғыз ұлыңды Менен аямағаның үшін өз атыммен ант етемін: ¹⁷саған ақ батамды шүбәсыз үйіп-төгіп бере отырып, аспандағы жұлдыздар мен теңіз жағасындағы құм қиыршықтары қаншалықты көп болса, Мен сенің ұрпақтарыңды да соншалықты сансыз етіп көбейтемін. Олар жауларын жеңіп, қалаларын басып алатын болады. ¹⁸Сенің ұрпағың арқылы жер бетіндегі барлық ұлттарға ақ батам қонатын болады. Себебі сен Менің тілімді алып жүрдің», — деді.

¹⁹Содан кейін Ыбырайым қызметшілерінің қасына қайта оралып, бәрі Бер-Шебаға қарай жол тартып, сол маңайда қоныстанып тұрып қалды.

Ыбырайымның інісі Нахордың ұрпақтары

²⁰Осы оқиғалардан соң Ыбырайымға: «Мылқа да ініңіз Нахорға көп ұл туып берді» деген хабар келіп жетті. ²¹Атап айтқанда ол тұңғышы Усты, оның інісі Бузды, арамейліктердің түп атасы Кемуелді ²²және Кесетті, Хазоны, Пилдаш, Идлаф пен Бетуелді дүниеге келтірді. ²³Ал Бетуелден Рабиға туды. Осы сегіз ұлды Мылқа Ыбырайымның інісі Нахорға туып берді. ²⁴Нахордың Рехума есімді кәнізегі Тебах, Гахам, Тахаш және Маха атты төрт ұл туды.

23

Сараның дүниеден өтуі

¹Сара жүз жиырма жеті жыл өмір сүрді. ²Ол Қанахан елінде, қазір Хеброн деп аталатын Қырыт-Арба қаласында дүниеден қайтты. Ыбырайым Сараны жоқтап қайғырып, оның шатырына кірді.

³Кейін мәйіттің қасынан шығып, сол жерде тұрған хеттіктерге барып, олардан:

⁴— Мен араларыңызда жүрген жат жерлік келімсекпін, үйде жатқан марқұм әйелімді жерлеуге ешқандай меншікті жерім

*¹⁴ Немесе: Осы жерге Ыбырайым «Жаратқан Ие көреді» деген ат қойды. Сондықтан бүгінгі күнге дейін жұрт: «Жаратқан Иенің тауында көрінеді», — дейді. (Түпнұсқада Яхуэ-Ире.)

жоқ. Маған зират үшін бір меншікті жер берсеңіздер екен, — деп өтінді. ⁵Хеттік ақсақалдардың жауабы мынау болды:

⁶— Қымбатты мырза, бізге құлақ асыңыз. Сіз арамызда Құдайдың батасы қонған әкім ретінде тұрып жатырсыз. Марқұмды біздегі ең жақсы қабірге апарып қойыңыз. Ешқайсымыз да зиратқа арналған жерлерімізді сізге беруден бас тартпаймыз. — ⁷Сонда Ыбырайым орнынан тұрып, хеттіктерге басын иіп былай деді:

⁸— Егер марқұм әйелімді осы маңайда жерлесін десеңіздер, мына өтінішімді Сохар ұлы Ефронға жеткізіңіздер: ⁹ол маған өзіне тиісті егістіктің шетіндегі Махпела үңгірін меншікті зират ретінде сатсын. Оған сіздердің көз алдарыңызда толық бағасын беремін.

¹⁰Хеттік Ефрон қала қақпасындағы алаңда жиналған жерлерінің арасында отырған еді. Ол бәрінің алдында Ыбырайымға жауап беріп:

¹¹— Мырзам, менің ұсынысымды тыңдаңыз. Сізге осы жерде, жерлестерімнің көзінше, егістікті онда орналасқан үңгірмен қоса беремін. Ол марқұмның зираты болсын, — деді.

¹²Ыбырайым ел адамдарына тағы да басын иіп, барлығының алдында Ефронға былай деді:

¹³— Тыңдаңыз, мен сізге егістік үшін тиісті ақшаны төлеймін, оны қолымнан қабыл алыңыз. Сонда бұл жер марқұм әйелімнің зираты болмақ. — ¹⁴Ефрон оған:

¹⁵— Мырза, жарайды. Танаптың құны — төрт жүз мысқал күміс, бұл мен үшін де, сіз үшін де түк емес. Марқұмды сонда жерлей беріңіз, — деп ойын білдірді.

¹⁶Ыбырайым келісіп, хеттіктердің көзінше Ефрон атаған құнды — төрт жүз мысқал күмісті оған саудада қолданылатын өлшем бойынша таразыға салып өлшеп берді. ¹⁷Осылай Мамренің шығысындағы Махпелада орналасқан Ефронның танабы, ондағы үңгір және сонда өсіп тұрған барлық ағаштар

¹⁸Ыбырайымның меншігіне айналды. Қала қақпасындағы алаңда жиналған хеттіктер бұған куә болды. ¹⁹Ыбырайым мұнан кейін Сараның мәйітін Махпела даласындағы сол үңгірге апарып қойды. Бұл жерді Хеброн деп те атайды. ²⁰Сонымен хеттіктерден алынған Қанахан еліндегі егістік жер мен ондағы үңгір зират ретінде Ыбырайымның тұрақты меншігіне айналды.

24 Ыбырайымның бас қызметшісінің Ысқаққа қалыңдық алып келуі

¹ Ыбырайым жасы ұлғайып, қартайған еді. Жаратқан Ие оны қай жағдайда да жарылқап келді. ² Бірде ол барлық мал-мүлкін басқаратын бас қызметшісін шақырып алып, оған:

³ — Сен қолыңды менің жамбасымның астына қойып тұрып, аспан мен жерді жаратқан Құдай Иеміздің алдында ант бер: *
⁴ сен ұлым Ысқаққа әйелді бірге тұрып жатқан қанахандықтардың қыздарынан алып бермейсің. Қайта, менің туған жеріме, туысқандарыма барып, сол жақтан алып келесің, — деп бұйырды. ⁵ Қызметшісі одан:

— Егер қалыңдық маған еріп осы елге келгісі келмейтін болса, онда не істейін? Ұлыңызды өзіңіз тастап кеткен елге қайтарып апарайын ба? — деп сұрады. ⁶ Ыбырайым:

— Сен ұлымды ол жерге қайтып апарудан сақ бол! ⁷ Көктегі Құдай Ием ұлыма сол жерден әйел тауып алуың үшін сенен бұрын өз періштесін жібереді. Мені әкемнің үйінен, туған жерімнен алып шығып, «осы елді сенің ұрпағыңа беремін» деп маған ант берген — Құдай Иемнің Өзі еді. ⁸ Егер қалыңдық саған еріп келгісі келмесе, маған берген антыңнан босайсың. Бірақ қайткен күнде де ұлымды ол жаққа қайтып апарушы болма! — деді.

⁹ Қызметші Ыбырайымның жамбасының астына қолын қойып, барлығын ол бұйырғандай етіп орындауға ант берді. ¹⁰ Қожайынының ірі малдарынан он түйе және әр түрлі бағалы дүниелерді таңдап алып, жолға шықты да, Евфрат пен Тигр өзендерінің аңғарындағы* Нахор қаласына қарай беттеді. ¹¹ Сонда жеткенде түйелерді қала сыртындағы құдық басына шөгерді. Бұл әйелдер су алуға келетін кешкі мезгіл еді.

¹² Қызметші Құдайға мінажат етіп: «Уа, Жаратқан Ие, қожайыным Ыбырайым сиынатын Құдай! Бүгін жолымды оңғарып,* қожайыныма рақымыңды түсіре гөр! ¹³ Міне, мен осы жерде құдықтың басында тұрмын, қала қыздары су алуға келе жатыр. ¹⁴ Мен олардың біріне: құмыраңды еңкейтші, су ішіп алайын деп айтқанда, ол маған: ішіңіз, мен түйелеріңізді

*³ Бұл сол кездегі адамдардың бір-біріне ант беруінің бір түрі еді.

*¹⁰ Немесе: Арама Наһараимдағы, яки: батыс Месопотамиядағы (бүгінгі Түркияның оңтүстік шығыс және Сирияның шығыс өлкелері).

*¹² Немесе: Сен (ұлына бұйырған қалыңдықты) бүгін жолықтырып.

де суарып берейін десе, сонда құлын Ысқаққа Өзің таңдаған қалыңдық сол қыз болып шықса екен деп Сенен тілеймін. Қожайыныма жасаған рақымыңды осыдан білетін боламын», — деді.

¹⁵ Ол мінажатын айтып болысымен-ақ, қала жақтан иығында құмырасы бар Рабиганың келе жатқанын көрді. Ол Мылқаның ұлы Бетуелдің қызы болатын, ал Мылқа Ыбырайымның інісі Нахордың әйелі еді. ¹⁶ Рабиға өте сұлу, пәк, жас қыз екен. Ол құдық басына* қарай төмен түсіп, құмырасын суға толтырып алып, жоғары шықты.

¹⁷ Қызметші жылдам басып қыздың қасына келіп:

— Құмыраңнан кішкене су ішейінші, — деді.

¹⁸ — Ішіңіз, мырза, — деп, қыз иығындағы құмыраны тез түсіріп, қызметшіге су берді. ¹⁹ Ол ішіп болған кезде қыз оған:

— Мен түйелеріңізді де шөлдері қанғанша суарып берейін, — деді. ²⁰ Осыны айтып, бірден құмырадағы суын астауға құйды. Қыз су тартып алу үшін қайтадан құдыққа қарай жүгіре жөнеліп, барлық түйелерді суарып шықты. ²¹ Ал қызметші қызға үн-түнсіз қарап тұрып, Жаратқан Ие сапарымды оңғарды ма, жоқ па деген ойды саралады.

²² Түйелер су ішіп болған соң, қызметші үлкен алтын сырға мен екі алтын білезікті* алып,

²³ — Кімнің қызысың? Бізге түнеп шығуға әкенің үйінен орын табыла ма, соны айтшы? — деп қыздан сұрады. ²⁴ Ол:

— Мен Нахордың Мылқадан туған ұлы Бетуелдің қызымын, — деді де, ²⁵ — бізде жеткілікті мөлшерде сабан, жем, түнейтін орын да бар, — деп қосты.

²⁶ Сонда қызметші Жаратқан Иенің алдында басын иіп: ²⁷ «Қожайыным Ыбырайым сиынатын Құдай дәріптелсін, Өзінің мейірімділігімен, адалдығымен қожайынымды жарылқаған Жаратқан Ие мадақталсын! Ол мені тура қожайынымның туысқандарының үйіне алып келді», — деп ғибадат етті.

²⁸ Сонда қыз шешесінің үйіне жүгіріп барып, осының бәрін айтып берді. ²⁹⁻³⁰ Рабиганың Лабан деген ағасы бар еді. Ол қарындасының жаңа сырғасы мен білезіктерін көріп, Рабигадан бөтен адамның оған не айтқанын сұрап білді. Содан тездетіп

*¹⁶ Яки: су көзіне.

*²² Немесе: мұрынға тағатын жарты мысқалдық алтын сырға мен он мысқалдық екі алтын білезікті.

құдық басында түйелердің жанында тұрған сол адамға қарай бет алды. ³¹ Оны:

— Ей, Құдай жарылқаған пенде, менімен бірге жүріңіз. Далада тұрып қалмаңыз. Мен үйді де, түйелерге орынды да даярлатып қойдым, — деп шақырып, ³² үйіне алып барды. Түйелердің жүктерін түсіртіп, алдарына сабан мен жем салдырды. Қызметші мен оған еріп келгендерге аяқтарын жууға су әкелдірді. ³³ Қонаққа арналып дастарқан жайылып тамақ ұсынылды. Бірақ ол:

— Мен келген шаруамды айтпай тұрып дәм татпаймын, — деді.

— Онда жұмысыңызды айтыңыз, — деді олар. ³⁴ Қызметші сөйлеп кетті:

— Мен Ыбырайымның қызметшісімін. ³⁵ Жаратқан Ие қожайынымды молынан жарылқады: оған көп қылып қой мен ірі қара мал, күміс пен алтын, құл-қуң, түйе мен есек берді. ³⁶ Қожайынымның әйелі Сара оған қартайған шағында бір ұл сыйлады. Қожайыным өзіндегі барлық мал-мүлікті соған атады. ³⁷⁻³⁸ Маған: «Менің ұлыма әйелді бірге тұрып жатқан қанахандықтардың қыздарынан алып бермейсің. Қайта, менің әкемнің үйіне, туған-туысқандарыма барып, сол жақтан алып келесің» деп бұйырып, осылай істеуге ант бергізді.

³⁹ Ол менің: «Егер қалыңдық маған ергісі келмесе ше?» деген сұрағыма былай деп жауап берді: ⁴⁰ «Мен көз алдында өмір сүріп келген Жаратқан Ие жолынды болдыру үшін саған Өзінің періштесін ертіп жібереді. Сөйтіп сен ұлыма әйелді менің туған-туысқандарымнан, әкемнің үйінен алып келе аласың. ⁴¹ Туысқандарыма барып, олар қызын ұзатуға келіспесе, сонда берген антыңнан босайсың».

⁴² Содан мен бүгін құдық басына келіп, былай дедім: «Уа, Жаратқан Ием, қожайыным Ыбырайым сиынатын Құдай! Жолымды оңғара гөр. ⁴³ Міне, мен осы жерде құдық басында тұрмын. Су алуға бір қыз келгенде, оған: құмыраңнан кішкене су ішкізші деп айтайын. ⁴⁴ Егер ол маған: ішіңіз, мен түйелеріңізді де суарып берейін десе, сонда қожайынымның ұлына Тәңір Ие таңдаған қалыңдық сол қыз болып шықсын деп Сенен тілеймін».

⁴⁵ Осы мінажатты іштей айтып болысымен-ақ, қала жақтан иығында құмырасы бар Рабиға келді. Құдық басына қарай төмен түсіп, су тартып алды. Одан: «Маған ішуге су берші»,

— деп сұрадым. ⁴⁶Ол тез иығындағы құмырасын түсіріп: «Ішіңіз, мен түйелеріңізді де суарып берейін» деді. Сөйтіп су ішіп алдым, ол түйелерімді де суарып берді. ⁴⁷«Кімнің қызысың?» деп сұрағанымда: «Мен Нахордың Мылқадан туған ұлы Бетуелдің қызымын» деп жауап берді.

Сонда мен оған сырға тағып, екі білегіне білезік салдым. ⁴⁸Маған жол көрсетіп, ұлына қожайынымның інісінің қызын таңдағаны үшін, қожайыным сиынатын Құдай Иені тізерлей отыра қалып мадақтадым. ⁴⁹Енді сіздер қожайыныма мейірімділік пен адалдық көрсеткілеріңіз келсе, оны маған білдіріңіздер, ал олай болмаса, оны да айтыңыздар. Мен анығын білуім керек, — деп құда түсуші сөзін тамамдады.

⁵⁰Сонда Лабан мен Бетуел:

— Бұл — Жаратқан Иенің ісі, біз оған қарсы түк айта алмаймыз. ⁵¹Міне, Рабиға алдында, алып жүре бер. Тәңір Ие шешіп қойғандай, ол қожайыныңның баласының әйелі болсын, — деп жауап берді.

⁵²Қызметші осыны естігенде жерге дейін иіліп, Жаратқан Иеге ғибадат етті. ⁵³Содан кейін әкелген киімдермен күміс, алтын әшекейлерін шығарып, Рабиғаға сыйлады. Оның ағасы мен анасына да қымбат сыйлықтар ұсынды. ⁵⁴Мұнан соң қызметші мен оған еріп келгендер ішіп-жеп, түнеп шықты. Таңертең тұрған соң, қызметші:

— Маған қожайыныма оралуға рұқсат етіңіздер, — деді.

⁵⁵Қыздың ағасы мен шешесі:

— Қыз бізбен бірге он шақты күн бола тұрсын, содан кейін жолға шығарсыңдар, — деп өтініш жасады. ⁵⁶Ал қызметші:

— Тәңір Ие сапарымды оңғарғандықтан енді жолымды бөгемей, қожайыныма жіберіңіздер, — деп қоймады. ⁵⁷Сонда олар:

— Қызды шақырайық, ол бұған не айтар екен, — десті.

⁵⁸Рабиғаны шақырып алып:

— Мына кісімен жолға шығасың ба? — деп сұрады. Ол:

— Иә, қарсы емеспін, — деді. ⁵⁹Сонда олар Рабиғаны және күтуші әйелін Ыбырайымның қызметшісі мен оның адамдарына ертіп жіберуге келісті. ⁶⁰Рабиғаға бата беріп:

«Қарындасымыз, сан-мыңдаған ұрпақтың анасы бол,

Үрім-бұтағың жауларының қалаларын басып алсын!»

— деді. ⁶¹Рабиға мен оның қызметші қыздары жолға жиналып, түйелерге отырып алды. Қызметшіге еріп сапарға шықты.

⁶² Сол кезде Ысқақ Қанаханның оңтүстік аймағында тұратын. Ол «Қамқоршым — тірі Құдай» деген құдыққа дейін көшіп-қонып барып, қайтып келген еді. ⁶³ Бір күні кешке қарай далаға шығып, ойға батып отырғанда айналасына көз тастап, келе жатқан керуенді байқады. ⁶⁴ Рабиға да Ысқақты көрді. Лезде түйеден түсіп, айналасына көз жүгіртіп, ⁶⁵ қызметшіден:

— Далада бізге қарсы жүріп келе жатқан мына кісі кім? — деп сұрады. Ол:

— Бұл менің қожайыным, — деп жауап берді. Сонда Рабиға пердесімен бетін жауып алды.

⁶⁶ Қызметші Ысқаққа сапарында не істегенін түгел айтып берді. ⁶⁷ Ысқақ Рабиғаны өзінің марқұм анасы Сараның шатырына кіргізіп, оған үйленді. Қалыңдығы Ысқаққа қатты ұнап, оның анасы қайтыс болғаннан кейінгі қайғысы сейілді.

25

Ыбырайымның өмірінің соңғы жылдары және қайтыс болуы

¹ Ыбырайым тағы да үйленіп, Кетура есімді әйел алған болатын. ² Одан Ыбырайымның Зимран, Жоқшан, Медан, Мадиян, Ишбақ және Шуах деген ұлдары дүниеге келді. ³ Жоқшаннан Шаба мен Дедан туды. Деданнан кезінде ашурлықтар, летуштіктер және леумдіктер тарады. ⁴ Мадиянның ұлдарының аттары мыналар: Ефа, Ефер, Хенох, Абида және Елдаға. Бұлардың барлығы да Кетурадан тараған ұрпақтар болатын.

⁵ Ал Ыбырайым жинаған бар дүние-мүлкін Сарадан туған Ысқаққа мұра етіп қалдырды. ⁶ Өзінің көзі тірісінде тоқалдарынан туған ұлдарына енші беріп, оларды ұлы Ысқақтың маңынан алысырақ, шығыс жақтағы араб жеріне қарай жіберді.

⁷ Ыбырайым барлығы жүз жетпіс бес жыл жасады. ⁸ Ол мағыналы өмір сүріп, жасы ұлғайған шағында о дүниеге, ата-бабаларының қасына аттанды. ⁹⁻¹⁰ Ысқақ пен Ысмағұл әкелерінің мәйітін Мамренің қасында, хеттік Сохар ұлы Ефронның егістігінде орналасқан Махпела үңгіріне апарып, марқұм әйелі Сараның қасына қойды. Бұл егістік пен үңгірді Ыбырайым кезінде хеттіктерден сатып алған болатын.* ¹¹ Ыбырайым өлгеннен кейін Құдай Ысқақты да жарылқап жүрді. Ол

*9-10 23:17-20.

«Қамқоршым — тірі Құдай» деген құдықтың маңайында* өмір сүріп жатты.

Ысмағұлдың ұрпақтары

¹² Ыбырайымның Сараның мысырлық күні Ажардан туған ұлы Ысмағұлдың үрім-бұтағының тарихы мынау: ¹³ Ысмағұлдың ұлдарынан тараған ұрпақтар рет-ретімен былай аталады: алдымен Ысмағұлдың тұңғышы Набайот дүниеге келді, сонан соң Кедар, Адбел, Мипсам, ¹⁴ Мишма, Дума, Масса, ¹⁵ Хадад, Тема, Етур, Нафиш және Кедма туды. ¹⁶ Бұлар Ысмағұлдың он екі ұлдарынан тарап, жартылай көшпенді, жартылай отырықшы болып, мекендеген жеріне қарай бөлінген рулардың он екі көсемі болды. ¹⁷ Ысмағұл барлығы жүз отыз жеті жыл өмір сүріп, ата-бабаларының қасына аттанды. ¹⁸ Оның ұрпақтары Мысырдың шығысындағы Шурдан Ассириядағы* Хауилаға қарай созылған аралықты мекендеп, бауырлас тайпалармен жауласып өмір сүрді.

Ысқақтың ұлдары Есау мен Жақып

¹⁹ Ыбырайымның ұлы Ысқақтың үрім-бұтағының тарихы мынау: Ыбырайымнан Ысқақ туды. ²⁰ Ысқақ қырық жасында солтүстік Месопотамияда* тұратын араамалық Бетуелдің қызы, Лабанның қарындасы Рабиғаға үйленді.

²¹ Әйелі бала көтермегендіктен, Ысқақ ол үшін Жаратқан Иеге жалына сиынды. Оның тілегін Иеміз қабыл алып, күндердің күнінде Рабиға жүкті болды. ²² Оның құрсағындағы екі нәресте бір-бірімен тебісетін. Сонда ол: «Менде не үшін бұлай?» — деп ойлап, осыны білмекші болып Жаратқан Иеге жүгінді.

²³ Ол:

«Сенің ішінде екі тайпа жатыр,
Құрсағыңнан екі ұлт тарамақ.
Біреуі екіншісінен күштірек болып,
Ағасы інісінің қызметшісі болмақ», — деді.

*¹¹ Демек, оңтүстіктегі (Негев) айдаласында, Мысыр шекарасына жақын (16:14).

*¹⁸ Ассирия: немесе Ашур (қазіргі солтүстік Иракта орналасқан ежелгі халық).

*²⁰ Яки: Евфрат өзенінің бас жағындағы Арама жазығында (қазіргі оңтүстік шығыс Түркияда).

²⁴ Босанатын уақыты келіп, Рабиға егіз ұл тапты. ²⁵ Бірінші туған баланың денесін қызыл түк* басып кеткендіктен, оған Есау (яғни «Түкті») деп ат қойды. ²⁶ Одан соң оның сыңары көрінді, ол бір қолымен Есауды өкшесінен ұстап алыпты. Оны Жақып (яғни «Өкшеден ұстаушы, Алдамшы») деп атады. Егіз ұлды болғанда, Ысқақ алпыста еді.

²⁷ Балалар ер жетті. Есау дала кезіп жүретін білікті аңшы болса, Жақып отбасынан алыстамай шатырдың маңайында өмір сүруді ұнатты. ²⁸ Алайда Ысқақ Есауды ерекше жақсы көретін, себебі ол баласы аулаған жабайы аңның етін сүйсіне жейтін. Ал Жақып Рабиғаның сүйікті баласы болатын.

²⁹ Бір күні Жақып тамақ пісіріп жатқанда Есау шаршап, қарны ашып даладан келді. ³⁰ Ол Жақыпқа:

— Маған тезірек мына бір қызғылт түсті көжеңнен берші, мен ашпын, — деді. Сондықтан ол кейін Едом (яғни «Қызыл») деп аталды.* ³¹ Жақып:

— Онда қазір маған өзіңнің тұңғыштық жолыңды сат, — деп қолқа салды. ³² Есау:

— Аштықтан өлейін деп тұрғанымда маған тұңғыш боп туғандығымның керегі қанша? — деді. ³³ Жақып:

— Бірінші маған ант бер, — деп талап етті. Есау ант беріп, өзінің тұңғыштық жолын Жақыпқа сатып жіберді. ³⁴ Сонда Жақып оған нан және қызыл жасымықтан пісірген көжені ұсынды. Есау ішіп-жеп болған соң жөніне кетті. Осылайша ол тұңғыштық жолына немқұрайды қарап, одан бас тартты.

26 *Ысқақ пен Рабиға філістірлердің Герар қаласында*

¹ Бір кезде Ыбрайымның тұсында болғандай елді тағы да аштық жайлады. Сонда Ысқақ філістір патшасы Әбумәліктің еліндегі Герар қаласына қарай жол тартты. ² Ал Жаратқан Ие Ысқаққа аян беріп: «Мысыр жаққа көшпей, Мен айтқан жерде қоныстанып, ³ сол елде кірме ретінде тұра бер! Саған әрдайым жар болып, батамды қондырамын, ұрпақтарыңа осы жерлердің бәрін сыйлап, әкең Ыбырайымға берген антымды жүзеге асырамын. ⁴ Ұрпақтарыңды аспандағы жұлдыздар сияқты сансыз етіп көбейтемін. Оларға осы жерлерді беріп, солар арқылы жер бетіндегі барлық ұлттарға ақ батам қонатын болады.

*²⁵ Немесе: денесін шапан іспетті (қалың) қызыл түк.

*³⁰ Сонымен қатар оның денесін қызыл түк басқан еді (25:25).

⁵Өйткені Ыбырайым Менің тілімді алып, берген бұйрықтарыма, ережелеріме және өсиет сөздеріме түгел құлақ асып, жүзеге асырды», — деді. ⁶Осылайша Ысқақ Герарда тұрып қалды.

⁷Алайда сол жердің адамдары одан әйелі туралы сұрағанда, Ысқақ оларға: «Ол менің қарындасым», — деп жауап берді. Себебі Ысқақ «Жергілікті адамдар Рабиғаға бола көзімді құртып жүрер, ол керемет сұлу ғой» деп ойлап, оны әйелім деп айтудан қорықты.

⁸Ысқақ сол жерде біраз уақыт болғанда, філістір патшасы Әбумәлік терезеден Ысқақтың әйелі Рабиғаны аймалап жатқанын көріп қалды. ⁹Сонда Әбумәлік Ысқақты шақыртып алып:

— Ол сенің әйелің екен ғой! Сен қалайша оны қарындасым деп жүрсің? — деп жекіді. Ысқақ оған:

— Өйткені оған бола мені өлтіріп тастар деп ойладым, — деді.

¹⁰Әбумәлік:

— Сен неге бұлай істедің? Жергілікті ер адамдардың біреуі әйеліңе жақындап қоюы мүмкін еді. Сонда біз кінәлы болып қалатын едік, — деп, ¹¹халыққа мынандай жарлық шығарды: «Кімде-кім мына ерлі-зайыптыға тиіссе, сол өлімге кесіледі!»

¹²Ысқақ осы жерге егін салып, сол жылы одан жүз есе өнім алды, себебі Тәңір оны жарылқаған болатын. ¹³Ол байи берді, оның дүние-мүлкі көбейген үстіне көбейіп, Ысқақ нағыз бай адамға айналды. ¹⁴Оның ірілі-ұсақты малдарының отар-табындары және құл-қызметшілері көп болғандықтан, філістірлер оған қызғанышпен қарай бастады. ¹⁵Сондықтан олар Ысқақтың әкесі Ыбырайымның тірі кезінде қызметшілеріне қаздырған барлық құдықтарды топырақпен толтырып, бітеп тастады.

¹⁶Әбумәлік те: «Біздің жақтан көшіп кет, бізден әлдеқайда күшейіп алдың», — деп Ысқаққа теріс қарады. ¹⁷Ысқақ сол арадан көшіп, шатырларын Герар аңғарына тігіп, қоныстанды.

¹⁸Сол жерде Ысқақ әкесі Ыбырайымның тірі кезінде қаздырған, бірақ ол өлгеннен кейін філістірлер топырақпен бітеп тастаған құдықтарын қайта аршытып, оларды әкесінің қойған аттарымен атады.

¹⁹Ысқақтың қызметшілері сол аңғарда құдық қазып жүріп, судың қайнар көзін тапты. ²⁰Алайда герарлық бақташылар оның малшыларымен таласып: «Бұл біздің су», — деді. Сол құдық үшін дауласқандықтан Ысқақ оны «Даулы құдық» деп атады. ²¹Кейін қызметшілері тағы бір құдық қазды. Герарлық бақташылар ол туралы да дауласты. Ысқақ оны «Жауласу

құдығы» деп атады. ²² Ысқақ әрірек көшіп барып, сол жерден тағы бір құдық қаздырды. Оған бола жанжал тумағандықтан, Ысқақ оны «Кең өріс» деп атап: «Жаратқан Ие бізге кең өріс сыйлады, енді осы жерде өсіп-өнеміз», — деді.

²³ Сол жерден ол Бер-Шебаға қоныс аударды. ²⁴ Бұл түні оған Жаратқан Ие аян беріп: «Мен әкең Ыбырайым сиынатын Құдаймын. Қорықпа, әрдайым сені көз алдымда ұстап жарылқаймын. Қызметшім Ыбырайым үшін сенің ұрпағыңды өте көп етемін», — деді. ²⁵ Ысқақ бұл жерде Жаратқан Иеге арнап құрбандық беретін орын жасап, Оған сиынды. Сол маңайға шатырларын тігіп, құлдарына құдық қаздырды.

²⁶ Осы екі арада Герардан кеңесшісі Ахузат пен әскери қолбасшысы Пихолды ертіп алып, Әбумәлік келді. ²⁷ Ысқақ оларға:

— Маған неге келдіңдер, менімен өштесіп, қуып жіберген едіңдер ғой, — деді. ²⁸ Олар:

— Біз Жаратқан Иенің сені көз алдында ұстайтынын анық көріп тұрмыз. Сенімен біздің арамызда антпен бекітілген келісім болу керек деп шештік. Сондықтан бір-бірімізбен шарт жасасайық. ²⁹ Біз саған тиіспей, тек жақсылық жасап, бізден бейбіт түрде кетуіңе жағдай жасағанымыз сияқты, сен де бізге жамандық істемейсің. Сен қалай дегенмен Тәңірдің батасы қонған адамсың ғой, — деп жауап берді.

³⁰ Ысқақ оларға қонақасы беріп, барлығы ішіп-жеді. ³¹ Ертеңіне ерте тұрып, әрқайсысы бір-біріне ант берді. Ысқақ оларды шығарып салып, жылы жүзбен қоштасты.

³² Сол күні Ысқақтың құлдары оған өздері қазған құдық туралы: «Біз су таптық», — деп хабар жеткізді. ³³ Ысқақ сол құдықты Шеба (яғни «Ант») деп атады, сондықтан сол жердегі қала осы күнге дейін Бер-Шеба («Ант құдығы») деп аталады.

³⁴ Ал (Ысқақтың тұңғышы) Есау қырық жасқа толғанда хеттік Бегеридің қызы Ехудитті және хеттік Елонның қызы Басематты әйелдікке алды. ³⁵ Бұлар Ысқақ пен Рабиғаға үлкен уайым әкелді.

27

*Жақыптың әкесін алдап, тұңғышына арнаған
батасына ие болуы*

¹ Ысқақ қарғайып, көзі көрмей қалған еді. Бірде ол тұңғышы Есауды шақырып алып:

— Ұлым! — деді.

— Иә, тыңдап тұрмын. — деп жауап қатты ол. ² Ысқақ:

— Мен қартайдым, қашан өлетінімді білмеймін. ³ Сен садақ пен қорамсағынды алып, маған даладан бір аң аулап әкел. ⁴ Соның етінен мен сүйсініп жейтіндей дәмдеп тағам пісіріп, алып кел. Оны жеп, өлмей тұрғанда саған батамды беретін болайын, — деді.

⁵ Ал Ысқақ ұлымен сөйлескен кезде, Рабиға тындап тұрды. Есау аң аулап әкелу үшін далаға шығып кеткенде ⁶ Рабиға Жақыпқа былай деп кеңес берді:

— Тында, мен әкеңнің ағаң Есауға: ⁷ «Маған бір аң аулап әкеліп, дәмді етіп тамақ пісіріп бер. Мен оны жеп, өлмей тұрғанда саған Жаратқан Иенің алдында батамды берейін» дегенін естідім. ⁸ Ұлым, саған айтатын ақылыма мұқият құлақ сал: ⁹ қораға барып, маған екі қонды лақты алып кел. Олардан дәмдеп, әкең сүйсініп жейтін тағам дайындаймын. ¹⁰ Соны әкеңе апар, ол жесін, сөйтіп ол өлер алдында батасын саған береді. — ¹¹ Бірақ Жақып шешесіне:

— Ағамның денесін қалың түк басқан, ал мен түксізбін. ¹² Әкем мені сипаласа ше, онда оның алдында өтірікші болып, одан бата орнына қарғыс алармын, — деді. ¹³ Сонда шешесі:

— Саған деген қарғысты өз мойныма аламын, сен айтқанымды істеп, маған екі лақты әкеп бер, — деп жауап қатты.

¹⁴ Жақып лақтарды алып келіп, шешесіне берді. Ол солардан ұлдың әкесі сүйсініп жейтін тамақ әзірледі. ¹⁵ Содан кейін Рабиға үлкен ұлы Есаудың өз үйінде жатқан ең сәнді киімдерін алып, оларды кенжесі Жақыпқа кигізді. ¹⁶ Сойылған лақтардың терісімен оның түксіз мойнымен екі білегін жапты. ¹⁷ Жақыптың қолына әзірленген дәмді тамақ пен пісірген нанын ұстатты. ¹⁸ Ол әкесіне кіріп:

— Әке! — деді.

— Иә, ұлым, сен кімсің? — деп сұрады Ысқақ.

¹⁹ — Мен тұңғышыңыз Есаумын. Маған айтқаныңызды орындадым. Басыңызды көтеріп, мен аулаған аңның етін жеп, маған батаңызды беріңіз. ²⁰ Ысқақ:

— Ұлым, қалайша оны тез тауып алдың? — деп сұрағанда Жақып:

— Сіздің сиынатын Құдайыңыз Жаратқан Ие оны маған кездестірді, — деп жауап қайтарды. ²¹ Сонда Ысқақ:

— Ұлым, маған жақындашы. Сен шынымен ұлым Есаусың ба, жоқ па, соны білу үшін сені сипалап көрейін, — деді.

²² Жақып қасына келген соң әкесі оны сипалап тұрып:

— Даусы Жақыптікі, ал қолдары Есаудікі, — деп шүбәсын білдірді.

²³ Ал Жақыптың қолдарынан ағасының қолдарындағыдай түкті сезгеннен кейін Ысқақ Жақыпты танымады. Оған батасын бермек болды, ²⁴ бірақ ол тағы бір рет:

— Сен шынымен ұлым Есаумысың? — деп сұрады. Жақып:

— Иә, солмын, — деп жауап берді. ²⁵ Сонда әкесі:

— Ұлым, аңнан әзірленген тамағыңды бер. Мен жейін де, саған батамды берейін, — деді.

Жақып әкесіне тамақты ұсынды, ол жеді, кейін шарап әкеліп, ол оны да ішті. ²⁶ Содан соң Ысқақ:

— Ұлым, маған жақын келіп, мені сүй, — деді.

²⁷ Жақып әкесінің қасына барып, оны сүйгенде, Ысқақ оның киген киімдерінен Есаудың иісін сезді. Жақыпқа батасын беріп былай деді:

«Ұлымның иісі Жаратқан Ие
Жарылқаған даланың иісіндей.

²⁸ Айыра көрмесін Құдай сені аспан шығынан,

Топырақтың құнарлылығынан,

Ағыл-тегіл астық пен жүзім шырынынан!

²⁹ Саған ұлттар қызмет жасасын,

Халықтар бас иетін болсын!

Сен ағайындарыңды билейтін бол,

Анаңның ұлдары саған бағынсын!

Сені қарғайтындарды қарғыс атсын,

Ал батасын беретіндер жарылқансын!»

³⁰ Ысқақ батасын аяқтап, Жақып әкесінен шығып бара жатқан кезде, ағасы Есау аң аулаудан қайтып келді. ³¹ Ол да дәмді тамақ пісіріп, әкесіне апарып, оған:

— Әке, басыңызды көтеріп, батаңызды беру үшін мен әзірлеген тамақтан ішіңіз, — деді. ³² Сонда әкесі одан:

— Сен кімсің? — деп сұрады. Ұлы оған:

— Мен тұңғыш ұлыңыз Есаумын ғой, — деп жауап берді.

³³ Сонда Ысқақ қатты шошып кетіп:

— Аң аулап, одан тамақ әзірлеп, маған әкелген адам кім болды екен? Мен ол тамақты жаңа сен келер алдында ғана жеп, оны әкелген адамға батамды беріп қойдым. Енді батам сол күйінде қалады, — деді. ³⁴ Есау әкесінің сөзін естігенде әбден күйініп, қатты айқайлап жіберіп:

— Әке! Маған да батаңызды берсеңіз етті! — деп жалбарынды.

³⁵ Ал әкесі:

— Інің қулықпен келіп, саған тиесілі батаны иемденіп кетті, — деп бас тартты. ³⁶ Сонда Есау:

— Оның аты Жақып* қой, ол мені екі рет алдап үлгерді. Алдымен ол менен тұңғыштық жолымды алдап алды, енді маған тиісті батаны да иемденіп кетті! — деді де, әкесіне қарап:

— Сіз маған деген ешқандай бата қалдырған жоқсыз ба? — деп сұрады. ³⁷ Ысқақ:

— Мен оны саған би етіп, бауырларын өзіне қызметші қылып бердім, астық пен жүзім шырынымен қамтамасыз еттім. Ұлым, мен енді сен үшін не істей аламын? — деп жауап берді.

³⁸ — Әке, сізде бар болғаны бір-ақ бата ма еді? Маған да батаңызды бере көріңіз! — деп, Есау дауыстап жылай бастады.

³⁹ Сонда Ысқақ оған:

«Сен құнарлы топырақтан,
Аспан шығынан алыс мекендейтін боласың.

⁴⁰ Семсеріңе сүйене өмір сүріп,

Бауырыңа бағынасың.

Бірақ жұлқынып қарсы шыққаныңда

Мойныңдағы езгісінен құтылып босайсың»,

— деп бата берді.

Жақыптың нағашы ағасына қашып баруы

⁴¹ Есау сол кезден бастап Жақыпты әкесінен алдап алған батасы үшін жек көрді. Ол өз-өзіне: «Көп ұзамай әкем дүние салып, жоқтау айтатын уақыт келер. Содан кейін Жақыпты өлтіремін», — деді.

⁴² Үлкен ұлының бұл сөздері Рабиғаның құлағына шалынды. Сонда ол кенжесін шақырып алып: «Ағаң Есау кек алып, сені өлтірмекші. ⁴³ Сондықтан айтқанымды тыңда: тез жолға жиналып, Харандағы туған ағам Лабанға қашып кет. ⁴⁴ Ағаңның ашуы қайтқанша сол жерде біраз бола тұр. ⁴⁵ Кейінірек ол өзіне істегенінді ұмытып, ашуы қайтқан кезде біреуді жіберіп, сені шақыртып аламын. Мен бір күнде екі ұлымнан бірдей айырылып қалар жайым жоқ!» — деді.

---

*³⁶ Мағынасы: Алдамшы (25:26).

⁴⁶ Содан соң Рабиға Ысқаққа: «Есаудың алған хеттік әйелдерінің кесірінен өмірім уайымға толы өтіп жатыр. Егер Жақып та мына хеттік әйелдер сияқты жергілікті қыздардан әйел алатын болса, онда маған өмір сүрудің не қажеті бар?» — деді.

28 ¹ Сонда Ысқақ Жақыпты шақырып алып, оған батасын беріп, былай деп өсиет айтты: «Сен қанахандық әйелге үйленбе! ² Одан да жолға жиналып, солтүстік Месопотамияға,* шешеннің әкесі Бетуелдің үйіне барып, әйелді сол жерден, шешеннің ағасы Лабанның қыздарының біреуінен ал! ³ Құдіреті күшті Құдай сені жарылқап, ұрпақты етіп, сенен бір топ ұлттарды таратсын! ⁴ Құдайдың Ыбырайымға берген батасы саған да, ұрпағыңа да қонсын; бір кезде Құдай Ыбырайымға уәде етіп сыйлаған, қазір сен жат жерлік ретінде тұрып жатқан осы жер ұрпағыңның иелігіне айналсын!» ⁵ Осылай деп, Ысқақ оны қоя берді. Жақып арамалық Бетуел ұлы Лабанға қарай жол тартты. Ол шешесі Рабиғаның туған ағасы болатын.

⁶ Ал Есау болса, Ысқақтың Жақыпты әйел алу үшін солтүстік Месопотамияға жібергенін, оған батасын беріп тұрып: «Қанахандықтардың қыздарына үйленбе», — деп өсиеттегенін ⁷ және Жақыптың әке-шешесінің тілін алып, сол жаққа кеткенін естіді. ⁸ Бұл арқылы Есау өзінің қанахандық әйелдерін Ысқақтың жаратпайтынын біліп алды. ⁹ Сондықтан ол Ыбырайым ұлы Ысмағұлға барып, әйелдерінің үстінен оның қызы, Набайоттың қарындасы Махалатты да әйелдікке алды.

Жақыптың көрген түсі және Құдайға берген уәдесі

¹⁰ Жақып Бер-Шебадан шығып, Харанға қарай жол тартты. ¹¹ Күн батып кеткендіктен жеткен жерінде түнеп қалды. Ол сол жерден бір тасты алып, басына жастанды да, ұйқыға кетті. ¹² Ұйықтап жатып, түс көрді. Түсінде оған жерден көкке дейін жетіп тұрған баспалдақ көрінді. Құдайдың періштелері оның үстімен бір шығып, бір түсіп жүр екен. ¹³ Соның басында Тәңір Ие тұрып: «Мен Жаратқан Иемін, атаң Ыбырайым мен әкең Ысқақтың сиынатын Құдайымын. Сен ұйықтап жатқан жерді саған және ұрпағыңа беремін. ¹⁴ Сенің үрім-бұтағың жер бетіндегі құм түйіршіктеріндей санстз көп болады. Батыс пен шығысқа, солтүстік пен оңтүстікке тарайсың. Өзің және

*2 Яки: Евфрат өзенінің бас жағындағы Арама жазығына (24:10; 27:43).

ұрпағың арқылы жер бетіндегі барлық ұлттарға батам қонады.
¹⁵ Біліп ал, Мен саған жар болып, қайда барсаң да қорғаймын, кейін осы жерге қайта алып келемін. Сені жалғыз қалдырмаймын, саған қандай уәде берсем, соның бәрін орындаймын», — деп аян берді.

¹⁶ Жақып оянып: «Шынында Жаратқан Ие осы жерде! Ал мен мұны білмедім, — деп, ¹⁷ қорқып тұрып: — Мына жер неткен киелі еді! Бұл — Құдайдың үйі, мұнда көкке апаратын қақпа тұр!» — деді.

¹⁸ Ертеңіне Жақып ерте тұрып, басына жастанған тасты ескерткіш тас ретінде тұрғызып, үстіне май құйып оны Құдайға бағыштады.* ¹⁹ Осы орынға Бетел* (яғни «Құдай үйі») деген ат қойды; бұрын ол Лүз деп аталған еді.

²⁰ Жақып: «Егер Құдай маған жар болып, осы сапарымда аман сақтаса, жейтін нан, киетін киіммен қамтамасыз етіп, ²¹ әкемнің үйіне аман-есен қайтарса, онда Жаратқан Ие менің сиынатын Құдайым болады. ²² Мен ескерткіш тас ретінде орнатқан осы тас Оған ғибадат ететін орын болмақ. Я, Құдайым, Сенің маған беретініңнің барлығының оннан бірін Өзіңе арнамақпын», — деп Тәңір алдында уәде берді.

29

Жақыптың нағашы ағасына келуі

¹ Жақып сапарын әрі қарай жалғастырып, шығыс еліне жетті.
² Сол жерде ол далада тұрған бір құдықты көрді. Оның қасында үш отар қой жатты, шопандар малдарын содан суарады екен. Құдықтың аузы алып таспен бекітілген еді. ³ Барлық отарлар жиналғаннан кейін малшылар тасты аударып тастап, малдарын суарып, болған соң құдық аузын қайтадан бекітіп қоятын.

⁴ Жақып малшылардан:

— Ағайындар, қай жерденсіңдер? — деп сұрады.

— Хараннанбыз.

⁵ — Нахор ұлы Лабанды білесіңдер ме?

— Иә, білеміз.

⁶ — Оның хал-жағдайы жақсы ма?

*¹⁸ Сол заманда кісілер белгілі бір заттардың үстіне май құю немесе жағу арқылы солардың Құдайға бағышталғандығын білдіретін (Мысыр. шығу 30:25-29).

*¹⁹ Немесе: Байт-Ел.

— Жақсы. Міне, оның қызы Рахила* қойларын айдап келе жатыр. ⁷Жақып:

— Күн әлі ерте, малды жинайтын уақыт болған жоқ. Қойларды суарып алып, өріске жайып, бағындар, — дегенде ⁸ малшылар:

— Барлық мал жиналып, құдық аузындағы тас алынып тас-талғанша олай істей алмаймыз. Тек содан кейін малды суарамыз, — деп жауап берді.

⁹ Олар сөйлесіп тұрғанда, Рахила әкесінің ұсақ малдарымен құдық басына келді. Себебі ол да мал бағатын. ¹⁰ Жақып нағашысы Лабанның қызы Рахиланы және оның қойларын көрісімен құдық аузындағы тасты аударып тастап, малдарын суарып берді. ¹¹ Сонан соң Рахиланың бетінен сүйіп, дауыстап жылап, ¹² өзін: «Әкеңнің жиені, Рабиғаның ұлымын», — деп таныстырды. Қыз әкесіне жүгіріп барып, болған жайтты айтып берді. ¹³ Лабан қарындасының ұлы Жақып туралы ести сала, алдынан шықты. Оны құшақтап бауырына қысып, бетінен сүйіп, үйіне алып барды. Жақып Лабанға өзінің неге келгені жайлы әңгімелеп берді. ¹⁴ Сонда Лабан: «Сен қандас бауырымсың», — деп, оған құшағын жайды.

Жақыптың үйлену тарихы

Жақып нағашысының қасында бір ай болғаннан кейін, ¹⁵ Лабан одан:

— Сен туысым болғандықтан маған тегін қызмет етуге тиіссің бе? Айтшы, қызметің үшін менен не қалайсың? — деп сұрады.

¹⁶ Лабанның екі қызы бар болатын, үлкенінің аты Лия, кішісінің аты Рахила еді. ¹⁷ Лия көзінде оты жоқ, тартымсыз, ал Рахила сұлу, дене бітімі әдемі болатын. ¹⁸ Жақып Рахиланы ұнатып қалып, Лабанға:

— Мен сізге кіші қызыңыз Рахила үшін жеті жыл қызмет істеуге әзірмін, — деп жауап қайтарды. ¹⁹ Лабан:

— Оны бөтен біреуге ұзатқанша саған бергенім артық. Менің қасымда қал, — деп келісті. ²⁰ Осылай Жақып Рахила үшін жеті жыл қызмет етті. Ол Рахиланы өте жақсы көргендіктен бұл жылдар бірнеше күндей зымырап өте шықты.

*6 Яки: Рахел (яғни «Саулық»).

²¹ Уақыты жеткенде Жақып Лабаннан: «Келісілген мерзім аяқталды. Маған қалыңдығымды беріңіз, үйленгім келеді», — деп рұқсат сұрады.

²² Сонда Лабан ауыл адамдарын түгел шақырып, үлкен той жасады. ²³ Ал кеш түсе Лабан Жақыпқа үлкен қызы Лияны жетектеп апарып берді.* Жақып түнде сонымен бірге болып шықты. ²⁴ Лабан күні Зилпаны Лияға жеке қызметшісі етіп берді.

²⁵ Таң атқанда, міне ғажап, қалыңдық Лия болып шықты! Жақып Лабанға:

— Бұл не істегеніңіз? Сізге Рахиланы алу үшін қызмет еттім емес пе? Мені неге алдадыңыз? — деп ашуланды. ²⁶ Лабан оған:

— Бізде үлкені тұрғанда кіші қызын ұзатпайды. ²⁷ Бір жұма бойы үйлену тойын осы қалыңдығыңмен өткіз, содан кейін мен саған кішісін де беремін. Ол үшін тағы да жеті жыл қызмет етесің, — деген шешімін айтты.

²⁸ Жақып бұған келісіп, бір апта бойы тойды Лиямен өткізді. Мұнан соң Лабан оған кіші қызы Рахиланы да қосты. ²⁹ Рахилаға жеке қызметшісі етіп күні Балханы берді. ³⁰ Жақып Рахиламен де бірге болып, оны Лиядан гөрі артық ұнатты. Бұдан кейін ол Лабанның қол астында тағы да жеті жыл қызмет етті.

Жақыптың балалары

³¹ Жаратқан Ие Жақыптың Лияны ұнатпайтынын көрген соң оған балалы болу қабілетін сыйлады, ал Рахила бедеу болатын.

³² Сонымен Лия жүкті болып, ұл туды. Ол: «Шеккен азабыма Жаратқан Ие назар аударды. Енді күйеуім мені жақсы көретін болады», — деп, баласына Рубен («Қара, бір ұл»)* деген ат қойды.

³³ Кейін Лия тағы да ұл тапқанда: «Ием менің жек көрінішті екенімді естіп, маған мына ұлды да сыйлады», — деп, оған Шимон (яғни «Естіп тұрған») деген есім берді.

---

*²³ Сол заманғы той дәстүріне сай қалыңдықтың беті ашылмай, жабулы пердесімен түнді өткізетін бөлмеге жетектеп апарылатын.

*³² Бұл есім түпнұсқадағы «Жәбіріме назар аударды» деген сөз тіркесіне ұқсас дыбысталады.

³⁴Тағы бір ұл туған соң Лия: «Енді күйеуім маған мықтап жабысты, себебі мен оған үш ұл туып бердім», — деді. Сондықтан бала Леуі («Жабысқан») деп аталды.

³⁵Мұнан соң да Лия құрсақ көтеріп, ұл тапқанда: «Бұл жолы Жаратқан Иені мадақтаймын», — деп, ұлын Яхуда («Мадақтау») деп атады. Содан кейінгі жылдары ол бала көтермеді.

30 ¹Рахила өзі Жақыпқа бала туып бермегендіктен әпкесіне қызғана қарап, күйеуіне:

— Маған бала берші, әйтпесе өлемін! — деді. ²Жақып оған:

— Саған бала тууды қимаған Құдай мен емеспін ғой! — деп ашуланды. ³Ал Рахила:

— Мынау күнім Балха, сонымен жақындас. Ол мен үшін бала туып берсін, соның арқасында мен де балалы болайын, — деп, ⁴Балханы Жақыпқа қосты. Онымен бірге болған соң, ⁵күннің аяғы ауырлап, ұл туды. ⁶Сонда Рахила: «Құдай құқымды қорғап, төрелік етті. Ол өтінішіме құлақ асып, маған ұл сыйлады», — деді де, баланы Дан («Төреші») деп атады.

⁷Бұдан кейін Рахиланың күні Жақыпқа тағы бір ұлды туып берді. ⁸Сонда Рахила: «Мен әпкеммен жүргізген тартыста оны жеңіп шықтым», — деп, оған Нафталим («Тартысым») деген есім берді.

⁹Лия өзінің тумай қалғанын көрген соң, күні Зилпаны Жақыпқа қосты. ¹⁰Зилпа да Жақыпқа ұл туып берді. ¹¹Сонда Лия: «Бұл не деген бақыт!» — деді де, оны Ғад («Бақыт»)* деп атады.

¹²Кейін Лияның күні Зилпа Жақыпқа екінші ұлын туды. ¹³Сонда Лия: «Мен қандай бақыттымын! Барлық әйелдер мені қуанышты деп атайтын болады», — деп, балаға Ашир («Қуанышты») деген ат қойды.

¹⁴Рубен егін орағы кезінде даладан махаббат алмасы* деген жемістер тауып алып, шешесі Лияға алып келді. Сонда Рахила Лиядан:

— Ұлыңның махаббат алмасынан берші, — деп сұрады. Ал Лия:

*¹¹ Бұл есімнің түпнұсқада «Әскер» деген мағынасы да бар.

*¹⁴ Сол заманда мандрагора деп те аталған бұл жемістің бедеу әйелдерді балалы қылуға көмектесетін қасиеті бар деген сенім орныққан еді.

¹⁵— Сен күйеуімді тартып алғаның аз болғандай, енді баламның махаббат алмаларын да алғың келе ме? — деп бермей қойды. Ал Рахила:

— Егер маған ұлыңның алмаларын берсен, онда Жақып бүгін түнде сенімен болсын, — деді.

¹⁶ Жақып кешке даладан келгенде, Лия оның алдынан шығып: «Бүгін түнде менімен бірге боласың. Соны ұлымның әкелген махаббат алмаларына сатып алдым», — деді. Сөйтіп ол түнді Лиямен өткізді.

¹⁷ Құдай Лияның тілегін қабылдап, ол екіқабат болып, Жақыпқа бесінші ұлды туды. ¹⁸ Сонда Лия: «Мен күңімді күйеуіме бергенім үшін Құдай маған есесін қайтарып, осы баламды сыйлады», — деп, ұлын Исашар (яғни «Есе»)* деп атады.

¹⁹ Кейінірек тағы да бала көтеріп, Жақыпқа алтыншы ұлын туып берді. ²⁰ Сонда ол: «Құдай маған құнды сыйлық тартты. Енді күйеуім мені сыйлап, бірге қалатын болады, өйткені оған алты ұл тауып бердім», — деп, оның есімін Забулон («Сый»)* деп қойды.

²¹ Мұнан соң бір қыз туып, оны Дина деп атады.

²² Ақырында Құдай Рахиланы мейірімділікпен есіне түсіріп, тілегіне құлақ асып, оған да ана болу бақытын сыйлады.

²³ Рахила ұл туып: «Құдай мені масқаралықтан құтқарды», — деді. ²⁴ Баласына Жүсіп («Қоса берсін») деген ат қойып: «Жаратқан Ие маған тағы бір ұлды қоса берсін!» — деді.

Жақыптың айламен үлкен байлыққа кенелуі

²⁵ Рахиладан Жүсіп дүниеге келгеннен кейін Жақып Лабанға тіл қатып:

— Маған өз жеріме, туған еліме қайта оралуыма рұқсат етіңіз. ²⁶ Мен жолға шығайын, әйелдерім мен балаларымды беріңіз, солар үшін қызмет еттім ғой. Сізге қаншалықты қызмет жасағанымды өзіңіз білесіз, — деді. ²⁷ Лабан:

— Сенің маған істеген жақсылығың сол болсын, осында қал. Жаратқан Иенің мені сен үшін жарылқап жүргенін байқап жүрмін.* ²⁸ Алуға тиісті ақынды өзің белгілеші, мен оны төлемекпін, — деп жауап қатты. ²⁹ Жақып оған:

*¹⁸ Исашар түпнұсқадағы «Есе, ақы» деген сөзіне ұқсас дыбысталады.

*²⁰ Забулон түпнұсқадағы «Қалу» және «Сый» деген сөздерге ұқсас айтылады.

*²⁷ Немесе: жүргенін бал ашып біліп алдым.

— Сізге қаншалықты қызмет еткенімді, менің арқамда малыңыздың қаншама өскенін өзіңіз білесіз. ³⁰ Мен келгенде сізде болған азғана дүние әлдеқайда көбейді. Жаратқан Ие сізді менің қолым тиген әрбір жұмыста жарылқап отырды. Ал енді, қашан мен өз үйім үшін бірдеме істей аламын, соны айтыңызшы? — деп наразылық танытты. ³¹ Лабан:

— Мен саған не беруім керек? — деп сұрады. Жақып:

— Маған түк бермей-ақ қойыңыз. Мына ұсынысымды қабылдасаңыз, ұсақ малдарыңызды әрі қарай баға берейін. ³² Бүгін барлық отарларыңызды аралап шығайық. Сонда әрбір теңбіл, ала қойды, қара қозыны және теңбіл, ала ешкіні маған айырып беріңіз, олар еңбек ақым болсын. ³³ Келешекте сізге адалдығымды былайша дәлелдемекпін: сіз ақымды көру үшін келген кезде менің отарымдағы әрбір теңбіл, ала емес ешкі, қара емес қой ұрланған болып табылсын, — деген ұсыныс жасады. ³⁴ Лабан:

— Жарайды, айтқаның болсын, — деп келісті. ³⁵ Алайда сол күні Лабан (айлакерлік жасап) ұрғашысы бар, еркегі бар барлық ала, тарғыл ешкілер мен қара қозыларды өзіне айырып алып, ұлдарының қарамағына жіберді де, ³⁶ Жақыптың қасынан үш күндік жерге қоныс аударды. Ал өзінің қалған ұсақ малдарын Жақыпқа бақтырып қойды.

³⁷ Сонда Жақып теректің, бадам ағашының, шынардың жас шыбықтарын алып, ақ жолақтары айқын көрінетіндей етіп қабықтарын аршыды. ³⁸ Шыбықтарды мал су ішкенде көз алдарында жату үшін науалардың ішіне салып қойды. Қойлар ала шыбықтар жатқан науаның қасына келіп, ³⁹ бір-бірімен шағылысқанда, олардан тарғыл, қара ала қозылар туды. ⁴⁰ Жақып тарғыл, қара ала қошақандарды айырып алып, өзі бағып жүрген отардың алдыңғы жағына қарай айдап отырды. Сөйтіп ол өзіне жеке отар дайындап алып, қойларын Лабанның малына жуытпай бақты. ⁴¹ Күйлі малдар шағылысар кезде Жақып қойлар ала шыбықтарға қарап шағылыссын деп соларды науалардың ішіне салып қойып жүрді. ⁴² Бірақ нашар малдар шағылысқанда шыбықтарды науаға салмайтын. Осылайша Лабанның үлесіне нашар қойлар тисе, Жақып күйлі малға ие болды. ⁴³ Осы айламен Жақып өте-мөте байып, отар-отар ұсақ малдар, түйелер мен есектерге және құл-қызметшілерге ие болды.

*Жақыптың үй ішімен Лабаннан қашуы***31**

¹ Сол шамада Лабанның ұлдарының: «Жақып әкеміздің жиған-тергенін иемденіп алды. Ол өз байлығын әкеміздің мал-мүлкі арқылы жасады», — деп шағынып жүргені Жақыптың құлағына шалынып, ² Лабанның да өзіне бұрынғыдай қарамайтынын байқады.

³ Осы кезде Жаратқан Ие Жақыпқа сөзін арнап: «Ата-бабаңның еліне, өз жақындарыңа қайт! Мен саған жар боламын», — деп бұйырды.

⁴ Жақып Рахила мен Лияны мал жайып жүрген далаға шақыртып алып, ⁵ оларға былай деді:

— Мен әкелеріңнің маған бұрынғыдай қарамайтынын байқап жүрмін. Бірақ әкемнің сиынатын Құдайы маған жар болып келеді. ⁶ Менің бар күшіммен әкелеріңе қызмет жасағанымды жақсы білесіңдер. ⁷ Бірақ сол кісіден көңілім қалды, ол алатын ақымды он рет өзгертті. Алайда Құдай оның маған зиян келтіруіне жол бермеді. ⁸ Әкелерің: «Теңбіл мал сенікі болсын», — деп еді. Сол-ақ екен, отардағы бүкіл малдар теңбіл қозыларды туды. Ол: «Шұбар малдар сенікі болсын», — деп еді, отардағы бүкіл малдар шұбар қозыларды туды. ⁹ Осылайша Құдай әкелеріңнің малын одан алып, маған берді.

¹⁰ Малдардың шағылысар уақыты келгенде, түс көрдім. Түсімде саулықтармен шағылысып жүрген қошқарлар теңбіл, ала немесе шұбар екен. ¹¹ Құдайдың періштесі аян етіп: «Жақып!» — деді. Мен: «Тыңдап тұрмын», — деп жауап бердім. ¹² Ол маған: «Көзінді көтеріп, қара! Саулықтармен шағылысып жүрген қошқарлардың барлығы шұбар, теңбіл, ала. Өйткені Лабанның саған не істегенінің бәрін көріп жүрмін. ¹³ Мен саған Бетелде көрінген Құдаймын. Сол жерде сен үстіне май құйып Маған арнаған ескерткіш тас тұрғызып, Өзіме мойынсұнуға уәде берген едің. Енді тұрып, сапарға дайындал. Бұл жерді тастап, туған еліңе қайт!» — деді.

¹⁴ Сонда Рахила мен Лия Жақыпқа жауап беріп:

— Әкеміздің үйінде біздің ешқандай үлесіміз қалған жоқ қой. ¹⁵ Ол бізге бөтен адамдарға қарағандай қарады емес пе? Бізді сатып жіберіп, сол ақшаны түгелдей өзіне жаратты. ¹⁶ Шындығында Құдай алып қойған әкемнің байлығы біздікі, балаларымыздың үлесі. Енді Құдай не айтса, соны істе, — деп жауап берді.

¹⁷ Жақып жолға жиналып, балалары мен әйелдерін түйелерге отырғызды да, ¹⁸ өзі солтүстік Месопотамияда тұрғанда тапқан барлық мал-мүлкін алып, әкесі Ысқаққа қарай Қанахан жеріне жол тартты.

¹⁹ Бірде Лабан қойларын қырқып жүргенде Рахила әкесінің үйіндегі мүсінделген тәңір бейнелерін ұрлап алған еді. ²⁰ Ал Жақып өзінің көшіп кететінін айтпай, қайын атасы арамалық Лабанды алдап кетті. ²¹ Өзіне тиістінің бәрін ала-мала қашқан ол Евфрат өзенінен өтіп, Ғалақад тауларына қарай бет алды.

Лабан мен Жақыптың келісім жасауы

²² Үш күн өткен соң Лабан Жақыптың қашып кеткені туралы естіді. ²³ Ол туыстарын ертіп алып, жеті күн бойы суыт жүріп, Жақыпты Ғалақад тауларында қуып жетті. ²⁴ Бірақ түнде Құдай Лабанға түсінде аян беріп: «Сақ бол, Жақыпқа қарсы түк айтушы болма!» — деген еді.

²⁵ Лабан Жақыпты қуып жеткен кезде ол Ғалақад тауларында шатырларын тігіп қойған болатын. Лабан да туыстарымен сол жерге шатырларын тікті. ²⁶ Лабан Жақыпқа былай деп тіл қатты:

— Бұл не қылғаның? Мені алдап, қыздарымды соғыста қолға түскен тұтқын сияқты алып кетіпсің! ²⁷ Неге мені алдап, жасырын түрде түк айтпастан қашып кеттің? Мен сені қуана-қуана ән-күймен думандатып* шығарып салатын едім ғой. ²⁸ Бірақ сен маған өз немерелерім мен қыздарымның беттерінен сүйгізбей алып кетіп, нағыз ақымақтық жасадың! ²⁹ Енді менің сендерге жамандық істеуге де күшім жетуші еді. Бірақ соңғы түні әкеңнің Құдайы маған: «Сен Жақыппен қатты сөйлесуден сақ бол!» — деп аян берді. ³⁰ Жарайды, сен әкеңнің үйін сағынған соң кетіп бара жатырсың. Алайда неліктен менің мүсінделген тәңір бейнелерімді ұрлап алып кеттің? —

³¹ Жақып оған:

— Мен қыздарыңызды тартып әкетерсіз деп қорыққан едім. ³² Ал тәңір мүсіндеріңізді кімнен тапсаңыз, сол адам тірі қалмасын. Туыстардың алдында тінту жүргізіңіз, бізден сізге қарасты бір нәрсе тауып ала қояр ма екенсіз. Егер бір нәрсе тапсаңыз, алыңыз, — деді. Рахиланың мүсінделген тәңірлерді ұрлап алғанын Жақып білмейтін.

*²⁷ Яки: қуана-қуана әндетіп, даңғыра мен жетіген тартқызып.

³³ Сонда Лабан Жақыптың, Лияның және екі күннің шатырларына кіріп, түк таппай, соңында Рахиланың шатырына кірді. ³⁴ Рахила болса, мүсінделген құдайларды алып, түйесінің қомының астына тығып, өзі қомның үстіне отырып алған еді. Сондықтан Лабан бүкіл шатырдың ішін ақтарса да, түк таппады. ³⁵ Рахила әкесіне сылтауратып: «Мырзам, айып етпеңіз, мен алдыңызда тұра алмай отырмын. Қазір менің әйелдерге тән ауыратын кезеңім», — деді. Лабан қанша іздегенімен, мүсіндерін таба алмады.

³⁶ Сонда ашулы Жақып Лабанмен айтысып былай деді:

— Осылай қуып келетіндей, мен не бүлдіріппін, қандай күнәм бар? ³⁷ Сіз менің бүкіл үй ішімді тінтіп шықтыңыз, сонда өзімдікі деген бір зат таптыңыз ба? Сондай зат тапсаңыз, оны өзіңіздің де, менің де туыстарымыздың алдында көрсетіңіз! Солар екеуімізге төрелігін айтсын. ³⁸ Мен қасыңызда жиырма жыл бойы болдым, сіздің қой-ешкілеріңіз ешқашан қозы не лақ тастаған емес, мен ешқашан бір тоқтыңызды да сойып жеп көрген емеспін. ³⁹ Сізге ешқашан жыртқыш аңдар талап тастаған қойларды әкелген емеспін. Қайта, олардың орнын өзім толтыруға тиісті болдым. Малдар мейлі күндіз, мейлі түнде ұрлансын, сіз оларды маған төлеттірдіңіз. ⁴⁰ Күндіз ыстықта, түнде суықта жүріп, ұйқы көрмедім. ⁴¹ Осылайша үйіңізде жиырма жыл жүрдім, он төрт жыл бойы қыздарыңыз үшін, алты жыл малдарыңыз үшін қызмет істедім. Ал өзіңіз менің жалақымды он рет өзгерттіңіз. ⁴² Егер атамның Құдайы, яғни Ыбырайым сиынатын Құдай, «Ысқақтың Қорғаушысы»* маған жар болмағанда, сіз мені құр қол қоя беруші едіңіз. Бірақ Құдай мүшкіл халіме, ауыр еңбегіме назар аударып, өткен түнде менің пайдама үкім кесті. — ⁴³ Ал Лабанның жауабы мынау болды:

— Әйелдер менің қыздарым, балалар да менікі, малдар да менің малым. Сен көріп тұрғанның бәрі менікі! Алайда мына қыздарым мен олардың туған балалары үшін енді не істей аламын? ⁴⁴ Кел, сен екеуіміз арамызда айғақ ретінде жүретін келісім жасайық.

⁴⁵ Сонда Жақып бір тасты алып, ескерткіш ретінде орнатып, ⁴⁶ туыстарына: «Біраз тас жинаңдар!» — деді. Олар тастарды жинап, төбе етіп үйіп, соның басында отырып, тамақ ішті.

---

*⁴² Түпнұсқадағы «пахад» деген сөз екі мағыналы: қорғаушы және үрей.

⁴⁷ Лабан бұл төбені Егар-Сахадута деп атап, ал Жақып оған Ғалақад деген ат берді.*

⁴⁸ Лабан: «Бұл тастөбе бүгін екеуіміздің арамыздағы айғақ», — деді. Сондықтан ол Ғалақад («Айғақтөбе») деп аталды. ⁴⁹ Ол төбенің Мизпа («Қарауыл мұнарасы») деген аты да бар. Өйткені Лабан: «Біз бір-бірімізден көз жазып қалғанымызда, Жаратқан Ие үстімізден қарауыл болып тұрсын. ⁵⁰ Егер сен қыздарыма нашар қарап, олардың үстінен басқа әйелдер алсаң, екеуіміздің арамызда ешқандай төреші тұрмаса да, айғақ ретінде Құдайдың тұратыны есінде болсын, — деген еді. ⁵¹ Лабан Жақыпқа тағы былай деді: — Міне, төбе, міне, екеуіміздің арамызда мен орнатқан тас ескерткіш. ⁵² Арам оймен осы төбе мен ескерткіштен әрі өтіп не мен саған қарай бармаймын, не сен маған қарай келме! Соның куәсі ретінде мына тастөбе де, тас ескерткіш те тұратын болсын. ⁵³ Ыбырайым мен Нахор және олардың әкелері мойынсұнған Құдай екеуіміздің арамызда қазылық етсін».

Сонда Жақып әкесі Ысқақ «Қорғаушым» деп сиынған Құдайдың атын атап, ант берді. ⁵⁴ Содан кейін тау басында құрбандыққа қой сойып, туыстарын асқа шақырды. Олар тамақ ішіп, сол тауда түнеп шықты.

⁵⁵ Таңертең ерте Лабан орнынан тұрып, немерелері мен қыздарының беттерінен сүйіп, оларға батасын берді. Осылай ол өз мекеніне қайтып кетті.

32

Жақыптың ағасымен кездесуге дайындалуы

¹ Жақып жолға шыққанда оған Құдайдың періштелері* кездесті. ² Жақып оларды көріп: «Мынау Құдай тұратын мекен* екен!» — деп, сол жерді Маханаим («Қос мекен»)** деп атады.

³ Жақып Едом еліндегі Сейір аймағында тұратын ағасы Есауға өзінен бұрын хабаршыларын жіберіп, оларға былай деп тапсырды:

*⁴⁷ Егар-Сахадута: көне арамейше, ал Ғалақад көне еврейше «Айғақтөбе» дегенді білдіреді.

*¹ Яки: Хабаршылары.

*² Яки: Құдайдың жауынгерлерінің тұрағы (немесе көші). (Құдай Жақыпқа оны және оған ерген көшті қорғап-қолдауға уәде берген еді: 28:15; 31:3.)

**² Немесе: «Екі көш».

⁴— Қожайыныма былай дендер: құлыңыз Жақып сізге сәлем жолдады. Осы уақытқа дейін мен жат жерлік ретінде Лабанның қасында тұрып келдім. ⁵Сол жерде ірілі-ұсақты малдар, есектер және құл-қызметшілер иемденіп алдым. Енді міне, мен қожайынымнан маған мейірімді болсын деп өтініп отырмын.

⁶Шабармандары қайта оралып:

— Ағаңыз Есауға бардық, ол сізге қарсы келе жатыр, қасына ерткен төрт жүз жігіті бар, — деген хабар әкелді.

⁷Жақып қатты қорқып, үрейі ұшып кетті. Сондықтан ол өзімен бірге жүрген адамдарын, ірілі-ұсақты малдары мен түйелерін екі көшке бөліп: ⁸«Егер Есау көштердің біреуіне жолығып, басып алып жатса, екіншісі қашып құтыла алар», — деп амалдады.

⁹Содан кейін ол Тәңірге сиынып былай деді: «Уа, Жаратқан Ие, атам Ыбырайым мен әкем Ысқақтың сиынатын Құдайы! Сен маған: туған еліңе, туыстарыңа қайта орал! Мен саған жақсылық істеймін деп бұйырған едің ғой. ¹⁰Өзіңнің мендей пендеңе жасаған барлық аяушылығыңа, адалдығыңа еш тұрмаймын. Мен Иордан өзенінен бір таяққа ғана сүйеніп өткен болсам, енді өзімдегі барды екі көшке бөле алатын болып отырмын. ¹¹Мені ағам Есаудың қолынан сақтай көр. Ол келіп, өзімді, әйелдерім мен балаларымды өлтіріп кете ме деп қорқамын. ¹²Ал Сен маған: саған көп жақсылық істеп, ұрпағыңды сансыз көбейтемін, олар санаса сан жетпейтін теңіз жағалауындағы құм түйіршіктеріндей көп болады деп сөз бергенсің».

¹³Бұл түні Жақып сол жерде қалып, өзінің тапқан мал-мүлкінен ағасы Есауға сыйға тарту үшін ¹⁴екі жүз ешкі мен жиырма текені, екі жүз саулық пен жиырма қошқарды, ¹⁵отыз боталы түйені, қырық сиыр мен он бұқаны, жиырма ұрғашы мен он еркек есекті бөлек таңдап алды. ¹⁶Жақып әр қызметшісінің қолына жеке-жеке табын тапсырып: «Менің алдыма түсіп жүре беріңдер! Ал табындардың араларында едәуір қашықтық болсын!» — деп бұйырды.

¹⁷Бірінші болып бастап жүретін қызметшіге ол:

— Егер сені ағам Есау көріп: «Сен кімдікісің, қайда барасың, айдап келе жатқан малың кімдікі?» — деп сұраса, ¹⁸сен: «Бұлар құлыңыз Жақыптікі. Бұл оның қожайыны Есауға арнаған сыйлығы, ол өзі артымызда келе жатыр», — деп жауап

бер! — деді. ¹⁹ Жақып осы талапты екінші, үшінші болып кетіп бара жатқан адамдарға, әр табынның соңында келе жатқан адамдардың бәріне де қойып, былай деді: — Есауға кезіккенде, сендер дәл осылай айтарсыңдар! ²⁰ Сендер тағы да оған: «Құлыңыз Жақып артымызда келе жатыр!» — дедер. Себебі Жақып: «Осы сыйлықтар арқылы оның ашуын басайын. Содан соң ғана өзім көзіне көрмейін. Мүмкін ол мені жылы қарсы алатын шығар», — деп ойлады. ²¹ Осылайша сыйлықтар Жақыптан бұрын кетті, ал өзі сол жерге түнеп қалды.

*Жақыптың Құдайдың хабаршысымен күресін,
Израил деп аталуы*

²² Сол түні Жақып орнынан тұрып, екі әйелін, екі күнін және он бір ұлын ертіп алып, Ябок өзенінің тайыз жеріне әкелді. ²³ Оларды судан өткізіп алған соң, барлық мал-мүлкін де арғы жаққа өткізіп, ²⁴ өзі бергі жақта жалғыз қалды. Сонда оған бір кісі жолығып, онымен таң атқанша күресті. ²⁵ Ол Жақыпты жеңе алмайтынына көзі жеткенде, оны жамбасынан ұрып, жамбас сүйегі шығып кетті. ²⁶ Әлгі кісі:

— Мені қоя бер, таң атып қалды, — деді. Ал Жақып:

— Маған батаңды бермейінше сені жібермеймін, — деп жауап берді. ²⁷ Сонда ана кісі Жақыптан:

— Есімің кім? — деп сұрады. Ол:

— Жақып, — деді (яғни «Алдамшы»). ²⁸ Әлгі:

— Енді сен Жақып емес, Израил деп аталатын боласың! Себебі Құдаймен күресіп келдің, енді адамдарға үстем боласың,* — деді. (Израил «Құдаймен күресуші» дегенді білдіреді.)

²⁹ Жақып:

— Өз есіміңді айта көр, — деп өтінді. Ол:

— Неге есіміңді сұрайсың? — деп жауап қайтарып, содан кейін Жақыпқа батасын берді.

³⁰ Жақып осы жерді «Пенуел» («Құдайдың бет-жүзі») деп атап, «Мен Құдаймен бетпе-бет кездестім, сонда да тірі қалдым», — деді.

*²⁸ Жақып енді өз алдамшылығын мойындап, онысын қойғандықтан, басқаларға рухани үстемдік етіп, Құдайдың ақ батасын жеткізе алатын болды (47:7; 48:15-20; 49:1-28).

³¹ Ол Пенуелдің қасынан өтіп бара жатқанда, таң атып, күн шықты. Ал ол жамбасынан ақсап жүрді. ³² Израилдің үрім-бұтағы осыны ескеріп күні бүгінге дейін жамбастағы сіңір етті жемейді. Себебі Құдай Жақыпты жамбас сүйегіндегі сіңірінен ұрған болатын.

33

Жақыптың ағасымен татуласуы

¹ Жақып басын көтеріп, төңірегіне көз тастағанда ағасы Есаудың төрт жүз жігітімен келе жатқанын көрді. Сонда ол балаларын Лияға, Рахилаға және екі күңіне бөліп беріп, ² күндерді балаларымен алдына, олардың артына Лияны балаларымен, ең соңына Рахиланы Жүсіппен тұрғызды. ³ Жақыптың өзі бұлардың ең басында жүріп, ағасының алдына жеткенше жеті рет жерге иіліп тағзым етті.

⁴ Бірақ Есау жүгіріп келіп, құшақтай алып, оны бетінен сүйді, екеуі де егіле жылады. ⁵ Есау басын көтеріп, әйелдер мен балаларды көргенде:

— Мына қасыңа ергендерің кім? — деп сұрады. Жақып:

— Бұлар Құдайдың сіздің құлыңызға сыйлаған балалары, — деді.

⁶ Күндер балаларымен ілгері шығып, Есауға бастарын иді. ⁷ Содан кейін Лия да балаларымен келіп, оған тағзым етті. Ең соңында Жүсіп пен Рахила алға шығып, бастарын иіп сәлем етті. Есау:

⁸ — Мен жолшыбай кездестірген табын-табын малдарыңмен не істейтін ойың бар? — деп сұрады. Жақып:

— Солар арқылы қожайынымның мейіріміне ие болғым келеді, — деп жауап берді. ⁹ Бірақ Есау:

— Менің өзімдікі де жетіп жатыр. Бауырым, өз дүниенің өзің ие бол, — деді. ¹⁰ Ал Жақып:

— Жо-жоқ! Маған мейіріміңіз түскені рас болса, онда мына тартуымды қабыл етіңіз. Мен жүзіңізді көріп, Құдайдың бет-жүзін көргендей болып тұрмын. Себебі сіз мені игі ниетпен қарсы алдыңыз. ¹¹ Өзіңізге арнаған тартуларымды қабыл алыңыз. Маған Құдайдың рақымы түсті, менде не керектің бәрі де бар, — деп жалбарына түсті. Ақыры Есау көніп, Жақыптың сыйлықтарын қабыл алды. Оған:

¹² — Жолға шығайық, мен сендермен бірге жүремін, — деді. ¹³ Бірақ Жақып былай деп жауап берді:

— Қожайыным өзі біледі, менің жас балаларым бар, қозылы қойларым мен бұзаулы сиырларыма да абай болуым керек. Оларды бір күн ғана жылдам айдайтын болса, отар-табындарым құрып кететін болады. ¹⁴ Қожайыным, құлыңыздың алдынан жүре беріңіз. Мен Сейір жеріне, * қожайыныма жеткенше, айдап келе жатқан малдарымның, жүре алатын балаларымның ыңғайына қарай ақырындап жүретін болайын. — ¹⁵ Есау:

— Ендеше мен біраз адамымды қасыңа қалдырып кетейін, — деп ұсынды. Ал Жақып:

— Рақмет, оның қажеті жоқ. Қожайыным маған бұдан былай да мейірімділік көрсетсе болғаны, — деп тілегін білдірді.

¹⁶ Есау сол күні-ақ Сейір аймағына кері аттанды. ¹⁷ Жақып болса, Соқотқа барып, өзіне үй, малдарына қора салды. Сондықтан осы жерге Соқот («Қоралар») деген ат қойды.

¹⁸ Содан кейін Жақып солтүстік Месопотамиядан қайтып келген сапарын аяқтап, аман-есен* Қанахан елінде орналасқан Сихем қаласына келді де, оның қақпасының алдына үйін тікті. ¹⁹ Шатырларын тіккен жерді ол Хамордың ұлдарынан жүз мысқал күміс ақшаға сатып алды. Ал Хамордың бір ұлының аты Сихем болатын.

²⁰ Жақып сол жерде Құдайға құрбандық беретін орын жасап, оны «Исраилдың сиынатын Тәңірі — Құдай» деп атады.

34

Дина мен Сихем

¹ Жақыптың Лиядан туған қызы Дина сол жердің қыздарын көру үшін үйінен шықты. ² Оны сол өлкенің әкімі хевтік Хамордың ұлы Сихем көріп қалып, алып кетіп, зорлап тастады. ³ Жігіттің көңілі Динаға ауып, ғашық болып қалды да, онымен жылы сөйлесті. ⁴ Сихем әкесі Хамордан: «Маған осы қызды әйелдікке алып беріңіз», — деп өтінді.

⁵ Жақып қызының масқараланғаны туралы естіді. Алайда ұлдары малмен далада жүргендіктен, олар қайта оралғанша үндемеді.

⁶ Сихемнің әкесі Хамор Жақыппен сөйлесу үшін қаладан шығып оған келді. ⁷ Сол екі арада даладан Жақыптың ұлдары да оралды. Не болғанын естігенде жігіттер қатты ренжіп,

*¹⁴ Едом елінде (бүгінгі Иордан елінің оңтүстік жағында) (32:3).

*¹⁸ Немесе: бейбіт ниетпен.

оларды ашу кернеді. Себебі Сихем қызды зорлауымен Исраилдің бүкіл әулетін масқаралап, болмауға тиіс қылмыс жасады.

⁸ Ал Хамор оларға былай деп өтініш жасады:

— Ұлымның көңілі қыздарыңызға ауып тұр, оны оған ұзатсаңыз екен. ⁹ Қыз алып, қыз беріскен құдандалы болайық. ¹⁰ Біздің жақта тұра беріңіздер, ел есігі сіздерге ашық. Осы жерде қоныстанып, емін-еркін жүріп, егіс танаптарын да иемденіңіздер.

¹¹ Сихем қыздың әкесі мен ағаларынан:

— Маған мейірімділік танытсаңыздар. Не қаласаңыздар, соны беремін. ¹² Қалың малдың және қызға арналған сыйлықтардың мөлшерін мейлінше көп атай беріңіздер, мен беруге даярмын. Тек қыздарыңызды маған қосыңыздар, — деп сұрады.

¹³ Бірақ қарындастары Динаның абыройы төгілгендіктен, Жақыптың ұлдары Сихем мен Хаморға арам қулықпен жауап беріп:

¹⁴ — Олай істей алмаймыз, қарындасымызды сүндеттелмеген жігітке қосуға болмайды. Бұл біз үшін масқара болар еді. ¹⁵ Барлық еркек кіндіктеріңіз біздер сияқты сүндеттелгенде ғана тілектеріңізді орындай аламыз. ¹⁶ Сонда сіздермен қыз алып, қыз беріскен құдандалы халық болып, бірге тұратын боламыз. ¹⁷ Ал егер сүндетке отырудан бас тартсаңыздар, қарындасымызды алып, өз жөнімізге кетеміз, — деді.

¹⁸ Олардың ұсынысы Хамор мен Сихемге ұнады. ¹⁹ Жақыптың қызын қатты ұнатып қалған жас жігіт айтылған шартты орындауға бірден келісті. Ол әкесінің үйіндегілердің ең беделдісі еді. ²⁰ Хамор мен Сихем қаланың ер адамдарымен сөйлесуге қақпа алдындағы алаңға барып, оларға былай деп сөз сөйледі: ²¹ «Мына адамдар бізге бейбіт мақсатпен келді. Оларға да жер жетеді, біздің елде тұрып, осында қалауынша жүре берсін. Құдаласып қыз алысып, қыз берісейік. ²² Тек біздегі бүкіл еркек атаулы олар сияқты сүндеттелетін болса, олардың ер адамдары бізбен бірге тұрып, біртұтас халық болуға көнеді. ²³ Сонда отар-табындары мен жиған-тергендерінің бәрі де біздікі болмай ма? Айтқандарымен келіссек, олар осында тұрып қалмақ».

²⁴ Хамор мен Сихемнің ұсынысы алаңда жиналған барлық беделді еркек атаулының қолдауын тапты. Сондықтан қала қақпасынан кіріп-шығып жүрген бүкіл ер адамдар сүндеттелді.

²⁵ Бұдан үш күннен кейін ер адамдардың барлығы әлі де ауырып жатқан кезде Динаның ағалары — Жақыптың екі ұлы Шимон мен Леуі семсерлерімен табан астынан қалаға шабуыл жасап, күллі адамдардың көзін құртты. ²⁶ Хамор мен Сихемді де семсерлерімен шауып өлтіріп, қарындастары Динаны Сихемнің үйінен алып кетті. ²⁷ Жақыптың ұлдары қарындастарын масқаралап кеткені үшін өлтірілгендердің қаласын тінтіп, ²⁸ қой-сиырлары мен есектерін, іште, сыртта жатқан ²⁹ бүкіл байлығын талан-таражға салып, барлық балалары мен әйелдерін тұтқынға алып, үйлеріндегі дүние-мүліктерін тонап кетті.

³⁰ Ал Жақып Шимон мен Леуіге қатты наразыланып:

— Сендер мені осы жерде тұрған қанахандықтар мен прездіктерге жек көрінішті қылып, бақытсыздыққа итермеледіңдер. Мендегі адамдар азғана. Әлгілер жиналып қарсы шығып, мені жеңіп, үй ішіммен жоқ қылар, — деді. ³¹ Бірақ ағайынды екеуі:

— Ал ананың қарындасымызға жезөкшеге қарағандай қарауға құқы болды ма? — деп жауап қайтарды.

35

Жаратқан Иенің Жақыпқа Бетелде бата беруі

¹ Мұнан кейін Құдай Жақыпқа: «Жинал да, Бетелге өрлеп, сол жерді мекенде. Сонда Есаудан қашып кетіп бара жатқан жолыңда саған аян берген Өзіме* арнап құрбандық беретін орын сал», — деп бұйырды.

² Жақып үй ішіне және еріп жүрген адамдарының бәріне былай деп тапсырма берді: «Қолдарыңда бар бөтен тәңірлердің мүсіндерін* лақтырып тастап, жуынып тазарып, киімдеріңді ауыстырыңдар! ³ Содан кейін жиналып, Бетелге өрлейік. Сол жерде мен Құдайға арнап құрбандық беретін орын салмақпын. Күйзелген кезімде Ол маған құлақ асып, жүрген жолдарымда жар болып келеді». — ⁴ Олар қолдарындағы мүсінделген бүкіл бөтен тәңірлерді* және тұмар сырғаларын Жақыпқа табыс етті. Ол соларды Сихем қаласының қасындағы бір емен ағашының түбіне көміп тастады. ⁵ Сонан соң олар жолға шықты. Құдай төңіректегі қалаларға үрей төндіргендіктен Жақыптың ұлдарының артынан ешкім қуғындаған жоқ.

*1 Яки: Аллаға (Құдай Иеге).

*4 31:19, 30-32; Мысыр. шығу 20:3, 23; Заң. қайтал. 7:25.

⁶ Осылайша Жақып және оған еріп жүрген барлық адамдар Қанахан жеріндегі Бетел деп те аталатын Лүз қаласына жетті. ⁷ Сол жерде Жақып ағасынан қашып бара жатқанда өзіне аян берген Құдайға арнап құрбандық беретін орын салып, оны «Ел-Бетел» («Бетелдің Құдайы») деп атады.

⁸ Осы кезде Рабиғаның күтуші шешесі Дебора қайтыс болды. Ол Бетелден төменірек жердегі емен ағашының түбіне жерленді. Сондықтан сол ағаш «Жоқтау емені» деп аталып кетті.

⁹ Жақып Месопотамиядан келгеннен кейін Құдай тағы да аян беріп, батасын берді де: ¹⁰ «Сенің есімің — Жақып. Бірақ бұдан былай сен Жақып емес, Исраил деп аталасың, — деді. Сонымен Құдай оның Исраил деген жаңа атын бекітті.* ¹¹ Ол сөзін жалғастырып: — Мен Құдаймын, құдіреті шексіз Тәңірмін. Ұрпақты болып көбей! Сенен халық, тіпті көптеген халықтар тарап, патшалар да шығатын болады. ¹² Ыбырайым мен Ысқаққа беруге уәде еткен елді Мен саған да, кейінгі ұрпағыңа да сыйлаймын», — деді. ¹³ Бұдан соң Ол Жақыпқа сөзін арнаған жерден жоғары көтеріліп, ғайып болды.

¹⁴ Жақып өзіне Құдай тіл қатқан сол жерде ескерткіш тас орнатып, оның үстіне Құдайға арнап сый-тарту ретінде сусын құйды. Содан кейін біраз май да құйып, ескерткішті Құдайға бағыштады. ¹⁵ Құдай өзіне сөз арнаған сол жерді ол Бетел («Құдай үйі») деп атайтын.*

Рахиланың Буняминді туып, қайтыс болуы

¹⁶ Жақыптың көші Бетелден шығып, Ефратаға біраз шақырым қалғанда, Рахила толғата бастады. Ол қатты қиналып босанды. ¹⁷ Рахила қатты қиналып босанып жатқан кезде босандырушы әйел оған: «Қорықпа, сен бұл жолы да ұл туасың», — деп жұбатты. ¹⁸ Ол хал үстінде жатып, соңғы демін шығарарда, баланы Бенони («Бәлемнің ұлы») деп атады. Бірақ әкесі оған Бунямин («Бақыт ұлы») деген ат қойды.

¹⁹ Осылайша Рахила қайтыс болды. Оның мәйіті Ефратаға бара жатқан жолда, қазір Бетлехем деп аталатын жерде, қабірге қойылды. ²⁰ Жақып қабірдің басына құлпытас* орнатты. Рахиланың құлпытасын осы күнге дейін көруге болады.

---

*¹⁰ 32:28.

*¹⁵ 28:18.

*²⁰ Яки: тас ескерткіш.

²¹ Исраил әрі қарай көше отырып, шатырларын Мығдал-Едердің ар жағына тікті. ²² Ол сол елде тұрған кезде, тұңғышы Рубен әкесінің кәнізәгі Балхамен жақындасты. Ал Исраил бұл туралы біліп қойды.

Жақыптың ұлдары

Жақыптың он екі ұлы болды.

²³ Лиядан туғандары: Жақыптың тұңғышы Рубен, одан кейін Шимон, Леуі, Яһуда, Исашар және Забулон.

²⁴ Рахиладан туған ұлдары: Жүсіп пен Бунямин.

²⁵ Рахиланың күні Балхадан туған ұлдары: Дан мен Нафталим.

²⁶ Лияның күні Зилпадан туған ұлдары: Ғад пен Ашир.

Бұлар — Жақыптың солтүстік Месопотамияда туған ұлдары.

Жақыптың әкесіне қайтып оралуы

²⁷ Ақырында Жақып Хеброн деп те аталатын Кирят-Арбадағы Мамреге әкесі Ысқаққа қайтып келді. Бұл жерде Ыбырайым мен Ысқақ жат жерлік кірмелер ретінде тұрып жатқан болатын.

²⁸ Ысқақ жүз сексен жыл жасады. ²⁹ Ол мағыналы өмір сүріп, жасы ұлғайған шағында о дүниеге, ата-бабаларының қасына аттанды. Үрім-бұтағы оны азалап ұлдары Есау мен Жақып мәйітін қабірге апарып қойды.

36

Есаудың ұрпақтары

¹ Едом деп те аталатын Есаудың үрім-бұтағының тарихы мынау: ² Есау Қанахан елінде жергілікті үш қызға үйленді. Олардың аты-жөндері мынау: хеттік Елонның қызы Адах, Анахтың қызы, хевтік Зибеонның немересі Охолибама және ³ Ысмағұлдың қызы, Набайоттың қарындасы Басемат.

⁴ Адахтан Елифаз, Басематтан Регуел туды. ⁵ Ал Охолибама күйеуіне Егусті, Яғломды және Қорахты туып берді. Бұлар — Есаудың Қанахан елінде дүниеге келген ұлдары.

⁶ Кейін Есау әйелдерін, ұлдары мен қыздарын, үйіндегі барлық қызметшілерін, сонымен бірге бүкіл ірілі-ұсақты малдарын, Қанахан елінде тапқан барлық дүние-мүлкін алып, інісі Жақыптан бөлектеніп, басқа бір елге қоныс аударды. ⁷ Ағайынды адамдардың мал-мүлкінің көптігі соншалықты, олардың бірігіп қоныстануына жағдай болмады. Олар жат жерлік кірмелер ретінде тұрып келген жер оларды малдарының көптігінен

асырай алмады. ⁸Осылайша Есау, яғни Едом, Сейір тауларына* қоныс тепті.

⁹Сейір тауларындағы аймақты мекендеген едомдықтардың түп атасы Есаудың үрім-бұтағының тарихы мынау:

¹⁰Есаудың ұлдарының аттары: оның әйелі Адахтан Елифаз, ал әйелі Басематтан Регуел дүниеге келді.

¹¹Елифаздың ұлдары Теман, Омар, Зефо, Ғатам және Кеназ еді. ¹²Елифаздың кәнізегі Тамна оған Амалек атты ұлды туып берді. Бұлар — Есаудың әйелі Адахтың немерелері.

¹³Регуелдің ұлдары Нахат, Зерах, Шамма, Миза. Бұлар — Есаудың әйелі Басематтың немерелері.

¹⁴Есаудың екінші әйелі Охолибаманың оған сыйлаған ұлдарының аттары: Егус, Яғлом және Қорах. Охолибама Анахтың қызы, Зибееонның немересі еді.

¹⁵Есаудың ұрпақтарының ішіндегі рубасылар: оның тұңғыш ұлы Елифаздың ұлдары — Теман, Омар, Зефо, Кеназ, ¹⁶Ғатам, және Амалек. Елифаздан тарап, Едом елінде қоныстанған бұл рубасылар Адахтың немерелері еді.

¹⁷Есаудың ұлы Регуелдің ұлдары — Нахат, Зерах, Шамма және Миза. Регуелден тараған осы рубасыларда Едом елін мекендеді. Олар Есаудың әйелі Басематтың немерелері болатын.

¹⁸Есаудың әйелі — Анах қызы Охолибаманың ұлдары Егус, Яғлом және Қорах та кезінде рубасылар болды.

¹⁹Жоғарыда аталғандар Едом деп те аталатын Есаудың ұлдары, олардан тараған рубасылары.

²⁰Ал хорлық Сейірдің сол елде тұрған ұлдары: Лотан, Шобал, Зибееон, Анах, ²¹Дишон, Езер және Дишан. Бұлар Сейірдің ұлдары, Едом жеріндегі хорлықтардың рубасылары болатын.

²²Лотанның ұлдары: Хори мен Хеман, ал Тамна Лотанның қарындасы болатын.

²³Шобалдың ұлдары: Албан, Манахат, Ебал, Шебо және Онам.

²⁴Зибееонның ұлдары: Аях пен Анах. Айдалада әкесінің есектерін бағып жүріп, ыстық су көздерін тапқан осы Анах болатын.

²⁵Анахтың балалары: ұлы Дишон, қызы Охолибама.

²⁶Дишонның ұлдары: Хемдан, Ешбан, Итран және Керан.

²⁷Езердің ұлдары: Билхан, Зағауан және Ақан.

²⁸Дишанның ұлдары: Уз бен Аран.

*8 Яки: Сейір деген қырлы аймаққа (14:6; 32:3).

²⁹ Хорлықтардың рубасылары мыналар: Лотан, Шобал, Зибен, Анах, ³⁰ Дишон, Езер және Дишан. Бұлар хорлықтардың Сейір жерін мекендеп, билейтін аймақтарына қарай бөлінген рубасылары болды.

Едомның патшалары

³¹ Исраилді билейтін патша шықпай тұрғанда, Едом жерінде билік құрған патшалар мыналар:

³² Беор ұлы Бела Едомға патшалық құрды, тұрған қаласының аты Дінхаба болатын. ³³ Бела дүние салған соң орнына Босрадағы Зерах ұлы Жобаб патша болды. ³⁴ Ол өлген соң орнына темандықтардың елінен келген Хушам патша болды. ³⁵ Хушам өлген соң Бедад ұлы Хадад патшалық құрды. Ол мадияндықтарды Моаб жерінде жеңіп шықты. Қаласының аты Ауит болатын. ³⁶ Хадад өлген соң Масректен келген Самла патша болды. ³⁷ Самла өлгеннен кейін Евфрат өзенінің бойында орналасқан Рехоботтан келген Саул патша болды. ³⁸ Саул өлген соң орнына Ахбор ұлы Бал-Ханан патша болды. ³⁹ Ахбор ұлы Бал-Ханан өлгеннен кейін орнына Хадар патша болды. Оның тұрған қаласының аты Пау болатын. Әйелі Мехетабел Матредтің қызы, Месахабтың немересі еді.

⁴⁰ Төмендегілер руларына, тұрған мекендеріне, өздеріне қойылған аттарына қарай бөлінген Есаудан тараған рубасылар: Тамна, Алуа, Етет, ⁴¹ Охолибама, Ела, Пинон, ⁴² Кепаз, Теман, Мипсар ⁴³ Магдиел, Ирам. Бұлар Едомнан шыққан, ата мекендеріне қарай бөлінген рубасылар.

Едомдықтардың түп атасы Есаудың үрім-бұтағы туралы деректер осылар.

37

Жүсіп жайлы әңгіменің басы: көрген түстері

¹ Әкесі Ысқақ кезінде жат жерлік кірме болып өмір сүрген Қанахан елінде енді Жақып та тұрып жатты. ² Жақыптың үрім-бұтағының тарихы мынау:

Он жеті жасар Жүсіп әкесінің әйелдері Балха мен Зилпадан туған ағаларымен бірге оның ұсақ малдарын бағысып жүрді. Бозбала бауырларының жаман іс-әрекеттері туралы жұрттың айтқандарын әкесіне жеткізетін.

³ Исраил өзінің барлық басқа ұлдарынан гөрі Жүсіпті жақсы көрді, себебі ол оның қартайған шағында дүниеге келген еді.

Әкесі оған әдемілеп өрнектелген, түрлі түсті ұзын шапан* тіккізіп берді. ⁴Әкелерінің оны өздерінен артық көретінін сезген ағалары Жүсіпті жаратпай, енді онымен жылы сөйлесе алмады.

⁵Бір күні Жүсіп түс көріп, оны ағаларына айтып берді. Содан кейін олар Жүсіпке одан бетер теріс қарады. ⁶Ағаларына айтқаны былай еді:

— Менің көрген түсімді тыңдандаршы: ⁷Міне, бәріміз далада егін жинап, бау байлап жүр екенбіз. Кенет менің бауым тік тұра қалды. Ал сендердің бауларың менікін қоршап, оған иіліп тағзым етті! — ⁸Ағалары оған:

— Сен не, бізге патшалық құрғың келе ме? Бізді билемекшісің бе? — деп, оны көрген түсі мен айтқан сөзіне бола тіптен ұнатпай кетті. ⁹Жүсіп екінші рет түс көріп, оны да ағаларына айтып:

— Тыңдандаршы, мен тағы да түс көрдім. Міне ғажап, бұл жолы маған күн мен ай, аспандағы он бір жұлдыз иіліп тағзым етті! — деді. ¹⁰Ол бұл түсін әкесі мен ағаларына айтқанда, әкесі оған:

— Сенің көргенің қандай түс? Біз, ата-анаң, ағаларың алдыңа келіп, тағзым етпекпіз бе? — деп зекіп тастады. ¹¹Ағалары Жүсіпке қызғанышпен қарады, бірақ әкесі оның айтқанын көңіліне түйіп алды.

Ағаларының Жүсіпті құлдыққа сатып жіберуі

¹²Бірде ағайындар әкелерінің ұсақ малдарын жаюға Сихемнің төңірегіне кеткен болатын. ¹³Сонда Израил Жүсіпке:

— Ағаларыңның малды Сихемнің маңайында бағып жүргенін білесің ғой. Бар, мен сені соларға жіберейін, — деді. Жүсіп оған:

— Жарайды, мен дайынмын, — деп жауап берді. Әкесі:

¹⁴— Барып, ағаларыңның хал-жағдайын, малдың күйін көріп, қайт, — деп, баласын Хеbron аңғарынан Сихемге жіберді.

Жүсіп дала кезіп жүргенде ¹⁵оны бір адам көріп:

— Не іздеп жүрсің? — деп сұрады. ¹⁶Жүсіп:

— Мен бауырларымды іздеп жүрмін. Олардың қай жерде мал бағып жүргенін білмейсіз бе? — деді. ¹⁷Сол кісі оған:

---

*3 Сол заманда мұндай қымбат, ұзын шапанды (яки көйлекті) тек рубасылар мен патшалар ғана киетін.

— Олар бұл жерден кетіп қалды. Дотанға барайық дегенін құлағым шалды, — деп жауап қайтарды.

Бауырларының артынан жүріп отырып, Жүсіп оларға Дотанның маңында жолықты. ¹⁸ Ол ағаларына жақындамай жатып-ақ, Жүсіпті алыстан көрген бетте олар оны өлтірмекші болып, ¹⁹ бір-біріне: «Қараңдар, түс көргіш келе жатыр! — десті. ²⁰ — Жүріндер, оны өлтіріп, құдыққа салып жіберейік. Оны жыртқышқа жем болыпты дейік. Сонда оның түстерінің не болып шыққанын көрерміз».

²¹ Рубен осыны естігенде Жүсіпті бауырларынан құтқармақшы болып: «Оны өлтірмейік! — деді. ²² — Қан төкпендер! Оны айдаладағы құдыққа тастаңдар, бірақ қол жұмсамандар!» — деді. Осылай Рубен оны бауырларынан құтқарып, әкесіне қайтармақшы болды.

²³ Жүсіп ағаларының қасына келгенде олар оның киіп жүрген ұзын, әдемі шапанын шешіп алып, ²⁴ өзін құдыққа лақтырып жіберді. Құдық бос, суы жоқ болатын.

²⁵ Содан ағалары тамақтану үшін жерге жайғасты. Сол кезде төңіректеріне көз тастап, Ғалақад маңынан келе жатқан ысмағұлдық саудагерлер* керуенін көрді. Мысырға бет алып бара жатқан олардың түйелеріне иісмай жасайтын құнды шайыр, бальзам және хош иісті мүр деген заттар тиелген еді.

²⁶ Сонда Яхуда аға-інілеріне: «Бауырымыздың қанын төгіп, оның өлгенін жасырғаннан бізге не түседі? ²⁷ Жүріндер, ана саудагерлерге сатып жіберейік. Қандас бауырымыз ғой, оған қол жұсмай-ақ қояйық!» — деп ұсыныс жасады. Аға-інілері бұған келісті.

²⁸ Мадияндық саудагерлер қастарынан өте бергенде ағалары Жүсіпті құдықтан шығарып алып, жиырма мысқал күміске сатып жіберді. Олар Жүсіпті Мысырға алып кетті.

²⁹ (Сол кезде олармен бірге болмаған) Рубен құдыққа қайта оралғанда Жүсіп ішінде болмай шықты. Қатты күйзелген Рубен көйлегінің өңірін айыра жыртып, ³⁰ бауырларына қайтып келді де: «Бала жоқ, енді мен қайда кетсем екен?!» — деп налыды.

*²⁵ Яки: ысмағұлдықтар. (Мадиян жерін мекендеген бұл тайпа сол заманда сауда-саттықпен көп айналысқандықтан аты саудагер сөзімен мәндес болатын: 16:11-12; 21:21; 25:12,18.)

³¹ Ал ағайындылар Жүсіптің шапанын алып, бір текені сойды да, шапанды соның қанына бояды. ³² Ала шапанды әкесіне жіберіп:

— Біз мұны даладан тауып алдық. Анықтап қараңыз: бұл ұлыңыздың шапаны емес пе екен? — деді. ³³ Әкесі шапанды танып тұрып:

— Бұл — ұлымның шапаны! Ол жыртқышқа жем болыпты-ау! Иә, шынымен-ақ Жүсіпті жыртқыш аң жарып тастапты! — деп еңіреп жіберді.

³⁴ Жақып көйлегінің өңірін айыра жыртып, азалы киім* киіп алды. Содан ұзақ уақыт бойы ұлын жоқтап аза тұтты. ³⁵ Қасына ұл-қыздары келіп, әкелерін жұбатпақшы болды. Бірақ ол: «Мен о дүниеге ұлымның қасына аттанғанша қайғырып өтемін», — деп жұбанбады. Әкесі ұлын осылайша зар жылап жоқтай берді.

³⁶ Осы екі арада мадияндық саудагерлер Жүсіпті Мысырға алып барып, перғауынның* сарайындағы Потифар есімді уәзіріне сатып жіберді. Ол патшаның бас қорғаушысы болатын.

38

Яхуданың отбасындағы күнәлар

¹ Сол кезде Яхуда бауырларынан бөлініп кетіп, одолламдық Хирах есімді кісінің қасына қоныстанды. ² Осы жерде ол Шуа деген қанахандықтың қызымен кездесіп, соған үйленді. ³ Содан әйелі бала көтеріп, ұл туды. Яхуда оған Ер деп атын қойды. ⁴ Әйелі тағы да ұл туып, оған Онан деген есім берді. ⁵ Мұнан кейін де әйелі ұлды болып, оны Шела деп атады. Ол туғанда Яхуда Хезіб қаласында* болатын.

⁶ Тұңғышы Ер есейіп, Яхуда оған әйел алып берді, оның аты Тамар еді. ⁷ Бірақ Жаратқан Ие Ердің іс-әрекетін жек көріп, өмірін қысқа қылды.

⁸ Сонда Яхуда Онанға: «Жеңгеңе әмеңгер болып үйлен, осылай ағаң марқұмның үрім-бұтағын жалғастыру парызыңды орында!» — деді. ⁹ Ал Онан Тамардан туатын балалары өз ұрпағы болып саналмайтынын білгендіктен, онымен жақындасқанда ағасынан ұрпақ қалдырмау үшін ұрығын жерге төгіп тастап отырды. ¹⁰ Онанның бұл қылығын Жаратқан Ие жек көріп, оның да өмірін қысқа қылды.

*³⁶ Перғауын (немесе фараон) — ежелгі Мысыр патшаларының атағы.

*³⁴ Яки: кенептен тоқылған (қарапайым) киім.

*⁵ Хезіб Адолламнан бес, ал Сихемнен жүз шақырымдай аралықта орналасқан еді.

¹¹ Сонда Яхуда Тамарға: «Кенже ұлым Шела үлкейгенше әкеңнің үйінде жесір болып отыра бер», — деді. Шынында ол Шела да ағалары сияқты өлмесе екен деп ойлап, келінін алдамақ болды. Сонымен Тамар әкесінің үйіне қайтып барып, сонда тұрып қалды.

¹² Көп уақыт өткен соң Яхуданың өз әйелі — Шуаның қызы қайтыс болды. Аза тұту мерзімі аяқталысымен Яхуда одолламдық досы Хирахпен қойларын қырықтыруға барды. ¹³ Ал Тамарға біреулер: «Қайын атаң қойларын қырықтыруға Тамнаға қарай өрлеп бара жатыр», — деп хабарлады. ¹⁴ Шела ер жетсе де, Яхуданың өзін Шелаға қоспайтынына Тамардың көзі әбден жеткен болатын. Сондықтан ол жесірлік киімдерін әдеттегідей киімдермен ауыстырып, ешкім танымасын деп бетін пердемен жауып алды. Осылай ол Тамнаға баратын жол бойындағы Енаимға барып, қала қақпасының жанына жайғасты.

¹⁵ Яхуда Тамарды көргенде оны жезөкше әйел екен деп ойлады, өйткені ол бетін пердемен жауып алған еді. ¹⁶ Оның өз келіні екенін білмей, көшеден бұрылып келіп, оған:

— Жүр, мен саған кіріп шығайын, — деді. Әйел:

— Маған кіріп шықсаңыз, не бересіз? — деп сұрады.

¹⁷ — Саған отарымнан бір лақ беріп жіберемін.

— Маған лағыңызды жібергенше кепілдікке бір нәрсеңізді бере тұрыңыз. ¹⁸ Яхуда:

— Қандай кепілдік беруім керек? — деп сұрағанда әйел:

— Мөріңізді, бауыңызды, қолыңыздағы таяғыңызды, — деп талап етті.

Яхуда оған сұрағандарын берді. Онымен болып шыққаннан кейін Тамар жүкті болды. ¹⁹ Сол жерден шығысымен ол бет пердесін алып тастап, жесірлік киімдерін қайтадан киіп алды.

²⁰ Яхуда қалдырған кепілдік заттарын қайтарып алу үшін лақты одолламдық досы арқылы беріп жіберген еді, бірақ ол әйелді таба алмады. ²¹ Сонда досы сол жердің тұрғындарынан:

— Енаимға баратын жолда отырған жезөкше қайда? — деп сұрады. Олар:

— Мұнда жезөкше болған емес, — деді. ²² Досы Яхудаға қайтып келіп:

— Оны таппадым. Жергілікті адамдар сол жерде ешқандай жезөкшенің болмағанын айтты, — деді. ²³ Яхуда:

— Онда сол заттар әйелде қала берсін, әйтпесе күлкіге қалып жүрерміз. Мен оған лақты жіберуін жібердім, бірақ сен оны таба алмадың ғой, — деп шешті.

²⁴ Үш айдан кейін Яхудаға мынадай хабар келіп жетті:

— Келініңіз Тамар жеңіл жүріске салынып, жүкті болып қалған көрінеді! — Сонда Яхуда:

— Оны алып шығып, өртеу керек, — деп бұйырды.

²⁵ Тамарды қаланың сыртына алып шыққан кезде ол қайын атасына кісі жіберіп:

— Мен мына заттардың иесінен жүкті болып қалдым! Анықтап қараңыз: мөр, бау және таяқтың иесі кім екенін білесіз бе? — деп сәлем айтты. ²⁶ Яхуда заттарды танып тұрып:

— Ол менен әділеттірек, себебі мен оны ұлым Шелаға қосқан жоқпын, — деді. Ал мұнан кейін ол Тамармен қайтадан жақындасқан жоқ.

²⁷ Босанатын уақыты келгенде Тамардың егіз туатыны белгілі болды. ²⁸ Ол босанып жатқан кезде алдымен біреуінің қолы шықты. Босандырушы әйел бір ал қызыл жіпті алып, қолға байлап: «Бұл бірінші болып шықты», — деді. ²⁹ Бірақ ол бала қолын қайта тартып алып, оның сынары бірінші болып туды. Босандырушы әйел таңғалып: «Сен қалайша бұзып-жарып бірінші боп шықтың?» — деді. Сондықтан оған Парес («Бұзып-жарушы») деген ат қойды. ³⁰ Одан кейін қолына ал қызыл жіп байланған інісі де туды. Оны Зарах («Ал қызыл») деп атады.

39 *Жүсіптің мысырлық уәзірге адал қызмет еткенімен, түрмеге түсуі*

¹ Ысмағұлдық саудагерлер Жүсіпті Мысырға әкелгеннен кейін оны Потифар есімді мысырлық уәзір олардан сатып алды. Ол перғауынның бас қорғаушысы болатын.

² Жаратқан Ие жар болғандықтан Жүсіптің қай нәрседен де жолы бола кететін. Осылай ол мысырлық қожайынының сарайында тұрып қалды. ³ Қожайыны Жаратқан Иенің Жүсіпке жар болып, оның қолы тиген заттың бәрінің орайын келтіріп отырғанына көз жеткізіп, ⁴ Оған мейірімін түсірді. Жүсіпті жеке қызметшісі қылып, сарайын басқартып, өзіндегі барлық дүние-мүлікті де оның жауапкершілігіне берді. ⁵ Қожайыны Жүсіпке сарайын, барлық дүние-мүлкін сеніп тапсырғаннан бері Жаратқан Ие оның өзін де, үйіндегі және даладағы барлық иелігін де Жүсіпке бола жарылқап, батасын қондырды.

⁶ Сол себептен Потифар өзіндегінің бәрін де Жүсіпке тапсырып, тек күнделікті жейтін тамағының ғана қамын ойлады.

Ал Жүсіп дене бітімі келісті келбетті жігіт еді. ⁷ Күндердің күнінде қожайынның әйелінің көзі Жүсіпке түсіп:

— Жүр, бірге болайық, — деп еліктірді. ⁸ Бірақ Жүсіп одан бас тартып:

— Қараңыз, қожайыным өз сарайындағы барлық істі менің міндетіме артып, ештемемен айналыспайды. ⁹ Бұл үйде ешкім менен артық күшті емес. Қожайыным өзіңізден басқа ештеңені де билігімнен айырған жоқ. Ал сіз оның жұбайысыз ғой! Сонда мен қалайша сондай ауыр қылмыс жасап, Құдайдың көз алдында күнәға батпақпын?!

¹⁰ Әйел күн сайын қайта-қайта мазалап, сөз салса да, Жүсіп ешқашан айтқанына көніп, не жақындасқан не бірге болған емес.

¹¹ Алайда бір күні Жүсіп жұмысын атқарып жүріп, үйге кірсе, басқа ешкім жоқ екен. ¹² Сонда әлгі әйел оның шапанының етегінен ұстай алып: «Жүр, бірге болайық», — деп қоймайды. Бірақ Жүсіп шапанын тастай сала, сыртқа қаша жөнеледі.

¹³ Жүсіптің шапанын тастай, үйден тұра қашқанын көргенде, ¹⁴ қожайынының әйелі үй қызметшілерін шақырып: «Қараңдаршы, мына көшпендіні* бізді мазақтасын деп алып келіпті! Ол үйге кіріп, мені зорламақшы болды! Бірақ мен қатты айқайладым. ¹⁵ Ол айқайымды естісімен шапанын қасыма тастай сала, қаша жөнелді», — деп байбалам салады.

¹⁶ Күйеуі үйге келгенше, әйел шапанды қасына қояды. ¹⁷ Күйеуіне де сол әңгімені айтып беріп: «Сенің бізге алып келген көшпенді құлың мені мазақ етпекші болды! ¹⁸ Бірақ мен шу көтеріп, айқайлағанда шапанын қасыма тастай сала, тұра қашты», — дейді.

¹⁹ Қожайыны әйелінің «Сенің құлың маған осыны істеді» деген сөзін естігенде, қатты ашуланып, ²⁰ Жүсіпті ұстап алып, патшаның тұтқындары қамалған түрмеге жауып тастайды.

²¹ Ал Жаратқан Ие Жүсіпке жар болып, оған шапағатын төгіп, түрме бастығының мейіріміне кезіктірді. ²² Осылай түрме бастығы онда отырған барлық тұтқындарды Жүсіптің қарамағына тапсырып, бүкіл жұмыс оның басқаруымен атқарылатын болды. ²³ Жүсіпке тапсырған істің ешқайсысына да бастық көңіл бөлмеді, себебі Жаратқан Ие Жүсіпке жар болып, оның істеген әрбір ісін оңынан келтіріп отырды.

*¹⁴ Немесе: мына еберлікті (10:21,25; 11:14-26).

40

Екі уәзірдің түрмеде көрген түстері

¹ Біраз уақыт өткенде сарайдағы бас шарапшы мен бас наубайшы перғауынның алдында кінәлы болып қалды. ² Патша екі уәзіріне ашуланып, ³ оларды бас қорғаушысы басқаратын түрмеге отырғызды. Мұнда Жүсіп те отырған болатын. ⁴ Бас қорғаушы екеуін Жүсіптің қарамағына тапсырып, ол соларға қызмет етті.

Шарапшы мен наубайшы түрмеде біраз күн өткізген соң, ⁵ екеуі де бір түнде түс көрді. Әр түстің өзіндік мағынасы бар болатын. ⁶ Келесі күні таңертең оларға кірген Жүсіп екеуінің жабырқау екенін байқап:

⁷ — Бүгін неге мұңайып отырсыздар? — деп сұрайды.

⁸ — Біз екеуіміз де түс көрдік, бірақ оны бізге жорып беретін ешкім жоқ, — дейді олар. Жүсіп:

— Түс жору Құдайдың ісі емес пе? Маған айтып беріңіздер, — дегенде ⁹ бас шарапшы оған түсін әңгімелеп береді:

— Түсімде бір жүзім бұтасын көрдім. ¹⁰ Бұтаның үш сабағы бар екен. Көгере бастасымен гүлдеп, жүзім пісіп те үлгеріпті.

¹¹ Қолымда перғауынның шарап ішетін тостағаны бар екен. Сонда мен жүзімді алып, сығып, шырынын тостағанға ағызып, перғауынның қолына беріппін. — ¹² Жүсіп оған:

— Түстің жоруы былай: үш жүзім сабағы үш күнді білдіреді.

¹³ Үш күннің ішінде перғауын басыңызды жоғары көтеріп, сізді қайтадан орныңызға қояды. Оған бұрынғысынша шарап ұсынатын боласыз. ¹⁴ Ал ісіңіз оңғарылған шақта мені ұмытпай, перғауынға мен туралы айта көріңіз! Мені түрмеден босаттырып, жақсылық жасарсыз. ¹⁵ Себебі мені көшпенділердің елінен ұрлап алып келген болатын. Бұл жерде де түрмеге түсетіндей ешқандай қылмыс жасаған жоқпын, — дейді.

¹⁶ Жүсіптің түсті жақсы жорығанын көріп, бас наубайшы да түсін айтып берді:

— Мен түсімде басыма үш себет көтеріп жүріппін. ¹⁷ Ең үстіңгі себеттің ішінде перғауынға арнап пісірілген тағамдар бар екен, бірақ оларды басымдағы себеттің ішінен құстар шоқып жеп жатыр екен. — ¹⁸ Сонда Жүсіп:

— Бұның жоруы мынау: үш себет үш күнді білдіреді. ¹⁹ Үш күннің ішінде перғауын сіздің басыңызды көтеріп, дарға асып қояды. Құстар етіңізді шоқып жейтін болады, — деп түсіндіреді.

²⁰ Үш күн өткен соң перғауынның туған күні болып, ол күллі нөкерлеріне той жасады. Сонда патша бас шарапшысы мен бас наубайшысын түрмеден шығарып, алдыртып, нөкерлерінің алдында ²¹ бас шарапшыны бұрынғысынша шарап құйып беру үшін қайтадан орнына қойды, ²² ал бас наубайшыны дарға асқызды. Бәрі де дәл Жүсіп алдын ала айтқандай болды. ²³ Алайда бас шарапшы Жүсіптің тілегін есіне алмай, ұмытып кетті.

41

Перғауынның көрген түстері

¹ Арада екі жыл өткенде перғауын түс көреді. Түсінде ол Ніл жағалауында тұр екен. ² Судан жеті семіз, күйлі сиыр шықты да, қамыс ішінде жайылып жүрді. ³ Мұнан кейін олардан басқа, сұрықсыз, арық тағы жеті сиыр судан шығып, жағада тұрған сиырлардың қасына келді. ⁴ Сұрықсыз, арық сиырлар жеті семіз, күйлі сиырды жеп қойды. Сол кезде перғауын оянып кетеді.

⁵ Перғауын тағы да ұйықтап кетіп, қайтадан түс көреді. Түсінде бір сабақтан жеті бас, әдемі, толық масақ өсіп тұр екен. ⁶ Ал олардың артында жеті сидиған арық масақ та өсіп тұрды. Оларды шығыстан соғып жатқан жел күйдіріп жіберген болатын. ⁷ Жеті сидиған арық масақ жеті толық масақты жұтып қойды. Ал перғауын ұйқысынан оянып кетіп, бұның түс екенін біледі.

⁸ Ертеңінде ол жанын қоярға жер таппай, Мысырдың барлық сәуегейлері мен білімпаздарын алдыртып, көрген түстерін айтып берді. Алайда олардың ешқайсысы да патшаның түстерін жорып бере алмады.

⁹ Сонда бас шарапшы тұрып, перғауынға былай деді:

— Бүгін мен өзім жасаған кінәны есіме түсіріп тұрмын. ¹⁰ Бірде перғауын өзінің құлдары — бас наубайшы мен маған ашуланып, бізді бас қорғаушының қарамағындағы түрмеге қаматты. ¹¹ Бірде екеуіміз түнде түс көріп шықтық, әр түстің өзіндік жоруы бар екен. ¹² Бізбен бірге бас қорғаушының қызметшісі — бір жас көшпенді жігіт отырды. Оған түсімізді айтып, ол әрқайсымызға жорып берді. ¹³ Кейін оқиға дәл ол жорығандай болды: мен қайтадан орныма тұрып, екінші адамдарға асылды.

¹⁴ Сонда перғауын кісі жіберіп, Жүсіпті тез арада түрмеден босатып алғызды. Жүсіп шашын алдырып, киімдерін ауыстырған соң, перғауынның алдына келді. ¹⁵ Перғауын Жүсіпке:

— Мен түс көрдім, бірақ оны ешкім де жори алмай отыр. Сен туралы түс жори аласың деп естідім, — деді. ¹⁶ Жүсіп перғауынға:

— Тақсыр, түс жори алатын мен емес. Перғауынның игілігі үшін жоруын Құдай бермек, — деді. ¹⁷ Сонда патша Жүсіпке түсін айтып берді:

— Мен түсімде Нілдің жағасында тұр екенмін. ¹⁸ Сол кезде судан жеті семіз, күйлі сиыр шығып, қамыс ішінде жайылып жүрді. ¹⁹ Кейінірек мен олардан басқа, еті сүйегіне жабысып қалған, ұсқынсыз, арық тағы жеті сиырдың судан шығып келе жатқанын көрдім. Бүкіл Мысыр елінде осындай ұсқынсыз малдарды көрген емеспін. ²⁰ Әлгі жеті арық, ұсқынсыз сиыр бірінші көрінген жеті семіз сиырды жеп қойды. ²¹ Бірақ олар семіз сиырларды жеп қойса да, бұрынғысынша ұсқынсыз, арық күйлерінде қала берді. Сол жерде мен оянып кеттім.

²² Мен қайтадан түс көрдім. Түсімде бір сабақтан әдемі, толық піскен жеті масақ өсіп тұр екен. ²³ Содан кейін қатып-семіп қалған, сидиған арық тағы да жеті масақ өсіпті. Олар шығыстан соғып тұрған желден кеуіп кеткен болатын. ²⁴ Мұнан соң сидиған арық жеті масақ әдемі, толып піскен масақтарды жұтып қойды. Мен көрген түстерімді сәуегейлерге айтып беріп едім, бірақ олардың ешқайсысы да дұрыстап жорып бере алмады, — деді. ²⁵ Жүсіп перғауынға былай деп жауап қатты:

— Перғауынның екі түсінің де мағынасы біреу. Құдай перғауынға не болатынын көрсетті. ²⁶ Жеті әдемі сиыр мен жеті әдемі масақ жеті жылды білдіреді. Бұл екеуі де бір түс. ²⁷ Олардың артынан келген жеті арық, ұсқынсыз сиыр және шығыстан соққан желден кеуіп қалған жеті масақ жеті жылдық ашаршылыққа меңзейді.

²⁸ Мен жаңа айтқандай, Құдай осы түстер арқылы келешекте не болатынын перғауынға білдіріп тұр: ²⁹ бүкіл Мысырда жеті жыл бойы молшылық болады. ³⁰ Содан соң молшылықты ұмыттыратын жеті жылдық жұт келіп, елді титықтатып жібереді.

³¹ Сонда бұл жерде болған молшылық ешкімнің есінде қалмай, өте ауыр ашаршылық жайламақ. ³² Перғауынның түсті екі рет көруі Құдайдың Өзі шешіп қойған бұл істі еш бөгелместен жүзеге асыратынын білдіреді.

³³ Енді перғауын бір ақылды, данышпан адамды таңдап алып, Мысыр елін басқаруды оның қолына тапсырып, ³⁴ сонымен қатар арнайы салықшылар тағайындап, егіннің бестен бір бөлігін жинап алдыртсын. ³⁵ Осы қызметкерлер болашақтағы молшылықтың астығын жинап, қалаларда перғауынның қарамағындағы қоймаларда азық қоры ретінде сақтаудың қамын жасаулары керек. ³⁶ Бұл астық Мысыр елін жайлайтын жеті жылғы жұт кезінде халықты аштан өлуден сақтайтын қор болады.

Жүсіптің бас уәзірлікке тағайындалуы

³⁷ Бұл ұсыныс перғауынға да, оның барлық уәзірлеріне де ұнап қалды. ³⁸ Перғауын оларға: «Біз Құдай Рухына кенелген тап осы адамдай біреуді таба аламыз ба?» — деп, ³⁹ Жүсіпке қарап: «Мұның бәрін саған Құдай білдіріп тұр екен! Өзің сияқты ақылгөй, дана ешкім де жоқ. ⁴⁰ Бұдан былай менің сарайымды қарамағыңа аласың, бүкіл халқым сенің айтқаныңмен жүруге тиіс.* Мен патшалық тағыма байланысты ғана сенен жоғары боламын. ⁴¹ Міне, мен сені бүкіл Мысыр елінің әміршісі етіп тағайындаймын, — деп шешімін айтты. ⁴² Қолынан өзінің мөрі бекітілген сақинасын шешіп алып, Жүсіптің саусағына кигізді. Оған қымбат ақ матадан* тігілген киімдер кигізіп, мойнына алтын тізбек салып, ⁴³ оны өзінің екінші пәуескесіне отырғызды. Жүсіп жақындаған кезде атқосшылары жұртқа: «Жол беріңдер! Иіліндер!» — деп айқайлайтын болды. Осылайша перғауын Жүсіпті бүкіл Мысыр елін басқаратын бас уәзірі етіп тағайындап, ⁴⁴ оған: «Ел патшасы перғауын менмін. Ал сенің келісіміңсіз бүкіл Мысырда ешкім де іс-әрекет жасамайтын болады», — деп міндетін табыс етті. ⁴⁵⁻⁴⁶ Жүсіпке Сафнат-Панеах деген ат қойып, оған әйелдікке Он* қаласындағы діни қызметкер Потифердің қызы Асенетті алып берді.

*⁴⁰ Яки: бүкіл халқымның азық-түлікпен қамтамасыз етілуі сенің бұйрығыңмен жүзеге асуға тиіс.

*⁴² Яки: бәтестен (Мысыр. шығу 28:39). Мөр бекітілген сақина, қымбат киімдер және алтын тізбек Жүсіпке тапсырылған билікті бейнелейді (Естер 3:10, 6:11; Даниял 5:16).

*⁴⁵⁻⁴⁶ Сафнет-Панеах: көне мысырлық тілде «Өмірді сақтаушы» яки «Тірі Құдай сөйлейді» дегенді білдіруі ықтимал. Он: грекше есімі Хелиополис. Осы қалада адамдар бір ғана Құдайға ғибадат ететін.

Жүсіп Мысырдың әміршісі болып патшаға қызметке тұрғанда отыз жаста еді. Ол перғауынның қасынан кетіп, бүкіл Мысыр елін аралауға кірісті. ⁴⁷ Жеті жылғы молшылық кезінде елде өнім ағыл-тегіл мол болды. ⁴⁸ Жүсіп сол жылдары Мысырда өсіп-өніп шыққан барлық дәнді дақылдарды қалаларға жіберді. Әр қалада сол маңнан жиналған өнімді сақтап қойды. ⁴⁹ Осылай Жүсіп астықтан құм түйіршіктеріндей мол етіп азық қорын жасап алды. Мұның көптігі сонша, санаса сан жетпейтін болды.

⁵⁰ Сол кезде, елді ашаршылық әлі де жайламай тұрғанда, әйелі Асенет Жүсіпке екі ұл туып берді. ⁵¹ Жүсіп тұңғышына Манаса («Ұмыту») деген ат қойды. Себебі ол: «Құдай менің барлық уайымымды, әке-шешемнің үйінен алыстап кеткенімді ұмыттырды», — деді. ⁵² Екінші ұлын Ефрем («Өнімді») деп атап, «Құдай мені бұрын жапа шеккен елде өнімді қылды», — деді.

⁵³ Сонымен Мысыр еліне молшылық әкелген жеті жыл аяқталды. ⁵⁴ Содан кейін, Жүсіп алдын ала айтқандай, жеті жылдық жұт та жетті. Барлық елдерге ашаршылық жайылды, бірақ бүкіл Мысыр жерінде азық қоры сақтаулы болатын. ⁵⁵ Мысырлықтар аштық көре бастағанда перғауынға нан беруін сұрап жалбарынды. Перғауын оларға: «Жүсіпке барыңдар! Ол не айтса, соны істендер!» — деп әмір етті.

⁵⁶ Жұт бүкіл елді жайлап, ашаршылық үдей түскенде Жүсіп қоймаларды ашып, мысырлықтарға астық сата бастады. ⁵⁷ Барлық басқа мемлекеттерден де адамдар азық сатып алу үшін Жүсіпке келді, өйткені бүкіл өлкеде ғаламат ашаршылық болды.

42

Жүсіптің ағаларының Мысырға алғашқы сапары

¹ Сол кезде Жүсіптің әкесі Жақып Мысырда астық барын естіп, ұлдарына: «Неге бір-біріңе қарап отырсыңдар? ² Мысырда нан бар деп естідім. Аштан өліп қалмауымыз үшін сол жаққа барып астық сатып алыңдар!» — деп тапсырды.

³ Осылай Жүсіптің он ағасы азық алып келуге Мысырға қарай бет алды. ⁴ Ал Жақып Жүсіптің бірге туған інісі Бунямин жолда бір пәлеге ұшырап қалар деп қауіптеніп, оны бірге жібермей қойды. ⁵ Сонымен Жақыптың он ұлы Мысырға жетті. Олармен бірге азық сатып алу үшін басқа адамдар да келген еді. Өйткені аштық Қанахан елін де қамтыды.

⁶ Жүсіп Мысырдың әміршісі болып, бүкіл халыққа астық сатуды басқарушы да өзі еді. Сондықтан ағалары оның алдына келіп, жерге дейін иіліп тағзым етті. ⁷ Жүсіп оларды көрісімен-ақ танығанмен бөтен адамның сыңайын танытып, олармен қатал сөйлесті:

— Сендер қайдан келдіңдер?

— Біз астық сатып алу үшін Қанахан елінен келдік.

⁸ Жүсіп ағаларын таныса да, олар оны таныған жоқ. ⁹ Баяғыда олар туралы көрген түстері есіне түскен Жүсіп:

— Сендер тыңшысындар! Біздің шекараның әлсіз жерлерін іздеп табу үшін келдіңдер! — деп дүрсе қоя берді. Олар:

¹⁰ — Жо-жоқ, тақсыр! Алдыңыздағы құлдарыңыз осында тек астық сатып алу үшін ғана келдік. ¹¹ Біз барлығымыз бір адамның ұлдарымыз, тыңшы емес, адал адамдармыз, — деді.

¹² — Жоқ, сендер елге қай тұсынан шабуылдауға болатынын біліп алу үшін келдіңдер!

¹³ — Тақсыр ие, біз он екі ағайынды болғанбыз. Қанаханда тұратын бір адамның ұлдарымыз. Ең кішіміз әкеміздің қасында қалды, ал бір бауырымыз қайтыс болған. — ¹⁴ Жүсіп оларға:

— Шынында да сендер дәл мен айтқандай тыңшысындар! ¹⁵ Перғауынның атымен ант етемін, енді сендер сыналмақсындар! Үйде қалған ең кіші інілерің де келмейінше бұл жерден ешқайда кетпейсіңдер. ¹⁶ Кенже бауырларыңды алып келуге араларыңнан біреуіңді жіберіндер, ал басқаларың қамауға алынасындар. Осылайша сөздерің шын ба, жоқ па, соны тексереміз. Егер өтірік болып шықса, онда тыңшы екендерің айдай анық болады, — деді. ¹⁷ Содан оларды үш күнге қаматып қойды.

¹⁸ Үшінші күні Жүсіп оларға тіл қатып:

— Мен Құдайды қастерлейтін адаммын. Енді мынаны істеңдер, сонда аман қаласындар: ¹⁹ егер расында адал болсаңдар, бауырларыңның біреуін түрмеде қалдырып, басқаларың ашығып жатқан отбастарыңа астық алып барындар. ²⁰ Ал кейін кенже інілеріңді әкелуге тиістісіңдер! Сонда сөздеріңнің шындығына көзім жетіп, сендер ажалдан құтыласындар, — деді. Олар солай істеуге келісті.

²¹ Ағайындылар бір-біріне: «Шынында біз ініміз Жүсіп үшін осы жазаға ұшырап отырмыз. Оның өлердей қорқып, жан даусымен бізге жалынғанын көрсек те, құлақ салмадық. Сондықтан да бұл бақытсыздық басымызға төніп тұр», — десті. ²² Рубен інілеріне: «Балаға тиісіп күнәға батпаңдар деп

сендерге айтпап па едім? Алайда мені тындамадыңдар. Енді міне, оның төгілген қаны үшін есеп беретін уақыт жетті», — деді.

²³ Олар осы айтқандарын Жүсіптің түсініп қойғанын білген жоқ, себебі ол ағаларымен тілмәш арқылы сөйлескен болатын. ²⁴ Ол бұрылып кетіп, көзіне жас алды. Қастарына қайта оралып, олармен тағы да сөйлесті. Кейін ағайындылардың ішінен Шимонды тұтқындатып, олардың көзінше байлатты.

²⁵ Қызметшілеріне ағайындылардың қаптарын астыққа толтырып, әрқайсысының төлеген күмістерін қаптың аузына салуға, жол азығын да беруге бұйырды. Барлығы да Жүсіп айтқандай іске асты. ²⁶ Ағалары қаптарын есектеріне артып, жолға шықты.

²⁷ Олар түнеуге аялдаған кезде біреуі есегіне жем беру үшін қабының аузын ашып, төлеген күмісінің сонда жатқанын көрді. ²⁸ Таңғалған ол бауырларына: «Ақшам өзіме қайтарылыпты! Ол, міне, қаптың бетінде!» — деді. Бәрінің жүректері суылдап, бір-біріне үрейлене қарап: «Құдай бізге не істеді?» — десті.

²⁹ Қанаханға, әкелері Жақыпқа қайтып келген соң, оған көрген-білгендерін баяндап берді:

³⁰ — Сол елдің әміршісі бізге еліне кірген тыңшылар ретінде қарап, өте қатал сөйлесті. ³¹ Біз оған: «Адал адамдармыз, тыңшылар емеспіз!» ³² Бір кісінің балалары, он екі ағайындымыз. Бір бауырымыздан айырылғанбыз, ал кенжеміз әкеміздің қасында Қанаханда қалды», — дедік. ³³ Ал елдің әміршісі бізге: «Мен сендердің адал екендіктеріңе былай көз жеткіземін: бауырларыңның біреуін қасымда қалдырып, басқаларың ашығып жатқан отбастарыңа астық алып барыңдар. ³⁴ Алайда маған кенже інілеріңді әкелуге тиіссіңдер! Сонда сендердің тыңшы емес, адал адам екендіктеріңе көз жеткізіп, осында қалдырған бауырларыңды қайтарып беремін. Сонда бұл елде еркін жүре алатын боласыңдар», — деп бұйырды.

³⁵ Содан ағайындылар қаптарын босатып жатып, әрқайсысы төлеген күмістерін тауып алды. Мұны көргенде өздері де, әкелері де зәрулері ұшып қорқып кетті. ³⁶ Жақып:

— Сендер мені балаларымсыз қалдырып отырсыңдар: Жүсіптен айырылдым, Шимоннан да айырылдым, енді Буняминді де алып кетпексіңдер! Апаттың бәрі басыма төніп тұр! — деп қапаланды. ³⁷ Сонда Рубен әкесіне:

— Егер мен Буняминді қайтарып әкелмесем, онда менің екі ұлымның көзін құртуыңызға болады. Маған сеніңіз, оны қайта алып келемін, — деді. ³⁸ Бірақ Жақып былай деп шешті:

— Ол ұлым сендермен бірге бармайды! Ағасы өлген соң Рахиладан туған ұлдардан жалғыз ол қалды. Жолшыбай бір пәлеге ұшыраса, сендер мені қайғыға батырып, ақ шашты басымды ажалымнан бұрын көрге тығасындар!

43

Ағайындылардың Мысырға екінші сапары

¹ Елді әлі де ашаршылық қысып тұрған болатын. ² Мысырдан әкелінген астық таусылғанда, Жақып ұлдарына:

— Тағы да барып, біраз астық сатып алындар! — деп бұйырды.

³ Ал Яһуда әкесіне былай деп жауап қатты:

— Әлгі адам: «Қастарыңда інілерің болмаса, көзіме көрінбеңдер!» — деп бізге мықтап ескертті. ⁴ Сіз інімізді бірге жіберсеңіз, астық әкелуге барамыз. ⁵ Ал оны жібермесеңіз, бара алмаймыз. Өйткені ол адам бізге: «Қастарыңда інілерің болмаса, көзіме көрінбеңдер!» — деп тыйым салған еді ғой. — ⁶ Сонда әкесі:

— Неліктен сендер сол адамға: «Ініміз бар» деп айтып маған зұлымдық жасадыңдар? — деп ренішін білдірді. ⁷ Олар:

— Ол өзіміз және туысқандарымыз туралы: «Әкелерің тірі ме, тағы да інілерің бар ма?» деп егжей-тегжейлі сұрады. Оған жауап бергенде оның: «Інілеріңді алып келіндер» дейтінін қайдан білейік? — деп түсіндірді.

⁸ Ал Яһуда әкесінен:

— Сіз де, біз де, балаларымыз да аштан өлмеуіміз үшін ұлды менімен бірге жіберіңіз. ⁹ Мен жас жігіттің қауіпсіздігіне басыммен жауап беремін, оны менің қолымнан қайтарып алатын боласыз. Егер мен ұлыңызды қайтып әкеле алмай, көзіңізге көрінетін болсам, онда мен сіздің алдыңызда өмір бойы кінәлы болып өтейін. ¹⁰ Уақытты осылайша соза бермегенде біз Мысыр жаққа ендігі екі рет барып келген болар едік, — деп өтінді.

¹¹ Ақырында Израил ұлдарына тіл қатып:

— Егер қажет болса, мейлі, былай істендер: елде шығатын ең жақсы өнімдерден сәлемдеме жасап, сол адамға аздап бальзам, бал, иісмай жасайтын шайыр, хош иісті мүр және жаңғақ, бадам дәндерін апарып беріндер! ¹² Сонымен қатар астық үшін төленетін күмісті де екі есе көп етіп алындар!

Қаптарыңның аузында қайтып келген ақшаны қайтарып берулерің керек, мүмкін, олар қателескен шығар. ¹³ Кенже інілеріңді ертіп алып, әлгі адамға қайта барындар. ¹⁴ Құдіреті шексіз Құдай оны мейірімділікке кенелтіп, бауырларың Шимон мен Бунамінді қайтарып бергізсін. Ал егер маған баласыз қалу бұйырылса, солай-ақ болсын, — деп шешті.

Жүсіптің аға-інілеріне қонақасы беруі

¹⁵ Жақыптың ұлдары әзірленген сәлемдемелерді, екі есе күмісті және Бунамінді қоса алып, Мысырға барып, Жүсіптің алдына келді. ¹⁶ Ол ағаларының қасынан Бунамінді көріп, үй басқарушысына: «Мына адамдарды менің үйіме алып бар! Мал сойғызып, тамақ әзірлет! Бұл кісілер бүгін менімен бірге түстенсін», — деп тапсырды.

¹⁷ Үй басқарушысы айтқанды екі етпей, оларды Жүсіптің сарайына апарды. ¹⁸ Олар бұған зәрулері ұша қорқып: «Бізді ана жолғы қаптарымызға қайтадан салып жіберілген ақшалардың кесірінен осында алып бара жатыр. Сол үшін де әлгі адам бізге тиісіп күш көрсетіп, есектерімізді тартып алып, өзімізді құлдарына айналдырмақшы», — деп шошынды.

¹⁹ Олар Жүсіптің үй басқарушысымен үй есігінің жанында тұрып тіл қатып:

²⁰ — Мырза, бізге құлақ сала көріңіз. Өткен жолы да астық алу үшін келіп, кеткенбіз. ²¹ Түнгі аялдамаға тоқтап, қаптарымызды ашып қарасақ, міне қызық, әрқайсымыздың төлеген күллі күмісіміз қаптың аузында жатыр екен! Соны өз қолымызбен қайтадан әкеліп отырмыз. ²² Енді тағы да астық сатып алу үшін қосымша ақша алып келдік. Ал сол күні ақшамызды қаптарымыздың аузына кімнің тығып қойғанын мүлде білмейміз, — деді. ²³ Үй басқарушы оларға:

— Қорықпаңдар, жандарың тыныштықта болсын! Өздерің және әкелерің сиынатын Құдай қаптарыңа қазына-байлық сыйлапты. Сендердің ақшаларың қолыма түсті ғой, — деді де, оларға Шимонды алып келді.

²⁴ Үй басқарушы жігіттерді Жүсіптің сарайына кіргізіп, аяқтарын жуатын су әкелдіріп, есектеріне жем бергізді.

²⁵ Олар Жүсіптің түсте келуіне сәлемдемелерін даярлап қойды, себебі сол жерде онымен бірге түстенетіндері туралы естіген болатын.

²⁶ Ақырында Жүсіп үйге келді. Олар қолдарындағы сыйлықтарын алып келіп, оның алдында жерге дейін иіліп тағзым жасады. ²⁷ Жүсіп олармен амандасып:

— Кәрі әкелеріңнің халі қалай? Маған ол туралы айтып едіңдер ғой. Оның көзі тірі ме? — деп сұрады. ²⁸ Олар:

— Құрметті тақсыр ие, әкеміздің халі жақсы, тірі, — деп жауап берді де, ізет көрсете тағы да иіліп тағзым етті.

²⁹ Жүсіп жан-жағына қарағанда, өзінің шешесінен туған інісі Буняминді көріп:

— Сендердің маған айтқан кенже інілерің осы ма? Құдай саған рақымын түсірсін, балам! — деді. ³⁰ Туған інісін көріп, Жүсіптің толқығаны сонша, басқа ештеңе айтуға шамасы келмей, сол жерден шыға жөнелді. Көзіне жас толып кеткен ол өз бөлмесіне барып, жылап алды. ³¹ Сонан соң өзін-өзі қолға алып, бетін жуып, сыртқа шықты да, қызметшілеріне тамақ әкелуге бұйырды.

³² Қызметшілер Жүсіпке, ағаларына және бірге тамақтанатын мысырлықтарға бөлек-бөлек дастархан жайды. Себебі мысырлықтар көшпенділермен бірге тамақтанбай, бірге ішсек, арамданып қалармыз деп иланатын. ³³ Ағайындылар жас мөлшеріне қарай үлкенінен бастап кішісіне дейін Жүсіпке қарамақарсы отырғызылды. Олар бұған қатты таңғалды. ³⁴ Жүсіптің дастарқанынан олардың алдына тамақ таратылған кезде Буняминнің табағына басқаларға қарағанда бес есе артық тамақ түсті. Олар Жүсіппен бірге тойғандарынша ішіп-жеп, көңілді отырды.

44 *Ағаларының Жүсіпке істеген арамдықтарын еске алуы*

¹ Кейін Жүсіп үй басқарушысына мынадай тапсырма берді: «Жігіттердің қаптарын көтергенінше астыққа толтырып, әрқайсысының төлеген ақшасын қабының аузына сал! ² Ал кенжелерінің қабының аузына ақшасымен бірге менің күміс тостағанымды да салып қой!» Үй басқарушы Жүсіптің айтқанын орындады.

³ Ертеңіне жарық түсе ағайындылар есектеріне астық артып алып, жолға шықты. ⁴ Олар қаладан ұзап шықпай жатып, Жүсіп үй басқарушысына былай деп бұйырды:

— Тұр, аналардың артынан ку! Қуып жеткен кезде оларға мынаны айт: «Неге сендер жақсылыққа жамандықпен жауап қайтарып, ⁵ күміс тостағанды ұрлап кеттіңдер? Бұдан қожайы-

ным ішеді ғой. Мұны ол жаман ырымға жорып отыр.* Сендер зұлымдық жасадыңдар!»

⁶Үй басқарушы оларды қуып жетіп, осы сөздерді айтып берді.
⁷Олар оған жауап қайтарып:

— Мырзамыз мұндай сөздерді неге айтады? Алдыңздағы құлдарыңыз ондай қылықты істеуден мүлдем аулақ жүреміз!
⁸Біз тіпті қаптың ішінен тапқан ақшаны да Қанахан елінен сізге қайтып алып келдік. Қалай біз қожайыныңыздың үйінен күміс не алтынды ұрламақпыз? ⁹Күміс тостаған қайсымыздан табылса, сол өлім күшсын, ал біз бәріміз қожайынымыздың құлына айналайық, — деді. ¹⁰Үй басқарушысы сонда:

— Жарайды, айтқандарың болсын! Тостаған кімнен табылса, сол менің құлым болады! Ал қалғандарың бос боласыңдар, — деп шешті.

¹¹Олар тездетіп қаптарын жерге түсірді де, әркім өз қабының аузын ашты. ¹²Үй басқарушысы үлкенінен бастап кішісіне дейін бәрінің қаптарын тінтіп шықты. Сонда тостаған Буняминнің қабынан табылды. ¹³Қатты қапаланған олар көйлектерінің өңірін айыра жыртты. Есектеріне жүктерін артып, қалаға қайта оралды.

¹⁴Яһуда бауырларымен Жүсіптің сарайына келіп жеткенде ол әлі сонда еді. Жігіттер оның алдына жығылып табынды.
¹⁵Жүсіп оларға:

— Сендер не істедіңдер? Мен сияқты адамның осындай жайттарды сөз жоқ болжай алатынын* білмеп пе едіңдер? — деп тіл қатты. ¹⁶Яһуда:

— Тақсыр иеге біз не айта аламыз? Өзіміздің кінәсыз екенімізді қалайша дәлелдейміз? Құдай кінәмызды әшкереледі. Біз де, тостаған алған адам да енді сіздің құлдарыңызбыз, — деп жауап берді. ¹⁷Жүсіп:

— Мен олай істеуден аулақпын! Тостаған кімнен табылса, сол ғана менің құлым болады. Ал қалғандарың тыныштықпен әкелеріңе жүре беріңдер! — деп шешті.

*5 Немесе: ол оны сәуегейлік еткенде қолданады. (Сәуегейлікпен шұғылдануға Құдай кейін біржола тыйым салды: Заң. қайтал. 18:10-12.)

*15 Немесе: осындай қылықты сөз жоқ жаман ырымға жоритынын.

Яһуданың інісі үшін өз бостандығын қию

¹⁸ Сонда Яһуда тұрып, Жүсіпке былай деді:

— Тақсыр ие, маған бір ауыз сөз айтуға рұқсат етіңіз. Сіз перғауынға пара-пар болсаңыз да, пендеңіздің айтқанына ашулана көрмеңіз. ¹⁹ Тақсыр, сіз: «Әкелерің немесе інілерің бар ма?» деп сұраған едіңіз ғой. ²⁰ Бұған біз: «Әкеміз бар, ол кәрі. Оның қартайған шағында туған кенже баласы бар. Соның бірге туған ағасы өлді, енді бұл — шешесінен қалған жалғыз ұл. Сондықтан әкеміз оны қатты жақсы көреді» деп жауап бердік. ²¹ Сонда сіз: «Оны көргім келеді, маған алып келіңдер!» деп әмір еттіңіз. ²² Біз өзіңізге: «Жас жігіт әкесін жалғыз қалдырып кете алмайды. Егер ол қасынан кетсе, әкесі өліп қалар еді», — дедік. ²³ Ал сіз: «Кенже інілерің сендерге еріп келмесе, менің көзіме қайта көрінбеңдер!» деп бұйырдыңыз. ²⁴ Содан біз әкемізге қайта оралғанда оған тақсыр иеміздің бұйырғандарын жеткіздік. ²⁵ Кейінірек әкеміз бізге: «Тағы да барып, аздап астық сатып алыңдар!» дегенде ²⁶ біз: «Олай бара алмаймыз. Егер кенже ініміз бірге жүрсе, барамыз. Онсыз сол адамның көзіне көріне алмаймыз» дедік. ²⁷ Сонда әкеміз бізге былай деді: «Сендер әйелім Рахиланың маған екі-ақ ұл туып бергенін білесіңдер. ²⁸ Олардың біреуі қасымнан кетіп, жоқ болды. Жыртқыш аң жарып тастаған шығар деймін. Өйткені күні бүгінге дейін оны қайтып көрген емеспін. ²⁹ Енді сендер менен тағы мына ұлымды алып кетіп, ол да жолшыбай пәлеге ұшыраса, онда мені қайғыға батырып, ақ шашты басымды ажалынан бұрын көрге тығатын боласыңдар!» ³⁰ Тақсыр ие, егер мен әкеме қайта оралғанда қасымда оның жанындай жақсы көретін баласы жоқ болып шықса, ³¹ онда ол мұны көріп, сол жерде өлер еді. Осылай біз ақ шашты әкемізді қайғыға батырып, ажалынан бұрын көрге кіргізер едік.

³² Тақсыр ие, мен жас жігіттің қауіпсіздігіне басыммен жауап беремін деп әкеме уәде беріп: «Егер мен оны сізге қайта алып келмесем, онда сіздің алдыңызда өмір бойы кінәлы болып өтейін» деген болатынмын. ³³ Сондықтан бұл жігіттің орнына мені құлдыққа алып қалып, оны ағаларымен жібере көріңіз! ³⁴ Жас жігіт қасымда болмаса, не бетіммен әкеме барамын? Әкемнің басына түскен бақытсыздығын көрмесем екен! — деп жалынды.

45

Жүсіптің бауырларына өзінің құпиясын ашуы

¹ Сонда Жүсіп айналасында тұрған қызметшілерінің алдында өзін ұстай алмай, оларға: «Бәрің де кетіндер қасымнан!» — деп айқайлап жіберді. Жүсіп бауырларына өзінің кім екенін айтқанда қасында бөтен ешкім де қалмады. ² Оның дауыстап жылағаны соншалықты, соны сырттағы мысырлықтар да естіп, бұл туралы хабар перғауынның сарайына да жетті. ³ Жүсіп бауырларына қарап:

— Мен Жүсіппін ғой! Әкем шынында да әлі күнге дейін тірі ме? — деп сұрады. Бірақ олар оның алдында қатты абыржып қалғандықтан жауап бере алмады. ⁴ Оларға: — Маған жақындандар! — деп, олар қасына келгенде мынаны айтты: — Мен сендер Мысырға сатып жіберген Жүсіппін! ⁵ Ал енді ештеңені уайымдамандар, мені осында сатып жібердік деп өздеріңді кінәламандар! Өйткені Құдайдың Өзі мені осы жерге өмірлеріңді сақтап қалу үшін сендерден бұрын жіберді. ⁶ Елді аштық жайлағалы екі жыл өтті, енді келесі бес жыл бойы да жер өңделіп, астық егілмейді. ⁷ Ұрпақтарыңның жер бетіндегі өмірін жалғастыру үшін сендерді ұлы іспен құтқарып, аман-есен қалдыру үшін Құдай мені сендерден бұрын жіберді.

⁸ Осылайша сендер емес, Құдай мені бұл жерге жіберді. Ол мені перғауынға бас уәзір қылып тағайындап, сарайына қожайын, бүкіл Мысыр еліне билеуші етті. ⁹ Енді сендер тезірек әкеме жетіп, оған мына сөздерімді жеткізіндер: «Ұлығыз Жүсіп сізге былай деп сәлем жолдайды: Құдай мені бүкіл Мысыр елінің әміршісі етіп қойды. Көп кешікпей көшіп келіп, ¹⁰ Гөшен аймағында қоныстаныңыз. Сонда балаларыңыз, немерелеріңіз, ұсақты-ірілі малдарыңыз және бар дүние-мүлкіңізбен бірге менің қасымда тұрыңыз. ¹¹ Сізге сол жерде қарайласпақпын, өйткені аштық әлі де бес жылға созылады. Егер олай етпесеңіз өзіңіз, үй ішіңіз және барлық адамдарыңыз жоқшылыққа ұшырайсыздар».

¹² Міне, өздерің де, інім Бунамин де өз көздеріңмен көріп тұрсыңдар: сендермен сөйлесіп тұрған мен Жүсіппін! ¹³ Әкеме мені мұнда қалай қадірлейтіні және өздерің көріп, білген басқа нәрселер туралы да айтып беріңдер! Тезірек барып, әкемді осында жеткізіндер! — деді де, ¹⁴ бірге туған інісі Бунаминді мойнынан құшақтап егіле жылады, ол да құшақтап жылай

берді. ¹⁵ Жүсіп барлық ағаларының да беттерінен сүйіп, құша жылады. Бұдан кейін ағалары онымен сөйлесе бастады.

¹⁶ Жүсіптің бауырлары келіпті деген хабар сарайға жеткенде, перғауын мен оның нөкерлері бұған қуанып қалды.

¹⁷ Патша Жүсіпке:

— Сен бауырларыңа мынаны айт: «Есектеріңе астық артып алып, Қанахан еліне тартыңдар. ¹⁸ Сонан соң әкелерің мен отбасыларыңды алып, маған келіңдер. Сендерге жердің өнімін жеу үшін Мысыр елінің ең жақсы бөлігін беремін». ¹⁹ Оларға міндетті түрде тағы да былай де: «Әйелдеріңе, балаларыңа арнап Мысырдан күймелер ала кетіп, әкелеріңді өз жұртымен осы жерге көшіріп әкеліңдер. ²⁰ Ол жақтағы дүние-мүліктеріңді ойлап уайымдамаңдар, өйткені Мысырдың ең жақсысы сендердікі болады», — деді.

²¹ Исраилдің ұлдары бұл айтылғандармен келісті. Перғауынның бұйрығы бойынша Жүсіп оларға күймелер және жол азық берді. ²² Әрқайсысына бір-бірден шапан жауып, Бунямिंगе үш жүз мысқал күміс* және бес әдемі шапан сыйлады. ²³ Ал әкесіне арнап он есекке артып, Мысырдың ең жақсы заттарын, тағы он ұрғашы есекке тиеп, астық, нан, жол азық жіберді. ²⁴ Жүсіп ағаларымен қоштасып, сапарға шығарып салды. Кетерінде оларға: «Жолда бір-біріңмен ұрсыспандар!» — деп ескертті.

²⁵ Олар Мысырдан шығып, Қанахан еліне әкелері Жақыпқа келгенде, ²⁶ оған: «Жүсіп тірі екен! Ол бүкіл Мысырдың әміршісі!» — деген хабарды жеткізді. Ал ұлдарының айтқандарына сенетіндей Жақыптың жүрегі бүлк етпеді. ²⁷ Олардан Жүсіптің сөздерінің бәрін естіп, жіберген күймелерін көргеннен кейін ғана Жақып (Исраил) өз-өзіне келіп, есін жинай бастады да: ²⁸ «Көзім жетті: ұлым Жүсіп әлі тірі екен. Мен сонда барып, оны өлмей тұрғанымда көріп қалайын!» — деп шешті.

46 *Жақыптың үрім-бұтағымен Мысырға көшіп баруы*

¹ Исраил қасындағы барлық жұртын мал-мүліктерімен ертіп алып, жолға шықты. Ол Бер-Шебаға келгенде әкесі Ысқақ сиынған Құдайға арнап құрбандық жасады. ² Сонда Құдай оған түнде аян беріп:

— Жақып! Жақып! — деп шақырды. Ол:

— Тындап тұрмын, — деп жауап қатты.

*²² Үш жарым килограмдай болатын.

³ — Мен Құдаймын, әкең мойынсұнған Тәңірмін. Мысырға көшіп барудан қорықпа, сені сол жерде үлкен халыққа айналдырамын. ⁴ Мен саған Мысырда да жар болып, сені қайтадан Қанахан еліне Өзім алып келемін. Қайтыс болғанда көзіңді жұмғызатын Жүсіп болады, — деді.

⁵ Осылай Жақып Бер-Шебадан жолға шықты. Ұлдары оның өзін де, олардың балалары мен әйелдерін де перғауын жіберген күймелерге отырғызды. ⁶ Қанахан елінде жинап алған малдарын, дүние-мүліктерін алып, Жақып пен оның үрім-бұтағы — ⁷ ұлдары мен немере ұлдары, қыздары мен немере қыздары барлығы да Мысырға көшіп барды.

⁸ Мысырға көшіп барған Исраилдің (яғни Жақыптың) ұлдарының аттары төмендегідей:

Жақыптың тұңғыш ұлының аты Рубен.

⁹ Рубеннің ұлдары: Ханох, Паллу, Хезрон, Қарми.

¹⁰ Шимонның ұлдары: Емуел, Ямин, Яхин, Зохар* және Саул, ол қанахандық әйелден туған еді.

¹¹ Леуінің ұлдары: Герсон, Қахат, Мерари.

¹² Яһуданың ұлдары: Ер, Онан, Шелах, Парес және Зарах. Ер мен Онан Қанахан жерінде қайтыс болған еді. Парестің ұлдары: Хезрон мен Хамул.

¹³ Исахардың ұлдары: Тола, Пуа, Ишоб, Шимрон.

¹⁴ Забулонның ұлдарының аттары: Серед, Елон, Яхлел.

¹⁵ Бұлар Лияның Жақыпқа солтүстік Месопотамияда туып берген ұлдары. Дина есімді қыздары да сол жерде дүниеге келді. Барлығын қосқанда Жақып пен Лиядан тарағандар отыз үш ұрпақ болды.

¹⁶ Ғадтың ұлдары: Сифион, Хаги, Шуни, Езбон, Ери, Ароди, Арели.

¹⁷ Аширдың ұлдары: Имна, Ишуах, Ишуи, Берия және олардың қарындастары Серах. Берияның ұлдары: Хебер мен Малхиел.

¹⁸ Бұлар Лабанның қызы Лияға күтуші күң ретінде берген Зилпаның ұлдары; Зилпадан Жақыптың осы он алты ұрпағы тарады.

¹⁹ Жақыптың әйелі Рахиланың ұлдарының аттары: Жүсіп пен Бунямин. ²⁰ Мысырда Жүсіптің Манаса мен Ефрем есімді ұлдары дүниеге келді. Бұларды Он қаласындағы діни қызметкер Потифердің қызы Асенат туды.

---

*¹⁰ Немесе: Емуел, Ямин, Охар, Яхин, Зохар.

²¹ Буняминнің ұлдары: Бела, Бехер, Ашбел, Гера, Нағыман, Ехи, Рош, Мупім, Хупім, Ард.

²² Бұлар Рахиланың Жақыпқа туып берген ұлдары мен олардан тарағандар — барлығы он төрт ұрпақ.

²³ Данның ұлының аты: Хушим.

²⁴ Нафталимның ұлдары: Яхзиел, Гуни, Езер және Шилем.

²⁵ Бұлар Лабанның қызы Рахилаға күтуші күні ретінде берген Балханың ұлдары; Балхадан Жақыптың осы жеті ұрпағы тарады.

²⁶ Жақыпқа еріп Мысырға көшіп барған ұрпақтары, келіндерін қоспағанда, алпыс алты жан еді. ²⁷ Жүсіптің Мысырда туған ұлдары екеу. Осылайша Жақыптың Мысырға келген бүкіл отбасының саны жетпіс болды.

Жақыптың Жүсіппен кездесуі

²⁸ Гөшендегі қоныстарын көрсету үшін Жақып Жүсіпке алдын ала Яхуданы жіберді. Осылайша көш Гөшен аймағына жетіп, ²⁹ Жүсіп те күймесін жегіп, әкесі Исраилді қарсы алу үшін Гөшенге қарай беттеді. Әкесін көргенде оны мойнынан құшақтап тұрып ұзақ жылады. ³⁰ Исраил Жүсіпке: «Енді мен өлсем де болады, сенің тірі екеніңе көзім жетті», — деді. ³¹ Ақырында Жүсіп бауырларына және әкесінің үйіндегі адамдарға былай деді:

— Мен перғауынға барып, мынаны айтпақпын: «Қанахан елінен маған бауырларым және әкемнің үй іші көшіп келді. ³² Олар бақташылар, сондықтан ұсақты-ірілі малдарын және барлық иеліктерін бірге ала келді». ³³ Егер перғауын сендерді өзіне шақырып, кәсіптерің туралы сұрай қалса, ³⁴ сендер: «Тақсыр ие, біз ата-бабаларымыз сияқты бала кезімізден бері мал бағушылармыз» деп жауап беріңдер. Сонда ол сендерге Гөшен аймағында қалуға рұқсат береді. Өйткені мысырлықтар үшін ұсақ мал бағушылар жиіркенішті, — деді.

47

Жақыптың перғауынға батасын беруі

¹ Жүсіп перғауынға барып, былай деп мәлімдеді: «Әкем мен бауырларым ұсақты-ірілі малдарымен, бар дүние-мүлкімен Қанахан елінен көшіп келді. Қазір олар Гөшен аймағында». ² Ертіп апарған бес бауырын перғауынға таныстырды. ³ Патша Жүсіптің бауырларынан:

— Мамандықтарың қандай? — деп сұрады. Олар:

— Тақсыр ие, біз ата-бабаларымыз сияқты қойшымыз. ⁴ Бұл жерге кірмелер ретінде тұруға келіп жатырмыз. Қанаханда аштық қатты үдеп кеткендіктен малдарымызға жайылатын өріс қалмады. Сол себепті Гөшенде тұрып қалуымызға рұқсат бере көріңіз, — деп жауап берді. ⁵ Перғауын Жүсіпке былай деп бұйырды:

— Әкең, бауырларың саған келіп жатыр. ⁶ Мысыр елі сендер үшін ашық. Әкең мен бауырларыңды елдің ең жақсы жеріне қоныстандыр: олар Гөшен аймағын мекендесін! Араларында кәсібіне ерекше ұқыпты адамдардың бар екенін білсең, соларды менің малдарымның үстінен қарайтын бас бақташы етіп тағайында!

⁷ Мұнан соң Жүсіп әкесін ертіп келіп, перғауынға таныстырды. Жақып онымен амандасқан соң ⁸ перғауын:

— Сіз нешедесіз? — деп сұрады. ⁹ Ол:

— Мен жүз отыз жыл кірме ретінде өмір сүріп келемін. Өмірімнің жылдары әрі аз ғана, әрі азапқа толы болды. Олар аталарымның бөтен елде көшіп-қонып жүріп жасаған жылдарынан әлдеқайда аз, — деп жауап қатты. ¹⁰ Содан Жақып перғауынға батасын беріп, қасынан шығып кетті.

¹¹ Сонымен Жүсіп әкесі мен аға-інілерін Мысырға қоныстандырып, перғауын айтқан Рамсес қаласының төңірегіндегі ең жақсы жерді олардың меншігі етіп пайдалануға берді.

¹² Жүсіп әкесін, бауырларын, әкесінің үй ішін түгелімен әр отбасының қажетіне қарай астықпен де қамтамасыз етті.

Жұт жылдары Жүсіптің Мысырды басқаруы

¹³ Барлық елде астық қалмады. Жұттың өте қатты болғаны сондай, Мысыр мен Қанахан елдері аштықтан құрып кете жаздады. ¹⁴ Осымен олардың тұрғындары астық сатып алу үшін қолындағы бар ақшаны Жүсіпке өткізді. Ол бұл қаржыларды жинап, перғауынның сарайына апарды. ¹⁵ Мысыр мен Қанахандағы жұрттың ақшасы сарқылғанда, мысырлықтар түгелдей Жүсіпке келіп:

— Бізге астық бере көріңіз. Біз неге сіздің көз алдыңызда аштан қырылмақпыз? Ал ақшамыз таусылды, — деп өтінді.

¹⁶ Жүсіп оларға:

— Ақшаларың таусылса, малдарыңды әкеліндер. Мен оларды астыққа айырбастап беремін, — деді. ¹⁷ Сонда олар малдарын

айдап келіп, Жүсіп оларға жылқылары, ұсақты-ірілі малдары мен есектерінің орнына астық берді. Сол жылы оларды барлық малдарының есебінен астықпен қамтамасыз етті.

¹⁸ Олар Жүсіпке келесі жылы да келіп, өтініш жасады:

— Біз ақшамыздың біткенін ғана емес, сонымен қатар малымыздың да өзіңіздікі болғанын ашық мойындаймыз. Бізде қожайынымызға ұсынатын жеке басымыз бен жерімізден басқа түк те қалмады. ¹⁹ Неге сіздің көз алдыңызда өзіміз бен жеріміз құрып кетуге тиіспіз? Бізді және егіндіктерімізді астыққа сатып алыңыз, сөйтіп перғауынның меншігіне айналамыз. Бізді өлмей, тірі жүрсін, жеріміз кеуіп қалмасын десеңіз, тұқым бере көріңіз, — деді.

²⁰ Осылайша Жүсіп Мысырдың бүкіл егіндік жерін перғауынға сатып алды. Аштық қысқан мысырлықтардың әрқайсысы егіндігін сатып, жер перғауынның меншігіне көшіп, ²¹ Мысырдың о шеті мен бұ шетіндегі халқы түгел құлға айналды. ²² Жүсіп тек діни қызметкерлердің жерлерін ғана сатып алмады. Олар перғауыннан үздіксіз алып тұрған жалақыларымен күнелткендіктен оларға жерлерін сатудың қажеті болмады.

²³ Жүсіп халыққа:

— Сонымен мен бүгін өздерінді, сондай-ақ егістік жерлерінді де перғауын үшін сатып алдым. Енді сендерге жерге себетін тұқым беремін. ²⁴ Бұдан былай сендер түскен өнімнің бестен бірін перғауынға беруге тиіссіңдер. Қалған төрт бөлігі тұқым ретінде, әрі отбастарыңның жейтін тамағы ретінде өздерінде қалсын, — деп жариялады. ²⁵ Сонда халық:

— Сіз өмірімізді сақтап қалдыңыз. Бізге қожайынымыздың рақымы түссе екен дейміз. Перғауынның басыбайлы қызметшісі бола береміз, — деп мақұлдады.

²⁶ Осылайша Жүсіп мысырлықтар үшін жинаған өнімдерінің бестен бірін перғауынға беруді заңға айналдырды. Бұл заң күні бүгінге дейін күшінде. Тек діни қызметкерлердің жерлері ғана перғауынның меншігіне кірмей қалды.

Жақыптың соңғы аманаты

²⁷ Израилдіктер Мысырдағы Гөшен аймағына көшіп келіп, орнығып алған соң, өсіп-өніп, қатты көбейді.

²⁸ Жақып Мысыр елінде он жеті жыл тұрып, жасы жүз қырық жетіге жетті. ²⁹ Ажалы жақындағанда ол баласы Жүсіпті шақыртып алып, оған былай деді:

— Маған жақсылық жасағың келсе, қолыңды жамбасымның астына қойып тұрып мынадай уәде бер: менің мәйітімді Мысырда қалдырмайсың! Маған деген сүйіспеншілігің мен адалдығыңның белгісі сол болсын. ³⁰ Аталарымның қасына жатқым келеді; сүйегімді Мысырдан әкетіп, олар жатқан қабірге апарып қой! — Жүсіп:

— Айтқаныңызды орындаймын, — деп сөз берді. ³¹ Жақып:

— Маған антынды бер! — деген соң Жүсіп оған ант берді. Сонда Израил басын таяғына сүйеп тұрып Құдайға ғибадат етті.*

48

Жақыптың немерелері Ефрем мен Манасаға батасын беруі

¹ Біраз уақыт өткенде Жүсіпке «Әкең ауырып жатыр» деген хабар жетті. Ол ұлдары Манаса мен Ефремді ертіп алып, әкесінің қасына барды. ² Жақыпқа «Сізге ұлыңыз Жүсіп келе жатыр» дегенде, ол күшін жинап, төсегінде басын көтеріп отырды. ³ Ұлына тіл қатып:

— Қүдіреті күшті Құдай маған Қанахан жеріндегі Лүзда аян беріп: ⁴ «Мен сені өсімтал етіп көбейтемін, топ-топ руларға айналдырамын. Мына елді сенің ұрпағыңның мәңгілік меншігіне сыйлаймын» деп батасын берген болатын. ⁵ Ал енді, мен саған келмей тұрғанда Мысыр елінде туған сенің екі ұлың менікі. Ефрем мен Манаса екеуі де Рубен, Шимон сияқты өзімнің ұлдарым болады.* ⁶ Кейінірек туатын балаларың сенікі болмақ. Алайда олардың (келер ұрпақтарының үлестеріне тиген) жерлерінде ағалары Ефрем мен Манасаның аттарымен аталатын болады.* ⁷ Мен солтүстік Месопотамиядан қайтып келе жатып, Қанахан елінде Ефрата қаласына таяу қалғанда Рахила қайтыс болып, оны осы қалаға бара жатқан жолда жерледім, — деді. Ал сол Ефратаның бүгінгі аты Бетлехем.

⁸ Израил Жүсіптің ұлдарына қарап:

— Мыналар кімдер? — деп сұрады.

*³¹ Немесе: төсектің бас жағына қарай басын иіп Құдайға сиынды.

*⁵ Тұңғыштық жол Рубеннен Жүсіпке ауысты. Соған байланысты Жақып Жүсіптің уәделі елде алатын үлесін екі еселеп, оларды оның екі үлкен ұлына берілетін етіп белгіледі (49:3; Шежіре. 1-ж. 5:1-2).

*⁶ Алайда олардың келер ұрпақтары үлестеріне тиген жерлерінде ағалары Ефрем мен Манасадан шыққан рулардың аттарымен аталатын болады.

⁹— Бұлар Құдай маған сыйлаған екі ұлым.

— Маған жақындатшы, оларға батамды берейін.

¹⁰Қартайғандықтан Исраилдің көздері нашар көруші еді. Жүсіп ұлдарын әкесіне жақындатып, ол немерелерін беттерінен сүйіп, құшақтады. ¹¹Жүсіпке:

— Өзіңнің жүзінді қайта көруге үмітім үзілген еді. Ал Құдай маған тіпті ұлдарынды да көруге бұйыртты, — деді.

¹²Жүсіп әкесінің алдында отырған ұлдарын оның құшағынан босатып алып, оған жерге бас иіп тағзым етті. ¹³Ол оң қолымен Ефремді ұстап Исраилдің сол жағына, ал Манасаны сол қолымен ұстап оның оң жағына апарып тұрғызды.

¹⁴Алайда Исраил оң қолын кенжесі болса да Ефремнің басына, ал сол қолын тұңғыштығына қарамастан Манасаның басына қойып тұрып, екі қолын айқастырып ұстады. ¹⁵Жүсіпке батасын беріп тұрып былай деді:

— Аталарым Ыбырайым мен Ысқақты көз алдында ұстап өмір сүргізген, менің де өмір бойы Қорғанышым* болып келген Құдай, ¹⁶барлық апаттан мені құтқарып келген Хабаршы* мына ұлдарды жарылқасын! Менің атым және аталарым Ыбырайым мен Ысқақтың аттары осылар арқылы жалғаса беріп, олар жер бетінде кереметтей көбейсін!

¹⁷Әкесі оң қолын Ефремнің төбесіне қойғаны Жүсіпке ұнамады. Сондықтан ол оң қолын Ефремнің басынан алып, Манасаның төбесіне қоймақшы болып:

¹⁸— Эке, олай емес! Тұңғышы мынау, оң қолыңызды соның басына қойыңыз, — деді. ¹⁹Бірақ әкесі бұған қарсы шығып:

— Ұлым, мен оны өзім де білемін. Бұдан да халық шығып, ол да атақты болады. Бірақ оның інісі ағасынан да ұлы болып, оның ұрпағынан топ-топ рулар тарайды, — деді. ²⁰Жақып оларға батасын беріп тұрып: — Исраилдің ұрпағы бата бергенде сенің атыңды атап, «Құдай сені Ефрем мен Манасадай қылысын!» деп айтатын болады, — деді. Осылайша ол Ефремді Манасадан жоғары қойды.

²¹Содан кейін Исраил Жүсіпке:

— Біліп ал: жақында мен бұ дүниеден кетемін. Бірақ Құдай жар болып, сендерді аталарыңның жеріне қайтарады.

²²Мен қылыш-садағыммен аморлықтардың қолынан тартып

*¹⁵ Немесе: Бақташы.

*¹⁶ Яки: Періште (32:24-30).

алған қырлы жерімді* ағаларыңның озаты ретінде саған арнап қалдырамын, — деді.

49

*Жақыптың ұлдарына бата беріп,
келер ұрпақтарының тағдырларын болжауы*

¹ Жақып ұлдарын шақыртып алып былай деді:

— Бәрің келіңдер, мен сендерге* болашақта неге ұшырайтын-дарыңды айтып берейін:

² Жақыптың ұлдары, жиналыңдар,
Әкелерің Исраилге құлақ салыңдар!

³ Рубен, сен тұңғышымсың, менің күшімсің,
Һәм күш-қуатымның алғашқы белгісісің!
Сен құрметтеліп, билік жүргізуге лайықсың,

⁴ Бірақ тасыған судай шектен тыс астың:
Әкеңнің төсегін аттап, арамдап кеттің сен,
Сондықтан тұңғыштық жолыңнан айырылдың сен!*

⁵ Ағайынды жігіттер Шимон және Леуі:
Кісі өлтіргіш қарулар — семсерлері.

⁶ Ақыл-кеңестеріне ортақтығым жоқ,
Қабылдаған шешімдеріне де қатысым жоқ!
Олар ашуға беріліп, құртты адамның көзін,*
Қызық үшін бұқаның кесті сіңірін.

⁷ Екеуінің жауыз ашу-ызасын,
Қарғыс атсын мейірімсіз қаһарын!
Сендерді Исраилдің ішіне бытыратамын,
Жақыптың халқының арасына таратамын.*

⁸ Яһуда, сені бауырларың мадақтайтын болады!*
Қолың жауыңның желкесінен түспей,
Әкеңнің ұлдары саған бас иетін болады.

*22 34:25-29; Жохан 4:5.

*1 Яки: ұрпақтарыңа.

*4 Немесе: сондықтан бұл биіктікте тұра бермейсің. (Рубен азғындық жасағандықтан тұңғыштық жолынан айырылды: 35:22.)

*6 34:24-25.

*7 Кейін Шимонның үрім-бұтағы Яһуда руының жеріне тарап кетті, ал Леуі руы діни қызметке тағайындалып, барлық басқа рулардың жерлерінде орналасқан 48 қаланы мекендейтін болды (Ешуа 19:1,9; 14:4; 21:41).

*8 Яһуда есімінің мағынасы мадақтау (29:35).

⁹ Яһуда, сен жас арыстансың!

Ұлым, аң аулап, қайтып келе жатырсың:

Ол еркек арыстан құсап қомданады,

Күшігін қорғайтын ана арыстандай жатады;

Оны мазалауға кімнің батылы барады?

¹⁰ Қолынан оның патша таяғын ешкім тартып алмайды,

Биліктің белгісі Яһуданың әулетінде берік орнайды,

Ал соңында бейбітшілік Әкелуші* келеді,

Халықтар Оған мойынсұнатын болады!

¹¹ Яһуда есегін мықты жүзім бұтасына,

Қодығын байлап қояды жүзім сабағына.

Ол өз шапанын жүзім шарабына,

Киімін жуатын болады жүзім шырынына.

¹² Көзінің түсі шараптан жылтырак,

Тістері сүттен де аппақ болмақ.

¹³ Забулон теңіздің жағалауында,

Кеме тоқтайтын жерде тұратын болады,

Шекарасы Сидонға* дейін созылады.

¹⁴ Исашар — мықты есекке ұқсайды,

Екі қоржынның арасынан орын табады.

¹⁵ Ол дем алуды ұнатады,

Өз жерінің ұнамды екенін байқап,

Иығын жүк артуға ыңғайлап,

Басыбайлы қызметшіге айналады.

¹⁶ Дан Израилдің бір руы болады,

Халқына төрелік айтады.*

¹⁷ Жол жиегіндегі жыланға ұқсайды,

Жолда жатқан сұр жыланға да ұқсайды:

Ол атты өкшесінен шаққанда

Соған мінген артқа қарай құлайды.

¹⁸ Пәледен уа, Жаратқан Ием,

Құтқаруыңды зарыға күтемін!

*¹⁰ Немесе: Күндердің күнінде оның шын Иесі (яки: оған алым-салық беру қажет Біреу) келеді. Түпнұсқада Шило. (Ишая 9:6-7; 11:1-10; Езекиел 21:27; Матай 2:4-6; Жохан 5:46; Аян 5:5)

*¹³ Ливан еліндегі кеме тоқтайтын үлкен қала және патшалық.

*¹⁶ Дан есімінің бір мағынасы «Төреші» (30:6).

¹⁹ Тонаушылар тобы шабуылдап Ғадты* ығыстырады,
Бірақ ол барлық жауларын да өкшелеп тықсырады.

²⁰ Ашир азық-түлікке лайым бай болады,
Ол патшаға лайықты дәмді тағам шығарады.

²¹ Нафталим жедел жүрісті елік іспетті,
Ол, сондай-ақ сүйкімді сөздердің иесі* де.

²² Жүсіп — мол жеміс беретін жүзім бұтасы,
Ол бұлақ басында өсіп-өніп тұрады,
Сабақтары дуалдан асып шығады.

²³ Дұшпандары ызаландырып шабуыл жасады,
Оқ атқан садақшылардай қастық жасады.

²⁴ Бірақ үнемі керулі оның садағы
Керемет епті қарулы қолдары.

Оны Жақып сиынған құдіретті Құдайы —
Исраилді қолдап жүретін Бағушысы,
Һәм жылжымас Жартасы қорғап тұр:

²⁵ Әкеңнің Тәңірі өзінді қолдап тұр!
Құдіреті шексіз Құдай сені аспаннан
Бар жақсылықтарымен жарылқасын!
Шыңырау бұлақтарын молынан ағызсын,
Сәби мен төлді көп қып, аққа тойғызсын!

²⁶ Лайым әкеңнің берген осы баталары
Атам заманнан тұрған таулардан,
Көне қырлардан үміт еткен баталардан
Әлдеқайда асып түсе берсін!
Бұл баталарым Жүсіптің төбесіне —
Бауырларының ішінен таңдаулының
Басына әрдайым қона берсін!

²⁷ Бунямин — жыртқыш қасқырға ұқсайды:
Таң ата аулаған аңын жалмайды,
Кешкісін де олжасын бөлісіп тояды.

²⁸ Осылайша Жақып он екі ұлының бәріне сөзін арнады.
Әрқайсысына өзіне сай келетін ерекше батасын беріп, болашақта
олардан тарайтын Исраилдің он екі руы туралы айтып берді.

*19 Ғад есімінің бір мағынасы «Шабуыл».

*21 Немесе: ол әдемі төлдерді туады.

Жақыптың қайтыс болып, қабірге қойылуы

²⁹ Содан кейін Жақып ұлдарына былай деп өсиеттеді:

— Мен жуырда ата-бабаларымның қасына жөнелемін. Менің мәйітімді хеттік Ефронның егістігіндегі үңгірге апарып қойыңдар! ³⁰ Бұл үңгір Қанахан елінде, Мамренің қасындағы Махпела егістігінде орналасқан. Оны Ыбырайым зират үшін жерімен қоса хеттік Ефроннан сатып алған болатын.* ³¹ Сол қабірге марқұм Ыбырайым мен әйелі Сара, Ысқақ пен әйелі Рабиға қойылды. Соған мен Лияның мәйітін де апарып қойдым. ³² Жер танабы мен ондағы үңгір — хеттіктерден сатып алынған меншігіміз.

³³ Жақып ұлдарына осы өсиет сөздерін айтып болысымен қайтадан төсегіне жайғасты. Бұдан кейін о дүниеге, ата-бабаларының қасына аттанды.

50 ¹ Сонда Жүсіп әкесін бас салып құшақтап, жылап бетінен сүйді. ² Содан кейін ол өзіне қызмет жасап жүрген дәрігерлерге әкесінің денесін бальзамдауға бұйрық берді. Олар Исраилдің сүйегіне қырық күн бойы иісмайлар жақты, ³ себебі бальзамдау үшін осынша уақыт керек болатын. Мысырлықтар Исраилді жетпіс күн бойы жоқтап аза тұтты.

⁴ Қаралы күндер аяқталғанда Жүсіп перғауынның уәзірлеріне:

— Маған мейірімділік көрсетіп, перғауынға мынаны жеткізіндер: ⁵ әкем марқұм көзі тірісінде маған: «Біліп ал, мен жуырда өлемін. Сүйегімді өзім Қанахан жерінде дайындап қойған қабірге апарып қоярсың!» деп өсиеттеп, осылай істеуге менен ант алған еді. Сондықтан енді әкемнің мәйітін қабірге қою үшін сол жерге барып, қайтып келейін, — деп өтініш жасады. ⁶ Мұны естіген перғауын Жүсіпке:

— Әкең берген антыңа сай сол жаққа барып, сүйегін зиратқа қойып қайт! — деп рұқсатын берді.

⁷ Сонымен Жүсіп жолға шықты. Оған перғауынның бүкіл нөкерлері — сарайындағы уәзірлері және Мысыр елінің рубасылары түгел ерді. ⁸ Бұлармен бірге Жүсіптің үй іші, аға-інілері және әкесінің үйіндегі барлық адамдар ілесті. Гөшен елінде тек бала-шағалары, ұсақты-ірілі малдары ғана қалды. ⁹ Жүсіппен күймелер, салт аттылар да бірге жүрді. Осылай бәрі үлкен көшке айналды.

*³⁰ 23:13-18.

¹⁰ Олар Иордан өзенінің арғы жағында орналасқан Горен-Ғатадқа жеткен соң жеті күн бойы марқұмды зор қастерлеп еңіреп жылап жоқтады. ¹¹ Жергілікті қанахандықтар Горен-Ғатадтағы жоқтауды көріп: «Мысырлықтар үлкен жоқтау жасап жатыр», — десті. Сол себепті Иорданның ар жағындағы бұл жер Абел-Мысраим («Мысырлықтардың жоқтауы») деп аталып келеді.

¹² Ал Жақыптың ұлдары әкелерінің айтқан өсиетін орындап, ¹³ оның сүйегін Қанахан еліне, Ыбырайымның өз отбасының меншікті зираты ретінде хеттік Ефроннан сатып алған, Мамреннің қасындағы Махпела егістігінде орналасқан үңгірге апарып қойды. ¹⁴ Мұнан соң Жүсіп бауырларымен және өзіне еріп келген барлық адамдарымен Мысырға қайтып кетті.

Жүсіптің ағаларына кек сақтамай, бұ дүниеден өтуі

¹⁵ Әкелері өлген соң Жүсіптің ағалары бір-біріне: «Егер Жүсіп өзіне істеген жаман қылықтарымыз үшін бізден кек алатын болса қайтеміз?» — десті. ¹⁶ Сол себепті олар Жүсіпке былай деп сәлем айтты:

— Сенің әкең өлер алдында бізге мынаны тапсырып кетті: ¹⁷ «Сендер Жүсіптен: ағаларыңның өзіне жасаған күнәлары мен жауыздық әрекеттерін кешіре көр деп сұраңдар!» Енді сен әкең сиынатын Құдайдың біздей құлдарының күнәларын кешіре гөр! — Жүсіп бұл сөзді естігенде жылап қоя берді.

¹⁸ Содан кейін ағалары Жүсіпке өздері келіп:

— Сіздің құлдарыңызбыз, — деп, алдына жерге бас ұра жығылды. ¹⁹ Ал Жүсіп оларға:

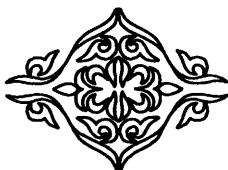
— Қорықпаңдар! Мен Құдайдың орнында емеспін ғой. ²⁰ Сендер маған жамандық ойладыңдар, бірақ Құдай мұның бәрін жақсылыққа соқсын деп, осы арқылы көп адамдарды аштан өлуден аман сақтап қалуға ниет етті. Ол солай болды да. ²¹ Сондықтан қорықпаңдар, мен сендерге де, балаларыңа да қамқор боламын, — деді. Осылай жылы сөйлесіп, ағаларының көңілдерін орнықтырды.

²² Жүсіп Мысырда әкесінің үй ішімен бірге тұрып, жүз он жасқа келді. ²³ Ол Ефремнің үшінші ұрпағынан шөпшек ұлдарын да көріп, Манасадан туған Махирдың ұлдарын бауырына басты.

²⁴ Жүсіп бауырларына: «Мен жуырда дүниеден қайтамын. Алайда Құдай рақымшылық жасап, сендерді осы елден сөзсіз

алып шығып, Өзі Ыбырайымға, Ысқаққа және Жақыпқа ант беріп, уәде еткен еліне бастап апаратын болады», — деді.
²⁵ Сол себепті Жүсіп Исраилдің ұрпақтарынан ант алып: «Құдай рақымын түсіріп, сендерді ешбір шүбәсыз осы жерден алып шығатын болады. Сол кезде менің сүйегімді де өздеріңмен бірге осы жерден ала кетіңдер!» — деп өсиеттеді.*

²⁶ Жүсіп жүз онға жетіп, қайтыс болды. Оның бальзамдалған денесі табытқа салынып, Мысыр елінде сақталып қойылды.

---

*²⁵ Мысыр. шығу 13:15; Ешуа 24:23.

Мысырдан көшіп шығу

Жазба туралы мәлімет

«Мысырдан көшіп шығу» жазбасы Жақып ұрпақтарының тарихындағы ерекше маңызды кезең туралы баяндайды. Мысырда өніп-өсіп, үлкен халыққа айналған оларды Жаратқан Ие сол елде көрген құлдық пен қанаудан құтқарады. Айдаладағы Синай тауында аян беріп, салтанатты ұлылығын көрсетіп, оларды Өзіне бағышталған халқым деп қабылдап, олармен жаңа келісім жасайды.

Жаратқан Ие таңдаған халқының патшасы іспетті араларында бірге тұрып, оларды ата-бабаларына уәде еткен елге бастап алып бармақ. Оларға Мұса пайғамбар арқылы адал мінез-құлық пен адамгершілік қарым-қатынастардың ережелері мен заңдарын беріп, тек Өзіне ғана мойынсұнып, қалай құрмет көрсетіп ғибадат етудің жолдарын үйретеді. Сол үшін халық Құдайдың бұйрығы бойынша құрбандық үстелін және киелі шатыр тұрғызады.

Бұл жазбада Құдайдың қасиеттері анық көрінеді. Ол киелі, шынайы, әрі әділ, Өзіне мойынсұнғандар үшін қайырымды да адал қамқоршы. Ыбырайым пайғамбарға алдын ала айтып кеткендей (Жаратылыс. баст. 12:3), Ол өз халқы арқылы барлық басқа ұлттарды да жарылқауға ниеттенеді.

Бұл ежелгі жазбада Мұса пайғамбардың ғажайып өмірбаянының бастапқы бөлігі де берілген. Жаратқан Ие оны жаңа туған кезінде өлімнен аман сақтап, халқының құтқарушысы мен көсемі болуға белгіледі. Пайғамбар өз халқы мен Алла Тағаланың арасында жүруші ретінде өте адал қызмет етті.

Көптеген археологтар мен тарихшылар Исраил халқының Мысырдан көшіп шығуы б.з.д. 15-ғасырда, яғни перғауындар Тутмос III мен оның ұлы Аменхотеп II-нің заманында, демек Мысырдың 18-патша әулетінің билік құрған кезінде орын алған деп болжайды. Бұл «Патшалықтардың 3-жазбасының»

6-тарауында берілген мәліметке сай келеді. Онда Мысырдан көшіп шығу «Исраилге Сүлейменнің патшалық еткен төртінші жылынан 480 жыл бұрын», яки б.з.д. 1446 жылдың шамасында болды деп баяндалған.

1 *Исраил ұрпақтарының Мысырда зорлық-зомбылық көруі*

¹ Исраил деп те аталған Жақып* Мысыр жеріне ұлдарын өз үй іштерімен қоса көшіріп әкелген еді. Олар мыналар: ²Рубен, Шимон, Леуі, Яхуда, ³Исашар, Забулон, Бунямин, ⁴Дан, Нафталим, Гад, Ашир. ⁵Жақыптан тараған ұрпақтардың саны сол кезде жетпіс болатын. Ал ұлдарының бірі Жүсіп Мысыр еліне бұрынырақ келген еді.

⁶Уақыт жетіп, Жүсіп пен бауырлары және олардың тұсында өмір сүргендердің барлығы да бұ дүниеден аттанды. ⁷Ал Исраилдің үрім-бұтағы өсіп-өніп, сансыз көбейіп, күшейіп алғандары соншалық жер солармен толып кетті.

⁸Сол кезде Мысырда жаңа бір патша таққа ие болды. Ол (осы ел үшін зор жақсылық жасаған) Жүсіп* туралы ештеңе білмейтін. ⁹Патша өз халқына:

— Қарандаршы, Исраилдің үрім-бұтағы тым көбейіп, күшейіп кетті. ¹⁰Ендеше ақылды шара ойластырып, олардың бұдан әрі көбеюлеріне жол бермейік. Әйтпесе соғыс бола қалған күнде дұшпандарымызға қосылып, тіпті өз елімізде бізге қарсы көтеріліп соғысып жүрер,* — деп ойындағысын айтты.

¹¹Сонда олар Исраил халқын ауыр жұмыспен дінкелетіп, қысым көрсету үшін үстерінен бақылаушылар тағайындады. Исраилдіктер Мысыр патшасы перғауын* үшін қоймалар ретінде Питом, Рамсес қалаларын салды. ¹²Бірақ Исраил халқы неғұрлым көп қысым көрген сайын, соғұрлым өніп-өсіп, жайылды. Мысырлықтар олардан қатты қауіптеніп, ¹³халықты аяусыз құлдыққа салды. ¹⁴Оларды саз-балшықтан илеп кірпіш құйып, үй салудың және егіндіктің кез келген ауыр жұмыстарына жекті де, қаталдықпен әр түрлі қара жұмыстарға мәжбүр етіп, өмірлерін аса қиындатты.

*1 Жаратылыс. баст. 32:28; 35:10; 46:8.

*8 Жаратылыс. баст. 41:37-40,46-49,56-57.

*10 Немесе: көтеріліп, басқа жаққа көшіп кетіп, (бізге қызмет етуден бас тартар).

*11 Немесе: фараон (ежелгі Мысыр патшаларының атағы).

¹⁵ Бұларға қоса Мысыр патшасы әйелдер босандыратын ираилдік* Шипыра мен Пуаны шақырып алып, оларға:

¹⁶ — Ираилдік әйелдерді босандырған кезде нәрестенің жынысына назар аударындар: дүниеге ұл келсе, өлтіріңдер, ал қыз туса, тірі қалдырындар! — деп бұйырды. ¹⁷ Бірақ әйел босандырушылар Құдайды қастерлегендіктен Мысыр патшасының айтқанын орындамай, туған ер балаларды тірі қалдырды. ¹⁸ Мысыр патшасы оларды шақырып алып:

— Сендер неге бұлай істеп жүрсіңдер? Неге ер балаларды өлтірмейсіңдер? — деп ұрысты. ¹⁹ Олар:

— Мысырлық әйелдерге қарағанда ираилдіктер күштірек: босандырушы келмей тұрып-ақ босанып алады, — деген жауап қайтарды. ²⁰⁻²¹ Босандырушылар Құдайды қастерлеп, осылай істегендері үшін, Ол соларға мейірімін төгіп, үйлерін молынан жарылқады. ²² Сонда перғауын өзінің бүкіл халқына: «Ираилдіктердің дүниеге келген әрбір ер баласын Ніл өзеніне лақтырып, ал қыздарын тірі қалдырындар!» — деген жарлық берді.

2 Жаңа туған Мұса пайғамбардың өлімнен құтқарылуы

¹ Сол кезде Леуі руынан шыққан бір адам өз руынан әйел алды.* ² Күндердің күнінде сол әйел ұл туады. Баланың ерекше әдемі* екенін көрген шешесі оны үш ай бойы жасырып бағады. ³ Алайда бұдан әрі жасыра алмағандықтан қамыстан себет тоқып, оны қара шайырмен бітеп, нәрестені ішіне жатқызады. Сонан соң себетті Ніл өзенінің жағасында өсіп тұрған құрақтың арасына апарып, суға қоя береді. ⁴ Баланың әпкесі жақын жерге тығылып қалып, онымен не болар екен деп аңдып тұрады.

⁵ Сол мезгілде перғауынның қызы шомылу үшін өзенге келеді. Күтуші қыздары су жағасында әрі-бері жүрумен болады. Қамыс арасынан себетті байқап қалған ханша оны әкелуге күтуші қызын жібереді. ⁶ Себетті ашып, ішінде жатқан баланы көреді. Нәресте жылап жатыр екен. Ханша оны аяп кетіп:

— Бұл ираилдік бала ғой, — дейді. ⁷ Сонда сәбидің әпкесі тығылып отырған жерінен шығып:

*¹⁵ Немесе: көшпенді. Түпнұсқадағы «ібірі» сөзі көшпенді мағынасын (осы жерде ираилдіктерді) білдіретін (Жаратылыс. баст. 14:13; 39:14).

*¹ Ерлі-зайыптылардың есімдері — Ымрам, Иохебед (6:20).

*² Яки: жай емес (Құдайға ерекше ұнамды) (Елшілер. істері 7:20).

— Мен барып, баланы емізу үшін сізге бір исаилдік әйелді алып келейін бе? — деп сұрайды. ⁸ Ханша:

— Иә, бара ғой, — дейді. Қыз барып, нәрестенің шешесін шақырып келеді. ⁹ Ханша оған:

— Сәбиді алып, маған емізіп бер. Саған сол үшін ақы төлеймін, — деп бұйырады. Әйел нәрестені емізіп асырау үшін үйіне алып кетеді. ¹⁰ Сәби біраз өскеннен кейін шешесі оны перғауынның қызына апарып береді. Ханша баланы бауырына басып, «Оны судан шығарып алдым ғой», — деп, оған Мұса («Шығарып алған») деген ат қояды.

*Туған халқының қамын ойлаған
Мұсаның шетелге қашып құтылуы*

¹¹ Арада бірнеше жыл өтіп, Мұса ер жеткен соң бір күні өз халқының арасына барып, олардың қандай ауыр жұмыс істеп жүргендерін көрді. Сол кезде исаилдік ұлттастарының біреуін бір мысырлықтың сабап жатқанын байқап қалды.

¹² Жан-жағына қарап, ешкімнің жоқ екеніне көзі жеткен Мұса мысырлықты ұрып өлтіріп, құмға көміп тастады.

¹³ Келесі күні де далаға шығып, бір-бірімен төбелесіп жатқан екі исаилдікті көреді. Жәбір көрсеткенге:

— Сен неге бауырласыңды ұрасың? — деді. ¹⁴ Ол адам:

— Кім сені бізге басшы, әрі төреші етіп тағайындады? Сен немене, мені де мысырлықты өлтіргендей өлтірмексің бе? — деп жауап қайтарды. Мұса: «Менің істегенім туралы жұрт біліп қойған екен ғой», — деп ойлап, үрейі ұшты.

¹⁵ Болған жайды перғауын да естіп, Мұсаны өлтіртпек болды. Бірақ ол перғауыннан қашып кетіп, Мадиян* еліне барып, тоқтады.

Бірде Мұса құдық түбінде отырған еді. ¹⁶ Мадияндық діни қызметкердің жеті қызы бар болатын. Олар әкесінің қой-ешкілерін суару үшін сол құдықтан су тартып, науаларды толтыратын. ¹⁷ Алайда басқа қойшылар да келіп, оларды ығыстырып тастап, өз малдарын суарып алатын. Бірақ бұл жолы Мұса орнынан ұшып тұрып, қыздарды қорғап, малдарын суарып берді. ¹⁸ Қыздар үйлеріне қайтқанда әкесі Рәгуел.*

*¹⁵ Жаратылыс. баст. 37:36.

*¹⁸ Рәгуел есімінің мәнісі «Құдай досы», ал басқа аты Етор (3:1), «Оның артықшылығы» дегенді білдіреді. (Арабша есімі Шуайб.)

— Қалайша бүгін ерте келіп қалдыңдар? — деп сұрады.

¹⁹ Олар:

— Бір мысырлық бізді қойшылардан қорғап, тіпті су тартып, малымызды суарып берді, — деп жауап қатты.

²⁰ — Сол жігіт қайда? Оны неге далада қалдырып кеттіңдер? Тамақ ішсін, шақырып келіңдер, — деп тапсырды әкелері.

²¹ Оның қонақ жайлылығына риза болған Мұса үйінде тұрып қалуға келісті. Содан діни қызметкер жігітті өз қызы Сапураға үйлендірді. ²² Әйелі ұл туып, Мұса оған Гершом (яғни «Сол жерде Кірме») деген ат қойды. Ол: «Мен жат жерде кірме болдым», — деді.

²³ Ұзақ уақыттан кейін Мысырдың патшасы дүниеден қайтты. Ал израилдіктер әлі де құлдықтан бейнет шегіп, күңірене күрсініп зарлап жатты. Олардың көмек сұрап жалбарынуы Құдайдың құлағына жетті. ²⁴ Зарлаған дауыстарын естігенде Құдай Өзінің Ыбырайым, Ысқақ, Жақыппен жасаған келісімін* рақыммен есіне алды да, ²⁵ Израил халқының мүшкіл халіне назар аударып, қамдарын ойлады.

3

Құдайдың жанып жатқан тікенді бұтадан

Мұсаға аян беруі

¹ Мұса қайын атасы, мадияндық діни қызметкер Етордың ұсақ малдарын бағып жүрді. Бір күні ол отарын айдаланың алыс түкпіріне, Құдай тауы деп те аталатын Хориб тауына* айдап барды. ² Сол жерде оған Жаратқан Иенің періштесі бір тікенді бұтаның ортасынан жалындап жанған от ішінен аян берді. Мұса бұтаның от боп жалындап тұрғанымен өртеніп кетпегенін байқаған еді. ³ Сонда ол іштей: «Мынау қызық көрініс екен, сол жерге жақынырақ барып, бұтаның неліктен өртеніп кетпей жатқанын қарайын», — деп ойлады. ⁴ Оның қарау үшін жақындап келгенін көрген Жаратқан Ие бұта арасынан оған:

— Мұса! Мұса! — деп дауыстады.

— Тындап тұрмын, — деп жауап берді ол. ⁵ Құдай:

— Мұнда жақындама, аяқ киіміңді шеш! Басып тұрған жерің киелі, — деп бұйырып, ⁶ — Мен әкеңнің Құдайымын, әрі Ыбырайым, Ысқақ және Жақыптың Құдайымын, — деді.

*²⁴ Жаратылыс. баст. 15:18-21; 17:4-9; 28:13-15.

*¹ Хориб: Синай тауының бір бөлігі.

Мұса Оған қарауға дәті бармай, бетін жауып алды. ⁷ Жаратқан Ие:

— Мен халқымның Мысырдағы мүшкіл халіне назар аударып, олардың айдаушыларынан жәбір көріп, қинала айқайлағандарына құлақ салып, шеккен азаптарын түгел білемін. ⁸ Енді Мен халқымды мысырлықтардың қол астынан азат ету үшін көктен түстім. Оларды сол елден алып шығып, қанахандықтар, хеттіктер, аморлықтар, перездіктер, хевтіктер мен ебүстіктер мекендеген, жері шұрайлы, кең-байтақ, ағы мен балы мол елге* бастап алып барамын. ⁹ Мынаны біліп ал: ираилдіктердің қинала айқайлаған дауыстары құлағыма жетіп, мысырлықтардың оларды аяусыз қанағандарын көріп тұрмын. ¹⁰ Сондықтан сені перғауынға жіберемін. Барып, халқым Исраилді Мысырдан бастап алып шық! — деп бұйырды. ¹¹ Ал Мұса Құдайға:

— Перғауынға барып, ираилдіктерді Мысырдан алып шығатындай соншама мен кімін? — деп жауап қайырды. ¹² Құдай оған:

— Мен саған жар боламын. Сен халықты Мысырдан алып шыққан соң, сендер Маған осы тауда ғибадат ететін боласыңдар. Сені Өзім жібергендігімнің дәлелі осы болмақ, — деді. ¹³ Мұса:

— Енді мен ираилдіктерге барып, «Мені ата-бабаларыңның Құдайы сендерге жіберді» десем, олар менен «Оның есімі кім?» деп сұрайды ғой. Сонда не деп жауап беруім керек? — деді. ¹⁴ Құдай:

— Мен Жаратқан Иемін.* Исраилдіктерге: «Жаратқан Иемін» деген мені сендерге жіберді, — де, — деп жауап қатты. ¹⁵ Сөзін жалғап: — Исраилдіктерге былай де: ата-бабаларыңның Құдайы, Ыбырайым, Ысқақ, Жақыптың сиынған Құдайы — Жаратқан Ие* мені сендерге жіберіп отыр. Мәңгі-бақи Менің атым осылай болмақ. Күллі келер ұрпақтар да Мені осы есіммен естеріне сақтасын. ¹⁶ Бар да, Исраилдің рубасыларын жинап алып, оларға былай де: «ата-бабаларыңның Құдайы, Ыбырайым, Ысқақ, Жақыптың сиынған Құдайы — Жаратқан Ие маған аян беріп, мынаны айтты: Мен сендерді

*8 Немесе: сүт пен бал ағып жатқан елге.

*14 Немесе: Мен мәңгі тірімін (яки мәңгі Өзім болып қала беремін).

*15 Түпнұсқада: «Яһуэ». (Мағынасы: «Мәңгі-тірі», «Жаратушы», яки: «Сендерге-жар-болушы».)

назарымда ұстап келемін, Мысыр елінде көрген жәбірлерінді түгел білемін. ¹⁷ Сендерді Мысырдың езгісінен құтқарып, қанахандықтар, хеттіктер, аморлықтар, перездіктер, хевтіктер мен ебустіктер мекендеген, ағы мен балы мол елге алып баруға уәде бердім».

¹⁸ Сонда Исраилдің рубасылары айтқандарына ден қоятын болады. Мұнан кейін оларды ертіп, Мысыр патшасының алдына барып, оған: «Біз, исаилдіктер, сиынатын Құдай Иеміз бізге аян берді. Енді үш күндік жердегі айдалаға барып, Құдайымыз Жаратқан Иеге арнап құрбандық шалуға бізге рұқсат етіңіз», — деп айтыңдар. ¹⁹ Алайда құдіретті күш көндірмесе, Мысыр патшасының сендерді жібермейтінін білемін. ²⁰ Сондықтан Мен Мысырға құдіретті қолымды созып, оны керемет істеріммен ойрандаймын. Содан кейін ғана перғауын сендерді қоя бермек.

²¹ Ал Мен мысырлықтарды халқыңа оң көзбен қаратамын, кеткен кездерінде құр қол аттандырмаймын. ²² Араларындағы әрбір әйел көршілес және бірге тұрған мысырлық әйелдерден күміс, алтын бұйымдар мен әсем киімдерді сұрап алсын. Бұларды ұл-қыздарыңа сәндеп кигізіңдер, осылайша мысырлықтардың байлығын олжалайтын боласыңдар.

4

Мұсаны Құдайдың жібергендігін дәлелдейтін кереметтер

¹ Мұса сонда Тәңірге:

— Ал егер исаилдіктер маған сенбей, тілімді алмастан «Жаратқан Ие саған аян берген емес» десе, қайтемін? — деп жауап қайырды. ² Жаратқан Ие оған:

— Қолыңдағың не? — деді.

— Таяғым.

³ — Оны жерге лақтыршы!

Мұса таяқты жерге лақтырып жібергенде ол жыланға айналды. Мұса қаша жөнелді. ⁴ Ал Жаратқан Ие Мұсаға:

— Қолыңды созып, оны құйрығынан ұстап ал! — деп бұйырды. Мұса жыланды ұстап алғанда, ол қолында қайтадан таяққа айналды. ⁵ Тәңірі Ие:

— Халқыңның ата-бабалары Ыбырайым, Ысқақ, Жақыптың сиынған Құдайы — Жаратқан Ие Өзім болып, мұнда саған

аян бергендігіме осы құдіретті іс исаилдіктердің көздерін жеткізбек, — деді.

⁶Содан кейін:

— Қолыңды қойныңа тық! — деп бұйырды. Мұса солай істеді де. Қолын суырып алғанда, қолы алапестен қар іспетті ағарып кетіпті.

⁷— Қолыңды қайтадан тық! — Мұса солай істеп, қолын қайта суырып алғанда, ол басқа дене мүшелері сияқты бұрынғы сап-сау қалпына келіпті. ⁸— Егер олар саған да, көрсеткен алғашқы құдіретті ісіңе* де сенбесе, онда осы екіншісі олардың көздерін жеткізбек. ⁹Ал егер осы екі кереметке де сенбей, айтқандарыңа құлақ аспай қойса, онда Ніл өзенінен су алып, құрғақ жерге төк. Сол су құрғақ жерде қанға айналады. —

¹⁰Бірақ Мұса:

— Уа, Жаратқан Ие! Мен бұрыннан бері де, Сен құлыңмен тілдесіп тұрған қазір де сөзге шешен адам емеспін: аузым шабан, тілім жүйрік емес, — деді. ¹¹Ал Тәңір:

— Адамға тілді бітірген кім? Мылқау не саңырау, көретін не зағип ете алатын кім? Жаратқан Ие, Өзім, емеспін бе? ¹²Енді бар! Мен саған жар болып, айтатын сөздеріңді үйретемін, — деп бұйырды.

¹³— Уа, Ием! Кез келген басқа біреуді жібере көрші, — деп жалынды Мұса. ¹⁴Сонда Тәңір оған қатты ашуланып:

— Сенің леуілік Һарон атты ағаң бар емес пе? Оның сөзге шешен екенін білемін. Ол сені қарсы алуға келе де жатыр, өзінді көргеніне шын жүректен қуанбақ. ¹⁵Онымен сөйлесіп, айтатын сөздерін аузына салуың керек. Мен саған да, оған да жар болып, сөздерімді айтқызып, не істеулерің керек екенін Өзім үйретемін. ¹⁶Сонда Һарон халыққа сенің атыңнан сөйлемек. Ол сенің аузың, ал сен ол үшін Құдай іспетті жетекші боласың. ¹⁷Мына таяқ қолыңда жүрсін, сонымен құдіретті істер көрсетпексің, — деп сөзін тамамдады.

Мұсаның Мысырға оралуы

¹⁸Мұса қайын атасы Еторға қайта оралып:

— Мысырдағы туысқандарыма барып, амандығын білейін деп едім, — деді. Етор:

---

*8 Яки: сені Менің жібергендігімді дәлелдейтін алғашқы кереметіңе. (Түсіндірмедегі «кереметті» қараңыз.)

— Барып қайт, жолың болсын, — деп келісті. ¹⁹ Жаратқан Ие Мұсаға Мадиян елінде: «Мысырға қайта орал, көзінді құртпақ болғандардың бәрі өліп қалды», — деп айтқан еді. ²⁰ Сонда Мұса әйелі мен ұлдарын есекке отырғызып, Мысыр еліне қарай сапарға шықты. Өзі Құдай бұйырған таяқты қолына ала жүрді.

²¹ Жаратқан Ие Мұсаға мына тапсырманы да берді:

— Мысырға қайтып барғаныңда Мен өзіңе бұйырған кереметтердің бәрін перғауынның алдында көрсететін бол. Бірақ Мен оның жүрегін қасарыстырып қоямын, сондықтан ол халықтың кетуіне рұқсат етпейтін болады. ²² Бұлардан кейін перғауынға былай де: «Жаратқан Иенің жіберген хабары мынау: Исраил Менің ұлым — тұңғышым іспетті. ²³ Саған айтқан болатынмын: Ұлымды жібер, Өзіме қызмет етсін! Ал сен оны жіберуден бас тартып тұрсың. Ендеше Мен сенің ұлың — тұңғышыңды өлтіремін!»

²⁴ Жолшыбай түнемелде Мұсаға Жаратқан Ие қарсы кездесіп, оның көзін құртпақ болды. ²⁵ Бірақ әйелі Сапура тас пышақты ала сала, ұлын сүндеттеп жіберіп, тәнінен кесіп алғанын Мұсаның аяғына тигізді де: «Сен төгілген қанмен құтқарылған* күйеуіңсің», — деді. ²⁶ Сонда Жаратқан Ие оны аман қалдырды. Ал Сапура Мұсаны «төгілген қанмен құтқарылған күйеуіңсің» деп сүндет рәсіміне байланысты айтты.

²⁷ Жаратқан Ие Һаронға: «Айдалаға барып, Мұсаны қарсы ал», — деген болатын. Һарон жолға шығып, Мұсамен Құдай тауының етегінде кездесіп, құшақтап бетінен сүйді. ²⁸ Мұса өзін жіберген Жаратқан Иенің күллі сөздерін де, Оның көрсетуге бұйырған бүкіл құдіретті істері туралы да Һаронға айтып берді.

²⁹ Мұса мен Һарон Мысыр еліне барып, Исраилдің барлық рубасыларын жинап алды. ³⁰ Һарон Жаратқан Иенің Мұсаға айтқан сөздерін түгелдей баяндап, тапсырған құдіретті істерін халыққа көрсетті. ³¹ Сонда Мұсаны Құдайдың жібергендігіне халықтың көзі жетті. Олар Жаратқан Иенің өздерін назарында ұстап келіп, азапты өмірлерін көріп тұрғанын естігенде Оған бас иіп, тағзым етті.

---

*²⁵ Немесе: бекітілген.

*Перғауынның Құдайдың хабаршыларын тыңдамай,
халықты бұрынғыдан бетер азаптауы*

5

¹ Бұдан кейін Мұса мен Һарон перғауынға барып:

— Исраилдің сиынған Құдайы Жаратқан Иенің хабары мынау: «Менің халқымды жібер! Олар айдалаға барып, Маған арнап мейрам өткізсін!» — деді. ² Алайда перғауын:

— Мен айтқанын тыңдап, исаилдіктерді жіберетіндей «Жаратқан Ие» кім? Мен «Жаратқан Иені» білмеймін де, Исраил халқын жібермеймін де, — деді. ³ Олар:

— Бізге исаилдіктердің Құдайы аян берді. Енді үш күндік жердегі айдалаға барып, Құдайымыз — Жаратқан Иеге арнап құрбандық шалуға рұқсат етіңіз. Әйтпесе Ол бізді індетпен не соғыспен жазалайды, — деді. ⁴ Ал Мысырдың патшасы:

— Мұса, Һарон, неге халықты міндеттерінен алаңдатысындар? Өз жұмыстарыңа барындар! — деп бұйырып, ⁵ — Елдеріңнің халқы тым көп, ал сендер оларды жұмыстарыңан қалдырып тұрсындар, — деп наразылық білдірді.

⁶ Сол күні перғауын елдегі құл айдаушылар мен бақылаушыларына арнап мынадай әмір берді:

⁷ — Бұдан былай исаилдіктерге кірпіш құю үшін бұрынғыдай сабан шөп бермеңдер! Өздері барып, жинап әкелетін болсын!

⁸ Алайда олардың бұрынғы мөлшердегідей кірпіш құюларын талап етіп, қажетті кірпіш санын еш кемітпеңдер! Олар жалқау, сондықтан да: «Құдайымызға құрбандық шалайық!» деп айқай салып жүр. ⁹ Жұмыстарын қиындатындар! Олар құр сөзбен айналыспай, жұмыс істесін!

¹⁰ Құл айдаушылар мен бақылаушылар барып, халыққа жар салып: «Перғауынның әмірі мынау: Бұдан былай сендерге сабан берілмейді. ¹¹ Қайдан тапсаңдар одан табыңдар, сабанды өздерің барып жинаңдар! Алайда құятын кірпіштеріңнің саны кемітілмей, сол күйінде қалады!» — деді.

¹² Сонда халық Мысырдың түкпір-түкпіріне тарап, орылған егістіктерде қалған сабанды жинаумен айналысты. ¹³ Құл айдаушылар оларды: «Күнделікті атқарған жұмыс көлемдерің сабанмен қамтамасыз етілген кездегідей болсын!» — деп, қыспақтай берді. ¹⁴ Олар өздері тағайындаған исаилдік бақылаушыларды: «Неге сендер кеше де, бүгін де кірпіш мөлшерін бұрынғыдай етіп өткізбедіңдер?» — деп, соққының астына алды. ¹⁵ Сонда исаилдік бақылаушылар перғауынның алдына барып:

— Тақсыр, құлдарыңызға неге бұлай істейсіз? ¹⁶ Бізге сабан бермейді, алайда кірпіш құю талап етіледі. Міне, құлдарыңызды ұрып-соғады, бірақ бәріне кінәлы өз халқыңыз, — деп шағым айтты. ¹⁷ Бірақ перғауын:

— Жок, сендер еріншек, жалқаусындар! Сондықтан да «Барып, Жаратқан Иеге құрбандық шалайық» дей бересіңдер. ¹⁸ Барындар, жұмыс істендер! Сабан берілмейді, ал кірпіштің тиісті санын бәрібір дайындап өткізуге міндеттісіңдер! — деп кесіп айтты. ¹⁹ «Күнделікті дайындалуға тиісті кірпіш санын еш кемітпейсіңдер» деген үзілді-кесілді сөздерден ираилдік бақылаушылар халдерінің мүшкілдігін ұқты. ²⁰ Олар перғауыннан шығып келе жатқанда өздерін күтіп тұрған Мұса мен Харонға жолығып:

²¹ — Бізді перғауын мен оның нөкерлерінің алдында жек көрінішті етіп көрсетіп, көзімізді құрту үшін қолдарына қару ұстатып қойдыңдар. Соларыңды Жаратқан Ие көріп, Өзі төрелік етсін! — деп кінә артты.

*Мұсаның жалбарынышы және
Құдайдың қайтадан берген уәдесі*

²² Сонда Мұса Жаратқан Иеге жалбарынып:

— Ием, бұл халықты осыншама азапқа неліктен душар еттің? Мені не үшін жібердің? ²³ Мен перғауынға барып, Сенің хабарыңды жеткізгеннен бері ол халықты бұрынғыдан бетер азапқа салды. Ал Өзің халқыңды құтқарамын дегенмен, құтқармадың! — деп сиынды.

6 ¹ Жаратқан Ие Мұсаға былай деп білдірді: — Енді сен Менің перғауынға не істейтінімді көретін боласың. Ол халықты құдіретті қолымның әрекетіне бола босатады. Құдіретті қолымның әрекетіне бола тіпті өзі елінен қуып шығатын болады! — ² Құдай Мұсаға тағы да мынаны айтты: — Мен Жаратқан Иемін. ³ Ыбырайым, Ысқақ, Жақыпқа «Құдіреті күшті Құдай» болып аян бергенімде оларға Өзімнің «Жаратқан Ие»* деген есімімді білдірген жоқпын. ⁴ Өздері жат жұрттық болып тұрып жатқан Қанахан елін беруге олармен келісім жасаған едім. ⁵ Енді мысырлықтар құлдықта ұстап жатқан ираилдіктердің күңіренген күрсінісі құлағыма жетіп, сол келісімімді еске алдым.

*3 3:15.

⁶ Сондықтан исаилдіктерге барып, мына сөздерімді жеткіз: «Мен Жаратқан Иемін, сендерді мысырлықтардың езгісінен азат етпекпін, қолымды созып, құдіретті істеріммен мысырлықтарды соттап, жазалау арқылы өздерінді құтқарып алмақпын. ⁷ Мен сендерді өз халқым деп қабылдап, Құдайларың боламын. Сонда Менің өздерінді Мысырдың езгісінен босатып алып шыққан Жаратқан Ие — сендердің Құдайларың екенімді ұғатын боласындар. ⁸ Ыбырайым, Ысқақ, Жақыпқа беруге қолымды көтеріп тұрып ант еткен елге сендерді бастап алып барамын. Сол жерді меншіктеріңе сыйлаймын: Мен Жаратқан Иемін!»

⁹ Мұса Тәңірдің осы айтқандарын исаилдіктерге айтып берді, алайда ауыр жұмыс еңселерін басып, жігерлері күйреген олар Мұсаға құлақ салмады. ¹⁰ Сонда Жаратқан Ие Мұсаға былай бұйырды:

¹¹ — Барып, Мысыр патшасы перғауынға: «Еліңнен исаилдіктерді жібер!» де. — ¹² Ал Мұса Жаратқан Иеге:

— Менің айтқандарыма тіпті исаилдіктер құлақ салмағанда, перғауын қайдан құлақ салсын? Сөзге шорқақпын ғой, — деп жауап қайырды.

¹³ Осылай Жаратқан Ие Мұса мен Һаронға аян беріп, Исаил халқын Мысырдан алып шығуға бұйырып, исаилдіктерге және Мысырдың патшасы перғауынға жіберді.

Һарон мен Мұсаның шыққан ата-тегі

¹⁴ Исаилдің басты руларының басшылары мыналар: Исаилдың тұңғышы Рубеннің ұлдары: Ханох, Паллу, Хезрон, Қарми. Бұлар Рубеннің үрім-бұтағы.

¹⁵ Шимонның ұлдары: Емуел, Ямин, Охад, Яхин, Зохар және Саул, ол қанахандық әйелден туған еді. Бұлар Шимонның үрім-бұтағы.

¹⁶ Тараған тармақтары бойынша берілген Леуінің ұрпақтарының аттары мыналар: Герсон, Қахат, Мерари. Леуі жүз отыз жеті жыл өмір сүрді.

¹⁷ Герсонның үрім-бұтағы: Лібини, Шіми және олардан тараған ұрпақтары. ¹⁸ Қахаттың ұлдары: Ымрам, Ысқар, Хеbron, Ұзиел. Қахат жүз отыз үш жыл жасады. ¹⁹ Мераридің ұлдары: Мәхли мен Мұши. Бұл — Леуінің тармақтары бойынша берілген үрім-бұтағы.

²⁰ Ымрам әкесінің қарындасы Иохебедке үйленіп, одан Һарон мен Мұса дүниеге келді. Ымрам жүз отыз жеті жыл өмір сүрді.

²¹ Ысқардың ұлдары: Қорах, Нефег, Зіхри. ²² Ұзиелдің ұлдары: Мішаел, Елзапан, Сітри.

²³ Һарон Нагасонның қарындасы Эминадап қызы Елішебаға үйленіп, одан Надаб, Абиһу, Елазар мен Итамар дүниеге келді.

²⁴ Қорахтың ұлдары: Асир, Елқанах, Абиасаф. Бұлар — Қорахтың үрім-бұтағы.

²⁵ Һаронның ұлы Елазар Пүтиелдің қыздарының біреуіне үйленді. Одан Пінехес дүниеге келді. Бұлар — Леуінің тараған тармақтары бойынша берілген рубасылары.

²⁶ Осы шежіреде аттары аталған Һарон мен Мұса — Жаратқан Иенің: «Исраил халқын Мысырдан лек-легімен алып шығындар» деген тапсырмасын алғандар. ²⁷ Исраилдіктерді Мысырдан бастап шығу туралы Тәңірден алған бұйрықты перғауынға жеткізгендер де осы Мұса мен Һарон болатын.

Құдайдың Мұсаны перғауынға жіберіп, құдіретін көрсеткізуі

²⁸ Жаратқан Ие Мысырда Мұсаға сөзін арнаған кезде былай бұйырған еді:

²⁹ — Мен Жаратқан Иемін. Менің өзіңе айтқандарымның бәрін Мысыр патшасы перғауынға жеткіз! — ³⁰ Ал Мұса Жаратқан Иеге:

— Сөзге шорқақпын ғой, перғауын айтқандарыма қайдан құлақ салсын? — деген болатын.

7 ¹ Сонда Жаратқан Ие Мұсаға былай деді: — Біліп ал: Мен сені перғауынның алдында құдай (іспетті құдіретті) етемін,* ағаң Һарон (хабарынды жеткізуші) пайғамбарың болады. ² Сен өзіңе бұйырғандарымның бәрін оған айтасың, ал Һарон перғауынға өз елінен Исраил халқын босатып жіберсін деп айтуға тиіс. ³ Алайда Мен перғауынның жүрегін қасарыстырып қоямын. Мысырда құдіретті де қорқынышты кереметтерімді көптеп көрсетсем де, ⁴ перғауын сендерді тындамайтын болады. Сонда Мысырға қолымның құдіретін төндіріп, қатаң жазаларды тартқызу арқылы өз жасағым — халқым Исраилді алып шығамын. ⁵ Осылайша

*1 Яки: сені перғауынға құдай (іспетті билікті) етіп жіберемін.

Мысырға қолымды созып, ел ішінен Исраил халқын алып кеткенімде, мысырлықтар Менің Жаратқан Ие екенімді ұғынатын болады.

⁶ Мұса мен Һарон Жаратқан Иенің бұйырғандарын бұлжытпай орындады. ⁷ Перғауынға Тәңірдің хабарын жеткізгенде Мұса сексен, Һарон сексен үш жаста еді.

⁸ Сонан кейін Жаратқан Ие Мұса мен Һаронға:

⁹ — Перғауын сендерге: «(Өздерінді Құдай жібергендігін дәлелдейтін) кереметті көрсетіндер!» деп талап еткенде, сен, Мұса, Һаронға: «Таяғыңды перғауынның алдына қарай жерге лақтыр!» дейсің. Сол кезде ол жыланға айналмақ, — деді.

¹⁰ Мұса мен Һарон перғауынға барып, Жаратқан Иенің бұйырғанындай істеді. Һарон таяғын перғауын мен оның нөкерлерінің алдына қарай жерге лақтырып жібергенде, ол жыланға айналды. ¹¹ Бірақ перғауын көреген адамдары мен сиқыршыларын алдыртты. Сонда Мысырдың бақсы-балгерлері де сиқырлы өнерлерімен дәл солай істеді. ¹² Әрқайсысы таяғын жерге лақтырып, жыланға айналдырды. Бірақ Һаронның жыланға айналған таяғы олардың жылан таяқтарын жұтып қойды! ¹³ Сонда да перғауынның жүрегі қасарысып, Мұса мен Һаронның айтқандарына мойынсұнбай қойды. Осылай болатынын Жаратқан Ие алдын ала айтқан еді.

Бірінші апат: судың қанға айналуы

¹⁴ Сонда Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Перғауынның жүрегі қайтпастан қасарып, халықты жіберуден бас тартып тұр. ¹⁵ Ертеңгісін перғауын Нілге қарай беттеген кезде* өзен жағасында жолын тосып тұр! Қолыңа жыланға айналған таяғыңды ұста. ¹⁶ Перғауынға былай де: «Исраилдіктердің Құдайы Жаратқан Ие сізге мынаны айтуды тапсырды: Айдалада Маған ғибадат ету* үшін халқымды жібер! Сен осы уақытқа дейін Мені тындамай келдің. ¹⁷ Сол үшін де Жаратқан Ие былай дейді: Менің Жаратқан Ие екенімді қазір жасайтынымнан білетін боласың! Қараңыз, мен қолымдағы таяқпен Нілдің суын сабағанда, ол қанға айналады. ¹⁸ Балықтар қырылып, суы сасиды, мысырлықтарға Нілдің суын ішу жиренішті болады». — ¹⁹ Тәңір Ие Мұсаға арнаған сөзін

*15 Сол заманда мысырлықтар Ніл өзеніне табынатын.

*16 Яки: құрбандық шалып сиынып құлшылық ету.

жалғастырып: — Сен Һаронға айт: «Таяғыңды алып, қолыңды Мысырдың суларына қарай көтер! Сонда өзендер мен арықтардың, тоғандар мен су қоймаларының бәрі қанға айналады. Бүкіл Мысырды қан жайлап кетпек, тіпті ағаш не тас ыдыстардың ішіндегі су да қанға айналмақ», — деді.

²⁰ Мұса мен Һарон Жаратқан Иенің бұйырғанындай істеді. Һарон перғауын мен оның нөкерлерінің көз алдында таяғын жоғары көтеріп, сонымен Нілдегі суды салып қалды. Сонда өзендегі бүкіл су қанға айналды да, ²¹ балықтар қырылып, су сасып кетті. Мысырлықтар өзеннен су іше алмайтын болды. Бүкіл Мысыр жерін қан жайлап кетті.

²² Бірақ Мысырдың бақсы-балгерлері де өз сиқырлық өнерлерімен дәл солай істеді. Сонда Жаратқан Ие алдын ала айтқандай, перғауынның жүрегі қасарысып, Мұса мен Һаронның айтқандарына мойынсұнбай қойды. ²³ Кері бұрылып, сарайына кетіп қалды. Бұл апат та оның жүрегін жібітпеген еді. ²⁴ Бүкіл мысырлықтар Нілдің жағалауынан ішетін су табу үшін құдық қаза бастады, өйткені өзен суы ішуге жарамсыз болып қалған еді.

Екінші апат: құжынаған бақалар

²⁵ Тәңір Иенің Нілдің суын арамдағанынан кейін жеті күн өтті.

8 ¹ Сол кезде Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды: — Перғауынға барып, сөзімді жеткіз: «Жаратқан Ие былай дейді: Маған ғибадат ету үшін халқымды жібер! ² Егер одан бас тартсаң, бақалар қаптатып, бүкіл өлкеңе залал келтіремін. ³ Нілде бақалар құжынап, олар судан шығып, сарайыңа, ұйықтайтын бөлмеңе, тіпті төсегіңе дейін кіріп кетпек. Олар уәзірлеріңнің сарайлары мен бүкіл халқыңның үйлерін де, пештерің мен қамыр ашытатын күбілеріңді де жайлайды. ⁴ Өзіңнің, халқыңның және бүкіл нөкерлеріңнің үстерінде бақалар секіріп жүрмек».

⁵ Бұдан кейін Жаратқан Ие Мұсаға тағы да былай деп бұйырды:

— Һаронға айт: «Қолыңа таяғыңды ұстап, өзендерге, арықтар мен тоғандарға қарай көтеріп тұр да, бақаларды шығарып, Мысыр елін бақаға қаптат».

⁶ Һарон қолын Мысырдың суларына қарай көтергенде олардан бақалар шығып, елді жайлап алды. ⁷ Бақсы-балгерлер де

сиқырлықтарымен солай істеп, Мысыр жеріне бақалар шығарды. ⁸ Ал перғауын Мұса мен Һаронды шақырып алып, мынаны айтты:

— Жаратқан Иеге менен және халқымнан бақаларды алып кете көрсін деп сиыныңдар. Сонда мен халықты Оған ғибадат ету үшін жіберемін. — ⁹ Мұса перғауынға жауап беріп:

— Сіз үшін, нөкерлеріңіз бен халқыңыз үшін Жаратқан Иеге сиынатын уақытымды өзіңіз белгілеңіз. Сонда барлығыңыз және үйлеріңіз бақалардан құтылып, тек өзендегілер ғана қалады, — деді. ¹⁰ Перғауын:

— Ертең, — деп шешті. Мұса:

— Айтқаныңыздай болады. Біздің Құдайымыз Жаратқан Иеге тең келер ешкімнің жоқ екенін осыдан білетін боласыз! ¹¹ Өзіңіз, үйлеріңіз, нөкерлеріңіз бен халқыңыз бақалардан құтылып, олар тек өзенде ғана қалады, — деді.

¹² Мұса мен Һарон перғауыннан шыққаннан кейін Мұса Тәңір Иеге елді перғауынға бола құжынатып алып келген бақаларынан құтқарсын деп сиынды. ¹³ Тәңір Ие Мұсаның айтқанындай істеп, барлық үйлердегі, қоралар мен даладағы бақалар құрып кетті. ¹⁴ Жұрт оларды жинастырып, төбе-төбе етіп үйіп қойды. Сонда сасық иіс бүкіл елді алып кетті. ¹⁵ Алайда перғауын апаттан құтылғанын көргенде жүрегін қайтадан қасарыстырып, Мұса мен Һаронның айтқандарына мойынсұнбай қойды. Осылай болатынын Тәңір Ие алдын ала айтқан еді.

Үшінші апат: масалар

¹⁶ Сол кезде Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Һаронға айт: «Таяғыңды сілтеп, жердің шаңын* шығара саба, сонда бүкіл Мысырдағы шаң-тозаң масаларға айналады».

¹⁷ Олар солай істеді де. Һарон қолындағы таяғын сілтеп, жердің шаңын сабағанда, адамдар мен малдардың үстіне масалар жабыла қонды. Бүкіл Мысырдағы бар шаң-тозаң дерлік масаларға айналды. ¹⁸ Бақсы-балгерлер де сиқырлық өнерлерімен масалар келтіргілері келіп еді, бірақ қолдарынан келмеді. Ал масалар адамдарға да, малдарға да жаппай қонды. ¹⁹ Сонда бақсы-балгерлер перғауынға:

— Бұл Құдайдың күдіретті ісі!* — деді. Алайда перғауынның жүрегі қайтпастан қасарысып, Мұса мен Һаронның айтқанда-

*¹⁶ Немесе: бос топырағын.

рына мойынсұнбай қойды. Осылай болатынын Тәңір Ие алдын ала айтқан еді.

Төртінші апат: шыбын-шіркейлер

²⁰ Сонда Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Ертеңгісін ерте тұр да, өзенге бара жатқан кезінде перғауынның алдынан шығып, сөзімді жеткіз: «Жаратқан Ие былай дейді: Маған ғибадат ету үшін халқымды жібер! ²¹ Егер оларды жібермесең, онда Мен өзіме, нөкерлеріңе, халқыңа және тұратын үйлеріңе шыбын-шіркейлерді быжынатып жіберемін. Мысырлықтардың үйлері мен далалары шыбын-шіркейге лық толады. ²² Ал сол күні Мен өз халқым мекендеген Гөшен еліне бөлек қараймын, онда ешқандай шыбын-шіркей болмайды. Осылайша сен бұл елдің ішінде Менің, Жаратқан Иенің, бар екенімді білетін боласың. ²³ Мен өз халқымды сенің халқыңнан ажыратып қоямын. Құдіретімді көрсететін осы керемет ертең болады».

²⁴ Тәңір Ие мұны істеді де. Перғауынның сарайы, нөкерлерінің үйлері, бүкіл Мысыр елі бұлттай қаптаған шыбын-шіркейлерге толып, ел күйреп жатты. ²⁵ Сонда перғауын Мұса мен Харонды шақырып алып, оларға:

— Барып, Құдайларыңа осы елдің ішінде құрбандық шалыңдар! — деді. ²⁶ Бірақ Мұса:

— Олай істеуге болмайды. Құдайымыз Жаратқан Иеге ұсынатын құрбандығымыз мысырлықтар үшін жиіркенішті. Шалған құрбандықтарымыз оларға жиренішті болып көрінсе, бізді таспен атқылап өлтіреді емес пе? ²⁷ Біз үш күндік жердегі айдалаға барып, Құдайымыз Жаратқан Иеге Өзі бұйырғандай құрбандық шалуымыз керек, — деп жауап қайырды. ²⁸ Ал перғауын:

— Құдайларың Жаратқан Иеге арнап құрбандық шалуларың үшін айдалаға баруларыңа рұқсат етемін. Тек алысқа бармаңдар! Енді мен үшін сиыныңдар, — деп өтінді. ²⁹ Мұса:

— Қазір қасыңыздан кеткен бойда Жаратқан Иеге сиынамын. Ертең өзіңіз, нөкерлеріңіз бен халқыңыздан шыбын-шіркейлер алыстап кететін болады. Тек перғауын алдауын доғарсын, халықты Жаратқан Иеге құрбандық жасауға жібермей жүрмесін, — деді. ³⁰ Мұса перғауыннан шығып, Тәңірге

*¹⁹ Немесе: Бұл Құдайдың саусағы!

сиынды. ³¹ Ол Мұсаның тілегеніндей істеп, перғауынды, нөкерлері мен халқын шыбын-шіркейлерден арылтты. Бірде-бір шыбын-шіркей қалмады. ³² Алайда перғауын бұл жолы да жүрегін қасарыстырып, халықты жібермей қойды.

9

Бесінші апат: малдың қырылуы

¹ Сонда Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Перғауынға барып сөзімді жеткіз: «Исраилдіктердің Құдайы Жаратқан Ие былай дейді: Маған ғибадат ету үшін халқымды жібер! ² Егер оларды жіберуден бас тартып, әрі қарай ұстап қалатын болсаң, ³ онда сақ бол. Жаратқан Ие далада жүрген малдарыңа қол салып, жылқыларың, есектерің, түйелерің, мүйізді ірі қараларың мен қой-ешкілерің жаман індетке ұшырайтын болады! ⁴ Ал Жаратқан Ие исраилдіктердің малдарына мысырлықтардікінен бөлек қарамақ: исраилдіктердің бір тұяғы да шығынға ұшырамайды». —

⁵ Тәңір Ие уақытты белгілеп: «Мұны осы жерде күні ертең істеймін!» — деді.

⁶ Жаратқан Ие келесі күні солай істеді де. Мысырлықтардың малдары жаппай қырылып, ал исраилдіктердің малдарынан бірде-бір шығын болмады. ⁷ Перғауын адамдарын жіберіп, исраилдіктердің бірде-бір тұяғының шығынға ұшырамағанын біліп алды. Сонда да перғауынның жүрегі қасарысып, халықты жібермей қойды.

Алтыншы апат: шиқандар

⁸ Сонда Жаратқан Ие Мұса мен Һаронға мынаны бұйырды:

— Пештен уыстап күл алындар. Мұса оны перғауынның көз алдында аспанға қарай шашып жіберсін. ⁹ Сонда ол тозаң болып бүкіл Мысыр еліне тарап кетеді де, адамдар мен жан-жануарларда шиқандар пайда болады.

¹⁰ Мұса мен Һарон пештен күл алып, перғауынның алдына барды. Мұса күлді аспанға қарай шашып жібергенде, адамдар мен жан-жануарларда шиқандар пайда болды. ¹¹ Бақсы-балгерлер Мұсаға қарсы тұра алмады. Барлық мысырлықтар сияқты олардың тәндеріне де шиқандар шыққан болатын. ¹² Алайда Тәңір Ие перғауынның жүрегін қасарыстырып қойғандықтан, ол Мұса мен Һаронның айтқандарына мойынсұнбай қойды. Осылай болатынын Жаратқан Ие алдын ала айтқан еді.

Жетінші апат: бұршақ

¹³ Бұдан кейін Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Ертеңгісін ерте тұрып, перғауынның алдына барып, сөзімді жеткіз: «Исраилдіктердің Құдайы Жаратқан Ие былай дейді: Маған ғибадат ету үшін халқымды жібер! ¹⁴ Мен осы жолы қасарысқан жүрегіңе, нөкерлеріңе және халқыңа қарсы ойлаған апаттарымның бәрін жіберетін боламын. Сонда сен жер бетінде Маған пара-пар келетін ешкімнің жоқ екеніне көзің жетіп, соны ұғынатын боласың. ¹⁵ Қаласам баяғыда қолымның ұшын созып-ақ өзінді де, халқыңды да індетке ұшыратып, жер бетінен жоқ қылған болар едім. ¹⁶ Алайда саған құдіретімді көрсетіп, бүкіл жер жүзіне атымды шығару үшін ғана сені патша етіп қойдым.* ¹⁷ Әлі де халқыма қарсы шығып, оларды жібермей келесің. ¹⁸ Біліп ал: Мен ертең осы мезгілде сенің еліңе, Мысыр Мысыр болғалы күні бүгінге дейін болып көрмеген бұршақ жаудырамын. ¹⁹ Енді адамдарыңды жіберіп, даладағы малдарың мен меншіктілеріңнің бәрін де паналарға жинатып алдырт! Үй-қораларды паналамай далада жүрген күллі адамдар мен малдар бұршақтың астында қалып, қырылмақ», — деді.

²⁰ Перғауынның нөкерлерінің арасындағы Жаратқан Иенің бұл сөздерінен қорыққандары малайлары мен малдарын жедел түрде қауіпсіз жерлерге жинап алды. ²¹ Ал Тәңірдің сөзіне көңіл бөлмегендер малайлары мен малдарын далада қалдырды.

²² Сонда Жаратқан Ие Мұсаға былай деп бұйрық берді:

— Қолыңды аспанға қарай көтер! Сол сәтте бүкіл Мысырдың үстіне, адамдардың, малдардың және даладағы өсімдіктердің бәрінің үстіне бұршақ жауатын болады.

²³ Мұса таяғын аспанға қарай көтергенде Жаратқан Ие күн күркіретіп, бұршақ жаудырып, жерге найзағай түсірді.* Осылайша Тәңір Мысырды бұршақтың астына алып, ²⁴ бұршақ жерге үздіксіз төпелеп, арасында найзағай жарқылдап тұрды. Бұршақтың мұндай күшті жауғанын Мысыр халқы ел болып, басы біріккелі көрген емес. ²⁵ Бұршақ бүкіл Мысыр даласында жүрген күллі адамдар мен малдарды қырып, өсіп тұрғанның барлығын тып-типыл қылып, ағаш атаулының бұтақтарын

*16 Немесе: саған (Өзіме қарсы) тұруға жол бердім.

*23 Немесе: жерге от төгілді.

сындырып, быт-шыт етті. ²⁶Тек исаилдіктер мекендеген Гөшен елінде ғана бұршақ жауған жоқ.

²⁷Сонда перғауын кісі жіберіп, Мұса мен Һаронды шақырып алып:

— Осы жолы мен күнә жасадым. Жаратқан Ие әділетті, кінәлы өзім және халқым. ²⁸Жаратқан Иеге сиыныңдар; бұршақ жауып, найзағай түскені жетер. Сендерді жібермекпін бұдан әрі ұстап тұрмаймын, — деді. ²⁹Мұса:

— Қаладан шығысымен-ақ қолымды Жаратқан Иеге қарай жайып сиынамын. Сонда күн күркіреуін тоқтатып, бұршақ та жаумайтын болады. Осыдан жердің иесі Жаратқан Ие екенін ұғынатын боласыз. ³⁰Алайда өзіңіз де, нөкерлеріңіз де Құдайды — Жаратқан Иені әлі де шынайы қастерлемейсіздер, соны білемін, — деп жауап қатты.

³¹Зығыр мен арпаны бұршақ ұрып кетті, өйткені арпа масақ жарып, зығыр гүлдеп тұрған еді. ³²Ал бидай мен соған ұқсас дәнді дақылдар* кеш пісетін болғандықтан бұршаққа ұрыла қоймады.

³³Мұса перғауыннан қаланың сыртына шығып, қолын Тәңірге қарай жайып сиынды. Сол сәтте-ақ күн күркіреуін, бұршақ жаууын доғарып, жаңбыр да тиылды. ³⁴Мұны көрген перғауын күнәсын әрі қарай жалғастырып, өзі де, нөкерлері де жүректерін қасарыстырды. ³⁵Перғауын қайтадан қырсығып, исаилдіктерді жібермей қойды. Осылай болатынын Жаратқан Ие Мұса арқылы алдын ала айтқан еді.

10

Сегізінші апат: жалмауыз шегірткелер

¹Содан кейін Жаратқан Ие Мұсаға былай деп бұйрық берді:

— Перғауынға қайтадан бар! Мен перғауынның және нөкерлерінің жүректерін қасарыстырып қойдым. Мұндағы мақсатым: олардың араларында осы керемет істерім арқылы өз құдіретімді көрсету, ²және сендердің Менің мысырлықтарға билігімді қалай паш еткенім туралы балалар мен немерелеріңе әрдайым айтып жүріп, Менің Жаратқан Ие екенімді терең ұғынуларың.

³Мұса мен Һарон перғауынға тағы да барып:

— Исаилдіктердің Құдайы Жаратқан Ие мынаны айтады: «Сен қашанға дейін Маған бағынудан бас тартпақсың? Халқым-

*³² Яки: бидай мен полба (бидайдың бір түрі).

ды Өзіме ғибадат етуге жібер! ⁴Егерде жібермесең, ертең-ақ еліне шегірткелер алып келемін. ⁵Олар түк көрінбестей етіп жердің бетін жауып алып, сендерде бұршақтан аман қалғанның бәрін жалмап, даладағы барлық ағаштардың жапырақтарын да түк қалдырмай жалмап жеп қояды. ⁶Өз сарайларың да бүкіл нөкерлеріңнің және барлық мысырлықтардың үйлері де шегірткелерге толып кетеді. Мұндайды сенің ата-бабаларың осы жерге келіп қоныстанғаннан бері бүгінгі күнге дейін ешқашан көрген емес», — деді. Мұса бұрылып, перғауынның қасынан шығып кетті. ⁷Сонда перғауынның нөкерлері одан:

— Бұл адам бізді қашанға дейін азапқа түсірмекші? Исраилдіктерді Құдайлары Жаратқан Иеге ғибадат ету үшін жібере көріңіз. Мысырдың құрып бара жатқанын көріп тұрған жоқсыз ба? — деп сұрады. ⁸Бұдан кейін Мұса мен Һаронды перғауынға қайтадан алып келді. Перғауын:

— Барындар, Құдайларың Жаратқан Иеге ғибадат етіндер! Тек кімдердің баратынын айтындар, — деді. ⁹Мұса:

— Біз үлкенді-кішілі адамдарымызды, ұл-қыздарымызды, ұсақ және мүйізді ірі қараларымызды ала барамыз. Өйткені арнайы жерге барып, Жаратқан Иеге арналған мейрам тойын өткізбекпіз, — деді.

¹⁰— Мен сендерді бала-шағаларыңмен бірге жіберсем, Жаратқан Иелерің жар болсын! Ниеттерің қара, бұл айқын көрініп тұр. ¹¹Олай болмайды, тек еркектер ғана барып, Жаратқан Иеге ғибадат етсін! Сұрағандарың да сол емес пе еді? — Осылай деп, перғауын Мұса мен Һаронды қасынан қуып шығартты.

¹²Сонда Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Қолыңды Мысырдың үстіне қарай соз. Сонда шегірткелер қаптап келіп, Мысыр жеріне қонсын. Бұршақтан аман қалып, өсіп тұрғанның бәрін де жалмап қойсын.

¹³Мұса қолындағы таяғын Мысыр жерінің үстіне қарай созды. Жаратқан Ие елге сол күні бір тәулік бойы шығыс жақтан жел соқтырды. Таң атқанда шығыстан соққан жел шегірткелерді жеткізді. ¹⁴Олар бүкіл Мысырға лап қойып, сансыз үйірлерімен елдің түкпір-түкпіріне дейін басып алды. Бұған дейін мұндай қаптаған шегірткелер болған да емес, бұдан кейін де болмайды. ¹⁵Шегірткелер жердің бетін түк көрсетпей қап-қара қылып жауып алды да, бұршақтан аман қалған дала өсімдіктері мен ағаш жемістерін жалмап қойды.

Бүкіл Мысыр еліндегі ағаштар мен өсімдіктердің көк жапырақтары мен сабақтарынан ештеңе қалмады.

¹⁶Сонда перғауын тездетіп Мұса мен Харонды шақырып алып, олардан:

— Мен Құдайларыңыз Жаратқан Иенің алдында да, сіздердің алдарыңызда да күнә жасадым. ¹⁷Ал енді күнәмды тағы бір жолға кешіріп, Құдайларыңыз Жаратқан Иеге бұл жойқын жазаны менен алып кете көрсін деп сиыныңыздар, — деп өтінді.

¹⁸Перғауыннан шығысымен Мұса сиынып, ¹⁹Тәңір желдің бағытын өзгертіп, батыстан ерен күшті дауыл соқтырды. Дауыл күллі шегіртке атаулыны көтеріп апарып, Қызыл теңізге лақтырды. Бүкіл Мысыр жерінде бірде-бір шегіртке қалмады. ²⁰Алайда Жаратқан Ие перғауынның жүрегін қасарыстырып, ол исаилдіктерді жібермей қойды.

Тоғызыншы апат: қара түнек

²¹Бұдан кейін Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Қолыңды аспанға қарай көтер, сонда Мысырды көзге түртсе көрінбейтін қараңғылық басады.

²²Мұса қолын аспанға қарай көтерген соң барлық Мысыр елін үш күн бойы қара түнек басты. ²³Адамдар бір-бірін көре алмай, үш тәулік ешкім отырған орнынан тұрмады. Ал исаилдіктердің мекендерінде жарық болды.

²⁴Перғауын Мұсаны шақырып алып:

— Барыңыздар, Құдайларыңыз Жаратқан Иеге арнап ғибадат етіңіздер. Балаларыңыз да бірге бара берсін, тек ірілі-ұсақты малдарыңыз ғана қалсын, — деді. ²⁵Ал Мұса:

— Құдайымыз Жаратқан Иеге арнап құрбандыққа шалатын және шалып өртеп жіберетін малды да қолымызға тапсырыңыз, — деп жауап қайырды. — ²⁶Малымыз өзімізбен бірге жүрсін, бір тұяқты да қалдырмаймыз. Біз шалатын құрбандықты солардың ішінен аламыз. Құдайымыз Жаратқан Иеге арнап қандай малды құрбандыққа шалатынымызды баратын жерімізге жеткенде ғана білеміз.

²⁷Алайда Жаратқан Ие перғауынның жүрегін қасарыстырып қойды. Ол исаилдіктерді жібергісі келмей, ²⁸Мұсаға:

— Кет қасымнан! Енді қайтып менің алдыма келуші болма. Көзіме түскен күні-ақ өлетін боласың, — деді.

²⁹— Енді қайтып (өтінішпен) алдыңызға келмеймін, айтқаныңыздай болсын, — деп жауап қатты Мұса.

11

Оныншы апат: тұңғыштардың өлтірілуі

¹ Содан кейін Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Мен перғауынды және Мысыр елін тағы бір апатқа душар етемін. Одан кейін ол бұл жерден кетулеріңе рұқсат беріп қана қоймай, тіпті бірінді қалдырмай елінен шығуға мәжбүрлейтін болады. ²Израилдіктерге айт: «Сол кезде барлық еркектерің мен әйелдерің (мысырлық) көршілерінен күміс, алтын бұйымдар сұрап алсын».

³ Осы уақыт жеткенде Тәңір Ие мысырлықтарды израилдіктерге игі ниетпен қаратып, Мұсаның Мысыр жерінде перғауынның нөкерлері мен халықтың алдындағы абыройы да зор болды.

⁴ Ал перғауынның қасынан кетпей тұрып, Мұса оған былай деген болатын:

— Жаратқан Ие былай дейді: «Түн ортасында Мен Мысырды аралап өтемін. ⁵ Сонда Мысыр жеріндегі әрбір тұңғыш бала, тақта отырған перғауынның тұңғышынан бастап, қол диірменді айналдырып отырған күннің тұңғышына дейін, сондай-ақ мал атаулының алғашқы төлдері де өлетін болады. ⁶ Бүкіл Мысыр елі бұған дейін болмаған, енді қайтып болмайтын да зар еңіреген жоқтауға толады. ⁷ Ал израилдіктерге келсек, олардың адамдары түгел, малдарына қарсы иттер де үрмейтін болады. Сонда Израил мен Мысыр халықтарын Жаратқан Иенің қалай ажыратқанын ұғынатын боласындар». ⁸ Сол кезде мына тұрған нөкерлеріңіздің бәрі алдыма келіп, бастарын иіп былай деп жалынбақ: «Өзіңіз және басқарып жүрген халқыңыз елімізден шыға көріңіздер». — Мен содан кейін ғана шығамын.

Ашуланған Мұса осыны айтып перғауынның қасынан шығып кеткен болатын. ⁹ Тәңір Ие Мұсаға бұрын мынаны да айтып қойған еді:

— Менің Мысыр елінде кереметтер жасап, құдіретімді көптеп көрсетуім үшін перғауын айтқандарыңа мойынсұнбайды.

¹⁰ Мұса мен Харон перғауынның алдында осы кереметтерді көрсетті, алайда Жаратқан Ие перғауынның жүрегін қасарыстырып, ол израилдіктерді елінен жібермей қойды.

12

Исраилдіктердің құтқарылуға дайындалуы

¹ Жаратқан Ие Мұса мен Һаронға Мысыр жерінде мынаны бұйырды:

²— Бұдан былай осы ай сендер үшін айлардың басы, жылдың алғашқы айы болсын. ³ Исраилдің барлық қауымына айтыңдар: әрбір отағасы осы айдың оны күні жанұясы үшін бір тоқтыдан* арнап бөлек қойсын. ⁴ Егер үй ішіндегі адамдар саны бұл малдың етін толық жей алмайтындай аз болса, онда оны іргелес көршісімен бөліссін. Тоқтының үлкен-кішілігін оны қанша адам жей алады дегенге қарап анықтауларың керек. ⁵ Таңдап алған малдарың қойдың не ешкінің, еш кінәраты жоқ бір жылдық еркек төлі болсын. ⁶ Осы малды айдың он төртіне дейін бағып күтіп, қастарыңда ұстандар. Сол күні кешке қарай Исраил халқының бүкіл қауымы тоқтыларын құрбандыққа шалсын. ⁷ Олар тоқтының қанынан біраз алып, құрбандық асын ішейін деп отырған үйлерінің есік жақтаулары мен маңдайшаларына жақсын. ⁸ Сол түні олар тоқтының етін отқа қақтап, ашытқысыз пісірілген нан мен ащы шөптерге қосып жеулері керек. ⁹ Оны не шикілей, не суға пісіріп жеуші болмаңдар,* тұтастай бас-аяқтарымен, ішкі ағзаларымен қоса қақтаңдар. ¹⁰ Таң атқанша тоқтыдан ештеңе де артылып қалмасын. Егер қалып қойса, оны өртеп жіберу қажет. ¹¹ Сендер тамақтанып жатқанда белдерің буулы, аяқ-киімдерің киюлі, таяқтарың қолдарыңда болсын, тамақты тездетіп жеңдер!* Бұл — Жаратқан Иеге арналған Құтқарылу асы.**

¹² Мен дәл сол түні Мысыр елін аралап, ондағы адамның да, малдың да тұңғыштарын құртып, Мысырдың барлық тәңірлерін әшкерелеп соттаймын.* Мен Жаратқан Иемін. ¹³ Есікке жағылған қан сендердің отырған үйлеріңді көрсететін белгі болады, сонда қанды көріп, соқпай өте шығамын. Мен Мысыр елін қырғынға ұшыратып жатқан кезде сендер бұл күйретіп жатқан соққыдан түгелдей аман қаласыңдар.

*3 Немесе: бір жылдық тоқты не лақ текеден (12:7).

*9 Яки: Оны суға емес, отқа қақтап әбден пісіріп жейтін болыңдар.

*11 Яғни: Мысырдан көшіп шығуға дайын тұрыңдар (12:31-34,37-38).

**11 Немесе: Бұл — Жаратқан Иенің сендерге соқпай өтіп кетіп, аман қалдыруы (12:13,23,27).

*12 Яки: барлық тәңірлерінің жалғандығы мен күшсіздігін әшкерелеп, оларды жазалаймын.

¹⁴ Осы күн естерінде қалсын. Бүкіл үрім-бұтақтарыңмен оны Жаратқан Иеге арнап мейрамдаңдар. Бұл мереке туралы ережені ұрпақтарың мәңгі берік ұстансын.

¹⁵ Жеті күн бойы ашытқысыз пісірілген нан* жеңдер. Алғашқы күні-ақ үйлеріңнен ашытқы атаулыны шығарып тастандар. Осы апта ішінде ашытқымен дайындалған тамақ ішкен әркім Исраил халқының арасынан аластатылуға** тиіс. ¹⁶ Бірінші және жетінші күндері Маған арналған жиналыстарың болсын. Сол екі күні ешқандай жұмыс істемендер, тек жейтін тамақтарыңды дайындауларыңа ғана болады.

¹⁷ Осылай «Ашымаған нан мейрамын» берік сақтаңдар! Бұл күні Менің сендерді Мысырдан лек-лектеріңмен алып шыққанымды жыл сайын еске алып отырыңдар. Келешек ұрпақтарың да бұл ережені мәңгі берік ұстансын. ¹⁸ Бірінші айдың он төртінші күнінің кешінен бастап, жиырма біріншісінің кешіне дейін ашымаған нан жеңдер. ¹⁹ Сол жеті күн бойы үйлерінде ашытқы болмасын. Кімде-кім, мейлі жергілікті, мейлі бөтен адам болсын, осы аралықта ашытқымен дайындалған тамақ ішсе, сол Исраил халқының ішінен аластатылуға тиіс. ²⁰ Қайда тұрып жатсаңдар да, сол күндері ешқандай ашыған тағам жеулеріңе болмайды, нанды ашытқысыз пісіріп жеңдер!

²¹ Мұса Исраилдің күллі рубасыларын шақырып алып, оларға былай деді:

— Әр отбасыларың үшін бір-бір тоқтыдан таңдап алып, Құтқарылу мейрамына арнап сойыңдар! ²² Бір байлам үсөп бұтақшасын құрбандықтың қаны жиналған ыдысқа малып алып, қанын есік жақтаулары мен маңдайшасына жағыңдар. Мұнан кейін таң атқанша ешқайсың да сыртқа шықпаңдар! ²³ Сол кезде Жаратқан Ие Мысырды қырғынға ұшырату үшін бүкіл елді аралап жүрмек. Сонда жақтаулары мен маңдайшаларына жағылған қанды көріп, есіктеріңнің қасынан өте шығады да, құртушының үйлеріңе кіріп, өлтіруіне жол бермейді.

²⁴ Бұл нұсқауды өздеріңе және келешек ұрпақтарыңа арналған ереже ретінде мәңгілік сақтаңдар! ²⁵ Жаратқан Ие беремін деп уәде еткен елге кіргеннен кейін де осы рәсімді ұстануларың керек. ²⁶ Балаларың: «Бұл не қылған рәсім?» деп сұраса, ²⁷ оларға былай деңдер: «Бұл — Жаратқан Иеге арнаған

*¹⁵ Яки: ашытқысыз пісірілген нан. (Ашытқы рухани арамдықты астарлап білдіреді: Қорынт. 1-хат 5:8.)

**¹⁵ Немесе: құртылуға.

Құтқарылу мейрамының* құрбандығы. Тәңір мысырлықтарды қырғынға ұшыратқан кезде ираилдіктердің үйлерінің қасынан өте шығып, бізді өлімнен аман алып қалды».

Мұны естіген халық Жаратқан Иеге бастарын иіп ғибадат етті. ²⁸Тәңір Мұса мен Һаронға қалай бұйырған болса, ираилдіктер дәл солай істеді.

²⁹Түн ортасында Жаратқан Ие Мысырдағы барлық тұңғыштарды — тақта отырған перғауынның тұңғышынан бастап, түрмеде жатқан тұтқынның тұңғыш ұлына дейін және мал атаулының тұңғыш төлдерін де өлтірді. ³⁰Сол түні перғауын, оның күллі нөкерлері мен барлық мысырлықтар да ұйқыларынан тұрды. Бүкіл Мысыр зарлы жоқтау жамылды, себебі өлім шықпаған бірде-бір үй болмады.

Ираилдіктердің Мысырдан көшіп шығуы

³¹Перғауын сол түні Мұса мен Һаронды шақырып алып:

— Жолға жиналыңдар! Ираилдің үрім-бұтағын ертіп алып, халқымның арасынан аулақ кетіндер! Барып, өз сөздеріңе сай Жаратқан Иеге ғибадат етіндер! ³²Ірілі-ұсақты малдарыңды да өздерің айтқандай ала кетіндер. Ал маған баталарыңды бере көріндер, — деп өтінді.

³³Мысыр халқы да ираилдіктерге:

— Осы елден тезірек кете көріндер, әйтпесе бәріміз де өліп қалармыз! — деп жалынып асықтырды.

³⁴Сонда ираилдіктер қамырларын ашытпастан күбісімен киімдеріне орап, иықтарына салып көтеріп жүрді. ³⁵Олар жолға шықпас бұрын Мұса мен Һаронның айтқандары бойынша мысырлықтардан күміс, алтын бұйымдар мен әсем киімдерді сұрап алған болатын. ³⁶Жаратқан Ие мысырлықтарды Өзінің халқына мейіріммен қаратқандықтан, олар ираилдіктердің сұрағандарын түгел берді. Осылайша бұлар Мысырдың байлығын олжалады.

³⁷Сонымен Ираилдің үрім-бұтағы Рамсес маңынан Соқотқа қарай беттеді. Әйелдері мен балаларын есептемегенде шамамен алты жүз мың еркек жаяу жолға шықты. ³⁸Көптеген бөтен ұлттықтар да, сондай-ақ қора-қора ірілі-ұсақты малдары да бірге жүрді. ³⁹Жұрт алып шыққан ашымаған қамырларынан

*²⁷ Яки: Бұл — Жаратқан Иеге арналған құрбандық. Ол үйлерімізге соқпай өтіп кетіп, өлімнен аман қалдырды.

жолшыбай күлше нан пісірді. Мысырдан жедел кетуге мәжбүр болғандықтан, олар сапарға тіпті тамақ та дайындап үлгермеген болатын.

⁴⁰ Израил әулетінің Мысырда тұрған уақыты төрт жүз отыз жыл. ⁴¹ Осы мерзім өткен күні-ақ Тәңірдің халқы лек-легімен Мысыр елінен шықты. ⁴² Бұл түні Жаратқан Иенің Өзі оларды Мысырдан алып шығу үшін сергек болып күзеткендіктен, барлық Израил үрім-бұтағы мен келешек ұрпақтары да жыл сайын сол түнді Оған арнап сергек болып ұйықтамай өткізеді.

⁴³ Бұдан кейін Жаратқан Ие Мұса мен Һаронға былай деп бұйырды:

— Құтқарылу мейрамының ережесі мынау:

Мейрам асынан бірде-бір жат жұрттық ауыз тимейтін болсын. ⁴⁴ Ал ақшаға сатып алған құлынды сүндеттеген болсаң, онда оның жеуіне болады. ⁴⁵ Бірақ араларыңда уақытша қоныстанғандар мен жалдамалы шетелдіктерге одан жеуге болмайды.

⁴⁶ Құрбандық сол шалынған үйде желініп, еті ешқайда шығарылмасын, оның ешбір сүйегі де сындырылмасын!*

⁴⁷ Бұл мейрамды бүкіл Израил қауымы тойлауға тиіс. ⁴⁸ Ал араларыңда тұрып жатқан келімсек біреу Құтқарылу мейрамын тойлағысы келсе, алдымен сол адамның үйіндегі барлық еркек кіндіктерінен сүндеттендер.* Сонда ол елдеріңнің жергілікті тұрғыны іспетті мейрам асына қатыса алады. Ал бірде-бір сүндеттелмеген адам одан ауыз тимеуге тиіс. ⁴⁹ Жергілікті халық үшін де, араларыңда тұрып жатқан келімсектер үшін де заң біреу болмақ.

⁵⁰ Жаратқан Ие Мұса мен Һаронға қалай бұйырған болса, барлық израилдіктер солай істеді де. ⁵¹ Дәл сол күні Жаратқан Ие Израилдың үрім-бұтағын Мысыр жерінен лек-легімен алып шықты.

13

Тұңғыш ұлдардың Тәңірге бағышталуы

¹ Бұдан кейін Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

² — Израил үрім-бұтағының тұңғыш туғандарының бәрін: адам баласынан бастап малдың төліне дейін Маған бағыштаңдар! Олар Менікі.

---

*⁴⁶ Жохан 19:36.

*⁴⁸ Жаратылыс. баст. 17:12.

³ Мұса халыққа былай деді:

— Құлдықтың құрсауы Мысырдан құтылған осы күнді еске алып отырындар, өйткені Жаратқан Ие сендерді Өзінің құдіретті қолымен сол жерден алып шықты. Осы күні ашытқымен дайындалған тамақ жемендер! ⁴ Бүгін, абиб* айында, Мысырдан шығып бара жатырсындар. ⁵ Жаратқан Ие ата-бабаларыңа уәде еткен елге — қанахандықтар, хеттіктер, аморлықтар, хевтіктер және ебустіктер тұрып жатқан, сүті мен балы мол жерге сендерді алып барғанда, осы рәсімді былай ұстануларың керек: ⁶ жеті күн бойы ашытқысыз пісірілген нан жеңдер, ал жетінші күні Жаратқан Иеге арнап мейрам өткізіндер. ⁷ Осы жеті күн бойы ашымаған нан жеулерің қажет. Не өздеріңнен, не тұрып жатқан маңайларыңнан сол күндері ашыған нан мен басқа да ашытқымен дайындалған тағам атаулы табылмауға тиіс. ⁸ Сол күні балаларыңа былай деп түсіндірерсіңдер: «Мысырдан көшіп шыққан кезімізде Жаратқан Иенің бізге көрсеткен игілігі үшін осылай істейміз». ⁹ Бұл әдет қолдарыңа салынған белгіге, көз алдарыңдағы* ескертпе жазбаға ұқсап, Жаратқан Иенің ережелерінің тілдеріңнің ұшында жүруге тиіс екенін естеріңе түсіретін болсын. Себебі Жаратқан Ие сендерді Өзінің құдіретті қолымен Мысырдан алып шықты. ¹⁰ Жылма-жыл осы ережені белгіленген уақытта орындай беріндер.

¹¹ Тәңір Ие өздеріне және ата-бабаларыңа антпен уәде еткендей сендерді Қанахан жеріне алып барып, оны меншіктеріңе бергеннен кейін, ¹² сендер құрсақтан шыққан тұңғыштарды Жаратқан Иеге бағыштаңдар: қолдағы бар малдың тұңғыш туған еркек төлдерін Тәңірге арнап құрбандыққа шалындар. ¹³ Есектің тұңғыш төлінің орнына бір тоқтыны* бағыштаңдар. Егер олай етпесеңдер, есектің мойнын үзіндер. Ал әрбір тұңғыш ұлдарыңның төлемі ретінде арнайы құрбандық шалындар.

¹⁴ Болашақта балаларың сендерден: «Бұның мағынасы қандай?» деп сұраса, оларға мынаны айтыңдар: «Жаратқан Ие бізді құлдықтың құрсауы Мысырдан Өзінің құдіретті қолымен азат етіп алды. ¹⁵ Перғауын қырсығып бізді жіберуден бас тартқанда, Тәңір Ие Мысырдағы тұңғыш атаулыны — адамдардың тұңғыштарынан бастап малдардың тұңғыш төлдеріне дейін

*⁴ Абиб: түпнұсқадағы мағынасы егістің бас алуын білдіреді. Абиб қазіргі наурыздың екінші жартысы мен сәуірдің бірінші жартысын қамтиды.

*⁹ Немесе: көздеріңнің арасындағы.

*¹³ Яки: бір еркек тоқтыны не лақты.

өлтірді. Сол себепті біз еркек кіндіктің барлық тұңғыштарын Оған арнап құрбандыққа шаламыз, ал тұңғыш ұлдарымыздың төлемі ретінде арнайы құрбандық ұсынамыз». ¹⁶Осылайша бұл әдет қолдарыңа салынған белгіге, көз алдарыңдағы ескертпе жазбаға ұқсап, Жаратқан Иенің бізді Өзінің құдіретті қолымен Мысырдан алып шыққанын естеріңе түсіретін болсын.

Қамысты теңізді кесіп өту

¹⁷Перғауын халықты жібергеннен кейін, філістірлердің елі арқылы жол қысқарақ болса да, Құдай оларды сол жолмен алып жүрмеді. Себебі Ол былай деп ойлады: «Халық соғысқа душар болып қалса, олар алған беттерінен бас тартып, Мысырға қайта оралар». ¹⁸Сондықтан Құдай халықты Қамысты теңізге* қарай айдаладағы жолмен айналдырып алып жүрді. Исраилдіктер Мысырдан қару-жарақтанып көшіп шыққан болатын.

¹⁹Ал Мұса Жүсіп пайғамбардың сүйегін де бірге ала шықты. Жүсіп өлер алдында Исраил ұрпақтарынан ант алып: «Құдай рақымын түсіріп, сендерді осы жерден алып шығатын болады. Сол кезде менің сүйегімді де өздеріңмен бірге ала кетіндер!»* — деп өсиеттеген болатын.

²⁰Сонымен халық Соқоттан шығып, айдаланың шет жағындағы Етам жеріне барып, қоныстанды. ²¹Жаратқан Ие исраилдіктерге жол көрсетіп, күндіз бағана тәрізді бұлт ішінде, ал түнде жолдарына жарық түсіріп, жалындаған от бағанасының ішінде алдарында жүріп отырды. Осылайша олар күні-түні жол жүре алды. ²²Күндіз бағана тәрізді бұлт, түнде жалындаған от бағанасы халықтың көз алдынан ажырамай, әрдайым бірге жүріп отырды.

14 ¹Бұдан кейін Жаратқан Ие Мұсаға былай деп тіл қатты: ²— Исраил үрім-бұтағына мынаны айт: олар кері бұрылып, Миғдол мен теңіздің аралығындағы Пи-Һахироттың қасына қоныстанып, Бағал-Сefonға қарама-қарсы, теңіз жағалауына орналассын. ³Сонда перғауын Исраил халқы ел кезіп адасып кетті, айдаланың қоршауында қалды деп ойламақ. ⁴Ал Мен арттарыңнан қуып шықсын деп перғауынның жүрегін қасарыстырып қоямын. Сөйтіп перғауынға және оның бүкіл

*¹⁸ Немесе: Қызыл теңізге.

*¹⁹ Жаратылыс. баст. 50:25.

әскеріне Өзімнің ұлылығымды көрсетемін, соған қарап мысырлықтар Менің Жаратқан Ие екенімді мойындайтын болады.

Исраилдіктер солай істеді де.

⁵ Мысыр патшасына «Исраилдіктер қашып кетті» деген хабар жеткенде өзі де, нөкерлері де олар туралы көзқарастарын өзгертіп: «Біздің бұл не істегеніміз? Неліктен Исраилді босатып жіберіп, олардың біз үшін істейтін қызметтерінен ада қалдық?!» — деді. ⁶ Перғауын өзінің соғыс күймесін жеккізіп, қарулы күштерін де бірге ала шықты. ⁷ Сондай-ақ өзіне қарасты алты жүз таңдаулы соғыс күймесін және Мысырдың басқа да бүкіл соғыс күймелерін ертіп алды. Бұл күймелердің бәрінің өз басшылары болды.* ⁸ Осылайша Жаратқан Ие Мысыр патшасы перғауынның жүрегін қасарыстырып қойды, сонда ол нық сеніммен алға басқан* исраилдіктердің артынан қуа жөнелді. ⁹ Мысырлықтар — күллі атты жасақтары, соғыс күймелері мен бүкіл жаяу әскер исраилдіктердің артынан өкшелей отырып, оларды тынығуға жайғасқан теңіз жағасындағы Бағал-Сefonға қарама-қарсы, Пи-Нахироттың маңында қуып жетті.

¹⁰ Перғауын жақындаған кезде исраилдіктер кері бұрылып қараса, сондарынан қуған мысырлықтар келіп те қалыпты! Зәрулері ұшқан исраилдіктер айқайлап Жаратқан Иені шақырды. ¹¹ Мұсаны сөгіп:

— Не үшін бізді айдалада өлуге алып келдің? Мысырдан бізге мола табылмайтын ба еді?! Мысырдан алып шығып, бізге не қылғаның? ¹² Саған Мысырда: «Бізде жұмысың болмасын! Мысырлықтарға қызмет ете берейік» деп айтпап па едік? Бізге айдалада өлгеннен гөрі мысырлықтарға құл болғанымыз жақсы еді ғой! — деді. ¹³ Ал Мұса халыққа жауап беріп:

— Қорықпаңдар, берік тұрыңдар! Бүгін-ақ Жаратқан Иенің өздерінді құтқаруын көресіндер: бүгін көрген мысырлықтарыңды енді қайтып мәңгі-бақи көрмейтін боласыңдар! ¹⁴ Сендер үшін Жаратқан Иенің Өзі шайқаспақ. Ал өздерің тек тыныш тұрсаңдар болғаны, — деді. ¹⁵ Сонда Тәңір Ие Мұсаға былай деп тіл қатты:

— Неге айқайлап Мені шақырып тұрсың? Исраилдің үрім-бұтағына алға қарай жылжи берсін де! ¹⁶ Өзің таяғыңды ұстап,

*7 Яки: Барлық күймелерге (ат айдаушы мен садақшыдан басқа) қалқан ұстаған үшінші жауынгерді — күймені басқарушыны да бекітті.

*8 Яки: (азаттық алғанының белгісі ретінде) қолдарын көкке көтере шаттанған. Немесе: Құдайдың қол астындағы.

қолыңды теңіздің үстіне қарай соз. Сонда теңіз қақ айырылып, халық теңіз ортасынан құрғақ жермен өте шығады. ¹⁷ Мен мысырлықтардың жүрегін қасарыстырамын, олар арттарыңнан қуатын болады. Сонда Мен перғауынға, оның әскеріне, барлық соғыс күймелері мен атты жауынгерлеріне Өзімнің ұлылығымды көрсетемін. ¹⁸ Соған қарап мысырлықтар Менің Жаратқан Ие екенімді ұғынып мойындайтын болады.

¹⁹ Исраил көшінің алдында жүріп келе жатқан Құдайдың періштесі сол сәтте олардың соңына барды. Бағана тәрізді бұлт* та көштің алдыңғы жағынан артына қарай ығысып, ²⁰ Мысырдың әскері мен Исраил көшінің ортасына барып тұрды. Бұлт мысырлықтар жағына қараңғылық орнатып, исаилдік жақта түнді жарық қылып тұрды. Осылай Мысыр әскері исаилдіктерге түні бойы жақындай алмады.

²¹ Мұса қолын теңіздің үстіне қарай созғанда Тәңір Ие шығыстан қатты жел жіберді. Ол түні бойы соғып, теңіз суын ары итеріп, түбін құрғатты. Су қақ айырылған кезде ²² Исраил халқы құрғақ жермен теңіз ортасынан өте шықты. Су оларды оң мен солынан қабырға іспетті қоршап тұрған болатын.

²³ Ал арттарынан қуған мысырлықтар: перғауынның барлық аттары, соғыс күймелері мен атты жауынгерлері исаилдіктердің ізімен теңіздің ортасына дейін кірді. ²⁴ Таңғы күзет кезінде* Жаратқан Ие от пен бұлт тәрізді бағанадан мысырлық әскеріне қарап, оларды састырып, берекелерін кетірді. ²⁵ Күймелерінің дөңгелектерін шығарып тастап,* олар әрең дегенде қозғалды. Сонда мысырлықтар айқай салып:

— Исраилдіктерден қашып құтылайық, олар үшін Жаратқан Ие Мысырмен шайқасып жатыр! — деді.

²⁶ Сол кезде Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Қолыңды теңізге қарай соз! Сонда су қайтадан орнына келіп, мысырлықтардың күймелері мен атты жауынгерлерін бассын.

²⁷ Мұса қолын теңізге қарай созып, таң ата су орнына келді. Қашып бара жатқан мысырлықтар оған қарсы жүгіріп, Жаратқан Ие оларды теңіз ішінде суға батырды. ²⁸ Арнасына қайтқан су Исраил халқының соңына түсіп, теңіздің ішіне дейін қуып

*¹⁹ 13:21-22.

*²⁴ Яки: Таңғы сағат 3 пен 6 арасында.

*²⁵ Яки: дөңгелектерін бет алған бағыттарынан адастырып. Немесе: жүргізбей қойып (14:14; Забур жыр. 77:16-19).

келген перғауынның бүкіл әскерін, күймелері мен атты жауынгерлерін көміп тастады. Олардың бірде-біреуі тірі қалмады.

²⁹ Ал ираилдіктер теңіздің ортасынан құрғақ жермен өте шығып, су оларды оң мен солынан қорған іспетті қоршап тұрған еді. ³⁰ Осылай Жаратқан Ие сол күні Израил халқын мысырлықтардың қолынан құтқарып алды. Кейін олардың теңіз жағасында жатқан сүйектерін көргенде, ³¹ ираилдіктер Жаратқан Иенің мысырлықтарға қарсы ғаламат құдіретін қолданғанына көздері жетіп, Тәңір Иеден қорқып, қастерлеп, Оның Өзіне және қызметшісі Мұсаға сенді.

Сол кезде Мұса Израил халқымен бірге Жаратқан Иеге арнап мадақтау жырын айтты.

15 *Мұса мен халықтың Құдайды мадақтаған жыры*

¹ Жаратқан Иені дәріптеймін жырменен,
Себебі Ол жеңімпаз, мерейі үстем бәрінен!
Теңізге лақтырды атты мінген адамымен.*

² Жаратқан Ие — қайнар көзі күш-қуатымның,
Мадақтау жырларымды Оған арнай берейін.
Тәңір мені құтқарып, алып қалды аман-есен.
Жаратқан — Құдайым менің, Оны мадақтайын,
Ол әкемнің де Құдайы, даңқын асырайын!

³ Тәңір — батыр жауынгер, аты — Жаратқан Ие,

⁴ Перғауынның күймелері мен әскерін теңізге,
Таңдаулы басшыларын да Қамысты теңізге
Лақтырды, ⁵ терең су басқан олар тас іспетті
Барлығы тұңғыққа зым-зия батып кетті.

⁶ Уа, Ием, оң қолың зор құдіретінді танытты,
Сенің қолың, Ием, жауларыңды талқандады.

⁷ Зор ұлылығыңмен құлаттың қарсыластарыңды,
Лаулаған қаһарың сабандай жалмады оларды.

⁸ Деміннің лебінен бөгеліп, сулар тоқталды,
Ағысы қабырғадай тіп-тіке тұра қалды,
Теңіз ортасындағы терең су қатып қалды.

⁹ Жау былай мақтанды: «Өкшелей қуып, жетемін.
Құмарымды қандырып, олжасын бөлісемін.

*¹ Немесе: ат пен күймені.

Семсерімді қынабынан суырып аламын,
Күшімді көрсетіп, тас-талқанын шығарамын!»*

¹⁰ Ал Сен жай дем үрлеп,* су көміп тастады оларды,
Алып суға батып кетті қорғасындай барлығы.

¹¹ Уа, Жаратқан, қай «тәңір» Саған тең келер еді?
Ешкім жоқ Сендей салтанатты да қасиетті,
Зор ұлылығымен айбынды да қорқынышты,
Керемет істер жасайтын сондай күдіретті!

¹² Сен қол созғанда жауды жұтып қойды о дүние.*

¹³ Құтқарған халқынды рақымыңмен жетелейсің,
Киелі мекеніңе күшіңмен жеткізесің.

¹⁴ Басқа халықтар мұны естіп, қорқып дірілдейді:
Філістірдің елін ғаламат үрей билейді,

¹⁵ Әмірлері Едомның асып-сасып қалады,
Көсемдері Моабтың да қорқып қалшылдайды,
Қанахандықтардың да түседі ұнжырғалары,

¹⁶ Бәрін үрей басып, қорқыныш билеп алады,
Меншікті халқың* өтіп шыққанша жерлерінен,
Зәрелері ұшады қолыңның күдіретінен,
Тастай қатып тыныш отыр олар сол себептен.

¹⁷ Өзіңе таңдаған тауға халқынды апарасың,
Жаратқан, сонда оны қондыратын боласың.*
Сол жерді өз мекенің болуға жаратып алдың,
Тәңір, Сен сонда киелі орныңды жасадың.

¹⁸ Мәңгі болады билігі Жаратқан Иенің!*(Аумин)

Мариям мен әйелдердің Тәңірді мадақтауы

¹⁹ Перғауынның аттары, күймелері мен ондағы жауынгерлері теңізге енген кезде Жаратқан Ие оның суын қайтарып, олардың үстеріне құлатты. Ал ираилдіктер теңіздің ортасынан құрғақ жермен өте шыққан еді.

*⁹ Немесе: өз қолым оларға күшпен ие болады.

*¹⁰ Яки: Сен жай дауылды жіберіп.

*¹² Яки: Жер (асты); түпсіз тұңғиық (Забур жыр. 62:10; 70:20).

*¹⁶ Немесе: Өзің жаратқан халқың.

*¹⁷ Немесе: оны «отырғызатын» боласың (Патша. 2-ж. 7:10; Забур жыр. 1:3).

*¹⁸ Яки: Жаратқан Ие мәңгілік патшалық құратын болады!

²⁰ Һаронның қарындасы Мәриям пайғамбар даңғырасын қолына алғанда басқа әйелдер де даңғыраларын алып, оған еріп дөңгелене билей жөнелді.

²¹ Мәриям оларға былай деп ән салды:

«Жаратқан Иені дәріптендер жырменен,
Ол жеңімпаз, мерейі үстем бәрінен!
Тәңір теңізге лақтырды атты үстіндегі адамымен!»

Мәра мен Елимдегі бұлақтар

²² Бұдан кейін Мұса ираилдіктерді жолға жинап, Қамысты теңізден Шур айдаласына алып барды. Олар құла түзді үш күн бойы кезгенмен су таба алмады. ²³ Мәраға келгенде оның суын іше алмады, өйткені ащы екен. Сондықтан да бұл жер Мәра («Ащыбұлақ») деп аталатын. ²⁴ Сонда халық: «Енді не ішеміз?» — деп Мұсаға қарсы наразылық білдірді.

²⁵ Мұса Жаратқан Иеге дауыстап жалбарынды, сонда Тәңір оған бір ағашты көрсетті. Мұса оны суға лақтырған кезде су тұщыланды.

Сол жерде Тәңір өз халқына арналған әмірлері мен шешімдерін шығарды. Халықты сынап былай деді:

²⁶ — Мен сендердің Құдайларың Жаратқан Иемін. Егер Менің айтқандарыма құлақ асып, көз алдымда әділ жүрсендер, өсиеттеріме ден қойып, барлық әмірлерімді орындасандар, онда Мен мысырлықтарға жіберген індет-аурулардың бірде-біреуін сендерге жұқтырмаймын. Себебі Мен сендерді сауықтырушы* Жаратқан Иемін.

²⁷ Содан кейін халық он екі су көзі, жетпіс құрма ағашы бар Елим деген жерге жетіп, суларды жағалай орналасты.

16

Аспаннан жауған нан мен ет

¹ Израил әулетінің бүкіл қауымы Елимнен шығып, сол жер мен Синай тауының арасындағы Син айдаласына барды. Бұл Мысырдан көшіп шыққаннан кейінгі екінші айдың он бесі күні болатын. ² Сол айдалада күллі қауым Мұса мен Һаронға қарсы наразылық білдіріп:

*²⁶ Яки: сендерді аурудан аман сақтайтын (23:25-26; Забур жыр. 102:3; Ошия 11:3).

³ — Мысыр елінде Жаратқан Иенің қолынан өлгеніміз жақсы болған болар еді! Ол жерде етке толы қазанды айнала отырып, нанды тойғанымызша жеп жүрдік. Ал сендер бізді бүкіл қауымды аштан қатыру үшін осы шөл далаға бастап алып келдіңдер, — десті.

⁴ Ал Жаратқан Ие Мұсаға тіл қатып мынаны айтты:

— Біліп қойыңдар, Мен сендерге аспаннан нан жаудырамын. Күн сайын халық далаға шығып, бір күндік тамағын жинап алсын. Осылайша Мен олар нұсқауымды орындап жүр ме, жоқ па, соны сынаймын. ⁵ Ал аптаның алтыншы күні олар жинап алғандарын дайындап қойғанда ол басқа күндері жинағандарынан екі есе көп болмақ.

⁶ Сонда Мұса мен Һарон барлық ираилдіктерге былай деді:

— Сендер бүгін кешке өздеріңді Мысырдан алып шыққан Жаратқан Ие екенін ұғынып, ⁷ әрі ертеңіне азанда Оның салтанатты ұлылығын көретін боласындар. Жаратқан Иеге қарсы күңкілдегендерің Оның құлағына шалынды. Себебі бізге қарсы наразылық білдіретіндей біз кім едік? — ⁸ Мұса оларға тағы да: — Сендерге кешке ет, таңертең тойдырып нан беретін Жаратқан Иенің Өзі болады, Оған қарсы күңкілдерің құлағына жетті. Оның қасында біз кімбіз? Сендер бізге емес, Жаратқан Иеге наразылық білдіріп тұрсындар! — деді.

⁹ Сонан кейін Мұса Һаронға:

— Бар Израил қауымына былай де: келіп, Жаратқан Иенің алдына тұрыңдар! Сендердің наразылықтарың Оның құлағына жетті, — деді.

¹⁰ Һарон осыны ираилдіктерге айтып жатқанда-ақ олар айдалаға қараса, міне, нұрлы бұлттың ішінен Жаратқан Иенің сәулелі салтанаты көрінді. ¹¹ Ол Мұсаға тіл қатып:

¹² — Мен ираилдіктердің наразы күңкілін естідім. Оларға былай де: кешке ет жеп, ертеңіне азанда нанға тоятын боласындар. Сонда Менің өздеріңнің Құдайларың Жаратқан Ие екенімді ұғынып білесіндер, — деді.

¹³ Сол кеште-ақ бөденелер ұшып келіп, халықтың қоныстанған жеріне қаптап қонды. Ал ертеңгісін азанда айналаны шық басып жатты. ¹⁴ Шық кепкен кезде оның орнында айдалада қырау тәрізді ақ, нәзік қабыршақтар қалды. ¹⁵ Израилдіктер

мұны көргенде оның не екенін білмей, бір-бірінен: «Ман һу?» яғни «Бұл не?»* — деп сұрасты. Мұса оларға түсіндіріп:

— Бұл Жаратқан Иенің сендерге жеуге берген наны. ¹⁶Ол сендерге мынаны бұйырды: әрқайсыларың өздеріңе керегінше теріп, үй іштеріндегі әрбір жан басына бір тегенеден* толтырып жинап алыңдар! — деді.

¹⁷Исраилдіктер солай істеп, біреуі көп, біреуі аз жинады. ¹⁸Ал өлшеген кезде көп жинаған кісіде артылған жоқ, аз жинаған мұқтаж да болған жоқ. Әркім өзінің жеуіне қажетінше жинапты. ¹⁹Мұса оларға: «Ешкім мұны ертеңге қалдырмасын!» — деп ескертті. ²⁰Алайда олар Мұсаны тыңдамай, кейбіреулері жинағандарынан келесі күнге қалдырып, ол құрттап сасып кетті. Сонда Мұса оларға қатты ашуланды.

²¹Күн сайын таң ата әркім өзінің жегенінше жинап алатын болды. Күн қызған кезде қабыршықтар еріп кетіп отырды. ²²Ал жұма күні* олар екі есе көп, әр жанға екі тегенеден жинап алыпты. Сонда қауымның рубасылары Мұсаға келіп, бұл туралы айтып берді. ²³Мұса оларға:

— Жаратқан Иенің айтқаны мынау: «ертең сенбі күні, Тәңір Иеге арнап демалыс күнін ұстаныңдар! Бүгін жинаған тамақтан өздеріңе қанша керек болса, сонша пешке не суға пісіріп алыңдар, ал артылып қалғанын ертеңге сақтап қойыңдар», — деп жауап берді.

²⁴Халық Мұса тапсырғандай артылып қалған тамақты келесі күнге сақтап қойғанда ол құрттаған да жоқ, сасыған да жоқ.

²⁵Мұса оларға тағы да былай деп қосты: «Бұл сендердің бүгін жейтін тамақтарың. Бүгін Жаратқан Иеге арналған демалыс күні. Бұл күні осы тағамды даладан таба алмайсыңдар. ²⁶Оны алты күн қатарынан жинайсыңдар, ал жетінші күн демалыс күні, сонда ол болмайды».

²⁷Дегенмен жұрттың кейбіреулері жетінші күні нан қабыршықтарын жинамақ болып далаға шыққанда ештеңе таппады. ²⁸Сонда Жаратқан Ие халыққа Мұса арқылы: «Сендер Менің бұйрықтарым мен нұсқауларымды орындаудан бас тартуларыңды қашан қоясыңдар?» деген сөздерін жеткізді. ²⁹— «Сақ

*15 Түпнұсқадағы «Ман һу?» (Бұл не?) деген сұрақтан осы «манна» деген керемет тамақтың аты пайда болды (16:31).

*16 Яки: жан басына бір гомерден. (Гомер екі литрлік ыдыс болатын: 16:36.)

*22 Яки: алтыншы күні. (Аптаның бірінші күні исраилдіктер үшін жексенбі болатын.)

болындар, Жаратқан Ие сендерге демалыс күнін сыйлады. Сондықтан Ол сендерді жұма күні тамақпен екі күнге бір-ақ қамтамасыз етеді. Жетінші күні әркім тұрған мекенінде қалып, ешкім одан шықпасын!» — деп Мұса ескертті. ³⁰ Мұнан кейін халық жетінші күні демалатын болды.

³¹ Исраилдіктер сол нанды манна деп атады. Оның түсі кориандр* шөбінің дәндері сияқты ақ, ал дәмі бал қосқан күлшедей болды.

³² Мұса халыққа қарап: «Мынау Жаратқан Иенің берген тапсырмасы: бір тегенені маннаға толтырып, келер ұрпақтарың үшін сақтап қойындар! Олар да Менің сендерді Мысырдан алып шыққанымда айдалада қоректенуге берген нанымды көрсін», — деді, ³³ Харонға: «Бір құмыраны алып, ішіне бір тегене манна құй. Келер ұрпақтарға сақтау үшін құмыраны Жаратқан Иеге бағышталған орынға апарып қой», — деп тапсырды.

³⁴ Кейінірек Харон Тәңір Иенің Мұсаға бұйырғанындай, құмыраны келісім сандығының ішіне, он өсиет жазылған екі тас тақташаның алдына салып, сақтап қойды. ³⁵ Исраил халқы өзінің тұрақтап мекендейтін жері — Қанахан елінің шегіне жеткенше қырық жыл бойы маннамен қоректенді. ³⁶ Олар қолданып жүрген тегене мөлшері гомер деп аталатын. Бір гомер — ефаның оннан бірі (яки екі литр шамасы).

17

Жаратқан Ие жартастан ағызған су

¹ Осыдан кейін бүкіл Исраил қауымы Син айдаласынан шығып, Жаратқан Иенің бұйрығымен көштерін әрі қарай жалғастырды. Олар Рефідимге жайғасқанда ол жерде ауыз суы болмады. ² Халық Мұсаға ұрсып:

— Бізге су тауып беріндер! — деп талап етті. Мұса оларға:

— Сендер неге маған ұрсасындар? Жаратқан Иеге сенбеушілік танытып, Оны еркінсіп* сынамақсындар ма? — деп жауап берді. ³ Алайда халық шөлдегендіктен Мұсаға қарсы наразылық білдіруін қоймай:

— Бізді Мысырдан неге алып шықтың? Өзімізді, балаларымызды, мал-жандарымызды шөлден қатыру үшін бе? — десті.

*³¹ Кориандр: тамаққа салатын хош иісті шөп. Манна: 16:15.

*² Яки: танытып, Оның шыдамдылығын.

⁴ Мұса Тәңір Иеге қатты дауыспен сиынып:

— Мына халықты не істесем екен? Олар мені таспен ұрып өлтірудің аз-ақ алдында тұр, — деді. ⁵ Жаратқан Ие Мұсаға тіл қатып:

— Өзіңе Исраил халқының бірқатар басшыларын ертіп алып, жұртты бастап, Нілдің суын сабаған таяғыңды* қолыңа ұстай жүр. ⁶ Мен Хориб тауындағы* анау жартастың басында сенің қасыңда тұрамын. Жартасты таяғыңмен сабалағанда ішінен халық ішетін су шықпақ, — деді. Мұса Исраил халқының рубасыларының көзінше солай істегенде су аға жөнелді. ⁷ Мұса израилдіктер өзіне ұрсып, Жаратқан Иені арамызда жүр ме, жоқ па деп еркінсіп сынағандықтан бұл жерді Маса («Еркінсіп сынау») мен Меріба («Ұрсу») деп атады.

Амалек тайпасының шабуылы

⁸ Сол кезде израилдіктермен Рефідимде соғыспақ болып, амалектіктер* таяп келіп қалған еді. ⁹ Мұса (көмекшісі) Ешуаға*:

— Жігіттерді таңдап алып, амалектіктермен шайқасуға аттан! Ертең мен Құдайдың таяғын** қолыма алып, төбе басында тұрмақпын, — деп бұйырды.

¹⁰ Ешуа Мұсаның айтқандарын орындап, Амалек жасағына қарсы ұрысқа аттанып кетті, ал Мұса, Һарон және Һұр* төбе басына шықты. ¹¹ Мұса қолын аспанға қарай көтерген кезде* Исраил жеңіп, ал қолын төмен түсіргенде Амалек басым түсіп жатты. ¹² Бірақ Мұсаның қолдары талып қалды. Сонда Һарон мен Һұр үлкен тас алып келіп, соған Мұсаны отырғызды. Өздері біреуі оң жағында, екіншісі сол жағында тұрып, күн батқанша оның қолдарын сүйемелдеумен болды. ¹³ Осылайша Ешуа бастаған сарбаздар өткір жүзді семсерлерімен Амалек жасағын күйретті.

*5 7:17,20.

*6 Хориб тауларында Синай тауы да орналасатын (3:1; 19:2,11).

*8 Амалектіктер — Есаудың немересі Амалектің үрім-бұтағы (Жаратылыс. баст. 14:7).

*9 Мұсаның көмекшісі және ізбасары Нұн ұлы Ешуа пайғамбар (24:13; 32:17; 33:11; Заң. қайтал. 1:38; 34:9; Ешуа 1:1-5).

**9 4:17.

*10 Һұр: Исраил халқының бір басшысы (24:14; 31:2).

*11 Құдайға сиыну үшін (Тімоте. 1-хат 2:8; Жақып. хаты 5:14-16).

¹⁴ Содан кейін Жаратқан Ие Мұсаға тіл қатып былай деді: «Мынаны естелік үшін кітапқа жазып қой да, Ешуаның құлағына құя бер: «Мен аспан астынан Амалектің атын біржола өшіріп тастаймын!»*»

¹⁵ Мұса сол жерде құрбандық жасайтын орын салып, оны «Біздің туымыз — Жаратқан Ие» деп атады. ¹⁶ «Тәңір Иенің тағына қарай қолдарымыз созылған еді.* Жаратқан Иенің Амалекке қарсы соғысы ұрпақтан ұрпаққа жалғасатын болады», — деді.

18

Қайын атасының Мұсаға берген ақылы

¹ Сол кезде Мұсаның қайын атасы, Мадиян еліндегі діни қызметкер Етор Жаратқан Иенің ираилдіктерді Мысырдан алып шыққанда Мұса мен оның халқы үшін істегендерінің бәрі туралы түгел естіп білді.

²⁻³ Мұса әйелін Сапураны қайын жұртына жіберген кезде* Етор оны екі ұлымен жылы қабылдаған болатын. Тұңғыш ұлын Мұса Гершом (яғни «Сол жерде кірме») деп атап, «Мен жат жерде кірме болдым», — деген еді. ⁴ Екіншісінің атын — Елиезер («Қолдаушым — Құдай») деп атап, «Әкемнің сиынған Құдайы Қолдаушым болып, мені перғауынның семсерінен қорғап қалды», — деп бекіткен еді.

⁵ Енді Мұсаның әйелі мен ұлдарын ерткен қайын атасы айдалада Құдай тауының беткейінде орналасқан Оған келіп, ⁶ былай деп хабар салды: «Мен, қайын атаң Етор, әйелің, екі ұлыңмен саған келе жатырмын». ⁷ Мұса қайын атасының алдынан шығып, бас иіп тағзым етіп, бетінен сүйді. Аман-саулық сұрасқаннан кейін олар шатыр ішіне кірді. ⁸ Мұса қайын атасына Жаратқан Иенің Исраилдің игілігі үшін перғауынға және мысырлықтарға істегендері, әрі өздерінің жолшыбай көрген алуан түрлі бейнеттері мен Тәңір Иенің олардан аман алып қалғаны жайлы түгелдей баяндап берді.

---

*¹⁴ Құдай Мысырдан жаңа ғана құтқарған халқын тонамақ ниетпен баса-көктеп шабуыл жасаған Амалек тайпасына сол үшін қаһарын төкті (Ру. санау 24:20).

*¹⁶ Немесе: Олардың қолдары Тәңір Иенің (жер бетіндегі) тағына (яғни өз халқына) қарсы көтерілген еді (29:46).

*²⁻³ Сапура 4:24-26-да баяндалған оқиғадан кейін өз жұртына кетсе керек.

⁹Етор Жаратқан Иенің Исраилді мысырлықтардың зорлық-зомбылығынан құтқарғанына және оған жасаған бүкіл жақсылықтарына қатты қуанып: ¹⁰«Жаратқан Ие мадақталсын, Ол сендерді перғауынның қолынан құтқарған, өз халқын Мысырдың қаналуынан босатқан! ¹¹Енді мен нық білемін: Жаратқан Ие барлық тәңірлерден де ұлы! Олар Исраилге* қарсы көтерілгенде Ол Өзінің құдіретінің басым екенін көрсетті», — деді. ¹²Етор құрбандыққа мал шалып, бірқатарын Құдайға арнап өртеп жіберді. Харон және Исраилдың күллі рубасылары да келіп, Мұсаның қайын атасымен Құдай алдында дастарқандас болды.

¹³Келесі күні Мұса халыққа қазылық ету үшін орнына отырып, таң атқаннан кешке дейін оның алды босамады. ¹⁴Мұсаның халық үшін істегендерінің бәрін көрген қайын атасы оған:

— Сен халыққа не істеп жатырсың? Неліктен жалғыз өзің төрелік етіп отырсың, ал күллі жұрт таң атқаннан кешке дейін айналанды босатпай жатыр? — деді. ¹⁵Мұса оған:

— Халық маған Құдайдың еркін білу үшін келеді. ¹⁶Екі кісі бір-бірімен дауласса маған келеді. Мен оларға Құдайдың әмірлері мен тағылымдарын айтып, соларға сай дауларын шешіп беремін, — деп жауап қайтарды. ¹⁷Ал қайын атасы:

— Сенің былай істеуің жақсы емес. ¹⁸Өзіңді де, жаныңдағы халқыңды да қажытасың. Бұл іс саған өте қиын, жалғыз өзің мұны орындай алмайсың. ¹⁹Сол үшін де сөздеріме құлақ сал, саған ақылымды айтайын, Құдай өзіңе жар болсын! Сен халқыңның Құдай алдында тұратын өкілі* болып, даулы мәселелерді Оған ұсын. ²⁰Еліңе Құдайдың әмірлері мен тағылымдарын үйретіп, олардың жүруге тиісті тура жолы мен атқаруға тиісті міндеттерін нұсқа. ²¹Сонымен қатар бүкіл халықтың арасынан бірсыпыра қабілетті адамдарды таңдап ал. Олар Құдайды терең қастерлеп, Оған ұнамсызды істеуден шошынатын адал, әрі арам табыстан бойын аулақ ұстайтын болулары қажет. Солар мың, жүз, елу және он адамға басшылық жасап, ²²әрдайым халыққа төрелік етсін. Бүкіл күрделі мәселелерді саған жолдап, ал жеңіл-желпілерін өздері шешіп отырсын. Сонда олар міндет жүгін бірге көтерісіп, саған жеңілірек болады. ²³Егер осыны істесең және Құдай бұйыртса, сен мін-

---

*¹¹ Немесе: Оған.

*¹⁹ Яки: халқыңның Құдаймен екі арада жүруші уәкілі.

детінің қиындығына төтеп беріп, бұл халық та аманшылықпен жөндеріне кетеді.

²⁴ Мұса қайын атасының ақылын қабыл алып, айтқандарын түгел орындады. ²⁵ Ол бүкіл Исраил қауымынан қабілетті адамдарды таңдап, оларды мың, жүз, елу және он адамға басшылық етуге тағайындады. ²⁶ Осы адамдар әрдайым халыққа төрелік етіп, күрделі мәселелерді Мұсаға жолдап, ал жеңіл-желпілерін өздері шешіп отырды.

²⁷ Мұнан кейін Мұса қайын атасын жолға шығарып салып, ол еліне қайтып кетті.

19

Құдайдың Синай тауында халқына аян беруі

¹⁻² Исраилдің үрім-бұтағы Рефідимді тастап, Мысырдан көшіп шыққаннан кейінгі үшінші айдың бірінші күні* Синай айдаласына** жетті. Олар Синай тауына барып, оның маңындағы құла түзде шатырларын тікті.

³ Сонда Мұса Құдаймен кездесу үшін тауға көтерілді. Жаратқан Ие оған тау басынан былай деп тіл қатты:

— Жақыптың әулеті — Исраил халқына мынаны жеткіз:
⁴ «Сендер Менің мысырлықтарға не істегенімді, әрі өздеріңді балапандарын қанаттарымен тасыған қыран іспетті осы жерге аман-есен алып келгенімді көрдіңдер. ⁵ Сондықтан, егер айтқандарыма құлақ асып, Менің келісімімді ұстанып жүрсеңдер, барлық халықтардың ішінде сендер Менің ерекше меншігім боласыңдар. ⁶ Бүкіл жер — Менің иелігім, ал өздерің Маған бағышталған қасиетті халқым болып, басқалардың игілігі үшін діни қызметкер мен патша секілді рухани билік жүргізетін боласыңдар». Исраилдің үрім-бұтағына айтуға тиіс сөздерің осылар.

⁷ Таудан төмен түскен Мұса халықтың рубасыларын шақырып алып, өзіне Жаратқан Иенің тапсырған осы сөздерін жариялады.

⁸ Сонда бүкіл халық бірауыздан:

— Жаратқан Иенің айтқандарының бәрін де орындаймыз!
— деді.

*1 Яки: үшінші айдың жаңа Ай туған күні.

**1 Мысырдағы Синай түбегінде.

Мұса халықтың жауабын Тәңір Иеге жеткізу үшін тауға көтерілді.* ⁹Сонда Тәңір Ие Мұсаға:

— Тыңда, Мен саған қалың бұлтқа оранып келемін. Сонда халық өзінмен сөйлескенімді естіп, саған өмір-бақи сенетін болады.

Мұса халықтың берген жауабын Жаратқан Иеге жеткізгеннен кейін ¹⁰Ол Мұсаға мынаны бұйырды:

— Халыққа бар да, оларды бүгін-ертең Маған бағыштап, пәк таза болуға шақыр. Бәрі киім-кешектерін жуып тазартып, ¹¹бүрсігүнге дайын болсын! Сол күні Мен — Жаратқан Ие бүкіл халықтың көз алдында Синай тауына түсемін. ¹²Халыққа арнап тауды айналдыра шекара белгілеп қой да, оларға былай де: «Тауға көтерілуден не болмаса оның беткейіне аяқ-қолдарыңды тигізуден сақ болыңдар! Тауға аяқ-қолын тигізген әркім өлтірілуге тиіс! ¹³Сондайларға қол ұшы да тигізілмей, олар таспен немесе садақпен атқылансын. Олар мал болсын, не адам болсын тірі қалдырылмасын. Кернейдің ұзақ үні естілгенде ғана жұрттың тауға көтерілуіне болады.

¹⁴Мұса таудан төмен түсіп, халықты Тәңірге бағышталып, пәк таза жүруге шақырды. Олар киім-кешектерін жуып тазартты. ¹⁵Мұнан соң Мұса халыққа: «Бүрсігүнге дайындалыңдар. Әйелдеріңмен жақындаспаңдар», — деп ескертті.

¹⁶Үшінші күні таң ата күн күркіреп, найзағай ойнап, тау басын қалың бұлт басып, ғаламат қатты керней даусы естілді. Халықтың бәрі де қорыққаннан дірілдеп қоя берді. ¹⁷Мұса оларды Құдаймен кездестіру үшін қоныстарынан алып шығып, олар тау беткейіне барып тұрды. ¹⁸Тәңір Ие тау басына от жалынына оранып* түскендіктен, Синай тауын түгел түтін жапты. Таудан балқыту пешінен шыққандай түтін шығып, бүкіл тау қатты шайқалып тұрды. ¹⁹Керней дауысы күшейген үстіне күшейе түсті.

Мұса тіл қатып, Құдай оған дауыстап* жауап беріп жатты. ²⁰Тәңір Синай тауының басына түсіп, Мұсаны сол жерге

*8 19:14.

*18 Лаулаған от кейде Құдайдың сол жерде екенінің белгісі болып, Оның қасиеттілігін бейнелеп, күнәкар пендені Оған жақындап барудан сақтандырады (3:2; Еврей. хат 12:19; Аян 1:14).

*19 Яки: күн күркіріндей дауыспен (20:18-20; Еврей. хат 12:19).

шақырды. Ол көтеріліп барғанда ²¹ Жаратқан Ие оған мынаны бұйырды:

— Халық Тәңірді көруге шекараны бұзып, көбі өлім құшпасын деп оларға қатты ескерту үшін қайтадан төмен түс!
²² Діни қызметкерлер де Жаратқан Иеге жақындап келе жатқанда өздерін Оған бағыштасын, әйтпесе Ол соларды құртпақ.
— ²³ Сонда Мұса Жаратқан Иеге:

— Халық Синай тауына көтеріле алмайды. Себебі Өзін «Халқыңды Маған бағышталып пәк таза болуға шақыр» деп бұйырдың емес пе? — деді.

²⁴ Тәңірдің жауабы мынау болды:

— Төменге түсіп, Һаронмен бірге қайта көтеріл. Ал діни қызметкерлер мен халық шекараны бұзып, Жаратқан Иенің алдына ұмтылмасын, әйтпесе Ол соларды құртпақ! — ²⁵ Мұса төмен түсіп, халыққа осыларды жариялады.

20

Құдайдың он өсиеті

¹ Сол кезде Құдай (халыққа арнап) мына сөздердің бәрін айтты:

² «Мен сені Мысыр елінен, құлдықтан алып шыққан Құдайың — Жаратқан Иемін.

³ Сенің Менен басқа ешқандай тәңірлерің болмасын!

⁴ Аспанда, жерде не суда бар нәрселердің ешқайсысынан өзіңе тәңір бейнелерін жасама!

⁵ Сондайларға бас иіп табынып, құлшылық етпе! Мен — сенің Құдай Иеңмін,* Өзімнен басқа тәңірлеріңнің болуына төзбеймін. Мені менсінбейтіндерді немерелері мен шөберелеріне дейін жазалаймын, ⁶ ал Өзімді сүйіп, өсиеттерімді ұстанғандарға мыңыншы ұрпағына дейін рақымымды төгемін.

⁷ Құдай Иеңнің атын орынсыз аузыңа алма!

Өз атын орынсыз* қолданғандарды Жаратқан Ие жазасыз қалдырмайды.

⁸ Демалыс күнін Тәңірге бағыштауды ұмытпа!

*5 Яки: сенің Құдайың — Жаратқан Иемін.

*7 Яки: жалған ант беріп не сиқырлық жасап.

⁹ Алты күн еңбектеніп, барлық жұмыстарыңды істей бер, ¹⁰ ал жетінші күн* — Құдай Иеңе бағышталған демалыс күні. Сол күні не өзің, не ұл-қызың, не қызметшілерің, не малдарың, не қалаларыңда тұрған жат жерлік кірмелер ешқандай жұмыс жасамаңдар! ¹¹ Себебі алты күн ішінде Жаратқан Ие аспан, жер, теңізді және олардағы күллі нәрселерді жаратып, жетінші күні демалды. Сондықтан Ол демалыс күніне оң батасын беріп, оны қасиетті деп белгіледі.*

¹² Ата-анаңды сыйла!

Жаратқан Ие өзіңе беретін елде ұзақ өмір сүруің үшін осылай істе.

¹³ Кісі өлтірме!

¹⁴ Неке адалдығын бұзба!

¹⁵ Ұрлық жасама!

¹⁶ Ешкімді бекерге айыптама!*

¹⁷ Басқаның үйіне ие болуға сұқтанба!

Оның әйеліне, құл-күңіне, өгіз-есегіне, не басқа да ешқандай нәрсесіне сұқтанба!»

¹⁸ Бүкіл халық найзағайдың жарқылдап түтіннің тауды қаптағанын көріп, күннің күркіреп, кернейдің қатты дауыстағанын естігенде зәрулері ұша дірілдеп кетті. Олар алыстан тұрып, ¹⁹ Мұсадан:

— Бізбен өзіңіз сөйлесіңіз, біз тыңдайтын боламыз. Өліп қалмауымыз үшін Құдайдың Өзі бізбен тілдесе көрмесін! — деп өтінді. ²⁰ Мұса халыққа:

— Қорықпаңдар! Құдай сендерді (Өзінің араларыңда болуына) үйрету үшін* осында келді. Бұдан былай Оны шын жүректен қастерлеулерің сендерді күнә жасаудан сақтайтын болсын, — деді.

²¹ Халық алыста қалып, ал Мұса Құдай тұрған қою қараңғылыққа қарай беттеді.

*10 Яки: сенбі күні.

*11 Яки: оң батасын беріп, Өзіне бағыштады (Жаратылыс. баст. 2:2).

*16 Яки: Маңындағы адамға қарсы жалған куәлік берме!

*20 Немесе: сендерді сынау үшін.

Құдайға ғибадат ету

²² Сонда Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

— Исраил үрім-бұтағына былай де: «Көктен сендерге тіл қатқанымды өздерің көріп-естідіндер. ²³ Күміс, алтыннан тәңір бейнелерін жасап алып, Менімен қосарламаңдар!

²⁴ Маған арнап топырақтан құрбандық орнын салып, қой-ешкі, ірі қараларыңнан құрбандық шалып, оның үстінде кейбіреулерін тұтасымен өртеп жіберіндер. Ал басқаларының белгілі бөліктерін өртеп, қалғанынан ас дайындап, Менімен қатынастарына ризашылық білдіріп,* ішіндер. Мен өз атымды атап, дәріптеулеріңе рұқсат еткен әрбір орында қастарыңа келіп, өздеріңді жарылқаймын. ²⁵ Егер Маған арнап құрбандық орнын тастардан қаластырып салсаң, тастары қашалмаған болсын. Себебі егер қашауды қолдансаң, оны арамдайсың. ²⁶ Сондай-ақ жалаңаш тәнің көрінбес үшін құрбандық орныма баспалдақпен көтерілме.

21*Исраилдік қызметшілер*

¹ Сен халқыңа жариялауға тиісті заңдар мыналар:

² Егер басыбайлы исраилдік* қызметші сатып алсаң, ол саған алты жыл қызмет етсін. Жетінші жылы оған бас бостандығын тегін бер. ³ Егер ол келгенде жалғыз басты болса, жалғыз кетсін; ал үйленген болса, әйелі де онымен бірге босатылсын. ⁴ Егер қожайыны қызметшісіне әйел алып беріп, сол оған ұл-қыздарын туса, онда әйелі мен балалары қожайында қалып, қызметшінің жалғыз өзі ғана босатылсын.

⁵ Алайда қызметші: «Қожайынымды, әйелім мен балаларымды сүйемін, бостандық алмаймын», — десе, ⁶ қожайыны қызметшісін төрешілердің алдына* алып барсын. Оны есіктің не жақтауының қасына қойып, құлағын бізбен тессін. Сонда ол қожайынының өмірлік басыбайлы қызметшісі болып қалады.

⁷ Егер біреу қызын басыбайлы қызметші болуға сатып жіберсе, сол еркек қызметшілер сияқты бостандық ала алмайды.

*²⁴ Яки: «қарым-қатынас құрбандығы»: Леуілік. 3; тұтасымен өртелетін құрбандық: Леуілік. 1.

*² Яки: ибрани.

*⁶ Яки: Құдай алдына.

⁸ Алайда қыз өзі үшін таңдап алған қожайынына ұнамаса, ол* соның туысқандарына оны құнын төлеп босатып алуларына рұқсат етсін. Бірақ өзі уәдесінде тұрмағандықтан оны бөтен біреуге сатуына болмайды. ⁹ Егер оны ұлы үшін таңдаған болса, оған өз қызы іспетті* қарасын. ¹⁰ Ал қожайыны оған өзі үйленіп, одан кейін де әйел алса, онда қызметші әйел жеткілікті тамақтан, киім-кешектен, жұбайлық қақыларынан құр қалмауға тиіс. ¹¹ Егер қожайыны осы үш нәрсемен қамтамасыз етпесе, қызметші әйел құны төленбей-ақ тегін босатылсын.

Адамдарға жасалған зақымдар

¹² Кім біреуді өлтіре соқса, соның өзі өлтірілсін. ¹³ Алайда егер оны ешқандай арам ниетсіз, Құдайдың жол беруімен істеген болса, онда ол Өзім* белгілейтін жерге қашсын. ¹⁴ Бірақ егер амалын тауып зұлымдықпен кісі өлтірсе, оны (қашып паналаған) Менің құрбандық орнымнан шығарып алып, өлімге бұйырындар.

¹⁵ Ата-анасын ұрған өлтірілсін.

¹⁶ Кісі ұрлап, сатқан немесе оны өз қолында ұстаған өлтірілсін.

¹⁷ Ата-анасын қарғаған өлтірілсін.

¹⁸ Адамдар төбелесіп, біреуі екіншісін таспен не жұдырықпен ұрып, сол өлмегенмен де төсек тартып жатып қалса, ¹⁹ егер ол орнынан тұрып, далаға таяқпен шыға алатын болса, соққан өлімге бұйырылмайды. Бірақ жәбір көргеннің жұмысынан қалғанының және толықтай емделуінің шығындарын өтесін.

²⁰ Егер біреу басыбайлы қызметшісін таяқпен ұрып, олар оның қолынан өлсе, не еркек не әйел болсын, сол адам жазалансын. ²¹ Ал егер қызметшісі бір-екі күннен кейін орнынан тұрып кетсе, қожайыны жазаланбасын. Себебі ол соның меншігі.

²² Біреулер төбелесіп, аяғы ауыр әйелді ұрып, ол түсік тастап, бірақ өзіне содан басқа зақым келмесе,* онда кінәлы кісі

*8 Яки: қыз қожайынына ұнамай, ол әйелдікке алмаса.

*9 Яки: өз қызын ұзатқандай.

*13 Яғни: Жаратқан Ис.

*22 Немесе: ол мезгілінен бұрын босанғанмен сәбиіне зақым келмесе.

әйелдің күйеуіне оның талабы мен төрешінің шешіміне сай айып төлеуге тиіс. ²³ Ал әйелдің өзіне де зақым келтірілсе, онда мына аралықта ғана кек алынсын: жанға жан, ²⁴ көзге көз, тіске тіс, қолға қол, аяққа аяқ беріліп, ²⁵ күйік үшін күйдірілсін, жарақат үшін жарақатталсын, көгерген үшін көгертілсін.*

²⁶ Біреу басыбайлы қызметшісінің, не еркек не қыз-әйел болсын, көзінен ұрып, жанарын зақымдаса, сол үшін оған бас бостандығын берсін. ²⁷ Егер оны ұрып, тісін сындырса, сол үшін де бас бостандығын берсін.

²⁸ Біреудің мүйізді ірі қарасы не еркек, не әйел болсын біреуді сүзіп өлтірсе, сол мал таспен атқыланып өлтіріліп, еті желінбесін. Ал иесіне кінә тағылмасын. ²⁹ Алайда сол мал бұрыннан да сүзеген болып, иесі бұл туралы ескерту алғанмен оны қамап ұстамаған болса, мал сол себептен де біреуді өлтірсе, онда сол ірі қара таспен атқыланып өлтіріліп, иесіне де өлім жазасы берілсін. ³⁰ Ал егер иесіне тек айып қана салынса, онда ол өз жаны үшін белгіленген құнды төлеп, аман қалсын. ³¹ Осы заңның күші біреудің қызын не ұлын сүзген мүйізді ірі қараға да жүреді.

³² Егер мал басыбайлы қызметшіні сүзіп өлтірсе, оның қожайынына мал иесі отыз мысқал күміс* төлеп, мал таспен атқыланып өлтірілсін. ³³ Біреу шұңқыр не құдықтың аузын ашық қалдырып, я болмаса ондайды қазып, аузын жаппай, соған мүйізді ірі қара не есек құлап түсіп өлсе, ³⁴ шұңқырдың қожайыны мал иесіне құнын төлесін, ал өлімтік сонікі болсын.

³⁵ Біреудің мүйізді ірі қарасы көршісінікін сүзіп өлтіріп тастаса, олар тірі қалған малды сатып, түскен ақшасын, сондай-ақ өлімтікті де тең бөліп алсын. ³⁶ Алайда сол малдың сүзегендігі бұрыннан да белгілі болғанмен, иесі оны қамап ұстамаған болса, онда ол мал орнына мал төлесін, ал өлімтік онікі болсын.

---

*²⁵ Құдай осы ережемен шексіз кек алуға тиым салды (Жаратылыс. баст. 4:23-24; Матай 5:38-42).

*³² Сол заманда бір құлдың құны 20-30 мысқал күміс болатын (Жаратылыс. баст. 37:28; Зәкәрия 11:12).

22

Ұрлық пен ұқыпсыздық салдары және жазалау

¹ Біреу мүйізді ірі қара не қой ұрлап, сойып алса немесе сатып жіберсе, ол айып ретінде бір ірі қара үшін бесеуін, бір қой үшін төртеуін төлесін. ² Біреу түнде бұзып кіріп жатқан ұрыға тап болып, оны соғып өлтірсе, төгілген қан оның мойнына жүктелмейді. ³ Ал егер оқиға жарықта болған болса,* онда төгілген қан оның мойнында.

Ұры ұрлаған заттардың орнын толтырсын. Егер ештеңесі болмаса, онда соларды төлеу үшін өзі басыбайлы қызметшілікке сатылсын. ⁴ Егер ұрланған малдар, не мүйізді ірі қара, не есек, не қой болсын, оның қолынан тірілей табылса, онда ол ұрлағандарын екі есе етіп қайтарып берсін.

⁵ Біреу егістігінде не жүзімдігінде малдарын бағып, олардың басқа біреудің егістігінде емін-еркін жайылуына жол берсе, онда ол өз егістігінің не жүзімдігінің өнімінің ең жақсысынан айып төлесін. ⁶ Егер өрт тұрып, тікенді бұталарды қамтып, жиналған масақ шөмелелерін, пісіп тұрған егінді, я болмаса бүкіл егістікті өртеп жіберсе, онда сол өртті шығарған адам шығынның орнын толтыруға тиіс.

⁷ Біреу жақынына ақшасын не дүниесін сақтап қоюға аманаттап, олар соның үйінен ұрланып, ұры қолға түссе, ол ұрлағандарын екі есе етіп қайтарсын. ⁸ Ал ұры табылмаса, үй иесі Құдай (тағайындаған төрешілердің) алдына барып, оның өз жақынының меншігіне қол сұқпағандығы айқындалсын. ⁹ Кез келген даулы мал-дүние туралы, мүйізді ірі қара, есек, қой, киім-кешек не басқа да жоғалған меншік жайында біреу: «Жоғалтқаным осы!» — десе, екі жақ та мәселені төрешілердің алдына алып барсын. Олар Құдай алдында кімді кінәлы деп тапса, сол жақынына екі есе етіп қайтарсын.

¹⁰ Біреу жақынына есегін, мүйізді ірі қарасын, қойын не басқа бір малын баға тұруға беріп, сол өліп немесе жарақаттанып қалса, яки біреу айдап кетіп, бұл жайтты ешкім көрмеген болса, ¹¹ онда малды бағуға алып қалған жақынының меншігіне қол сұқпағанына Құдай алдында ант беріп, екеуінің арасындағы даулы мәселе осылай шешілсін. Мал иесі мұны қабылдап, анау ештеңе төлемесін. ¹² Алайда мал қорадан ұрланса,

*3 Яки: күн шыққаннан кейін. (Қарақшыға күндіз тап болған дүние иесі одан өздігінен кек алмай, сотқа тартсын.)

иесіне құны төленсін. ¹³ Егер жыртқыш аң-құсқа таланса, онда бағушы өлімтігін дәлел ретінде көрсетіп, ол үшін ештеңе төлемейді.

¹⁴ Біреу жақынының малын пайдалана тұруға сұрап алып, иесі жоқ кезде мал жарақаттанып не өліп қалса, оны алған адам құнын төлесін. ¹⁵ Бұл жағдай мал иесінің көз алдында болса, онда малдың құны төленбейді. Ал егер мал пайдалана тұруға жалға алынса, онда жалға төленген ақша шығынның орнын толтырады.

Адамдардың қоғамдағы жауапкершіліктері

¹⁶ Біреу ешкімге айттырылмаған пәк қызды еліктіріп, онымен жақындасса, сол қалың малын төлеп, қызға үйленсін. ¹⁷ Ал әкесі оған қызын ұзатуға келіспесе, онда айыпкер қалың мал мөлшерінде күміс ақша төлесін.

¹⁸ Сиқыршыларды* тірі қалдырмаңдар!

¹⁹ Малмен жақындасатын әркім өлтірілсін!

²⁰ Жаратқан Иеден басқа тәңірлерге құрбандық шалған әркім түп-тамырымен құртылсын!*

²¹ Жат жерлік кірмелерге қысым көрсетіп, зорлық-зомбылық жасамандар! Өздерің де Мысырда жат жерлік кірмелер болдыңдар ғой.

²² Жесірлер мен жетімдерге жәбір көрсетпеңдер! ²³ Егер олар сенен жәбір көргендіктен Маған жалбарынып сиынса, Мен (Жаратқан Ие) олардың зарларына құлақ салып, ²⁴ қаһарыма мініп, сендерді семсермен өлтіртемін. Сонда өз әйелдерің жесір, балаларың жетім қалады.

²⁵ Араларыңдағы халқымның мұқтаждықтағы біреуіне қарызға ақша берсең, пайдакүнем болып, бергенің үшін өсім ақша талап етпе! ²⁶ Егер қарыздар жақыныңның шапанын кепілдікке алсаң, оны күн бата қайтарып беріп отыр. ²⁷ Шапаны оның үстін жабатын жалғыз жамылғысы болғанда бейшара не жамылып ұйықтамақ? Ол Маған жалбарынып сиынса, Мен оның зарына құлақ саламын, себебі Мен қайырымдымын.

---

*18 Немесе: Бал ашатын әйелдерді.

*20 Немесе: әркімнің көзі құртылсын!

Құдайды қастерлеп, ережелерін орындау

²⁸ Сонымен Құдайды* қорлама! Халқыңның басшысына қарғыс айтпа!

²⁹ Қамбаларың мен күбілеріңе жинаған өнімдеріңнің алғашқыларын Маған ұсынуға сараң болмандар.*

Тұңғыш ұлдарыңды да Маған арнаңдар! ³⁰ Мүйізді ірі қара не қойларыңның тұңғыш төлдерімен де солай істендер, жеті күн бойы еселерінің бауырында болсын, ал сегізінші күні оларды Маған құрбандыққа шалыңдар. ³¹ Сонда сендер Маған бағышталған қасиетті боласыңдар.

Далада таланған малдың етін жемей, итке тастаңдар!

23

Әділеттік және мейірбандық

¹ Құр лақап таратпа!

Жалған куә болып әділетсіз адамға қол ұшын берме!

² Көпшілікке еріп те зұлымдық жасама! Даулы мәселеге куәлік келтіргенде көпшіліктің ықпалымен шындықты бұрмалама,

³ кедейдің де қисық ісін дауда қолдама!

⁴⁻⁵ Біреудің адасып жүрген мүйізді ірі қарасына не есегіне тап болсаң, оны міндетті түрде иесіне айдап апарып бер! Біреудің есегі жүгінің ауырлығынан жығылып, тұра алмай қалғанын көрсең, оны сол күйінде қалдырып кетпе; жүгін түсірісіп, дұрыстап тендеуге көмектес! Малдың иесі сені жек көретін дұшпаның болса да, солай істеуге тиіссің.

⁶ Араларыңдағы мұқтаж адамның даулы мәселесін теріс шешпе! ⁷ Әділетсіз айыптаудан аулақ жүр, кінәсыз әділді өлімге бұйырма! Мен зұлымдық жасағанды ақтамаймын.

⁸ Пара алма! Пара көрегеннің көзін соқыр қылып, әділдің сөзін бұрмалайды. ⁹ Жат жерлік кірмені жәбірлеме! Кірме адамның көңіл күйін жақсы ұғасыңдар, өздерің Мысыр елінде кірме болдыңдар емес пе?!

*²⁸ Немесе: Құдай тағайындаған төрешілерді.

*²⁹ Немесе: ұсынуды артқа қалдырмаңдар.

Демалыс және негізгі үш мейрам

¹⁰ Алты жыл бойы жеріңе егін егіп, өнімін жина, ¹¹ ал жетінші жылы оны өңдемей, тынықтыр! Халқыңның мұқтаждары содан шыққан өніммен күндерін көріп, одан қалғандарымен даланың аң-құстары қоректенсін. Жүзімдігіңмен және зәйтүн бақтарыңмен де солай істе.

¹² Алты күн жұмысыңды істеп, жетінші күні демал! Сонда өгізің де, есегің де тынығып, қызметшілерің мен кірме адамдарың да демалсын.

¹³ Өздеріңе айтқандарымның бәрін де орындаңдар!

Басқа тәңірлерге сиынбандар, олардың аттары ауыздарыңнан еш шықпасын!

¹⁴ Маған арнап жылына үш мейрам өткізіңдер:

¹⁵ Жыл сайын Ашымаған нан мейрамын тойлаңдар! Өзім бұйырғандай, жеті күн бойы ашытқысыз пісірілген нан жеңдер. Мұны (көктемнің) абиб айының белгіленген мезгілінде өткізіңдер, себебі Мысырдан сол айда көшіп шыққан едіңдер.

Ешкім Менің алдыма құр қол* келмесін!

¹⁶ Далаға еккендеріңнің бастапқы өнімдерін жинағанда Алғашқы өнім мейрамын тойлаңдар!

(Ауылшаруашылық) жылының аяғында* егістіктерің мен бау-бақшаларыңда өнім жинаған кезде Сабантой мейрамын өткізіңдер!

¹⁷ Барлық ер адамдарың жылына үш рет өз Қожайындарың — Жаратқан Иенің алдына келуге тиіс.

¹⁸ Маған арналған құрбандықтың қанын ашытқымен дайындалған тамаққа құйып ұсынбандар!

Мейрамға шалынған құрбандықтың майы таң атқанша қалып қоймасын!

¹⁹ Жерлеріңнен алғаш шыққан өнімдердің ең жақсыларың Құдайларың Жаратқан Иенің киелі үйіне алып келіңдер!

Лақтың етін енесінің сүтіне пісірмендер!*

*¹⁵ Яки: құрбандық немесе өзге сый-тартусыз.

*¹⁶ Ауылшаруашылық пен азаматтық күнтізбеге сәйкес жыл аяғы қыркүйек-қазан айларына келетін.

*¹⁹ Бұл әдет жергілікті халықтардың жалған тәңірлеріне табыну рәсімдеріне қатысты (23:32-33; 34:15-16,26).

Құдайдың өз халқын жолда қолдауы

²⁰Тәңір Ие тағы былай деді:

— Тыңдаңдар. Мен сендерді жолда қорғап, Өзім дайындаған жерге алып баратын періштені алдарыңнан жіберіп отырмын.

²¹Оны ренжітуден сақ болып, айтқандарына құлақ асып, оған қарсы қасарыспа! Ол Менің атымнан әрекет ететіндіктен бас көтерулерінді кешірмейді.

²²Ал егер оның тілін алып, Менің айтқандарымның бәрін орындасандар, онда Мен жауларыңның жауы болып, сендерге қарсы шыққандарға қарсы шығамын. ²³Менің періштем сендерді бастап отырып, амор, хет, перез, қанахан, хев және ебус тайпаларының жеріне алып барады, ал Мен соларды құртамын.

²⁴Олардың тәңірлеріне табынып, істегендеріне еліктемендер! Қайта, мүсіндерін талқандап, киелі бағаналарын қиратыңдар.

²⁵Құдайларың Жаратқан Иеге қызмет етіндер, сонда Ол нан-суларыңды жарылқап, мынадай уәде береді: Мен араларыңнан ауру-сырқау атаулыны қуамын. ²⁶Елдерінде түсік тастайтын, не құрсақ көтермейтін әйел заты, не аналық мал болмайды. Мен сендерге толық мерзімді өмір сыйлаймын.

²⁷(Уәделі елге бет алған жолдарыңда) Мен алдарыңнан үрей тудырып, сендер тап болған әрбір халықты әбігерге түсіріп, барлық жауларыңды кері қашуға мәжбүрлеймін. ²⁸Мен алдарыңнан хевтіктер, қанахандықтар мен хеттіктердің зәрулерін ұшыратын қорқынышты* жіберіп, оларды айдап шығарамын.

²⁹Алайда жер елсіз қалып, далада сендерге зиян келтіретін аң-құстар көбейіп кетпес үшін Мен сол тайпаларды бір-ақ жылда қуып шықпаймын. ³⁰Сендер өсіп-өніп, сол елді иемденіп алғанша оларды алдарыңнан біртіндеп қуып шығып отырамын.

³¹Қамысты теңізден* філістірлер жағалай мекендеген Жерорта теңізіне дейін, Негев айдаласынан Евфрат өзеніне дейін шекараларыңды орнатамын. Сол жердің тұрғындарының билігін саған беремін, оларды қуып шығатын боласың. ³²Солармен де, табынатын тәңірлерімен де ымыраласпа! ³³Сендерді Маған қарсы күнәға батырмас үшін олар елдерінде бірге тұрмауға тиіс. Әйтпесе солардың тәңірлеріне құлшылық етіп, күнәның торына түсесіңдер.

*²⁸ Немесе: есекараны. (Есекара солтүстік Мысыр патшалығының таңбасы болатын. Мысыр әскері Қанахан жеріне жиі шабуыл жасайтын.)

*³¹ Яки: Қызыл теңізден.

24

Келісімнің бекітілуі

¹ Жаратқан Ие Мұсаға мынаны да бұйырған еді:

— Сен Һарон, Надаб, Әбиһу және Исраилдің жетпіс рубасыларын ертіп тауға көтеріліп, Маған алысырақтан бас ұра тағзым етіндер. ²Тек сен ғана жақында, ал басқалар таяп келмесін, халық та сенімен бірге жоғары көтерілмесін.

³Мұса қайтып келіп, халыққа Жаратқан Иенің күллі сөздері мен заңдарын жеткізгенде, бүкіл халық бірауыздан:

— Жаратқан Иенің айтқандарының бәрін орындаймыз! — деп жауап берді. ⁴Сонда Мұса Тәңірдің барлық сөздерін жазып қойды.

Ертеңгісін ол ерте тұрып, тау етегінде құрбандық орнын жасап, Исраилдің он екі руының белгісі ретінде он екі тас бағананы орнатты. ⁵Исраилдіктердің арасынан жас жігіттерді жіберіп, олар Жаратқан Иеге арнап бірнеше малдарды шалып, өртеп, тағы бірсыпыра жас бұқаларды ризашылық құрбандығына шалды. ⁶Мұса солардың қанының жартысын тостағандарға құйып, жартысын құрбандық орнының үстіне бүркіп шашты. ⁷Содан кейін келісім кітабын алып, халыққа дауыстап оқып берді. Олар:

— Жаратқан Иенің айтқандарының бәрін орындап, мойынсұнатын боламыз, — деп жауап қайырды.

⁸Мұса қанды алып, оны халыққа бүркіп тұрып:

— Бұл — Жаратқан Иенің осы айтылған сөздер бойынша өздеріңмен жасаған келісімін бекітетін қан, — деді.

⁹Мұса мен Һарон, Надаб пен Әбиһу және Исраилдің жетпіс рубасылары жоғары көтеріліп, ¹⁰Исраилдің сиынатын Құдайының аянын көрді.* Оның табанының асты аспандай мөлдір, жарқылдаған саф көк асыл тас** төселген алаңға ұқсады. ¹¹Құдай Исраилдің үрім-бұтағынан таңдаған басшыларына қарсы қол көтерген жоқ. Олар Құдайдың аянын көріп, Оның алдында тамақ ішіп-жеді.* ¹²Жаратқан Ие Мұсаға былай деп бұйырды:

*¹⁰ Яки: Исраилдің Құдайын көрді (24:11; Ишая 6:1; Езекиел 1:1,26-28; Даниял 7:9-10; Жохан 1:18).

**¹⁰ Яки: сапфир (Аян 21:19).

¹¹ Бірге дәм тату келісім жасаудың дағдылы бір бөлігі болды (Жаратылыс. баст. 31:44,54).

«Тау басына көтеріліп, осы жерде бол. Мен саған халыққа үйрету үшін Өзім ережелер мен өсиеттерімді жазған тас тақташаларды беремін».

¹³ Мұса көмекшісі Ешуаны ертіп Құдай тауына көтерілді. Ал таудың басына Мұсаның өзі ғана шықты. ¹⁴ Ол рубасыларына:

— Біз қайтып келгенше осы жерде қалындар. Һарон мен Һүр сендермен бірге болады. Мәселелері барлар соларға жүгінсін, — деген болатын.

¹⁵ Мұса көтеріліп бара жатқанда тауды (бағаналы) бұлт басып, ¹⁶ Жаратқан Иенің нұрлы салтанаты Синай тауына орнады. Бұлт тауды алты күн бойы жауып тұрды. Жетінші күні Тәңір бұлт арасынан Мұсаға тіл қатты. ¹⁷ Исраил ұрпақтарының көздеріне Жаратқан Иенің салтанаты бәрін жалмап қоятын от іспетті көрінді. ¹⁸ Мұса бұлт ортасына кіріп, тау басына көтерілді. Қырық күн, қырық түн бойы ол сонда болды.

25

Халықтың киелі шатырды жасауға бағыштайтұғын заттары

¹ Сонда Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

² — Исраил әулетіне Маған сый-тартулар ұсынсын де. Шын жүрегімен ниеттенген әрбір адамнан Маған арнаған тарту-таралғысын қабылдаңдар. ³ Олардан қабылдайтындарың мыналар болсын: алтын, күміс, қола,* ⁴ иірілген қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн жіптер және жіңішке иірілген зығыр жіптер, ешкінің түбіті, ⁵ қызарта боялған қошқар терілері, борсық терілері, ақ қараған ағашы,* ⁶ май шамға қажетті зәйтүн майы, май жағу рәсімінде қолданылатын (майға қосылуға) немесе түтетілуге арналған хош иісті заттар,* ⁷ сондай-ақ бас діни қызметкердің жеңсіз сырт киіміне және төс қалтасына* тағылатын оникс пен тағы басқа да асыл тастар.

⁸ Исраилдіктер Маған арнап киелі шатыр дайындап жасасын, Мен халық арасында сол жерде тұратын боламын.* ⁹ Бәрін де

*3 Немесе: мыс.

*5 Немесе: теке терілері, итбалық терілері, акация ағашы.

*6 Түсіндірмедегі «Май жағу рәсімі» мен «Түтету үстелін» қараңыз.

*7 28:6-29.

*8 Яки: жасасып, бұл халық арасындағы тұрағым болады (29:42-43; 40:34-35).

Мен саған көрсететін киелі шатыр мен ондағы бұйымдардың үлгісіне дәлме-дәл сай етіп жасаңдар!

*Шатырдың жиһаздарын жасауға тапсырма:
келісім сандығы*

¹⁰ Ақ қараған ағашынан сандық жасат. Ұзындығы екі жарым, ал ені мен биіктігі бір жарым шынтақтан болсын. ¹¹ Іші-сырты саф алтынмен қапталып, жоғарғы ернеуі айналдыра алтынмен әшекейленіп жиектелсін. ¹² Сандық үшін төрт алтын шығыршық құйғызып, төменгі төрт бұрышына, екеуін бір жақ бүйіріне, қалған екеуін қарама-қарсы бүйіріне бекіттір. ¹³ Мұнан кейін ақ қарағаннан сырықтар жасатып, алтынмен қаптат. ¹⁴ Сандықты көтеріп алып жүру үшін сырықтар оның екі бүйіріндегі шығыршықтардан өткізілсін. ¹⁵ Сырықтар әрдайым шығыршықтарға кигізулі тұрсын, оларды алып тастауға болмайды.

¹⁶ Мен өзіңе беретін келісім-шарт жазбасын* осы сандықтың ішіне салып қой.

¹⁷ Сандықтың қақпағын* да саф алтыннан жасат. Ұзындығы екі жарым, ені бір жарым шынтақ болсын. ¹⁸⁻¹⁹ Қақпақтың екі жақ шетіне керуб деген күзетші періштелердің* екі мүсінін алтыннан нақыштап жасатып, орнатқыз. Олар қақпақпен бірге біртұтас алтыннан жасалсын. ²⁰ Керуб мүсіндері қанаттарын жоғары жайып, қақпақты көлегейлеп, беттері бір-біріне қарама-қарсы, қақпаққа қарап тұрулары керек. ²¹ Мен өзіңе беретін келісім-шарт жазбасын сандыққа сал да, үстін қақпақпен жауып қой. ²² Сол жерде, келісім сандығы қақпағының үстіндегі екі керуб мүсіндерінің ортасынан Мен саған сөзімді арнап,* Исраил әулетіне сен арқылы бұйыратын ережелерімнің бәрін тапсырамын.

*¹⁶ Яки: Мен өзіңе білдіретін келісім ережелерін.

*¹⁷ Немесе: Рақым көрсетілетін қақпақты. (Халықтың жасаған күнәларының кешірілуінің бір шарты бас діни қызметкердің жылына бір рет арнайы шалынған құрбандықтың қанын бұл қақпаққа бүркуі еді: Леуілік. 16:14-17).

*¹⁸ Яки: Керуб деген нөкерлердің. (Келісім сандығы Құдайдың жер бетіндегі тағын бейнелейтін: 25:8; Патша. 1-ж. 4:4; Жаратылыс. баст. 3:24.)

*²² Яки: Мен сенімен кездесіп (29:42-43; 33:11).

Нан тартулары қойылатын үстел

²³ Ақ қараған ағашынан үстел жасат, ұзындығы екі, ені бір, биіктігі бір жарым шынтақ болсын. ²⁴ Үстел саф алтынмен қапталып, жақтауы айналдыра алтынмен нақышталып қапталсын. ²⁵ Үстелдің бетін айналдыра төрт елі бойы ернеумен жиектетіп, соны да алтынмен нақыштап қапдат. ²⁶ Төрт алтын шығыршық жасатып, оларды үстелдің аяқтары орнатылған төрт бұрышына бекіттір. ²⁷⁻²⁸ Үстелді көтеріп жүруге арналған сырықтар өткізілетін шығыршықтар жақтауларға жақын орнатылсын. Сырықтарды ақ қарағаннан жасатып, алтынмен қапдат.

²⁹ Үстелдің аяқ-табақтарын және құйылып ұсынылатын сый-тартуларға арналған құмыралары мен тостағандарын да саф алтыннан жасат. ³⁰ Ұдайы Менің алдымда болу үшін нан тартуларын қойып отыр.*

Жеті шырақты шам қойғыш

³¹ Саф алтыннан шам қойғыш жасат. Оның тұғыры мен діңгегі, мүсінделген тармақтары, гүл тостағаншалары, қауыздары мен бүршіктері түгел біртұтас алтыннан нақышталып соғылсын. ³² Діңгегінен екі жағына үш-үштен алты тармақ шығуы керек. ³³⁻³⁴ Әр тармақта шар тәрізді үш бүршіктен тараған, қауыздарын ашқан үш алтын бадам гүлінен болсын. Ал ортадағы діңгекте дәл осындай төрт алтын бадам гүлі болуы керек; ³⁵ бұл гүлдердің бүршіктері екі жаққа созылған үш жұп тармақтың діңгектен шыққан жерлерінің астыңғы жағында орналассын. ³⁶ Тармақтарымен, бүршіктерімен бірге шам қойғыш түгелдей біртұтас саф алтыннан нақышталып соғылып жасалсын. ³⁷ Шам қойғышқа жеті май шамын дайындатып, оларды жарығы алдыңғы жағына түсіп тұратын етіп діңгек пен тармақтардың бастарына орнат. ³⁸ Оның қысқаштары мен күрекшелерін де саф алтыннан жасат. ³⁹ Шам қойғыш пен қажетті құрал-жабдықтары үшін атбасындай* саф алтын жұмсалсын. ⁴⁰ Байқа, оларды өзіне осы тау басында көрсетілген үлгіге сай жасайтын бол!

*30 Халық осы нанды бағыштауымен Құдайға астық өсірткені үшін ризашылық білдіретін (Леуілік. 24:5-8).

*39 Немесе: бір талант (отыз төрт кг шамасында).

26

Киелі шатырды құруға қажетті заттар

¹ Киелі шатыр үшін он жабын жасат. Олар жіңішке зығыр және қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл түсті жүн жіптерден тоқылып, бетіне керубтердің бейнелері шебер кестеленсін.*

² Барлық жабындардың көлемі бірдей болсын: ұзындығы жиырма сегіз, ені төрт шынтақ. ³ Жабындарды бес-бестен қатарластыра біріктіріп тіккіз. ^{4,5} Осылай біріктірілген екі жапқышты бір-біріне қосу үшін әрқайсысының бір жақ шетіне қара көк жіптен баулық сияқты елу ілгек дайындатып бекітір. Екі жапқыштың жиегіндегі елу-елуден жасалған ілгектер бірдей қашықтықта бір-біріне тұспа-тұс келсін. ⁶ Алтыннан елу ілмек шығыршық жасатып, солармен жапқыштың екі жартысын біріктірт. Осылайша киелі шатыр біртұтас жапқышпен жабылатын болады.

⁷ Шатыр төбесін жабу үшін тағы түбіттен он бір жабын тоқыт. ⁸ Барлық он бір жабынның көлемі бірдей болсын: ұзындығы отыз, ені төрт шынтақ. ⁹ Бес жабынды бір бөлек, келесі алты жабынды бір бөлек қатарластыра біріктіріп тіккіз. Ал алтыншы жабынды шатырдың алдыңғы жағынан екі қабаттап бүктеп қойғыз. ¹⁰ Осылай біріктірілген екі жапқышты бір-біріне қосу үшін бір жақ шетіне баулық сияқты ілгек дайындатып бекіттір. ¹¹ Қоладан елу ілмек шығыршық жасатып, ілгектерді солармен бекітіп, шатырдың төбесін осы біртұтас жапқышпен жапқыз. ¹² Жабынның шатырдың төбесін жапқаннан артып қалған бөлігі шатырдың артқы жағынан салбырап төмен түсіп тұрсын. ¹³ Ал жабындардың ұзындығынан артып қалғаны шатырдың екі жанынан бір шынтақ бойы төмен салбырап жауып тұрсын. ¹⁴ Қызарта боялған қошқар* терілерінен де шатырға арнап жапқыш қап жасат. Оның үстінен жабуға борсық** терілерінен тағы бір жабын дайындат.

¹⁵ Шатыр үшін ақ қарағаннан қырлы бөренелер жасат, олар қабырғалары ретінде тік тұрмақ. ¹⁶ Бөренелердің ұзындығы он, ені бір жарым шынтақ болсын. ¹⁷ Әрқайсысының табанында қатар тұрған екі шошақ тығыннан болсын. Күллі бөренелерді

*1 Немесе: шебер кестеленіп тоқылсын.

*14 Яки: теке.

**14 Немесе: итбалық.

осылай жасат. ¹⁸⁻²¹ Шатырдың оңтүстік пен солтүстік бүйір қабырғалары үшін жиырма бөренеден және олардың табандары үшін қырық күміс тағаннан жасат: әр бөрененің екі шошақ тығыны үшін екі тағаннан дайындалсын. ²² Ал шатырдың батысқа қараған артқы қабырғасы үшін алты бөрене ²³ және оның бұрыштары үшін тағы екі бөренеден жасат. ²⁴ Сол бұрыштардағы бөренелер төменнен жоғарыға дейін жұпталып, бір шығыршығы бар жоғарғы жақта біріктірілсін. ²⁵ Сонымен барлығы сегіз бөрене болады. Олар үшін әрбіреуіне екі-екіден он алты күміс таған дайындат.

²⁶⁻²⁷ Киелі шатырдың оңтүстік, солтүстік және батыс қабырғалары үшін ақ қарағаннан көлденең бес сырықтан жасат. ²⁸ Ал ортаңғы сырықтар бөренелердің ортасынан өтіп, қабырғаның бір басынан келесі басына дейін жететін болсын. ²⁹ Бөренелерді, сырықтарды және бұларды өткізетін шығыршықтарды алтынмен қапталат.

³⁰ Киелі шатырды өзіне осы тау басында көрсетілген үлгіге сай дайындап тұрғыз!

Ішкі және сыртқы шымылдықтар

³¹ Қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке иірілген зығыр жіптерден (ішкі) шымылдық тоқытып, бетіне керубтердің бейнелерін шебер кестелет. ³² Ақ қарағаннан төрт бағана жасалып, алтынмен қапталып, алтын ілгіштер орнатылсын. Бағаналар төрт күміс тағанға бекітіліп тұрғызылсын. Сол ілгіштерге шымылдықты ілгізіп қой.

³³ Шымылдық ілінген соң оның ішкі жағына келісім сандығы кіргізіліп қойылсын. Осылай шымылдық сендер үшін қасиетті бөлмені ең қасиетті бөлмеден ажыратып бөліп тұратын болады. ³⁴ Мұнан кейін сол ең қасиетті бөлмеде келісім сандығының бетіне қақпағын қойғыз. ³⁵ Шымылдықтың сырт жағына (яки қасиетті бөлмеге) үстелді, оған қарама-қарсы, киелі шатырдың оңтүстігіне қаратып, шам қойғышты орналастырт. Ал үстел солтүстік жақта тұрсын.

³⁶ Киелі шатырдың кіре берісіне арнап қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден шымылдық тоқыт. ³⁷ Оны іліп қою үшін ақ қарағаннан бес бағана жасатып, алтынмен қаптатып, оларға алтын ілгіштер орнатқыз. Бағаналарға арнап қоладан бес таған құйдыр.

27

Шалынған құрбандықтарды өртейтін үстел

¹ Ақ қарағаннан шалынған құрбандықтарды түгелдей өртейтін үстелді жасат. Ол төрт бұрышты, ұзындығы мен ені бес, биіктігі үш шынтақтан болсын. ² Төрт бұрышынан шығып тұрған мүйіз тәрізді төрт шошақ құрбандық үстелімен біртұтас жасалсын. Үстел қоламен қапталсын. ³ Үстелдің мына құрал-саймандарының бәрін қоладан жасат: күлсалғыштар мен қалақтар, (қан бүркуге арналған) тостағандар, шанышқылар және шоқ салатын табалар. ⁴⁻⁵ Отқа арналған торды да қоладан жасат. Оның төрт бұрышында төрт қола шығыршығы болсын. Торды үстелдің төрт қабырғасының ортасына дейін жететіндей етіп, ішкі жағынан, астынан орналастырт. ⁶ Үстелге арнап ақ қарағаннан қоламен қапталған сырықтар жасат. ⁷ Олар сол шығыршықтарға* кіргізіліп, құрбандық үстелін көтеріп алып жүрген кезде оның екі бүйірінде болмақ. ⁸ Сонымен үстелді қоламен қапталған тақтайлардан ішін қуыс етіп жасат. Ол өзіңе осы тау басында көрсетілген үлгіге сай жасалуға тиіс.

Киелі шатырдың ауласы

⁹⁻¹¹ Киелі шатырдың ауласын жасат: оның оңтүстік және солтүстік жақтарының ұзындығы жүз шынтақтан болсын. Ауланы жіңішке зығыр жіптен тоқылған перделер қоршап тұрсын. Жиырма қола тағанға орнатылған жиырма бағана және сол бағаналарды байланыстыратын күміс ілгіштері мен сырықтарын жасат. ¹² Ауланың батыс жағының ұзындығы елу шынтақ болып, оның перделері он тағанға орнатылған он бағанаға ілініп қойылсын. ¹³ Ауланың кіре берісі орналасқан шығыс жағы да елу шынтақ болсын. ¹⁴⁻¹⁵ Кіре берістің екі жағындағы перделердің ұзындығы он бес шынтақтан болып, әрқайсысы үш тағанға орнатылған үш бағанаға ілінсін.

¹⁶ Ал аула кіреберісінің өзіне арнап ұзындығы жиырма шынтақ перде тоқыт. Ол қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден түрлі өрнектермен кестеленіп тоқылсын. Пердені іліп қою үшін төрт тағанға орнатылған төрт бағана дайындат. ¹⁷⁻¹⁸ Ауланы қоршап тұрған барлық

*7 Тордың шығыршықтары үстел қабырғалардың астынан оның сырт жағына шығып тұрады (27:4-5).

бағаналар бір-бірімен күміс сырықтармен байланыстырылсын. Ілгіштері күміс, тағандары қола болсын. Ауланың ұзындығы жүз, ені елу, ал перделердің биіктігі бес шынтақ болсын. Олар жіңішке зығыр жіптен тоқылсын. ¹⁹ Киелі шатырдың әр түрлі жұмыстарға қолданылатын барлық басқа құрал-жабдықтары,* ауланы қоршаған бағаналар және шатырдың өзін бекітуге қажетті күллі қазықтар да қоладан жасалсын.

Шамдарға арналған май

²⁰ Шам қойғыштың шамдары ұдайы жанып, жарық қылу үшін исаилдіктерге зәйтүн жемісінен келіде түйіп сығып алынған таза май әкелуге тапсырма бер. ²¹ Кездесу шатырындағы* келісім сандығының алдында ілінген шымылдықтың сыртқы жағында, Жаратқан Иенің алдында, һарон мен оның ұлдары күн батқаннан таң атқанша шамдардың жанып тұруын қамтамасыз етсін. Бұл Исаил халқының болашақ ұрпақтарына берілген тұрақты ереже.

28

Діни қызметкерлердің арнайы киімдері

¹ Күллі исаилдіктердің арасынан Менің діни қызметкерлерім болу үшін ағаң һаронды ұлдары Надаб, Әбіһу, Елазар, Итамармен бірге қасыңа шақырып алдырт. ² Қадір-құрмет пен сән-салтанат көрсету үшін ағаң һаронға арнайы* киімдер тіккіз. ³ Һаронның Менің қызметіме бағышталып тағайындалу рәсімі кезінде киетін сол киімдерін дайындау жайында Өзім ерекше дарынға кенелткен барлық парасатты адамдарға нұсқау бер. ⁴ Олар жасап дайындауға тиіс киімдер мыналар: төс қалта, жеңсіз сырт киім,* сырт көйлек, бедерленіп тоқылған ұзын көйлек, сәлде және белбеу. Маған діни қызмет көрсетулері үшін ағаң һарон мен оның ұлдарына арнап шеберлер осы киімдерді дайындасын. ⁵ Сол үшін алтын талшық, қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптер қолданылсын.

*¹⁹ Мысалы, шатыр мен қоршауды тұрғызып не құлатуға қажет құралдар.

*²¹ Яғни: Құдай халықтың арнайы өкілдеріне сөзін арнап, мінәжаттарына құлақ салуға уәде берген киелі шатыр (25:8,22; 28:11-12,29-30).

*² Яки: қасиетті, киелі (Құдайдың қызметіне ғана бағышталған).

*⁴ Яки: мыналар: төс алқа, ефод (28:15-30; 28:6-14).

Жеңсіз сырт киім

⁶ Шеберлер жеңсіз сырт киімді алтын талшықтан, қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден кестелеп тоқып дайындасын. ⁷ Сырт киімнің алдыңғы, артқы бөліктерінің жоғарғы жақтарын бір-бірімен байланыстырып тұратын екі иық жапсырмасы болсын. ⁸ Сырт киімді байлап тұратын белбеу де дәл сол сияқты алтын талшық, қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден кестеленіп тоқылсын.

⁹ Екі оникс тасын алып, олардың бетіне Израилдің он екі руының аттарын* ¹⁰ туу реттеріне сай, алтауын бір тасқа, қалған алтауын келесісіне ойып жаздырт. ¹¹ Тастан ойып мөр жасайтын зергер мәнерімен Израил руларының аттарын екі оникс тасқа ойып жазғызғаннан кейін оларды әшекейлі алтын жиектемелерге* қондырғызып, ¹² сырт киімнің иық жапсырмаларына бекіттір. Сол екі тас — Израил әулетінің естелігі: Һарон діни қызметін атқарғанда Жаратқан Иенің (оларды рақым етіп таңдап алғанын) есіне салып отыру үшін ру аттарын ұдайы екі иығында алып жүретін болсын.

¹³ Әшекейлеп екі алтын шығыршық жасат. ¹⁴ Саф алтын талшықтардан арқан сияқты екі бау ширата өргізіп, шығыршықтарға бекіттірт.

Кеуде қалта

¹⁵ Құдайдың еркін* білуге көмекші құрал болатын кеуде қалта жасалсын. Ол да жеңсіз сырт киім сияқты алтын талшықтан, қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден кестеленіп тоқылсын. ¹⁶ Қалта ені мен көлденеңі жарты шынтақтан төрт бұрышты екі қабат етіп дайындалсын. ¹⁷ Оған асыл тастар төрт қатарға тізіле қадалсын: бірінші қатарға рубин, топаз, изумруд, ¹⁸ екіншісіне лағыл, сапфир, алмас, ¹⁹ үшіншісіне жақұт, жүзак, аметист, ²⁰ ал төртінші қатарға хризолит, оникс, яспис тастарын алтын жиектемелерге безендіріп қондырғыз. ²¹ Асыл тастардың саны он екі болсын, Израилдің әрбір руы үшін бір тастан. Әр тасқа бір рудың аты мөр жасайтын зергер мәнерімен ойылып жазылсын.

*9 Яки: Израилдің (Жақыптың) он екі ұлының есімдерін (1:2-3).

*11 Яки: алтын оправаларға.

*15 Яки: Құдайдың үкімін.

²² Кеуде қалта үшін саф алтын талшықтардан арқан тәрізді ширатып екі шынжыр бау өргізгеннен кейін* ²³ екі алтын шығыршық жасатып, оларды қалтаның жоғарғы екі бұрышына бекіттір. ²⁴ Өрілген екі алтын шынжыр бау қалтаның жоғарғы екі бұрышындағы алтын шығыршықтардан өткізілсін. ²⁵ Екі баудың қалған ұштары екі жиектемеге бекітілсін, сонда олар иық жапсырмаларымен алдыңғы жақтан байланысады. ²⁶ Тағы екі алтын шығыршық жасатып, оларды қалтаның төменгі екі бұрышына оның сырт киімге қараған астыңғы жағынан бекіттір. ²⁷ Осындай басқа да екі алтын шығыршық жасат. Олар сырт киімнің алдыңғы жағында, оның артқы, алдыңғы бөліктерінің түйіскен жеріне таман қолтықтың* астынан, белбеудің үстінен бекітілсін. ²⁸ Бұл шығыршықтар қою күлгін баулар арқылы қалтаның төменгі жағындағы шығыршықтармен байланыстырылсын. Сонда кеуде қалта орнынан қозғалмай, белбеудің үстіңгі жағында берік тұратын болады.

²⁹ Осылайша Һарон Киелі орынға кірген сайын Исраил руларының аттарын жүрек тұсында Жаратқан Иенің алдында естелік ретінде алып жүрмек. ³⁰ Кеуде қалтаға «Адал және Ақиқат»* деген қасиетті жеребелерді салып қой. Һарон Жаратқан Иенің алдына барған сайын олар да Һаронның жүрек тұсында болмақ. Сонда Һарон Исраил ұрпақтарына үкім шығаратын сол құралдарды әрқашан жүрек тұсында Жаратқан Иенің алдында алып жүретін болады.

Діни қызметкерлердің басқа киімдері

³¹ Жеңсіз сырт киімнің* ішінен киетін бір түсті қою күлгін сырт көйлек дайындат: ³² оның жоғарғы жағында* бас сиятындай ойығы болсын. Ал тарқатылып кетпеуі үшін ойықты айналдыра жаға іспетті қаптама тоқылсын. ³³⁻³⁴ Көйлектің етегін айналдыра қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн жіптерден

*²² 28:14.

*²⁷ Яки: Иық жапсырмаларының.

*³⁰ Яки: «Теріс баталар және мүлтіксіз игіліктер». Түпнұсқада: «Ұрим және Тұмим». (Бас діни қызметкер оларды Құдайдың еркін біліп алуға қолданатын.)

*³¹ Яки: Ефодтың (28:6).

*³² Немесе: ортаңғы жағында (тоқылған матаның дәл ортасында).

тоқылып жасалған анар жемістері және солардың араларында кішкене алтын қоңыраушалар кезекпен ілініп тұрсын. ³⁵Һарон қызметін атқарғанда осы сырт көйлекті киіп жүруге тиіс. Ол Жаратқан Иенің алдына барып, киелі орынға кіріп-шыққан кезде өліп қалмауы үшін қоңыраушалардың сыңғыры естілуі қажет.*

³⁶Саф алтыннан кішкене тақташа жасатып, бетіне «Жаратқан Иеге бағышталған» деп мөрге жасайтын зергер мәнерімен ойып жаздырт. ³⁷Алтын тақташаны қою күлгін баумен алдыңғы жағынан сәлдеге бекіттір. ³⁸Һарон Исраил үрім-бұтағының Құдайға бағыштаған барлық құрбандықтарының, сый-тартулары мен қызметтерінің мінсіз еместігінің кінәсын мойнына алуы үшін, осы алтын тақташа оның маңдайына тағылып жүруге тиіс.

³⁹Сәлде бәтестен,* ұзын көйлек бедерлі бәтестен тігіліп, белбеу кестеленіп тоқылсын. ⁴⁰Қадір-құрмет пен сән-салтанат көрсету үшін Һаронның ұлдарына да ұзын көйлек, белбеу мен бас киімнен дайындат.

⁴¹Осы киімдерді ағаң Һаронға және оның ұлдарына кигізіп, оларға май жағу рәсімін орында. Діни қызметкерлерім болу үшін оларды Маған бағыштап, тағайында.*

⁴²Тәндерін белінен тізесіне дейін жабу үшін іш киім дайындат. ⁴³Һарон мен ұлдары қасиетті орында қызмет ету үшін Киелі шатырға кіріп не құрбандық үстеліне жақындап барған сайын оларды киіп жүруге тиіс; олай етпесе, олар кінәлы болып, өлім құшады.

Бұл Һаронға және оның келер ұрпақтарына арналған тұрақты ереже.

29

Діни қызметкерлерді Құдайға бағыштап тағайындау рәсімі

¹Һаронды және оның ұлдарын Менің қызметіме бағыштау үшін мыналарды орындауға тиіссің:

*³⁵ Һарон арнайы киімін киіп, қызметін атқарып жүрмегенде киелі шатырға кірмеуге тиіс еді.

*³⁹ Бәтес: жіңішке ақ зығыр жіптен тоқылған асыл мата (Жаратылыс. баст. 41:42).

*⁴¹ Яки: бағыштап, қолдарын (Маған арнаған құрбандықтар мен сый-тартуларға) толтыр (29:1,24-25).

Бір жас бұқаны және мінсіз екі қошқарды дайындап қойғыз. ²Ең таңдаулы бидай ұнынан ашымаған нан, май қосылған ашымаған бәтір нан* және май жағылған ашымаған құймақтар пісіртіп, ³бәрін бір себетке салдырт. Бұқамен және екі қошқармен бірге себеттегі нандарды Маған алып келіп ұсын. ⁴Һарон мен ұлдарын Менімен кездесетін шатырдың кіре берісіне алып келіп, оларды тазару рәсімінен* өткіз. ⁵Арнайы киімдерді алып, Һаронға ұзын көйлек, сырт көйлек, жеңсіз сырт киім кигізіп, кеуде қалтаны таққыз да, кестеленіп тоқылған белбеумен сырт киімін байлат. ⁶Басына сәлдені кигізіп, Құдайға бағышталғандығын белгілейтін алтын тақташаны маңдай жағына бекітіп байла.* ⁷Арнайы майды алып, басына құйып жақ. ⁸Бұдан кейін Һаронның ұлдарын да алдыртып, оларға ұзын көйлектері ⁹мен бас киімдерін кигізіп, белбеулерін* байлат.

Осылайша Һарон мен оның ұрпақтары ереже бойынша ұдайы діни қызметкерлер болып қалады. Оларды мына рәсімдер арқылы тағайында:*

¹⁰Жас бұқаны киелі шатырдың алдына алдырт. Һарон мен ұлдары бұқаның басына қолдарын қойсын. ¹¹Бұдан кейін бұқаны киелі шатырдың кіре берісінің жанында, Жаратқан Иенің алдында құрбандыққа шалып, ¹²оның біраз қанын саусағыңмен құрбандық үстелінің мүйіз тәрізді шошақтарына жағып, қалған қанның бәрін оның түбіне төк. ¹³Бұқаның шарбы майын, бауырының көк етін және екі бүйрегін майларымен қоса алып, құрбандық үстелінің үстінде өртеп жібер. ¹⁴Ал бұқаның етін, терісі мен жынын ел қонысының сыртына шығарып, өртеткіз. Себебі бұл — күнәның құнын өтейтін құрбандық.

¹⁵Мұнан кейін екі қошқардың бірін алдырт, Һарон мен ұлдары оның басына қолдарын қойсын. ¹⁶Қошқарды құрбандыққа шалып, қанын алып, құрбандық үстелінің үстіне айналдыра төк. ¹⁷Қошқардың етін бөлшекте. Ішек-қарнын, сирақтарын жуып, оларды бөлшектенген еті мен басының үстіне қой.

*2 Яки: май сіңген тәтті нан.

*4 Кездесу шатыры: 27:21; 29:42-43. Тазару рәсімі: аяқ-қолдарын сумен жуу (30:17-21).

*6 Яки: Қасиеттілігін белгілейтін алтын тақташаны маңдайына бекітіп байла (28:36-38).

*9 Немесе: кигізіп, Һаронға және оның ұлдарына белбеулерін байлат.

**9 Яки: Олардың қолдарын мына сый-тартулармен толтыр (28:41; 29:24-26).

¹⁸ Қошқардың бүкіл етін құрбандық үстелінің үстінде өртеп жібер. Осы түгелдей өртелген құрбандық — Жаратқан Иеге ұнамды хош иісті құрбандық.

¹⁹ Екінші қошқарды алдыртып, Һарон мен ұлдары оның басына да қолдарын қойсын. ²⁰ Қошқарды құрбандыққа шалып, қанын алып, Һарон мен ұлдарының оң құлақтарының сырғалықтарына, оң қолдарының бас бармақтарына, оң аяқтарының үлкен башайларына жақ та,* қалған қанды құрбандық үстелінің үстіне айналдыра төк. ²¹ Сол қаннан және жағу рәсіміне арналған майдан біразырақ алып, Һарон мен ұлдарының өздеріне және үстеріндегі киімдеріне бүрік. Сонда өздері де, киімдері де Құдайдың қызметіне толықтай бағышталған болады.*

²² Осы қошқардың бүкіл майларын: құйрық, ішек-қарын, бауыр, екі бүйрегін майларымен қоса және оң жақ сан етін ал. Себебі ол діни қызметкерлерді тағайындау рәсіміне арналған қошқар. ²³ Жаратқан Иеге ұсынылған себеттен* бір дөңгелек нан, май жағылған құймақ және май қосылған бір бәтір наннан ал. ²⁴ Мұның бәрін Һарон мен ұлдарының қолдарына беріп, әрі-бері тербей отырып Жаратқан Иеге ұсынындар. ²⁵ Содан кейін осы тартулардың бәрін олардың қолдарынан алып, құрбандық үстелінің үстінде түгелдей өртелген құрбандыққа* қоса өртеп жібер. Бұл өртеу арқылы жасалған, Жаратқан Иеге ұнамды хош иісті құрбандық болмақ.

²⁶ Һаронның қызметіне тағайындалуына арнап бауыздалған қошқардың төсін алып кел де, оны Жаратқан Иенің алдында әрі-бері тербей отырып ұсын. Ол сенің үлесің болмақ. ²⁷ Сол құрбандық қошқарының Һарон мен ұлдарына арналған үлестерін: жоғары көтеріп Тәңірге ұсынылған оң жақ сан еті мен тербеп ұсынылған төс етін алып, Тәңірге бағыштап, соларға тапсыр. ²⁸ Исраилдіктердің Һарон мен ұлдарына ұдайы беретін тұрақты сыбағасы осы болмақ. Өйткені бұл — исраилдіктердің Жаратқан Иемен қарым-қатынастарына ризашылықтарын білдіретін құрбандықтарынан Оған бағыштауға* тиісті бөліктері.

*²⁰ Бұл — Құдай сөзіне құлақ салып, іске асыруға бағышталудың бір белгісі (Леуілік. 14:14; Заң. қайтал. 4:1; 5:32-33).

*²¹ Яки: қасиетті болады.

*²³ Яки: Жаратқан Иенің алдындағы себеттен (29:2-3).

*²⁵ 29:18.

*²⁸ Леуілік. 7:11-15,28-36.

²⁹ Һаронның арнайы киімдері өзінен кейін келер ұрпақтарына аманатталсын, сонда олар соларды киіп, Құдайға бағышталып, қызметтеріне тағайындала алады: ³⁰ Һаронның орнын басып, киелі орында қызмет ету үшін киелі шатырға кіретін ұрпағы* сол киімдерді жеті күн бойы киіп жүруге тиіс.

³¹ Һаронның қызметіне тағайындалу рәсіміне байланысты шалынған қошқардың төсі мен қол етін алып, арнайы орында асып пісірт.* ³² Һарон мен ұлдары қошқардың осы етін және себеттегі нандарды киелі шатырдың кіре берісінің алдында* жесін. ³³ Олар Құдайға бағышталып, қызметтеріне тағайындалғанда күнәларының құнын өтеу үшін ұсынылған осы құрбандықтардың етін және тартуларды басқа ешкімнің жеуіне болмайды, өйткені олар Тәңірге арналған. ³⁴ Тағайындалу рәсіміне байланысты шалынған қошқар еті мен нандардан таң атқанша артылып қалғандары болса, өртеп жібер. Олар Тәңірге бағышталғандықтан енді желінбеуге тиіс.

³⁵ Һарон және оның ұлдарына Мен өзіңе бұйырған осы рәсімдердің бәрін орындап, жеті күн бойы олардың қолдарын тағайындалуларына байланысты ұсынылған құрбандықтар мен тартуларға толтыр. ³⁶ Әр күн сайын күнәның құнын өтеу үшін бір жас бұқадан құрбандыққа шал. Құрбандық үстелін тазарту рәсімі ретінде оның үстінде күнәның құнын өтеуге шалынған құрбандықтарды өртеп жіберіп, үстелге арнайы май жағып, Тәңірге бағышта. ³⁷ Жеті күн бойы күнәның құнын өтеуге шалынған құрбандықтарды құрбандық үстелінде өртетіп, оны Тәңірге бағышта. Сонда құрбандық үстелі Тәңірге түгелдей бағышталып, үстелдің үстіне қойылған не оған жанасқандардың бәрі Тәңірдің меншігіне айналады.

³⁸ Әрдайым құрбандық үстелінде күн сайын өртеліп ұсынылатындар мыналар: бір жастағы екі тоқты; ³⁹ біреуі таңертең, екіншісі ымырт жабыла бауыздалып, өртелсін. ⁴⁰ Бірінші тоқтыға қоса келіде түйіп сығып алынған үш қадақ* зәйтүн майымен араластырылған бидай ұнынан бір пұттың оннан бір бөлігін өртеп жібер, сұйық тарту ретінде үш қадақ шарапты

*30 Яки: оның ұрпақтарынан шыққан бас діни қызметкер.

*31 Яки: қошқардың (белгіленген бөліктерінің) етін алып, бір қасиетті орында пісірт.

*32 Яғни Жаратқан Иенің алдында (29:42-43; 40:35).

*40 Немесе: бір һіннің төрттен бір бөлігін (шамамен бір литр).

үстіне құйып ұсын. ⁴¹Екінші тоқтыны ымырт жабыла құрбандыққа шал. Оған қоса таңертеңгідей ұн, май және сұйық тартуларын да ұсын. Бұлар Тәңірге өрт арқылы жасалған ұнамды да хош иісті құрбандықтар болмақ. ⁴²Бұл — келер ұрпақтарыңның да Жаратқан Иенің алдында, киелі шатырдың кіре берісінің жанында ұдайы жасауға тиісті өртеп жасайтын құрбандығы. Осы жерде Мен мінажаттарыңа құлақ салып,* саған сөзімді арнамақпын. ⁴³Исраил халқымен де мұнда кездесіп, бұл жерді ұлы салтанатыммен* Өзіме бағыштап киелі етемін.

⁴⁴Осылайша Мен киелі шатыр мен құрбандық үстелін де, Һарон мен ұлдарын да өз қызметіме бағыштап, ⁴⁵Исраил әулетінің арасында тұрып, олардың Құдайы боламын. ⁴⁶Сонда олар өздерінің Құдайы Жаратқан Ие Мен екенімді түсініп, араларында тұру үшін оларды Мысырдан алып шыққанымды білетін болады. Мен олардың Құдайы Жаратқан Иемін.

30

Хош иісті заттарды түтету үстелі

¹Хош иісті заттарды өртеп түтету үшін ақ қараған ағашынан арнайы үстел жасат. ²Ол төрт бұрышты, ұзындығы мен ені бір, биіктігі екі шынтақтан болып, (төрт бұрышының үстіңгі жағынан) мүйіз сияқты шығып тұрған шошақтарымен біртұтас жасалсын. ³Үстелдің бетін, бүкіл жақтаулары мен шошақтарын да саф алтынмен қаптатып, бетін айналдыра алтын ернеумен жиектет. ⁴Ернеудің астына, үстелдің қарама-қарсы екі жағына екі-екіден алтын шығыршықтар орнат. Соларға үстелді көтеріп алып жүретін сырықтарды кіргізу керек. ⁵Сырықтар ақ қарағаннан жасалып, алтынмен қапталсын. ⁶Үстелді келісім сандығының және оның үстіндегі қақпақтың қарсы алдындағы шымылдықтың алдына қойғыз. Сол жерде Мен сенімен кездесіп, саған сөзімді арнайтын боламын.

⁷Һарон күн сайын таңертең шамдарды реттеп дайындаған кезде үстелдің үстінде хош иісті заттарды түтетуі керек. ⁸Ымырт жамыла шамдарды жаққан кезде де Һарон сондай

*⁴² Яки: Мен сенімен кездесіп (25:22; 33:11).

*⁴³ Нұрлы бұлт сол жерде болып, Құдайдың ұлы салтанатына меңзейтін болды (40:34-35).

тартуды түтетуге тиіс. Бұл келер ұрпақтарыңның да Жаратқан Ие алдында тұрақты орындайтын түтету рәсімі.

⁹Осы үстелдің үстінде басқа ешқандай тарту: не хош иісті, не өртеп жасайтын, не астық тартуы ұсынылмасын, не сұйық тартулар да оның үстіне құйылмасын. ¹⁰Һарон жылына бір рет күнәның құнын өтеу үшін шалынған құрбандықтың қанын түтету үстелінің мүйіз тәрізді шошақтарына бүркіп, осылайша үстелді күнәның арамдығынан тазартсын. Бұл рәсімді келешек ұрпақтарың да жыл сайын орындауға тиіс. Осылай түтету үстелі Жаратқан Иеге толықтай бағышталып, аса киелі болсын.*

Киелі шатыр үшін төленетін жан басы салығы

¹¹Бұдан кейін Жаратқан Ие Мұсаға былай деп бұйырды:

¹²— Исраил әулетін жинап алып, жалпы санын есептеп жатқан кезде санаққа кірген әрбір адам өз өмірі үшін Жаратқан Иеге жан басы салығын төлесін.* Сонда олар саналған кезде індетпен жазаланбайды.** ¹³Санақтан өтіп жатқан әр адам салмағы жарты мысқал (күмісті) Жаратқан Иеге тарту ретінде бағыштасын. Мұндағы мысқал — салмағы жиырма гераһтан* тұратын, ресми өлшем.**

¹⁴Жасы жиырмаға толған не одан асқан кез келген кісі Жаратқан Иеге осындай сый-тарту ұсынуға тиіс. ¹⁵Жан басы үшін Жаратқан Иеге арнап төленетін осы төлем бай үшін жарты мысқалдан артық, кедей үшін одан кем болмасын. ¹⁶Исраил әулетінен жан басы салығын қабылдап, кездесу шатырының* қажетіне жарат. Осылай сендердің жеке бастарың үшін төлеген осы төлемдерің Жаратқан Ие алдындағы естеліктерің болмақ.**

*¹⁰ Яки: бағышталып, ерекше қасиетті болып саналсын.

*¹² Немесе: әрқайсысы Жаратқан Иеге өз жанының төлемін өтесін (38:25; Ру. санау 1:2-3; 31:50; Матай 20:28).

**¹² Немесе: санақтың кесірінен апатқа ұшырамайды (Патша. 2-ж. 24:10,15,25).

*¹³ Сол кездегі гераһ өлшемінің салмағы 0,6 грамм, ал мысқал — 12 грамм шамасында.

**¹³ Яки: діни қызметкерлердің киелі шатырда қолданатын өлшемі.

*¹⁶ Яки: Құдай халықтың арнайы өкілдерімен кездесетін киелі шатыр.

**¹⁶ Яки: Жаратқан Иенің алдында болып, сендерді Оның есіне түсіріп отыратын болады.

Жуыну рәсіміне арналған қазан

¹⁷ Содан соң Жаратқан Ие Мұсаға мынаны бұйырды:

¹⁸ — Жуыну рәсімі үшін қоладан қазан жасатып, қола тұғырға орнатқыз. Қазанды киелі шатыр мен құрбандық үстелінің екі ортасына қойып, ішін суға толтырт. ¹⁹ Осы сумен Һарон мен ұлдары аяқ-қолдарын жуып тазартсын. ²⁰⁻²¹ Олар киелі шатырға кіргенде немесе құрбандық үстелінің жанына жақындап, Жаратқан Иеге арналған тартуларды өртеп ұсыну қызметін атқарғанда өліп қалмаулары үшін алдымен осы тазару рәсімін орындасын!* Бұл Һарон мен оның келер ұрпақтарына арналған тұрақты ереже.

Киелі үй қызметіне кірісу рәсіміне арналған хош иісті май

²² Жаратқан Ие Мұсаға тағы былай деп бұйырды:

²³ — Өзің ең таңдаулы хош иісті мына нәрселерді: мүр сұйығынан бес жүз мысқал, жұпар иісті дәм қабық пен хош иісті қамыс тамырының өзегін екі жүз елу мысқалдан, яки мүрдің жарты мөлшерінен дайындап ал. ²⁴ Бұларға бес жүз мысқал кассия шөбін де қос. Осы мөлшерлер ресми өлшем бойынша болсын. Және он бес қадақ* зәйтүн майын да ал. ²⁵ Киелі шатырдағы қызметке кіріскен кезде адамдар мен заттарға май жағу рәсімін жасау үшін арнайы шеберлер бұл заттарды келіде түйіп, араластырып, хош иісті май қоспасын дайындасын.

²⁶ Осы қоспаны киелі шатыр мен келісім сандығына, ²⁷ үстел мен оған қатысты ыдыстарға, шам қойғыш пен оған қажетті бұйымдарға, түтету үстеліне, ²⁸ құрбандық үстелі мен оның құрал-саймандарына және жуынатын қазан мен тұғырына май жағу рәсімін жасағанда қолдан. ²⁹ Солай етіп осы аталғандарды Маған түгелдей бағышта, олар аса киелі болады. Соларға жанасқан әр нәрсе және әрбір адам да Маған бағышталады.

³⁰ Һарон мен ұлдарына да май жағу рәсімін орындап, Менің қызметіме бағышта. Осылай оларды Менің қызметкерлерім етіп тағайында. ³¹ Исраилдіктерге мына сөздерімді жеткіз: «Тағайындау рәсіміне арналған бұл май қоспасы Маған ғана арналған. Келер ұрпақтарың да оны тек осылай қолдануға тиіс. ³² Осы хош иісті май қоспасын басқа адамдардың денесіне

*20-21 Түсіндірмедегі «Тазару рәсімдерін» қараңыз.

*24 Түпнұсқада: бір һін (төрт литр шамасында).

жағуға да, өздеріңе қолдану үшін сондай құрамдағы қоспаны жасауға да болмайды. Ол тек Маған ғана арналған, оны киелі деп санаңдар! ³³ Кімде-кім осындай май қоспасын өзі жасайтын болса немесе қолдануға болмайтын басқа біреуге жақса, сол адамды халқының арасынан аластату қажет.

Түтетілетін хош иісті тарту

³⁴ Жаратқан Ие Мұсаға тағы мынаны бұйырды:

— Әрқайсысынан бірдей мөлшерде етіп мынадай хош иісті заттарды дайындап ал: жұпар иісті шайыр тамшылары, қабыршақ, галбан шайыры,* хош иісті дәмдеуіштер және таза ладан шайыры. Осы хош иісті заттардан ладанның әрбір мөлшеріне тең мөлшерде алынсын. ³⁵ Арнайы шеберлерге солардан жұпар иісті түтету қоспасын жасат: ол түзбен араластырылып, таза да киелі болсын.* ³⁶ Түтету қоспасының біразын ұнтақтап, киелі шатыр ішіне, Мен өзіңмен кездесіп, Саған сөзімді арнайтын орынға, яғни келісім сандығының қарсы алдына қой. Оны тек Маған ғана бағышталған аса киелі деп есептеңдер! ³⁷ Осындай құрамда өздеріңе хош иісті түтету қоспасын жасамандар! Оны жалғыз Жаратқан Иеге арналған киелі деп санаңдар! ³⁸ Кімде-кім өзі үшін түтетуге осындай қоспаны жасаса, сол халқының арасынан аластатылуға тиіс.

31

Шеберлердің тағайындалуы

¹ Бұдан кейін Жаратқан Ие Мұсаға былай деді:

²— Біліп ал: Мен Яхуда руынан шыққан Нұрдың немересі, Ұри ұлы Беселелді арнайы таңдап алдым. ³ Оны Құдай Рухына кенелтіп, оған ақыл-парасатпен қабілет дарытып, барлық өнерден хабардар етіп қойдым. ⁴ Оған алтын, күміс, қола бұйымдарға көркем өрнектер жасауға, ⁵ асыл тастарды қашап өңдеп, жиектемеге қондыруға, ағаш кесіп, жонып, оюлап әшекейлеуге және кез келген көркем өнер жұмысын істеуге қабілет бердім.

⁶ Мынаны да біліп ал: Мен оған Дан руынан шыққан Ахисамах ұлы Охолияпты көмекші етіп тағайындап отырмын.

*³⁴ Сирия мен Иранда өсетін бір өсімдіктің түбірінен шығарып алынған жұпар иісті шайыр.

*³⁵ Яки: саф таза, Маған ғана бағышталған болсын.

Мен өзіне тапсырғандардың барлығын жасаулары үшін күллі ақылдыларға тағы да молынан ақыл-парасат дарытамын. Сондықтан олар Мен өзіңе бұйырған мына нәрселердің бәрін жасай алады:

⁷Киелі кездесу шатырын, келісім сандығы мен оның қақпағын және киелі шатырдың барлық басқа бұйымдарын; ⁸нан тартулары қойылатын үстел мен оның үстіндегі ыдыстарды, саф алтыннан жасалған шам қойғыш пен құралдарын, хош иісті заттарды түтету үстелін, ⁹шалынған құрбандықтарды өртеп жіберетін үстел мен оған керекті құрал-саймандарды, тазару рәсіміне арналған қазан мен оның тұғырын; ¹⁰сондай-ақ, кестеленіп тоқылған киімдерді: діни қызметкер Һаронның арнайы киімдерін және оның ұлдары діни қызмет атқарғанда киіп жүретін киімдерді, ¹¹тағайындау рәсімінде қолданылатын майды және киелі орынға арналған хош иісті түтету заттарын. Шеберлер бұлардың бәрін Мен өзіңе бұйырғандай етіп жасайтын болады.

Демалыс күні туралы ереже

¹²Жаратқан Ие Мұсаға былай деп те тапсырды:

¹³— Исраил үрім-бұтағына мынаны айт: Менің демалыс күні туралы ережелерімді сақтаңдар! Себебі бұл бүкіл келешек ұрпақтарың үшін Менімен сендердің араларыңда жасалған келісімнің белгісі. Ол арқылы Менің сендерді ерекше меншігім еткенім* білінеді. Мен — Жаратқан Иемін. ¹⁴Сонымен демалыс күнін сақтаңдар, ол сендер үшін қасиетті күн. Оны қорлаған әркім өлтірілуге тиіс. Демалыс күні жұмыс істеген адам өз халқының арасынан аластатылуы қажет. ¹⁵Аптасына алты күн бойы жұмыс істеулеріңе болады, ал жетінші күн — Жаратқан Иеге бағышталған демалыс, сол күні тынығыңдар! Кімде-кім жетінші күні жұмыс істейтін болса, сол өлтірілуге тиіс. ¹⁶Исраилдің үрім-бұтағы демалыс күнін сақтап, келешек ұрпақтары да оны тұрақты келісім ретінде орындай берсін! ¹⁷Бұл мәңгі-бақи Менімен Исраил халқы арасында жасалған келісімнің белгісі болмақ!

Себебі Жаратқан Ие алты күн ішінде аспан мен жерді жаратып, жетінші күні демалып тынықты.

---

*¹³ Немесе: сендерді Өзіме бағыштап қасиетті қылған (19:3-6; 20:1-4,8-10; Леуілік. 11:45).

¹⁸ Жаратқан Ие Синай тауының басында Мұсаға арнаған сөзін бітіргеннен кейін оған өз қолымен келісім ережелерін жазған* екі тас тақташаны табыс етті.

32 *Халықтың жас бұқа мүсініне табынып күнәға батуы*

¹ Ал Мұсаның тау басынан ұзақ уақыт бойы төмен түспегенін көрген халық Харонның қасына жиналып:

— Кәне, бізге алдымызда жүріп отыратын тәңір мүсінін жасап беріңіз! Бізді Мысыр жерінен бастап алып шыққан анау Мұса болса, оған не болғанын білмейміз, — деп талап етті.

² Харон оларға:

— Ендеше әйелдерің мен ұл-қыздарыңның құлақтарындағы алтын сырғаларын шешіп алып, маған әкеліп беріңдер, — деп жауап қайырды. ³ Сонда бүкіл жұрт құлақтарынан алтын сырғаларын шешіп алып, Харонға әкеліп берді. ⁴ Харон соларды қолдарынан қабыл алып, балқытып, одан жас бұқа мүсінін құйды.* Сонда халық:

— Әй, Израил, сені Мысыр елінен бастап алып шыққан тәңірің — осы! — десті. ⁵ Мұны көрген Харон мүсінінің қарсы алдынан құрбандық үстелін салып, қатты дауыстап:

— Ертең Жаратқан Иеге арналған мейрам болады! — деп жариялады.

⁶ Олар келесі күні ерте тұрып, құрбандық шалып, өртеп жіберді. Содан соң басқа да мал алып келіп, ризашылық құрбандығы ретінде шалды. Халық жайғасып отырып, құрбандықтан ішіп-жеді; біраздан кейін азғын ойындар ойнау үшін орындарынан түрды.

⁷ Сонда Жаратқан Ие Мұсаға былай деп бұйырды:

— Тезірек төмен түс, Мысырдан сен бастап алып шыққан халқың азғындыққа салынды! ⁸ Олар Мен өздеріне өсиет еткен жолдан лезде тайып шығып, алтыннан құйылған жас бұқа мүсінін жасап алды. Соған иіліп құлшылық етіп, құрбандық шалып, «Әй, Израил, сені Мысыр елінен бастап алып шыққан тәңірің осы!» — десті.

*¹⁸ Яки: өз саусағымен он өсиетін жазған. (Келісімге шақырған жақ пенде емес, Жаратқан Ие болғандықтан, соның шарттарын жазып немесе періштесіне жаздырып қою Оның өз еркінде еді: 32:15-16.)

*⁴ Немесе: құралдың сабымен жаншып тегістеп, жас бұқа мүсінін жасады (Билер 17:3-4).

⁹ Жаратқан Ие Мұсаға тағы да:

— Мен бұл халықты назарымда ұстап келемін, оның тоң мойын қыңыр екеніне көзім жетті. ¹⁰ Енді Мені тоқтатуға тырыспа! Қаһарым лаулап, оларды құртып жібермекпін. Содан кейін өзіңнен үлкен бір халықты жаратамын, — деді. ¹¹ Бірақ Мұса Құдай Иесінен райынан қайтуын жалбарына сұрап:

— Уа, Жаратқан Ие! Өзің Мысырдан ұлы күшпен, мықты қолыңмен бастап алып шыққан халқыңа қарсы неге қаһарың лаулайды? — деді. — ¹² Егер солай істесең, онда мысырлықтар: «Тәңір оларды елімізден арам ниетпен, тауда қырып-жойып, жер бетінен жоқ қылу үшін алып шығыпты», — деп жүрер. Қаһарыңды басып, халқыңа апат жіберемін деген райыңнан қайтып, ¹³ қызметшілерің Ыбрайым, Ысқақ пен Исраилді* есіңе түсіре гөр. Оларға: «Сендердің ұрпақтарыңды аспандағы жұлдыздардай сансыз көбейтіп, Өзім беруге уәде еткен осы жерді сыйлаймын, олар соны мәңгі иемденетін болады», — деп өз атыңмен ант берген едің ғой.**

¹⁴ Сонда Жаратқан Ие халқына апат жіберемін деген ниетінен бас тартты.

¹⁵ Мұса екі тас тақташаны қолына ұстап, кері бұрылып, таудан төмен түсіп кетті. Тақташалардың екі бетінде де: алдыңғы, артқы жақтарында да келісім ережелері жазылған еді. ¹⁶ Тас тақташаларды жасап, беттеріндегі сөздерді ойып жазу Құдайдың ісі болатын.*

¹⁷ (Мұсаны жарты жолда қарсы алған) Ешуа* халықтың қатты дауыстаған у-шуын естіп: «Бұл соғыс кезінде шығатын айқай ғой!» — деді. ¹⁸ Ал Мұса:

«Бұл жеңістің қуанышты үні емес,
Жеңілістің зарлайтын үні де емес.
Мен бейберекет айтылған өлеңдерді*
Естіп тұрмын», — деп жауап қайырды.

*13 Яғни: Жақыпты (Жаратылыс. баст. 32:28; 46:8).

**13 Жаратылыс. баст. 12:7; 15:5,7; 17:8; 26:3-4; 28:13-14; 35:11-12.

*16 31:18.

*17 Мұса тау басына шыққанда Ешуаны сол жерге қалдырып кеткен болатын (24:13).

*18 Немесе: (Тәңірге арнап кезекпен айтылған) мадақтау жырларын (15:1,20-21; Езра 3:11).

¹⁹ Мұса ел қонысына* таяп, жас бұқа мүсіні мен билеген халықты көргенде қаһары лаулап, тау етегінде тұрып, қолындағы тас тақташаларды жерге лақтырып жіберіп, быт-шытын шығарды. ²⁰ Бұдан кейін халықтың жасап алған жас бұқа мүсінін алып, отқа салып құртты. Одан қалғанын ұнтақтап үгіп, суға араластырды да, соны ираилдіктерге ішкізді. ²¹ Һаронға қарап:

— Осыншама зор күнәға батыратындай мына халық саған не істеді? — деген сұрақ қойды. ²² Һарон:

— Қаһарыңызды лаулата көрмеңіз, мырзам. Бұл халықтың жамандыққа бейім екенін өзіңіз білесіз ғой. ²³ Олар былай деп бұйырды: «Бізге алдымызда жүріп отыратын Тәңір мүсінін жасап беріңіз! Себебі бізді Мысыр жерінен бастап алып шыққан анау Мұса болса, оған не болғанын білмейміз». ²⁴ Мен оларға: «Кімнің алтын әшекейі болса, соларын шешіп алсын», — дедім. Олар маған алтындарын беріп, мен оны отқа салдым. Сонда одан әлгі жас бұқа шыға келді, — деп жауап берді.

Халықтың жазалануы және сапарын жалғастыруы

²⁵ Мұса халықтың жүгенсіз кетіп, Һаронның да олардың шектен шығуларына жол беріп, жауларына таба болғандарына көзі жетті. ²⁶ Сондықтан ол ауылдың кіре беріс қақпасы алдына шығып алып:

— «Кім Жаратқан Иенің жағында болса, сол қасыма келсін!» — деп шақырды. Сонда оның қасына бүкіл Леуі руы жиналды.

²⁷ Мұса оларға:

— Ираилдің Құдайы Жаратқан Ие былай деп бұйырды: әрқайсың семсерлеріңді белдеріңе байлап алып, ауылды бір қақпасынан екінші қақпасына дейін әрі-бері аралай жүре, (күнәға батқан) бауырларың, дос-жарандарың мен көршілеріңнің көзін құртыңдар! — деді. ²⁸ Леуіліктер оның айтқандарын орындап, сол күні халықтың үш мыңдайы өлім құшты.

²⁹ Содан кейін Мұса Леуі руының адамдарын тағы да жинап алып:

---

*¹⁹ Яки: шатырлы ауылға.

— Бүгін сендер өз ұлдарың мен бауырларыңды аямай, Жаратқан Иенің қызметіне толықтай бағышталдыңдар.* Бүгін Оның жарылқауына ие болдыңдар, — деді.

³⁰ Келесі күні ол халыққа арнап:

— Сендер зор күнә жасадыңдар. Бірақ мен қазір қайтадан тау басына көтеріліп, Жаратқан Иенің алдына барамын. Мүмкін сендердің жасаған күнәларың үшін Оның кешірімін ала алармын, — деп тіл қатты.

³¹ Сонымен Мұса Жаратқан Иенің алдына қайтып барып:

— Уа, Тәңірім, бұл халық шынымен Сенің алдында зор күнәға батып, алтыннан тәңір мүсінін жасап алыпты. ³² Дегенмен олардың күнәсын кешіре гөр. Егер олай істемесең, онда (өз адамдарыңның есімдерін) жазып қойған кітабыңнан менің де есімімді сызып таста, — деп өтінді.

³³ Ал Жаратқан Ие Мұсаға:

— Бұл кітабымнан Менің алдымда күнә жасағандардың (есімдерін) сызып тастаймын. ³⁴ Ал қазір бар да, халықты Мен айтқан жерге бастап алып бар. Міне, періштем* алдында жүріп отырмақ. Менің соттайтын күнім жеткенде оларды бұл күнәлары үшін жазалайтын боламын, — деп жауап берді.

³⁵ Кейінірек Жаратқан Ие халықты һарон жасаған жас бұқа мүсініне табынғандарына бола індет жіберіп жазалады.

33 ¹ Жаратқан Ие Мұсаға тағы да тіл қатып, былай деп бұйырды:

— Өзің және Мысырдан бастап алып шыққан халқың бұл жерді тастап, әрі қарай жүріңдер! Мен «өз ұрпақтарыңа сыйлаймын» деп Ыбырайым, Ысқақ, Жақыпқа уәде еткен елге көшіп барыңдар. ² Сенің алдында жүріп отыратын періштені жіберіп, қанахандықтар, аморлықтар, хеттіктер, перестіктер, хевтіктер мен ебустіктерді сол елден қуып шығамын. ³ Ол сендерді сүт пен бал ағып жатқан сол жерге бастап апарды. Бірақ Өзім араларыңда жүріп бірге бармаймын. Сендер тоң мойын қыңыр халықсыңдар, сондықтан сендерді жолшыбай қырып тастауым қажет болар еді. ⁴ Мұндай қатты сөздерді естіген халық зар еңіреп, ешқайсысы да әшекейлерін тақпады.* ⁵ Себебі Жаратқан Ие Мұсаға былай деп бұйырған

*²⁹ Немесе: өздеріңді бағыштаңдар.

*³⁴ 3:2-4; 14:19; 33:5.

*⁴ Яки: әдемі өрнектелген киімдерін кимеді.

болатын: «Исраилдіктерге айт: Сендер тоң мойын қыңыр халық-сындар. Мен араларында бір-ақ сәт бірге жүретін болсам, сендерді жоқ қылуым қажет болар еді. Қазір әшекейлерінді шешіп тастаңдар. Ал Мен сендермен не істеуді ұйғарамын. ⁶Сондықтан исраилдіктер Хориб тауында әшекейлерін шешіп тастап, енді қайтып тақпайтын болды.

Мұсаның Құдаймен кездесетін шатыры

⁷Ал Мұса (бұдан былай) ауылдан тыс, одан алысырақ жерде шатыр тігіп, оны Кездесу шатыры деп атады. Жаратқан Иенің еркін сұрап білгісі келген* әркім ауылдан шығып, осы шатырға баратын. ⁸Мұса кездесу шатырына беттеген сайын бүкіл халық үйлерінің есіктерінің алдынан ол шатырға кіріп кеткенге дейін артынан қарап тұратын. ⁹Мұса шатырға кіргенде бұлт бағанасы төмен түсіп, шатыр алдына орналасатын. Сол кезде Жаратқан Ие Мұсамен тілдесетін. ¹⁰Бұлт бағанасын шатыр есігінің алдынан көрісімен-ақ күллі халық орындарынан көтеріліп, әркім өз шатырының кіре берісінен Құдайға иіліп ғибадат ететін. ¹¹Жаратқан Ие Мұсаға сөзін арнап, онымен адамның жақын досымен бетпе-бет сөйлескеніндей сөйлесетін. Мұса кейінірек ауылға қайтып оралатын, ал оның жас көмекшісі Нүн ұлы Ешуа шатырдың қасынан кетпейтін.

Құдайдың Мұсаға салтанатты ұлылықпен аян беруі

¹²Мұса Жаратқан Иеге жалбарына тіл қатып:

— Я, Тәңірім, Сен маған: «Халықты бастап алып жүр» деп келесің, бірақ менімен бірге кімді жіберетінін білдірген жоқсың. Алайда Маған: «Есіміңді жадымда сақтап сені жақыннан танимын және саған ризамын» деген едің ғой. ¹³Егерде маған риза болсаң, (бізді жүргізетін) өз жолдарыңды білдіре гөр. Сонда мен Өзіңмен тығыз байланыста тұрып, келешекте де Сенің рақымың маған түсетін болады.* Мына ұлттың Өзіңнің таңдап алған халқың екенін есіңнен шығара көрме. — деді. ¹⁴Жаратқан Ие:

*7 Жаратылыс. баст. 25:22; Патша. 1-ж. 22:5.

*13 Яки: Егерде маған рақымың түскен болса, Сенің біз туралы ниетіңді аша гөр. Сонда мен Сені жақыннан танып, Сен маған келешекте де риза боласың (33:2-3).

— Өзім бірге барып жар болып, жаныңа тыныштық сыйлаймын, — деп жауап қайырды. ¹⁵ Мұса:

— Егер Өзің бірге барып жар болмасаң, бізді бұл жерден уәделі елге апара көрме. ¹⁶ Маған және өз халқыңа Сенің рақымыңның түсіп тұрғанын қайдан біле аламыз? Өзіңнің бізбен бірге жүргеніңнен емес пе? Мені және халқыңды жер бетіндегі басқа күллі халықтардан ерекше қылып ажырататын соның өзі ғой, — деді.

¹⁷ Жаратқан Ие оған:

— Жарайды, сенің сұрағаныңды орындаймын, өйткені Мен саған ризамын, сені жақыннан танымын да, — деп уәде берді.

¹⁸ Сонда Мұса:

— Ендеше маған салтанатты ұлылығыңды көрсете гөр, — деп өтінді. ¹⁹ Жаратқан Ие оған:

— Мен сенің алдыңнан бүкіл игілігімді* өте шығатын етіп, қасыңда «Жаратқан Ие»** деген есімімді атап шақырамын. Мен қалаған адамыма рақымды боламын, таңдап алғаныма мейірімімді шашамын, — деп жауап қайтарды. ²⁰ Бұдан кейін сөзін жалғастырып: — Бірақ бет-жүзімді көруіңе болмайды, өйткені оны көрген пенде тірі қалмайды. ²¹ Алайда, міне, қасымда бір орын бар: мына жартаста тұр. ²² Салтанатты ұлылығым жаныңнан өтіп бара жатқан кезде сені жартастың жарығына тұрғызып, Өзім қасыңнан өтіп кеткенше алақаныммен көлегейлеймін. ²³ Содан кейін қолымды аламын, сонда Мені ту сыртымнан көре аласың. Ал бет-жүзімді ешкімнің көруіне болмайды, — деді.

34 ¹ Жаратқан Ие Мұсаға тағы бұйрық беріп:

— Өзің сындырып тастаған бұрынғы тас тақташалар сияқты екі тақташа қашап жасап ал. Олардың беттеріне алғашқы тақташаларда жазылған сөздерді жазып қоймақпын. ² Ертеңгісін дайын бол, Синай тауына көтеріліп, тау басында Менің алдымда тұр! ³ Ал ешбір адам саған еріп көтерілмесін, тау басының барлық маңынан ешкім де көрінбесін, тау айналасында не ұсақ не ірі-қара мал да жайылмасын! — деді.

⁴ Осылай Мұса бұрынғы тас тақташалар сияқты басқа екеуін қашап жасап алды. Ертеңгісін ертемен соларды қолына ұстап,

*¹⁹ Яки: салтанатымды.

**¹⁹ Яки: «Мәңгі болушы» (3:14).

дәл Жаратқан Ие өзіне бұйырғандай Синай тауының басына көтерілді.

⁵ Сонда Жаратқан Ие бұлтқа оранып төмен түсті де, Мұсаның қасында тұрып, «Жаратқан Ие» деген өз есімін атап шақырды. ⁶ Бұдан кейін Ол Мұсаның алдынан өтіп бара жатып:

«Жаратқан Ие! Жаратқан Ие!

Рақымды да қайырымды Құдай!

Қаһарлануға асықпайды,

Сүйіспеншілігі берік, әрдайым сөзінде тұрады;*

⁷ Ол сүйіспеншілігін мындағандарға* ұдайы көрсетеді,

Тіпті Өзіне қарсы шығып әділетсіздік жасап,

Күнәға батқан адамды да кешіруге дайын.

Ал (қасарысқан күнәкарды) жазалаусыз қалдырмайды.

Аталарының жасаған әділетсіз істері үшін

Балалары мен немерелерін,

Тіпті шөберелері мен шөпшектерін** де жазалайды,

— деп дауыстады.

⁸ Мұса дереу басын жерге жеткізе иіп тағзым етіп:

⁹ — Уа, Ием, егер Сен маған риза болсаң, онда Өзің арамызда жүріп жар бола гөр. Бұл тоң мойын қыңыр халық. Әйтсе де, жасаған әділетсіз істеріміз бен күллі күнәларымызды кешіріп, бізді Өзіңнің меншікті халқың ретінде қабылдай гөр, — деп өтінді.

Келісімнің қайтадан жасалуы

¹⁰ Бұған Жаратқан Ие былай деді:

— Міне, Мен сендермен келісім жасамақпын: халқыңның көз алдында бұған дейін жер бетінде еш бір ұлттың арасында болып көрмеген кереметтерді жүзеге асырмақпын. Өзің бірге тұрып жатқан бүкіл халқың Мен — Жаратқан Ие сендер үшін жасайтын, үрей туғызатын ғажап істерді көретін боласыңдар.

¹¹ Ал сендер Менің өздеріңе бүгін беріп тұрған бұйрықтарымды орындайтын болыңдар! Біліп алыңдар: Мен аморлықтар, қанахандықтар, хеттіктер, перестіктер, хевтіктер мен ебустіктерді сендердің көз алдарыңда уәделі елден қуып шығарамын.

*6 Яки: Табанды сүйіспеншілігі мен сенімділігі ағыл-тегіл мол.

*7 Яки: мындаған ұрпақтарға.

**7 Яки: тіпті үшінші және төртінші ұрпақтағы үрім-бұтағын.

¹² Сол елге кіргенде олармен келісім жасаудан сақтаныңдар! Олай етпесеңдер, олар сендерді күнәға батыратын тұзақ болады. ¹³ Солардың құрбандық жасайтын орындарын бұзып, қиратып, табынатын тас мүсіндерін талқандап, әйел тәңірлері Ашераға арналған ағаш бағаналарын* шауып тастаңдар!

¹⁴ Тек Менен — Жаратқан Иеден басқа ешбір тәңірге құлшылық етпеңдер! Себебі бір атағым «Қызғаныш».* Өзімді шын көңілмен сүйіп, түгелдей бағышталуларыңды талап еткен Құдаймын. ¹⁵ Сол жерде тұратындармен келісім жасаудан сақтаныңдар! Әйтпесе олар Маған сенімсіздік танытып, өз тәңірлеріне* құрбандық шалып құлшылық еткенде сендерді де шақырады. Осылай сол құрбандықтарынан жеп, өздерің де жалған тәңірлерге табынатын боласыңдар. ¹⁶ Ұлдарыңа олардың қыздарын алып бермеңдер! Сол келіндерің шынайы Құдайға сенімсіздік танытып, өздерінің жалған тәңірлеріне құлшылық еткенде ұлдарына да солай істетпек.

¹⁷ Тәңір мүсіндерін* жасамаңдар!

¹⁸ Жыл сайын Ашымаған нан мейрамын тойлаңдар! Өзім бұйырғандай, жеті күн бойы ашытқысыз пісірілген нан жеңдер. Мұны (көктемнің) абиб айының белгіленген мезгілінде өткізіңдер, себебі Мысырдан сол айда көшіп шыққан едіңдер.

¹⁹ Құрсақ атаулыдан шыққан әрбір тұңғыш Менікі! Ірі қара мен ұсақ малдардың тұңғыш еркек жыныстыларының бәрі де Маған бағышталсын. ²⁰ Есектің алғаш туған қодығының орнына бір тоқты құрбандыққа шалынсын. Егер олай етпесең, қодықтың желкесін үз. Ал әрбір тұңғыш ұлдарыңның төлемі ретінде арнайы құрбандық шалыңдар.

Ешкім Менің алдыма құр қол* келмесін!

²¹ Алты күн жұмыс істеп, жетінші күні демалыңдар! Жер жыртып, егін салып, оны орган кезде де сол күні демалуға тиіссіңдер. ²² Бидайдың алғашқы өнімін жинарда Жеті апта

*¹³ Яки: (жергілікті ұлттар табынатын) әйел тәңірлері Ашераға (яки Астартеге) арналған тоғайларын (Заң. қайтал. 7:5; Патша. 3-ж. 15:13).

*¹⁴ Яки: Себебі пенденің Өзіммен бір нәрсені теңдестіргенін төзбеймін.

*¹⁵ Яки: Әйтпесе олар өздерін жүгенсіздікпен жалған тәңірлеріне бағышталып (Леуілік. 17:7; 20:5; Ру. санау 14:33).

*¹⁷ Яки: Құйылған тәңір мүсіндерін.

*²⁰ Яки: құрбандық немесе өзге сый-тартусыз (23:15).

мейрамын, ал жыл аяғында Сабантой мейрамын мерекелендер!*

²³ Күллі ер адамдарың жылына үш рет өз Қожайындарың — Исраилдің Құдай Иесінің алдына келуге тиіс. ²⁴ Мен сендердің көз алдарыңнан басқа халықтарды қуып шығарып, шекараларыңды кеңейтемін. Сондықтан сендер жылына үш рет Құдайларың — Жаратқан Иенің алдына келген кездерінде ешкім де елдеріңе қызғанышпен шабуыл жасамайтын болады.

²⁵ Маған арналған құрбандықтың қанын ашытқымен дайындалған тамаққа құйып ұсынбаңдар!

Құтқарылу мейрамына шалынған малдың еті таң атқанша қалып қоймасын!

²⁶ Алғаш шыққан өнімдердің ең жақсысын Құдайларың Жаратқан Иенің киелі үйіне алып келіңдер!

Лақтың етін енесінің сүтіне пісірмеңдер!*

²⁷ Содан кейін Жаратқан Ие Мұсаға:

— Осы сөздерді жазып қой. Мен сенімен және бүкіл Исраил халқымен келісімімді солардың негізінде жасаймын, — деп бұйырды.

²⁸ Мұса қырық күн, қырық түн бойы нан-су ішіп-жеместен, сол жерде Жаратқан Иенің қасында болды. Сонда ол тас тақташаларға келісімнің сөздерін — он өсиетті жазды.

Мұсаның бетіндегі жарқыраған нұр

²⁹ Қолына екі тас тақташа ұстаған Мұса Синай тауынан төмен түсті. Ол Жаратқан Иемен тілдескендіктен бет-жүзі нұр шашып жарқырап тұрды. Ал өзі мұны білген де жоқ. ³⁰ Һарон және күллі исраилдіктер Мұсаны көргенде, міне ғажап, оның беті нұрланып жарқырап тұрды! Сондықтан қасына жақындауға батылдары бармады. ³¹ Бірақ Мұса шақырған соң, Һарон мен халықтың барша рубасылары қайтадан қасына жиналып, Мұса оларға сөзін арнады. ³² Бұдан кейін исраилдіктердің бәрі де оның қасына келіп, Мұса оларға Жаратқан Иенің Синай тауының басында өзімен тілдескенде тапсырған бүкіл өсиеттерін айтып берді. ³³ Олармен сөйлесіп болғаннан кейін Мұса

*²² Жеті апта мейрамы Құтқарылу мейрамынан жеті апта өткеннен кейін өткізіліп, Алғашқы өнім мейрамы деп те аталатын (23:16). Сабантой мейрамы күзде — ауылшаруашылық жылының аяғында мерекеленетін.

*²⁶ 23:19.

бетін пердемен жауып алды.* ³⁴ Ал Жаратқан Иенің алдына барып, Онымен тілдесу үшін арнайы шатырға кірген сайын, қайтадан сыртқа шыққанша Мұса бетіндегі пердені алып тастайтын. Шатырдан шыққаннан кейін ол халқына Жаратқан Иенің тапсырған өсиеттерін жеткізетін. ³⁵ Сол кезде олар Мұсаның бет-жүзінің нұр шашып жарқырап тұрғанын көретін. Ол қайтадан Жаратқан Иенің алдына барып, Онымен тілдескенше бетін пердемен жауып алатын.

35

Демалыс күні туралы ереже

¹ Мұса бүкіл Исраил қауымын жинап алып, былай деді:

— Жаратқан Ие орындауға мынаны бұйырған: ² алты күн жұмыс істеуге арналған. Ал жетінші күн сендер тынығып демалатын, Жаратқан Иеге бағышталған киелі күн болсын! Сол күні жұмыс істеген әркім өлтірілуге тиіс. ³ Барлық тұрған жерлерінде демалыс күні тіпті от жақпандар!*

Киелі шатырды құрудың дайындық жұмыстары

⁴ Мұса жиналған бүкіл Исраил қауымына сөзін жалғап былай деді:

— Жаратқан Ие сендерге мынаны тапсырды: ⁵ Қолдарыңда барларыңнан Жаратқан Иеге арнап тарту беріндер. Оған шын жүректен сый-тарту ұсынғысы келетіндер мыналарды алып келсін: алтын, күміс, қола, ⁶ қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке иірілген зығыр жіптер, ешкінің түбіті, ⁷ қызарта боялған қошқар терілері, борсық терілері, ақ қараған ағашы, ⁸ май шамға арналған зәйтүн майы, жағу рәсіміне арналған майға қосылатын немесе түтетілетін хош иісті заттар, ⁹ сондай-ақ бас діни қызметкердің арнайы киіміне және кеуде қалтасына тағылатын оникс пен басқа да асыл тастар.*

¹⁰ Араларыңдағы шебер атаулының барлығы келіп, Жаратқан Иенің тапсырғандарының бәрін де жасап дайындасын: ¹¹ Оның жер бетіндегі тұрағы — киелі шатырды, соның төбесіндегі

*33 Қорынт. 2-хат 3:13.

*3 Яки: тамақ пісірмеңдер! (Оны алдыңғы күні дайындау керек болатын.) (16:22-30)

*5-9 25:2-8.

жапқышын, ілгектері мен ілмек шығыршықтарын, бөренелерін, сырықтарын, бағаналары мен тағандарын; ¹² сондай-ақ, келісім сандығы мен екі жағындағы сырықтарын, бетіндегі қақпағын және оны көзден тасалап тұрған шымылдықты; ¹³ (нан тартулары қойылатын) үстел мен сырықтарын, соған қажетті ыдыстарын және ұсынылатын нан тартуларын; ¹⁴ жарық түсіретін (жеті шырақты) шам қойғышты, қосымша құрал-саймандарын, шамдарын және жағуға қажетті майды; ¹⁵ түтету үстелі мен сырықтарын, жағу рәсіміне арналған майды, түтетілетін хош иісті заттарды; киелі шатырдың кіре берісіндегі шымылдықты, ¹⁶ шалынған құрбандықтарды өртейтін үстелді, оның қола торын, сырықтары мен қажетті құрал-саймандарын; (тазару рәсіміне арналған) қола қазан мен тұғырын; ¹⁷ ауланы қоршайтын бағаналарды тағандары, перделерімен қоса, сондай-ақ ауланың кіре берісінің перделерін, ¹⁸ шатырдың және ауланың қазықтары мен арқандарын, ¹⁹ қасиетті орында қызмет атқарғандардың әдемі тоқылған киімдерін және діни қызметкер Һарон мен оның ұлдарының арнайы киімдерін.

²⁰ Мұса осыларды айтып болған соң бүкіл жиналған Исраил қауымы оның қасынан тарап кетті. ²¹ Мұнан кейін Жаратқан Иемен кездесетін киелі шатырды тұрғызып, ондағы қызметтерге қажетті бұйымдар мен арнайы киімдерді жасау үшін шын жүректен, өз еркімен* Жаратқан Иеге арнап сый-тарту бергісі келген әркім соларын алып келді.

²² Осыған ерік білдіргендердің бәрі де, еркек болсын, әйел болсын білезік, сырға-жүзік, алқаларын, түрлі-түрлі алтын әшекейлерін әкеліп, Тәңір Иеге бағыштап ұсынды. ²³ Қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптері мен ешкінің түбіті, қызарта боялған қошқар терісі мен борсықтың терісі барлары да соларын әкеліп берді.

²⁴ Күміс пен қоладан тарту әкелгендер де оларын Жаратқан Иеге арнады. Кімде ақ қараған ағашы бар болса, сол да ағашын киелі шатыр үшін қолдануға ұсынды.

²⁵ Жіп иіре алатын шебер әйелдер қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн не жіңішке зығыр жіптерді өз қолдарымен иіріп әкелді. ²⁶ Түбіт иіре алатын барлық қабілетті әйелдер түбіт иірді.

²⁷ Рубасылары оникс және басқа да асыл тастарды Һаронның арнайы сырт киімі мен кеуде қалтасы үшін алып келді.

*²¹ Яки: Киелі Рухтың әсерімен.

²⁸ Олар, сондай-ақ, май шамдарға, жағу рәсіміне және түте-тілуге арнап зәйтүн майы мен хош иісті заттарды да ұсынды. ²⁹ Исраилдің барлық әйелдері мен ер азаматтары Жаратқан Иенің Мұса арқылы істеуге тапсырған күллі жұмыстары үшін өз жүрек қалауларымен Тәңірге арнап ерікті тартуларын алып келді.

Шеберлердің тағайындалуы

³⁰ Мұса исраилдіктерге сөзін арнап былай деді:

— Біліп алыңдар: Жаратқан Ие Яһуда руынан шыққан Ұри ұлы Іһур немересі Беселелді арнайы тандап алды. ³¹ Оны Өзінің Рухына кенелтіп, оған ақыл-парасат пен қабілет дарытып, барлық өнерден хабардар етіп қойды: ³² алтын, күміс, қола бұйымдарға керемет көркем өрнектер жасауға, ³³ асыл тастарды қашап өңдеп, жиектемеге қондыруға, ағаш кесіп, оюлап әшекейлеуге және кез келген көркем өнер жұмыстарын жасауға да қабілет берді. ³⁴ Бұның үстінде Жаратқан Ие Беселиелге және Дан руынан шыққан Ахисамах ұлы Аһолияпқа басқаларға тәлім беру дарынын да сыйлады. ³⁵ Тәңір Ие оларды қандай да болсын жұмысты істей алатын қабілетке кенелтті. Сондықтан олар зергерлер,* жобалар ойлап шығаратын көркемдеушілер, шебер тоқымашылар ретінде, не болмаса қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптермен кестелеп тоқушылар ретінде әрқилы бұйымдарды әсем тоқып, күрделі жобаларды ойлап шығарып, жүзеге асыра алады.

36 ¹ Ендеше Беселиел, Аһолияп және Жаратқан Ие киелі шатырды дайындап, тұрғызып, жабдықтаудың бүкіл жұмысын іске асыруға ақыл-парасат пен қабілет дарытқан барлық басқа шеберлер де Оның тапсырғандарын түгелдей жасап шығарсын.

² Осылайша Мұса Беселиел мен Аһолияпты да, Жаратқан Ие ақыл-парасат пен шеберлік дарытқан, шын жүректен келіп, жұмыс істеуге тілек білдірген тағы басқалардың бәрін де жұмыстарына кірісуге шақырды. ³ Олар Мұсадан исраилдіктердің киелі шатырға арнап әкелген сый-тартуларының барлығын қабылдап алды. Бұдан кейін де халық күн сайын ертеңмен Мұсаға өз еріктерімен сый-тартулар әкеліп жатты.

*³⁵ Яки: оюшылар мен ұсталар (Заң. қайтал. 27:15; Патша. 1-ж. 13:19).

⁴ Сонда киелі шатырды дайындап жатқан шеберлер жұмыстарын тастап, Мұсаның алдына барып:

⁵ — Халық Жаратқан Ие тапсырған іске қажетті заттарды мөлшерден тыс әкеліп жатыр, — деді.

⁶ Мұса жарлық шығарып, оны ел қонысына таратқызды:

— Бұдан былай бірде-бір еркек не әйел киелі шатырға арнап заттар дайындап жасамасын!

Осылай исаилдіктер тарту әкелулерін тоқтатты. ⁷ Өйткені олардың осыған дейін әкелгендері барлық жұмыстарды атқаруға жетіп, тіпті қажетті мөлшерден артылып жатты.

Киелі шатырды құруға қажетті заттардың жасалуы

⁸ Сонымен күллі дарынды шеберлер бірігіп жұмыс істеп, киелі шатырды құруға қажетті заттарды жасап дайындады. Олар жіңішке зығыр және қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн жіптерден шатырдың он жабынын тоқыды. Солардың бетіне керубтердің бейнелері шеберлікпен кестеленді. ⁹ Барлық жабындардың көлемі бірдей еді: ұзындығы жиырма сегіз, ені төрт шынтақ. ¹⁰ Шеберлер Беселиелдің басшылығымен жабындарды бес-бестен қатарластыра біріктіріп тігіп шықты. ¹¹ Осылай біріктірілген екі жапқышты бір-біріне қосу үшін олар әрқайсысының бір жақ шетіне қара көк жіптен баулық сияқты елу ілгектен дайындап бекітті. ¹² Мұнан кейін шеберлер екі жапқыштың жиегіндегі елу-елуден жасалған ілгектерді бірдей қашықтықта бір-біріне тұспа-тұс келтірді. ¹³ Алтыннан елу ілмек шығыршық жасалып, солармен жапқыштың екі жартысы біріктірілді. Осылайша киелі шатыр біртұтас жапқышпен жабылатын болды.

¹⁴ Шатыр төбесін жабу үшін түбіттен тағы он бір жабын тоқылды. ¹⁵ Барлық он бір жабынның көлемі бірдей еді: ұзындығы отыз, ені төрт шынтақ. ¹⁶ Шеберлер бес жабынды бір бөлек, келесі алты жабынды бір бөлек қатарластыра біріктіріп тікті. ¹⁷ Осылай біріктірілген екі жапқышты бір-біріне қосу үшін әрқайсысының бір жақ шетіне баулық сияқты елу ілгектен дайындалып бекітілді. ¹⁸ Қоладан елу ілмек шығыршық жасалды. Ілгектер солармен бекітіліп, шатырдың төбесі осы біртұтас жапқышпен жабылатын болды.

¹⁹ Содан кейін шеберлер киелі шатырды жабу үшін қызарта боялған қошқар терілерінен де бір жапқыш қапты және оның үстінен жабуға борсық терілерінен тағы бір жабынды біріктіріп тікті.

²⁰ Шатырдың қабырғалары үшін ақ қараған ағашынан тік тұрғызылатын қырлы бөренелер дайындалды. ²¹ Әр бөрененің ұзындығы он, ені бір жарым шынтақ болды. ²² Әрқайсысының табанында қатар тұрған екі шошақ тығыннан бар еді. Беселиел күллі бөренелерді осылай жасатты. ²³⁻²⁶ Шатырдың оңтүстік пен солтүстік бүйір қабырғалары үшін жиырма бөренеден және олардың табандары үшін қырық күміс тағаннан жасалды: әр бөрененің екі шошақ тығыны үшін қос тағаннан дайындалды. ²⁷ Ал шатырдың батысқа қараған артқы қабырғасы үшін алты бөрене ²⁸ және оның бұрыштары үшін тағы екі бөренеден жасалды. ²⁹ Сол бұрыштардағы бөренелер төменнен жоғарыға дейін жұпталып, бір шығыршығы бар жоғарғы жақта біріктірілді. Беселиел екі бұрыш үшін де осылай істетті. ³⁰ Сонымен барлығы сегіз бөрене болды. Олар үшін әрбіреуіне екі-екіден он алты күміс таған дайындалды.

³¹⁻³² Беселиел ақ қараған ағашынан киелі шатырдың оңтүстік, солтүстік және батыс қабырғалары үшін көлденең бес сырықтан жасатты. ³³ Ал ортаңғы сырықтар бөренелердің ортасынан өтіп, қабырғаның бір басынан келесі басына дейін жететін болды. ³⁴ Бөренелер, сырықтар және бұларды өткізетін шығыршықтар алтынмен қапталды.

³⁵ Қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден шымылдық тоқылып, бетіне керуб деген күзетші періштелердің бейнелері кестеленді. ³⁶ Шеберлер ақ қарағаннан төрт бағана дайындап, алтынмен қаптап, оларға алтын ілгіштер орнатты. Бағаналар үшін төрт күміс таған құйып жасады.

³⁷ Киелі шатырдың кіре берісіне де арнап қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден шымылдық тоқылды. ³⁸ Оны іліп қою үшін ілгіштері бар бес бағана жасалды. Бағаналардың үстіңгі иықтарын* және шымылдық ілінетін сырықтар алтынмен қапталды. Бағаналарға арнап қоладан бес таған құйылып дайындалды.

---

*38 Яки: капителдерін.

37

Келісім сандығы

¹ Содан кейін Беселиел ақ қараған ағашынан келісім сандығын жасатты. Ұзындығы екі жарым, ал ені мен биіктігі бір жарым шынтақтан болды. ² Сандықтың іші-сырты саф алтынмен қапталып, жоғарғы ернеуі айналдыра алтынмен әшекейленіп жиектелді. ³ Сандық үшін төрт алтын шығыршық құйылды. Олар төменгі төрт бұрышына: екеуі бір жақ бүйіріне, қалған екеуі қарама-қарсы бүйіріне арналған еді. ⁴ Мұнан кейін Беселиел ақ қарағаннан сырықтар жасатып, алтынмен қаптатты. ⁵ Сандықты көтеріп алып жүру үшін сырықтарды оның екі бүйіріндегі шығыршықтардан өткіздіріп қойды.

⁶ Қақпақты ұзындығы екі жарым, ені бір жарым шынтақ етіп саф алтыннан жасатты. ⁷⁻⁸ Қақпақтың екі жақ шетіне керуб деген күзетші періштелердің* екі мүсінін алтыннан нақыштап соққызып жасатты. Олар қақпақпен бірге біртұтас алтыннан нақышталып соғылды. ⁹ Керуб мүсіндері жоғары жайған қанаттарымен қақпақты көлегейлеп, беттерін бір-біріне бағыттап, қақпаққа қарап тұрды.

Нан тартулары қойылатын үстел

¹⁰ Беселиел ақ қарағаннан ұзындығы екі, ені бір, биіктігі бір жарым шынтақ үстел де жасатты. ¹¹ Ол саф алтынмен қапталып, жақтауы да айналдыра алтынмен нақышталып қапталды. ¹² Шеберлер үстелдің бетін айналдыра төрт елі бойы ернеумен жиектеп, соны да алтынмен нақыштап қаптады. ¹³ Мұнан кейін олар төрт алтын шығыршық құйып, соларды үстелдің аяқтары орнатылған төрт бұрышына бекітті. ¹⁴⁻¹⁵ Үстелді көтеріп алып жүруге арналған сырықтар өткізілетін шығыршықтар жақтауларға жақын орнатылды. Сырықтар ақ қарағаннан жасалып, алтынмен қапталды.

¹⁶ Үстелдің қажетті бұйымдары: аяқ-табақтары мен табалары және құйылып ұсынылатын сый-тартуларға арналған құмыралары мен тостағандары саф алтыннан жасалды.

*7-8 25:18; Жаратылыс. баст. 3:24.

Жеті шырақты шам қойғыш

¹⁷Беселиел саф алтыннан шам қойғыш та жасатты. Соның тұғыры мен дінгегі, мүсінделген тармақтары, гүл тостағаншалары, қауыздары мен бүршіктері түгел біртұтас алтыннан нақышталып соғылды. ¹⁸Дінгегінен екі жағына үш-үштен алты тармақ шығып тұрды. ¹⁹⁻²⁰Әр тармақта шар тәрізді үш бүршіктен тараған, қауыздарын ашқан үш алтын бадам гүлінен болды. Ортадағы дінгекте де дәл осындай төрт алтын бадам гүлі болды. ²¹Бұл гүлдердің бүршіктері екі жаққа созылған үш жұп тармақтың дінгектен шыққан жерлерінің астыңғы жағында орналасқан еді. ²²Тармақтарымен, бүршіктерімен бірге шам қойғыш түгелдей біртұтас саф алтыннан нақышталып соғылып жасалды. ²³Беселиел шам қойғыштың жеті май шамын, қысқаштары мен күрекшелерін де саф алтыннан жасатты. ²⁴Шам қойғыш пен қажетті құрал-жабдықтары үшін екі пұт* алтын жұмсалды.

Хош иісті заттарды түтету үстелі

²⁵Беселиел шеберлерге ақ қараған ағашынан хош иісті заттарды түтету үстелін де жасатты. Ол төрт бұрышты, ұзындығы мен ені бір, биіктігі екі шынтақтан болды. Үстел (жоғарғы жағындағы төрт бұрышынан) мүйіз сияқты шығып тұрған шошақтарымен біртұтас жасалды. ²⁶Үстелдің беті, бүкіл жақтаулары және шошақтары да саф алтынмен қапталып, беті айналдыра алтын ернеумен жиектелді. ²⁷Ернеудің астына, үстелдің қарама-қарсы екі жағына екі-екіден алтын шығыршықтар орнатылды. Соларға үстелді көтеріп алып жүруге арналған сырықтар кіргізілді. ²⁸Сырықтар ақ қараған ағашынан жасалып, алтынмен қапталды.

²⁹Адамдар мен заттар киелі шатырдағы қызметке бағышталған кезде оларға май жағу рәсімін жасауға арналған май да, түтетілетін хош иісті заттардың таза қоспасы да дайындалды.

38*Құрбандық үстелі*

¹Беселиел мұнан кейін шалынған құрбандықтар түгелдей өртелетін үстелді ақ қараған ағашынан жасатты. Үстел төрт бұрышты, ұзындығы мен ені бес, биіктігі үш шынтақтан еді.

---

*²⁴ 25:39.

²Төрт бұрышынан мүйіз тәрізді шығып тұрған төрт шошақ үстелмен біртұтас болды. Үстел соңынан қоламен қапталды. ³Оның мына құрал-саймандарының бәрі қоладан жасалды: күлсалғыштар, қалақтар, (қан бүркуге арналған) тостағандар, шанышқылар және шоқ салатын табалар. ⁴Ұсталар отқа арналған торды да қоладан жасады. Оны үстел қабырғаларының ортасына дейін жететіндей етіп астынан, ішкі жағынан орналастырды. ⁵⁻⁷Олар қола шығыршықтар құйып, соларды қола тордың төрт бұрышына бекітті. Ақ қарағаннан жасалып, қоламен қапталған сырықтар сол шығыршықтарға кіргізілді. Құрбандық үстелін көтеріп алып жүрген кезде сырықтар оның екі бүйірінде болды. Осылай үстел қоламен қапталған тақтайлардан іші қуыс етіліп құрастырылды.

Тазару рәсіміне арналған қазан және шатыр ауласы

⁸Киелі шатырдың кіре берісінде қызмет атқаратын әйелдер қола айналарын Тәңір жолына бағыштаған болатын. Сол айналардан тазару рәсіміне арналған қола қазан мен оның қола тұғыры жасалды.

⁹⁻¹¹Мұнан кейін Беселиел киелі шатырдың ауласын жіңішке зығыр жіптен тоқылған перделермен қоршатты. Ауланың оңтүстік және солтүстік жақтарының ұзындығы жүз шынтақтан болды. Осы екі жақтың перделерін іліп қою үшін жиырма қола тағанға орнатылған жиырма бағанадан және сол бағаналарды байланыстыратын күміс ілгіштер мен сырықтар жасалды. ¹²Ауланың батыс жағының ұзындығы елу шынтақ болып, перде он тағанға орнатылған он бағанаға ілініп қойылды. Солардың да күміс ілгіштері мен сырықтары бар еді. ¹³Ауланың кіре берісі орналасқан шығыс жағы да елу шынтақ болды. ¹⁴⁻¹⁵Кіре берістің екі жағындағы перделердің ұзындығы он бес шынтақтан еді. Әр перде үш тағанға орнатылған үш бағанаға ілінді. ¹⁶Аула айналасындағы барлық перделер жіңішке зығыр жіптен тоқылды. ¹⁷Бағаналардың үстіңгі иықтары күміспен қапталды. Бағаналарға арналған тағандар қоладан құйылып, ілгіштер мен перделер ілінетін сырықтары күмістен жасалды. Бүкіл бағаналар бір-бірімен сол күміс сырықтар арқылы байланыстырылды.

¹⁸Ал аула кіре берісінің пердесі қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден түрлі өрнектермен кестеленіп тоқылды. Оның ұзындығы жиырма шынтақ,

биіктігі аула перделерінікі сияқты бес шынтақ еді. ¹⁹Қола тағанға орнатылған төрт бағана күміс ілгіштерімен, сырықтарымен бірге дайындалды. Перде соларға ілінетін болды. Бағаналардың үстіңгі иықтары күміспен қапталған еді. ²⁰Ауланы қоршаған бағаналар мен шатырдың өзін бекітуге қажетті күллі қазықтар қоладан жасалды.

Жұмсалған заттардың мөлшері

²¹Киелі шатырды дайындауға жұмсалған заттардың есебі төменде берілген. Есепті Мұсаның бұйрығы бойынша діни қызметкер Һарон ұлы Итамардың басшылығымен леуіліктер жүргізді. ²²Яһуда руынан шыққан Ұри ұлы, Һұр немересі Беселиел Жаратқан Иенің Мұсаға тапсырғандарының бәрін де жүзеге асырды. ²³Оның көмекшісі Дан руынан шыққан Ахисамех ұлы Аһолияп болды. Ол зергер, өрнектер ойлап шығаратын көркемдеуші, сондай-ақ қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптермен кесте тоқитын тоқымашы еді.

²⁴Жаратқан Иеге тербеп ұсынылған тартулардан киелі шатырдың күллі жұмыстарына жұмсалған алтынның барлық мөлшері жиырма тоғыз ат басындай және жеті жүз отыз ресми мысқал болды.*

²⁵Қауымның санаққа енгендерінен жиналған күміс мөлшері бір мың жеті жүз жетпіс бес ресми мысқал болды. ²⁶Санаққа енген, жастары жиырмаға толған не одан асқан барлығы алты жүз үш мың бес жүз елу ер адам еді. Олардың әрбіреуі бір бекадан күміс берді. Бека — ресми мысқалдың жарты мөлшері. ²⁷Жүз ат басындай күміс киелі шатыр мен перделерге арналған бағаналардың жүз тағандарын құюға кетті, әр тағанға бір ат басындай күмістен. ²⁸Бір мың жеті жүз жетпіс бес мысқал күміс бағаналардағы ілгіштер мен сырықтарды жасап, бағаналардың үстіңгі иықтарын қаптауға жұмсалды.

²⁹Тәңірге тербеп ұсынылған қола тартудың салмағы жеті жүз ат басындай және екі мың төрт жүз мысқал болды. ³⁰Осы қоладан киелі шатырдың кіре берісіндегі бағаналардың тағандары, құрбандық үстелі мен оған қажетті құрал-саймандар жасалды. ³¹Сонымен қатар киелі шатырдың ауласының айна-

*²⁴ Барлығы 995кг шамасында. (Мұндағы атбасындай алтын — 34кг, ал ресми мысқал — 12г.) (30:14)

ласы мен кіре берісіндегі бағаналардың тағандары, шатырдың өзінің және күллі ауласының бағаналарын бекітуге қажетті күллі қазықтары да сол қоладан жасалды.

39

*Һаронның арнайы киімдері:
жеңсіз сырт киім және кеуде қалта*

¹ Шеберлер діни қызметкерлердің киелі шатырдағы қызмет еткенде киетін киімдерін қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн жіптерден тоқып дайындады. Олар Һаронның мына арнайы киімдерін де Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанындай етіп жасады. ²(Ефод деп аталған) жеңсіз сырт киім алтын талшықтардан, қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден тоқылды. ³ Бұл үшін шеберлер алтыннан балғамен соғып жұп-жұқа тегіс қабықшалар дайындап, соларды талшықтар етіп қиып, қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және зығыр жіптермен бірге кестелеп тоқу үшін иірді. ⁴ Сырт киімнің алдыңғы, артқы бөліктерінің жоғарғы жақтарын бір-бірімен байланыстырып тұратын екі иық жапсырмалары да жасалды. ⁵ Сырт киімді байлап тұратын белбеу де дәл киімнің өзі сияқты алтын талшықтармен, қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптермен Жаратқан Иенің Мұсаға тапсырғанындай кестеленіп тоқылды.

⁶ Оникс тастары әшекейлі алтын жиектемелерге қондырылып, олардың бетіне мөр жасайтын зергерлік мәнермен Исраил руларының аттары ойылып жазылды. ⁷ Жиектемелерге қондырылған осы екі тас Жаратқан Ие Мұсаға бұйырғандай сырт киімнің иық жапсырмаларына бекітілді, олар Исраил халқын рақыммен ескере гөр деген өтінішті білдіретін тастар болды.* ⁸ Кеуде қалта жеңсіз сырт киім сияқты алтын талшықтармен, қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптермен кестеленіп тоқылды. ⁹ Ол ені мен көлденеңі жарты шынтақтан төрт бұрышты екі қабат етіп дайындалды. ¹⁰ Оған асыл тастар төрт қатарға тізіле қадалды: бірінші қатарға рубин, топаз, изумруд, ¹¹ екіншісіне лағыл, сапфир, алмас, ¹² үшіншісіне жақұт, жүзақ, аметист, ¹³ ал төртінші қатарға хризолит, оникс, яспис тастары алтын жиектемелерге безендіріле қондырылды. ¹⁴ Асыл тастардың саны он екі болды, Исраилдің әрбір

*7 28:12.

руы үшін бір тастан, әр тасқа бір рудың аты мәрдегідей ойылып жазылды.

¹⁵ Шеберлер кеуде қалта үшін саф алтын талшықтардан арқан тәрізді ширатып шынжыр баулар өрді. ¹⁶ Олар алтыннан екі жиектеме мен екі шығыршық та жасап, соларды төс қалтаның жоғарғы екі бұрышына бекітті. ¹⁷ Өрілген екі алтын шынжыр бауды осы алтын шығыршықтардан өткізіп, ¹⁸ қалған ұштарын иық жапсырмаларының үстіндегі оникс тастарының екі жиектемесіне бекітіп, солармен алдыңғы жақтан байланыстырды. ¹⁹ Шеберлер тағы екі алтын шығыршық жасап, оларды кеуде қалтаның төменгі екі бұрышына оның сырт киімге қараған астыңғы жағынан бекітті. ²⁰ Осындай басқа да екі алтын шығыршық жасалды. Олар жеңсіз сырт киімнің алдыңғы жағында оның артқы, алдыңғы бөліктерінің түйіскен жеріне таман қолтықтың астынан, белбеудің үстінен бекітілді. ²¹ Бұл шығыршықтар қою күлгін баулар арқылы қалтаның төменгі жағындағы шығыршықтармен байланыстырылды. Осылайша кеуде қалта орнынан қозғалмай, белбеудің үстіңгі жағында берік тұратын болды. Бұл Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанына сай еді.

Діни қызметкерлердің басқа киімдері

²² Жеңсіз сырт киімнің ішінен киетін сырт көйлек қою күлгін жүн жіптен тоқылды. ²³ Оның жоғарғы* жағында бас сиятындай ойығы болды, ал тарқатылып кетпеуі үшін ойықты айналдыра жаға іспетті қаптама жасалды. ²⁴⁻²⁶ Сырт көйлектің етегін айналдыра қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл жүн және жіңішке зығыр жіптерден тоқылып жасалған анар жемістері, әрі олардың араларында кішкене саф алтын қоңыраушалар кезекпен ілініп тұрды. Нарон киелі шатырда қызмет еткен кезде Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанындай етегінде қоңыраушалар мен анарлар бар осы сырт көйлекті киіп жүруге тиіс еді.

²⁷ Нарон мен ұлдарына арнап бедерлі бәтестен* ұзын көйлек тігілді. ²⁸ Бәтестен сәлде мен өзге бас киімдер де дайындалды.

---

*²³ Немесе: ортаңғы (28:32).

*²⁷ Яки: жіңішке ақ зығыр жіптен бедерленіп тоқылған асыл кенептен (28:39).

Ұзын көйлек бедерлі бәтестен тігілді. ²⁹ Белбеу жіңішке зығыр және қою күлгін, күрең қызыл, ал қызыл түсті жүн жіптерден кестеленіп тоқылды. Бәрі де Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанындай болды.

³⁰ Саф алтыннан кішкене тақташа жасалып, бетіне «Жаратқан Иеге бағышталған» деп мөрге ойылғандай ойылып жазылды.

³¹ Алтын тақташа қою күлгін баумен сәлдеге бекітілді. Ол да Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанындай болды.

Мұсаның дайындалған заттарды тексеріп қабылдауы

³² Сонымен Тәңір Иемен кездесу шатырының бүкіл жұмыстары аяқталды. Исраилдіктер бәрін де дәл Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанындай жасаған еді. ³³ Олар Тәңірдің жер бетіндегі тұрағы — киелі шатыр мен оның барлық бұйымдарын Мұсаға алып келді. Әкелгендері мыналар еді: шатырдың ілмек шығыршықтары мен ілгіштері, бөренелері мен сырықтары, бағаналары мен тағандары, ³⁴ қызарта боялған қошқар терілерінен жасалған төбе жапқышы мен борсық* терілерінен жасалған жабыны; ішкі шымылдық;** ³⁵ сырықтарымен, қақпағымен келісім сандығы; ³⁶ барлық қажетті бұйымдарымен және үстіндегі нан тартуларымен үстел; ³⁷ шамдарымен, қосымша құрал-саймандарымен саф алтын шам қойғыш және жағуға қажетті май; ³⁸ хош иісті заттар түтетілетін алтын үстел, жағу рәсіміне арналған май, түтетілетін хош иісті заттар; шатырдың кіре берісіндегі шымылдық; ³⁹ құрбандық өртейтін қола үстел мен оның қола торы, сырықтары және барлық құрал-саймандары; тазару рәсіміне арналған қазан астындағы тұғырымен; ⁴⁰ тағандарымен, бағаналарымен бірге аулаға және оның кіре берісіне арналған перделер; арқандар мен қазықтар, Тәңірмен кездесетін (жер бетіндегі) тұрағындағы қызмет үшін қажетті күллі бұйымдар; ⁴¹ сондай-ақ киелі орында киелетін арнайы киімдер — діни қызметкер Харонның және оның ұлдарының қызмет атқарған кездерінде киетін киімдері.

⁴² Исраилдіктер бұл жұмыстардың бәрін де Жаратқан Ие Мұсаға бұйырғандай етіп орындаған еді. ⁴³ Мұса барлығын тексеріп қарағанда исраилдіктердің оны дәл Жаратқан Иенің

*³⁴ Немесе: итбалық (26:14).

**³⁴ Яки: (келісім сандығын) көзден тасалап тұратын шымылдық.

тапсырғанындай етіп жасағандарына көзін жеткізіп, оларға батасын берді.

40

Киелі шатырды құру

¹Бұдан кейін Жаратқан Ие Мұсаға былай деп бұйырды: ²Менімен кездесуге арналған тұрағым — киелі шатырды бірінші айдың бірінші күні құрғыз. ³Келісім сандығын шатырдың ішіне қойғызып, шымылдықпен көзден тасалат. ⁴(Нан тартулары қойылатын) үстелді әкелдіріп, оған қатысты нәрселерді орналастырт. Содан кейін шам қойғышты кіргізіп, үстіне шамдарын орнатқыз. ⁵Хош иісті заттарды түтететін алтын үстелді келісім сандығының алдыңғы жағына қойғызып, киелі шатырдың кіре берісіндегі шымылдықты ілгіз.

⁶Құрбандық үстелін Менімен кездесу шатырының кіре берісінің алдыңғы жағына орналастырт. ⁷Тазару рәсіміне арналған қазанды киелі шатыр мен құрбандық үстелінің екі ортасына қойдырып, ішіне су құйғыз. ⁸Шатырдың ауласын айналдыра пердемен қоршатып, оның кіре берісінің пердесін де ілгізіп қой.

⁹Арнайы хош иісті майдан алып, киелі шатырға және оның ішіндегі әрбір нәрсеге аздап жақ. Осылайша шатырды және оның барлық бұйымдарын Маған бағыштап, киелі қыл. ¹⁰Мұнан кейін құрбандық үстелі мен оның құрал-саймандарына да осы май жағу рәсімін жасап, үстелді Маған бағышта, сонда ол ерекше киелі болады. ¹¹Қазан мен оның тұғырына да аздап май жағып, оларды Маған бағышта.

¹²Содан кейін Һарон мен ұлдарын Өзіммен кездесу шатырының кіре берісіне алып келіп, сумен тазару рәсімінен өткіз. ¹³Һаронға арнайы киімдерін кигізіп, май жағу рәсімін орындап, оны діни қызметкерім болуға Өзіме бағышта. ¹⁴Һаронның ұлдарын да жақындатып, ұзын көйлектерін кигіз. ¹⁵Менің діни қызметкерлерім болулары үшін әкесіне жасағандай, оларға да май жағу рәсімін орында. Осы рәсім орындалғанда өздері де, келер ұрпақтары да діни қызметкерлікке мәңгілік тағайындалады.

¹⁶Мұса барлығын да дәл Жаратқан Ие өзіне бұйырғандай етіп жасады. ¹⁷Осылайша (халық Мысырдан көшіп шыққаннан кейінгі) екінші жылдың бірінші айының бірінші күні Жаратқан Иенің жер бетіндегі тұрағы құрастырылды. ¹⁸Мұса киелі

шатырды құрған кезде оның тағандарын орын-орындарына қойғызып, бөренелерін тұрғызып, сырықтарын кигізіп, бағаналарын көтертті. ¹⁹Мұнан соң киелі шатырдың үстіне жапқышын жайып, оның бетіне жабынын жапты. Мұның бәрі де Жаратқан Иенің бұйрығына сай болды. ²⁰Мұса он өсиет жазылған екі тас тақтайшаны алып келіп, келісім сандығының ішіне салды да, сандықтың шығыршықтарынан сырықтарды өткіздіріп, оның үстіне қақпақты қойғызды. ²¹Содан кейін келісім сандығын киелі шатырдың ішіне апарғызып, оның алдына арнаулы шымылдықты ілгізіп, Жаратқан Ие бұйырғандай сонымен келісім сандығын көзден тасалатып қойды.

²²Мұса арнайы нан үстелін Жаратқан Иенің әмірі бойынша кездесу шатырының ішіне, оның солтүстік бетіне, ішкі шымылдықтың бергі жағына орналастыртты да, ²³үстіне Жаратқан Иеге бағышталған нан тартуларын қатарластыра жайғастыртты. ²⁴Ал шам қойғышты кездесу шатырының оңтүстік бетіне, нан үстеліне қарама-қарсы орналастыртып, ²⁵үстіне шамдарды орнатқызып, Жаратқан Ие Өзіне бұйырғандай Оның алдына қойғызды.

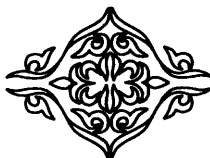
²⁶Мұнан кейін (хош иісті заттар түтетілетін) алтын үстелді кездесу шатырының ішіне, ішкі шымылдықтың алдыңғы жағына қойғызып, ²⁷Жаратқан Ие бұйырғандай үстіне хош иісті заттарды түтеткізді. ²⁸Шатырдың кіре берісіне сыртқы шымылдықты ілгізді. ²⁹Мұнан соң Тәңірдің тұрағы — кездесу шатырының кіре берісінің жанына құрбандық үстелін орнатып, Жаратқан Ие бұйырғандай оның үстінде құрбандықтар мен астықтан ұсынылған сый-тартуларды өртетіп жібергізді.

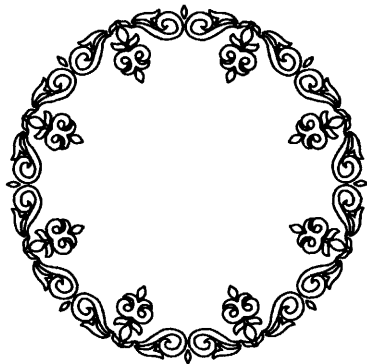
³⁰Қазанды шатыр мен құрбандық үстелінің ортасына орналастыртып, тазару рәсімін орындау үшін ішіне су құйғызды. ³¹Мұса мен Харон және оның ұлдары содан су алып, қолаяқтарын жуатын болды. ³²Кездесу шатырына кірген немесе құрбандық үстеліне жақындаған сайын олар Жаратқан Ие Мұсаға бұйырғандай осы тазару рәсімін орындап отырды.

³³Ең соңында Мұса киелі шатыр мен құрбандық үстелінің айналасындағы ауланы қоршатқызып, оның кіре берісіндегі пердені ілгізді. Осылай Мұса барлық жұмыстарды аяғына дейін жүзеге асырды.

Киелі шатырдың Жаратқан Иенің салтанатына кенелуі

³⁴ Сонда кездесу шатырын (бағаналы) бұлт басып, Жаратқан Иенің жер бетіндегі тұрағы Оның нұрлы салтанатына кенелді. ³⁵ Мұса шатырға кіре алмады, себебі оны бұлт жауып, Жаратқан Иенің тұрағы Оның нұрлы салтанатына бөленді. ³⁶ Бұлт тұрақтан жоғары қарай көтерілген кезде ғана исаилдіктер жолға жиналып, көштерін жалғастыратын. ³⁷ Олар бұлт жоғары көтерілмейінше жолға шықпай, бұлттың көтерілуін күтетін. ³⁸ Осылайша Жаратқан Иенің бағаналы бұлты киелі шатыр үстінде күндіз тұрып, түнде бұлт ішінен от жанып, бәріне де көрінетін. Исаил халқы мұны көшіп-қонып жүрген уақытының бәрінде көріп отырды.

ПАЙҒАМБАРЛАР ЖАЗБАЛАРЫ

(БІРІНШІ БӨЛІМ)

Пайғамбарлар ежелден-ақ Құдайдың еркін адамзатқа білдіріп отырды. Олар аян көріп, дауыс еститін немесе басқаша жолдармен Құдайдың Киелі Рухынан айрықша хабар алатын.

Осылай Құдай адамдарды түзу жолдан тайып, жалған тәңірлерге құлшылық етпеуге ескертетін. Пайғамбарлар екіжүзділік пен опасыздықты, әділдіктің бұрмалануын, бейшараларға зорлық-зомбылық жасауды да әшкерелейтін. Олар ата-бабаларын жаудың езгісінен құтқару үшін Құдайдың өткен кезеңдерде жасаған керемет істерін Оның таңдаған халқының есіне салып, оларды жалғыз Жаратқан Иеге ғана сиынуға шақырды. Ал егер адамдар күнә жасауларын жалғастыра берсе, Құдайдың жазасына ұшырап, жауларынан жеңіліп, өзге де апаттарға душар болатындарын ескертті.

Ыбырайым, Мұса, Һарон сияқты ежелдегі бірқатар пайғамбарлардың өмірбаяндары Тауратта берілген. Көптеген басқалары, мысалы Самуил, Дәуіт, Натан, Илияс және Елішә (яки Ал-Яса) жайлы Пайғамбарлар жазбаларында баяндалған.

Ишая, Жүніс, Зәкәрия және тағы басқа пайғамбарлар Құдайдың өздеріне білдіргендерін жазбаша түрде қалдырған. Осы басылымда Забурдан кейін Пайғамбарлар жазбаларының екінші бөлімі ретінде Ишая пайғамбардың жазбасынан үзінді және Жүніс пайғамбардың жазбасы толық берілген.

Рут

Жазба туралы мәлімет

Мұнда Дәуіт пайғамбардың арғы ата-әжесі бастарынан өткізген қызғылықты да тәлімді оқиға туралы баяндалған. Ол Жақыптың үрім-бұтағы уәделі елге орналасқаннан кейінгі уақытта, шамамен б.з.д. 12-ғасырда орын алды. Сол кезде елге жау шабуыл жасағанда халықты шайқасқа бастап шығып, құтқаратын билерді (яки батырларды) Жаратқан Иенің Өзі тағайындап отыратын. Алайда халықтың көпшілігі Құдайдың еркіне мойынсұнбай, өз беттерімен жүрді.

Моаб ұлтынан шыққан Рут жастай жесір қалғанымен, енесі Нағимаға (ол да жесір әйел) адалдық танытады. Рут өзінің туған елін тастап, енесіне еріп, жалғыз Құдай — Жаратқан Иеге қызмет ету үшін Исраил халқына қосылуға бел байлайды.

Жаратқан Ие шетелдік батыл келіншекті жарылқап, енесі екеуіне қамқор болатын туысқаны Боғозға кездестіреді. Қала жұртшылығы арасында абыройлы Боғоз Құдайдың бұйырған салт-дәстүрлеріне адал болып, осы бейшара жесірлерге жомарттық көрсетіп, соңында Рутқа үйленеді.

Бұл әңгіме Құдай Тағаланың зор сүйіспеншілігін айқын көрсетеді. Құдай Исраил халқына өмір жолында басшылыққа алатын жақсы ережелер берді. Мысалы, егер біреу бақытсыздыққа ұшырап, мұра еткен жер үлесі мен мал-мүлкін, тіпті әйелі, балалары және өз басын құлдыққа сатуға мәжбүр болса, онда бір туысқаны сол бейшара жанұяға қамқоршы болып, құнын төлеп олардың бас бостандығы мен меншігін қайтаруға міндетті еді. Құдай Өзіне сеніп, еркіне бағынғандарды жарылқайтын.

Ал Рут — Жаратқан Иеге бет бұрып, Оның таңдап алған халқына қосылған басқа ұлт адамдарының жарқын үлгісі.

Осында бір маңызды жайт көрсетіледі: Құдай адамдарды олардың ұлтына қарай емес, Өзіне деген сенімдеріне қарай қабылдайды. Рут бөтен ұлттан болса да, Құдайдың халқына қабылданып, Богоз екеуінің немересі Есейден ұлы патша әрі пайғамбар Дәуіт туды (4:22). Бірнеше ғасырдан кейін осы әулеттен бүкіл адамзаттың Құтқарушысы — Мәсіх дүниеге келді (Матай 1:5-6).

1

Жесір әйелдің адал келіні

¹Исраилді билер басқарып тұрған заманда бірде елді аштық жайлады. Сонда Яһуда руының Бетлехем қаласынан Елімәлік есімді біреу әйелі мен екі ұлын ертіп, Моаб еліне уақытша көшіп барды. ²Елімәліктің әйелінің аты Нағима,* ал екі ұлының аттары Махлон және Килион болатын. Олар ефраталықтар,** Яһуда жеріндегі Бетлехем қаласының тұрғындары еді. Осылай отбасы Моаб еліне жетіп, сонда тұрып қалды.

³Алайда күйеуі Елімәлік қайтыс болып, Нағима екі баласымен жесір қалады. ⁴Ұлдары моабтық қыздарға үйленеді, бір келінінің аты Орпа, екіншісінікі Рут болды. Отбасы Моаб елінде он жылдай тұрғаннан кейін ⁵Нағиманың ұлдары Махлон мен Килион да қайтыс болады. Сонымен әйел күйеуі мен ұлдарынан айрылып, жалғыз қалады.

⁶Моаб елінде жүрген Нағима Құдай Өзінің таңдап алған халқы Исраилді жарылқап, елде астықтың бітік шыққанын естиді. Сонда ол Моаб жерінен екі келінін ертіп өз еліне кері қайтуға жиналады. ⁷Сонымен олар уақытша тұрған мекенжайын тастап, Яһуданың жеріне қарай сапарға шығады.

⁸Жолшыбай Нағима келіндеріне:

— Ал енді, сендер әке-шешелеріңнің үйлеріне қайтындар. Менің өзіме, марқұм ұлдарыма адал да мейірімді болып келдіңдер. Лайым сендерге сол үшін Жаратқан Ие рақымын түсіріп, ⁹жақсы күйеу мен жайлы баспана сыйлай көрсін! — деп батасын беріп, беттерінен сүйді.

Бірақ олар зар еңіреп жылап:

¹⁰— Сізбен бірге ел-жұртыңызға барайықшы, — деп өтінді.

*2 Бұл есім Нохамин деп те аталады.

**2 Ефрата: Бетлехем қаласы мен аймағының көне атауы (Жаратыл. баст. 35:19).

¹¹ Алайда Нағима:

— Қыздарым, үйлеріңе қайтсаңдаршы! Маған несіне ересіңдер? Сендерге үйлене алатын басқа ұлдарым жоқ қой. ¹² Кері қайтыңдар, қарақтарым! Өзім енді күйеуге шығуға кәрімін. Тіптен бүгін күйеуге шығып, ұлды болармын деген үмітім болған күнде де, ¹³ олар ер жеткенше күте алар ма едіңдер? Соларға бола күйеуге шықпай жүре берер ме едіңдер? Жок, қыздарым, Жаратқан Иенің маған жіберген қайғысын бірге бөлісіндер деп сендерді ұстауым дұрыс болмас, — деп жауап берді.

¹⁴ Екеуі бұрынғыдан бетер зар еңіреп жылады. Соңында Орпа енесінің бетінен сүйіп қоштасты, ал Рут одан айырылмай қалып қойды.

¹⁵ Нағима Рутқа:

— Көрдің ғой, абысының ел-жұртына және сиынатын тәңірлеріңе* қайта оралды. Сен де оның ізімен кері қайт, — деді.

¹⁶ Алайда Рут:

— Сізді тастап, қайта оралуға мені қинай көрменіз. Сіз қайда барсаңыз, мен де сонда барамын. Қайда тұрсаңыз, мен де сонда тұрамын. Сіздің халқыңыз менің халқым, сіздің Құдайыңыз менің Құдайым болады! ¹⁷ Қайда өлсеңіз, мен де сонда өліп, жерленемін. Егер мен бұ дүниеден кеткенше сізден ажырасам, мені Жаратқан Ие жазалаған үстіне жазалай түссін! — деп тұрып алды.

¹⁸ Руттың өзімен бірге жүруге белді бекем буганына көзі жеткен Нағима оны әрі қарай үгіттеуін доғарды.

¹⁹ Сонымен екеуі Бетлехемді бетке алып, жүріп кетті. Оған жеткенде қала халқы толқып:

— Ойбай-ау, мынау Нағима ғой?! — десті.

²⁰ Сонда ол:

— Мені Нағима емес, Мара* деп атаңдар, — деді. (Нағима «Бақытты», ал Мара «Қайғылы» дегенді білдіреді.) — Себебі құдіретті Құдай маған қайғылы өмір бұйырды. ²¹ Бұл жерден үй ішіміз түгел аттанған едік, ал енді Тәңір Ие менің қу басымды қайтарып отыр. Құдіретті Құдай басыма қайғы-қасірет түсірген соң, сендер мені несіне Бақытты деп атайсыңдар?

*¹⁵ Немесе: тәңіріне. (Моабтықтар, әсіресе, Хамош атты жалған тәңірге сиынатын: Патша. 3-ж. 11:33).

*²⁰ Түпнұсқадағы: «Мара» сөзі «ашы, қайғылы» дегенді білдіреді (Мысыр. шығу 15:23).

²²Осылай Нағима моабтық келіні Рутпен Моаб елінен қайта оралған еді. Олар Бетлехем қаласына келгенде арпаны жаңа жинай бастаған кез болатын.

2

Руттың Боғозбен кездесуі

¹Нағиманың марқұм күйеуі Елімәліктің Боғоз есімді аталас туысы бар еді. Боғоз абыройлы да ауқатты кісі болатын.

²Бір күні моабтық Рут Нағимаға:

— Мен егіндікке барайын. Қайырымды біреу кездесіп қалар, соның артынан жүріп, масақ терейін, — деді.*

— Жақсы, қызым, бара ғой, — деп келісті енесі.

³Рут егістікке барып, орақшылардың соңынан жүріп, жинағанда қалып қойған масақтарды тере бастады. Бұл танап Елімәліктің туысы Боғоздың меншігі болып шықты.

⁴Сол кезде Бетлехемнен Боғоз да келіп, орақшыларымен:

— Ассалаумағалайкүм!* — деп амандасып, олар:

— Уағалайкүмассалам!** — деп жауап қайырды.

⁵Боғоз олардың басқарушысынан:

— Мынау кімнің қызы? — деп сұрағанда, ⁶ол:

— Бұл Моаб елінен Нағимаға еріп келген моабтық жас келіншек. ⁷Орақшылардың артынан жүріп, баулардың арасында түсіп қалған масақтарды теруге рұқсат сұрады. Таң атқаннан бері еңбектеніп жүр, күркеде аз-ақ демалды, — деп жауап берді.

⁸Сонда Боғоз Рутқа қарап:

— Қызым, сөзіме құлақ сал. Басқаның егістігіне масақ теруге бармай-ақ қой. Осында менің қызметші қыздарымның қасында жүріп, тере бер. ⁹Қай жақта орып жатқандарын байқап жүріп, қыздардың соңынан ер. Мен қызметші жігіттеріме саған тиіспеуге бұйырдым. Шөлдегенде барып, олар толтырып қойған құмыралардан су іше бер, — деді.

*2 Құдайдың Тауратта берген ережесіне сай өнім жинау кезінде қалып қойған масақтар кедейлердің үлесі деп саналатын: (Леуілік. 23:22).

*4 Яки: Жаратқан Ие сендермен бірге болсын (яки амандық пен тыныштық сыйлай көрсін)!

**4 Яки: Жаратқан Ие сізге де жар болсын!

¹⁰Таңғалған Рут:

— Қалайша сіз жат жерлік маған сондай қайырымдылықпен қарайсыз? — деп, Боғозға иіліп тағзым етті.

¹¹— Сенің күйеуің өлгеннен кейін енеңе қалай көмектескеніңді, әке-шешенді, еліңді тастап, бұрын білмеген халық арасына көшіп келіп, бірге тұрып жатқаныңды мен түгелдей естіп білдім. ¹²Осы істеген жақсылықтарың Құдайдан қайтсын! Сен Исраил сиынатын Құдай Иенің қанаты астынан пана іздеп келдің. Ол сені молынан жарылқасын!

¹³Сонда Рут:

— Мырзам, маған әрдайым оң көзіңізбен қарасаңыз екен. Сіз жылы сөзіңізбен жүрегіме жігер құйдыңыз. Ал мен ең болмағанда күндеріңіздің біреуі де емеспін, — деді.

¹⁴Түскі тамақ кезінде Боғоз:

— Мұнда кел. Нанымыздан ауыз тиіп, сусынымызға* батырып же, — деп Рутты шақырды. Ол орақшылардың қасына отырғанда, Боғоз оған қуырылған арпадан берді. Рут тойғанша жеп, артылып та қалды. ¹⁵Содан кейін тұрып, жұмысына оралды.

Ал Боғоз қызметшілеріне былай деп бұйырды:

— Рут жаңа орылған масақтардың арасынан да тере берсін, оны ренжітпедер. ¹⁶Қайта, жинап алсын деп, байлайтын масақтарыңнан әдейі тастап та кетіндер. Қалай болғанда да оған ұрыспаңдар!

¹⁷Рут осылай кешке дейін масақ терді. Жинағанын соңынан бастырып, желге ұшырып қауызынан тазартқанда, бір үлкен себетке сиярдай арпа шықты.* ¹⁸Арпаны қалаға алып барып, енесіне көрсетті. Оған түскі астан артылып қалған тамағын да алып келді.

¹⁹— Өй, бүгін қайдан масақ тердің? Қайда жұмыс істедің? Саған оң көзімен қараған адамды Құдай жарылқасын! — деп енесі таңғалды.

Рут оған:

— Бүгін Боғоз деген адамның егістігінде жұмыс істедім, — деп білдіргенде, ²⁰енесі:

— Тірілер мен өлгендерге қайырымын аямаған сол адамды Жаратқан Ие жарылқасын! — деді. Содан соң: — Боғоз жақын

*¹⁴ Яғни: қышқыл жүзім шырынына. (Бұл сусын шөлді жақсы басатын.)

*¹⁷ Немесе: бір ефадай (яғни 22 литрдей) арпа шықты.

туыстарымыздың бірі. Ол бізге Таурат заңына сәйкес қамқоршы* бола алады, — деп қосты.

²¹ — Әлгі кісі маған егіні орылып біткенше қызметшілерінің соңынан жүріп, масақ теруіме де рұқсат етті, — деді Рут.

²² Сонда Нағима:

— Қызым, сол адамның қызметші қыздарымен бірге жүргенің жақсы болады. Бөтен егісте саған біреулердің тиісуі де мүмкін, — деп келісті.

²³ Сонымен Рут енесінің қолында тұрып, арпа мен бидайдың ору мерзімі біткенше Боғоздың қызметші қыздарының қасында жүріп, масақ тере берді.

3

Руттың Боғозға өтінішін білдіруі

¹ Бір күні Нағима:

— Қызым, саған жақсы болу үшін жайлы баспана тауып берсем, қалай болар еді? — деп құлақ қағыс етті. ² — Сен қызметші қыздарымен бірге жүрген Боғоз біздің ет жақын туысқанымыз. Ол бүгін кеште қырманда арпасын ұшырып, тазартып жатыр екен. ³ Кәне, жуынып-шайынып, иісмай жақта, әдемі киініп алып, қырманға бар. Бірақ Боғоз кешкі асын ішіп-жеп болғанша көзіне түспе. ⁴ Ол ұйқыға кіріскенде жатқан жерін біліп ал. Кейін сонда барып, жамылғысының етегін аздап көтеріп, аяқ жағына жата кет. (Осылай сен Боғоздың өзіне қамқоршы болуын сұраған тілегінді білдіресің.)* Әрі қарай заңды түрде не істеу керек екенін оның өзі айтар.

⁵ — Айтқаныңыздың бәрін істеймін, — деп жауап берді келіні. ⁶ Содан қырман басына барып, енесінің тапсырғандарын орындады.

⁷ Ішіп-жеп, көңілі көтерілген Боғоз үйілген астықтың шет жағына жатып, ұйықтап қалғаннан кейін Рут білдіртпей жамылғысын аздап көтеріп, аяқ жағына жата кетті. ⁸ Түн ортасында Боғоз орнынан аударылып, шошып ояғанда, аяқ жағында бір әйел жатыр екен! Ол абыржып:

*²⁰ Яки: әмеңгер (4:4-5). Түсіндірмедегі «Туысқан қамқоршыны» да қараңыз.

*⁴ Бір туысқанның жамылғысының астына кіру заңды түрде қамқоршы әмеңгері болуын өтінуді білдіретін. Осындай салт-дәстүр Батыс Азиядағы кейбір елдерде әлі күнге дейін сақталған.

9 — Өй, сен кімсің? — деп сұрады.

— Мен Рутпын, мырза. Пенденізді қанатыңыздың астына ала көріңіз, себебі сіз әмеңгерім* бола алатын туысқансыз, — деп жауап берді ол.

¹⁰ Сонда Боғоз былай деді:

— Қалқам, Құдай сені жарылқасын! Мына ісің бүгінге дейін енеңе жасап келген жақсылығыңнан да керемет болып отыр! Сенің бай болсын, кедей болсын жас жігіттердің артынан жүгірмегенің дұрыс болды. ¹¹ Енді уайымдамай-ақ қой, қарағым. Мен өтінішінді түгелдей орындаймын. Қала халқының бәрі* сенің еңбекқор әйел екенінді біледі. ¹² Менің саған әмеңгер бола алатын туыс екенім рас. Бірақ менен де жақын туысқаның бар. ¹³ Бүгін осында түнеп шық. Ертең сол туысқан саған әмеңгер болуға келіссе, онда жақсы, солай болсын. Ал егер ол бас тартса, мәңгі тірі Жаратқан Иенің алдындағы адал сөзім: онда мен саған әмеңгерің болып үйленемін. Ал әзірше таңға дейін осы жерде ұйықтай бер.

¹⁴ Осылай Рут сол жерде таң атқанша ұйықтап, адамдар әлі бір-бірінің бет-жүзін ажырата алмайтын қараңғы кезде тұрды. Боғоз (өсек тарап кетпеу үшін): «Әйелдің қырманға келгенін ешкім білмесін», — деген еді.

¹⁵ Рут қайтып кетпестен бұрын Боғоз: «Жамылғынды жайып ұстай ғой», — деп, соған алты шағын себеттей арпа құйып, байлап түйіп, Рутқа арқалатты. Өзі де қала жаққа жөнелді.

¹⁶ Рут енесіне келгенде Нағима:

— Қалай болды, қызым? — деп сұрады. Келіні оған сол адамның не істеп, не қойғанын түгелдей айтып беріп:

¹⁷ — Ол маған «Енеңе құр қол қайтпа» деп, мына алты себеттей арпаны беріп жіберді! — деп қосты. Сонда енесі:

¹⁸ — Соңы немен бітерін білгенше тоса тұр қызым. Бұл кісі бүгін осы істі аяқтамай тыным таппайды, — деп түйді.

4

Боғоздың Рутқа қамқорлық жасауы

¹ Боғоз қала қақпасының қасындағы алаңға* барып отырды. Қараса, өзі Рутқа айтқан қандас туысқаны қасынан өтіп бара жатыр екен. Боғоз оған: «Туысқан, мұнда келіп, отыра тұр»,

*9 Яки: туысқан қамқоршым.

*11 Яки: Қала қақпасынан кіріп-шыққан жұртымыздың бәрі (4:1).

*1 Сол жерде адамдар маңызды істерін жүргізіп, даулы мәселелерін шешетін.

— деді. Ол қасына келіп жайғасқаннан кейін ²Боғоз қаланың он ақсақалын шақырып алып: «Қасымызға отырсаңыздар екен», — деп өтінді. Содан ақсақалдар да жайғасып отырды.

³Боғоз жаңағы туысқанына қарап былай деп сөз бастады:

— Моаб елінен қайтып келген Нағима ағайынымыз Елімәлікке тиісті жер үлесін сатпақшы. * ⁴Соны сенің құлағыңа салғым келеді. Халқымның ақсақалдарының және мына отырған жұрттың алдында саған ұсыныс жасаймын: соны сен сатып ал. Егер сол отбасының қамқоршысы болғың келсе, бола бер. Ал бас тартсаң, ашығын айт, мен білейін. Себебі қамқоршы бола алатын ең жақын туысқан сенсің, сенен кейінгі кезек менікі.

Туысы:

— Жарайды, құнын төлеп, сатып алайын, — деді.

⁵Сонда Боғоз:

— Егер сен Нағимадан жерді сатып алсаң, онда марқұмның моабтық жесір келіні Руттың әмеңгері болып оған үйленесің. Рут ұлды болғанда тұңғыш ұлы марқұмның ұрпағы деп есептелініп, жер үлесін сол иемденбек, — деді.

⁶Бұған туысы:

— Олай болса, жерді сатып ала алмаймын. Бұл өзімнің мұралық үлесіме нұқсан келтірмек.* Одан да сенің қамқоршы болып, жерді сатып алғаның жөн. Ал менің қолымнан келмейді, — деп жауап берді.

⁷Ежелгі заманда Израилде мынадай дәстүр болатын: егер біреу туысқан қамқоршы ретіндегі борышын басқа біреуге аударса, онда ол бұл істі растау үшін бір аяқ киімін шешіп алып, сол адамға беруге тиісті еді. ⁸Сондықтан туысқаны «Жерді өзің сатып ал» дегеннен кейін Боғозға аяқ киімін шешіп берді.

⁹Сонымен Боғоз айналасындағы ақсақалдар мен барлық жұртқа қарап былай деді:

— Бүгін сіздер менің Нағимадан Елімәліктің, Килионның және Махлонның бүкіл меншігін сатып алғандығыма куәсыздар. ¹⁰Сонымен бірге мен марқұмның ұрпағын жалғастырып, оған барлық мұрасын қалдыру үшін Махлонның жесірі моабтық Рутты әйелдікке аламын. Осылай марқұмның аты өз әулеті мен қала шежіресінен өшуден аман сақталмақ. Сіздер бүгін соған куәсыздар.

*³ Немесе: жер үлесін қайтып сатып алу қақын сатып бермек.

*⁶ Яки: Бұл менің өз балаларыма қалдыратын мұрамды азайтпақ.

¹¹ Ақсақалдар және қақпа алдындағы алаңда жиналған барлық адамдар:

— Иә, куэмыз, — деп растады. Олар Боғозды құттықтап: — Құдай сенің үйіне кіретін бұл әйелді Исраилдің үрім-бұтағын таратқан Рахила мен Лиядай* ұрпақты ете көрсін! Сен Ефрата аймағында күшті болып, атың Бетлехемде жасасын! ¹² Ата-тегіміз Яхудаға Тамар Паресті* туып беріп, үлкен әулетті таратқандай, Жаратқан Ие осы жас әйелден сыйлайтын ұрпақтарың арқылы сені де үбірлі-шүбірлі қыла көрсін! — деп баталарын берді.

Дәуіт пайғамбардың ата-тегі

¹³ Осылай Боғоз той жасап Рутқа үйленді. Құдай беріп Руттың аяғы ауырлап, ұл туды. ¹⁴ Әйелдер Нағиманы құттықтап: «Сені қамқорлайтын мұрагерсіз қалдырмаған Жаратқан Иеге шүкірлік! Баланың аты Исраилге жайылсын! ¹⁵ Ол өміріңді қуанышқа кенелтіп, қартайған шағыңда сүйенішің болады. Себебі оны туған — өзінді жақсы көріп, соншама адал болып келген келінің. Осы келінің саған жеті ұлдан да артық!» — деді.

¹⁶ Нағима нәрестені қолына алып, бауырына басып, бағып-қақты. ¹⁷ Көрші әйелдер: «Бұл Нағима үшін туылған ұл», — деп, оған Ғабит* деген есім берді. Ғабит Есейдің әкесі, Дәуіттің атасы болды.

¹⁸ Парес әулетінің тарау тегі мынау: Парестен Хезрон, ¹⁹ Хезроннан Рам, Рамнан Әминадап, ²⁰ Әминадаптан Нағасон, Нағасоннан Салмон, ²¹ Салмоннан Боғоз, Боғоздан Ғабит, ²² Ғабиттен Есей, ал Есейден Дәуіт туды.

*¹¹ Жаратылыс. баст. 29:16.

*¹² Жаратылыс. баст. 38:29.

*¹⁷ Обид деп те дыбысталатын есімнің мағынасы «Қызметші», яғни Құдайдың қызметші құлы.

Патшалықтар туралы 1-жазба

Жазба туралы мәлімет

Патшалықтар туралы алғашқы екі жазба «Самуил туралы жазбалар» деп те аталады, өйткені оларда осы атақты пайғамбардың өмірі мен қызметі суреттелген. Самуил бұл дүниеге жәбір көрген әйелдің өтінішіне жауап ретінде Құдайдың кереметі арқылы келді. Пайғамбардың бүкіл ғұмыры Құдайға бағышталып, Оның киелі үйінде діни қызметкер ретінде қызмет етумен өтті. Самуил, сондай-ақ, Құдайдың халқын басқарып, оларды жауларынан құтқарған билердің ең соңғысы болды.

Пайғамбар б.з.д. 1100 жылдың шамасында өзінің қызметін бастаған кезде Исраилдің 12 руы әлі де өзара бірікпеген, әлсіз, әрі соғысқұмар філістірлердің қанауында болатын. Сол халық бүгінгі Грецияның Крит аралынан Жерорта теңізінің жағалауындағы Газа жазығына көшіп келген еді. Філістір жасақшыларының қару-жарақтары темірден жасалған, мықты болғандықтан, израилдіктер оларға қарсы төтеп бере алмады. Жаратқан Иенің келісім сандығын шайқас даласына әкелудің де пайдасы болмады, себебі адам баласы тұмар немесе басқа да кез келген «киелі» бұйымдар арқылы Құдайды көмек беруге мәжбүрлей алмайды. Осылай израилдіктер жеңіліп, тас-талқан болды. Самуил халықты шын жүректен теріс жолдан қайтып, Тәңір Иемен жасаған келісімнің ережелеріне бағынуға шақырды. Халық осылай істегеннен кейін Құдай дұшпандарын ойрандап жеңіп, оларға тыныштық сыйлады.

Алайда мұнан кейін халық біздің де басқа халықтардікі сияқты патшамыз болса екен деп талап етті. Осылай олар өздерін жаңа ғана зор құдіретімен жаудан қорғаған Құдайды «Ұлы Патшамыз» деп қабылдамады. Алайда Тәңір Ие Самуилге олардың өтінішін қанағаттандыруды тапсырды. Исраилдің бірінші патшасы Бунямин руынан шыққан келбетті жігіт Саул

болды. Оны патша ретінде тағайындаған кезде Самуил тағы да халықты күнәдан бас тартып, Құдайға деген сенімдерін жаңартуға шақырды. Олардың айналадағы барлық басқа халықтардан басты өзгешелігі мынау болды: Израилдің патшасы Жаратқан Иенің Тауратта берген заңына және Оның пайғамбарлары арқылы айтқандарына мойынсұнуға тиіс еді.

Алайда Саул Құдайдың еркіне бағынғысы келмей, екі рет Оның нұсқауларына мойынсұнбады және мұнысына шын жүректен өкінбеді. Сондықтан да Алла Тағала Саулдың патшалық билігін доғару керек деп шешті. Оның орнына құдайшыл батыр Дәуітті таңдап, оны ұзақ жылдар бойы қиыншылықтар мен қуғын-сүргін арқылы Құдай халқының патшасы болуға дайындады. Дәуіт бірнеше рет қас жауы Саулдан кек алудан бас тартып, өзін Тәңір Иенің патша етіп тағайындауын күтті. Ақыр соңында Саул філістірлерден жеңіліп, өзін-өзі өлтірді. Сол шайқаста оның үш ұлы, арасында Дәуіттің сенімді досы Жонатан да бар, қаза тапты. Сонымен Патшалықтар туралы бірінші жазба жүрегін Құдайдың еркіне бағынуға қасарыстырып қойған Израилдің алғашқы патшасы Саулдың жеңіліп, өлуімен аяқталады. Алайда осындай қайғылы жайтқа қарамас-тан, болашаққа деген үміт те нық орын алған. Ол үміт Құдайдың шын жүректен Өзіне сеніп, еркіне бағынатын басқа бір патшаны — Дәуіт пайғамбарды — дайындап жатқандығында.

1

Жәбір көрген әйелдің Құдайға жалбарынуы

¹Ефрем руының таулы жерінде, Сұфтың үрім-бұтағы мекендеген Раматаим* қаласында Елқана атты адам тұратын. Ол Ерохамның ұлы, Еліхудің немересі, Тохудың шөбересі, Сұфтың шөпшегі еді. Сұф кезінде Ефрата қаласының тұрғыны болатын.**

²Елқананың Ханна және Пәнана есімді екі әйелі бар еді. Пәннаның балалары болды, ал Ханна құрсақ көтермеді.

*1 Аты «Қос төбе» дегенді білдіретін бұл қала қысқаша Рамак, «Төбе» деп те аталатын (1:19).

**1 Немесе: Ефрем руының жерінде тұратын. (Сұф Леуи руынан еді: Ешуа 21:20-21; Шежіре. 1-ж. 6:33-35,38). Ефрата: Бетлехем қаласының көне аты (17:12; Жаратылыс. баст. 35:19; Рут 1:2).

³ Елқана жыл сайын Әлемнің Иесіне* бас ие ғибадат етіп, құрбандық шалу үшін үй ішін ертіп өз қаласынан Шилоға сапар шегетін. Сол қалада Елидің екі ұлы Опни мен Пінехес Жаратқан Иенің киелі үйінде Оның діни қызметкерлері болып істейтін. ⁴ Құрбандық шалғаннан кейін Елқана әйелі Пәнана мен оның ұл-қыздарына тиісті үлестерін беретін, ⁵ ал Ханнаға екі еселеп табыстайтын. Себебі Құдай перзент сыйламаса да, күйеуі Ханнаны жақсы көрді.

⁶ Бірақ Пәнана күндесін кекетіп-мұқатып, құрсақ көтермей-тіндігін бетіне басып, ренжіте беретін. ⁷ Жыл сайын Шилоға Жаратқан Иенің үйіне барған кезде Пәнана оны осылай өкпелететін. Ханна болса егіле жылап, астан дәм татпайтын. ⁸ Сонда күйеуі оны жұбатып: «Ханна, сен неге жылай бересің, неге тамақ ішпейсің? Жүрегің неден жабырқаулы? Мен сен үшін он ұлдан да артық емеспін бе?» — деп сұрайтын.

⁹ Бірде үй іші Шилода құрбандық шалып, ішіп-жеп болған соң Ханна орнынан тұрып, Жаратқан Иенің киелі үйінің қасына барды. Ал діни қызметкер Ели кіре беріс жақтауының жанында өз орындығында отырған болатын. ¹⁰ Сонда Ханна жылап, көкірегіндегі шерін Жаратқан Иеге ақтарып сиынды. ¹¹ «Уа, Әлемнің Иесі! Осы күніңнің қайғы-қасіретіне көңіл бөліп, назарыңда ұстай гөр. Маған рақымыңды түсіріп, бір ұл сыйласаң, соны өмір бойы Тәңіріме бағыштар едім, Оның басына ешқашан ұстараның жүзі тимес еді», — деп ант берді ол.*

¹² Ханна осылай Жаратқан Иеге мінажат етіп ұзақ сиынғанда Ели оның аузына қарап отырды. ¹³ Еріндері жыбырлап тұрса да, әйел іштей жалбарынып, ешқандай дыбыс шығармады. Ели оны мас екен деп ойлап қалып:

¹⁴ — Сен қашанғы мас болып жүре бересің? Ішімдікті доғар! — деп зекіді. ¹⁵ Ханна:

— Мырзам, олай емес. Мен бір күйзеліп жүрген сорлы әйелмін. Ешқандай ішімдіктен ауыз тиген жоқпын. Тек көкірегімдегі зарымды Жаратқан Иеге ақтарып сиынып отырмын.

¹⁶ Мені ұяттан безген жаман әйел деп ойлап қалмаңыз! Қайғы-қасіретім өте зор болғандықтан осылайша жалынып тұрмын! — деп мұңын шақты. ¹⁷ Сонда Ели оған:

*3 Түсіндірмені қараңыз.

*11 Түсіндірмедегі «Назир антын» қараңыз.

— Тыныштықпен үйіңе қайта бер. Израилдің сиынатын Құдайы тілеуінді қабыл алсын! — деп батасын берді.

¹⁸— Мырзам, мендей пақырыңызға оң көзіңізбен қарай көріңіз, — деп Ханна қоштасып, кетіп қалды. Енді ол тамақ ішіп, жүзінен қайғының нышаны байқалмайтын болды. ¹⁹Келесі күні Елқананың отбасы ерте тұрып, Жаратқан Иеге сиынып ғибадат еткеннен кейін Рамаққа, үйлеріне қайтып оралды. Елқана Ханнамен жақындасқан кезде Құдай оның тілегін ескеріп, жүзеге асырды. ²⁰Ол аяғы ауырлап, айы-күні жеткенде ұл бала туды. Ханна: «Мен оны Жаратқан Иеден сұрап алғанмын», — деп, оған Самуил (яғни «Құдай құлақ асты») деген ат қойды.

Самуилдің Құдайдың қызметіне бағышталуы

²¹Келесі жылы Елқана бүкіл үй ішімен Жаратқан Иеге арнап құрбандық шалып, өзінің уәде еткен өзге сый-тартуларын да ұсыну үшін тағы да Шилоға бармақшы болды. ²²Ал Ханна күйеуіне:

— Бала өсіп, емшектен шыққаннан кейін* оны Шилоға алып барамын. Сонда ол Жаратқан Иеге бағышталып, сол жерде тұратын болсын, — деп бармай қалды. ²³Елқана оған:

— Жарайды. Баланы емшектен шығарғанға дейін күте тұр. Тек берген уәденді* Жаратқан Ие шындыққа айналдыра көрсін, — деді. Осылайша Ханна нәрестесін емізіп, үйінде қалды.

²⁴Самуилді емшектен шығарған соң анасы оны ертіп, Жаратқан Иенің Шилодағы киелі үйіне алып барды. Онда үш жасар бұқаны,* бір қап ұн мен бір торсық шарапты да ала келген еді. Бала әлі де тым жас болатын. ²⁵Әке-шешесі бұқаны құрбандыққа шалғаннан кейін баланы Елидің алдына алып барды.

²⁶Ханна оған: «Мырзам, шынымды айтамын: мен баяғыда осы жерде, сіздің қасыңызда тұрып, Жаратқан Иеге сиынған әйелмін ғой. ²⁷Сол кезде мына баланы сыйлай көрсін деп жалбарынған едім. Тәңір Ие өтінішімді жүзеге асырды.

---

*²² Шығыстың сол кездегі салты бойынша баланы үш, төрт жасқа дейін емшектен айырмайтын.

*²³ Немесе: берген уәдесін.

*²⁴ Немесе: үш бұқа.

²⁸ Енді мен де уәдемді орындап, баланы өмір бойы Оның қызметіне бағыштағым келіп отыр», — деді. Сонда олар* иіліп Жаратқан Иеге ғибадат етті.

2

Ханнаның мадақтау жыры

¹ Бұдан кейін Ханна былай деп Құдайға сиынды:

Жүрегіммен Тәңіріме шаттанам,
Ием маған күш, абырой сыйлаған!*
Енді дұшпандарыма төтеп беріп,
Сенің құтқарғаныңа зор қуанам!

² Ешкім жоқ Жаратқан Иедей киелі,
Еш шынайы тәңір жоқ Сенен өзге!
Қорған* да жоқ Құдайымыз секілді!

³ Ей, пенделер, менменсіп мақтанбаңдар,
Ауыздан тәкаппар сөз шығармаңдар!
Себебі Тәңір бәрін біліп тұрад,
Әрбір іске әділ үкім шығарад!

⁴ Мықтының садақтары сындырылад,
Бірақ әлсіз зор күшке ие болад,

⁵ Тоқ болғандар енді нанға жалғанад,
Ал ашыққандар ішіп-жеп тойынад.
Бала көтермеген жетеуін туад,
Ал көп ұлды ана баладан қалад.

⁶ Тәңір жанды алып, қайта тірілтед,
Көрге түсіріп,* алып та шығад.

⁷ Жаратқан не кедей, не бай да етед,
Не төмендетіп, не жоғарылатад,

⁸ Жарлыны сорлы халінен құтқарад,
Мүсәпірді мүшкіл күйінен көтеред,
Әміршілермен төрге отырғызад,
Сыйлы орынды иелікке беред.*

*²⁸ Немесе: ол.

*¹ Яки: Жаратқан Ие мүйізімді жоғарылатты. (Мүйіз бұл жерде күш-қуат пен абырой-атақтың белгісі: 2:10.)

*² Яки: Берік жартас (Жаратылыс. баст. 49:24).

*⁶ Яки: О дүниеге аттандырып.

Жердің негізі Тәңірдің меншігі,
Үстінен орнатқан бүкіл дүниені.

⁹ Құдай Өзіне арналғанды күзетед,
Зұлымды қара түнекте үндетпейд,

Пенде өз күшімен жеңіске жетпейд,

¹⁰ Құдай қарсы тұрғандарды сілкілейд,

Көктен күн күркіретіп қарсы шығад.

Тәңір жер жүзіне үкім шығарад,

Өз халқының патшасына күш сыйлайд,

Тағайындаған басшысын қуаттайд.*

*Самуилдің қызметіне кірісуі,
ал Ели ұлдарының күнәкарлығы*

¹¹ Осыдан кейін Елқана үй ішімен Рамаққа қайта оралды. Ал баласы Самуил діни қызметкер Елидің қарамағында Жаратқан Иеге қызмет ететін болып Шилода қалды.

¹² Бірақ Елидің ұлдары Жаратқан Иеге мойынсұнбайтын сұмырайлар еді. ¹³ Діни қызметкерлер халыққа әдетте былай істейтін: біреу Құдайға арнап құрбандық шалғанда олар қазандағы ет піспей жатып бір қызметшісін арнайы үш тісті шанышқысымен жіберетін. ¹⁴ Қызметші шанышқыны қазандағы әр түрлі етке сұғып, ілінгеннің барлығын діни қызметкердің үлесі деп алып кететін. Шилоға келген күллі израилдіктерге де Елидің ұлдары осылай істейтін. ¹⁵ Тіпті құрбандықтың Құдайға арналған майлы бөліктері ажыратылып, өртелмей жатып-ақ олардың қызметшісі келіп:

— Діни қызметкерге қуыруға шикі ет кесіп бер, ол сенен піскен етті емес, тек шикі етті ғана алады, — дейтін. ¹⁶ Егер әлгі адам:

— Алдымен (Құдайға арналған) майды өртейік, содан кейін қалағаныңды аларсың, — деп келіспей қалса, қызметші:

— Етті дереу бер, әйтпесе тартып аламын, — деп күш көрсететін.

¹⁷ Осылайша сол жігіттер Жаратқан Иеге арналған құрбандықты қорлап, Оның алдындағы күнәлары тым ауыр болатын.

*8 Яки: Тақты (мәңгілік) мұраға береді.

*10 Немесе: Өзі тағайындаған мәсіхтің мүйізін жоғары қояды.

(Мүйіз: 2:1-дегі сілтемені қараңыз. Мәсіх: Құдай халқының май жағу рәсімі жасалып тағайындалған патшасы: 10:1. Түсіндірмені де қараңыз.)

¹⁸ Ал Самуил Жаратқан Иенің алдында қызмет етіп, өзі өте жас болса да (діни қызметкер ретінде) бәтестен тігілген жеңсіз сырт киім* киіп жүрді. ¹⁹ Анасы оған жыл сайын жаңадан кішкене сырт көйлек тігіп, оны күйеуімен бірге сол жылғы құрбандықты шалу үшін Шилоға келгенде ала келетін.

²⁰ Сонда Ели Елқана мен Ханнаға батасын беріп: «Әйеліңнің Жаратқан Иеден сұрап алып, Оған бағыштаған баласының орнына Ол саған осы әйелден көп ұл-қыз сыйлай көрсін!» — дейтін. Бұдан кейін екеуі үйлеріне қайтатын. ²¹ Содан Жаратқан Ие Ханнаны жарылқап, оны тағы үш ұл, екі қызға ана етті. Ал Самуил Жаратқан Иенің көз алдында есейіп өсіп жатты.

²² Ели сол кезде жасы ұлғайып қартайған еді. Ол ұлдарының израилдіктерге не істегендерін, олардың тіпті кездесу шатырының кіре берісінде қызмет атқаратын әйелдермен жасаған азғындықтары туралы да естіді. ²³ Оларға былай деп ескертті: «Неге сендер сондай сұмдық қылықтармен айналысып жүрсіңдер? Жұрттың бәрінен сендер туралы жаман сөздер естіп жүрмін. ²⁴ Балаларым, қойыңдар! Жаратқан Иенің халқының арасына тарап жатқан осы әңгіме* жақсы әңгіме емес. ²⁵ Егер бір адам басқа біреудің алдында кінәлы болып қалса, онда Құдай тағайындаған билер екеуінің арасында жүріп, оның сөзін сөйлей алады. Ал егер ол Жаратқан Иенің Өзіне қарсы күнә жасаса, онда сол пенденің сөзін кім сөйлейді?»

Алайда ұлдары Елидің айтқанына құлақ аспады. Жаратқан Ие оларды өлімге бұйырып қойған болатын.*

²⁶ Ал жасөспірім Самуил Жаратқан Иеге де, адамдарға да ұнамдылығы арта түсіп, өсіп келе жатты.

Елидің отбасына шығарылған үкім

²⁷ Бір күні Құдайдың жіберген адамы Елиге келіп, Оның хабарын жеткізіп былай деді:

— Жаратқан Ие мынаны айтады: Сенің арғы атаң Нарон мен оның отбасы Мысырда перғауынның қол астында жүрген кезде-ақ Мен оларға Өзімнің кім екенімді аян еттім.*

*18,19 Мысыр. шығу 28:6,31.

*24 Немесе: Жаратқан Иенің халқын азғырып, жолдан тайдырғандарың жайлы естігендерім.

*25 Яғни: Олар әдейі күнә жасай бергендіктен, Құдай олардың жүректерін қасарыстырып қойған болатын (Мысыр. шығу 5:2;4-9; 7:13,22-23; 11:9-10).

*27 Мысыр. шығу 4:27-28; 24:1.

²⁸ Исраилдің руларының ішінен Харонды Менің діни қызметкерім болуға таңдап алдым. Оны Маған бағышталып шалынған құрбандықтарды арнайы үстелде өртеуге, хош иісті заттарды түтетуге және алдымда жеңсіз сырт киімді киіп жүруге* тағайындадым. Сонда Мен сенің арғы атаңның ұрпақтарына исраилдіктердің Маған арнап өртейтін барлық құрбандықтарынан тиісті үлестерін белгілеп қойған жоқ па едім?*** ²⁹ Ал енді, Менің жер бетіндегі тұрағыма әкеліп ұсынуға өсиеттеген құрбандықтарым мен сый-тартуларыма сендер неге ашкөздікпен қарап, оларды қорлайсыңдар? Неге сен өз ұлдарыңды Менен артық көресің? Халқым Исраилдің Маған арнап шалған құрбандықтарының ең жақсы бөліктерін алып, тойып жеп, семіресіңдер!

³⁰ Сондықтан да Исраилдің Құдай Иесі былай дейді: Бұрын Мен өзіңнің ұрпақтарыңды және әкеңнің басқа да үрім-бұтағын мәңгі-бақи діни қызметкерлерім болуға бұйырған едім.* Бірақ қазір Мен, Жаратқан Ие, мынаны айтамын: енді бұлай болмайды! Себебі Мені құрметтегенді Мен де құрметтеймін, ал Мені сыйламаған қор болады.

³¹ Біліп қой, болашақта Мен өзіңнің де, әкеңнің де ұрпақтарының жасын ұлғайтпай, жас кездерінде-ақ өлімге душар етемін. ³² Жер бетіндегі тұрағымның қайғылы жағдайға ұшырауына куә боласың.* Менің басқа исраилдіктерге сыйлаған бақыт пен байлығыма қызғана қарайсыңдар, бірақ сендердің үй іштерінде бірде-бір қария қалмайды. ³³ Егер мен бір адамыңа құрбандық үстелімнің алдында қызмет етуге жол берсем, сол туралы да көздің жасын көл етіп, қатты қайғыратын боласыңдар. Бірақ өзге ұрпақтарыңның бәрі де дүниеден ерте кетпек. ³⁴ Сенің ұлдарың Опни мен Пінехес екеуі бір-ақ күнде өледі. Бұл саған айтылғанның бәрінің түгелдей жүзеге асатынын білдіретін белгі болмақ.

³⁵ Содан кейін Мен қызметін адал орындайтын өзге бір діни қызметкерді белгілеймін. Ол Менің еркіме сай әрекет жасап, Өзім тағайындайтын патшаның* алдында міндетін атқаратын болады. Мен оның әулетін діни қызметкерлерім болуға бекіте-

---

*28 2:18

**28 Мысыр. шығу 28:1-6; 27:1-2; 30:1-3; Леуілік. 7:34-36.

*30 Мысыр. шығу 29:9.

*32 4:11. Немесе: өз үйлерің қайғы-қасірет шекпек.

*35 Немесе: мәсіхтің, яки: май жағу рәсімінен өткен патшаның (2:10).

мін.** ³⁶ Ал өзінің ұрпақтарыңнан тірі қалған әркім соған барып, бір күміс теңге немесе бір кесек нан сұрап келіп: «Өтінемін, нанымды тауып жей алуым үшін маған діни қызметкер атқаратын кез келген жұмысты тапсыра көріңізші!» — деп жалынатын болады.

3

Құдайдың Самуилге алғашқы рет аян беруі

¹ Жасөспірім Самуил Елидің қарамағында Жаратқан Иеге қызмет етіп жүрді. Сол заманда Жаратқан Иенің адамдарға сөзін арнап, аян беруі өте сирек еді. ² Елидің көздері мүлдем дерлік көрмей қалған болатын. Бір түні ол өзінің үйреншікті орнында жатты. ³ Жаратқан Иенің киелі үйіндегі жеті шам әлі де жанып тұрған кез еді. Самуил Құдайдың келісім сандығы орналасқан сол киелі үйде тынығып жатты. ⁴ Сонда Жаратқан Ие Самуилдің атын атап шақырды. Ол: «Тыңдап тұрмын», — деді де, ⁵ Елиге жүгіріп барып:

— Тыңдап тұрмын, сіз мені шақырдыңыз ба? — деп сұрады. Ели оған:

— Жок, сені шақырған жоқпын, орныңа барып, жата ғой, — деп жауап қайырды. Самуил солай істеді. ⁶ Жаратқан Ие қайтадан: «Самуил!» — деп шақырғанда, бала тағы да орнынан тұрып, Елиге барып:

— Тыңдап тұрмын. Сіз мені шақырдыңыз ба? — деп сұрады.

Бірақ ол:

— Жок, шақырған жоқпын, балам, орныңа барып, жата бер, — деді.

⁷ Бұған дейін Жаратқан Ие өзіне аян беріп, сөзін арнамағандықтан, Самуил Оның даусын танымайтын еді.* ⁸ Жаратқан Ие Самуилді үшінші рет шақырды. Бала тағы да орнынан тұрып, Елиге келіп:

— Тыңдап тұрмын, сіз шақырдыңыз ба? — деп сұрады. Сол кезде Ели баланы шақырып жатқан Жаратқан Иенің Өзі екенін түсініп, ⁹ оған:

— Бар да жат. Егер сені қайтадан шақырса, онда: Уа, Жаратқан Ием, айта гөр, пендең тыңдап тұр деп жауап бер, — деді. Самуил төсегіне барып жатты.

**³⁵ Яки: Мен оның үйін (яғни әулетін) берік орнатамын.

*⁷ Немесе: Самуил Оны жақыннан білмейтін.

¹⁰ Бұдан кейін Жаратқан Ие оның қасына келіп, алдындағыдай:

— Самуил, Самуил! — деп шақырды. Бала:

— Уа, Жаратқан Ие, айта гөр, пендең тындап тұр, — деп жауап берді.

¹¹ Сонда Құдай Самуилге мынаны айтты:

— Мен Израилде естіген адамды қатты абыржытатын бір нәрсе істемекпін! ¹² Сол күні Мен Елидің отбасы туралы айтқан сөздерімді басынан аяғына дейін жүзеге асырамын.

¹³ Ұлдарының зұлымдығы үшін оларды біржолата жазалайтындымды Елиге хабарлағанмын. Ол ұлдарының Құдайды қорлағандарын біліп жүрсе де, оларды жүгендеп, тоқтатқан емес.

¹⁴ Сол себепті Мен: Елидің отбасы өз кінәсының зардабынан* ешқашан не құрбандық, не басқа да сый-тарту арқылы арыла алмайды деп ант еттім.

¹⁵ Бұдан соң Самуил қайтадан орнына барып жатты. Ертеңгісін Жаратқан Иенің киелі үйінің есігін ашты, ал Құдайдың аян еткен сөздерін Елиге айтып беруге дәті бармады. ¹⁶ Бірақ Ели оны:

— Самуил, балам, — деп, қасына шақырып алды.

— Құлағым сізде, ата, — деп жауап берді ол. ¹⁷ Ели:

— Құдай саған не деді? Оны менен жасырма. Егерде Құдайдың өзіне білдіргендерін түгелдей айтпай, бір нәрсесін жасырып қалсаң, Ол сені жазалаған үстіне жазаласын! — деді.

¹⁸ Сонда Самуил ештеңені бүкпестен бәрін айтып берді. Ели:

— Ол Жаратқан Ие ғой, Оның әділ еркі орындалсын,* — деді.

¹⁹ Ал Самуил есейіп, өсе берді. Құдайдың Өзі жар болып, оған алдын ала хабарлап айтқан сөздерінің бәрі де жүзеге асып отырды. ²⁰ Сонда бір шеті солтүстіктегі Дан мен келесі шеті оңтүстіктегі Бер-Шебаның аралығында тұрып жатқан бүкіл Израил елі Самуилдің Жаратқан Иенің пайғамбары екендігіне көз жеткізді. ²¹ Тәңір Ие Самуилге сөзін арнап, Өзінің кім екенін ашқан Шилода оған аян беруін жалғастыра берді.

4 ¹ Осылай Самуилдің айтқандары бүкіл Израил халқына кеңінен тарап жатты.

*¹⁴ Немесе: олардың жаман қылықтарынан.

*¹⁸ Немесе: орындалады.

*Келісім сандығының жау қолына түсіп,
Ели мен ұлдарының жазаларын тартуы*

Сол тұста исаилдік жасақшылар філістірлерге* қарсы соғысқа аттанды. Олар Әбен-Езер қаласының маңында, ал філістірлер Эфектің қасында қостарын тікті. ² Жау әскерін сапқа тұрғызып, шабуылға шықты. Кескілескен шайқаста исаилдіктер жеңіліп, төрт мыңдай адамы ұрыс даласында қаза тапты. ³ Қалғандары әскер қосына оралғанда Исаилдің рубасылары ақылдасып: «Жаратқан Ие бүгін неліктен філістірлердің бізді талқандап жеңулеріне жол берді? Жаратқан Иенің келісім сандығын Шилодан осында алдыртайық. Сонда ол ортамызда болып, бізді жау қолынан құтқарып алады», — деп ұйғарды. ⁴ Сонымен Шилоға бірнеше адам жіберіп, олар Әлемнің Иесінің келісім сандығын алып келді. Оның жер бетіндегі «тағы» сандық қақпағының үстіндегі керуб мүсіндерінің ортасында болды.* Елидің ұлдары Опни мен Пінехес те сол жерге келісім сандығымен бірге келген еді.

⁵ Жаратқан Иенің келісім сандығы әскер қосына жеткізілген кезде исаилдіктердің қуанышты айқайынан жер жаңғырықты. ⁶ Айқай-шуды естіген філістірлер: «Исаилдіктердің қосындағы бұл не деген айқай-шу?» — деп таңғалысты.

Олар қарсыластарына Жаратқан Иенің сандығы әкелінді деген хабарды біліп алғаннан кейін ⁷ үрейлері ұшып: «Олардың тәңірлері араларына келіпті! — десті. — Біз енді құрмыз! Бұрын-сонды мұндай нәрсе болып көрген емес! ⁸ Сорладық! Осы құдіретті тәңірлерден* бізді кім құтқара алады? Олар айдалада әр түрлі апаттар жіберіп, мысырлықтарды құртқан еді ғой! ⁹ Кәне, філістірлер, нығайыңдар! Батыл да ер жүрек болыңдар! Әйтпесе исаилдіктердің сендерге құл болып келгеніндей, енді сендер олардың құлдары боласыңдар. Ендеше нағыз батырларша жан аямай соғысыңдар!» — деп жауынгерлерін жігерлендірді.

*1 Філістірлер: «Жазба туралы мәліметті» қараңыз.

*4 Құдай сол жерде Исаил халқының өкілдеріне аян беріп, Өзінің еркін білдіруге уәде берген еді. Алайда соның шарты — халықтың Құдайға адал болып, бағынып жүрулері еді (Мысыр. шығу 19:3-6; 25:10,17-22; 27:21).

*8 Немесе: құдайлардан. (Көп тәңірлерге табынатын філістір халқы жалғыз Құдай Иені әлі танымайтын.)

¹⁰Содан філістірлер жан сала шайқасып, исаилдіктер ойсырай жеңілді. Барлығы бытырап, әркім өз үйіне қашып кетті. Қырғынның зор болғаны сонша, отыз мың исаилдік жаяу әскердің өліктері ұрыс даласында қалды. ¹¹Құдайдың келісім сандығы жаудың қолына түсіп, Елидің екі ұлы Опни мен Пінехес қаза тапты.

¹²Шайқасып жатқандардың арасынан Бунямин руының бір адамы сытылып шығып, жүгірген бойы сол күні Шилоға жетті. Ол қатты қайғырып, көйлегінің өңірін айыра жыртып, басына топырақ сеуіп алыпты. ¹³Сол кезде Құдайдың келісім сандығын уайымдап, жүрегі қобалжып елегізген Ели қақпа алдында, жол жиегіндегі орындығында отырған еді. Хабаршы қалаға келіп, болған жайдың бәрін айтып бергенде күллі халық айқай салып жоқтай бастады.

¹⁴Зарлы айқайды естіген Ели: «Мынау не қылған айқай-шу?» — деп сұрады. Сонда жаңағы кісі болған оқиғаны айтып беру үшін жүгіріп оның қасына келді. ¹⁵Елидің жасы тоқсан сегізде болатын, ол көзі көрмей, соқыр болып қалған еді. ¹⁶Әлгі жігіт оған:

— Мен дәл қазір тікелей ұрыс даласынан келіп отырмын, — деді. Ели:

— Не болғанын айт, балам? — деп сұрағанда, ¹⁷хабаршы:

— Шайқаста Исаил әскері філістірлерден қашуға мәжбүр болды. Көп адам қаза тауып, екі ұлыңыз Опни мен Пінехес те шейіт болды. Құдайдың сандығы жаудың қолына түсті, — деді.

¹⁸Құдайдың келісім сандығы туралы айтылғанда Ели қақпа жанындағы отырған орындығынан шалқалай құлап, жұлыны үзіліп, жан тапсырды. Себебі ол өте кәрі әрі денелі кісі болатын. Ели қырық жыл бойы Исаилдің биі болып келген еді.

¹⁹Бұл кезде Елидің келіні, Пінехестің әйелінің босанатын мезгілі жақындап қалған болатын. Әйел Құдайдың келісім сандығының жау қолына түскені, әрі қайын атасы мен күйеуінің дүние салғаны туралы хабар естігенде сол жерде толғатып, босанды. Алайда толғағы өте ауыр болды. ²⁰Хал үстінде жатқанда қасындағы әйелдер оны: «Қайғырма, ұл тудың», — деп жұбатты. Бірақ ол бұған жауап қайырмады, тіпті көңіл де бөлген жоқ. ²¹Құдайдың келісім сандығы жаудың қолына түсіп, қайын атасы мен күйеуі дүние салғандықтан әйел «Салтанатты ұлылық Исаилді тастап кетті!» — деп, ұлына Иқабод (яғни «Ұлылық жоқ») деген ат қойды. ²²Ол: «Салтанатты ұлылық

Исраилді тастап кетті, себебі Құдайдың келісім сандығы жау қолында!» — деп налыды.

5

*Келісім сандығын олжалаған жаудың
Құдайдың қаһарына ілігуі*

¹Філістірлер Құдайдың келісім сандығын қолға түсіргеннен кейін оны Әбен-Езерден Азот* қаласына алып барды. ²Сол жерде Құдайдың сандығын өздері табынатын тәңір Дагонның ғибадатханасына кіргізіп, оның мүсінінің қасына қойды. ³Азоттықтар келесі күні ертемен тұрып, ғибадатханаға келгенде Дагонның мүсіні Жаратқан Иенің сандығының алдында етпетінен құлап жатыр екен! Олар мүсінді көтеріп, бұрынғы орнына қойды. ⁴Бірақ келесі күні де ертеңгісін ерте тұрып, қарағанда Дагон қайтадан Жаратқан Иенің сандығының алдында етпетінен құлап, ал оның шабылып түскен басы мен қолдары денесінен бөлек есіктің табалдырығында жатты. ⁵Сол себептен Дагонның діни қызметкерлері мен оның Азоттағы ғибадатханасына келушілер күні бүгінге дейін осы табалдырықты баспайды.

⁶Сонда Құдайдың құдіретті қолы Азот пен оның айналасындағыларды қатты жазалап, кесел жіберіп,* денелеріне шиканды ісіктер шығарып азаптады. ⁷Мұны көрген Азот халқы: «Исраилдің Тәңірінің сандығы бұл жерде қалмауға тиіс! Олардың Тәңірі бізді де, өз тәңіріміз Дагонды да қатты жазалап отыр, — деді. ⁸Сонымен хабаршыларын жіберіп, філістірлердің барлық көсемдерін* шақырып алдыртты. Олардан:

— Исраилдің Құдайының сандығымен не істейміз? — деп сұрады. Көсемдер:

— Исраилдің Құдайының сандығын Ғатқа жөнелту керек, — деп шешті де, оны сол жаққа апарғызды.

⁹Бірақ келісім сандығы Ғат қаласына келгенде, Жаратқан Иенің құдіретті қолы оны да қатты жазалап, абыржытты.

*¹ Көне аты Ашдод. Ол Жерорта теңізінің жағалауына жақын орналасқан філістірлердің басты бес қаласының бірі еді (6:17; Елшілер. істері 8:40).

*⁶ Немесе: айналасын қатты жазалап, тышқандарды (яки егеуқұйрықтарды) қаптатып, елді ойрандатты (6:4-5).

*⁸ Сол заманда філістірлердің бес басты қаласының әрқайсысының өз көсемі болып, солар билік жүргізетін.

Жас демей, кәрі демей, Тәңір Ие қаланың тұрғындарының бәріне бірдей індет таратты. Содан оларда жаппай* шиқанды ісіктер шыға бастады.

¹⁰Сонда олар Құдайдың сандығын Ақаронға жіберді, бірақ ол сол қалаға жете салысымен тұрғындары: «Бұлар Исраилдің Құдайының сандығын өзімізді де, бүкіл халқымызды да қыру үшін әкеліп отыр!» — деп айқай-шу шығарды. ¹¹Олар кісілерін жұмсап, філістірлердің барлық көсемдерін шақыртып алып: «Өзіміздің де, халқымыздың да құрып кетпеуі үшін Исраилдің Құдайының сандығын осы жерден өз мекеніне қарай жіберіңіздер!» — деп өтінді. Ажал бүкіл қала халқын қатты үрейлендірді, себебі Құдайдың құдіретті қолы оларды жазалап жатты. ¹²Өлмей тірі қалғандардың денелеріне шиқанды ісіктер шығып, қатты қинады. Қала тұрғындары көмек сұрап көкке қарай жалбарынды.

6

Келісім сандығының қайтарылуы

¹Осылай Жаратқан Иенің келісім сандығы жеті ай бойы філістір жерінде болғаннан кейін ²філістірлер абыз-көріпкелдерін шақырып,* оларға:

— Жаратқан Иенің келісім сандығымен не істеуіміз керек? Оны өз орнына қалай қайтаруға болатынын айтындаршы? — деген сауал қойды. ³Әлгілердің жауабы мынау болды:

— Исраилдің Құдайының келісім сандығын қайтарамыз десендер, оны құр жібермей, айыптарыңды өтейтін сый-тартумен қоса қайтаруларың керек. Сонда ауруларыңнан айығып, Жаратқан Иенің құдіретті қолының өздеріңді неліктен жазалап келгенін ұғарсыңдар. — ⁴Халық:

— Оған айыпты өтейтін қандай сый-тарту жіберу керек? — деп сұрады. Абыз-көріпкелдер былай деп жауап берді:

— Өздерің мен көсемдерің бірдей індетке ұшырағандықтан, көсемдеріңнің санына сәйкес етіп бес-бестен алтын шиқанды ісік пен алтын тышқан* мүсіндерін жіберіңдер! ⁵Ісіктердің және елдеріңді ойрандап жатқан тышқандардың алтын мүсіндерін жасатып, Исраилдің Тәңірінің ұлылығын мойындаңдар! Мүмкін,

*9 Немесе: олардың шаптарында.

*2 Немесе: філістірлер діни қызметкерлері мен сәуегейлерін шақырып.

*4 Немесе: егеуқұйрық (яки басқа бір кеміргіш).

Ол сонда өздерінді, тәңірлерің мен елдерінді осылай ауыр жазалауын доғарар. ⁶ Бір кездегі мысырлықтар мен пергауын сияқты жүректеріңді қасарыстырмай-ақ қойыңдар! Жаратқан Ие өздеріне құдіретін көрсеткен соң олар исаилдіктерді босатып жіберуге мәжбүр болды емес пе?!

⁷ Ендеше бір жаңа арба жасатыңдар. Оған жақында бұзаулаған, әлі ешқашан жегілмеген екі қашарды жегіп, бұзауларын бөліп алып, қораға қамап қойыңдар. ⁸ Жаратқан Иенің келісім сандығын сол арбаның үстіне орнатуларың керек. Соның жанында Тәңір Иеге айыптарыңды өтеу үшін ұсынып отырған алтын бұйымдарың салынған сандықшаны орналастырыңдар. Содан кейін арбаны бет алған жағына қарай қоя беріп, ⁹ артынан бақылап отырыңдар! Егер арба өз жеріне, Бет-Шамиш қаласына қарай өрлесе, онда осы зор пәлені бізге Жаратқан Иенің Өзінің жібергені. Ал егер арба басқа жаққа қарай бағытталса, онда бізді жазалаған Ол емес екеніне, бұл пәленің басымызға кездейсоқ түскеніне көз жеткіземіз.

¹⁰ Філістірлер айтылғанның бәрін істеп, таяуда бұзаулаған екі қашарды арбаға жегіп, бұзауларын ажыратып алып, қамап тастады. ¹¹ Арбаның үстіне Жаратқан Иенің келісім сандығын орналастырып, жанына ісіктер мен тышқандардың алтын мүсіндері салынған сандықшаны қойды. ¹² Сонда қашарлар бірден Бет-Шамишқа апаратын жолға түсіп алып, не оңға, не солға бұрылмастан, үздіксіз мөңіреумен даңғыл жолмен тура жүріп отырды. Філістір көсемдері олардың соңынан Бет-Шамиштың маңайына дейін еріп келді.

¹³ Бұл қалашықтың халқы сол кезде егін алқабынан бидай жинап жатты. Олар бастарын көтергенде келісім сандығын көріп, қуанышқа кенеліп, шат-шадыман болды. ¹⁴⁻¹⁵ Арба бет-шамиштық Ешуаның егістігіне келіп, сол жердегі зор тастың жанына тоқтады. Леуіліктер* Құдайдың келісім сандығын және алтын бұйымдар салынған сандықшаны арбадан түсіріп, дәу тастың үстіне қойды. Арбаның ағашын отынға жарып, қашарларды құрбандыққа шалды да, Жаратқан Иеге арнап өртеп жіберді. Содан кейін Бет-Шамиштың тұрғындары тағы бірқатар малды құрбандыққа шалып, кейбіреулерін Тәңір Иеге ұсынып өртеп жіберді. ¹⁶ Філістірлердің бес көсемі осының барлығын бақылап тұрып, сол күні Ақаронға қайта оралды.

*¹⁵ Бет-Шамиш леуіліктерге арналған қалалардың бірі болатын (Ешуа 21:13-16).

¹⁷ Олар айыптарының құны ретінде Азот, Газа, Ашқалон, Гат және Ақарон қалаларының атынан Жаратқан Иеге бір-бірден алтын ісік мүсінін ұсынған еді. ¹⁸ Сонымен қатар філістірлердің бес көсемі басқаратын барлық қалаларының санына сәйкес алтын тышқан мүсіндерін де жіберген болатын. Олар қамалмен қоршалған қалалардан басқа маңайындағы ауыл-қыстақтарды да есептеген еді. Үстіне келісім сандығы қойылған сол алып тас күні бүгінге дейін бет-шамштық Ешуаның егістік жерінде айғақ болып әлі де тұр.

¹⁹ Кейін келісім сандығының ішіне қарағандары үшін Жаратқан Ие Бет-Шамштың тұрғындарын жазалап, жетпісін өлтірді. Солардың арасында елу басшы* да болды. Жаратқан Иенің өздеріне тартқызған соншама ауыр жазасына халық қатты қайғырып жоқтап, ²⁰ «Осы Киелі Құдай — Жаратқан Иенің алдында кім тұра алады? Келісім сандығы енді бұл жерден кімдерге апарылуға тиіс?» — деп абыржыды. ²¹ Олар Қырият-Иғарим қаласының тұрғындарына хабаршыларын жұмсап: «Філістірлер Жаратқан Иенің келісім сандығын қайтарып жіберді. Енді келіп, оны өздеріңе алып кетіңдер» деген сәлем жолдады.

7 ¹ Сонда Қырият Иғаримның адамдары келіп, Жаратқан Иенің келісім сандығын өздеріне алып кетті. Оны Абинадап есімді кісінің төбе басындағы үйіне апарып қойды. Оның ұлы Елазарды Құдайдың қызметіне бағыштап, келісім сандығының күзетшісі етіп тағайындады.

Халықтың Құдайға қайтып, жауынан құтқарылуы

² Келісім сандығы Қырият-Иғаримда ұзақ уақытқа, тіпті жиырма жылға қалды. Бүкіл Исраил халқы қайғырып, Жаратқан Иеге бет бұра бастады. ³ Самуил бәріне: «Егер сендер Құдайға шын жүректен қайтамын десеңдер, онда қолдарыңдағы Аштар мен өзге де бөтен тәңірлердің мүсіндерін лақтырып тастаңдар! Жаратқан Иеге шын көңілден мойынсұнып, тек Оған ғана қызмет етіңдер! Сонда Ол сендерді філістірлердің қол астынан құтқарып алады», — деп ескертіп отыратын.

*¹⁹ Немесе: елу жасақшы. (Құдайдың келісім сандығына жақыннан немесе ішіне қарауға діни қызметкерлерден басқаларға тыйым салынған болатын: Ру. санау 4:20.)

⁴ Соңында исаилдіктер Бағал мен Аштар* есімді жалған тәңірлерден бас тартып, тек Жаратқан Иеге ғана қызмет ете бастады.

⁵ Сонда Самуил: «Бүкіл Исаил халқы Миспаға жиналындар! Сол жерде мен сендер үшін Жаратқан Иеге мінажат етіп сиынбақпын», — деп жариялатты.

⁶ Осылайша халық Миспа қаласына жиналды. Олар (күнәларына өкінгендерінің белгісі ретінде) құдықтан су тартып алып, оны Жаратқан Иеге арнап төкті.* Сол күні ораза ұстап: «Біз Жаратқан Иеге қарсы күнә жасап келдік», — деп мойындады.

Мұнан кейін Самуил халыққа Құдайдың еркін білдіріп, билік айтты.

⁷ Алайда філістірлер Исаил халқының Миспаға жиналғаны туралы естігенде олардың көсемдері шабуыл жасамақ болып аттанды. Бұл туралы естіген исаилдіктер олардан қорқып, ⁸ Самуилден: «Бізді філістірлерден құтқарып, аман алып қалсын деп Құдай Иемізге үздіксіз жалбарына көріңіз!» — деп өтінді. ⁹ Сонда Самуил бір қозыны алып, Жаратқан Иеге арнап құрбандыққа шалды. Оны түгел өртеп жіберіп, Исаил халқы үшін дауыстап Жаратқан Иеге жалбарынды. Жаратқан Ие оған құлақ асты.

¹⁰ Самуил құрбандық шалып жатқан кезде жау шабуыл жасап жақындап келді. Бірақ Жаратқан Ие сол заматта өте қатты күн күркіретіп, філістірлердің зәресін ұшырып олар бастары ауған жаққа қарай қаша жөнелді. ¹¹ Сонда исаилдіктер Миспа қаласынан шығып, оларды өкшелей қуып, Бет-Қордан әрі асқанша қырып жойды.

¹² Бұдан кейін Самуил Миспа мен Шен арасына ескерткіш тас орнатып: «Осыған дейін Жаратқан Ие бізге көмектесіп келеді», — деп, оны Әбен-Езер* («Көмек тасы») деп атады.

¹³ Філістірлер осылайша беті қайтарылып, енді Исаил еліне баса-көктеп кірмейтін болды. Самуилдің көзі тірісінде олардың үстіне Жаратқан Иенің құдіретті қолы әрдайым төніп тұрды.

*⁴ Басқа ұлттардың еркек не әйел кейпіндегі Бағал, Аштар есімді жалған тәңірлеріне Құдай халқы да табынып, күнәға батып келген еді (Мысыр. шығу 20:1-6; 32:3-6; Билер 2:1-2, 11-15).

*⁶ Еремия. жоқтауы: 2:19; Марқа 1:4-5.

*¹² Бұл 4:1-де атап өтілген Әбен-Езер қаласынан басқа жер.

¹⁴Філістірлер бұрынырақ Исраилден Ғат пен Ақаронның арасындағы қалаларды тартып алған болатын. Енді израилдіктер соларды тиісті аймақтарымен қоса жау қолынан азат етіп, өздері қайтадан иемденді. Сонымен қатар Амор халқымен* де арада тыныштық орнады.

¹⁵Самуил бүкіл өмір бойы израилдіктердің биі болып өтті.

¹⁶Ол жыл сайын Бет-Ел, Ғылғал және Миспаны аралап, олардағы ғибадат орындарында халыққа билік айтып жүрді.

¹⁷Содан кейін өзінің ата мекені Рамаққа қайтып келіп, Исраилге сол қалада да би ретінде қызмет көрсететін. Бұл жерде Самуил Құдайға арнап құрбандық үстелін орнатты.

8

Халықтың өзіне патша талап етуі

¹Самуил жасы ұлғайып, қартайған шағында өзінің ұлдарын израилдіктердің билері етіп қойды. ²Тұңғышының аты Жоел, кенжесінің аты Абиях еді. Олар Бер-Шебада билік айтатын.

³Алайда ұлдары Самуил сияқты тура жолмен жүрмеді. Олар пайдакүнемдікке салынып, пара алып, шындықты бұрмалап үкім шығаратын болды. ⁴Сонда израилдіктердің рубасылары жиналып, Рамақ қаласына Самуилге барып, ⁵одан: «Өзіңіз білесіз, жасыңыз ұлғайды. Ал ұлдарыңыз сіздің жолыңызбен жүрмей келеді. Сондықтан басқа халықтардағыдай бізге де билік айтатын патшамызды тағайындап беріңіз», — деп өтінді.

⁶«Бізге билік айтатын патшамызды тағайындап беріңіз» деген сөздер Самуилге мүлдем ұнамады. Ол Жаратқан Иеге сиынып, ⁷мынадай жауап алды: «Халықтың айтқандарының бәріне көн. Олар сенен емес, Менен бас тартып, өздеріне патшалық етуіме* қарсы болып тұр. ⁸Мен оларды Мысырдан алып шыққаннан бері Маған адал болмай, бөтен тәңірлерге құлшылық етіп келгендері сияқты, енді саған да солай істеп отыр. ⁹Сонымен, айтқандарына құлақ ас. Бірақ үстерінен билік құратын патшаның еркін оларға мықтап білдірт!»

¹⁰Самуил Жаратқан Иенің барлық сөздерін өзінен патша тағайындауды сұрап отырған халыққа жеткізіп, ¹¹былай деді:

*¹⁴ Амор халқы: Жаратылыс. баст. 14:7,13; 15:16; Мысыр. шығу 3:8.

*⁷ Исраил халқымен Синай тауында жасаған келісіміне сай Жаратқан Иенің Өзі — олардың Патшасы (Мысыр. шығу 16:8; 20:2; Заң. қайтал. 17:14-20; Забур жыр. 99:3).

— Сендерді басқаратын патшаның мынадай хұқықтары болады: ол сендердің ұлдарыңды алып, өзінің соғыс күймелері мен аттарын қаратып қояды. Олар күймелердің алдында жүгіріп отыратын болады. ¹² Олардың кейбіреулерін әскери мыңбасылары мен елубасылары етіп тағайындайды, ал қалғандарына өзінің жерлерін өңдетіп, егінін орғызып, қару-жарақтар мен соғыс күймелерінің жабдығын жасатып қояды. ¹³ Қыздарыңды сарайына иісмай жасаушы, аспаз, нан пісіруші етіп алып кетеді.

¹⁴ Патшаларың сендердің ең жақсы егіндіктеріңді, жүзімдіктеріңді, зәйтүн бақтарыңды тартып алып, өз нөкерлеріне береді. ¹⁵ Ол, сондай-ақ, өздеріңнің егіндіктерің мен жүзім бақтарыңнан жинаған өнімдеріңнің оннан бір бөлігін алып, уәзірлері мен басқа да қызметкерлеріне береді. ¹⁶ Ең жақсы құл-күндеріңді, мүйізді ірі қараларың* мен есектеріңді алып, өз жұмыстарына салады. ¹⁷ Ұсақ малдарыңның оннан бірін де соған алым-салыққа беріп, өздерің де оның құлы болып қаласындар. ¹⁸ Осылар орындалғанда өздерің тілеп алған патшаларыңнан құтқаруды сұрап жалбарынасындар, бірақ Жаратқан Ие сол кезде құлақ аспайтын болады!

¹⁹ Алайда халық Самуилдің айтқандарын тыңдағысы келмей:

— Жоқ, өз патшамыз болсын! ²⁰ Сонда біз де басқа халықтар сияқты боламыз. Патшамыз бізге билік жүргізіп, алдымызда бізді бастап жүріп, соғыстарымызды жүргізетін болады», — деп тұрып алды.

²¹ Самуил халықтың айтқандарын тыңдағаннан кейін Жаратқан Иеге сиынып бәрін айтып берді. ²² Тәңір Иенің жауабы мынау болды: «Халықтың айтқанына көніп, патшасын тағайындап бер!» — Сонда Самуил оларды:

— Әзірше өз қалаларыңа бара беріндер, — деп қайтарып жіберді.

9

Самуилдің Саулмен кездесуі

¹ Сол кезде Бунямин руында Қиш есімді өте бай, асқан беделді бір адам бар болатын. Бұл кісі Әбиелдің ұлы, Серордың немересі, Бехораттың шөбересі, Афияхтың шөпшегі еді. ² Қиштың Саул* атты аса келбетті ұлы болды. Исраилдіктердің

*¹⁶ Немесе: жастарыңды.

*² Саул Талут деп те аталады.

ішінде оған тең келетіндей денелі жігіт жоқ еді. Кез келген адамның бойы оның иығынан ғана келетін.

³ Бірде Қиштың есектері адасып, жоғалып кетті. Сонда ол Саулды: «Балам, қызметшілердің біреуін ертіп алып, есектерді іздеуге шықсаңшы», — деп жұмсады. ⁴ Олар Ефрем руының таулы жерін және Шалишаның маңайын аралап шыққанмен таба алмады. Содан Шағалимға барғанда есектері сол аймақта да жоқ болып шықты. Кейін Буняминнің* жерін шарлап, жоқтарының ізіне түсе алмады.

⁵ Ақырында Сұфтың үрім-бұтағы мекендеген жерге жеткенде Саул өзіне еріп жүрген қызметшіге:

— Енді үйге қайтайық. Әйтпесе әкем есектерді емес, бізді уайымдап қалар, — деді. ⁶ Ал қызметші:

— Осы қалада Құдайдың адамы* тұрады емес пе? Ол өте абыройлы, айтқандарының барлығы шындыққа айналады. Кәне, соған барайық. Мүмкін, қайдан іздеу керек екенін айтып берер, — деп ұсыныс жасады. ⁷ Саул:

— Жарайды, барайық, бірақ оған не сыйлаймыз? Дорбаларымызда нан да қалмады, енді Құдайдың адамына сыйлайтындай еш тартуымыз жоқ. Әлде, бірденеміз бар ма? — дегенде, ⁸ қызметші:

— Менде бір ширек мысқалдық* күміс бар. Соны Құдайдың адамына сыйға тартып, есектерімізді қай жерден іздеу керек екенін сұрап, біліп алайық, — деп жауап берді.

⁹⁻¹⁰ — Жақсы, жүр, кеттік! — деп Саул келісті. Сонымен олар Құдайдың адамы тұратын қалаға жетті.

Бұрын Исраилде біреу Құдайдан бір нәрсені сұрап білгісі келгенде: «Жүр, Тәңір аян беретін көріпкелге барайық!» — дейтін. Қазір пайғамбар делінгендер сол заманда Тәңір аян беретін көріпкел деп аталатын. ¹¹ Сонымен Саул мен қызметші жігіт қала орналасқан төбеге көтеріліп бара жатқанда су алуға шыққан қыздарды кездестіріп, олардан:

— Тәңір аян беретін көріпкел осында ма? — деп сұрады.

¹² — Иә, осында, алдарыңызда кетіп бара жатыр, — деп жауап берді олар. — Тезірек барыңыздар. Ол қаламызға бүгін ғана келді. Қазір халық ғибадат ететін орында* құрбан шал-

*4 Немесе: Яминнің.

*6 Яки: пайғамбары (9:9-10).

*8 Ширек мысқалдың салмағы үш грамдай.

*12 Немесе: төбе басында.

мақшы. ¹³ Қалаға кіре салысымен оны құрбандық асына кетіп қалмас бұрын тауып алыңыздар. Ол келіп, батасын бермейінше асқа шақырылғандар тамақтан ауыз тимейді. Ал енді асығыңыздар, оған әлі де кездесіп қаларсыздар. — ¹⁴ Екеуі қалаға көтеріліп, кіре бергенде ғибадат орнына бармақшы болған Самуил оларға қарсы ұшырасты.

¹⁵ Ал Жаратқан Ие Саулдың келерінен бір күн бұрын Самуилге аян беріп былай деген болатын: ¹⁶ «Ертең осы уақытта саған Бунямин жерінен бір адамды жіберемін. Соны меншікті халқым Исраилдің басшысы етіп тағайында!» Ол халқымды філістірлердің қол астынан азат етеді. Халқымның қиналған айқайы құлағыма жетіп, оларға назар аударып келемін».

¹⁷ Енді Самуил Саулды көргенде Жаратқан Ие оған: «Саған айтқан адамым, міне, осы. Ол халқымды басқаратын болады», — деп білдірді. ¹⁸ Алайда қала қақпасының тұсында Саул Самуилге жақындап келіп:

— Тәңір аян беретін көріпкелдің үйі қайда екенін айтып жібермейсіз бе? — деп өтінді. ¹⁹ Самуил оған:

— Сол кісі менмін. Менен бұрын төбе басындағы ғибадат орнына көтеріле бер. Бүгін сендер құрбандық асына менімен бірге қатысасындар. Ертең ертемен жолға шығарып, көкейіңдегі мәселеріңнің бәрін айтып беремін. ²⁰ Осыдан үш күн бұрын жоғалып кеткен есектерің туралы уайымдамай-ақ қой, олар табылды. Ал енді, бүкіл Исраил елінің қалаулысы өзің және әкеңнің әулеті емессіңдер ме? — деді. ²¹ Бірақ Саул:

— Мен шыққан Бунямин руы Исраил руларының ішіндегі ең кішісі, әулетім де сол рудың ішіндегі ең шағыны. Маған мұны неліктен айтып тұрсыз? — деп сұрады.

²² Ғибадат орнына жеткен соң Самуил Саул мен оның қызметшісін отыз шақты қонақ жиналған үлкен бөлмеге кіргізіп, төрге отырғызды. ²³ Аспазға: «Мен өзіңе бөлек алып қой деп берген етті әкел!» — деп тапсырды. ²⁴ Аспаз сан етін түгелімен әкеліп,* Саулдың алдына қойды. Самуил:

*¹⁶ Яки: басшысы етіп, оған май жағу рәсімін жаса! (10:1; Түсіндірмені де қараңыз.)

*²⁴ Осы үлес әдетте Құдайға бағышталған діни қызметкерлерге арналатын (Мысыр. шығу 29:22,27). Бұл жерде Самуил Саулдың да енді Құдайдың қызметіне бағышталатынын білдірді.

— Мынау саған арнап бөлек қойылған ет. Алып, жей бер. Мен: «Жұртты қонаққа шақырдым» деген кезден бастап ол саған арналып, дәл осы сәт үшін бөлек қойылды, — деді.

Осылайша Саул Самуилмен дастарқандас болды. ²⁵ Кейін олар ғибадат орнынан төмен түсіп, қалаға қайтты. Сол жерде Самуил Саулмен үйінің төбесіндегі жайпақ шатырда отырып* әңгімелесті.

Саулдың басшылыққа тағайындалуы

²⁶ Келесі күні таң ата Самуил үй төбесіндегі қонақ бөлмеде түнеп шыққан Саулға: «Түрегел, мен сені шығарып салайын», — деп дауыстады. Саул орнынан тұрған соң, Самуил оны ертіп, сыртқа шықты. ²⁷ Олар төмен түсіп, қала шетіне жеткенде Самуил: «Қызметшің алға қарай жүре берсін, — деп бұйырды. Қызметші ілгері кеткеннен кейін Самуил Саулға: — Енді өзін кідіре тұр, саған Құдайдың не айтқандарын білдірейін», — деді.

10 ¹ Самуил майға толған құтысын алып, одан Саулдың басына құйды. Оның бетінен сүйіп, былай деді: «Жаратқан Ие сені Өзінің меншігінің басшысы етіп тағайындады! ² Соның белгісі мынау болады: сен қазір қасымнан кетіп, Бунямин жерінің шекарасындағы Селсаққа жеткенде Рахиланың қабірінің жанында екі адамды кездестіресің. Олар саған: «Сен іздеген есектер табылды. Бірақ әкең енді оларды емес, сені ойлап, балама не болды екен деп уайымдап жатыр», — дейтін болады.

³ Әрі қарай жүріп, Табордағы еменді тоғайға* жеткенінде саған Бетелге** Құдайға құлшылық етуге бара жатқан үш адам жолығады. Біреуі үш жас лақ, екіншісі үш күлше нан, үшіншісі бір торсық шарап көтеріп бара жатады. ⁴ Олар сенімен амандық сұрасып, екі нан береді, бергенін аласың.

---

*²⁵ Сол елдегі үй төбелері жайпақ, әрі шығып демалуға ыңғайлы болатын. Кейде қонақтарға арналған күрке тігіліп, бөлмелер де салынатын (Патша. 2-ж. 11:2).

*³ Немесе: Табордағы үлкен еменге (яки шетенге).

**³ Жаратылыс. баст. 28:19.

⁵ Содан кейін сен Құдайдың Гибея қаласына* келесің. Сол жерде філістірлердің жасақшылар тобы** да орналасқан. Оған жақындағанда ғибадат орнынан төмен түсіп келе жатқан бір топ пайғамбарды кездестіресің. Олар даңғыра, сыбызғы және ішекті аспаптар тартып, ерекше көңіл күйімен Құдайды мадақтап келе жатады. ⁶ Сонда Жаратқан Иенің Рухы саған құдіретпен қонып, сен де олармен бірге ерекше күйге еніп, Құдайды мадақтайсың. Сол сәтте жан дүниең өзгеріп, басқа адам болып кетесің. ⁷ Осының бәрі орындалғанда өзің дұрыс дегеннің бәрін істей бер. Себебі Құдай саған жар болады.

⁸ Содан кейін менен бұрын Ғылғалға бар. Өзім де міндетті түрде сол жерге қасыңа барып құрбандық шалып, Құдайға арнап өртеп жіберемін. Сондай-ақ, ризашылық құрбандықтарын да шаламын. Мен келгенше бір жеті күт! Сол жерде бұдан былай не істейтінінді айтамын».

⁹ Саул Самуилдің қасынан бұрылып, әрі қарай кетісімен-ақ Құдай Саулдың жан дүниесін өзгертіп, оны басқа адам етіп қойды. Самуилдің алдын ала айтқан өзге белгілерінің барлығы да сол күні іске асты. ¹⁰ Қызметші екеуі Гибеяға келгенде бірден алдарынан бір топ пайғамбар жолықты. Құдайдың Рухы кенеттен Саулға қонып, ол пайғамбарлардың арасында ерекше көңіл күйіне еніп, Құдайды мадақтай бастады.

¹¹ Саулды бұрыннан танитындар оның пайғамбарлармен бірге ерекше күйге түсіп, Құдайды мадақтап жүргенін көргенде: «Қиштың баласына не болған? Саул да пайғамбарлардың арасында ма екен?» — десті. ¹² Сол жердегі бір адам: «Ал олардың әкесі кім екен?» — деп сұрады.* «Саул да пайғамбарлардың арасында ма екен?» деген мәтел осылай пайда болды. ¹³ Бойын билеген ерекше көңіл күйі тынышталғаннан кейін Саул Құдайға құлшылық ететін төбе басына көтерілді.

¹⁴ Содан соң ағасы Саул мен қызметшіге кездесіп:

— Сендер қайда барып келдіңдер? — деп сұрады. Саул:

— Біз есектерді іздедік. Оларды таба алмағаннан кейін Самуилге кіріп шықтық, — деді.

¹⁵ — Ол сендерге не айтты? — деп сұрады ағасы.

*5 Немесе: Құдайдың меншікті төбесіне. (Түпнұсқадағы Гибея сөзі «төбе» дегенді білдіреді. Гибея Саул тұрған қала болатын: 10:26; 11:4; 15:23.)

**5 Немесе: філістірлердің (елге үстемдік жүргізуін білдіретін) бағанасы.

*12 Бұл, пайғамбарлар тобын не Самуилдің өзін кекете айтылған сөз шығар. (Саулдың өз әкесі өте беделді адам болатын: 9:1.)

¹⁶— Бізге: «Есектерің табылды» деді. — Бірақ Саул Самуилдің өзіне патшалық туралы айтқандары жайлы тіс жармады.

¹⁷Содан соң Самуил Израил халқын Жаратқан Иенің алдына Миспаға жиналуға шақырды. ¹⁸Сол жерде оларға былай деді:

— Израилдің сиынатын Құдай Иесі мынаны айтады: Израил, сендерді Мысырдан алып шығып, мысырлықтардың және өздеріңді қанаған барлық басқа да патшалықтардың езгісінен азат еткен Менмін!

¹⁹Алайда сендер бүгін Құдайларыңнан — өздеріңді күллі пәлелер мен қиыншылықтардан құтқаратын Оның Өзінен бас тартып, Оған: «Бізге патша тағайындап бер!» — дейсіңдер. Олай болса, ру, әулеттеріңнің ретімен Жаратқан Иенің алдына келіп, тұрыңдар!

²⁰Самуил Израилдің барлық руларының басшыларын алға шығарғанда, Бунямин руы таңдалды.* ²¹Содан ол Бунямин руының өкілдерін алға шығарды. Сонда Матридың үрім-бұтағы, ал ақыр соңында сол әулеттің ішінде Қиш ұлы Саул таңдалды. Бірақ олар Саулды іздегенде, ол жоқ болып шықты. ²²Сонда халық қайтадан: «Ендігі сол адам келді ме екен?» — деп сұрағанда, Жаратқан Иенің жауабы мынау болды: «Ол қазір жүктің арасында жасырынып жатыр». ²³Олар сол жерге жүгіріп барып, оны алып келді. Саул халықтың ортасында тұрғанда барлығының бойы оның иығынан ғана келді. ²⁴Самуил халыққа:

— Жаратқан Иенің тандағанын көріп тұрсыңдар ма? Халық арасында оған сай келетін ешкім жоқ, — деді. Сонда күллі халық:

— Патшамыз жасасын! — деп ұрандап айқай салды.

²⁵Ал Самуил бүкіл халыққа патшаның құқықтары мен міндеттері туралы баяндап айтып берді. Соларды бір кітапқа жазып, оны Жаратқан Иенің алдына сақтап қойды.* Содан соң жиналысты таратып, халықты үйлеріне жіберді.

²⁶Саул да Гибеяға үйіне қайтты. Бірнеше батыл жігіттердің жүректеріне Құдай әсер етіп, оларды Саулға ілестірді. ²⁷Бірақ кейбір қара ниеттілер: «Немене, бізді құтқаратын осы ма?» — деп, Саулды менсінбей, ешбір сыйлық ұсынбады. Алайда Саул олардың мұнысын байқамағандай болды.

*²⁰ Таңдалу не қасиетті жеребе бойынша, не Құдайдың пайғамбарға білдірген сөзі арқылы болған шығар (14:36-42; Мысыр. шығу 28:30).

*²⁵ Яки: оны (діни қызметкерлердің қолдарына тапсырып) Жаратқан Иенің алдына сақтап қойғызды.

11 Саулдың алғашқы жеңісі және патшалыққа бекітілуі

1* Сол шамада Аммон халқының патшасы Нахаш соғысқа аттанып, Израилдің Галахад аймағындағы Ябес қаласына қарсы әскерін орналастырды. Қала тұрғындары оған:

— Бізбен бітім жасасыңыз, сонда сіздің билігіңізге мойын-сұнамыз, — деген өтініш жасады. 2 Ал Нахаш:

— Жарайды, бітім жасасайық. Тек бір шартым бар: әрқайсыларыңның оң көздеріңді ойып аламын. Осылай бүкіл Израилді масқараламақпын, — деп жауап берді. 3 Сонда Ябес қаласының басшылары:

— Бізге Израилдің барлық жеріне хабаршыларымызды жіберуге жеті күнге мұрсат беріңіз. Егер бізді құтқаратын ешкім табылмаса, онда алдыңыздан шығамыз, — деді.

4 Хабаршылар Саул тұратын Гибей қаласына да келіп, осы жайтты айтып бергенде, күллі халық дауыстап жылай бастады. 5 Осы кезде Саул өгіздерін айдап, егін даласынан келе жатқан еді. Ол: «Мына халыққа осыншама еңіреп жылайтындай не болған?» — дегенде, ябистіктердің жеткізген хабарын оған айтып берді.

6 Саул бұл сөздерді естігенде Құдайдың Рухы оған қонып, бойын қатты ашу кернеді. 7 Ол пар өгізді сойып, шауып бөлшектеп, бөліктерін хабаршыларға беріп, соларды Израилдің шет-шетіне жұмсады. Хабаршыларға: «Кімде-кім Саул мен Самуилдің соңынан еріп аттанбаса, соның өгіздерімен де дәл осылай болады!» — деп жар салуға бұйырды. Сонда Жаратқан Иенің жіберген қорқынышы бүкіл халықты билеп, барлығы бір адамдай жорыққа аттанды. 8 Саул оларды Безек деген жерде жинап, байқаудан өткізіп, санақ жүргізді. Израилдің басқа руларынан үш жүз мың, ал Яһуда руынан отыз мың адамның* шыққаны белгілі болды.

*1 Уади Құмырандағы үңгірлерден табылған бір өте көне қолжазбада осы аятқа мынадай түсіндірме бар: «Сол кезде Аммон патшасы Нахаш Иордан өзенінің ар жағын мекендеген Ғад пен Рубен руларына зорлық-зомбылық жасап, әрбір ер адамның оң көзін ойдырып тастаған болатын. Израилді құтқаратын ешкім болмады, ал жеті мың адам аммондықтардан Галахадтағы Ябес қаласына қашып кеткен еді» (12:12).

*8 Немесе: үш жүз, ал Яһуда руынан отыз әскери бөлімнің (яки әулеттің ер адамының).

⁹ Ябестің халқына келген хабаршылары арқылы: «Ертең күн қыза құтқарыласыңдар!» — деген сәлем жіберілді. Хабаршылардың осы сөздерін естіген қала тұрғындары қатты қуанып, ¹⁰ аммондықтарға: «Ертең алдыңыздан шығамыз, сонда бізге дұрыс деп тапқандарыңызды істерсіздер», — деген хабар жолдады.

¹¹ Келесі күні Саул жасақшыларын үш топқа бөлді. Таң ата олар аммондық әскердің орналасқан жеріне кенеттен лап қойып, күн қызғанша олардың күл-талқанын шығарды. Тірі қалғандары бас сауғалап, бір-бірден бытырап қашып кетті.

¹² Содан соң халық Самуилге:

— «Бізге патша болатын Саул ма?» деген адамдар қайда? Оларды қолымызға табыстаңыз, көздерін құртайық! — деді.

¹³ Бірақ Саул:

— Бүгін ешкімді өлтіруге болмайды, себебі осы күні Жаратқан Ие Исраилді құтқарды ғой! — деп қарсы болды.

¹⁴ Ал Самуил халыққа былай деп үндеу салды: «Ғылғалға барып, жаңа патшаны қайтадан бекітейік!»

¹⁵ Барлығы Ғылғалға барып, сол жерде Жаратқан Иенің алдында Саулды патша етіп бекітті. Олар Жаратқан Иеге арнап ризашылық құрбандықтарын* ұсынып, Саул мен барлық исраилдіктер үлкен той жасады.

12

Самуилдің би ретіндегі қоштасу сөзі

¹ Бүкіл Исраилден жиналып тұрғандарға Самуил былай деп сөз сөйледі:

— Уа, халайық, мен айтқандарыңның бәріне құлақ асып, патша тағайындап бердім. ² Енді, міне, сендерді бастап жүретін патшаларың осы. Ал мен қартайдым, басымды ақ қырау шалды. Ұлдарым да осында, сендердің араларыңда. Жас шағымнан осы күнге дейін мен өздеріңді басқарып келдім.

³ Қазір алдарыңда тұрмын. Жаратқан Иенің және Оның тағайындаған патшасының* алдында маған қарсы куә болыңдар: мен кімнің өгізін не есегін тартып алдым? Кімге қулық-

*¹⁵ Мысыр. шығу 20:24; Леуілік. 7:12-17; 22:18-30.

*³ Яки: Өзі тағайындаған мәсіхтің (2:10,35; 10:1).

сұмдық жасап, жәбір көрсеттім? Кімнен пара алып, әділдікті бұрмаладым? Егер солай істеген болсам, оның бәрін қайтарып беруге дайынмын. — ⁴ Жиналып тұрғандар:

— Сіз біздің ешқайсымызға қулық-сұмдық жасап, жәбір көрсеткен жоқсыз. Ешкімнен ешқандай пара алған да емессіз, — деп жауап берді. ⁵ Сонда Самуил:

— Ендеше сендердің маған тағатын ешбір айыптарыңның жоқ екендігіне Жаратқан Иенің Өзі және Оның тағайындаған патшасы бүгін куә болсын! — деді. Халық:

— Жарайды, куә болсын! — деп жауап бергенде, ⁶ Самуил оларға былай деді:

— Мұса мен Һаронды тағайындап, ата-бабаларыңды Мысырдан алып шыққан Жаратқан Ие куә! ⁷ Ал енді, осы жерде тұра тұрыңдар. Мен Жаратқан Иенің алдында Оның сендерге және ата-бабаларыңа жасаған барлық игі істерін естеріңе салып, дәлел келтірейін. ⁸ Жақып Мысырға көшіп кеткеннен кейін ата-бабаларың Өзіне дауыстап жалбарынғанда Жаратқан Ие Мұса мен Һаронды жіберді. Олар ата-бабаларыңды Мысырдан бастап алып шығып, осы жерге қоныстандырды.

⁹ Бірақ ата-бабаларың Құдай Иелерін менсінбей, ұмытып кетті. Сол себепті Ол халқынан бас тартып, оларды өздеріне қарсы соғыс ашқан Хазор қаласының қолбасшысы Сісераның әрі філістірлердің және Моаб патшасының қолдарына берді.

¹⁰ Сол кездерде олар Жаратқан Иеге дауыстап жалбарынып: «Біз күнә жасадық. Сенен, Жаратқан Иемізден, безіп кетіп, Бағал мен Аштарға құлшылық етіп келеміз. Ал енді, бізді жау қолынан құтқара гөр, Өзіңе қызмет ететін боламыз», — дейтін.

¹¹ Сонда Жаратқан Ие сендерге Еруб-Бағал, Бедан, Ефтах, Самуилді* жіберіп, айнала қоршаған барлық жауларыңнан азат етті. Осылай тыныштықта өмір сүрдіңдер. ¹² Алайда Аммон патшасы Нахаш сендерге қарсы шабуылға шыққанда, Құдай Иенің Өзі сендердің Патшаларың бола тұра: «Бізді бір патша басқарсын!» — деп маған талап қойдыңдар. ¹³ Ал енді, міне, өздерің таңдап алып, талап еткен патшаларың! Жаратқан Иенің сендерге берген патшасы осы. ¹⁴ Лайым Жаратқан Иені терең қастерлеп, Оған қызмет етіндер, Оның айтқандарына құлақ асып, берген өсиеттеріне қарсы бас көтермендер! Осылайша өздерің де, басқаратын патшаларың да Құдай Иенің тура жолы-

*¹¹ Яки: Гедеон, Барақ, Ефтах, Самсонды (Билер 7:1; 4:15; 12:1; 15:20).

мен жүріңдер! ¹⁵ Ал егер Жаратқан Иенің айтқандарына құлақ аспай, Оның өсиеттеріне қарсы шықсандар, Ол ата-бабаларыңды қалай жазалаған болса, сендерді де солай жазалайтын болады.

¹⁶ Енді осы жерде тұрып, көз алдарыңда Тәңір Иенің жасайтын зор кереметін көріңдер! ¹⁷ Қазір бидай орылып жатқан кез. (Осы мерзімде ешқашан жауын жаумайтынын білесіңдер.) Бірақ мен Құдай Иеге сиынып өтінгенде Ол күн күркіретіп, жаңбыр жауғызады. Осылай сендер өз беттеріңше* патша талап еткендіктерің арқылы Жаратқан Иенің алдында қандай өрескел жамандық жасағандықтарыңа көз жеткізесіңдер.

¹⁸ Содан соң Самуил дауыстап сыйынғанда Тәңір Ие күн күркіретіп, жаңбыр жауғызды. Осыны көрген бүкіл халық Жаратқан Ие мен Самуилден қатты сескеніп, оларды терең қастерлейтін болды. ¹⁹ Олар Самуилден өтініп:

— Құдай Иенізге бізді өлтірмесін деп пенделеріңіз үшін сиына көріңізші, тақсыр. Жасаған басқа күнәларымызға қоса біз өз бетімізше патша талап етіп, тағы бір рет күнәға баттық, — деді. ²⁰ Самуил былай деп жауап берді:

— Қорықпандар! Сендер расында да жамандық жасадыңдар, алайда бұдан былай Жаратқан Иеден бас тартпаңдар! Керісінше, Жаратқан Иеге шын жүректен мойынсұнып, қызмет етіп, ²¹ жалған тәңірлердің соңынан еріп кетпеңдер! Жалған деген аттары бар, сондықтан ешкімді құтқара да алмайды, олардан ешқандай пайда да жоқ. ²² Жаратқан Ие сендерді өз халқы етіп таңдап алған болатын. Енді Ол Өзінің ұлы даңқына бола* меншікті халқын тастамақ та емес.

²³ Мен де сендер үшін Жаратқан Иеге жалынып сиынуды қойып, Оған қарсы күнә жасаудан аулақ болайын! Қайта, сендерге ізгі де дұрыс жолды көрсете бермекпін. ²⁴ Сонымен, әрқашан Оның сендер үшін жасаған зор кереметтерін есте тұтып, Жаратқан Иені терең қастерлеп, шын жүректен Оған қызмет етіңдер! ²⁵ Ал егер жамандық істей берсеңдер, онда патшаларыңмен қоса өздерің де құрып кетесіңдер.

---

*¹⁷ Яки: өздерің үшін (8:5-8).

*²² Яки: Өзінің ұлы атына бола (Мысыр. шығу 9:16; 20:24).

13 Саулдың Құдайға толық сенбей, айтқанына бағынбауы

¹Осылай бір жыл өтіп кеткен еді. Израилге патшалық құрғанына екі жыл толғанда Саул* ²исраилдіктердің арасынан үш мың ер адамды тандап алды. Олардың екі мыңын өзімен бірге Миқмаста және Бетел қырларында, ал бір мыңын тұңғышы Жонатанмен бірге Буняминдегі Гибейда орналастырды. Қалған адамдарды үйлеріне қайтарып жіберді.

³Бірде Жонатан філістірлердің Гебадағы қарауыл тобына шабуыл жасады. Філістірлер осы туралы естігендіктен, Саул бүкіл елде керней тартқызып, «Израилдіктер* құлақ салсын!» — деп жариялатты. ⁴Сонда барлық халық: «Саул філістірлердің қарауыл тобына шабуыл жасап, енді олар Израилге өшігіп отыр!» — дегенді естіп, ер адамдар Саулға қосылу үшін Ғылғалға жиналды. ⁵Філістірлер де Израилге қарсы соғыс әскерін жинады: олардың үш мың соғыс күймесі, соларға мінетін алты мың жауынгері* және теңіз жағалауындағы құм қиыршықтарындай сансыз жаяу жасақшылары болды. Олар аттанып келіп, Бет-Әбеннің шығыс жағындағы Миқмасқа орнығып алды. ⁶Жау жан-жақтан тықсырып, өз сарбаздарының жағдайының қиындағанын көрген Израил халқы қашып кетіп, үңгірлер мен шатқалдарды,* жартастардың қуыстарын, шұңқырлар мен жер астындағы су қоймаларын паналады. ⁷Кейбіреулері* тіпті Иордан өзенінен өтіп, Ғад пен Ғалахад аймағына қашып құтылды.

Ал Саул әлі де Ғылғалда еді, жанындағы сарбаздарының бәрі қорыққаннан қалшылдап тұрды. ⁸Самуил өзіне айтқандай, Саул жеті күн күте тұрды. Бірақ Самуил Ғылғалға келіп болмаған сон, енді Саулдың сарбаздары қасынан бытырап кете бастады. ⁹Сонда Саул: «Шалып, өртеп жіберуге арналған және басқа да құрбандықтарды маған алып келіндер!» — деп бұйырып, өзі малды құрбандыққа шалып, Құдайға бағыштап өртеп

*1 Немесе: Саул патша болуға тағайындалғанда отыз (яки елу екі) жасқа толып, оның Израилге патшалық құрғанына екі жыл өткен еді.

*3 Немесе: Ебердің ұрпақтары. Яки: жалданушы көшпенділер (13:7,19; 14:11; Жаратылыс. баст. 11:16; 14:13; 39:14).

*5 Немесе: отыз топтан тұратын (яки отыз мың) соғыс күймелері, соларға мінетін алты жауынгерлер тобы (12:3).

*6 Немесе: үңгірлер мен тікенді бұталарды.

*7 Яки: Жалданушылардың кейбіреулері (13:3).

жіберді.* ¹⁰ Осы рәсім бітісімен Самуил де келе қалды. Саул амандасып, қарсы алу үшін алдынан шықты. ¹¹ Самуил оған:

— Сен не істедің? — деген сұрақ қойды. Саул:

— Қасымдағы адамдарымның бытырап кете бастағанын көрдім. Ал өзіңіз келем деген уақытта келмей қалдыңыз. Оның үстіне філістірлер Миқмасқа жиналды. ¹² Мен сонда філістірлер қазір Ғылғалға келіп, маған қарсы шабуыл жасамасшы, ал мен өзіме оң көзімен қарасын деп Жаратқан Иеге әлі де сый-тарту ұсынған жоқпын ғой деп ойлап, құрбандықты шалып, өртеп жіберуге тиістімін деп есептедім, — деді.

¹³ Самуилдің жауабы мынау болды:

— Құдай Иеннің берген бұйрығын орындамай үлкен ақымақтық жасадың! Осы бұйрықты орындағанда Жаратқан Ие сенің патшалығыңды мәңгілікке бекітер еді. ¹⁴ Ал сен Тәңір Иенің саған бұйырғанын жүзеге асырмадың. Енді патшалық етуің берік болмайды! Жаратқан Ие көңілінен шыққан біреуді тауып алады. Сол адам Оның меншікті халқын басқаратын болады.

¹⁵ Сонымен Самуил (өз жөніне кетті. Саул қалған сарбаздарын ертіп філістір әскеріне қарсы шығу үшін) Ғылғалдан Бунамин жеріндегі Гибеяға барды. Саул қасындағы адамдарын санап шыққанда, барлығы алты жүз болды.

¹⁶ Бұдан кейін Саул мен Жонатан сарбаздарымен Бунамин жеріндегі Гебаның маңына орнықты, ал філістірлер әскер қосын Миқмастың қасына тіккен еді. ¹⁷ Філістірлердің арасынан елді тонауға үш топ әскер шығып, біреуі Сұғал төңірегіндегі Офраны, ¹⁸ екіншісі Бейт-Хоронды, ал үшіншісі Шибөрі аңғары* мен оның арғы жағындағы айдалаға қараған қырат жолын бетке алды.

¹⁹ Сол заманда бүкіл Исраил елінде темір құрал-жабдықтар жасайтын бірде-бір ұста жоқ болатын, себебі філістірлер: «Әйтпесе израилдіктер семсер мен найза жасап алады», — деп қауіптенген еді. ²⁰ Күллі израилдіктер соқа-кетпендерін, балта-орақтарын қайрап алу үшін філістірлерге баруға тиіс болатын.*

---

*9 Самуил пайғамбар өзінің келіп, құрбандықты шалып, өртеп жіберуін күтуді Саулға алдын ала ескерткен болатын (10:8).

*18 Яки: Себоим аңғары.

*20 Філістірлер темір құрал-жабдықтар жасау өнерін Түркияны мекендеген хеттік халықтан үйреніп, б.з.д. 1200 жылдары Қанаханға алып келгенмен оны өте құпия ұстады.

²¹ Соқа не кетпенді қайраудың бағасы мысқалдың* үштен екі бөлігіндей, ал айыр, балта не басқа үшкір құралды қайрау мысқалдың үштен біріндей күмістен тұратын. ²² Осылайша Саул мен Жонатанға еріп жүрген сарбаздардың ешқайсысында соғысатын не семсер, не найза болмады. Ондай қару тек патша мен ханзаданың ғана қолында болды.

²³ Бұл кезде філістірлердің бір топ жасақшылары Микмас асуына қарай бет алған еді.

14

Ханзада батыр

¹ Бір күні Саулдың ұлы Жонатан өзінің қару-жарағын көтеріп жүретін нөкер жігітіне: «Жүр, арғы беттегі філістірлердің жасақшылар тобына* қарай өтіп барайық», — деді. Ал әкесіне бұл туралы ештеңе айтпады.

² Саул сол кезде Гибей қаласының шетіндегі Мигронда бір анар ағашының саясында отырған еді. Оның қасында алты жүздей адамы және ³ діни қызметкер Ахия болды. Ахия Иқабодтың ағасы Ақитұптың ұлы, Пінехестің немересі, Елидің шөбересі еді. Ели кезінде Шилодағы ғибадатханада Жаратқан Иенің діни қызметкері болған еді. Енді Ахия діни қызметкердің жеңсіз сырт киімін киіп жүрді.* Ал Жонатанның кетіп қалғанын ешкім білмей қалды.

⁴ Філістірлердің жасақшылар тобына жету үшін Жонатан екі жағы да шыңырау, тік жартасы бар асу арқылы өтуі керек болды. Жартастар Босес және Сенех* деп аталатын, ⁵ біреуі асудың солтүстік, Микмас жағында, екіншісі оның оңтүстік, Гибей жағында тұрған болатын.

⁶ Жонатан нөкеріне былай деді:

— Жүр, мына құдайсыздардың* тобына барайық. Мүмкін, Жаратқан Ие бізге көмектесер. Не аз, не көп адам арқылы болсын, бәрібір Жаратқан Ие құтқара алады! — ⁷ Әлгі жігіт:

— Жарайды, ойға алғаныңызды орындаңыз. Қайда барсаңыз да, сізді жан-тәніммен қолдаймын, — деді.

*²¹ Мысқал: сол заманда он екі грамдай болатын өлшем бірлігі.

*¹ Яки: қарауылшылар тобына (13:23).

*³ 14:18.

*⁴ Босес «Жылтыраған», ал Сенех «Ошағанды» дегенді білдіреді.

*⁶ Яки: сүндеттелмегендердің. (Сол заманда сүндеттеу Құдайдың өз халқымен жасаған келісімінің белгісі болатын: Жаратылыс. баст. 17:10.)

⁸ Сонда Жонатан ойындағысын білдірді:

— Бері қара, аналардың жағына қарай өтіп барып, оларға көрінейік. ⁹ Егер олар: Біз төмен түсіп келгенше күте тұрыңдар десе, онда тұрған жерімізде қала берейік. ¹⁰ Ал егер: Бізге қарай жоғары көтеріліңдер десе, солай істейміз. Бұл Жаратқан Иенің оларды қолымызға табыстағанының белгісі болмақ.

¹¹ Осылайша екеуі філістір жасақшылары өздерін көре алатындай жерге жетті. Оларды байқап қалған філістірлер өзара: «Қарандаршы, бір-екі исаилдік* тығылып қалған қуыстарынан шығып келе жатыр», — десіп, ¹² екеуін: «Бері шығындар, сендерге бір нәрсе көрсетеміз!» — деп дауыстап шақырды.

Сонда Жонатан нөкеріне: «Маған ілес! Жаратқан Ие оларды Исаилдің қолына берді!» — деп, ¹³ тырмысып жоғары өрмелей бастады. Қасындағы жігіт соңынан қалмай ілесіп отырды. Жонатан жоғары шығып алған соң дұшпандар оның алдында құлап түсті. Артынан ерген нөкері оларды өлтіріп отырды.

¹⁴ Осы бірінші шабуылда Жонатан екеуі шағын жер танабында* жаудың жиырма шақты адамының көзін құртты. ¹⁵ Әскер қосында және далада жүрген барлық філістір жасақшыларының зәруелері ұшып, қарауылдағы және елді тонаушы топтар да қалшылдап қорықты. Жер де сілкінді. Бұл Құдайдың жіберген өте үлкен үрейі болды.

¹⁶ Буниямин жеріндегі Гибеяда Саулдың бақылаушылары філістір әскерінің жан-жаққа тым-тырақай қашып жатқанын байқады. ¹⁷ Саул қасындағыларына: «Сарбаздарды түгелдендер, арамыздан тыс кеткен біреу бар ма екен?» — деп бұйырды. Сонда Жонатан мен оның нөкерінің жоқ екендігі анықталды. ¹⁸ Саул діни қызметкер Ахияға: «Жеңсіз сырт киімді осында алып келіңіз», — деді.* Себебі сол күндері исаилдіктердің діни қызметкері болған Ахия оны киіп жүретін.**

¹⁹ Бірақ Саул онымен сөйлесіп тұрған сәтте філістір қосындағы абыржудың үдеп кеткені сонша, Саул діни қызметкерге:

*11 Немесе: еберлік. Яки: жалданушы көшпенді (13:3).

*14 Яки: бір пар өгіз жарты күнде жыртып шығатын жердің көлемінде.

*18 Патша Құдайдың еркін білгісі келіп, діни қызметкерге ресми жеңсіз сырт киімінің үстінен киілетін төс қалтада сақталатын қасиетті жеребелерді салдырмақ болды (14:19; 23:6-8; Мысыр. шығу 28:15,30).

**18 Немесе: «Құдайдың келісім сандығын осында алып келіңіз», — деді. Себебі сандық сол күні исаилдіктердің араларында еді.

«Қолыңызды салмай-ақ қойыңыз!» — деді де, ²⁰ сарбаздарын жинап алып, жауға қарсы ұрысқа шықты. Қараса, асып-сасқан філістірлер аласапыран болып бір-бірімен шайқасып жатыр екен! ²¹ Філістірлермен бірге жүрген, олардың жағына бұрынырақ өтіп кеткен жалдамалылар* енді бұрылып, Саул мен Жонатанның қасындағы израилдіктерге келіп қосылды.

²² Ефрем руының таулы жерінде тығылып жатқан барлық израилдіктер де філістірлердің қаша бастағаны туралы естіп, олардың соңына түсіп, қуып кетті. ²³ Осылай Жаратқан Ие израилдіктерді үлкен жеңіске жеткізді.* Шайқас Бет-Әбенге дейін жалғасты.

²⁴ Бірақ израилдіктер сол күні қатты шаршап, қиналған болатын. Себебі Саул оларға: «Кеш батқанға дейін, мен жауымнан кегімді алып болмайынша, тамақтан ауыз тиген әркімді қарғыс атсын!» — деп тиым салып, онысын антпен бекіткен еді. Сондықтан жасақшылар күн ұзағына нәр татпады.

²⁵⁻²⁶ Кейін бүкіл жасақ бір орманға кірді. Міне қызық, жер-жерде жабайы араның балы ағып тұрды! Алайда сарбаздары Саулдың антынан қорқып, ешқайсысы дәм татуға батпады. ²⁷ Бірақ әкесінің жасақты антпен байлап қойғаны туралы естімеген Жонатан қолындағы таяғының ұшын балауызға тығып алып, біраз бал жеді. Сонда біршама әлденіп, көздері жайнап шыға келді.

²⁸ Бір жауынгер оған:

— Әкеңіз бүкіл халықты: «Бүгін тамақтан ауыз тиген әркімді қарғыс атсын!» — деп қатаң антпен байлап қойды. Халықтың қалжырап қалғаны да осыдан, — деді. ²⁹ Жонатан:

— Әкем елді ауыртпалыққа салды. Қарандаршы, мына балдан біразырақ жегенімде әлденіп, көзім жайнап қоя берді. ³⁰ Егерде бүгін халық жаудан түскен олжадан тамақ жеп, әлденіп алғанда, қазір філістірлерге берген соққымыз бұдан да зор болған болар еді! — деп қынжылды. ³¹ Сол күні Израилдің сарбаздары жауды Микмастан Аялонға* дейін қуып, талқандап, қатты қалжырады.

*²¹ Немесе: өтіп кеткен израилдіктер. Яки: еберліктер (13:3; 14:11).

*²³ Яки: израилдіктерді жауынан азат етті.

*³¹ Аялон філістірлер мекендеген жазықтың шет жағындағы қала еді.

³² Сол себепті олар (кешке қарай) қолдарына түскен олжаға бас салып, сол жерде-ақ қой, өгіз, бұзауларды сойып, етін қанымен* жей бастады. ³³ Біреу Саулға:

— Білесіз бе, халық етті қанымен бірге жеп, Жаратқан Иенің алдында күнә жасап жатыр, — дегенде, ол:

— Бұларың барып тұрған опасыздық! Маған осы жерге бір үлкен қойтасты домалатып алып келіндер! — деп бұйырды.

³⁴ Содан соң ол: — Халықтың арасына барып: «Әрқайсың ірілі-ұсақты малдарыңды қасыма алып келіп, осы жерде сойып, жеңдер! Етті қанымен жеп, Жаратқан Иенің алдында күнә жасамаңдар!» деген жарлығымды таратыңдар! — деп әмір етті.

Сол түні әрбір адам қолына түскен өгізін алып келіп, сол жерде бауыздады. ³⁵ Бұдан кейін Саул Жаратқан Иеге арнап құрбандық жасайтын орын тұрғызды. Ол мұны сол жолы алғаш рет істеді.

³⁶ Содан соң Саул:

— Осы түні філістірлердің соңынан түсіп, таң атқанша олардың мал-мүлкін олжалап, ешкімді тірі қалдырмайық! — деді. Сарбаздары:

— Дұрыс деп тапқаныңыздың бәрін істеңіз, — деді. Ал діни қызметкер:

— Алдымен Құдайдың еркін сұрап-біліп алайық! — деп кеңес берді. ³⁷ Саул Құдайдан: «Філістірлердің соңынан түсіп қуайын ба? Сен оларды Израилдің қолына түсіресің бе?» — деп сұрағанда Тәңір еш жауап бермеді. ³⁸ Сонда Саул:

— Күллі әскер басшылары, осында жиналыңдар! Бүгін қандай күнә жасалғанын анықтайық! — деп бұйырып, ³⁹ — Израилдің Құтқарушысы — мәңгі тірі Жаратқан Иенің алдында шын айтамын: осы күнәны жасаған әркім, тіпті өз ұлым Жонатан болса да, сол адам өлуге тиіс! — деп ант етті. Ешкім үндемеді.

⁴⁰ Сонда Саул бүкіл Израилге:

— Сендер барлығың бір жаққа, ұлым Жонатан екеуіміз келесі жаққа шығып тұрайық, — деді. Олар:

— Мақұл, — деп айтқанына көнді.

⁴¹ Саул Израилдің Құдай Иесіне сиынып: «Анық білдірте көр», — деп өгінді. Жеребе тасталып, ол Жонатан мен Саул

---

*³² Яғни: сойғанда қанын түгелдей ағызып тастамай. (Израилдіктерге қаннан ауыз тиюге қатаң тыйым салынған еді: Жаратылыс. баст. 9:4; Леуілік. 3:17.)

жаққа түсті, ал сарбаздары ақталып шықты. ⁴²Саул: «Енді жеребені ұлым екеуімізге салыңдар», — деп бұйырып, жеребе Жонатанға түсті. ⁴³Саул одан:

— Сен не істеп қойдың, соны маған мойындап айтшы, — деп сұрағанда Жонатан:

— Мен қолымдағы таяғымның ұшымен балдан аздап дәм татқан едім. Енді, міне, өлмекпін, — деп жауап берді. ⁴⁴Сонда Саул:

— Жонатан, сен міндетті түрде өлесің! Әйтпесе Құдай мені жазалаған үстіне жазаласын! — деп ант ішті. ⁴⁵Алайда жасақшылар:

— Израилді осындай ұлы жеңіске* жеткізген Жонатан қалайша өлуге тиіс? Олай болмайды! Мәңгі тірі Жаратқан Иенің алдында шын айтамыз: оның басындағы тіпті бір тал шашын да түсіруге болмайды! Ол бүгін бәрін Құдайдың қолдауымен істеді, — деп, Жонатанды өлімнен құтқарып қалды. ⁴⁶Бұдан кейін Саул філістірлерді қууын тоқтатып, қайта оралды. Олар да өз жерлеріне қайтып кетті.

Саулдың жеңістері және отбасы

⁴⁷Саул Израилге патшалық құруын нығайтқаннан кейін айналасындағы барлық жауларымен: Моаб, Аммон, Едом халықтарымен, Зобаның патшаларымен және філістірлермен соғысты. Ол қарсы аттанған барлық дұшпандарының зұлымдықтарын жазалады. ⁴⁸Патша ерлікпен соғысып, Амалектің жасағын да жеңіп, Израилді тонаушыларынан азат етті.

⁴⁹Саулдың Жонатан, Ишуи, Мәлхишуа деген үш ұлы және үлкені Мераб, кішісі Михал атты екі қызы болды. ⁵⁰Оның әйелі Ахимағас қызы Ахиноғам еді.

Патшаның әскерін әкесінің туған бауыры Нердің ұлы Әбенир басқарды. ⁵¹Саулдың әкесі Қиш пен Әбенирдің әкесі Нер екеуі Әбиелдің ұлдары болатын.

⁵²Саулдың кезінде філістірлермен кескілескен соғыс толасыз жүріп жатты. Сол себепті Саул күшті де батыл біреуге кездесе, оны нөкері етіп алатын.

---

*⁴⁵ Яки: құтқарылуға.

15

Саулдың Құдайдың еркін қайтадан бұзуы

¹ Бірде Самуил Саулға былай деді: «Маған баяғыда сені Өзінің халқы Исраилдің үстінен патша етіп тағайындауды* Жаратқан Ие тапсырған болатын. Енді Оның мына сөздеріне құлақ сал! ² Әлемнің Билеушісі — Жаратқан Ие былай дейді: Кезінде Исраил Мысырдан көшіп шығып келе жатқанда Амалек тайпасы оларға қарсы соғысып, жолын бөгеген болатын.* Қазір Мен Амалектің сонысын есіме түсіріп, жазаламақпын. ³ Енді барып, амалектіктерді шап, олардағылардың бәрінің күл-талқанын шығар! Еш аямастан еркектері мен әйелдерін, балалары мен нәрестелерін, ірі қаралары мен қойларын, түйелері мен есектерін құрт!»

⁴ Сонда Саул жасақшыларын жинап алып, Телаим деген жерде санақтан өткізді. Исраилдің басқа руларынан екі жүз мың* жаяу әскер жиналыпты, ал Яхуда руынан келгендердің саны он мың** болды.

⁵ Саул аттанып, Амалектің қаласына жақындағанда бір терең сайдың ішіне тығылып, жауды аңдыды. ⁶ Ал Кен тайпасына былай деп хабар жіберді: «Сіздерді де Амалекпен қоса құртып тастап жүрмеуім үшін олардың арасынан бөлініп, шығып кетіңіздер. Себебі Мысырдан көшіп шығып келе жатқан ата-бабаларымызға мейірімділік көрсеткен едіңіздер».* — Сонда кендіктер Амалек тайпасынан бөлініп шығып, кетіп қалды.

⁷ Бұдан кейін Саул Амалекке шабуыл жасады. Олармен Хавиладан бастап, Мысырмен шекарадағы Шурға дейін соғысып, ⁸ Амалектіктің патшасы Агагты тірілей қолға түсіріп, халқының біреуін де қалдырмай қырып тастады. ⁹ Алайда Саул мен оның сарбаздары Агагты және қойлар мен мүйізді ірі қаралардың ең жақсыларын: бордақы тайынша, тоқтыларды, жалпы, малдың қондыларын аяп, жойғылары келмей, тек пайдасыз, арық-тұрақтарын ғана құртты.

*1 Яки: үстінен мәсіх болуға тағайындауды (2:35; 10:1).

*2 Мысыр. шығу 17:8-15; Ру. санау 13:29; 14:45; Заң. қайтал. 25:17-19; Билер 3:13; 6:3-5,33; 7:10-12.

*4 Немесе: екі жүз әскери топ.

**4 Немесе: он әскери топ.

*6 Мұса пайғамбардың әйелі осы Кен тайпасынан болатын (Мысыр. шығу 2:21; Ру. санау 10:29-33; Билер 1:16, 4:14-21).

Құдайдың үкімі

¹⁰Сонда Жаратқан Ие Самуилге сөзін арнап: ¹¹«Саулды патша етіп тағайындағанымнан қайтамын. Себебі ол Менен теріс айналып, бұйрықтарымды орындамады», — деді. Ал Самуил қатты ренжіп, түні бойы Жаратқан Иеге жалбарына сиынып шықты.

¹²Ертеңіне ол ерте тұрып, Саулмен кездесу үшін жолға шыққанда «Саул Кармил қаласына барып, сонда өзінің құрметіне ескерткіш орнатып, ары қарай Ғылғалға кетті», — дегенді естіді. ¹³Самуил Саулға жолыққанда, ол амандасып:

— Сізді Жаратқан Ие жарылқай берсін! Оның бұйрығын орындап шықтым, — деді. ¹⁴Самуил:

— Менің құлағымға қойдың маңырауы мен сиырдың мөңіреуі шалынып тұр ғой. Бұл қалай? — деп сұрағанда, ¹⁵Саул:

— Олар Амалектен әкелінгендер. Жасақшылар қойлар мен мүйізді ірі қаралардың ең қондыларын аяп, Құдай Иеңізге құрбандыққа шалу үшін сақтап қалыпты. Ал басқаларын біз жойып жібердік, — деп жауап қайырды. ¹⁶Сонда Самуил:

— Кідіре тұр, Жаратқан Иенің осы түнде маған не дегенін саған айтып берейін! — деді. Саул:

— Айта көріңіз, — дегенде, ¹⁷Самуил оған:

— Өзінді кішімін деп санап жүргенінде Израил руларының басына айналмап па едің? Сені Израилдің патшасы етіп тағайындаған Жаратқан Иенің Өзі. ¹⁸Саған: «Барып, осы зұлым Амалекті толығымен құрт! Олармен соғысып, біржола жойғанша тоқтама!» — деп бұйырып, сені жорыққа аттандырған еді. ¹⁹Неліктен сен Жаратқан Иені тыңдамай, олжаға бас салдың? Неге Жаратқан Иенің алдында сұмдық іс жасадың? — деді. ²⁰Ал Саул:

— Жаратқан Иенің тілін алдым ғой! Мен Жаратқан Иенің жіберген жағына барып, Амалек патшасы Агагты осында алып келдім, халқын түгелдей қырып-жойдым. ²¹Ал сарбаздар болса, қолға түскен олжаның түгел жойылып кетуге белгіленіп қойылған қойлар мен мүйізді ірі қараларының ең жақсыларын осы Ғылғалда Құдай Иеңізге құрбандыққа шалуға алып келді, — деп қарсылық білдірді.

²²Бірақ Самуилдің жауабы мынау болды:

— Жаратқан Иеге шын ұнайтын —
Құрбандық пен басқа сый-гарту ма,
Әлде Оған мойынсұнып, тілін алу ма?!

Мойынсұну Оған артық сый-тарту атаулыдан,
Еркіне бағыну қошқар майынан ұнамды Оған!
²³ Құдайға бағынбау — ауыр күнә, сиқыршылық секілді,
Қасарысу — сұмдық іс, жалған тәңірге табыну іспетті!

Сен Жаратқан Иенің сөзінен бас тарттың, енді Ол да сені патша етуден бас тартты.*

²⁴ Сонда Саул:

— Мен Жаратқан Иенің бұйрығын және сіздің айтқандарыңызды орындамай күнә жасадым. Жасағымнан сескеніп, солардың айтқандарын істедім. ²⁵ Ал енді, күнәмды кешіріп, менімен бірге қайтыңыз. Мен Жаратқан Иеге ғибадат етейін, — деп өтінді. ²⁶ Бірақ Самуил:

— Сенімен бірге қайтпаймын. Себебі сен Жаратқан Иенің сөзінен бас тарттың. Енді Өзі сені патша етуден бас тартты, — деп, ²⁷ кетпекші болып бұрыла берді. Саул оның ұзын шапанының етегіне шап ете жармасып, жыртып, бір бөлігін жұлып алды. ²⁸ Сонда Самуил:

— Жаратқан Ие де бүгін сенен патшалық билікті жұлып алып, замандастарыңның біреуіне берді! Ол кісі сенен жақсы. ²⁹ Израилдің ұлы Құдайы сөзіне адал, айтқанында тұрады. Өзі ойын өзгерте беретін пенде сияқты емес, — деді. Саул:

³⁰ — Мен күнә жасадым. Алайда мені халқымның рубасыларының көзінше, әрі бүкіл Израилдің көзінше құрметтей көріңіз! Екеуіміз бірге оралайық, сонда Құдай Иеңізге ғибадат етемін, — деп жауап берді. ³¹ Соңында Самуил онымен бірге кетіп, Саул Жаратқан Иеге ғибадат етті.

³² Содан кейін Самуил: «Маған Амалек патшасы Агагты алып келіндер!» — деп бұйырды. Агаг:

— Ажалдың ащылығынан құтылған шығармын, — деп, Самуилге кібіртіктеп* жақындады. ³³ Ал Самуил оған:

— Сен семсеріңмен аналарын балаларынан айырған едің. Ендеше сенің анаң да барлық әйелдердің арасында баласыз қалсын! — деп, Агагты Ғылғалда Құдайдың (құрбандық орнының) алдында шауып өлтірді. ³⁴ Содан кейін Самуил Рамаққа қайта оралып, Саул «Саулдың Гибеясы» деп аталған қаласындағы сарайына кетті.

*²³ Құдай Саулдан бас тартқанымен, оның орнын басушы Дәуіт дайын болғанға дейін, Саулды патшалық дәрежесінде біраз уақытқа қалдыра тұрды.

*³² Немесе: қорқып дірілдеп.

³⁵ Бұдан былай Самуил өле-өлгенше Саулмен кездеспеді. Бірақ ол Саул үшін қайғырып жүрді. Ал Жаратқан Ие Саулды Израилдің патшасы етіп тағайындағанынан біржола бас тартқан еді.

16

Құдайдың Дәуітті басшылыққа таңдап алуы

¹ Жаратқан Ие Самуилге:

— Сен Саул үшін қашанғы қайғыра бермексің? Мен оның Израил патшасы болуынан бас тарттым. Бір құтыны* хош иісті майға толтырып алып, бетлехемдік Есейге бар. Оның ұлдарының ішінен біреуін патша етуге таңдап алдым, — деп бұйырды.

²— Қалай барсам екен? Саул естісе, мені өлтіреді ғой! — деп сұрады Самуил. Жаратқан Иенің жауабы мынау болды:

— Табыныңнан бір қашарды алып барып, «Тәңір Иеге арнап құрбандық шалуға келдім» дерсің. ³Құрбандық асқа Есейді шақыр. Не істеуің керек екенін саған білдіремін. Өзім айтқан адамға май жағу рәсімін жасайсың.

⁴Самуил Жаратқан Иенің бұйрығын орындап, Бетлехемге барды. Қатты абыржыған қала ақсақалдары оның алдынан шығып:

— Тыныштық па? — деп амандасты. ⁵Ол:

— Тыныштық. Мен Жаратқан Иеге арнап құрбандық шалу үшін келдім. Сендер Тәңірге бағышталып, тазарып,* менімен бірге құрбандық асына жүріндер, — деп жауап берді. Самуил Есей мен оның ұлдарын да тазару рәсімінен өткізіп, құрбандыққа шақырды. ⁶Бұлар келгенде Самуилдің көзі (Есейдің тұңғышы) Елияпқа түсіп, «Сірә, Жаратқан Ие тағайындайтын патша* осы шығар!» — деп ойлады. ⁷Бірақ Тәңір оған былай деді:

— Сен оның бет-жүзіне, бойшандығына қарамай-ақ қой. Оны мақұл көрмеймін. Мен пенденің көзімен қарамаймын ғой.

Пенде адамның тек бет-әлпетіне қараса,
Жаратқан Ие жан дүниесіне* қарайды.

*1 Яки: бір мүйізінді. (Сол кезде малдың мүйіздері ойылып, ыдыс ретінде қолданылатын.)

*5 Яки: тазару рәсімін орындап, дайындалындар (Мысыр. шығу 19:10,14).

*6 Яки: мәсіх (2:35; 12:3).

*7 Яки: жүрегіне (мінезіне).

⁸ Сонда Есей (екінші баласы) Әбінадапты шақырып, Самуилдің алдына алып келді. Бірақ Самуил: «Мұны да Жаратқан Ие таңдаған жоқ», — деді. ⁹ Есей Шамманы алға шығарғанда, Самуил: «Жаратқан Ие мұны да таңдап алған жоқ», — деп қайталады. ¹⁰ Осылай Есей өзінің жеті ұлын да Самуилдің алдынан өткізді, бірақ ол: «Жаратқан Ие бұлардың ешқайсысын таңдаған жоқ», — дей берді. ¹¹ Ақырында Есейден:

— Барлық ұлдарың осылар ма? — деп сұрады.

— Тағы бір кенже ұлым бар. Ол қой бағып жүр.

— Кісі жіберіп, оны алдырт! Сол келмейінше құрбандық асына отырмаймыз, — деп тапсырды Самуил.

¹² Есей кісі жіберіп, ұлын алдыртты. Ол қара торы, көздері жайнап тұрған, келбетті жігіт екен. Жаратқан Ие Самуилге: «Тұр, бұл сол, оған май жағу рәсімін жаса», — деп бұйырды.

¹³ Самуил алып келген құтысын* қолға алып, Дәуітке ағаларының көзінше май жағу рәсімін орындады. Сол күннен бастап Жаратқан Иенің Рухы Дәуітке қонды. Мұнан кейін Самуил Рамаққа қайтып кетті.

Дәуіттің сарайдағы қызметке кірісуі

¹⁴ Ал Жаратқан Иенің Рухы Саулды тастап кеткен еді. Содан бастап Тәңір Ие жіберген бір қинайтын рух* Саулдың үрейін ұшырып қорқытатын болды. ¹⁵ Нөкерлері Саулға:

— Қараңыз, сізді Құдай жіберген бір қинайтын рух қорқытып жүр. ¹⁶ Ендеше, тақсыр иеміз, алдыңыздағы нөкерлеріңізге домбыраны* шебер тартатын біреуді тауып алып келуге әмір ете көріңіз. Қинайтын рух сізге қонған кезде әлгі адам домбыра тартсын. Сонда өзіңізді жақсы сезінер едіңіз, — деген ұсыныс жасады. ¹⁷ Саул оларға:

— Мақұл, жақсы күй ойнайтын адамды іздеп, тауып, маған алып келіндер! — деп бұйырды. ¹⁸ Жас нөкерлердің бірі:

— Мен бетлехемдік Есейдің жақсы күй тартатын бір ұлын білемін. Ол батыл жауынгер, әрі ойлап сөйлейтін, сырт көрінісі келісті жігіт. Жаратқан Ие де оған жар болып келеді, — деді.

---

*¹³ Яки: мүйізін (16:1).

*¹⁴ Яки: Жаратқан Ие жол берген бір жын (Әйүп 2:6; Патша. 3-ж. 22:23; Шежіре. 2-ж. 18:22; Тимоте. 1-хат 1:20).

*¹⁶ Яки: ішекті аспапты.

¹⁹ Саул Есейге хабаршыларын жұмсап: «Маған қой бағып жүрген ұлың Дәуітті жібер!» — деген сәлем жолдады. ²⁰ Есей бір есекке нан мен бір торсық шарап және бір лақты артып, Дәуіттен Саулға беріп жіберді. ²¹ Осылайша Дәуіт Саулға барып, қызметіне кірісті. Патша оны ұнатып, қару тасушыларының бірі етіп қойды. ²² Есейге: «Дәуіт маған ұнады. Қасымда қалып, қызмет етсін», — деп хабаршысын жұмсады. ²³ Саулға Құдай жол берген қинайтын рух қонған сайын Дәуіт домбырасын алып, тартатын. Сонда Саул тәуір болып, қинайтын рух та оны тастап кететін.

17 *Алып Голият және Құдайға сенетін жас Дәуіт батыр*

¹ Біраз уақыттан кейін філістірлер әскерлерін соғысқа жинады. Олар Яхуда руының жеріндегі Соқотта бас қосып, Соқот пен Әзектің арасындағы Елес-Дәммимге қостарын тікті. ² Сонда Саул мен Израилдің ер адамдары Емен аңғарында жиналып, сап түзеп, шайқасқа дайындалды. ³ Філістірлер бір төбенің, израилдіктер екінші төбенің беткейінде тұрып, араларында аңғар жатты.

⁴ Сонда філістірлер жағынан жекпе-жек шайқасқа бір жауынгер шықты. Ол Ғат қаласынан келген, есімі — Голият,* бойы алты шынтақтан асатын біреу еді. ⁵ Басына қоладан жасалған дулыға, үстіне қабыршақ тәрізді жасалған қола сауыт киіп алған екен. Сауыттың салмағы үш жарым пұт шамасында* болатын. ⁶ Аяқтарына қола тізеқап, ал арқасына қола найза* таңыпты. ⁷ Сүңгінің ағаш сабы тоқымашының өрмегін керіп тұратын ағаштың жуандығындай еді. Сүңгінің темір ұшының салмағы жарты пұттай* болатын. Алыптың алдынан үлкен қалқанын көтерген нөкері жүріп отырды.

⁸ Голият тұрып, Израилдің сапта тұрған жасақшыларына дауыстап айқайлап:

— Сендер неге сапқа шығып тұрсындар? Мен філістірмін, ал сендер Саулдың қызметшілері емессіңдер ме? Ендеше араларыңнан біреуді тандап алыңдар, ол қасыма келсін. ⁹ Егер ол

*4 Голият «Жалут» деп те аталады.

*5 Яки: шамамен елу жеті килограмм.

*6 Немесе: қылыш.

*7 Яки: шамамен жеті килограмм.

менімен шайқасып, көзімді құртса, онда біз сендердің құлдарына айналамыз. Ал егер мен оны жеңіп, өлтірсем, онда сендер бізге құл болып, қызмет етесіңдер! — деп жекпе-жекке шақырды. ¹⁰Сол філістір тағы да: — Мен бүгін бүкіл Исраил жасағының саптарын масқара қылдым! Менімен сайысқа түсетін бір адамды жіберіндер! — деп қосты.

¹¹Осыны естіген Саул мен Исраилдің күллі жасақшылары абыржып, қатты қорықты.

¹²Дәуіт (те мұны естіді. Ол) Яхуда руының Бетлехем қаласында тұратын ефраталық* Есейдің ұлы еді. Сегіз ұлы бар Есейдің өзі Саул патшалық құрған кезде жасы ұлғайған қарт адам еді. ¹³⁻¹⁵Оның үлкен үш ұлы Елияп, Әбінадап пен Шамма Саулдың жасағына қосылып, соғысқа шыққан болатын. Кенже ұлы Дәуіт Бетлехемде әкесінің қойларын бағып, Саулдың әскер қосына барып-келіп жүретін.

¹⁶Әлгі філістір қырық күн бойы таңертең және кеш сайын алға шығып, өзін көрсетіп тұрды.

¹⁷Бірде Есей Дәуітті тағы да жұмсап: «Балам, тез мына жарты қап* қуырылған бидай мен он таба нанды ал да, тездетіп әскер қосындағы ағаларыңа апар. ¹⁸Мына он ірімшікті олардың мыңбасына* бер. Ағаларыңның хал-жағдайлары мен мұқтаждарын біліп қайт. ¹⁹Олар қазір Исраилдің жасағымен бірге Саулға еріп Емен аңғарында філістірлерге қарсы соғысып жатыр ғой!» — деп тапсырды.

²⁰Дәуіт таңертең ертемен тұрып, қойларын бір күзетшіге қалдырды. Содан жүгін артып, әкесінің тапсыруымен жолға шықты. Дәуіт әскер қосына келгенде олар атой салып, ұрыс даласына шығып бара жатыр екен. ²¹Исраилдіктер мен філістірлердің әскерлері бір-біріне қарсы сап түзеді. ²²Дәуіт әкелгендерін әскер жарағын күзететін адамның қарауына тапсырып, сапта тұрған ағаларына жүгіріп барып, амандық сұрай бастады. ²³Олармен сөйлесіп тұрған кезде жекпе-жек шайқасушы ғаттық філістір жауынгері Голият жау сапынан шығып, бұрынғы сөздерін қайталап айқайлай бастады. Дәуіт те мұны естіп тұрды. ²⁴Исраилдің күллі жасақшылары алыпты көре салысымен

*12 Ефрата: Бетлехем қаласы мен аймағының көне аты (Жаратылыс. баст. 35:19; Рут 1:2; 4:11).

*17 Яки: шамамен жиырма екі литр.

*18 Немесе: бөлімдерінің басшысына.

қатты қорқып, шегіне бастады. ²⁵ Олар өзара: «Мына адамды көріп тұрсындар ғой. Қап, әттеген-ай, ол Исраилді масқаралау үшін алға шығып жүр! Ал кім оны өлтірсе, патшамыз соған зор байлық сыйлап, өз қызын беріп, бүкіл әулетін де алым-салықтан босатар еді!» — десті.

²⁶ Дәуіт қасында тұрғандарға:

— Мына філістірдің көзін құртып, Исраилдің көріп отырған масқарасын тоқтатқан адамға не берілмек дедіндер? Бұ құдайсыз філістір мәңгі тірі Құдайдың әскерін қорлайтындай кім еді, сонша?! — деді. ²⁷ Олар:

— Оның көзін құртқанға осындай жүлде беріледі, — деп, манағы сөздерін қайталап айтып берді.

²⁸ Бірақ үлкен ағасы Елияп Дәуіттің сарбаздармен сөйлесіп жатқанын көріп, ашуы кернеп:

— Несіне мұнда жетіп келдің? Ана азғантай қойды айдалада кіммен қалдырдың? Сенің өркөкіректігің мен жаман ойыңды білемін! Мұнда тек шайқасты көру үшін келдің ғой! — деп зекіді. ²⁹ Дәуіт:

— Бір-екі ауыз сөз айтқаннан басқа мен соншама не істеп қойдым! — деп жауап берді. ³⁰ Осылай ағасынан бұрылып кетіп, басқа адамға сол сұрақты қойған еді, оның да жауабы сондай болды.

³¹ Естігендер Дәуіттің айтқандарын Саулға жеткізді. Патша оны өзіне шақыртып алғанда ³² Дәуіт:

— Тақсыр, ешкім сол філістірден қорықпай-ақ қойсын. Алдыңыздағы қызметшіңіз барып, онымен шайқасуға дайын, — деді. ³³ Бірақ Саул:

— Сен бұл філістірге қарсы жекпе-жекке шыға алмайсың! Әлі жассың, ал ол бала кезінен-ақ соғысқа машықтанған нағыз жауынгер! — деп ескертті. ³⁴ Ал Дәуіт:

— Тақсыр, алдыңыздағы қызметшіңіз әкесінің қойларын бағып келеді. Кейде арыстан не аю қойға шауып, малдың біреуін ала қашатын кездері болды. ³⁵ Сонда оны қуып жетіп, соғып, малды аранынан тартып алатынмын. Егер өзіме бас салса, оның сабалақ жүнінен шап беріп, ұстап алып, ұрып өлтіретінмін. ³⁶ Қызметшіңіз арыстан мен аюдың көзін құртып келді, енді мына құдайсыз філістір де солардың кебінін киетін болады, себебі ол мәңгі тірі Құдайдың әскерін қорлап тұр! — деді. ³⁷ Бұған ол: — Мені арыстан мен аюдың шеңгелінен

құтқарып алған Жаратқан Ие мына філістірден де қорғайтын болады, — деп қосты. Саул мақұлдап:

— Онда бар, Жаратқан Ие саған жар болсын! — деді.

³⁸ Дәуітке өзінің сырт киімін, басына қола дулығасын, үстіне сауытын кигізді. ³⁹ Дәуіт патшаның семсерін де тағып алып, қару-жарағымен олай-бұлай жүріп көруге тырысқан еді, бірақ үйренбегендіктен Саулға: «Мыналарды киіп жүре алмаймын. Бұған үйренген емеспін», — деп шешіп тастады. ⁴⁰ Ол таяғын қолына алып, жылғаның түбінен бес жұмыр кесек тас теріп, дорбасының сырт қалтасына салып алды. Қолына сақпанын ұстап, філістірге қарай бет алды.

⁴¹ Філістір де Дәуітке қарай жақындап келе жатты, алдында нөкері үлкен қалқанын көтеріп жүрді. ⁴² Філістір Дәуітке қарап, оның қара торы, сымбатты жас жігіт екенін көрді. Оны менсінбей:

⁴³ — Маған таяқпен шығатындай ит пе едім, сонша?! — деп айқайлап, табынатын тәңірлерінің аттарымен қарғап-сілеп:

⁴⁴ — Жақында маған, етінді жыртқыш құс пен аңға жемтік қылып берейін! — деп шақырды. ⁴⁵ Дәуіт оған былай деп жауап қайырды:

— Сен маған қарсы семсер, сүңгі, найзамен келесің. Ал мен саған Әлем Иесінің атымен — иә, өзің масқара етіп отырған Израил әскерінің Құдайының атымен келе жатырмын! ⁴⁶ Оның Өзі сені бүгін қолыма түсіреді. Мен сені өлтіріп, басыңды шауып тастаймын, філістір әскерінің өліктерін жыртқыш құс пен аңға жемтік қылып беремін. Сонда бүкіл әлем Израилдің Құдайының бар екенін білетін болады! ⁴⁷ Мына жиналған әскер де Жаратқан Иенің құтқару үшін семсер мен сүңгіні керек қылмайтынына көз жеткізетін болады! Себебі бұл соғысты Жаратқан Иенің Өзі жүргізіп сендерді біздің қолымызға тапсырады!

⁴⁸ Сонда філістір алға жүріп, Дәуітке таман жақындап келді. Дәуіт оған қарсы, філістір сапына қарай жүгіріп барды да, ⁴⁹ дорбасынан бір тасты суырып алып, сақпанына салып, атып жіберді. Тас філістірдің маңдайына дәл тиіп, оны тесіп, кіріп кетті. ⁵⁰ Осылай Дәуіт філістірді тек сақпан және кесек таспен ғана жеңіп шықты. Қолында тіпті семсер де болмағанмен оны ұрып өлтірді.

⁵¹ Дәуіт құлап жатқан Ғолияттың қасына келіп, оның семсерін қынабынан суырып алып, басын шауып тастады. Сонда

філістір жауынгерлері өздерінің батырының өлгенін көріп, қаша жөнелді. ⁵²Израил мен Яһуданың адамдары тұра көтеріліп, атойлап, оларды аңғардың* кірер жағына және Ақаронның қақпаларына дейін қуып тастады. Көптеген філістірлер Шағаримнан Ғат пен Ақаронға дейінгі жолда жарақаттанып құлап, өліп жатты.

⁵³Израилдіктер філістірлерді қуып тастап, қайтып оралғанда олардың әскер қостарын олжалады. ⁵⁴Дәуіт Ғолияттың басын кейін Иерусалимге алып барды,* ал қару-жарағын өзінің шатырында сақтап қойды.

⁵⁵Дәуіттің філістірге қарсы шыққанын бақылап тұрған Саул қолбасшысынан:

— Әбенир, мына жас жігіт кімнің баласы?* — деп сұраған болатын. Әбенир:

— Патшам, нағыз шындықты айтайын: бұл туралы тіпті білмейді екенмін! — деп жауап бергенде, ⁵⁶патша:

— Онда сен кімнің баласы екенін сұрап біліп кел! — деп бұйырған еді. ⁵⁷Осылай Дәуіт філістірді жеңіп, әскер қосына қайтып келісімен Әбенир оны Саулдың алдына алып келді. Ол қолында філістірдің басын әлі де ұстап жүрді. ⁵⁸Саул:

— Жігітім, кімнің баласысың? — деп сұрады. Дәуіт:

— Тақсыр, бетлехемдік қызметшіңіз Есейдің ұлымын, — деп жауап берді.

18

Ханзаданың шынайы достығы, ал патшаның зұлым қызғанышы

¹Дәуіт Саулмен сөйлесіп болғанда ханзада Жонатан оны қатты ұнатып, жанындай жақсы көріп қалды.* ²Саул сол күннен бастап Дәуітті өзінің қасында қалдырып, әкесінің үйіне қайтармай қойды. ³Дәуітті сондай жақсы көріп қалған Жонатан онымен серттесіп дос болып, ⁴үстіндегі шапанын, қару-жарағын, тіпті семсерін, садағы мен белдігін де шешіп сыйлады.

*⁵² Немесе: Ғаттың.

*⁵⁴ Иерусалим кейін Дәуіттің астанасы болды (Патша. 2-ж. 5:9).

*⁵⁵ Яки: мына жас жігіттің шыққан ата-тегі қандай?

*¹ Яки: Жонатанның жаны Дәуіттің жанымен байланысып, оны өзіндей жақсы көріп қалды.

⁵Саул Дәуітті қай тапсырмамен жұмсамасын, ол бәрін де ақыл-парасатпен* орындап шығатын. Сол себепті Саул оны бір топ жауынгердің басшысы етіп қойды. Бұл шешім бүкіл халыққа да,** Саулдың нөкерлеріне де ұнады.

⁶Дәуіт філістірдің көзін құртып, бүкіл әскер елге қайтып келе жатқанда Саул патшаны қарсы алу үшін Израилдің барлық қалаларынан әйелдер ән айтып, би билеп, даңғыраларда* ойнап, қуана әндетіп, үш ішекті аспаптарды шерте алдарынан шықты. ⁷Олар би билеп:

«Саул мыңдаған жауын жеңіп шықты,
Ал Дәуіттің жеңгені он мың болды!»

— деп дауыстап ән салды.

⁸Саул қатты ашуланып, бұл сөздерді тіпті жақтырмай: «Олар Дәуітке он мыңдаған, ал маған не бары мыңдаған жеңілген жау үшін мақтау айтты! Енді оған жетпей тұрғаны патшалық билік қана!» — деп налыды. ⁹Сол күннен бастап Саул Дәуітке қызғанышпен қарайтын болды.

¹⁰Келесі күні Құдай жіберген қинайтын рух Саулға қайтадан бас салып, ол сарайында ерекше көңіл күйіне түсіп мазасызданды. Дәуіт оны тыныштандыру үшін бұрынғыша күй тартып отырды. Саулдың қолында сүңгісі бар болатын. ¹¹«Дәуітті қабырғаға қадап тастайыншы!» деген оймен патша сүңгісін оған қарай лақтырып жіберді. Бірақ Дәуіт жалтарып үлгерді, екінші ретте де солай болды.

¹²Саул Дәуіттен қорқа бастады, себебі Тәңір Иенің өзін тастап, Дәуітке жар болғанына көзі жетті. ¹³Оны қасынан алыстатып, мыңбасы етіп қойды. Бұдан былай Дәуіт сарбаздарын жорықтарға бастап жүрді. ¹⁴Ол қай істе де парасаттылық танытып отырды, өйткені Жаратқан Ие оған жар болды. ¹⁵Дәуіттің табыстарын көргенде Саул одан бетер сескенді. ¹⁶Бірақ бүкіл Израил мен Яхуданың халқы өздерін жорықтарға бастап шығатын Дәуітті жақсы көрді.

¹⁷Сонда Саул: «Мен оған қол жұмсамай-ақ қояйын, соны філістірлерге қалдырайын!» — деген айлалы оймен Дәуітке:

*5 Яки: табыспен.

**5 Немесе: бүкіл әскерге де.

*6 Яки: қол барабандарда.

— Тек ерлікпен маған қызмет етіп, Жаратқан Ие үшін соғыса бер! Саған үлкен қызым Мерапты беремін! — деп уәде етті.
¹⁸ Дәуіт:

— Патшаның күйеу баласы болатындай мен кіммін, отбасым мен шыққан әулетім де кім, сонша?! — деп кіші пейілділік танытты.

¹⁹ Алайда Саул қызы Мерапты Дәуітке ұзататын уақыты келгенде, оны Дәуітке емес, меһолалық Әдіриел деген біреуге берді.

²⁰ Ал Саулдың басқа қызы Михол* Дәуітке ғашық болатын. Осы туралы хабар алған Саул соны мақұл көріп, ²¹ «Дәуітке Михолды беремін, осылай оны тұзаққа түсіріп, філістірлер арқылы көзін құртамын» деген айлалы жоспар құрды. Дәуітке екінші рет: «Қызыма үйлен», — деп ұсыныс жасап, ²² қызметшілеріне де мынадай бұйрық берді: «Дәуітпен жеке сөйлесіп, оған: Сені патша қатты ұнатады, оның барлық нөкерлері де сені жақсы көреді. Ендеше патшаның қызына үйленсеңші дендер!»

²³ Саулдың нөкерлері оның бұл сөздерін Дәуітке жеткізгенде ол: «Патшаның күйеу баласы болуды оңай көріп отырсындар ма?! Мен кедеймін, беделім де зор емес!» — деп жауап берді. ²⁴ Нөкерлер мұны Саулға хабарлағанда ²⁵ ол: «Дәуітке былай деп айтындар: «Патша сенен қалыңмал ретінде тек жүз філістірді өлтіріп, соның дәлелдерін* алып келуінді ғана тілейді. Ол жауларынан осылай кек алмақшы», — деді. Шынында Саул Дәуітті філістірлердің қолымен құртпақ болды.

²⁶⁻²⁷ Нөкерлер Дәуітке осы шартты білдіргенде ол патшаның қызына үйленуді дұрыс көрді. Белгіленген күндер өтпей жатып, Дәуіт карауындағы адамдарымен жорыққа аттанып, екі жүз філістірді өлтірді. Қызына үйлену үшін Дәуіт патшаға батырлық ісінің дәлелдерін түгелдей алып келіп берді. Сонда Саул оған қызы Михолды қосты.

²⁸ Саул Жаратқан Иенің Дәуітке жар болғанын және өзінің қызы Михолдың оны жақсы көретінін түсініп, ²⁹ Дәуіттен бұрынғыдан бетер қорқатын болды. Оны өле-өлгенше өзінің қас жауындай көрді.

*²⁰ Ол Мелхола деп те аталады.

*²⁵ Яки: өлтіріп, сүндет терілерін. (Бұлар філістірлердің Құдайға бағынбағандықтарының белгісі болатын: 14:6.)

³⁰Філістірлердің қолбасшылары елге соғыс ашуын жалғастыра берді. Дәуіт әрдайым Саулдың басқа қолбасшыларына қарағанда әлдеқайда парасатты әрекет жасап, даңқы өскен үстіне өсе түсті.

19

Саулдың Дәуітті өлтіруге бұйрық шығаруы

¹Содан Саул өзінің ұлы Жонатан мен нөкерлеріне: «Дәуіттің көзін құрту керек!» — деп бұйырды.* Бірақ Дәуітті қатты ұнататын ²Жонатан оны сақтандырып:

— Әкем сені өлтіруге тырысып жүр! Ертең таңертең сақ бол. Жасырын жерге тығылып, сонда қал. ³Кейін мен де сол жақтағы далаға шығып, әкеммен кездесіп, сен туралы сөйлесемін. Оның ойын біліп алып, саған айтып беремін, — деді.

⁴Жонатан әкесіне Дәуітті мақтай сөйлеп былай деді:

— Патшам, қызметшіңіз Дәуітке қарсы күнә жасай көрмеңіз! Оның сізге жасаған ешбір жамандығы жоқ, керісінше, істегендерінен өзіңіз көп жақсылық көрдіңіз. ⁵Сол філістірді өлтіргенде өз басын тәуекелге тікті. Бұл арқылы Жаратқан Ие бүкіл Исраилді жауынан құтқарды. Сіз осыны көріп, шаттанған едіңіз. Ендеше, неліктен себепсізден-себепсіз Дәуітті өлтіріп, жазықсыз жанға қарсы күнә жасамақсыз?

⁶Саул ұлының сөзіне құлақ асып:

— Мәңгі тірі Жаратқан Иенің алдында шындықты айтамын: Дәуіт өлтірілмейді! — деп ант етті. ⁷Жонатан Дәуітті шақырып алып, осы сөздерді түгел айтып берді. Оны Саулға ертіп апарып, Дәуіт бұрынғыдай қызметіне кірісті.

⁸Соғыс қайтадан бұрқ ете қалды. Дәуіт те філістірлермен шайқасуға шығып, оларды қатты соққыға ұшыратып, қашуға мәжбүр етті. ⁹Кейін Саул сарайында отырғанда Жаратқан Ие жол берген қинайтын рух оған тағы да қонып, Дәуіт домбырасын тартты. Саулдың қолында сүңгісі бар еді. ¹⁰Кенет Саул Дәуітті қабырғаға қадап өлтірмек болып, сүңгісін оған қарай лақтырып жіберді. Дәуіт жалтарып үлгеріп, аман қалды. Сүңгі қабырғаға қадалды. Сол түні Дәуіт қашып кетіп құтылды.

¹¹Сонда Саул Дәуіттің үйін күзеттіріп, таң атысымен-ақ оны өлтіру үшін сарбаздарын жіберді. Әйелі Михол Дәуітке:

---

*¹ Немесе: Жонатан мен нөкерлеріне өзінің Дәуіттің көзін құртпақшы екенін айтты.

«Бүгін түнде бас сауғалап, қашпасаң, ертең таңертең сені өлтірейін деп отыр!» — деп ескертіп, ¹²оны терезеден төмен түсіріп жіберді. Осылай Дәуіт қашып құтылып кетті. ¹³Михол бір мүсінді* алып, төсекке жатқызып, үстін жамылғымен жапты да, бас жағына ешкі жүнінен тоқылған перде қойды. ¹⁴Саулдың Дәуітті қолға түсіру үшін жіберген сарбаздарына ол: «Дәуіт ауырып* жатыр», — деді. ¹⁵Сонда Саул адамдарын Дәуіттің өзін көруге жіберіп, оларға: «Оны төсегімен бірге көтеріп алып келіндер, мен көзін жоямын!» — деп бұйырды. ¹⁶Олар үйге кіріп, қараса — төсекте жатқан жай ғана мүсін, бас жағында жатқан ешкі жүнінен тоқылған перде екен!

¹⁷Саул Михолға:

— Мені неге соншама алдап, жауымды қашырып жібердің? — деп зекігенде қызы былай деп жауап берді:

— Ол: Мені жібер! Әлде сені өлтірейін бе? — деп тұрып алды.

¹⁸Ал Дәуіт қашып құтылып, Рамақтағы Самуилге барып, Саулдың өзіне істегендерінің бәрін айтып берді. Содан ол Самуилге еріп Найотқа* барып, сол жерде тұратын болды. ¹⁹«Дәуіт Рамақтағы Найотта тұрып жатыр екен» деген хабар Саулдың құлағына жеткенде ²⁰патша Дәуітті қолға түсіру үшін адамдарын жіберді. Бұлар келіп, ерекше көңіл күйіне түскен пайғамбарларды және оларды бастап жүрген Самуилді көргенде Құдайдың Рухы Саулдың адамдарына қонып, солар да ерекше күйге түсті.* ²¹Саул осы туралы естіп, басқа кісілерін жұмсап, бұлар да ерекше күйге түсті. Патша үшінші рет нөкерлерін жібергенде олармен де солай болды.

²²Енді Саулдың өзі Рамаққа барып, Секудегі үлкен құдыққа жеткенде: «Самуил мен Дәуіт қайда?» — деп сұрастырып, «Рамақтағы Найотта!» — деген жауап алды. ²³Сол жерге бара жатқан кезде Саулға да Құдайдың Рухы қонып, оны ерекше көңіл күйіне түсіріп, ол Найотқа жеткенше солай болды. ²⁴Бұл жерде Саул сырт киімін шешіп тастап, Самуилдің алдында пайғамбар іспетті ерекше күйде болып, жерге құлап түсті. Бұл күні және түні бойы патша сырт киімсіз жатып шықты.

*13 Немесе: бір жалған тәңірдің мүсінін (Жаратылыс. баст. 31:19).

*14 Яки: қатты шаршап.

*18 Набат деп те аталған бұл жерде Самуил пайғамбардың шәкірттері тұратын.

*20 Немесе: ерекше көңіл күйіне түсіп, Құдайды мадақтады (10:5).

Сол себептен де жұрт: «Саул да пайғамбарлардың арасында ма екен?» дейді.

20

Ғажайып достық

¹ Осы екі арада Дәуіт Рамақтағы Найоттан қашып кетіп, Жонатанға барып, оған:

— Мен не істеп қойдым? Жазығым не? Әкең жанымды алатындай қандай күнәм бар? — деген сауалдар қойды.

² — Жоқ, өлтірілмейсің! Не үлкен, не кіші, қандай іс болма-сын әкем маған айтпай істемейді. Мұндай жоспарын да менен жасырмаған болар еді. Қателесіп тұрсың! — деп жауап берді ол. ³ Бірақ Дәуіт ант етіп былай деді:

— Маған оң көзбен қарап келгенінді әкең жақсы біледі. Сол себепті ол: «Жонатанға бұны білдірмей-ақ қояйын, әйтпесе ренжіп жүрер» деп ойлайды. Алайда мәңгі тірі Жаратқан Иенің және сенің алдында шындықты айтамын: мені ажалдан ажыратып тұрған бір-ақ қадам. — ⁴ Жонатан:

— Менен қандай тілегің бар, соны екі етпеймін! — деді.

⁵ Сонда Дәуіт оған мынадай өтініш жасады:

— Ертең Жаңа туған ай мейрамы* екенін білесің. Менің патшамен бірге дастарқан басында отыруым керек еді. Маған рұқсат ет, далаға кетіп, бүрсігүні кешке дейін жасырына тұрайын. ⁶ Егер әкең мені сұрай қалса, оған: «Дәуіттің қаласы Бетлехемде барлық жегжат-жұрағатының жылдық құрбандық мейрамы өткізілейін деп жатыр екен. Дәуіт соған тездетіп барып келуге менен қоймастан сұранып, сонда кетті» деп түсіндір. ⁷ Патша: «Жарайды» десе, онда маған төнген еш қауіп жоқ. Ал егер қатты ашуланса, маған қарсы зұлымдық жасауға ұйғарды деп біле бер. ⁸ Жаратқан Иенің алдында сертпен бекіткен достығымызды есіңе алып, алдындағы қызметшіңе әрдайым мейірімділік көрсете гөр. Егер қандай да айыбым болса, мені әкеңе ұстап бермей-ақ, өзің өлтіре сал!

⁹ — Ондай ешқашан болмас! Әкемнің саған жамандық істеуге ұйғарғанын біліп қалсам, саған айтпас па едім? — деп жауап берді Жонатан. ¹⁰ Дәуіт одан:

---

*5 Жылдың әрбір айын Құдайға бағыштаудың белгісі ретінде халық Оған жаңа ай туған сайын арнайы құрбандықтар мен басқа да сый-тартулар ұсынатын (Ру. санау 28:11-15).

— Егер әкенің берген жауабы қатал болса, маған сол туралы кім айтпақ? — деп сұрағанда, ол:

¹¹ — Жүр, далаға кетейікші, — деп, екеуі солай істеді.

¹² Сол жерде Жонатан Дәуітке ант беріп былай деді:

— Исраилдің Құдай Иесі куә: мен ертең немесе бүрсігүні осы кезге дейін әкеммен сөйлесіп, саған деген көзқарасын біліп аламын. Егер ол жақсы болса, онда мен міндетті түрде біреуді жіберіп, саған хабарлаймын. ¹³ Ал шынымен әкемнің саған жамандық істейтін ойы болса, мен соны саған айтып, қатерден арашалау үшін басқа жаққа жіберемін. Егер уәдемде тұрмасам, Тәңір Ие мені жазалаған үстіне жазаласын! Жаратқан Ие әкеме жар болғандай, енді саған да жар бола көрсін! ¹⁴ Көзім тірісінде маған Тәңірдің тұрақты мейірімділік көрсеткені сияқты, сен де әрдайым мейірімділік көрсетіп, мені аман-есен қалдыра гөр. ¹⁵ Егер өліп қалсам, отбасыма жасайтын қамқорлығыңды доғарма. Жаратқан Ие Дәуіттің жер бетіндегі барлық жауларының бірде-біреуін қалдырмай құртқан кезде де солай істей бер! — ¹⁶ Сонымен Жонатан Дәуіттің әулетімен келісім жасап: — Жаратқан Ие Дәуіттің жауларын жауапқа тартып, жазаласын! — деп, ¹⁷ Дәуітке деген сүйіспеншілігі туралы сертін қайтадан жаңартты.* Себебі Жонатан досын жанындай жақсы көретін.

¹⁸ Бұдан кейін ол былай деді:

— Жаңа туған ай мейрамында орның бос болғандықтан сені сұрайды. ¹⁹ Бүрсігүні кешке таман тездетіп төмен түсіп, бұрын* жасырынған жеріңе тығылып, сонда жатқан Әзел тасының маңында күте тұр. ²⁰ Ал мен бір нысананы көздегендей болып, сол жаққа қарай үш рет садақ атамын. ²¹ Содан: «Жебелерімді іздеп тауып кел» деп, бір жас нөкерімді жіберемін. Егер оған: «Міне, жебелер өзіңнен бері жатыр, оларды осында алып кел» десем, сен тасадан шығып, қасыма кел. Себебі шынымен саған ешқандай қауіп төніп тұрмағаны. ²² Егерде сол жігітке: «Әне, жебелер сенің ар жағыңда жатыр» десем, онда Жаратқан Ие сені басқа жаққа жібергендіктен кетіп қаларсың. ²³ Ал өзара байласқан сөзімізге Тәңірдің Өзі мәңгі-бақи куә* болмақ.

*¹⁷ Немесе: Дәуітке өзара сүйіспеншіліктері туралы сертін қайтадан жаңартқызды.

*¹⁹ Яки: бұрынғы оқиғада (19:2-7).

*²³ Яки: кепіл, қолдаушы.

²⁴ Сонымен Дәуіт қалаға кірмей, далада жасырынып қалды.* Мейрам күні патша арнайы астан дәм тату үшін дастарқан басына, ²⁵ өзінің төрдегі орнына жайғасты. Жонатан оның қарсысында,* ал Әбенир жанында отырды. Дәуіттің орны бос тұрды. ²⁶ Саул: «Әрине, оған бір жайт болып, тазару рәсімін орындай алмаған соң* келмегені ғой!» деп ойлап, сол күні ештеңе демеді. ²⁷ Бірақ мейрамның екінші күні де Дәуіттің орны бос тұрғанда Саул Жонатаннан:

— Есей ұлының кеше де, бүгін де асқа келмей қалуы неліктен? — деп сұрады. ²⁸ Жонатан мынадай жауап берді:

— Дәуіт менен Бетлехемге баруға қоймастан сұранып: ²⁹ «Біздің қалада жегжат-жұрағатымыз құрбандық ас береді. Ағам маған соған келуің керек деген еді. Мейірімділік көрсетіп, мені ағайындарыма жібере гөр», деп өтінді. Сол себептен Дәуіт патша ағзамның дастарқанына келе алмай қалды.

³⁰ Бірақ Саул Жонатанға қатты ашуланып:

— Әй, оңбаған қиқар неме! Өзінді масқара етіп, шешенді де қорлап, ана Есей ұлымен достасып алғаныңды мен білмейді дейсің бе? ³¹ Есейдің баласы жер басып жүргенде өзің де, патшалығың да қауіпсіз болмайсыңдар! Ал енді, адам жіберіп, оны маған алып кел! Ол өлуге тиіс! — деп айқайлап жіберді.

³² Жонатан:

— Ол неліктен өлтіріледі? Жазығы не еді? — деп сұрады.

³³ Сонда Саул қолындағы сүңгісін оған қадамақ болып лақтырып жіберді. Бұдан әкесінің Дәуітті өлтіруге нақты бел бұғанына Жонатанның көзі жетті. ³⁴ Ол қатты ашуланып, дастарқан басынан ұшып тұрып, кетіп қалды. Әкесінің Дәуітті масқаралағанына ренжіп, сол екінші күнгі мейрам асынан ауыз тимеді.

³⁵ Ертеңгісін ертемен Жонатан Дәуітпен кездесу үшін даладағы келісілген жерге бір нөкер жігітін ертіп барды. ³⁶ Оған: «Мен қазір садақ атамын, сен жүгіріп барып, жебелерімді алып келетін бол!» — деді де, жүгіріп кеткен жас жігіттен әрірек барып түсетіндей етіп бір жебені атып жіберді. ³⁷ Нөкердің артынан: «Жебе сенің ар жағыңда жатыр, ³⁸ тұра берме, тез бол!»

---

*²⁴ Яки: Дәуіт (тездетіп Бетлехемге барып келіп, Гибяға кірмей) далада жасырынып қалды (20:6,19).

*²⁵ Немесе: Жонатан орнынан түрегеліп тұрып (16:5).

*²⁶ Құрбандық асына қатысу үшін тазару рәсімінен өту керек еді.

— деп дауыстады. Жас жігіт жебелерді жинап, қожасына алып келді. ³⁹Айтылғандардың астарлы мәнісін ол ұқпағанмен, Жонатан мен Дәуітке бәрі анық еді.

⁴⁰ Жонатан нөкеріне садақ пен жебені табыстап, оған: «Бұларды қалаға алып кет», — деп бұйырды. ⁴¹ Жігіт кетісімен Дәуіт тасаланып отырған алып тастың* оңтүстік жағынан шығып, Жонатанның алдында үш рет жерге дейін иіліп тағзым етті. Олар бір-бірін беттерінен сүйіп, егіле жылады. Дәуіттің жылауы ерекше болды.

⁴² Жонатан: «Аман-есен жүр! Екеуіміз Жаратқан Иенің атымен байласқан антымызды сенің де, менің де, кейінгі ұрпақтарымыздың да орындайтынына Оның Өзі кепіл болсын», — деп онымен қоштасты.

Сонымен Дәуіт кетіп қалды, ал Жонатан қалаға қайтты.

21

Дәуіттің Саулдан қашып кетуі

¹ Дәуіт Ноб қаласына, ондағы діни қызметкер Ахимәлікке барды. Бұл кісі Дәуітті қарсы алып:

— Қасыңда адамдарың жоқ, неге жалғыз жүрсің? — деп абыржи сұрады. ² Дәуіт одан:

— Патша маған ерекше жұмыс тапсырып, «Ешкім сені неге жұмсағанымды және қандай нұсқаулар бергенімді білмесін!» деді. Нөкерлерімді белгілі бір жерге жібердім. ³ Ал енді, жүрек жалғайтын неңіз бар? Маған бес таба нан, я болмаса қолыңызда барыңызды беріңізші, — деп өтінді.

⁴— Қазір қолымда бары жай нан емес, Құдайға бағышталған нан* ғана. Егер нөкерлерің жақында әйел затынан бойларын аулақ ұстаған болса, онда жей берулеріне болар еді, — деді діни қызметкер. Дәуіт:

⁵— Біз жолға шыққаннан бергі күндері әйел атаулыдан аулақ жүрдік.* Нөкерлерім жай жолдарда таза жүреді, ал бүгін олар ерекше тазарған болатын, — деп жауап берді. ⁶ Сонда діни қызметкер беретін басқа тамағы болмағандықтан, Жаратқан Иеге ұсынылған нанды Дәуітке берді. Бұл киелі шатырдағы

*⁴¹ 20:19. Немесе: тас үйіндінің.

*⁴ Мысыр. шығу 25:30; Леуілік. 24:5-9.

*⁵ Немесе: Жорыққа шыққанда әйел атаулыдан аулақ жүретін әдетіміз бар (Патша. 2-ж. 11:8-13).

арнайы үстелге қойылып, кейін жаңадан пісірілген нанмен ауыстырылған, тек діни қызметкерлерге жеуге болатын нан еді.

⁷Сол күні Саулдың малшыларын басқаратын қызметкері де Жаратқан Иеге гибадат ететін осы жерде тұрған еді. Доик есімді, Едом ұлтынан шыққан бұл кісі оқиғаның куәсы болды.

⁸Дәуіт Ахимәліктен:

— Сізден бір сүнгі не семсер табылмас па екен? Патшаның тапсырмасы өте жедел, сондықтан семсерімді, басқа да қаруымды алып жатуға уақытым болмады! — деп өтінді.

⁹Діни қызметкер:

— Өзің Емен аңғарында көзін құртқан філістір Голияттың семсері бар: Әне, діни қызметкердің жеңсіз сырт киімінің ар жағында, қабымен ораулы жатыр. Алам десең, соны ал. Одан басқа бұл жерде семсер жоқ, — деп жауап берді. Дәуіт:

— Оған тең келер семсер табылмас, маған соны-ақ бере қойыңыз, — деді.

¹⁰Сол күні Дәуіт Саулдан қашып, філістір еліндегі Ғат қаласының патшасы Анхұсқа* барды. ¹¹Уәзірлері Анхұсқа:

— Мынау ана елдің патшасы Дәуіт емес пе? Олардың би билеп: «Саул мындаған жауын жеңіп шықты, ал Дәуіттің жеңгені он мың болды» деп әндеткені осы адам туралы емес пе еді? — деп шағым айтты.

¹²Осы сөздерді Дәуіт те естіп, Анхұс патша не істер екен деп қатты қорықты. ¹³Сондықтан олардың көз алдында есуас болғансып, қала қақпасының есіктерінің бетін шимайлап, сілекейін сақалына шұбыртып ағызып жүрді.

¹⁴Анхұс уәзірлеріне: «Қарандаршы, бұл есі ауысқан адам! Несіне маған алып келіп отырсындар? ¹⁵Жынды дегенің осы жерде аз ба еді? Оны есуастығын көрсету үшін алдыма алып келдіңдер ме? Мұндайды сарайыма неге кіргізесіндер?!» — деп зекіп тастады.

22 ¹Осылай Дәуіт Ғаттан кетіп, Адоллам үңгіріне барып, бас сауғалады. Бұл туралы оның ағалары мен туған-туысқандары естіп, қасына келді. ²Сонымен қатар, бастарына іс түскен, қарызға батқан немесе өмірге күйінген әр түрлі адамдар да маңайына жиналды. Дәуіт олардың басшысына айналып, қарамағында төрт жүздей кісісі болды.

*¹⁰ Бұл есім Ахиш деп те айтылады.

³ Дәуіт сол жерден Моаб еліндегі Миспаға барып, Моаб патшасына: «Құдайдың маған деген еркін біліп алғанымға дейін әке-шешем қастарыңызда тұра тұрсын!» — деп рұқсат сұрап алды.* ⁴ Осылай ата-анасын Моаб патшасының қарамағында қалдырды. Өзі тауда, бой тасалап, бекінуге ыңғайлы жерлерде жасырынып жүрген кезде олар Моабта тұра берді.

⁵ Ал Гад пайғамбар Дәуітке: «Сен осы тауда бой тасалап жүре берме, Яхуда руының еліне бар!» — деп бұйырды. Содан Дәуіт еліне қайтып, Хәрет орманына барды.

Саулдың көптеген діни қызметкерлерді өлтіртуі

⁶ Дәуіт пен оның адамдары елге оралыпты деген хабар Саулға да жетті. Сол кезде патша Гибеядағы төбе басындағы жыңғыл ағашының түбінде отырған еді. Қолында сүңгісі болды, айналасында қоршап нөкерлері тұрды. ⁷ Саул оларға:

— Сөзімді тыңдаңдар, Бунямін руының еркектері! Әлде Есейдің баласы бәріңе егіндік, жүзімдік жер беріп, әрқайсынды мыңбасы не жүзбасы етіп тағайындамақ па?* ⁸ Осыған дәмеленіп, барлығың маған қарсы сөз байласып жүрсіндер ме? Өз ұлымның Есейдің баласымен достасып сертгескені туралы да маған ешкім айтқан жоқ! Ешқайсың маған жандарың ашып, ұлымның өз нөкерімді өзіме қарсы қойып, соның мені аңдып жатуына түрткі болғаны жайлы да айтқан жоқсыңдар! Ал енді сол анық болды, — деп наразылық білдірді. ⁹ Осы кезде Саулдың нөкерлерінің жанында тұрған едомдық Доиқ:*

— Мен Есейдің баласының Нобқа, Ахитүб ұлы Ахимәлікке барғанын көрдім. ¹⁰ Ахимәлік Дәуіт үшін Жаратқан Иеден ақыл сұрап, оған азық-түлік, тіпті філістір Ғолияттың семсерін де берді, — деді.

¹¹ Патша Нобта діни қызмет атқарып жүрген Ахимәлік пен оның әкесінің әулетіндегілердің барлығын алып келуге кісілерін жұмсады. ¹² Саул Ахимәлікке:

— Сөзіме құлақ сал, Ахитүб ұлы! — деді.

— Иә, тақсыр, тыңдап тұрмын! — деп жауап қатты ол.

¹³ Саул:

*³ Дәуіттің арғы атасының әйелі моабтық Рут болатын (Рут 4:13,21-22).

*⁷ Дәуіт басқа (Яхуда) руынан болғандықтан, Саул осында сықақтап айтқан болса керек.

*⁹ 21:7.

— Есейдің баласына нан мен семсер беріп, Құдайдан ол үшін ақыл сұрап, екеуің неге маған қарсы сөз байластындар? Енді ол, міне, бүлік шығарып, мені аңдып жүр! Бүгін сол анық болды! — деді. ¹⁴ Ахимәлік:

— Нөкерлеріңіздің арасында сізге Дәуіттей адал біреу бар ма? Тақсыр, ол әрі күйеу балаңыз, әрі жеке сақшыларыңыздың қолбасшысы,* сарайыңыздағылардың барлығы да оны құрметтейді. ¹⁵ Сол күні Құдайдан ол үшін ақыл сұрауым да бірінші рет емес еді. О, патша ағзам, соған бола мені де, әкемнің әулетін де кінәлай көрмеңіз. Болған істің бәрінен мүлдем бейхабармын! — деп жауап берді. ¹⁶ Алайда патша:

— Ахимәлік, өзің де, әкеңнің барлық әулеті де өлуге тиіссіндер! — деп шешті. ¹⁷ Қасында тұрған сақшыларына бұйрық беріп:

— Барындар, Жаратқан Иенің діни қызметкерлерін өлтіріңдер! Себебі олар да Дәуітті қолдайды. Оның қашып жүргенін білсе де, маған ол туралы айтпады! — деді.

Бірақ патшаның сарбаздары Жаратқан Иенің діни қызметкерлеріне қарсы қол көтергілері келмеді. ¹⁸ Сонда патша Доиққа:

— Бар, діни қызметкерлерді сен өлтір! — деп бұйырды.

Едомдық* Доиқ діни қызметкерлерге бас салып, қасиетті киім киген** олардың сексен бесін сол күні өлтірді. ¹⁹ Сондай-ақ діни қызметкерлердің қаласы Нобтың барлық тұрғындарын да, еркек болсын, әйел болсын, бала болсын, нәресте болсын, ірі қара, есек немесе қой болсын, бәрін де семсерімен шауып өлтірді.

²⁰ Тек Ахитұб ұлы Ахимәліктің баласы Абиятар ғана қашып құтылды. Ол Дәуітке барып, ²¹ Саулдың Жаратқан Иенің діни қызметкерлерін өлтірткені туралы айтып берді. ²² Дәуіт Абиятарға: «Қап, сол күні едомдық Доиқты сонда көргенімде оның Саулға бәрін жеткізетінін білген едім! Әкеңнің бүкіл әулетінің өлімге ұшырағанына мен кінәлымын. ²³ Қасымда қал, ештеңеден қорықпа. Сені өлтірмек болғандар менің де жанымды алмақ болып жүр. Қасымда жүрсең, аман боласың», — деді.

*14 Немесе: әрі бұйрықтарыңызды жүзеге асырушы.

*18 Яки: (Құдайға бағынбаған) Едом халқынан шыққан.

**18 Яки: салып, діни қызметкерлердің жеңсіз сырт киімін киген (2:18).

23

*Кеил қаласын жаудан құтқарған
Дәуіттің қайтадан қуғындалуы*

¹ Бір күні Дәуітке «Філістірлер Кеил қаласына шабуыл жасап, қырмандағы астықтарын тонап жатыр» деген хабар жетті. ² Сонда Дәуіт Жаратқан Иеден: «Мен барып, сол філістірлерге шабуыл жасайын ба?» — деп ақыл сұрады. Жаратқан Ие: «Иә, барып, філістірлерге шабуыл жасап, Кеилді құтқар!» — деп жауап берді.

³ Бірақ Дәуіттің қасындағы серіктері: «Бізге мұнда, Яхуда елінің ішінде-ақ қауіп-қатер төнуде. Ендеше қалайша біз Кеилдегі філістір әскеріне қарсы аттанбақпыз?!» — деп шүбә келтірді. ⁴ Сонда Дәуіт қайтадан Жаратқан Иенің еркін сұрағанда Ол: «Жинал, Кеилге аттан! Мен філістірлерді қолыңа түсіріп беремін», — деп жауап қайырды. ⁵ Дәуіт адамдарымен Кеилге барып, філістірлермен шайқасып, оларға қатты соққы берді де, көлік малдарын айдап алып кетті. Осылай Кеилдің халқын құтқарып қалды.

⁶⁻⁸ Дәуіттің Кеилге барғаны жайлы хабар алған Саул: «Құдай одан бас тартып, қолыма ұстап беріп отыр! Шығуы қиын бекіністі қалаға кіріп, Дәуіт тұзаққа өзі түсіп тұр!» — деді. Патша бүкіл әскерін Кеилге қарай жорыққа аттандырып, оларға Дәуіт пен серіктерін қоршап алуға әмір етті.

Ал Ахимәлік ұлы Абиятар Дәуітке қашып онымен бірге Кеилге аттанғанда бас діни қызметкердің жеңсіз сырт киімін* ала келген болатын. ⁹ Саулдың өзіне зұлым жоспар құрып жатқанын біліп алған Дәуіт Абиятардан осы жеңсіз сырт киімді қасына алып келуін өтінді. ¹⁰ Дәуіт мінажат етіп: «Уа, Жаратқан Ие, Исраилдің сиынатын Құдайы! Саулдың осы Кеилге келіп, оны маған бола құртпақ болып жатқанын естіп отырмын. ¹¹ Мен естігендей, Саул шынымен осында келе ме? Кеилдің адамдары мені оған ұстап бере ме? Уа, Исраилдің Құдай Иесі, алдындағы пендене осы туралы білдіре гөр!» — деп сұрады. Жаратқан Ие: «Рас, келеді!» — деп жауап қайырды. ¹² Дәуіт тағы да: «Кеилдің тұрғындары мені және қасымдағы адамдарды Саулдың қолына ұстап бере ме?» — деп сұрағанда, «Иә, ұстап береді!» — деген жауап алды.

*6-8 Сол киімнің үстінен киілетін төс қалтада Жаратқан Иенің еркін білдіретін жеребе тастары сақталатын (14:18-19,36-43; Мысыр. шығу 28:15,30).

¹³ Сонда Дәуіт шамамен алты жүздей адамымен Кеилден шығып, әр жерге орын ауыстырып жүре берді. Дәуіттің қаладан кетіп қалғаны туралы хабар жеткенде Саул жорыққа шықпайтын болып шешті.

¹⁴ Бұдан былай Дәуіт айдаладағы бой тасалайтын жерлерде және Зиф қаласына жақын елсіз қыраттарда жасырынып жүрді. Саул оны күн сайын іздеумен болды, бірақ Құдай Дәуітті оның қолына түсірмеді.

¹⁵ Дәуіт Зифке жақын елсіз даладағы ну орманда* жүрген кезінде өзін құртпақ болып Саулдың тағы да шығып келе жатқаны туралы білді. ¹⁶ Алайда Саул ұлы Жонатан Дәуітке ну орманға келіп, оның Құдайға деген сенімін нығайтып: ¹⁷ «Қорықпа! Әкемнің қолына ешқашан түспейсің. Сен Израилдің патшасы, ал мен сенен кейінгі екінші адамы боламын. Мұны әкем де жақсы біледі», — деп жігерлендірді. ¹⁸ Екеуі Жаратқан Иенің алдында достықтарын тағы да сертпен бекітті. Содан соң Жонатан үйіне кетіп, Дәуіт ну орманда қала берді.

¹⁹ Сол тұста Зифтің тұрғындары* Гибейға Саулдың алдына барып:

— Тақсыр, Дәуіт біздің жақта, ну ормандағы адам аяғы баспайтын жерлерде, Есімонның оңтүстігіндегі Һақила қырында тығылып жүр екен! ²⁰ О, патша иеміз, қалаған кезіңізде бізге келсеңіз, оны сізге ұстап беру өз міндетіміз болмақ! — деп ұсыныс жасады. ²¹ Саул былай деп жауап берді:

— Маған жандарың ашығаны үшін Жаратқан Ие сендерді жарылқасын! ²² Барып, қайтадан бәрін тексеріңдер! Дәуіттің қай жерлерде жүретінін, оны кімнің көргенін сұрастырып біліп алыңдар. Себебі жұрт оны нағыз айлакер дейді. ²³ Оның тығылатын барлық жерлерін жақсылап қарап шығып, маған нақты мәлімет алып қайтып келіңдер! Сонда мен де сендермен бірге шығамын. Егер ол сол аймақта болса, оны Яһуда руының күллі әулеттерінен де* іздеп, тауып аламын! — деді.

²⁴ Келгендер Зифке Саулдан бұрын оралды. Сол кезде Дәуіт пен оның жігіттері Араба аймағындағы Магон даласында, Есімонның оңтүстік жағында жүрген еді. ²⁵ Саул жауынгерле-

*¹⁵ Яки: құла түздегі Хорем орманында. (Хорем «ну орман» дегенді білдіреді.)

*¹⁹ Қырат басына салынған Зиф қаласынан Дәуіттің сарбаздарының қимылдарын бақылауға болатын.

*²³ Яки: күллі мыңдарынан да.

рімен оларды іздеуге шықты. Дәуіт бұл туралы естіп, Магон даласындағы жартасты төбеге ығысып, соны паналады. Саул мұны біліп алып, Дәуіттің артынан сол жерге қарай беттеді.

²⁶Саул қыраттың бір жағымен жүріп, ал Дәуіт пен қасындағы жігіттері құтылып кетуге асығып, қыраттың келесі жағымен кетіп бара жатты. Саул мен оның жауынгерлері Дәуітті қолға енді-енді түсіреміз деп, қоршай бастаған сәтте ²⁷Саулға бір хабаршы суыт келіп: «Тез жете көріңіз! Філістірлер елімізге баса-көктеп шабуыл жасап жатыр!» — деген суық хабар әкелді. ²⁸Сонда Саул Дәуітті қууын доғарып, філістірлерге тойтарыс беруге аттанды.

Сол күні Дәуіт пен Саулды ажыратып тұрған жартасты қырат соңынан «Ажырату жартасы»* деп аталып кетті.

24 *Дәуіттің ақ пейіліне көзі жеткен Саулдың ұялуы*

¹* Дәуіт сол аймақты тастап, Ен-Геди маңындағы елсіз қыраттың қауіпсіз жерлеріне** орналасты. ²Саул філістірлерді қуып тастап, қайта оралғаннан кейін «Дәуіт Ен-Гедидің елсіз қыратында жүр» деген хабар алды. ³Ол бүкіл Исраилден үш мың таңдаулы жауынгерді жинап, Дәуіт пен оның адамдарын «Жабайы Ешкілер» жартастарының маңынан іздеуге шықты. ⁴Жол жиегіндегі қой қораларының қасында бір үңгір бар екен. Саул түзге отыру үшін соған кірді. Дәл сол үңгірдің түкпірінде Дәуіт пен жігіттері жасырынып отырған еді. ⁵Жігіттері Дәуітке сыбырлап былай деді:

— Жаратқан Иенің сізге: «Мен қас жауыңды қолыңа тапсырамын, оған қалағаныңды істе» дегені, міне, бүгін іске асып тұр!

Сонда Дәуіт орнынан тұрып, Саулға жақындап барып, білдірмей шапанының бір шетін кесіп қана алды. ⁶Бұдан кейін мұнысына да ар-ұжданының алдында ұят сезінді. ⁷Серіктеріне қайта оралып:

*²⁸ Түпнұсқада: Села-Һаммахлекот.

*¹ Ескерту: Кейбір аудармаларда бұл аят 23:29 деп белгіленіп, осы тараудың қалған аяттарының таңбаларында бір санға айырмашылық бар.

**¹ Яки: Ен-Геди оазисінің қыратты, елсіз аймағындағы бой тасалап, бекінуге ыңғайлы жерлерде.

— Жаратқан Ие тағайындаған* тақсыр иеме қарсы көтеріліп, оған қол жұмсаудан Құдай сақтасын! Бұл Жаратқан Ие тағайындаған патша ғой! — деп ⁸ тыйым салып, олардың Саулға бас салуларына жол бермеді.

Саул орнынан тұрып, үңгірден шыққаннан кейін ⁹ Дәуіт те үңгірден шығып, Саулдың соңынан: «Уа, патша ием!» — деп айқайлады. Саул артына қараған кезде Дәуіт басын жерге дейін иіп тағзым етіп, ¹⁰ Саулға:

— Біреулердің «Дәуіт сізге қастық ойлап жүр» дегендеріне неге сенесіз? — деп дауыстады. — ¹¹ Үңгірде болғаныңызда Жаратқан Ие сізді қолыма тапсырып-ақ еді, соған енді көз жеткізе аласыз. Маған «Көзін құртыңыз!» деді, бірақ мен: «Тақсыр иеме қол жұмсамаймын, ол Жаратқан Иенің тағайындаған патшасы ғой!» деп, сізге жаным ашыды. ¹² Қараңызшы, әке, шапаныңыздың бір шеті, міне, менің қолымда! Оны жаңа ғана шапаныңыздан кесіп алдым, бірақ өзіңізді өлтірмедім. Содан менің сізге ешқандай қастық не бүлік жасамағанымды біліп алыңыз.

Сізге істеген ешбір жамандығым жоқ, ал өзіңіз қалайда жанымды алу үшін артымнан қалмай жүрсіз. ¹³ Екеуіміздің арамызда Жаратқан Ие төрелік етсін, сізге кеткен есемді Тәңірдің Өзі қайтарсын. Бірақ өзім сізге қолымның ұшын да тигізбеймін. ¹⁴ Ата-бабаларымыз: «Зұлымдықты зұлымдар жасайды» деп айтып кеткен емес пе? Сондықтан мен сізге қолымның ұшын да тигізбеймін!

¹⁵ Исраил елінің патшасы кімге қарсы аттанды? Сіз кімді қуып жүрсіз? Бір өлген итті не тигтей бүргені емес пе? ¹⁶ Жаратқан Ие төреміз болып арамыздағы дауды шешіп берсін! Оның Өзі ісімді қарап, қорғап, мені қолыңызға түсірмей, ақтап шығара көрсін! — деді.

¹⁷ Дәуіт осы сөздерді айтып болғанда Саул:

— Дәуіт, балам-ау, бұл сен бе едің? — деп дауыс көтере сұрап, егіле жылады. ¹⁸ Содан кейін: — Сен менен әлдеқайда әділсің! Өзіңе істеген зұлымдықтарыма жақсылықпен жауап қайтардың. ¹⁹ Сен бүгін де маған жақсылық жасап, соныңды ісіңмен дәлелдедің. Жаратқан Ие қолыңа беріп тұрғанның өзінде сен мені өлтірмедің! ²⁰ Қас жауы қолына түскен қандай адам оны аман-есен жібере салады? Маған бүгін істегенің үшін Жаратқан Ие сені молынан жарылқасын!

*7 Яки: мәсіх (патша) болуға тағайындаған (10:1).

²¹ Сенің шүбәсыз патшалық құрып, Израил патшалығының билігі қолыңда берік болатынын енді білдім. ²² Ал қазір менен кейінгі ұрпақтарымды құртпауға, әрі әкемнің әулетінің ішінде есімімді өшірмеуге маған Жаратқан Иенің алдында ант бер! — деді.

²³ Дәуіт осылайша Саулға ант берді. Бұдан соң Саул сарайына қайтып, Дәуіт адамдарын ертіп қыраттағы паналайтын жерлеріне көтерілді.

25

Ақымақ бай мен ақылды әйел

¹ Осы аралықта Самуил пайғамбар қайтыс болып, бүкіл Израил халқы Рамаққа жиналды. Оны жоқтап аза тұтып, сүйегін үйінің қасындағы қабірге қойды.

Мұнан кейін Дәуіт Мағон маңайындағы елсіз аймаққа* қарай ығысты.

² Мағонда бір өте бай адам тұрып жатты. Оның үш мың қойы, бір мың ешкісі және көршілес Кәрмелде жайылымдық жері де бар болатын. ³ Бұл кісінің есімі Набал, әйелінің есімі Әбигел еді. Әбигел өте ақылды да сымбатты әйел, ал Халевтің ұрпағынан тараған күйеуі Набал* қатыгез де зұлым адам болатын.

Сол уақытта Набал Кәрмелде қойларын қырқып жатты. ⁴ Қыратты далада жүрген Дәуіт бұл туралы естіп, ⁵ он жас жігітін Набалға жұмсап, оларға мынадай тапсырма берді:

— Кәрмелге көтеріліп, Набалмен амандасындар. Оған сәлемімді жеткізіп, ⁶ былай деңдер: Жеке басыңызға, үй ішіңізге, бүкіл иелігіңізге амандық пен тыныштық тілейміз. ⁷ Қазір қойларыңызды қырқып жатқаныңыз туралы естідім. Шопандарыңыз жанымызда жүргенде біз оларға ешқандай жәбір көрсетпедік. Қайта Кәрмел маңында малдарын бағып жүрген бүкіл уақытта олардан бірде-бір тұяқ жоғалған жоқ! ⁸ Осыны қызметшілеріңізден сұрасаңыз болғаны, өздері-ақ айтып береді. Той үстіне* келіп қалған екенбіз, мына жіберген жас жігіттерімді жылы шыраймен қарсы ала көріңіз. Осы қызметшілері-

*1 Немесе: Паран деп аталған елсіз, қыратты далаға.

*3 Халев есімі «ит», ал Набал «ақымақ» дегенді білдіреді.

*8 Әдетте қой қырку мерзімінің соңында той өткізіліп, әркім қонақжайлық танытатын (Патша. 2-ж. 13:23-24).

ніз және ініңіз Дәуітпен қолыңыздағы барыңызбен бөліссеңіз екен.

⁹ Жігіттер Дәуіттің сәлемін Набалға түгелдей жеткізіп болып, үнсіз күтіп тұрып қалды. ¹⁰ Бірақ Набал оларға дөрекі жауап беріп:

— Дәуіт деген кім өзі? Есейдің бұл баласы кім екен? Бүгінде қожаларынан қашып, босып жүрген құлдар толып жүр! ¹¹ Неліктен наным мен сусынымды, қырықтықшыларыма арнап сойылған малымның етін қайдан келе қалғаны белгісіз біреулерге бере салуым керек?! — деді.

¹² Жігіттері қайтып келіп, осы сөздердің барлығын Дәуітке баяндап берді. ¹³ Сонда ол адамдарына: «Семсерлерінді асыныңдар!» — деп бұйырды. Бәрі де, Дәуіттің өзі де семсерлерін асынып алды. Төрт жүздей адам онымен бірге аттанып, қалған екі жүзі тұрақтаған жерлерін күзетіп қалып қойды.

¹⁴ Набалдың бір қызметшісі оның әйелі Әбигелге бұл туралы былай деп хабарлады: «Дәуіт қыратты аймақтан хабаршылары арқылы қожайынымызға сәлемін жолдаған еді, бірақ ол соларды балағаттап, қайтарып жіберді! ¹⁵ Алайда сол кісілер бізге көп жақсылық жасап келді. Жайлауда олардың жанында жүргенімізде бізге ешқандай жәбір көрсеткен жоқ, бірде-бір нәрсеміз жоғалған да емес. ¹⁶ Қайта, қастарында қой баққан кездерімізде бізді қамал сияқты күні-түні қорғап жүрді. ¹⁷ Ал енді, не істеу керектігін өзіңіз ойланып көріңіз: мырзамызға және оның бүкіл үй ішіне қауіп төніп тұр! Қожайынымыз зұлым адам, онымен ешкім батып сөйлесе алмайды ғой».

¹⁸ Сонда Әбигел дереу екі жүз таба нан, екі мес шарап, бес қойдың етін, бір қап қуырылған бидай,* жүз бума кепкен жүзім мен екі жүз бума кепкен інжір жемістерін алып, бәрін есектерге тиеп, ¹⁹ қызметшілеріне: «Менен бұрын кете беріңдер! Мен арттарыңнан шығамын», — деп бұйырды. Күйеуі Набалға бұл туралы тіс жарған жоқ.

²⁰ Есекке мінген Әбигел таудың ық жағымен төмен түсіп бара жатқанда оған қарсы Дәуіт жігіттерімен төмен түсіп келе жатыр екен. Осылайша олар бір-бірімен кездесті. ²¹ Ал Дәуіт Набалға қатты өшігіп: «Сол кісінің қыратты аймақтағы бүкіл мал-мүлкіне қарап, ештеңесін жоғалтпай күзеткенім бекер болыпты! Ол істеген жақсылығыма жамандықпен қайтарып отыр, міне! ²² Егер таң атқанша оның иелігіндегі еркектерінің

*18 Яки: қуырылған дәнді дақыл.

бірде-біреуін тірі қалдырсам, Құдай мені жазалаған үстіне жазаласын!» — деген болатын.

²³Әбигел Дәуітті көрген бойда есегінен түсе қалып, оның алдында басын жерге дейін иіп тағзым етті. ²⁴Оның аяғына жығылып, былай деп өтініш жасады:

— Тақсыр ием, кінә өз мойнымда! Күніңіздің сөйлеуіне рұқсат беріп, айтқандарына құлақ түре көріңіз! ²⁵Тақсыр ием, сол оңбаған Набалға көңіл бөлмеңіз. Есімінің «Ақымақ» дегенді білдіретініндей, өзі де барып тұрған ақымақ. Ал мен жіберген жігіттеріңізді көрмей қалдым.

²⁶Енді Жаратқан Ие сізді қантөгістен, өшіңізді өз қолыңызбен қайтарудан сақтап қалып отыр. Барлық жауларыңызбен сізге жамандық тілейтіндерге Құдай сол Набал тартуға тиіс жазаны тартқызсын! ²⁷Мынау нөкер жігіттеріңізге беру үшін мендей күніңіздің тақсыр иесіне алып келген сыйлары.

²⁸Тақсыр, күніңіздің кінәсын кешіре көріңіз. Жаратқан Ие өзіңізге және әулетіңізге тұрақты патшалық құрғызады. Себебі Жаратқан Ие үшін соғысып жүрсіз, әрі өмір бойы ешбір зұлымдық жасамай келесіз.* ²⁹Өлтіру үшін сізді біреу қуып жүрсе де, өміріңізді Құдай Иеңіз көзінің қарашығындай сақтайды, ал жауларыңыздың өмірлері сақпаннан атылған тас іспетті ғайып болады. ³⁰Тақсыр, Жаратқан Ие алдын ала уәде еткен игіліктерінің бәрін сыйлап, сізді Исраилдің көсемі етіп қойған кезде, ³¹адам баласының қанын бекерден-бекер төгіп, кегімді қайтардым-ау деген ой өзіңізді мазалап жегідей жемейтін болады. Лайым Жаратқан Ие сізді жарылқасын! Өзіңіз күніңізді есіңізден шығара көрмеңіз.

³²Сонда Дәуіт Әбигелге:

— Сені бүгін маған жолықтырып отырған Исраилдің сиынын Құдай Иесіне шүкіршілік! ³³Керемет ақылыңмен мені қазір қан төгіп, кек алудан сақтап қалғаның үшін саған да көп рақмет! ³⁴Мені өзіңе жамандық істеуден бөгеп қалған Исраилдің мәңгі тірі Құдай Иесі куә: егер сен осылай тездетіп алдымнан шықпағаныңда, таң атқанша сол Набалдың еркектерінің бірде-біреуін қалдырмаған болар едім! — деп жауап берді де, ³⁵Әбигелдің қолынан алып келгендерін қабылдап: — Аман-есен үйіңе қайта бер. Сөздеріңе құлақ астым, бетінді қайтармаймын, — деп қоштасты.

*²⁸ Немесе: зұлымдық жасай көрмеңіз.

³⁶Әбигел үйіне қайтып келгенде Набал патшаның тойындай етіп дүркіретіп той өткізіп жатыр екен. Көңілі көтеріңкі, өзі әбден мас болып алыпты. Әйелі оған таңертеңге дейін ләм-мим деген жоқ. ³⁷Ертеңгісін Набалдың мастығы тарқағанда әйелі оған болған жайттың бәрін айтып берді. Сонда оның жүрегі шыдамай, тастай қатып сіресіп қалды. ³⁸Шамамен он күннен кейін Жаратқан Ие Набалға ажал жіберді.

³⁹Дәуіт Набалдың өлгені туралы естігенде: «Жаратқан Иеге шүкіршілік! Ол Набалдың мені жәбірлегенін әшкерелеп, өзімді ақтады және жамандық жасаудан сақтап қалды. Енді Набалдың істеген зұлымдығын оның өз басына қайтарды!» — деді. Кейін Дәуіт араға кісі салып, Әбигелге үйленбек ниетін білдірді.

⁴⁰Уақыты жеткенде Дәуіттің қызметшілері Кәрмелге келіп, Әбигелді:

— Дәуіт бізді сізге жіберді. Оған күйеуге шығу үшін бізге еріп жүрсеңіз екен, — деп шақырды.

⁴¹Сонда Әбигел басын жерге дейін иіп тағзым етіп:

— Тақсыр ием Дәуіттің күңімін. Оның ең қарапайым тапсырмасын да орындауға дайынмын,* — деді.

⁴²Әбигел дереу жолға жиналып, есегіне мініп, қасына бес қызметші қызын ертіп алды. Осылай Дәуіттің жолдас жігіттеріне ілесіп барып, Дәуітке күйеуге шықты. ⁴³Сонымен Дәуіттің екі әйелі болды, ол езрелдік Ахиногамға да үйленген еді. ⁴⁴Ал Саул Дәуітке ұзатқан қызы Михолды Дәуіттің жоқ кезінде ғаллимдық Лаиш ұлы Палти есімді біреуге қосқан болатын.

26 *Дәуіттің екінші рет Саулды өлтіруден бас тартуы*

¹Зифтің халқы қайтадан Гибеяда тұрып жатқан Саулға барып, Дәуіттің Есімонға қарама-қарсы жатқан Нақила қырында жасырынып жүргені туралы айтып берді. ²Саул қасына елдегі үш мың таңдаулы жауынгерді ертіп алып, Дәуітті іздеуге Зиф маңындағы елсіз аймаққа қарай аттанып, ³Есімонға қарама-қарсы жатқан Нақила қырындағы жолдың бойына қосын тікті. Елсіз қыратта жүрген Дәуіт өзін Саулдың іздеп, соңына

*⁴¹ Яки: Тақсыр иемнің қызметшілерінің аяқтарын жуатын құлы болуға дайынмын.

түскенін ұғынды. ⁴ Барлаушыларын жіберіп, оның шынымен келгенін анықтап білді.

⁵ Содан кейін Дәуіт Саулдың қос тіккен жеріне жақындап, (қырат басынан) Саул мен қолбасшысы Нер ұлы Әбенирдің қай жерде жатқандарын мұқият қарап алды. Саул бекінген тұрақтың ортасында, ал жауынгерлері оны айналдыра қоршап жатыр екен. ⁶ Дәуіт хеттік Ахимәліктен және Сарұяның ұлы, Иоабтың ағасы Әбіштен: «Менімен бірге Саулдың қосына қайсың барасың?» — деп сұрағанда, «Сізбен бірге мен барайын», — деп, Әбіш* баратын болды. ⁷ Дәуіт пен Әбіш түн жамылып, әскер қосына қарай төмен түсті. Саул бекінген тұрақтың ортасында, сүңгісі бас жағында жерге қадаулы күйі ұйықтап, ал Әбенир мен жауынгерлер оны қоршап жатыр екен.

⁸ Әбіш Дәуіттен:

— Бүгін Құдай жауыңызды қолыңызға түсіріп отыр. Оны сүңгімен жерге қадап тастауға рұқсат етіңіз. Мен бір ұрсам болды, екінші рет ұрып жатпаймын! — деп өтінген еді.

⁹ Бірақ Дәуіт оған тыйым салып:

— Оны өлтіруші болма! Жаратқан Ие тағайындаған патшаға* қол көтерген адам айыпсыз қалмайды. ¹⁰ Мәңгі тірі Тәңір Иенің алдында шын айтамын: Оның Өзі Саулды өлтіретін болады. Не уақыты жетіп қайтыс болады, не соғысқа шығып қаза табады. ¹¹ Бірақ Өзінің тағайындаған патшасына қол тигізу дегеннен Жаратқан Ие сақтай көрсін! Одан да бас жағындағы сүңгісі мен құмырасын ал, сосын кетейік, — деген еді.

¹² Осылай Дәуіт Саулдың бас жағындағы сүңгісі мен су құятын құмырасын алып, екеуі сол жерден кетіп қалды. Ешкім оларды көрген де, білген де жоқ, тіпті ешкім оянған да жоқ. Жаратқан Ие жауынгерлерді терең ұйқыға батырғандықтан бәрі қатты ұйықтап жатты. ¹³ Дәуіт сайдың арғы бетіне өтіп, әскер қосынан алысырақ жердегі қырат басына шықты. Олардың арасы бірталай қашық болды. ¹⁴ Сол жерден Дәуіт әскерге және Нер ұлы Әбенирге:

— Мені естіп тұрсың ба, Әбенир! — деп дауыстады.

— Айқайлап, патшаны мазалап тұрған сен кімсің, өзі? — деп жауап берді ол. ¹⁵ Дәуіт:

*6 Бұл есім Авесса деп те айтылады.

*9 Яки: тағайындаған мәсікке (2:10; 10:1).

— Әбенир, сен ер жігітсің ғой! Исраил елінде саған тең келер ешкім жоқ! Олай болса, неге патшанды дұрыстап қорғамайсың? Себебі патшаны құрту үшін халық арасынан біреу келіп кетті! ¹⁶Сенің бұның дұрыс емес. Мәңгі тірі Жаратқан Иенің алдында шын айтамын: Оның тағайындаған патшасын дұрыстап күзетпегендерің үшін сендер өлім жазасына лайықсындар! Іздеп көр: патшаның бас жағындағы сүңгісі мен құмырасы қайда? — деп айқайлады. ¹⁷Дәуіттің даусын таныған Саул:

— Бұл сенбісің, Дәуіт балам-ау? — деп сұрады.

— Иә, патша ием! — деп жауап берген Дәуіт ¹⁸сөзін жалғастырып былай деді: — Уа, патша, бұл пенденіздің соңына неге түсіп жүрсіз? Мен не істеп қойдым, жазығым не? ¹⁹Тақсыр ием, айтқаныма құлақ аса көріңіз! Егер сізді маған қарсы қойып отырған Жаратқан Ие болса, онда Ол күнәмның құнын өтейтін құрбандығымды қабылдай көрсін. Ал егер осыны істеп отырған адамдар болса, оларды Жаратқан Иенің қарғысы атсын! Олардың мені Жаратқан Иенің өз жерінен қуып жүргендері «Кет, жалған тәңірлерге табын!» деп азғырумен тең. ²⁰Жаратқан Иеден алыс жерде* қанымның төгілуіне жол бермеңіз! Исраилдің патшасы бір бүргені қудалап, таудағы құрқұсының ізіне түскендей, соңымнан қалмай қуып жүр!

²¹Сонда Саул:

— Мен күнә жасадым. Қайтып кел, Дәуіт балам! Өмірімді қымбат көріп, бүгін мені өлтірмегенің үшін бұдан былай саған жамандық істемеймін! Мен ақымақтық жасап, өте көп қате жібердім, — деп дауыстап жауап қайтарды.

²²— Мынау патшаның сүңгісі, — деді Дәуіт. — Бір нөкер жігітіңіз келіп, оны алып кетсін. ²³Жаратқан Ие әрбір адамға оның әділдігі мен сенімділігіне қарай сыйын береді. Тәңір Ие сізді бүгін қолыма берсе де, мен Оның тағайындаған патшасына қарсы қол көтеруден бас тарттым. ²⁴Сіздің өміріңізді бүгін қалай қымбат көрген болсам, Жаратқан Ие де менің өмірімді солай қымбат көріп, қиындық атаулыдан құтқара көрсін! — ²⁵Саул:

— Жарылқана бер, Дәуіт балам! Небір істерді тындырып, жеңіске қол жеткізетін боласың, — деп оған батасын берді. Содан соң Дәуіт өз жөніне кетті, ал Саул сарайына оралды.

---

*²⁰ Меншікті халқы Құдайға гибадат ететін жерден қашықта.

27

Дәуіттің жау елді паналауы

¹ Бірақ Дәуіт іштей: «Қалайда күндердің күні Саулдың қолынан құрымын. Ең жақсысы, тездетіп філістір еліне қашып құтылу. Сонда Саул мені бүкіл Исраилде іздеуін қойып, оның қолынан сытылып кетемін», — деп ойлады. ² Осылайша Дәуіт пен оның жанында жүрген алты жүз адам жолға жиналып, Ғаттың патшасы Мағох ұлы Анхұсқа қарай өтіп кетті. ³ Олар Ғат қаласына Анхұстың жанына орналасты. Әрқайсысы өзінің отбасын ала келген еді, Дәуіттің екі әйелі, езрелдік Ахиноғам мен Набалдың жесірі кәрмелдік Әбигел де қасында болды. ⁴ Дәуіттің Ғатқа қашып кеткенін Саул да біліп, оны енді қайтып іздемейтін болды.

⁵ Дәуіт Анхұстан: «Тақсыр, рақым етіп, бізге далалы жерде қоныстануға бір қалашықты беруге бұйыра көріңіз. Біз осында патшаның қаласында тұрып, сіздерді әуреге салмай-ақ қояйық», — деп өтінді. ⁶ Анхұс оған тұруға Секеләтті берді. Сол кезден бастап қазірге дейін осы қалашық Яһуда патшасының қарамағында болып келеді.

⁷ Дәуіт філістір елінде барлығы бір жыл төрт ай тұрды. ⁸ Ол адамдарымен аттанып, Гесур, Гирзе және Амалек тайпаларына* шабуыл жасап отырды. Бұлар көп уақыттан бері Шур мен Мысыр елінің арасындағы жерді қоныстанып келген еді. ⁹ Дәуіт қай жерге шабуыл жасаса да, еркек болсын, әйел болсын, ешкімді тірі қалдырмай, тек олардың қой-ешкі, мүйізді ірі қаралары мен есек-түйелерін және киім-кешектерін тонап, Анхұстың жеріне қайтатын. ¹⁰ Анхұс: «Бүгін еш жаққа шабуылға шыққан жоқсындар ма?» — деп сұраса, Дәуіт Яһуданың, Ерахмел тайпасының, я болмаса Кен тайпасының* оңтүстік жағына аттанғандары туралы айтатын. ¹¹ Дәуіттің еркектер мен әйелдерді тірі қалдырмай, Ғат еліне ешқандай тұтқын алып келмеуінің себебі, олар Анхұсқа «Дәуіт былай істеді» деп шағым айтар деген күмәны болды. Філістірлермен бірге тұрған кезде Дәуіт үнемі осылай әрекет етіп жүрді.

*8 Айдаланы мекендеп, басқа халықтарды тонаушы тайпалар, әсіресе Амалек, Исраил халқына да көп зиян келтірген болатын (14:48; 15:2; Мысыр. шығу 17:14; Ешуа 12:5; Билер 3:13; 6:3; 7:12).

*10 Ерахмел мен Кен Исраилмен одақтас тайпалар еді (15:6; 30:29; Билер 1:16).

¹² Анхүс Дәуітке иланып: «Ол өз халқы Исраилдің алдында әбден жеккөрінішті болды. Сол себепті мәңгі-бақи менің қызметшім болып өтеді», — деп ойлады.

28 ¹ Сол күндері Исраилге қарсы соғыс ашпақ болып, філістірлер жасақшыларын жинады. Анхүс Дәуітке:

— Біліп ал: сен адамдарыңмен бірге маған еріп, әскерге қосыласың! — деп бұйырды. ² Дәуіт:

— Енді қызметшіңіздің не істей алатынын көретін боласыз, — дегенде Анхүс:

— Онда сені өмір бойы жеке басымды қорғайтын сақшым етіп тағайындаймын, — деп жауап берді.

Саулдың бақсы әйелден ақыл сұрауы

³ Бұдан бұрын Самуил пайғамбар қайтыс болып, бүкіл Исраил оны жоқтап аза тұтып, туған қаласы Рамақтағы қабірге қойған еді. Саул барлық бақсы-балгерлерді елден қуып жіберген болатын.*

⁴ Філістір әскерлері жиналып, Сонамға барып, сол жерге қостарын тікті. Саул да Исраилдің барлық ер адамдарын жинап алып, олар Гелбуе қыратына орнықты. ⁵ Саул філістірлердің әскерлерін көргенде шошып, жүрегі қатты дірілдеп кетіп, ⁶ Жаратқан Иеден ақыл сұрады. Бірақ Жаратқан Ие оған не түсіндегі аяны, не қасиетті жеребе,* не болмаса пайғамбарлар арқылы жауап бермеді. ⁷ Сонда Саул нөкерлеріне:

— Маған бір бақсы әйелді табындар! Мен оған барып, ақыл сұрап көрейін, — деп бұйырды. Олар:

— Жақын жердегі Айн-Дорда бір бақсы әйел бар, — деді.

⁸ Саул өзін танымайтындай етіп киімін өзгертіп киінді. Екі жігітін ертіп алып, сол жаққа қарай жүріп кетті. Олар түн ішінде әйелге келді. Саул одан:

— Өтінемін, мен үшін сәуегейлік жасап, айтқан адамымның аруағын шақырып беріңізші, — деп сұрады. ⁹ Әйел:

---

*³ Құдай сиқыршылық пен бақсы-балгерлік атаулыға Таурат заңында қатаң тыйым салған болатын (Мысыр. шығу 22:18; Заң. қайтал. 18:9-13).

*⁶ Яки: не ұрым. (Сол кезде бас діни қызметкердің жеңсіз сырт киімі және төс қалтасындағы қасиетті жеребелер, «Ұрым және Түмим», Дәуітке еріп жүрген Абиятардың қолында болды: 23:2,6,9-12.)

— Саулдың не істегенін білетін шығарсыз. Ол бақсы-балгерлерді елден қуып жіберді ғой. Сіз неге көзімді құртпақ болып, маған тұзақ құрып отырсыз? — деді. ¹⁰ Бірақ Саул оған:

— Мәңгі тірі Құдайдың алдында шын айтамын: осы іс үшін ешқандай қасірет шекпейсіз, — деп ант етті. ¹¹ Әйел:

— Сізге кімді шақырып берейін? — деп сұрағанда Саул:

— Самуилді шақырыңыз, — деді. ¹² Әйел Самуилді көргенде қатты шыңғырып:

— Мені неге алдадыңыз? Сіз Саулсыз ғой! — деп айқайлады.

¹³ Патша:

— Қорықпа! Не көріп тұрсың? — деп сұрады.

— Мен жер астынан шығып келе жатқан, билерге* ұқсайтын біреуді көріп тұрмын.

¹⁴ — Оның түрі қандай?

— Бұл үстіне ұзын шапан* киген кәрі адам, — деп жауап берді әйел. Сонда Саул оның Самуил екенін білді де, басын жерге дейін иіп тағзым етті. ¹⁵ Самуил Саулға:

— Сен неге мазамды алып, мені шақыртып тұрсың? — деп наразылық білдірді. Саул:

— Мен қатты қорқып тұрмын. Філістірлер маған қарсы соғыс ашты. Ал Құдай менен бас тартып, енді маған не пайғамбарлар, не түс арқылы жауап бермей отыр. Сол себепті маған не істеуім керек екенін білдіру үшін сізді шақырттым, — деді.

¹⁶ Сонда Самуил оған мынаны айтты:

— Жаратқан Ие өзіңнен бас тартып, жауыңа айналғаннан кейін не үшін менен ақыл сұрайсың? ¹⁷ Тәңір Ие мен арқылы алдын ала айтқандарын енді жүзеге асырып, патшалық билікті қолыңнан жұлып алып, маңайыңдағы біреуге, яғни Дәуітке тапсырды. ¹⁸ Сен Құдайдың айтқанына құлақ аспай, Оның Амалекке шығарған қаһарлы үкімін орындамай кеткендіктен Жаратқан Ие бүгін саған осыны істеп отыр. ¹⁹ Ол Исраил халқын да, өзінді де філістірлердің қолына түсіреді: ертең сен ұлдарыңмен бірге менің қасыма аттанасыңдар. Жаратқан Ие Исраил әскерін де філістірлердің қолына түсіреді.

²⁰ Саул Самуилдің осы айтқандарынан зәресі ұшып, кенет етпетінен жерге құлап түсті. Ол бір тәулік бойы нәр татпағандықтан әлсіреп қалған еді.

*¹³ Немесе: тәңірге.

*¹⁴ 15:27.

²¹ Әйел Саулдың қасына келіп, оның қатты қорқып кеткенін көріп:

— Тақсыр ие, мен сіздің айтқаныңызға құлақ асып, басымды өлімге тігіп, тілегіңізді орындадым. ²² Енді сіз де менің айтқаныма құлақ аса көріңіз. Сізге дастарқан жайып, аздап тамақ алып келейін. Содан дәм татып, жөніңізге кету үшін әлденіп аларсыз, — деді. ²³ Саул:

— Ештеңе жемеймін, — деп бас тартты.

Бірақ екі нөкер жігіті мен әйел оны көндіріп, Саул орнынан тұрып, төсек үстіне жайғасып отырды.

²⁴ Әйелдің қорада бордақыланған бұзауы бар болатын, соны тездетіп сойып, етін пісіріп, ұннан қамыр илеп, ашытқысыз нан пісірді. ²⁵ Осыларды Саул мен нөкерлеріне ұсынды. Олар тамақ ішіп болған соң сол түні кетіп қалды.

29

Філістір көсемдерінің Дәуітті шайқасқа қатыстырмауы

¹ Осы кезде філістірлер барлық әскерлерін Әфектің маңына жинап, израилдіктер Езрелдің жанындағы бұлақ көзінің қасына қостарын тіккен еді. ² Філістір көсемдері әскерлерін жүзге, мыңға бөліп, сапқа тұрғызып өткізді. Дәуіт пен оның адамдары Анхұсқа еріп артқы жақта келе жатты. ³ Філістір әміршілері:

— Мына израилдік жалдамалылар* мұнда не істеп жүр? — дегенде Анхұс:

— Бұл бұрын Израил патшасы Саулдың нөкері болған Дәуіт қой. Бір жылдан астам уақыт бойы қасымда жүр. Біздің жаққа өтіп келген күннен бері оның бойынан сезікті ештеңені байқамадым, — деп түсіндірді. ⁴ Бірақ філістір әміршілері Анхұсқа ашуланып, мынадай талап қойды:

— Бұл адамды кері қайтар. Сен өзіне белгілеген жеріне қайта оралсын. Оның бізбен бірге шайқасқа шығуына болмайды. Әйтпесе ол ұрыс барысында бізге қарсы шыға келеді. Оған өзінің тақсыр иесінің рақымына қайтадан ие болу үшін біздің адамдардың бастарын алудан артық шара жоқ қой! ⁵ Мына өлең Дәуіт туралы айтылған жоқ па еді:

«Саул мындаған жауын жеңіп шықты,
Ал Дәуіттің жеңгені он мың болды!»

*3 Немесе: еберліктер (14:11,21).

⁶ Сонда Анхүс Дәуітті өзіне шақырып алып:

— Мәңгі тірі Жаратқан Иенің алдында шын айтамын: сен адал адамсың, жорыққа бірге шыққаның жақсы болар еді. Қасыма келген күннен бері сенен жаман қылық көрген жоқпын. Бірақ басқа көсемдер саған сенбей отыр. ⁷ Сол себепті бұрылып, аман-есен кері қайт, оларға ұнамсыз ештеңе жасама, — деді. ⁸ Дәуіт:

— Мен не істеп қойдым, тақсыр? Сізге қызметке тұрғалы менен қандай кінә таптыңыз? Мен неге сіздермен бірге барып, патша иемнің жауларына қарсы күреспеймін? — деп наразылық білдірді. ⁹ Анхүс:

— Білемін, білемін, сен менің алдымда Құдайдың періште-сіндей адалсың! Бірақ філістір әміршілері сен туралы «Оның бізбен бірге шайқасқа шығуына болмайды» деп шешім қабылдады. ¹⁰ Сондықтан ертең ертемен сен және бұрынғы иенің қызметшілері болған барлық серіктерің тұрып, жарық түсісімен жолға шығындар! — деп бұйырды.

¹¹ Дәуіт күн шығысымен адамдарымен бірге жолға шығып, філістір еліне қайта оралды. Ал філістір әскерлері Езрелге қарай өрлеп кетті.

30

Амалектің шабуылы

¹ Дәуіт адамдарымен үшінші күні Секеләгке жетті. Ал амалектіктер Яһуда жерінің оңтүстігіне* және Секеләгке жорыққа аттанып, бұл қалаға шабуыл жасап, өртеп жіберген еді. ² Ондағы әйелдер мен үлкенді-кішілі адамдардың барлығын да тұтқындап, ешқайсысын өлтірмей, өздерімен бірге алып кеткен болатын.

³ Дәуіт сарбаздарымен Секеләгке жеткенде, қала өртелген, ал әйелдері мен ұл-қыздары айдалып әкетілген екен. ⁴ Сонда бәрі дауыстап жоқтап, әлдері құрығанша егіліп жылай берді. ⁵ Дәуіттің екі әйелі, езрелдік Ахиноғам мен кәрмелдік Набалдың жесірі Әбигел де тұтқындалыпты. ⁶⁻⁷ Сарбаздар ұл-қыздарын жоқтап, ызаланып, тіпті: «Дәуітті таспен атқылап өлтіреміз!» — десті. Осылайша Дәуіттің жағдайы аса қиын болды. Бірақ ол Құдай Иесіне сиынып, Одан күш-қуат алды.

*1 Яғни: Негев айдаласына (Жаратылыс. баст. 12:9).

Содан Дәуіт Ахимәлік ұлы Абиятардан: «Бас діни қызметкердің жеңсіз сырт киімін алып кел», — деп өтінді. Діни қызметкер оны әкелген соң, ⁸ Дәуіт Жаратқан Иеден:

— Осы шапқыншы әскердің соңына түсейін бе? Оларды қуып жете аламын ба? — деп сұрады. Жаратқан Иенің жауабы мынау болды:

— Соңына түс, қуып жетесің, құтқарып та аласың!

⁹ Сонда Дәуіт қасындағы алты жүз сарбазымен жорыққа шығып, Босор сайының жағасына жетті. Алайда олардың кейбіреулері сол жерде қалып қойды. ¹⁰ Себебі екі жүз жігітінің қатты шаршағандықтан сайдың* арғы бетіне өтуге шамалары келмеді. Қалған төрт жүз адамымен Дәуіт қуғынын ары қарай жалғастыра берді. ¹¹ Жолшыбай олар далада жатқан бір мысырлық жігітті тауып, оны Дәуітке алып келді. Оған су ішкізіп, ¹² жеуге нан, кепкен інжір жемістерін және екі бума кепкен жүзім берді. Жігіт үш тәулік бойы нәр татпаған екен. Жүрек жалғап, әл жинап алғаннан кейін ¹³ Дәуіт одан:

— Қай жақтың адамысың? Аты-жөнің кім? — деп сұрастыра бастады. Жігіт:

— Мен мысырлық сарбазбын, бір амалектіктің құлымын. Ауырып қалған мені қожайыным бұдан үш күн бұрын тастап кетті. ¹⁴ Біз кереттіктердің оңтүстік жағына, Яхуданың жеріне және Калөбтің оңтүстік жағына шабуыл жасап, Секеләгті өртеп жіберген едік, — деді. ¹⁵ Дәуіт:

— Мені сол әскерге бастап алып барасың ба? — деп сұрады. Ол:

— Мені өлтірмеймін, қожайыныма қайтарып бермеймін деп Құдайдың атымен ант етсеңіз, сізді соларға бастап алып барамын! — деді.

¹⁶ Сонымен жігіт Дәуіт пен серіктерін амалектіктер кеткен жаққа бастап алып жүрді. Тіккен қостарына таяп, қараса, амалектіктер бір кең жерге жайылып, філістірлердің және Яхуданың елдерінен қолдарына түсірген ұлан-ғайыр олжаларына бола ішіп-жеп, тойлап жатыр екен. ¹⁷ Дәуіт сарбаздарымен оларға ымырт жабыла бас салып, келесі күннің кешіне дейін шайқасты. Түйелеріне мініп қашып кеткен төрт жүз жас жігіттен басқа амалектіктердің ешбіреуі құтыла алмады.

---

*¹⁰ Яки: тасыған судын. (Осы сай жаңбыр көп жауған кездерде тасып, одан өту тым қиын болатын.)

¹⁸ Дәуіт осылайша амалектіктердің алып кеткендерінің бәрін де, өзінің екі әйелін де құтқарып алды. ¹⁹ Сарбаздардың үлкенді-кішілі адамдарынан, ұл-қыздары мен жинаған олжаларынан, амалектіктердің бұлардан қолға түсіргендерінен ештеңе де жоғалмапты, Дәуіт бәрін де қайтарып алды. ²⁰ Оның үстіне жаудың бүкіл ірілі-ұсақты малдарын да қолына түсірді. Адамдары осы малдарды өз малдарынан бұрын айдап, «Бұл Дәуіттің олжасы!» — десті.

Олжаның тең бөлінуі туралы шешім

²¹ Қатты қалжырап, ере алмайтын болғандықтан Босор сайының жағасында қалдырып кеткен екі жүз адамына жақындап келгенде, олар Дәуіт пен оның жанында жүргендердің алдарынан шықты. Дәуіт оларға жолығып, амандық сұрасты. ²² Бірақ онымен бірге болғандардың ішіндегі кейбір пасық, оңбаған адамдар:

— Бұлар бізбен бірге шайқасқа барған жоқ, ендеше біз қолға түсірген олжадан оларға үлес жоқ! Әйелдері мен балаларын алсын да соған қанағаттансын! — деді. ²³ Бірақ Дәуіт:

— Бауырларым, Жаратқан Иенің бізге сыйлағандарымен олай істемендер! Тәңір бізді аман-есен қорғап, шапқыншыларды қолымызға түсірді емес пе!? ²⁴ Сендердің бұл ұсыныстарыңа кім құлақ түреді? Керісінше,

Бірдей болсын үлесі
Қарауылда қалғанның,
Шайқасқа аттанғанның!

Олжа бәріне бірдей бөлінсін! — деп шешті. ²⁵ Сол күннен бастап Дәуіт мұны Исраилдегі міндетті ереже ретінде бекітті. Ол әлі күнге дейін сақталып келе жатыр.

²⁶ Дәуіт Секеләгке қайта оралған соң, олжаның біразын Яхуда елінің өзімен достасқан рубасыларына жіберіп: «Бұл сізге Жаратқан Иенің жауларынан түскен олжадан сыбаға!» — деген сәлемін жолдады. ²⁷ Дәуіттің тартулар жіберген жерлері мыналар еді: Бетел, оңтүстіктегі Рамот, Ятир, ²⁸ Ароир, Сифмот, Естемоға, ²⁹ Рахал, ерахмелдіктер мен кендіктердің қалалары, ³⁰ Хорма, Хорашан,* Атах, ³¹ Хеброн және өзі адамдарымен бірге барып тұрған барлық басқа жерлер.

*³⁰ Немесе: Бор-Ашан.

31

Саулдың өлімі

¹ Осы екі арада філістірлер истраилдіктерге қарсы соғысып, истраилдіктер олардан қашып, көбі Гелбуе тауында қаза тапты.

² Філістірлер Саул мен ұлдарының соңына түсіп, ақыры ұлдары Жонатан, Әминадаб пен Мәлхисуаны өлтірді. ³ Саулдың айналасындағы шайқас күшейе түсті. Садақшылар оны жебемен атып, ауыр жаралады.

⁴ Саул өзінің қару-жарақ тасушы нөкеріне: «Семсерінді суырып, маған сұғып ал! Мына құдайсыздар келіп, маған білгендерін істеп масқара қылмасын!» — деді. Бірақ нөкері қатты қорқып, бұны істеуден бас тартты. Сонда Саул өз семсерін суырып алып, оны өзіне қарай қаратты да, үстіне құлап түсті.

⁵ Қару тасушы нөкері Саулдың мерт болғанын көргенде ол да дәл солай өзін-өзі өлтірді. ⁶ Осылайша сол күні Саул мен оның үш ұлы да, қару тасушы және барлық нөкерлері бірдей қаза тапты.

⁷ Аңғардың арғы бетіндегі және Иордан өзенінің ар жағындағы истраилдіктер әскердің қашқанын, Саулдың ұлдарымен қоса қаза тапқанын көргенде, тұрған қалаларын тастап, қаша жөнелді. Ал філістірлер келіп, сол қалаларды басып алды.

⁸ Келесі күні філістірлер қаза тапқандарды тонауға келгенде, Гелбуе тауында өліп жатқан Саул мен оның үш ұлының өліктеріне тап болды. ⁹ Олар Саулдың басын шауып алып, қару-жарағын иемденді. Осы хабарды бүкіл філістір еліне, сиынатын тәңірлерінің ғибадатханаларында және халық арасына тарату үшін шабармандарын жіберді. ¹⁰ Саулдың қару-жарағын Аштар деген жалған тәңірдің ғибадатханасына қойып, сүйегін Бет-Шан қамалының қабырғасына іліп қойды.

¹¹ Бірақ Ғалахадтағы Ябестің тұрғындары* філістірлердің Саулға істеген қорлығы туралы естігенде, ¹² қаланың мықты деген ер азаматтары жиналып, сапарға аттанды. Олар түні бойы жол жүріп, Бет-Шанның қабырғасынан Саул мен үш ұлының мәйіттерін түсіріп алды. Оларды Ябеске әкеліп, сонда өртеп жіберді.* ¹³ Сүйектерін Ябесте бір жыңғыл ағашының түбіндегі қабірге қойып, жеті күн бойы ораза ұстап, оларды жоқтады.

*¹¹ Жаңадан патшалық құра бастаған кезінде Саул Ябес қаласын қатыгез жаудың қолынан құтқарған болатын (11:1-11).

*¹² Немесе: әкеліп, сонда (хош иісті заттарды) өртеп жіберді (Шежіре. 2-ж.16:14).

Патшалықтар туралы 2-жазба

Жазба туралы мәлімет

Бұл жазбада Дәуіт пайғамбардың Исраилге патшалық құруы баяндалған.

Сырлас досы Жонатан мен оның әкесі Саул патшаның қаза тапқаны жайлы хабар алған Дәуіт оларды жоқтап, Исраил әскерінің жеңілісіне де қатты қайғырады. Өзі шыққан Яһуда руына қайтып келгенде рубасылары Дәуітті елдерінің патшасы етіп тағайындайды.

Бес жылдан кейін Исраилдің өзге рулары да Дәуіттің патшалық билігіне мойынсұнады. Дәуіт елдің жаңа астанасы Иерусалимге Жаратқан Иенің келісім сандығын алып келеді. Патша мұнысымен Исраилдің шынайы Иесі Құдай екендігін мойындап, тек бағынышты қызметшісі ретінде Оның меншікті халқын басқарады. Жаратқан Ие Дәуітке жар болып, барлық жауларын жеңдіреді.

Патша Тәңір Иенің жер бетіндегі тұрағы ретінде киелі үй салғысы келеді. Бірақ Құдай оған рұқсат бермей, Өзі Дәуітке тұрақты «үйін», яғни одан тарайтын әулетті сыйлауға сөз береді. Оның әулеті мәңгі патшалық құратын болады деген уәде ғасырлардан кейін дүниеге келіп, әділдікпен билік құратын Мәсіхке меңзейді.

Ал Дәуіттің өзі ауыр күнәға батып, Құдайдың қаһарына ұшырайды. Теріс істеріне өкінгенде Тәңір Ие оны кешіреді, бірақ күнәларының зардабынан патшаның өзі және Исраил халқы қатты азап шегеді. Соңында Жаратқан Ие Дәуіт пен халыққа мейірімділік танытып, тартуға тиісті жазаларын жеңілдетеді.

Дәуіт жазып қалдырған жырлары мен өсиет сөздерінде Құдайдың шексіз зор рақымын мадақтап, Оның болашақ үшін берген уәделеріне қатты қуанады. Пайғамбар мұнысымен

Ханнаның мадақтау жырының негізгі мазмұнын қайталайды әрі толықтырады (Патша. 1-ж. 2:1-10; Патша. 2-ж. 23:1-5).

Осы басылымға Патшалықтар туралы екінші жазбаның Дәуіт пайғамбар жайлы баяндаған басты тараулары енгізілген.

1

Дәуітке жеткен суық хабар

¹Саул патша осылай қаза тапқан еді.*

Дәуіт амалектіктерді жеңгеннен кейін Секеләг қалашығына қайта оралып, сол жерде екі күн болды. ²Үшінші күні Саулдың әскер қосынан біреу Секеләгке келе қалды. Ол қайғысының белгісі ретінде киімін жыртып, басына топырақ сеуіп алыпты. Әлгі кісі Дәуіттің алдына келіп, жерге жығыла тағзым етті.

³Дәуіт:

— Қайдан келдің? — деп сұрағанда ол:

— Израилдік әскер қосынан келіп тұрмын. Жаудан қашып құтылдым, — деді.

⁴— Ал не жағдай болды, айтып берші!

— Әскер ұрыс майданынан қашып, көбі сол жерде қаза тапты! Саул мен ұлы Жонатан да о дүниеге аттанды. — ⁵Дәуіт осыны айтқан жігіттен:

— Саул мен Жонатанның өлгенін қайдан білесің? — деп сұрады. ⁶Сонда жігіт былай деді:

— Мен кездейсоқ Гелбуе қыратына барған едім. Қарасам, Саул сол жерде найзасына сүйеніп отыр екен. Жаудың соғыс күймелері мен атты әскері ентелеп, жетіп-ақ қалыпты. ⁷Артына қараған Саул мені көріп, қасына шақырды. Мен оған: «Тындап тұрмын», — деп жауап бердім. ⁸Ол: «Сен кімсің?» — деп сұрады. Мен: «Амалектікпін», — дедім. ⁹Ол: «Қасыма кел де, мені өлтір! Жаным шықпай, қиналып жатырмын», — деп бұйырды маған. ¹⁰Мен қасына барып, өлтіріп тастадым. Себебі құлап, ауыр жарақаттанған оның тірі қала алмайтынына көзім жетті. Басындағы тәжі мен білегіндегі алтын білезігін* шешіп, осында, тақсыр ием, өзіңізге алып келдім.

¹¹Ал Дәуіт қатты қайғырып, үстіндегі киімін қапсыра ұстап алды да, жыртып жіберді. Қасындағы адамдары да осылай етті.

¹²Олар семсер жүзінен қаза тапқан Саул мен Жонатан үшін,

*1 Патша. 1-ж. 26:10.

*10 Алтын білезік, тәж сияқты, патшалық биліктің белгілері болған.

Жаратқан Иенің әскері мен бүкіл Исраил елі үшін кешке дейін қайғыра жылап, ораза тұтты.

¹³ Содан соң Дәуіт хабаршы жігіттен:

— Өзің қай жерліксің? — деп сұрады. Ол:

— Жат жерлік кірменің ұлы, амалектікпін, — деді. ¹⁴ Дәуіт оған:

— Сен қалайша шімірікпестен Жаратқан Иенің тағайындаған патшасына қол көтеріп өлімге қидың?! ¹⁵⁻¹⁶ Өз обалың өзіңе.* Жаратқан Иенің тағайындаған патшасын өлтірдім деп өз аузыңмен айтып, үкімінді өзің шығардың! — деді.

Сарбаздарының бірін шақырып алып: «Мынаны өлтір!» — деп бұйырды. Сарбаз келіп, бұйрықты жүзеге асырды.

Саул мен Жонатанды жоқтау

¹⁷ Дәуіт Саул мен оның ұлы Жонатан туралы жоқтау айтты.

¹⁸ Кейін «Садақ жыры» деп аталған осы жыр яхудалықтарға үйретілсін деп Дәуіт жарлық та шығарды. Ол «Яшардың кітабында»* жазылған.

Дәуіттің айтқан жоқтауы мынау еді:

¹⁹ Уа, Исраил, қыраттарыңда сенің
Мерт боп жатыр мақтан тұтқан ерлерің!
Қалай қаза тапты жауынгерлерің!

²⁰ Ғат қаласына бұл хабарды айтпаңдар,
Ашкелон алаңында* да жар салмаңдар,
Філістір қыздары қуанып кетпесін,
Құдайсыз қыздар мәз боп билемесін!

²¹ Уа, Гелбуе таулары, үстеріңе
Енді қайтып ешқашан шық түспесін,
Лайым жаңбыр да жаумасын жеріңе,
Егістіктерің еш өнім бермесін!
Өйткені өз қыраттарыңда қор болды
Қуатты жауынгерлердің қалқандары,
Саулдың да қалқаны енді қайтып
Еш майланып-сыланбайтын болады.

*15-16 Яки: Төгілетін қаның өз мойнында.

*18 Яшар есімі «әділ» дегенді білдіреді. Яшар кітабы: Ешуа 10:13.

*20 Ғат, Ашкелон: філістір қалалары (Патша. 1-ж. 6:17).

²² Жойылған жаудың төгілген қанынан,
Мықты дұшпандарының тәндерінен
Жонатанның садағы құр қайтпайтын,
Саулдың семсері де құртпай қоймайтын.

²³ Саул, ұлы Жонатан екеуі де
Сүйікті, сүйкімді өмірлерінде,
Ажырамаған олар өлімде де.
Бүркіттен бетер зымырай шүйілді,
Арыстаннан бетер күшті күресті!

²⁴ Уа, Израил қыздары, қайғырындар,
Сендерге ал қызыл көйлек кигізген,
Алтынмен киімдеріңді көмкерткен
Саул марқұмды зар жылап жоқтаңдар!

²⁵ Батырлар шайқаста қалай қаза тапқан,
Қырат басында жатыр Жонатан!

²⁶ Жоқтаймын өзінді, қайран бауырым,
Жанымдай жақсы көрген сырлас досым!
Мен үшін адал сүйіспеншілігің
Махаббатынан да артық әйелдің.

²⁷ Батырлардың қаза тапқандары-ай!
Елдерін қорғап көз жұмғандары-ай!*

2

Дәуіттің Яхуда руына патшалық құруы

¹ Осыдан кейін Жаратқан Иенің еркін білу үшін Дәуіт:

— Яhudаның қалаларының біріне баруым керек пе? — деп сұрады. Жаратқан Иенің жауабы мынау болды:

— Иә, сол жерге бар!

— Қайсысына барайын?

— Хеbronға! — деп бұйырды Тәңір Ие.

² Сонымен Дәуіт екі әйелі: езрехелдік Ахиноғам мен кәрмелдік Набалдың жесірі Әбигелді ертіп алып, сол жаққа көшіп барды. ³ Дәуіт қасында жүрген адамдарын да отбасыларымен бірге ілестіріп, бәрі Хеbronның өзіне және маңындағы қалашықтарға қоныстанды. ⁴ Сонда Яхуда руының адамдары келіп, Дәуітке май жағу рәсімін жасап, оны Яhudаның патшасы етіп тағайындады.

---

*²⁷ Немесе: Қалайша қуаттылар қаза тауып, соғыс қарулары құртылды!
(Мұндағы «соғыс қарулары» астарлап Саул мен Жонатанға меңзейді.)

«Ғалақадтағы Ябестің тұрғындары Саулдың мәйітін қабірге қойыпты»* деген хабар Дәуітке жеткенде, ⁵ ол сол жаққа елшілерін жіберіп, оларға: «Тақсыр иелерің Саулға жақсылық жасап, сүйегін қабірге қойғандарың үшін Жаратқан Ие сендерді жарылқап, ⁶ лайым Өзінің мызғымас сүйіспеншілігі мен сенімділігін көрсете берсін! Бұл істегендеріңді мен де жақсылықпен қайтарамын. ⁷ Сондықтан ер жүрек те күшті бола беріңдер! Тақсыр иелерің Саул көз жұмды. Ал Яһуда руы мені өздерінің патшасы етіп тағайындады» деген сәлемін жолдады.

* * *

5

Дәуіттің бүкіл Исраилге патшалық құруы

¹ Осыдан кейін Исраилдің барлық руларының өкілдері Хеброндағы Дәуітке келіп, былай деді:

— Сөзімізге құлақ сала көріңіз: сіздің ет жақын туыстарыңызбыз. ² Біраз уақыт бұрын, Саул патшалық құрған кезде бүкіл Исраилді жорыққа бастап жүрген өзіңіз болатынсыз! Жаратқан Ие де сізге: «Менің халқым Исраилді бағатын сенсің, Исраилдің көсемі өзің боласың» деп айтқан.*

³ Осыдан кейін Исраилдің күллі рубасылары Дәуітке келіп, патша олармен Хебронда Жаратқан Иенің алдында келісім жасады. Олар Дәуітке май жағу рәсімін жасап, Исраилдің патшасы етіп тағайындады.

⁴ Патшалық құра бастағанда Дәуіттің жасы отызда еді, ол қырық жыл бойы тақта отырды. ⁵ Хебронда Яһуда руын жеті жыл алты ай, Иерусалимде бүкіл Исраил мен Яһуданы отыз үш жыл басқарды.

Жаңа астана Иерусалим

⁶ Сол кезде патша мен оның жауынгерлері Иерусалимге қарай аттанып, сонда тұрған ебустіктерге шабуыл жасамақшы болды. Ал ебустіктер: «Дәуіт бұл қалаға кіре алмайды», — деп ойлап, оған: «Мұнда ешқашан кірмейсің! Кіре қалсаң, соқырлар мен ақсақтардың өздері-ақ сені қуып жібереді!» —

*4 Патша. 1-ж. 31:11-13.

*2 Патша. 1-ж. 13:14.

деп мазақтаған болатын. ⁷ Алайда Дәуіт Сион төбесіндегі қамалды басып алып үлгерді. Ол қазір «Дәуіттің шаһары» деп аталады. ⁸ Сол күні Дәуіт:

— Кімде-кім ебустіктерді шабуылдаймын десе, құдық арқылы* қалаға кіріп, Дәуіттің жаулары — «ақсақтар мен соқырларға» бас салсын! — деген еді. «Соқыр мен ақсақ сарайға кірмес» деген мәтел осыған байланысты пайда болды. ⁹ Сонымен Дәуіттің адамдары су құбырымен өрмелеп, қамалға кіріп, оны жаулап алды. Дәуіт қорған ішіне орналасып, оны «Дәуіттің шаһары» деп атады. Миллодан бастап* ішке қарай айнала үйлер де салдырды.

¹⁰ Әлемді Билеуші Жаратқан Ие оған жар болғандықтан, Дәуіт барған сайын күшейе түсті. ¹¹ Кейінірек Тир* патшасы Хирам Дәуітке елшілерін, олармен қоса самырсын ағаштарын, ағаш ұсталары мен тас қалаушыларын жіберді. Осы мамандар Дәуітке үй салып берді. ¹² Сонда Дәуіт Израилдің үстінен патша болуға өзін Жаратқан Иенің бекітіп, халқы Израилдің игілігі үшін патшалық мәртебесін көтергенін түсінді.

¹³ Хеброннан көшіп келіп, Иерусалимде орныққаннан кейін Дәуіт бұрынғыдан да көп кәнизак пен әйел алып,* ұл-қыздары да көбейді. ¹⁴ Иерусалимде дүниеге келген балаларының аттары мыналар: Шаму, Шобаб, Натан, Сүлеймен, ¹⁵ Ебһар, Әлишуа, Непек, Япия, ¹⁶ Әлишама, Әлияда мен Әлипәлет.

Філістірлерге қарсы жорықтар

¹⁷ Дәуіттің бүкіл Израилдің үстінен патша болып тағайындалғанын естігенде барлық філістір әскерлері Дәуітті іздеуге шықты. Бұл туралы хабар алған Дәуіт астананы тастап, бой тасалап, бекінуге ыңғайлы ылдига қарай кетті. ¹⁸ Ал філістірлер Рефаим аңғарына* келіп, сонда жайыла орналасты. ¹⁹ Дәуіт Жаратқан Иеден:

*⁸ Немесе: арнайы құрал (яки қармақтар) арқылы.

*⁹ Яки: Кейін Дәуіт қамалдың түбіндегі тегіс жерлерден бастап.

*¹¹ Тир: бүгінгі Ливан елінде орналасқан, кеме тоқтайтын үлкен қала.

Либан тауларында мықты самырсын ағаштары өсетін (Шежіре. 2-ж. 2:3; Ишая 2:13).

*¹³ Көп әйел алу Құдайдың еркіне қарсы жайт болып, Дәуіттің кейінгі өміріне көп залалын тигізді (Заң. қайтал. 17:17).

*¹⁸ Иерусалим қаласынан оңтүстік батыс жақтағы аңғар.

— Філістірлерге қарсы аттанайын ба? Оларды жеңіп шығуыма қол жеткіздіресің бе? — деп сұрады. Жаратқан Иенің жауабы мынау болды:

— Аттан! Філістірлерді жеңіп шығуыңа ешбір шүбәң болмасын. Оған қолыңды Өзім жеткіземін.

²⁰Сонымен Дәуіт Бағал-Перасимге қарай өрлеп, оларды сол жерде жеңді. Ол: «Су тасқыны жолындағының бәрін жайпайтынындай, Жаратқан Ие де алдымдағы жау саптарын бұзып-жарды», — деді. Сондықтан сол жер Бағал-Перасим («Тәңірдің бұзып-жарғаны») деп аталды. ²¹Філістірлер қашқанда сол жерге өздері сиынатын тәңірлерінің мүсіндерін тастап кеткен еді. Дәуіт пен оның сарбаздары соларды бірге ала кетті.*

²²Ал філістірлер тағы да көтеріліп келіп, Рефаим аңғарында жайыла орналасты. ²³Дәуіт Жаратқан Иенің еркін сұрағанда Оның жауабы мынау болды: «Оларға тікелей қарсы аттанбай, айналып өтіп, арт жағынан тұт* ағаштарының алдынан тұтқиылдан тап бер!» ²⁴Сен ағаштардың үстінен басқан қадамдардың дыбысын* естіген кезде дайын бол! Бұл Жаратқан Иенің філістірлердің әскерін шабуға алға шыққанын білдіреді».

²⁵Жаратқан Ие нені бұйырса, Дәуіт солай істеп філістірлерді Гебадан* Гезерге дейін қырып-жойды.

6

Келісім сандығының Дәуіттің шаһарына әкелінуі

¹Дәуіт қайтадан Израилдің күллі таңдаулы ерлерін — отыз мың адамды жинап алып, ²барлығы Құдайдың келісім сандығын Иерусалимге алып келуге Бағала-Яһудаға* қарай аттанды. Сандық Әлем Иесіне бағышталған еді. Оның жер бетіндегі тағы сандық қақпағының үстіндегі екі керуб мүсіндерінің ортасында орналасқан.** ³⁻⁴Дәуіт пен оның адамдары Құдайдың келісім сандығын жаңа арбаға орнатып, Әбинадаптың төбе басындағы үйінен* алып шықты. Әбинадаптың екі ұлы Ұза

*²¹ Кейін олар сол құдіретсіз тәңір мүсіндерін өртеп жіберді (Шежіре. 1-ж. 14:12).

*²³ Немесе: шырша.

*²⁴ Яки: үстінен сап түзеп жүргендей дыбысты.

*²⁵ Немесе: Габагоннан.

*² Бағала-Яһуда: Қырият-Иғаримның басқа аты (Патша. 1-ж. 4:4; 7:1; Ешуа 15:9).

**² Мысыр. шығу 25:22.

*³⁻⁴ Патша. 1-ж. 7:1.

мен Ахио Құдайдың келісім сандығы орналасқан арбаны бастап алып жүрді. Алдында жүрген Ахио болды. ⁵ Дәуіт пен ираилдіктер Жаратқан Иенің алдында жан сала билеп, шырша ағашынан жасалған әр түрлі аспаптарда, жетіген, шертер, асатаяк, шындауыл, даңғыраларда ойнап, әндетіп келе жатты.

⁶ Салтанатты шеру Нахонның астық бастыратын қырманна жеткен кезде өгіздер арбаны сілкіп қалып, қисайтып жіберді. Құлап кетпеу үшін Ұза қолын созып, келісім сандығын ұстап алды. ⁷ Сонда Жаратқан Иенің қаһары Ұзаға лап етті. Еркінсіп сандыққа қолын тигізгені үшін Құдай оны жазалап, Ұза сол бойда келісім сандығының жанында өліп кетті.*

⁸ Жаратқан Иенің қаһары Ұзаға бұзып-жара төгілгендіктен Дәуіт қатты ашулы болды. Сол себепті осы жер бүгінге дейін Пәрес-Ұза («Ұзаны бұзып-жарған») деп аталып келеді. ⁹ Дәуіт сол күні Жаратқан Иенің келісім сандығы маған келсе не болады деп Тәңір Иеден қатты қорқып, ¹⁰ келісім сандығын өзінің шаһарына әкелмей, ғаттық Ғабит-Едомның* үйіне апарып қойды. ¹¹ Жаратқан Иенің келісім сандығы үш ай бойы сол үйде қалып, осы уақыттың ішінде Жаратқан Ие ғаттық Ғабит-Едом мен оның бүкіл отбасын жарылқады.

¹² Сонда Дәуіт патшаға:

— «Құдайдың келісім сандығының арқасында Жаратқан Ие Ғабит-Едом мен оның барлық иелігіне ақ батасын қондырды!» — деген хабар жетті. Содан Дәуіт барып, келісім сандығын салтанатпен қуана-қуана өзінің шаһарына алып келді.

¹³ Жаратқан Иенің келісім сандығын алып жүрушілер алты қадам жасаған сайын Дәуіт бір өгіз бен бір семіз тоқтыны құрбандыққа шалғызып отырды. ¹⁴ Ақ бәтестен тігілген жеңсіз сырт киім* киіп алған өзі Тәңірдің алдында жан сала билеп жүрді. ¹⁵ Осылайша Дәуіт пен бүкіл Израил халқы шаттана дауыстап айқай салып, кернейлетіп Жаратқан Иенің келісім сандығын Иерусалимге алып келе жатты.

---

*7 Келісім сандығын Құдай Өзі тағайындаған Қоһаттан тараған діни қызметкерлер ғана арнайы сырықтарымен көтеріп жүруге тиіс болатын. Сандықты арбаға тиеуге не басқалардың оған қол тигізіп ұстауына қатаң тыйм салынған еді (Мысыр. шығу 25:10-15; Ру. санау 4:5-6,15).

*10 Немесе: Ғабит-Дардың.

*14 Түпнұсқада: ефод. (Бұл діни қызметкерлерге және леуілік көмекшілеріне арналған киім болатын: Патша. 1-ж. 2:8; 22:18.)

¹⁶Тәңірдің келісім сандығы Дәуіттің шаһарына кіре бастағанда, әйелі Саул қызы Михола* терезеден қарап тұрған еді. Патшаның Жаратқан Иенің алдында секіріп, билеп жүргенін көріп, Михола оны іштей менсінбеді.

¹⁷⁻¹⁸Осылай келісім сандығы әкелініп, Дәуіт арнайы жасатқан шатырдың ішіне орнатылды. Содан соң Дәуіт күнәның құнын өтеу құрбандықтары мен ризашылық құрбандықтарын шалғызды. Соларды ұсынып болғаннан кейін Дәуіт халыққа Әлем Иесінің атымен бата берді. ¹⁹Патша күллі халыққа, еркек болсын, әйел болсын, жиналған ираилдіктердің әрқайсысына бірер домалақ наннан, құрма күлше мен мейіз күлшеден үлесітіріп берді. Содан соң жұрт үйлеріне тарап кетті.

²⁰Дәуіт енді өз отбасына бата берейін деп сарайына қайтып келгенде Саул қызы Михола алдынан шығып, былай деді:

— Бүгін Ираил патшасының дәрежесі қаншама өсті! Ол нөкерлерінің, күндерінің алдында ұяттан безген дөрекі әлдекім құсап шапансыз жүрді! ²¹Дәуіт жауап қайтарып:

— Билесем, мені әкеңнің және оның барлық әулетінің орнына таңдап алып, халқы Ираилдің үстінен патша етіп қойған Жаратқан Иенің алдында биледім! ²²Мен өзімді бұдан бетер төмендетемін, өз көзімше төмен боламын, бірақ сен айтып отырған күндердің алдында сыйға бөленемін, — деді. ²³Содан Саул қызы Михола өле-өлгенше бала таппады.

7

Құдайдың Дәуіттің шаңырағы мен патшалығын бекітуге берген уәдесі

¹Сонымен Дәуіт патша сарайына орнығып алып, Жаратқан Ие оған айналасындағы барлық жауларынан тыныштық берді.

²Сол тұста патша Натан пайғамбарға:

— Міне, мен балқарағайдан жасалған сарайда тұрып жатырмын, ал Жаратқан Иенің келісім сандығы тек шатырда ғана түр! — деді. ³Натан:

— Ойыңыздағыны түгелдей жүзеге асырыңыз, себебі Тәңір сізге жар болады, — деп жауап берді.

⁴Бірақ сол түні Жаратқан Ие Натанға сөзін арнап былай деді: ⁵«Қызметшім Дәуітке барып, оған мынаны айт: Сен

*¹⁶ Патша. 1-ж. 18:27.

шынымен жер бетіндегі тұрағым болу үшін Маған арнап үй салайын деп жатырсың ба? ⁶ Мен Исраил халқын Мысырдан бастап алып шыққан кезден осы күнге дейін үйде тұрмай-ақ келе жатырмын ғой. ⁷ Исраилдіктермен бірге көшіп-қонып жүргенімде араларында бір шатырда, кейіннен Келісім шатырында тұрып келемін. Сонда Мен халқым Исраилді басқарсын деп тағайындаған рубасыларына* ешқашан «Маған арнап неге балқарағайдан киелі үй салғызбадыңдар?!» деп айтқан емеспін.

⁸ Ал енді, қызметшім Дәуітке мынаны айт: Әлемнің Иесі былай дейді: Сені қой бағып жүрген отарыңнан таңдап алып, халқым Исраилді басқаруға тағайындаған Менмін! ⁹ Қайда барсаң да, саған жар болып, өзіңе қарсы шыққан жауларыңды құртып жүрдім. Сенің атыңды шығарып, жер бетіндегі ең ұлы адамдар іспетті даңқты қыламын. ¹⁰ Мен халқым Исраил үшін тұрақты орын дайындап, оларды сол жерге қоныстандырдым. Сол мекендерінде халқым тыныш өмір сүріп, бұдан былай ешкім оларды қорқытып, мазаламайтын болады. Зұлымдар оларға бұрынғыдай зорлық-зомбылық жасамайды. ¹¹ Мен халқымды басқаратын билер* тағайындаған заманнан бері де жауыздар солай істеулерін жалғастырып келеді. Ал енді Мен саған барлық жауларыңнан тыныштық сыйлаймын.

Жаратқан Ие саған тағы да былай деп отыр: Мен шаңырағыңды бекітіп, әулетіңе патшалық билік құрғызбақпын! ¹² Күндерің таусылып, ата-бабаларыңа аттанғаныңда, Мен артыңнан бір ұлыңды тағайындап, патша етіп нығайтамын. ¹³ Маған үй салып беретін сол болады. Оның патшалық тағын мәңгілікке орнатамын. ¹⁴ Мен оған Әке боламын, ал ол Менің рухани ұлым болады.* Егер ол жамандық істесе, оны басқа адамдар арқылы, олардың таяқтары арқылы жазалаймын. ¹⁵ Мен сенен бұрынғы Саулға деген рақымымды одан алып қойсам да, сенің ұлыңнан рақымымды ешқашан алмаймын. ¹⁶ Сенің үйің мен патшалығың Менің көз алдымда* мәңгілікке нығаяды, ұрпақтарыңның патшалық тағы мәңгі тұратын болады».

*7 Немесе: Исраилді бағып жүрсін деп тағайындаған руларына (Шежіре. 1-ж. 17:6).

*11 Сол заманда билері Исраил халқының қолбасшылары, әрі жаудан құтқарушылары да болды (Патша. 1-ж. 12:9-11; Билер 3:7-11).

*14 Яки: Мен оны бауырыма басып рухани Әкесі боламын, ал ол рухани ұлым болады.

*16 Немесе: Сенің алдында.

¹⁷ Жаратқан Ие аян еткен осы сөздерінің бәрін Натан пайғамбар Дәуітке айтып берді.

Дәуіттің мінажаты

¹⁸ Сонда Дәуіт киелі шатырға кіріп,* Жаратқан Иенің алдында отырып, былай деді: «Уа, Тәңірім, Жаратқан Ие, мені осылай дәріптейтініндей менің өзім, шыққан әулетім соншама кімбіз? ¹⁹ Бірақ бұл сен үшін әлі де аз болып көрінді, о Жаратқан Ием. Сен алдындағы пенденің* келешек ұрпақтары туралы да айтып бердің. Әлде Сен әдетте адам баласына осылай әрекет етесің бе? ²⁰ Уа, Тәңірім, Дәуіт Саған тағы не айта алады? Сен өз пенденді жақсы білесің ғой, Жаратақан Ие. ²¹ Өз уәдең мен еркіңе сай, Сен осы ұлы істі орындап, оны алдындағы пендеңе білдірдің.

²² Сен қандай ұлысың, уа, Құдай Ием! Құлақтарымызбен естіген барлық хабарымыз бойынша Саған тең келетін ешкім де жоқ, Сенен басқа құдай да жоқ. ²³ Сенің халқың Исраил сияқты жер бетінде басқа халық жоқ, себебі Сен оны меншікті халқың болу үшін тандап, Мысырдан азат етіп, көшіріп алдың. Олардың алдарында жүріп, ұлы кереметтер, ғажап істер жасай отырып, басқа халықтар мен олардың тәңірлерін елден қуып шығардың. Бұл істердің барлығымен Сен өз атыңды шығардың. ²⁴ Осылай Исраилді мәңгілікке меншікті халқың болсын деп Өзің үшін бекітіп қойдың, сондай-ақ олардың сиынатын Құдайы болдың, уа, Жаратқан Ие.

²⁵ Ал енді, өз қызметшің мен оның әулеті туралы берген уәденді мәңгілікке бекітіп, сөзіңе адал бола гөр. ²⁶ Осылайша адамдар: «Әлемнің Иесі — Исраилдің үстінен қарайтын Құдай!» деп, Сенің атыңның даңқы мәңгілікке шығады және пендең Дәуіттің әулеті Сенің алдында нық тұратын болады.

²⁷ Уа, Әлемнің Иесі, Исраилдің сиынатын Құдайы, Сен «Шаңырағыңды бекітемін»* деп маған ашық білдірдің. Сол себепті қызметшің осылайша мінажат етуге батылы барды. ²⁸ Уа, Тәңірім, Жаратқан Ие, Сен Құдайсың, Сенің сөздерің ақиқат, алдындағы қызметшіңе осы игіліктерді уәде еттің.

*¹⁸ Немесе: Дәуіт (өз бөлмесіне кіріп).

*¹⁹ Яки: қызметшіңнің.

*²⁷ Яки: «Әулетіңнің билігін нығайтамын». (Немесе: «Саған үй салып беремін».)

29 Ал енді, Сенің алдында мәңгілікке үзілмесін деп пенденің әулетін жарылқай гөр, Тәңірім. Осыны Өзің айттың, сол себептен Сенің ақ батаңмен пенденің ұрпақтары мәңгілікке жарылқанатын болады».

8

Дәуіт патшаның жеңістері

¹ Біраз уақыт өткеннен кейін Дәуіт філістірлермен соғысып, оларды жеңіп, өзіне бағындырды. Елдің басты қаласын* філістірлер қолынан тартып алды. ² Дәуіт моабтықтарды да жеңді. Оларды жерге жатқызып, арқанмен өлшеді. Арқанның екі рет өлшеуімен алынғандар өлімге кесіліп,* толық бір рет өлшеумен алынғандар тірі қалды. Сонымен моабтықтар Дәуітке беріліп, оған алым-салық төлей бастады.

³ Соба елінің патшасы Рехоб ұлы Ададэзэр* Евфрат өзенінің жағасындағы билігін қалпына келтіруге аттанғанда Дәуіт оған шабуыл жасап, жеңіп шықты. ⁴ Оның бір мың жеті жүз атты және жиырма мың жаяу әскерін тартып алды. Соғыс күймелеріне жегілетін барлық жылқылардың сіңірлерін кесіп тастап, жүз соғыс күймесіне жетерлік аттарды ғана қалдырды.

⁵ Соба патшасы Ададэзэрге дамаскілік сириялықтар* көмекке келе қалғанда, Дәуіт олардың жиырма екі мың жауынгерін қиратып, ⁶ сол елге өз қарауылдарын орналастырды. Осылай сириялықтар Дәуітке құлдық ұрып, оған алым-салық төлейтін болды. Дәуіт қайда барса да, Жаратқан Ие оны қолдап-қорғап, жеңіске жеткізіп отырды.

⁷ Дәуіт Ададэзэрдің нөкерлерінің алтын қалқандарын жинап, Иерусалимге алып келді. ⁸ Ададэзэрдің қарауындағы Бета мен Беротай деген екі қаладан Дәуіт патша өте көп мөлшерде қола олжалап алды.

⁹ Хамат* патшасы Тоу Дәуіттің Ададэзэрдің бүкіл әскерін жеңгенін естігенде, ¹⁰ өз ұлы Жорамды Дәуіт патшаға жіберіп,

*1 Яғни: Ғат қаласын (Шежіре. 1-ж. 18:1). Түпнұсқада: Метег-Амма.

*2 Моабтықтар Исраилді азғындыққа салынып, жалған тәңірлерге табынуға еліктірген еді (Ру. санау 22:4-6; 25:1-4).

*3 Бүгінгі Сирияның астанасы Дамаскіден солтүстікке қарай жүз шақырымдай жерде орналасқан Соба (яки Цоба) елінің патшасы Адраазар деп те аталатын.

*5 Яки: арамалықтар (Жаратылыс. баст. 25:20).

*9 Имаф деп те аталатын Хамат қаласы Дамаскіден солтүстікке қарай екі жүз шақырымдай жерде орналасқан еді.

жеңісімен құттықтаған сәлемін жолдады. Ададэзэр Тоу патшамен жауласып жүрген болатын. Жорам Дәуітке күміс, алтын, қоладан жасалған бұйымдарды ала келіп, сыйға тартты. ¹¹⁻¹² Дәуіт бұрынырақ жеңген Едом,* Моаб елдерінен, аммондықтар, філістірлер және амалектіктерден алынған күміс пен алтынды, әрі Соба патшасы Ададэзэрден түскен олжаны Жаратқан Иеге бағыштағанындай, бұл бұйымдарды да Тәңір Иеге арнады.

¹³ Дәуіт Тұзды аңғарда он сегіз мың едомдықты* жеңіп келгеннен кейін де оның атағы кеңінен жайылды. ¹⁴ Ол Едом еліне қарауылдарын орналастырып, халықтың барлығы оған бағынышты болды. Дәуіт қайда барса да, Жаратқан Ие оны қолдап-қорғап, жеңіске жеткізіп отырды.

Патшаның уәзірлері мен нөкерлері

¹⁵ Дәуіт күллі халықтың арасында заңдылық пен әділдікті жүзеге асырып, бүкіл Исраилге билік жүргізді. ¹⁶ Саруя ұлы Жоғаб — әскер қолбасшысы, Ахилуд ұлы Еношпат — шежіреші,* ¹⁷ Ахитұб ұлы Садық пен Абиятар ұлы Әхимәлік — діни қызметкерлер, Серая — хатшы, ¹⁸ Енояда ұлы Беная — кереттік және пелеттік* ұлан бөлімдерінің қолбасшысы болды. Дәуіттің ұлдары да патшаның қызметінде тұрды.**

9

Жонатанның ұлына көрсетілген мейірім

¹ Бір күні Дәуіт: «Саулдың әулетінен тірі қалған біреу бар ма екен, Жонатан үшін оған мейірімімді көрсетейін!» — деп сұрастырды. ² Кезінде Саулдың сарайында Сива есімді бір қызметшісі болған еді. Дәуіт соны шақыртып:

— Сен Сивасың ба? — деп сұрады. Ол:

— Иә, менмін, тақсыр! — деп жауап қатты. ³ Патша:

*¹¹⁻¹² Немесе: Сирия (яки Арама).

*¹³ Немесе: сириялықты (яки арамалықты).

*¹⁶ Яки: бас жаршы.

*¹⁸ Крит аралы арқылы Таяу шығысқа көшіп келген пелеттіктер філістірлермен ұлттас, ал кереттіктер сол аралдың жергілікті халқы болатын.

**¹⁸ Немесе: ұлдары діни қызметтерді атқарды.

— Саулдың әулетінен бірде-бір жанның тірі қалмағаны ма? Мен соған Құдайдың мейірімді сүйіспеншілігін көрсеткім келеді, — деді. Сива:

— Жонатанның ұлдарының біреуі әлі де бар, ол екі аяғы майып болған Мепібосет, — деп жауап берді.

⁴⁻⁵ — Ол қайда?

— Лодобардағы Әмиел ұлы Махирдың үйінде тұрып жатыр.

Патша соның үйіне кісілерін жіберіп, Мепібосетті өзіне алдыртты.

⁶ Дәуіттің алдына келе салысымен, Саулдың немересі, Жонатанның ұлы Мепібосет патша алдында басын жерге дейін иіп тағзым етті. Дәуіт оған:

— Мепібосет! — деді.

— Сіздің құлыңызбын, — деп жауап берді ол. ⁷ Дәуіт:

— Қорықпа! Әкең Жонатан үшін мен саған ұдайы мейірім көрсететін боламын. Атаң Саулдың мал-мүлкін саған қайтарамын. Сен әрдайым менің дастарқанымнан тамақ жейтін боласың, — деді. ⁸ Мепібосет басын иіп: «Тақсыр ие, мен сұрауы жоқ өлген ит іспеттімін. Сіздің маған сондай мейірім көрсетуіңізге лайық емеспін! — деді.

⁹ Ал Дәуіт Саулдың қызметшісі Сиваны шақыртып:

— Саул мен оның әулетіне тиісті мал-мүлікті иенің немересінің қолына тапсырдым. ¹⁰ Сен өзін, ұлдарың мен қызметшілерің оның жерін өңдеп, қожайындарыңның кірісі болсын деп өнімін жинап отырыңдар! Бірақ иелеріңнің немересі Мепібосеттің өзі тамағын менің дастарқанымнан ішіп-жейтін болады, — деп бұйырды. Сиваның он бес ұлы мен жиырма қызметшісі болыпты.

¹¹ — Патша иемнің алдындағы пендесіне берген бұйрығының бәрін де орындаймын, — деп жауап берді Сива.

Бұдан былай Мепібосет патшаның бір ұлы құсап Дәуіттің дастарқанынан тамақтанатын болды. ¹² Оның Миха деген кішкентай ұлы бар еді.

Сонымен Сиваның бүкіл үй-іші Мепібосетке қызметші болды, ¹³ ал екі аяғы майып Мепібосеттің өзі Иерусалимде тұрып, патшаның дастарқанынан тамақтанып жүрді.

10

Аммон мен Сирия әскерлерінің шабуылы

¹ Бұдан біраз уақыт өткеннен кейін Аммон халқының патшасы қайтыс болып, орнына ұлы Анон патшалық таққа отырды. ² Дәуіт: «Әкесі маған әрдайым жақсылық жасағандықтан мен де Нахаш ұлы Анонға ұдайы жақсылық жасаймын», — деп ойлап, әкесінің қазасына көңіл айту үшін оған қызметкерлерін жіберді. Бірақ оның елшілері Аммон еліне жеткенде, ³ бірнеше аммондық әкімдері Анон патшаға: «Дәуіт мына елшілерді шынымен көңіл айтып, әкеңізге құрмет көрсету үшін жіберіп отыр деп ойлайсыз ба? Ол елшілерін қаланы барлап, жақсылап біліп алып, кейінірек өзі әскерімен келіп, астаң-кестеңін шығару үшін сізге жіберіп отыр емес пе?» — деді. ⁴ Сонда Анон Дәуіттің қызметкерлерін ұстап алып, сақалдарын жартысына дейін қырқып, шапандарын белдеріне дейін қысқартып қиып, кері қайтарып жіберді. ⁵ Бұл туралы хабар Дәуіттің құлағына жеткенде, ол қатты масқараланған елшілерінің алдарынан біреуді жіберіп, оларға: «Сақалдарың өскенше Ерихонда қала тұрыңдар, содан кейін қайтып келерсіңдер!» — дегенді айтқызды.

⁶ Дәуітті өздеріне қарсы өшіктіріп алғанын көрген аммондықтар өкілдерін жұмсап, сириялықтардың Бет-Рехоб және Соба деген екі патшалығынан жиырма мың, Мағаха патшасынан тағы бір мың, ал Тобтың адамдарынан он екі мың жаяу әскер жалдап алды.

⁷ Дәуіт мұны естігенде оларға қарсы Жоғабтың басшылығындағы ер жүрек, мықты жауынгерлерден құралған бүкіл әскерін аттандырды. ⁸ Аммондықтар қаладан шығып, қақпасының жанында шайқасқа дайындалып сап түзеді. Соба мен Рехобтың сириялықтары және Тоб пен Мағahanың адамдары далада бөлек тұрды. ⁹ Жоғаб өз әскерінің екі жақтан: алдынан да, артынан да соғысуына тура келіп тұрғанын байқап, Израилдің таңдаулы жауынгерлерінен іріктеп алып, сириялықтарға қарсы сапқа тұрғызды. ¹⁰ Әскердің қалған бөлігін аммондықтарға қарсы бастап шығуды Жоғаб туған інісі Әбисайдың қолына берді. ¹¹ Оған былай деп тапсырған болатын: «Егер сириялықтар мені жеңіп бара жатса, сен маған көмекке кел! Ал аммондықтар сені жеңіп бара жататын болса, мен саған көмекке барамын. ¹² Батыл бол! Халқымыз үшін, Құдайымыздың қалалары үшін мызғымай берік тұрайық! Ал Жаратқан Ие дұрыс деп тапқанын істесін!» ¹³ Жоғаб пен оның жауын-

герлері сириялықтарға тап бергенде олар қаша жөнелді. ¹⁴Олардың қашқанын көрген аммондықтар да Әбісай бастаған әскерден шегіне қашып, қалаға кіріп кетті. Сонда Жоғаб аммондықтарға қарсы жорығын доғарып, Иерусалимге қайта оралды.

¹⁵Сириялықтар өздерінің исаилдіктерден жеңілгенін көріп, бәрі бір жерге жиналды. ¹⁶Ададэзэр Евфрат өзенінің ар жағына елшілерін жұмсап, онда тұратын сириялық жасақшыларды шақырды. Олар Еламға келіп, Ададэзэрдің басшысы Шобақтың қол астына кірді.

¹⁷Дәуіт бұл туралы біле сала, Исаилдің бүкіл жасағын жинап алып, Иордан өзенін кесіп өтіп, Еламға аттанды. Сириялықтар Дәуітпен шайқасу үшін жасақшыларын сапқа тұрғызды. ¹⁸Бірақ олар Исаил әскерінен қаша жөнелді. Дәуіттің жауынгерлері олардың жеті жүз соғыс күймесінің айдаушыларын және қырық мың атты* әскерін өлтірді. Сириялық әскердің қолбасшысы Шобақ та шайқаста ауыр жарақаттанып, сол жерде қаза тапты.

¹⁹Ададэзэрге бағынышты барлық патшалар өздерінің Исаилден жеңілгендерін көргенде Исаилмен бітім жасасып, оған бағынатын болды. Сириялықтар енді қайтып аммондықтарға көмектесуге батылдары бармады.

11

Ауыр күнә

¹Келесі жылғы көктемде, патшалар жорыққа шығатын уақытта, Дәуіт Жоғабты, өзінің нөкерлері мен бүкіл Исаил әскерін жауға қарсы аттандырды. Олар аммондықтарды жаппай қырып, астаналары Раббаны қоршап алды. Бірақ Дәуіттің өзі Иерусалимде қалып қойды.

²Бір күні кешке қарай Дәуіт төсегінен тұрып, сарайының төбесінде әрлі-берлі жүрді. Төмен қараған ол шомылып жатқан бір әйелді көрді. Әйел өте сұлу екен. ³Дәуіт ол туралы сұрастыру үшін біреуді жіберіп, оның Елиям қызы, хеттік Ұрияның әйелі Барсабия* екенін біліп алды. ⁴Сонда Дәуіт хабаршыларын жіберіп, оны өзіне алдыртты. Әйел келіп, Дәуіт онымен бірге болды. Кейін әйел үйіне қайтып кетті.

*¹⁸ Немесе: жаяу.

*³ Осы әйел Батшеба деп те аталатын.

Бұдан бірнеше күн бұрын ғана ол айлық етеккірінен тазарған болатын. ⁵Әйел жүкті болып, Дәуітке: «Аяғым ауыр», — деп хабар жіберді.

⁶Сонда Дәуіт соғысып жатқан Жоғабқа: «Маған хеттік Ұрияны жеткізі!» — деген бұйрық жолдап, Жоғаб сол кісіні Дәуітке жіберді. ⁷Ұрия оның алдына келгенде, Дәуіт одан Жоғаб пен әскердің жағдайы туралы және соғыстың қалай өтіп жатқандығы жайлы сұрастырды. ⁸Дәуіт соңынан Ұрияға: «Үйіңе барып, жуынып-шайынып демал*!» — деді. Ол сарайдан шығып кеткенде патша оның артынан сыйлық жіберді. ⁹Бірақ Ұрия үйіне бармай, патшаның басқа да нөкерлерімен бірге сарайдың кіре берісінде түнеп шықты. ¹⁰«Ұрия үйіне барған жоқ!» — дегенді естіген кезде, Дәуіт оны қасына шақырып алып:

— Алыс жолдан келдің ғой, неге үйіңе барып, демалмайсың? — деп сұрады. ¹¹Ал Ұрия:

— Келісім сандығы және Израил мен Яхуда әскері шатырларда тұрып, Жоғаб төрем және сіздің нөкерлеріңіз ашық далада түнеп жүргенде, мен үйіме барып, ішіп-жеп, әйеліммен бірге бола алам ба? Сіздің алдыңызда ант етемін: мен бұндай нәрсені істемеймін! — деп жауап қайтарды. ¹²Сонда Дәуіт:

— Олай болса, бүгін де осында қал, ал ертең сені қайтарып жіберемін, — деді. Сонымен Ұрия сол күні Иерусалимде қалып қойды. Келесі күні ¹³Дәуіт оны ішіп-жесін деп шақырып, тойдыра мас қылды. Алайда кешке Ұрия тағы да өз үйіне бармай, патшаның нөкерлерімен бірге түнеді.

¹⁴Сондықтан Дәуіт таңертең Жоғабқа хат жазып, оны Ұриядан беріп жіберді. ¹⁵Хатында ол былай деді: «Ұрияны ең қатты шайқас болып жатқан майданның алдыңғы шебіне қойып, оны өлімге қалдырып, өздерің кері шегініп кетіндер!»

¹⁶Сонда Жоғаб қоршалған қаланың ең мықты жауынгерлері орналасқан жеріне Ұрияны қойды. ¹⁷Қаланың адамдары шығып, Жоғабқа шабуыл жасады. Сонда Дәуіттің бірнеше жауынгері қаза тауып, ішінде хеттік Ұрия да болды.

¹⁸Жоғаб Дәуітке шайқас туралы толық мәлімет жібермек болып, ¹⁹хабаршысына былай деп нұсқау берді:

---

*8 Немесе: аяғыңды жу.

— Болған шайқас туралы айтып болғаныңда ²⁰ патша ашыланып, саған «Қалаға неге тым жақындадыңдар, қабырғадан ататынын білмедіңдер ме?

²¹ Еруббесет* ұлы Әбимәлікті кімнің өлтіргенін білесің ғой: Тебес қаласында бір әйел қабырғадан оның үстіне қол диірменнің тасын тастап, өлтірді емес пе?! Неге қамалдың қабырғасына сонша жақындадыңдар?» десе, оған «Қызметшіңіз хеттік Ұрия да қаза тапты» деп айтарсың!

²² Хабаршы кетіп, Жоғабтың тапсырғандарын Дәуітке айтып беріп:

²³ — Қарсыластар бізді тықсырып, қаладан сыртқа шыға келді. Бірақ біз оларды тойтарып, қала қақпасына дейін қуып тастадық. ²⁴ Сонда олардың садақшылары қызметшілеріңізді қала қабырғасынан атты. Патша иемнің бірқатар сарбаздары мерт болып, қызметшіңіз хеттік Ұрия да қаза тапты, — дегенде, ²⁵ Дәуіт:

— Сен Жоғабқа: «Осыған бола көңілің түспесін, соғыс болғасын шығын болмай қоймайды да. Қаланың астаң-кестеңін шығарғанша шабуылыңды жалғастыра бер!» деп оны жігерлендір! — деген бұйрық берді.

²⁶ Ұрияның әйелі күйеуінің өлгенін естіп, оны жоқтап, аза тұтты. ²⁷ Жоқтау мерзімі біткенде Дәуіт біреуді жіберіп, әйелді өз үйіне алдыртты. Ол Дәуітке әйел болып, бір ұл туып берді. Бірақ Жаратқан Иенің көз алдында Дәуіттің істеген бұл қылығы сұмдық болды.

12 *Күнәсы әшкереленген Дәуіттің шын жүректен өкінуі*

¹ Содан Жаратқан Ие Дәуітке Натан пайғамбарды жіберді. Ол патшаға келіп, былай деді:

— Бір қалада екі адам болды. Біреуі бай, біреуі кедей екен. ² Байдың малы көп болса, ³ кедейдің сатып алған бір кішкентай қозысынан басқа түгі де болмады. Кедей оны бағып-қағып, қозы көз алдында балаларымен бірге өсті. Ол қожайынының барлы-жоқты тамағын бөлісіп жеп, оның тостағанынан су ішіп, кеудесінде ұйықтап, оған өз қызы іспетті болды. ⁴ Бір күні байға бір жолаушы қонақ келе қалды. Бірақ бай оған

*²¹ Яки: Ероббагал (Гедеон) (Билер 8:31,35; 9:51-51).

арнап союға өз малын аяп, кедейдің әлгі тоқтысын тартып алып, содан қонағына тамақ пісіріп берді!

⁵ Дәуіт сол байға қатты ашуланып, Натан пайғамбарға:

— Мәңгі тірі Жаратқан Иенің алдында ант етемін: мұны істеген адам өлімге лайық! ⁶ Кедейге мейірімсіз болып, осыны істегені үшін ол тоқтының орнын төрт есе етіп толтыруға да міндетті!* — деп шешті. ⁷ Сонда пайғамбар Дәуітке:

— Сол адам өзіңсің! — деді. — Исраилдің Құдай Иесі былай дейді: Мен сені Исраилдің үстінен патша етіп тағайындап, Саулдың қолынан құтқарып келдім. ⁸ Саған патша иеңнің сарайы мен әйелдерін табыстап, Исраил мен Яхуда елдерін де тапсырдым. Мұның бәрі аз болса, оның үстіне тағы соншама қосып берер едім. ⁹ Неге Жаратқан Иеңнің өсиетін* аяқ асты етіп, Оның көз алдында осындай жамандық істедің?! Хеттік Ұрияны семсермен өлтіртіп, оның әйелін тартып алып, өзіңе әйел қылдың! Сен Ұрияны аммондықтардың семсерімен өлтіртің! ¹⁰ Ендеше, Мені елемей, сөзімді жерге тастап, хеттік Ұрияның әйелін өзіңе әйел қылып алғаның үшін семсердің жүзі бұдан былай әрдайым әулетіне қауіп төндіріп тұратын болады. Жаратқан Ие тағы да мынаны айтады: өз үйіңнің ішінен саған қарсы пәле шығарамын! Көзіңнің алдында әйелдеріңді алып, басқа біреуге беремін, ол тапа-тал түсте сенің әйелдеріңмен бірге болмақ. ¹² Сен жасырын әрекет жасадың, ал Мен осыны бүкіл Исраилдің көз алдында ашықтан-ашық істеймін!

¹³ Сонда Дәуіт Натанға былай деді:

— Мен Жаратқан Иеге қарсы күнә жасадым, соны мойындаймын!*

Натан пайғамбар оған:

— Онда Жаратқан Ие күнәңді кешірді. Сен өлімнен құтылдың. ¹⁴ Бірақ осы қылығыңмен Жаратқан Иені дұшпандарының көзінше қорлағаның үшін дүниеге келген ұлың шетінейтін болады, — деп жауап берді. ¹⁵ Осыны айтып, Натан пайғамбар үйіне қайтып кетті.

Жаратқан Ие Ұрияның әйелі Дәуітке туып берген балаға ауру жіберіп, нәресте қатты науқастанып қалды. ¹⁶ Дәуіт нәресте үшін Құдайға жалбарына берді де, ораза тұтып, өз бөлмесіне

*6 Мысыр. шығу 22:1.

*9 Мысыр. шығу 20:13,14,17.

*13 Забур жыры 50:2-6.

кіріп, жерге жатып түнеп жүрді. ¹⁷Әулетінің ақсақалдары қасына келіп, орнынан тұр деп қанша өтінсе де, ол тұрмай, тамақ та жемей қойды. ¹⁸Жетінші күні нәресте қайтыс болды. «Бала тірі кезде біздің айтқанымызға құлақ аспаған еді. Баланың шетінегенін оған енді қалай айтамыз? Ол өзіне-өзі бірдеңе істеп қоюы ықтимал ғой!» — десіп, Дәуіттің қызметкерлері нәрестенің қайтыс болғанын айтуға бата алмай тұрды. ¹⁹Бірақ Дәуіт қызметкерлерінің өзара сыбырласып тұрғанын байқап, ұлының өлгенін түсінді. Олардан:

— Бала өлді ме? — деп сұрады. Олар:

— Иә, өлді, — деп жауап берді. ²⁰Сонда Дәуіт жерден тұрып, жуынып, әдеттегідей маймен сыланып, киімін ауыстырды. Содан кейін Жаратқан Иенің киелі үйіне барып, сиынды да үйіне қайтып кетті. Мұнан соң тамақ сұрап, алдына қойылғанды жеп алды.

²¹Қызметкерлері Дәуіттен:

— Бұл қалай? Балаңыз тірі кезінде ораза ұстап, жыладыңыз; бірақ балаңыз өлген еді, енді орныңыздан тұрып, тамақ жедіңіз? — деп сұрағанда, ²²ол:

— Балам тірі кезінде «Кім біледі, мүмкін, Жаратқан Ие маған мейірімін түсіріп, балам тірі қалар?» деген оймен ораза ұстап, жалбарына жыладым. ²³Бірақ ол, міне, өлді, неге енді ораза ұстауым керек? Бәрібір оны қайтара алмаймын ғой. Мен оған барармын, бірақ ол маған қайтып келмейді! — деп жауап берді.

²⁴Содан соң Дәуіт әйелі Барсабияға барып, оны жұбатты. Кейін онымен бірге болып, ол ұл туды. Балаға Сүлеймен (мағынасы: сәлемет, тату) деген есім берді. Жаратқан Ие сәбиді жақсы көріп, ²⁵Натан пайғамбар арқылы хабар жіберіп, нәрестеге Едиях (яғни Жаратқан Иенің сүйіктісі) деген жанама ат берді.

Аммондықтардың бағындырылуы

²⁶Сол екі арада Жоғаб аммондық Рабба қаласына қарсы шабуыл жасап, ондағы патшаның мекенін басып алды. ²⁷Сонда Жоғаб Дәуітке хабаршыларын жіберіп олардан: «Мен Раббаға қарсы соғысып, қаланың сумен қамтамасыз ететін бөлігін басып та алдым. ²⁸Енді, қалған әскерді жинап, қалаға қарсы қос тігіп, оны басып алыңыз. Егер өзім басып алсам, қала менің атыммен аталып жүрер», — деген сәлемін жеткізді.

²⁹ Дәуіт бүкіл әскерін жинап, Раббаға аттанып, оған шабуыл жасап, басып алды.

³⁰ Аммондық патшаның басынан тәжін шешіп алып, Дәуіт оны өз басына киді. Тәждің салмағы шамамен екі пұт* саф алтын, әрі асыл таспен безендірілген екен. Бұған қоса Дәуіт қаладан өте көп мөлшерде олжалы қайтты. ³¹ Ол қала халқын да алып шығып, ара, сүңгі, балтамен жұмыс істеуге немесе кірпіш жасауға мәжбүр қылды. Аммондықтардың күллі қалаларының халқымен де осылай істеді. Содан соң Дәуіт пен оның барлық адамдары Иерусалимге қайта оралды.

* * *

23

Дәуіттің соңғы өсиеті

¹ Мынау Дәуіттің соңғы өсиеті,
Есей ұлының пайғамбарлық сөздері,
Жақып сенген Құдай тағайындап,*
Мәртебесін көтерген патшасының —
Исраилдің сүйікті жыршысының**
Келер ұрпаққа қалдырған өсиеті.

² Мен арқылы Құдай Рухы сөйледі,
Аузымнан Оның сөзі шығып келді.

³ Исраил арқа сүйер жаргас — Құдай
Маған бірде былай деп айтқан еді:

«Халықты әділдікпен басқарушы,
Құдайды қастерлеп билік құрушы —

⁴ Бұлтсыз аспандағы таңғы шапақтай,
Жерден көк шөп өсіріп шығаратын
Жаңбырдан кейінгі күн нұрындай.

⁵ Әулетімді Тәңір Ием бекіткен,
Мәңгі келісім жасады менімен
Барлық жағынан да толық реттелген.

*³⁰ Немесе: бір талант (көне салмақ өлшемі, отыз төрт килограмдай).

*¹ Яки: Құдай май жағу рәсімін жасатып тағайындаған (Патша. 1-ж. 2:10).

**¹ 1:17-27; Патша. 1-ж. 16:14-23; Забур жырларының басында берілген мәліметті де қараңыз.

Тәңір бұл уәдесін нақты бекіткен.
Ием мені әрқашан қорғамай ма,
Жүрек қалауымды сыйламай ма?

⁶ Ал сұмдар Құдайға жақындамайды,
Олар адамдар қолына да алмайтын
Пайдасыз тікенектерге ұқсайды.

⁷ Соларды құртпақ болғандар бұл үшін
Темір құрал, найза сабын қолданады,
Жатқан жерлерінде өртеп жояды.*

Патшаға ерген батырлар

⁸ Дәуіттің батырларының аты-жөндері мынау:

Тахамандық Жошеб-Бәсебет, Үш батырдың басшысы болды.
Бір шайқаста ол сегіз жүз адамды найзасымен түйреп өлтірген еді.

⁹ Үш батырдың екіншісі Ахохи немересі Додай ұлы Елазар болатын. Үшеуі (Пас-Дамим деген) жерде шайқасқа жиналып тұрған філістірлерді масқаралаған кезде ол Дәуіттің қасында болды. Израилдік сарбаздар шегінгенмен, ¹⁰ Елазар сол жерде берік тұрды. Філістірлерді соға бергеннен қолы әбден шаршап, семсеріне қарысып қалды. Сол күні Жаратқан Ие оны үлкен жеңіске жеткізді. Әскер адамдары Елазарға қайта оралғанда оларға өлгендердің қару-жарақтарын олжалаудан басқа жұмыс болмады.

¹¹ Одан кейінгі батыр һарарлық Аге ұлы Шамма. Філістірлер бірде (Лехиде) бұршақ* бітік шыққан бір егістіктің қасына жиналған еді. Израил әскері олардан қашып кетті. ¹² Бірақ Шамма егістіктің ортасында тұрып алып, філістірлерді қырып-жойып, егістікті аман сақтап қалды. Осылайша Жаратқан Ие Шамманы да үлкен жеңіске жеткізді.

¹³ Егін орағы кезінде Отыз басты жауынгердің үшеуі Адуллам үңгірінің жанындағы Дәуітке қосылу үшін сол жерге келді. Осы кезде філістір әскерінің бір бөлігі Рефаим аңғарында қостарын тікті.* ¹⁴ Бетлехемде де олардың қарауылдары орналас-

*7 Забур жыр. 2:9; Матай 13:7,22,30; Еврей. 6:8; Аян 19:15.

*11 Яки: жасымық (Жаратылыс. баст. 25:34).

*13 5:17-25.

қан еді. Ал Дәуіт жасырынып, бекінуге ыңғайлы Адулламды* паналап жүрді. ¹⁵Сонда Дәуіт: «Шіркін, маған біреу Бетлехемдегі қала қақпасының жанындағы құдықтан су әкеліп берсе ғой!» — деп аңсады.* ¹⁶Үш батыр філістір әскер қостарынан білдіртпей өтіп, Бетлехем қақпасының жанындағы құдықтан су тартып алып, Дәуітке әкелді. Бірақ Дәуіт суды ішпей, оны Жаратқан Иеге сый-тарту ретінде ұсынып, төгіп тастады. ¹⁷«Тәңір Ие мені мұны істеуден сақтай көрсін! Бастарын өлімге тігіп, алып келгендердің қаны ғой бұл!» — деп, Дәуіт суды ішуден бас тартты. Міне, сол Үш батырдың істері осындай болды.

¹⁸Жоғабтың бауыры, Зеруя ұлы Әбісай Отыз батырдың басшысы еді.* Әбісай сүңгісімен үш жүз жауын түйреп өлтіріп, Үш батырдікіндей атақты иемденді. ¹⁹Басқа Отыз батырдан да даңқты болып, оларға басшылық еткенмен, Әбісай Үш батырдың дәрежесіне жете алмады.*

²⁰Кәбіселдік Еходай ұлы Бенаях та ерлік істер жасаған мықты жауынгер болды. Арыстандай күшті екі моабтық жауынгерді өлтірген сол еді. Бенаях қар жауып тұрған бір күні ұраға түсіп, оның ішіндегі арыстанды өлтірді. ²¹Бенаях бір алып мысырлықтың да көзін құртты. Мысырлық сүңгімен қаруланған еді, ал Бенаях оған қарсы бір таяқпен ғана шығып, мысырлықтың қолынан сүңгісін тартып алып, оны сонымен түйреп өлтірді. ²²Еходай ұлы Бенаяхтың ерлік істері осындай еді. Жаңағы Үш батыр сияқты ол да даңқты жауынгер болатын. ²³Отыз батырдың ішіндегі ең даңқтысы сол еді, алайда Үш батырға жете алмады. Дәуіт Бенаяхты өзінің жеке сақшыларының басшысы етіп қойды.*

²⁴Атақты Отыз батыр мыналар болатын:

Жоғабтың туған інісі Асаһил, бетлехемдік Додо ұлы Елханан, ²⁵хародтық Шамма, хародтық Елика, ²⁶пәлеттік Хелес, текоғалық Икеш ұлы Ирак, ²⁷анатоттық Әбиезер, хушаттық Мебұнай, ²⁸ахохилық Салмон, нетопаттық Маһарай, ²⁹нетопаттық Бағана ұлы Хелеп, Буняминдегі гибеялық Рибай ұлы Иттай,

*14 23:13; Патша. 1-ж. 22:1,4.

*15 Бетлехем Дәуіттің туып-өскен ата мекені еді (Патша. 1-ж. 16:1,13).

*18 Немесе: Әбісай Үш батырдың басшысы еді.

*19 Немесе: Үш батырдың арасында даңқты болып, оларға басшылық еткенмен, Әбісай Үш батырдың біреуі болған жоқ (23:8-11).

*23 8:18.

³⁰ пиратондық Бенаях, нахале-ғағаштық* Гиддай; ³¹ арбаттық Әбигалбон, бархумдық Ғазымаует, ³²⁻³³ шағалбондық Әлиахпа, Яшеннің ұлдары, ³³ харарлық Шама ұлы Жонатан, харарлық Шарар ұлы Ахиям, ³⁴ мағақаттық Ахасбай ұлы Еліпелет, гилондық Ахитопел ұлы Елиям, ³⁵ кәрмелдік Хесрай, арабтық Пағарай, ³⁶ собалық Натан ұлы Иғғал, гадтық Бани, ³⁷ аммондық Селек, Зеруя ұлы Жоғабтың қару-жарағын тасушы береттық Нахарай, ³⁸ итірлік* Ғира, итірлік Гәреб және ³⁹ хеттік Ұрия.

Батырлардың жалпы саны отыз жеті болды.

24

Патшаның өз бетімен санақ жүргізіп, жазалануы

¹ Жаратқан Ие Израилге қайтадан қаһарланды. Сонда (ээзіл) Дәуітті халыққа қарсы қойып: * «Бар да, Израил мен Иуданы санақтан өткізі!» — деп түрткіледі. ² Патша Жоғаб пен оның қарамағындағы қолбасшыларына:

«Әскер жасындағы халықтың санын білгім келеді. Израилдің руларын оңтүстіктегі Бер-Шебадан солтүстіктегі Данға дейінгі аралықты түгелдей қамтып, халықтың санағын алыңдар!» — деп бұйырды. ³ Жоғаб патшаға:

— Әскер жасындағы халқыңыз қаншама көп болғанмен Жаратқан Иенің оны жүз есе көбейте көрсін! Мұны өз көзімен көруді тақсыр иеме жазсын! Ал, патшам, мұндай шараны неліктен іске асырғыңыз келеді? — деп жауап берді. ⁴ Алайда патша Жоғаб пен қолбасшыларын өзінің бұйрығын орындауға көндірді. Олар патшаның қасынан шығып, Израил халқын санақтан өткізуге кетті.

⁵ Жоғаб пен әскер басшылары Иорданды кесіп өтіп, Арогердің маңында, аңғардағы қалашықтың оңтүстік жағына қостарын тігіп, іске кірісті. Содан кейін Ғад руының жерін аралап, Жазерге, ⁶ мұнан соң Ғалақадқа, Тахтим-Ходши аймағына және Дан-Яғанға барды. Содан кейін бұрылып, Сидонға қарай бағыт алды да, ⁷ Тир қорғанын және хивтіктер мен қанахандықтардың барлық қалаларын аралап шықты. Соңында Яһуда руының оңтүстіктегі* Бер-Шеба қаласына жетті. ⁸ Осылай олар

*³⁰ Яки: Ғағаштағы сайлар жағынан шыққан.

*³⁸ Немесе: яттирлық (Патша. 1-ж. 30:27; Ешуа 15:48).

*¹ Шежіре. 1-ж. 21:1; Әйүп1:6; Зәкәрия 3:1; Жақып. хат 1:13-15.

*⁷ Яки: Негев айдаласындағы.

бүкіл елді кезіп шығып, тоғыз ай жиырма күннен кейін Иерусалимге қайтып келді.

⁹ Жоғаб патшаға халық санағының мына қорытындысын тапсырды: Семсер ұстауға жарамды мықты адамдардың саны Израилде сегіз жүз мың, Яхудада бес жүз мың адам болды.

¹⁰ Бірақ осыдан кейін Дәуіттің ар-ұжданы оянып, халықты санақтан өткізгеніне өкінді. Жаратқан Иеге: «Мен осыны істеп, зор күнәға баттым. Өтінемін сенен, уа, Жаратқан Ие, қызметшіңнің күнәсын кешіре гөр. Мен үлкен ақымақтық жасадым», — деп сиынды.

¹¹ Дәуіт келесі күні таңертең төсектен тұрғанда, оның қызметіндегі Ғад пайғамбарға* Жаратқан Ие сөзін арнап былай деген еді: ¹² «Дәуітке бар да, мынаны айт: саған біреуін таңдап алуға үш жазаны ұсынамын. Таңдап алғаныңды Мен өзіңе қолданамын».

¹³ Сонымен Ғад Дәуітке барып, былай деді:

— Қайсысын таңдап аласың: не еліңде жеті* жыл бойы ашаршылық жайлағанын ба, не үш ай бойы артыңнан бір жау әскерінің қуғанын ба, не еліңді үш күн бойы індет билегенін бе? Енді ойланып, өзімді жібергенге қандай жауап қайтаруымды шешіп айта гөр. — ¹⁴ Дәуіт Ғадқа:

— Қатты қиналып тұрмын! Дегенмен Жаратқан Иенің қолына түсейік, Оның мейірімі мол ғой. Бірақ адамдардың қолына түспей-ақ қояйын! — деп жауап берді.

¹⁵ Сол себепті Жаратқан Ие таңертеңнен бастап, белгілеген уақыттың соңына дейін Израилге індет жайлатты. Солтүстіктегі Даннан оңтүстіктегі Бер-Шебаға дейін жетпіс мың ер адам өлді. ¹⁶ Халықты қырып жатқан періште енді Иерусалимді де құрту үшін қолын соза бергенде, Жаратқан Ие болып жатқан апат туралы аяушылық танытып, періштеге: «Жетер енді, қолыңды тарт!» — деп бұйырды. Сол кезде Жаратқан Иенің періштесі ебүстік Орнаның* астық бастыратын қырманының қасында болған еді.

¹⁷ Дәуіт халықты қырып жатқан періштені байқап қалып Жаратқан Иеге:

*¹¹ Немесе: Дәуітке қызмет ететін, Құдайдың аянын көруші Ғад пайғамбарға (Патша. 1-ж. 22:5; 9:9).

*¹³ Немесе: үш.

*¹⁶ Орнаның есімі Арауна деп те дыбысталатын.

— Күнәға батқан мен ғой! Менің өзім теріс іс жасадым. Бірақ қарамағымдағы осы «қойларым» не істеді? Олардың орнына өзімді және отбасымды жазалай гөр! — деп жалынды.

Патшаның арнайы құрбандықтар ұсынып, кешірілуі

¹⁸ Сол күні Ғад пайғамбар Дәуітке келіп: «Ебустік Орнаның астық бастыратын қырманына өрлеп барып, сол жерде Жаратқан Иеге арнап құрбандық ұсынатын орын тұрғыз», — деді. ¹⁹ Дәуіт Тәңір Иенің бұйрығын орындау үшін солай қарай өрледі. ²⁰ Орна бұл кезде астық бастырып жатқан еді. Ол патша мен оның нөкерлерінің келе жатқанын көрген бойда патшаның алдынан шығып, жерге дейін иіліп тағзым етті.

²¹ — Патша ием өзінің қызметшісіне неге келді екен? — деп сұрады ол. Дәуіт:

— Сенің қырманңды сатып алуға келдім! Халықты қырып жатқан пәлені тоқтату үшін осы жерде Жаратқан Иеге бағыштап құрбандық ұсынатын орын жасамақпын, — деп жауап қайтарды. ²² Орна:

— Патша ием қалағандарын сый-тарту ретінде деп қолдана берсін. Міне, өгіздер құрбандыққа шалынып, өртелсін, астық басқыш құрал мен өгіздердің мойынтұрығы отын ретінде пайдаланылсын. ²³ Тақсыр ием, мұның барлығын да патшама сыйлаймын, — деді. Орна сөзін аяқтап: — Құдай Иеңіз құрбандығыңызды қабылдап, сізге оң көзімен қарай көрсін! — деп ізгі тілек білдірді.

Алайда патша Орнаға:

— Жоқ, жерді құнын төлеп сатып аламын! Мен тегін алғанды Құдай Иеме бағыштап құрбандыққа шалып ұсынбаймын, — деп қарсылық білдірді.

Сонымен Дәуіт қырман мен өгіздерді елу мысқал* күміске сатып алды. ²⁵ Сол жерде ол Жаратқан Иеге арнап құрбандық орнын тұрғызып, малдарды шалып, өртеп жіберді. Ризашылық құрбандықтарын да ұсынды. Жаратқан Ие ел үшін жасалған мінажаттарды рақыммен қабылдады. Сонымен Исраилді жайлаған пәле тоқталды.

---

*²⁴ Елу мысқал — алты жүз грамм шамасы.

Шежірелер туралы 2-жазба

Жазба туралы мәлімет

Шежірелер туралы бірінші, екінші жазбалар Яһуда және солтүстік Исраил патшалықтарының тарихын баяндайды. Олар екі елді шетелдік әскерлер талқандап, халқының көпшілігін алысқа жер аударғаннан кейін б.з.д. 400 жылдары жазылған. Сол заманда яһудилердің бірқатары Ұзайыр пайғамбар деп те аталған діни қызметкер Езраның бастауымен Бабылдан өз отандарына қайтып келген еді. Елге оралғандар: «Құдай әлі де қамымызды ойлай ма? Оның келісімдері және Дәуітке берген уәделері біз үшін мағынасын жойған жоқ па?» — деп шүбәланатын.

Сол себептен осы жазбалар Жаратқан Иенің таңдаулы халқына берген уәдесінің әлі де өз күшінде екендігіне айрықша мән береді. Халық және оның патшалары Құдайдың ата-бабаларымен жасаған келісіміне адал болмағандықтан, Өзі алдын ала айтқанындай, Жаратқан Ие оларды жазалаған еді. Алайда Құдай Тағала шексіз рақымды. Егер халық теріс жолдарынан қайтып, Өзіне бет бұрса, Құдай оларды қайтадан қабылдауға дайын.

Осы жазбадағы кейбір бөлімдер олардан бұрынырақ жазылған мәлімет көздерінен алынған. Мысалы, Құдайдың бірнеше пайғамбарларының жазбаларына әрі Яһуда және солтүстік Исраил патшалықтарының жылнамаларына сілтеме жасалған. Бұл шығармалардың өздері біздің заманымызға дейін жетпеген, бірақ басқалары (Таурат, Патшалықтар туралы жазбалар және Ишая пайғамбардың жазбасы) Киелі кітаптың құрамына еніп сақталды.

Шежірелер туралы 1-жазба Адам атадан басталған адамзаттың ата-тегінің шежіресін қамтиды. Мұнда Таурат кітабынан жақсы таныс Нұх, Ыбырайым, Ысқақ, Жақып, Дәуіт пайғам-

барлар мен олардың үрім-бұтақтары туралы баяндалып, киелі үйде қызмет ететін леуіліктердің шежіресі де берілген. Дәуіт Жаратқан Иенің келісім сандығын Иерусалимге әкеліп, сандықты қою үшін киелі үй салмақшы болды. Бірақ Құдай оны салуға Дәуіттің ұлы Сүлейменді таңдап, Дәуіттің өзіне соған қатысты барлық дайындық жұмыстарын жүргізуді тапсырды.

Шежірелер туралы 2-жазба киелі үйдің құрылысы жайлы баяндайды. Құдай ежелде, Мұса пайғамбардың заманында, киелі шатырдың дайындық жұмыстарын жүргізуге тапсырған Безалел мен Охалиабқа істегеніндей, Сүлеймен мен Хирам-Әби шеберге де даналық пен дарын сыйлады. Сол киелі шатырдағы шымылдықтарды тоқуға қолданылған түрлі түсті жіптер Сүлеймен салғызған киелі үйдегі шымылдықтар үшін де қолданылды. Құдайға ғибадат етудегі осындай біркелкілікке бұл жазбаларда мән берілді.

Жаратқан Иеге сиыну, Оның өсиеттеріне, өз халқымен жасаған келісімдеріне және пайғамбарлардың айтқандарына мойынсұну Дәуіттің әулетінен шыққан Яхуда патшаларының тарихында айрықша көрсетілген. Құдайға бағынбаған патшалар және олардың халқы әділ жазаның азабын тартып отырды. Ал олар Құдайға қайта бет бұрып, Оған бағынып, ғибадат еткенде Тәңір Ие оларды кешіріп, өздерін және елдерін қайтадан жарылқады.

Бұл жазба оқырмандарды Құдайға бет бұрып, Оған ғибадат етуге жігерлендіреді. Дәуіттің ұрпақтары Құдайға мойынсұнып, Одан бас тартпаса, онда патша тағында әрдайым оның әулетінен шыққандар отыратын болады. Жаратқан Иенің осы уәдесі болашақта күллі Исраилге әділдікпен билік жүргізетін Мәсіхке меңзейді.

1 *Сүлеймен патшаның Құдайдан даналық сұрауы*

¹ Дәуіттің ұлы Сүлеймен* өз патшалығында жағдайын берік орнатып алды. Құдай Иесі оған жар болып, мәртебесін айрықша жоғарылатты.

² Бір күні Сүлеймен Исраилдің күллі мыңбасыларын, жүзбасыларын, билерін және халықтың басқа да жетекшілерін, оның барлық рубасыларын, шақыртып алып, сөз сөйледі. ³ Мұнан

---

*¹ Патша. 2-ж. 12:24-25.

соң Сүлеймен мен жиналғандардың бәрі Гибеон қаласының биіктеу жеріндегі ғибадат орнына* қарай беттеді. Жаратқан Иенің қызметшісі Мұса пайғамбардың айдалада жасатқан кездесу шатыры сол жерде тігілген болатын.**

⁴ Дәуіт патша көзі тірісінде Иерусалимде бір киелі шатыр тұрғызып, дайындап қойып, осы орынға Қырият-Иғаримнан Құдайдың келісім сандығын әкелген еді.* ⁵ Бірақ Һұр немересі Ұри ұлы Беселелдің қоладан жасаған құрбандық үстелі* Жаратқан Иенің Гибеон қаласындағы кездесу шатырының алдында орналасқан болатын. Осы себепті Сүлеймен мен жиналған нөкерлері Құдайдың еркін білу үшін сол жерге барды. ⁶ Сүлеймен кездесу шатырының алдындағы қоладан жасалған құрбандық үстелінің қасына көтеріліп, Жаратқан Иеге бағыштап мың бас малды құрбандыққа шалғызып, өртетті.

⁷ Сол түні Құдай Сүлейменге аян беріп:

— Өзіңе не сыйлағанымды қаласаң, соны сұра, — деді.

⁸ Сүлеймен Құдайға былай деп жауап берді:

— Сен әкем марқұмға* зор рақымыңды көрсете отырып, маған оның орнын бастырып патшалық құрғыздың. ⁹ Уа, Құдай Ием, мені жер бетіндегі құм түйіршіктеріндей сансыз көп халықтың үстінен патша етіп қойдың. Енді әкеме берген уәденді орындап, ¹⁰ маған осы халықтың лайықты басқарушысы болуға даналық пен білік сыйлай гөр. Онсыз Сенің осыншама көп халқыңа дұрыстап билік жүргізу ешкімнің де қолынан келмейтін іс.

¹¹ Сонда Құдай Сүлейменге: «Жүрек қалауың осы болып, сен байлық, дәулет, атақ-даңқ және жауларыңның жеңіліп, құруы былай тұрсын, тіпті өзін үшін ұзақ өмір де сұраған жоқсың. Қайта, Мен патшасы етіп қойған халқымды басқаруың үшін даналық пен білік сыйлауымды өтіндің. ¹² Сол себепті Мен өзіңе даналық пен білік дарытып, соған қоса саған дейінгі ешбір патша көрмеген, сенен кейінгі де ешбір патша көрмейтін асқан байлық, дәулет пен атақ-даңқты* да сыйлаймын!» — деді.

*3 Патша. 1-ж. 9:12.

**3 Мысыр. шығу 40:16-25.

*4 Патша. 2-ж. 6:17.

*5 Мысыр. шығу 31:1,9; 38:1-7.

*8 Яки: әкем Дәуітке.

*12 Яки: салтанатты ұлылықты.

¹³ Сүлеймен кездесу шатыры орналасқан Гибеондағы биіктеу жерінен түсіп, Иерусалимге қайта оралғаннан кейін Исраилге патшалық құрды.

Сүлейменнің зор байлығы

¹⁴ Сүлеймен соғыс күймелері мен атты әскерді* жинап, жасақтады. Оның бір мың төрт жүз соғыс күймесі мен жиырма мың аты болды. Оларды соғыс күймелеріне дайындалған арнайы қалаларында және өзінің сарайы орналасқан Иерусалимде ұстады. ¹⁵ Патша Иерусалимде алтын мен күмісті тас сияқты үйреншікті нәрсе, әрі шетелден әкелінетін қымбат балқарағайларды өз еліндегі төменгі қыраттарда көптеп өсетін тұт ағаштары іспетті мол етті. ¹⁶ Сүлейменнің жылқыларын Мысыр мен Қуа* жерінен алдыртты. Патшаның саудагерлері оларды Қуа елінен сатып алатын. ¹⁷ Саудагерлер әрбір соғыс күймесін алты жүз мысқал,* әрбір жылқыны жүз елу мысқал күміске Мысырдан сатып алып келетін. Олар сол тауарлардың бірқатарын күллі хеттік және сириялық** патшаларға да жеткізіп, сатып отырды.

2

Сүлейменнің ғибадатхана құрылысын дайындауы

¹ Сол кезде Сүлеймен Жаратқан Иенің даңқын шығаруға арналған ғибадатхананы және өзі үшін патша сарайын салуға әмір етті. ² Патша жетпіс мың адамды тас тасушы, тағы сексен мыңын тауда тас қашаушы, ал үш мың алты жүзін жұмысшылар үстінен қараушы болып жұмыс істеуге белгіледі.

³ Сүлеймен Тир* патшасы Хирамға мынадай сәлем жолдады: «Әкем марқұм өзіне сарай салған кезінде Сіз оған балқарағай ағаштарының бөренелерін жіберген едіңіз. ⁴ Қазір мен Жаратқан Иенің даңқын шығаратын ғибадатхана салып, Оған бағыштамақпын. Сол жерде Жаратқан Иеге арнап хош иісті

*¹⁴ Немесе: соғыс күймелері мен аттарды.

*¹⁶ Немесе: Мүзүр мен Қуа (яғни бүгінгі Түркияның оңтүстігіндегі аймақтар).

*¹⁷ Алты жүз мысқал жеті килограмдай болатын. Сол заманда бір жас құлдың бағасы жиырма мысқал шамасында еді (Жаратылыс. баст. 37:28).

**¹⁷ Яки: арамейлік.

*³ Тир: Жерорта теңізінің жағалауындағы өте маңызды сауда орталығы болған үлкен қала және оның шығыс жағындағы аймақ.

заттар түтетіліп, Оның алдында әрдайым арнайы нан ұсынылуға тиіс. Күн сайын таңертең және кеште, демалыс күндері, Жаңа туған ай мейрамдарында* әрі Құдай Иеміздің басқа да мейрам кездерінде құрбандықтардың шалынып, өртеліп ұсынылулары керек. Бұл рәсімдер Исраил еліне мәңгілікке өсиеттелген.

⁵ Біз сиынатын Құдай барлық тәңір атаулыдан ұлы. Сондықтан да мен Оған арнап салатын ғимарат орасан зор болмақ. ⁶ Расында Құдайға лайықты үй салып беруге кімнің шамасы жетеді?! Түпсіз тұңғық аспанның өзі Оны сыйғыза алмайды! Мен де Оған арнап киелі үй салатындай кіммін сонша? Тек Оның алдында арнайы сый-тартуларды өртеп ұсынатын орын дайындамақпын.

⁷ Сол себепті маған бір шеберіңізді жіберсеңіз екен. Ол алтын, күміс, қола және темірді өңдеп, күрең қызыл, қырмызы, қою күлгін түсті жүн жіптерден мата тоқып, түрлі бұйымдарды әшекейлеп ою оя алатын болсын,* әрі Яхуда мен Исраилде әкем марқұм кезінде белгілеген шеберлеріммен бірге жұмыс істесін.

⁸⁻⁹ Сондай-ақ маған Ливан тауынан балқарағай, қарағай және арша* ағаштарының бөренелерін де жіберсеңіз екен. Сол жердегі ағаштарды кесіп, құлату жағынан қызметшілеріңіздің ерекше тәжірибелі екенін білемін. Қажетті бөренелерді молынан дайындауда өз қызметшілерім де көмектеспек. Себебі салайын деп отырған ғимаратым зәулім де керемет салтанатты болуға тиіс. ¹⁰ Ағаштарды кесіп, құлатуға жұмсаған адамдарыңызды тамақтандыру үшін мен жиырма мың қаптан бидай мен арпа және жиырма мың күбіден* шарап пен зәйтүн майын жіберемін».

¹¹ Тир патшасы Хирам Сүлеймен патшаға жауап берген хатында былай деп жазды:

«Жаратқан Ие өз халқын сүйгендіктен Сізді патша етіп тағайындады! — ¹² Хирам хатын одан әрі былай деп жалғастырды: — Исраилдің сиынатын Құдайы, аспан мен жерді жаратқан Тәңір Ие, мадақталсын! Ол Дәуіт патша марқұмға дана, ақылды да зерек ұл сыйлапты! Ізін басқан бұл ұлы енді

*4 Патша. 1-ж. 20:5.

*7 Дәл осындай шеберлік пен зат түрлері ежелде киелі шатырды дайындау үшін де қолданылатын (Мысыр. шығу 31:1-6).

*8-9 Немесе: кипарис және алғұм.

*10 Жиырма мың қап — үш мың тонна, ал жиырма мың күбі — алты мың гектолитр шамасында болатын.

Жаратқан Иеге арнап ғибадатхана, өзіне патша сарайын салмақшы екен.

¹³ Сізге Хирам-Әби есімді ақылды да шебер адамымды жібергелі отырмын. ¹⁴ Шешесі Дан руынан,* ал әкесі тирлік. Хирам-Әби алтын, күміс, қола, темір, тас және ағашпен, күрең қызыл, қою күлгін, қырмызы түсті жүн және жіңішке зығыр жіптермен жұмыс істей алады. Әр түрлі ою ойып, барлық жобаларды жүзеге асыру қолынан келеді. Бұл кісі өз шеберлеріңізбен және тақсыр ием — әкеңіз Дәуіт марқұмның шеберлерімен бірге істейтін болады.

¹⁵ Ал енді, тақсыр ием, өзіңіздің айтқаныңызға сай осы қызметшілеріңізге бидай, арпа, зәйтүн майы мен шарабыңызды жібере көріңіз. ¹⁶ Сіз үшін Ливаннан керекті ағаштарыңызды құлатып, бір-біріне байластырып, сал жасап, теңіз арқылы Яппага* жеткізіп береміз. Әрі қарай Иерусалимге өзіңіз алып кетерсіз».

¹⁷ Әкесі Дәуіт көзі тірісінде жүргізгендей, Сүлеймен де Израилде тұратын басқа ұлттық ер адамдардың санағын өткізген еді.* Олардың ұзын саны бір жүз елу үш мың алты жүз болды. ¹⁸ Бұлардың жетпіс мыңын тас тасушы, сексен мыңын тауда тас қашаушы, ал үш мың алты жүзін жұмысшылардың үстінен қараушы етіп белгілеп қойды. Соңғылар жұмысқа қозғау салушылар еді.

3

Сүлейменнің ғибадатхананы салуы

¹ Сонымен Сүлеймен Иерусалимдегі Мория төбесінде Жаратқан Иенің киелі үйінің құрылысына кірісті. Бұрын ебустік Орнанның астық бастыратын қырманы болған сол жерде Дәуітке Тәңір Ие аян берген еді. Содан Дәуіт бұл орынды ғибадатхананы салуға дайындап қойған болатын.* ² Сүлеймен құрылысты Өзінің патшалық құрған төртінші жылының екінші айының екінші күні бастады.

*¹⁴ Киелі шатырды дайындап, тұрғызу жұмыстарын басқарушы Беселелдің орынбасары Аһолияп та Израилдің Дан руынан шыққан болатын (Мысыр. шығу 35:34).

*¹⁶ Яппа: Жерорта теңізінің жағалауындағы қала.

*¹⁷ 2:2; Шежіре. 1-ж. 22:2.

*¹ Немесе: киелі үйін салуға орынды осында дайындап кеткен еді (Патша. 2-ж. 24:16-25; Шежіре. 1-ж. 21:18-22:1; Жаратылыс. баст. 22:2,14).

³ Оның Құдай үйіне арнап салған іргетасының өлшемдері мынадай болды: ұзындығы алпыс, ені жиырма шынтақ. ⁴ Алдыңғы жағындағы ашық тұрған бағаналы кіре берістің ені, жалпы ғимараттың еніндей, жиырма шынтақ, ал биіктігі жүз жиырма шынтақ* болды. Мұнда шынтақтың ежелгі өлшемі қолданылды.

Сүлеймен киелі үйдің ішін саф алтынмен қапталды. ⁵ Оның үлкен бөлмесінің қабырғаларын қарағай тақтайшалармен, солардың үстін саф алтынмен қапталды. Алтынның бетіне пальма ағашы мен шынжырға ұқсаған нақыштар ойғызып, ⁶ киелі үйді асыл тастармен де әшекейлетті. Қолданылған саф алтын Парваим жерінен* әкелінген болатын. ⁷ Сүлеймен киелі үйдің ішін: төбесіндегі бөренелерді, босағаларын, қабырғалары мен есіктерін алтынмен қапатып, қабырғалардың беттеріне керуб атты періштелердің* бейнелерін ойып жасатты.

⁸ Сүлеймен киелі үйдің ең қасиетті бөлмесін де салғызды. Соның ұзындығы мен ені, киелі үйдің жалпы еніндей, жиырма шынтақтан болды. Патша бөлменің ішін салмағы алты жүз атбасындай* саф алтынмен қапталды. ⁹ Онда қолданылған алтын шегелердің салмағы елу мысқал* болды. Киелі үйдің жоғарғы бөлмелерінің қабырғалары да алтынмен қапталды.

¹⁰ Патша киелі үйдің ең қасиетті бөлмесі үшін қанатты екі керуб* мүсіндерін жасатып, алтынмен қапталды. ¹¹ Мүсіндердің жайған қанаттарының ұзындығы бес шынтақтан болып, олар екі жаққа қарай түгелімен жиырма шынтаққа созылды. Бірінші мүсіннің бір қанаты бөлменің бір қабырғасына, өзге қанаты екінші мүсіннің қанатына тиіп тұрды. Сол сияқты, екінші мүсіннің де бір қанаты бөлменің қарама-қарсы қабырғасына, өзге қанаты бірінші мүсіннің қанатына тиіп тұрды. ¹³ Осылайша жайылған қанаттардың жалпы ұзындығы жиырма шынтақ болды. Екі мүсін тік тұрған күйі жасалып, беттері үлкен бөлмеге қарап орналастырылды.

*4 Немесе: биіктігі жиырма шынтақ. (Шынтақ: қырық бес сантиметрдей.)

*6 Бұл жердің оңтүстік шығыс Арабияда болуы ықтимал.

*7 Керубтер: Құдай жаратқан, үнемі Оның қасынан табылатын арнайы періштелер (Жаратылыс. баст. 3:24).

*8 Яки: салмағы жиырма бір тоннадай.

*9 Яки: алты жүз грамм шамасында.

*10 Мысыр. шығу 25:18.

¹⁴Сүлеймен қою күлгін, күрең қызыл, қырмызы жүн және жіңішке зығыр жіптерден маталар тоқытып, олардың бетіне керубтердің бейнелерін кестелетіп, шымылдық дайындатты.

¹⁵Патша киелі үйдің алдына екі бағана тұрғызды. Олардың биіктігі отыз бес шынтақтан, ал үстіңгі иықтарының* биіктігі бес шынтақтан болды. ¹⁶Сондай-ақ алқа іспетті оралып тұратын шынжырлар жасатып, бағаналардың жоғарғы жақтарына іліп қойғызды. Сонымен қатар анар жемісінің жүз мүсінін де дайындатып, оларды шынжырларға бекіттірді. ¹⁷Екі бағананы киелі үйдің дәл алдына, біреуін кіре берістің оң жағына, екіншісін сол жағына тұрғызып, оң жағындағысын Жахин («Берік орнатушы»), сол жағындағысын Боғоз («Күдірет Иесі») деп атады.

4

Киелі үйдің жабдықтары

¹Бұдан кейін Сүлеймен қоладан құрбандық үстелін жасатты. Оның ұзындығы мен ені жиырма шынтақтан, биіктігі он шынтақ болды. ²Бір дәу қазанды да қоладан балқытып құйғызды. Соның ернеуінің бір шетінен екінші шетіне дейінгі аралығы он шынтақ, сырт пішіні дөңгелек, биіктігі бес шынтақ болды. Дәу қазанды айналдыра өлшеп шығу үшін ұзындығы отыз шынтақ жіп қолданылды. Осы дәу қазан «теңіз»* деп те аталатын. ³Оның ернеуінен төменірек өгіз мүсіншелері бейнеленген еді. Олар әрбір шынтақ сайын он-оннан екі қатар болып қазанмен қоса құйылды.

⁴Дәу қазан өгіз кейіптес он екі тұғырдың үстіне орнатылды. Сол өгіз мүсіндерінің бас жақтары тысқа: үш-үштен солтүстікке, батысқа, оңтүстікке және шығысқа, ал арт жақтары қазан ортасына қарай бағыттталып орналасты. ⁵Дәу қазанның қалыңдығы қолдың тұтамындай,* ернеуі кесенің ернеуіндей, сырт кейпі қызғалдақ** гүлі іспетті болды. Оның ішіне үш жүз күбі*** су сыятын.

---

*¹⁵ Яки: олардың бастарындағы капителдері.

**² Яки: «көл». (Дәу қазандағы судың беті теңіз не көл бетіндей жалтырап жататын.)

*⁵ Яки: шамамен сегіз сантиметрдей.

**⁵ Немесе: лалагүл.

***⁵ Яки: шамамен алты жүз алпыс гектолитр.

⁶Патша мұнан басқа тағы он қазан жасатып, оларды бес-бестен киелі үйдің оң және сол жақтарына орнатқызды. Шалынған құрбандықтардың өртелетін бөліктерінің бәрі алдымен солардағы сумен жуылып-шайылатын. Ал діни қызметкерлердің тазару рәсімі үшін дәу қазанның суы қолданылды.

⁷Сүлеймен алтыннан он шырағдан* жасатып, киелі үйдің ішіне, бес-бестен оң және сол жақтарына орнатқызды. Мұны Мұса пайғамбарға көрсетілген үлгіге сәйкес істеді.

⁸Патша он үстел де жасатып, оларды киелі үйдің ішіне, бесеуін оң, бесеуін сол жағына қойды. Сонымен қатар су не қан бүркуге арналған жүз тостағанды да алтыннан дайындатты.

⁹Сүлеймен діни қызметкерлерге арналған ауланы және үлкен аула мен оның қақпаларын жасатып, қақпаларды қоламен қапдатты. ¹⁰Бұдан кейін дәу қазанды киелі үйдің оң жағына, оның оңтүстік-шығыс бұрышына орнатқызды.

¹¹Соңында күл салғыштар мен қалақтарды* және тостағандарды жасатты.

Сонымен Хирам-Әби Сүлеймен патша үшін Құдайдың киелі үйіндегі жұмыстарын тамамдады. Оның жасап дайындағандары мыналар:

¹²екі бағана мен олардың үстіңгі иығындағы екі үлкен тостаған кейпі және соларға ілінген шынжыр іспетті әшекейлер,
¹³сол шынжырларға екі қатардан ілінген анар жемісінің төрт жүз мүсіні,

¹⁴он тұғырық пен олардың үстіндегі он қазан,

¹⁵дәу қазан және оның астындағы өгіз мүсінді он екі тұғыр,

¹⁶күл салғыштар мен қалақтар, шанышқылар және тағы басқа қажетті бұйымдардың бәрі.

Хирам-Әби осы айтылғандарды Сүлеймен патша үшін Құдайдың киелі үйіне арнап жылтыратылған қоладан жасады. ¹⁷Патша оларды Иордан өзенінің бойындағы Соқот пен Сәретан* қалаларының арасындағы жазықта саздан дайындалған қалыптарға күйғызып жасатты. ¹⁸Құйылған қоланың көп болғандығы сонша, оның салмағын ешкім анықтай алмады.

¹⁹Сүлеймен сондай-ақ Құдайдың киелі үйіне арналған барлық жиһаздарды да жасатты. Олар:

*7 Мысыр. шығу 25:31-40.

*11 Мысыр. шығу 27:3. Немесе: табақтар мен күрекшелерді.

*17 Патша. 3-ж. 7:46. Түпнұсқада: Середан.

хош иісті заттар түтетілетін алтын үстел,

Құдай алдына ұсынылатын нанға арналған үстел,

²⁰саф алтыннан жасалған шырағандар мен олардың шырақтары — бұлар Мұса пайғамбарға ежелде берілген ереже бойынша ең киелі бөлменің алдында жанып тұруға тиіс болатын —

²¹гүл іспетті әшекейлер, шырақтар және қысқаштар, осы соңғылар сом алтыннан жасалды.

²²Білте түзеткіштер, су не қан бүркуге арналған тостағандар, табақтар және ішіне шоқ салынатын табалар саф алтыннан жасалды. Киелі үйдің кіре берісі, қасиетті және ең қасиетті бөлмелерінің есіктері үшін де алтын қолданылды.

5 ¹Сонымен Сүлеймен Жаратқан Иенің ғибадатханасына байланысты бүкіл жұмыстарды тамамдады. Мұнан кейін ол әкесі Дәуіттің Құдайға арнап дайындап кеткен нәрселерін де: күміс, алтын және түрлі бұйымдар мен жиһаздардың бәрін Құдайдың үйінің қазынасына апарып, сонда сақтап қойды.

Келісім сандығының киелі үйге орналастырылуы

²Сүлеймен Жаратқан Иенің келісім сандығын* Сион төбесіндегі Дәуіттің шаһарынан киелі үйге көшіруге арналған салтанатқа қатысуға Израил халқының** ақсақалдарын, барлық рубасылары мен әулет басшыларын Иерусалимге шақырды. ³Бүкіл Израилдің адамдары жетінші айдағы мейрам кезінде патшаның қасына жиналды.

⁴Елдің барлық ақсақалдары жиналғаннан кейін леуіліктер келісім сандығын тұрған орнынан көтеріп алып кетті. ⁵Олар келісім сандығымен бірге киелі шатырды және соның ішіндегі барлық жиһаздарды да көтеріп алып, жаңа ғибадатханаға қарай өрлеп бара жатты. Бұларды діни қызметкерлер мен өзге леуіліктер алып жүрді. ⁶Сүлеймен патша мен қасына жиналған күллі израилдіктер келісім сандығының алдында ешкім санап шыға алмайтындай көптеген қой, өгіздерді құрбандыққа шалып отырды.

---

*2 Мысыр. шығу 25:10-22.

**2 Яки: Израилдің үрім-бұтағының.

⁷ Осылайша діни қызметкерлер Жаратқан Иенің келісім сандығын киелі үйдің ең қасиетті бөлмесіндегі өз орнына — екі керуб* мүсінінің қанаттарының астына алып барып, орналас-тырды. ⁸ Екі керуб мүсіні келісім сандығы тұратын орынның үстінен қанаттарын жайып, келісім сандығының өзін және оны көтеріп алып жүру үшін сандыққа бекітілген сырықтарын жауып тұрды. ⁹ Сырықтардың ұзын болғаны сонша, олардың ұштары ең қасиетті бөлменің алдынан көрініп тұратын еді.* Алайда киелі үйдің сыртынан оларды ешкім көре алмайтын. Сырықтар әлі күнге дейін сонда.** ¹⁰ Келісім сандығының ішінде Мұса пайғамбар Хориб тауында салған екі тас тақтай-ша ғана болды. Жаратқан Ие сол жерде Мысырдан көшіп шыққан израилдіктермен келісім жасасқан еді.*

Жаратқан Иенің салтанатының киелі үйге енуі

¹¹ Мұнан кейін діни қызметкерлер киелі үйден шықты. Барлық діни қызметкерлер топтарының кезегіне қарамай-ақ өздерін Құдайдың қызметіне арнап, тазару рәсімінен өтіп, дайындалып алған болатын. ¹² Бәтестен тігілген киім киіп алып, құрбандық үстелінің шығыс жағында тұрған барлық леуілік әнші-күйшілер: Асап, Хеман және Едутун өз ұлдары және бауырластарымен бірге даңғыра, жетіген мен шертерде ойнап, жүз жиырма діни қызметкер де кернейлерін тартып жатты. ¹³ Кернейшілер мен әнші-күйшілер бірігіп бір дауыспен Жаратқан Иені мадақтап, Оған шүкіршілік айтты. Олар даңғыра, жетіген мен шертерде ойнап: «Жаратқан Ие ізгі, Оның рақымы мәңгілік!» — деп әндетіп мақтау айтып тұрды.

Сонда киелі үй Жаратқан Иенің бұлт іспетті салтанатты ұлылығына кенелді. ¹⁴ Діни қызметкерлер енді сол жерде тұрып, міндеттерін орындай алмады, себебі Құдайдың киелі үйі Жаратқан Иенің салтанатты ұлылығына кенелген болатын.

*7 3:10.

*9 Яки: ұштары қасиетті бөлмеден (шымылдықтың алдынан) білініп тұратын еді.

**9 Осы жазба жазылған кезде бұл әлі де солай болатын.

*10 Мысыр. шығу 25:21; 17:6; 33:6.

6 ¹ Сол кезде Сүлеймен былай деді:
— Жаратқан Ие Өзінің қалың бұлт ішін мекендейтінін* айтқан болатын. ² Уа, Тәңірім, мәңгілік тұрағың болсын деп Саған арнап осы зәулім сарайды салдым.

Сүлейменнің халық алдында сөйлеген сөзі

³ Патша кейін бұрылып, қарсы алдында жиналып тұрған күллі ираилдіктерге батасын берді. ⁴ Содан кейін оларға былай деді:

— Әкем марқұмға берген уәдесін іс жүзінде орындаған Жаратқан Ие — Ираилдің сиынатын Құдайы мадақталсын! Ол мынаны айтқан болатын: ⁵ «Мен халқымды Мысырдан құтқарып, бастап алып шыққан күннен бері өз құрметіме* киелі үй салынсын деп Ираилдің ешбір руындағы бірде-бір қаланы таңдамадым. Сондай-ақ халқым Ираилдің басшысы болуға бірде-бір адамды да таңдаған жоқ едім. ⁶ Енді Мен Өзіме ғибадат ететін орын болуға Иерусалимді, ал халқымды басқаруға Дәуітті таңдап алдым».

⁷ Ираилдің Құдай Иесінің құрметіне киелі үй салу әкем марқұмның ойында бар болатын. ⁸ Ал Жаратқан Ие оған: «Менің құрметіме киелі үй салғың келгені өте дұрыс. ⁹ Алайда Маған арнап киелі үй салатын адам сен емессің, ол — әлі де дүниеге келмеген ұлың! Менің құрметіме киелі үйді салатын сол болады», — деген еді.

¹⁰ Жаратқан Ие осы айтқандарын жүзеге асырды да. Оның уәдесіне сай мен әкемнің орнын басып, Ираилдің патшалық тағына отырдым. Енді Ираилдің Құдай Иесінің құрметіне киелі үй салғыздым. ¹¹ Жаратқан Иенің Ираилдің үрім-бұтағымен жасасқан келісімінің куәліктері сақталған сандықты сонда орналастырдым.

Сүлейменнің Құдайға сиынуы

¹² Содан соң Сүлеймен Жаратқан Иеге арналған құрбандық үстелінің алдында тұрып, жиналған күллі ираилдіктерге қарап, қолдарын жайып Тәңір Иеге сиынды. ¹³ Патша қола мінбе

*1 Немесе: Өзінің (адам баласының көзі түспейтін) қараңғы орынды мекендейтінін (Мысыр. шығу 19:9; 40:34-38).

*5 Яки: өз атыма. (7-10-аяттарда да солай.)

жасатып, ауланың ортасына орнатқызған еді. Мінбенің ұзындығы мен ені бес, биіктігі үш шынтақ болды. Соның үстінде тұрған патша күллі израилдіктердің көз алдында тізесін бүгіп, қолдарын аспанға қарай жайып ¹⁴ былай деді:

— Уа, Израилдің Құдайы — Жаратқан Ие! Көк пен жерде Сен сияқты ешбір құдай жоқ! Жасаған келісіміңе адалсың, шын жүректен тура жолыңмен жүрген қызметшілеріңе рақымың мол. ¹⁵ Сен әкем марқұмға уәде еткеніндей, оған сенімді болып, рақымыңды көрсетіп келдің. Бұрын Өзің сөз беріп, уәде еткенінді бүгін іс жүзінде орындап отырсың.

¹⁶ Ал енді, уа, Жаратқан Ие, Израилдің сиынатын Құдайы, Өзіңнің қызметшің Дэуітке: «Егер ұрпақтарың сен сияқты өмірлерін таза ұстап, Менің нұсқауларыма* бағынып жүретін болса, онда Мен әрдайым сол ұрпақтарыңның біреуін патша етіп отырамын!» — деп берген уәденді іске асыра гөр. ¹⁷ Сонымен, уа, Израилдің Құдайы, Өзіңе қызмет еткен әкем марқұмға айтқан сөздерінді орындай гөр.

¹⁸ Алайда Құдай шынымен-ақ жер бетінде пенделер арасында тұратын ба еді?! Тіпті ұлан-ғайыр көктің өзі Сені сыйғыза алмағанда, мен салған мына үй қайдан сыйғызсын?! ¹⁹ Солай болса да, уа, Құдай Ием, Сенің алдында бой ұрып сиынып жасаған өтінішіме назар аударып, жалбарына еткен мінажатыма мейіріммен құлақ сала гөр: ²⁰ Сен «Мына киелі үйді өз атыммен атаймын» деп сөз бергендіктен, оған күні-түні қамқор бола гөр. Уа, Ием, бұл жерге қарай Өзіңе бағыштаған мінажатыма құлақ аса гөр. ²¹ Осы пендең және меншікті Израил халқың бұл жерге қарай Саған сиынып мінажат еткен кезде көктегі мекеніңнен өтініштерімізге құлақ салып, күнәларымызды кешіре гөр.

²² Егер болашақта бір кісі басқа біреуге жамандық жасапты деп айыпталып, осы киелі үйден құрбандық үстелінің алдында ант-су ішуге мәжбүр етілсе, ²³ онда Сен көктен құлақ асып, пенделеріңе төрелік айта гөр: сол кісі кінәлы болса, істеген қылмысын мойнына арта гөр, ал кінәсыз болса, әділдігін әшкерелеп ақтай гөр.

²⁴ Егерде халқың Израил Сенің алдында күнәға батқандықтан жауларынан жеңіліп қалса, ал кейін Саған қайтып, құдайлық билігіңе мойынсұнса,* әрі осы киелі үйіңе қарай сиынып,

*¹⁶ Яки: Таурат заңыма.

*²⁴ Яки: Саған қайтып, атыңды мойындаса.

рақым көрсетуінді сұрап жалынса, ²⁵ онда Сен көктен оларға құлақ сала гөр. Халқың Исраилдің күнәларын кешіріп, оларды өздеріне және ата-бабаларына сыйлаған осы елге қайтара гөр.

²⁶ Егер олар көз алдында күнәлы болғанда Сенің өздерін жазалап, аспанды жауып, жаңбыр жаудырмай қойғаның үшін Саған бұл жерге қарай сиынып, құдайлық билігіңе мойынсұнса, ²⁷ онда Сен көктен олардың мінажаттарына құлақ сала гөр. Қызметшілеріңнің және бүкіл халқың Исраилдің күнәларын кешіре гөр. Оларға тура жолмен қалай жүру керектігін үйретіп, Өзің меншікті халқыңа иелікке берген осы еліңе қайтадан жаңбыр жібере гөр.

²⁸ Болашақта елді ашаршылық не індет жайлап, егінді өсімдік таты басып* немесе көгеріп шірісе, құрт-шегіртке жалмап, не болмаса елге жау шауып, қалаларын талан-таражға салса, яки халықтың арасында қандай да бір апат болып не ауру-сырқау жайылса, ²⁹ онда олардың Саған сиынып еткен мінажатына құлақ сала гөр. Азап шегіп, қайғырып жатқан жеке біреу болсын не бүкіл халқың Исраил болсын, егер осы киелі үйіңе қарай қолдарын жайып Саған сиынып жалбарынса, ³⁰ онда Сен көктегі мекеніңнен құлақ сала гөр. Оларға кешірім беріп, әрқайсысына өзінің ой-ниеті мен істеріне қарай жауабыңды бере гөр. Адам жүрегінде не бар екенін Сен ғана жақсы білесің ғой. ³¹ Өзің осы елді ата-бабаларымызға сыйлаған едің. Ендеше меншікті халқың бұл жерде тұрған барлық уақытта Сені терең қастерлеп, тура жолыңмен жүретін болсын!

³² Тіпті халқың Исраилге жатпайтын, жат жерлік адам алыс елден ұлы есімің мен зор құдіретің туралы естіп келіп, Саған осы киелі үйге қарай сиынса, ³³ онда Сен көктегі мекеніңнен құлақ салып, өтініштерін орындай гөр. Осылайша жер жүзінің күллі халықтары Сенің Құдай екенінді мойындасын.* Халқың Исраил сияқты олар да Сені терең қастерлеп, мен салғызған бұл гибадатхананың Өзіңе бағышталып, есіміңмен аталғанын білсін.

³⁴ Халқың Сен жіберген бір жаққа қарай жауларына қарсы соғысқа шыққанда, Өзіңнің таңдап алған қалаңа және мен Сенің құрметіңе салғызған осы киелі үйге қарай Саған сиынып мінажат етсе, ³⁵ онда Сен көктен олардың мінажаты мен жалбарынышына құлақ салып, оларды қолдап-қорғай гөр.

*²⁸ Өсімдік таты: дақылдарды құртатын зиянды кесел.

*³³ Яки: жер жүзінің күллі халықтары Сенің есіміңді білсін.

³⁶Егер олар Сенің алдында күнә жасаса, себебі күнә жасамайтын пенде жоқ, әрі Сен оларға қаһарланып, жау қолына бере салып, жау оларды не алыс, не жақын бір елге айдап кетсе, ³⁷ал олар сол елде өкініп, теріс жолдарынан қайтып, «Біз күнәға баттық, жасаған істеріміз бұрыс та жексұрын болды!» деп Сенің алдында мойындаса, ³⁸әрі жер аударылып, тұтқында жүрген елдерінде Саған шын жүректен бет бұрып қайтып келсе, Өзің ата-бабаларына сыйлаған еліңе, таңдап алған қалаңа, мен Сенің құрметіңе салғызған осы ғибадатханаңа қарай Саған сиынса, ³⁹онда көктегі мекеніңнен олардың мінажаты мен жалбарынышына құлақ аса гөр! Өзіңе қарсы шығып, күнәға батқандықтарын кешіріп, оларды қолдап-қорғай гөр!

⁴⁰Уа, Құдайым, лайым осы жерде айтылатын мінажаттарға назар аударып, құлақ сала гөр!

⁴¹Құдай Ие, енді өз құдіретіңнің белгісімен, яғни осы келісім сандығымен бірге көтеріліп, (жер бетіндегі) тұрағыңа кіріп, оны ұдайы мекендей гөр.* Тәңір Ием, діни қызметкерлерің лайым Сенің құтқаруыңа бөленіп,** оны бәріне де жеткізсін, Өзіңе адал адамдарың жақсылығыңа қуанып шаттана берсін!

⁴²Уа, Құдай Ие, Өзің тағайындаған патшаңнан бас тартпай, қызметшің Дәуітке деген рақымыңды есінде сақтай гөр.

7

Киелі үйдің Жаратқан Иеге бағышталуы

¹Сүлеймен Құдайға сиынуын аяқтай бергенде аспаннан от түсіп, өртелу үшін шалынған құрбандықтарды және басқа да сый-тартуларды өртеп, жалмап қойды. Жаратқан Иенің нұрлы салтанаты киелі үйді толтырып жіберді. ²Киелі үйдің Жаратқан Иенің керемет салтанатына кенелгені сонша, діни қызметкерлер оған кіре алмай қалды.

³Бүкіл Исраил халқы аспаннан от түсіп, Жаратқан Иенің нұрлы салтанатының киелі үйдің үстінде тұрғанын көрді. Олар тас төселген алаңда жерге етпеттей жығылып: «Жаратқан Ие ізгі, Оның рақымы мәңгілік!» — деп бас ұрып ризашылық білдірді.

*⁴¹ Яки: сонда тыныға гөр.

**⁴¹ Яки: Сенің (жамандық атаулыдан) құтқаруыңды өздері молынан қабылдап.

⁴Мұнан кейін патша мен бүкіл халық Жаратқан Иеге арнап құрбандық шалды. ⁵Сүлеймен патша жиырма екі мың бас мүйізді ірі қара мен жүз жиырма мың бас қой-ешкіні құрбандыққа ұсынды. Осылайша патша мен бүкіл халық киелі үйді Құдайға бағыштады. ⁶Діни қызметкерлер міндеттеріне сәйкес өз орындарында тұрды. Леуілік әнші-күйшілер Жаратқан Иенің Дәуіт патша жасатып берген сазды аспаптарын қолдарына алды. Дәуіт патша тірі кезінде Құдайды мадақтап, Оған шүкірлік еткенде леуіліктерге осы аспаптармен «Оның рақымы мәңгілік!» деген Забур жырын орындататын. Енді леуіліктердің қарсы алдында тұрған діни қызметкерлер кернейлерін тартып, бүкіл Исраил халқы да сол жерде Тәңірді мадақтап тұрды.

⁷Сүлейменнің қоладан жасатқан құрбандық үстелі шалынып, өртелетін құрбандықтарды, майлы бөліктер мен астықтан жасалатын сый-тартулардың барлығын бірдей сыйғыза алмады. Сондықтан патша ғибадатхана ауласының киелі үй алдындағы ортаңғы бөлігінде де құрбандықтар мен сый-тартуларды Тәңірге ұсыну үшін ерекше тазарту рәсімін жасатып, сол мақсатқа бағыштады.

⁸Сол кезде Сүлеймен жеті күн бойы мейрам тойын жасады. Тойға бүкіл Исраил халқы солтүстіктегі Лебо-Хаматтан Мысырмен шекарадағы аңғарға дейінгі аралықтағы барлық жерден жиналған қалың қауым болып қатысты. ⁹Сегізінші күні олар тағы да салтанатты жиналыс өткізді. Себебі жеті күн бойы құрбандық үстелін Жаратқан Иеге бағыштау рәсімдерін орындағаннан кейін халық және жеті күн бойы той тойлады. ¹⁰Жетінші айдың жиырма үшінші күні Сүлеймен халықты үйлеріне қайтарды. Бәрі Жаратқан Иенің Дәуіт пен Сүлейменге және халқы Исраилге жасаған игіліктеріне қуанғаннан жүректері лүпілдеп қатты риза болды.

Жаратқан Иенің Сүлейменге қайтадан аян беруі

¹¹Сонымен Сүлеймен Жаратқан Иеге арналған ғибадатханың және өзінің патша сарайының құрылысын бітіріп, ойға алғандарының бәрін де жүзеге асырғаннан кейін ¹²Жаратқан Ие оған түнде аян беріп былай деді:

— Сенің мінажатыңды қабылдап, осы жерді Өзіме арнап құрбандық шалынатын киелі үй болсын деп таңдап алдым!

¹³Егерде Мен болашақта не аспанды жауын жауғызбайтындай етіп жауып тастасам, не шегірткелерге елдегі егістіктерді жалмауды бұйырсам, не халқымның арасына індет жіберетін болсам, ¹⁴ал Менің атыммен аталып жүрген халқым* Маған бой ұсына сиынып, еркімді білгісі келсе,** әрі теріс жолдарынан қайтса, онда Мен оларға көктен құлақ саламын. Мен күнеларын кешіріп, олар тұрған елді сауықтырып, қайтадан тыныштық сыйлаймын.

¹⁵Бұдан былай осы жерде айтылатын мінәжаттарға көзім ашық, құлағым түрулі болады. ¹⁶Мен бұл орынды таңдап алып, есімім мәңгілік орнықсын деп Өзіме бағыштадым. Оны әрдайым жүрегімде ұстап, көзімнен таса қылмаймын.

¹⁷Егер сен өзіңе берген өсиеттерімді әкең Дәуіт сияқты көз алдымда орындап, ережелерім мен нұсқауларыма бағынып жүретін болсаң, ¹⁸онда Мен патшалық тағынды берік етемін. Өйткені көзі тірісінде әкең Дәуітке: «Сенің ұрпақтарың Исраилді басқарудан ешқашан шет қалмайды» деп уәде еткен едім.

¹⁹Алайда егер сендер жолымнан тайып, ережелерім мен өсиеттерімді орындамай, басқа тәңірлерге құлшылық етіп, бас иетін болсаңдар, ²⁰онда Мен Исраилді Өзім сыйлаған осы елінен қуып шығамын. Өз құрметіме бағыштаған бұл киелі үйден де бас тартып, оны барлық басқа халықтар табалап, мазақ ететіндей масқараға ұшыратамын. ²¹Қазір салтанатты болып тұрған осы киелі үйдің қасынан өтіп бара жатқан әрбір адам аң-таң болып: «Жаратқан Ие бұл ел мен киелі үйге неліктен ғана осындай нәрсені істеді екен?» — деп сұрайтын болады. ²²Сонда жұрт: «Себебі олар ата-бабалары сиынған, соларды Мысырдан құтқарып, бастап алып шыққан Құдай Иесін елемей кетіп, бөтен тәңірлерге бет бұрды да, соларға табынып, құлшылық ететін болды. Сондықтан Жаратқан Ие бұлардың бастарына осы бақытсыздықтың барлығын үйіп-төкті!» — дейтін болады.

---

*¹⁴ Яки: Менің ерекше меншігім болуға таңдап алған халқым.

**¹⁴ Яки: алдыма келсе.

8 Сүлейменнің өзге жетістіктері мен зор салтанаты

¹Сүлеймен Жаратқан Иеге арналған ғибадатхананы және өзінің патша сарайын жиырма жылда салып бітірді. ²Сонымен қатар Тир патшасы Хирам өзіне табыстаған қалаларын да қайта салғызып, оларға ираилдіктерді орналастырды.

³Сүлеймен Хамат-Соба* патшалығына аттанып, оны да өзіне бағындырды. ⁴Кейін айдалада Тадмор қаласын және Хамат елінде астық сақтауға арналған қойма қалаларын салғызды. ⁵Сүлеймен жоғарғы және төменгі Бет-Хорон қалаларын қорған етіп қайта салғызып, қақпаларын мықты бөренелермен және ысырмалармен бекіткізді. ⁶Патша сондай-ақ Бағалат қаласын, басқа да астық сақтауға, соғыс күймелері мен атты әскерінің жылқыларын ұстауға арналған қалаларды қайтадан салғызды. Жалпы, оның Иерусалимде, Ливанда, өзінің билігіне бағынатын барлық жерде саламын дегендерінің бәрін де жүзеге асырды.

⁷Елдің Израил халқына жатпайтын байырғы тұрғындары, яғни хеттік, аморлық, перездік, хевтік және ебустік ұлттары да болды. Солардың ⁸ираилдіктер елді басып алғанда құртып жібермеген ұрпақтарын Сүлеймен жұмыс істеуге мәжбүрледі. Бұл жағдай әлі де сақталып келеді.* ⁹Патша ираилдіктердің ешқайсысын малайлық жұмыстарына салмады. Бұларды жауынгерлері, әскери бөлім басшылары,* соғыс күймелері мен атты әскерінің жетекшілері етіп тағайындады. ¹⁰Сүлеймен патшаның халықты басқарған екі жүз елу қызметкері де осылардың арасынан еді.

¹¹Сүлеймен өзінің жұбайы — Мысыр патшасы перғауынның қызын Дәуіттің шаһарында арнайы салғызған сарайына көшіріп, былай деді: «Бұл әйелім Израилдің патшасы Дәуіт марқұмның сарайында тұрмауы керек.* Себебі кезінде Жаратқан

*3 Хамат, Соба: Израилдің солтүстігіндегі араамалық қалалар мен олардың маңайларындағы елдер (Патша. 2-ж. 8:3,9).

*8 Яғни: Бұл жағдай жазбаның жазылған уақытына дейін сақталып келді.

*9 Немесе: лауазымды қызметкерлері.

*11 Себебі осы мысырлық әйел Жаратқан Иеге мойынсұнбайтын. Сүлейменнің Құдайға бағынбайтын әйелдерге үйленгенін Құдай Тағала аса жек көрді. Кейін патшалықтың басым бөлігін оның баласы Рохабогамның қолынан тартып алып, бір нөкеріне берді (10:15-17; Патша. 3-ж. 11:1-11,29-33).

Иенің келісім сандығы орналасқан жерлер Құдайға бағышталған!»

¹² Сол кезде Сүлеймен киелі үйдің кіре берісінің алдында орналасқан құрбандық үстелінде Жаратқан Иеге арнап шалынып, өртелетін құрбандықтар ұсынатын. ¹³ Ол Мұса пайғамбар қалдырған ереже бойынша әр күннің қажетті құрбандықтарын: демалыс күндері, Жаңа туған ай және жыл сайын өткізілетін басқа үш мейрамда, яғни Ашымаған нан, Апталар және Күркелер мейрамдарында, Құдайға арнайы құрбандықтар бағыштайтын. ¹⁴ Патша әкесі Дәуіт марқұмның нұсқауларына сәйкес діни қызметкерлерге топ кезектері бойынша міндеттерін жүктеді. Ол басқа леуіліктерге мадақтау қызметін жүргізуді және күнделікті мұқтаждық бойынша діни қызметкерлерге көмектесуді тапсырды. Қақпашыларды өз топтарына сай ғибадатхананың әр қақпасына бекітіп қойды. Осының бәрін Құдайдың таңдаған адамы Дәуіттің қалдырған нұсқауларына сәйкес істеді. ¹⁵ Барлық мәселелерде, соның ішінде ғибадатхана қазынасы бойынша да, діни қызметкерлер мен леуіліктер патшаның берген бұйрықтарын бұлжытпай орындап жүрді.

¹⁶ Осылайша Сүлейменнің Жаратқан Иенің ғибадатханасының негізін салған күнінен бастап, оны толығымен бітірген күніне дейінгі жасаған еңбегі жүзеге асып, аяқталды.

¹⁷ Сол кезде Сүлеймен Едом жерінің Қызыл теңіз жағалауында орналасқан Есион-Гебер мен Елат қалаларына барды.* ¹⁸ Хирам патша оған қызметшілері арқылы кемелерін жіберіп,* соларды басқаратын тәжірибелі теңізшілерін де жолдады. Олар Сүлейменнің қызметшілерімен бірге Қызыл теңізбен Опыр еліне** барып, одан төрт жүз елу атбасындай алтын*** алып келіп, Сүлеймен патшаның қолына тапсырды.

*¹⁷ Акаба шығанағында орналасқан, кеме тоқтайтын бұл екі қала Сүлейменнің оңтүстік елдермен үлкен мөлшерде сауда-саттық жасауына жол ашты (8:18; 9:1).

*¹⁸ Кемелер Тирде дайындалып, Израил елі арқылы Есион-Гебер не Елат қалаларына жеткізіліп, сол жерде жинақталған шығар (8:17).

**¹⁸ Офир деп те аталған осы жер оңтүстік Арабияда немесе оған жақын шығыс Африкада орналасқан болатын.

***¹⁸ Шамамен он алты тонна алтын.

9

Сәба патшайымының қонаққа келуі

¹ Сүлейменнің даңқы туралы естіген Сәба елінің патшайымы* оған қиын сауалдар қойып, даналығын сынамақшы болды. Патшайым сапарға шығып, ұлан-ғайыр байлықпен** Иерусалимге келді. Түйелеріне хош иісті заттар, көп мөлшерде алтын мен асыл тастар артылған болатын. Сүлеймен қонақты қарсы алып, сарайына кіргізді. Патшайым ойындағы бар мәселелер жайлы онымен сөйлесті. ² Сүлеймен солардың бәріне жауап берді. Ол білмей, түсіндіре алмаған бірде-бір сауал болған жоқ. ³ Сәбаның патшайымы Сүлейменнің даналығын және салғызған сарайын* көріп, қайран қалды. ⁴ Ол патшаның дастарқанындағы тамақтарын, уәзірлерінің мәжілістерін, сәнді киінген нөкерлері мен шарапшыларының келісті қызметтерін және Сүлейменнің Жаратқан Иенің киелі үйіне көтеріліп барып, құрбандықтар шалғызып өртеткенін көрген кезде патшайымның таңғалғаны сонша, демін ала алмай үнсіз қалды.

⁵ Содан ол патшаға былай деді: «Сіздің жетістіктеріңіз бен даналығыңыз туралы елімде жүріп естігендерімнің бәрі де шындық екен. ⁶ Алайда келіп, өз көзіммен көргенге дейін сол сөздерге сенбеген едім. Енді даналығыңыздың одан да зор екенін көріп отырмын. Расында оның тіпті жартысы туралы да естімеген екенмін. ⁷ Мына адамдарыңыз қандай бақытты! Әрқашан қасыңызда жүріп, даналығыңызды тыңдай алатын нөкерлеріңіз қандай бақытты! ⁸ Сізге риза болып, уәкілі ретінде Өзінің патшалық тағына отырғызған Құдай Иеңіз мадақталсын! Құдайыңыздың Исраилді сүйетіні сонша, оны осы елде мәңгілікке орналастыруды көздейді. Сол себепті оларға сізді қара қылды қақ жарып әділдік пен адалдықты ұстанатын патша етіп қойды».

⁹ Осылай деп, патшаға жүз жиырма атбасындай* алтын, орасан зор мөлшерде хош иісті заттар мен асыл тастарды табыс етті. Оның Сүлейменге сыйлағанындай жоғары сапалы хош иісті заттар бұрын болған емес.

---

*1 Яки: әйел патшасы. Сәба: Бүгінгі Йемен жерінде орналасқан, Мысыр, Арабия және Индиямен сауда-саттық арқылы байыған ежелгі ел.

**1 Яки: сапарға шығып, үлкен керуенмен.

*3 Немесе: салғызған (киелі) үйін.

*9 Шамамен төрт тонна.

¹⁰ Хирам мен Сүлейменнің қызметкерлері Опыр елінен алтынмен бірге арша ағаштары* мен асыл тастарды да алып келетін. ¹¹ Арша ағашынан Сүлеймен Жаратқан Иенің киелі үйі және өзінің сарайы үшін баспалдақтар және әнші-күйшілерге арнап жетіген мен шертер аспаптарын жасатты. Сапасы осыншама жоғары бұйымдар Яхуда елінде бұрын ешқашан болмаған еді.

¹² Сүлеймен патша Сәбаның патшайымына әкелгендерінен әлдеқайда көп мөлшерде сый-тартулар беріп, оның үстіне сұрағандарының бәрімен де қанағаттандырды. Мұнан соң патшайым нөкерлерімен бірге еліне қайтып кетті.

Сүлейменнің орасан зор байлығы

¹³ Сүлеймен жыл сайын қабылдайтын алтынның мөлшері алты жүз алпыс алты атбасындай* болды. ¹⁴ Бұған қоса делдалдар мен саудагерлердің, Арабия патшалары және патшаның өз ел басқарушылары да оған алым-салық ретінде алтын беріп отыратын.

¹⁵ Сүлеймен патша екі жүз үлкен қалқан жасатып, оларды соғылған алтынмен қапталтты. Сонда әр қалқанға кеткен алтынның мөлшері алты жүз мысқалдай* болды. ¹⁶ Патша тағы да үш жүз шағын қалқан жасатып, оларды да соғылған алтынмен қапталтты. Бұл қалқандардың әрқайсысы үшін үш жүз мысқалдай алтын кетті. Патша қалқандардың барлығын «Ливан орманы» деп аталған үлкен мәжілісханасына* қойғызды.

¹⁷ Патша піл сүйегімен безендіріліп, саф алтынмен қапталған үлкен тақ жасатты. ¹⁸ Оның алты баспалдағы және таққа бекітілген алтын табан тірегіші бар еді. Тақтың патша отыратын орнының екі жағынан екі қол тұтқа, әр тұтқаның жанында бір-бірден арыстан мүсіндері тұрды. ¹⁹ Алты баспалдақтың үстінде әр жағында қос-қостан он екі арыстан тұрды. Мұндай нәрсе ешбір патшалықта жасалып көрмеген еді. ²⁰ Сүлеймен патшаның сусын ішетін ыдыстарының барлығы алтыннан, ал «Ливан орманы» деген мәжілісханасындағы ыдыстары саф

*¹⁰ Яки: алгұм (яки сандал) ағаштары (2:8). Опыр елі: 8:18.

*¹³ Шамамен жиырма бір тонна.

*¹⁵ Шамамен үш жарым килограмм.

*¹⁶ Ливан тауынан әкелінген қымбат бағалы ағаштармен сәндеп салынған бұл үлкен жиналыс үйі патша сарайының ішінде не қасында орналасқан болатын.

алтыннан жасалды. Сүлейменнің заманында күміс бағалы зат деп саналмайтын. ²¹ Патшаның үлкен кемелері* Хирамның теңізшілерінің басқаруымен үш жылда бір рет алыс сапарға шығатын. Олар алтын, күміс, піл сүйегі, маймыл және тотықұс сияқты тауарларды алып келетін.

²² Осылайша Сүлеймен патша жер бетіндегі күллі патшалардан байлығымен де, даналығымен де асып түсті. ²³ Барлық патшалар Сүлейменмен жүздесіп, оның Құдай сыйлаған даналығын тыңдауды қалады. ²⁴ Олардың бәрі оған жыл сайын сыйтартуларын: күміс пен алтын бұйымдар, киім, қару-жарақ, хош иісті заттар, жылқы, қашырларды алып келіп отырды.

²⁵ Патшаның аттары мен соғыс күймелеріне арналған төрт мың қорасы және он екі мың жылқысы болды. Оларды соғыс күймелерінің арнайы қалаларында және Иерусалимде өзінің сарайының қасында ұстады.* ²⁶ Сүлеймен Евфрат өзенінен бастап, філістір еліне, тіпті Мысыр шекарасына дейінгі жерлердегі барлық патшаларды өзіне қаратты. ²⁷ Патша Иерусалимде күмісті тас сияқты үйреншікті нәрсе етті, ал қымбат балқарағайлар елдің төменгі қыраттарында өсетін тұт ағаштары іспетті мол болып кетті. ²⁸ Нөкерлері Сүлеймен үшін жылқыларды Мысырдан және басқа көптеген елдерден алып келді.

Сүлейменнің қайтыс болуы

²⁹ Сүлейменнің басқа да істерінің барлығы басынан аяғына дейін Натан пайғамбардың, шилолық Ахия пайғамбардың және Иддон пайғамбардың Набат ұлы Еробоғам туралы көрген аяны баяндалған жазбаларында қалдырылған.*

³⁰ Сүлеймен Иерусалимде бүкіл Исраилдің үстінен қырық жыл бойы патшалық құрған соң, ³¹ дүниеден қайтты. Оның мәйіті әкесі Дәуіттің шаһарындағы қабірге қойылды. Сүлейменнің ұлы Рохабоғам орнын басып, патша болды.

*21 Яки: Патшаның (Испаниядағы) Таршиш еліне дейін жүзе алатын саудасаттық кемелері.

*25 Немесе: он екі мың салт аттысы (яки соғыс күймелеріне мінетін адамы) болды. Оларды ... қасында орналастырды.

*29 10:2; Патша. 2-ж. 7:2; Патша. 3-ж. 11:26-39.

10

Исраил патшалығының екіге бөлінуі

¹Рохабоғам Шехем қаласына барды. Сол жерге бүкіл Исраил халқы оны патша ету үшін* жиналған еді. ²Бұл туралы хабар алған Набат ұлы Еробоғам Мысырдан қайтып оралды. Ол Мысырға Сүлеймен патшадан қашып барған болатын.* ³Енді біреулер адам жіберіп, оны шақыртып алды. Еробоғам мен бүкіл Исраил Рохабоғамның алдына келіп, оған былай деді:

⁴— Әкеңіз марқұмның бізге артқан жүгі тым ауыр! Оның мойнымызға салып қойған ауыр қызметі мен зілдей жүгін* жеңілдетсеңіз, сізге қызмет ететін боламыз! — ⁵Сонда патша:

— Үш күннен кейін қайтып келіңдер! — деді. Халық тарап кетті. ⁶Рохабоғам әкесі Сүлейменнің көзі тірі кезінде уәзірі болған ақсақалдардан:

— Мына халыққа қандай жауап беру керек, не кеңес бересіздер? — деп ақыл сұрады. ⁷Ақсақалдар:

— Тақсыр, егер сіз бұл халыққа жылы шырай танытып, көңілін аулап, ымыраға келетін болсаңыз, онда олар мәңгі-бақи сіздің қызметшілеріңіз болмақ! — деген жауап қайырды.

⁸Бірақ Рохабоғам ақсақалдардың берген ақылынан бас тартып, өзімен құрдас жас нөкерлерімен кеңесіп:

⁹— Ақылдарыңды айтыңдаршы маған: «Әкеңіз бізге артқан ауыр жүкті жеңілдете көріңіз!» деген бұл халыққа қандай жауап қайтарамыз? — деп сұрады. — ¹⁰Сонда өзімен құрдас нөкерлері былай деді:

— Сізге: «Әкеңіздің мойнымызға салған ауыр жүгін жеңілдете көріңіз!» — деген халыққа мынадай жауап беріңіз: «Менің шынашағымның өзі әкемнің белінен мықты! ¹¹Әкем сендерге ауыр жүк артқан болса, мен соның үстіне тағы да қосамын! Әкем сендерді қамшымен ұстаған болса, мен дойыр қамшының астына аламын!»*

*1 Яки: оның бүкіл Исраилге жүргізетін патшалығын бекіту үшін (Патша. 2-ж. 5:1-5).

*2 Сүлейменнің лауазымды қызметкері болған Еробоғам кейіннен оның көріне ілігіп, Мысырға қашуға мәжбүр болды (Патша. 3-ж. 11:26,40).

*4 Бұған төлеуге тиісті алым-салықтар мен міндетті жұмыстар кіретін. Сүлеймен бұрынғы дана саясатын кейінірек өзгерткен іспетті (8:9; 9:13; Патша. 1-ж. 8:10-13).

*11 Яки: мен шаянға шаққызып ұстаймын.

¹² Патшаның «Маған үш күннен кейін қайтып келіңдер» деген бұйрығына сай, Еробоғам мен бүкіл халық үшінші күні Рохабоғамның алдына жиналды. ¹³⁻¹⁴ Патша ақсақалдардың берген кеңесін елемей, жас жігіттердің айтқандарын тыңдап, халыққа қатаң жауап берді: «Әкем сендерге ауыр жүк артқан болса, мен соның үстіне тағы да қосамын! Әкем сендерді қамшымен ұстаған болса, мен дойыр қамшының астына аламын!» ¹⁵ Осылайша патша халықтың айтқандарына құлақ салмады. Оқиганың бұлай бет бұруы Құдай Иенің еркі бойынша еді. Сол арқылы Ол Өзінің шилолық Ахия пайғамбар арқылы Небат ұлы Еробоғамға айтқан сөзін іске асырды.*

¹⁶ Айтқан сөздеріне патшаның құлақ түрмегенін көрген израилдіктер оған қарсы:

«Дәуітке енді біздің қатысымыз жоқ,
Есей ұлында үлесіміз қалған жоқ!
Үйлеріңе қайтыңдар, израилдіктер!
Дәуіт, ие бола бер өз үйіңе-ақ!»

— деп айқайлап, үйлеріне қайтып кетті.

¹⁷ Сонымен Рохабоғам тек Яхуда руының қалаларында тұратын израилдіктерге ғана патша болып қалды. ¹⁸ Ол малайлық жұмыстарды басқарушы Хадорамды халыққа жіберіп, патшалықтың біртұтастығын қалпына келтірмек болғанда, израилдіктер оны таспен атқылап өлтірді. Ал патшаның өзі күймесіне секіріп мініп, Иерусалимге қашып құтылды. ¹⁹ Осылайша солтүстік Израил күні бүгінге дейін Дәуіт ұрпағынан шыққан патшаларға бағынбай келеді.

11 ¹ Рохабоғам Иерусалимге қайтып келген соң Яхуда мен Бунямин руларынан таңдаулы деген бір жүз сексен мың жауынгерін* жинады. Бұлармен солтүстік Израилге қарсы аттанып, бүкіл патшалықты өзіне қайтарып алмақ болды.

---

^{*15} Сүлеймен егде тартқан шағында шетелдік ханшаларға үйленіп, солардың жалған тәңірлеріне табынып, күнәға батқан еді. Сондықтан Жаратқан Ие Ахия пайғамбарды жіберіп, Израил патшалығының басым бөлігін (яки он екі руының онын) таққа мұрагердің қолынан тартып алып, нөкері Еробоғамға табыстап жазалаймын деп алдын ала білдірген болатын (Патша. 3-ж. 11:26-35).

^{*1} Немесе: он сегіз әскери бөлімді.

² Бірақ Құдай Ие Өзінің таңдаған адамы Шемайға мына хабарын жеткізді: ³ «Яһуданың патшасы, Сүлеймен ұлы Рохабоғамға және Яһуда мен Бунамин елдерінде тұратын исаилдіктерге мынаны айт: ⁴ Жаратқан Ие былай дейді: Жорыққа аттанып, өз бауырластарыңмен соғыспандар! Бәрің үйлеріңе қайтындар! Себебі мұның бәрін істеп отырған Өзіммін!»

Яһуданың әскері Жаратқан Иенің сөздеріне бағынып, Еробоғамға қарсы аттанған жорықтан кері қайтты.

⁵⁻¹⁰ Рохабоғам Иерусалимде тұрып, Яһуда елін қорғау үшін бірнеше қалаларда қамалдар салды. Олар Яһуда, Бунамин руларының жерінде орналасқан Бетлехем, Етам, Текоа, Бет-Сұр, Соқо, Адуллам, Ғат, Мареша, Сиф, Адораим, Лахиш, Әзека, Сора, Аялон және Хеброн қалалары еді. ¹¹ Осы қалалардың бекіністерін күшейтіп, қолбасшыларын тағайындап, оларда азық-түлік, зәйтүн майы мен шарап қорларын дайындады. ¹² Бар қалаларды қалқан, найзалармен жабдықтап, мықтап бекітті. Осылай Яһуда мен Бунамин рулары Рохабоғамның билігінде қалды.

Еробоғамның Жаратқан Иеге опасыздық жасауы

¹³ Исаилдің күллі аймақтарындағы діни қызметкерлер мен леуіліктер Рохабоғамды жақтады. ¹⁴ Солтүстік Исаилдің патшасы Еробоғам мен оның ұлдары оларды Жаратқан Иеге қызмет етуден аластатқандықтан көптеген леуіліктер мұралық жайылымдарын, үй-жайларын тастап, Яһуда мен Иерусалимге көшіп келді. ¹⁵ Еробоғам жалған тәңірлердің ешкі және жас бұқа кейпіндегі мүсіндерін жасатты. Солар үшін және биіктеу жерлердегі табыну орындары үшін өзінің діни қызметкерлерін тағайындады.

¹⁶ Алайда халықтың барлық руларында Исаилдің сиынған Құдайы — Жаратқан Иеге шын жүректен бет бұрғандары болды. Олар ата-бабалары бас иген Жаратқан Иеге арнап құрбандық шалу үшін Оған адал болып қалған леуіліктердің соңынан Иерусалимге ерді. ¹⁷ Бұлар үш жыл бойы Яһуда патшалығын күшейтіп, Сүлеймен ұлы Рохабоғамды қолдады. Олар осы кезеңде Дәуіт пен Сүлеймен іспетті Құдай жолымен жүрді.

Рохабоғамның отбасы

¹⁸Рохабоғам Дәуіт ұлы Еримоттың қызы Махалатқа үйленді. Соның шешесі Есей ұлы Елиэбтің қызы Әбихаил еді. ¹⁹Одан Еуш, Шәмәриях, Заһам атты үш ұл дүниеге келді. ²⁰Содан соң Рохабоғам Абессаломның (немере) қызы Мағақаға* үйленіп, одан Абиях, Аттай, Зиза, Шеломит есімді төрт ұл сүйді. ²¹Патша Мағақаны өзінің басқа әйелдері мен кәнизактарына* қарағанда көбірек ұнатты. Рохабоғамның он сегіз әйелі, алпыс кәнизагы болды, солардан жиырма сегіз ұл, алпыс қыз көрді.

²²Патша Мағақадан туған ұлы Абияхты басқа балаларынан жоғары қойып, оған елді басқартты. Оны өзінің орнын басатын патша етпек болды. ²³Рохабоғам көрегендікпен әрекет етіп, өзге ұлдарын бүкіл Яһуда мен Бунямин аймақтарына және барлық бекітілген қалаларға орналастырды. Оларды керек-жарағымен молынан қамтамасыз етіп, бірнеше әйел алуларына жағдай жасады.

12 *Құдайдан бас тартқан патшаның елін жаудың шабуы*

¹Рохабоғамның билігі орнығып, күшейген кезде оның өзі және бүкіл халқы Жаратқан Иенің Таурат заңына* бағынбай кетті. ²Рохабоғамның патшалық құруының бесінші жылы олар Жаратқан Иеден бас тартқандықтан, Мысыр патшасы Шұшақ* Иерусалимге қарсы аттанды. ³Шұшақ Мысырдан бір мың екі жүз соғыс күймесін, алпыс мың атты әскерді және ливиялық, сұққилық және судандық* жауынгерлерден тұратын орасан зор жаяу әскерін ертіп алып келді. ⁴Перғауын Яһуда еліндегі бекіністі қалаларды басып алып, Иерусалимге жетті.

⁵Сонда Шемая пайғамбар Шұшақтан бас сауғалап Иерусалимге жиналған Рохабоғамға және Яһуданың әміршілеріне келіп, оларға былай деді:

*²⁰ Мағақаның әкесінің аты гибеялық Үриел еді (13:2).

*²¹ Кәнизак — ежелгі патшалардың хареміндегі күң.

*¹ Яки: Жаратқан Иенің тәліміне. (Таураттың кіріспесін қараңыз.)

*² Мысырдың 21-ші (яғни ливиялық) патша әулетін бастаған Шұшақ перғауын Шешонк II деп те аталып, б.з.д. 945-925 жж. билік құрған. Мысырдың Қарнак қаласындағы гибадатхананың қабырғаларынан табылған ежелгі жазбаларда осы жорық туралы баяндалған.

*³ Сұққилықтар: ежелде Ливия шөлінің оазистерін мекендеген халық. Судандықтар: яки құштықтар (Жаратылыс. баст. 10:6).

— Жаратқан Ие мынаны айтады: «Сендер Мені тастап кетіңдер! Ендеше Мен де сендерді тастап, Шұшақтың қолына тапсырамын!» — деді.

⁶ Мұны естіген Исраилдің әміршілері мен патшасы:

— Жаратқан Иенің ісі әділ! — деп, күнәларын мойындады.

⁷ Жаратқан Ие олардың күнәларына өкініп отырғанын көріп, Шемаяға: «Олар күнәларын мойындады. Мен енді оларды біржола құртпай, біршама* көмектеспекпін. Иерусалимге деген қаһарымды Шұшақ арқылы төкпеймін. ⁸ Бірақ Маған қызмет ету мен бөтен елдердің патшалықтарына қызмет етудің айырмашылығына көздері жету үшін олар перғауынның құлдарына айналсын!»* — деген сөзін жіберді.

⁹ Сонымен Мысыр патшасы Шұшақ Иерусалимге өрлеп жеткен соң Жаратқан Иенің ғибадатханасының және патша сарайының қазыналарын қолына түсірді. Олардың бәрін де, Сүлеймен жасатқан алтынмен қапталған қалқандарды да алып кетті. ¹⁰ Рохабоғам патша солардың орнына қоламен қапталған қалқандар жасатып, оларды патша сарайының есіктерін күзететін сақшылардың басшыларына табыстады. ¹¹ Патша Жаратқан Иенің киелі үйіне барған сайын сақшылар қалқандарды алып келіп, кейін қайтадан күзетшілер үйіне алып барып қоятын.

Рохабоғамның билігінің қорытындысы

¹² Рохабоғам күнәсын мойындағанда Жаратқан Ие қаһарынан қайтып, патша біржола құрып кетуден аман қалды. Сол кезде Яһуда елінде әлі де Құдай жолымен жүретін адамдар болды.*

¹³ Рохабоғам Иерусалимде патшалық билігін бекітіп, жалғастыра берді. Ол таққа отырған кезде қырық бір жаста болған еді. Жаратқан Иенің Исраилдің барлық руларынан Өзінің атына киелі үйін орнатамын деп таңдап алған Иерусалим қаласында Рохабоғам он жеті жыл бойы патшалық құрды. Оның шешесі аммондық Нағима болатын. ¹⁴ Патша Жаратқан Иеге шын жүректен біржола бет бұрмағандықтан, істегендері жалпы әділетсіз болды.

*7 Немесе: жуырда.

*8 Яки: перғауынға бағынышты бола тұрсын.

*12 Немесе: Яһудадан әлі де біраз жақсылықтар табылып жатты.

¹⁵Рохабоғамның іс-әрекеттерінің барлығы басынан аяғына дейін Шемая пайғамбардың жазбаларында және Иддо пайғамбардың ата-тек туралы жазбаларында баяндаулы тұр. Рохабоғам мен Еробоғамның арасында ұдайы соғыс жүріп жатты.

¹⁶Рохабоғам ата-бабасының қасына аттанғанда сүйегі Дәуіттің шаһарындағы қабірге қойылды. Оның ұлы Абиях орнын басып патша болды.

* * *

26

Ұзиях патшаның жетістіктері

¹⁻²Яһуданың күллі халқы он алты жасар Ұзияхты* әкесі Амазиях марқұмның орнына патша етіп тағайындады. Кейінірек Қызыл теңіз жағалауындағы Елат қаласын** қайтадан Яһуда еліне қосып, салғызған осы Ұзиях болды.

³Он алты жасында таққа отырған Ұзиях Иерусалимде елу екі жыл бойы патшалық құрды. Оның анасы иерусалимдік Ехолия еді. ⁴Әкесі Амазиях сияқты, Ұзиях та әділ істер жасап, онысына Жаратқан Ие оң көзімен қарады. ⁵Құдайды қастерлеуге үйреткен ұстазы Зәкәрия болатын. Соның көзі тірісінде патша Құдайға бағынып, Оның еркін сұрап, орындап жүрді де, Тәңірдің жарылқауына кенеліп, табысқа жетті.

⁶Ұзиях жорыққа аттанып, філістірлермен соғысып, Ғат, Ябнех, Ашдод қалаларының қамалдарын қиратып тастады. Кейін ол Ашдод аймағында және філістірлердің қалған жерлерінде өз қалаларын салғызды. ⁷Патша філістірлерге, Ғұр-Бағалда тұрып жатқан арабтарға және меунилерге* қарсы күрескенде Құдай жар болып оны қолдады.

⁸Аммондықтар да Ұзияхқа алым-салық төлеп тұрды. Оның күшейіп кеткені сонша, атақ-даңқы Мысыр еліне дейін жайылды.

⁹Сонымен қатар Ұзиях Иерусалимнің Бұрыш, Аңғар қақпаларында және қала қамалының бұрылатын жерінде мұнаралар

*1-2 Эзариях деп те аталған Ұзиях б.з.д. 792-740 жж. патшалық құрды.

**1-2 Елаттың қасында орналасқан, сауда-саттық кемелері тоқтайтын Есион-Гебер қаласы Сүлеймен патшаның заманында зор байлықтың көзі болатын (8:17-18; 9:21).

*7 Ғұр-Бағал: Яһуданың оңтүстік жағындағы қала. Меунилер: Яһуданың оңтүстік шығыс жағындағы Едом елін мекендейтін бір тайпа.

тұрғызып, нығайтты. ¹⁰Төменгі қыраттар мен жазықта өзінің меншікті малы көптеп жайылып жүргендіктен, патша айдалада күзет мұнараларын салғызып, көптеген құдықтар* қазғызды. Ол жер өңдеуді де ұнатып, жоғарғы қыраттар мен шұрайлы жерлерде** егіншілері мен жүзім өсірушілеріне жұмыс істеткізетін.

¹¹ Ұзияхтың тізімге тіркеліп, топ-топқа бөлініп, әрдайым шайқасқа дайын тұрған әскері де бар болатын. Оны тізімдеп, топтастыру жұмысын патшаның қолбасшысы Хананияхтың басшылығымен хатшы Игиел мен басқарушы Мағасеях атқарды. ¹²Қуатты жауынгерлер арасындағы әулеттер басшыларының жалпы саны екі мың алты жүз еді. ¹³Олардың қол астына үш жүз жеті мың бес жүз адамнан тұратын әскер бағынды. Бұл, патшаның әмірімен жауларына қарсы аттанатын орасан зор күш болды. ¹⁴Ұзиях бүкіл әскер үшін қалқан, найза, дулыға, сауыт, садақ жасатып, сақпанмен атуға арналған тастарды да дайындатты. ¹⁵Өзінің озат шеберлері ойлап тапқан жебелер мен дәу тастарды атқылай алатын соғыс құрылғыларын патша Иерусалимнің мұнараларында және қамалының бұрыштарына орнатты. Құдайдың керемет қолдауының арқасында Ұзиях өте күшейіп, атақ-даңқы алысқа тарады.

Еркінсіген патшаның жазалануы

¹⁶Алайда патша күшейіп алғаннан кейін кеудесін көтеріп, менменсінуді шығарды. Ол Жаратқан Иенің киелі үйіне өз бетімен кіріп, жалғыз Оған ғана бағышталған хош иісті заттарды түтетіп, Құдай Иесіне қарсы күнә жасады.* ¹⁷Патшаның соңынан бас діни қызметкер Эзариях Жаратқан Иенің басқа да батыл сексен діни қызметкерімен бірге кіріп, ¹⁸Ұзиях патшаға қарсы шықты. Олар: «Ұзиях, Жаратқан Иеге құрбандық ұсына алатын сіз емес, тек һарунның ұрпағынан шығып, осы міндетке бағышталған діни қызметкерлер ғана. Киелі орыннан шыға көріңіз. Мына істеп отырғаныңыз күнә. Құдай Ие оныңызды мақұлдамайды!» — деп ескертті.

*¹⁰ Немесе: жер астындағы су қоймаларын. (Ұзияхтың есімі ойып жазылған мөрлі сақина сол аймақтағы жер астындағы бір су қоймасынан табылды.)

**¹⁰ Немесе: Кәрмелде (Патша. 1-ж. 25).

*¹⁶ Тек арнайы діни қызметкерлер ғана киелі үйдің ішіне кіріп, Құдайға бағышталған хош иісті заттарды түтетуге рұқсат етілген еді (Мысыр. шығу 30:7-9,34-38; 40:12-15; Леуілік. 10:1-3).

¹⁹ Қолында хош иісті заттар салынған табаны ұстап, Жаратқан Иенің киелі үйіндегі құрбандық үстелінің қасында тұрған Ұзиях мұны естігенде діни қызметкерлерге қатты ашуланды. Сол сәтте-ақ олардың көз алдарында Ұзияхтың маңдайында алапес ауруының дағы пайда болды. ²⁰ Бас діни қызметкер Эзариях пен өзге діни қызметкерлер патшаға қарағанда оның маңдайында алапес пайда болған еді! Мұны көре сала олар патшаны сыртқа қарай тықсырып шығара бастады. Оның өзі де Жаратқан Иенің жазасына ілігіп қалғанын түсініп, тысқа шығып кетуге асықты.

²¹ Ұзиях патша өле-өлгенше алапес күйі қала берді. Ауруы себепті ол Жаратқан Иенің ғибадатханасына кіре алмай, жеке бір үйде тұрды. Баласы Жотам оның орнына сарайды басқарып, Яһуда еліне билік жүргізді.

²² Ұзияхтың қалған істерін басынан аяғына дейін Ғамос ұлы Ишая пайғамбар* баяндап жазған. ²³ Ұзиях қайтыс болғанда сүйегі патшалар қабірінің қасындағы арнаулы алаңқайда жерленді. Оның алапес болғаны себепті сүйегі патша әулетінің қабірінің ішіне қойылмады. Одан кейін баласы Жотам* патша болды.

27

Жеңімпаз Жотам патша

¹ Жотам таққа отырғанда жасы жиырма бесте болатын. Ол Иерусалимде он алты жыл бойы патшалық құрды. Оның шешесі Садық қызы Еруша еді. ² Жотам әкесі Ұзияхтың жолын қуып, оның істері де Жаратқан Иеге жағымды болды. Бұған қоса Жотам әкесі сияқты еркінсіп Жаратқан Иенің киелі үйіне кірген емес.* Алайда халық жексұрын қылықтарын бұрынғысынша жалғастыра берді.

³ Жотам Жаратқан Иенің ғибадатханасының жоғарғы қақпасын салғызып, қала қамалының Опел төбесіндегі бөлігін жөндеп, нығайтып, көп жұмыстар істеді. ⁴ Патша мұның үстіне Яһуда елінің таулы аймағында бірнеше қалалар салғызып, орманды жерлерінде қамалдар мен мұнаралар тұрғызды. ⁵ Ол Аммон патшасына қарсы соғысып, жеңіске жетті. Сол жылы

*²² Ишая 1:1; 6:1.

*²³ Осы есім Жоғатам деп те жазылатын.

*² 26:16.

аммондықтар оған алым-салық ретінде жүз атбасындай күміс, он мың қаптан бидай мен арпа төледі. Екінші, үшінші жылы да олар осылай істеді. ⁶ Жотам Құдай Иесіне адал болып, Оның жолымен жүргендіктен де соншама күшті болды.

⁷ Жотамның өміріндегі өзге оқиғалар, оның жүргізген соғыстары мен басқа да іс-әрекеттері Израил мен Яһуданың патшалары жайлы жазбада баяндалған. ⁸ Таққа отырған кезде оның жасы жиырма бесте еді, ол Иерусалимде барлығы он алты жыл патшалық құрды. ⁹ Жотам ата-бабаларының қасына аттанып, сүйегі Дәуіт шаһарындағы қабірге қойылды. Баласы Ахаз оның орнын басып, патша болды.

28

Құдайға опасыздық жасаған Ахаз патша

¹ Таққа отырғанда жасы жиырмада болған Ахаз Иерусалимде он алты жыл патшалық құрды. Ахаз Жаратқан Иенің көз алдында әділетсіз істер жасап, түп атасы Дәуітке ұқсамады. ² Керісінше, солтүстік Израилдің патшалары іспетті олардың теріс жолдарымен жүріп, Бағал атты жалған тәңірдің қола мүсіндерін құйғызып жасатты. ³ Патша Жаратқан Ие ежелде Израил халқының алдынан елден қуып шыққан халықтардың жексұрын салт-дәстүрлерін ұстанып, Бен-Һенном сайында* жалған тәңірлерге арнап құрбандықтар шалып, өртеп, тіпті өз ұлдарын да құрбан етіп өртеп жіберді. ⁴ Ахаз төбе бастары мен өзге де биік жерлердегі табыну орындарында және бұтақтары кең жайылған барлық ағаштардың түбінде жалған тәңірлерге сый-тартулар ұсынып, хош иісті заттар түтетті.

⁵ Сол себепті Құдай Ие Сирия патшасының Ахазды ойсырата жеңуіне жол берді. Сириялықтар оның өте көп адамын тұтқындап, Дамаскіге алып кетті.

Ахаз солтүстік Израил патшасы Ремалиях ұлы Пақахтан да күйрей жеңіліп, үлкен шығынға ұшырады. ⁶ Соның әскері бір күннің ішінде Яһуданың батыл да мықты жүз жиырма мың жауынгерін жойды. Себебі олар ата-бабалары сиынған Құдайы — Жаратқан Иеден бас тартқан еді. ⁷ (Солтүстік Израилдің) Ефрем руынан шыққан Зікіри батыр яһудалық ханзада Мағасияхты, сарай басқарушысы Азыриқамды және патшаның бас

*3 Иерусалим қаласының маңындағы сай.

уәзірі Елқананы өлтірді. ⁸ Солтүстік исаилдіктер өздерімен ұлттас яхудалықтардың* екі жүз мың әйелдері мен ұл-қыздарын тұтқындап, көп олжалы болып, бәрін Самария қаласына алып кетті.

Солтүстік исаилдіктердің Құдайдың тілін алуы

⁹ Самарияда Жаратқан Иенің Овед есімді пайғамбары тұратын. Ол қалаға қайтып келе жатқан әскердің алдынан шығып, былай деді:

— Ата-бабаларыңның сиынған Құдайы, Жаратқан Ие, Яхуда халқына қаһарлы болғандықтан ғана оны қолдарыңа түсірді. Бірақ оларды аса қатыгездікпен қырғандарың туралы хабар көктегі Құдайға да жетті. ¹⁰ Енді сендер Яхуда мен Иерусалимнің халқын өздеріңе құл-күн еткілерің келіп отыр. Әлде Құдай Иелеріңе қарсы өздерің күнә жасамап па едіңдер?! ¹¹ Сондықтан сөзіме құлақ салып, тұтқынға алған бауырларыңды қайтарыңдар! Неге десендер, Жаратқан Иенің лаулаған қаһары бастарына төніп тұр!

¹² Сонда ефремдіктердің кейбір әкімдері: Жоханан ұлы Әзариях, Мешілемот ұлы Берекиях, Шаллум ұлы Езекиях және Хадылай ұлы Ғамаса соғыстан қайтып келе жатқандарға қарсы тұрып: ¹³ «Тұтқындарды мұнда алып келмеулерің керек, Жаратқан Иенің алдында айыпты боламыз. Әлде күнәларымыз бен қылмыстарымызды одан әрі көбейте түскілерің келе ме? Онсыз да айыбымыз зор, Жаратқан Иенің лаулаған қаһары халқымыз Исаилдің басына төніп тұр!» — деді.

¹⁴ Мұны естіген жауынгерлер тұтқындары мен олжаларын жаңағы әкімдер мен бүкіл халықтың жиналып тұрған жерінде қалдырып кетті. ¹⁵ Содан соң аталып өткен әкімдер орындарынан тұрып, тұтқындарға барып, іштеріндегі жалаңаш келгендеріне қолға түскен олжа киімдерден беріп, аяқтарына да кигізді. Тұтқындарға тамақ пен сусын үлестіріп, жараларын маймен сылады. Әлсізденіп қалғандарын есекке отырғызып, бәрін пальма ағаштары өсетін Иерихон қаласындағы елдесеріне апарып тастап, өздері Самарияға қайта оралды.

*8 Немесе: өз бауырларының (Мұса пайғамбардың, Дәуіт пен Сүлеймен патшалардың заманында Яхуда мен солтүстік Исаил біртұтас халық болған еді: Мысыр. шығу 1:1-6; 12:50-51; Патша. 2-ж. 5:1-3).

*Ассурдан алданған Ахаздың Жаратқан Иеден
мүлдем бас тартуы*

¹⁶Осы екі арада Ахаз патша Ассур патшасына елшісін жіберіп, көмектесуін сұраған еді. ¹⁷Едомдықтар Яхуда еліне қайтадан басып кіріп, көптеген адамдарын тұтқындап алып кеткен болатын. ¹⁸Оның үстіне філістірлер Яхуданың төменгі қыраттары мен оңтүстік аймағының қалаларына шабуыл жасап, Бет-Шемеш, Аялон, Гедерот қалаларын және Сохо, Тимна, Гымзоны маңайларындағы қыстақтарымен қоса жаулап алып, сонда орнығып алған еді. ¹⁹Жаратқан Ие Яхуданы патшасы Ахаздың кесірінен соншалықты масқара болуға душар етті. Ол Яхуда халқын Құдайға бағынбай, зұлымдық істеуге еліктіріп, өзі де Жаратқан Иеге орасан опасыздық жасаған болатын. ²⁰Ассур патшасы Тығылат-Пеләсер* Яхудаға аттанып, көмек орнына зорлық-зомбылық көрсетті. ²¹Ахаз Жаратқан Иенің киелі үйінен, патшаның және әкімдердің сарайларынан бағалы заттарды алып, алым-салық ретінде Ассур патшасына сыйлаған еді. Алайда онысынан түк пайда болмады.

²²Жағдайы тым ауырласа да, Ахаз патша Жаратқан Иеге бұрынғыдан бетер опасыздық жасай түсті. ²³Өзін күйрете жеңген Дамаскі қаласының жалған тәңірлеріне арнап құрбандықтар шалды. «Сирияның патшаларына бұл тәңірлер көмектесіп келеді. Енді соларға арнап құрбандық шалсам, мені де қолдайтын шығар» деп ойлады. Керісінше, олар оның өзінің де, бүкіл Исраилдің де күнәға батып, құрып кетулеріне түрткі болды.

²⁴Ахаз Құдайдың киелі үйіндегі ыдыс-аяқтарды жинап, алып кетті.* Сонымен қатар Жаратқан Иеге бағышталған осы киелі үйдің есігін бекітіп те тастады. Патша Иерусалимнің әрбір көше бұрышында өз атынан құрбандық үстелдерін салғызып қойды. ²⁵Бұған қоса Ахаз Яхуданың басқа қалаларындағы биіктеу жерлерде де бөтен тәңірлерге арнап хош иісті заттар түтетілетін табыну орындарын салғызып, ата-бабалары сиынған Құдай Иенің қаһарын туғызды.*

*²⁰ Есімі Феглафеллазар деп те айтылатын патша Ассурда б.з.д. 745-727 жж. билік жүргізді.

*²⁴ Немесе: сындырды.

*²⁵ Яки: ата-бабалары сиынған Құдайы — Жаратқан Иенің қаһарын туғызды.

²⁶ Ахаздың істері мен жүрген жолдары басынан аяғына дейін түгелдей Яһуда мен Исраилдің патшаларының кітабында баяндалған. ²⁷ Ахаз қайтыс болып, сүйегі Иерусалим қаласында Исраил патшаларының қабірінен бөлек мазарға қойылды. Баласы Езекия Ахаздың орнына патша болды.

29

Езекия патшаның киелі үйді қайтадан ашуы

¹ Таққа отырғанда Езекияның жасы жиырма бесте еді. Ол Иерусалимде жиырма тоғыз жыл патшалық құрды. Шешесінің аты Зекәрия қызы Әбия болатын. ² Түп атасы Дәуіттің істеріндей, Езекияның іс-әрекеті де Жаратқан Иеге жағымды болды.

³ Патшалық құруының бірінші жылының бірінші айында Езекия Жаратқан Иенің киелі үйінің есіктерін аштырып, жөндетті. ⁴ Діни қызметкерлер мен леуіліктерді шақыртып, киелі үйдің шығыс жағындағы алаңға жинап алып, ⁵ оларға мына сөздерін арнады:

— Уа, леуіліктер, сөзіме құлақ салыңдар! Ата-бабаларыңның сиыңған Құдай Иесіне бағышталып, тазару рәсімінен өтіндер, содан кейін Оның киелі үйін тазартыңдар. Осы қасиетті орынды арамдайтын нәрселердің бәрін де шығарып тастаңдар! ⁶ Біздің ата-бабаларымыз опасыздық жасап, Құдай Иемізден бас тартып, Оның көз алдында зұлымдық істеп келді: Жаратқан Иенің киелі үйінен беттерін бұрып, безіп кетті. ⁷ Олар осы ғибадатхананың кіре берісінің есіктерін бекітіп тастап, іштегі шамдарды сөндіріп, Исраилдің Құдайының киелі орнында хош иісті заттарды түтетпей, шалынып, өртелетін құрбандықтарды да ұсынбай қойды. ⁸ Сол себепті Жаратқан Ие Яһуда мен Иерусалимге қаһарланды. Өз көздеріңмен көріп тұрғандай, Иеміз оларды басқа халықтардың масқара-мазағына айналдырып қойды. ⁹ Қарандаршы, сол үшін қарияларымыз семсер жүзінен қаза тауып, ұл-қыздарымыз бен әйелдеріміз тұтқында жүр! ¹⁰ Ал енді, Исраилдің сиыңған Құдайы Иесі бізге мейірімін көрсетіп, ашуын басуы үшін Онымен келісім жасаспақ ниетім бар. ¹¹ Уа, халайық, міндеттеріңе немқұрайды қарамаңдар! Жаратқан Ие сендерді Өзінің алдында тұрып құрбандықтар мен сый-тартулар ұсынатын қызметкерлер болуға таңдап алған еді.

¹² Сонда мына леуіліктер алға шықты: Қохат ұрпақтарынан Ғамасай ұлы Махат, Әзариях ұлы Жоел, Мерари ұрпақтары-

нан Ғабди ұлы Қиш, Еһәләлел ұлы Әзариях; Гершон ұрпақтарынан Зимма ұлы Жоуах, Жоуах ұлы Ғадан; ¹³Елісапан ұрпақтарынан Шимри мен Ейел; Асаф ұрпақтарынан Зәкәрия мен Маттаниях; ¹⁴Хеман ұрпақтарынан Ехиел мен Шимей, Едитун ұрпақтарынан Шемая мен Ұзиел.

¹⁵Олар бауырларын жинап алып, бәрі тазару рәсімінен өтті. Мұнан кейін патша әмір еткендей, Жаратқан Иенің еркіне сай Оның ғибадатханасын тазартуға кірісті. ¹⁶Діни қызметкерлер Жаратқан Иенің киелі үйін тазарту үшін ішіне кіріп, одан тапқан арам нәрселердің барлығын аулаға шығарды. Леуіліктер соларды көтеріп алып, Қидрон сайына апарып тастады. ¹⁷Олар тазарту жұмысын бірінші айдың бірінші күні бастады. Сол айдың сегізінші күні Жаратқан Иенің киелі үйінің кіре берісіне еніп, сегіз күн бойы қасиетті үйді тазартып, бірінші айдың он алтыншы күні жұмыстарын аяқтады. ¹⁸Содан соң патшаға:

— Біз Жаратқан Иенің киелі үйін, шалынған құрбандықтарды өртейтін үстел мен соған қажетті барлық құрал-саймандарын, нан тартулары қойылатын үстел мен оның барлық ыдыс-аяқтарын түгелдей тазартып шықтық. ¹⁹Ахаз патша билік жүргізген кезінде Құдайға опасыздық жасап, менсінбей аяқ-асты еткен бұйымдарды қайтадан дайындап, тазарттық. Олар енді Жаратқан Иенің құрбандық үстелінің жанында тұр, — деп есеп берді.

²⁰Ертеңіне Езекия патша ерте тұрып, қаланың барлық әкімдерін Жаратқан Иенің үйіне ертіп алып келді. ²¹Патшалық әулет* пен Яһуда халқының күнәларын өтеп, киелі үйді күнәдан арылту үшін олар сол жерге жеті-жетіден жас бұқа, қошқар, тоқты, серкелер ала келді. Патша Нароннан тараған діни қызметкерлерге оларды құрбандыққа шалып, Жаратқан Иеге бағышталған құрбандық үстелінде өртеп ұсынуға бұйырды. ²²Алдымен жас бұқалар құрбандыққа шалынды. Діни қызметкерлер солардың қанын құрбандық үстеліне бүркіп шашты. Мұнан соң қошқарлар, кейін тоқтылар шалынып, олардың да қаны құрбандық үстеліне себілді. ²³Осыны бітірген соң діни қызметкерлер күнәны өтеу құрбандығы етіп шалмас бұрын серкелерді патша мен бүкіл жамағаттың алдына алып келді. Олар серкелердің үстеріне қолдарын қойды. ²⁴Діни қызмет-

*²¹ Немесе: Бүкіл Исраил патшалығы.

керлер серкелерді шалып, қанын бүкіл Исраил халқының күнәларының құны ретінде құрбандық үстеліне бүркіп шашты. Себебі шалынып, өртелетін және күнәның құнын өтейтін құрбандықтар бүкіл Исраил елі үшін ұсынылсын деп патша алдын ала бұйырып қойған болатын.

²⁵ Ол леуіліктерге даңғыра, шертер, жетіген* аспаптарын беріп, оларды Жаратқан Иенің ғибадатханасына тұрғызып қойды. Езекияның бұл істегені Дәуіт патшаның берген нұсқауларына, әрі Дәуітке Құдайдың хабарын жеткізген Ғад** пен Натан пайғамбарлардың Жаратқан Иеден алған нұсқауларына сай болды. ²⁶ Осылайша леуіліктер Дәуіттің сазды аспаптарын, ал діни қызметкерлер кернейлерін ұстап тұрды.

²⁷ Мұнан кейін Езекия Тәңірге арнап тағы басқа да құрбандықтар шалынып, өртелсін деп бұйырды. Олар құрбандық үстелінде өртеле бастаған кезде халық Жаратқан Иеге арналған мадақтау жырларын айта бастады. Исраил патшасы Дәуіттің жасатқан сазды аспаптары және кернейлер де тартылып жатты. ²⁸ Құрбандықтар шалынып, өртеліп біткенше, жиналған бүкіл халық иіліп ғибадат етіп, әншілер мадақтау жырларын шырқап, кернейшілер кернейлерін тартып тұрды.

²⁹ Құрбандықтар өртеліп ұсынылған соң патша мен қасындағы жамағаттың барлығы Жаратқан Иенің алдында тізелерін бүгіп, Оған ғибадат етті. ³⁰ Езекия патша мен әміршілер леуіліктерге: «Дәуіт пен Асаф пайғамбар жазып қалдырған жырларымен Жаратқан Иені мадақтай беріндер!» — деп бұйырған еді. Олар Жаратқан Иеге шаттана мадақтау жырларын айтып, бастарын иіп ғибадат етті.

³¹ Содан соң Езекия халыққа қарап: «Енді сендер Жаратқан Иеге бағышталдыңдар. Қазір Оның киелі үйіне жақындап, құрбандықтар шалып, шүкірлік білдіретін сый-тартуларыңды алып келіндер! — деді. Мұны естіп, бүкіл жамағат құрбандықтар мен сый-тартулар алып келді. Бұларға қоса халайық өз жүрек қалауларына сай шалынып, өртелетін құрбандықтар да ұсынды.

³² Олардың Жаратқан Иеге арнап шалынып, өртелуге әкелген құрбандықтарының жалпы саны жетпіс сиыр, жүз қошқар, екі жүз тоқты болды. ³³ Бұлардан басқа тағы да алты жүз бұқа мен үш мың қой-ешкі Құдайға бағышталды.

*²⁵ Яки: үлкен домбыра.

**²⁵ Яки: және аян көріп, патшаға Құдайдың еркін білдіретін Ғад.

³⁴ Ал діни қызметкерлер аз болып, олар шалынып, өртелетін құрбандықтардың терілерін сыдырып үлгіре алмады. Сондықтан басқа діни қызметкерлер тазару рәсімінен өтіп болғанға дейін, рулас бауырлары, леуілік қызметшілер, оларға жұмыстарын бітіргенше көмектесе тұрды. Бұлар тазару рәсімінен өтуге діни қызметкерлерден гөрі көбірек көңіл бөлетін еді. ³⁵ Сонымен ағыл-тегіл мол құрбандықтар шалынып, үстеріне арнайы сұйық тартулар құйылып, өртелді. Ризашылық құрбандықтарының майлары да өртеліп ұсынылды.

Осылай Жаратқан Иенің киелі үйінің қызметі қайтадан қалпына келтірілді. ³⁶ Құдайдың өз халқы үшін жасағандарына Езекия мен бүкіл жұрт қатты қуанды. Себебі бұлардың бәрі күтпеген жерден тез жүзеге асқан еді.

30

Салтанатты Құтқарылу мейрамы

¹ Кейінірек Езекия бүкіл Израил мен Яхуда еліне хабар жіберіп, бәрін Израилдің Құдай Иесінің өсиет еткен Құтқарылу мейрамын өткізу үшін Жаратқан Иенің Иерусалимдегі киелі үйіне шақырды. Патша солтүстік Израилдің Ефрем, Манас руларына да шақыру хаттарын жолдады.* ² Патша, оның уәзірлері және Иерусалимнің бүкіл мәжілісі мейрамды екінші айда өткізу жайлы ақылдасты. ³ Себебі діни қызметкерлердің тазару рәсімінен өткендерінің саны жеткіліксіз болды, оның үстіне халық та Иерусалимге жиналып үлгермеген еді. ⁴ Бұл ұсынысты патша мен бүкіл жамағат құптады.

⁵ Сонымен олар Израилдің оңтүстіктегі Бер-Шеба мен солтүстіктегі Данның арасындағы бүкіл халқын Израилдің Құдай Иесінің құрметіне Құтқарылу мейрамын өткізу үшін Иерусалимге шақыру керек деп шешті. Бұған дейін халықтың көпшілігі мейрамды атап өтпейтін. ⁶ Патшаның бұйрығы бойынша жаршылар бүкіл Израил мен Яхуданы аралап, патша мен оның әміршілерінің мына сөздерін халыққа таратты:

«Уа, Израил халқы, Ыбырайым, Ысқақ, Израил сиынған Құдай Иеге қайтадан бет бұрыңдар! Сонда Ол Ассур патшасының шеңгелінен аман қалған сендерге де қайтадан бетін бұрмақ.

---

*¹ Езекия Ассурдың шабуылынан кейін солтүстік Израилде қалдырылған тұрғындарды да шақырып, Израил мен Яхуданың халықтарын рухани жағынан қайтадан біріктірмек болды (28:8-дегі сілтемені қараңыз.)

⁷Әкелерің мен аға-інілеріңе ұқсамаңдар! Олар ата-бабаларының сиынған Құдай Иесіне опасыздық жасай берді. Сондықтан Ол соларды жазалап, қорқынышты көрініске айналдырды. Оны өздерің-ақ көріп тұрсыңдар. ⁸Енді олар сияқты қиқарлыққа салынбаңдар! Жаратқан Иеге мойынсұныңдар! Оның мәңгілікке Өзіне бағыштаған киелі үйіне келіп, Оған қызмет етіңдер! Сонда Ол сендерге деген қаһарынан қайтпақ. ⁹Егер сендер Жаратқан Иеге қайтадан бет бұрсаңдар, ағайындарың мен балаларыңды құл қылып ұстап отырғандар оларға мейірімділік көрсетіп, туған елдеріне қайтаратын болады. Сендердің Құдай Иелерің рақымды да мейірімді! Егер Оған қайта бет бұрсаңдар, Ол сендерден ешқашан бас тартпайды».

¹⁰Жаршылар Ефрем мен Манаса руларының барлық қалаларын аралап шығып, тіпті Забулонға дейін барды. Бірақ кездескен халық оларды күлкі етіп, келекеледі. ¹¹Дегенмен Ашер, Манаса, Забулон руларының кейбір адамдары Жаратқан Иеге мойынсұнып, Иерусалимге беттеді. ¹²Құдай Яхуда халқына да игі әсерін тигізіп, бәрінің жүректерін бір шешімге келтірді. Олар патша мен әміршілердің Жаратқан Иенің сөзіне сай берген бұйрығын жүзеге асыруға жаппай жұмылды.

¹³Сонымен екінші айда Иерусалимде өте көп адам жиналып, Ашымаған нан мейрамын* өткізуге үлкен жамағат дайын тұрды.

¹⁴Олар алдымен Иерусалимдегі жалған тәңірлерге бағышталып шалынған құрбандықтар өртелетін және хош иісті заттар түтетілетін үстелдерді қиратып, қала сыртындағы Қидрон сайына апарып, лақтырып тастады.

¹⁵Екінші айдың он төртінші күні олар Құтқарылу мейрамына арналған тоқтыларды сойды. Өткен жолы даяр болмағандарына ұялған діни қызметкерлер мен леуіліктер тазару рәсімінен өтіп, Жаратқан Иеге бағышталып, дайын тұрды. Олар Оның киелі үйіне арнайы шалынып, өртелетін құрбандықтарды алып келді. ¹⁶Кейін олар Құдайдың пайғамбары Мұса жазып қалдырған Таурат заңы бойынша белгілі орындарында тұрды. Діни қызметкерлер леуіліктерден құрбандықтардың қанын қабылдап, құрбандық үстеліне бүркіп септі.

¹⁷Халықтың арасында әлі де тазарып, дайындалмағандар көп болды. Жаратқан Ие олардың да құрбандықтарын қабылдай көрсін деп леуіліктер солар үшін Құтқарылу мейрамына арнал-

---

*¹³ Жеті күнге созылатын Ашымаған нан мейрамының бірінші күні Құтқарылу мейрамы өткізілетін.

ған тоқтыларды шалды. ¹⁸ Оның үстіне бірталай адам, көбі Ефрем, Манаса, Исашар, Забулон руларынан келгендер, тазару рәсімінен өтпестен Құтқарылу мейрамының асына қатысып, ережеге қайшы нәрсе жасады. Сонда Езекия олар үшін былай деп мінажат етті: «Уа, мейірімі мол Жаратқан Ие! ¹⁹ Бұл адамдар осы киелі орынға сай тазару рәсімінен өтпесе де, ата-бабалары сиынған Құдай Иеге шын жүрегімен бағынғысы келген олардың әрқайсысын кешіре гөр!»

²⁰ Жаратқан Ие Езекияның өтінішіне құлақ асып, халықты аман-сау етті.

²¹ Иерусалимде жиналған исаилдіктер жеті күн бойы үлкен қуанышпен Ашымаған нан мейрамын тойлады. Күн сайын леуіліктер мен діни қызметкерлер Жаратқан Иеге бағышталған сазды аспаптарының сүйемелдеуімен Оны дауыстап мадақтап отырды. ²² Езекия Жаратқан Иеге көрсеткен жақсы қызметтері үшін леуіліктерді мақтап, жігерлендірді. Халық жеті күн бойы мейрамның тамағын жеп, ризашылық құрбандықтарын ұсынып, ата-бабаларының сиынған Құдай Иесін мадақтады.

²³ Жамағат мейрамды тағы жеті күнге созуға келісіп, оларды да шаттана қуанып, мерекелеумен өткізді. ²⁴ Яһуда патшасы Езекия жиналған халық үшін құрбандыққа шалуға мың өгіз бен жеті мың қой, ал әміршілер тағы да мың бұқа мен он мың қой-ешкі берген болатын. Бұл жолы діни қызметкерлер көптеп тазару рәсімінен өтіп қойған еді. ²⁵ Яһуда халқының, діни қызметкерлер мен леуіліктердің бүкіл жамағаты, әрі солтүстік Исаилден келгендердің, Исаилде және Яһудада тұрып жатқан жат жерліктерден келгендердің жамағаты да өте көңілді болды. ²⁶ Исаил патшасы Дәуіт ұлы Сүлейменнің заманынан бері Иерусалимде мұндай мереке болып көрмегендіктен, қалада жиналғандардың қуаныштары зор болды.

²⁷ Соңында діни қызметкерлер мен леуіліктер тұрып, халыққа ақ баталарын берді. Олардың дауыстарына Құдай құлақ асып, мінажаттары Оның көктегі киелі тұрағына жетіп жатты.

31 ¹ Мейрам біткеннен кейін оған қатысқан исаилдіктердің барлығы Яһуданың қалаларына тарап кетті. Сол жерлердегі жалған тәңірлерге бағышталған тас мүсіндерді қиратып, Ашераға арналған ағаш бағаналарды шауып тастап, *

*1 Немесе: қиратып, (елдің ежелгі тұрғындары табынатын) әйел тәңір Ашераға (яки Астартеге) арналған тоғайларды шауып тастап (Мысыр. шығу 34:13).

биіктеу жерлердегі табыну орындарын және құрбандық үстелдерін тас-талқан етті. Олар Яһуда мен Бунямин руларының жерінде түгелімен, сондай-ақ Ефрем мен Манаса руларының жерінде де осылай істеді. Бұдан кейін исаилдіктердің әрқайсысы өз қалаларына, үй-жайларына қайтты.

*Құдайды тұрақты мадақтаудың
қайтадан қалыптастырылуы*

²Бұдан кейін Езекия діни қызметкерлер мен леуіліктердің атқаратын міндеттеріне сәйкес кезектерін белгіледі. Олар шалынып, өртелетін құрбандықтар мен ризашылық құрбандықтарын ұсынып, Жаратқан Иенің жер бетіндегі тұрағының алаңдарында қызмет етіп, шүкіршілік айтып, мадақтау әндерін шырқауға тиіс болды. ³Патша күн сайын азанда және кешке шалынып, өртелетін құрбандықтар үшін, сондай-ақ демалыс күндері, Жаңа ай мейрамдарында және Жаратқан Иенің Таурат заңында белгіленген басқа да мейрамдарда шалынып, өртелетін арнайы құрбандықтар үшін де өзінің отарлары мен табындарынан мал бөліп қойды.

⁴Сүлеймен Иерусалимнің халқына сый-тартулардың діни қызметкерлер мен леуіліктерге тиісті бөліктерін әрдайым беріп тұруға әмір етті. Сонда діни қызметкерлер мен леуіліктер бар ынтасын Жаратқан Иенің Таурат заңын орындауға арнайтын болады.

⁵Осы жарлық шыға салысымен, исаилдіктер астықтың, жүзім шырыны мен зәйтүн майының және балдың, жалпы, жердің барлық өнімдерінің алғашқы бөліктерін жомарттықпен алып келе бастады. Сонымен қатар олар қолдарында бардың оннан бір бөлігін де ағыл-тегіл мол етіп ұсынды. ⁶Яһудалықтар және Яһуда еліне солтүстік Исаилден көшіп келіп, тұрып жатқандар ірі қаралары мен ұсақ малдарының оннан бірін, әрі өздері сиынатын Құдай Иеге арнап қойғандарының да оннан бірін алып келіп,* үйіп-төгіп тастады. ⁷Олар сый-тартуларын алып келуді мамыр айында бастап, қыркүйекте* бір-ақ аяқтады. ⁸Езекия патша мен оның әміршілері келіп, үйіліп-төгілген

*⁶ Яки: әрі (леуіліктер) сиынатын Құдай Иеге бағышталып, өздеріне үлестірілген зекет, үшірдің оннан бірін діни қызметкерлер үшін алып келіп (Ру. санау 18:25-32).

*⁷ Яки: үшінші айда бастап, жетінші айда. (Халықтың ежелгі күнтізбесі бойынша наурыз айы жылдың басы болған.)

сый-тартуларды көргенде, Жаратқан Иеге шүкірлік етіп, Оның халқы Исраилге ақ батасын берді.

⁹Езекия діни қызметкерлер мен леуіліктерден осы мол тартулар туралы сұрастырғанда, ¹⁰Садықтың ұрпағы* бас діни қызметкер Эзариях былай деп жауап берді: «Халық Жаратқан Иенің киелі үйіне сый-тартуларын алып келе бастағалы біз жейтін тамақтан таршылық көрген жоқпыз, тіпті қор жинауға да жететін болды. Жаратқан Ие меншікті халқын молынан жарылқағандықтан азық-түлік қоры ағыл-тегіл!» — деді.

¹¹Сонда Езекия Жаратқан Иенің ғибадатханасында қойма бөлмелерін дайындауға әмір беріп, онысы дереу орындалды. ¹²Осы қоймаларға сый-тартулар, өнімнің оннан бір бөлігі және Жаратқан Иеге бағышталған басқа да тартулар түгелдей апарылып қойылды.* Леуілік Қонания қойма меңгерушісі, ал інісі Шімей орынбасары болып тағайындалды. ¹³Езекия патша мен Құдайдың киелі үйінің басқарушысы Эзарияхтың тапсыруымен Қонания мен інісі Шімейдің қол астында Ехиел, Азазиях, Нахат, Асаһел, Еримот, Жозабат, Елиел, Исмақиях, Махат пен Бенаях бақылаушылар ретінде қызмет ете бастады.

¹⁴Ғибадатхананың шығыс қақпасының күзетшісі, леуілік Ымна ұлы Қоре, Құдайға арналған ерікті сый-тартуларды басқарушы болды. Ол Жаратқан Иеге ұсынылған тартуларды және Оған бағышталған өзге де арнаулы сый-тартуларды үлестіруге жауапты еді. ¹⁵Ғаден, Мینیәмін, Ешуа, Шемаях, Эмариях пен Шеханиях оның қарауында болып, діни қызметкерлерге белгіленген қалалардағы леуіліктер мен діни қызметкерлерге тиесілі үлестерін топтары бойынша бөлуде Қореге адалдықпен көмектесіп жүрді. Оларды шыққан тегі мен жасына қарамай, үлкен-кішісіне тең етіп тарататын.

¹⁶Үш жастан асқан еркек кіндікті леуіліктер — Жаратқан Иенің киелі үйіне кіріп, өздерінің міндеті мен тобына сай ондағы күнделікті жұмыстарды атқаруға тиістілердің барлығы да — үлестерін алатын болды. ¹⁷Сонымен қатар діни қызметкерлерге де олардың ата-тегі мен шежірелері бойынша, әрі жасы жиырмадан жоғары леуіліктерге де қызметтері мен топтарына сәйкес бөліктері үлестірілді. ¹⁸Аты-жөндері шежіре-

*¹⁰ Патша. 2-ж. 8:17.

*¹² Яки: Осы қоймаларға діни қызметкерлерге арналған бөліктер, өнімнің оннан бір бөлігі және леуіліктердің өздері алған үлестерінен берген оннан бір бөлігі ешбір ысырапсыз апарылып қойылды (31:6).

лерде тіркелген барлық леуіліктердің нәрестелері, әйелдері мен ұл-қыздарына да үлес тиетін болды. Бұл, леуіліктердің өздерін киелі үйде Құдайға қызмет етуге әрдайым дайын ұстап, тазару рәсімінен өтулері үшін істелді.

¹⁹Нароннан тараған діни қызметкерлердің бірқатары өздеріне белгіленген қалалардың айналасындағы ауылдық жерлерде және өзге қалаларда тұрып жатқан болатын. Үлестің тиісті бөлігін оларға тарату үшін кейбір адамдар есімдері аталып тағайындалды. Осылайша сол жерлердегі діни қызметкер отбасыларының барлық еркек кіндіктілері және аты-жөндері Леуі руының шежірелерінде тіркелгендердің бәрі өздеріне тиісті бөліктерді алып отырды.

²⁰Езекия патшаның Яхуда елінде жасаған істері, міне, осындай. Оның іс-әрекеті өзінің сиынатын Құдай Иесінің алдында игілікті, әділ де адал болды. ²¹Құдайдың киелі үйіндегі қызмет болсын, Таурат заңы мен оның ережелеріне бағыну болсын, не істесе де, Езекия шын жүректен атқарып, Құдайға мойынсұнды. Осылайша ол табысқа кенелді.

32

Ассур әскерінің Иерусалимге шабуылы

¹Езекияның адалдықпен жасаған осындай күллі істерінен кейін, Ассур патшасы Сеннахирим* қалың қолмен Яхудаға қарсы аттанып, оның қамалды қалаларын қоршап, күшпен тартып алмақ болды. ²Жаудың басып кіріп, Иерусалимге де қарсы соғыспақ болғанын көрген Езекия ³уәзірлерімен және қолбасшыларымен кеңесіп, қала сыртындағы бұлақ көздерін бітеп тастау туралы ақылдасты. Олар патшаны қолдады. ⁴Көптеген адамдар жиналып, Ассурдың патшалары өз әскерлеріне су таба алмай қиналсын деп, елдегі барлық бұлақтарды және сол жермен ағып жатқан жылғаны бітеп тастады. ⁵Езекия іске бар ынтасымен, жан сала кірісіп, қамалдың құлап қалған барлық қабырғаларын қайта тұрғызып, үстіне бірнеше мұнара салды. Оның сыртынан тағы бір қабырға салып, Иерусалимдегі «Дәуіттің шаһары» делінген көне қорғанның саты тәрізді беткейіне* де бекіністер жасатты. Сонымен қатар

*1 Саргон II-нің ұлы, есімі Сеннахериб не Санхериб деп те дыбысталатын. Ол б.з.д. 705-681 ж.ж. Ассур патшалығына билік құрды.

*5 Яки: Дәуіттің шаһарының Милло деген жеріне.

патша көп етіп қару-жарақ пен қалқандар жасатып, ⁶ халық үстінен әскери бастықтар тағайындады. Бәрін де қала қақпасының жанындағы алаңға жинап, оларды былай деп жігерлендірді:

⁷ «Күшті де батыл болыңдар! Ассур патшасынан және оның ертіп алып келе жатқан қалың қолынан қорқып, үрейленбедер! Бәрінен де құдіретті күш оның емес, біздің жақта! ⁸ Жаудың бары — білек күші ғана, ал бізге Құдай Иеміз жар болып, біз үшін шайқасатын болады!» — Езекия патшаның бұл сөздерін естігенде халық жігерленді.

⁹ Осыдан кейін Ассур патшасы Сеннахирим бүкіл әскерімен бірге Яхуда елінің Лахиш қаласына шабуыл жасады. Сол кезде Иерусалимге нөкерлерін жіберіп, Езекия патшаға және сол қалаға бас сауғалаған Яхуда халқының бәріне мынадай хабар жолдады:

¹⁰ — Ассур патшасы Сеннахирим былай дейді: Сендер нелеріңе сеніп, Иерусалимде қамалып отырсыңдар? ¹¹ Езекия сендерді: «Сиынатын Құдайымыз, Жаратқан Ие, бізді Ассур патшасының қолынан құтқарады!» — деп алдап, аштық пен шөлден қырғынға ұшыратпақ болып отыр емес пе? ¹² Жаратқан Иеге арналған биіктеу жерлердегі ғибадат орындары мен көптеген құрбандық үстелдерін қиратып, Яхуда мен Иерусалимнің халқына «Тек бір ғана құрбандық үстелінің алдында Құдайға бас иіп, сол жерде ғана шалынып, өртелетін құрбандықтар ұсыну керек» деген осы Езекия емес пе еді?

¹³ Әлде менің әрі ата-бабаларымның басқа елдердің халықтарына не істегенімізді білмейсіңдер ме? Сол елдердің тәңірлері оларды менің қолымнан құтқара алды ма? ¹⁴ Ата-бабаларым талқандаған елдердің тәңірлерінің қайсысы сол халықты менің қолымнан құтқарып қалды? Ендеше сиынатын Құдайларың да сендерді менен арашалай алмайды! ¹⁵ Езекияның өздерінді алдап, осындай қулықпен көздерінді байлауына жол бермеңдер! Оған тіпті сенбеңдер! Ешбір елдің не патшалықтың тәңірі өз халқын менің және ата-бабаларымның қолынан сақтай алмады. Сендер сиынатын Құдай да өздерінді менің қолымнан құтқара алмайды!

¹⁶ Сеннахиримнің жіберген нөкерлері Құдай Иеге және Оның қызметшісі Езекияға қарсы тағы да бірталай сөздер айтты. ¹⁷ Мұның үстіне Сеннахирим Израилдің Құдай Иесіне тіл тигізген сайқымазақ хаттарын жіберіп, онда: «Басқа елдердің

тәңірлері өздеріне сиынған халықтарын менен сақтап қала алмағанындай, Езекияның Тәңірі де халқын менен қорғай алмайды!» — деп жазды. ¹⁸Сеннахиримнің нөкерлері қаланы айналдыра қоршап тұрған қамал үстінде жиналған Иерусалим тұрғындарына қатты дауыспен яһудилердің тілінде айқайлап, қоқан-лоққы көрсетіп қорқыта бастады. Оларды үрейлендіріп, қаланы тезірек басып алмақ болды. ¹⁹Нөкерлер Иерусалимнің халқы сиынатын Құдайды жер бетіндегі басқа халықтардың адам қолынан шыққан жалған тәңірлеріндей көріп, Оған немқұрайды қарап, тіл тигізе бастады.

²⁰Ал Езекия патша мен Амос ұлы Ишая пайғамбар көктегі Құдайға жалбарына сиынды. ²¹Сонда Жаратқан Ие періште-сін жіберіп, оған Ассур патшасының әскер қосындағы барлық батырларын, қолбасшылары мен әміршілерін жойдырды. Осылай масқара болған Сеннахирим еліне қайтып кетті. Сол жерде өзі табынатын жалған тәңірдің ғибадатханасына кіргенде оны өз ұлдары семсермен түйреп өлтірді.

²²Жаратқан Ие осылай Езекияны және Иерусалимнің тұрғындарын Ассур патшасы Сеннахиримнің және барлық басқа жауларының қолынан құтқарып қалды. Оларды жан-жағынан қорғап-қолдады. ²³Жаратқан Иеге және Яһуда патшасы Езекияға арнап сый-тартулар мен басқа да бағалы сыйлықтар алып, көптеген елшілер Иерусалимге ағылып келді. Сонымен күллі халықтар алдында Езекия патшаның дәрежесі өсіп, жоғарылады.

Өркөкіректенген Езекияның өкініп, кешірілуі

²⁴Сол кезде Езекия қатты науқастанып, өлім аузында жатты. Ол мінажат еткенде Жаратқан Ие оған хабарын жіберіп, ғажап белгі беріп,* құлан-таза сауықтырды. ²⁵Бірақ Езекия өркөкіректеніп, бұл жақсылыққа шүкіршілік етпеді. Сонда Жаратқан Ие оған және Яһуда мен Иерусалимнің халқына қаһарланды. ²⁶Ал патшаның өзі де, Иерусалимнің тұрғындары да өркөкіректігіне өкінгенде, Жаратқан Ие оларға Езекияның көзі тірісінде қаһарын төккен жоқ.

---

*²⁴ Құдайдың еркімен күн көлеңкесінің қозғалысымен белгіленген сағат он градусқа кері бұрылды! Осы ғажап кереметі арқылы Құдай Езекияға «Сені сауықтырып, өміріңді тағы он бес жылға ұзартамын» деген уәдесін бекітті (Патша. 4-ж. 20:4-11).

²⁷Езекия кезінде орасан зор дәулет пен даңққа ие болған еді. Ол күмісі мен алтынын, асыл тастары мен хош иісті заттарын, қалқандары мен басқа да әр түрлі бағалы заттарын сақтайтын қазына үйлерін салғызды. ²⁸Сонымен қатар астық, шырын, май сақтайтын қоймалар және төрт түлік малға арнап қора-қопсылар жасатты. ²⁹Құдай соншама мол дүние-мүлікке кенелткендіктен, патша өзіне көптеп қыстақтар салғызып, қора-қора ірілі-ұсақты малға ие болды.

³⁰Гихон қайнар көзінің жоғарғы бұлағын бітеп тастап, суын (тауды үңгіп жасаған жол арқылы) батысқа, Дәуіттің шаһарының ішіне қарай бағыттап ағызған да осы Езекия еді.* Ол не істесе де, табысқа жетіп жүрді.

³¹Тек Бабыл патшалығының билеушілері Яһуда елінде болған ғажап керемет* туралы сұрастыруға жіберген елшілері келгенде, Құдай Езекияның жүрегінің түкпір-түкпірінің бәрін білу үшін оны өз бетімен қалдырып, сынақтан өткізді.

³²Езекияның қалған өмір тарихы мен адал іс-әрекеті Амос ұлы Ишая пайғамбардың аяндары баяндалған жазбада* және Яһуда мен Исраил патшаларының кітабында жазулы тұр. ³³Езекия қайтыс болғанда мәйіті Дәуіт патша әулетінің қабірінің жоғарғы бөлігіне қойылды. Бүкіл Яһуда мен Иерусалим халқы оған зор сый-құрмет көрсетті. Баласы Манаса орнын басып, патша болды.

33

Манаса патшаның жексұрын істері

¹Манаса таққа отырғанда жиырма жаста болатын. Ол елу бес жыл бойы Иерусалимде патшалық құрды. ²Манаса Жаратқан Ие ежелде Исраил халқының алдынан елден қуып шыққан халықтарға ұқсап, Құдайға ұнамсыз жексұрын қылықтар жасады. ³Манаса әкесі Езекия марқұм қиратып тастаған биіктеу жерлердегі табыну орындарын қайта салғызып, Бағалға арналған құрбандық үстелдерін және Ашераға бағышталған ағаш бағаналарды* қайтадан орнатты. Сонымен қатар аспан денелеріне:

*³⁰ 32:3-4. (Езекияның заманынан бізге жетіп, сол жердегі бір жартасқа қашалған жазбада осы үлкен іс туралы мәлімет берілген. Бұл жазба Стамбулдағы мұражайда сақтаулы.)

*³¹ 32:21,24.

*³² Ишая 36-39.

*³ 31:1.

ай, күн, жұлдыздарға табынып, оларға да құлшылық етіп жүрді. ⁴ Жаратқан Ие «Иерусалимде Менің есімім мәңгі сақталмақ!» деген болса да, Манаса сол ғибадатхананың өзінде жалған тәңірлерге арнап құрбандық үстелдерін орнатқызып, ⁵ оның екі ауласында да аспан денелеріне арналған құрбандық үстелдерін тұрғызды. ⁶ Манаса Бен-Һенном сайында тіпті өз ұлдарын жалған тәңірге арнап өртеп құрбан етті. Патша бақсы-балгерлікпен және сиқыршылықпен айналысып, аруақтарды шақырушылар мен сәуегейлерден ақыл сұрайтын. Осылайша Жаратқан Иенің көз алдында жексұрындық жасап, Оның қаһарын туғызды.

⁷ Манаса киелі үйге өзі жасатып алған жалған тәңір мүсінін апарып, орнатып қойды. Ал Жаратқан Ие киелі үй туралы Дәуіт пен оның ұлы Сүлейменге былай деген болатын: «Мен Исраилдің барлық руларының ішінен таңдап алған Иерусалимдегі сол киелі үйде өз есімімді мәңгілікке орнатпақпын! ⁸ Егер Исраил халқы Менің Мұса арқылы берген заңдарымды, ережелерім мен нұсқауларымды орындап жүрсе, онда Мен ата-бабаларым қоныстандырған елден оларды ешқашан аластатпаймын!»

⁹ Алайда Манаса Яһуда мен Иерусалимнің тұрғындарын теріс жолға адастырып кетті. Олардың арам қылықтары бұрын Исраил халқы елге көшіп келген кезде Жаратқан Ие жойып жіберген халықтардың жасағандарынан да бетер болды.

¹⁰ Тәңір Ие Манаса мен оның халқына хабарын жіберіп ескерткен еді, бірақ олар Онысына құлақ аспады. ¹¹ Сол себепті Жаратқан Ие оларға қарсы Ассур патшасының әскер басшыларын жіберді. Бұлар Манасаны қолға түсіріп, мұрындықтап, қола шынжырлармен* кісендеп, Бабыл қаласына айдап алып кетті.

Манасаның теріс жолдан қайтып, рақым етілуі

¹² Басына күн туғанда Манаса ата-бабалары сиынған Құдай Иесіне жалбарынып, Оның алдында бас ұрып, күнәсын мойындап, ¹³ мінажат етті. Жаратқан Ие жалбарынышына құлақ асып, оны Иерусалимге қайтарып, сонда тағы да патша етіп қойды. Осыдан Жаратқан Иенің шынайы Құдай екеніне Манасаның көзі жетті.

*¹¹ Немесе: тікенді бұғаулармен.

¹⁴ Мұнан кейін Манаса Дәуіттің шаһарының сыртқы қамал қабырғасын бұрынғыдан биік қылып қайта салды. Осы қабырға Гихон қайнар көзінің батыс жағында, сайдың бойымен Опел төбесін айналдыра Балық қақпасына дейін созылды. Патша Яһуданың барлық қамалды қалаларына да қолбасшылар тағайындады.

¹⁵ Манаса бөтен тәңірлердің бейнелерін және Жаратқан Иенің киелі үйінде орнатылған жалған тәңірдің мүсінін алып тастады. Гибадатхана салынған төбе мен бүкіл Иерусалимдегі күллі құрбандық үстелдерін қиратып, қаладан шығарып тастады.

¹⁶ Бұдан кейін Жаратқан Иеге арналған құрбандық үстелін қайтадан тұрғызды. Онда ризашылық пен шүкірлік құрбандықтарын шалып, Яһуданың халқына түп атасы Исраилдің сиынған Құдай Иесіне сиынып қызмет етуге бұйырды. ¹⁷ Бірақ халық құрбандықтарын енді Құдай Иесіне бағыштағанмен, оларды бұрынғысынша биіктеу жерлердегі табыну орындарында да шалып, ұсына берді.

¹⁸ Манасаның қалған істері, оның Құдайына арнаған мінажаты және пайғамбарлардың Исраилдің Құдай Иесінің атынан айтқан сөздері Исраил патшаларының тарихында жазылған. ¹⁹ Манасаның жалбарына мінажат етуі және онысына Құдайдың рақым етіп құлақ салғаны, әрі одан бұрын жасаған күнәлары мен опасыздығы туралы, жалған тәңірлерге арнап биіктеу жерлерде тұрғызған табыну орындары, Ашераға бағыштаған ағаш бағаналары және тәңірлер мүсіндері жайлы — осының барлығы пайғамбарлардың жазбаларында баяндалған.*

²⁰ Сонымен Манаса қайтыс болып, сүйегі сарайына жақын қабірге қойылды. Баласы Амон орнын басып, патша болды.

Опасыздығынан қайтпаған Амон патша

²¹ Таққа отырғанда жасы жиырма екіде болған Амон Иерусалимде екі жыл патшалық құрды. ²² Амон әкесі Манаса сияқты Жаратқан Иеге ұнамсыз қылықтар жасап, әкесі жасатқан бүкіл мүсіндерге табынып, құрбандықтар шалып, құлшылық етті. ²³ Ал әкесі Манаса кейін Жаратқан Иенің алдында күнәсын мойындап, бас ұрғанымен, Амон солай істемеді, керісінше, күнәға белшесінен бата түсті.

*¹⁹ Немесе: барлығы Хозайдың жазбасында баяндалған.

²⁴ Ақырында нөкерлері Амонға қарсы сөз байласып, оны өз сарайында өлтіріп кетті. ²⁵ Бірақ Яһуда халқы патшаға қастандық жасағандардың барлығын да өлтіріп, оның орнына ұлы Жосияны патша етіп тағайындады.

34

Жосия патшаның Құдайға бет бұруы

¹ Жосия таққа отырғанда сегіз жаста еді. Ол Иерусалимде отыз бір жыл патшалық құрды. ² Жосия түп атасы Дәуітке ұқсап Жаратқан Иеге ұнамды іс-әрекет жасап, ешбір бұлтасыз Оның жолымен жүріп отырды.

³ Патшалық құруының сегізінші жылында, әлі де жасөспірім кезінде, Жосия түп атасы Дәуіт сиынған Құдайға бет бұрып, Оның еркін сұрай бастады. Он екінші жылында Жосия Яһуда мен Иерусалимді биіктеу жерлердегі табыну орындарынан, жалған тәңірлерге бағышталған бағаналардан* және ағаштан ойылып не қоладан құйылып жасалған мүсіндерден арылта бастады. ⁴ Жосияның қызметшілері оның бақылауымен Бағалға арналған құрбандық үстелдерін қиратып, солардың үстерінде орналасқан хош иісті заттар түтетілетін тұғырларды да талқандады. Олар жалған тәңірге арналған бағаналарды және ойылып не құйылып жасалған тәңір мүсіндерін күлпарша қылып қиратып, соларға арнап құрбандық шалғандардың қабірлерінің үстіне шашып тастады. ⁵ Патша жалған тәңірлерге құлшылық еткен діни қызметкерлердің сүйектерін сол құрбандық үстелдерінде өртетіп, Яһуда мен Иерусалимді олардың арам қылықтарынан тазартты.

⁶ Жосия кейінірек солтүстік Израилдегі Манаса, Ефрем, Шимон руларының қалаларына да, тіпті Нафталим руының жеріне дейін барды да, солардың жау қиратып кеткен аймақтарында ⁷ құрбандық үстелдерін құлатып, жалған тәңірлерге арналған бағаналар мен мүсіндердің күлпаршасын шығарып, хош иісті заттар түтетілетін үстелдерді талқандады. Мұны бүкіл Израил елінде істеп болған соң патша Иерусалимге қайта оралды.

*3 Немесе: жалған әйел тәңір Ашераға бағышталған ағаш бағаналардан (31:1).

Жосияның Құдай сөзін тыңдауы

⁸ Патшалық құруының он сегізінші жылы Жосия елді және киелі үйді арамдықтан тазарту үшін Асалиях ұлы Шафанды, қала әкімі Мағасеяхты және жылнамашы Жоғахаз ұлы Жоғахты Құдай Иесінің киелі үйін жөндеуге жіберді.

⁹ Бұл үшеуі бас діни қызметкер Хелкияға барып, оған ғибадатхананың қақпаларын күзетіп тұрған леуіліктер жинаған зекет ақшасын тапсырды. Бұл зекетті Манаса, Ефрем рулары мен бүкіл солтүстік Израилдің Ассурға жер аударылудан аман қалған адамдары әрі Яхуда, Буняммин және Иерусалимнің халқы Жаратқан Иеге арнап ұсынған болатын. ¹⁰ Сол қаржы ғибадатханадағы жұмыстарды басқаруға белгіленгендерге табысталды. Бұлар одан ғибадатхананы жөндеп, жаңартып жатқан жұмысшылардың жалақыларын төледі. ¹¹ Сондай-ақ, қаржының бір бөлігі ағаш ұсталары мен құрылысшыларға беріліп, олар соған қашалған тастар, әрі үй төбесін керіп тұратын белағаштар жасауға* бөренелер сатып алды. Бұл заттар Яхуданың бұрынғы патшалары күтусіз қалдырып кеткен ғибадатхана ғимараттарын қалпына келтіріп, төбелерін жабуға пайдаланылды.

¹² Жұмысшылар міндеттерін ұқыпты атқарды. Оларға төрт леуілік: Мерари ұрпақтарынан Яхат пен Абадия, Кохат ұрпақтарынан Зәкәрия мен Мешулам басшылық етуге тағайындалды. Сазды аспаптарда шебер ойнайтын күллі леуіліктер ¹³ жүк тасушылардың жұмысына ырғақ беріп, әрбір тапсырманың орындалуын бақылап жүрді. Басқа леуіліктер хатшылар, топ басшылары және қақпа күзетшілері ретінде қызмет көрсетті.

¹⁴ Леуіліктер Құдайдың киелі үйіне арналып ұсынылған зекет ақшасын қазына қоймасынан алып шыққанда, бас діни қызметкер Хелкия Жаратқан Иенің Мұса арқылы берген Таурат заңының жазбасын* тауып алды. ¹⁵ Хелкия Шафан хатшыға: «Мен Жаратқан Иенің киелі үйінен Таурат заңының кітабын тауып алдым!» — деп, жазбаны оған табыстады. ¹⁶ Шафан мұны патшаға алып барып: «Тақсыр, сіздің қызметшілеріңіз тапсырмаларыңыздың барлығын орындап жүр. ¹⁷ Олар Жаратқан

*¹¹ Немесе: әрі байланыстырылатын белағаштар жасауға.

*¹⁴ Яки: Жаратқан Иенің Мұса арқылы берген тәлімінің кітабын (немесе бүктеме қағазын). (Бұл, «Заңды қайталау» жазбасы болған шығар. Сол кезде қамыстан жасалып, жазуға пайдаланылған папирус парақтарының шеттері бір-біріне жабыса біріктіріліп, шиыршықталып оралатын.)

Иенің киелі үйіндегі бар ақшаны санап, басқарушылар мен жұмысшыларға үлестірді, — деп баяндады. ¹⁸ Сөзін жалғастырып: — Діни қызметкер Хелкия маған бір жазбаны табыстады», — деді де, соның біраз жерін патша алдында дауыстап оқып берді.

¹⁹ Таурат заңының сөздерін естіген кезде патша қатты толқып, киімдерінің өңірін айыра жыртып жіберді. ²⁰ Содан ол Хелкия, Шафан ұлы Ахиқам, Миқая ұлы Абыдон, хатшысы Шафан және бас уәзірі Асаяға былай деп әмір етті: ²¹ «Менің атымнан және солтүстік Израил мен Яхуданың жер аударылу-дан аман қалғандарының аттарынан барып, табылған кітапта не айтылғаны туралы Жаратқан Иенің еркін сұрап біліп келіндер! Ата-бабаларымыз Тәңір Иенің сөздерін ұстанбай, осы кітаптың барлық өсиеттері бойынша жүрмеді. Сондықтан да Жаратқан Иенің бізге төгілген қаһары өте қатты!»

²² Хелкия мен патшаның жіберген нөкерлері Олдама пайғамбарға барды. Олдама патшаның киімдерін сақтайтын қызметкері Хасра немересі Тоқат ұлы Шалұмның әйелі еді. Ол Иерусалимнің екінші ауданында тұратын.

²³ Олдама келген елшілерге былай деді:

— Израилдің Құдай Иесінің хабары мынау, өздеріңді жіберген адамға былай деп жауап беріңдер: ²⁴ Жаратқан Ие мынаны айтады: «Біліп қой, Мен осы жерге және оның тұрғындарына пәле жіберемін, Яхуда патшасының алдында оқылған жазбадағы қарғыстардың барлығын олардың бастарына түсіремін!

²⁵ Олар Менен бас тартып, бөтен тәңірлерге хош иісті заттар түтетіп, күллі іс-әрекеттерімен ашуымды келтірді. Енді Мен осы жерге қаһарымды төгемін, оны еш нәрсе де тоқтата алмайды!»

²⁶ Сонымен сендер Жаратқан Иенің еркін сұрап білуге өздеріңді жіберген Яхуда патшасына тағы былай деңдер: Израилдің Құдай Иесі сен жаңа естіген хабар туралы мынаны да айтады: ²⁷ «Менің осы жерге және оның тұрғындарына қарсы айтқан сөздеріме құлақ асып, жүрегінді қасарыстырмадың, керісінше, Маған мойынсұндың. Қатты қайғырып, киімдеріңнің өңірін айыра жыртып, Менің алдымда көз жасыңды төктің. Сондықтан Мен де саған құлақ салдым. ²⁸ Мен осы жерді және оның тұрғындарын ұшырататын күллі пәлелерді сен көрмейсің. Сүйегіңнің ата-бабаларыңның қасына құрметпен қойылуына жағдай жасамақпын».

Елшілер патшаға қайтып келіп, осы хабарды жеткізді.

²⁹ Сонда патша шабармандарын жіберіп, бүкіл Яһуда мен Иерусалимнің рубасыларын қасына жинады. ³⁰ Мұнан кейін Яһуда мен Иерусалимнің тұрғындарын, діни қызметкерлер мен леуіліктерді, үлкенді-кішілі бүкіл халықты ертіп алып, Жаратқан Иенің киелі үйіне өрлеп барды. Сол жерде Жосия патша бәрінің алдында Тәңірдің киелі үйінен табылған Келісім жазбасын басынан аяғына дейін түгелдей оқып берді. ³¹ Патша бағана жанындағы арнайы орнында тұрып, Жаратқан Иенің алдында келісім жасады. Тәңір Иенің жолымен жүріп, күллі өсиеттерін, ережелері мен жарлықтарын шын жүректен, бүкіл жан дүниесімен орындап, осы жазбада берілген келісімнің шарттарын жүзеге асыруға ант берді.

³² Иерусалим мен Буняминдегі барлық адамдарға осы келісімді қабылдауды бұйырды. Иерусалимнің тұрғындарының бұл ісі ата-бабалары сиынған Құдайдың келісіміне сәйкес болды.*

³³ Жосия исаилдіктерге қарасты барлық аймақтардан жалған тәңірлердің жексұрын мүсіндерін алып тастап, Исаилде тұратындардың барлығын Құдай Иеге сиынып қызмет етуге мәжбүр етті. Жосияның көзі тірі кезінде халық ата-бабалары сенген Құдай Иенің жолынан тайған жоқ.

35

Жосия тойлаған салтанатты Құтқарылу мейрамы

¹ Жосия Иерусалимде Жаратқан Иенің құрметіне Құтқарылу мейрамын да өткізді. Соған арналған тоқтылар бірінші айдың он төртінші күні құрбандыққа шалынды.* ² Патша діни қызметкерлерді міндеттеріне тағайындап, Жаратқан Иенің ғибадатханасындағы қызметтерін түгел атқаруға жігерлендірді. ³ Бүкіл Исаил халқына тәлім беріп келген, Жаратқан Иенің қызметіне бағышталып, тазару рәсімінен өткен леуіліктерге патша мына нұсқауларды берді: «Сендер келісім сандығын Исаилдің патшасы Дәуіт ұлы Сүлеймен салған киелі үйде қалдырып, оны (ежелдегідей) иықтарында көтеріп алып жүрмейсіңдер ғой.* Сондықтан Құдай Иеге және Оның халқы Исаилге былайша қызмет ете беріңдер: ⁴ Топтарыңа бөлінген

*³² Немесе: Иерусалимнің тұрғындары ата-бабалары сиынған Құдайдың келісіміне сәйкес іс-әрекет ете бастады.

*¹ Мысыр. шығу 12:1-6.

*³ 5:2-9; 8:14-15; Мысыр. шығу 25:14.

отбасыларың Дәуіт патша мен оның ұлы Сүлейменнің леуіліктерге қалдырып кеткен жазбаларына сай міндеттеріңді кезекпен атқаруға даяр болыңдар!

⁵Ғибадатханада халықтың руларының әр әулеті үшін бір-бір леуілік топ қызмет етуге дайын тұрсын! ⁶Қазір Құтқарылу мейрамына арналған тоқтыларды шалу керек. Сендер тазару рәсімінен өтіп, Жаратқан Иенің Мұса арқылы жіберген ережелеріне сәйкес құрбандық тоқтыларды елдестерің үшін дайындаңдар!» — деді.

⁷Жосия халыққа Құтқарылу мейрамына арнап отыз мың тоқты-текешік, сонымен қатар үш мың мүйізді ірі қара малды сыйлады. Мұның бәрі өзінің жеке малы болатын.

⁸Патшаның әміршілері де өз еріктерімен халыққа, діни қызметкерлер мен леуіліктерге құрбандық малын атады. Құдайдың киелі үйінің басқарушылары Хелкия, Зәкәрия және Ехиел де діни қызметкерлерге екі мың алты жүз тоқты мен үш жүз мүйізді ірі қара мал берді. ⁹Сол сияқты, леуіліктердің басшылары: Қонания және бауырлары Шемая мен Нетанел, Хашабиях, Жейел, Жозабад та мейрамға арнап леуіліктерге бес мың тоқты мен бес жүз мүйізді ірі қара мал атады.

¹⁰Мейрамдық ғибадатқа осындай дайындық жасалды. Патшаның нұсқауына сай діни қызметкерлер өз орындарында, леуіліктер де топтары бойынша әзір тұрды. ¹¹Тоқтылар құрбандыққа шалынды. Діни қызметкерлер қанын құрбандық үстеліне бүркіп, леуіліктер терілерін сыдырды. ¹²Олар Мұсаның кітабында жазылған нұсқау бойынша Жаратқан Иеге арнап құрбандыққа шалынып, өртелетін малды рулардың әр әулетіне* үлестірді. Мүйізді ірі қарамен де осылай істеді. ¹³Құдайдың ережесіне сәйкес* Құтқарылу мейрамының құрбандықтарын отқа қуырды. Ал Жаратқан Иеге бағышталған құрбандықтардың етін үлкенді-кішілі қазандарда асып, тездетіп халыққа үлестіріп отырды. ¹⁴Мұны бітіргеннен кейін леуіліктер өздері және діни қызметкерлер үшін мейрам асын дайындады. Себебі діни қызметкерлер, Харонның ұрпақтары, түгелдей өртелетін құрбандықтарды және өзге құрбандықтардың майлы бөліктерін қас қарайғанға дейін өртеумен болды. Сондықтан да леуіліктер өздерімен қатар оларға да қамқорлық жасады.

*¹² Яки: отбасылар топтарына.

*¹³ Мысыр. шығу 12:1-12.

¹⁵ Асафтан тараған леуілік әнші-күйшілер ежелде өздері үшін Дәуіт патша, Асаф, Хеман және патша жанындағы Едутун пайғамбар белгілеген орындарында тұрды. Күллі қақпалардағы күзетшілерге қызметтерінен сұранып кетудің қажеті болмады. Леуілік бауырластары оларға да Құтқарылу мейрамының асын дайындап қойған еді. ¹⁶ Осылайша сол күні Жаратқан Иеге арналған ғибадат рәсімдері түгелдей орындалды. Жосия патшаның бұйрығына сәйкес, халық Құтқарылу мейрамын тойлады да, шалынып, өртелетін құрбандықтарын Тәңір Иенің құрбандық үстелінде ұсынды.

¹⁷ Сол жерде болған күллі ираилдіктер Құтқарылу мейрамын мерекелеп, оған жалғастыра жеті күн бойы Ашымаған нан мейрамын да өткізді.* ¹⁸ Ираилдіктердің Құтқарылу мейрамын осылай тойлауы Самуил пайғамбардың заманынан бері болмаған еді. Оған Жосия патша, діни қызметкерлер, леуіліктер, бүкіл Яхуданың және сонда болған солтүстік Ираилдің халқы әрі Иерусалимнің тұрғындарының барлығы бірігіп қатысты. Ираилдің ешбір патшасы бұрын-соңды Жосия патша іспетті Құтқарылу мейрамын бұлай тойлаған емес. ¹⁹ Осы Құтқарылу мейрамы Жосияның патшалық құруының он сегізінші жылында өтті.

Өз бетімен соғысқа аттанған патшаның қаза табуы

²⁰ Жосия ғибадатхананы осылай қалпына келтіргеннен кейін, Мысыр патшасы Нехо* Евфрат өзенінің бойындағы Қархеміс қаласына қарай (Бабыл әскерімен) соғысқа шықты. Жосия оған қарсы аттанып, жолын бөгемек болды. ²¹ Нехо Жосияға елшілерін жіберіп, мынадай хабарын жеткізді: «Ей, Яхуда патшасы! Менде не жұмысың бар? Бүгін саған қарсы емес, өзіммен соғысып жүрген патша әулетіне қарсы аттандым. Құдай маған тездетуге бұйырды. Өзіме жар болып отырған Құдайға қарсы шығуыңды доғар! Егер тілін алмасаң, Ол көзіңді құртады!»

²² Бірақ Жосия алған бетінен қайтпай, перғауынмен соғысуға дайындалды. Ешкім танымасын деп, өзі қарапайым киініп алды. Осылай ол Құдайдың Нехо арқылы жеткізген бұйрығына құлақ

*¹⁷ Мысыр. шығу 12:15-18.

*²⁰ Нехо (яки Нехо) перғауын б.з.д. 609-594 жж. Мысырда патшалық құрды.

аспай, Мегіддо қаласының маңындағы жазықта перғауынмен ұрысқа кірісті.

²³ Сол жерде Жосияға садақшылардың оғы тиіп, ол нөкерлеріне: «Мені шайқастан алып шығындар, қатты жараландым!» — деп бұйырды. ²⁴ Олар патшаны соғыс күймесінен дайын тұрған өзге күймесіне отырғызып, Иерусалимге алып барды. Жосия сонда қайтыс болып, сүйегі ата-бабаларының бір қабіріне қойылды. Бүкіл Яхуда мен Иерусалимнің халқы оны жоқтап, аза тұтты.

²⁵ Еремия пайғамбар Жосия туралы жоқтау жырларын шығарды. Осы күнге дейін әншілер соларды айтып, Жосия марқұмды жоқтайды. Бұл жырларды орындау Израилде дәстүрге айналды. Олар Жоқтау жырларының жинағына енді.

²⁶ Жосияның патшалық құруының басқа оқиғалары, оның Жаратқан Иенің Таурат заңына сәйкес* жасаған адал істерінің ²⁷ бәрі де басынан аяғына дейін Израил мен Яхуда патшаларының жазбасында баяндалған.

36 ¹ Яхуда елінің халқы Жосияның ұлы Жоғахазды әкесінің орнына Иерусалимде патша етіп тағайындады.

Құдай халқының жер аударылуы

² Таққа отырғанда жасы жиырма үште болған Жоғахаз Иерусалимде үш ай патшалық құрды. ³ Мысыр патшасы оны тақтан түсіріп, Яхуда еліне жүз атбасындай күміс, бір атбасындай алтын* мөлшерінде алым-салық салды. ⁴ Жоғахаздың орнына ағасы Елиәкімді патша етіп, атын Елиәкімнен Ехойәкім деп өзгертті. Ал Жоғахаздың өзін Нехо патша Мысырға алып кетті.

⁵ Таққа отырғанда Ехойәкім жиырма бес жаста еді. Ол Иерусалимде он бір жыл патшалық құрып, Құдай Иесінің көз алдында зұлым істер жасады. ⁶ Бабыл патшасы Набуходоносор Ехой әкімге қарсы соғыс ашып, оны қола шынжырлармен кісендеп, Бабылға айдап алып кетті. ⁷ Оның үстіне Набуходоносор Жаратқан Иенің киелі үйінен бұйымдарды еліне алып кетіп, өз ғибадатханасында* сақтап қойды.

*²⁶ Яки: Жаратқан Иенің тағылымына сәйкес.

*³ Шамамен үш жарым тонна күміс пен отыз килограмм алтын.

*⁷ Немесе: сарайында.

⁸Ехойәкімнің патшалық құруының басқа оқиғалары, оның жексұрын қылықтары мен басына түскен жайттары* Израил мен Яхуда патшаларының жазбасында баяндалған. Оның ұлы Ехониях** орнын басып, патша болды.

⁹Таққа отырғанда жасы он сегізде болған Ехониях Иерусалимде үш ай он күн патшалық құрды. Ехониях Жаратқан Иенің көз алдында зұлым істер жасады. ¹⁰Жыл басы, наурызда, Набуходоносор патша жауынгерлерін жіберіп, Ехониях патшаны Бабылға алдыртты. Әскер Ехонияхпен бірге Жаратқан Иенің киелі үйіндегі бағалы бұйымдарды да ала кетті. Оның орнына ағасы* Седекияны Яхуда мен Иерусалимнің үстінен патша етіп қойды.

¹¹Таққа отырғанда жиырма бірде болған Седекия Иерусалимде он бір жыл патшалық құрды. ¹²Седекия Жаратқан Иенің көз алдында зұлым істер жасады. Тәңір Иенің хабарын жеткізген Еремия пайғамбардың сөздерін елемей, ¹³өзіне Құдайдың атымен ант ішкізген Набуходоносор патшаға қарсы көтерілді. Тоң мойын қыңыр болып, жүрегін қасарыстырған Седекия Израилдің сиынатын Құдай Иесіне қайта бет бұрудан бас тартты. ¹⁴Оның үстіне діни қызметкерлердің күллі басшылары* мен халық та барған сайын Құдайға опасыздық жасап, басқа ұлттардың бүкіл жексұрын қылықтарын қайталады. Олар тіпті Жаратқан Иенің Иерусалимдегі Өзіне бағыштаған киелі үйін арамдауға дейін барды!

¹⁵Ата-бабалары сиынған Құдай Ие Өзінің таңдап алған халқына және жер бетіндегі тұрағына жаны ашып, қайта-қайта хабаршыларын жіберіп, оларға ескертіп келген еді. ¹⁶Алайда олар Құдайдың хабаршыларын мазақ қылып, сөздеріне күліп, пайғамбарларын келемеждей берді. Ақыр соңында Жаратқан Ие өз халқына әбден қаһарланды. Оларды енді аман қалдырудың* ешбір шарасы қалмады.

¹⁷Құдай таңдаған халқына қарсы Бабылдың халдейлік патшасын* аттандырды. Ол семсерінің жүзімен елдің таңдау-

*8 Немесе: мен ол туралы табылған куәліктер.

**8 Оның есімі Ехойәкін деп те айтылатын.

*10 Туған ағасы емес, әкесінің бауыры (Патша. 4-ж. 24:17).

*14 Немесе: Иуданың басшылары — діни қызметкерлер.

*16 Яки: Оларды енді сауықтырудың (7:14).

*17 Парсы шығанағының жағалауын мекендеген халдей халқының әміршісі Набуходоносор б.з.д. 605-562 жж. Бабыл патшалығына билік жүргізді.

лыларын киелі үйдің өзінде өлтіріп, жас-кәрі демей, еркек болсын, әйел болсын, ешкімді аямай, халықтың көбін қырып тастады. Құдай олардың барлығын Бабыл патшасының қолына бере салған еді. ¹⁸ Шетелдік патша Құдайдың киелі үйіндегі үлкенді-кішілі жиһаздар мен бұйымдардың бәрін, әрі ондағы қазынаны, сонымен қатар патша мен әміршілерінің қазыналарын түгелдей Бабылға алып кетті. ¹⁹ Жауынгерлер Құдайдың киелі үйіне от қойып, өртеп, Иерусалим қамалының қабырғаларын қиратып тастады. Қаладағы күллі сарайларды да өртеп, ондағы құнды нәрселердің барлығын құртты.

²⁰ Шетелдік патша семсерінен аман қалғандарды Бабылға жер аударды. Олар парсы патшалығы күшейген кезге дейін Бабыл патшасы мен оның ұлдарының құлдығында жүрді. ²¹ Сол кезде елдің топырағы жетпіс жыл бойы тынығып жатты. Бұл, халықтың немқұрайды қарап, өткізбеген жетіжылдық демалыс жылдарының* орнын толтырды. Жаратқан Иенің Еремия пайғамбар арқылы алдын ала айтқаны осылайша орындалды.

Уәделі елге қайтуға берілген рұқсат

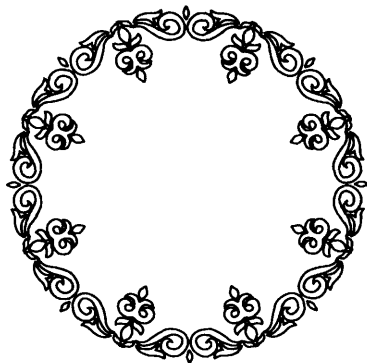
²² Кирдің* парсы патшалығына билік құруының алғашқы жылы Жаратқан Ие оған ықпал жасап, патшалығының күллі аймақтарына жарлық шығартып, хат та жазғызып жібертті. Бұл, Жаратқан Иенің Еремия арқылы алдын ала айтқан сөзінің жүзеге асуы үшін болды. Хатта былай делінді:

²³ «Парсы патшасы Кирдің бұйрығы мынау: Көктің Құдайы Жаратқан Ие маған жер бетіндегі барлық патшалықтарды тапсырды. Ол мені Яһуда еліндегі Иерусалим қаласында Өзіне арнап киелі үй салуға тағайындады. Араларыңдағы кім Оның халқына жатса, сол еліне қайтып барсын! Құдай Иесі оған жар болсын!»

*21 Леуілік. 25:4-7.

*22 Күрос деп те аталған Кир б.з.д. 559-530 жж. парсы патшалығына билік жүргізді.

ЗАБУР

Забур — Құдай сөзінің ерекше мәнерлі бөлімі. «Өнер алды қызыл тіл» делінгендей, Жаратқан Ие адамзатқа Өзінің ізгі еркін білдіру үшін Өзі пайғамбарларға сыйлаған ақындық пен шешендік дарындарын да пайдалануды жөн көрді.

Забур сөзінің түпкі мағынасы «мадақтау жырлары». Бұл атау Құдайдың Киелі Рухының жетелеуімен пайда болған осы жазбалар жиынтығының үлкен бөлігін құрайтын «Забур жырларына» қатысты. Ондағы жырлар мен мінажаттардың көпшілігін атақты Дәуіт пайғамбар шығарған.

«Нақыл сөздерде» даналығы бүкіл әлемге мәлім Дәуіт ұлы Сүлеймен патша және басқа да ұлағатты ұстаздар келер ұрпақтарға арнап дана өмір сүру жайындағы нұсқауларын берген. «Уағыздаушы» жазбасында Сүлеймен өмір сүрудің терең мағынасын талқыласа, «Таңдаулы әндерінде» сүйіспеншілікті әдемілеп суреттеп, дәріптейді.

Қолыңыздағы осы басылым «Забур жырлары» мен «Нақыл сөздердің» таңдамалы жиынтығын қамтиды. Құдай Тағаланың ежелдегі ата-бабаларға ашып көрсеткендері бүгінгі замандағы біз үшін де назар аударып, тәлім алуға тұрарлық дүниелер.

Забур жырлары

Жазбалар туралы мәлімет

Забур жырларының жазбаларында ежелгі заманнан жеткен, рухани күш-қуаты керемет мадақтау жырлары, мінажаттар мен тәлім сөздері сақталған. Оларды біздің жыл санауымыздан 1000 жыл бұрын өмір сүрген, Құдайдың Киелі Рухы дарыған Дәуіт пайғамбар және басқа да қасиетті адамдар шығарған. Бұлар жаратылыстағы кереметтерге, Құдай Тағаланың сүйіспеншілігі мен қамқорлығына таң-тамаша болып, ерен ұлылығы, шексіз рақымы мен жарылқауы үшін Жаратқан Иеге шын жүректен шүкірлік пен мақтау айтты. Сондай-ақ, өздерінің мұқтаждықтары мен қайғы-қасіреттерін және жауларының зорлық-зомбылығына деген наразылықтарын білдіріп отырды.

Түпнұсқа мәтіндерді жазғандар Құдай Рухының жетелеуімен сол ел мәдениетіндегі шешендік өнердің түрлі тәсілдерін ұтымды қолданып өздерінің ой-пікірлері мен арман-тілектерін, қуаныштары мен қорқыныштарын барынша келісті етіп бейнеледі. Мысалы, қайталау әдісінде екі жолда бір ой-пікір өзара ұқсас сөздермен суреттеледі. Берілген ойдың мағынасын тереңдетіп, кеңейту үшін екінші жол бірінші жолдың аздап қана өзгерген түрі болып келеді. Сонымен қатар ақындар көптеген салыстырулар, ауыспалы сөз тіркестері мен басқа да шешендік әдістерін үлкен шеберлікпен пайдаланған.

Осы аудармада түпнұсқа мәтіндерінің өнерлік күшін мүмкіндігінше айқын беру көзделді. Сонымен қатар түпнұсқа мазмұнын да барынша ұқыпты сақтап, оны бүгінгі оқырмандарға анық та түсінікті ету қажет болды.

Түпнұсқадағы жүз елу Забур жыры ежелде бес жазбада жинақталған. Жырлардың көбінде сөздерін жазғандардың аты-жөні берілген. Кейбір жырлардың кіріспесінде Дәуіт пайғамбардың басынан өткен оқиғаларға сілтеме жасалған.

Басқа кейбіреулері патшаның таққа отыру рәсiмiнде немесе өзге де белгiлi жайттарда айтылатын.

Кейiнiрек Иса Мәсiх пен Оның шәкiрттерi Забур жырларынан үзiндiлер келтiрiп, қолданып жүрдi. Мәсiх жолымен жүрген қауымдар да бұл жырларды ерте кезден бастап-ақ Құдайға сиынып, Оған ғибадат еткенде айтып, қуаныш не жұбаныш тауып, қуат алып келедi. Осы басылымда жүз елу жырдың көпке мәлiм отыз бiрi берiлiп отыр.

Бiрiншi жазба

1

Беташар жыр

¹ Құдайсыздар кеңесiне бармайтын,
Күнәкарлар жолыменен жүрмейтiн,
Мазактаушылармен бiрге отырмайтын,*

² Қайта, Тәңiр заңына қуанатын,*
Күнi-түнi сол туралы ойланатын
Әрбiр адам қандай бақытты!

³ Ол мерзiмiнде жемiсiн беретiн,
Жапырақтары еш кеуiп сембейтiн,
Су жағасындағы ағашқа ұқсайды:
Не iстесе де, табыссыз қалмайды.

⁴ Ал құдайсыздарда бұлай болмайды:
Олар жел ұшырған қабыққа ұқсайды,

⁵ Құдай сотында ақтала алмайды,
Әдiлдер қауымында орны болмайды.

⁶ Әдiлдiң қамын Жаратқан ойлайды,
Ал құдайсыздың iзi де қалмайды.

Аумин.

*1 Яки: Әрi қасиеттi атаулыны мазактаушылармен бiрге отырмайтын.

*2 Яки: Жаратқан Иенiң тәлiмiнен рақат табатын.

2

*Құдайға және Оның таңдаған
патшасына мойынсұну*

- ¹ Неге халықтар жатыр бас көтеріп,
Ұлттар іске аспайтын жоспар құрып?
- ² Тәңір мен Оның қойған патшасына*
Әлемнің патшалары қарсы тұрып,
Әкімдер кеңесіп жатыр былай деп:
- ³ «Бізге салған шынжырларын сындырып,
Бұғауларынан құтылайық лақтырып!»
- ⁴ Көкте тағында отырған Тәңір күледі,
Ойларын Жаратқан жай келекелейді.
- ⁵ Содан ашулана зекіп, тіл қатады,
Қаһар шашып, зәрулерін ұшырады:
- ⁶ Өзім Киелі тауым Сионда
Тағайындағанмын осы патшамды!»
- ⁷ Жар салайын Жаратқанның жарлығын:
«Рухани ұлымсың, — деді Ол маған.
— Өзіңді (патшалыққа тағайындап)
Мен бүгінгі күн Әке болдым саған.*
- ⁸ Менен сұра, иелігіңе сенің
Халықтарды мәңгілікке беремін.
Шартарапты қол астыңа өткіземін.
- ⁹ Сен оларға қатаң билік жүргізесің,*
Құмыраны лақтырып сындырғандай,
Қиқарлықтарын тас-талқан етесің».
- ¹⁰ Енді, патшалар, ақылға келіндер,
Әлемнің билері, шындықты ұғындар!
- ¹¹ Тәңір Иені терең қастерлендер,
Қуана қызмет етіп бой ұрындар,
Нәм қалтырап, күнәдан шошынындар!

*2 Немесе: Оған май жағу рәсімі жасап тағайындаған кісісіне.
Түсіндірмедегі «Май жағу рәсімін» қараңыз.

*7 Немесе: Бүгін саған (рухани жағынан) Әке болдым. (Мұнда патша Құдайдың жер бетіндегі уәкілі ретінде билік жүргізгендіктен Оның рухани ұлы деп аталатын: Патша. 2-ж. 7:14.)

*9 Немесе: Оларды темір аса таяғыңмен бағатын боласың. (Аса таяқ патша билігінің белгісі болатын, ал патша өз халқын баққан бақташы іспетті бейнеленетін.)

¹² Ұлының аяғын сүйіп бағыныңдар!*
 Әйтпесе Ол кәрленіп, көздеріңді құртпақ,
 Ашуы лезде жалындай лауламақ,
 Ал Оған сенгендер бақытты болмақ!

Аумин.

3

Қуғындалған адамның Құдайға сиынуы

¹ (Өз ұлы Абесаломнан қашып жүрген кезінде*
 Дәуіт пайғамбардың Құдайға арнаған жыры.)

² Уа, Тәңір Ием, жауларым сонша көбейді,
 Көп кісі маған қарсы көтерілді,

³ Жұрт: «Мынаны Құдай құтқармайды» деп,
 Жан-дүниемді қатты күйзелтеді.

⁴ Ал, Тәңір, алдымдағы қалқаным Сенсің,
 Даңққа бөлеп, беделімді көтересің.

⁵ Жаратқанға дауыстап жалынамын,
 Ол жауап беред киелі тауынан.*

⁶ Орныма жатып, бейқам ұйықтаймын,
 Содан оянып, тұрамын қайтадан.
 Себебі мені қорғайды Жаратқан!

⁷ Мен қорықпаймын өзіме жан-жақтан
 Қарсы шыққан мыңдаған жауларымнан.

⁸ Тәңір, көтеріліп қарсы тұра гөр,
 Құдай Ием, мені құтқара гөр!
 Сен жағынан ұрып күллі жауларымды
 Күшінен айырасың сол зұлымдарды.*

⁹ Уа, Жаратқан, Құтқарушымыз Сенсің,
 Батанды төге гөр халқыңа Өзіңнің!

Аумин.

*¹² Немесе: Рухани ұлын шын жүректен дәріптеңдер! (Сол заманда патшаның аяғын сүю оған бағынуды білдіретін.)

*¹ Патша. 2-ж. 15:13-20.

*⁵ Киелі тау: Иерусалим қаласында Дәуіт пайғамбардың заманында Құдайға бағышталған киелі шатыр тұрғызылып, кейін киелі үй (ғибадатхана) салынған Сион төбесі.

*⁸ Немесе: Сен бар жауларымды жағынан ұра, сол зұлымдардың тістерін қағып тастайсың.

4

*Жәбірленген адамға Құдай берген
жан тыныштығы*

¹ (Ән-күйді басқарушыға арналған, ішекті аспаптардың сүйемелдеуімен айтылатын, Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.)

² Уа, Құдай, мені ақтаушы Өзіңсің,*
Сиынғанымда Сен құлақ сала гөр!
Мені қысымшылықтан азат еттің,
Қазір де рақыммен құлақ түре гөр!

³ Әй, пенделер, сендер абыройымды
Қашанғы қорлап төге бермексіңдер?
Бос сөз бен бос істерді жақсы көріп,
Қашанғы өтірікке ермексіңдер?

⁴ Біліңдер: әділді таңдады Тәңірім,
Жалбарынсам, құлақ асады Ием.

⁵ Ашуланғанда күнә жасамаңдар,
Төсекте ойланып-толғаныңдар,
Жүрек түкпірін тексеріп, тынығыңдар!

⁶ Тәңірге лайық сый-тарту арнаңдар,
Оған сенім артып, мойынсұныңдар!

⁷ «Кім бізге жақсылық жасар?» деп сұрап,
Күдіктер келтіреді көп кісілер.
Уа, Жаратқан, жылы шыраймен қарап,
Бет-жүзіңнің нұрын бізге төге гөр!

⁸ Молайса нан менен жүзім шырыны,
Саған сенбейтіндер масаттанады.
Менің жүрегімді Өзің қуанттың,
Әлдеқайда зор шаттыққа кенелттің!

⁹ Уа, Жаратқан мен төсегіме жатып
Ұйықтаймын енді қаннен-қаперсіз,
Өйткені Өзің маған бердің сыйлап
Тыныш өмірді еш қауіп-қатерсіз!

Аумин.

*2 Немесе: Әділ Құдайым Сенсің.

8

Жаратқан Иени мадақтау жыры

¹ (Эн-күйдү баскарушыга арналган, гаттык жетигеннің* сүйемелдеуімен айтылатын, Дәуіт пайгамбар сөзін жазган жыр.)

² Уа, Жаратқан Тәңір, Иеміз біздің,
Бүкіл дүниеде есімің Сенің
Бәрінен де даңқты, неткен айбынды!

Көктен биік мерейінді өсірдің.

³ Балалардың, тіпті бүлдіршіндердің
Аузымен Өзінді дәріптетесің.
Дұшпандарыңа бола солай істеп,
Қас жауынды, кекшілді үндетпейсің.

⁴ Сенің қолыңнан шыққан аспаныңа,
Өзің орнатқан ай мен жұлдыздарға
Назар аударған әрбір уақытымда
Мынадай сұрақтар туады ойымда:

⁵ Өзің ескеретіндей адам сонша кім,
Сен қамқорлайтындай адам баласы кім?

⁶ Оны көктегілерден* сәл төмен қойдың,
Даңқ пен құрметті оған тәждей сыйладың.

⁷ Қолыңнан шыққан бар жаратылысқа
Сен адам баласын билеуші еттің,
Бәрін де оған бағындырып бердің:*

⁸ Күллі ұсақты-ірілі малды да,
Даладағы жабайы аңдарды да,

⁹ Самғаған құс пен судағы балықты,
Теңіз ағыстарымен жүзгендерді
Табыстадың Сен оның қол астына.

¹⁰ Уа, Жаратқан Тәңір, Иеміз біздің,
Бүкіл дүниеде есімің Сенің
Бәрінен де даңқты, неткен айбынды!

Аумин.

*1 Яки: ішекті аспаптың.

*6 Яки: періштелерден. Немесе: Құдайдан.

*7 Немесе: оған аяқ асты қылып бердің (Жаратылыс. баст. 1:28).

15

*Игілік атаулының бастауы —
Құдайға деген сенім*

(Дәуіт пайғамбардың айтқан мінажаты.)

¹ Уа, Құдайым, сақтай гөр Өзің мені,
Баспанам етемін мен жалғыз Сені!

² Тәңірге былай деймін: «Сен Иемсің,
Сенен бөлек жоқ ешбір игілігім!»*

³ Ұлы жандар — Саған бағышталғандар,
Маған өте ұнайды елде олар.*

⁴ Ал бөтен тәңірлер жолын қуғандар —
Қасіретке көп ұшырамақ олар.
Құрбандықтарына мен қатыспаймын,
Тәңір аттарын аузыма да алмаймын!

⁵ Уа, Ием, маған жар болып келесің,*
Жарылқап мені, амандық бересің** —
Тағдырым қауіпсіз қолыңда Сенің.

⁶ Тамаша — маған тиген үлесім,
Сондай ұнатам ғажайып мұрамды.*

⁷ Даңқтаймын ақыл сыйлаған Тәңірді,
Ар-ұжданым да түнде ескертеді.

⁸ Ықылас-ниетім әрдайым Иемде,
Оң жағымда маған жар боп келеді:
Жағдайым шайқалмайды ешбір кезде.

⁹ Содан жүрегім шаттыққа толады,
Мәз-мейрам боп тілімнен бал тамады,
Саған сенгенімнен тәнім тыншиды.

*2 Немесе: «Менің ешқандай игілігім Сенің алдыңа жете алмайды».

*3 Немесе: Жер бетіндегі қасиетті әрі ғажап адамдарыңды қатты сағынамын.

*5 Немесе: Жаратқан Ие — үлесіме тиген мұрам. (Ежелде уәделі елге қоныстанған халықтың әрбір отбасына жер үлестірілгендей, әр сенуші де Құдаймен тығыз қарым-қатынасын өзінің рухани үлесі және мұрасы деп санай алады.)

**5 Немесе: менің тостағаным. (Үй иесінің қонағына дәмді сусын ұсынатыны сияқты Құдай да сенушілерге рақымын, амандық пен жарылқауын сыйлайды).

*6 Мұра: осында — Құдаймен тығыз қарым-қатынасты және содан шығатын барлық игілікті (Заң. қайтал. 18:2).

¹⁰ О дүниеге қимайсың жанымды,
 «Қасиеттіңнің* тәнін де шірітпейсің.
¹¹ Шын өмір жолын маған көрсетесің,
 Көз алдында қуанышқа бөлейсің,
 Оң жағыңда мәңгі игілік бересің.
 Аумин.

18

Бүкіл әлемнің Құдайдың ұлылығын мадақтауы

¹ (Ән-күйді басқарушыға арналған,
 Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.)
² Құдайдың салтанатты ұлылығын
 Аспан әлемі ашық паш етеді,
 Оның қолының керемет істерін
 Ауа кеңістігі де көрсетеді,
³ Осыларды күн сайын жариялап,
 Түнде де бұл білімді мәлімдейді.
⁴ Сол «үндерін естімеген» бір тіл де,
 Ешқандай ұлт та қалмайтын болады.*
⁵ «Үндері» бар шартарапқа жайылып,
 «Сөздері» жер шетіне таралады.
 Құдай күнге аспанда орнын балаған,
⁶ Күйеу жігіттей бөлмесінен шыққан,
 Күннің жүзі де қуана нұрланад,
 Ол жүйріктей жарысуға шаттанад.
⁷ Көкжиектің бір шетінен күн шығып,
 Келесі шетіне өтіп айналып,
 Ештеңе де қызуынан тыс қалмайд.
⁸ Кемелді — Тәңірдің тағылымдары,*
 Жан дүниені олар жаңартады.
 Иенің ережелері шынайы,
 Олар наданды да дана қылады.
⁹ Әрі әділ — Тәңірдің бұйрықтары,
 Олар жүрекке қуаныш құяды.
 Тәңір өсиеттері сондай нұрлы
 Көзді ашады да жарқыратады.

*¹⁰ Яки: Өзіңе бағышталғанның.

*⁴ Немесе: Оларда тіл де жоқ, сөз бен үн де жоқ.

*⁸ Яки: Тәңірдің тәлімі. Немесе: Тәңірдің Таурат заңы.

¹⁰ Мойынсұна қастерлеу Жаратқанды —
Осы таза ниет мәңгі қалады.

Тәңір Иенің шешімдері шынайы,
Барлығы мүлтіксіз де әділетті.

¹¹ Алтыннан, саф алтыннан да олар құнды,
Тіл үйірген таза балдан да тәтті.

¹² Бұлардан пендең ескерту алады,
Бәрін ұстанғанды зор сый тосады.

¹³ Кім байқайды өз теріс қылықтарын?
Тазарта гөр, Ием, құпия күнәмнан,

¹⁴ Сақтай гөр әдейі күнә жасаудан,
Жамандық жүргізбесін билік маған!
Сонда көз алдында мінсіз боламын,
Ауыр күнелардан да аулақ тұрамын.

¹⁵ Лайым менің аузымдағы сөздерім
Әрі жан дүниемдегі ойларым
Ұнамды болсын Саған, о, Тәңірім,
Сенсің жартастай мықты Қорғанышым
Һәм Құтқарушым, уа, Жаратқан Ием!

Аумин.

21

*Азап шеккен жанның Құдайға жалбарынып,
Оны мадақтауы*

¹ (Ән-күйді басқарушыға арналған, «Таң атқандағы жәрдем»^{*}
әуенімен айтылатын, Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.)

² О, Құдайым, Құдайым!

Сен мені неге жалғыз қалдырдың,
Қиналған даусыма құлақ та салмай,
Құтқарудан неге тым алшақсың?

³ Құдайым, күндіз шақырсам, естімейсің.
Түнде де айқайлап, тыным таппаймын.

⁴ Ал Өзің киелісің, Израил халқын
Сені мақтайтын тағыңда отырасың.

⁵ Ата-бабамыз Өзіңе иланып,
Сөзіңе сенді, Сен де азат еттің;

^{*1} Немесе: «Таң атқандағы марал».

⁶Саған сиынып, олар құтқарылды,*
Өзіңе сеніп, ұятқа қалмады.

⁷Ал мен адам емес, құрт іспетті әлсізбін,
Жұрт ұрсып, елемейді мені халқым,

⁸Көргендердің бәрі келекелейді,
Басын шайқап, балағаттай береді:

⁹«Ол Жаратқанға сенім артқан екен,
Сол оны аман қалдырсын пәледен!
Егер Жаратқан разы болса оған,
Құтқарып алсын оны қиыншылықтан!»

¹⁰Ал мені ана құрсағынан Сен шығардың,
Жас кезімнен Өзіңе иландырдың,*

¹¹Туғаннан-ақ қолдауыңа мұқтажбын,
Өмір бойы Сенсің Құдайым менің!

¹²Енді алыстай көрме менен Өзің,
Себебі азап-бейнет қалды таяп,
Қол ұшын берерім жоқ мені аяп.

¹³Сүзеген бұқадай жау алды қоршап,
Башандықтардай* жан-жақтан қыспақтап,

¹⁴Ақырған арыстандай жемге құмартып,*
Аранын ашады, маған қарсы шығып.

¹⁵Күшім судай төгіліп, таусылды құрғап,
Сүйектерім буынынан қалды босап.
Кеудемде жүрегім балауыздай
Әбден балқып, елжіреп кетті босап.

¹⁶Қыш құмыраның сынығына ұқсап
Күшімнен айырылып қалдым курап,
Тілім қалды таңдайыма жабысып,
Өлім топырағына бердің мені қиып!*

¹⁷Төбеттердей жан-жақтан қыспақтады
Сол жауыздар, лек-легімен қоршап алып,
Аяқ-қолымды түйреп жаралады!

*⁶ Яғни: Құдай халқының ата-бабалары (Мысыр. шығу 2:23; 3:7; Ешуа 6:5; Билер 3:9; 4:3; 6:6; Патша. 1-ж. 17:11,45-50).

*¹⁰ Яки: Анамның төсін еміп жатқан кезімде-ақ.

*¹³ Мықтылығымен танымал болған башандық бұқалар осында сенушінің мықты жауларын бейнелейді (Езекиел 39:18).

*¹⁴ Немесе: олжасын паршалап.

*¹⁶ Жаратылыс. баст. 2:7; 3:19.

- 18 Сүйектерімді шыға алам санап,
Ал халық түр маған қадала қарап.
- 19 Жау жамылғымды бөлісіп алады,
Киімім үшін жеребе салады.
- 20 Уа, Ием, Сен Менен алшақтай көрме,
Күшім менің, тез келе гөр көмекке,
- 21 Өмірімді аман сақтап семсерден,
Құтқара гөр «төбеттердің» күшінен!
- 22 Құлақ сап, құтқара гөр «арыстанның
Араны» мен «мүйізінен бұқаның»!
- 23 Атыңды бауырларыма білдіремін,
Қауым жиынында Сені дәріптеймін:
- 24 Ей, Тәңірді қастерлеп бағынатындар,
Оны әрдайым мадақтай беріндер!
Ей, Жақыптың бүкіл үрім-бұтағы,
Иемізді ұдайы дәріптендер,
Иә, Израилдің бар ұрпақтары,
Тәңір Иені құрметтей беріндер:
- 25 Байғұстың азабын елемей кеткен жоқ,
Құдай одан бет-жүзін жасырған жоқ!
Қайта, құлақ салды шақырған даусына.
- 26 Сені мадақтаймын үлкен жиында,
Уәдемді орындап халқыңның алдында.*
- 27 Жарлылар мейрамдап, тойынады да.
Оған сиынғандар мақтайтын болсын —
Лайым жандарың аман-есен болсын!
- 28 Жер шетіндегілер мұны ескереді,
Олар да Жаратқан Иеге бет бұрып,
Бар басқа ұлт әулеттері бас иеді.
- 29 Себебі билік Жаратқанның қолында,
Ұлттардың Иесі Сол боп қалады да!
- 30 Жердің бар байлары тойына қатыспақ,
Оның аяғына жығылып сиынбақ,
О дүниеге аттанатұғындар —
Өмірі өткінші бүкіл адамдар
Оның алдында тізерлеп сиынбақ.*

*26 Яки: уәдемді орындап Сені терең қастерлеп мойынсұнатындар алдында.

*30 Ишая 45:23.

³¹ Келер ұрпақ та Оған қызмет етпек,
 Барлығы Тәңір туралы естімек,*
³² Содан Оның әділдігін дәріптеп,
 Жаңа туған халыққа да паш етпек.
 Себебі мұның бәрін Құдай жасаған!

Аумин.

22

Жақсы Бағушы

(Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.)

¹ Жаратқан Ием — менің Бағушым,
 Мен еш нәрседен де тарықпаймын.

² Ол мені жасыл жайлауға жаяды,
 Тұнық суға жетелеп апарады.

³ Тәңірім жаныма күш дарытады.
 Есімі «Қасиетті» болғандықтан,
 Мен сенімімді артамын да Оған:
 Ол мені тура жолмен жетелейді.

⁴ Қап-қараңғы шатқалда* жүрсем де мен,
 Қорықпаймын ешбір қауіп-қатерден,
 Себебі Өзің менің қасымдасың,
 Жігер беред таяғың мен сойылың.

⁵ Сен маған дастарқан жаясың
 Көз алдында дұшпандарымның,
 Мені құрметпен қарсы алып,
 Тостағанды толтыра құясың.*

⁶ Жақсылық пен мейірімділік
 Үлесім болады өмірлік,
 Жаратқан Иенің үйінде
 Мен қала беремін мәңгілік.

Аумин.

*³¹ Немесе: Тәңір Иенің атымен аталмақ.

*⁴ Немесе: Өлім қаупі төніп тұрған шатқалмен.

*⁵ Немесе: маған дастарқан жайып, басыма иісмай жағып, тостағанымды ернеулетіп толтырып бересің.

31

Күнәсы кешірілген бақытты!

(Дәуіт пайғамбар сөзін жазған насихат жыры.)

¹ «Әділетсіз істері кешірілген,
Барлық күнәларынан ақталған
Әркім қандай бақытты!

² Иеміз мойнына кінә артпаған,
Оны алдағысы да келмеген
Әрбір кісі бақытты!

³ Күнәмды айтқым келмеп еді,
Сонда аяқ-қолым сырқырап,
Күні бойы жүрдім ыңқылдап.

⁴ Себебі күні-түні Сенің қолың
Зілдей болып үстімде жатты менің,
Сол кезде жаздың аптабы қуырған
Көк шөпке ұқсап солып қалдым мен.

⁵ Сонда Саған күнәмды ашық айттым,
Иеге кінәмды мойындаймын деп,
Әділетсіздігімді жасырмадым.
Сонда Сен барлық күнәмды кешірдің.

⁶ Сондықтан Саған адал боп жүргендер
Басына күн туғанда, мінажат етсін.
Топан су іспетті апат келсе де,
Ажалдан құтылады аман-есен.

⁷ Сен баспанамсың пәледен сақтайтын,
Құтқарылғанымға қуана ән саламын».

⁸ «Мен саған ақыл-кеңес беремін,
Жүретін жолыңды көрсетемін;
Сені көзімнен таса қылмай,
Әрдайым жетелеп жүремін.

⁹ Ақылсыз ат пен есектей қасарма,
Ауыздық, жүген саласың оларға
Әйтпесе бағынбай жүрер олар да».

¹⁰ «Құдайсыздың қайғы-қасіреті көп,
Кім Жаратқанға сенімін жүктесе,
Тәңірдің рақымы оны қоршамақ.

¹¹ Тәңірге қуаныңдар,
Әділдер, шаттаныңдар!
Шын жүректен адалдар,
Қуанып ән салыңдар!»

Аумин.

Екінші жазба

41

Құдайды аңсау

¹ (Қорахтың ұрпақтары сөзін жазған,
әншілердің бастығына арналған насихат жыры.)

² Марал* мөлдір суды қалай аңсаса,
О, Құдай, жаным солай, Сені аңсайды.

³ Жаным шын Құдайды іздеп шөлікпейді,
Мен қашан Құдайыма бара аламын,
Қашан Оның алдында бола аламын?

⁴ Көздің жасын көл қылдым* күндіз-түні,
Себебі адамдар менен күні бойы:
«Құдайың қайда?» — деп сұрай береді.

⁵ Сырымды Саған ақтарған кезімде
Мынау менің есіме бірден түседі:
Мен көпшілікті жетелеген едім,
Құдайдың үйіне қарай өрледім,
Мейрамдаған топпен бірге сол жерде
Шат-шадыман болып шүкірлік еттім.

⁶ Жан дүнием, неге сен мұңаясың,
Бойымда аландап неге мазасызсың?
Жалғыз Құдайдан үмітінді үзбе!
Өйткені Құтқарушымды өзімнің —
Құдайымды мадақтаймын әлі де.

*2 Немесе: Бұғы.

*4 Немесе: Күні-түні (қатты қайғырып ораза ұстап) көздің жасын нәр қылдым (Забур жыр. 79:5-6; 101:9-10).

⁷ Мұңаяды ішімдегі жан дүние,
Мен Иордан жағасындағы елде,
Хермон, Мизар тауларының жерінде
Аңсап ойлайтын боламын Сені.

⁸ Сарқыраған суларың долданғанда
Ұласа береді тасқын тасқынға,*
Сенің бар суларың, толқындарың да
Мені басып, асып кетіп жатты да.

⁹ Күндіз Тәңірім рақым жасап маған,
Түнде Оны мақтап, жырлап шығамын,
Өзіме өмір берген Құдайыма
Мен мінажаттарымды бағыштаймын.

¹⁰ Маған жар болып келген Құдайдан:
«Неліктен Сен мені есіңнен шығардың?
Неліктен мен қысым көріп жауымнан,
Сонша қайғырып жүрмін?» — деп сұраймын.

¹¹ Дұшпандарымның мысқыл кекесіні
Жаныма менің қатты батады;
Себебі олар менен күні бойы:
«Құдайың қайда сенің?» — деп сұрайды.

¹² Жан дүнием, неге сен мұңаясың,
Бойымда аландап, неге мазасызсың?
Жалғыз Құдайдан үмітіңді үзбе!
Өйткені Құтқарушымды өзімнің —
Құдайымды мадақтаймын әлі де.

Аумин.

---

*8 Немесе: тұңғыық тұңғыыққа шақырады.

45

Құдай — берік қорғанымыз

¹ (Қорахтың ұрпақтары сөзін жазған жыр, бойжеткендер даңғырада ойнайтын ырғақпен айтылады, әншілердің бастығына арналған.)

² Құдай — біздің панамыз да күшіміз, Қиын кезде сенімді көмекшіміз.

³ Сол себептен біз уайымдап қорықпаймыз, Дүниенің астан-кестеңі шығып, Таулар теңіз тұңғиығына құласа да,

⁴ Теңіз долдана ақ көбік атқылап, Толқынынан тау сілкініп жатса да.

(Әлемнің Иесі жанымызда, Қорғанымыз — Жақып сиынған Құдай.)

⁵ Құдайдың тандап алған қаласына, Алла Тағаланың киелі үйіне Оның рақымы бұлақтың суындай Эрдайым нәр беріп қуантуда.

⁶ Құдай осы қаланың ортасында, Ешқашан қозғалмайды да сол қала, Құдай көмегін береді таң ата.

⁷ Халықтар абыржи толқып, Патшалардың тақтары шайқалады, Алла Тағаланың үні естіліп, Бүкіл жер беті балқып жоқ болады.

⁸ Әлемнің Иесі жанымызда, Қорғанымыз — Жақып сиынған Құдай.

⁹ Келіп көріндер Иенің істерін, Ол ойрандатты жаулардың жерлерін,

¹⁰ Дүниедегі соғыстарды тоқтатып, Садақ, найза атаулыны сындырып, Күймелерді қиратты отқа жағып.

¹¹ «Тынышталыңдар барлығың енді, Біліңдер Менің Құдай екенімді! Басқа халықтар Мені құрметтейді, Дүние жүзінде Мені қастерлейді».

¹² Әлемнің Иесі жанымызда, Қорғанымыз — Жақып сиынған Құдай!

Аумин.

50

Құдайдан кешірім сұрау

¹ (Ән-күйді басқарушыға арналған,
Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.

² Барсабиямен жақындасып күнәға батқан
Дәуітке Натан пайғамбар келгеннен кейін
айтылған мінажат.)*

³ Шексіз сүйіспеншілігіңе бола,
О, Құдайым, маған рақым ете гөр,
Мейірімнің молдығына бола
Қылмыстарымды өшіріп тастай гөр!

⁴ Мені әділетсіздігімнен арылтып,
Күнәларымнан түгел тазарта гөр!

⁵ Қылмыстарымды жақсы білемін де,
Күнәларым әрдайым түр есімде.

⁶ Сенің Әзіңе қарсы күнә жасап,
Көз алдында зұлымдық істедім де.
Осылайша әділ — Сенің айтқандарың
Мүлтіксіз де — шығарған үкімдерің.*

⁷ Мен күнәкар боп дүниеге келдім,
Құрсақта жатқанда-ақ күнәкар едім.*

⁸ Сен жүректің таза болуын қалайсың,
Жан дүниеме даналық та құясың.

⁹ Маған құрбандық қанын себелей гөр,*
Сонда көз алдында таза боламын,
Сен мені күнәмнан жуып-шая гөр,
Сонда қардан да аппақ тазарамын.

¹⁰ Шаттықты маған қайта естірте гөр,
Сен әлсіреткен денемді қуантып.

¹¹ Күнәларыма назар аудармай-ақ,
Бар қылмыстарымды өшіріп тастай гөр.

*2 Патша. 2-ж. 11; 12.

*6 Немесе: Сен айтқан үкіміңде әділеттісің, жүргізген сотыңда пәк тазасың.

*7 Адам ата мен Хауа ананың күнәкарлығы олардан тараған бүкіл адамзатқа мұра іспетті берілді (Жаратылыс. баст. 6:5; Рим. хат 5:12).

*9 Немесе: Діни қызметкердің исоп шөбінің бұтақшасын құрбандықтың қанына батырып алып, өкінген күнәкарға бүріккеніндей, Сен мені кешіріп, күнәдан арылта гөр! (Мысыр. шығу 12:22)

- 12 Уа, Құдайым, жүрегімді тазартып,
Рухымды берік қылып, жаңарта гөр.*
- 13 Қасыңнан мені қуып шыға көрме,
Киелі Рухыңды менен ала көрме,
- 14 Мені құтқарғаныңа қуантып тағы,
Сыйлай гөр азғырылмайтын, берік рухты.
- 15 Әділетсіздерге жолыңды нұсқайын,
Күнәкарлар Саған бұрмақ беттерін.
- 16 Қан төккен мені арылта гөр кінәмнан,
Сенсің ғой жалғыз Құтқарушы Құдайым.
Тіліммен әділдігіңді мадақтаймын.
- 17 Аузыма ерік бере гөр, Тәңір Ием,
Сені емін-еркін мақтап, дәріптейін.
- 18 Құрбандық шалуымды қаламай тұрсың,
Өртеу құрбандығын да ұнатпай тұрсың,
Әйтпесе оларды ұсынар да едім.
- 19 Ал Құдайға ұнамды сый, құрбандық —
Күнәсына шынымен өкінген рух,
Шын өкініп, бағынған жүрекке Сен
Теріс қарамайсың, уа, Құдай Ием.
- 20 Игі еркінмен Сионды* өркендете гөр,
Қамалын оның тағы тұрғыза гөр.
- 21 Сонда Саған ұнамды пәк тартулар
Шалынбақ, һәм өртелетін құрбандықтар,
Үстеліңе торпақтар да ұсынылмақ,
Сенің жолыңа солар бағышталмақ.
- Аумин.*

69

Душпандардан құтқаруды сұрап Құдайға сиыну

- 1 (Ән-күйді басқарушыға арналған,
Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.
Басындағы қиын жағдайын Құдайдың есіне салу.)
- 2 Уа, Құдай, құтқаруға асыға гөр,
Маған көмекке тездетіп келе гөр!

*12 Яки: Уа, Құдай, бойымда таза жүрек жаратып, денемдегі рухты әділ қылып жаңарта гөр.

*20 Яки: Иерусалим.

- ³ Көзімді құртпақ болған жауларымды
Абыржытып, ұятқа қалдыра гөр!
Маған пәле тілегендердің бәрі
Масқара болып қайтарылсын кері.
- ⁴ «Сауап болды, өзіне де сол керек!» —
Деп жатыр бұлар мені келекелеп.
Қара бет болып кетсін олар безіп!
- ⁵ Ал Саған сиынғандардың барлығы
Мақтасын Сені шаттыққа кенеліп,
Лайым сүйетіндер құтқаруынды
Дәріптеп жүрсін: «Құдайым даңқты!» деп.
- ⁶ Бірақ мен бейшара, жарлы кедеймін,
Уа, Құдай, маған тездетіп келе гөр!
Қолдаушым да Құтқарушым Өзіңсің,
Тәңір Ием, көп кешікпей жете гөр!
- Аумин.

Үшінші жазба

72

Қызғаныш пен күдіктен арылу

(Асаф сөзін жазған жыр.)

- ¹ Құдай Исраил үшін қандай игі,
Жүрегі пәктер үшін мейірімді!
- ² Ал мен тура жолдан тая жаздадым,
Тірегімнен айырылуға шақ қалдым.
- ³ Күнәкарлардың өркендеуін көріп,
Менмендерге қызғана қарай бердім.
- ⁴ Өмірінде шекпейді олар азапты,
Денсаулығы мықты әрі қуатты.
- ⁵ Өзгелердей көрмейді ауыртпалықты,
Басқалардай жемейді олар соққыны.
- ⁶ Содан моншақтай тағып ап мақтанышты,
Киімдей жамылған зорлық-зомбылықты,
- ⁷ Тым семіздіктен көздерін май басқан,
Арамдық пиғылдары асып-тасқан.

- ⁸ Бәрін қорлап, өсектеп жамандайды,
Пандана зәбір-жапа жоспарлайды.*
- ⁹ Ауызбен көкті иеленгенсиді,
Тілмен жерге де билік еткенсиді.
- ¹⁰ Сондықтан халық оларға бет бұрып,
Айтқандарын тындайды құштарланып:*
- ¹¹ «Құдай қайдан білсін? — деп сол зұлымдар
Мақтанады: — Хақ Тағала ма хабардар?»
- ¹² Осы арам пиғылдылар бейқам боп,
Байыған үстіне байи түседі.
- ¹³ Әлде бекерге жүрегімді пәк сақтап,
Қолымды күнәдан таза ұстадым ба?!
- ¹⁴ Сонда да күн ұзағына қиналып,
Таң атысымен түсем азабыма!*
- ¹⁵ Ал егер мен солай сөйлеймін десем,
Халқынды алдап, опасыздық жасар ем.*
- ¹⁶ Мұның бәрін ақылға сап көргенімде
Көзім жетті аса қиын екеніне.
- ¹⁷ Соңында Құдайдың үйіне кірдім,
Ақыры солармен не боларын білдім:
- ¹⁸ Зұлымдарды тайғақ жолға түсіресің,
Биіктен құлатып, жойып жібересің.
- ¹⁹ Олар күтпеген жерден талқандалады,
Зәрулері ұша қорқып, жоғалады,
- ²⁰ Уа, Ием, көтерілсең, олар ғайып болады,
Оянғанда жоқ болатын түс сияқты.
- ²¹ Жүрегім, бірақ, қызғаныштан күйді,
Жан дүнием шүбәдан налып ренжіді.
- ²² Сонда санасыз надан болып қалдым,
Көз алдында ақылсыз хайуандай болдым.
- ²³ Алайда әрдайым қасыңда боламын,
Сен мені оң қолымнан ұстап қолдайсың.

*8 Немесе: Пандықтан адамдарды зорлық жасаймыз деп қорқытады.

*10 Немесе: Сондықтан Құдай халқы оларға бұрылып, суды тостағандап ішеді (яки: өздеріне айтқандарын екі етпейді).

*14 Немесе: Сен мені таң атқан сайын жазалайсың.

*15 Немесе: (Рухани) балаларыңды адастырып, теріс жолға салар едім.

- 24 Ақыл-кеңесіңмен мені жетелеп,
Соңында ұлылықпен қабылдайсың.
- 25 Өзіңнен басқа кімім бар еді көкте?
Өзге ештеңе аңсамаймын жерде де!
- 26 Денем әлсіреп, жаным шаршағанмен,
Уа, Құдай, мәңгілік жар* боласың Сен,
Жүрегімнің тірегі бола бересің.
- 27 Қырылады алшақтағандар Өзіңнен,
Безіп кеткендердің бәрін жоясың Сен.
- 28 Құдайға жақын болғаным қандай игі!*
- Баспанам еттім Жаратушы Иемді,
Жариялайын деп күллі істерінді.
- Аумин.

Төртінші жазба

89

Мәңгілік Құдай және өткінші пенде

- ¹ (Құдайдың адамы Мұсаның айтқан мінажаты.)
- ² Ием, атам заманнан бері* Өзің
Баспанамыз біздің болып келесің.
- ³ Жаратылмай-ақ жер мен бүкіл әлем,
Таулар жаралмас бұрын бар боп келген,
Мәңгі тірі болатын Құдайсың Сен!
- ⁴ «Қайт, адам баласы!» деп қана айтсаң,
Пендені топыраққа айналдырасың.*
- ⁵ Ал бір мың жылдық Сенің көз алдында
Өте шыққан күн тәрізді қып-қысқа,
Я түнгі күзеттей шектеулі ғана.
- ⁶ Сен лезде-ақ алып кетесің пендені,
Ол бір көрініп, жоқ болар түс секілді,
Яки далада өскен шөп іспетті:

*26 Немесе: мәңгілік несібем.

*28 Немесе: Құдай алдына барып, Оған сиыну мен үшін қандай игі!

*2 Яки: Қожайыным, ұрпақтан ұрпаққа.

*4 Яки: топыраққа (Жаратылыс. баст. 2:7; 3:19).

Таң ата шықса да көгеріп,

Кешке қарай қурап қалады семіп.

⁷ Осылай біз жоқ боламыз ашуыңнан,
Зәреміз ұшады Сенің қаһарыңнан.

⁸ Сен күнәларымызды қойдың алдыңа,
Нұрыңда айқын құпияларымыз да.

⁹ Өмір бойы бізге қаһарың төнеді,
Жылдарымыз күрсініспен бітеді.*

¹⁰ Ғұмырымыз жетпіс жасқа созылар,
Күш-қуат жетсе, мүмкін, сексен болар,
Осы аралық шегеміз бейнет-азап,
Ақыры ғайып боламыз, ғұмыр зырлап.

¹¹ Қаһарыңның күшін кім түсінеді?

Соған сай қастерлеу қажет Өзіңді.

¹² Үйрете гөр ғұмырды есептеуді,
Даналық содан ұяласын жүрекке.

¹³ Қашан райыңнан қайтасың, уа, Тәңір?
Пенделеріңе шапағат тигізе гөр,

¹⁴ Ертеңгісін рақымыңа кенелте бер,*
Әндетіп шаттанайық күллі күндер.

¹⁵ Өткерген ауыр күндерімізге сай
Тәңір бізді шаттыққа кенелте гөр,
Азап шеккен көп жылдарымызға сай,
Бұдан былай қуанышқа бөлей гөр.

¹⁶ Лайым пенделеріңе, уа, Иеміз,
Керемет істерінді көрсете гөр,
Біздің ұрпақтарымызға да әр кез
Шексіз ұлылығыңды паш ете гөр!

¹⁷ Құдай Иеміз, бізге риза бола көрсін,
Қолға алған ісімізді оңғара көрсін,
Я, Құдай, ісімізді жарылқай гөр!

Аумин.

*⁹ Немесе: Жылдарымыз бір күрсіністей тез өте шығады.

*¹⁴ Немесе: бізді қанағат ете бер.

90

Құдайдың қанаты астында

- ¹ Алла Тағаланың панасында тұрған адам,
Қүдіреттінің саясынан табады тыным.
- ² Мен Жаратқан Иеге былай дейтін болам:
«Құтылатын баспанам менің әрі қорғаным!
Құдайым, Саған шынымен сенімімді артам!»
- ³ Алла Тағала сені зұлымның тұзағынан,
Я ажалды* ауру-жарадан сақтайды аман.
- ⁴ Сені Өзінің «қанатымен» жауып алады,
Осылай өмірің қауіп-қатерсіз болады,
Қорғаның әрі қалқаның — Оның ақиқаты.
- ⁵ Түнде сен қара түнек қорқыныштан,
Күндіз қорықпайсың жау оқтарынан,
- ⁶ Сескенбейсің түнгі індет-аурудан,
Һәм тал түсте басыңа төнген апаттан.
- ⁷ Қасында мындағандар қаза тапса,
Оң жағыңда он мындап қырылғанда,
Саған зақым жақындай алмайды да.
- ⁸ Тек болып жатқанды көріп тұрасың,
Зұлымдардың жазаланғанын байқайсың.
- ⁹ Сен Тәңірге сенім артып келесің,
Алла Тағаланы панаң етесің,
- ¹⁰ Басыңа енді жамандық түспейді,
Үйіңе ешбір апат та төнбейді.
- ¹¹ Періштелеріне Ол сен туралы бұйрық береді:
Қай жолмен жүрсең де, олар сені күзетіп жүреді,
- ¹² Сен аяғыңды тасқа соғып алмауың үшін
Қолдарына көтеріп олар сені алып жүреді.
- ¹³ Жас арыстан* мен оқжыланды аяғыңмен таптайсың,
Үлкен арыстан мен абжыланды** да жаншып тастайсың.
- ¹⁴ Себебі Тәңір Ие былай деген:
«Өзімді сүйгенді Мен құтқарамын,
Өзімді мойындағанды қорғаймын.

*3 Яки: өлтіретін індеттен.

*13 Немесе: Сұр жылан.

**13 Немесе: айдаһарды.

¹⁵ Маған сиынғанында құлақ асып,
 Азап шеккен кезінде жар боламын,
 Аман сақтап, сый-құрметке бөлеймін.
¹⁶ Ғұмырын ұзақ қылып риза етіп,*
 Құтқаруымды оған сыйлап беремін».

Аумин.

94

*Жаратқан Иені дәріптеп,
 Оған мойынсұнуға шақыру*

¹ Келіңдер, Жаратқан Иеге арнап
 Әндетейік қуана-қуана жырлап,
 Жартастай мықты Құтқарушымызға
 Сиына берейік қатты дауыстап!

² Бәріміз Тәңірдің алдына барып,
 Ризашылығымызды білдірейік,
 Ән-күймен де Оған мақтау айтып,
 Даңқын Оның асыра берейік!

³ Себебі Жаратқан Ие — Ұлы Құдай дағы,
 Тәңір, пір атаулыдан* әлдеқайда жоғары!

⁴ Бәрі Оның қолында: жердің тұңғиықтары,
 Әрі меншігі де Оның — зәулім тау шыңдары,

⁵ Теңіз де Тәңірдікі — Өзі соны жаратқан,
 Және құрлықтың бәрі Оның қолынан шыққан!

⁶ Келіңдер, тағзым етейік Иемізге иіліп,
 Жаратушымыз Тәңір алдында тізе бүгіп!

⁷ Себебі Өзі — біздің бірден-бір Құдайымыз,

Ал біз — Оның бағып жүрген меншікті халқымыз,
 Әрі қамқорындағы отары сияқтымыз.

Ал бүгін Оның даусын естісеңдер,

⁸ Мерібада істегендерің іспетті

Қасарыстырмандар жүректеріңді:

*¹⁶ Немесе: Өмір-бақи рухани игілікке бөлеп, құтқаруымды оған ашық көрсетемін.

*³ Яки: Ол барлық жалған «тәңірлерден».

Ежелде айдалада жүрген кезде
 Масадағы* бас көтергендеріндей,
 Қайтадан солай істемендер енді!
⁹Сол жерде ата-бабаларың сендердің
 Көріп жүрсе де керемет істерімді,
 Еркінсіп сынап жүрді төзімімді.

¹⁰Бұл ұрпаққа қырық жыл ашуландым,
 Сонымен былай деп қорытқан едім:
 Жүрек қалаулары теріс бағытта,
 Олар қабылдамады тағылымымды.*

¹¹Қаһарланып ант еттім Мен сондықтан:
 «Тыныштық сыйлау үшін Мен дайындаған
 Елге кірмейді олар енді ешқашан!»

Аумин.

99

Алғыс жыр

¹Бар әлем, жырландар Иенді дауыстап,
²Тәңірге қызмет етіндер шаттанып,
 Келіндер алдына қуана әндетіп,
³Мойындандар Оны Құдайымыз деп:
 Бізді жаратты Ол, меншікті үмбетіміз,
 Ізгі шопандай бағатын халқымыз.

⁴Оның гибадатханасына барып,
 Алғыс жыр айтындар қақпасынан өтіп,
 Иені мақтандар алаңына кіріп,*
 Шүкірлік етіндер есімін дәріптеп!

⁵Себебі Тәңір Ие мейірімді,
 Мәңгілік шапағатын тигізеді.
 Тәңір ұрпақтан ұрпаққа біздерге
 Сенімділігін көрсете береді.

Аумин.

*8 Меріба деген жер атының мағынасы — «Ұрсу», ал Масанікі — «Еркінсіп сынау» (Мысыр. шығу 17:7).

*10 Яки: Менің тәлімімді. Немесе: Менің оларды жүргізбек жолдарымды.

*4 Бұл жерде гибадатхана қақпасы және алаңы сөз болып тұр.

102

Құдайдың рақымы туралы жыр

(Дәуіт пайғамбар сөзін жазған.)

¹ Жан-тәніммен Жаратқан Иені мадақтаймын,
Шын жүректен қасиетті атын ардақтаймын.*

² Жан-тәніммен Жаратқан Иені мадақтаймын,
Маған көп жақсылық жасағанын ұмытпаймын.

³ Ол бар күнеларымды кешіріп,
Дерттерімнің бәрін сауықтырады,

⁴ Өлімнен жанымды аман қалдырып,
Рақымы мен мейірімін сыйлайды,

⁵ Тілегімді жақсылықпен қанағат қып,
Қырандай мені қайта түлетеді.

⁶ Тәңір жәбір көргендердің барлығына
Әділдік жеткізіп, мүддесін қорғайды.

⁷ Ақиқат жолдарын танытып Мұсаға,
Керемет жасады Исраил халқына.

⁸ Жаратқан — мейірімді де рақымды,
Асқан шыдамды әрі қайырымды.

⁹ Ол бізді ұдайы айыптамайды,
Мәңгі-бақи кек те сақтамайды,

¹⁰ Бізді күнәмызға қарап жазаламайды,
Жаман ісіміздің есесін қайтармайды.

¹¹ Аспан жерден қанша жоғары болса,
Жаратқанның Өзін сыйлағандарға*
Жаудыратын рақымы да сонша мол!

¹² Шығыс батыстан қашық болғаны сияқты,
Күнәмызды бізден шексіз қашықтатты.

¹³ Әкенің сәбиіне жаны ашығанындай
Иеміз де Өзін қастерлегендерге
Дәл сондай жанашырлық танытады.

¹⁴ Неден жаратылды, соны біледі,
Топырақтан екеніміз Оның есінде.

*1 Немесе: О жаным, Жаратқан Иені, ал ішімдегінің бәрі де Оның қасиетті атын мадақта!

*11 Немесе: Өзінен қорыққандарға (13,17-аяттарда да солай).

¹⁵ Адамның өмірі көк шөп секілді,
Даладағы гүл тәрізді гүлдейді:

¹⁶ Соғып өтсе ыстық жел,
Жоқ болады сол гүлің,
Тұрған жерінен оның
Таба алмайсың ізін де.

¹⁷ Ал Өзін терең қастерлегендерге
Жаратқанның рақымы мәңгі жаумақ,

¹⁸ Өзімен келісімін бүзбайтын,
Бұйрықтарын есінде сақтайтын,
Солар бойынша жүріп-тұратын
Адамның келер ұрпақтарына да
Құдайдың әділдігі жетіп тұрады.

¹⁹ Жаратқан көкте орнатты өз тағын,
Оның Патшалығы билейді барлығын.

²⁰ Иенің сөзіне құлақ салатын,
Оның айтқанын іске асыратын
Құдіреті күшті періштелері,
Жаратқан Иеге мақтау айтыңдар!

²¹ Тәңір Иенің еркін орындайтын
Қызметшілері, көктегі топтары,
Жаратқан Иеге мақтау айтыңдар!

²² Тәңір Иенің билігі астында
Жүретін барлық жаратқандары,
Жаратқан Иеге мақтау айтыңдар!

Жан-тәніммен Жаратқан Иені мадақтаймын!

Аумин.

Бесінші жазба

109 *Жаратқан Иенің тағайындаған патшасы*

(Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.)

¹ Жаратқан Ие менің иеме былай деді:
«Мен сенің жауларыңды табаныңның астына
Салып бергенімше өзің отыр оң жағымда!»

² Тәңір Сионнан билігінді құрғызады сенің,*
Енді жауларыңа да үстемдік жүргізесің.

³ Сен патшалық құрған күні бағынады халқың.*
Туғаннан-ақ киелі салтанат жамыласың,
Күн сайын таң ата жаңаратын шық іспетті
Сен де ұдайы жасара түсетін боласың.**

⁴ Жаратқан былай деп ант берген еді,
Онысын ешқашан да өзгертпейді:
«Мәліксадықтай* діни қызметкерсің,
Мәңгі сондай боп қала да бересің!»

⁵ Жаратқан Ие сенің оң жағыңда тұрады,
Қаһарланған күні патшаларды жоқ қылады.

⁶ Халықтарды соттап, көп адамдарын жояды,
Бүкіл билеушілерін талқандайтын болады.

⁷ Патша жолшыбай бұлақтан сусындап алады,
Еңсесін көтеріп, жеңімпаз болып шығады.

Аумин.

116 *Халықтарды Құдайды мадақтауға шақыру*

Тәңірді дәріптендер, барлық ұлттар!
Оны мадақтаңдар, күллі халықтар!
Ол орасан мейірімін танытады,
Бізге мәңгі-бақи адал болады,
Мадақтаңдар Жаратқан Иемізді!

Аумин.

*2 Немесе: Аса таяғыңмен (яғни қолыңдағы өкімет белгісімен) Жаратқан Ие саған Иерусалимнен тысқары да билік жүргіздіреді.

*3 Немесе: Шайқасқа шыққан (яки күш-қуатқа ие болған) күнінде әскерін саған еруге дайын тұр.

**3 Немесе: Жас жігіттерің қасыңа жиналады.

*4 Жаратылыс. баст. 14:18.

118

Құдай сөзіне ризалық

- 1* Пәк таза да тура жолмен жүріп,
Тәңірдің тәліміне бағынғандар бақытты!**
- 2 Иеміздің ережелерін ұстанып,
Шын жүректен Оған бет бұрғандар бақытты!
- 3 Олар әділетсіздік істемейді,
Тек Құдай жолымен ғана жүреді.
- 4 Сен бұлжытпай орындауымыз үшін
Өз бұйрықтарыңды шығарған едің.
- 5 Сенің жарлықтарыңа бағынып мен
Жүре берсем, шіркін, тура жолыңмен!
- 6 Сонда ден қойып бар өсиеттеріңе,
Ешқашан масқара болмас та едім.
- 7 Әділ шешімдеріңді үйренгенде
Сені дәріптеймін таза жүрекпен.
- 8 Мен жарлықтарыңды ұстана берем,
Жалғыз қалдыра көрме мені мүлдем.
- 9 Жас жігіт қалай таза жолмен жүре алады?
Сөзіңе бағынып соны істей алады.
- 10 Шын жүректен Саған бет бұрып келем,
Тайдыра көрме мені өсиеттеріңнен.
- 11 Күнә жасамау үшін Саған қарсы
Жүрегіме сақтадым айтқандарыңды.
- 12 Сені мақтайтын болам, уа, Жаратқан
Үйрете гөр жарлықтарыңды маған.
- 13 Бар шешімдеріңді Өзің шығарған
Мен дауыстап айтып та отырамын.
- 14 Жұрттың қуанғанындай мол байлыққа,
Мен ережелеріңмен жүрем шаттана.*

*1 Түпнұсқадағы сегіз аяттан топтастырылған жыр шумақтарының әрбір аятының алғашқы сөзі бірдей әріппен басталған. Бұл әріптер әліппенің ретімен орналасқан, мысалы алғашқы сегіз аят «а» әрпімен басталса, келесісі «ә»-мен басталған, т.с.с. Алайда аудармада мұны солай етіп беру, әрине, мүмкін емес.

**1 Яки: Жаратқан Иенің Таурат заңына (яки тағылымына) сай жүретіндер жарылқанады!

*14 Немесе: Мен ережелеріңнің жолымен жүріп, барлық байлыққа шаттанғандай қуанамын.

- 15 Бұйрықтарың туралы толғанамын,
Жолыңа Сенің мұқият ден қоямын.
- 16 Жарлықтарыңды қуана орындаймын,
Сөздеріңді ешқашан ұмытпаймын.
- 17 Уа, Ием, мейіріңді көрсете гөр маған,
Сонда аман боп, сөзіңді сақтай аламын.*
- 18 Рухани көзімді аша гөр менің,
Тәліміңнен кереметтер көрейін.
- 19 Бұ дүниеде жат жерлік кірмедеймін.
Өсиеттеріңді жасыра көрме менен.
- 20 Шешімдеріңді үйренуді сағынып,
Жаным әрдайым шөлікпейді зарығып.
- 21 Сөгіп ескертесің тәккаппарларды,
Өсиеттеріңнен тайып, қарғалғандарды.
- 22 Масқара мен қорлықты алып тастай гөр менен,
Ережелеріңді ұстанып жүремін мен.
- 23 Әкімдер жиналып, мені өсектегенмен,
Жарлықтарың жайлы толғанам, уа, Ием.
- 24 Ережелеріңнен рақат табамын,
Олар ұдайы ақыл береді маған.
- 25 Ажал аузында жанымның жатқаны-ай,
Аман сақтай гөр берген уәдеңе сай!*
- 26 Жүрген жолдарымды айтып бергенімде
Өзің құлақ асып, жауап бердің де,
Жарлықтарыңды енді үйрете гөр маған.
- 27 Ұқтырсаң бұйрықтарыңның мағынасын,
Керемет істерің туралы толғанамын.
- 28 Жаныма қайғы батып, шаршап-шалдыққам,
Уәдеңе сәйкес күш сыйлай гөр маған.
- 29 Тәліміңді* маған сыйлап рақымменен,
Жалғандық жолын аулақтата гөр менен.
- 30 Ақиқат жолын мен таңдап алдым да,
Шешімдеріңді ұстаймын көз алдымда.
- 31 Берік ұстанамын ережелеріңді,
Ием, қалдыра көрме ұятқа мені.

*17 Немесе: Қызметшіңе мейірім көрсете гөр, сонда рухани өмір сүріп,
берген сөзіңді ұстанатын боламын.

*25 Немесе: Күшімнен ада болып, шаң-тозаң арасында жерде жатырмын, өз
сөзіңмен мені жаңарта гөр!

*29 Немесе: Таурат заңыңды.

- 32 Менің жүрегімді азат еттің Сен,
Жүремін өсиеттеріңнің жолымен.
- 33 Ием, көрсете гөр жарлықтарыңның жолын,
Оны соңына дейін ұстанамын.
- 34 Түсінік сыйлай гөр, тәліміңе* бағынайын,
Оған шын жүректен мойынсұнатын болайын.
- 35 Жүргізе гөр мені өсиетіңнің жолымен,
Содан қуаныш тауып келемін мен.
- 36 Жанымды пайдакүнемдікке емес,
Ережелеріңе құштар ете гөр.
- 37 Бос нәрселерге назарымды түсірмей,
Өз жолыңда өмірімді жаңарта гөр.*
- 38 Ием, орындай гөр маған берген сөзіңді,
Сені терең қастерлесін содан бәрі.
- 39 Менен әкете гөр үрейлі масқараны,
Себебі шешімдерің сондай жақсы!
- 40 Тілеймін бұйрықтарыңа бағынуды,
Жаңарта гөр әділдігіңмен жанымды.
- 41 Ием, маған рақымыңды түсіре гөр,
Берген сөзіңе сай мені құтқара гөр.
- 42 Сонда сөккенге жауап бере алам,
Сенің сөзіңе сенімімді артам.
- 43 Шындық сөзін алып қойма аузымнан,
Шешімдеріңе сенімімді артам,
- 44 Тәлімінді мен бұлжытпай ұстанам,*
Әрдайым оны орындайтын болам.
- 45 Жүрісім де болады емін-еркін,
Себебі мен бұйрықтарыңа бет бұрам.
- 46 Патшалар алдында ереженді айтам,
Сонда ешқандай қаймықпайтын болам.
- 47 Өсиеттеріңді қатты ұнатам,
Олардан жұбаныш пен рақат табам.
- 48 Өсиеттеріңді сүйіп, қабылдаймын,*
Жарлықтарыңа үңіліп толғанамын.

---

*34 Немесе: Таурат заңыңа.

*37 Немесе: Көзіме құр әбігерді көрсетпей, берген сөзіңе сай маған рухани өмірінді дарыта гөр (Жохан 10:10).

*44 Яки: Өзің берген Таурат заңыңа бағынамын.

*48 Немесе: Өсиеттеріңді сүйіп, қол созып қабылдаймын.

- 49 Сөзіңді ескере гөр пендеңе берген,
Соған үміт артуымды қалайсың Сен.
- 50 Сенің сөзің мені жандандырады,*
Бұл мені жапа шеккенде жұбатады.
- 51 Паң жандар мені мазақтай бергенмен,
Тағылымыңнан* тайып кетпедім мен.
- 52 Ежелгі шешімдеріңді еске аламын,
Уа, Ием, содан жұбаныш табамын.
- 53 Тағылымыңнан безген зұлымдарды
Көргенімде ашу кернейді бойымды.
- 54 Жат жерлік болып тұрған жақтарда мен
Сенің жарлықтарыңды жырлап жүремін.
- 55 Түнде атыңды есіме салып, уа, Ием,
Сенің тәліміңді ұдайы ұстанам,*
- 56 Бұл менің берік әдетіме* айналды:
Іске асырам берген бұйрықтарыңды.
- 57 Сөздеріңді сақтаймын деп уәде бердім,
Осы болсын өз үлесім,* уа, Тәңірім.
- 58 Шын жүректен сиынып келемін саған:
Уәдеңе сай рақымды бола гөр маған.
- 59 Жүрген жолдарыма түңіле толғандым,
Ережелеріңмен жүруге бел будым.
- 60 Өсиеттеріңді тез орындап,
Кешеуілдеткен жоқпын жалтақтап.
- 61 Зұлымдар шырмады айналамды,
Ал мен ұмытпадым тәліміңді.
- 62 Сені әділ шешімдеріңе бола
Дәріптеймін, тұрып түн ортасында
- 63 Мен Сені терең қастерлегендердің,
Бұйрықтарыңды ұстанғандардың
Барлығымен де жақын жолдаспын.
- 64 Жер мейіріміңе толы, о, Жаратқан,
Жарлықтарыңды үйрете гөр маған.

*50 Немесе: Сенің уәдең маған шынайы өмір сыйлайды.

*51 Немесе: Таурат заңыңнан (яки Тәліміңнен).

*55 Яки: Сенің Таурат заңыңа (яки тағылымыңа) бағынамын.

*56 Немесе: үлесіме (яки несібеме).

*57 Немесе: Менің «үлесім» (яки шынайы игіліктерімнің көзі) Сенсің (15:5-6; 73:25-26).

- 65 Сен сөзінде тұрып, уа, Жаратқан,
Көп жақсылық жасап келесің маған.*
- 66 Мені үйрете гөр дұрыс түсінік пен білімге,
Себебі сенемін Сенің өсиеттеріңе.
- 67 Жапа шекпес бұрын адасып кеттім,
Ал енді сөзінді сақтап жүремін.
- 68 Ізгісің Сен, істейсің игі істерді,
Үйрете гөр маған ережелерінді.
- 69 Тәккаппарлар тақса да маған жалғандарын,
Мен шын жүректен бұйрықтарыңа бағынамын.
- 70 Жүрегі солардың қасарысқан,
Сезімнен мүлдем құр қалған,
Ал мен болсам, қуаныш пен рақат
Табамын Сенің тағылымыңнан.*
- 71 Үйренуім үшін Сенің жарлықтарыңды
Пәлеге тап болғаным игі болды.
- 72 Мыңдаған алтын-күміс ақшалардан
Аузыңнан шыққан тәлім қымбат маған!
- 73 Сенің қолың мені жаратып қалыптастырды,
Түсінік сыйлап, үйрете гөр өсиеттеріңді.
- 74 Сені қастерлейтіндер мені көргенде қуансын,
Себебі Сенің сөзіңе сенімімді артамын.
- 75 Сенің шешімдеріңнің әділдігін білем,
Мені жазалағаның да әділ, уа, Ием.
- 76 Пендеңе берген уәдеңе сай мейірің
Маған ұдайы жұбаныш бола берсін.
- 77 Рақымың түсіп, мен аман болайын,
Тағылымыңнан қуаныш табайын.*
- 78 Мені себепсіз езген паңдар ұялсын,
Ал мен бұйрықтарың туралы толғанамын.
- 79 Қастерлеп Сені, ережелерінді білетін
Кісілер маған бет бұрып, тәлім берсе, шіркін!
- 80 Масқара болмауым үшін жүрегім
Жарлықтарыңа адал бола берсін!
- 81 Құтқаруыңды аңсап шаршап келемін,
Бірақ Сенің сөзіңе үміттенемін.

---

*65 Немесе: Маған жақсылық жасай гөр.

*70 Немесе: мен жұбаныш пен рақат табамын Таурат заңыңнан.

*77 Немесе: мен шынайы өмірге ие болайын, Таурат заңыңнан
(яки тәліміңнен) жұбаныш пен рақат табамын.

- 82 «Мені қашан жұбатасың?» деп зарығып,
Көзім талды сөзіңнің іске асуын күтіп.*
- 83 Түтінге қақталған торсықтай мен
Еш нәрсеге жарамсыз көрінгенмен,
Шығармадым жарлықтарыңды есімнен.
- 84 Ием, қанша уақыт тосуға тиіспін —
Мені қудалағандарды қашан соттайсың?
- 85 Тәкаппарлар тағылымыңа қарсы
Көптеп әділетсіздік жасайды,
Олар мені құлату мақсатымен
Терең ор, шұңқырлар қазып қояды.
- 86 Күллі өсиет атаулың — адал да ақиқат,
Жар бола гөр, жау артымнан нақақ қуады!
- 87 Олар мені аластай жаздады жерден,
Бірақ бұйрықтарыңнан безбедім мен.
- 88 Сақтауым үшін аузыңнан шыққан ережелеріңді
Рақымыңа сай нығайта гөр рухани өмірімді.*
- 89 Сенің айтқан сөздерің,* Жаратқан Ием,
Көкте тұр мәңгілікке бекітілген!
- 90 Күллі келер ұрпаққа адал боласың,
Жер бола береді, Сен оны орнаттың.*
- 91 Шешімдеріңе сай бұған дейін тұр* бәрі,
Бір Өзіңе барлығы да қызмет етеді.
- 92 Жұбаныш болмағанда тағылымың Сенің,
Мүшкіл халімде құрып кеткен болар едім.
- 93 Ешқашан ұмытпаймын бұйрықтарыңды,
Солар арқылы сақтайсың өмірімді.*
- 94 Құтқара гөр мені, Сенің қызметшіңмін,
Бұйрықтарыңа көңіл бөліп келемін.
- 95 Зұлымдар аңдып жүр мені құртуға,
Мен терең үңілемін жарлықтарыңа.
- 96 Әр кемелдіктің шегі бар екеніне көз жеткіздім,
Ал аясы шексіз берген өсиеттеріңнің!

*82 68:4; 118:123; Аббақұқ 2:3.

*88 Немесе: Берік мейіріңе сай мені жандандыра гөр.

*89 Яки: бұйрықтарың (Жаратылыс. баст. 1:3; Еврей. хат 11:3; 1:3).

*90 Жаратылыс. баст. 8:21-22; Матай 24:35.

*91 Немесе: Сенің барлық ережелерің бұған дейін күшінен шыққан жоқ.

*93 Немесе: Солар арқылы маған шынайы өмір сыйладың.

- ⁹⁷ Тағылымыңды Сенің сондай қатты сүйемін!
Күні бойы ол жайлы ойланып та жүремін.
- ⁹⁸ Өсиеттерің есімде мәңгі-бақи қалады,
Олар мені жауларымнан парасатты қылады.
- ⁹⁹ Ұстаздарымнан да данышпан болып алдым,
Себебі жарлықтарың туралы толғандым.
- ¹⁰⁰ Мен ақсақалдардан да бетер білгірмін,
Себебі бұйрықтарыңа бағынып келемін.
- ¹⁰¹ Сөздеріңе Сенің мен бас иемін,
Сол үшін теріс жолдан аулақ жүремін.*
- ¹⁰² Шешімдеріңнен Сенің тайып кетпеймін,
Өйткені Өзің маған тәлім бересің.
- ¹⁰³ Қандай тамаша Сенің сөзіңнің дәмі,
Ол тіпті тіл үйірген балдан да тәтті!
- ¹⁰⁴ Ақыл-кеңес табамын бұйрықтарыңнан,
Ал сондай жексұрын жалған жолдар маған!
- ¹⁰⁵ Қадамдарымды сөздерің жарқыратады,
Өмір жолыма шырақтай нұрын шашады.
- ¹⁰⁶ Ант еттім әділ шешімдеріңді сақтауға,
Сөзімде тұрып, сертімді орындаймын да.
- ¹⁰⁷ Тәңірім, тарығып, қиналып жүрмін мен,
Өмірімді сақтай* гөр өз сөздеріңмен!
- ¹⁰⁸ Аузымнан шыққан дәріптеуімді, уа, Ием,
Ерікті сый-тарту деп қабылдай гөр менен,
Сондай-ақ үйрете гөр шешімдеріңді Сен.
- ¹⁰⁹ Әрқашан дайынмын қиюға жанымды:
Есімнен шығармаймын тағылымыңды!*
- ¹¹⁰ Зұлымдар маған тор салып, тұзақ құрған,
Ал мен бас тартпадым бұйрықтарыңнан.
- ¹¹¹ Ережелеріңді қабылдадым мәңгі мұраға,
Жүрегімді кенелтеді олар қуанышқа.
- ¹¹² Ақырына дейін жарлықтарыңа
Будым мен белді бекем бағынуға.*

---

*101 Немесе: аяғымды әрбір теріс жолдан аулақ салып келемін.

*107 Немесе: жаңарта.

*109 Немесе: Менің жаныма ұдайы қауіп төнуде, ал Сенің Таурат заңыңды мен есімнен шығармаймын!

*112 Немесе: бағынуға жүрегімде шештім.

- 113 Жалтақтайтын жандарды* мен еш жақтырмаймын,
Ал Сенің тағылымыңды қатты ұнатамын!
- 114 Сен қорғанымсың, әрі қалқаным,
Сөзіңе мен сенімімді артамын.
- 115 Әділетсіздер, аулақ кетіндер қасымнан,
Мен Құдайымның өсиеттерін ұстанам!*
- 116 Тірі қалуым үшін мені қолдай гөр,
Берген уәдең бойынша нығайта гөр,
Үмітім Өзіңде: ұятқа қалмаймын!
- 117 Маған сүйеніш бола гөр аман қалуым үшін,
Сенің жарлықтарыңа ұдайы көңіл бөлемін.
- 118 Жарлықтарыңнан безгендердің бәрін құлатасың,
Құр бекершілік — айлалы қылықтары олардың.
- 119 Сен қоқыстай шығарасың жердің бар зұлымдарын
Сол себептен мен ережелеріңді ұнатамын.
- 120 Сенен қорқып тұр дірілдеп тұла бойым,
Шешімдеріңді елемеуден шошынам.
- 121 Қуғыншылар қолына түсіре көрме мені!
Жасап келемін мен әділ де дұрыс істерді.
- 122 Пенденді игілікке жеткізіп, қолдай гөр,
Тәкаппарлардың жәбірінен мені сақтай гөр!
- 123 Сенің әділ уәдеңнің іске асуын тосып,
Көзім талды мені құтқаруыңды аңсай күтіп.
- 124 Пендене рақымшылықпен қарай гөр,
Жарлықтарың жайлы тәлім бере гөр.
- 125 Қызметшіңмін, түсінік сыйлай гөр маған,
Сонда ережелеріңді ұғына алам.
- 126 Уа, Ием, шара қолданатын уақытың жетті:
Халайық тағылымыңа теріс қарап кетті!*
- 127 Ал мен Сенің өсиеттеріңді алтыннан
Артық көремін, әрі саф алтыннан!
- 128 Бар бұйрықтарыңды әділ деп санаймын,
Бүкіл бұрыс жолдарды да жақтырмаймын.
- 129 Таңғаларлық керемет — Сенің ережелерің,
Сондықтан да оларға шын жүректен көнемін.

*113 Яки: Екі жүзділерді (немесе: Адам шығарған зұлым ойларды)
жек көремін, ал Сен берген Таурат заңын сүйемін.

*115 Забур жыр. 1:1-2; Ефес. хат 5:11-12.

*126 Немесе: Жүрт Таурат заңынды бұза береді!

- 130 Мәнісі ашылғанда сөздерің нұрын шашады,
Білімсіздердің де санасын оятып ашады.
- 131 Аузын ашып, ауаға зәру болған кісідей
Шексіз құштармын мен Сенің өсиеттеріне.
- 132 Атынды қастерлеген өзгелерге істегеніндей,
Маған да көз қырыңды сап, көрсете гөр мейіріңді.
- 133 Қадамдарымды табанды ете гөр сөзіңмен,
Еш жамандық жүргізбесін маған өктемдігін!
- 134 Мені құтқара гөр адамдардың езгісінен,
Сонда бұйрықтарыңды сақтай аламын мен.
- 135 Уа, Ием, маған нұрын түсіріп бет-жүзіңнің,
Үйрете гөр Сен ережелеріңді Өзіңнің.
- 136 Көпшілік көнбегендіктен тағылымына,
Көз жасым менің көл болып ағылуда.
- 137 Уа, Жаратқан Ие, Сен әділсің,
Һәм әділетті күллі шешімдерің!
- 138 Әділдікпен әрі мүлтіксіз ақиқатпен
Ережелеріңді белгілеп бердің Сен.
- 139 Сөздеріңді менсінбейді дұшпандарым,
Соған қатты налып, шаршап-шалдығамын.
- 140 Уәделеріңнің шындығы іс жүзінде сыналған,
Уа, Ием, сондықтан да оларды қатты ұнатам.*
- 141 Жұртқа жек көрінішті, кішік болғаныммен,
Бас тартпаймын Сенің бұйрықтарыңнан мен.
- 142 Сенің әділдігің мәңгі-бақи хақ,
Әрі тағылымың нағыз ақиқат.*
- 143 Ауыртпалыққа ұшырап, қысылып та қалдым,
Ал өсиеттеріңнен жұбаныш пен рақат таптым.
- 144 Мәңгілік әділетті ережелерің Сенің,
Түсінік сыйлай гөр шын өмір сүруім үшін.*
- 145 Уа, Жаратқан, шын жүректен Саған сиынамын:
Құлақ сала гөр, жарлықтарыңа бағынамын.
- 146 Мені құтқара гөр деп Саған жалынамын,
Ережелеріңді ұстанатын боламын.
- 147 Таң атар-атпастан Сені көмекке шақырамын.
Сенің сөзіңе сүйеніп сенімімді артамын.

*140 Немесе: Сенің сөзің сондай пәк таза, пендең оны қатты сүйеді.

*142 Немесе: Және тағылымың (яки Таурат заңың) сүйенуге лайық.

*144 Немесе: шынайы өмірге ие болуым (яки қайтадан жандануым) үшін.

- 148 Сөзіңе терең үңілу мақсатында*
 Ұйқыдан бас тартамын таң алдында.
- 149 Уа, Ием, рақыммен үніме құлақ аса гөр,
 Әділдігіңе сай өмірімді нығайта гөр!*
- 150 Зұлым жоспарлар құрғандар таяп қалды маған,
 Олар алшақтап кетті Сенің тағылымыңнан.
- 151 Ал Жаратқан Ие, Сен маған жақынсың,
 Нағыз шындық — күллі өсиет атаулың.
- 152 Баяғыда-ақ мен өз ережелеріңнен
 Оларды мәңгі орнатқаныңды білген едім.
- 153 Құтқара гөр көңіл бөліп мүшкіл халіме менің,
 Есімнен шығармадым тағылымыңды Сенің.
- 154 Сен мені жақтап, мүддемді қорғай гөр,
 Уәдеңе сәйкес өмірімді сақтай гөр!
- 155 Құтқарылу тым алыс зұлымдардан,
 Елемей олар безеді жарлықтарыңнан.
- 156 Жаратқан Ие, ұлан-ғайыр — мейірімің Сенің,
 Нығайта гөр шешіміңе сай өмірімді менің.
- 157 Мені қудалауда жаулар сонша көптеген
 Ал мен бас тартпаймын ережелеріңнен.
- 158 Тура жолдан тайғандарды көргенде жиренемін,
 Себебі сақтамайды олар сөздеріңді Сенің.
- 159 Бұйрықтарыңды қалай сүйетініме қарап, Тәңірім,
 Рақымына бола нығайта гөр өмірімді менің.
- 160 Түп-тамырымен ақиқат Сенің сөздерің,
 Әділетті де мәңгілік әрбір шешімің.
- 161 Басшылар жазықсыз мені қудалайды,
 Ал жүрегім сөздеріңді қастерлеп қалтырайды.
- 162 Керемет олжаға тап болған адамдай
 Мен қуанам Сенің сөздеріңе сондай!
- 163 Жалғандықты жек көріп, одан жиренемін,
 Өзіңнің тағылымыңды қатты сүйемін!
- 164 Әділетті шешімдерің үшін Сенің
 Күніне жеті рет Сені дәріптеймін.*
- 165 Тағылымыңды сүйгендер тыныштыққа кенеледі,
 Олар ештеңеге сүрінбей, аман-есен жүреді.

*148 Яки: Сенің уәделерің туралы ойланып-толғану үшін.

*149 Яки: Шешімдеріңе сәйкес мені (рухани) жандандыра гөр!

*164 Яки: Сені ұдайы мадақтаймын.

- 166 Уа, Ием, өсиеттерінді іске асырамын,
Мені құтқарасың деп Саған сенім артамын.
- 167 Ережелерінді шын жүректен ұстанамын,
Өйткені оларды сондай қатты ұнатамын,
- 168 Өсиеттерің мен ережелеріңе мойынсұнам,
Сенің көз алдында менің барлық жүрген жолдарым.
- 169 Жалбарынған үнім құлағыңа жетсе екен,
Түсінік сыйлай гөр уәдеңе сай, уа, Ием.
- 170 Өзіңнің алдыға жетсін өтінішім менің,
Құтқара гөр мені берген сөзіңе сай Сенің.
- 171 Үйреткендіктен, Сен маған жарлықтарыңды,
Дәріптей берсін аузым ұдайы Өзінді.
- 172 Тілім сөздерінді дауыстап паш ете берсін,
Өйткені әділ күллі өсиеттерің Сенің.
- 173 Бұйрықтарыңды екі етпеуге белді бекем будым,
Құдіретті қолың маған көмектесе көрсін.
- 174 Тәңірім, мен құтқаруыңды аңсап тосамын,
Тағылымыңнан Сенің зор қуаныш табамын.*
- 175 Жаным аман қалып, Сені дәріптей берсін,
Шешімдерің тірек боп мені қолдай көрсін.
- 176 Мен жоғалған қойдай адасып келем,
Мені іздеп, қасыңа қайтара гөр, уа, Ием.
Өйткені өсиеттерінді есімнен шығармадым мен.

Аумин.

120 *Құдайға сиыну жыры және сапар бата*

(Киелі үйге қарай өрлеп бара жатқанда айтылатын жыр.)

- ¹ «Тауға көзді қадаймын:
Қайдан жәрдем келер? — деп.
- ² Көк пен жерді жаратқан
Тәңір Ием маған жар».
- ³ «Тайдырмайды Ол табаныңды,
Ұйықтамайды Қорғаушың,
- ⁴ Израилді Қолдап-қорғаушы
Қалғымайды да ұйықтамайды.

*174 Немесе: Сенің Таурат заңыңнан жұбаныш пен рақат табамын.

⁵ Қорғаушың — Жаратқан Ие,

Қасында саяң боп жүреді,

⁶ Күндіз күннің, түнде айдың

Тимесін деп сәулелері.

⁷ Жамандықтың барлығынан

Жаратқан Ие сені сақтайды,

Жаныңды Ол қорғап-қолдайды.

⁸ Бүгіннен бастап мәңгі-бақи

Иеміз қорғайтын болады

Барып-келу сапарыңды».

Аумин.

125

Уа, Жаратқан, қайтадан жарылқай гөр!

(Киелі үйге қарай өрлеп бара жатқанда айтылатын жыр.)

¹ Тәңір Ие игіліктерін Сионға

Қайтадан сыйлап берген уақытында*

Біздер түс көріп жатқан адамдай

Шат-шадыман көңіл күйде болдық та!

² Езуіміз жиылмады күлкіден,

Аузымыздан үзілмеді шаттық ән.

Басқа ұлт адамдары өзара былай десті:

«Бұларға Тәңір жасады керемет істі!»

³ Тәңір бізге керемет іс жасады шынында,

Сондықтан да біздер кенелдік зор қуанышқа!

⁴ Иен даладағы кеуіп қалған өзендерді

Сен лезде-ақ суға толтыратының іспетті,

Уа, Жаратқан Ие, игіліктерімізді

Біздерге қайтадан сыйлап бере гөр енді.

⁵ Көз жасын көл етіп еккендер егінін

Қуана әндетіп жинамақ өнімін:

⁶ Олар еңіреп жүріп тұқымдарын

Себеді егістік жерлеріне,

Кейін құшақтап ап астық бауларын

Қуана қайтады өз үйлеріне.

Аумин.

*1 Немесе: Жаратқан Ие Сионға тұтқындарын қайтарғанда.

126 *Жақсылық атаулының бастауы — Құдай*

(Киелі үйге қарай өрлеп бара жатқанда айтылатын, Сүлеймен сөзін жазған жыр.)

¹ Егер Тәңір үйдің құрылысын жарылқамаса,*
Құрылысшылардың еңбегі түгелдей зая.

Егер қаланы күзетпесе Жаратқан Ие,
Босқа тұрады онда қарауылшылар күзетте.

² Сендер бекерге ерте тұрып, кеш жатасындар,
Нандарыңды көп бейнет-мехнатпен табасындар.

Ал Тәңір Ие Өзінің таңдағандарына
Бейқам тыныштық сыйлайды жандарына.*

³ Ұлдар — игілік Жаратқан Иеден келген,
Балалар — Оның сыйы рақыммен берген.

⁴ Адамның жас кезінде туған балалары
Жебелері іспетті жауынгердің қолындағы.

⁵ «Қорамсақтарын» солармен толтырған
Кісілер қандай бақытты болған,

Қарсыластарымен биге барғанда*
Қалмайтын болады олар еш ұятқа.

Аумин.

130 *Құдайға сеніп тынышталу*

(Киелі үйге қарай өрлеп бара жатқанда айтылатын, Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.)

¹ Уа, Тәңір Ием, өр көкірек емеспін,
Пандана қарамайды көздерім менің,
Мен тым ұлы істермен шұғылданбаймын,
Шамам келмейтіндермен айналыспаймын,**

² Қайта, ризамын, жан дүнием тыныш та.

*1 Немесе: Тәңір Ие үйді салмаса. Яки: Жаратқан Ие үрім-бұтақты сыйламаса (127:3; Патша. 2-ж. 7:16,27,29).

*2 Немесе: Өзі сүйетіндеріне бейқам ұйқы сыйлайды (Жаратылыс. баст. 39:2-5,21-23; 49:25; Філіпі. хат 4:6-7).

*5 Яки: Олар қала қақпасының алдындағы алаңда қарсыластарымен билерге жүгінгенде.

**1 Немесе: Қол жеткізбес (қияли) мақсаттарға да ұмтылмаймын.

Бейқам жүр сәби* анасының қасында,
Жан дүнием де сол нәресте іспетті
Тыныш жатыр, бейқам менің бойымда.

³О, Израил халқы, бұдан былай мәңгі
Шын жүректен сеніңдер Жаратқан Иеге!
Аумин.

132

Құдай халқының ынтымақтастығы

(Киелі үйге қарай өрлеп бара жатқанда айтылатын,
Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.)

¹Бауырлардың ынтымақта тұрғандары
Қандай тамаша жарасымды!

²(Нарон Құдайдың қызметіне арналғанда)
Басына құйылған жұпар май тәрізді,
Ынтымақтастық та аса кереметті!
Иісмай Наронның басынан сақалына,
Киім етегіне дейін аққан еді.**

³Сондай-ақ, ынтымақ арамыздағы
Һермон тауына түсетін шық тәрізді.
Бұл шық Сион тауына да түседі,
Жердің бәрін құнартып, көгертеді.

Сонда Тәңір жарылқауын — шын өмірді
Мәңгі-бақи сыйлауға ұйғарған еді.
Аумин.

133

Жаратқан Иені үздіксіз мадақтаңдар!

(Киелі үйге өрлеп барғанда айтылатын жыр.)

¹«Уа, Жаратқанның бар қызметшілері,
Тәңірімізді дәріптей беріңдер!
Сендер Құдайдың киелі үйінде
Түн кезінде қызмет көрсетесіңдер:

*2 Немесе: Бейқам жатыр емшектен шығарылған (яки еміп тойынған) сәби.

**2 Немесе: Киімінің жағасына дейін аққан еді (Мысыр. шығу 29:7,21;
30:23-25,30; 40:13,16).

² Киелі орнына қарай қол жайып*
Тәңірімізді мадақтай беріндер!»

³ «Көк пен жерді жаратқан
Тәңір Иеміз сені
Сиондағы орнынан
Лайым жарылқай берсін!»

Аумин.

138

*Барлығын көріп,
барлығын білетін Жаратқан Ие*

(Ән-күйді басқарушыға арналған,
Дәуіт пайғамбар сөзін жазған жыр.)

¹ Уа, Тәңірім, мені сынап тексердің,
Сен мені толығынан танып білдің:

² Отырғаным, тұрғаным да Саған аян,
Ойларымды да танысың алыстан.

³ Жүрейін не демалайын, көз алдындамын,
Жолдарымның барлығы да Саған айқын.

⁴ Сөз шықпай тұрып-ақ менің аузымнан
Оны толық білесің, уа, Жаратқан!

⁵ Алды-артымнан жүресің мені қоршап,
Күдіретті қолыңды үстімде ұстап.

⁶ Білімінді мүлдем ұға алмаймын,
Ол қол жеткізбес биік, ғажап маған!

⁷ Сенің Рухыңнан мен қайда қашпақпын?
Көз алдыңнан қайда жасырынбақпын?

⁸ Көкке көтерілсем, сол орындасың,
Тұңғиыққа* түссем де, Сен сондасың.

⁹ Таң шапағына қалықтап ұшсам да,
Не теңіздің ар жағына* қонсам да,

¹⁰ Сол жерде де мені қолың жетелеп,
Күдіретті қолың ұстайды демеп.

¹¹ Мен: «Қараңғылық мені тасаласын,
Айнала жарық түнекке айналсын», —

*2 Немесе: Кінаратсыз адал қолдарыңды жайып (Тімоте. 1-хат 2:8).

*8 Немесе: О дүниеге.

*9 Таң шапағы: Күншығыс. Теңіздің алыс шеті: Жерорта теңізінің батыс жағалауы (Жүніс 1:3).

¹² Десем, түнек те жасырмайды Сенен,
Саған күндей нұрлы түннің өзі де,
Жарықтай айқын түнек те көзіңе!

¹³ Сен іш құрылысымды қалыптастырдың,
Ана құрсағында мені жараттың.*

¹⁴ Тамаша жаралдым, Сені мақтаймын,
Керемет ғажап — жасаған істерің,
Мұны мен шын жүректен мойындаймын.

¹⁵ Мен ана құрсағында қалыптасып,
Құпия жерде жатқанда жаралып
Таса болмады Сенен сүйектерім,

¹⁶ Ұрық күйімде маған көз тастадың,
Сен маған бұйырған күндердің бірі
Әлі де тумас бұрын, олардың бәрі
Кітабыңда жазулы тұрған еді.

¹⁷ Сенің ойларың маған тым жоғары,
Уа, Құдай, қанша көп олардың саны!

¹⁸ Санап шықсам барлық ойларыңды,
Құм қиыршықтарынан көп болады!
Бірақ оянған кезде* әрдайым мен
Бірге боламын әлі де Өзіңмен.

¹⁹ Уа, Құдай, зұлымдарды жазалай гөр,
Аулақ кетіндер менен, қанішерлер!

²⁰ Олар Сен жайлы арамдық айтады,
Жауларың атыңды құр қолданады.*

²¹ Сені жек көріп, қарсы шыққандарды
Мен қалайша жек көріп жиренбеймін?

²² Жан-тәніммен жақтырмаймын соларды,
Олар нағыз жауларыма айналды.

²³ Уа, Құдай жүрегімді тексере гөр,
Мазалаған ойларымды біле гөр,

²⁴ Қауіпті жолдамын ба, сынап шығып,
Мәңгі өмірдің жолымен жүргізе гөр!

Аумин.

*¹³ Немесе: Сен ішкі дене мүшелерімді жаратып, анамның құрсағында «тоқып» біріктірдің.

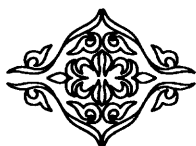
*¹⁸ Немесе: Бірақ қайта тірілген кезде.

*²⁰ Немесе: Жауларың Саған қарсы шығады.

150

Иемізді мадақтаңдар!

- ¹ Мадақтаңдар Құдайды киелі үйінде,
Мадақтаңдар Құдіреттіні көкте де!
- ² Мадақтаңдар Оны керемет істері үшін,
Мадақтаңдар Оны зор ұлылығымен!
- ³ Мадақтаңдар Оны үніменен кернейдің,
Мадақтаңдар Оны жетігенмен, домбырамен!
- ⁴ Мадақтаңдар Оны даңғырамен,* би билеп,
Мадақтаңдар Оны қобызбен, сыбызғымен!
- ⁵ Мадақтаңдар Оны сылдырмақтың
Сыңғырлаған үніменен,
Мадақтаңдар Оны дауылпаздың
Даңғырлаған даусыменен!
- ⁶ Жаны барлар* түгелдей мадақтасын Иемізді!
Жаратқан Иені мадақтаңдар!**

Аумин.

*4 Мысыр. шығу 15:20.

*6 Яки: Тіршіліктің лебі барлар (Жаратылыс. баст. 2:7).

**6 Немесе: Хэлелуя!

Нақыл сөздер

Жазба туралы мәлімет

Бұл жазба Құдайға мойынсұнып адал өмір сүру және өзара шынайы қарым-қатынас жасауға байланысты айтылған тәлімдер мен нұсқаулардың жинағы.

Мұндағы басты ереже: даналықтың негізі — Тәңір Иені терең қастерлеп, Оның еркіне бағынып, жамандық атаулыдан аулақ жүру. Осыны өмірінің қағидасына айналдырған әркім ата-анасы мен басқа да адамдарды сыйлап, әр алуан жайт-жағдайларды дұрыстап ұғынады да, теріс жолға түсіп, адасудан сақталады. Адам бойындағы игі қасиеттер: әділдік, ұстамдылық, кіші пейілділік, қайрат-жігер, мұқтаждарға жомарттық және отбасы мен дос-жарандарына деген адалдық жоғары бағаланады.

Түпнұсқада мақал-мәтел, нақыл және қара сөз түрінде берілген бұл тәлімдер ежелгі заманда данышпандығы үшін аты кең жайылған Сүлеймен патша мен өзге де кемеңгер ұстаздардың Құдай сыйлаған даналықтарын паш етеді. Олар осы заманғы оқырмандарға да шынымен бақытты өмірге бастап апаратын жолды көрсетеді. Осы басылымда Нақыл сөздер жазбасынан бірнеше үзінділер келтіріліп отыр.

1

Жазбаның мақсаты — даналыққа үйрету

¹ Бұл жазбада Исраил патшасы,
Дәуіт ұлы Сүлейменнің нақыл сөздері сақталған.

² Нақыл сөздердің мақсаты мынау:

Даналық пен тағылымды білдіріп,
Парасатты сөздерді ұғындыру,

³ Әділдік, дұрыс іс, ақ ниетке бағыттап,
Тәртіпті, саналы өмір иеленту,

⁴ Ақылы толмағанға ақыл беріп,
Жастарға білім, саналылық сыйлау.

⁵ Саналы тыңдап, ақыл-кеңес табады,
Данышпан біліміне білім қосады,

⁶ Осылай нақыл да астарлы сөздерді,
Данышпандардың айтып кеткендерін
Және жұмбақтарын да түсінеді.

Білімнің негізі

⁷ Білімнің бастауы* — Тәңір Иені
Терең қастерлеп, Оған мойынсұну.
Ал Құдайдан безген надандар болса,
Даналық пен тәртіпті елемейді.

⁸ Балам әкеңнің тәрбиесін тыңда,
Шешең берген тәлімнен де бас тартпа!

⁹ Олар басындағы тәждей тамаша,
Мойнындағы моншақтай ұнамды да.

¹⁰ Балам, күнәкарлар еліктіргенде
Айтқандарына сен ешқашан көнбе!

---

*7 Яки: Білімнің негізі.

8

Құдайдың сыйы — даналық

- ¹ Даналық дауыстап шақырып жатыр,
Парасат та даусын көтеріп отыр.
- ² Жол жиегіндегі биік жерлерде,
Соқпақ жолдардың қиылыстарында,
- ³ Қала қақпаларының маңайында
Әрі қалаға кіретін жолдарда
Даналық былай деп те шақыруда:
- ⁴ «Уа, халайық, сендерді шақырамын,
Бар адамзатқа дауыстап айтамын:
- ⁵ Ақылы толмағандар, үйреніңдер,
Надандар, түсінік иеленіңдер!
- ⁶ Тындандар мені, асыл сөз айтпақпын,
Ақиқат — айтарымның барлығы да.
- ⁷ Шындық — аузымнан шыққан сөздің бәрі,
Өтірік айту мен үшін жиренішті.
- ⁸ Менің сөздерімнің бәрі де дұрыс,
Ешқайсысы емес арам не бұрыс.
- ⁹ Саналыға барлығы да шынайы,
Білімдіге мінсіз әрі сенімді.
- ¹⁰ Менен күміс орнына тәлімді,
Саф алтын орнына алыңдар білімді!»
- ¹¹ Даналық асыл тастардан да құнды,
Адам аңсаған бар қазыналарды
Даналықпен теңестіре алмайды.

Даналықтың кеңесі мен жемісі

- ¹² «Мен, даналық, парасатпен біргемін,
Менде білім және түсінік те бар.
- ¹³ Жаратқанды қастерлеп, мойынсұнушы —
Жамандық атаулыны жек көруші.
Жек көремін паңдық пен менмендікті,
Жаман іс-әрекет пен бұрма сөзді.
- ¹⁴ Мен кеңес беріп, көмек көрсетемін,
Парасат, күш-қуатқа да иемін.

- ¹⁵ Мен арқылы патшалар басқарады,
Әкімдер әділ заңдар шығарады.
¹⁶ Әміршілер және күллі көсемдер
Көмегімен әділ билік айтады.
¹⁷ Өзімді сүйгенді мен де сүйемін,
Іздеп жүрген мені тауып алады.
¹⁸ Менде сыйға беруге байлық пен даңқ,
Таусылмас қазына мен игілік бар.
¹⁹ Менің беретінім алтыннан құнды,
Ол тіпті саф алтыннан да бағалы,
Менің беретін өнімім тандаулы,
Күмістен де әлдеқайда жоғары.
²⁰ Тура, әділетті жолмен жүремін,
Мені сүйетіндерге байлық сыйлап,
Қазыналарын толтыра беремін».

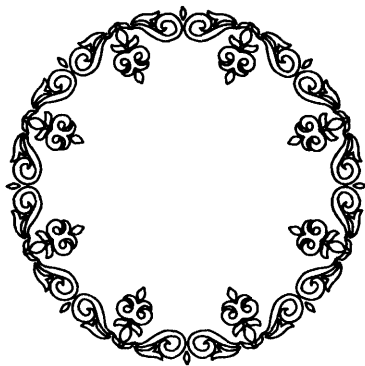
29

Түрлі тақырыпқа арналған нақыл сөздер

- ²² Ашушаң ұрыс-керіс туғызады,
Күйгелек күнәға жиі батады.
²³ Тәкаппарлығы адамды төмендетеді,
Ал кіші пейілдігі мерейін өсіреді.
²⁴ Ұрының сыбайласы — өз жанының жауы:
Ол тергеліп, ант беруге мәжбүр болады,
Алайда қасарысып, шындығын айтпайды.*
²⁵ Пендеден қорыққан тұзаққа түседі,
Ал Жаратқанға сенуші аман жүреді.
²⁶ Көп кісі әкімнің жүзіне қарайды,
Ал адамның хұқығын Құдай қорғайды.
²⁷ Әділетсіз пенде адалдар үшін жиренішті,
Ал жаманға жексұрын — ақ жолмен жүруші.

---

*²⁴ Немесе: Ол «Шындықты біле тұра айтпайтындар Құдайдың қарғысына ұшырайды» деген жарлықты естігенмен қасарысып, куәлік бермейді (Леуілік 5:1).

ПАЙҒАМБАРЛАР ЖАЗБАЛАРЫ

(ЕКІНШІ БӨЛІМ)

Пайғамбарлардың бірқатары Құдай Тағаладан қабылдаған ескертпелер мен нұсқауларды Оның Киелі Рухының жетелеуімен кейінгі ұрпақтарға арнап жазбаша қалдырған. Бұл жазбаларды Мәсіхтің дүниеге келуінен бірнеше ғасыр бұрын-ақ Құдайға бағышталған адамдар Оның еркімен жинақтап, сақтап, Құдайдың сөзі деп қастерлеп, қасиет тұтты.

Пайғамбарлар жазбаларының бірнеше жерінде Жаратқан Иенің таңдаған халқын езгіден құтқару үшін Мәсіхті жіберетіні жайлы алдын ала айтылған. Мәсіх күнәларына өкінгендерді бостандыққа бастап, тыныштық пен әділдікті орнатады. Сонда қастық пен азаптың орнын амандық пен қуаныш басытын болады.

Инжіл шарифтің көптеген жерлерінде Пайғамбарлар жазбаларынан үзінділер келтірілген. Олар пайғамбарлардың Құдайдың тапсыруымен ежелде-ақ Мәсіхтің өмірінде болатын оқиғаларды алдын ала айтып кеткендігін көрсетеді.

Жаратқан Ие Өзінің берген уәделерін өткен кезендерде жүзеге асырғаны сияқты, бүгінгі заманымыз бен болашақ үшін берген уәделерінің барлығын да жүзеге асыруда әрі әлі де асыратын болады.

Ишая пайғамбардың жазбасы

Жазба туралы мәлімет

Ишая пайғамбарлық қызметін б.з.д. 740 жылы бастап, өмірінің басым бөлігін Иерусалимде өткізді.

Құдай Өзіне бағынбай, әділетсіз істер жасағаны үшін Яһуда халқын жазалайтын болды. Бұл туралы оларға Ишая арқылы ескертіп отырды. Бірақ соқыр да саңырау іспетті халық жүректерін қасарыстырып, теріс жолдарынан қайтпады. Сондықтан Құдай оларды жауларына жеңдіріп, елдерінің талқандалуына жол беруге ұйғарды.

Сол тұста кең-байтақ Ассур патшалығы Сирия мен солтүстік Исраилді өзіне бағындырмақ болды. Осы көршілес елдер Яһуда патшасынан өздерімен одақтасып, Ассур патшалығына қарсы шығуын күш көрсетіп талап етті. Яһуда патшасы Ахаз бұған көнбей, Ассурдан сол екі елден құтқаруын өтінді.

Ахаздың бұл ісі Жаратқан Иенің еркіне қайшы болды (Шежіре. 2-ж. 28:5-8,16-21). Шынында да Ассур патшасы Сирия мен солтүстік Исраилді жеңгеннен бірнеше жылдан кейін бұрынғы одақтасы Яһудаға да қарсы соғысуға аттанып, елдің басым бөлігі мен бекіністі қалаларын жаулап алды. Астанасы Иерусалим қоршауда қалды. Бірақ Құдай Яһуданың сол кездегі патшасы Езекияның (б.з.д. 715-686 ж.) мінажатына құлақ салып, Ассур әскерін құртып, Иерусалимді құтқарды (Шежіре 2-ж. 32:1-23).

Бұдан кейін Езекия менменсіп, Бабыл патшалығымен одақтасты. Құдай Ишая пайғамбар арқылы Езекияға наразылығын білдірді. Бабыл әскері болашақта Иерусалимді жаулап алып, Яһуда халқын Бабылға құлдыққа айдап әкететінін ескертті. Бұл жайт б.з.д. 586 ж. жүзеге асты да.

Соның өзінде Құдай таңдап алған халқын әлі де сүйді. Оларға Бабылдың құрсауынан босатпақшы екенін білдіріп, үміт берді. Тәңір Ие парсы патшасы Кирдің Бабыл патшалығын талқандап, яһудилердің өз елдеріне қайтуларына рұқсат ететінін де Ишая пайғамбар арқылы алдын ала хабарлады.

Осылай Құдай содан мың жыл бұрын Мұса пайғамбардың заманында жасағанындай, тағы да өз халқын құлдықтан азат етпек болды. Оларға келешекте ежелгі Дәуіт патшаның әулетінен құтқарушы Патшаның шығатынын білдірді. «Жас Өскін» деп аталған осы Патша әділдікпен билік құрып, бейбітшілік орнатпақ. Алты ғасырдан кейін Иса Мәсіх бұл дүниеге келіп, Құдайдың уәделерін терең мәнде іске асырды. Кир патша Яһуда халқын Бабылдың құлдығынан босатқан болса, Мәсіх бүкіл адамзат үшін күнәның жексұрын құрсауынан құтқарылудың жолын ашты!

Бұл құтқарылудың шарты «Құдайдың әділ қызметшісінің» күнәның тиісті жазасын тартуы болды. Әрбір күнәкар енді теріс жолынан қайтып, Құтқарушысына сенім артуға шақырылады. Мұның нәтижесі тек Исраил халқы үшін ғана керемет болып қоймайды, сондай-ақ басқа халықтар да құтқарылып, «Исраил сиынған Киелі Құдайға» қызмет ететін болады. Сонда жер беті зұлымдық атаулыдан арылып, тыныштық пен әділдік орнайды. Күллі адамзат Жаратушы Тәңір Иеге мойынсұнып, Оны шын жүректен мадақтайтын болады.

Ишая пайғамбардың жазбасы жалпы алпыс алты тараудан тұрады. Бұл басылымға олардың 1-12 және 40-66 тараулары енгізіліп отыр.

1

Кіріспе

¹Бұл — Құдайдың Амос ұлы Ишая пайғамбарға Яһуда елі* мен астанасы Иерусалим туралы білдірген аяндары. Пайғамбар оларды Яһуда еліне Ұзиях, Жотам,** Ахаз және Езекия патшалық құрған кездерде көрді.

*1 Яһуда елі: Жақыптан (яғни Исраилден) тараған халықтың оңтүстіктегі руларын, әсіресе, Яһуда руын қамтитын патшалық (Шежіре. 2-ж. 10:17,19; 11:1-5).

**1 Жотам: яки Жоғатам (Шежіре. 2-ж. 26:23; 27:1; 28:1; 29:1; 32:20).

Құдайдың Яһуда халқының күнәсын әшкерелеуі

² Көк пен жер, ден қойып тындандар,* Жаратқан Ие сөйлеп тұр. Ол былай дейді: «Мен балалар** асырап алып, өсірдім. Алайда олар Маған қарсы шығып, бас көтерді. ³ Әр өгіз өз қожайынын таниды, есек те иесінің жем салатын астауын біледі. Бірақ Исраил Мені танымайды: меншікті халқым Менің кім екенімді ұқпайды!*

⁴ О, күнәкар ұлт, мойнында ауыр кінәсы бар халық, зұлымдардың тұқымы, азғындыққа салынған ұрпақ! Мен Жаратқан Ие, Исраил сиынған Киелі Құдай болсам да, олар Мені менсінбей, бас тартып, сырт айналып кетті.

⁵ Неліктен сендер тағы да соққы жей бермексіңдер? Неге Маған қарсы тұруды қоймайсыңдар?

Халықтың басы түгелдей жара, жүрегі әлсіз. ⁶ Табанынан тас төбесіне дейін сау жері жоқ. Тұла бойы толған жарақаттар, қамшының іздері, жараларыңның ауыздары ашық. Ешкім оларды жуып, май жағып сылап, таңған емес.

⁷ Елдерің қаңырап бос қалған, қалаларың өртеніп, қираған. Жат жерліктер егістіктеріңнің өнімін көз алдарында жеп қояды. Жау қырып-жойып кеткен елдерің быт-шыт, жұрдай болып жатыр. ⁸ Тек Сион тауындағы Иерусалим қаласы* ғана қалды. Ол жүзімдік ішіндегі шатырдай, қауын бақшасындағы күркедей жападан-жалғыз тұрған, жау қоршауға алған қалаға ұқсайды».

⁹ Әлемнің Иесі біразымызды тірі қалдырмағанда, біз де ежелгі Содом мен Ғомора қалаларының кебінін киіп, толықтай жойылған болар едік.*

---

*² Осы астарлы сөйлемде Құдай Яһуда халқын сотқа тартып, көк пен жерді куәгерлікке шақырады (Заң. қайтал. 4:26).

**² Мысыр. шығу 4:22.

*³ Немесе: Бірақ Исраил Мені танымайды: таңдап алған халқым Менің шынында кім екенімді (яки шындықты) ұқпайды!

*⁸ Немесе: Тек Қыз Сион. Яки: Тек Иерусалимнің халқы. (Иерусалим қаласындағы «Дәуіттің шаһары» Сион тауында орналасқан.) (10:32; Патша. 2-ж. 5:6-7)

*⁹ Содом, Ғомора қалалары мен сол маңайдағы аймақтың халқы күнәға белшесінен батқандықтарымен танымал еді (Жаратылыс. баст. 18:20; 19:24-25).

Құдай екі жүзділікті жек көреді

¹⁰ Ей, Содомның билеушілері сияқты зұлым басшылар, Тәңір Иенің хабарын тыңдаңдар! Гомораның тұрғындарына ұқсаған күнәкар халық, Құдайымыздың тәліміне* ден қойыңдар! ¹¹ Жаратқан Ие былай дейді: «Көптеп құрбандық шалуларының Мен үшін қандай мәні бар? Ұсынған қошқарларыңа, бордақыланған малдарыңның майына әбден тойдым. Құрбандыққа шалған бұқаларың мен қой-ешкілеріңнің төгілген қанына да риза емеспін. ¹² Алдыма келу үшін ғибадатханамның аулаларына кіресіңдер, әкелген құрбандық малдарың оларды аяқтарымен таптап тастайды. Кім мұны сендерден талап етті? ¹³ Пайдасыз сый-тартуларыңды Маған бұдан былай ұсынбаңдар! Хош иісті зат түтетулеріңді де ұнатпаймын.* Демалыс күндері мен Жаңа туған ай мерекелерін** атап, діни жиындарда бас қосасыңдар. Сонымен қатар зұлымдық та жасай бересіңдер! Осыларыңа бұдан былай төзе алмаймын. ¹⁴ Сол себептен Жаңа туған ай мен өзге де мерекелеріңді жаным жек көреді. Олар Мен үшін ауыртпалыққа айналды, бос рәсімдеріңе төзуден мезі болдым!

¹⁵ Сендер қолдарыңды жайып Маған сиыңғанда назар аудармаймын. Қаншама көп мінажат етсеңдер де, Мен құлақ салмаймын. Себебі қолдарың қанға малынған. ¹⁶ Күнәларыңнан арылып, тазарыңдар! Көз алдымда жасап келген зұлым істеріңді тоқтатып, жамандық атаулыдан бас тартыңдар! ¹⁷ Жақсылық істеуді үйреніп, әділдікке ұмтылыңдар! Зорлық-зомбылық жасағандарды әшкерелеп,* жетім-жесірлерді қолдап, мүдделерін қорғаңдар!»

¹⁸ Жаратқан Ие былай деп шақырады: «Келіңдер, мәселелеріңді талқылап, шындығына жетейік! Күнәларың ал қызыл болса да, рақым етіп, сендерді қар сияқты аппақ қылмақпын. Қылмыстарың қан қызыл болса да, сендерді кешіріп, аппақ жүндей ағартпақпын. ¹⁹ Егер Маған мойынсұнып, тілімді алсаңдар, жердің жақсы өнімдерін жейтін боласыңдар. ²⁰ Алайда

*¹⁰ Немесе: Құдайымыз табыстаған Таурат заңына. (Халық Жаратқан Иемен жасаған келісімін бұзып келеді: Мысыр. шығу 34:10-28.)

*¹³ Немесе: Өртелген құрбандықтарың мен басқа да сый-тартуларыңның иісін де ұнатпаймын (Патша. 1-ж. 15:22-23).

**¹³ Патша. 1-ж. 20:5.

*¹⁷ Немесе: Зорлық-зомбылық көргендерді құтқарып.

қасарысып, Маған қарсы тұра берсеңдер, сендерді жаудың семсері жалмап қояды». — Жаратқан Иенің Өзі осылай деген.

Құдайдан безген, опасыз Иерусалим қаласы жайлы қайғыру

²¹ Қарашы, ежелде Құдайға адал болған қала енді өзін опасыз әйелдей ұстайды! Бұл қала әділдік пен адалдықтың ордасы болатын, ал қазір оны кісі өлтірушілер мекендейді.

²² О, Иерусалим, сен күмістей құнды едің, енді қоқысқа ұқсайсың, дәмді сусындай едің, сұйылып кеттің. ²³ Басшыларың — Құдайға қарсы шыққан бүлікшілер, ұры-қарақшылардың сыбайластары! Бәрі де пара алғанды ұнатып, сый-сияпат дәметушілер. Олар жетімдердің мүдделерін қорғамайды, жесірлердің өтініштеріне құлақ та салмайды. ²⁴ Соған орай Әлемнің Билеушісі, Израилдің құдіретті Тәңір Иесі, былай дейді: «Ә, бәлем, Мен дұшпандарыма қаһарымды төгіп, қылықтарының есесін қайтарамын! ²⁵ Иә, Иерусалим, саған қарсы қатаң шара қолданамын: зергердің күмісті балқытып, сілтімен тазартатынндай, Мен де сені былғайтын қоқыс атаулыңнан арылтып, тазартамын. ²⁶ Бұрын істегенімдей, саған тағы да әділ соттар мен кеңесшілерді тағайындаймын. Сонда сені «әділетті қала», «адал астана» деп атайтын болады».

²⁷ Осылай Тәңір Ие Сион қаласын күнәларының құрсауынан құтқарып, әділдікті қалпына келтірмек. Оның опық жеп, теріс жолдан қайтқан тұрғындарын кешіріп, тура жолға түсіреді. ²⁸ Алайда Құдайға қарсы тұрып, күнә жасаушылардың бәрі бірдей құриды, Тәңір Иеден безгендер қырылып жойылады! ²⁹ Сендер киелі деген емен ағаштарыңның астында және бау-бақшаларыңның ішінде жалған тәңірлерге құлшылық етуді қатты ұнатып, соны таңдаған едіңдер. Міне, соларыңа бола масқараланасыңдар! ³⁰ Жапырақтары қурап кеткен ағашқа, сусыз, кеуіп қалған бау-бақшаға ұқсайтын боласыңдар. ³¹ Күшті адамдарың кепкен дән қауызындай, ал арам қылықтары от ұшқынындай болады. Сонда олар табан астынан жанып, бұл өртті ешкім де сөндіре алмайды.*

*²⁸ Яки: Тәңір Иеден безгендер тозаққа түседі (66:24; Забур жыр. 9:6).

*³¹ 66:24.

2 Құдайдың жаңарған Иерусалим үшін көздеген мақсаты

¹ Құдайдың Яһуда елі мен Иерусалим қаласы туралы Амос ұлы Ишаяға аян арқылы білдірген хабары:

² Кейінгі заманда* Жаратқан Иенің
Киелі үйі тұрған Сион тауы
Бастысы болады бар тау-төбелердің.
Бәрінен де оның атақ-даңқы
Әлдеқайда жоғары боп қалады.
Барлық халықтардың адамдары
Соған қарай ағылатын болады.

³ «Енді жүріңдер, Жаратқан Иенің,
Жақыптың халқы сиынған Құдайдың,
Сион тауындағы киелі үйіне
Өрлеп барайық барлығымыз, кәне!
Сол жерде Тәңір Иеміз біздерге
Ақ жолын нұсқайды, сонымен жүрейік,
Әділетті еркін орындай берейік!» —
Деп, көбі жолға шығады бірігіп.
Сөзін таратады, тәлімін* үйретіп
Жаратқан Ие Иерусалимнен,
Сиондағы өз киелі үйінен.

⁴ Сонда Тәңір халықтар арасында
Төрелік етіп, көптеген ұлттарға
Шығаратын болады әділ үкімін.
Енді олар төс үстінде қаруын
Қайта соққылап, соқаға қылышын
Айналдырады, ораққа найзасын.
Халықтар енді қайтып ешқашан да
Бір-біріне қарсы қару көтермейді,
Олар соғысуды тіптен үйренбейді.

⁵ Жақыптың үрім-бұтағы, келіңдер,
Тәңірдің нұрында жүрейік біздер!

*2 Яки: Құдай таңдап алған халқын күнәларынан тазартып, жауларының қолынан құтқарып алған алдағы заманда (1:18-19,24-27).

*3 Яки: Таурат заңын.

Тәкаппарлардың жазалануы

⁶О, Тәңірім, Сен бізді — тандап алған халқыңды, Жақыптың үрім-бұтағын — тастап кеттің! Себебі ел іші шығыстан келген жаман әдет-салттарға толып тұр. Халқың Өзіңе мойынсұнбаған бөтендермен қол алысып, келісім жасайды, әрі філістірлердей сәуегейлікпен және сиқыршылықпен айналысады. ⁷Бұл халықтың жері алтын, күміске кенелген. Қазынасының шегі жоқ, мінетін аттары мен соғыс күймелері де сансыз көп. ⁸Осы ел жалған тәңірлерге* толы, адамдар өз қолдарынан шыққан заттарға табынады! ⁹Әрбір адам төмендетіліп,* бәрі де масқараланады. О, Құдай, соларға кешірім бермейсің!**

¹⁰Ей, опасыздар, Жаратқан Иенің қорқынышты қаһарынан, Оның айбынды ұлылығынан күз-шатқалдардың арасына қашып барып, жердегі шұңқырларға жасырынуға тырысындар! ¹¹Менменнің көзі төмен түсіп, адамзаттың асқақтығы талқандалатын күн туады! Сонда жалғыз Жаратқан Иенің ғана мерейі үстем болады.

¹²Әлем Иесінің сот жүргізетін сол күні мақтаншақтар мен тәкаппарлар, өзін-өзі дәріптеуші әркім де масқараланып төмендетіледі! ¹³Ливан тауындағы асқақтаған зәулім балқарағайлар, Башан* жеріндегі күллі емендер, ¹⁴асқар биік тау-төбелер, ¹⁵заңғар мұнаралар мен мықты қамалдардың бәрі бірдей тегістеліп, жермен-жексен болады. ¹⁶Қандай да алып сауда кемесі* мен көз тартатын әдемі бейне болмасын, барлығы да құртылады. ¹⁷Сол күні адамның өркөкіректігі басылып, пенденің менмендігіне шек қойылып, жалғыз Тәңір Иенің ғана мерейі үстем болады! ¹⁸Ал жалған тәңірлер мүлдем ғайып болып жоғалады.

¹⁹Жаратқан Ие жерді сілкінту үшін тағынан тұрған сол кезде Оған мойынсұнбағандар күз-шатқалдардың қуыстарына, не жердің ой-шұңқырларына қашып барып, Жаратқан Иенің қорқынышты қаһарынан, Оның айбынды ұлылығынан жасырынып қалуға тырысады. ²⁰Сол күн туғанда күнәкарлар табыну үшін өздері жасап алған алтын, күміс тәңір мүсіндерін лақтырып,

*8 Яки: тәңірсымақтарға, жасанды тәңірлерге.

*9 Немесе: бүгіліп.

**9 Яки: О, Құдай, (қасарысқан) оларды жазалаусыз қалдырмайсың!
(Мысыр. шығу 34:7)

*13 Ежелгі Сирияның оңтүстік жағы.

*16 Яки: (Испаниядағы) Тарсис қаласына дейін жүзе алатын үлкен кеме.

көртеушілер мен жарқанаттарға қалдырып, ²¹ күз-шатқалдардың ішіндегі үнгірлер мен қуыстарға қашып кіреді. Жаратқан Ие жерді сілкінту үшін тағынан тұрғанда олар Оның қорқынышты қаһарынан әрі айбынды ұлылығынан тығылып қалмақ болады.

²² Ендеше өткінші пендеге* арқа сүйеулерінді доғарындар! Оның қолында тұрған не бар?

3

Яхуда елі мен Иерусалимге шығарылған үкім

¹ Сондықтан біліп алындар, енді Әлемді Билеуші Тәңір Ие Иерусалим мен Яхуда елін барлық сүйеніштерінен ада етеді: олардың ас-су қорларын жоқ қылып, ² батырлары мен жауынгерлерін, билері мен пайғамбарларын, сәуегейлері мен рубасыларын, ³ елубасылары мен лауазымдыларын, кеңесшілері мен шебер ұсталарын және білгір бақсыларын* да халық арасынан алып кетеді.

⁴ Тәңір Ие:

— Бұл елді жас балаларға басқартамын, жүгенсіз жасөспірімдерді билеушілері етіп қоямын, — дейді. — ⁵ Бұдан былай адамдар бір-бірін қанап, әркім өз жақын-жарандарына қысымшылық жасайды. Жастар паңданып үлкендерге қарсы шығады, қадірсіздер менменсіп беделділерді сыйламайды.

⁶ Сол кезде адамдар ағайындарының біреуіне жармасып: «Үстінде киімің бар ғой. Біздің басшымыз болып, қираған осы жерді қол астыңа алып, қалпына келтіре гөр!» — деп жалынатын болады. ⁷ Бірақ ол кісі қарсы шығып: «Халықтың қасіретін емдеп жазатындай құдіретім жоқ! Жеуге тамақ, киюге киім өз үй ішіме де жетіспейді! Мені басшыларың қыла көрмендер!» — деп бас тартпақ.

⁸ Иерусалим қаласы осылай шайқалып, Яхуда елі осылай құлайды! Себебі олар сөздерімен де, істерімен де Жаратқан Иеге қарсы шығып, Оның көз алдында салтанатты ұлылығын менсінбей келеді. ⁹ Бұлардың бет-әлпеттері өздерін әшкерелейді.* Олар ежелгі Содом халқы сияқты ашықтан-ашық күнә

*²² Яки: Жаратқан Иенің Өзі мұрнына тіршілік лебін жіберген адамға (Жаратылыс. баст. 2:7).

*³ Яки: және алдап-арбаушыларын.

*⁹ Немесе: Олар адамдардың бет-әлпеттеріне қарайды (біреулерге жағымпазданып, басқаларға зиян келтіреді).

жасап,** соларын мақтан да етеді. Өз бастарына өздері пәле тілеген олар қасіретке қалады!

¹⁰ Ал әділ жандарға мына ізгі хабарды жеткізіндер: олар еңбектерінің жемісін жеп, игіліктерін көреді. ¹¹ Бірақ зұлымдар қасіретке қалады! Басқаға істеген жамандықтары өз бастарына түседі.

¹² Балалар* халқыма зорлық-зомбылық көрсетіп, әйелдер оған билік жүргізеді. Халқым Менің! Жетекшілерің сендерді адастырып, теріс жолға түсіруде! — дейді Жаратқан Ие.

¹³ Жаратқан Ие адамзатқа үкімін шығаруға дайын тұр. ¹⁴ Тәңір Ие тандап алған халқының рубасылары мен әміршілерін сотқа тартып, оларға айыптарын атап көрсетеді: «Сендер Менің жүзімдігімді ойрандадыңдар!» Өз сарайларыңды бейшаралардан тонап алған дүние-мүлікпен толтырдыңдар. ¹⁵ Менің халқыма қысымшылық жасап, кедейлерді езіп-жаншығандарың не?!» — дейді Әлемді Билеуші Тәңір Ие.

Иерусалимнің қыз-келіншектеріне ескерту

¹⁶ Жаратқан Ие тағы былай дейді: «Иерусалимнің* әйелдері қандай менмен! Олар бастарын қақшитып, көздерімен қылымсып жүреді. Қадамдарын кербездене басып, аяқтарындағы сылдырмақтары сыңғыр-сыңғыр етеді. ¹⁷ Алайда Мен, Тәңір Ие, Иерусалимнің әйелдерін жазалап, бастарына жара қаптатып, таз қыламын».

¹⁸ Сол кезде Тәңір Ие Иерусалимнің әйелдерін мақтан тұтатын әшекейлерінен де айырады. Аяқ сылдырмақтары мен шашбауларын, айшықты алқаларын, ¹⁹⁻²² сырға-білезіктерін және бет перделерін, әдемі бас киімдері мен аяқ білезіктерін, белбеулері мен әтірлі құтыларын, бой тұмарларын, жүзіктерін* және мұрындық сырғаларын, сондай-ақ сәнді киімдері мен шапандарын, халаттары мен әмияндарын, айналары мен бәтес киімдерін, шәлілері мен бөкебайларын — бәрін де Тәңір Ие олардан алып қояды.

**9 1:9.

*12 Немесе: Бала іспетгі әрекет ететіндер.

*14 Яғни: Сендер тандап алған халқымды қырып-жойдыңдар! (5:7)

*16 Яки: Сионның (1:8).

*19-22 Немесе: мәрлі сақиналарын.

²³ Сонда хош иісті иіссуларының орнын сасық иіс басады. Әшекейлі белбеулердің орнына олар кендір жіп байлап, тым баптаған шаш орнына тақыр бас болады. Сәнді киімдер орнына азалы киім* киіп, сұлулықтың орнын құлдықтың таңбасы басады.

²⁴ Иерусалимнің адамдары семсерден өліп, батырлары да ұрыста қаза табады. ²⁵ Қала қақпаларының басында жоқтау айтылып, жылап-сықтау болады. Қаңырап бос қалған астана тақыр жерде отырған әйелге ұқсап қалады.

4

Иерусалимнің болашақ даңқы

¹ Сол күн туғанда әрбір ер адамға жеті әйел жармасып, оған: «Нанымызды өзіміз тауып жеп, киімімізді өзіміз тауып киеміз. Тек күйеуіміз болып, масқаралықтан арылта көріңіз!» — деп жалынып-жалбарынады. ² Сол күндері Жаратқан Иенің өсіріп шығарған «Жас Өскіні»* салтанатты да қадірлі болады. Израил халқының пәледен аман қалғандары осы жердің өнімін мақтан тұтып, даңққа кенеледі. ³ Иерусалимде өмір сүру үшін тізімге тіркеліп, сонда аман қалған әрбір адам Құдайға бағышталған қасиетті деп аталады. ⁴ Себебі Тәңір Ие Сион шаһарының әйелдерін жан дүниелеріндегі ластан арылтады, әрі қан төккен Иерусалим қаласын әділдікпен соттап, қан дақтарынан отпен тазартады.* ⁵ Содан кейін Құдай Сион тауының және осында жиналғандардың үстерінен күндіз бұлт пен түтін, түнде жалындаған оттың сәулесін жаратады.* Бұлар салтанатты қаланы тұтастай қалқалап жауып тұрып, ⁶ оны күндізгі қапырықтан тасалап, дауыл мен жауыннан да қорғайтын болады.

*²³ Яки: Сәнді киімдер орнына кенептен тоқылған (азалы) киім.

*² Немесе: Сол күндері израилдіктердің пәледен аман қалғандарына арнап Жаратқан Ие жіберетін «Өскіні» ұлы (яки даңқты) да әдемі болады. Олар елдің «Өнімі» іспетті Біреуді мақтан тұтып, даңқын шығарады. (Сол заманда «Өскін» сөзі кейде патшалық таққа мұрагерді білдіретін: 11:1).

*⁴ Немесе: әділ соттың және оттың рухымен төккен қанының дақтарынан тазартпақ (1:21,25; 48:10).

*⁵ Мысыр. шығу 13:21-22; 40:34,38; Жаратылыс. баст. 15:17-18.

5

Үмітті ақтамаған жүзімдік жайлы жыр

¹ Енді мен Жан досымның атынан Оның жүзімдігі жайлы* жырын айтып берейін:

Досымның жүзімдігі құнары асқан
Қыраттың беткейіне орналасқан.

² Досым оның топырағын қопсытып,
Тазартты барлық тастардан арылтып,
Ең таңдаулы сабақтарды отырғызып,
Күзетуге мұнара салды қойып.

Сондай-ақ жүзім шырынына арнап
Астау жасап қойды әктастан қашап.

Содан жақсы жемістің шығуын күтті,
Жүзімдер бірақ жабайы боп шықты!

³ Сол себептен Досым мынаны айтады:

«Ал, кәне, Иерусалим тұрғындары,
Сондай-ақ Яһуда азаматтары,
Бақша мен Өзімнің арамыздағы
Дауымызға төрелік айтыңдаршы:

⁴ Баққа Мен істемеген не қалып еді?
Мен одан жақсы жүзім күткенімде,
Неден ол сондай нашар өнім берді?

⁵ Сендерге білдірем жүзімдігіме

Менің не істейтінімді келешекте:
Қоршаған шарбағын шауып тастаймын,
Тас дуалын қиратып, талқандаймын,
Мал мен аңдарға таптатып қоямын,
Жүзімдікті жермен-жексен қыламын,

⁶ Осылай бақшамды ойрандатамын!

Енді қайтып сабақтарын қысқартып,
Топырағын өндемеймін қопсытып.

Тікенді бұталар, жантақ, ошаған

Қаптап басып кетеді, әрі оған

Еш уақытта да жаңбыр жауғызбауға

Өзім бұйыратын болам бұлттарға».

*1 Немесе: мен жақсы көрген (Тәңір Ие) және Оның жүзім бағы жайлы (41:8; Таңдаулы ән. 1:16; 5:16; 6:3; Лұқа 20:9-19; Жохан 15:1-2,15).

⁷Әлем Иесінің бұл жүзім бағы —
 Израилден шыққан үрім-бұтағы,
 Әрі Яһуда елінің адамдары —
 Қуана еккен жүзім сабақтары!
 Құдай бұлардан әділдік күтті,
 Ал, міне, олар жазықсыз қан төкті!
 Иеміз олардан адалдық та күтті,
 Ал, міне, жапа шеккендердің айқайы
 Құдайдың құлағына жетіп жатты!

Зұлымдық жасаушылардың шегетін қасіреті

⁸Үйлеріңе үй, егіндіктеріңе егіндік қосып алатындар, қасіретке қаласындар! Басқаларға орын қалдырмай, тек өздерің ғана осы жерде тұрмақсындар. ⁹Әлемнің Иесінің мына сөздері құлағыма шалынды: «Біліп қойындар: мына көп үйлер иелерінен айырылып, әдемі сарайлар да қаңырап бос қалатын болады! ¹⁰Сол кезде он сотық* жүзімдіктен жиналған өнімнен не бары бір күбідей ғана шырын шығады, әрі себілген он пұт тұқымнан бір-ақ пұт астық жиналады!»

¹¹Таң ата тұрысымен сыраның соңына түсіп, түннің бір уағына дейін шарапқа қызып мас болып жүретіндер қасіретке қалады! ¹²Жиын-тойларыңда домбыра мен жетіген, сылдырмақ пен сыбызғы ойналып, шарап ішіп қызыққа кенеледі. Алайда олар Жаратқан Иенің құдіретпен жаратқандарына көңіл бөлмейді, Оның игілікті істеріне де мән бермейді.

¹³Сол себепті халқым өз түсінбеушілігіне бола жер аударылады! Оның атақтылары аштыққа ұшырап, қалың көпшілік те шөл азабын тартатын болады. ¹⁴Бұларға қоса о дүние де құнығып, аузын арандай ашып тұр. Ол еліміздің даңқты астанасын тосып тұрып, оның бұқара халқын, шулаған тобыры мен сауықсайран салғандардың бәрін бірдей жұтып қояды. ¹⁵Әрбір пенде төмендетіліп, бәрі де масқараланып, менменнің көзі төмен түседі. ¹⁶Ал Әлемнің Иесі оларды соттап, әділ үкімін шығарады. Киелі Құдай осымен Өзінің салтанатты ұлылығын, қасиеттілігі мен киелілігін ашық паш етеді.

*¹⁰ Жүз шаршы метр жер көлемі.

¹⁷ Сол кезде осы ел ойрандалып, қойлар онда емін-еркін жайылады. Жат жерлік келімсектер бұрынғы байлардың жерлерінен тойынатын болады.*

¹⁸ Әділетсіз істеріне жіптей шандылып байланғандар қасіретке қалады! Олар жалғандыққа шырмалып, күнәларын арқанмен буылғандай арттарынан сүйреп жүр. ¹⁹ Оның үстіне: «Құдай тездетсін, істейтінін жылдамдап істесін, көрейік! Исраил сиынған Киелі Құдайдың жоспары жақында жүзеге ассын, Оның көздегенін біліп алайық!» — деп олар мысқылдайды.

²⁰ Жақсыны жаман, жаманды жақсы дейтіндер, қараңғылықты жарық, жарықты қараңғылық деп атайтындар, әрі ащыны тәтті, тәттіні ащы санайтындар қасіретке қалады!

²¹ Өздерін сондай дана, парасатты деп есептейтіндер де қасіретке қалады! ²² Сол шарап ішкіш «батырлар», ішімдікті* күшті етіп дайындаудың «озаттары» қасіретке қалады! ²³ Олар пара алып, кінәлыны ақтап, әділді заңды хұқығынан айырады.*

²⁴ Сондықтан от тілінің сабанды жалмап, жалынының пішенді өртеп жіберетіні сияқты, олар да әп-сәтте ғайып болады. Шөптің тамырлары шіріп, гүлдері қурап, желмен ұшып кететіндей, бірден жойылады. Өйткені олар Әлем Иесінің, Исраил сиынған Киелі Құдайдың, тәлімін* мойындамай, Оның сөздерінен бас тартты.

²⁵ Осы себептерден де Тәңір Ие таңдаған халқына деген қаһарын лаулатып, жазалау үшін қолын көтеріп тұр. Оның құдіретінен таулар сілкінеді. Сонда өлгендердің денелері қоқыстай далаға лақтырылады.

Соның өзінде Тәңір Иенің қаһары әлі де басылған жоқ, Оның құдіретті қолы жазалау үшін көтеріліп тұр!

²⁶ Жаратқан Ие алыстағы халықтарға арнап туын көтеріп, ысқырғандай белгі береді. Сонда әскерлері жер шетінен асығыс аттанып, тез жетеді. ²⁷ Ешқайсысы шаршамайды да сүрінбейді, қалғымайды да ұйықтамайды. Белбеулері босап, етіктерінің баулары да үзілмейді. ²⁸ Бұл ерлердің жебелері үшкір, садақтары атуға дайын тұр. Мінген аттарының тұяқтары шақпақ тастай қатты, соғыс күймелерінің дөңгелектері құйындай

*¹⁷ Немесе: Тоқтылар бұрынғы байлардың жерлерінен тойынатын болады.

*²² Немесе: сыраны.

*²³ Немесе: әділді (жұрт алдындағы) әділдігінен айырады.

*²⁴ Немесе: Таурат заңын.

жүйткіді. ²⁹ Сол жауынгерлер шабуыл жасағанда арыстандай ақырады, күшті жас арыстандай айбат шегіп, олжасына бас салып, гүрілдеп алып кетеді. Оны ешкім де құтқарып қала алмайды.

³⁰ Сол күні жау Исраилдің үстінен буырқанып долданған теңіздей ақырады. Пенде жағаға қарап, қара түнек пен азапты көреді. Қараңғы бұлттар жарықты жауып тастағандай, әркімнің де күдері үзіледі.

6 Құдайдың Ишаяны пайғамбар етіп тағайындауы

¹ Ұзиях патша қайтыс болған жылы* аса дәріптелген, заңғар биік тағында отырған Тәңір Иенің аянын көрдім. Салтанатты шапанының етегі киелі үйдің ішін** алып жатты. ² Тәңір Иені айналдыра оттай жалындаған періштелер* қызмет етіп тұрды. Әрқайсысында алты қанаттан болды, екеуімен бетін, тағы екеуімен денесін жауып, қалған екеуімен ұшатын. ³ Олар бір-біріне дауыстап: «Әлемнің Иесі киелі, қасиетті, қастерлі!» Бүкіл дүние Оның салтанатты ұлылығына кенелген!» — десіп тұрды. ⁴ Олардың бұл айқайынан киелі үйдің есік жақтаулары мен табалдырықтары шайқалды. Үй іші түтінге толып кетті.*

⁵ Сонда мен:

— Қасіретке қалдым-ау, енді құритын болдым! Себебі мен күнәкармын, аузымнан шыққан сөздерім арам.* Және сөйлеген сөздері арам халықтың арасында тұрып жатырмын. Сонда да мен Патшаны, Әлемнің Иесін, өз көзіммен көрдім! — дедім.

⁶ Осы кезде жалындаған періштелердің бірі құрбандық үстелінен жанып тұрған көмір шоғынан көсеумен алып, маған ұшып келді. ⁷ Шоқты аузыма тигізіп:

*1 Азариях деп те аталған Ұзиях Яһуда елінде б.з.д. 792-740жж. патшалық құрды. Құдай Өзінің ережесін тәкаппарланып бұзған патшаны алапеспен жазалаған еді (Шежіре. 2-ж. 26:16-21).

**1 Яки: көктегі «сарайының» ішін.

*2 Түпнұсқада: серафим.

*3 Яки: киелі, киелі, киелі (немесе: қасиетті, қасиетті, қасиетті)! (Үш рет қайталану осы қасиеттің шексіздігін білдіреді.)

*4 Құдай кейде от пен түтінді Өзінің сол жерде екендігін көрсету үшін қолданатын (Жаратылыс. баст. 15:17-18; Мысыр. шығу 19:18-19; 20:18-19).

*5 Яки: күнәлы (52:11; 64:6; Мысыр. шығу 6:12).

— Міне, бұл еріндеріңе тиді. Енді сен әділетсіз істеріңнен арылып, күнәңның құны төленіп, кешірілдің, — деді.

⁸ Бұдан кейін Жаратқан Иенің:

— Мен кімді жіберейін? Біздің хабаршымыз кім болады? — деген даусын естідім.

— Мен бармын, Ием. Мені жібере гөр, — деп жауап бердім.

⁹ Сонда Тәңір Ие маған былай деп бұйырды:

— Осы халыққа барып, мына хабарды жеткіз: «Естисіңдер, бәрібір түсінбейсіндер, көресіндер, бәрібір аңғармайсыңдар!»

¹⁰ Осы халықтың жүректерін қасарысқан сезімсіз,* құлақтарын керек, көздерін соқыр қыл! Әйтпесе олар көздерімен көріп, құлақтарымен естіп, жүректерімен түсініп, теріс жолдарынан қайтып,** рухани дертінен сауығар еді.

¹¹ — Жаратқан Ие, мұндай жайт қашанға дейін созылады?* — деп сұрағанымда, Оның жауабы мынау болды:

— Ол, қалалар қирап, қаңырап бос қалғанша, үйлер ешбір тұрғынсыз, егіндіктер ойрандалып, иесіз қалғанға дейін созылмақ.

¹² Сонда Мен, Тәңір Ие, халықтың бәрін алысқа қуып жіберіп, бүкіл елді* талқандатып, айдалаға айналдырамын.

¹³ Елде жұрттың оннан бірі қалса да, олар да қайтадан жойылады. Алайда үлкен ағаштар кесіліп тасталғаннан кейін түбірлері қалатыны сияқты, халықтың Өзіме бағышталған тұқымы* оның «түбірі» іспетті болып аман қалады.

7

Сирия мен солтүстік Израилдің шабуылдары

¹ Яһуда елінде Жотам ұлы, Ұзиях немересі Ахаз патшалық құрған кезде* Сирия патшасы Ресин мен солтүстік Израилдің патшасы Ремалиях ұлы Пақах** екеуі Иерусалимге қарсы аттанып, шабуыл жасады. Алайда қаланы басып ала алмады.

*¹⁰ Бұл жерде жүрек адамның маңызды шешімдерді қабылдайтын мүшесі болып берілген.

**¹⁰ Яки: ұғынып, Маған бет бұрып.

*¹¹ Немесе: Жаратқан Ие, менің тапсырмам қашанға дейін созылады?

*¹² Немесе: жіберіп, жер бетінің орталығын (яғни Құдайдың таңдаған халқының жерін).

*¹³ Немесе: қалатыны сияқты, бір қасиетті Тұқым (11:1).

*¹ Б.з.д. 735-727 жж.

**¹ Сирия: яки Арам. Солтүстік Израил: яки Ефрем (елдегі ең үлкен ру). Пақах: есімі Факей деп те жазылады (Шежіре. 2-ж. 28:1,5-6,17).

² Кейін тағы да «Сирия солтүстік Израилмен бізге қарсы одақтасты!»* деген суық хабар Дәуіттің әулетіне жетті. Сонда Ахаз патша мен оның халқының қорыққаны сонша, дауыл шайқаған орман ағаштарындай дірілдеді. ³ Ал Тәңір Ие Ишаяға бұйрық беріп былай деді:

— Сен ұлың Шеяр-Язубты* ертіп алып, қаланың сыртында Ахазбен жолық. Оны Жоғарғы тоғанға қарай аққан арықтың соңынан, мата ағартушы шеберлердің даласына апаратын жол бойынан табасың. ⁴ Ахазға мына хабарымды жеткіз:

«Абай болып, тыныштық сақта! Ана бықсып, шала жанған екі отынның қалдығы сияқты жауларыңнан қорықпа! Ресин мен Сирияның және сол бір Ремалиях ұлының лаулаған қаһарынан зәрең ұшпасын. ⁵ Рас, Сирия Ефреммен,* оның патшасы Ремалиях ұлымен бірге саған қарсы зұлым жоспар құрды: ⁶ Кәне, Яһудаға қарсы аттанып, үрейін ұшырайық! Елді өзара бөлісіп алып,* оған Табеил ұлын патша етіп тағайындайық дейді.

⁷ Алайда Жаратушы Тәңір Ие мынаны айтады: Бұл ешқашан да жүзеге аспайды! ⁸ Себебі Дамаскі тек Сирияның бас қаласы, ал Ресин небары Дамаскінің басы ғана болады. Ефремге келсек, ол алпыс бес жылдың ішінде талқандалып, халық болудан қалады.* ⁹ Самария тек Ефремнің бас қаласы, ал Ремалиях ұлы жалғыз Самарияның басы ғана бола береді.

Ал егер сендер сенімдеріңде берік тұрмасаңдар, онда өздерің де (жауға қарсы) берік тұра алмайсыңдар!»*

¹⁰ Жаратқан Ие Ахаз патшаға тағы бір хабар жіберіп:

¹¹ — Мен, Құдай Иең, осыны істейтіндігімді саған дәлелдеуім үшін бір керемет жасауымды сұра! Бұл, жердің терең

*² Немесе: «Сирияның әскері солтүстік Израилде қостарын тікті!» (Сирия мен солтүстік Израил одан бұрын да одақтасып, Яһуда елінің патшасын, Дәуіттің ұрпағы Ахазды, жеңіп шыққан еді: Шежіре. 2-ж. 28:5-8).

*³ Бұл есімнің мағынасы: «Қалғандары қайтады». Осы арқылы Құдай опасыз халқына оның жаудан жеңіліп, жер аударылуын, ал аман қалған біраз бөлігінің қайтып келетінін алдын ала білдірді (6:11-13).

*⁵ Яки: солтүстік Израилмен (7:1).

*⁶ Немесе: аттанып, елді бөлшектейік. Оны өзара бөлісіп алып.

*⁸ Б.з.д. 670 жылға дейін Ассур патшалығының әскері солтүстік Израилді (Ефремді) басып алып, халықтың басым көпшілігін шетелге жер аударған еді. Қалғандары көшіп келген бөтендермен араласып, кейін самариялық халық пайда болды. Түсіндірмедегі «Самариялықты» қараңыз.

*⁹ Немесе: онда өздерің де халық болудан қаласыңдар! (8:6-8; 30:15-17)

тұңғиығынан* немесе аспанның қиыр шетінен болса да, сұрай бер, — деп бұйырды. ¹² Бірақ Ахаз бас тартып:

— Жок, мен соны сұрамаймын! Жаратқан Иені еркінсіп сынағым келмейді, — деді. ¹³ Сонда Ишая оған былай деді:

— Дәуіттің әулеті, сөзіме құлақ салындар! Адамдардың төзімін сынағандарың аз болғандай, енді Құдайымның да төзімін сынамақсындар ма?!* ¹⁴ Ендеше Тәңірдің Өзі сендерге осыны істейтіндігін дәлелдейтін керемет жасайды.

Біліп ал, пәк қыз құрсақ көтеріп, ұл туады. Оған Имануил (яғни «Құдай бізбен бірге»*) деген ат қояды. ¹⁵ Нәресте есейіп, жаманнан бас тартып, жақсыны таңдай білетін жасқа келгенде ішетін тамағы тек айран мен бал болады.* ¹⁶ Себебі бала ер жетіп, жаманнан гөрі жақсыны таңдай білетін жасқа келместен бұрын-ақ, сені соншама қатты қорқытқан әлгі екі патшаның елдері ойрандалады.

¹⁷ Жаратқан Ие саған, сенің халқыңа және әкеңнің әулетіне де ауыр күндерді төндіреді. Солтүстік Израил Яһудадан бөлініп шыққаннан бері елің сондай пәлені бұрын-соңды басынан кешпеген еді: Тәңір сендерге қарсы Ассур патшасын аттандырмақ! ¹⁸⁻¹⁹ Сол кезде Жаратқан Ие жауларыңа ысқырып белгі беріп, оларды осы елге шақырып алады. Бәрі де шыбыншіркей секілді Мысырдағы Ніл өзенінің алыс салаларынан, әрі жабайы ара сияқты Ассур патшалығынан қаптап келеді. Олар үйір-үйірімен сай-салаларға, құз-шатқалдардың жарықтарына, тікенекті бұталар мен суаттардың барлығына қонатын болады. ²⁰ Сол күндері Тәңір Ие Ассур патшасын Евфрат өзенінің ар жағынан жалдап алып, жібереді. Оны ұстарадай қолданып, шаштарың мен аяқтарыңдағы түктеріңді, тіпті сақал-мұрттарыңды да алғызып тастатып, сендерді масқара қылады. ²¹ Бұл уақыт келгенде шаруа өзінің табын-отарларынан тек бір қашары мен екі қой-ешкісін ғана қырғыннан сақтап қала алады. Бірақ соның өзінде ²² олар (тапталған егіндіктер мен бау-бақшаларда емін-еркін жайылып) сүтті мол беретіні сонша, ол айран ұйытуға да жетеді. Елдегі пәледен аман қалғандар

*11 Немесе: Бұл, о дүниеден.

*13 Яғни: Сендер пайғамбарларды тыңдамай келгендеріңді қоймай, енді Құдайдың Өзін тыңдамайсындар ма?

*14 Яки: «Құдай бізге жар (бола гөр)».

*15 Бұл, елдің ойрандалып, басқа тағам түрлерінен тапшылық көрген бейшара, жарлы күйін білдіреді.

тек айран ішіп, бал жейтін болады. ²³⁻²⁴ Бұрын құны бір мың күміс теңге болған мыңдаған жүзім бұталары өскен әрбір жүзімдікті сол күндері тікенді бұталар мен жантақ, ошаған қаптап кетеді. Адамдар осылай ойрандалып, тікенді бұталар мен арам шөп басқан барлық жерге тек садақпен қаруланып қана баратын болады.* ²⁵ Бір кезде кетпенмен қопсытылып, өңделген барлық қырат-қырқаларыңа енді тікенді бұталар, жантақ, ошаған қаулап өсіп тұрғандықтан бара алмайтын бола-сыңдар. Сол жерлерді ірі қара мен ұсақ малдар еркін жайылып таптайтын болады.

8

Ассурдың жедел басқыншылығы

¹ Кейінірек Тәңір Ие маған мынадай бұйрық берді:

— Аумақты тақта* ал да, оған жұрт оқитындай етіп: «Тез-Тонап-Жылдам-Олжалауға арналған»** деп жаз!

² Сол үшін мен екі адамды: діни қызметкер Ұрияны және Барақиях ұлы Зәкәрияны сенімді куәгерлерім етіп алдым.

³ Бұдан кейін мен пайғамбар әйел — жұбайыммен жақын-дасып, ол құрсақ көтеріп, ұл туды. Жаратқан Ие маған былай деп бұйырды:

— Бұл балаға «Тез-Тонап-Жылдам-Олжалау»* деген ат қоясың.

⁴ Себебі оның тілі шығып, «Апа, әке» дегенше, Дамаскі мен Самарияның бүкіл байлығын Ассур патшасы олжалап кетеді.*

⁵ Жаратқан Ие маған тағы да хабарын жеткізіп ⁶ былай деді: «Осы халық* (Өзім Иерусалимнің игілігі үшін ағызып отырған) Силоғам бұлағының тыныш суын менсінбейді.** Қайта, олар Ресинге және Ремалияхтың ұлына қуанады!*** ⁷ Біліп қойыңдар:

²⁴ Яки: барып, аң аулайтын болады.

¹ Немесе: Аумақты бүктеме қағаз.

¹ Түпнұсқа тілінде «Маһер шелал хаш баз».

³ Түпнұсқада: «Шеяр-Яшуб» (8:1).

⁴ 7:8-9.

⁶ Яки: Яһуда мен Исраилдің халқы.

⁶ Яғни: Осы халық Құдайдың таңдаған халқы мен оның патшаларына, Дәуіттің әулетіне деген тұрақты қамқорлығын менсінбейді.

⁶ Исраил Сирия патшасы Ресинмен Ассирияға қарсы одақтасып, Ресиннің алғашқы жеңістеріне қуанды. Ал Яһуда қас жауы Ресинді жеңуде Ассирияның күшіне сеніп, Ресиннің жуырда күйрейтініне қуанды. Осылай екі ел де Құдайға сенуден бас тартты (7:1-9,13).

сол себепті Мен, Тәңір Ие, Евфрат өзенінің буырқана тасыған мол суларын, яғни Ассур патшасын күллі қарулы күштерімен осы жерге бағыттаймын. Евфрат өзені көктемде арна-салаларынан асып-тасып, сулары ⁸ адамдардың тамағына дейін көтеріледі. Сол сияқты Ассур патшасы мен оның әскері де жуырда бүкіл Яхуда жеріне жайылып шығып, бұлқан-талқан болып ағып, елді басып кетеді!* О, Имануил, оның кең қанаттары бүкіл жеріне жайылатын болады!**

⁹ Ей, халықтар, қанша ұран салсаңдар да, бәрібір шайқалып құрисиыңдар.* Жер шарының алыс түкпірлері, тыңдаңдар! Шабуылға бел байлап қарулансаңдар да, бәрібір күйреп, құрисиыңдар. Иә, айқасқа дайындала беріңдер, алайда қырыласыңдар. ¹⁰ Кеңесіп жоспар құрып, көп сөз сөйлесендер де, бұлардың іске аспайды, себебі Құдай бізге жар!*

Жауларыңнан емес, Құдайдан қорқыңдар!

¹¹ Өйткені Жаратқан Ие менің үстіме құдіретті қолын қойып тұрып* хабарын жеткізді. Осы халық жүріп бара жатқан теріс жолға түсуден сақтандырып былай деді:

¹² «Бұл халықтың бүлік деп атағандарын сендер солай санамаңдар! Басқалардың қорыққандарынан сендер де қорқып, үрейленбендер!» ¹³ Жалғыз әлемнің Иесін ғана киелі деп құрметтеп, терең қастерлеп, Оның еркіне қарсы шығудан шошынып* дірілдейтін болыңдар! ¹⁴ Жаратқан Ие сендер үшін паналайтын киелі орын іспетті болмақ. Бірақ Исраилдің екі патшалығы* үшін Тәңір Ие адамдарды сүріндіретін кедергі тас, құлататын жартас сияқты, әрі Иерусалимнің тұрғындарын түсіретін тор мен қақпан секілді болады. ¹⁵ Олардың көбі сүрініп құлап, қырылады немесе торға түсіп, ұсталады.

*⁸ Ассур патшасы Сеннахериб б.з.д. 701 ж. Яхуда еліне басып кіріп, астанасы Иерусалимнен басқа барлық қалаларын жаулап алды (1:7-9).

**⁸ Немесе: Алайда «Құдай бізге жар» (Имануил: 7:14)! Оның кең жайылған қанаттары бүкіл елді жауып тұрады.

*⁹ Сирия мен солтүстік Исраил жуырда құритын болды (7:7-9). Сол сияқты Ассур мен Бабыл патшалықтары да кейінірек талқандалуға тиіс еді.

*¹⁰ Яки: Имануил (7:14; 8:8).

*¹¹ Немесе: Өйткені Жаратқан Ие маған күш-қуат дарытып.

*¹² Немесе: Осы халық басқа мемлекетпен келісім жасау керек деп шақырған кездерде сендер солай етпендер!

*¹³ Яки: құрметтеп, Одан қорқып.

*¹⁴ Яхуда және солтүстік Исраил патшалықтары.

¹⁶Енді осылар туралы білдірген ескертулерім мен тәлімдерім* жазылған қағаздарды бүктеп, байлап, шәкірттерімнің көз алдарында мөрлеп, соларға сақтатқызып қой!»**

¹⁷Тәңір Ие Жақыптың үрім-бұтағынан өз бетін жасырып жатса да, мен Оған үмітпен қарап, сенімімді арта беремін.
¹⁸Міне, мен және Тәңір Ие маған сыйлаған балалар мұндамыз! Жер бетіндегі тұрағы Сион тауында орналасқан Әлемнің Иесі бізді Исраил елінде Өзінің болашақта не істейтінін білдіретін хабары мен белгісі етті.*

Бақсы-балгерлер мен сәуегейлерге жүгінбеу туралы ескерту

¹⁹Алайда халық сендерге аруағын, жынын шақырып, сыбырлап, міңгірлейтін бақсылар мен сәуегейлерден кеңес сұрауды айтады. Онда оларға былай деңдер: Халық жалғыз Құдай Иесіне ғана сиынып, Оның еркін сұрауға тиісті емес пе? Тірілерге болашақты білу үшін өлгендермен ақылдасудың қажеті бар ма?! ²⁰Қайта, Жаратқан Иенің білдірген тәлімдері мен ескертулеріне* көңіл бөліп, соларға сүйеніңдер! Егер халық осы хабарларыма сай сөйлемесе, онда оларға атар таң жоқ.**
²¹Қайта, олар зор қысымшылық көріп, ашығып, жер-жерде қаңғырып жүретін болады. Аштықтан қиналғанда қатты ашуланып, өздерінің патшасы мен Құдайына қарғыс айтады. Аспан мен ²²жерге көз салып, тек қайғы-қасірет, қараңғылық пен қорқынышты қара түнекті ғана көреді-ау! Олар әбден түңіліп, қара түнекке қуылады.

Алайда қазір қысымшылық көріп жатқан жерде ұдайы қараңғылық бола бермейді.

*¹⁶ Немесе: ескертулерім мен Таурат заңын.

**¹⁶ Яки: соларға жүректерінде сақтатқызып қой!

*¹⁸ Ишаяның есімі («Жаратқан Ие — Құтқарушы») мен уағыздары және оның балаларының есімдері (7:3; 8:3) арқылы Құдай сол кезде халыққа Өзінің хабарларын жеткізіп отырды.

*²⁰ Немесе: Жаратқан Иенің берген Таурат заңы мен өзге де киелі жазбаларына.

**²⁰ Немесе: осы сөзге (яки аяндарыма) сай сөйлемесе, оларда шындықтың шұғыласы жарқырамайды.

9

Дәуіт Ұрпағының игілікті патшалығы туралы уәде

¹ Забулон мен Нафталимның мекенін
Иеміз бұрыннан масқара еткен.*
Ал болашақта осы бір аймақты —
Теңізге баратын жол бойындағы
Әрі Иорданның арғы жағындағы
Бөтен ұлттар тұрған Ғалилеяны
Зор абыройға бөлейтін болады!

² Ғұмыр кешкен бұл халық қараңғыда
Енді бір ғаламат Нұрды көреді,
Түнек басқан елде* тұратындарға
Таңның шапағы сәулесін төгеді!

³ Тәңірім, Сен санын көбейтіп халқыңның,
Оған үлкен қуаныш та сыйлайсың.
Адамдар өнім жинау маусымында,
Не жау олжасын бөлісіп алғанда
Қатты қуанатындары сияқты,
Халқың шаттанады Сенің алдыңда.

⁴ Себебі Сен өз ата-бабаларын
Ежелде Мадиянның зорлығынан
Шексіз құдіретіңмен құтқарғансың!*

Енді тағы да меншікті халқыңның
Еңсесін басқан езгіні құртасың,
Арқасын ұрып-соққан жау сойылын,
Қатал қанаушының аса таяғын
Біржола сындырып, жойып тастайсың!

⁵ Әскердің жер таптаған етіктері
Әрі қанға малынған киімдері
Енді өртелуге белгіленеді,
Бәрі де отқа жем болып кетеді.

*¹ Ассур патшасы Тиглат-Пилесер III (б.з.д. 734 және 732 жж) солтүстік Ираилдегі осы екі рудың жерін басып алып, елдің өзге бөлігінен бұрын өз отарына айналдырып, басқа ұлт адамдарын сонда қоныстандырған еді (Патша. 4-ж.15:29).

*² Яки: өлім көлеңкесінде. Немесе: үмітсіздік жайлаған жерде.

*⁴ Құдай сол кезде Ираилдің Гедеон батыры мен үш жүз-ақ жасақшыларына Мадиянның сансыз көп жауынгерлерінің үстінен жеңіс сыйлады (Билер 7:22-25).

⁶ Себебі Сәби дүниеге келді,
 Біз үшін осы Ұл сыйға берілді!
 Билік болады Оның қолында мәңгі:*
 Оны «керемет ақылды Кеңесші,**
 Құдіретті Құдай, Мәңгілік Әке,
 Тыныштық пен амандықты сыйлайтын
 Әмірші» деп те атайтын болады.

⁷ Оның құрған билігі арта түсіп,
 Орнатқан тыныштығы шексіз болады,
 Өзі Дәуіттің тағына отырып,*
 Мәңгі патшалығын сол кезден бастайды,
 Әділдікпен нығайтып, жалғастырып,
 Ақиқатты да ұстанатын болады.
 Барлық қайрат-жігерімен бұларды
 Әлемнің Иесі іске асырады!

Тәңір Иенің солтүстік Исраилге қаһарын төгуі

⁸⁻⁹ Жаратқан Ие Жақыптың үрім-бұтағына үкім шығарды, бұл шешімін олардың арасында жүзеге асырады. Солтүстік Исраилдің* бүкіл халқы, Самария қаласының әрбір тұрғыны мұны ұғынатын болады. Олар өркөкіректеніп, менменсіп: ¹⁰ «Саман үйлеріміз құлады, бірақ біз қашалған тастан қалап мықтылап қайтадан үй саламыз! Тұт ағаштарымыз кесіліп тасталды, бірақ орнына әлдеқайда құнды балқарағайлар отырғызамыз!» — деп, қиқарлық көрсетіп келді.

¹¹ Алайда Жаратқан Ие Ресин патшаның жауларын күшейтіп, солтүстік Исраилге қарсы ¹² шығыстан Сирияны, батыстан філістірлерді аттандырды.* Олар Исраилді жалмап қоюға құнығып, ауыздарын арандай ашты.

Соның өзінде Тәңір Иенің қаһары әлі де басылған жоқ, Оның құдіретті қолы жазалау үшін көтеріліп тұр!

¹³ Алайда осы халық өзін жазалаған Әлемнің Иесіне қайтадан бет бұрып, Оның еркін білуге ұмтылған жоқ. ¹⁴ Сол себепті

*⁶ Немесе: Соның иығында.

**⁶ Яки: керемет (таңғажайып) ақылды шешімдер қабылдаушы Көсем.

⁷ 11:1.

⁹ Яки: Ефремнің (7:2).

*¹² Яки: шығыстан арамейліктерді, батыстан філістірлерді арандатты (Амос 1:3,6; Шежіре. 2-ж. 28:5,18,20).

бір-ақ күн ішінде Жаратқан Ие Исраилдің басы мен құйрығын, оның үлкенді-кішілі барлығын* да шауып тастайды: ¹⁵ рубасылар мен атақтылар — елдің басы, ал құйрығы — жалған тәлім беруші көріпкелдер. ¹⁶ Бұл халықты өз жетекшілері адастырады. Соларға еріп жүргендер теріс жолға азғырылады.* ¹⁷ Сондықтан Тәңір Ие осы халықтың жас жігіттерін аямайды, жетім-жесірлеріне де жаны ашымайды. Себебі бәрі де құдайсыз зұлымдар, ауыздарынан шыққан сөздері өтірік!

Ал Тәңір Иенің қаһары әлі де басылған жоқ, Оның құдіретті қолы жазалау үшін көтеріліп тұр!

¹⁸ Расында адамдардың әділетсіздігі от іспетті лаулап жанып, тікенді бұталар мен жантақ, ошағанды жалмап, ну орманды да өртеп жібереді. Түгін бағаналары зәулім биікке дейін көтеріледі. ¹⁹ Әлем Иесінің лаулаған қаһарынан жер өртеніп, халық отқа жем болады. Сонда адамдар жақындарын да аямай, әркім өз қара басын ғана қорғайды. ²⁰ Олар оңды-солды тапқандарын жалмап жеп жатса да, көрген аштығының беті қайтпайды. Адам тіпті өз қандастарын да жалмап,* ²¹ Манаса Ефреммен, Ефрем Манасамен соғысып,* содан екеуі бірігіп Яһудаға шабуыл жасайды.

Соның өзінде Құдайдың қаһары әлі де басылған жоқ, Оның құдіретті қолы жазалау үшін көтеріліп тұр!

10 ¹ Әділетсіз заңдар шығарып, халықты азаптайтын ережелер жариялаған билеушілер қасіретке қалады-ау!
² Олар халқымның арасындағы жарлыларды хұқықтарынан айырып, жәбір көргендерге әділет жолын жауып тастайды. Тіпті жесірлерді олжалап, жетімдердің барын тонайды! ³ Ей, мұндай озбырлық жасайтындар, Құдай сендерді жауапқа тартып, алыс елдерден апат жіберген кезде не істемексіңдер? Көмек сұрап кімге жүгіріп, мақтан тұтқан байлықтарың мен беделдеріңді қайда қалдырмақсыңдар? ⁴ Сендер не тұтқындардың қатарында бүгіліп айдалып кетесіңдер, не шайқаста өлесіңдер!

Соның өзінде Тәңір Иенің қаһары әлі де басылған жоқ, Оның құдіретті қолы жазалау үшін көтеріліп тұр!

*¹⁴ Немесе: оның (жоғарыдағы) пальма бұтақтары мен (төмендегі) қамысын.

*¹⁶ Немесе: құрдымға кетіп, тозаққа түседі.

*²⁰ Немесе: Адамдар тіпті өз қолының етін жеуге дейін аштық көріп.

*²¹ Яки: Ефрем мен Манаса өзара соғысып. (Екеуі Жүсіптің ұлдарынан тараған ағайынды рулар: Жаратылыс. баст. 41:50-52; 48:8-16).

Құдайдың Ассурға шығарған үкімі

⁵Тәңір Ие былай дейді:

— Ассур патшалығы қасіретке қалады! Мен оны ызғарлы қаһарыма ұшырағандарды жазалау үшін ғана таяқ, сойыл сияқты пайдаланамын. ⁶Ассурдың әскерін Менен безіп, қаһарымды шақырған құдайсыз халыққа қарсы аттандырып, оны тонап, олжалауға,* даладағы саз-балшықтай таптауға жіберемін. ⁷Алайда Ассур патшасының ой-ниеті Менің еркімнен басқаша: ол көптеген халықтарды жойып, мүлдем жоқ қылуды көздейді. ⁸Содан Ассур патшасы былай деп мақтанып бөседі: «Менің барлық әміршілерім патшадай күш-қуатқа ие емес пе? ⁹Мен Қархемис сияқты Қална қаласын да, Һамат секілді Арпад камалын да, Дамаскі сияқты Самарияны да оп-оңай басып аламын!» ¹⁰Мен талай патшалықтарды өзіме қаратып, уысымда ұстаймын. Бұлардың пайдасыз тәңірлері мен мүсіндері Иерусалим мен Самариядағылардан күштірек. ¹¹Мен Самарияны өзінің пайдасыз тәңірлерімен қоса құрттым, Иерусалимге және ондағы жұрт табынатын мүсіндерге де дәл солай істеймін!»

¹²Алайда Тәңір Сион тауы мен бүкіл Иерусалимге қарсы істеп жатқандарының бәрін бітірген кезде былай дейді:

— Мен Ассур патшасын өркөкіректеніп, пандана қарап жүргені үшін жауапқа тартатын боламын! ¹³Ол патша былай деп мақтанады: «Мұны өз қолымның күшімен, өз көрегендігіммен жүзеге асырдым. Себебі ақылды да парасаттымын. Мен халықтардың шекараларын алып тастап, қазыналарын талан-таражға салдым. Өз құдіретіммен тақ иелерін құлаттым.* ¹⁴Құстың ұясынан жұмыртқаларын жинағандай мен халықтардың жерлері мен байлықтарын оп-оңай қолыма түсірдім. Мені қорқыту үшін бірде-бір қанат қағылып, бірде-бір тұмсық айбаттанып, шик деп үн де қатпады».

¹⁵Бірақ Тәңір Ие былай дейді: «Әлде балта өзімен ағаш шапқан иесінен гөрі кереметпін деп мақтана ала ма? Немесе ара өзімен жұмыс істейтін ұстаның алдында көкіректене ала ма? Таяқ, сойыл адамды көтермейді, қайта, адам таяқ не

*⁶ 8:1.

*⁹ Қархемис Евфрат өзенінің бойында, Қална Бабыл елінде, Һамат, Арпад және Дамаскі Сирияда, ал Самария солтүстік Исроилде орналасқан камалды қалалар болатын.

*¹³ Немесе: Өз құдіретіммен тұрғындарын құлдыққа түсірдім.

сойылды көтеріп, сілтейді! ¹⁶ Сол себептен Әлемді Билеуші Тәңір Ие Ассур патшасының денелі жауынгерлерін қатты ауырттып, жүдетіп, оның даңқты әскерін лаулаған өртпен жалмағандай құртады.* ¹⁷ Израил сиынған Киелі Құдай, оның жарық Нұры, лаулаған от пен жалынға ұқсап бір-ақ күнде Ассурдың тікенді бұталары мен жантақ-ошағанын* өртеп жібереді: ¹⁸ оның әйгілі ормандары мен құнарлы бау-бақшаларын түгелдей жалмап жояды. Осылайша Ассурдың даңқты әскері қатты ауырған адамдай әлсірей береді.* ¹⁹ Сонда баланың өзі-ақ тіркеп шыға алатындай бірнешеуі* ғана аман қалады.

*Израилден кейбіреулердің аман қалуы және
болашақта Ассур тартатын жаза*

²⁰⁻²¹ Сол кезде Израил халқының аман қалғандары өздерін талқандап, жойған Ассур патшалығына қайтадан сүйенбейтін болады. Керісінше, олар бұдан былай өз сенімдерін шын жүректен Жаратқан Иеге, Израил сиынған Киелі Құдайға артады. «Аман қалғандары қайта оралады»*: Жақыптың үрім-бұтағының аман қалғандары Қүдіретті Құдайға қайтадан бет бұрады. ²² Уа, Израил, сенің халқың «теңіз жағалауындағы құм қиыршығындай көп» болса да, аман қалғандары ғана қайта оралады! Құдай осы халыққа қырылуды бұйырып, шексіз әділдікпен үкімін шығарған.* ²³ Иә, Әлемді Билеуші Тәңір Ие бұл үкімін бүкіл жерде іске асырады.

²⁴ Сондықтан Әлемді Билеуші Тәңір Ие былай дейді: «Уа, Сионда тұратын халқым, Ассур патшалығынан қорықпандар! Рас, ол сендерді ежелгі мысырлықтардай таяқ, сойылмен ұрып-соғып, зәбір көрсетуде.* ²⁵ Бірақ аз уақыттан кейін Мен сендерге деген ызғарлы қаһарымнан қайтып, оны Ассурға төгіп, сол елді қырып-жоямын. ²⁶ Мен, Әлемнің Иесі, баяғыда Ореб құзының маңайында Мадиян тайпасының жасағын күйрете

*¹⁶ Шежіре. 2-ж. 32:21.

*¹⁷ Яки: тікенді бұталары мен өсімдіктерін.

*¹⁸ Немесе: Ассурдың даңқы ту ұстаушының қорқып, бүгілгеніндей болады (10:16).

*¹⁹ Немесе: бірнеше орман ағаштары.

*²¹ Түпнұсқада: Шеяр-Яшуб (7:3).

*²² 48:17-19; Жаратылыс. баст. 12:1-3; 15:5-6; 22:15-18; Шежіре. 2-ж. 7:19-22.

*²⁴ Мысыр. шығу 1:11-14.

соққанымдай,* енді Ассурды «қамшыммен» соғамын. Ежелде таяғым Мысыр елі мен Қамысты теңіздің үстінен көтеріліп, созылғандай,** енді Ассурдың өзенінің үстінен де «таяғымды» созып, күдіретімді көрсетемін. ²⁷ Сол уақыт жеткенде сендер қанаушыларыңның мойындарыңа салған ауыр жүктерінен арыласыңдар! Жаудың еңселерінді басқан езгісін күл-талқан етесіндер. Себебі семіріп, зор күшке ие боласыңдар».

Басқыншылардың шабуылы

²⁸ Ассур әскері Аят қаласына басып кіріп, Мигроннан өтіп, Михмаста қару-жарақ, азық-түлік қорларын тексеріп, сонда қалдырды! ²⁹ Олар өткелден асып, Гебада түнемек. Рамақ қаласының үрейі ұшып, Саулдың астанасы Гибейның тұрғындары да қашып кетті. ³⁰ Ғалимның халқы, айғайла! Құлақ салыңдар, Лайс пен бейшара Анатоттың тұрғындары! ³¹ Мадмена қашып кетіп, Гебимнің халқы да бас сауғалап тығылуда. ³² Жау Ноб қаласында бүгін-ақ аялдап, Сион тауына, Иерусалим қаласы салынған төбеге қарай жұдырығын сілтейді.

³³ Біліп алыңдар, Әлемді Билеуші Тәңір Ие оларды ағаштың кесілген бұтақтарындай етіп қорқынышты күдіретпен шауып құлатады. Зәулім ағаштай өркөкіректеніп, менменсігендер кесіліп түсіп, қор болады. ³⁴ Ливанның қалың ормандары балтамен шабылып тасталғандай, панданған жаудың халқы күдіреті шексіз Құдайдың алдында құлап, жермен-жексен болады.

11 *Дәуіт Ұрпағының бейбіт патшалығы туралы қайталанған уәде*

¹ Кесілген ағаштың түбірі мен тамырларынан жас өскін өсіп шығады. Сол сияқты Есей ұлы Дәуіттің патшалық биліктен айырылған әулетінен* шығатын бір ұрпақ күндердің күнінде қайтадан патшалық құрады. ² Осы патшаға Жаратқан Иенің Рухы қонып, Оған даналық пен парасат, ақыл-кеңес пен күдірет, білік пен Құдайды терең қастерлеуді дарытады. ³ Өзі Тәңір Иеге мойынсұнып, Оны терең қастерлеуден қуаныш табады.

*²⁶ 9:4.

**²⁶ Мысыр. шығу 7:19; 8:6,17; 9:23; 10:13; 14:16-22.

*¹ Дәуіт патшаның әулеті б.з.д. 586 ж. биліктен айырылып, халқының басым көпшілігімен бірге Бабыл еліне жер аударылды (4:2; 9:7; 11:10; Рут 4:22; Патша. 1-ж. 16:1,11-13; Патша. 2-ж. 5:3; Шежіре. 2-ж. 36:17-20).

Патша тек көрген сырт пішінге, ұзын құлақтан естігеніне ғана сүйеніп үкім шығармайды. ⁴Қайта, жарлыларға әділдікпен төрелік айтып, жердің жапа шеккендерінің заңды мүдделерін қорғайды. Оның аузынан шыққан үкімдер осы дүниеге дүре соққан таяқ сияқты: айтқан әмірлерімен зұлымдардың көздерін құртады. ⁵Патша әділдікпен билік жүргізіп, ақиқат пен адалдықты берік ұстануға белін бекем буады.*

⁶Сол заманда қасқыр қозымен тату-тәтті тұрып, қабылан лақпен бірге тынығады. Бұзау, қарулы жас арыстан және бордақы өгіз де қатарласып бірге жататын болады. Бәрін бір жас бала айдап, баға алады. ⁷Сиыр мен аю қатар жайылып, бұзаулары мен қонжықтары бірге тынығып, арыстан өгіз сияқты сабан, шөп жейді.

⁸Сәбилер сұр жыланның інінің қасында ойнап, балдырғандар абжыланның ұясына қолын емін-еркін тығатын болады.* ⁹«Бүкіл қасиетті тауымда ешқандай зұлымдық пен қиянат жасалмайтын болады», — дейді Тәңір Ие. Себебі теңіз суға қалай толы болса, жер де Жаратқан Иені жақыннан танып, қастерлеген адамдарға солай толы болады!

Жер аударылғандардан аман қалғандардың қайтып келуі

¹⁰Сол заманда Есей ұлы Дәуіт патшаның «тамырынан» өскіндей шыққан Ұрпақ халықтарға арнап тігілген ту сияқты белгі болады.* Басқа ұлттар Оған бет бұрып, үмітін артады. Оның тынығып демалатын орны** салтанатты да құрметті болады.

¹¹Сол күн туғанда Жаратқан Ие (ата-бабаларын Мысырдағы құлдықтан азат еткеніндей) тағы да күдіретті қолын созады.* Оның халқының аман қалғандары Ассурға, Мысыр мен Суданға, Елам мен Бабылға, Сириядағы Аамат пен теңіз жағасындағы алыс жерлер мен аралдарына шашырап кеткен еді. Енді Тәңір Ие оларды Өзіне қайтарады. ¹²Басқа халықтарға арнап

---

*⁵ Немесе: Ол аузының таяғымен жерді соғып, аузынан шыққан лебімен зұлымдардың көздерін құртады. Әділдік — Оның белдігі, ақиқат пен адалдық — мықынындағы белбеуі болады.

*⁸ Жаратылыс. баст. 1:30; 3:15.

*¹⁰ 11:1,12.

*¹⁰ (66:1; Шежіре. 2-ж. 7:41) Немесе: Оның тыныштығы.

*¹¹ Мысыр. шығу 12:12; 14:17-28; 15:6-7.

туын көтергендей белгі беріп, солтүстік Исраил мен Яхуда патшалықтарының жер аударылып, шашыраған халқын дүниенің төрт бұрышынан жинап, қайтарып әкелмек.

¹³ Солтүстік Исраил* елі енді қайтып Яхуданы күндемейді, Яхудаға қарсы жауласып келгендердің бәрі де ғайып болады. Бұдан былай Яхуда солтүстік Исраилге қастық жасамайды.

¹⁴ Керісінше, екеуі бірігіп батысқа қарай аттанып, қырат беткейімен құлдырап түсіп, філістірлерге шабуыл жасайды. Олар шығыстағы жау халықтардың олжаларын да иемденіп, Едом мен Моабқа билік құрып, Аммон да оларға мойынсұнады.

¹⁵ Жаратқан Ие Мысыр теңізінің шығанағын құрғатып, жоқ қылады. Өзінің құдіретті қолын бұлғап, ыстық желімен Евфрат өзенін де кептіріп тастайды: оның кісі жаяу өте алатындай таяз жеті тармағын ғана қалдырады. ¹⁶ Сонда Оның халқынан аман қалғандарына Ассурдан шығатын даңғыл жол дайын тұрады. Бұл, олардың ата-бабаларының Мысыр елінен шыққан кезіндегідей болмақ.

12 *Құтқарылғандардың Құдайды мадақтау жыр*

¹ Сол кезде айтатын жырларың мынадай болады:

«Уа, Жаратқан Ием, Сені мадақтаймын!

Маған ашуланған едің, ал сосын
Қаһарыңды басып, мені жұбаттың.

² Сөз жоқ, тек Құдай менің Құтқарушым!

Оған сеніп, қорықпаймын да енді,
Тәңір Ием — күш-қуатымның көзі,
Айтар жырым Жаратқан Ие жайлы:
Ол адал Құтқарушым боп келеді!»

³ Құтқарылудың қайнар көздерінен
Су ала бересіңдер қуанышпен.*

⁴ Сол кезде былай дейтін боласындар:
«Жаратқан Иеге шүкірлік етіп,
Есімін атап Оған сиыныңдар,

*¹³ Яки: Ефрем (7:2).

*³ Яки: Шөлдегенге таза судың ләззәт әкелетініндей, сендер Құдайдың өздеріңді құтқарып, қолдап-қорғап жүргеніне керемет шаттанасындар (12:2; Забур жыр. 50:14).

Әділ істерін ұлттарға білдіріп,
Есімінің ұлылығын хабарландар!
5 Тәңір Иеге арнап ән шырқандар!
Ол ұлы кереметтерді істеді,
Осыны білсін жер шарының бәрі!

6 Уа, Сионның халқы, масаттаныңдар,
Дауыстап қалықтата ән салыңдар:
Израил сиынған Киелі Құдай
Енді өздеріңнің араларыңда
Бөленеді салтанатты ұлылыққа!»*

* * *

40

Құдайдың азап шеккен өз халқын жұбатуы

1 — Халқымды Менің жұбатыңдар,
Көңілін оның орнықтырыңдар! —
Дейді сендер сиынған Құдай Ие.
2 — Иерусалимге жылы сөз айтыңдар,
Мына хабарды оған жарияландар:
«Өтіп кетті басындағы ауыр кезең,
Күнәңның құны өтеліп, кешірілдің!
Енді Тәңір Иенің қолынан сен
(Рақымын Оның) молынан көресің».**

3 Жар салған дауыс шығады айдалада:
«Жаратқан Иеге жол дайындандар!»
Құдайымызға арнап ен далада
Түзу қылып даңғыл жолды салыңдар!

*6 Яки: Израил сиынған Киелі Құдай шексіз ұлы! Оның жер бетіндегі тұрағы (киелі үйі) сендердің араларыңда.

*2 Яғни: Яһуда халқының Бабыл еліне жер аударылып, ауыр жұмысқа салынған кезеңі (Шежіре. 2-ж. 36:20).

**2 (61:7; Әйүп 11:6; 42:12-15). Немесе: (Оның жазасын) молынан тарттың (51:19; Леуілік. 26:40-45).

*3 Немесе: «Айдалада Жаратқан Иеге жол дайындандар!...» Ежелде хандар бір жерге шығарда өкілдері алдын ала барып, халыққа хан жүретін жолдарды тегістетіп, жөндетіп қойғызатын. Бұл жерде Құдайдың Иерусалимге салтанатты шерумен келуі алдын ала айтылған.

⁴ Жолдағы сай-салалар толтырылсын,
 Тау-төбелер болса аласартылсын!
 Бұралаң жерлері* де түзетіліп,
 Ой-қырлары түгелдей тегістелсін!
⁵ Сонда Тәңір Иенің ұлылығы
 Адамзатқа көрінетін болады,
 (Оның өз халқын құтқарып алғанын)
 Барлығы да ап-анық көре алады.
 Себебі Жаратқан Иенің Өзі
 Осы бұйрықты шығарған болатын».

6 — Жар сал! — деп бір дауыс бұйырды.

— Не туралы жариялайын? — деп сұрады хабаршы.

— Бүкіл адамзат көк шөпке ұқсайды! Бар салтанаты мен сенімділігі* дала гүлдері секілді өткінші: ⁷ Жаратқан Ие ыстық лебін үрлесе, гүлдер солып, шөптер қурап қалады. Шынында халық сондай шөпке ұқсайды! ⁸ Даланың шөбі қурап, гүлдері солады, Құдайымыздың сөзі мәңгілік қалады.

⁹ — Ей, жақсы хабарды Сион халқына жеткізуші, биік тау басына шық, Иерусалимге ізгі хабарды әкелуші, бар даусыңмен айқай салып жарияла!* Қорықпай Яһуданың қалаларына: «Міне, Құдайларын!» — деп хабарла! —

¹⁰ Біліп алыңдар, Жаратушы Тәңір Ие жуырда зор күдіретімен келіп, билікті өз қолына алады. Жеңісінің олжасы мен сыйы іспетті құтқарып алған халқын Ол Өзімен бірге алып келеді.* ¹¹ Тәңір Ие оларды ізгі шопандай бағады: «қозыларын» қолына алып, кеудесіне басып көтеріп, «саулықтарын» жайлап алға бастап жүреді.

*4 Яки: Қисық жерлері. (Бұл әділетсіздікті, ал тегіс, түзу жол әділ іс-әрекетті білдіреді: 26:7-8; 42:16.)

*6 Тіпті Ассур және Бабыл патшалықтарының зор салтанаты мен күш-қуаты да жақында жойылмақ (10:12,24; 13:1,6; 45:1-4).

*9 Немесе: Ей, жақсы хабарды жеткізуші Сион халқы, шық биік тау басына! Ізгі хабарды жариялаушы Иерусалим, бар даусыңмен айқай сал!

*10 Құдай жау еліне жер аударылған халқын өз отанына қайтадан бастап алып барады (40:10-11; 52:7-10; 61:1).

Жаратқан Иенің шексіз ұлылығы және пенденің әлсіздігі

¹² Кім теңізді алақанмен сарқып өлшеген,
Аспанды қарысымен қамтып белгілеген?
Кім жердің топырағын себетке салған,
Тау-төбені де таразыға тартқан?

¹³ Кім Тәңірдің ақыл-парасатын* ұққан,
Кеңесшісі боп бағыт берді Оған?

¹⁴ Жаратқан Ие кіммен ақылдасқан,
Кім түсінік беріп те еді Оған?
Кім Тәңір Иені білімге үйреткен,
Оған даналық жолын да нұсқаған?

¹⁵ Міне, халықтар судың шелектегі
Тамшысындай ғана боп көрінеді.
Таразыға қонған шаң-тозаң іспетті
Олар да салмақсыз деп есептеледі.
Құдай аралдарды* түйіршік секілді
Оп-оңай қолына алып көтереді.

¹⁶ Ливан тауындағы бар мал Тәңірге
Арнап құрбандыққа шалынып, өртелсе,
Олар да жеткілікті болмас еді!
Ливан ормандары* құрбандық отына
Жетпей қалар да еді жағылуға.

¹⁷ Бар халықтар Жаратқанның алдында
Онша маңызсыз боп саналады,
Олар Құдай Иемен салыстырғанда
Мүлдем жоқ, мағынасыз болып шығады.*

¹⁸ Сонда Құдайды кімге теңейсіндер,
Қандай бейнеде елестетесіндер?!

¹⁹ Ұста болса, тәңір мүсіндерін құйып жасайды. Зергер соларды алтынмен қаптап, күмістен шынжыр бауларын дайындайды. ²⁰ Ал кедейлер мұндай қымбат тартуды ұсына алмайды.

*13 Яки: рухын.

*15 Яки: теңіз жағалауларындағы (алыс) елдерді.

*16 Ливан тауы ну ормандарымен және шырайлы жайылымдарымен танымал еді.

*17 Яғни: күллі халықтардың күш-қуаты мен салтанаты тек шамалы әрі өткінші ғана.

Сондықтан олар шірімейтін қатты ағашты тандап алып, жақсы шеберді де іздеп табады. Шебер сол ағаштан жалған тәңірдің бейнесін мүсіндеп, оны бір жерге қозғалмастай етіп орнатады.

²¹ Әлде мынаны естіп, білмейтін бе едіңдер, әуел бастан-ақ ешкім оны сендерге айтпады ма? Жер жаратылғаннан бері мынаны түсінбейтін бе едіңдер: ²² Тәңір Ие жер шарының үстіндегі «тағында» отыр!* Жер бетіндегілер Оның алдында шегірткелердей кіп-кішкентай.

Жаратқан Ие көкті шымылдықытай жайып жібереді, оны шатырдай тігіп, Өзіне мекен етеді. ²³ Құдай жердің әміршілерін түкке тұрғысыз етіп, осы дүниенің билеушілерін күшінен айырады. ²⁴ Олар жуырда жерге себілген не отырғызылған, енді ғана тамыр жайған өсімдіктерге ұқсайды: Жаратқан Ие ыстық лебін үрлегенде солар бірден кеуіп, солып қалады. Содан дауыл оларды қауыздай ұшырып әкетеді.

²⁵ «Сендер Мені кімге ұқсатасыздар, Кіммен Мені салыстырасыздар? — Деген сауал қояды Киелі Құдай.

²⁶ — Аспанға көз жіберіп қараңдаршы: Кім жаратты ондағы жұлдыздарды?!»

Бір-бірлеп алып шығып шоқжұлдыздарды, Эрқайсысын өз атымен шақырады. Тәңірдің құдіреті сонша зор болып, Біреуі шет қалмай, бәрі Оған бағынады.

²⁷ Жақыптың әулеті, неге шағым айтасың, Израил халқы, неліктен былай дейсің: «Жүрген жолым Жаратқаннан жасырынған, Мүдделерім де назарынан тыс қалған!»

²⁸ Мынаны естіп, білмеуші ме едің: Мәңгілік Құдай — сенің Жаратқан Иең, Шексіз зор данышпандығы Оның!

Ол жаратты жердің түкпір-түкпірін. Ешқашан Құдай шаршап-шалдықпайды,

²⁹ Ол қалжырағанға қуат сыйлайды, Қажып, шаршағанға күш дарытады.

³⁰ Жасөспірімдер әлсіреп шаршайды Және жігіттер сүрініп құлайды,

*²² Яки: көктегі «тағында» (66:1).

³¹ Ал сенім артқандар Тәңір Иеге
 Жаңа күш-қуатты иемденеді,
 Қырандай қанаттарын жайып кеңге,*
 Самғай жөнеледі, алайда талмайды,
 Жүре береді, бірақ болдырмайды.

41

Шынайы Құдай және «тәңірсымақтар»

¹ Ей, теңіз жағалауларындағы елдер,* тынышталып, алдыма келіндер! Халықтар күш-қуат жинап, жақындап келсін де жауап берсін! Осылай даулы мәселені шешейік.

² «Кім шығыстан жеңімпаз қолбасшыны* аттандырып, оны Өзіне қызмет етуге шақырды? Сол жеңімпаздың халықтарды табыстап, патшаларын да бағындырады. Соның семсерімен халықтарды талқандап, садағымен қауыздай алысқа ұшырады.

³ Осы жеңімпаз өз аяғы бұрын баспаған жолдармен жауларын қуып, аман жүре береді. ⁴ Бұларды кім жоспарлап, жүзеге асырады? Кім болашақ дәуірлерді алдын ала жариялайды?* Мұны істеуші Мен, Жаратқан Иемін! Алғашқы да, Соңғы да Өзіммін!»**

⁵ Теңіз жағалауларындағы елдер* байқап қалып, үрейлері ұшады. Жер бетінің қиыр шетіндегі халықтар қалтырап қорқады. Олар өзара бас қосып, ⁶ әркім серігіне көмектесіп, бауырласына: «Батыл бол, қорықпа!» — дей береді. (Содан олар көптеп тәңір мүсіндерін жасайды:)* ⁷ ұста зергерді жігерлендіріп, балғамен қаңылтырды тегістеуші де төс ұратын серігін: «Дәнекері жақсы», — деп қуаттайды. Олар осылай жасаған «тәңірсымақтарын» тұғырынан қозғалмас үшін шегемен бекітеді.*

*³¹ Яки: Жаңа күш-қуатты иемденеді жыл сайын түлеп отыратын қырандай.

*¹ Яки: Ей, аралдар мен теңіз жағалауларындағы елдер.

*² Яки: әділдік алып келетін адамды. (Кир патшаны: 45:1.)

*⁴ Немесе: Кім келетін ұрпақтарды әуел бастан-ақ шақырады?

*⁴ Немесе: Мен Алғашқымын, соңғы ұрпақтармен де бірге боламын.

*⁵ Немесе: Аралдар мен теңіз жағалауларындағы елдер (41:1).

*⁶ Кир патша Кіші Азияның (яғни бүгінгі Түркиядағы Анadolудың) басым бөлігін жаулап алып, б.з.д. 546 ж. оның батыс жағалауына жетті.

*⁷ 40:19-20; 46:6-7; Патша. 1-ж. 5:3.

⁸ «Ал сен, Израил халқы, Менің қызметшім, Өзім таңдап алған Жақыптың үрім-бұтағы, жаныма жақын* Ыбырайымнан тараған ұрпақ, сөзіме құлақ сал: ⁹ Мен сені қиыр шеттен шақырып алып, жер бетінің түкпір-түкпірінен әкелгенмін. Менің қызметшімсің, сені таңдап алған едім, сенен бас тартпаймын да.

¹⁰ Қорықпа, Мен саған жар боламын,*
Абыржыма, Мен сенің Құдайыңмын!
Саған қуат беріп көмектесемін,
Жеңімпаз қолыммен сүйемелдеймін.

¹¹ Саған өшіккендер ұятқа қалады,
Жауларың дымы қалмай құртылады.

¹² Іздесең де, еш таппайсың оларды,
Сенімен соғысқандар жоқ болады.

¹³ Себебі Мен, сиынатын Құдай Иең,
Сені оң қолыңнан сүйемелдеймін.
Қорықпа, Мен сені қолдап қорғаймын! —
Деп саған берік уәде беремін.

¹⁴ Қорықпа, құрт секілді дәрменсіз Жақып елі, Израилдің азғантай жұрты, Мен сені қолдаймын!» — деп нық айтады Жаратқан Ие. Ол сені туысқан қамқоршыдай азат етеді*. Израил сиынған Киелі Құдай мұны істейді де. ¹⁵ «Есінде болсын, — дейді Ол, — Мен сені өткір тісті, астық бастырғыш жаңа тақтай сияқты қолданбақпын: тау-төбелерді бастырып, талқандап, қауызға айналдыратындай жеңімпаз боласың. ¹⁶ Жауларыңды жел ұшырып, дауыл айдап алып кеткендей жоқ қыласың. Сонда Маған шаттана қуанып, Израил сиынған Киелі Құдаймен мақтанатын боласың».

¹⁷ «Мына бейшара, мүсәпір халқым су іздеп, таба алмайды. Олар шөлдеп, таңдайлары кеуіп қалады. Ал Мен, Жаратқан Ие, мінажаттарына құлақ асамын. Мен, Израил сиынған Құдай, оларды жалғыз қалдырмаймын. ¹⁸ Тақыр төбелер мен аңғарлар ортасынан қайнар көздерін ашып, бетпақ даланы көлге айналдырып, шөл даламен де бұлақтар ағызбақпын. ¹⁹ Мидай далаға қарағай мен қараған, жасыл бұталар* мен зәйтүн ағаштарын

*⁸ Яки: досым (Жаратылыс. баст. 18:17-19; Шежіре. 2-ж. 20:7).

*¹⁰ Яки: Мен сенімен бірге боламын (43:2,5).

*¹⁴ Яки: туысқан қамқоршыдай құныңды төлеп құтқаратын болады. (Түсіндірмедегі «Туысқан қамқоршыны» қараңыз).

*¹⁹ Яки: мүрт бұталары. (Суы мол жерлерде өсетін, жұпар иісті мүрт бұталарының жапырақтары мәңгі жасыл.)

және құнарсыз, бос далаға қарағай, емен, шыршаларды бірге отырғызбақпын. ²⁰ Сонда адамдар бұл кереметтерді Исраил сиынған Киелі Құдайдың істегеніне көз жеткізіп, бәрін де Өзінің құдіретті қолымен жүзеге асырғанын* түсінеді».

Жалған тәңірлердің мәнсіздігі

²¹ Жақып елінің Патшасы Жаратқан Ие: «Мәселені ортаға салып, ең мықты дәлелдерінді келтіріңдер! — деп шақырады. ²² — (Жалған тәңірлерінді) алып келіңдер, олар не болатынын алдын ала айтып берсін! Ақылмен байыптап, немен бітетінін ұғуымыз үшін бізге бұрынғы оқиғалардың мәнісін де білдіріңдер немесе болашақ жайттарды паш етіңдер! ²³ Ей, тәңір-сымақтар, келешекте не болатынын айтыңдар, шынайы құдай екендеріңе көз жеткіземіз. Иә, не жақсы, не жаман, әйтеуір бір кереметті жасаңдар! Оны көріп, бәріміз шошынатын боламыз. ²⁴ Алайда шынайы емессіңдер, істерің де түкке тұрғысыз! Сендерді таңдап алып, құлшылық етушілер әбден жексұрын болғандар.

²⁵ Ал Мен солтүстіктен біреуді аттандырамын. Сол қолбасшы жуырда шығыстан шығып, Менің атымды жариялайтын болады.* Ол билеушілерді батпақтай аяққа басып, құмырашының саз балшықты таптағанындай жермен-жексен қылады. ²⁶ Ендеше, араларындағы кім бұл туралы басынан-ақ білдіріп, бізге алдын ала хабарлады? Егер біреу болған болса, онда оны шынайы дер едік. Ал іс жүзінде ешкім мұны білдірген жоқ, расында ешкім алдын ала хабарлаған да емес! Сендердің үндерінді естіген бірде-бір жан жоқ.*

²⁷ Қайта, Өзім бірінші болып Сион қаласына: «Қара, олар келе жатыр!» — дедім. Иә, Иерусалимге ізгі хабар жеткізушіні жіберген Өзіммін. ²⁸ Көз салып, іздесем де, мұны істей алатын басқа ешкім болмады. Сол жалған тәңірлердің араларынан сауалдарыма жауап бере алатын бір кеңесші де табылмады!

*²⁰ Немесе: құдіретті қолымен жаратқанын.

*²⁵ Яки: Менің атыма сиынатын болады. (Б.з.д. 539 ж. Кир патшасы шығыс жақтағы парсы елінен шығып, солтүстіктегі Бабыл патшалығын басып алып, оңтүстікке қарай бағыт алатын болды: 45:1.)

*²⁶ Құдай Тағала Кир патшасының жеңімпаз жорықтарын алдын ала білдіріп, Кирді Өзінің мақсаты үшін дайындаған болса, жалған тәңірлер мұндай ешнәрсені істей алмады (41:1-2,25; 45:1).

29 Көріп тұрсындар ма, сол тәңірсымақтардың бәрі де жалған: істегендері бекершілік және мүсіндері құр жел мен қиял іспетті түкке тұрғысыз!»

42

Жаратқан Иенің адал Қызметшісі

¹ «Міне, Менің қолдап жүрген Қызметшім,
Жаным рақат табатын таңдаулым!

Оған қондырдым Өзімнің Рухымды,
Ол халықтарға жеткізеді әділдікті.

² Қызметшім Менің еш айқайламайды,
Оның даусы далада да шықпайды.

³ Ол майысқан таяқты* сындырмайды,
Бықсыған білтені де сөндірмейді,
Шынында әділдікті іске асырады.

⁴ Оны жер бетінде берік орнатқанша
Күші тасып, алған бетінен қайтпайды.
Оның тәлімін елдер* үмітпен тосады».

⁵ Аспанды жаратып, жазып жіберген,
Жерді де өнімімен жайып жіберген,
Адамдарға өмір лебін үрлеген,
Жер басқанның бәріне тыныс берген
Құдай Ие мынаны да айтады:

⁶ Сені әділ ниетпен Мен шақырдым,
Қолыңнан ұстап, қорғап та жүремін,
Халқым үшін келісімімнің кепілі,
Өзге ұлттарға да нұр етіп қоямын.

⁷ Соқыр көзді ашып, тұтқынды түрмеден,
Түнектегіні қапастан босату үшін
Сені Мен, Тәңір Ие, жіберемін.

⁸ Жаратқан Иемін, бұл Менің есімім.
Даңқымды басқаға бере салмаймын,
Жалған тәңірлермен оны бөліспеймін!

⁹ Жүзеге асты бұрынғы айтқандарым,
Енді жаңа жайттарды жариялап,
Сендерге алдын ала хабарлаймын».

*3 Яки: қамысты. (Сол заманда қамыстың мықты түрі аса таяқ ретінде қолданылатын.)

*4 Яки: Жерорта теңізінің жағалауларындағы елдер мен аралдар.

Жеңімпаз Жаратқан Иені мадақтау

- ¹⁰ Иемізге жаңа әнді шырқандар,
Жер шетінен Оған мақтау айтыңдар!
Теңізде жүзіп жүрген теңізшілер,
Жағалауларды мекендеген елдер,
¹¹ Шөлдала мен сол жақтағы қалалар
Және қидарлықтар* тұрған ауылдар,
Бәрі Тәңір Иені дәріптесін!
Села** халқы да қуана дауыстасын,
Тау бастарынан шырқап ән-жырларын,
¹² Жариялап Тәңірдің ұлылығын
Күллі елдерде Оны мадақтасын!
¹³ Тәңір күшті жауынгердей аттанады,
Батырдай қайрат-жігер танытады,
Даусын көтеріп ұранын салады,
Жауларының бәрін жеңіп шығады!
¹⁴ «Мен ұзақ уақыт үнсіз болған едім,
Өзімді сабырлықпен ұстап келдім,
Ал қазір толғақ қысқан әйелге ұқсап
Ентіге айқайлап, ашуымды төгем!
¹⁵ Тау-төбені ойрандап, бос қалдырамын,
Өсімдік атаулысын қуратамын,
Өзендерді құрлыққа айналдырып,
Көлдерді де кептіріп құрғатамын.
¹⁶ Шындықты көрмейтін халқымды Менің
Өзі білмейтін жолмен жетелеймін,
Бейтаныс жолдармен бастап ап жүріп,
Түнекті алдынан нұрға айналдырамын,
Қисық жолдардың бәрін түзетемін,
Халқым үшін осыларды жасаймын,
Ешқашан оны жалғыз қалдырмаймын!»
¹⁷ Ал табынғандар жалған тәңірлерге
Қоладан құйылған мүсіндеріне:
«Құдайымыз сенсің», — деп бас ұрады,
Беттері күйіп маскара болады!

*¹¹ Қидар тайпасы Арабиядағы шөлді аймақтарды мекендейтін.

**¹¹ Села: Едом халқының астанасы.

Исраил халқының Құдай сөзіне көңіл бөлмеуі

¹⁸ «Ей, рухани саңыраулар, құлақ асындар, көкірегі соқырлар, көздерінді ашып, қараңдар! ¹⁹ Кім өз хабаршым Исраил халқы сияқты саңырау, кім осы қызметшімдей рухани соқыр?!

Менімен келісім жасаған осы халықтай шындықты көрмейтін біреу бар ма? «Тәңір Иенің қызметшісі» деп аталған Исраилдей сөзімді естімейтін кім бар? ²⁰ Сен көпті көргенмен ештеңені ұқпайсың, құлақтарың естігенмен тыңдамайсың!»

²¹ Жаратқан Ие өз әділдігіне сай Таурат заңы мен тәлімін дәріптелуге лайық әрі тамаша етіп шығаруды жөн көрген еді. ²² Алайда бұл халық тоналып, талан-таражға ұшырады. Бәрі тұтқындалып, құлдыққа түсті. Олжа болған оларды құтқаратын біреу де жоқ. Ешкім: «Талан-таражға түскен осы халықты қайтарып бер!» деп талап етпейді.

²³ «Араларындағы қайсың осыларды тыңдайсындар? Қайсың байыбына барасындар? ²⁴ Кім Исраил халқын тонаушылардың қолдарына тапсырып, талан-таражға қалдырды? Мұны істеген Жаратқан Иенің Өзі емес пе?!

Себебі біздер Жаратқан Иеге қарсы күнә жасай бердік. Ата-бабаларымыз да Оның жолымен жүргісі келмей, Таурат заңы мен тәліміне бағынбай қойды. ²⁵ Сондықтан Тәңір Ие оларға қайнаған қаһарын төгіп, сұрапыл соғыс жіберді. Бірақ олар Құдайдың лаулаған қаһарына ұшыраса да, соның себебін ұқпады! Тіпті жалыны жалмағанмен, олар мұны көңілдеріне түймеді!»

43*Құдайдың Исраил халқын құтқаруға берген уәдесі*

¹ «Ал енді, Жақыптың үрім-бұтағы, Исраил халқы, сені жаратып қалыптастырған Тәңір Ие мынаны айтады: Қорықпа, Мен құныңды төлеп құтқарып алдым. Сені өз атыңмен шақырдым: Сен Мендікісің! ² Судан өткен кезінде саған жар боламын, өзендерден өткенде батып кетпейсің. Отты жарып өтсең, күйіп қалмайсың, тіпті жалыны шарпымайды да. ³ Себебі Мен сенің Құдай Иенмін, Мен, Исраил сиынған Киелі Құдай, сенің Құтқарушыңмын! Сенің құның үшін Мысырды беріп,

Құш* пен Себаны** да төлемің еттім. ⁴ Мен үшін аса қымбат, қадірлісің, сені сондай қатты сүйемін! Сенің орныңа көп адамды қиып, өмірің үшін халықтарды төлем етемін.

⁵ Қорықпа, Мен саған жар боламын, ұрпақтарыңды шығыстан алып келемін, батыс елдерінен де сені жинаймын. ⁶ Солтүстіктегі халықтарға: «Босатып жіберіңдер!» — деп, оңтүстіктегілерге де: «Жолынан қалдырмандар!» — деп бұйырамын. — Сендер рухани ұл-қыздарымды алыстан, тіпті жердің қиыр шетінен де алып келіңдер! ⁷ Мен салтанатты ұлылығымды паш ету үшін жаратып, қалыптастырып жасаған, әрі өз атыммен атаған олардың барлығын да алып келіңдер!»

Өз халқының Құдайды дүниеге паш етуі

⁸ «Көзі болса да көрмейтін, құлағы болса да естімейтін халқымды құлдықтан алып шығыңдар! ⁹ Жалған тәңірлерге табынатын ұлттар жиналып, барлық халықтар бас қоссын! Араларындағы кім (Исраилдің құтқарылуын) алдын ала жариялап, өтіп кеткен оқиғаларды да білдіре алды? Олар айғақтарын шығарып, өздерінің дұрыстығын дәлелдесін! Осылай айтқандарының шынайылығы айқын көрінсін.*

¹⁰ Ал сендер Мен туралы шындықты паш етуге тиіссiңдер, ей, Исраил халқы! — дейді Жаратқан Ие. — Мені жақыннан танып, Маған сеніп, кім екенімді ұғынуларың үшін таңдап алған қызметшімсiңдер. Менен бұрын болған да, кейін бола алатын да ешқандай құдай жоқ! ¹¹ Мен Жаратқан Иемін, Менен басқа Құтқарушы жоқ! ¹² Болашақтағы жайттарды алдын ала білдіріп, сендерді жаудан құтқарып, мұны жариялаған Өзіммін. (Бұларды істеген) бөгде бір тәңірлерің жоқ. Сондықтан сендер Мен туралы шындықты паш етуге тиіссiңдер! — деп мәлімдейді Жаратқан Ие. — Жалғыз Құдай Менмін, ¹³ мәңгі Сол болып келемін! Менің қолымнан құтқара алатын ешкім жоқ. Менің істегендерімді кім бұрынғы қалпына келтіре алады?!»

*3 Құш: Оңтүстік Мысыр мен солтүстік Суданды мекендейтін Нубия елі. Б.з.д. 715 ж. құштық Шабәко Мысыр еліне патшалық құрып, 25-ші патша әулетінің бастамасы болды (18:1-2; Жаратылыс. баст. 10:6).

**3 Себа: Құш өлкесіне жақын орналасқан аймақ (45:14). Парсы әскері Мысыр, Құш және Себаны басып алды. Бұл жеңіс парсы елінің Исраилге көрсеткен мейірімділігі үшін Құдайдан алған сыйы яки «төлемі» болған шығар (41:2; Шежіре. 2-ж. 36:22-23).

*9 Немесе: Я болмаса олар естіп: «Бұл шындық», — деп мойындасын.

Құдайдың Исраилді қайтадан құтқарып алуы

¹⁴ Сендерді құтқарушы қамқоршыларың, Исраил сиынған Киелі Құдай, мынаны айтады: «Сендер үшін Мен Бабылға (жау әскерін) жіберемін. Осылай Бабылдың барлық тұрғындарын, араларындағы халдейлерді* де, бұрын даурыға мақтан тұтқан кемелеріне мінгізіп, қашып кетуге мәжбүрлеймін.**

¹⁵ Мен Киелі Құдай Иелеріңмін, ей, Исраил халқы, Мен сендердің Жаратушы әрі Патшаларыңмын!»

¹⁶⁻¹⁷ Баяғыда Жаратқан Ие ата-бабаларымыз үшін теңіздің аласұрған суларынан өтетін жол салған болатын. Жаудың соғыс күймелерін, аттарын және мықты әскер күштерін Мысырдан ала шыққан еді. Олар бәрі бірдей жер құшып, қайтып тұрмайтын болды, сөнген шырақтай өмірлері өшті.

Бүгінде Жаратқан Ие мынаны айтады: ¹⁸ «Естеріңе бұрынғыны алмаңдар, бұдан былай баяғыны ойламаңдар! ¹⁹ Енді Мен жаңаны жасаймын, қазір ол жарыққа шыққалы тұр. Сендер мұны ұқпайсыңдар ма?

Міне, Мен ен далада жол саламын,

Шөл даладан бұлақтар ағызамын.

²⁰ Таңдап алған халқымды сумен қамтып

Құла түзден өзендер ағызамын.

Шиебөрі, түйекүс,* дала аңдары,

Содан Мені дәріптейтін болады.

²¹ Өзім үшін жаратқан халқым Менің

Ұлылығымды мақтап жариялайды».

Халықтың Құдайға жасаған опасыздығы

²² «Алайда сендер, Жақыптың үрім-бұтағы, атымды атап Маған сиынып келген жоқсыңдар! Қайта, ей, Исраил халқы, Менен қажып шаршап жүр екенсіңдер! ²³ Өзіме арнап көптеп тоқтыларды шалып, өртеген жоқсыңдар. Маған басқа да сый-тартуларыңмен лайықты қадір-құрмет көрсетпедіңдер! Мен

*¹⁴ Парсы шығанағының жағалауын мекендейтін халдей халқы Набуходо-насордың басшылығымен Бабыл патшалығын жаулап алып, оған билік құрған еді (13:19; 47:1,5; 48:14; Шежіре. 2-ж. 36:17).

**¹⁴ Немесе: өздері бұрын айқайлап көңіл көтерген кемелерге мінгізіп, өзеннің ағысымен (төменге қарай) жіберемін (яки құлдыққа түсіремін).

*²⁰ Немесе: үкі.

астық тартуларыңды көптеп ұсыныңдар деп сендерді қинаған да жоқпын, хош иісті заттарды молынан түтетіндер деп ауыртпалық түсірген де емеспін. ²⁴ Сендер Маған арнап түтетілетін хош иісті құрақты сатып алған жоқсыңдар, құрбандық майын да Маған жомарттықпен ұсынбадыңдар. Керісінше, сендер Мені күнәларыңмен қинап, әділетсіз істеріңмен Маған ауыртпалық арттыңдар! ²⁵ Алайда Мен өз еркіме сай қылмыстарыңды өшіріп тастаймын! Енді қайтып ешқашан да күнәларыңды есіме алмаймын!

²⁶ Енді даулы мәселені талқыға салайық: жасаған жақсылықтарыңды есіме түсіріңдер, ақталуларың үшін істеріңді ашық көрсетіңдер! ²⁷ Сендер тараған түп аталарың да күнә жасаған еді, арада жүрген өкілдерің де тура жолымнан тайып кетті. ²⁸ Сондықтан Мен оларды, киелі үйдің басшыларын, абыройларын төгіп ұятқа қалдырамын! Сонымен қатар Жақыптың үрім-бұтағын, Исраил халқын, қарғысқа ұшыратып қор қыламын!»

44

Құдай халқының жаңа өмірі

¹ «Ал енді тыңда, Жақыптың үрім-бұтағы, қызметшім Менің! Маған құлақ сал, таңдап алған Исраил халқым! ² Ана құрсағыңда сені қалыптастырып жаратқан Қолдаушың, Мен, Жаратқан Ие, саған былай деймін: Қорықпа, Жақыптың үрім-бұтағы, қызметшім Менің, Өзім таңдап алған әділ халқым!» ³ Мен шөлдеген жерді суға кенелтіп, кеуіп қалған далаға суды тасқындатып ағызамын. Ұрпақтарыңның үстіне Рухымды төгіп, оларға жарылқауымды жаудыра беремін. ⁴ Олар жайлаудың шөбіндей көктеп, өзен жағасындағы теректей өсіп-өне береді. ⁵ Сол кезде көптеген адамдар Менің халқыма қосылып, біреулер: «Жаратқан Иенікімін» деп хабарлап, өзгелері мұны өз қолдарына жазып та алады. Олар Жақыптың есімімен, халқымның қадірлі түп атасы Исраилдің атымен, атанатын болады.»

---

*2 Түпнұсқада: Ешүрун (Құдайдың Исраил халқына сүйіспеншілігін көрсету үшін кейде қолданатын бір атауы. Мағынасы «тура, әділ» дегенді білдіреді: Заң. қайтал. 32:15).

Жаратқан Иеден басқа шынайы құдай жоқ

⁶ Жаратқан Ие, Израилдің Патшасы мен азат еткен Қамқоршысы* әрі Әлемнің Иесі мынаны айтады:

— Алғашқы да, Соңғы да Менмін, Менен өзге құдай жоқ!

⁷ Әлде Мен сияқты біреу бар ма? Сол өзін әйгілеп, дәлелдерін Менің алдымда ашық келтірсін: ол Мен халқымды* жаратып, еліне орналастырған ежелгі кезден бері не болып келгенін және келешекте не болатынын рет-ретімен айтып берсін! Содан кейінгі жайттарды да ашық мәлімдесін!

⁸ Ей, халқым, қорықпаңдар, үрейлерің де ұшпасын! Мен бұрыннан-ақ сендерге болашақтағыны алдын ала жариялап келдім емес пе? Мен туралы шындықты мойындандар: Менен өзге құдай бар ма? Менен басқа қорғандарың жоқ, Маған біреуі де мәлім емес!

⁹ Жалған тәңірлердің мүсіндерін жасаушылардың бәрі де дәрменсіз! Олар өз тәңірсымақтарын соншалықты ұнатып, бағалағанмен, соларынан ешқандай пайда көрмейді. Өздері бұған куә! Мүсіндері көре алмайды да, ештеңені ұқпайды да, сондықтан олар масқара болады. ¹⁰ Ешбір пайдасы жоқ «қуыршақ тәңірлерді» жасап, мүсіндерін құйып қалыптастыратындар кімдер? ¹¹ Сондайлар ұятқа қалатын болады! Мүсіндерді жасайтын зергерлер жай пенделер ғана. Олар бәрі жиналып, алдымда тұрсын! Сонда үрейлері ұшып, барлығы масқара болады.

¹² Ұста сом темірден мүсіннің тұлғасын* жасап, оны отпен шыңдайды. Мұнан кейін мықты қолына балғасын алып, тұлғаны ұрғылап, «қуыршақ тәңірді» қалыптастырады. Содан қарны ашып, әлсіреп, су ішпегеннен қатты қалжырайды.

¹³ Ағаш шебері (қатты ағаш таңдап алып),* жіп тартып өлшеп, қашаумен мүсіннің сұлбасын белгілейді. Оны кескішпен өңдеп, жұмырлап, адамның келбетті бейнесін жасайды. Содан оны жалған тәңірдің гибадатханасына апарып қояды.

---

*6 Яки: Патшасы және (туысқан қамқоршыдай құнын төлеп) құтқарып алып, Қолдап-қорғаушысы (41:14; 44:24).

*7 Яки: адамзатты.

*12 Яки: бір құралды.

*13 40:20; 41:7.

¹⁴Бұл жұмыс үшін самырсынды,* я болмаса қарағай не еменді кесіп алады. Оларды ормандағы ағаштардың арасынан таңдап алып, сақтап қойған болатын. Немесе шырша отырғызады, олар жауған жаңбырмен өседі.

¹⁵Енді сол ағашты адам отын етеді. Бір бөлігін отқа жағып, жылынса, басқасымен нан пісіреді. Ал қалған ағаштан «қуыршақ тәңірін» ойып мүсіндеп, соған иіліп табынады! Адамдар жай мүсін жасап алып, оның алдына жерге жығылып құлшылық етеді! ¹⁶Олар ағаштың бір бөлігін отқа жағып, үстіне тамақ пісіріп, тағы бір бөлігімен ет қуырып, тойғанынша жеген еді ғой! Сондай-ақ отқа жылынып: «Ой, бәрежелді, оттың қызуы керемет екен!» — деп риза болды. ¹⁷Ал ағаштың қалғанынан тәңір мүсінін ойып жасап, оған: «Мені құтқара ғөр, сен тәңірім-сің ғой!» — деп жалбарына сиынып, иіліп табынады.

¹⁸Бұлай істейтіндер шындықты білмейді де, ұқпайды да. Олардың көздері балшықпен сыланғандай жұмылған, ақыл-саналары ұғына алмастай тас жабылған. ¹⁹Ешқайсысы бұларына ой жібермейді, оларда қажетті білік пен түсінік жоқ. Сол себептен: «Мен жартысын отқа жағып, қоламтасына нан пісіріп, ет қуырып та жедім. Ал қалдығынан жексұрын тәңір мүсінін жасап, сол бір ағаш кесегіне табынғаным қалай?!» демейді. ²⁰Керісінше, күлге айналатын нәрсені қанағат тұтады!* Алданған саналары сондай адамдарды адастырады. Олар өз жандарын құтқара алмайды. «Оң қолымдағы осы нәрсе жалған емес пе?!» деген қорытынды шығармайды.

Құдайдың Исраилді құтқарып, Иерусалимді қалпына келтіруі

²¹ «Жақыптың үрім-бұтағы, Өзімнің қызметшім,
Осыларды ескеріңдер, ей, Исраил халқым:
Сені Өзіме қызмет ету үшін жараттым,
Мен ешқашан да сені есімнен шығармаймын!
²² Әділетсіз істеріңді тұмандай сейілттім,
Күнәларыңды жел айдаған бұлттай жоқ еттім,
Енді теріс жолыңнан қайтып, бет бұр Өзіме!
Мен қамқоршың болып құтқарып, кешірдім!»*

*¹⁴ Яки: балқарағайды.

*²⁰ Немесе: күлмен қоректенеді.

*²² Немесе: Мен (туысқан қамқоршың іспетті құныңды төлеп сені құтқарып, кешірдім!

²³ Ей, аспан, мұны істеген Тәңірді әнмен мадақта,
 Жер, сен де Оны дәріптеп шаттана айқайла,
 Шуылдап мақтандар, таулар, орман ағаштары да:
 Жаратқан Жақыптың әулетін құтқарып алды,
 Өз ұлылығын паш етеді Исраил халқында!

²⁴ Сені ана құрсағында қалыптастырған, әрі туысқан қамқор-
 шындай құтқарып алған* Жаратқан Ие мынаны айтады:

— Мен, Тәңір Ие, бүкіл әлемді жаратып, жалғыз Өзім аспан кеңістігін жасадым. Өз күдіретіммен жер бетін де жайып жібердім. ²⁵ Жалған пайғамбарлардың болжамдарын жоққа шығарамын, сәуегейлердің есалаңдығын да әшкерелеймін. Мен данасынғандарды абыржытып, білімдерінің ақымақтық екенін көрсетемін! ²⁶ Бірақ Өзімнің қызметшілерімнің сөздерін іске асырып, пайғамбарларымның айтқандарын орындаймын. Мен Иерусалимге: «Жұрт сені қайтадан мекендейді», — деп уәде етіп, Яһуда елінің өзге қалаларына да: «Жаңадан салынасыңдар!» — деймін. — Иерусалимнің қираған ғимараттарын қайта қалпына келтіремін!

²⁷ Ежелде терең теңізге: «Кеуіп қал, ағыстарыңды кептіріп тастаймын!» — деп бұйрық берген де Өзіммін. ²⁸ Енді Кир туралы алдын ала былай деймін:* Ол — Маған қызмет ететін бағушы, Менің еркімді түгелдей орындаушы. Кир «Иерусалим қайта салынсын!» — деген жарлық шығарып, ғибадатхананың да негізін қайтадан салғызатын болады.

45 *Парсы патшасы Кир — Құдайдың қолындағы құрал*

¹ Мен, Жаратқан Ие, Өзім тағайындаған Кир патшаны оң қолынан сүйемелдеп, оған халықтарды бағындырамын. Оның алдынан есіктерін ашып, қала қақпаларын жапқызбау үшін елдердің патшаларының сауыт-саймандарын шештіріп тастаймын.* Кир патшаға былай деймін:

² «Мен алдында жүріп отырып, жолыңдағы тау-төбедей кедергілерді тып-типыл етіп тегістеймін. Мықты қола қақпаларды быт-шыт қылып, темір ысырмаларын да сындырамын».

*²⁴ Немесе: құтқарып алатын (41:14; 44:6).

*²⁸ 41:2; Шежіре. 2-ж. 36:22.

*¹ Немесе: белдіктерін (яғни беделдері мен күш-қуаттарының белгісін) шештіріп тастаймын.

³ Қараңғы жерлерде сақталған қазыналарды, жасырын орындарда жатқан байлықтарды саған табыс етемін. Осылай Менің кім екенімді білетін боласың: сені атыңды атап Өзіме қызмет етуге шақырған Жаратқан Иемін, Исраил халқы сиынатын Құдаймын! ⁴ Өзімді әлі білмеген кезінде-ақ сені атыңды атап шақырып, жоғары лауазымға тағайындаймын. Мұны өз қызметшім үшін, Жакыптың үрім-бұтағы, таңдап алған Исраил халқым үшін істеймін.

⁵ Мен Жаратқан Иемін, жалғыз Құдаймын, Менен өзге құдай жоқ! Өзімді білмесең де, Мен сені күшті қыламын. ⁶ Шығыстан батысқа дейінгі аралықтағы адамдардың бәрі Менен өзге бірде-бір құдай жоқ екеніне көз жеткізсін! Мен Жаратқан Иемін, жалғыз Құдаймын. ⁷ Жарықты да, қараңғылықты да Мен жараттым, не амандық* орнатып, не апат жіберемін. Мен, Жаратқан Ие, мұның бәрін істеймін. ⁸ Аспаннан әділдік жауып, жерден құтқарылу шығып, екеуі де бірге өсіп-өне берсін! Мен, Тәңір Ие, бұларды жараттым.

⁹ Өзін жаратқан Құдайды сынап, шағым айтқан пенде қасіретке қалады! Ол саздан жасалған ыдыстың сынығына ұқсайды. Әлде саз балшықтың құмырашыны: «Не істеп отырсың?» — деп сынауына бола ма? Немесе өзің жасап жатқан бұйымыңның сен туралы: «Қолынан түк келмейді», — деп наразылық білдіруіне қақысы бар ма?! ¹⁰ Әкесіне: «Мені неге дүниеге келтірдіңіз?» — шешесіне: «Неге мені тудыңыз?» — деген әркім де қасіретке ұшырайды!

¹¹ Исраил сиынған Киелі Құдай, оны жаратқан Тәңір Ие, тағы мынаны айтады: «Сендер Маған болашақтағы жайттар туралы сұрақ қоясындар ма?! Рухани балаларым және қолымнан шыққан істерім жөнінде бұйрық бересіндер ме?! ¹² Жерді және оның үстіндегі адамдарды жаратқан Менмін! Өз қолыммен аспан кеңістігін жасап, барлық аспан денелерін өз бұйрығыммен орналастырдым және бақылаймын да. ¹³ Мен Кирді әділдікпен тағайындап, барлық жүретін жолдарын тегістеймін. Ол Менің таңдаған қаламды* қайтадан салғызып, тұтқындарымды ешбір төлемсіз, парасыз-ақ босатып жіберетін болады», — дейді Әлемнің Иесі.

*7 Яки: тыныштық.

*13 Яғни: Иерусалим қаласын (Шежіре. 2-ж. 36:23).

Жаратқан Ие — бірден-бір Құтқарушы

¹⁴ Жаратқан Ие таңдаған халқына мынаны да айтады: «Мысырдың істері мен Құштың саудасы сенікі болмақ. Себаның* бойшаң адамдары да сенің жағыңа өтіп, меншігіңе айналады. Олар шынжырланған күйде артыңнан еріп, құрмет көрсете алдыңа жығылып: «Расында да Құдай тек саған жар болып жүр. Одан басқа құдай жоқ!» — деп мойынсұнатын болады».

¹⁵ — Уа, Жаратқан Ие, шынымен Сен Өзінді жасыратын Құдайсың, Израилдің сиынатын Құдайы әрі Құтқарушысысың!
¹⁶ Тәңірлердің мүсіндерін жасайтындар қорланып, масқара болады. Олар бәрі бірдей ұятқа қалады. ¹⁷ Ал Израил халқын Жаратқан Ие құтқарып, мәңгі қорғап-қолдайтын болады. Оларға: «Енді қайтып қорланбайсындар, мәңгі-бақи масқара болмайсындар!» — деген уәде беріледі.

¹⁸ Аспанды жасаған Жаратқан Ие — шынайы Құдай. Ол жерді де қалыптастырып, нығайтты. Оны ретсіз, бос тұру үшін емес, мекендеу үшін жаратты. Құдай былай дейді:

«Мен Жаратқан Иемін, Менен өзге құдай жоқ! ¹⁹ Мен көзден таса, қараңғы жерден құпиялап сыбырлаған емеспін. Жақыптың үрім-бұтағынан Өзіме бекерге бет бұрып, бой ұсынуын талап етпедім де. Мен, Жаратқан Ие, нағыз шындықты айтамын, оны анық паш етемін де.

²⁰ Ей, басқа ұлттардың жойылудан қашып құтылғандары, бәрің де жиналып, қасыма жақындандар! Ағаштан жасалған, өздерін құтқара алмайтын тәңір мүсіндерін көтеріп алып жүріп, оларға сиынушылар қандай аңқаулар!*

²¹ Енді өзара ақылдасып, күшті дәлелдерінді келтіріңдер: Кім бұл жайттарды баяғыдан бері жария етті? Оларды алдын ала айтқан кім? Мен, Жаратқан Ие, емес пе едім? Жалғыз Мен ғана әділ Құдай әрі Құтқарушымын. Менен өзге құдай болған емес, болмайды да!»

²² «Ей, жердің түкпір-түкпіріндегілер, Маған бет бұрып, құтқарылыңдар!* Жалғыз Құдай Менмін, өзге құдай жоқ!
²³ Аузымнан тек шындық шығады, Мен сөзімнен қайтпаймын.

*¹⁴ Құш, Себа: оңтүстік Мысыр мен солтүстік Суданда орналасқан ежелгі елдер (43:3).

*²⁰ Яки: құтқара алмайтын жалған тәңірлерге сиынушылар — шындықты ұқпайтындар!

*²² Немесе: Маған бұрылыңдар, сонда құтқарыласындар.

Өз атыммен былай деп ант етемін: Менің алдымда әрбір жан тізе бүгіп, тіл біткен пенде Маған ант беріп бағынып: ²⁴ «Әділдік пен құдірет тек Жаратқан Иеде!» — деп мойындайтын болады».

Тәңірге ашуланғандардың бәрі Оның алдына келіп, өкініп ұялады. ²⁵ Сонда Жаратқан Ие Исраилдің бүкіл үрім-бұтағын ақтап, олар Оны мақтан тұтатын болады.

46

Жаратқан Иенің сенімділігі және Бабыл табынған жалған тәңірлердің жойылуы

¹ Бел* тізе бүгіп, Небо* да иледі. Осы жалған тәңірлердің мүсіндері малдарға тиеліп, әкетіледі. Бұларды салтанатпен көтеріп жүретінсіңдер. Салмағы зілдей** олар — шаршаған көліктерге ауыртпалық. ² Осылайша жалған тәңірлердің бәрі бірдей тізе бүгіп, құлайды. Олар ауыр мүсіндерін қорғай алмайды,* қайта, өздері де тұтқынға түседі!

³ «Тындандар Мені, ей, Жақыптың ұрпақтары, сөзіме құлақ салындар, ей, Исраилдің аман қалғандары! Сендерді туғаннан-ақ қолдап келіп, өмір бойы көтеріп те жүремін. ⁴ Сендер қартайған шақта да Мен өзгермеймін,* шаштарың ағарған кезде де қолдай беремін. Сендерді жаратқан едім** бұдан былай да көтеріп жүремін. Мен ауыртпалықтарыңа төзіп, құтқарып қорғай беремін.

⁵ Мені кіммен салыстырып, кімге ұқсатасындар? Яки Мені кіммен теңестіресіндер?

⁶ Адамдар таразыға күміс өлшеп, соған шебер зергерді жалдап алады. Қалталарынан мол алтын төгіп беріп, одан тәңір мүсінін жасатқызады. Осы «қуыршақ тәңірге» бас иіп, оның алдына етпетінен жығыла табынады! ⁷ Оны иықтарына көтеріп алып жүріп, арнайы жерге қояды. Мүсін сол жерде әрдайым тұра беріп, орнынан қозғала да алмайды. Жұрт оған қанша айқайлап, жалынып-жалбарынса да, ол ешқандай жауап бере алмайды да, пәледен құтқара алмайды да.

*1 Бел, Небо: Бабыл елінің құлшылық ететін жалған тәңірлерінің аттары.

**1 Яки: Сендер көтеріп жүрген мүсіндердің салмағы зілдей ауыр.

*2 Немесе: Бабылдықтар тәңірсымақтарымен бірге тізе бүгіп, жеңілді.

Олар ауыр мүсіндерді қорғай алмады.

*4 Яки: Мен Солмын.

**4 Немесе: Мен осылай істеп келдім.

⁸ Сонымен, ей, жолдан тайғандар, ер жүрек, ақылды болыңдар! Бұл жайттарды естеріңе ұстап, көңілдеріңе түйіп алыңдар! ⁹ Баяғыда болғандарды да естеріңнен шығармаңдар! Жалғыз Мен ғана шынайы Құдаймын, Менен өзге құдай жоқ, Маған ұқсас ешкім де болмайды!

¹⁰ Мен ақырғы жайттарды әуел бастан-ақ және әлі істелмеген істерді баяғыдан-ақ алдын ала білдіріп келемін. Мен мақсатымды орындап, Өзіме ұнайтындарды іске асыратын боламын деп уәде беремін. ¹¹ Мен шығыстағы алыс елден біреуді шақырып, алып келемін. Ол жауларына қырғидай тиіп, мақсатымды белсене орындайды. Мен осы ниетімді жүзеге асырамын, солай шешкен соң орындаймын да.

¹² Ей, жүректері қасарысқандар, әділдіктен қашық жүргендер, айтқандарыма құлақ түріндер! ¹³ Мен осы жерде әділдігімді жүзеге асыратын боламын. Ол алыс емес, жақындап қалды, Менің құтқаруым кешікпейді! Мен Сион шаһарын азат етемін, бүкіл Исраил елін салтанатты ұлылығыма бөлейтін боламын».

47

Бабыл қаласының құлауы

¹ «Тағыңнан түсіп, топыраққа отыр, ей, Бабыл қаласы! Ханша сияқты ешкімге бағынбаған халдей елінің* астанасы, енді тақыр жерде отыра бер! Бұдан былай сені ақсаусақ, нәзік деп атамайды. ² Қайта, диірменді қолға алып, тарта бер! (Бағынышты күңге айналған сен) бет пердеңді шеш! Етегіңді түріп, балтырыңды көрсетіп өзендерді кешіп өте бер! ³ Сонда тәнің ашылып, жұрт ұятынды көреді. Осылай сенен кегімді алып, ешкімді аямаймын!» — дейді Жаратқан Ие.

⁴ Бізді құтқаратын қамқоршымыз — Әлемнің Иесі, Исраил сиынған Киелі Құдай!

⁵ «Ей, Бабыл, халдей елінің астанасы, қараңғы жерге барып, үнінді шығармай отыр! Сені енді қайтып патшалықтарға билік жүргізетін ханым деп атамайтын болады. ⁶ Мен меншікті халқыма қаһарымды төгіп, оны сенің қолыңа түсіріп, қорлыққа салдым. Ал сен мейрімділік танытпай, оның қарттарына да тым ауыр жүк артып қойдың! ⁷ Сен «мәңгілік патшайым бола-

*1 Халдей: 43:14.

мын»* деп, Менің халқымның шеккен азабына көңіл бөлмедің. Мұның ақырының не боларын ойламадың да.

⁸Рақатқа батып, бейқам тұрып жатырсың. «Әлемде тек мен ғана маңыздымын, мендей ешкім жоқ! Ешқашан жесірдей жалғыз қалмаймын, тұрғындарымнан* еш айырылмаймын!» — деп мақтанасың. Ал енді, мынаған жақсылап құлақ сал: ⁹Бір күннің ішінде, табан астынан, екеуі де басыңа түсіп, тұрғындарыңнан айырылып, жесірдей жалғыз қаласың! Бұл екі қасіретке де ұшырайсың! Сен сиқыршылыққа иланып, бақсылықпен де соншама көп айналысып келсең де, бәрібір сол пәледен амал тауып құтыла алмайсың. ¹⁰Жауыздығыңа кәміл сеніп: «Қылықтарымды ешкім көрмейді», — дейсің. Сені жалған даналығың мен білігің еліктіріп тура жолдан адастырды.

«Әлемде тек мен ғана маңыздымын, мендей ешкім жоқ», — деп панданасың.

¹¹Алайда басыңа апат төніп, оның қайдан келетінін әлі білмейсің.* Сонда тас-талқан болып қирайсың. Одан амал тауып құтыла алмайсың. Кенеттен сен үш ұйықтасаң түсіңе енбейтін қырғынға ұшырайсың!

¹²Сонымен, Құдайға бағынбаған сен, мейлі, жас кезіңнен айналысып келген әр түрлі бақсылық, сиқырлығыңмен бұдан былай да шұғылдана бер. Мүмкін, олардан саған пайда тиер, мүмкін, тіпті жауыңа үрей туғызар? ¹³Көп ақыл-кеңес сұрап қажығандайсың. Аспанды бақылап, жұлдыздарды санаушыларың, жаңа ай туған сайын жорамал жасайтындар, енді алға шығып ақылдарын айтсын, сені басыңа төнген апаттан құтқарып алсын! ¹⁴Бірақ олардың өздері өртеніп жатқан сабанға ұқсайды. Жалмаған өрттен өз бастарын да құтқара алмайды. Бұл қасында жай жылынып отыратын көмір оты емес, ол Құдайдың қаһарының лаулаған жалыны! ¹⁵Ал жас кезіңнен бері сенімен бірлесіп саудамен айналысқандардың саған істейтіндері мынау болады: Әркім өз жөнімен қашып кетіп,* сені құтқаратын ешкім де қалмайды!»

*7 Яки: Мәңгі патшалық құрамын.

*8 Немесе: балаларымнан. (Қаланың тұрғындары оның балалары деп те аталатын: 49:17,25.)

*11 Немесе: одан сиқырлықпен қалай құтылуға болатынын білмейсің.

*15 Немесе: әркім (Евфрат өзенінің) ар жағына (яғни жаудың жағына) өтіп.

48

Халықтың қасарысуы

¹ Ей, Жақыптың үрім-бұтағы, ей, Яһуда руынан тарағандар, сөзіме құлақ салындар! Сендер түп аталарың Исраилдің атымен аталып, Жаратқан Иенің атын атап ант етесіндер. Исраилдің сиынған Құдайына құлшылық етеміз дей беріп, бұларыңды шын жүректен адал істемейсіндер! ² Киелі қаладанбыз* деп мақтанып, Исраилдің сиынған Құдайын, Әлемнің Иесін, сүйе-ніш етеді екенсіндер.

Енді Оның айтқандарына құлақ түріңдер: ³ «Мен болатұғын жайттарды баяғыда-ақ алдын ала мәлімдеп, сендерге қайта-қайта білдірген едім. Кенеттен оларды орындап, жүзеге асырдым.

⁴ Қандай қасарыспа екендерің де маған айқын болатын. Тоң мойын, беттеріңнен қайтпайтын қиқарсындар!* ⁵ Сондықтан Мен сендерге жасайтын істерімді алдын ала хабарладым, оларды болмай тұрып-ақ білдірдім. Сонымен: «Өз тәңірлеріміз осылай істеді! Ағаштан ойылған және мыстан құйылған мүсіндеріміз солай болсын деп бұйырды!» — дей алмайсындар. ⁶ Хабарларымды естіген едіңдер. Енді жүзеге асқандарының бәріне қарап көз жеткізіңдер! Оларды ашық мойындамайсындар ма?*

Бұдан былай Мен сендерге жаңа жайттарды жария етпекпін, өздеріңе беймәлім, жасырын жатқандарды хабарламақпын. ⁷ Олар бұрын емес, қазір пайда болып жатыр. Бүгінге шейін солар туралы естімедіңдер. Сондықтан сендер: «Әрине, мұны білген едік», — дей алмайсындар. ⁸ Жоқ, оларды алдын ала естіп, түсінген жоқсындар! Баяғыдан-ақ сөздеріме құлақ салмадыңдар. Сендердің опасыздық жасайтындарың да маған бұрыннан айқын болатын. Туғаннан-ақ Құдайға қарсы тұрушы деп аталасындар!

⁹ Бірақ өз атымның құрметіне бола Мен қаһарымды тежеп, әлі де төкпей тұрмын. Әйтпесе сендерді қасымнан үзілді-кесілді аластатып, құртуым керек болар еді.* ¹⁰ Оның орнына

*2 Яки: Иерусалим қаласында туып өскенбіз.

*4 Немесе: қасарыспа, мойның — темір сіңір, маңдайың — қола екенінді білуші едім.

*6 Немесе: Оларды басқаларға жариялауларың керек.

*9 Егер Құдай өз халқын біржола жойып жіберсе, онда Ол солардың ата-бабаларына: «Ұрпақтарыңды жарылқайтын боламын» деп берген уәдесін енді орындай алмас еді (Ру. санау 14:11-21).

сендерді тазарту үшін азап отынан өткіздім. Сонда да балқытылған күмістей саф таза болып шықпадыңдар.*¹¹ Өзіме бола, өз еркіме сай енді сендерді құтқармақпын. Қалайша Мен абыройыма дақ түсіртемін?! Өз ұлылығымды қайдағы біреуге қимаймын».*

Бабыл езгісінен құтқарылу туралы уәде

¹² «Ей, Жақыптың үрім-бұтағы, Мен өз халқым болуға шақырған Израил, сөзіме құлақ түріндер! Мәңгі тірі Жаратқан Иемін, Алғашқы да, Соңғы да Менмін. ¹³ Құдіретті қолыммен жердің негізін салып, аспан кеңістігін де жасағанмын.* Мен бұйрық берсем болды — олардың барлығы бірдей орындарына тұра қалады».

¹⁴ Израил халқы, жиналындар, барлығың да құлақ салындар! Жаратқан Иенің сүйікті қызметшісі (Кир патша)* Оның еркін Бабылда орындап, мықты қолымен сол елдегі халдейлерге** қарсы шығатын болады. «Жалған тәңірлердің қайсысы бұны алдын ала білдіріпті? ¹⁵ Жоқ, тек Мен ғана соны алдын ала айттым. Өзім оны шақырып әкелемін, оның жолын сәтті етемін де. ¹⁶ Қасыма жақындап, сөзіме құлақ түріндер: Мен ниетімді басынан-ақ бүкпей ашық айтып келемін. Оны іске асыратын уақытта да Өзім сол жерде боламын».

Енді Құдай Ие және Оның Рухы мені мына хабармен жіберіп отыр: ¹⁷ Сендерді құтқарушы* Жаратқан Ие, Израил сиынған Киелі Құдай, былай дейді: «Мен, Құдай Иелерін, сендерге пайдалыны үйретіп, түзу жолмен бастап алып жүремін. ¹⁸ О, егер өсиеттеріме құлақ ассандар ғой! Сонда сендердегі амандық пен тыныштық сарқылмас өзен секілді, әділдік те теңіз толқындарындай шексіз болар еді! ¹⁹ Ұрпақтарың тау тастарындай, үрім-бұтағың құм қиыршықтарындай сансыз мол болар еді ғой. Олардың есімдері Менің алдымнан ешқашан өшпес те, жойылмас та еді.

*¹⁰ Немесе: Міне, Мен сендерді балқыттым, бірақ күмістей емес, азап ошағында сынақтан өткіздім (1:25).

*¹¹ Яки: қайдағы бір тәңірсымаққа қимаймын (42:8).

*¹³ Немесе: аспанды да кеңінен жайып жібергенмін (40:22; 42:5; Жаратылыс. баст. 1:1; 6:8).

*¹⁴ 45:1.

**¹⁴ 43:14.

*¹⁷ Немесе: Сені туысқан қамқоршыдай құныңды төлеп азат ететін (41:14).

²⁰ Енді Бабылдан тездетіп көшіп шығып, халдейлердің езгісінен құтылындар! Мына хабарды қуанышты үнмен жер шетіне дейін жарияландар: Жаратқан Ие өз қызметшісін, Жақыптың үрім-бұтағын, азат етті!»

²¹ Ежелде Тәңір Ие (Мысырдың езгісінен) құтқарған халқын айдала арқылы жетелеп алып жүргенде олар шөлдемеді: Өзі солар үшін жартастан су ағызды. Жаратқан Ие құзды қақ жарғанда су сарқырай жөнелді.* (Осы кезде де Тәңір Ие отанына қайтуға шақырған өз халқына кереметпен қамқорлық жасайтын болады.)

²² Ал «күнәкарларда амандық пен тыныштық болмайды!» — дейді Жаратқан Ие.

49

Құдайдың Қызметшісі — барлық халықтар үшін жарық Нұр

¹ Аралдар мен теңіз жағалауларындағы елдер, алыстағы халықтар, сөзіме құлақ түріп, тыңдаңдар: мені ана құрсағынан-ақ Жаратқан Ие тағайындады, есімімді туған кезімнен-ақ есінде сақтады. ² Ол сөзімді* семсердей өткір етті. Мені қолының саясында қорғап үшкірленген жебеге ұқсас қылып «қорамсағында» сақтап келеді. ³ Жаратқан Ие маған мынаны айтқан еді:

— Исраил, сен Менің қызметшісің,* Өзіңде салтанатты ұлылығымды паш етемін.**

⁴ Бірақ мен былай деп жауап бердім:

— Бүкіл еңбегімді зая еттім, құр бекерге күшімді жұмсадым! Алайда Тәңір Ие мүддемді қорғап, еңбегімнің әділ бағасын сақтайды.

⁵ Жаратқан Ие маған сөзін арнады. Мені туғаннан-ақ қызметшісі болуға дайындаған еді. Маған Жақыптың үрім-бұтағын, Исраил халқын, Өзінің қасына қайтарып жинауды тапсырды. Оның алдында қадірлімін, маған күш-қуат сыйлайтын да Өзі.

*²¹ Мысыр. шығу 17:6; Ру. санау 20:11.

*² Немесе: аузымды (Ефес. хат 6:17; Еврей. хат 4:12-13; Аян 1:16).

*³ Бұл жерде Исраил халқының таңдаулы өкілі, Құдай уәде еткен Құтқарушы Патшасы (Мәсіх) туралы сөз болып тұр: 42:1-9; 49:1-13; 50:4-11; 52:13-53:12.

**³ Немесе: Өзің арқылы зор ұлылығымды ашық көрсетемін (40:5; 44:22-23; 52:10).

⁶ Жаратқан Ие былай дейді: «Сен Менің қызметшімсің, Жақыптың шашыраған руларын қайтадан біріктіресің. Сен тек Исраил халқынан аман сақтап қалғандарымды* ғана Өзіме қайтарып қоймайсың. Басқа халықтар үшін де сені жарық нұр етемін! Сонда жердің түкпір-түкпіріндегі адамдарға Мен дайындаған құтқарылу жолын жария етесің!»**

⁷ Исраилді құтқарушы* Киелі Құдайдың Қызметшісі адамдардан қорлық көріп, халыққа** жексұрын болып, билеушілердің құлына айналған еді. Ал Құдай Ие оған сөзін арнап былай дейді: «Сені көрген патшалар алдында тік тұрады, саған әміршілер де бас иетін болады. Себебі Мен, Исраил сиынған Киелі Құдай, сөзіне адал Жаратқан Ие, сені таңдап алдым!»

Исраил халқының құтқарылуы

⁸ Жаратқан Ие тағы мынаны айтады: «Мен рақым ететін кезімде саған жауап беремін, халқымды құтқаратын күнімде сені қолдап-қорғап жүремін.* Өзінді халқым үшін келісімімнің кепілі етіп белгілеймін. Осылай Мен мына уәдемді бекітемін: ойран болған Исраил жерін қалпына келтіріп, оны өз халқына мәңгі иелікке қайтадан үлестіріп беремін.

⁹ Сен арқылы қараңғыдағы тұтқындарды «Сыртқа шығып, көрініңдер!» — деп шақырып, босатамын да. Олар бағып, қамқорлайтын отарым іспетті жол бойында тамақтанатын болады. Тіпті құнарсыз қыраттардан жайылым табады. ¹⁰ Енді қайтып олар аштық пен шөлді білмейді, күннің аптап ыстығы да күйдірмейді. Себебі халқының жан ашыры Тәңір Ие оларды жетелеп, су көздеріне бастап алып жүреді. ¹¹ «Мен бүкіл тауларымды жолға айналдырып, даңғыл жолдарымды биіктетіп саламын».*

---

*⁶ 11:12.

**⁶ Немесе: адамдар үшін Мен дайындаған құтқарылудың көзі боласың (42:6).

*⁷ Яки: туысқан қамқоршыдай (құнын төлеп) құтқарушы (41:14; 48:17).

**⁷ Немесе: басқа ұлттарға.

*⁸ Құдайдың бұл уәдесі Оның ежелде Исраилге бұйырған «Мерекелі жыл» деген салтына байланысты. Әрбір 49 жылда исраилдіктер үлкен той тойлап, өздеріне бағынышты ұлттастарына бас бостандығын беріп, мұралы жер үлестерін қайтаруға мәжбүр еді. (Түсіндірмедегі «Мерекелі жылды» қараңыз). Енді Құдай жер аударылып, құлдыққа түскен халқына бас бостандығы мен мұралы жерін қайтарып бермекші.

*¹¹ Жол биікте болғандықтан анық көрініп, жолаушылар адаспайды, әрі жыртқыш аңдардың шабуылынан сақтана да алады.

¹² Міне, бұлар алыстан, көбі солтүстік пен батыстан, басқалары Асуан* аймағынан келе жатыр!

¹³ Ей, аспан, шаттана шырқап, жер де, қатты қуанып, тау-төбелер де, шуылдап мақтау айтыңдар! Жаратқан Ие өз халқын жұбатып, азап шеккендеріне жаны ашып мейірім танытады.

¹⁴ Иерусалим халқы былай деген еді:

— Құдайым мені ұмытып, тастап кетті!

¹⁵ — Әлде әйел өз сәбиін ұмыта ала ма, құрсағынан шыққан ұлын аямай ма?! Анасы ұмытып кеткен күнде де Мен сені ешқашан ұмытпаймын, Иерусалим! ¹⁶ Есімінді алақаныма ойып жазып алдым, қамалдарың әрдайым көз алдымда!

¹⁷ Сені қайтадан салуға келе жатқан халқың өзіңе жетуге асығуда, ал сені қырып-жойып, талқандаған қарсыластарың қасыңнан кетуге мәжбүр болуда! ¹⁸ Айналаңа көз жүгіртіп қарашы: бүкіл балаларың* жиналуда!

Мәңгі тірі Жаратқан Ие ант етіп былай деп уәде береді:

— Сен осы адамдардың бәрін әшекей етіп таққандай өзіңе қабылдайтын боласың. Олармен қалыңдықтай сәнденіп, көркейіп салтанатқа бөленесің. ¹⁹ Ойрандалып, қаңырап бос қалған орындарың енді ағылып келген тұрғындарыңның көптігінен тар болады. Ал сені қанап, жалмап келген дұшпандарың қасыңнан алшақ кетеді.

²⁰ Халқың жер аударылған кезеңде шетелде туған бос ұрпақтар саған қайтып келіп, сенен: «Бұл орын бізге тұруға тым тар. Кеңірек жер берсеңіз екен», — деп өтінетін болады.

²¹ Сол кезде сен іштей былай дейсің: «Бұларды мен үшін туған кім? Мен құрсақ көтеріп, балалы болған емеспін. Халқым жер аударылып, қуылған еді. Сонда бұлардың бәрін кім өсірді екен?! Мен жападан-жалғыз болғанда бұлар қайдан шықты?!»

²² Ал Жаратқан Ие мынаны айтады: «Мен қолымды созып, туымды жоғары көтергендей барлық халықтарға белгі беремін. Олар ұлдарыңды кеуделеріне басып, қыздарыңды да иықтарына отырғызып, көтеріп алып келетін болады. ²³ Сонда патшалар кіндік әкелерің болып, ханымдары күтуші әйелдеріңе айналады. Олар саған жерге дейін иіліп тағзым етіп, аяғыңа жабысқан шанды сүртіп құлдық ұрады. Осылай сен Менің Жаратқан Ие

*¹² Асуан (яки Сиен): Сол заманда көптеген яһудилер қоныстанған Мысырдың оңтүстігіндегі қала мен аймақ. Немесе: Синим.

*¹⁸ Яки: тұрғындарың.

екенімді білетін боласың. Маған үміт артқандар ұятқа қалмайды!»

²⁴ Күшті жаудың олжасын одан тартып алып, жеңімпаздың тұтқындарын босатуға бола ма? ²⁵ Бұл пенденің қолынан келмегенмен, Жаратқан Ие былай дейді: «Күшті жаудың тұтқындары тартып алынып, жеңімпаздың олжасы одан қайтарылады! Сенімен арпалысатын жауыңмен Өзім алысып, адамдарыңды босатамын! ²⁶ Сені езіп-жаншығандар сол кезде өз тәндерін жейтін болады. Олар төгілген өз қандарына тәтті шарап ішкендей мас болады. Осылай бар адамзат Менің Жақып сиынған құдіретті Құдай Ие екенімді білетін болады: Мен сені жау қолынан азат ететін Қамқоршыңмын* да».

50

Опасыз халықтың тартқан әділ жазасы

¹ Жаратқан Ие былай дейді: Сендер Мені «шешелерің» Иерусалимді қуып жіберді дейсіңдер. Ендеше соны дәлелдейтін куәлік қағазы қайда?* Мені біреуге берешек болып, соны өтеу үшін өздерінді құлдыққа сатып жіберді деп те айыптайсыңдар.** Жок, олай емес, сендер өз күнәларың үшін құлдыққа түстіңдер! «Шешелерің» де өздерің жасаған зұлым істеріне бола қуылды!

² Халқыма келгенімде неліктен Мені ешқайсың қарсы алмадыңдар? Мен қанша шақырсам да, ешқайсың жауап бермедіңдер? Өздерінді азат ету қолымнан келмейді деп ойлайсыңдар ма? Жок, сендерді құтқаруға құдіретім әбден жетеді! Менің бұйрығыммен теңіз кеуіп қалады.* Мен өзендерді де шөл далаға айналдыра аламын. Сонда ондағы балықтар сусыз өліп, шіріп кетеді. ³ Аспанды қара түнекпен қаптап, оны қаралы жамылғымен жауып тастағандай тас қараңғы ететін де Менмін.

Қызметшісінің Құдайға түгелдей мойынсұнуы

⁴ «Маған Жаратушы Тәңір Иенің Өзі тәлім беріп, қажығандарды жігерлендіру үшін не айту керегін аузыма салып отыр.

*²⁶ 41:14.

¹ Ежелде күйеуі әйелінен ажырасқанда оған куәлік ретінде арнайы құжатты жазып беруге мәжбүр еді (Заң. қайтал. 24:1; Матай 5:32).

**¹ Құдай, әрине, ешкімге қарыздар емес.

*² Мысыр. шығу 14:15-16,22-23.

Күн сайын ертеңгісін Ол мені оятып, айтқандарына шәкірттей құлақ салғызады. ⁵ Жаратушы Тәңір Ие құлағымды ашқанда мен қасарысып, кері бұрылған жоқпын. ⁶ Арқамды ұрып-соққандарға тостым, сақалымды жұлғандарға екі жағымды ұсынып, бетімді балағат пен түкіріктен жаппадым.

⁷ Мені Жаратушы Тәңір Ие қолдайды, сондықтан ұялмаймын да қысылмаймын. Өзі белгілеген жолдан шықпауға* белді бекем будым. Соңында ұятқа қалмайтынымды білемін.

⁸ Мені ақтайтын Құдай қасымда, маған сонда кім кінә тақпақ? Келіндер, беттесейік, енді кім маған айып таңбақшы? Кәне, сол мұнда жақындап келсін! ⁹ Мені Жаратушы Тәңір Ие қолдайды, маған үкім шығаратын кім болмақ? Солай етуге тырысқандар тозып, күйеге жем болған киімдей құрымақ.

¹⁰ Ей, өз араларыңда Тәңір Иені қастерлейтіндер, Оның Қызметшісінің даусына құлақ түретіндер, қараңғыда жүріп, жарықтан ада болсаңдар да, Құдай Иеге үміт артып, Оны сүйеніш етіндер!

¹¹ Ал өз беттеріңмен от жағып, қолдарыңа жанып тұрған алау ұстайтын басқалар, мейлі өздерің лаулатып жандырған от пен алауларыңның жарығында жүре беріндер.* Бірақ та Менің жазама ұшырап, азап шегіп, қиналып жататын боласыңдар!»

51 *Құдай халқының мәңгілік құтқарылуы туралы уәде*

¹ «Әділдікке ұмтылып, Маған мойынсұнып сиынғандар, сөзіме құлақ түріндер! — дейді Жаратқан Ие. — Шыққан ата-тектеріңе көз жүгіртіндер: қандай жартастан қашалып, қай орыннан қазылып алынғандарыңа көңіл бөліңдер! ² Түп ата-аналарың Ыбырайым мен Сараны естеріңе түсіріндерші. Мен Ыбырайымды балалы болмай тұрып-ақ тағайындап алдым. Оны жарылқап, кереметпен үрім-бұтақты еттім».* ³ Сол сияқты Жаратқан Ие енді Сионға да жаны ашып, оның қаңырап бос қалған жерлерінің бәрін кереметпен қалпына келтірмек. Елдегі шөл дала мен құла түзді жұмақ, Тәңірдің пейіш бағы-

*7 Немесе: Сондықтан шақпақ тастай қатты ұстаймын бетімді.

*11 Немесе: Алайда өз беттеріңмен от жағып, өздерінді өрт салатын жебелермен қамтамасыз етесіндер. Өздерің лаулатып жандырған от пен өрт салатын жебелердің жалынына кіріндер!

*2 Жаратылыс. баст. 12:1-2; 17:1-6,17-19.

ның өзі іспетті ғажап етпек! Сонда Сион шат-шадыман болып, шүкіршілік пен шырқалған әнге бөленетін болады.

⁴«Ей, халқым Исраил, Маған көңіл аударып, құлақ салыңдар! Мен барлық ұлттарға арнап тәлімімді* шығарамын. Бүкіл адамзатқа да әділ шешімдерім нұр болып, тура жолды көрсетеді. ⁵Менің әділдігім жуырда жер бетінде орнамақ. Сендерді тез арада құтқарып алып, басқа халықтарға өз құдіретіммен билік айтатын боламын. Алыстағы елдер* Мені үміттеніп күтіп, құдіретті күшіме сенімдерін артады. ⁶Аспанға көз жүгіртіп, жерге де назар аударыңдар: аспан түтіндей ғайып болып, жер ескі киімдей пайдасыз болып қалады, оның тұрғындары шыбын-шіркей секілді лезде өліп құриды. Бірақ Менің құтқаруым мәңгілік болады, әділ билігімнің шегі болмайды.

⁷Ей, әділдікті білетіндер, тәлімдерімді* жүрегінде ұстайтын халық, сөзіме құлақ түріндер! Пенденің мазағынан қорықпаңдар, жұрттың өсек-жаласынан да шошынбаңдар! ⁸Олар күйе түсетін киімдей, құрт жеген жүндей өткінші ғана. Ал Менің әділ билігім мәңгілік, құтқаруымның игілігі ұрпақтан-ұрпаққа жалғаса бермек».

⁹— Уа, Жаратқан Ие, орныңнан тұрып,
Баяғыдай құдіретіңе бөленіп,
Ежелдегі істегенің іспетті
Енді көрсете гөр ерен күшінді!
Сол заманда Мысыр елін* талқандап,
Айдаһардай жауымызды жарақаттап,
Жойып жіберген Өзің емес пе едің?!
¹⁰Сонда Сен құрғатып теңіздің суын
Түпсіз тұңғиығынан бір жол аштың,
Жаудың қолынан құтқарған халқыңды
Сол арқылы өткізіп азат еттің!*

¹¹Жаратқан Иенің азат еткен халқы*
Сионға ән шырқап қайтып келеді.

*4 Немесе: заңымды.

*5 Яки: Теңіз жағалауларындағы елдер.

*7 Яки: Таураттағы заңымды.

*9 Яки: Рахабты. (Мысыр елінің бір атауы.)

*10 Яки: туысқан қамқоршыдай құнын төлеп азат еткен (41:14; Мысыр. шығу 12:12-13,29-31; 14:13-22).

*11 Яки: Жаратқан Ие құнын төлеп азат еткен халқы.

Олар мээ-мейрам болып мәңгі-бақи
 Қуаныш пен шаттыққа кенеледі.
 Ал қайғы-мұң атаулы бастарынан
 Лезде мәңгілікке алыстап кетеді.

¹² Жаратқан Ие тандаған халқына былай дейді: «Мен Өзім сені жұбатып, сүйенішің боламын. Қалай сен ажалды пендеден шошынып, адам баласынан қорқасың? Ол солып қалатын шөп секілді өткінші емес пе? ¹³ Ал өзінді жаратқан Мені, Тәңір Иені, ұмытып келесің! Мен әуел баста аспан кеңістігін жаратып, жердің негізін салғанда шексіз құдіретімді көрсеткен едім. Неден сен өзіңе зорлық-зомбылық жасаған жауыңның қаһарынан күн ұзағына үрейің ұшып қорқасың? Рас, ол сені қырып-жоймақшы болды. Ал қазір сол қанаушыңның қаһары қайда?!

¹⁴ Тұтқындар жуырда азат болады. Олар көрге де түспейді, нансыз да қалмайды. ¹⁵ Себебі Мен сенің Иеңмін. Теңізді буырқанып, толқындарын гүрілдетуге құдіретім жетеді. Әлемнің Иесі — Менің есімім. ¹⁶ Аузыңа сөздерімді саламын. Сені қолымның аясында ұстап қорғаймын. Аспанды орналастырып, жердің негізін салып бекіткен Өзіммін. Сен өз халқымсың деп Сионды* қайтадан қамқорыма алатын да Менмін».**

Құдайдың қаһарлы жазасы

¹⁷ Оян, орныңнан тұр, Иерусалим! Сен Жаратқан Иенің қаһарына әбден ұшырадың. Сол қаһары шарапқа толы тостағанға ұқсады. Оны түбіне дейін тауысып ішіп, мас болғандай теңселіп жүрдің. ¹⁸ Өзінде туып-өскен тұрғындарыңның бірдебіреуі саған қол ұшын беріп, тура жолмен жетелеп алып жүрген жоқ. ¹⁹ Мына пәленің екеуі де: тас-талқан болу және ашаршылық пен семсерден қырылу басыңа түсті. Ал кім сен үшін қайғырады? Менен басқа кім саған жанашыр бола алады? ²⁰ Тұрғындарың естерінен танып, көшелердің бұрыштарында жатып, торға түскен бөкендерге ұқсайды. Олар Құдай Иенің қаһарлы үкімін толықтай бастарынан өткізді.

*¹⁶ Яки: Израилді. (Сион, яки Иерусалим қаласы, бұл жерде бүкіл Израилдің халқын бейнелейді: 46:13; 49:14; 51:3.)

**¹⁶ Немесе: Сен қызметшімің. Мен аузыңа сөздерімді салып, сені қолымның аясында ұстап қорғаймын. Аспанды орналастырып, жердің негізін салу үшін және Сионға «Менің халқымсың» деу үшін өзінді пайдаланамын.

²¹ Сондықтан енді сөзіме құлақ сал, ей, Иерусалим! Сен шарап ішпей-ақ мас болғандай әлсізсің, қиналып та жатырсың. ²² Жаратушы Тәңір Иең, өз халқы үшін күрескен Құдайың былай дейді: «Мен қаһарыма толы тостағанымды қолыңнан қайтарып аламын. Одан ішкенде сен теңселіп, әбден әлсіреген едің. Мен сол қаһарымнан бас тартып, енді қайтып оны саған төкпеймін.* ²³ Керісінше, сені азапқа салған дұшпандарыңа қаһарыма толы тостағанымнан ішкіземін. Олар саған: «Жерге етпетіңнен жат! Үстіңнен басып өтейік», — деп бұйыратын. Осылай сен олардың аяқтарымен басатын жолы болып арқанды тосып, бағынуға мәжбүр болған едің.

52

Иерусалимнің азат етілуі

¹ Оян, Сион халқы, оян! Күш-қуатқа бөлен! Қасиетті қала* Иерусалим, салтанатты киін! Құдайсыз, күнәлы жауларың** енді қайтып саған кірмейтін болады! ²Отырған жеріңнен тұрып, шаңынды қағып тастап, төрдегі орнына жайғас, уа, Иерусалим! Мойныңдағы шынжырларды алып таста, тұтқындалған Сион халқы! ³Себебі Жаратқан Ие былай дейді: «Сендер ақшаға сатылмай-ақ құлдыққа түстіңдер.* Енді күн төленбей-ақ босатыласыңдар!»

⁴ Жаратушы Тәңір Ие тағы мынаны айтады: «Ежелде Менің халқым Мысырға барып, жат жерлік кірмелер ретінде сонда тұрған еді. Соңғы уақытта Ассур патшалығы оларға зорлық-зомбылық көрсетіп келді.* ⁵ Ал енді, мына жағдай не? — дейді Жаратқан Ие. — Жау құнын төлемей-ақ халқымды айдап алып кетіп, билеп-төстейді. Сол ісіне шулап мақтанады. Менің атым күн ұзағына қорланады. ⁶ Алайда болашақта Менің халқым атымды мойындайтын болады. «Қараңдар, Мен мұндамын!» — деп шақырған Өзім екеніме сол күні олар көздерін жеткізбек»,* — дейді Жаратқан Ие.

---

*²² Немесе: Ал Мен сол тостағанды қолыңнан алып, енді қайтып саған одан ішкізбеймін.

*¹ Яки: Құдайға бағышталған қала.

**¹ Немесе: Құдайға бағынбаған арам жандар (6:5).

*³ 50:1; Шежіре. 2-ж. 36:20.

*⁴ 10:24; Жаратылыс. баст. 46:6.

*⁶ Немесе: Осыларды алдын ала айтқан Мен екеніме сол күні олар көздерін жеткізбек. Иә, Мен Солмын!

⁷Ізгі хабар жеткізушінің таудан өтіп келгені қандай тамаша! Ол татулықты жариялап, бақыттың жақсы хабарын алып келіп, құтқарылуды паш етеді. Сионға: «Құдайың патшалық құрып жатыр!» — деп мәлімдейді. ⁸Бір үн естіледі: күзетшілерің дауыс көтеріп, барлығы да шаттана шырқайды. Олар өз көздерімен Жаратқан Иенің Сионға қайтып келгенін көреді! ⁹Иерусалимнің қираған орындары, бәрің бірігіп шаттана ән шырқандар! Тәңір Ие өз халқына жаны ашып, Иерусалимді құтқарады.* ¹⁰Жаратқан Ие Өзінің киелі құдіретін барлық халықтардың көз алдында ашық көрсетеді. Құдайымыздың бізді құтқаруын жердің түкпір-түкпіріндегілердің барлығы көретін болады.

¹¹Кәне, жүріңдер, шығындар Бабылдан! Күнә атаулыға* жоламай, сол жерден шығындар! Жаратқан Иенің (киелі үйінің) бұйымдарын көтеріп алып жүретіндер, өздерінді Оған бағыштап, тазару рәсімінен өтіндер!** ¹²Сендер жау елінен қашып жүгірмей, асықпай шығасындар. Себебі Исраилдің сиынған Құдай Иесі өздерінді алды-арттарыңнан қорғап-қоршап жүретін болады.*

Құдайдың Қызметшісінің күнәларымызды өз мойнына алуы

¹³Тәңір Ие былай дейді: «Менің Қызметшім ақыл-парасатпен әрекет жасайды. Ол беделі артып, дәрежесі жоғары көтеріліп, ұлан-ғайыр дәріптелетін болады. ¹⁴Оған* қарап көпшілік аң-таң болды. Себебі Қызметшімнің ұсқынының бұзылғаны сонша, тіпті адам сияқты көрінбеді. Оның түр-тұрпаты адам баласына ұқсамай қалды. ¹⁵Қызметшім көптеген халықтарды қайран қалдырады.* Оның алдында патшалар да ауыздарын жабатын болады. Себебі олар өздеріне айтылмағандарды көріп, естімеген жайттарды түсінеді».

*⁹ 41:14 (сілтеме).

*¹¹ Яки: Арам нәрселерге.

**¹¹ Немесе: өздерінді таза ұстандар! (Мысыр. шығу 29; 30:17-21; Ру. санау 1:49-50)

*¹² Исраил халқы Мысырдан құтқарылып, көшіп шыққан кезде де Жаратқан Ие оларды қорғап-қоршап жүрген болатын (Мысыр. шығу 14:19-20; 40:34-38).

*¹⁴ Немесе: Саған.

*¹⁵ Немесе: Қызметшім көптеген халықтарға (өз құрбандығының қанынан) бүркіп (оларды күнәларынан тазартпақ: Мысыр. шығу 24:8).

53 ¹ Біздің хабарымызға азғана кісілер сенді. Жаратқан Иенің құдіретті істері кімге ашық көрсетіледі?
² Қызметшісі Құдай алдында жас көшеттей, құрғақ жерден шыққан жас өскіндей* өсіп шықты. Оның біз таңырқап қарайтындай ажары мен келбеті немесе бізге ұнайтындай түрі жоқ еді. ³ Оны адамдар менсінбей, жалғыз қалдырды. Ол ауыр азап көріп, көп қасірет шегіп, жұрт бетін бұрып әкететіндей жиренішті болды. Оны біз де* бағалаған жоқпыз.

⁴ Шынында Құдайдың Қызметшісі біздің қасіретімізді Өзіне алды, біздің ауруларымызды өз мойнымен көтерді. Оның ұрылып, азап шегуін Құдай бұйырған жаза деп ойладық! ⁵ Алайда Құдайдың Қызметшісі біздің күнәларымыз үшін түйреліп, біздің әділетсіз істеріміз үшін құртылды. Оның тартқан жазасы бізге амандық пен тыныштық әкелді. Оның жараларының арқасында біз сауықтық. ⁶ Барлығымыз адасқан қойлардай тентіреп, өз бетімізбен жүрдік. Ал Жаратқан Ие бәріміздің күнәларымызды Қызметшісінің мойнына артты.

⁷ Ол зорлық-зомбылық көріп қиналды, алайда аузын ашпады. Оны тоқты сияқты сойылатын жерге алып барды.* Ол қырқылып жатқанда үні шықпайтын қой секілді тіс жармады. ⁸ Оны жәбірлеп,* әділетсіз үкіммен өлімге кесіп, алып кетті. Оның замандастарынан кім мынаны ойлады:** Құдайдың Қызметшісі халқымның әділетсіз істеріне бола азапталып, бұ дүниеден аластатылды. ⁹ Оның моласы қылмыскерлер қорымында белгіленгенмен, мәйіті бай адамның қабіріне қойылды. Өйткені Құдайдың Қызметшісі ешқандай қылмыс жасамаған болатын, аузынан бірде-бір өтірік те шықпаған еді.

¹⁰ Алайда Жаратқан Иенің Қызметшісі Оның еркімен азап шегіп құртылды. Ол жанын күнәның құнын өтейтін құрбан еткен соң өз үрім-бұтағын көріп, ғұмыры ұзақ болады.* Қызметшісінің арқасында Жаратқан Иенің еркі жүзеге асады.

*2 7:14; 11:1.

*3 49:7; Забур жыр. 68:10,19-20.

*7 Мысыр. шығу 12:3,6-7,13; Жохан 1:29; Петір. 1-хаты 1:18-19.

*8 Немесе: бұғаулап.

**8 Немесе: Оның ұрпақтары туралы кім ойлаған еді (яки кім айтып бере алды)?

*10 Забур жыр. 15:9-11; 21:30-31.

¹¹ «Жан азабының нәтижесіне қарап* әділ Қызметшім қанағаттанатын болады. Оны көп адамдар танып мойындап, ақталады.** Ол солардың күнәларын өз мойнына алады. ¹² Оған сол себептен көптеген адамдарды табыс етемін. Оның олжасы билік иелері де болады.* Себебі Қызметшім жанын өлімге қиып, қылмыскерлердің қатарында саналды. Ол бірақ көптеген күнәкарлардың кешірілуі үшін өтініш жасап, олардың күнәларын өз мойнына алды».

54

Құдайдың қаласының болашақ ұлылығы

¹ «Қуан, құрсақ көтермейтін, бала сүймеген әйел, шаттана ән шырқа! Толғатып көрмеген сен, масаттанып дауыста! Себебі күйеуі бардан гөрі жалғыз басты* әйелдің балалары көбірек болады, — дейді Жаратқан Ие. — ² Халқым, шатырынның орнын кеңейтіп ал! Оның жапқыштарын аямай созып, жіптерін ұзын етіп ал, қазықтарын мықтап қақ! ³ Бұдан былай сен жанжаққа тарайтын боласың. Ұрпақтарың халықтарға билік жүргізіп, қаңырап бос қалған қалаларды жаңадан мекендейтін болады.

⁴ Халқым, қорықпа, енді қайтып ұятқа қалмайсың, қысылма, сен масқара болмайсың. Жас кезіндегі ұятқа қалған жайтты ұмытып, жесірлік қасіретіңді де есіңе алмайсың. ⁵ Өзіңді жаратқан Құдай саған жар!* Ол сені құтқарып алған Қамқоршың, Әлемнің Иесі және Исраил сиынған Киелі Құдай деп те аталады. Бүкіл жер бетінің Құдайы деген атағы да бар. ⁶ Сен қуылған, мұңды әйел секілдісің. Біреу жас кезінде үйленіп, тастап кеткен әйелге ұқсайсың. Жаратқан Ие сені қайтадан қасына шақырады!» — Құдайыңның Өзі мұны айтады.

⁷ «Сені біраз уақытқа тастап кетіп едім, бірақ зор сүйіспеншілікпен Өзіме қайтарып алып келемін. ⁸ Қаһарланған кезде сенен бір сәтке бетімді жасырған едім. Алайда мәңгілік сүйіс-

*11 Немесе: Ол жаны азап шеккеннен кейін дүниені қайтып көріп.

**11 Немесе: Әділ Қызметшім өз басынан өткізгендері (яки Өзінің білімі) арқылы көп адамдарды ақтайды (53:4-6).

*12 Немесе: Оған ұлықтардың арасынан орын беремін. Ол билік иелерімен бірге олжаны бөлісетін болады (Рим. хат 8:17).

*1 Немесе: күйеуі бардан гөрі күйеуі тастап кеткен.

*5 Немесе: Құдай сенің күйеуің іспетті (яки сенімен некеге отырған іспетті тығыз келісім жасады).

пеншілігімен саған рақым етемін», — дейді сені құтқарып алған Қамқоршың Жаратқан Ие.

⁹ «Нұхтың заманында топан су жер бетін басып кеткеннен кейін Мен енді қайтып жерге топан су жібермеймін деп ант еткен едім.* Сол сияқты саған да былай деп ант беремін: бұдан былай саған ашуланып, сөгіс бермеймін. ¹⁰ Таулар қозғалып, төбелер шайқалар, бірақ Менің сүйіспеншілігім сенен айнымас, сенімен татулық келісімім де шайқалмас!» — дейді саған рақымын төккен Жаратқан Ие.

¹¹ «Азап шегіп, дауыл сабалап, жұбаныш көрмеген қала, мынаны біліп ал: Мен сені қайтадан саламын. Көгілдір түсті асыл тастарды* негіздерің етіп, тастарыңды ең сапалы ерітіндімен** қаластырамын. ¹² Қамалыңның мұнаралары лағылдан, қақпаларың інжу-маржаннан,* бүкіл қабырғаларың да асыл тастардан жасалып, жалт-жұлт ететін болады.

¹³ Балаларыңның бәрі Тәңір Иеңнен тәлім алып, керемет амандық пен тыныштыққа кенелмек. ¹⁴ Сен әділдікпен берік негізделесің. Жәбір көруден аулақ, тыныштықта тұратын боласың. Сені ештеңе де қорқытпай, үрей атаулы саған жоламайды. ¹⁵ Саған қарсы аттанған біреу болған күнде де ол Мен жіберген жау болмайды. Кімде-кім саған қарсы шабуылға шықса, сенен жеңіліс табады.

¹⁶ Есіңе сақта, Мен Өзім ұстаны жараттым. Ол көмірді үрлеп от жағып, қолдану мақсатына қарай қару-жарақ жасап шығарады. Дәл осылай Мен сені талқандау үшін қырып-жоюшы жауларыңды* жаратқан едім. ¹⁷ Ал бұдан былай қандай қару-жарақ саған қарсы жасалса да, сені құрта алмайтын болады. Өзінді айыптағандардың сөздерін әшкерелеп, жоққа шығарасың.

Тәңір Иенің қызметшілері осы игіліктерді иеленетін болады. Оларды Өзім ақтап аламын», — деп жариялайды Жаратқан Ие.

---

*⁹ Жаратылыс. баст. 8:21.

*¹¹ Яки: сапфирден.

**¹¹ Яки: сурьмамен. (Сурьма сол заманда ең сапалы ерітінді ретінде қолданылатын.)

*¹² Немесе: асыл тастардан.

*¹⁶ Мысалы, Ассур мен Бабыл патшалықтарын.

55 *Мұқтаждарды рухани игілікті иемденуге шақыру*

¹ «Ей, шөлдегендер, бәрің су көздеріне келіңдер, ақшасы жоқтар да, келіп, тамақ алып жеңдер! Иә, келіп, шырын* мен сүтті ақша төлемей-ақ тегін алыңдар! ² Нәрсіз тамақ үшін неге ақша төлейсіңдер? Өздеріңді қанағат қылмайтын нәрселер үшін неге еңбек етесіңдер? Мені мұқият тыңдап, рухани нәрді қабылдандар, ағыл-тегіл жақсылықтан жан рақатын табыңдар! ³ Маған жақындап, айтқандарыма құлақ түріндер! Сонда шынайы өмірге ие боласыңдар. Сендермен мәңгілік келісім жасамақпын. Кезінде Дәуітке уәде еткен мызғымас рақымымды енді өздеріңе көрсетпекпін.* ⁴ Еске алыңдар, Мен Дәуіт* арқылы халықтарға құдіретімді паш еттім, Дәуітті соларға көсем әрі билеуші болуға тағайындадым. ⁵ Сион, сен де бұрын білмеген халықтарды шақырасың. Өзіңді танымаған ұлттар саған келуге асығатын болады.* Себебі Мен, сенің Құдай Иең, Исраил сиынған Киелі Құдай, осыларды іске асырып, сені салтанатты ұлылыққа бөлемекпін».

⁶ Әлі кеш болмай тұрғанда Жаратқан Иеге бет бұрып, мойынсұныңдар! Иеміз құлақ салуға дайын тұрған осы кезде Оған сиынып жалбарыныңдар! ⁷ Азғын адам теріс жолынан қайтып, әділетсіз жан өз ойларынан бас тартсын! Бәрі Жаратқан Иеге бет бұрсын, сонда Иеміз мейірімділік танытады. Олар Құдайымызға қайта оралсын, өйткені Оның кешірімі шексіз!

⁸ Жаратқан Ие: «Менің ойым сендердің пікірлеріңнен өзге, Менің жолым сендердікінен басқа, — деп жариялайды. ⁹ — Аспанның жерден қаншама жоғары болатынындай, Менің жолым да сендердікінен соншама жоғары, Менің ойым да пікірлеріңнен тым биік.

¹⁰ Аспаннан жауған жаңбыр мен қар аспанға бекер қайта оралмайды. Керісінше, олар жерді суарып, көгертіп, дақылдарды өсіріп шығарады да, диқанға себуге тұқым, халыққа жеуге нан береді. ¹¹ Менің аузымнан шыққан сөзім* де соған

*1 Яки: шарап. (Сол заманда әдеттегі шарап қымызға ұқсас құрамында алкоголь аз болатын. Жұрт оны тамақпен бірге ішетін.)

*3 Яки: Кезінде Дәуітке көрсеткен мызғымас рақымым үшін (9:7; 54:10; Патша. 2-ж. 7:4-16).

*4 Яки: Дәуіттің ұрпағы (42:6; 49:6; Патша. 1-ж. 13:14; 25:30).

*5 2:2-4; 45:14.

*11 Яки: бұйрығым.

ұқсайды: ол Өзіме нәтижесіз оралмайды. Қайта, Менің сөзім еркімді толық орындап, көздеген мақсаттарымды жүзеге асырады».

¹² Сондықтан сендер зор қуанышпен тұтқыннан босап шығып, жолдарыңда аман-есен жетеленетін боласыңдар. Тау-төбелер алдарыңда ән шырқап, даладағы күллі ағаштар сендерге қол соқпақ. ¹³ Тікенді бұта орнына қарағайлар* өсіп, қалақай орнын жұпар иісті жасыл бұталар басады.** Бұл керемет іс Жаратқан Иенің даңқын асыратын, мәңгі өшпейтін белгі болады.

56

Барлық ұлттарға да арналған құтқарылу

¹ Жаратқан Ие былай дейді: «Әділетті бұйрықтарымды сақтап, әділ істер жасандар! Мен сендерді жақында құтқарып, әділдігімді ашық көрсететін боламын. ² Айтқандарымды мұқият орындайтын адам қандай бақытты! Демалыс күнін қор қылмай,* Өзіме бағышталған күн ретінде қастерлейтін және жамандық атаулыдан алыс жүретін адам баласын Мен жарылқайтын боламын».**

³ Жаратқан Иенің жолын ұстанушы басқа ұлт адамы: «Жаратқан Ие, сірә, мені өз халқынан бөлек қояр», — деп уайымдамасын. Белінен айырылған еркек: «Мен құрап қалған ағашқа ұқсаймын», — деп те қайғырмасын. ⁴ Себебі Жаратқан Ие мынаны айтады: «Егер белінен айырылғандар* Менің еркімді орындауды тандап, демалыс күн ережелерін сақтап, келісімімді ұстанса, ⁵ онда Мен оларға ғибадатханамнан және оның алаңдарынан орын беріп, мәңгі өшпейтін ат пен абырой сыйлаймын. Бұл ұл-қыздар арқылы қол жеткізуге болатын абыройдан артық.

⁶ Сол сияқты, егер басқа ұлт адамдары өздерін Маған ғибадат етіп, Мені сүйіп, қызметшілерім болуға түбегейлі арнаса және демалыс күн ережелерін сақтап, келісімімді берік ұстанса, ⁷ онда Мен олардың Өзіме бағышталған қасиетті Сион төбесіне келулеріне жол беремін. Маған сиынуға арналған ғибадат-

*¹³ Немесе: кипарис ағаштары.

**¹³ Немесе: жантақ орнын мүрт бұталары басады. (Мүрт бұталары: 41:19.)

*² Яки: Сенбі (яғни діни демалыс) күні туралы ережелерді бұзбайтын (Мысыр. шығу 31:12-17).

**² Немесе: адам баласы бақытты!

*⁴ Яки: Егер бала туғыза алмайтындар.

ханада оларды қуанышқа кенелтемін. Сол басқа ұлттық сенушілердің Өзімнің құрбандық үстелімде шалып, өртеген құрбандықтарына және өзге де сый-тартуларына риза боламын. Себебі Менің киелі үйім барлық ұлттардың Өзіме сиынатын үйі деп аталатын болады».

⁸ Жаратушы Тәңір Ие жер аударылып, шашырап кеткен исаилдіктерді қайтадан жинамақ. Ол былай деп жариялайды: «Мен халқымды жинап алып, оларға басқаларды да қоспақпын!»

Құдайдың Өзінен безгендерді айыптап жазалауы

⁹ Дала мен ормандағы жыртқыш аңдар, бәрің де осында келіңдер! Халқымның жаулары, келіп, бас салыңдар! ¹⁰ Исаилді күзетіп жүруге тиісті басшылары* соқыр да надан! Барлығы үре алмайтын мылқау, қиялдап жатып, ұйықтағанды жақсы көретін иттер сияқты. ¹¹ Олар қомағай, тоюды білмейтін төбеттерге ұқсас! Түсінігі жоқ осы бағушылардың бәрі өз беттерімен жүріп, әрқайсысы өз пайдасын ғана ойлайды. ¹² «Кәне, шарап алып, соңынан сыраны сімірейік. Ертең де бүгінгідей, тіпті бұдан да күшті болады!» — деседі сол зұлымдар.

57 ¹ Әділ жандар жойылады, бірақ ешкім бұған көңіл бөлмейді, мәнін де түсінбейді: мейірімді, шыншыл адамдар бұ дүниеден әкетілгенде жамандық атаулыдан құтылып, ² тыныш, жайлы орынға енеді. Тура жолмен жүргендер о дүниеде тынығатын болады.

³ «Ей, сиқыршылардың балалары, мұнда келіңдер! Жүгенсіз еркектер мен жезөкшелерден тараған сендер, қасыма жақындаңдар! ⁴ Кімді келеке етіп, тілдерінді шығарып мазақтап тұрсыңдар? Сендер Өзіме қарсы шыққан өтірікшілердің тұқымысыңдар!»

⁵ Әрбір жапырақты ағаш астында жалған тәңірлерге табынып, құштарлық отына өртенесіңдер. Сайлардағы жартастардың қуыстарында өз балаларыңды құрбандыққа қиясыңдар! ⁶ Сол сайлардағы тегіс те жұмыр тастарды өздеріңе тәңір етіп тандап алдыңдар. Сондықтан да сендерге қалатын үлес сол тастар болады. Оларға арнап сұйық тарту құйып, астықтан да сый-тарту ұсынасыңдар. Қалайша Мен осындай қылықтарыңа қарап қаһарымды басамын?

*¹⁰ Немесе: пайғамбарлары (Аббақұқ 2:1; Еремия 29:1-32).

⁷ Сендер биік тау бастарына көтеріліп, сол жерлерге азғындық үшін төсектеріңді жайып, құрбандықтарыңды шалып та келесіндер. ⁸ Сондай-ақ есік пен жақтауларыңның арт жағына Менің сөздерімді емес, жалған тәңірлеріңнің белгілерін салып қойдыңдар.* Ей, опасыз халық, Менен алыстап кетіп, тәңірсымақтарға қосылдың! Көрпенді ашып, кең төсегіңе жатып, сол ашыналарыңмен келістің. Олармен бірге болуды ұнатып, мүсіндеріне** қадала қарайсың. ⁹ Сен қымбат май мен мол етіп жұпар майыңды алып, шетелдік патшаға барып тұрдың. Хабаршыларыңды алыс елдерге жіберіп, азғындыққа әбден баттың.* ¹⁰ Бұл жолмен ұзақ жүріп, шаршап, қажыдың. Алайда одан күдеріңді үзбей келесің. Қайтадан күш жинап, әлсіздік көрсетпейсің.

¹¹ Мені осылай алдайтындай кімнен соншама қорқып, зәрең ұшты? Мені есіңе алмай, Маған көңіл де бөлмедің. Ұзақ уақыт бойы үндемедім. Сол үшін де Менен қорықпайсың ба? ¹² Сенің жалған әділдігің мен істеріңді әшкерелеймін. Олардан саған пайда болмайды. ¹³ Сен айқайлап көмек сұрағанда, жинап алған тәңірсымақтарың сені құтқарып көрсін! Бірақ олардың барлығын жел айдап әкетіп, аузымның лебі жоқ қылады. Ал Мені паналағандар елді иеленіп, Өзіме бағышталған Сион төбесінде мәңгі тұратын болады. ¹⁴ Сонда: «Тегістеп, биік етіп даңғыл жол салыңдар! Халқымның жүретін жолындағы бөгеттерді алып тастаңдар!» — деп жарияланады».

Күнәларына өкінгендерге берілетін жұбаныш

¹⁵ Мәңгі тірі, дәріптелген, Киелі Құдай деп аталған Жаратқан Ие мынаны да айтады: «Мен көктегі киелі мекенімде тұрамын. Сондай-ақ күйреп, күнәсына шын көңілден өкінген кіші пейіл жанның қасында да боламын. Оны қайтадан рухтандырып, жаралы жүрегін сауықтырамын. ¹⁶ Мен оларға мәңгібақи ашуланбаймын, айып та тақпаймын. Әйтпесе адамның жаны алдымда әлсіреп, Өзім өмір лебін үрлеп жаратқан пенде құрып, жоқ болар еді.

---

*8 Заң. қайтал. 6:6-9; 11:18-21.

**8 Немесе: жалаңаш тәңдеріне.

*9 Немесе: алып, Молох атты жалған тәңірге барып тұрдың. (Аруақтарға сиыну үшін) алысқа, тіпті о дүниеге хабаршыларыңды жібердің.

¹⁷ Яһуда халқының дүниеқұмарлық күнәсы үшін Мен оған қатты ашуланып, жазасын тартқызып, одан бетімді жасырдым. Алайда халқым Менен бас тартуын доғармай, өз жүрек қалауымен жүре берді. ¹⁸ Мен жүрген жолдарын анық көрсем де, халқымды сауықтырып, жетелемекпін. Араларындағы өкініп қайғырғандарын жұбатып, ¹⁹ ауыздарына мадақтау сөздерін саламын. Алыстағылар мен жақындағыларға* амандық пен тыныштық молынан болсын! Мен оларды сауықтырамын!» Жаратқан Ие осыны айтады.

²⁰ «Бірақ зұлымдар буырқанып, тынши алмайтын теңізге ұқсайды. Толқындары лай мен балшықты жоғары көтере береді. ²¹ Зұлымдарда ешқашан амандық пен тыныштық болмайды!» — дейді Құдайым.

58

Құдайға ұнамды ораза мен игі істер

¹ «Өзіңді тежемей қатты айқайла! Даусынды кернейдей көтер! Таңдап алған халқыма опасыз істерін ашық айт! Иә, Жақыптың үрім-бұтағына жасаған күнәларын әшкереле! ² Олар Маған күнде сиынып, еркімді білуді қалағансиды. Әділдік жасайтын, Құдайының айтқандарына мойынсұнатын халық сияқты болып көрінеді. Алдыма келуді ұнатып, Менен әділ шешімдер өтініп, былай дейді:

³ — Біз ораза ұстап едік, Сен неге көз салмадың? Саған бой ұсынған едік,* Сен неге байқамадың? —

Бұған Менің жауабым мынадай:

— Ораза тұтқан күндеріңнің өзінде сендер қалағандарыңды істеп, тіпті бейшара жұмысшыларыңды қанайсыңдар! ⁴ Оразаларыңның аяғы ұрыс-талас, зұлым төбелеспен бітеді. Мұндай оразаларың мінажаттарыңды* көкке жеткізбейді. ⁵ Әлде пенденің кіші пейіл болғансып, басын қоғадай иіп, қайғы шеккен азалы жандай* көрінген күнін Маған ұнайтындай ораза деп ойлайсыңдар ма? Осындай әрекетті шынымен Жаратқан Иені риза қылатын ораза күні деп атауға бола ма?!

*¹⁹ Яғни: Израилде тұратын және басқа елдерге шашылып кеткен яһудилер мен басқа ұлттарға (42:4; 51:5; 60:9).

*³ Шежіре. 2-ж. 7:14. Немесе: жанымызды соншама қинаған едік.

*⁴ Яки: оқыған дұғаларыңды.

*⁵ Немесе: басын қамыстай иіп, жайылған кенеп пен күлге жайғасып отыруы ма?

⁶ Жок, Маған ұнайтын ораза мынадай: зұлымдықпен бұғауланғандардың кісендерін үзіп, құллықтың шынжырларын шешу және зорлық көріп жатқандарды азат етіп, езгі атаулыны жойып жоқ қылу! ⁷ Сондай-ақ аштармен нанынды бөлісіп, қаңғырған кедейлерді үйіңе кіргіз! Киімге мұқтаждарға тап болсаң, киіндіріп, өзге пенделерге де қол ұшын беруден бас тартпа!»*

⁸ Сонда саған кенеттен таңғы шұғыладай нұр төгіліп, тез сауығатын боласың. Әділдік алдыннан бастап, Жаратқан Иенің салтанатты ұлылығы сені артыңнан қорғап жүретін болады. ⁹ Сиынған кезінде Жаратқан Ие жауап береді. Көмек сұрап жалбарынғанда: «Саған жар боламын», — деп жігерлендіреді.

«Араларыңнан езгі атаулыны алып тастап, сырттай өсектеу мен тіл тигізуді де доғарыңдар! ¹⁰ Қарны аштарға шынайы жанашырлық танытып, зорлық-зомбылық* көргендерді жұбатып, мұқтаж нәрселерімен қамтамасыз етіндер! Сонда айналаларыңдағы қара түнекте нұрым** сәулесін шашып, рухани қараңғылықтарың тал түстей жап-жарық болады. ¹¹ Мен, Жаратқан Ие, сендерді әрқашан жетелеп жүріп, шөл далада да қажеттеріңмен қамтамасыз етіп, денелеріңе қуат беремін. Осылай сендер суы мол баққа, ешқашан сарқылмайтын бұлаққа ұқсайтын боласыңдар. ¹² Халқың ежелде қираған мекендеріңді қайтадан салып, баяғы ұрпақтардан қалған негіздердің үстінен қалаларыңды қайта орнатады. Жұрт сендерді «Қираған қамалдарды қалпына келтіріп, жолдар мен үйлерді қайта салушылар»* деп атайтын болады».

¹³ Жаратқан Ие тағы былай дейді: «Демалыс күнін Маған бағыштап, берік ұстаныңдар! Бұл күні әдеттегі істеріңмен айналыспай, оны қадірлеп-қастерлеп, үлкен ғанибет деп өткізіндер! Демалыс күні өз беттеріңмен жүрмендер, құмарлықтарыңды қандыру мен бос мылжыңнан да бас тартып, сол күнді толығымен Маған арнаңдар! ¹⁴ Егер осылай істесеңдер, сонда рақаттарыңды Менен Тәңір Иеден, табасыңдар. Сендерге жердің биік қорғандарын тездетіп иемденіп алуға мүмкіндік

---

*7 Патша. 2-ж. 5:1. Немесе: киіндіріп, қандастарыңа қол ұшын беруден бас тартпа!

*10 Яки: азап.

**10 Немесе: нұрың (яғни Жаратқан Иенің Сионға төккен нұры: 60:1).

*12 61:4; Шежіре. 2-ж. 32:1; 36:6,19.

беремін.* Өзім түп аталарың Жақыпқа** мәңгілікке сыйлаған осы елдің өнімдерімен тойынатын боласындар». — Бұлар Жаратқан Иенің өз сөздері.

59

Күнә — адамды Құдайдан ажырататын бөгет

¹ Біліп алындар: Жаратқан Иенің қолы сендерді құтқаруға құдіретті, Оның құлағы мінажаттарыңды естуге мүкіс емес. ² Қайта, өздеріңнің әділетсіз істерің Құдаймен араларыңды ажыратып келеді! Жасаған күнәларың Оның бетін сендерден бұрып әкетеді. Сондықтан да Тәңір Ие мінажаттарыңа құлақ салмайды. ³ Қолдарың зұлымдық жасап, қан төгіп арамданды. Ауыздарыңнан өтірік пен жамандық толассыз шыға береді.

⁴ Ешкім адалдық пен әділдікті жақтап дауыс көтермейді. Бәрі бос жайттарға сүйеніп, сотта да өтірік айта береді. Олар зұлым жоспарлар ойлап шығарып, соларын жамандықпен жүзеге асырады. ⁵ Осылай сұр жыланның жұмыртқаларын басып шығарғандай болады. Сол жұмыртқаларды жеген құриды, ал жарса, ішінен улы жылан шығады.

Олардың құрған жоспарлары сондай-ақ өрмекке де ұқсас. ⁶ Өрмек киім болмайды ғой. Олар өз тоқығандарын жамылып, ешқандай пайда көре алмайды.* Жасағандары әділетсіздік пен зорлық-зомбылық. ⁷ Аяқтары жамандыққа алып ұшып, жазықсыз қан төгуге асығады. Олардың ой-ниеттері қара, жүрген жерлерін қиратып, күл-талқандарын шығарады. ⁸ Олар татулық дегенді білмейді,* жүрген жолдарында әділдік жоқ. Қайта, олар жолдарын өз мүдделері үшін қисайтып, бұралаң етеді. Солармен жүрген бірде-бір жан тыныштықты білмейді.

Күнәларын мойындағандардың мінажаты

⁹ Сол себептен әділдік бізден тым алшақ, адалдық қасымызға жоламайды. Нұрды күтсек те, айналамыз қара түнек, үміттенген жарық орнына қараңғылықта жүреміз. ¹⁰ Соқыр адамдай қабырға бойын қармалап, көзсіз зағиптей жолымызды іздеп сипалаймыз. Тал түсте ымырт түскен кездегідей сүрінеміз,

*¹⁴ Немесе: Сендердің даңқтарыңды жер жүзіне паш етемін.

**¹⁴ Жаратылыс. баст. 35:9-12.

*⁶ Жаратылыс. баст. 3:7,21.

*⁸ Яки: Олар бейбітшілік жолын білмейді.

күшіміз болғанмен өлілерге ұқсаймыз.* ¹¹ Аюдың гүжілдеп, көгершіннің қайғыра мұңая гүрлегеніндей, бәріміз де қайғыра ыңқылдаймыз. Әділдікті қанша күтсек те, ол жоқ. Құтқарылу-дан үміттенсек те, ол бізден тым алшақ!

¹² Уа, Жаратқан Ие, Сенің алдында қылмыстарымыз сансыз көп, күнәларымыз бізге қарсы айғақ болып тұр. Әділетсіз істеріміз өз бастарымызда, күнәларымызды мойындаймыз: ¹³ біз бас көтеріп, Саған, Құдай Иемізге, опасыздық жасап, безіп кеттік. Зорлық-зомбылық пен бүлінушілікті жақтап келеміз. Іштей өтіріктер ойлап тауып, оларды сыртқа шығарамыз.

Құдай өз халқын құтқаруға дайын

¹⁴ Осылай әділдік кері қуылып, адалдық тым алыс қалады. Шындық сот алаңында* сүрініп құлап, ақиқат арамызға кіре алмайды. ¹⁵ Шындық құрып кетті. Зұлымдықтан аулақ жүргендер соның құрбаны болады.

Жаратқан Ие бұған назар аударып, әділдіктің жоқтығына наразы болды. ¹⁶ Ақиқатты жақтайтын бірде-бір адамның жоқ екенін көріп, зорлық-зомбылық шеккендерді қолдайтын ешкімнің болмағанына таңғалды. Сондықтан Тәңір Ие Өзінің әділдігіне сүйеніп, құдіретті қолымен құтқаруды дайындады. ¹⁷ Әділдікті сауыттай, құтқаруды басына дулығадай киіп, кек алуды жамылғыдай оранып, қайратын шапандай жамылған жауынгер секілді даяр тұр. ¹⁸ Құдай әркімге істеріне қарай қайтарады. Қарсыластарына қаһарын төгіп, жауларына жазасын тартқызып, алыстағы елдерге* де еселерін қайтаратын болады. ¹⁹ Осылай батыстағылар мен шығыстағылар да Жаратқан Иені терең қастерлеп, Оның салтанатты ұлылығына қайран қалады. Өзі қатты жел айдаған су тасқынындай тездетіп аттанады.*

²⁰ «Сион қаласына және Жақыптың үрім-бұтағының теріс жолдан қайтқандарына оларды құтқаратын Қамқоршы келеді! — деп жариялайды Жаратқан Ие. — ²¹ Менің олармен жасай-

*¹⁰ Немесе: күштілер арасында.

*¹⁴ Немесе: (халық жиналатын) кең аланда.

*¹⁸ Яки: Жазасын тартқызып, аралдар мен теңіз жағалауларындағы елдерге.

*¹⁹ Немесе: Жау су тасқынындай қарсы шықса, Тәңірдің лебі (яки Рухы) оны қуып шығады.

тын келісімім мынадай: Саған қондырған Рухым сенен алыстап кетпейді. Аузыңа салған сөздерім де сендерде сақталып, өз аузыңнан және балаларың мен ұрпақтарыңның ауыздарынан мәңгі-бақи түспейтін болсын!» — Жаратқан Ие осыны айтады.

60

Құдайдың Сион арқылы шығаратын даңқы

¹ Орныңнан тұр, уа, Иерусалим, сәуленді шаш! Сен нұрға бөленіп, Жаратқан Иенің нұрлы салтанаты үстіңнен көтеріліп келе жатыр.* ² Міне, жер бетін қою қараңғылық жайлап, халықтарды қара түнек жауып алды. Бірақ сенің үстіңнен Жаратқан Иенің нұры жарқырап, Оның нұрлы салтанаты көрінеді. ³ Ұлттар сенің сәулеңе ағылып, патшалары да шұғылаңа жақындап келеді.

⁴ Уа, Сион қаласы, еңсенді көтеріп, айналаңа қара! Халқың жиналып, саған қайтуға дайындалып жатыр! Ұлдарың алыс жолдан келіп, қыздарың баппен көтеріліп әкелінеді. ⁵ Оларды көргенде жүзің нұрланып, жүрегің дүрсілдеп, шат-шадыман боласың. Сен теңіздің мол байлығын иемденіп, халықтар өз қазыналарын саған ұсынады. ⁶ Жерінді түйелер қаптайды. Мадиян мен Ефа халықтарынан жас түйелер айдалып, сәбалық керуендер де саған жиі тоқтайтын болады.* Олар алтын мен хош иісті заттар тасып әкеліп, Жаратқан Иенің ұлылығын паш етеді.

⁷ Тәңір Ие былай дейді: «Қидар тайпасы саған отар-отар қой-ешкілерін айдап әкеліп, Небайоттың* адамдары да саған қошқарларын ұсынады. Сол малдар шалынып, құрбандық үстелімде өртелгенде Маған ұнамды болады. Мен сәулетті ғибадатханамды қайтадан нұрлы салтанатыма кенелтемін.**

⁸ Жел айдаған бұлттай зымырап, көгершіндей ұясына қарай зулап келе жатқан бұлар кімдер? ⁹ Алыстағы елдер Менен белгі күткен еді. Енді, міне, алып сауда кемелері бірінші болып жетіп жатыр.* Сион, олар сенің ұлдарыңды алыстан алып келе

*1 Шежіре. 2-ж. 7:1-3.

*6 Мадиян, Ефа, Сәба: оңтүстік жақтағы халықтар (Жаратылыс. баст. 25:-4; Шежіре. 2-ж. 9:1-9).

*7 Қидар, Небайот: Арабиядағы көшпелі тайпалар (42:11; Жаратылыс. баст. 25:13).

**7 Мысыр. шығу 40:34; Шежіре. 2-ж. 7:1-2.

*9 Немесе: Аралдар мен теңіз жағалауларындағы елдер Менен белгі күтуде (11:11-12). Тарсисқа жүзе алатын кемелер (2:16) бірінші болып жетеді.

жатыр! Олар Менің құрметіме алтын, күмістерін бағыштайды. Мен, сенің Тәңір Иең, Исраил сиынған Киелі Құдай, саған салтанат пен сәулет сыйлаймын.

¹⁰Қамалынды жат жерліктер қайта тұрғызып, патшалары да саған қызмет ететін болады. Сион, Мен қаһарланып, сені жаза-лаған едім. Енді саған риза болып, жанашырлық білдіремін. ¹¹Қақпаларың күні-түні жабылмай, әрдайым ашық тұратын болады. Олар арқылы өзге халықтар мен олардың патшалары салтанатты шерумен жетелене кіріп, байлықтарын үздіксіз әкеле береді. ¹²Егер бір халық не патшалық өзіне қызмет етуден бас тартса, онда ол қырылып, мүлдем жойылатын болады. ¹³Ливан тауынан оның аты шулы ағаштары: карағай,* шырша және балқарағай саған бірге тасылады. Солармен киелі үйім әдеміленіп қайта салынады. Мен осы жер бетіндегі тұра-ғымды** нұрлы салтанатыма кенелтпекпін.

¹⁴Өзіңе азап шеккізгендердің ұрпақтарының сенің алдыңа келіп, бас июлеріне тура келеді. Саған қорлық көрсеткендер-дің бәрі аяғыңа жығылып, сені «Жаратқан Иенің қаласы, Исраил сиынған киелі Құдайға бағышталған Сион» деп атап, қадірлейтін болады.

¹⁵Сион, сен бұған дейін жалғыз қалдырылған, жек көрінішті қала болдың. Ешкім саған соғып өткен емес. Бірақ Мен сені келешек ұрпақтарыңның мәңгілік қуанышы мен мақтанышы етемін. ¹⁶Анасының емшектегі сәбиіне қамқорлық жасағанындай, басқа халықтар мен олардың патшалары сені күллі қажетті нәрселеріңмен қамтамасыз ететін болады. Сонда Менің Жаратқан Ие екеніме көзің жетеді. Мен, Жақып сиынған құдіретті Құдай, сені құтқарып, қорғайтын Қамқоршың боламын. ¹⁷Саған қола орнына алтынды, темір орнына күмісті, ағаш орнына қоланы, тас орнына темірді иелікке беремін. Сенің еліңе бейбітшілікті билеуші, әділдікті әмірші етіп тағайындаймын.

¹⁸Сион, бұдан былай елінде зорлық-зомбылықтың айқай-шуы естілмейді, өзің де қиратылып, талқандалмайсың. Керісінше, сен өзіңді құтқарған Мені «қамалым», Маған арнаған мадақ-тауынды «бекітулі қақпаларым» деп атайтын боласың.

¹⁹Саған күндіз күннің нұрын шашып, түнде айдың сәулесін түсіруінің қажеті де болмайды. Мен, Құдай Иең, Өзім сенің

---

*¹³ Немесе: кипарис.

**¹³ Немесе: осы «табан тіреуішімді» (66:1; Шежіре. 2-ж. 7:12).

мәңгілік нұрың мен салтанатты ұлылығың боламын. ²⁰ Сенде күн мен ай батып, қараңғылық жайламайды, себебі Мен, Жаратқан Иең, саған мәңгі-бақи нұр боламын. Қайғырған кезеңің осымен аяқталады. ²¹ Күллі халқың әділетті болып, бұл елді мәңгілікке иеленеді. Халқым Өзім отырғызған көшетке ұқсайды. Мен оны жараттым, ол арқылы ұлылығымды паш етемін. ²² Ең қарапайымдарыңнан да мындаған адам шығып, әлсіздеріңнен де мықты ұлт тарайтын болады. Мен, Жаратқан Ие, мұны уақыты келгенде тездетіп жүзеге асырамын».

61

Азап шеккендерге арналған ізгі хабар

¹ Маған Жаратушы Тәңір Ие Өзінің Рухын қондырды.* Мені жарлыларға ізгі хабар жеткізіп, жаралы жүректерді жұбатып орнықтыруға тағайындап, сондай-ақ тұтқындарға босатылып, бұғаудағыларға азат болатындарын жар салуға жіберді. ² Мені Құдай Иеміз Өзінің кешірім беретін мейірімділік жылын әрі жауларынан кек алатын кезін жариялауға жұмсап, қайғырып жүргендердің бәрін жұбатуға да жіберді. ³ Маған Сион қаласындағы жоқтап жүргендердің бастарына шашқан күл орнына әшекейлі тәж кигізіп, жұпар иісмай жағып, қайғыларын қуанышпен алмастыруды тапсырды.* Үміттері үзіліп, көңілдерін мұң шалғандар енді мадақтау әндерін шырқап, шаттыққа бөленетін болады.

Сонда олар Жаратқан Иенің Өзі отырғызған мықты ағаштары деп аталады. Оның алдында ақталған, әділдік істеп, салтанатты ұлылығын паш ететін халқы болады. ⁴ Олар ежелгі заманда қиратылған мекен-жайларды қайтадан салып, бұрынғы ұрпақтардың талқандалып, қаңырап бос қалған қала-қыстақтарын жаңадан тұрғызып қалыпқа келтіреді.

⁵ Сол кезде жат жерліктер сендерге қызмет етіп, отарларыңды бағып, егіншілерің мен жүзімшілерің болады. ⁶ Өздерің «Құдай Иеміздің діни қызметкерлері» деп аталып,* қызметтеріңді тек Оған ғана арнайтын боласыңдар. Басқа халықтардың байлығынан тамақтанып, олардың қазыналарын мақтан тұтасың-

*1 11:1-5; 42:1-7.

*3 Басына күл шашу және күл шашылған тақыр жерде отыру — қайғырудың, ал шашына жұпар иісмай жағу — қуанудың белгісі болатын (58:5; Жүніс 3:5-9; Матай 11:21; Забур жыр. 22:5).

*6 66:21; Мысыр. шығу 19:6.

дар. ⁷ Бұрын масқара болғандарыңның орнына молынан жарылқанасындар. Бастарыңнан өткізген қорлықтарыңның орнына енді үлестеріңе тиген мұраларыңа қуана ән шырқайсындар».

Сонымен Құдай халқы өз елінде бұрынғысынан екі есе мол дәулетке қол жеткізіп,* мәңгі-бақи шаттанатын болады. ⁸ «Себебі Мен әділдікті сүйіп, зорлық-зомбылықты жек көремін, — дейді Жаратқан Ие. — Меншікті халқыма тиісті сыйларын* адалдықпен беріп, олармен мәңгілік келісім жасаймын. ⁹ Солардың үрім-бұтақтары басқа халықтар арасында танымал және қадірлі болады. Мұны көргендердің бәрі бұлардың Жаратқан Ие жарылқаған ұрпақ екенін мойындайды».

Құтқарылған халықтың мадақтау әні

¹⁰ Жаратқан Иеге қатты қуанам,
Құдайыма шаттанады жан дүнием.
Мені Ол құтқарып, амандыққа бөледі,
Үстіме әділдікті де жауып берді!

Күйеу жігіт дін қызметкері іспетті
Әшекейлі тәж басына киеді,
Қалыңдық асыл тастарын тағады,
Дәл солай мен де болдым салтанатты!

¹¹ Өскіндерді топырақ көктетеді,
Себілген дәндерді бақша өсіреді.
Ал енді Жаратушы Тәңір Ие
Әділдігі мен даңқты істерін де*
Барлық халықтардың көз алдарында
Шүбәсыз қаулатып шығарады да!

62

Жаңа Иерусалим — әділдіктің ордасы

¹ Мен Сионды сүйіп, Иерусалимнің құтқарылуын зарыға күткендіктен тынши алмаймын. Оның әділдігі таңғы шұғыладай жарқырап, құтқарылуы алаудай лаулап жанбайынша, Құдайға жалбарырудан бас тартпаймын!

*7 Немесе: Құдай халқы өз елінде (тұңғыш бала алатындай) ақ бата мен еншіні екі есе көп алып.

*8 Яки: тиісті жалақыларын.

*11 Яки: Әділдігі мен мадақтауға лайық керемет істерін.

²Сион, сол кезде барлық ұлттар әділдігінді көріп, патшалары да салтанатты ұлылығыңа көздерін жеткізеді. Жаратқан Иенің Өзі қойған жаңа атпен аталатын боласың. ³Сен Құдай Иенің қолында патшаның керемет әдемі тәжі секілді болып көрінесің. ⁴Бұдан былай ешкім сені «күйеуі тастап кеткен әйел» деп атамайды, жерінді «иесіз қалған» деп те айтпайды. Қайта, сені «Сүйіктім» және жерінді «Бақытты келіншек» деп атайтын болады. Себебі Жаратқан Ие сені қатты ұнатады. Келіншектің күйеуіне тиесілі екеніндей, жерің де Тәңірдің иелігіне айналады. ⁵Жас жігіттің қызға үйленетініндей, сені қайтадан салғызушы Тәңір Ие* өзіңмен тұрақты байланыс орнатады. Күйеу жігіттің қалыңдығына қуанатынындай, Құдайың да саған шаттанатын болады.

⁶Мен қамалыңның үстіне күзетшілер қойдым, уа, Иерусалим. Олар күндіз-түні үнсіз қалмай, Құдайға мінажат етуге тиіс. Ей, Жаратқан Иеге сиынатындар, ешқашан жалбарынуларыңды доғармаңдар! ⁷Иә, Тәңір Ие Иерусалимді қайтадан салғызып, жер бетінде оның даңқын асырмайынша, Оған үздіксіз сиынып сұрай беріндер! ⁸Жаратқан Ие ант етіп, мынадай уәде берген еді, соны Өзінің құдіретті күшімен ешбір шүбәсыз іске асыратын болады: «Енді қайтып дәнді дақылыңды жауларыңа тамақ етіп бермеймін, сенің ауыр еңбек сіңіріп шығарған жүзім шырыныңнан да бөтен елдіктерге тегін ішкізбеймін! ⁹Қайта, өнімді жинағандар жеп, шүкіршілік етпек. Жүзімді жинағандар да оның шырынын Менің киелі үйімнің ауласында тойланатын мейрамдарда ішетін болады».

¹⁰Қақпадан өтіп, қалаға кіріңдер,
Халыққа жолды дайындап беріндер,
Үстіндегі тастарды алып тастаңдар,
Биік етіп даңғыл жолды салыңдар!
Белгі ретінде басқа халықтарға
Туды тігіп қойыңдар жоғарыға!

¹¹Құлақ түріндер, Жаратқан Ие жердің түкпір-түкпіріне былай деп жариялайды: «Сион қаласына айтыңдар: Міне, сені құтқаратын Қамқоршың келе жатыр! Еңбегінің ақысы Оның қасында: азат еткен халқы алдынан жүреді. ¹²Олар «Жаратқан Иенің құтқарып, Өзіне бағыштаған халқы» деп аталады. Уа, Иерусалим, сен бұдан былай «иесіз бос емес, ерекше қалаулы қала» деп аталатын боласың».

*5 Немесе: сенің балаларың (яғни тұрғындарың).

63

Жаратқан Иенің жауларын жазалайтын күні

¹ — Едом еліндегі Босорадан* келе жатқан, қан қызыл шапан жамылған мына Кісі кім екен? Сән-салтанатпен киініп, зор күшпен алға басқан Бұл кім Өзі?

— Мен әділдікті айтамын, құтқаруға құдіреттімін, — дейді Ол.

² — Неліктен киімдеріңіз бен шапаныңыз қып-қызыл? Олар арнайы шұңқырда жүзімді таптап, қызыл шырынын сығып шығаратын кісінің киіміндей қан қызыл ғой?

³ — Мен «жүзімдерді» жалғыз таптадым, халықтардан ешкім қасымда болып көмектеспеді. Ашуға мініп, жауларымды таптап, қаһарлана басып-жаншыдым. Солардың қаны шапанымна шашырап, барлық киімдерім де ластанды. ⁴ Мен халқымды езгіден құтқаратын жыл келді,* жауларымнан кек алатын мезгіл жетті деп ұйғардым. ⁵ Айналама қарасам, Маған көмектесіп, сүйеніш болатын ешкімнің жоқтығына қатты таңғалдым. Сонда құтқаруды өз құдіретіммен іске асырдым. Өз қаһарым Өзіме сүйеніш болды. ⁶ Мен ашуға мініп, халықтарды таптадым. Оларды қаһарыммен мас қылып теңселтіп, қандарын жерге төктім.*

Құдайдан меншікті халқын құтқаруын сұраған мінәжат

⁷ Тәңір Иенің тұрақты рақымын,
Біз үшін жасаған күллі игі істерін
Мен есіме түсіріп мадақтаймын.
Құдай Исраил халқына молынан
Мейірімділік көрсетіп келеді.
Аямай төккен шексіз рақымымен
Ұлы игіліктер істеп келеді.

⁸ Тәңіріміз былай да деген еді:
«Шынында олар — Менің меншікті халқым,
Алдамайтын рухани балаларым».
Содан Ол халқын құтқармақшы болды.

*1 Босора Құдай халқының ежелден дұшпаны болып келген Едом елінің астанасы еді. Бұл жерде Едом Құдайға қарсы шыққан барлық халықтардың бейнесі (11:14: «шығыстағы халықтар»; 34:8-15; Патша. 1-ж. 14:47).

*4 Леуілік. 25:39-42.

*6 51:17; 34:6.

⁹ Олар азап шеккен кездің бәрінде
 Жаратқан Ие бірге азап шекті,
 Өзінің қасындағы періштесі*
 Таңдаған халқын қорғап-қоршап жүрді.
 Тәңіріміз сүйіспеншілігімен
 Және мол қайырымдылығымен
 Халқын құтқарып алып, бүкіл өткен
 Заманда Қамқоршысы болып келген.**

¹⁰ Ал өз халқы Құдайға қарсы шықты,
 Киелі Рухын қатты ренжіте берді.
 Сондықтан Тәңір жауына айналып,
 Халқына қарсы Өзі күреске тұрды.

¹¹ Сонда Оның халқы ежелгі заманды —
 Мұса пайғамбар мен оның қасындағы
 Халқының тарихын естеріне алды:
 «Бағушысы Мұсамен бірге халықты
 Теңізден өткізіп, басшыларына*
 Өзінің Киелі Рухын қондырған
 Сол Жаратқан Иеміз қазір қайда?

¹²⁻¹³ Өзі Мұсаны ұлы құдіретімен
 Қолынан ұстағандай боп жетелеген,
 Алдынан теңіз суын қақ айырған,
 Халқын теңіз түбімен бастап ап шыққан,
 Өз даңқын мәңгілікке нық орнатқан
 Құдай Иеміз қазір қайда екен?
 Олар кең далада көсіле шапқан
 Сайгүліктей терең теңіз түбінен
 Ешбір сүрінбестен-ақ өте шықты.

¹⁴ Шұрайлы сайға түскен мал сияқты
 Халқына Жаратқан Иенің Рухы
 Сыйлады тыныштық пен амандықты.
 Тәңір, осылай халқыңды Өзіңнің
 Ежелгі замандарда бастап жүрдің,
 Осы бір құдіретті істеріңмен
 Мәңгілік өшпейтін даңққа кенелдің.

*⁹ Яки: хабаршысы (Мысыр. шығу 23:20-23).

**⁹ Немесе: Халқын (туысқан қамқоршысындай құнын төлеп) құтқарып алды. Бүкіл өткен заманда оларды кеудесіне басып көтеріп алып жүрді.

*¹¹ Немесе: араларындағы (Мұсаға) (Мысыр. шығу 3:16; 18:21-26; Ру. санау 11:24-26).

¹⁵ Уа, Жаратқан Иеміз, енді көктен,
Қасиетті, салтанатты мекеніңнен,
Қайтадан бізге назар аудара гөр!
Өз қайрат-жігерің мен құдіретің,
Зор жанашырлығың мен қайырымың
Қазіргі уақытта қайда екен?
Неге рақымыңды аяйсың бізден?
¹⁶ Себебі Сен рухани Әкемізсің,
Түпкі аталарымыз Ыбырайым
Мен Исраил бізді танымайды да.*
Ал Сен, Жаратқан Ие, бізге Әкесің,
Ежелден-ақ болды есімің Сенің:
«Құтқарып алған Қамқоршымыз біздің».
¹⁷ Уа, Жаратқан Ие, бізге неліктен
Жолыңнан тайып кетуге жол бердің?
Неге жүрегіміздің қасарысып,
Өзіңді сыйламауына жол бердің?
Қайтып келе гөр қызметшілеріңнің,
Меншікті руларыңның, мүддесі үшін!
¹⁸ Сенің халқың біраз уақытқа ғана
Ие болды қасиетті орныңа.
Енді жауымыз ғибадатханаңды
Тас-талқан етіп, таптап тастады.
¹⁹ Біз Өзің арнайы билік құрмаған,
Сенің атыңмен еш те атамаған
Бөтен халықтар секілді боп кеттік!
(Сен неге жол беріп келесің бұған?)

64 ¹ Уа, Тәңір, Сен көкті жарып, жерге зымырап түссең екен шіркін! Сенің алдында таулар шайқалар еді, ² өрттің сексеуілге тиіп, лаулап жанып, суды қайнатқанындай сұрапыл оқиға болар еді. Сонда Сенің есімің жауларыңа таны-мал болып, алдында халықтар дірілдер еді. ³ Ежелде Сен халқымыз күтпеген қорқынышты істер істедің. Көктен зымырап түсіп келгеніңде алдында таулар шайқалды да.*

*¹⁶ Немесе: Ыбырайым мен Жақып бізді танымаса да. (Халықтың түп аталары Ыбырайым мен Жақып, яғни Исраил, әлденеше ғасыр бұрын қайтыс болған еді.)

*³ Мысыр. шығу 19:16-19.

⁴ Сен Өзіңе үміт артқандар үшін игіліктер жасайсың. Мұны істейтін бірде-бір өзге құдай жоқ! Бұрын-соңды ешкім ондай құдай туралы құлағымен естіп, көзімен көрген де емес. ⁵ Әділдікті қуана іске асырып, ақ жолыңмен жүріп, Өзіңді естен шығармайтындарды Сен рақыммен қарсы аласың.

Алайда біз бұрыннан-ақ еркіңе қарсы күнә жасап келгендіктен, Сен қатты ашуландың. Енді біз қалай құтқарыла аламыз? ⁶ Бәріміз де күнәға батып рухани ластанып* кеттік! Күллі әділ істеріміздің өзі лас шүберектей жиіркенішті!** Солып қалған жапыраққа ұқсаймыз, күнәларымыз бізді желдей ұшырып әкетеді. ⁷ Ал ешқайсымыз Саған сиынып, рақым етуінді сұрап жалынып-жалбарынбаймыз. Сен бізден бас тартып, бізді күнәмыздың кесірінен жойылуға қалдырдың.

⁸ Алайда, Жаратқан Ие, Сен рухани Әкемізсің. Сен құмырашыға, біз балшыққа ұқсаймыз. Бәріміз Сенің қолыңнан шыққан жаратылысыңбыз. ⁹ Уа, Жаратқан Ие, шексіз ашуланып, күнәларымызды есінде мәңгілік сақтай көрме! Саған жалбарынамыз, бізге көз сала гөр, Сенің халқыңбыз ғой.

¹⁰ Өзіңе бағышталған қалаларың қиратылып, елсіз далаға айналды. Тіпті Сион тауы қаңырап бос қалып, Иерусалим қаласы тас-талқан болды: ¹¹ ата-бабаларымыз Сені мадақтаған салтанатты да қасиетті* ғибадатханамыз өртеніп кетті! Біз үшін сондай қымбат нәрселердің бәрі де күйреді.

¹² Осылай болғанда, уа, Жаратқан Ие, Өзіңді ұстап тұрмақсың ба? Үн-түнсіз қалып, бізді шексіз қинамақсың ба?!

65

Не өлім, не өмір: біреуін таңдаңдар!

¹ «Мен туралы сұрамағандарға Өзімді көрсеттім. Іздемегендер* Мені таба алды. Маған сиынбаған халықты: «Мен мұндамын, осында келіңдер!» — деп шақыра бердім. ² Өз беттерімен жүріп, теріс жолға түсіп, қасарысқан халықты күні бойы қол созып шақырумен болдым.

*⁶ Яки: рухани арам (ешбір таза емес) болдық (6:5; Леуілік 5:2; 13:45).

**⁶ Бәріміз күнәкар пенде болғандықтан, тіпті әділ және игі болып көрінетін істеріміз бізді күнәларымыздан тазарта алмайды. Қайта, сол істеріміздің өздері Құдайдың көз алдында лас та жиіркенішті (57:12; 58:2-3; Забур жыр. 52:2-4; Рим. хат 3:10-12).

*¹¹ Яки: салтанатты, Өзіңе бағышталған.

*¹ Яки: Маған бет бұрып сиынбағандар (55:6; 58:2-4,6-9).

³ Бұл халық әрдайым көз алдымда күнә жасап, ашуымды туғызады. Жалған тәңірлерге арнаған бақтарда құрбандық шалып, кірпіш үстелдердің үстінде хош иісті заттарды да түтетеді.* ⁴ Олар қабір бастарында отырып, құпия жерлерде түнеп, аруақтарға сиынады. Сонымен қатар арам ет жеп,* оның жиренішті сорпаларын ыдыстарына құйып: ⁵ «Тоқта, маған жақындама! Мен әулие адаммын»,* — деп менменсиді. Мұндай адамдар Мен үшін ащы түтін** әрі күн ұзағына бықсып жанған от сияқты жиіркенішті.

⁶ Біліп алыңдар, көз алдымда: «Мен үндемей қалмаймын, еселерін толықтай қайтарамын!» деген сөздер жазулы тұр. ⁷ Мен, Жаратқан Ие, мынаны айтамын: өз күнәларыңа қоса ата-бабаларыңның күнәларының да қарымтасын толықтай қайырамын! Олар тау-төбелерде жалған тәңірлерге арнап хош иісті заттар түтетіп, Мені қорлайтын. Енді Мен оларға жасаған қылықтарына қарай еселерін толығымен қайтарамын!»

⁸ Жаратқан Ие тағы мынаны айтады: «Жүзім шоғының аз да болса шырыны бар кезінде жұрт: «Мұны лақтырып тастама, әлі де пайдасы бар ғой» дейді. Сол секілді Мен де қызметшілерімнің бәрін бірдей құртпай, ⁹ Жақыптың үрім-бұтағын қайтадан өрбітіп шығармақпын. Яһуда руынан да Менің таулы жеріме ие болатын ұрпақтарын өркендетіп таратпақпын. Өзім таңдап алған бұлар сол жерді иеленіп, сонда қоныстанып, Маған қызмет ететін болады. ¹⁰ Елдің батысындағы Сарон жазығы ұсақ мал қойларына жайылым және шығысындағы Ахор аңғары* ірі қара табындарына тынығатын жер болады. Барлығы Маған мойынсұнған халқымның меншігіне айналады.

¹¹ Алайда Менен, Жаратқан Иелеріңнен, бас тартқан өзгелеріңе былай деймін: Сендер Өзіме бағышталған Сион тауын естеріңнен шығарып, Бақыт пен Тағдырды пір тұтасындар.*

*³ Құдайға арнап жалғыз Иерусалимдегі ғибадатханада ғана хош иісті заттар жағып түтетуге болатын (Шежіре. 2-ж. 7:12).

*⁴ Яки: үңгірлерде түнеп, (аруақтардан кеңес сұрайды). Сонымен қатар шошқа етін жеп (8:19; 57:9; 66:3,17).

*⁵ Яки: Мен саған қарағанда тым киелімін.

**⁵ Немесе: ащы түтін және күні бойы кетпейтін сасық иіс сияқты жиіркенішті.

*¹⁰ Сарон жазығы көрікті де құнарлы жерді білдіреді, ал Ахор аңғары — күнәлыға жазасын тартқызын жер, яғни Құдайдың жазасының белгісі (35:2; Ешуа 6:18-19; 7:1,25-26).

*¹¹ Түпнұсқадағы сол жалған тәңірлердің есімдері: Ғад, Мени.

Соларға арнап дастарқан жайып, дәмді шарапты толтыра құйып бересіндер. ¹² Бірақ сендердің тағдырларыңды Өзім шешіп қойдым: жауларыңның алдында тізе бүгіп, семсерден қырыласыңдар. Себебі Мен шақырғанда жауап бермедіндер, тіл қатқанымда сөзіме құлақ аспадыңдар. Қайта, көз алдымда зұлымдық жасап, Маған ұнамайтын нәрселерді таңдап алдыңдар».

Жаңа аспан мен жер және жаңа Сион

¹³ «Сондықтан Мен, Жаратушы Тәңір Ие, былай деймін: Біліп қойыңдар, Маған қызмет ететіндер тойына ішіп-жеп, ал сендер, зұлымдар, ашығып, шөлдейтін боласыңдар! Қызметшілерім шаттанғанда сендер ұятқа қаласыңдар! ¹⁴ Олар көтеріңкі көңілмен ән шырқаса, сендер қинала айқайлап, жаралы жүрекпен еңіреп жылайтын боласыңдар. ¹⁵ Менің таңдап алғандарым үшін есімдерің қарғыс іспетті болып қалады. Мен, Жаратушы Тәңір Ие, сендердің көздерінді құртып, ал адал қызметшілеріме жаңадан құрметті есім сыйлаймын. ¹⁶ Енді ел ішінде бата сұраған әркім Маған, «Сөзіне адал шынайы Құдайға», сиынып бата сұрайтын болады. Ант еткендер де «Сөзіне адал шынайы Құдайдың атымен» деп ант беретін болады. Сонда бұрынғы қиыншылықтар ұмытылып, бұдан былай көзіме түспейтін болады.

¹⁷ Біліп алыңдар: Мен жаңа аспан мен жаңа жерді жаратпақпын. Бұрынғылар енді еске алынбай, ойға да келмейтін болады. ¹⁸ Сонда сендер жасағандарыма мәңгі-бақи мәз болып шаттанасыңдар. Мен Иерусалим қаласы мен оның халқын рақат пен қуаныштың қайнар көзіне айналдырамын. ¹⁹ Өзім де Иерусалимге шаттанып, халқым үшін мәз-мейрам боламын. Енді қайтып қалада зар еңіреп жылаған дауыс естілмейді. ²⁰ Санаулы күн ғана өмір сүріп шетінеген сәбилер, жасына жетпей өлетін кәрілер одан табылмайды. Жүз жасап қайтыс болғандар жас деп, ал жүзге жетпей өлгендер қарғысқа ұшырағандар күнәкар деп саналады.

²¹ Халқым үй салса, сонда өзі тұратын, жүзімдік отырғызса, соның жемісін өзі жейтін болады. ²² Енді қайтып олардың үйлерінде бөтен кісілер тұрмайды, жүзімдіктерінің жемісін де жаулары жемейді. Халқым мықты ағаш сияқты ұзақ өмір сүретін болады. Менің таңдап алғандарым жұмыстарының өнімдерін ұзақ уақыт пайдаланып, бейнеттерінің зейнетін көреді. ²³ Олар бекерге еңбек етпейді де, апатқа ұшырайтын балалар тумайды да. Себебі өздері мен ұрпақтары Өзім жарылқаған

үрім-бұтақ болады. ²⁴ Маған сиынбастан бұрын Мен оларға жауап беремін, олар әлі сөйлеп жатқанда-ақ Мен өтініштеріне құлақ саламын.

²⁵ Қасқыр мен қозы бірге бейбіт жайылып, арыстан сиырдай сабан жеп, жыланға топырақ жем болады. Бұдан былай ешкім де Өзіме арналған бүкіл Сион тауында жамандық жасап, зияндық келтірмейді», — дейді Жаратқан Ие.*

66 *Қасарысқандардың жазаланып, ал Құдайға қайтадан мойынсұнған Иерусалимнің мәңгілік жарылқануы*

¹ Жаратқан Ие мынаны айтады: «Аспан Менің тағым, ал жер табан тіренішім секілді. Сонда сендер Маған арнап қандай үй сала алар едіңдер? Тынығып демалатын орным қай жер болмақ?!

² Осы әлем түгелдей Менің қолымнан шығып, пайда болды емес пе?!* — дейді Жаратқан Ие. — Ал Мен көз қырымды салатындар: күнәларына шын жүректен өкініп, сөзімді терең қастерлеп, іске асыратындар.

³ Алайда адамдар (екі жүзділік жасайды. Олар Маған арнап) өгіздерді құрбандыққа шалып, (сонымен қатар жалған тәңірлерге арнап) кісілерді де өлтіреді. Алдыма тоқтылары мен астықтан сый-тартуларын алып келушілер мойнын үзген иттерді және шошқаның қанын да ұсынады.* Маған арнап хош иісті заттар түтетіп, пайдасыз тәңірлерге де мақтау айтады. Бұл адамдар Менің емес, өз жолдарын тандап алды. Олар жасаған жексұрын қылықтарынан тіпті рақат табады. ⁴ Сол себепті Мен де оларды аяусыз жазалауды тандап алдым. Өздері қатты қорқатын азаптарды бастарына түсіремін. Себебі Мен шақырғанда ешқайсысы жауап бермеді, Мен тіл қатқанда олар сөзіме құлақ аспады. Қайта, көз алдымда зұлымдық жасап, Маған ұнамайтын нәрселерді тандап алды».

⁵ Жаратқан Иенің сөзін терең қастерлеп, орындайтындар, Оның мына айтқандарына ден қойыңдар: «Сендерді Маған бола жек көріп, шеттетіп келген бауырластарың: «Жаратқан Ие Өзінің салтанатты ұлылығын паш етіп алсын!» Мүмкін,

*²⁵ 11:6-9; 2:2-4; 60:11,21.

*² Жаратылыс. баст. 1:3-2:1; Шежіре. 2-ж. 6:18-21,41; 7:12-16.

*³ Немесе: (Маған арнап) құрбандыққа өгіз шалғандарға кісі өлтіргендермен бірдей қараймын, тоқты шалғандар иттің мойнын үзгендерге тең, астықтан сый-тарту әкелгендер шошқа қанын ұсынғандармен бірдей.

*⁵ Немесе: Жаратқан Ие дәріптелсін (5:19).

сонда қуанғандарынды көретін шығармыз», — деп мысқылдап жүр. Бірақ олар өздері масқара болады!»

⁶Қаладан шығып жатқан у-шуға құлақ түріндер! Гибадат-ханадан айқай-шу естіледі. Жаратқан Ие жауларына лайықты жазаларын беріп жатыр.

⁷Ал Құдайдың таңдаған қаласы толғатпай-ақ босанып, қиналмай-ақ ұл туған әйел секілді болады. ⁸Мұндайды кім естіп, кім көрген? Бір күннің ішінде тұтастай бір ел туып, бүкіл халық пайда бола ала ма? Әрине, бола алмайды. Алайда Сион толғақ азабын шегер-шекпестен «балалы болып», бір күнде-ақ тұрғындарға толатын болады. ⁹«Айы-күніне жеткізе отырып, Мен Сионды қалайша босандырмаймын? Туу қабілетін сыйлай тұра, қалайша оның құрсағын бекітіп қоямын?» — дейді астарлап Құдай Иең.

¹⁰Иерусалимді сүйетіндердің бәрі де, онымен бірге шаттана қуаныңдар! Азап шеккен бұл қала үшін қайғырған барлығың да, онымен бірге мәз-мейрам болыңдар! ¹¹Сендер ана төсін еміп жұбанған сәбидей оның игіліктеріне тойынасыңдар. Ағыл-тегіл мол дәулетіне кенеліп, ләззатқа бөленесіңдер. ¹²Жаратқан Ие мынаны айтады: «Мен бұл қалаға амандық пен тыныштықты дариядай ағызып молынан сыйлаймын. Елдердің байлығын да оған тасқынды судай ағызамын. Сонда өздеріңді анасын еміп рақаттанған нәрестедей сезінесіңдер. Бұл Сионның сендерді аялы алақанымен көтеріп алып жүріп, тізесіне салып, әлдилегені секілді тамаша болады. ¹³Шешесінің бөбегін жұбатқанындай, Мен де сендерді жұбатпақпын. Иерусалимде* жұбаныш табасыңдар».

¹⁴Мұның бәрін көріп, шаттанып, көңілденесіңдер. Көк шөп секілді өніп-өсетін боласыңдар. Осылай Тәңір Ие Өзіне қызмет ететіндерді құдіретімен қорғап-қолдап, ал қарсы шыққандарға қаһарын төгетін болады. ¹⁵Естеріңе алыңдар, Жаратқан Ие жалындаған от ішімен түсіп келеді. Оның соғыс күймелері құйындай құйғытады. Тәңір жауларына ашуланып, қаһарын төкпек. Оларды лаулаған отпен тоқтатады. ¹⁶Иә, Жаратқан Ие адамзатқа шығарған үкімін отпен және семсерімен іске асырады. Сонда көбінің көзі құртылады.

¹⁷«Өздерін жалған тәңірлерге бағыштағандардың бәрі бірдей жойылатын болады! — деп жариялайды Жаратқан Ие. — Олар

*¹³ Немесе: Иерусалим жайында.

тазару рәсімдерінен өтіп, «киелі» бақтарға кіреді. Солардың іштеріндегі біреудің сөзіне еріп, шошқа мен тышқан етін және басқа да жиіркенішті нәрселерді жейді.*¹⁸ Олардың істері мен ойларын білемін.

Менің бүкіл халықтарды, әр түрлі тілде сөйлейтін ұлттарды жинайтын кезім жақындады. Олар келіп, күдіретті ұлылығымды көретін болады.¹⁹ Мен араларында кереметтер істеп, билігімді паш етемін.* Солардың аман қалғандарынан кейбіреулерін әлі де атағым мен ұлылығымды естіп-көрмеген алыстағы халықтарға жіберемін. Хабаршыларым батыстағы Тарсис жағына, Ливияға, аты шулы садақшылардың елі Лүдияға,** солтүстіктегі Тұбалға, Грецияға және аралдар мен теңіз жағалауларындағы басқа елдерге барып, сол халықтарға да асқан ұлылығымды жариялайтын болады.

²⁰ Сонда күллі елдерден Маған арналған сый-тарту іспетті барлық бауырластарыңды ат, қашыр, желмаяларға* немесе арба-күймелерге мінгізіп, Иерусалимдегі Өзіме бағышталған Сион тауына тездетіп алып келеді, — дейді Жаратқан Ие. — Бұл Исраил халқының Маған арнаған сый-тартуларын таза ыдыстармен киелі үйіме алып келгені іспетті болады.

²¹ Мен осы кісілердің кейбіреулерін де таңдап алып, діни қызметкерлер және ғибадатханада қызмет көрсететін леуіліктер етіп тағайындаймын». — Тәңір Ие осыны айтады.

²² «Мен жарататын жаңа аспан мен жаңа жердің көз алдымда мәңгі жойылмайтынындай, сендердің есімдерің де өшпей үрім-бұтақтарың мәңгі-бақи көз алдымда болады, — деп уәде береді Жаратқан Ие.²³ Сонда әрбір Жаңа туған ай мейрамы мен демалыс күні сайын бүкіл адамзаттың өкілдері Менің алдыма бас иіп сиынуға келетін болады».

Тәңір Ие тағы мынаны айтады:²⁴ «Олар қаладан шыққанда Маған қарсы бас көтергендердің* өліктерін көреді. Солардың тәндерін кеміретін құрттар өлмейді, жалындаған от та мәңгі сөнбейді.** Осылай жазаланған күнәкарлар бүкіл адамзат үшін жексұрын болады».

---

*¹⁷ 1:29; 65:2-5.

*¹⁹ Мысыр. шығу 10:1-2.

**¹⁹ Ливия: түпнұсқада Пұл. Лүдия түпнұсқада Пүд (сол заманда Түркияның оңтүстік-батыс жағын мекендеген ел).

*²⁰ Яки: (жалғыз өркешті) жүйрік түйелерге.

*²⁴ 1:2-4,21,23.

**²⁴ 1:24-25,31.

Жүніс пайғамбар

Жазба туралы мәлімет

Жүніс пайғамбар Солтүстік Ираил патшалығындағы Ғат-Хефер қаласында дүниеге келген. Ол Еробоғам II патша (б.з.д. 793-755 жылдары) сириялықтарды жеңіп, олардың басып алған жерлерін қайтарып алады деп Құдайдың атынан алдын ала хабарлады (Патша. 4-ж. 14:25). Алайда осы уәде жүзеге асқаннан кейін Ираил халқы менменсіп кетеді. Олардың бойында Құдай тек бізді ғана сүйеді, ал басқа халықтарды жазалайды деген наным берік қалыптасқан еді.

Жаратқан Ие Жүніс пайғамбарға жаңа тапсырма бергенде, ол да елдестері сияқты әрекет етеді: Жүніс туған халқының қас жауы — Ассур патшалығының астанасын бастарына төнген пәледен сақтандырып, теріс жолдан қайтуға шақырудан бас тартады. Мүмкін, Құдай дұшпандарымызды кешіріп, жазаламай жүрер деп ойлап, өз халқы Тәңір Ие алдындағы ерекше орнынан айырылмаса екен деп уайымдайды (4:2).

Сондықтан Жүніс бір алыс жерге қашып кетуге ұйғарады. Алайда Алла тағаланың назарынан тыс кету мүмкін еместігіне оның көзі тез жетеді. Құдай сұрапыл дауыл жіберіп, сапарды болдырмайды, бірақ керемет іс арқылы пайғамбардың өмірін аман сақтап қалады. Кейін оны қайтадан жаудың астанасы Ниневиге жібереді, бұл жолы пайғамбар Тәңір Иенің хабарын жеткізеді.

Ниневидің бүкіл халқы теріс жолдарынан қайтқандықтан Алла Тағала оларды кешіреді. Бұған қатты ренжіген Жүніске Тәңір Өзінің барлық ұлттардың да қамын ойлайтынын, бәрін де құтқарғысы келетінін білдіреді. Бірнеше ғасырдан кейін Мәсіх Өзінің өліп, үш күннен кейін қайта тірілуі туралы айтып, Жүністің кереметпен құтқарылуын соның алдын ала берілген хабары етіп түсіндіреді (2:1,11; Матай 12:40; 16:4).

Осылайша Жүніс пайғамбардың басынан кешкендері Құдай халқына өте маңызды тәлім береді.

1 Жүністің Құдайдан жасырынып қалуға тырысуы

¹Аматтай ұлы Жүніске Жаратқан Иенің: ²«Сапарға жиналып, ұлы қала Ниневиге бар да, оны соттамақ екенімді жарияла! Олардың зұлым қылықтары Менің көз алдымда» деген бұйрығы жетті.

³Сонда Жүніс жолға жиналды, алайда ол Жаратқан Иенің назарынан алысқа, Тарсис қаласына қашып кетуге бел буды. Ол Иоппе қаласына* барып, сол жерден Тарсиске аттанғалы тұрған кемені іздеп тапты. Жол ақысын төлеп, кемеге отырып, Жаратқан Иеден қашып кету үшін Тарсиске жүзіп кетті.

⁴Бірақ Жаратқан Ие теңізге қатты жел жіберіп, сұрапыл дауыл тұрғызды. Кемеге қирау қаупі төнді. ⁵Теңізшілер үрейленіп, әрқайсысы өзі табынатын тәңіріне жалбарына сиынды. Олар кеменің салмағын жеңілдетіп, қауіпті азайту үшін жүктерді суға лақтыра бастады.

Бұл кезде Жүніс кеменің төменгі қабатына түсіп, қатты ұйқыға кеткен болатын. ⁶Кеме бастығы оған келіп: «Әй, сен не ғып ұйықтап жатырсың?! Тұрып, Тәңіріңе жалбарын! Мүмкін, Ол бізді ойына алып, ажалдан сақтап қалар», — деп бұйырды.

⁷Теңізшілер өзара: «Жеребе тастап, біздің осы пәлеге душар болғанымызға кімнің кінәлы екенін біліп алайық», — десті. Олар солай істегенде жеребе Жүніске түсті. ⁸Теңізшілер оған:

— Бізге айтып берші: осы апаттың басымызға түскеніне кім айыпты? Кәсібің не? Қайдан келдің? Туған елің қайда? Қай ұлтсың? — деген сұрақтарды жаудырды. Жүніс:

⁹— Мен ираилдікпін. Көктегі Құдайды, яғни теңіз бен құрлықты жаратқан Тәңір Иені қастерлеймін, — деп жауап қайырып, ¹⁰оларға өзінің Жаратқан Иеден қашып жүргенін ашық айтып берді. Сонда теңізшілердің зәрулері ұшып сасқалақтап, Жүністен: «Неге бұлай істедің?!» — деп сұрады.

¹¹Осы екі арада теңіз толқындары күшейген үстіне күшейе түсті. Сондықтан теңізшілер Жүніске:

---

*3 Иоппе (яки Яффа) Палестинада, ал Тарсис Испанияда орналасқан, ежелгі финикиялықтардың кеме тоқтап, сауда-саттық жасайтын қалалары болатын.

— Теңіздің тыншуы үшін саған не істеуіміз керек? — деген сауал қойды.

¹²— Мені теңізге лақтырсандар, ол басылады. Өйткені осы сұрапыл дауылға ұшырап отырғандарың менің кесірімнен екенін білемін, — деп жауап берді Жүніс.

¹³ Алайда сол жігіттер бар күштерімен есе беріп, кемені жағаға жеткізуге тырысты. Бірақ дауыл долданып, күшейе түсіп, еңбектері зая кетті. ¹⁴ Сондықтан олар Жаратқан Иеге жалбарына сиынып:

— Уа, Жаратқан Ие, мына адамның жанын алу үшін бізді де ажалға бұйыра көрме! Ал егер ол кінәсыз болса, қанын біздің мойнымызға жүктей көрме! Себебі Сен, Жаратқан Ие, осыны өз қалауыңа сай істедің, — деді. ¹⁵ Теңізшілер Жүністі көтеріп алып, теңізге лақтырып жіберді. Сонда буырқанып тұрған теңіз тыныштала қалды. ¹⁶ Бұдан сол адамдардың зәре-лері ұшып, Жаратқан Иеден қатты қорықты. Оған арнап құрбандық шалып, бұдан былай Жаратқан Иені қастерлеуге ант берді.

2 *Пайғамбардың апаттан құтқарылып, Тәңірді дәріптеуі*

^{1*} Жаратқан Иенің бұйрығымен бір үлкен балық Жүністі жұтып қойып, ол соның ішінде үш күн, үш түн бойы жатты.

² Жүніс балық ішінен Тәңір Иесіне сиынып, былай деп мінажат етті:

³ «Қиын-қыстау кезімде, Құдай Ием,
Саған сиындым, жауап бердің де Сен.
Мен тұңғиықтың терең түкпірінен
Саған көмек сұрап жалбарынған ем.*
Шақырған даусыма құлақ салдың Сен.

⁴ Мені тұңғиыққа, терең теңіздің
Түбіне Сен лақтырған болатынсың,
Айналам түгел тек ағыстар болып,
Соққылап қарқынды толқындарыңның
Барлығы да өтті мынау басымнан.

*1 Кейбір аудармаларда бұл аят 1:17 болып берілген.

*3 Немесе: Мен Жаратқан Иеге сиындым, Ол мінажатыма құлақ салды. Мен көрдің (яки о дүниенің) түбінен дауыстап шақырған едім.

⁵ Мен былай деп те айтқан болатынмын:
Аластатылсам да көз алдыңнан,
Киелі үйіңе қарамақпын қайтадан.

⁶ Су басып, теңіз тартып құшағына
Қорқытты,* балдырлар оралып басыма.

⁷ Су асты тау түбіне түсіп қалдым,
Сол жерге мәңгі қамалғандай болдым.
Бірақ Сен, Жаратқан Ие, Құдайым,
Жанымды тұңғыықтан алып қалдың.

⁸ Көңілім құлазып, үміт өшкенде,
Уа, Тәңірім, Сені алдым есіме,
Мінажатым құлағыңа жетті де.
Сенің көктегі киелі үйіңде.

⁹ Жарамсыз да жалған тәңірлерге
Табынушылар безед өздеріне
Рақым көрсетпек болған Құдайынан.

¹⁰ Ал мен Саған әнмен шүкірлік айтам,
Сый-тарту ұсынып, антымда тұрам.
Құтқарылу келед тек Жаратқаннан!»

¹¹ Үш күннен кейін Жаратқан Иенің бұйрығы бойынша балық
Жүністі жағалауға құсып тастады.

3

Қайтадан берілген тапсырманың орындалуы

¹ Бұдан кейін екінші рет Жүніске Жаратқан Иенің: ²«Сапарға жиналып, ұлы қала Ниневиге бар да, Менің өзіңе айтқан хабарымды халыққа жарияла!» деген бұйрығы жетті.

³ Осы жолы Жүніс Тәңір Иенің айтқанын екі етпей, жолға шығып, Ниневиге барды. Бұл аралап шығуға үш күн уақыт кететін өте үлкен қала еді.* ⁴ Жүніс қаланы аралай бастады. Күн ұзағына халыққа уағыз айтып: «Қырық күннен кейін Ниневи күйреп, тас-талқан болады!» — деп жариялап жүрді.

*⁶ Яки: Аузы-мұрнымнан кіріп, тұншықтырды.

*³ Ассур патшалығының астанасы маңындағы бірнеше қаламен бірігіп үлкен қалалық аймаққа айналған еді (Жаратылыс. баст. 10:11-12).

⁵ Қала халқы Құдайдың хабарына сенді. Олар (күнәларына өкініп) ораза жариялап, үлкен-кіші барлық адамдар азалы киім* киді.

⁶ Ниневидің патшасы бұл туралы естігенде, ол да (күнәсына опық жеп) тағынан түсіп, патшалық шапанын шешіп тастады да, азалы киім жамылып, күлге отырды.* ⁷ Ниневи халқына мына әмірін жариялатты:

«Бұл — патша мен оның уәзірлерінің бұйрығы:

Күллі халық ораза тұтсын! Барлық адамдар мен жануарлар, ірілі-ұсақты малдар азық пен сусыннан ауыз тимесін! ⁸ Адам және жануар атаулы азалы киім мен жабу жамылсын! Әркім Құдайға жалынып-жалбарынып сиынсын! Бәрі де жаман мінез-құлықтары мен сұрапыл іс-әрекеттерінен бас тартсын! ⁹ Мүмкін, сонда Құдай райынан қайтып, қаһарын басып, біз пәледен аман қалармыз!»

¹⁰ Құдай олардың істегендерін көріп, жаман жолдарынан қайтқандарына көз жеткізді. Оларға мейірімділік танытып, бәрін құртамын деген райынан қайтты.

4 Құдайдың мейіріміне ренжіген Жүністің Одан сабақ алуы

¹ Алайда Жүніс бұған қатты кейіп, ашуланды. ² Ол Жаратқан Иеге сиынып былай деді:

— Уа, Тәңірім, мен осылай болатынын елімде жүргенде-ақ айтпап па едім? Сондықтан да тездетіп Тарсиске қарай қаштым. Сенің рақымды да мейірбанды Құдай екенінді білдім: Сен тез қаһарлана қоймайтын төзімдісің, сүйіспеншілігің шексіз зор. Пәле жіберемін деген райыңнан қайтуға да дайынсың.

³ Уа, Тәңірім, енді жанымды ала гөр. Маған тірі жүргенше, өлген артық.* — ⁴ Жаратқан Ие оған:

— Сенің ренжіп, ашуланатындай қандай хақың бар? — деп сұрақ қойды.

⁵ Ал Жүніс қаладан шығып, оның шығыс жағындағы бір жерге отырды. Өзіне қарапайым күрке жасап, соның көлеңкесінде қаланың не боларын көрмек болып күтті. ⁶ Сонда Құдай

*5 Яки: кенептен тоқылған қарапайым киім (Жаратылыс. баст. 37:34).

*6 Күлге отыру да қайғырудың белгісі болатын.

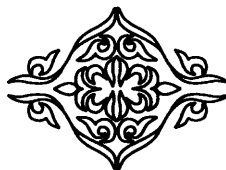
*3 Жүніс Ниневи халқын аямай, «Өзім жариялаған жаза іске аспай, ұятқа қалдым. Құдай қас жауымызды кешірген соң өз халқым Оның ерекше рақымынан құр қалар» деп уайымдаған сияқты (4:11).

Ие Жүніске саясы түсіп, оған әлдеқайда қолайлы болу үшін бір бұтаны өсіріп шығарды. Бұта Жүніске керемет ұнады. ⁷ Бірақ Құдай келесі күні таң сәріде бұтаны кеміргіш құрт жіберіп, содан ол солып қалды. ⁸ Күн көтерілгеннен кейін Құдай шығыстан аңызак жел соққызды. Басын күйдірген күннің аптабынан Жүніс әлсіреп қалды. Ол өлім тілеп: «Маған тірі жүргенше өлген артық!» — деп налыды. ⁹ Құдай оған:

— Бұтаға бола ренжіп, ашуланатындай қандай хақың бар? — деп сұрақ қойды. Жүніс:

— Менің тіпті өлгенше ашулануға хақым бар, — дегенде, ¹⁰ Жаратқан Ие оған былай деп жауап берді:

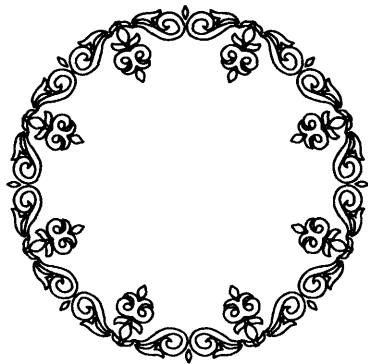
— Сен осы бұтаны ешқандай өндеп, өсірмедің, ол бір түнде өсіп шығып, келесі түні жоқ болды. Солай болса да, бұтаға сенің жаның ашиды. ¹¹ Ал Ниневиде жақсы мен жаманды айыра алмайтын жүз жиырма мыңнан астам халық,* сондай-ақ көптеген мал бар. Ендеше осы үлкен қалаға қалай Менің жаным ашымасын?!

---

*¹¹ Яки: Ниневиде оң қолын сол қолынан айыра алмайтын (балалар сияқты Менің қамқорлығыма мұқтаж) жүз жиырма мыңнан астам адам.

ИНЖІЛ ШАРИФ

Құдай Тағаланың еркіне сай Оның Киелі Рухының жете-леуімен жазылған Інжіл шариф (яғни «қастерлі Інжіл») адамдарға күнәның құлдығынан босатылып, Құдайдың тура жолымен жүруге қажеттіні үйретеді. Оның «Ізгі хабар» деп аталатын алғашқы төрт жазбасы Иса Мәсіхтің кереметпен дүниеге келуі, күнәсыз пәк өмірі, игілікті ілімі мен құрбандық өлімі туралы баяндайды. Исаның бойынан Жаратқан Иенің қасиеттілік пен құдіреттілік, марқабаттылық пен мейірімділік сияқты игі сипаттары мүлтіксіз көрініс тапты.

Мәсіх Өзін құрбан етіп, қайта тірілген соң ізбасарларына құтқарылу туралы Ізгі хабарды барлық халықтарға жеткізуді аманаттады. «Елшілердің істерінде» бұл хабардың Таяу Шығыстағы бірқатар елдерге жеткені, содан көп жерлерде сенушілер қауымдарының қалыптасқаны жайлы баяндалады.

Елшілер және алғашқы қауым жетекшілері жазған хаттарында сенушілерді Құтқарушылары Мәсіхке қиын-қыстау кезде де адал болуға шақырып, жігерлендіреді. Олар, сондай-ақ, қауымдарда туындаған мәселелерді де қарастырып, Құдаймен тығыз қатынаста тұрып, Оған ұнайтындай өмір сүру жайында түбегейлі тәлім береді.

Киелі кітаптың соңғы жазбасы — «Аян» бұл дүниенің ақыры туралы Құдай Тағаланың ізгі еркін ашып көрсетеді. Иса Мәсіх сенушілерді Өзінің қасына жинап алады, ал Құдайға бағынбағандарды біржола жеңіп, жазалап, Өзінің әділ, тамаша Патшалығын құрады. Сонда көк пен жердегілер Жаратқан Иені мәңгі мадақтап, шынайы бақытқа кенелетін болады.

Матай жазған Ізгі хабар

Жазба туралы мәлімет

Иса Мәсіхтің осы алғашқы өмірбаянын жазған Матай Леуі Оның он екі шәкіртінің және елшісінің бірі еді. Матайдың бұрынғы кәсібі салық жинаушы болатын (9:9; 10:3; Марқа 2:14).

Матай Құдай өз халқын құтқару үшін жіберуге уәде еткен Мәсіхтің назареттік Иса екендігіне өзімен ұлттас яһудилердің көздерін жеткізуді мақсат етіп қойды. Соны дәлелдеу үшін Таурат, Забур және Пайғамбарлар жазбаларынан көптеген үзінділер келтірген. Иса Өзінің ғажайып өмірі, айтқан тамаша сөздері, жасаған керемет істері және теңдесі жоқ құрбандық өлімі мен қайта тірілуі арқылы Таурат заңын орындап, пайғамбарлардың Өзі туралы алдын ала білдіргендерін де түгелдей жүзеге асырды. Ол — «Дәуіттің Ұрпағы», уәде етілген Құдай Патшалығының Билеушісі. Бұл Патшалық осы дүниелік күшпен құрылған мемлекетті білдірмейді. Керісінше, Құдай Өзіне мойынсұнған адамдардың өмірінде игілікті билігін жүргізеді.

Осы жазба Мәсіхтің Құдай Патшалығы туралы берген тәлімдерінің бес жиынтығын да қамтиды. Оларда сол Патшалықтың негізі, оның хабаршыларының ерекшеліктері, Патшалықтың қасиеттері, оған кірген адамдардың мінез-құлықтары және Мәсіхтің ақырғы заманда Патша ретінде ұлы салтанатпен қайта оралуы жөнінде сөз болады. Осы бес тәлім жиынтығын жазбаның 5-7,10,13,18 және 24-26-тарауларынан табамыз.

Ойшылдар көпшілікке кеңінен мәлім «таудағы уағызында» Мәсіхтің жариялаған мінез-құлық ережелерін әлем тарихындағы ең ұлы, ең жоғары қағидалар деп атайды. Олар Құдайдың адамдарға тапсырған мінез-құлқының берік үлгісі.

Жаратқан Ие адамнан әлдебір игі істер істеп, едәуір жақсы болуын талап етіп қана қоймайды. Қайта, оларға Өзі сияқты мүлтіксіз болуды бұйырады. Алайда жалғыз Иса Мәсіх қана

осы үлгіге түгелдей сай келді. Ол адамдарды теріс жолдарынан қайтып, Өзінен үйреніп, тығыз қарым-қатынаста жүруге шақырды (11:28-29). Олардың Құдай алдында ақталып, шын мәнінде игілікті істер істей алулары үшін Иса өз өмірін құрбан етті.

Алдымен яһудилерге жеткізілген «Матай жазған Ізгі хабар» сонымен қатар барлық ұлттарға да арналған. Бұл ондағы баяндалған оқиғалардан да көрінеді: Шығыстан келген ғұламалар жаңа туған Патшаға тағзым етіп, ізет білдірді. Таяу Шығыстағы Тир мен Сидон аймағында тұратын әйелдің қызы сауықтырылды. Шетелдік жүзбасы қатты ауырып жатқан қызметшісін Иса Мәсіхтің сауықтыра алатынына ғаламат зор сенім артып, тілегі қабыл болды. Мәсіхтің азабы мен өлімін қарап тұрған басқа бір шетелдік жүзбасы да Оның Құдай жіберген Құтқарушы екеніне көзі жетіп, сенді.

Осы керемет жазба Құдайдың күнәны кешіретіні туралы Ізгі хабары мен игілікті қағидаларын күллі халықтарға жариялап, үйрету туралы Иса Мәсіхтің ізбасарларына берген ұлы аманатымен аяқталған.

1 *Құдай уәде еткен Құтқарушы Патшаның ата-тегінің шежіресі*

¹ Ыбырайым атаның* ұрпағы Дәуіт патшаның әулетінен шыққан Иса Мәсіхтің ата-тегінің шежіресі** былай құралған:

² Ыбырайымнан Ысқақ, Ысқақтан Жақып, Жақыптан Яһуда мен оның аға-інілері, ³ ал Яһудадан Парес пен Зара туды, олардың анасы Тамар болатын. Парестен Хезрон, Хезроннан Рам, ⁴ Рамнан Әминадап, Әминадаптан Нағасон, Нағасоннан Салмон, ⁵ Салмоннан Боғоз тарады, оның анасы Рахаб болатын. Боғоздан Ғабит туды, оның анасы Рут еді. Ғабиттен Есей, ⁶ Есейден Дәуіт патша, ал Дәуіттен Сүлеймен туды, оның анасы Ұрияның бұрынғы әйелі болатын.

⁷ Сүлейменнен Робоғам, Робоғамнан Абия, Абиядан Аса, ⁸ Асадан Жосафат, Жосафаттан Жорам, Жорамнан Озия, ⁹ Озиядан Жоқатам, Жоқатамнан Ахаз, Ахаздан Езекия, ¹⁰ Езекиядан

*1 Ыбырайым ата: Исраил халқының түп атасы. Жаратқан Ие ол арқылы барлық ұлттарды жарылқауға уәде берген еді (Жаратылыс. баст. 12:1-3).

**1 Яғни Иса Мәсіхтің (өгей әкесі Жүсіптің) ата-тегінің шежіресі (1:18).

Мәсіх: Құдай жіберуге уәде еткен Құтқарушы Патша. Иса: 1:21.

Түсіндірмедегі «Иса», «Мәсіх» және «Дәуіттің Ұрпағын» да қараңыз.)

Манаса, Манасадан Амон, Амоннан Жосия, ¹¹ Жосиядан Еқония* мен оның інілері тарады.

Бұл, яһуди халқының көпшілігі Бабыл еліне жер аударылмас бұрын болған еді. ¹² Бабылға жер аударылғаннан кейін Еқониядан Салател, Салателден Зоробабел, ¹³ Зоробабелден Әбиуд, Әбиудтен Еліәкім, Еліәкімнен Азор, ¹⁴ Азордан Садық, Садықтан Әкім, Әкімнен Елиуд, ¹⁵ Елиудтен Елазар, Елазардан Маттан, Маттаннан Жақып, ¹⁶ Жақыптан Мәриямның күйеуі Жүсіп тарады. Ал Мәриямнан Иса дүниеге келді, Ол Мәсіх деп аталады.

¹⁷ Осылай Ыбырайымнан Дәуітке дейін он төрт ата, Дәуіттен халықтың Бабыл еліне жер аударылғанына дейін де он төрт ата, жер аударылғаннан Мәсіхке дейін де он төрт ата болды.

Құтқарушы Патшаның дүниеге келуі

¹⁸ Иса Мәсіхтің дүниеге келуі былай болды: Оның анасы Мәриям Жүсіпке айттырылған еді. Ал екеуі әлі қосылмай тұрғанда-ақ, Мәриямның Киелі Рухтың құдіретімен* аяғы ауыр екендігі белгілі болды. ¹⁹ Болашақ күйеуі Жүсіп әділ кісі болғандықтан, қалыңдығын ел алдында ұятқа қалдырмау үшін ешкімге білдірмей келісімдерінен бас тартпақ болды. ²⁰ Бірақ ол осыны ойлап жүргенде Жаратқан Иенің періштесі түсінде аян беріп:

«Дәуіттің ұрпағы Жүсіп, қалыңдығың Мәриямға үйленуден шошынба! Себебі құрсағындағы Баласы Киелі Рухтан. ²¹ Мәриям Ұл таппақ, Оның атын Иса* деп қой, себебі Ол халқын күнәларынан құтқаратын болады», — деді.

²² Мұның бәрі Жаратқан Иенің пайғамбар арқылы алдын ала айтқанының жүзеге асуы үшін солай болды. ²³ Ол былай деген: «Біліп ал, пәк қыз құрсақ көтеріп, Ұл туады. Оған Имануил, яғни «Құдай бізбен бірге»* деген ат қояды».

²⁴ Жүсіп оянып, орнынан тұрғаннан кейін Жаратқан Иенің періштесінің бұйрығын орындап Мәриямға үйленді. ²⁵ Ал Мәриям босанып, Ұлын тапқанша, Жүсіп онымен жақындасқан жоқ. Нәресте дүниеге келгеннен кейін Оның атын Иса деп қойды.

*¹¹ Немесе: Жосиядан Ехойәкім, ал Ехойәкімнен Еқония.

*¹⁸ Лұқа 1:35.

*²¹ Ешуа деп те айтылатын есімнің мағынасы: Жаратқан Ие — Құтқарушымыз.

*²³ Яки: «Құдай бізге жар (бола гөр)». (Ишая 7:14)

2

*Шетелдік ғұламалардың Құдай жіберген
Патшаға ізет білдіруі*

¹ Иса Иродтың* патшалық құрған заманында Яһудея аймағындағы Бетлехем қалашығында дүниеге келді. Біраздан кейін Иерусалимге** шығыстан жұлдыз санаушы ғұламалар келіп: ² «Яһудилердің жаңа туған Патшасы қайда? Біз Оның жұлдызының шығыстан туып, жарқырағанын көріп, Оған ізет білдіру үшін келдік», — деп сұрастыра бастады.

³ Ирод патша мұны естігенде қатты абыржып, онымен бірге Иерусалимнің бүкіл халқы да мазасызданды. ⁴ Патша елдің барлық басты діни қызметкерлері мен дін мұғалімдерін жинап алып, оларға:

— Мәсіх қай жерде дүниеге келуге тиіс? — деген сұрақ қойды.

⁵ Олар былай деп жауап берді:

— Яһудея аймағындағы Бетлехемде дүниеге келуге тиіс. Себебі (Миха) пайғамбар Құдайдың мына сөздерін жазып қалдырды: ⁶ «Ал сен, Яһудеяның жеріндегі Бетлехем, еліңнің басты қалаларының арасындағы ең маңызсызы емессің: сенен Менің халқым Исраилді бағатын Көсем шығады».*

⁷ Сонда Ирод жат жерлік ғұламаларды астыртын шақырып алып, жұлдыздың аспанда қашан көрінгені туралы сұрап, біліп алды. ⁸ «Барып, осы Бала туралы мұқият сұрастырып біліңдер, Оны тапқан соң маған хабарлаңдар! Мен де барып, Оған ізет білдірейін», — деп, оларды Бетлехемге жіберді.

⁹ Ғұламалар патшаны тыңдап алып, жолға шығып кетті. Міне, қызық! Өздері бұрын шығыста көрген жұлдыз алдарында жылжып отырып, ең соңында Нәресте жатқан жердің үстіне тоқтады. ¹⁰ Жұлдызды байқаған олардың қуаныштары қойындарына сыймады. ¹¹ Үйге кіргенде анасы Мәриямның қасындағы Нәрестені көрген ғұламалар жерге жүгіне кетіп, Оған иіліп ізет білдірді. Содан олар алып келген сандықшаларын ашып,

*¹ Мұнда Исраил елінің қатыгез патшасы, шетелдік Едом ұлтынан шыққан Ирод I туралы сөз болып тұр. Түсіндірмедегі «Ирод әулетін» қараңыз.

**¹ Бетлехем: Яһудея (Иудея) аймағының таулы өңірінде, Иерусалимнен сегіз шақырымдай оңтүстікке орналасқан шағын қала, ежелгі патша әрі пайғамбар Дәуіттің шыққан ата мекені. Иерусалим: Яһудея аймағының астанасы, Дәуіт пайғамбардың бүкіл Исраилге патшалық құрған қаласы.

*⁶ Миха 5:2. Ежелде ел басшылары отарын бағып қамқорлайтын шопанға ұқсатылып бейнеленетін.

Сәбиге сый-тартуларын: алтындарын, ладан мен мұр атты хош иісті заттарын ұсынды.

¹² Мұнан кейін түстерінде көрген аяндағы «Иродқа қайта оралмаңдар!» деген ескертпеге сай ғұламалар өз елдеріне басқа жолмен жүріп кетті.

Мәсіхтің отбасының Мысырға қашып құтылуы

¹³ Ғұламалар кетіп қалғаннан кейін, Жаратқан Иенің періштесі Жүсіпке түсінде аян беріп: «Тұр, Нәресте мен анасын алып, Мысырға қашып құтылыңдар! Өзім айтқанға дейін сол жерде қала беріңдер. Себебі Ирод Нәрестені өлтіру үшін іздемекші», — деді.

¹⁴ Сонда Жүсіп орнынан тұрып, түн ішінде Сәбиді анасымен бірге алып, Мысыр еліне жөнелді. ¹⁵ Сол жерде Ирод өлгенге дейін тұрып қалды. Осылайша Жаратқан Иенің пайғамбар арқылы: «Рухани Ұлымды Мысырдан шақырып алдым»* дегені жүзеге асты.

¹⁶ Жат жерлік ғұламалардың өзінен амалын асырып кеткенін түсінгенде Ирод долдана ашуланып, Бетлехемдегі және соның маңайындағы екі жасқа дейінгі ер балалардың бәрін де өлтіруге бұйырды. Бұл жасты ол ғұламалардан біліп алған мезгілге сәйкес белгілеген еді. ¹⁷ Сонда Тәңірдің Еремия пайғамбар арқылы жіберген мына хабары іске асты:

¹⁸ «Рамақ жерінде зор қайғы-қасіреттен
Дауыс естіледі зар еңіреген,
Рахила өлген балаларын жоқтап,
Жұбанудан бас тартады зар жылап:
Келмеске кетті көздері құртылып».*

Мысырдан қайтып, Назаретке орналасу

¹⁹ Ирод патша өлгеннен кейін Жаратқан Иенің періштесі Мысырда Жүсіпке түсінде аян беріп: ²⁰ «Тұр, Нәресте мен анасын алып, Израилге қайтыңдар! Себебі Нәрестенің өмірін құртқысы келгендер өлді», — деді. ²¹ Жүсіп орнынан тұрып, Нәресте мен анасын алып, Израил еліне қайта оралды.

---

*¹⁵ Ошия 11:1.

*¹⁸ Еремия 31:15.

²² Алайда Иродтың орнына баласы Архелай Яһудеяда билік құрғанын естігендіктен Жүсіп сол аймаққа баруға қорықты. Түсінде алған жаңа нұсқауларға сай Ғалилея аймағына жөнелді. ²³ Сол жердегі Назарет қаласына барып, сонда орын тепті. Құдайдың пайғамбарлар арқылы алдын ала білдірген мына тәрізді сөздері осылайша жүзеге асты: «Ол назареттік деп аталатын болады».*

3 Жақия пайғамбардың Мәсіхке жол дайындауы

¹ Сол заманда шомылдыру рәсімін* жасаушы Жақия пайғамбар Яһудея аймағындағы айдалаға келіп, былай деп уағыз айтты:

² — Теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсіндер! Құдай Патшалығының* жер бетіне орнайтын кезі таяп қалды!

³ Ежелде Ишая пайғамбардың:

«Жар салған дауыс шығады айдалада:
Жаратқан Иеге жол дайындандар,
Түзу қылып даңғып жолды салындар!»*

— деп алдын ала айтқаны Жақия туралы болатын.

⁴ Жақия түйе жүнінен киім киіп, қайыс белбеумен белін буып жүретін. Жейтін азығы шегіртке және жабайы араның балы болды. ⁵ Сол уақытта Иерусалим қаласынан, бүкіл Яһудея аймағынан және Иордан жағасындағы барлық өңірден халық Жақияның қасына ағылып келіп жатты. ⁶ Олар күнәларын мойындап, Жақия оларды Иордан өзенінде шомылдыру рәсімінен өткізді.

⁷ Сол рәсімнен өту үшін келген көптеген парызышылдар мен саддукейлерді көрген Жақия оларға былай деді:

— Ей, улы жыланның тұқымдары!* Келешектегі қаһарлы жазадан құтылуды сендерге кім үйретті? ⁸ Егер шынымен теріс

*²³ Назарет Ғалилея көлінен батысқа қарай жиырма шақырымдай қыратты жерде орналасқан, діншіл яһудилер менсінбейтін шағын қала еді (Жохан 1:46; Забур жыр. 21:7; Ишая 53:3).

*¹ Сенуші осы рәсімнен өткенде өзінің теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсіп, кешірілгендігін және ар-ұжданының тазарғандығын бекітеді. Түсіндірмені қараңыз.

*² Немесе: Көк Патшалығы. (Даниял 2:44; Түсіндірмені қараңыз.)

*³ Ишая 40:3. Ежелде хандар бір жерге шығарда өкілдері халыққа хан жүретін жолдарды тегістетіп, жөнетіп қойғызатын. Бұл жерде Иеміздің өз халқына салтанатты шерумен келуі алдын ала айтылған.

*⁷ Яки: Улы жыландай алдамшылар! (Әзәзіл шайтан «жылан» не «улы жылан» деп те аталады: Жаратылыс. баст. 3:1; Аян 12:9; 20:2.)

жолдарыңнан қайтып, Құдай жолына түссендер, соған лайықты іс істендер! ⁹ Және «біздің түп атамыз — Ыбырайым» деп бекер мақтанбандар! Мен сендерге айтамын: Құдай Ыбырайымға мына тастардан да ұрпақ жасап бере алады. ¹⁰ Қазірдің өзінде-ақ ағаш түбінде балта дайын тұр! Жақсы жеміс бермейтін әрбір ағаш шабылып, отқа тасталады!

¹¹ Мен сендерді теріс жолдан қайтқандарыңның белгісі ретінде суға шомылдыру рәсімінен ғана өткіземін. Ал менен кейін Келетін менен құдіретті: Ол сендерді Киелі Рухқа әрі отқа* шомылдырады. Оның құлы болып кебісін әперуге де тұрмаймын.** ¹² Ол бидайды желпушіге ұқсайды: күрегі қолында, қырманын тазартып, «бидайын» жинап, қамбасына құяды, бірақ «қауызын» тозақтың сөнбес отына жағады!*

*Шомылдыру рәсімінен өткен Мәсіхке
Құдайдың ризашылығын білдіруі*

¹³ Сол шамада Иса Жақияның шомылдыру рәсімінен өту үшін Ғалилеядан Иордан өзеніне келді. ¹⁴ Бірақ Жақия Оны тоқтатып:

— Осы рәсімнен Сіздің мені өткізгеніңіз жөн бола тұра, қалайша маған келіп тұрсыз? — деді. ¹⁵ Иса оған:

— Қазір осылай болсын. Сөйтіп Құдайдың әділ еркін толық орындауға тиіспіз, — деп жауап берді. Жақия Оның айтқанына көнді.

¹⁶ Иса рәсімнен өтісімен дереу судан шықты. Сол сәтте көк ашылып, Иса Өзіне* көгершін сияқты төмендеп келіп, қонған Құдай Рухын көрді. ¹⁷ Сонда көктен: «Бұл Менің сүйікті рухани Ұлым,* Оған толықтай ризамын!» — деген дауыс естілді.

*¹¹ Елшілер. істері 2:2-4. Немесе: Киелі Рухқа, я болмаса тозақ отына (3:12).

**¹¹ Немесе: Оның аяқ киімін алып жүруге де тұрмаймын. (Құдай жіберген осы Билеуші Иса Мәсіх болды: 1:21; 2:2,6; 3:17; 12:15-18,21; 28:18-20.)

*¹² Бұл жерде «бидай» Құдайдың тура жолына түсіп, Оның еркін істейтіндерді, ал «қауыз» Құдайға бағынбағандарды білдіреді (13:30; 25:34,41; 28:19-20).

*¹⁶ Немесе: көк ашылып, Жақия Оған (Жохан 1:32).

*¹⁷ Немесе: Менің сүйікті Ұлым. (Бұл атақ табиғи туу арқылы пайда болған тәндік туыстықты білдірмейді. Қайта, ол Мәсіх пен Құдай арасындағы ерекше рухани байланысты бейнелейді: Забур жыры 2:2,6-9; Ишая 7:14; 9:6-7; Лұқа 1:30-35; 2:9-11; Жохан 1:3,14; Жаратылыс. баст. 1:26; Қолос. хат 1:16. Түсіндірмедегі «Құдай Сөзін» және «Құдайдың рухани Ұлын» да қараңыз.)

4

Мәсіхтің сынақтан өтіп, әзәзілді жеңіп шығуы

¹Бұдан кейін Киелі Рух Исаны шайтанның сынағынан өтуі үшін айдалаға алып барды. ²Сол жерде қырық күн, қырық түн ораза тұтып, Иса әбден ашықты.

³Сонда азғырушы әзәзіл Оның қасына келіп:

— Егер Құдайдың рухани Ұлы болсаң, мына тастар нанға айналсын деп бұйыра гөр! — деді.

⁴Иса оған былай деп жауап қатты:

— Киелі жазбада «Адам тек нанмен ғана емес, Құдайдың аузынан шыққан әрбір сөзімен өмір сүреді»* деп жазылған ғой!

⁵Мұнан соң шайтан Оны қасиетті қалаға (Иерусалимге) апарып, ғибадатхананың төбесіне шығарып, былай деді:

⁶— Егер Құдайдың рухани Ұлы болсаң, төмен қарай секіре гөр! Өйткені Киелі жазбада «Періштелеріне Ол Сен туралы бұйрық береді. Сен аяғыңды тасқа соғып алмауың үшін олар Сені қолдарына көтеріп алып жүреді»* деп жазылған ғой.

⁷Иса оған жауап қайтарып:

— Алайда «Құдай Иенді* еркінсіп сынама!» деп те жазылған ғой! — деді.

⁸Содан кейін шайтан Исаны тағы да ертіп бір биік таудың басына шығарды. Оған әлемнің барлық мемлекеттері мен олардың сән-салтанатын көрсетіп:

⁹— Егер аяғыма жығылып табынсаң,* бұлардың бәрін де Саған беремін, — деді.

¹⁰Сонда Иса:

— Кет қасымнан, шайтан! «Құдай Иеңе ғибадат етіп, жалғыз Оған ғана қызмет ет!»* деп жазылған ғой! — деген жауап қайтарды.

¹¹Мұнан соң шайтан Оның қасынан кетіп қалды. Ал періштелер келіп, Исаға қызмет көрсетті.

*4 Заң. қайтал. 8:3.

*6 Забур жыр. 90:11-12.

*7 Яки: Құдайың — Жаратқан Иені (Заң. қайтал. 6:16).

*9 Яки: аяғыма жығылып Маған ғибадат етсен.

*10 Заң. қайтал. 6:13.

*Мәсіхтің өз қызметіне кірісіп,
алғашқы шәкірттерін таңдауы*

¹² Жақия пайғамбардың тұтқындалғаны туралы* естігенде Иса Ғалилея аймағына жүріп кетті. ¹³ Ол Назаретті тастап, Забулон мен Нафталим руларының жерінде, көл жағасында орналасқан Қапарнаумға көшіп барып, сонда тұрды. ¹⁴ Ишая пайғамбардың алдын ала айтып кеткен сөзі осылай жүзеге асты:

¹⁵ «Забулон мен Нафталимның мекені,
Теңізге баратын жол бойындағы
Әрі Иорданның арғы жағындағы
Бөтен ұлттар тұрған Ғалилея —
¹⁶ Ғұмыр кешкен бұл халық қараңғыда
Енді бір ғаламат Нұрды көруде.
Түнек басқан елде тұратындарға
Таңның шапағы сәулесін төгеді!»*

¹⁷ Сол уақыттан Иса: «Теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсіңдер! Себебі Құдай Патшалығының* жер бетіне орнайтын кезі таяп қалды!» деп уағыздай бастады.

¹⁸ Бірде Ғалилея көлінің жағасымен келе жатып, Иса ағайынды екі жігітті: Шимон Петір мен інісі Әндірді көрді. Балықшы болып күнелтетін олар көлге ау салып жатты. ¹⁹ Иса оларға: «Соңымнан еріндер! Мен сендерді балық аулағандарың сияқты бұдан былай адамдарды жинап әкелетін етемін»,* — деді.

²⁰ Екеуі дереу ауларын тастап, Оған еріп шәкірттері болды.

²¹ Сол жерден әрі қарай кетіп бара жатып, Иса тағы да ағайынды екі жігітті: Зебедейдің ұлдары Жақып пен Жоханды көрді. Олар әкелерімен бірге қайықта ауларын жамап отыр екен. ²² Иса оларды да шақырғанда, екеуі дереу қайықты да, әкелерін де тастап, Исаға шәкірт болып ерді.

²³ Бұдан кейін Иса бүкіл Ғалилея аймағын аралап жүріп, мәжілісханаларында* тәлім берді. Құдай Патшалығы туралы Ізгі хабарды уағыздап, адамдарды барлық ауру-сырқауларынан

*¹² 14:3; Марқа 6:17.

*¹⁶ Ишая 9:1-2.

*¹⁷ Немесе: Аспан Патшалығының. (Яһудилер Құдайды қастерлеп, Оның атын жиі қолданбайтын. Түсіндірмедегі «Құдай Патшалығын» қараңыз.)

*¹⁹ Яки: адамдарды Құдай жолына түсірушілер етемін (Марқа 3:14; Лұқа 10:1-9,16).

*²³ Түсіндірмені қараңыз.

сауықтырды. ²⁴ Иса туралы хабар бүкіл Сирия өлкесіне де тарап, жұрт Оған түрлі дерттері бар қиналып науқастанғандардың бәрін де, жын соққандарды, ұстамалы-қояншықтар мен сал болғандарды алып келіп жатты, ал Иса оларды сауықтырды. ²⁵ Галилея, Онқала және Яһудея аймақтарынан, Иерусалим қаласынан әрі Иорданның шығыс бетінен көптеген халық Оның соңынан ілесті.

5

*Таудағы уағыздың басы:
игі мінез-құлық және шынайы бақыт*

¹ Жиналған халықты көргенде Иса тауға көтеріліп, бір жерге жайғасып отырды. Сол кезде шәкірттері қасына келді. ² Иса Оларға былай деп тәлім берді:

³— Құдай алдында құр алақан тұрғандар бақытты:*

Құдайдың Патшалығы сондайларға арналған!**

⁴ Күнәларына өкініп қайғырғандар бақытты:

Құдай оларды жұбататын болады!*

⁵ Кіші пейілділер бақытты:

Олар жерді иемденетін болады!*

⁶ Әділдікті аңсап зарыққандар бақытты:

Олар қанағат табатын болады!*

⁷ Мейірімділер бақытты:

Құдайдың мейірімі соларға түседі!*

⁸ Жүректері пәк тазалар бақытты:

Олар Құдайды көретін болады!*

⁹ Татуластырушылар бақытты:

Олар Құдайдың рухани балалары деп аталмақ!*

¹⁰ Әділдік үшін қудаланғандар бақытты:

Құдай Патшалығы сондайларға арналған!

*3 Яки: Құдайдың кешірімі мен Рухына мұқтаждығын мойындағандарға Құдай риза.

**3 Матай 25:34.

*4 Ишая 61:2-3; Лұқа 6:21.

*5 Забур жыр. 36:11.

*6 Ишая 55:1-2.

*7 Жақып. хаты 2:13.

*8 Забур жыр. 23:3-4; 72:1; 16:15; 41:3.

*9 Сенушінің Құдаймен байланысы әке мен баладай жақын. Ол Құдай Рухының арқасында қайта туылып, Құдайдың (рухани) баласы деп аталады (5:44-45; Жохан 1:12; 3:5; Рим. хат 14:19).

¹¹ Адамдар сендерді Маған бола қорлап, қудалап,
Әр түрлі жала жауып жамандаса, бақыттысыңдар!

¹² Қуана шаттаныңдар!

Себебі көкте сендерді зор сыйларың күтіп тұр!

Жұрт сендерден бұрынғы пайғамбарларды да солай қудалаған.

*«Түз» және «нұр»:
сенушінің күнәкар дүниедегі іс-әрекеті*

¹³ Сендер жер бетінде түз сияқтысыңдар. Ал егер түз өз күшінен айырылған болса,* онысын қалай қалпына келтіруге болады? Еш нәрсеге жарамсыз болып шыққандықтан, оны лақтырып тастап, аяқ асты ету ғана қалады.

¹⁴ Сендер дүниеге (Құдай жолын көрсететін) «нұрсыңдар».* Төбе басына салынған қала жасырынып қала алмайды. ¹⁵ Ешкім шам жағып, оны ыдыспен бүркеп қоймайды. Қайта, оны шам қойғышқа қойып, жарығы үйдегілердің бәріне түседі. ¹⁶ Сол сияқты, сендердегі «нұр» адамдарға сәулесін төксің. Осылайша олар игі істеріңді көріп, көктегі Әкелеріңді* дәріптесің.

Киелі жазбалардың толық мағынасы

¹⁷ Мені Таурат заңы мен Пайғамбарлар жазбаларының күшін жою үшін келді деп ойламаңдар: Мен оларды жою үшін емес, толық мағынасында жүзеге асыру үшін келдім. ¹⁸ Сендерге шындығын айтайын: аспан мен жер жойылып кетпейінше Таурат заңының бірде-бір әрпі, тіпті бір кішкентай сызығы да күшінен айырылмайды, әуелі бәрі де жүзеге асады. ¹⁹ Сондықтан кімде-кім ондағы өсиеттердің тіпті ең кішкентайын да бұзып, басқаларды мұнысына үйретсе, соның Құдай Патшалығындағы адамдардың арасында жолы ең кішкентай болады. Ал өсиеттерді орындап, жұртты соған үйреткендердің Құдай Патшалығындағы жолы үлкен болады.

*¹³ Сол заманда жұрт теңіз суынан айырып алған түз қосындыларын қарапайым қыш құмыраларда сақтайтын. Тұрған жері дымқыл болса, ас тұзы еріп, қыштан өтіп кетіп, қалғаны дәмсіз әрі тағамды бұзылудан сақтауға жарамай қалатын (Лұка 17:34).

*¹⁴ Філіпі. хат 2:15-16; Ефес. хат 5:8-14.

*¹⁶ 5:9,44-45; Жохан 1:12; 3:5.

²⁰ Сендерге былай деймін: егер Тәңірдің әділ еркін дін мұғалімдері мен парызышылдардан* бетер орындамасандар, Оның Патшалығына ешқандай кіре алмайсыңдар!

Жек көру және өлтіру туралы

²¹ Ежелгі адамдарға: «Кісі өлтірме!»* Кісі өлтірген әркім сотталуға тиіс» деп бұйырылғанын естідіңдер.

²² Ал Мен сендерге былай деймін: кімде-кім бауырласына кәрін төксе,* соны Құдай соттайды. Бауырласына «Сенен еш пайда жоқ!» деп балағаттайтын әркім Жоғарғы кеңес** алдында жауап бермек, ал «Құдайсыз ақымақ!» деп жамандайтындар тозақ отына түседі. ²³ Сонымен сен Құдайға арнаған сый-тартуыңды құрбандық үстеліне алып барғанда, егер бауырласыңның өзіне өкпелеп жүргені сол жерде есіңе түсіп кетсе, ²⁴ алып келгеніңді сонда қалдыр да, бауырласыңа барып, онымен татулас! Бұдан кейін қайтып келіп, сый-тартуыңды Құдайға бағышта.

²⁵ Біреу саған қарсы дау көтерсе, оған еріп сотқа бара жатқанда онымен тезірек татуласуға тырыс! Олай етпесең, қарсыласың сені сот алдына апарады, ал сот күзетшіге ұстап беріп, күзетші сені түрмеге салады. ²⁶ Саған шындығын айтамын: берешегіңді соңғы тиынына дейін төлемейінше сол жерден шыға алмайсың!

Неке адалдығы және сөзінде тұру жайында

²⁷ «Неке адалдығын бұзба!»* деген өсиетті де естідіңдер.

²⁸ Ал Мен сендерге былай деймін: кім бір әйелге құмарта қараса, оның өз жүрегінде сол әйелмен неке адалдығын бұзғаны. ²⁹ (Иса сөзін жалғастырып, астарлап былай деді:) Егер «оң көзің» (секілді өте құнды нәрсені) сені күнәға азғырса, ол сен үшін «ойып алып, лақтырып тасталған» сияқты жоқ бол-

*²⁰ Түсіндірмедегі «парызышылды» қараңыз.

*²¹ Бұл Құдайдың адамдарға берген басты он өсиетінің бірі (Мысыр. шығу 20:13; Ру. санау 35:16-25).

*²² Немесе: себепсіз кәрін төксе.

**²² Жоғарғы кеңес Яһудея аймағының ең жоғарғы діни және саяси мекемесі болатын. Түсіндірмені қараңыз.

*²⁷ Мысыр. шығу 20:14.

сын!* Бүкіл денеңнің тозаққа тасталғанынан гөрі бір мүшесінен айырылғаның артығырақ болар еді. ³⁰ Яки оң қолың (сияқты өте қажетті нәрсең) сені күнәға азғырса, ол сен үшін «шауып алып, лақтырып тасталған» сияқты жоқ болсын!* Бүкіл денеңнің тозаққа тасталғанынан гөрі бір мүшесінен айырылғаның артығырақ болар еді.

³¹ «Кім әйелінен ажыраспақ болса, оған арнайы куәлік қағазын беруге тиіс»* деген бұйрық та берілген.

³² Ал Мен сендерге былай деймін: жеңіл жүріске түспеген әйелінен ажырасқан әркім соның неке адалдығын бұзуына себепші болады. Кім күйеуінен ажырасқан әйелге үйленсе, сол да неке адалдығын бұзады.*

³³ Ежелде жұртқа: «Анттарыңды бұзбандар,* Құдай алдында берген уәделеріңді орындандар!» деп бұйырылғанын естідіндер.

³⁴ Ал Мен сендерге былай деймін: үстірт ант етуші болмаңдар! Не көкті атап ант ішпендер, ол Құдайдың «тағы», ³⁵ не жермен де ант ішпендер, ол Оның «табан тірері», не Иерусалиммен де ант ішпендер, ол «Ұлы Патшаның қаласы»! ³⁶ Өз басыңмен де ант берме, себебі шашыңның бір талын шын мәнінде не ағартып, не қарайту қолыңнан келмейді. ³⁷ Қайта, сендердің «иә» дегендерің шынымен «иә», «жоқ» дегендерің шынымен «жоқ» болсын! Бұған қоса айтқандарыңның бәрі жамандықтарыңнан келеді.*

Таспен атқанды аспен ат

³⁸ Сендер «көзге көз, тіске тіс»* дегенді естідіндер.

*²⁹ Немесе: оны ойып алып, лақтырып таста. (Әлбетте, Иса біздің нақты осылай істеуімізді көздеген жоқ. Ол біздің Құдайдың еркін орындауға кедергі болатын кез келген нәрселерден арылуымызды астарлап нұсқады.)

*³⁰ Немесе: оны шауып алып, лақтырып таста (5:29).

*³¹ Яки: Кім әйелін біржола қуып жіберсе, оған сол туралы куәлік қағазын беруге тиіс (Заң. қайтал. 24:1).

*³² Себебі Құдайдың тұрғысынан ерлі-зайыптылар «біртұтас. Сонымен Құдай қосқандарды адам баласы ажыратпасын!» (19:4-6)

*³³ Немесе: Жалған (яки ат үсті) ант ішпендер!

*³⁷ Немесе: әзәзіл шайтаннан келеді (Жохан 8:44).

*³⁸ Яки: Қанға қан, жанға жан. (Құдай мұндай ережені адамдарды кек алуға жұмылдыру үшін емес, қайта, кек алуды шектеу үшін берген еді: Мысыр шығуы 21:24; Леуілік. 24:20; Заң. қайтал. 19:21. Ал Иса бұған қоса сүйіспеншілік ережесін де міндеттеді: 5:39-45; 22:36-40; Рим. хат 13:8-10).

³⁹ Ал Мен сендерге былай деймін: зұлымдық жасағаннан кек алма! Егер біреу бетіңнің оң жағын ұрса, оған сол жағыңды да тос. ⁴⁰ Кейбіреу соттасып, көйлегінді тартып алғысы келсе, оның шапаныңды да алуына қарсы болма! ⁴¹ Немесе біреу сені бір шақырым жерге еріп (жүгін көтеріп) жүруге мәжбүр етсе,* онымен екі шақырым жүр. ⁴² Сұрағанға мұқтажын бер, қарыз алғысы келгенге де теріс қарама.*

⁴³ Сендер «Маңайындағы кісіні* жақсы көріп, жауыңды жек көр!» дегенді де естідіңдер.

⁴⁴ Ал Мен сендерге айтамын: жауларыңды жақсы көріңдер! Өздерінді қудалағандар үшін Тәңір Иеге сиынып мінажат етіңдер! ⁴⁵ Осылайша көктегі Әкелеріңнің рухани балалары боласыңдар: Ол жамандарға да, жақсыларға да күн сәулесін бірдей түсіріп, әділдерге де, әділетсіздерге де жаңбырды бірдей жауғызады. ⁴⁶ Ал егер өздерінді жақсы көретіндерді ғана жақсы көрсеңдер, онда сендерге қандай сый берілмек? Тіпті күнәкар салықшылар да солай етпей ме? ⁴⁷ Сондай-ақ, өз бауырластарыңмен ғана жарқын жүзбен амандассандар, онда басқаларға қарағанда қандай ерекше іс істейсіңдер? Тіпті Құдайға мойынсұнбайтыңдар да солай етпей ме? ⁴⁸ Сонымен көктегі Әкелерің қандай мүлтіксіз болса, сендер де сондай мінсіз болыңдар!

6

*Сенушінің Құдай алдындағы өмірі:
шынайы мейірімділік көрсету және
Оған сиынып, ораза ұстау*

¹ Байқандар, мейірімді істерінді жұрт алдында көзге түсу үшін істемендер! Әйтпесе сендердің көктегі Әкеден ешқандай сыйларың болмайды.

² Сондықтан қайыр бергенде оны екі жүзділер секілді жұрт мақтасын деп мәжілісханалар мен көшелерде жариялатпаңдар!* Сендерге шындығын айтамын: олар алмақ сыйларын осымен-ақ алып қойды. ³ Ал сендер қайыр бергенде, не істегендерінді сырлас достарың да білмесін!* ⁴ Осылайша жасаған

*⁴¹ Бұл билік иелерінің әдеті еді (27:32).

*⁴² Яки: Нағыз бейшараларға жомарттықпен жәрдем бер (25:35-36).

*⁴³ Яки: Басқаларды (өмір жолыңда Құдай саған кездестірген адамдарды). Немесе: Жақыныңды (Леуілік. 19:18; Лұқа 10:29-36).

*² Немесе: керней тартқызып жариялатпаңдар!

*³ Немесе: Ал сен қайыр бергенде, оң қолыңның не істегенін сол қолың білмесін (яки соған мақтанып, көкіректенбе) (25:34-40).

қайырымдылықтарың құпия болмақ. Сонда құпия істердің бәрін көретін Әкелерің сендерге сыйын бермек.*

⁵ Құдайға сиынғанда да екі жүзділердей болмаңдар: олар жұрт көзіне түсу үшін мәжілісханаларда, көше бұрыштарында тұра қалып мінажат етуді* жақсы көреді. Сендерге былай деймін: олар алмақ сыйларын осымен-ақ алып қойды. ⁶ Ал сендер мінажат еткенде өз бөлмелеріңе кіріп, есігін жауып алып, көзге көрінбейтін Әкелеріңе сиыныңдар! Сонда құпия істердің бәрін көретін Әкелерің сендерге сыйын бермек.

⁷ Құдайға сиынғанда жалған тәңірлерге құлшылық етушілер іспетті құр сөз сөйлей бермеңдер! Олар көп сөз айтсақ еститін болады деп есептейді. ⁸ Сендер сондайларға ұқсамаңдар! Себебі көктегі Әкелерің өздерің сұрамай тұрып-ақ, сендерге не керек екенін біледі.

⁹ Сонымен Құдайға мына іспетті мінажат етіп сиыныңдар:*

Көктегі Әкеміз!

Сенің киелі есімің қастерлене берсін,

¹⁰ Патшалығың осында орнасын!*

Сенің еркің көкте орындалғандай,

Жер бетінде де орындала берсін!

¹¹ Күнделікті нанымызды бүгін де бере гөр.

¹² Бізге күнә жасағандарды кешіргеніміздей,

Сен де күнәларымызды кешіре гөр.

¹³ Азғырылуымызға жол бермей,

Жамандықтан бізді сақтай гөр.*

(Патшалық, құдірет пен ұлылық

Мәңгі-бақи Сенікі! Аумин.)

¹⁴ Егер өздеріңе күнә жасағандарды кешірсендер, онда көктегі Әкелерің сендерді де кешіреді. ¹⁵ Ал егер басқалардың күнәларын кешірмесендер, онда көктегі Әкелерің сендердің де күнәларыңды кешірмейді.

*4 Немесе: сыйын (құпия емес, ашық) бермек. (6-аятта да осылай.)

*5 Яки: Құдайға сиынып дұға оқуды.

*9 Яки: Сонымен (Құдайдың еркі орындалсын деп шынайы сеніммен) Оған былай мінажат етіңдер (Жохан 15:9-16; 16:23-24; Жақып. хаты 1:5-6).

*10 3:2. Түсіндірмедегі «Құдайдың Патшалығын» да қараңыз.

*13 Яки: Бізді азғыратын сынаққа түсірмей, эзезіл шайтанның ықпалынан құтқара гөр (Қорынт. 1-хат 10:13; Петір. 2-хаты 2:9; Жақып. хаты 1:13-15).

¹⁶Ораза ұстағанда екі жүзділердей беттеріңді тұнжыратып жүрмеңдер! Олар ораза тұтқандарын мұңайған түрлерімен жұртқа әдейі білдіреді. ¹⁷Ал сендер ораза ұстағанда да бастарыңды жуып, шаштарыңды ретке келтіріңдер.* ¹⁸Осылайша ораза ұстағандарыңды жұрт емес, көзге көрінбейтін Әкелерің ғана білетін болсын. Сонда құпия істердің бәрін де көретін Әкелерің сендерге сыйын бермек.

*Мәңгі жоғалмайтын байлық жинап,
алаңсыз өмір сүру*

¹⁹Жер бетінде өздеріңе дүние-байлық жинамандар, оларды күйе жеп, тот басады, немесе ұры бұзып кіріп, ұрлап кетеді. ²⁰Қайта, өздеріңе байлықты көкте жинаңдар! Сол жерде оны не күйе жемейді, не тот та баспайды, ұры да бұзып кіріп, ұрлап кетпейді. ²¹Байлықтарың қайда болса, жүректерің* де сонда.

²²Дененің «шамы» — көз.* Көзің кіршіксіз таза болғанда өмірің түгелдей нұрға кенеледі. ²³Ал егер ашкөз болсаң, бүкіл өміріңді қараңғылық басады. Сонымен, егер өмірінде нұр орнына қараңғылық болса, ол қандай қара түнек болмақ!*

²⁴Ешкім екі қожайынға бірдей қызмет ете алмайды. Олай еткен күнде біреуін екіншісінен артық көріп, соған бағышталарды, ал екіншісіне немкетті қарайды. Сол сияқты, сендер де Құдайға және байлыққа бірдей бағышталып қызмет ете алмайсыңдар!

²⁵Сондықтан сендерге мынаны айтамын: не ішіп-жейміз деп өмірлеріңді, не киеміз деп тәндеріңді уайымдамандар! Өмір тамақтан, тән киімнен артық қой! ²⁶Әуеде ұшқан құстарға назар салыңдаршы: олар егін екпейді де, орып, қамбаға жинамайды да, бірақ көктегі Әкелерің оларды асырайды. Ал сендер құстардан әлдеқайда артық емессіңдер ме?!

---

*¹⁷ Немесе: шаштарыңа май жағып, беттеріңді жуыңдар. (Шашқа май жағу сол заманғы дәстүр болатын.)

*²¹ Яки: көңілдерің мен арман-тілектерің.

*²² Яки: Адамға жарық көзі арқылы кіріп, шындықты көріп білуге мүмкіндік береді.

*²³ Немесе: Ал егер көзің жаман болса, бүкіл денең қараңғы болады. Сонымен, егер ішіндегі нұр (яки пенделік данышпандық) қараңғылық болса, онда ол қандай қараңғылық! (Ефес. хат 4:18)

²⁷ Сондай-ақ осындай мәселелерді уайымдап, араларындағы қайсың өз бойын тіпті бір қарыс ұзарта алады?^{*} ²⁸ Неге киімдерінді ойлап уайымдап жүрсіңдер? Даладағы қызғалдақтардың қалай өсіп тұрғанына көңіл бөліңдерші: олар еңбек те етпейді, жіп те иірмейді. ²⁹ Сендерге былай деймін: тіпті Сүлеймен патша өзінің бар сән-салтанатында сол гүлдердің біріндей әдемі киінбеген еді. ³⁰ Ал енді, бүгін далада өсіп тұрған, ертең отқа тасталатын шөпті Құдай солай киіндірсе, сендерді, әлбетте, одан бетер киіндірмей ме, сенімі аздар-ау!

³¹ Сондықтан не ішіп-жейміз, не киеміз деп уайымдамандар! ³² Тәңірге мойынсұнбағандар барлық сондай нәрселерге ие болуға тынымсыз ұмтылуда. Ал бұлардың сендерге қажет екенін көктегі Әкелерің біледі ғой. ³³ Ең бастысы, Оның Патшалығының қамын ойлап, Оның әділ еркін орындауға ұмтылыңдар!* Сонда көктегі Әкелерің сендерге бұлардың бәрін қосып береді. ³⁴ Сонымен ертеңгі күн туралы уайымға салынбаңдар! Тәңір ертеңгі күннің де қам-қарекетін ойлайды. Әр күннің қиыншылығы өзіне жетерлік.*

7

*Басқаны айыптауға асықпай,
өз кемшілігіне назар аудару*

¹ Құдай өздеріңе үкім шығармас үшін сендер басқаларға үкім айтпаңдар! ² Себебі басқаларға қандай үкім айтсаңдар, өздеріңе де сондай үкім шығарылады. Сендер қандай өлшемді қолданаңдар, өздерің үшін де сондай өлшем қолданылады.*

³ Неге бауырыңның көзіндегі тікенді көре тұра, өз көзіндегі бөренені байқамайсың? ⁴ Өз көзінде бөрене тұрғанда бауырыңа: «Кәне, сенің көзіңнен тікенді алып тастайын» деп қалайша айта аласың? ⁵ Әй, екі жүзді! Әуелі өз көзіңнен бөренені алып таста, бауырыңның көзіндегі тікенді содан кейін анық көріп, алып тастарсың.

*²⁷ Немесе: қайсың өз өмірін біраз уақыт ұзарта алады?

*³³ Немесе: Құдайдың Патшалығына еніп, Ол сыйлайтын әділдікке ие болуға ұмтылыңдар! (7:13-14)

*³⁴ Яки: Бүгінгі мәселені бүгін шеш (Лұқа 10:41-42; 12:11-12; Петір. 1-хаты 5:7; Тимоте. 1-хат 5:8; Қорынт. 1-хат 12:25; Салониқа. 2-хат 3:6-12).

*² Яки: сендерді де сол өлшеммен бағаламақ.

⁶ Қасиеттілерді иттерге тастамаңдар, інжу-маржандарынды шошқалар алдына лақтырмаңдар! Әйтпесе олар соларды аяқтарымен таптап, бұрылып келіп, өздерінді жарып тастамақ.*

Сеніммен сұрай беріп, тар қақпадан кіру

⁷ Құдайдан сұрандар, сонда Ол сендерге (мұқтаждарынды) береді; іздендер, сонда табасыңдар; есікті қағыңдар,* сонда сендерге ашылады. ⁸ Себебі сұрай берген әркім алады, іздей берген табады, есік қағып тұрғанға ашылады.

⁹ Араларындағы қандай кісі нан сұраған баласына тас берер еді? ¹⁰ Не балық сұраса, жылан берер еді? ¹¹ Сонымен өздерің күнәкар бола тұра балаларыңа жақсылық жасауды білсеңдер, көктегі Әкелеріңнің Өзінен сұрағандарға жақсылық жасайтыны ешбір шүбәсіз!

¹² Барлық істе де басқалар өздеріңе қалай істесін десеңдер, сендер де оларға солай істендер! Бұл Таурат пен Пайғамбарлар жазбаларының тәліміне сай.

¹³ Тар қақпадан кіріңдер! Тозаққа апаратын қақпа кең, жол да даңғыл, онымен жүретіндер көп. ¹⁴ Ал шынайы өмірге апаратын қақпа да, жол да тар, соны табатындар аз ғана.*

Ағаш жемісімен, адам ісімен танылар

¹⁵ Жалған пайғамбарлардан сақтанып жүріңдер! Олар сендерге қой терісін жамылып келеді, бірақ шынында олар жыртқыш қасқырлар. ¹⁶ Оларды «жемістерінен» (яғни іс-әрекеттерінен) танысыңдар. «Шомырттан жүзім жинамас, ошағаннан өрік* те алмас». ¹⁷ Сол секілді әрбір жақсы ағаш жақсы жеміс, ал жаман ағаш жаман жеміс береді. ¹⁸ Жақсы ағаш нашар жеміс, нашар ағаш жақсы жеміс бере алмайды ғой. ¹⁹ Ал жақсы жеміс бермейтін әр ағашты кесіп тастап, отқа жағады. ²⁰ Сол сияқты, адамдарды да «жемістерінен» танып білесіңдер.

²¹ Маған: «Мырза, Ие!» дейтін әркім емес, көктегі Әкемнің еркін орындайтындар ғана Оның Патшалығына кіре алады.

*6 Қорынт. 1-хат 6:1-6; Аян 22:15.

*7 Яки: Құдайдан сұрай беріңдер, ... іздей беріңдер, ... есікті қағып тұрыңдар (Лұқа 11:13; 13:24-25; 18:7-8).

*14 Лұқа 13:23-30.

*16 Немесе: інжір. (Шомырт: тікенді бұта.)

²² Көптеген адамдар сол күні* Маған: «Уа, Тақсыр Ие, Сенің атыңмен біз жұртқа Құдайдың хабарын жеткізбедік пе? Сенің атыңмен жындыларды қуып шығарып, көптеген кереметтер жасамап па едік?» деп жалынатын болады.

²³ Сонда Мен оларға: «Сендерді ешқашан білген емеспін. Әділетсіздік істегендер, Менен аулақ кетіндер!» — деп ашық айтамын.

Таудағы уағыздың соңы: берік немесе тайғақ негіз

²⁴ Осы айтқандарымды тыңдап, орындаған әркім үйін жартасқа* салған көреген адамға ұқсас болады. ²⁵ Жаңбыр жауып, өзендер тасып, дауыл тұрып үйді соққылағанда ол құламайды. Себебі оның іргетасы жартасқа қаланған еді.

²⁶ Алайда осы айтқандарымды естісе де, орындамаған әркім үйін құм үстіне салған ақымаққа* ұқсайды. ²⁷ Жаңбыр жауып, өзендер тасып, дауыл тұрып үйді соққылағанда ол опырылып құлап қалады.

²⁸ Иса сөзін аяқтағанда, халық Оның тәліміне қатты қайран қалды. ²⁹ Себебі Иса оларға өздерінің дін мұғалімдері сияқты емес, Құдайдан ерекше билігі бар Біреу ретінде тағылым берді.

8 *Көптеген аурулар мен жын қинағандардың сауығуы және римдік жүзбасының зор сенімі*

¹ Иса таудан түскенде Оның соңынан үлкен тобыр ерді. ² Сонда алапеспен ауырған* біреу Исаның алдына келді де, тізе бүгіп тағзым етіп:

— Мырза, егер қаласаңыз, мені құлан-таза сауықтыра аласыз, — деп өтінді.

³ Иса қолын созып, денесіне тигізді де:

— Қалаймын, құлан-таза сауығып кет! — деді. Сол сәтте-ақ ауру адам алапесінен арылып, тазарды.

---

*²² Яки: қиямет соты күні (10:15).

*²⁴ Сол өлкедегі құрамы әктастан тұратын жартастар үстіне үй салуға қолайлы.

*²⁶ Яки: түйсіксіз жанға (25:2; Лұқа 12:20).

*² Алапес секілді тері ауруларымен науқастанғандар таза емес (харам) деп есептеліп, басқа адамдардан аластатылатын (Леуілік. 13:1-46).

⁴ Иса оған:

— Байқа, бұл туралы ешкімге тіс жарушы болма! Бірақ діни қызметкерге барып, қарал. Содан кейін Мұса Тауратта бұйырған құрбандықты ұсын.* Бұл жұртқа сенің сауыққаныңның дәлелі болады, — деді.

⁵ Иса Қапарнаум қаласына кіргенде бір римдік жүзбасы алдына келіп:

⁶— Мырза, қызметшім үйде сал болып қатты қиналып жатыр, — деген өтініш жасады.

⁷— Жарайды, барып сауықтырайын, — деп жауап берді Иса.

⁸ Ал римдік жүзбасы:

— Мырза, мен Сіздің шаңырағымның астына келуіңізге лайық емеспін.* Тек бір сөз айтсаңыз болды, қызметшім сауығып кетеді. ⁹ Мұны білемін, себебі мен де біреудің қол астындамын, өзіме бағынышты жасақшыларым да бар. Біреуіне: «Бар!» десем, барады, басқасына: «Кел!» десем, келеді, қызметшіме: «Мынаны істе!» дегенімде, ол соны орындайды, — деді.

¹⁰ Мұны естіген Иса таңғалып, соңынан еріп келе жатқандарға қарап:

— Шын айтамын, Маған осындай сенім артқан кісі Исраил халқынан ешқашан кездескен емес!

¹¹ Сендерге шындығын айтайын: шығыс пен батыстан келген көптеген шетелдік адамдар Ыбырайым, Ысқақ және Жақыппен бірге Құдай Патшалығында дастарқан басына жайғасатын болады. ¹² Ал Патшалыққа алдымен тағайындалғандар сыртқа, қара түнекке қуылмақ! Сонда олар зар еңіреп жылап, қинала тістенетін болады,* — деді. ¹³ Содан кейін Иса жүзбасыға:

— Үйіңе қайт, сеніміңе сай тілегің болсын! — деді.

Сол мезгілде-ақ оның қызметшісі ауруынан сауығып кетті.

*⁴ Леуілік. 14:2-32.

*⁸ Осылай бұл шетелдік жүзбасы өзінің күнәкар шетелдік екендігін мойындады. Алайда Құдай әрбір ұлттың адамдарына рақым көрсетуге дайын (Елшілер. істері 10:1-6,34-36; Ефес. хат 2:11-19).

*¹² Немесе: Алайда «Патшалықтың ұлдары» (яғни исраилдіктер) теріс жолдарынан қайтпағандары үшін тозаққа түспек! Сонда олар жылап, бармақтарын тістейтін болады.

¹⁴ Иса Петірдің үйіне келгенде оның қайын енесінің безгекпен ауырып,* төсек тартып жатқанын көрді. ¹⁵ Иса оның қолына алақанын тигізгенде қызуы басылды. Әйел орнынан тұрып, оларды күтіп қызмет ете бастады.

¹⁶ Күн батқанда жұрт жын соққан талайларды Исаға алып келді. Ол айтқан бұйрығымен* жындарды қуып шығып, барлық науқастарды сауықтырып жіберді. ¹⁷ Осылай Ишая пайғамбардың: Ол «біздің қасіретімізді Өзіне алды, біздің ауруларымызды өз мойнымен көтерді»* деп алдын ала айтқаны жүзеге асты.

Мәсіх жолымен жүруге белді бекем буу

¹⁸ Иса айналасына халықтың көптеп жиналғанын көріп, шәкірттеріне: «Көлдің арғы бетіне* өтейік», — деді.

¹⁹ Бір дін мұғалімі қасына келіп:

— Ұстаз, қайда барсаңыз да, мен Сізге еремін,* — деді. ²⁰ Иса оған:

— Түлкінің іні бар, құстың ұясы бар, ал көктен келген Билеушінің* бас тірейтін тұрағы да жоқ, — деп жауап берді.

²¹ Шәкірттерінің өзге біреуі:

— Мырза, алдымен үйге барып, әкем қайтыс болғанша қасында болып, сүйегін жерлеп келейін. Рұқсат етіңізші, — деп сұранғанда ²² Иса:

— Маған шәкірт болып ер! Ал өлгендерін жерлеуді өлілерге қалдыр!* — деп тапсырды.

Исаның сұрапыл дауылды және жындарды бағындыруы

²³ Содан кейін Иса қайыққа мініп, шәкірттері Оған ілесіп, бәрі жүзіп кетті. ²⁴ Кенеттен сұрапыл дауыл көтеріліп, қайық

*¹⁴ Яки: Иса (Шимон) Петірдің үйіне келгенде оның қайын енесінің қызуы көтеріліп, төсек тартып ауырып.

*¹⁶ Яки: айтқан сөзімен.

*¹⁷ Ишая 53:4.

*¹⁸ Яғни көлдің оңтүстік-шығыс жағына (8:28).

*¹⁹ Яки: жолыңызды қуып шәкіртіңіз болайын (4:19-22; Марқа 10:28-30).

*²⁰ Яки: Құдай тағайындаған Билеушінің. Немесе: «Адам Ұлының». Түсіндірмені қараңыз.

*²² Яки: өлгендерін жерлеуді Құдайдың рухани өмірі (Онымен шынайы қатынасы) жоқ адамдарға қалдырып, Маған шын жүрегіңмен шәкірт болып ілес (Қорынт. 1-хат 7:29-35).

толқын астында қалды. Иса бұл кезде ұйықтап жатты. ²⁵ Шәкірттері Оны оятып:

— Мырза, құтқара көріңіз! Құритын болдық! — деп айқайлады. ²⁶ Иса оларға:

— Сенімі аздар-ай, неліктен соншама қорқасындар? — деді де, орнынан тұрып, жел мен көлге тыйым салды. Сонда жымжырт тыныштық орнады. ²⁷ Аң-таң болған қайықтағылар өзара: «Тіпті дауыл мен көл де бағынатын Бұл кім Өзі?» — десті.

²⁸ Иса шәкірттерімен бірге көлдің арғы бетіндегі Ғадара* өңіріне жеткенде, Оған жын соққан екі кісі кездесе кетті. Қабірге арналған үңгірлер арасынан шыға келген олар құтырылған, аса қауіпті болатын. Сондықтан ешкім сол жолмен жүре алмайтын. ²⁹ «Құдайдың рухани Ұлы, бізде нең бар? Уақытынан бұрын бізді азаптауға келдің бе?» — деп айқай салды олар.

³⁰ Алысырақта үлкен бір қора шошқа жайылып жүрген болатын. ³¹ Жындар: «Егер бізді қумақ болсаң, ана шошқаларға жібере гөр», — деп өтінді. ³² «Кетіндер!» — деді Ол. Жындар сол екі кісіден шығып, әлгі хайуандарға енді. Кенеттен олардың бәрі құлама тік жардан көлге қарғып, суға кетіп, қырылып қалды.

³³ Бақташылары қашып кетіп, қалаға барып, бастарынан өткен оқиғаны, жын соққан екі кісімен не болғанын да жұртқа түгелдей айтып берді. ³⁴ Сонда бүкіл қала халқы Исамен кездесу үшін шықты. Оны көргенде: «Біздің жерімізден кете көріңіз», — деп өтінді.

9

Мәсіхтің күнәны кешіруге деген билігі

¹ Иса қайыққа мініп, көлдің батыс жағасына өтіп, Өзі тұрған Қапарнаум қаласына* қайта оралды. ² Міне, біреулер Оған сал болып ауырған бір адамды төсегімен көтеріп алып келді. Иса олардың сенімдерін көріп, сал адамға: «Жігерлен, балам, сенің күнәларын кешірілді!» — деді.

³ Сонда дін мұғалімдері: «Бұл Кісі Құдайды қорлап тұр ғой!» — деп іштей наразы болды. ⁴ Бұл ойларын біле қойған Иса:

*28 Немесе: Гергеса. (Ғадара мен Гергеса Ғалилея көлінің оңтүстік-шығыс жағында орналасқан қалалар еді.)

*1 4:13; Марқа 2:1.

— Неге жамандық ойлайсыздар? ⁵Қайсысын айту оңайырақ: «Сенің күнәларың кешірілді!» деу ме, әлде: «Орныңнан тұрып, жүре бер!» деу ме? ⁶Ал Билеуші ретінде көктен келген Менің жер бетінде күнәларды кешіруге билігім бар екендігін* білу-леріңіз үшін... — деп, сал адамға қарап: — Орныңнан тұрып, төсенішінді жинап алып, үйіңе бар! — деп тапсырды. ⁷Ауру адам орнынан тұрды да, үйіне кетті.

⁸Мұны көрген халықтың зәрулері ұшып, олар адамдарға осындай билік берген Құдайға мақтау айтты.

Мәсіхтің күнәкарларды теріс жолдан қайтуға шақыруы

⁹Иса сол жерден кетіп бара жатып, салық кеңсесінің қасында отырған Матай есімді салықшыны* көріп, оған: «Соңымнан ер!» — деді. Матай орнынан тұрып, Исаға шәкірті болып ерді.

¹⁰Кейін Иса оның үйінде дастарқан басында отырды. Көптеген салық жинаушылар және өзге де күнәкарлар сонда келіп, Исамен және шәкірттерімен дастарқандас болды. ¹¹Мұны көрген парызшылдар* Оның шәкірттеріне:

— Ұстаздарың неге салықшылармен және басқа күнәкарлармен бірге тамақ ішіп отыр? — деп наразылық білдірді. ¹²Мұны естіген Иса оларға былай деп жауап берді:

— Дәрігер дені сауға емес, ауру адамға қажет. ¹³Сендер Тәңірдің: «Құрбандық шалғандарыңнан гөрі мейірімділік көрсеткендеріңді қалаймын»* деген сөзінің мағынасын ұғынып алыңдар! Мен «әділдерді»** емес, күнәкарларды (теріс жолдан қайтуға) шақыру үшін келдім.

Ораза туралы сұрақ

¹⁴Сол кезде Жақия пайғамбардың шәкірттері Исаға келіп:

*⁶ Немесе: Ал Құдай тағайындаған Билеушінің («Адам Ұлының») жер бетінде күнәларды кешіруге билігі бар екендігін.

*⁹ Немесе: біреуді. (Матайдың жанама аты Леуі болатын: Лұқа 5:27; Түсіндірмедегі «Салықшыны» қараңыз.)

*¹¹ 3:7; 5:20. Түсіндірмені де қараңыз.

*¹³ Құдайдың Ошия пайғамбар арқылы жолдаған хабары (Ошия 6:6).

**¹³ Яки: әділсінгендерді (өздерін әділміз деп санайтын діндарларды: Рим. хат 3:10; Забур жыр. 13:3).

— Біздер де, парызылдар да жиі ораза ұстаймыз, ал Сіздің шәкірттеріңіз неге ораза ұстамайды? — деп сұрағанда, ¹⁵ Иса былай деп жауап берді:

— Күйеу жігіт қастарында болғанда тойға келгендер қайғыра ала ма?* Бірақ та «Күйеуді» қастарынан алып кететін күн туады;** сол кезде олар ораза ұстайтын болады.

¹⁶ Ескі киімді жаңа матамен жамамас.* Олай етсе, жамауы отырып,** ескі матадан жұлынып қалып, жыртық бұрынғысынан бетер үлкен болар еді. ¹⁷ Сондай-ақ, жас шарапты ескі торсыққа құймайды. Олай етсе, быршып ашыған шарап торсықты жарып, ағып кетеді, торсық та бүлінеді. Керісінше, жас шарапты жаңа торсыққа құяды. Сонда екеуі де сақталады.

Мәсіхтің ауру мен өлімнен құтқаратын құдіреті

¹⁸ Иса оларға осыны айтып отырғанда қасына бір мәжілісхана жетекшісі келді. Оған тізе бүгіп тағзым етіп: «Қызым жаңа ғана қайтыс болды! Бірақ Сіз барып, қолыңызды тигізе көріңіз. Сонда ол тіріледі», — деп өтінді. ¹⁹ Иса орнынан тұрып, шәкірттерімен бірге оған ерді.

²⁰ Он екі жыл бойы қансырап қиналып жүрген бір әйел сол сәтте Исаның арт жағынан жақындап келіп, шапанының шетіне қолын тигізді. ²¹ Әйел өзіне-өзі: «Тек Оның шапанына ғана қолымды тигізсем, сауығып кетер едім» деген болатын. ²² Иса бұрылып, оны көріп: «Замандас, жігерлен, сенімің арқылы құтқарылдың!» — деді. Дәл сол мезгілде-ақ әйел сауығып кетті.

²³ Иса жетекшінің үйіне келгенде азалы әуендер тартып жатқан сыбызғышыларды және абыржыған жоқтаушыларды көріп, оларға: ²⁴ «Бұл жерден шығындар! — деп бұйырды. — Қыз өлген жоқ, ұйықтап жатыр». — Бірақ олар Оның айтқанына күлді.

*¹⁵ Мәсіх («Күйеу») сенушілерімен бірге болған уақыт той сияқты көңілді, сонда қайғырып, ораза ұстау жөнсіз (Ошия 2:19-21,23; Жохан 3:29; Қорынт. 2-хат 11:2).

**¹⁵ 16:21.

*¹⁶ Немесе: Ешкім ескі киімді ағартылмаған жаңа матамен жамамас. (Яғни діндарлардың үйіп-төгіп шығарған ескі ережелері және Құдайдың жаңа Ізгі хабары бір-бірімен сәйкеспейді: Лұқа 11:46; 10:25-37; Матай 11:28-30; 22:36-38; 25:34-40.)

**¹⁶ Яки: апшып (қысқарып).

²⁵ Жұрт сыртқа шығарылғаннан кейін Иса ішке кіріп, қыздың қолынан ұстады. Сонда ол орнынан тұрды! ²⁶ Бұл туралы хабар бүкіл аймаққа тарады.

²⁷ Сол жерден кетіп бара жатқанда Исаның соңынан екі зағип кісі ілесіп:

— Дәуіттің Ұрпағы, бізге рақым ете көріңіз! — деп айқайлап жалбарынды. ²⁸ Иса үйге кіргеннен кейін зағиптар да қасына келді. Ол:

— Менің солай істей алатыныма сенесіңдер ме? — деп сұрағанда олар:

— Иә, Тақсыр, сенеміз, — деді. ²⁹ Сонда Иса:

— Сенімдеріңе сай болсын! — деп, көздеріне саусағын тигізді. ³⁰ Сонда зағиптардың көздері ашылып, көретін болды! Иса оларға: «Байқандар, бұл туралы ешкім білмесін!» — деп қатты ескертті. ³¹ Алайда олар далаға шығып, Иса туралы хабарды сол төңіректегі барлық жұртқа жайды.

³² Бұлар кетіп бара жатқанда жұрт Исаның алдына жын соққан бір мылқауды алып келді. ³³ Жыны қуып шығарылғаннан кейін мылқау сөйлей бастады. Жұрт қайран қалып:

— Мұндай керемет оқиға Исраилде ешқашан болған емес! — десті. ³⁴ Бірақ парызшылдар:

— Анау жындарды солардың әміршісінің күшімен қуып шығарады!* — деп жала жапты.

Мәсіхтің он екі елшісін Ізгі хабарды жариялауға жіберуі

³⁵ Бұдан кейін Иса барлық қалалар мен ауылдарды аралап, мәжілісханаларда халыққа тәлім берді. Патшалық туралы Ізгі хабарды уағыздап, адамдарды ауру-сырқау атаулыдан сауықтырды.

³⁶ Жиналған халық тобырын көргенде оларға Исаның жаны ашыды. Себебі адамдар бағушысы жоқ қойлардай қалжыраған бейшара болатын. ³⁷ Сонда Ол шәкірттеріне: «Оратын егін көп, бірақ жұмысшылар аз. ³⁸ Сондықтан егіннің Иесінен оны жинап алатын жұмысшылар жіберуін өтініңдер!» — деп тапсырды.

10 ¹ Иса он екі шәкіртін тағы да қасына шақырып алып, оларға жындарды қуып шығаратын әрі барлық ауру-сырқауды сауықтыратын билік берді. ² Осы он екі елшінің

*³³ Яғни эээзіл шайтанның күшімен қуып шығарады! (Парызшылдардың осы жаласы Құдайдың Киелі Рухын қорлаумен тең еді: 12:22-32.)

есімдері мыналар: алдымен Шимон, ол Петір деп те аталатын және соның інісі Әндір, Зебедей ұлдары Жақып пен Жохан, ³Філіп пен Барталмай,* Тома мен салықшы Матай,** Элпей ұлы Жақып және Тадей (деген Лебей), ⁴Діншіл* Шимон және кейін Исаға опасыздық жасаған Яһуда Исқариот.**

⁵Осы он екі елшісін Иса төмендегі тапсырмаларымен жіберді:

— Басқа ұлт адамдарының жерлеріне бармай, самариялық* қалаларға да кірмендер. ⁶Қайта, Израил халқының адасып кеткен қойларға ұқсас адамдарына* барындар! ⁷Аралай жүріп: «Құдай Патшалығының жер бетінде орнайтын кезі таяп қалды!» деп уағыздаңдар. ⁸Ауруларды сауықтырып, өлгендерді қайта тірілтіндер, алапестерді құлан-таза айықтырып, жындарды қуып шығарыңдар. Тегін алдыңдар, тегін беріндер де! ⁹Қалталарына* алтын, күміс, бақыр ақша салмаңдар, ¹⁰жолға дорба, қосымша киім, аяқ киім және таяқ та алмаңдар. Еңбек еткен жейтін тамағына қақылы ғой.

¹¹Қай қалаға не ауылға кірсеңдер де, сол жерде өздеріңе түсуге лайық адамды* іздестіріп тауып алып, қайтадан жолға шыққанша соның үйінде қалыңдар. ¹²Үйге кіргенде амандасып: «Осы үйге амандық пен тыныштық болсын!»* деп бата беріндер. ¹³Сол үйдегілер лайық болса, берген баталарың қонады, ал лайық болмаса, өздеріңе қайтып келеді.

¹⁴Егер біреу сендерді қабылдамаса не сөздеріңе құлақ салмаса, сол үйден немесе қаладан шығып кетіп бара жатқанда аяқтарыңдағы шаң-тозаңды қағып тастаңдар.* ¹⁵Сендерге шын айтамын: қиямет соты күні сондай қала тұрғындарының тар-

³ Яки: Талмай ұлы. (Есімі — Натанайыл, әкесінің есімі — Талмай: Жохан 1:45).

**³ Матай Леуі (9:9).

⁴ Яки: Ұлтшыл. (Бұл жанама ат оның бұрын дінге ерекше берілгенін немесе өз елінің тәуелсіздігі үшін қара күшпен күресуші топтың мүшесі болғандығын білдіреді: Елшіл. істері 5:36-37.)

**⁴ Яки: Иуда Исқариот (26:14-16,47-50).

⁵ Түсіндірмедегі «Самариялықты» қараңыз.

⁶ 9:36.

⁹ Немесе: белдіктеріңе. (Елшілер Құдайға сеніп, аралап жүрген жерлеріндегі халықтың көмегімен күн көретін болды.)

¹¹ Яғни өздерінді қарсы алып, сендер әкелген Ізгі хабарға көңіл бөлуге дайын адамды (10:12-14).

¹² Яки: «Ассалаумағалайкүм» (Рут 2:4).

¹⁴ Бұл салт енді осы жердің тұрғындарымен рухани қатынасым болмайды дегенді білдіретін.

татын жазасынан тіпті Содом мен Ғомора халқының* жазасы жеңілірек болады-ау!

¹⁶Естерінде болсын: Мен сендерді қасқырлар арасына жіберілген қойлар сияқты жіберіп отырмын. Сондықтан жыландай көреген, көгершіндей ақ көңіл болыңдар! ¹⁷Жұрттан сақтанып жүріңдер, олар сендерді соттарға ұстап беріп, өздерінің мәжілісханаларында дүре соғатын болады. ¹⁸Менің жолыма түскендеріңе бола сендерді әміршілер мен патшалар алдына да апарарды. Осылайша соларға және басқа ұлт адамдарына Мен туралы ашық айтасыңдар.* ¹⁹Сендерді ұстап бергенде, қалай және не айтатындарыңды ойлап уайымдамандар! Айтатын сөздерің сол сәтте ауыздарыңа салынады. ²⁰Осылай өздерің емес, сендер арқылы көктегі Әкелеріңнің Киелі Рухы сөйлейтін болады.

²¹Сонда тіпті бауыры өз бауырын, әкесі өз баласын ажалға ұстап беріп, балалары да әке-шешелеріне қарсы көтеріліп, оларды өлімге душар етеді. ²²Менің атыма бола барлық жұрт сендерді жек көретін болады. Ал ақырына дейін табандылық танытқан әркім құтқарылады. ²³Бір қалада қудаласа, басқасына қашыңдар. Шын айтамын: сендер Израилдің барлық қалаларын аралап шықпай жатып-ақ, Мен Билеуші ретінде көктен қайтып келемін.*

²⁴Шәкірті ұстазынан, қызметшісі қожайынынан жоғары емес. ²⁵Шәкірті ұстазына, қызметшісі қожайынына ұқсаса, соған қанағат тұтсын. Жұрт «үйдің Иесін» белзәбұл (шайтан) деп атаса,* оның үй ішіне одан бетер жаман ат тақпай ма?

²⁶Сонымен олардан қорықпаңдар! Ашылмайтын сыр, білінбейтін құпия болмайды. ²⁷Сендерге қараңғыда айтқанымды жарықта айтыңдар, құлақтарыңа сыбырланғанды жұртқа жариялаңдар!* ²⁸Тәнді өлтірсе де жанды өлтіре алмайтындардан қорықпаңдар! Одан гөрі жанды да, тәнді де тозақта құрта алатын Құдайдан қорқып, Оны терең қастерлендер!

---

*¹⁵ Ежелгі Содом мен Ғомора қалаларының тұрғындары істеген азғындықтарына бола кең танымал болатын (Жаратылыс. баст. 18:20).

*¹⁸ Яки: және басқа ұлт адамдарына Ізгі хабар туралы куәгерлік етесіңдер.

*²³ Яки: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы», яғни Иса Мәсіх) дүниеге қайта оралған кезге дейін Ізгі хабар Израил халқына уағыздала береді (Рим. хат. 10:1; 11:13-15; Лұқа 17 :30).

*²⁵ 9:33; Марқа 3:22.

*²⁷ Немесе: үй төбесінен жар салыңдар!

²⁹ Екі торғайды сегіз-ақ тиынға* сатпай ма? Дегенмен көктегі Әкелеріңнің еркінсіз бірде-бір торғай жерге құлап түспейді.
³⁰ Тіпті бастарыңдағы шаштарыңның саны да Оған белгілі!
³¹ Сондықтан адамдардан қорықпаңдар, сендер көптеген торғайлардан әлдеқайда қымбатсыңдар!

³² Сонымен Мені адамдар алдында мойындаған әркімді Мен де көктегі Әкемнің алдында мойындаймын. ³³ Бірақ Менен жұрт алдында танған әркімнен Мен де көктегі Әкемнің алдында танбақпын.

³⁴ Мені дүние жүзіне жалған татулық әкелу үшін келді деп ойламаңдар. Мен сондай татулықты емес, жақсы мен жаманды бір-бірінен ажырататын айыруды* әкелу үшін келдім. ³⁵ Сөйтіп (пайғамбардың алдын ала айтқан мына сөздерін) жүзеге асыруға келдім: «Ұлы әкесіне, қызы шешесіне, келіні енесіне қарсы тұрады. ³⁶ Адамның дұшпаны өз үй іші болады». * ³⁷ Кім әке-шешесін не ұл-қызын Менен артық көрсе, сол Менікі болуға лайық емес. ³⁸ Сондай-ақ, кім айқышын арқалаған кісідей өз мүддесінен бас тартып, тіпті азапты өлімге дайын болып Менің соңымнан еріп жүрмесе,* сол Менікі болуға лайық емес. ³⁹ Өміріне өзі иелік еткен әркім одан айырылады, ал өмірін Мен үшін қиған оған мәңгі иелік етеді.*

⁴⁰ Кім сендерді қабылдаса, соның Мені қабылдағаны. Ал кім Мені қабылдаса, оның Мені Жібергенді де қабылдағаны.
⁴¹ Бір пайғамбарды Құдайдың хабаршысы болғандықтан қабылдағандар сол пайғамбар алатын сыйға ие болады, әрі әділ кісіні әділ болғаны үшін қабылдағандар соның алатынындай сыйды иемденеді. ⁴² Сендерге шындығын айтайын: атақ-шені жоқ осылардың біреуіне* Менің шәкіртім болғаны үшін ең болмағанда

*²⁹ Түпнұсқада: бір ассарионға. (Ассарион деген бір теңгенің құны сегіз лептонға, яғни жай жұмысшының жалақысының он алтыдан бір бөлігіне тең болатын.)

*³⁴ Немесе: сондай татулықты емес, семсерді. (Семсер соттың белгісі болатын: Рим. хат 13:14; Еврей. хат 4:6-13.)

*³⁶ (Миха 7:6) Әлбетте, Мәсіх шынайы татулық пен тыныштықты орнатуды көздейді (Ишай 9:6; Лұқа 2:14; Жохан 14:27). Бірақ Құдайдың нұрында адамның әділетсіз ой-ниеті мен іс-әрекеті әшкереленгендіктен, қара ниеттілер ашуланып, әділдерге қарсы шығады (5:9-10; Жохан 3:19-21; 15:18-19).

*³⁸ 16:24; Філіпі. хат 3:10-11; Галат. хат 2:20. Түсіндірмедегі «Айқышты» қараңыз.

*³⁹ Марқа 8:34-38; Еврей. хат 10:38-39; Аян 2:7,11; 3:5.

*⁴² Немесе: осы кіші адамдардың біреуіне.

бір тостаған салқын су берген әркім сол үшін алатын сыйынан құр қалмайды!

11

Жақия пайғамбардың сұрағы және Ғалилея халқының теріс жолдарынан қайтпауы

¹Он екі шәкіртіне нұсқау беріп болғаннан кейін, Иса сол жерден кетіп, тәлім беріп, уағыздау үшін Ғалилея қалаларын аралады.

²Тұтқында отырған Жақия пайғамбар Мәсіхтің жасаған істері туралы естігенде шәкірттерін жіберіп, Одан:

³— Келетіні ежелден-ақ уәде етілген Құтқарушымыз шынымен Сіз бе? Әлде басқа біреуді күтуіміз керек пе? — деп сұратты. ⁴Иса оларға жауап беріп:

— Сендер көріп-естігендерінді Жақияға барып, айтып беріңдер: ⁵соқырлар көріп, сал болғандар жүріп, алапестер құлантаза сауығып, саңыраулар естіп, өлгендер қайта тіріліп, жарлыларға Ізгі хабар жарияланып жатыр.* ⁶Ал Маған деген сенімінен бас тартпаған әркім бақытты!* — деді.

⁷Жақияның адамдары қайтып кеткеннен кейін, Иса жұртқа Жақия туралы былай деп айта бастады:

— Сендер айдалаға не көруге бардыңдар? Жел тербеткен бір қамысты ма? (Жақия ондай емес!) ⁸Тегі, не көруге бардыңдар? Қымбат киім* киген біреуді ме? Жоқ, қымбат киім кигендер патша сарайларында тұрады ғой. ⁹Сонда не көруге бардыңдар? Бір пайғамбарды ма? Иә, сендерге айтамын: Жақия тіпті пайғамбардан да артық! ¹⁰Киелі жазбада Құдайдың мына тәрізді сөздері бар: «Біліп ал, Мен хабаршымды алдыңнан жіберемін. Ол жүретін жолыңды дайындап қояды»* Бұл жердегі хабаршы — шомылдыру рәсімін орындаған Жақия пайғамбардың өзі. ¹¹Сендерге шындығын айтайын: адам баласы атаулының ішінде Жақиядан жолы үлкен ешкім болған емес. Бірақ Құдай Патшалығындағы ең қарапайым деген адамдардың жолы онікінен үлкен.* ¹²Жақияның уағыздап, шомылдыру рәсімін орын-

*⁵ Ишая 61:1

*⁶ Яки: Маған ренжімейтін, сенімінен безбейтін әркімге Құдай риза (Аян 2:9-11; 14:12-13).

*⁸ Яки: Жұмсақ киім. (Жақияның киімі өте қарапайым болатын: 3:4.)

*¹⁰ Құдайдың хабаршысы Жақия пайғамбар Исраил елін Мәсіхтің келуіне дайындады (3:11-12; Малахи 3:1).

*¹¹ 13:17; Еврей. хат 11:39-40; Жохан 1:12.

даған уақытынан бері қазірге дейін Құдай Патшалығы күшпен алға басып, күш салғандар оны иемденуде.*¹³ Барлық Пайғамбарлар жазбалары мен Таурат Құдайдың хабарын Жақияға дейін жеткізіп келді.¹⁴ Ал қабылдағыларың келсе, Жақия — «келетіні алдын ала уәде етілген Ілияс пайғамбар».*¹⁵ Құлағы барлар жақсылап тыңдап алсын!

¹⁶Ендеше қазіргі ұрпақтың кісілерін кімге ұқсатайын? Олар қырсық балалар сияқты далада отырып, жолдастарына айқайлап:

¹⁷«Сендер үшін сыбызғы тартсақ та, би билемедіңдер, Сосын жоқтау айтсақ та, жылап еңіремедіңдер»,

— деп наразылықтарын білдіреді.¹⁸ Өйткені Жақия пайғамбар келгенде кәдімгі тамақтарды ішіп-жемеді. Олар оны «жынды» дейді.¹⁹ Ал Мен, көктен келген Билеуші, кәдімгі тамақтарды ішіп-жеймін. Сонда олар: «Мынау тамақ жеп, шарап ішуді жақсы көреді, әрі салықшылармен, күнәкарлармен дос!» деп жамандайды. Алайда даналық өзінен туған істермен ақталады.*

²⁰Сол уақытта Иса Өзінің істеген кереметтерін көбірек көрген қалаларды күнәларына өкініп, теріс жолдан қайтпағандары үшін айыптай бастады:

²¹— Ей, Хоразин қаласы, қасіретке қаласың! Ей, Бетсайда қаласы, сен де қасіретке қаласың! Егер сендерде жасалған кереметтер (шетелдік) Тир мен Сидон қалаларында орын алған болса, олардың халқы әлдеқашан беттерін тырнап, шаштарын жұлып қайғырып,* теріс жолдарынан қайтқан болар еді.²² Ендеше сендерге айтамын: қиямет соты күні Тир мен Сидонның тұрғындарының тартатын жазасы сендердікінен жеңілірек болмақ!

²³Ал, Қапарнаум қаласы, сенің атың мақталып, көкке шығарыла ма? Жоқ, сен түпсіз тұңғиыққа құлайсың!* Егер сенде

*¹² Немесе: зорлық көріп келеді, ал рухани күш-қуатпен тырысқандар оған кіреді (Лұқа 13:24; 16:16).

*¹⁴ Ілияс пайғамбардың атқаратын қызметін, яғни халықты Құдай жолына қайтуға шақыруды, Жақия пайғамбар жүзеге асырды (Лұқа 1:16-17; Малахи 3:1; 4:5-6).

*¹⁹ Немесе: Алайда Құдайдың даналығы оның жолына түскендердің істерімен ақталады (Лұқа 7:35).

*²¹ Яки: кенептен киім киіп, күлде отырып.

*²³ Немесе: Ал, Қапарнаум, сен көкке шығарылдың. Енді о дүниеге (яки тозаққа) құлайсың!

жасалған кереметтер ежелгі Содом қаласында** орын алған болса, ол бүгінгі күнге дейін сақталған болар еді. ²⁴ Сендерге айтамын: қиямет соты күні сенің тартатын жазаңнан тіпті Содом халқының жазасы жеңіл болады-ау!

Қиналып шаршағандарға арналған қуанышты хабар!

²⁵ Сол кезде Иса көктегі Әкесіне сиынып: «Көк пен жердің Иесі — Әке! Осы жайларды данышпандар мен білгіштерден жасырып қалып, оларды білімсіздерге ашып көрсеткенің* үшін Сені дәріптеймін. ²⁶ Иә, Әке, Саған осылай болғаны ұнап тұр»,* — деп мақтау айтты. Содан кейін Иса тағы былай деді:

²⁷ «Маған бәрін де Әкем сеніп тапсырған. Рухани Ұлының шынымен кім екенін Әкесінен өзге ешкім де білмейді. Әкенің кім екенін де Оның жалғыз рухани Ұлы — Мен ғана білемін. Әкемді кімдерге білдіргім келсе, солар да Оны жақыннан таниды.

²⁸ Қиналып қатты шаршап-шалдыққандар,

Еңселерін тым ауыр жүк басқандар,

Менің қасыма келіңдер, барлығың,

Жандарыңды Мен рақатқа бөлеймін!

²⁹ Бірге жүріп,* үйреніңдер Өзімнен,

Жуас, кіші пейілмін шын жүректен,

Тыныштық табады сонда жандарың.

³⁰ Себебі ыңғайлы — билігім Менің,

Әрі жеңіл — жүктейтін міндеттерім».*

**²³ Содом мен Гомора қалаларының тұрғындары істеген азғындықтарына бола кең танымал болатын (Жаратылыс. баст. 18:20; 19:24-28).

*²⁵ Яки: оларды нәресте іспетті қарапайымдарға ашып білдіргенің. (Құдайдың күдіреті мен мәңгілік өмір туралы құпияларды адам баласы өз ақылы мен даналығы арқылы емес, Құдай сыйласа ғана ұғады: Қорынт. 1-хат 1:18-31.)

*²⁶ Яки: Сенің ізгі еркің осындай болды (Матай 21:15-16; Рим. хат 1:21-22; Қорынт. 1-хат 1:19-25; 2:14).

*²⁹ Немесе: Қамытымды қатар киісіп. (Жас өгізді үйрету үшін кәрі өгізбен бірге жегетініндей, шәкірті де ұстазының тәжірибесі мен рухани күшінен тәлім алады. Сол заманда Таурат заңының ережелері «қамыт» деп те аталатын: 23:4.)

*³⁰ Немесе: Менің қамытым ыңғайлы, жүгім де жеңіл.

12 Құдай тағайындаған Билеушінің ұлылығы және мейірбандылығы

¹ Сол кезде Иса демалыс күні* егіндік арасымен өтіп бара жатты. Қарындары ашқан шәкірттері біраз масақ үзіп алып, жей бастады. ² Мұны көрген кейбір парызшылдар Исаға:

— Қараңыз, шәкірттеріңіз демалыс күні істеуге тыйым салынған жұмысты істеп жүр! — деп наразылық білдірді. ³ Иса оларға былай деп жауап қайырды:

— Дәуіт пайғамбар мен оның қасындағылар ашыққан кезде не істегенін оқымап па едіңдер? ⁴ Ол Құдайдың киелі үйіне кіріп, өзіне де, қасындағыларға да емес, тек діни қызметкерлерге ғана жеуге болатын, тарту ретінде ұсынылған нандарды жеді емес пе?* ⁵ Сондай-ақ, діни қызметкерлер ғибадатханада жұмыс істеп, демалыс күні туралы ережелерді бұзғанмен сол үшін айыпталмайтыны жөнінде Таураттан оқымап па едіңдер?* ⁶ Сендерге айтамын: бұл жерде ғибадатханадан да дәрежесі үлкен Біреу бар. ⁷ Егер Тәңірдің: «Құрбандық шалғандарыңнан гөрі мейірімділік көрсеткендеріңді қалаймын»* дегенінің мағынасын білсеңдер, мына кінәсыздарды айыптамас едіңдер. ⁸ Себебі көктен келген Мен демалыс күнінің де Иесімін!* — деп қорытты.

⁹ Ол жерден кетіп бара жатып, Иса солардың мәжілісханасына* кірді. ¹⁰ Сол жерде қолы семіп қалған бір адам да болды. Діншілдер Исаны айыптайтын сылтау іздеп, Оған:

— Демалыс күні болса да ауруды сауықтыруға бола ма? — деген сұрақ қойды. ¹¹ Иса оларға жауап беріп:

— Егер біреуіңнің жалғыз-ақ қойың болып, ол шұңқырға түсіп кетсе, демалыс күні болса да шығарып алмас па едіңдер?

*1 Таурат заңына сай Исраил халқының діни демалысы болған сенбі күні жұмыс істеуге тыйым салынған еді (Мысыр. шығу 31:12-17).

*4 Патша. 1-ж. 21:1-6.

*5 Ру. санау 28:9-10.

*7 Ошия 6:6.

*8 Немесе: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») — Мен Өзім, әрине, діни демалыс күні туралы ережелердің шынайы мәнін түсіндіруге де биліктімін (7:29; 11:27; 28:18; Жохан 6:27; 13:3; Еврей. хат 2:8).

*9 Мәжілісхана: яһудилердің Құдайға сиынып, Таурат, Забур, Пайғамбарлар жазбаларын оқып-үйренетін орны.

¹² Ал қойдан гөрі адам әлдеқайда артық емес пе?!* Ендеше демалыс күні де жақсылық жасауға болады! — деді де, ¹³ әлгі кісіге: — Қолыңды созшы! — деп бұйырды. Сол адам семіп қалған оң қолын созғанда ол екіншісі сияқты бұрынғы сапсау қалпына келді. ¹⁴ Ал парызшылдар болса сыртқа шығып, Исаның көзін жою туралы кеңес құрды.

Иса ол туралы біліп қойып, сол жерден кетіп қалды. ¹⁵ Оның артынан көп халық ерді. Иса солардың бәрін ауруларынан сауықтырды. ¹⁶ Алайда оларға Өзінің кім екенін жариялауға тыйым салды. ¹⁷ Осылай Құдайдың Ишая пайғамбар арқылы айтқан мына тәрізді сөздері жүзеге асты:

¹⁸ «Міне, Менің таңдап алған Қызметшім,
Жаным рақат табатын Сүйіктім!

Оған қондырамын өз Рухымды.

Ол халықтарға жариялайды әділдікті,

¹⁹ Еш айтыспайды не айқайламайды,

Оның даусы далада да шықпайды.

²⁰ Ол майысқан таяқты сындырмайды,

Бықсыған білтені де сөндірмейді,

Әділдікті жеңіске жеткізеді,

²¹ Оның атына ұлттар үміттенеді».*

Құдайдың Рухына қарсы тұрудан сақтандыру

²² Сол кезде жұрт Исаның алдына жын соққан, соқыр да мылқау біреуді алып келді. Иса оны сауықтырып, соқыр да мылқау адам әрі көретін, әрі сөйлейтін болды! ²³ Бар жұрт бұған таңғалып, бір-біріне:

— Дәуіттің Ұрпағы (Мәсіх)* Осы шығар? — десті. ²⁴ Бірақ мұны естіген парызшылдар:

— Анау жындарды тек солардың әміршісі белзебүлдің (яғни эзәзіл шайтанның) күшімен* қуып шығарады! — деп жала жапты.

²⁵ Олардың ойындағыларын білген Иса:

— Жікке бөлініп, өзара соғысып жатқан әрбір патшалық жойылып, бос қалады. Өзара ұрыс-керісте тұрып жатқан әр

*¹² Матай 6:26; 10:31.

*²¹ Яки: Оның тәлімін елдер үмітпен тосады (Ишая 42:1-4).

*²³ Яки: Құдай жіберуге уәде еткен Құтқарушы Патша. (Түсіндірмені қараңыз.)

*²⁴ Яки: эзәзілдің күшімен (9:33).

қала не үй де құрып кетеді, — деді. ²⁶— Сол сияқты егер шайтан өзін қуып шығарса, оның өзіне-өзі қарсы соғысқаны! Олай болса, оның патшалығы қалай жойылмай тұра алар еді? ²⁷Егер Мен жындарды белзәбүлдің күшімен шығаратын болсам, онда сендердің шәкірттерің оларды кімнің күшімен қуып шығарады?! Сондықтан айтқандарыңның бұрыстығын өз шәкірттерің әшке-релейді! ²⁸Бірақ шынында Мен жындарды Құдайдың Киелі Рухының құдіретімен қуып шығарамын, демек, араларында Құдайдың Патшалығы орнаған!

²⁹Немесе күштінің үйіне кірген біреу алдымен соның өзін байлап тастамай, дүние-мүлкін қалайша тонар еді? Тек күштіні жеңіп, байлап-матап тастағаннан кейін ғана оның үйін тонай алады.*

³⁰Кім Менімен бірге болмаса, сол Маған қарсы; кім Менімен бірге жинамаса, сол шашады.

³¹Ендеше сендерге айтамын: адамдардың жасаған бүкіл күнәлары мен Құдайды қорлауларына кешірім беруге болады, бірақ Құдайдың Киелі Рухын қорлаушыға кешірім болмайды.*

³²Көктен келген* Маған қарсы сөйлеген әркімге кешірім беруге болады, бірақ Құдайдың Киелі Рухына қарсы сөйлейтіндерге не осы заманда, не келешекте кешірім болмайды!

³³Мынаны мойындауларың қажет: ағаш жақсы болса, жемісі де жақсы, ал жаман болса, жемісі де жаман. Ағаш жемісімен танылар. ³⁴Улы жыланның тұқымдары! Сендер жаман бола тұра, қалайша жақсы сөздер айта алар едіңдер? Жан дүниең неге толса, ауызың соны айтар. ³⁵Ізгі адам жан дүниесіндегі игілікті қазынадан игілік алып шығады, ал зұлым адам арам жан дүниесінен арамдық алып шығады.

³⁶Сендерге шын айтамын: адамдар айтқан әрбір жағымсыз* сөздері үшін қиямет сотында жауап береді. ³⁷Сол кезде сендер айтқан сөздеріңе сай не ақталатын, не айыпталатын боласындар.

³⁸Кейбір дін мұғалімдері мен парызшылдар сол кезде Исаға:

— Ұстаз, билігіңізді дәлелдейтін бір кереметті көрсек деп едік, — деген өтініш жасады. ³⁹Бірақ Оның жауабы мынау болды:

*²⁹ Матай 10:1; Аян 5:5-9; Лұқа 10:17-19; Елшілер. істері 1:8; Ефес. хат 6:10-20.

*³¹ Яғни теріс жолдан қайтып Құдай жолына түсуге мүмкіндік болмайды (Марқа 3:29-30; Еврей. хат 6:4-6; Яһуда. хаты 10).

*³² Яғни: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») ретінде көктен келген.

*³⁶ Немесе: пайдасыз, бос.

— Жаман, опасыз ұрпақ билігімді дәлелдейтін керемет көрсетуімді талап етеді. Бірақ оған Жүніс пайғамбардың кереметінен басқасы көрсетілмейді: ⁴⁰ Жүніс үш күн, үш түн дәу балықтың ішінде болғаны сияқты, көктен келген Билеуші де жер қойнында үш күн, үш түн болады. ⁴¹ Ниневи тұрғындары қиямет кезінде осы ұрпақпен бірге сот алдында тұрып, оны айыптайды: олар Жүністің уағыздаған уақытында теріс жолдарынан қайтты. Ал мұнда Жүніс пайғамбардан да мәртебесі зор Біреу бар! (Алайда сендер теріс жолдарыңнан қайтудан бас тартасыңдар!)

⁴² Ежелгі Оңтүстік Арабияның патшайымы* да қиямет күні осы ұрпақпен бірге сот алдында тұрып, оның қиқарлығын әшкерелейді. Себебі әйел патша Сүлейменнің даналық сөздерін тыңдау үшін жердің қиыр шетінен келді. Ал мұнда Сүлеймен патшадан да мәртебесі зор Біреу бар! (Алайда сендер Оған құлақ аспайсыңдар!)

*Құдайға өмірден орын беріп,
Оның еркін орындау туралы ескерту*

⁴³ Жын адамнан шыққаннан кейін шөл даланы кезіп, баспана іздеп, таппайды. ⁴⁴ Сонда ол: «Шыққан үйіме қайта оралайын» дейді. Қайтып келгенде қараса, үй сыпырылып, жиналыпты, алайда бос тұр екен.* ⁴⁵ Сонда жын барып, өзінен бетер жауыз тағы жеті жынды ертіп келіп, үйге кіріп, сонда тұрып қалады. Осылайша әлгі адамның кейінгі жағдайы бұрынғысынан да мүшкіл болады. Біліп қойыңдар, осы күнәкар ұрпақтың жағдайы да сол секілді болады!

⁴⁶ Иса әлі де халыққа сөйлеп тұрғанда, шешесі мен туған бауырлары келіп, сыртта тұрып, Онымен тілдеспекші болды. ⁴⁷ Сонда әлдекім Исаға былай деп хабарлады:

— Сыртта шешеніз бен бауырларыңыз келіп, Сізбен сөйлеміз деп тұр.

⁴⁸ Алайда Иса осыны айтқанға жауап қайырып:

— Менің шешем, бауырларым кім екенін айтайын ба? — деп, ⁴⁹ қолын созып шәкірттерін нұсқады: — Міне, Менің «шешем»

*⁴² Яки: Сәба елінің патшайымы (яғни әйел патшасы) (Шежіре. 2-ж. 9:1-12).

*⁴⁴ Үй сыпырылып, жиналғанмен жаңа иесі жоқ. Яғни сондай адам жынынан арылғанмен өз өмірінен Құдайға орын бермеді (Жохан 1:11-13; 14:23; Қолос. хат 1:27; Аян 3:20; Ефес. хат 1:13; 5:15-21; Петір. 2-хаты 2:20).

мен «бауырларым»! ⁵⁰ Себебі көктегі Әкемнің еркін орындаушылар Маған бауыр, қарындас, шеше іспетті, — деді.

13 *Құдайдың хабарына құлақ салу — түрлі топыраққа себілген тұқым туралы астарлы әңгіме*

¹ Сол күні Иса үйден шығып, көл жағасына барып отырды.

² Қасына жиналған халықтың көп болғаны сонша, Иса қайыққа мініп, соған жайғасты, ал барша халық жағалауда тұрды.

³ Иса оларға астарлы әңгімелермен көп тәлім беріп былай деді:

— Бір диқан тұқым себуге шығыпты. ⁴ Ол сеуіп жүргенде дәндерінің кейбіреулері жол бойына түсіп қалады. Құстар ұшып келіп, шоқып жеп қояды. ⁵ Басқа тұқымдар тастақ жерге түседі. Олар топырағы жұқа болғандықтан тез көктеп шығады. ⁶ Алайда күн шыққан соң күйіп, тамыр жая алмағандықтан курап қалады. ⁷ Тағы басқа дәндер тікен арасына түседі. Тікендер қаулап, оларды тұншықтырып, өсірмей тастайды.

⁸ Ал өзге тұқымдар құнарлы топыраққа түседі. Бұлардың біразы жүз, басқалары алпыс, бірқатары отыз еседен өнім береді. ⁹ Құлағы барлар жақсылап тындап алсын!

¹⁰ Шәкірттері Исаның қасына келіп:

— Жұртқа неге әңгімені астарлап айтып тұрсыз? — деп сұрағанда ¹¹ Оның жауабы мынадай болды:

— Құдай өз Патшалығы туралы сырларды білуді оларға емес, сендерге ғана бұйырған. ¹² Өйткені кімде (рухани байлық) бар болса, соған тағы да беріліп, оныкі асып-тасып кетеді. Ал кімде жоқ болса, оның өзінде бар дегені де одан алынып қойылады.

¹³ Мен бұларға астарлап айтамын, өйткені олар көріп тұрса да, шынымен көрмейді, естіп тұрса да, шынымен естімейді де, түсінбейді де. ¹⁴ Осылайша Ишая пайғамбардың алдын ала айтқан мына тәрізді сөздері олардың өмірінде жүзеге асады:

Естисіңдер, бәрібір түсінбейсіңдер, көресіңдер, бәрібір аңғармайсыңдар! ¹⁵ Өйткені осы халықтың жүректері қасарысқан сезімсіз,* құлақтары керең, көздері жұмылған. Әйтпесе олар көздерімен көріп, құлақтарымен естіп, жүректерімен түсініп, теріс жолдарынан қайтар еді. Сонда Мен оларды сауықтырар едім!

*¹⁵ Яки: жүректері қасарысқан, рухани шындыққа жабық.

¹⁶ Ал сендер бақыттысындар: * көздерің көріп, құлақтарын естиді. ¹⁷ Сендерге шындығын айтайын: көптеген пайғамбарлар мен әділ адамдар сендер көріп жүрген нәрселерді көргілері келді, бірақ көре алмады, сендер естіп жүрген сөздерді естігілері келді, бірақ ести алмады. *

¹⁸ Енді тұқым сепкен дикан туралы әңгіменің мағынасын тыңдандар: ¹⁹ біреу Патшалық туралы хабарды естіп, түсінбесе, лезде эзәзіл шайтан келіп, сол адамның жүрегіне себілген бұл сөздерді ұрлап алып кетеді. Жол бойына түскен тұқым — осы.

²⁰ Ал тастақ жерге себілгені мынаны көрсетеді: адам Ізгі хабарды естіген бойда оны қуанышпен қабылдайды, ²¹ бірақ тамыр жаймағандықтан берік болмайды. Ізгі хабарға бола басына азап не қуғын түскенде дереу сенімінен безіп кетеді.

²² Тікен арасына себілген дәндер болса, мынаны білдіреді: біреу Ізгі хабарды естиді. Алайда бұл дүниелік тұрмыс қамын ойлап абыржып, байлыққа алданады. Осылайша Ізгі хабар ескерусіз қалып, өнім бермейді. *

²³ Ал құнарлы топыраққа себілген тұқым болса, мынаны бейнелейді: адам Ізгі хабарды тыңдап, түсініп, өнімді болады. Ол жүз, алпыс немесе отыз еседен өнім береді. *

*Құдай Патшалығының өсіп,
өркендеуі туралы астарлы әңгімелер*

²⁴ Иса халыққа тағы басқа бір астарлы әңгімені айтып берді: «Құдай Патшалығының орнауы мынаған ұқсайды. Бір адам егіндігіне жақсы тұқым себеді. ²⁵ Жұрт ұйықтап жатқанда дұшпаны келіп, бидай арасына бидайықтың* тұқымын шашып кетеді. ²⁶ Бидай көктеп шығып, дән жинай бастағанда, әлгі арам шөп те өсіп шығады. ²⁷ Сонда қызметшілері егін иесіне келіп:

— Мырза, жеріңізге сепкеніңіз жақсы тұқым емес пе еді? Бидайық қайдан шықты? — деп сұрайды. ²⁸ Ол:

— Мұны істеген дұшпан кісі, — деп түсіндіреді.

*¹⁶ Яки: Құдай сендерді жарылқап тұр.

*¹⁷ Петір. 1-хаты 1:10-12; Жаратылыс. баст. 49:10,18.

*²² Немесе: Ізгі хабар (Құдай сөзі) «түншығып», өнім бермейді.

*²³ Яки: отыз еседен рухани өнім береді (25:34-40; Жақып. хаты 1:27; Ғалат. хат 5:22-26; Жохан 15:9-16).

*²⁵ Бидайық көктеп шыққан кезде нағыз бидайға өте ұқсас болғандықтан кеуеін бір-бірінен ажыратып тану қиын.

— Ендеше біздің сонда барып, отап тастауымызды қалайсыз ба?

²⁹ — Жоқ, — деп жауап береді қожайын, — сендер бидайықты отаймыз деп бидайды бірге жұлып тастарсындар. ³⁰ Орылғанша бірге өсе берсін. Ал орақ кезінде егін жинаушыларға: Өртеп жіберу үшін алдымен арам шөптерді баулап, жиып алындар, ал бидайды жинап, қамбама құйындар! — деп бұйырамын».

³¹ Иса халыққа тағы мына астарлы әңгімені де айтып берді: «Құдай Патшалығы бір адамның егістігіне еккен қыша дәніне* ұқсас: ³² қыша дәні басқа тұқымдардан гөрі титтей болса да, өскенде барлық дәнді дақылдардан биік болып шығып, ағашқа айналады. Сонда бұтақтарына құстар ұшып келіп, паналайды».*

³³ Иса оларға астарлап келесі бір әңгімені де айтып берді: «Құдай Патшалығын ашытқымен де салыстыруға болады: әйелдер үш астау* ұнға қосып, араластырғанда аздаған ашытқы барлық қамырды ашытып, көтереді».

³⁴ Мұның бәрін Иса халыққа астарлы әңгімелермен айтты. Оларға еш нәрсені де астарсыз уағыздамады. ³⁵ Осылай Тәңірдің пайғамбар арқылы мына айтқаны жүзеге асты: «Астарлы әңгімелерді айтуға ауымды ашамын. Әлем жаратылғаннан бері жасырын болып келгенді паш етемін».

³⁶ Бұдан кейін Иса халықты таратып, үйге кірді. Қасына келген шәкірттері: «Егіндіктегі арам шөп туралы астарлы әңгімені түсіндіріңізші», — деп өтінген соң, ³⁷ Иса оларға былай деді: «Жақсы тұқым сепкен — көктен келген Билеуші.* ³⁸ Егіндік — осы дүние, жақсы тұқым — Құдай Патшалығының адамдары, ал бидайық — әзәзілдің адамдары.* ³⁹ Сол арам шөптің тұқымын шашқан дұшпан — шайтан, орақ кезі — ақыр заман, ал орушылар — періштелер. ⁴⁰ Арам шөптерді жинап, өртеп жіберетіні сияқты, ақыр заманда да солай болады: ⁴¹ көктен

*³¹ Яки: еккен горчица тұқымына.

*³² Құдайдың игілікті әкімшілігінде тек исаилдіктер үшін ғана емес, басқа халықтардың адамдары үшін де орын болады (8:10-11; 12:21; 28:18-20; Даниял 4:11-12,34; Елшілер. істері 10:34-35).

*³³ Немесе: үш мөлшер (сатон деген өлшемнің көлемі он үш литр шамасында болатын).

*³⁷ Яки: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы»: Мәсіхтің Өзі).

*³⁸ Немесе: шайтанның балалары (яғни оның жолымен жүріп, мінез-құлқын паш ететіндер: Жохан 8:44-45).

келген Билеуші Өзінің періштелерін жіберіп, Патшалығындағы азғындық пен заңсыздық жасайтындардың бәрін жинатып, ⁴² жанып тұрған ошақ іспетті тозақ отына лақтырмақ. Сонда олар зар еңіреп жылап, қинала тістенетін болады-ау!* ⁴³ Ал әділдер көктегі Әкелерінің Патшалығында күн сәулесіндей жарқырайтын болады. Құлағы барлар жақсылап тыңдап алсын!»

*Құдай Патшалығынан үлес алудың маңыздылығы туралы
астарлы әңгімелер*

⁴⁴ «Құдай Патшалығын егіндік жерге көмілген қазынаға да ұқсатуға болады. Соны тауып алған адам қазынаны қайтадан көміп тастап, қуанғанынан өзіндегі барды түгел сатып жіберіп, соған әлгі егіндікті сатып алады.

⁴⁵ Құдай Патшалығы мынаған да ұқсайды: бір саудагер асыл інжу-маржан іздеп жүріп, ⁴⁶ аса құнды біреуін тауып алады. Сонда ол өзінде бардың бәрін түгел сатып, сол асыл інжуге ие болады.

⁴⁷ Құдай Патшалығын көлге тасталғанда әр түрлі балықтар түсетін аумен де салыстыруға болады. ⁴⁸ Ау толғанда оны жағаға шығарып, отыра қалып, жақсыларын ыдысқа жинап алып, нашарларын лақтырып тастайды.

⁴⁹ Ақыр заманда да осылай болмақ: періштелер келіп, жамандарды әділдерден ажыратып, ⁵⁰ жанып тұрған ошақ іспетті тозақ отына лақтырады. Сонда олар зар еңіреп жылап, қинала тістенетін болады», — деп сөзін аяқтаған ⁵¹ Иса:

— Мұның бәрін түсіндіңдер ме? — деп сұрады. Шәкірттері:

— Иә, түсіндік, Мырза, — деп жауап берді. ⁵² Иса:

— Сонымен Құдай Патшалығы туралы тәлім алып, Киелі жазбаларды оқытушы әрбір ғұлама* өз қазынасынан жаңасын да, көнесін де шығарып отырған үй иесіне ұқсайды, — деп тұжырымдады.

*Назареттіктердің қиқарлығы және
Жақия пайғамбардың шейіт болуы*

⁵³ Иса осы астарлы әңгімелерді айтып болғаннан кейін сол жерден кетіп қалды. ⁵⁴ Өзінің өскен жеріне келіп, жұртқа

*⁴² Немесе: өкініп, бармақтарын тістейтін болады (Матай 8:12; Лұқа 13:28).

*⁵² Немесе: тәлім алған әрбір дін мұғалімі (23:34; Елшілер. істері 18:24-28).

мәжілісханада тәлім бере бастады. Оған бәрі қатты танданып, өзара былай десті:

— Бұған мұндай даналық пен құдірет қайдан біткен? ⁵⁵ Өзі тек ағаш ұстасының баласы емес пе? Шешесінің аты Мәриям, ал інілері Жақып, Жүсіп,* Шимон, Яһуда. ⁵⁶ Қарындастарының бәрі де арамызда тұрады ғой. Сонда мұның бәрі Бұған қайдан біткен?!

⁵⁷ Олар қызғаныштан Исаны көре алмай, ашуланды. Иса оларға:

— Өз ел-жұрты мен үй ішінен өзге жерде пайғамбар қадірсіз қалмас, — деді. ⁵⁸ Олардың сенбеушілігіне бола Иса сол маңда көп кереметтер жасаған жоқ.

14 ¹ Сол уақытта аймақ әкімі Ирод* Иса туралы хабарды естіп, ² нөкерлеріне: «Бұл шомылдыру рәсімін жасаған Жақия екен. Өлімнен қайта тіріліпті, сол себептен де сондай құдіретті істер жасайды», — деді.

³ Өйткені Ирод туған бауыры Філіптің әйелі Иродияға бола Жақия пайғамбарды ұстатып, байлатып, түрмеге жаптырған еді. ⁴ Себебі Жақия: «Туған бауырыңыздың әйелін тартып алғаныңыз Таурат заңына қайшы!» — деп, Иродтың күнәсын әшкерелеген болатын. ⁵ Содан Ирод Жақияны өлтіргісі келді, бірақ оны пайғамбар деп қадірлейтін халықтан қорықты.

⁶ Бірде Ирод өзінің туған күнін тойлап отырғанда, Иродияның қызы қонақтардың алдында би билеп, Иродқа қатты ұнап қалды. ⁷ Ирод оған не сұраса да сыйлауға уәде берді. ⁸ Қыз шешесінің айтып үйретуі бойынша оған: «Шомылдыру рәсімін жасаған Жақияның басын табаққа салып, маған осында тарту етіңіз!» — деді. ⁹ Патша еңсесі түсіп қапаланды, алайда бірге отырған қонақтарының алдында ант бергендіктен қыздың өтінішін орындауға бұйырды. ¹⁰ Біреуді түрмеге жіберіп, Жақияның басын шаптырды. ¹¹ Бас табаққа салынып, қызға әкелінді, қыз оны шешесіне апарып берді.

¹² Кейін Жақияның шәкірттері келіп, сүйегін алып кетіп, қабірге қойды. Содан Исаға барып, болған жайды жеткізді.

*55 Немесе: Жоси. (Жоси Жүсіп есімінің қысқаша атауы болатын: 27:56.)

*1 Ғалилея мен Перея аймақтарының әкімі Ирод Антипас Ирод I патшаның баласы еді.

Мәсіхтің бес мыңнан астам адамды тамақтандыруы

¹³ Мұны естігеннен кейін Иса оңаша болу үшін қайықпен елсіз бір жерге жөнелді. Ал бұл туралы біліп қалған халық сол маңайдағы қалалардан шығып, жаяулап соңынан ілесті.

¹⁴ Иса қайықтан түскенде жиналған үлкен тобырды көрді. Оларға жаны ашып, араларындағы ауру адамдарды сауықтырды.

¹⁵ Кеш түсе шәкірттері Ұстазының қасына келіп:

— Бұл құлазыған айдала, ал күн кеш болып кетті! Халықты таратып жіберіңіз. Олар жақын маңдағы ауылдарға барып, тамақ сатып алсын, — деген ұсыныс жасады. ¹⁶ Бірақ Иса:

— Кетулері қажет емес, оларға тамақты сендер беріңдер! — деп жауап қатты.

¹⁷ — Бізде тек қана бес күлше нан мен екі кепкен балық* бар. — Иса:

¹⁸ — Соларды Маған алып келіңдер! — деп, ¹⁹ халыққа көгалдың үстіне жайғасып отыруды бұйырды. Бес күлше мен екі балықты қолына алып, көкке қарап тұрып шүкіршілік етті. Нанды үзіп-үзіп, шәкірттеріне бере берді, ал олар халыққа үлестірді. ²⁰ Барлығы да жеп тойды.

Соңында нан үзімдері мен балықтан артылып қалғандарын жинап алғанда, он екі себет* толды. ²¹ Ал балалар мен әйелдерді есептемегеннің өзінде тамақтанған ер адамдардың жалпы саны бес мыңдай еді.

*Мәсіхтің су бетімен жүріп,
Петірдің де солай істеуге тырысуы*

²² Көп кешікпей Иса Өзі халықты таратып жібермек болып, шәкірттеріне қайыққа мініп, Өзінен бұрын көлдің солтүстік жағасына өтуге бұйырды. ²³ Жұртты қайтарған соң оңашада сиынып мінажат ету* үшін бір төбенің басына шықты.

Кеш түскенде Иса әлі де сол жерде жалғыз тұрды. ²⁴ Ал қайық жағадан бірталай алыстап кеткен болатын. Сол кезде жел қарсы тұрып, толқындар қайықты соққылай бастады.

---

*¹⁷ Сол маңда жұрт тұздалып кептірілген балықты нанға қоса жегенді ұнататын.

*²⁰ Яки: тоқыма қорап.

*²³ Яки: ғибадат ету.

²⁵ Таңғы сағат үш шамасында* Иса шәкірттеріне көл бетімен жақындап келді. ²⁶ Оның көл үстінде жаяу жүргенін байқап қалып, шәкірттерінің зәрулері ұшып: «Елес екен!» — деп қатты қорқып, айқайлап жіберді. ²⁷ Иса оларға дереу тіл қатып:

— Қорықпаңдар, бұл Менмін ғой! Үрейлерің ұшпасын! — деп көңілдерін орнықтырды. ²⁸ Петір:

— Мырза, егер Өзіңіз болсаңыз, онда маған су бетімен қасыңызға баруға бұйырыңыз, — деп жауап берді. Иса:

²⁹ — Кел! — дегенде, Петір қайықтан шығып, су үстімен Исаға қарай беттеді. ³⁰ Бірақ қатты соққан желді байқап, қорқып кеткен ол суға бата бастады да:

— Мырза, мені құтқара көріңіз! — деп айқайлап жіберді.

³¹ Иса дереу қолын созып, демеп жіберіп:

— Әй, сенімі аз неме! Неліктен (Менің күдіретіме) күдіктендің? — деді. ³² Екеуі қайыққа мінгенде жел де басылды.

³³ Сонда қайықтағылар:

— Сіз шынымен де Құдайдың рухани Ұлысыз! — деп, Оған иіліп тағзым етті.

Құдайдың еркі және ата-бабалардан жеткен әдет-ғұрып

³⁴ Сонымен олар көлден өтіп, Генесәрет қаласының маңындағы жағаға жетті. ³⁵ Сол жердің тұрғындары Исаны танып қалып, бүкіл төңірекке кісі жіберіп, барлық ауру-сырқауларын Оның қасына алып келді. ³⁶ Ең болмаса шапанының шетіне қол тигізуге рұқсат етуін сұрады. Қол тигізгендердің бәрі де сауығып кетіп жатты!

15 ¹ Сол кезде Иерусалимнен дін мұғалімдері мен парызшылдар келіп, Исаға мына сұрақты қойды:

² — Шәкірттеріңіз неге ата-бабаларымыздан қалған дәстүрлерді бұзады? Олар қол жуу рәсімін* орындамай-ақ тамақтанады екен! — ³ Исаның жауабы мынау болды:

— Ал сендер неге өз дәстүрлеріңе бола Құдайдың өсиеттерін бұзасыңдар?! ⁴ Құдай: «Ата-ананды сыйла!» және «Кім әкесін не шешесін жамандаса, сол өлтірілсін!» деп бұйырған еді ғой. ⁵⁻⁶ Бірақ сендер: «Біреу әкесіне не шешесіне: менен көрмек игіліктеріңізді Құдай жолына бағыштадым десе, онда

*²⁵ Түсіндірмедегі «Уақытты белгілеу жүйесін» қараңыз.

*² Түсіндірмедегі «Газару рәімдерін» қараңыз.

ол әке-шешесін сыйлап, парызын орындауға міндетті емес» деп үйретесіңдер. Осылайша өз дәстүрлеріңе бола Құдайдың бұйрығын жоққа шығардыңдар!*

⁷Екі жүзділер! Сендер жайында Ишая пайғамбар алдын ала дәл айтып кеткен: ⁸«Бұл халық Мені тек аузымен сыйлайды, ал жүректері Менен тым алшақ. ⁹Адам баласы шығарған ережелерді үйретіп, Мені құр босқа құрметтегенсиді!»*

¹⁰Иса жұртты қасына шақырып алып, оларға былай деді:

— Құлақ салып, жақсылап ұғып алыңдар! ¹¹Адамның аузынан енген нәрселер оны арамдай алмайды. Керісінше, аузынан шыққандары адамды арамдайды.

¹²Кейінірек Исаға шәкірттері келіп:

— Парызшылдардың осы айтқандарыңызға өкпелеп қалғанын байқадыңыз ба? — деп сұрады. ¹³Иса оларға:

— Көктегі Әкем екпеген әр өсімдік түбірімен жұлынып тасталмақ! ¹⁴Оларды қойыңдар, өздері — соқырлардың соқыр жетекшілері! Ал соқырды соқыр жетелесе, екеуі де орға құлап түсер, — деді. ¹⁵Сонда Петір:

— Алдыңғы астарлап айтқандарыңызды түсіндіріп беріңізші, — деп өтінді.

¹⁶— Сендер де әлі түсінбей тұрсыңдар ма? — деп жауап берді Иса. ¹⁷— Адамның аузы арқылы енген барлық тағамдар тек асқазанға жетіп, кейін денеден шығып кететінін ұқпайсыңдар ма? ¹⁸Бірақ адамның аузынан шыққандары оның жүрегінен, яки ішкі дүниесінен шығады. Адамды арамдайтын, міне, солар! ¹⁹Себебі жүректен шығатындар мыналар: жаман ойлар, кісі өлтіру, неке адалдығын бұзу, азғындық,* ұрлық, өтірік, жамандау. ²⁰Осылар адамды арамдайды. Ал қол жуу рәсімін орындамастан тамақ ішу ешкімді арам қылмайды.

---

*6 Немесе: Құдайдың сөзінің (яки өсиеттерінің) күшін жойдыңдар! (15:4)

*9 Ишая 29:13.

*19 Немесе: неке адалдығын бұзу, нәпсіқұмарлық (яки жезәкшелік), ұрлық, өтірік, Құдайды қорлау.

Шетелдік әйелдің Мәсіхке деген ғаламат сенімі

²¹ Иса сол жерден кетіп, Тир мен Сидон аймағына* барды.

²² Бұл өңірден шыққан бір қанахандық* әйел Оған: «Тақсыр, Дәуіттің Ұрпағы,** рақым етіңіз! Қызымды жын соғып, қатты қинап жатыр!» — деп айқайлады. ²³ Бірақ Иса оған бір сөз де айтпады. Сонда шәкірттері Ұстазына келіп:

— Мынаның тілегін орындап, жібере салыңыз. Ол соңымыздан қалмастан айқайлап келеді, — деп өтінді. ²⁴ Ал Иса:

— Мен тек адасып кеткен қойларға ұқсас Исраил халқына ғана жіберілгенмін, — деді.* ²⁵ Әйел Оның алдына келіп, иіліп тағзым етіп:

— Тақсыр, маған көмектесе көріңіз! — деп жалынғанда, ²⁶ Иса оған:

— «Балалардың нанын алып қойып, үй күшіктеріне тастау дұрыс емес», — деді. Әйел:

²⁷ — Айтқаныңыз дұрыс, Тақсыр! Дегенмен «үй күшіктері» де иелерінің дастарқанынан түскен ұсақ-түйек қалдықтармен қоректенеді ғой, — деп жауап берді. ²⁸ Иса:

— Замандас, сенің ғаламат зор екен! Тілегенің болсын! — деді. Сол сәтте-ақ оның қызы сауығып кетті.

*Мәсіхтің көптеген шетелдіктерді сауықтырып,
тамақтандыруы*

²⁹ Иса сол жерден кетіп, Ғалилея көлінің бойымен жүрді. Бір төбенің басына шығып, отырды.* ³⁰ Қасына қарақұрым халық жиналып, сал болғандар, соқырлар, мылқаулар, мүгедектер және

*²¹ Тир мен Сидон Ғалилеядан елу не сексен шақырымдай қашықтықта қазіргі Ливан елінің (ежелгі Финикия аймағының) теңіз жағасында орналасқан, кеме тоқтайтын үлкен қалалар болатын.

*²² Сол жердің алғашқы қоныстанушылары болған қанахандықтар яһуди діні мен әдет-ғұрыптарын ұстанбайтын. Сондықтан яһудилер оларды «арам» деп есептеді.

**²² Яһудилер көптен бері күтіп келген Мәсіхтің атағы. Түсіндірмені қараңыз.

*²⁴ Алдымен Исаның қызметі Құдай ерекше келісім жасаған Исраил халқына арналған болса да, кейін барлық халықтарға да Жаңа келісім арқылы Құдаймен тікелей байланыс жолын ашты (10:5-6; 12:21; 26:26-28; 28:18-20).

*²⁹ Бұл жер Құдайға мойынсұнбайтын шетелдік Онқала аймағында орналасқан еді (Марқа 7:31).

басқа да көптеген ауру-сырқауларды алып келіп, Оның алдына жайғастырды. Иса оларды сауықтырып жіберді.³¹ Жұрт мылқаулардың сөйлегенін, мүгедектердің сауыққанын, сал болғандардың жүргенін және соқырлардың көздерінің ашылғанын көргенде Исраилдің сиынатын Құдайын мадақтап дәріптеді.

³² Кейінірек Иса шәкірттерін қасына шақырып:

— Халыққа жаным ашиды. Міне, үш күннен бері қасымда болып, жейтін азықтары қалмады. Оларды аш күйлерінде қайтарып жібергім келмейді — жолшыбай әлсіреп, құлап қалар, — деді.³³ Шәкірттері:

— Осы құлазыған айдалада соншама көп халықты тамақтандыруға жететін нанды қайдан табамыз? — деп жауап берді. Иса:

³⁴ — Қанша нандарың бар? — деп сұрағанда олар:

— Жеті күлше мен бірнеше кепкен ұсақ балық* қана, — деді.

³⁵ Сонда Иса жұртқа жерге жайғасуға бұйырды.³⁶ Жеті күлше мен балықтарды қолына алып, шүкіршілік етті де, үзіп-үзіп шәкірттеріне бере берді. Олар халыққа үлестірді.³⁷ Бәрі де тамақтанып, тойып алды.

Соңынан қалдықтарды жинап алғанда жеті үлкен себет толды.³⁸ Әйелдер мен балаларды есептемегеннің өзінде төрт мың ер адам тамақтанған болатын.

³⁹ Халықты таратып жіберіп, Иса қайыққа мініп, Мағдала* қаласының маңына кетті.

16

Діндарлардың екіжүзділігінен сақтандыру

¹ Сол жердегі парызшылдар мен саддукейлер Исаның қасына келді. Оның билігін сынау үшін көктің құдіретімен бір керемет* көрсетуін сұрады.² Иса оларға жауап беріп:

— Сендер кеште «Күн ашық болады, қызарып батты ғой» деп жорисындар,³ ал таңертең «Бүгін дауыл тұрады, аспан қыпқызыл әрі бұлыңғыр екен» дейсіндер. Аспанның құбылыстарын түсіне білгенмен, қазіргі заманда болып жатқан оқиғаларды ұға алмайсындар!⁴ Жаман, опасыз ұрпақ керемет көрсетуімді

*³⁴ Яки: бірнеше тұздап кептірілген шабақ.

*³⁹ Мағадан деп те аталатын бұл қала мағдалалық Мәриямның шыққан жері еді (27:56).

*¹ Яки: Исаның Құдай жіберген Мәсіх екенін дәлелдейтін бір керемет. (Түсіндірмедегі «кереметті» қараңыз.)

талап етеді. Бірақ оған Жүніс пайғамбардың кереметінен* басқасы көрсетілмейді! — деді де, оларды тастап, сол жерден кетіп қалды.

⁵Иса шәкірттерімен көлдің ар жағына өтті. Олар нан ала келуді ұмытып кеткен еді. ⁶Иса шәкірттеріне:

— Парызшылдар мен саддукейлердің «ашытқыларынан» сақтаныңдар! — деді. ⁷Олар өзара пікірлесіп:

— Бұны нанымыздың жоқтығынан айтқан шығар, — десті.

⁸Оларын біле қойған Иса:

— Сенімі аздар, сендер нанымыз жоқ деп неге пікірлесіп отырсыңдар? ⁹Жасағандарымды әлі күнге дейін не түсінбей, не ескермей келесіңдер ме? Бес күлше нан бес мың адамға жетіп, қалдықтардан неше себет жинап едіңдер? ¹⁰Әрі жеті күлше төрт мың адамға жетіп, артылып қалғаны қанша үлкен себет болды? ¹¹Менің сендерге: «Парызшылдар мен саддукейлердің ашытқысынан сақтаныңдар!» дегенімде нан туралы айтпағанымды қалайша ұға алмайсыңдар? — деді. ¹²Сонда шәкірттері Исаның нандағы ашытқыдан емес, парызшылдар мен саддукейлердің жалған тәлімдерінен сақтандырғанын түсінді.

Иса шын мәнісінде кім?

¹³Иса Філіп-Кесариясы қаласының маңына келгенде, шәкірттеріне:

— Көктен келген Билеушіні жұрт кім деп жүр? — деген сұрақ қойды. ¹⁴Олар:

— Біреулері Сізді шомылдыру рәсімін жасаған Жақия, ал басқалары Илияс пайғамбар, тағы басқалары Еремия немесе ежелгі пайғамбарлардың өзге біреуі деп жүр, — деді. Сонда Иса:

¹⁵— Ал сендер Мені кім дейсіңдер? — деп сұрады. ¹⁶Шимон Петір:

— Сіз Мәсіхсіз, мәңгі тірі Құдайдың рухани Ұлысыз!* — деп жауап берді. ¹⁷Иса оған:

— Сен бақыттысың, Жүніс ұлы Шимон; саған мұны адам баласы емес, көктегі Әкем білдірді! ¹⁸Бұдан былай сенің атың Петір («Тас») болады. Сол іргетастың үстіне Мен Өзіме сену-

*⁴ 12:39-41; Жүніс 3:4-10.

*¹⁶ 4:3; Лұқа 1:35.

шілердің қауымын саламын.* Оны тіпті өлімнің күштері де жеңе алмайтын болады. ¹⁹Саған Құдай Патшалығына жол ашатын кілттерді тапсырамын; жер бетінде тыйым салғаныңды да, рұқсат еткеніңді де* көктегі Әкем бекітпек, — деді. ²⁰Содан кейін Иса Өзінің Мәсіх екені туралы ешкімге тіс жармауды шәкірттеріне қатты ескертті.

²¹Сол кезден бастап Иса Өзінің Иерусалимге баруға тиісті екенін ашық білдіре бастады:

— Ол жерде Мен рубасылар, басты діни қызметкерлер мен дін мұғалімдерінен көп азап шегуге тиіспін: Менің өлтірілуім, бірақ содан кейінгі үшінші күні қайтадан тірілуім де қажет! — деді. ²²Сонда Петір Оны жеке былайырақ алып шығып:

— Құдай сақтасын, Мырза, ондай нәрсе басыңызға түсе көрмесін! — деп қарсылық білдіре бастады.* ²³Иса Петірге бұрылып:

— Менен аулақ кет, эзәзіл!* Маған тұзақ құрып жатырсың: сен Құдайдың емес, адамның қалауын ойлап тұрсың, — деп тыйым салды.

²⁴Бұдан кейін Иса шәкірттеріне мынаны айтты:

— Маған еріп шәкіртім болғысы келген әркім өз еркі бойынша өмір сүруін қойсын, әрі айқышын* арқалаған кісідей азапты өлімге дайын болып Менің жолыммен жүрсін! ²⁵Себебі кім өмірімді сақтаймын десе, одан айырылады,* ал өмірін Мен үшін қиған әркім оған (мәңгі) иелік етеді.

²⁶Адам бүкіл дүниеге ие болып, сол себепті өмірінен айырылса, бұдан оған не пайда? Яки адам өз өмірін құтқару үшін қандай құн төлей алады? ²⁷Себебі Мен періштелерімді ертіп Әкемнің салтанатты ұлылығымен Билеуші ретінде көктен қайтып келген кезімде әркімге ісіне қарай сыйын беремін.

---

*¹⁸ Яки: Өзімнің қауымымды саламын (Ефес. хат 2:20).

*¹⁹ Немесе: жер бетінде (Құдай Рухының жетелеуімен) нені байласаң, сол көкте де байланбақ, нені босатсаң, сол көкте де босатылмақ (Матай 18:18; 23:13; Елшілер. істері 2:14-21; 8:14-17; 10:28-48; 15:7-19).

*²² Яки: тыйым сала бастады.

*²³ Яки: шайтан. (Осында Петір білмей азғырушының сөзін сөйлеген еді: 4:6-10.)

*²⁴ 10:38; Філіпі. хат 3:10-11; Ғалат. хат 2:20. Түсіндірмедегі «Айқышты» қараңыз.

*²⁵ Яки: шынайы өмірден құр қалады.

²⁸ Сендерге шын айтамын: осында тұрған кейбіреулерің Менің Құдай тағайындаған Билеуші ретінде Патшалығымның салтанатымен келуімді* өз көздеріңмен көрмей, өлмейсіңдер.

17

Мәсіхтің Патшалық салтанатымен үш елшісіне көрінуі

¹ Иса осыдан алты күннен кейін Петір, Жақып пен оның інісі Жоханды ертіп алып, бір биік таудың басына оңаша шықты. ² Сонда Оның сыртқы түрі үш елшісінің көз алдарында өзгеріске түсті: бет-әлпеті күндей жарқырап, киімі нұрланып аппақ сәуле шашты. ³ Міне, (ежелде өмір сүрген) Мұса пайғамбар мен Илияс пайғамбар пайда болып, Исамен сөйлесіп тұр.

⁴ Сол кезде Петір Исаға: «Мырза, бұл жерде болғанымыз қандай жақсы! Біреуін Сізге, біреуін Мұсаға, біреуін Илиясқа арнап үш күрке құрайық», — деп тіл қатты. ⁵ Ол әлі де сөйлеп тұрған кезде-ақ кенеттен бір нұрлы бұлт оларға көлеңкесін түсіріп, бұлт ішінен: «Бұл — Менің сүйікті рухани Ұлым,* Оған ризамын. Оны тыңдаңдар!» — деген дауыс шықты.

⁶ Мұны естіген шәкірттер қатты үрейленіп, етпеттерінен жерге құлай кетті. ⁷ Бірақ Иса қастарына келіп, қолын тигізіп: «Тұрындар, қорықпаңдар», — деп көңілдерін орнықтырды. ⁸ Олар бастарын көтеріп, көздерін ашқанда жалғыз Исадан басқа ешкімді көрмеді.

⁹ Таудан түсіп бара жатқанда Иса оларға: «Көктен келген Билеуші өлімнен қайта тірілгенше бұл көргендерің туралы ешкімге тіс жармандар!» — деп тыйым салды.

¹⁰ Кейінірек шәкірттері Оған:

— Сонда дін мұғалімдерінің «алдымен Илияс пайғамбар бұл дүниеге қайтып келуге тиіс» деулері қалай? — деген сұрақ қойды. ¹¹ Иса:

— Илиястың қайтып келіп, бәрін қалпына келтіретіні рас. ¹² Бірақ сендерге айтайын: Илияс келген де еді. Алайда адамдар оны танымай,* оған ойына келгендерін істеді. Көктен келген Билеуші де солай олардың қолдарынан азап шегетін болады, — деп жауап берді.

*28 Немесе: кейбіреулерің көктен келген Билеушінің («Адам Ұлының») Патшалығымен келуін (Петір. 2-хаты 1:16-18; Елшілер. істері 2:36-41).

*5 Немесе: сүйікті Ұлым (1:18,20-23).

*12 Яки: адамдар оны мойындамай (14:1-12).

¹³ Сонда шәкірттері Оның шомылдыру рәсімін орындаған Жақия пайғамбар туралы айтып тұрғанын түсінді.*

Мәсіхтің жың азаптаған баланы сауықтыруы

¹⁴ Иса үш елшісімен жиналған тобырға таяп келді. Бір адам Оның қасына жақындап, тізесін бүгіп тағзым етіп, былай деп өтінді:

¹⁵ — Мырза, менің ұлымды аяй көріңіз! Оның ұстамасы бар, содан қатты азап шегеді. Жиі-жиі отқа да, суға да құлайды. ¹⁶ Ұлымды шәкірттеріңізге әкелген едім, бірақ оны сауықтыру қолдарынан келмеді. ¹⁷ Сонда Иса:

— Ей, сенбейтін, шындық жолынан тайған ұрпақ-ай! Қанша уақыт қастарыңда болмақпын? Қанша уақыт сендерге төзбек-пін? Кәне, әкеліндер оны Маған! — деді де, ¹⁸ жыңға қатаң бұйрық берді. Жың баланың денесінен шығып, сол сәттен бастап ол сауығып кетті.

¹⁹ Кейінірек шәкірттері оңашада қасына келіп:

— Неліктен біз жыңды қуып шығара алмадық? — деп сұрағанда, ²⁰ Иса былай деді:

— Сенімдеріңнің жеткіліксіздігінен. Сендерге маңызды шындықты айтайын: тарының түйіріндей* ғана сенімдерің болса, мына тауға: «Бұл жерден ана жаққа көш!» десендер, ол көшеді. Қолдарыңнан келмейтін ештеңе де болмайды.** ²¹ (Мұндай жындарды тек Құдайға сиынып мінажат етіп, ораза ұстаумен ғана қуып шығаруға болады.)

²² Олар Ғалилеяда жүрген* кезде Иса (өз басынан өткізетіндері туралы) былай деді: «Көктен келген Билеушіні адамдардың қолына ұстап береді. ²³ Оны өлтіреді, бірақ үшінші күні Ол қайта тіріледі». — Сонда шәкірттерінің еңселері түсіп қатты қапаланды.

---

*¹³ 14:3-12.

*²⁰ Немесе: қыша дәніндей кішкене.

**²⁰ Яки: Құдайға шынымен сенсеңдер, Оның күллі бұйрықтарын орындай аласыңдар (Марқа 9:23).

*²² Немесе: жиналған.

Ғибадатхана садақасы және Құдайдың қамқорлығы

²⁴ Олар Қапарнаумға келгенде ғибадатхана үшін садақа ақшасын* жинайтындар Петірге келіп:

— Ұстаздарың ғибадатхана садақасын төлемей ме? — деп сұрады. Ол:

²⁵ — Иә, төлейді, — деді. Петір үйге кірген соң, Иса оның алдын орап:

— Шимон, қалай ойлайсың: осы дүниелік патшалар алым-салықты кімнен жинайды — өз халқынан ба, әлде бөтендерден бе?* — деген сұрақ қойды.

²⁶ — Бөтендерден.

— Сонымен өз халқы салықтан босатылған, — деп тұжырымдады Иса. ²⁷ — Алайда әлгі садақа жинаушыларды өкпелетпеу үшін көлге барып, қармақ таста. Ілінген алғашқы балықтың аузын ашсаң, бір үлкен күміс теңгені* табасың. Соны алып, оларға екеуіміз үшін бере сал.

18*Басқаларды азғырмауды ескерту*

¹ Сол уақытта шәкірттері Исаның қасына келіп:

— Құдай Патшалығында кімнің жолы ең үлкен? — деген сұрақ қойды. ² Иса бір кішкентай баланы шақырып алып, орталарына тұрғызып қойды да, былай деді:

³ — Сендерге шындығын айтайын: теріс пікірлеріңнен қайтып, бала сияқты (кіші пейіл) болмасаңдар, Құдай Патшалығына еш кіре алмайсыңдар!* ⁴ Кім өзін осы сәби сияқты кіші тұтса, Құдай Патшалығында соның жолы ең үлкен.

⁵ Кім Менің атымнан осындай бір сәбиді қабылдаса, соның Мені де қабылдағаны. ⁶ Ал кім Маған сенетін осы кішкене-лердің біреуін теріс жолға түсірсе, сол адам үшін мойнына

*²⁴ Яки: ғибадатхана үшін (құны жай жұмысшының екі күндік жалақысына тең болатын) садақа теңгелерін.

*²⁵ Сол заманда патшалар алым-салықты жаулап алған елдердің халқынан ғана жинайтын.

*²⁷ Яки: аузын ашсаң, (құны төрт күндік жалақы) бір күміс теңгені.

*³ Яки: Құдай Өзінің игілікті басшылығын сендердің өмірлеріңе орнатпайды. (3:2; 5:3-5; Жохан 3:3,5. Түсіндірмедегі «Құдай Патшалығын» қараңыз.)

диірменнің тасы байланып, теңіздің тұңғиығына батырылғаны жақсырақ болар еді-ау!*

⁷ Осы күнәкар дүние адамдарды теріс жолға азғырғаны үшін қасіретке ұшырайды! Азғыратын жағдайлардың болатыны сөзсіз, бірақ азғыру кімнен шықса, сол қасіретке қалады!* —

⁸ (Иса сөзін жалғастырып, астарлап былай деді:) — Егер сені өз қолың не аяғың (сияқты өте қажетті нәрсені) күнәға азғырса, ол сен үшін шауып, лақтырып тасталғандай жоқ болсын! Екі қол, екі аяқпен мәңгілік тозақ отына түскеннен гөрі сыңар қол-аяқпен мәңгілік өмірді иемденгенің саған артық болар еді.* ⁹ Егер де сені «көзің» (секілді өте құнды нәрсені) күнәға азғырса, ол сен үшін ойып, лақтырып тасталғандай жоқ болсын! Екі көзіңмен тозақ отына түскеннен гөрі сыңар көзбен мәңгілік өмірді иемденгенің саған артық болар еді.*

¹⁰ Сақ болыңдар, осы кішкенелердің бірде-біреуін менсінбей жүрмеңдер! Сендерге айтамын, олардың періштелері көктегі Әкемнің келбетін әрдайым көріп тұрады.*

¹¹ (Мен, Құдай тағайындаған Билеуші, тура жолдан адасып кеткендерді құтқаруға көктен келдім.) ¹² Қалай қарайсыңдар: егер біреудің жүз қойы болып, солардың бірі адасып кетсе, ол тоқсан тоғыз қойын қырат басында қалдырып, адасып кеткенін іздеп шықпай ма? ¹³ Сендерге шындығын айтайын: оны тапса, адаспаған тоқсан тоғызынан гөрі, табылған оған көбірек қуанады! ¹⁴ Дәл сол сияқты, көктегі Әкелерің* де осы кішкенелердің** ешқайсысының адасып, тозаққа түсуін қаламайды!

¹⁵ Егер бауырласың саған қарсы күнә жасаса, оған барып, істегені туралы оңаша сөйлесіп, әшкереле! Егерде айтқаныңа құлақ асса, бауырласыңды қайтадан тапқаның. ¹⁶ Ал егер тыңдамаса, қасыңа бір-екі кісі ертіп алып, оған тағы бар. «Әрбір сөз екі не үш куәгердің айтқандарымен дәлелденуі керек» делінген.* ¹⁷ Егерде оларға да құлақ аспаса, бұл туралы сенуші-

*6-7 Мұнда Иса, әрине, ешкімнің осы астарлы бұйрықтарды нақты жүзеге асыруын көздеген жоқ! Осындағы «көз», «қол», «аяқ» сөздері рухани азғырылуды астарлап білдіреді.

*8-9 18:6-7-ге берілген сілтемені қараңыз!

*10 Яки: осы қарапайым сенушілердің бірде-біреуін жек көрмеңдер! ... оларды қамқорлайтын періштелер әрдайым көктегі Әкемнің алдына бара алады (Даниял 12:1; Елшілер. істері 12:11,15; Еврей. хат 1:14; Лұқа 1:19). 5:9,16,44-45.

**14 Яки: осы қарапайымдардың.

*16 Заң. қайтал. 19:15.

лер қауымына айтып бер. Ал егер қауымды да тыңдамаса, онда оған Құдайға мойынсұнбайтын басқа ұлт адамына не салық жинайтын күнәкарға қарағандай қара.*

¹⁸ Сендерге маңызды шындықты айтамын: жер бетінде тыйым салғандарыңды да, рұқсат еткендеріңді де көктегі Әкем бекітпек.* ¹⁹ Мына бір маңызды шындықты да айтайын: жер бетінде екеуің келісіп, қай нәрсені болса да көктегі Әкемнен сұрасаңдар, Ол соны бермек. ²⁰ Өйткені екі-үш адам Менің атымнан жиналса, Мен де сол жерде араларыңда боламын.*

Кешірімнің шегі бар ма?

²¹ Сонда Петір Исаның қасына жақындап:

— Ием, егер бауырласым маған қарсы күнә жасай берсе, оны неше рет кешіруім керек? Жеті ретке дейін бе? — деп сұрады. ²² Иса:

— Жеті емес, жеті қайтара жетпіс ретке дейін,* — деп жауап берді. ²³ — Құдай Патшалығындағы жағдай мынаған ұқсас: бір патша қызметкерлерінен* есеп алмақшы еді. ²⁴ Есеп ала бастағанда оның алдына он мың ат басындай күміске* борышты қызметкерін алып келеді. ²⁵ Қарызын төлейтін ештеңесі болмағандықтан, патша оның өзін, әйелін, бала-шағасы мен мал-мүлкін түгел сатып, содан түскен ақшамен қарызын өтеуге бұйырады. ²⁶ Сонда қызметкер патшаның аяғына жығылып: «Тақсыр, маған сәл мұрсат бере көріңіз, мен бәрін де төлеймін!» деп жалынады. ²⁷ Қызметкеріне жаны ашыған патша оны босатып, қарызын кешіреді.

²⁸ Алайда қызметкер далаға шыққанда өзіне жүз-ақ күміс теңгеге борышты бір қызметтес жолдасын кездестіріп, оны алқымынан алып, қылғындыра бастайды: «Дәл қазір маған берешегіңді қайтар!» деп талап етеді. ²⁹ Қарыздар жолдасы аяғына жығылып: «Маған сәл мұрсат бере көр, мен бәрін де

¹⁷ Демек: онымен бұдан былай тығыз қатынас жасама.

¹⁸ Яғни: Егер сенушілер Құдай Рухының жетелеуіне толықтай мойынсұнса, шешімдері Оның еркіне сай келмек (Матай 16:19; Жохан 20:23).

²⁰ Яки: Жолымды қуушы ретінде екі не одан көп кісі Менің еркіме бағынып сиынуға жиналса, Мен де солармен бірге боламын.

²² Немесе: жетпіс жеті ретке дейін. (Яғни, шексіз көп рет: Матай 6:14.)

²³ Яки: құлдарынан.

²⁴ Немесе: Он мың талантонға (шамамен үш жүз тонна күміс; әрбір талантон жай жұмысшының он бес жылдық жалақысы болатын).

төлеймін!» деп жалынады. ³⁰ Бірақ ол күткісі келмей, әлгіні қарызын төлегенше түрмеге жапқызады.

³¹ Мұны көрген жолдастары қатты наразыланып, патшаға барып, болған оқиғаны айтып береді. ³² Сонда патша сол қызметкерін шақырып алып: «Әй, оңбаған қызметші! Сен өтінгендіктен мен қарызыңды түгелдей кешірдім ғой! ³³ Ендеше сен де дәл солай жолдасыңды кешіруге тиіс емес пе едің?!» дейді. ³⁴ Патша қаһарланып, оны қарызын толық өтегенше жазалаушыларға тапсырады.

³⁵ Міне, егер сендер бауырластарыңның күнәларын шын жүректен кешірмесеңдер, көктегі Әкем әрқайсыларына да солай істемек!

19

Отбасы туралы тәлім

¹ Иса осы айтқандарын тамамдаған соң Ғалилеядан шығып, Яһудея аймағына, Иордан өзенінің шығыс бетіне барды. ² Соңнан халық көптеп еріп, Иса оларды сол жерде сауықтырды.

³ Бірнеше парызшыл адам қасына келіп, Исаны сынап:

— Кез келген себептен әйелінен ажырасуға* бола ма? — деген сұрақ қойды. ⁴ Оның жауабы мынау болды:

— Сендер Жаратқан Иенің әуел бастан-ақ «адамды бірін еркек, бірін әйел қылып» жаратқанын оқымап па едіңдер? ⁵ Сол кезде Ол былай деген: «Сондықтан еркек әке-шешесін тастап, әйеліне қосылады, сөйтіп екеуі біртұтас болады». ⁶ Осылайша олар енді екеу емес, біртұтас. Сонымен Құдай қосқанды адам баласы ажыратпасын!

⁷ — Парызшылдар қарсылық білдіріп:

— Олай болса, күйеуі арнайы куәлік қағазын жазып берсе, әйелінен ажырасуына болады деген ережені Мұса пайғамбар неге жазып қалдырған?* — деді. ⁸ Иса оларға былай деп жауап қатты:

— Мұса жүректеріңнің Құдайдың еркіне мойынсұнбай қасарысқандығына бола әйелдеріңнен ажырасуға жол берген. Алайда әуел баста бұл олай болмаған еді. ⁹ Сендерге айтамын: кім жеңіл жүріске түспеген әйелінен ажырасып, басқаны алса,

*3 Немесе: әйелін қуып жіберуге.

*5 Жаратылыс. баст. 1:27; 2:24.

*7 5:31; Заң. қайтал. 24:1-4.

сол неке адалдығын бұзады. (Күйеуінен ажырасқан әйелге үйленген де неке адалдығын бұзады.)*

¹⁰ Сонда шәкірттері:

— Егер еркектің әйелінің алдындағы міндеті осындай болса, онда үйленбеген артық, — деді. Иса:

¹¹ — Бұл айтқандарымды жұрттың бәрі емес, Құдай бұйырғандар ғана ұға алады. ¹² Себебі үйлене алмайтын түрлі адамдар бар: кейбіреулері некеге жармайтын болып туған, басқаларын кісілер сондай еткен, ал тағы біреулері Құдай Патшалығына көбірек қызмет ету үшін некеден бас тартқандар. Мұны ұғына алатындар ұғынсын! — деп сөзін қорытты.

¹³ Қолын үстіне қойып мінажат етіп бата берсін деп, жұрт Исаға балаларын алып келді. Бірақ шәкірттері оларға тыйым салды. ¹⁴ Ал Иса: «Балалардың Маған келуіне жол беріндер, оларға кедергі жасамандар! Құдай Патшалығы сондайлар үшін»,* — деді. ¹⁵ Балаларға бата берген соң, Иса сол жерден кетіп қалды.

*Байлықтың қаупі және
Мәсіхтің азапты жолындағы игіліктер*

¹⁶ Сол кезде біреу Исаға келіп:

— Ізгі Ұстаз! Мәңгілік өмірге ие болу үшін қандай игі істер істеуім керек? — деген сұрақ қойды. Иса оған:

¹⁷ — Менен неге игілік туралы сұрайсың? Нағыз игілікті — Біреу-ақ. Мәңгілік өмірге ие болу үшін Оның өсиеттерін орындайтын бол! — деп жауап берді. Әлгі кісі:

¹⁸ — Қайсыларын? — деп сұрады.

— «Кісі өлтірме, неке адалдығын бұзба, ұрлық жасама, өтірік айтпа, ¹⁹ ата-ананды сыйла!» және «Өзіңді қалай сүйсең, маңайындағы адамды* да солай сүй!» — деді Иса. ²⁰ Жігіт:

— Бұлардың бәрін де (жастайымнан) орындап келемін. Маған тағы не нәрсе жетіспейді? — дегенде, ²¹ Иса оған былай жауап берді:

— Егер мүлтіксіз болғың келсе, барып, мал-мүлкіңді сатып, түскен ақшаны мұқтаждарға үлестіріп бер, сонда сенің қазынаң көкте болады. Өзің қайтып келіп, шәкіртім болып соңымнан ер!

*9 5:32.

*14 Марқа 10:15; Лұқа 18:17.

*19 Яки: басқаларды (өмір жолыңда Құдай саған кездестірген адамдарды) (Мысыр. шығу 20:12-16; Леуілік. 19:18; Лұқа 10:25-37).

²² Бұларды естіген жігіт еңсесі түсіп, қапаланып кетіп қалды. Себебі ол аса дәулетті болатын.

²³ Иса шәкірттеріне қарап былай деді:

— Сендерге шындығын айтайын: байлардың Құдай Патшалығына кіруі тым қиын! ²⁴ Тағы да айтамын: байдың Құдай Патшалығына кіруінен гөрі түйенің ине көзінен өтуі оңай.

²⁵ Мұны естіген шәкірттері қатты таңғалып:

— Ендеше кім (Құдайдың қаһарынан) құтқарыла алады? — деген сауал қойды. ²⁶ Иса:

— Бұл адам қолынан келмегенмен, Құдайдың қолынан бәрі де келеді, — деп жауап берді. ²⁷ Петір:

— Міне, біз барлығын тастап, Сіздің соңыңыздан еріп жүрміз. Сол үшін бізді не күтіп тұр? — деп сұрады. ²⁸ Сонда Иса:

— Сендерге шындығын айтайын: әлем жаңарып, Мен Билеуші ретінде көктен қайтып келіп, салтанатты тағымда отырған кезде сендер де он екі тақта отырып, Израилдің он екі руына билік жүргізетін боласындар. ²⁹ Менің атыма бола үй-жайы, туған бауырлары,* әке-шешесі, бала-шағасы не жерсуынан ажыраған әркімге қарымтасы жүз есе артығымен қайтарылады, әрі мәңгілік өмір де сыйланады.** ³⁰ Сол кезде көптеген алдыңғы қатарлылар соңғылар болады, ал соңғылар алдыңғы қатарға шығады, — деді.

20 Жұмысшылардың жалақысы туралы астарлы әңгіме

¹ Иса сөзін жалғастырып былай деді: «Құдай Патшалығындағы жайт мынау сияқты: бір қожайын таң сәріде жүзім бағына жұмысшы жалдау үшін үйінен шығыпты. ² Жұмысшылармен күніне бір күміс теңгеден төлейтін болып келісіп, оларды жүзімдігіне жібереді. ³ Сағат тоғызда қожайын қайтадан үйінен шығып, базардан әлі де жұмыссыз тұрған басқаларды көргенде ^{4,5} оларға:

*²⁹ Яки: туған аға-інісі, апа-қарындасы, әпке-сіңлісі.

**²⁹ Құдай адамдарға ата-анасын сыйлап, үй ішіне қамқорлық жасауды бұйырған (19:19; Тимоте. 1-хат 5:4,8). Ал егер олар Құдай ерекше тапсырма бергендіктен немесе сенімге қас адамдар қудалағандықтан туыстарынан қол үзуге мәжбүр болса, Құдай барлығын да өз қамқорлығына алып, сенушілерге арнайы сыйларын беретін болады (6:25-33; 25:46; Жохан 5:28-29).

— Сендер де жүзімдігіме барыңдар! Тиісті ақыларыңды төлеймін, — дейді.

Олар да сонда кетеді. Қожайын түскі сағат он екі және үш шамасында да солай істейді. ⁶Соңғы рет сағат бесте барса, жұмыссыз тұрған тағы бірнеше адамды көреді.

— Неліктен сендер күні бойы бос тұрсыңдар?

⁷— Бізді ешкім жалдаған жоқ.

— Онда сендер де жүзімдігіме барыңдар! — дейді қожайын.

⁸Кешке ол шаруашылығын басқарушысына:

— Жұмысшыларды шақырып, жалақыларын төле. Ең соңғыларынан бастап, алғашқы барғандарымен аяқта, — деп тапсырады.

⁹Сонда сағат бесте жалданғандар келіп, бір күміс теңгеден алады. ¹⁰Алғашқы болып келгендер көбірек алармыз деп үміттенгенмен, оларға да бір-ақ күміс теңгеден тиеді. ¹¹Соны алған олар қожайынға өкпелеп:

¹²— Соңғылар бір сағат қана жұмыс істесе, біз осындай ыстықта күні бойы жұмыс істедік. Дегенмен сіз бәрімізге бірдей ақы төледіңіз! — деп күңкілдейді. ¹³Қожайын біреуіне жауап қайтарып:

— Достым, саған әділетсіздік жасаған жоқпын ғой. Әуел баста бір күміс теңгеге келіспеп пе едік?! ¹⁴Ендеше ақынды ал да кете бер. Соңынан жалданған мыналарға саған бергендей ақы төлеуді өзім қалап тұрмын. ¹⁵Әлде менің меншігімді өз қалауымша жұмсауға еркім жоқ па? Яки оларға мырзалық жасағанымды көре алмайсың ба? — дейді.

¹⁶Осылайша соңғылар алдыңғы қатарға шығады, ал алдыңғы қатарлылар соңғылар болады!*

Мәсіхтің ізгі мақсаты

¹⁷Иерусалимге өрлеп бара жатқанда Иса жолшыбай он екі шәкіртін бөлек шақырып алып, оларға Өз басынан өткізетіндері туралы былай деді: ¹⁸«Енді Иерусалимге өрлеп бара жатырмыз. Сол жерде көктен келген Билеушіні* басты діни қызметкерлер мен дін мұғалімдеріне сатып кетеді. Олар Оны

*¹⁶ Немесе: алдыңғы қатарлылар соңғылар болады. Өйткені шақырылғандар көп, ал таңдап алынғандар аз (22:14).

*¹⁸ Немесе: Құдай тағайындаған Билеушіні («Адам Ұлын», яғни Иса Мәсіхтің Өзін).

өлімге кесіп, ¹⁹Құдайға мойынсұнбайтын басқа ұлт адамдарына ұстап береді. Солар Оны мазақ етіп, қамшымен сабайды, ақырында айқышқа шегелеп өлтіреді. Алайда Ол үшінші күні қайта тіріледі!»

²⁰Сол уақытта Зебедейдің әйелі ұлдарын ертіп Исаның қасына келіп, бір өтінішін білдірмек болып Оған тізе бүгіп тағзым етті. Иса:

²¹— Сіз не қалайсыз? — деп сұрады. Әйел:

— Патшалығыңызда осы екі ұлымның біреуіне оң, екіншісіне сол жағыңызда отыруды бұйырсаңыз екен, — деген тілек білдірді. ²²Алайда Иса жауап беріп:

— Не сұрап тұрғандарыңды ұқпайсыңдар! Мен (Құдайдың қаһарына толы) «тостағаннан ішпекпін». Ал сендер солай істей аласыңдар ма? — деді. Екі шәкірт:

— Иә, істей аламыз, — дегенде, Иса:

²³— Мен ішетін «тостағаннан» сендер де ішетін боласыңдар. Бірақ оң мен сол жағыма отыруға тағайындау Менің қолымда емес. Көктегі Әкем кімге дайындаған болса, солар отырады, — деп сөзін аяқтады.

²⁴Қалған он елші мұны естігенде екі ағайынды жігітке қатты наразы болды. ²⁵Иса оларды шақырып алып, былай деді:

— Билеушілерінің қол астындағы халықтарды билеп-төстеп, төрелерінің де соларға қатаң әмір жүргізетінін білесіңдер.

²⁶Бірақ сендердің араларыңда ондай болмасын! Керісінше, қайсың ұлы болғысы келсе, сол өзгелеріңе қызмет ете берсін,

²⁷қайсың ең бастыларың болғысы келсе, сол сендерге құл іспетті қызмет ете берсін! ²⁸Осы сияқты Мен де Құдай тағайындаған Билеуші бола тұра Өзіме қызмет еткізуге емес, Өзім қызмет етіп, көптеген адамдардың азаттық төлемін өтеу үшін жанымды қиюға осы дүниеге келдім.

Екі зағиптың көздерінің ашылып, Мәсіхке еруі

²⁹Иса шәкірттерімен Иерихон қаласынан шыққанда Оның соңынан халықтың үлкен тобы ілесті. ³⁰Сонда жол жиегінде отырған екі зағип кісі қастарынан Исаның өтіп бара жатқанын естіп: «Тақсыр, Дәуіттің Ұрпағы, бізге рақым ете көріңіз!» — деп айқайлады. ³¹Халық оларға ұрсып, үндемеуге бұйырды.

*²² Немесе: сендер содан іше аласыңдар ма? (Мұндағы «тостаған» Құдайдың адамзаттың күнәлары үшін Мәсіхке тартқызатын қаһарлы жазасын астарлап білдіреді: 3:11; Аян 16:1; 14:19-20; Ишая 53:5-6,12; Жүніс 2:2-6.)

Бірақ екеуі одан бетер айқайлап: «Дәуіттің Ұрпағы, бізге рақым ете көріңіз!» — деп жалбарынды. ³² Иса тоқтай қалып, оларды қасына шақырып:

— Өздеріңе не істегенімді қалайсындар? — деп сұрады. Олар:

³³ — Тақсыр, көзімізді аша көріңіз! — деп өтінді. ³⁴ Иса оларға жаны ашып, көздеріне қолын тигізді. Сол шақта-ақ көздері ашылып, көретін болды! Содан олар Исаға еріп жүрді.

21 *Мәсіхтің елдің астанасына салтанатпен кіріп, ғибадатхананы арамдықтан тазартуы*

¹ Олар Иерусалимге таяп, Зәйтүн тауының беткейіндегі Бетфаге ауылына жақындап келді. Сонда Иса екі шәкіртін жұмсап, ² мынадай тапсырма берді:

— Қарсы алдарыңдағы ауылға барындар. Оған кірген бойда байлаулы тұрған бір ұрғашы есек пен оның тайқарын көресіңдер. Соларды шешіп, алып келіндер. ³ Егер қайсыбіреу сендерге бірдеңе дей қалса, оған: «Бұлар Мырзамызға керек» деп жауап беріңдер. Сонда ол дереу жібере салады.

⁴ Осының бәрі орындалғанда (ежелде Зәкәрия) пайғамбар айтқан мына тәрізді сөздері жүзеге асты: ⁵ «Сион халқына* мынаны айтындар: Міне, өз патшаң саған келе жатыр! Кіші пейілділікпен есекке мініп алып, тайқардың** — жүк таситын бір жас көліктің үстінде отыр».

⁶ Екі шәкірт барып, Исаның тапсырғанындай істеп, ⁷ ұрғашы есек пен оның тайқарын алып келді. Олар үстіне шапандарын жапқаннан кейін Иса тайқарға мінді.

⁸ Халықтың көбі жамылғыларын жолға жайса, өзгелері ағаштардан бұтақшалар кесіп алып, соларды төсеп отырды.* ⁹ Алдыартынан еріп жүрген қалың тобыр қатты дауыспен былай деп айқай салды:

«Дәуіттің Ұрпағы үшін Тәңір мадақталсын!»*

«Жаратқан Иенің атынан келе жатқан (Патша) жарылқанған!»

«Заңғар көкте де Тәңір мадақталсын!»

*5 Яки: Қыз Сионға (Зәкәрия 9:9).

**5 Тайқар: жас есек.

*8 Осы салтпен халық Исаны Құдай жіберген Патша — Мәсіх ретінде қарсы алды (Забур жыр. 117:25-26).

*9 Немесе: Дәуіттің Ұрпағы үшін осанна! (21:15-те де солай. Түсіндірмедегі «Осаннаны» қараңыз.)

¹⁰ Иса Иерусалимге кірген кезде қала түгелдей толқып:

— Бұл кім Өзі? — деп сұрасты. ¹¹ Оған ерген тобыр:

— Бұл — Иса, Галилеядағы Назареттен шыққан пайғамбар!
— деп жауап қайырды.

¹² Иса ғибадатхананың алаңына кіріп, ондағы сатушылар мен алушылардың бәрін де қуып шығарып, ақша айырбастаушылардың үстелдері мен көгершін сатушылардың орындықтарын* аударып тастап, ¹³ оларға:

— «Менің үйім мінажат ететін үй деп аталсын!»* деп Киелі жазбада айтылған. Бірақ сендер оны «қарақшылар ордасына» айналдырғансыңдар! — деді.

¹⁴ Соқырлар мен ақсақтар ғибадатханада Оның қасына жиналып, Иса оларды сауықтырды. ¹⁵ Алайда басты діни қызметкерлер мен дін мұғалімдері Исаның жасаған тамаша істерін және ғибадатхана алаңында балалардың «Дәуіттің Ұрпағы үшін Тәңір мадақталсын!» — деп айқайлағанын көргенде қатты ашуланып, ¹⁶ Оған:

— Олардың не деп жатқандарын естіп тұрсыз ба? — деп шағым айтты. Ал Иса:

— Иә, естіп тұрмын. «Балалардың, тіпті кішкентай нәрестелердің ауыздарымен Өзіне мадақтау айтқызасын» деп жазылғанды* ешқашан оқымап па едіңіздер? — деп жауап қайтарды.

¹⁷ Сонымен Иса ғибадатханадағы халықты сол жерде қалдырып, қаладан шығып, Бетанияда түнеді.

¹⁸ Ертеңгісін қалаға қайтып келе жатқанда Исаның қарны ашты. ¹⁹ Жол бойында бір інжір ағашын көріп, қасына барды. Бірақ одан жапырақтан өзге ештеңе таппады. Сонда Иса: «Бұдан былай мәңгі ешқандай жемісің болмасын!» — деді. Інжір ағашы бірден қурап, семіп қалды.*

²⁰ Мұны көрген шәкірттері қайран қалып:

— Ағаш қалайша бірден қурап қалды? — деп сұрасты. ²¹ Иса:

---

*¹² Яки: шетелдік ақшаны (зекет беру үшін жергілікті теңгелерге) айырбастаушылардың үстелдері мен (құрбандыққа шалынатын) көгершін сатушылардың орындықтарын.

*¹³ Ишая 56:7

*¹⁶ Забур жыр. 8:3.

*¹⁹ Жеміс бермеген осы інжір ағашы Құдай күткен әділ істерді істемеген Исраил халқын бейнеледі (3:8; Марқа 11:13; Лұқа 13:8; Жохан 15:5-6).

— Сендерге маңызды шындықты айтайын: егер еш күмәнсыз Құдайға сенсеңдер, Менің осы ағашқа істегенімнен де зор нәрсені істейтін боласыңдар. Мына тауға: «Орныңнан көтеріліп, теңізге лақтырыл!» — десеңдер, сол орындалады. ²² Құдайға сеніммен сиынып (Оның еркіне сай) нені сұрасаңдар да, Одан аласыңдар, — деп жауап берді.

Екі жүзді ел басшыларының Мәсіхтің билігін мойындамауы

²³ Иса ғибадатханаға кірді. Жұртқа тағылым беріп жатқан Оның қасына елдің басты діни қызметкерлері мен рубасылары жақындап:

— Бұл істерді қандай билікпен істеп жүрсіз? Сізге мұндай билікті кім берді? — деген сауал қойды. ²⁴ Исаның жауабы мынау болды:

— Мен де сіздерге бір сұрақ қояйын, соған жауап берсеңіздер, бұл істерді қандай билікпен істеп жүргенімді айтып беремін. ²⁵ Жақия орындаған шомылдыру рәсімі қайдан болып еді: көктің* еркімен бе, әлде адамның еркімен бе?

Олар өзара пікірлесіп:

— Егер «көктің еркімен» десек, Ол бізден: «Ендеше Жақияның уағызына неге сенбедіңіздер?» деп сұрайды. ²⁶ Ал «адам еркімен» десек, халықтың наразылығынан қаймығамыз, барлығы Жақияны пайғамбар деп санайды ғой, — десті. ²⁷ Сондықтан Исаға:

— Оны білмейміз, — деп жауап берді. Ол:

— Олай болса, Мен де бұл істерді қандай билікпен істеп жүргенімді айтпаймын, — деп кесіп айтты.

²⁸ — Ал мына оқиғаға қалай қарайсыздар: бір адамның екі ұлы болыпты. Ол біреуіне келіп: «Ұлым, бүгін жүзімдікке барып, жұмыс істеші», — деп тапсырғанда, ²⁹ баласы: «Барғым келмейді», — деп жауап қайырады. Дегенмен кейінірек онысына өкініп, жұмысқа барады.

³⁰ Әкесі екіншісіне келіп те дәл солай дейді. Бұл: «Жарайды, әке, барамын», — деп жауап берсе де, бармай қояды. ³¹ Осы екеуінің қайсысы әкесінің еркін орындады? — деп сұрады Иса.

— Ел басшылары:

— Біріншісі, — деп жауап бергенде Ол былай деді:

*²⁵ Яки: Құдайдың. (Яхудилер Құдайдың атын бекерге атамау үшін соның орнына көбінесе көк, Тағала, Мадақталған сияқты атауларды қолданатын.)

— Ендеше сіздерге шындығын айтайын: Құдай Патшалығына сіздер емес, (теріс жолдан қайтқан) салықшылар мен азғын әйелдер кірмек!* ³² Себебі Жақия әділдік жолын көрсетуге келгенде оған сенбедіңіздер, бірақ салықшылар мен азғын әйелдер сенді. Ал сіздер тіпті мұны көргеннен кейін де теріс жолдан қайтып, сенбедіңіздер!

³³ Тағы бір астарлы әңгімені тыңдаңыздар: бір қожайын жүзім бағын отырғызады. Оны дуалмен қоршап, жүзім шырынын сығып алатын орын жасап, күзет мұнарасын салады. Кейін бағын жүзімшілерге жалға тапсырып, өзі басқа жаққа сапарға аттанады.

³⁴ Жеміс піскен мезгілде өнімінен өзіне тиесілі үлесін алу үшін қызметшілерін жұмсайды. ³⁵ Бірақ жүзімшілер қызметшілерді ұстап алып, біреуін ұрып-соғып, өзгесін өлтіріп, тағы біреуін таспен атқылайды. ³⁶ Қожайын бұрынғыдан да көбірек қызметшілерін жібереді, бірақ әлгілер оларға да алдындағыдай істейді.

³⁷ Ақыр соңында: «Менің ұлымнан ұялар»* деп, оларға өз ұлын жұмсайды. ³⁸ Бірақ жүзімшілер ұлын көргенде өзара: «Бұл мұрагер ғой! Кәне, жүріңдер, оны өлтіріп, мұрасына ие болайық!» — деседі де, ³⁹ оны ұстап алып, бақ сыртына алып шығып, өлтіріп тастайды.

⁴⁰ Енді жүзімдіктің иесі келгенде осы жүзімшілерге не істемек? — ⁴¹ Тыңдап тұрғандар Исаға:

— Бұл зұлымдарды азаптап өлтіріп, бағын басқаларға тапсырмақ. Олар мерзімі жеткенде оған тиісті өнімін беретін болады, — деп жауап берді. ⁴² Сонда Иса былай деді:

— Киелі жазбадан мынаны ешқашан оқымап па едіңіздер:

«Құрылысшылар керегі жоқ деп бас тартқан Тас
Енді үйдің басты іргетасына* айналды!
Осы көз алдымыздағы ғажап керемет іс —
Жаратқан Иеміздің жүзеге асырғаны!»

*31 Яки: Құдайдың еркін орындайтындардың қауымына... кірмек! (Қорынт. 1-хат 6:9-11; Жохан. 1-хаты 1:5-9)

*37 Яки: Менің ұлымды құрметтер.

*42 Яғни: үй салғанда алдымен бір бұрышына орнатылып, қабырғалардың бағыттарын белгілейтін негізгі тасқа. (Құдай адамдар менсінбеген Исаны Мәсіх және Әлемнің Әміршісі болуға тағайындады: 28:18; Філіпі. хат 2:9-11; Забур жыр. 117:22-23.)

⁴³ Сондықтан да айтамын: Құдай өз Патшалығын сендерден тартып алып, басқа бір халыққа тапсырмақ!* Олар оның өнімін беріп тұратын болады.

⁴⁴ Әлгі Тасқа құлаған әркім быт-шыт болады!
Үстіне осы Тас құлаған жаншылып қалады!*

⁴⁵ Астарлы әңгімелерін тыңдаған басты діни қызметкерлер мен парызшылдар Исаның өздері туралы айтқанын* ұғып, ⁴⁶ Оны ұстап алмақшы болды. Алайда Исаны пайғамбар деп қадір тұтқан халықтан қорқып, батылдары бармады.

22

Тойға шақырылғандар туралы астарлы әңгіме

¹ Иса халыққа астарлы әңгімелер арқылы тәлім беруін жалғастырып былай деді: ² «Құдай Патшалығындағы жағдайды мынаумен салыстыруға болады: бір патша баласының үйлену тойын өткізуге дайындалып, ³ қызметшілерін шақырылған кісілерді алып келуге жібереді. Алайда сол адамдардың келгілері келмейді.

⁴ Патша басқа қызметшілерін жұмсап:

— Шақырылғандарға айтындар, мен қонақасымды әзірлеп қойдым, өгіздер мен бордақыланған торпақтар* сойылып, бәрі дайын түр. Тойға келе беріңдер! — дегізеді.

⁵ Бірақ олар шақыруды елемей, біреуі егіндік жеріне, біреуі саудасына кетіп қалады. ⁶ Тағы басқалары қызметшілерін ұстап алып, қорлап, өлтіріп тастайды. ⁷ Мұны естіген патша қаһарланып, әскерін жұмсап, әлгі кісі өлтірушілердің көздерін құртып, олардың қаласын өртеп жібереді. ⁸ Содан кейін қызметшілеріне:

— Той дайын, ал шақырылғандар оған лайықсыз болып шықты. ⁹ Енді жол тораптарына барып, кімді кездестірсеңдер, соларды тойға шақырып, алып келіңдер! — деген жарлық береді.

¹⁰ Жан-жаққа аттанған қызметкерлер кімді кездестірсін — жаманын да, жақсысын да бәрін жинап алып келеді. Той болған жер адамдарға лық толады.

*⁴³ Яғни: басқа ұлттардан шыққан сенушілер де қосылған Құдайдың «жаңа халқына» тапсырмақ (28:18-20; Рим. хат 9,10,11; Елшілер. істері 15:14).

*⁴⁴ Ишай 8:13-15.

*⁴⁵ Яғни: Әкесіне сырттай ғана мойынсұнған екінші ұлдың (21:30) және опасыз, зұлым жүзімшілердің (21:35-39) істегендері дін басылардың іс-әрекетін астарлап бейнеледі (21:32; 16:21).

*⁴ Яки: семіртілген бұзаулар (баспақтар).

¹¹ Патша келгендерді көруге кіргенде, тойға сай киім* кимеген біреуді көріп, ¹² одан:

— Достым, мұнда той киімінсіз қалай кірдің? — деп сұрайды. Ол үнсіз қалады. ¹³ Патша нөкерлеріне:

— Мынаның аяқ-қолын байлап, сырттағы қара түнекке* лақтырыңдар! — деп бұйырады. — Сол жерде ол еңіреп жылап, қинала тістенетін болады.

¹⁴ Себебі шақырылғандар көп, ал таңдап алынғандар аз».*

*Шетелдік патшаға салық төлеу және
қиямет туралы сұрақтар*

¹⁵ Парызшылдар сол жерден кетіп, Исаны сөзінен шырмап ұстаудың жолын іздеп ақылдасты. ¹⁶ Оған Иродтың жақтастарымен* бірге өз шәкірттерін жіберіп, мынадай сұрақты қойғызды:

— Ұстаз, Сіздің әділ екеніңізді білеміз. Жұртты шынымен Құдай жолына үйретіп, біреуге жағыну ниетінен аулақсыз, ешкімнің де бет-жүзіне қарамайсыз. ¹⁷ Енді бізге айтыңызшы, қалай ойлайсыз, Рим патшасына алым-салық төлеуіміз дұрыс па, әлде бұрыс па? — ¹⁸ Олардың арам ойларын білген Иса:

— Екі жүзділер, Мені азғырып сынамақсыңдар, э? ¹⁹ Маған салыққа төлейтін бір күміс теңгені көрсетіңдерші! — деді. Олар Оған бір күміс теңге әкеліп берді. ²⁰ Иса:

— Мына сурет пен жазу кімдікі? — деп сұрады. ²¹ Олар:

— Римдік патшанікі, — дегенде, Иса:

---

*¹¹ Патша тойға келгендерге арнайы киім сыйлағанмен, бұл адам киюден бас тартты. Мұндағы той киімі Құдайдың күнәкарды кешіріп, оған әділдік сыйлағандығын астарлап бейнелейді (Аян 7:14; 22:14; Ишая 61:10).

*¹³ Яки: тозаққа (8:12; Петір. 2-хаты 2:17).

*¹⁴ Яки: шақырылғандардың көбі келуден бас тартып, тойға қатыса алу мүмкіндіктерінен айырылады (20:8; Нақыл сөз. 1:24; Аян 3:5).

*¹⁶ Римдік патша тағайындаған аймақ әкімі Ирод Антипастың сөзін сөйлеушілер (Марқа 3:6).

*¹⁷ Немесе: Кесарге алым-салық төлеуіміз (Құдай бұйырған Таурат заңы бойынша) рұқсат етілген бе, жоқ па? (Көптеген яһудилер жалған тәңірлерге табынушы римдіктердің өз елдерін басқарып, салық төлеуді талап еткеніне қатты наразы еді. Сондықтан басшылар осы саяси тұрғыдан айрықша маңызды қитұрқы сұрақ арқылы Исаны сөзден сүріндіруге тырысты: Лұқа 20:20; 23:2.)

— Олай болса, патшаға тиістісін патшаға, ал Құдайға тиістісін Құдайға беріңдер! — деп тұжырымдады.

²² Мұны естіген олар аң-таң болып, Исаның қасынан кетіп қалды.

²³ Өлімнен қайта тірілу жоқ деуші саддукейлер ұйымының кейбір мүшелері* де сол күні Исаға келіп, мына сұрақты қойды:

²⁴ — Ұстаз, Мұса пайғамбар: «Баласы жоқ біреу өлсе, соңында қалған жесіріне ағасы не інісі үйленіп,* марқұм бауыры үшін ұрпақ қалдырсын!» деп бұйырған. ²⁵ Арамызда жеті ағайынды жігіт бар еді. Солардың тұңғышы үйленіп, соңынан бала қалдырмай өліп кетті. Жесіріне екіншісі әмеңгер болып үйленді. ²⁶ Ал мұнымен де, үшіншісімен де, тіпті жетеуінің бәрімен де дәл осы сияқты болды. ²⁷ Ақыры бәрінің соңынан әйел де көз жұмды. ²⁸ Ендеше, қиямет күні қайта тірілгенде әйел осы жетеудің қайсысынікі болады? Ол солардың бәрінің де әйелі болған еді ғой! — ²⁹ Бірақ Иса былай жауап қайырды:

— Киелі жазбаларды және Құдайдың құдіретін ұқпағандықтан жаңылып жүрсіндер! ³⁰ Себебі өлімнен қайта тірілгеннен кейін адамдар әйел алмайды, күйеуге де шықпайды, әрі көктегі Құдайдың періштелері іспетті болады. ³¹ Ал өлгендердің қайта тірілуі жайында Құдайдың: ³² «Мен Ыбырайым, Ысқақ және Жақыптың Құдайымын»* дегенін оқымап па едіңдер? Демек Ол өлгендердің емес, тірілердің Құдайы!**

³³ Мұны естіген халық Исаның тәліміне таңғалды.

*Ең маңызды өсиет және
Мәсіхтің шынайы болмысы туралы*

³⁴ Исаның саддукейлерді үндетпей қойғанын естігенде, парызшылдар бас қосып жиналды. ³⁵ Кейін олардың біреуі, Таурат заңын үйретуші ғұлама,* Исаның ұстанған ілімін сынамақшы болып Оған мына сұрақты қойды:

*²³ Саддукейлер ұйымы басты діни қызметкерлердің көзқарасы мен саясатын жақтап, грек философиясының ықпалында жүретін. Түсіндірмені қараңыз.

*²⁴ Яки: жесіріне ағасы не інісі әмеңгер болып (Рут 4:5).

*³² Мысыр. шығу 3:6.

**³² Егер ежелде қайтыс болған сенушілер о дүниеде тірі болмаса, онда Құдай «Кезінде Маған сенуші болған Ыбырайым, Ысқақ, Жақыптың Құдайымын» дер еді.

*³⁵ Яки: діни заңдарды үйретуші мұғалім.

³⁶ — Ұстаз, Таураттағы ең ұлы өсиет қайсысы? — Иса:

³⁷ — «Құдай Иенді шын жүректен, бүкіл жан дүниенмен, барлық ақыл-ойыңмен сүй!» ³⁸ Бұл — ең ұлы да басты өсиет.

³⁹ Ал екіншісі де сол сияқты маңызды: «Өзіңді қалай сүйсең, маңайыңдағы адамды да солай сүй!»* ⁴⁰ Бүкіл Таурат заңы мен Пайғамбарлар жазбалары осы екі өсиетке негізделген, — деді.

⁴¹ Қасына жиналған парызшылдарға Иса:

⁴² — Мәсіх туралы не ойлайсыздар, Ол кімнің Ұрпағы?* — деген сұрақ қойды. Олар:

— Дәуіт пайғамбардың — деді. ⁴³ Сонда Иса:

— Ендеше неліктен Дәуіт Киелі Рухтың жетелеуімен Оны Ием деп атады? Ол:

⁴⁴ «Жаратқан Ие менің Иеме былай деді:

Мен сенің жауларыңды табаныңның астына
Салып бергенімше өзің отыр оң жағымда!»

— деген ғой.* ⁴⁵ Сонымен, Дәуіттің өзі Мәсіхті «Ием» деп атаса, қалайша Ол «Дәуіттің Ұрпағы» ғана болады? — деп сұрады.

⁴⁶ Ешкім Исаға жауап беріп, бір сөз де айта алмады. Бұдан кейін тағы басқа сұрақтар қоюға ешқайсысының батылы бармады да.

23

Екі жүзді діндарларға қатаң ескерту

¹ Содан кейін Иса жиналған көпшілікке және Өзінің шәкірттеріне былай деді:

² — Мұса пайғамбардың орнын дін мұғалімдері мен парызшылдар басты.* ³ Сондықтан олардың айтқандарын түгелдей орындандар, бірақ істегендеріндей істемендер! Себебі сол айтқандарын олардың өздері іс жүзінде орындамайды. ⁴ Халықтың мойнына ыңғайсыз, тым ауыр борыштар жүктеп,* соларды көтеруге қол ұштарын да бермейді.

*³⁹ Яки: «Өзіңді қалай сүйсең, басқаларды (өмір жолында Құдай саған кездестірген адамдарды) да солай сүй!» (25:34-40; Лұқа 10:25-37; Заң. қайтал. 6:5; Леуілік. 19:18)

*⁴² Немесе: Ол кімнің Ұлы?

*⁴⁴ Забур жыр. 109:1; Елшілер. істері 2:34-35.

*² Немесе: орындығына отырды. (Олар халыққа Құдай сөзін уағыздайтын.)

*⁴ Яки: көптеген дін ережелері мен рәсімдерін орындауға мәжбүр етеді (11:28-29; Елшілер. істері 15:10; Ғалат. хат 6:13).

⁵ Олар барлық діни жоралғыларды жұрттың көзіне түсу үшін ғана орындайды. Маңдайлары мен қолдарына байлайтын, Таурат аяттары жазылған қайыс қалталардың көлемін үлкейтіп, шапандарының шашақтарын* ұзартады. ⁶ Қонақасыларда төрде жантайып, мәжілісханаларда сыйлы орында отыруды ұнатады. ⁷ Базарларда жұрттың өздеріне сәлем беріп құрмет көрсетіп, «ұстаз» деп атағандарын өте жақсы көреді.

⁸ Алайда сендер «ұстаз» деп аталмаңдар! Ұстаздарың Біреу-ақ, ал бәрің де өзара бауырлассыңдар. ⁹ Жер бетіндегі ешкімге «әке» деген рухани атақ бермендер! Бірден-бір рухани Әкелерің көкте ғой. ¹⁰ Өздеріңді «тәлімгер» деп те ешкімге ататпаңдар! Тәлімгерлерің Біреу-ақ, Ол — Мәсіх.

¹¹ Араларыңдағы ең ұлыларың бәріңе де қызмет ете берсін! ¹² Себебі өзін-өзі жоғарылатқан әркім төмендетіледі, ал өзін төмен ұстаған жоғарылатылады.

¹³ Дін мұғалімдері мен парызышылдар, екі жүзділер, сендер қасіретке қаласыңдар!* Халық үшін Құдай Патшалығын құлыптап қоясыңдар: өздерің де кірмейсіндер, кіргісі келгендерге де жол бермейсіндер!

¹⁴ (Дін мұғалімдері мен парызышылдар, екі жүзділер, сендер қасіретке қаласыңдар! Жесірлердің үй-жайын ішіп-жеп тауысып, әдейі көзге түсу үшін ұзақ мінажат етіп жүрсіндер. Сол үшін де бәрінен бетер қатаң жазаланатын боласыңдар-ау!)

¹⁵ Дін мұғалімдері мен парызышылдар, екі жүзділер, сендер қасіретке қаласыңдар! Бір-ақ адамды болса да дінге кіргізу үшін жиһан кезіп, су кешесіндер. Ал кіргізген соң оны өздеріңнен екі есе бетер теріс жолға салып, тозаққа түсетін қыласыңдар!*

¹⁶ Көр соқыр жетекшілер, сендер қасіретке қаласыңдар! Себебі былай деп үйретесіндер: «Біреу киелі үйдің атымен ант етсе,*

*⁵ Шашақтар Құдайға берілгендіктің белгісі болатын, ал көптеген парызышылдар жұрттың назарын өздерінің тақуалықтарына аудару үшін шашақтарын әдейі ұзартты.

*¹³ Яки: Құдайдың қаһарына ұшырайсыңдар.

*¹⁵ Яғни оларға адам ойынан шыққан діни парыздарды тым қатаң ұстандырып, жүректеріне жалған қауіпсіздік пен мақтаншақтық ұялатасыңдар (23:25-28).

*¹⁶ Яки: киелі үйдің атын атап ант берсе. (Сол заманда адамдар айтқандарының шынайылығын көрсету үшін қасиетті нәрселерді атап ант беруді дәстүрге айналдырған еді (5:33-37)).

мұнысын орындауға міндетті емес. Ал егер киелі үйдегі алтынмен ант етсе, онда сол антын орындауға міндетті». ¹⁷ Соқыр да түйсіксіздер-ау! Не артық, алтын ба немесе алтынды қасиетті* ететін киелі үй ме? ¹⁸ Сендер тағы: «Кім құрбандық үстелімен ант етсе, онысын орындауға міндетті емес. Ал егер соның үстіндегі құрбандықпен ант етсе онысын орындауға міндетті» дейсіңдер. ¹⁹ Соқыр да түйсіксіздер! Қайсысы артық: құрбандық па, әлде соны қасиетті қылатын құрбандық үстелі ме? ²⁰ Ендеше, құрбандық үстелімен ант еткен сол үстелмен және оның үстіндегілердің бәрімен де ант береді ғой. ²¹ Сол сияқты, киелі үйдің атымен ант еткен, киелі үймен және онда тұратын Тәңір Иенің атымен* де ант береді. ²² Сондай-ақ, көктің атымен ант еткен, Құдайдың тағымен және сонда отырған Оның Өзінің атымен де ант береді.

²³ Дін мұғалімдері мен парызшылдар, екі жүзділер, сендер қасіретке қаласыңдар! Тіпті жалбыз, аскөк, зере сияқты майдашүйде дәмдеуіш шөптердің оннан бірін садақаға бересіңдер, бірақ та Таурат заңының әділдік, мейірімділік және адалдық туралы маңызды қағидаларына көңіл бөлмедіңдер. Біріншісін де істеп, екіншісін де қалдырмауларың дұрыс болар еді. ²⁴ «Масаны сүзіп тастап, түйені түгімен жұтып қоятын» соқыр жетекшілер-ай!

²⁵ Дін мұғалімдері мен парызшылдар, екі жүзділер, сендер қасіретке қаласыңдар! Ыдыс-аяққа сыртқы тазарту рәсімін орындай бересіңдер, бірақ олардың іші алдамшылықпен әрі дүниеқоңыздықпен тартып алған тағамдарына толы.* ²⁶ Соқыр парызшылдар! Сыртының да таза болуы үшін алдымен ыдыс-аяқтың ішін тазартыңдар!

²⁷ Дін мұғалімдері мен парызшылдар, екі жүзділер, сендер қасіретке қаласыңдар! Сыртынан әдемі болып көрінетін, бірақ іші өліктердің сүйектері мен түрлі шірікке толы әктелген молаларға ұқсайсыңдар: ²⁸ сырттарыңнан әділ болып көрінсеңдер де, іштерің екі жүзділік пен күнәға лық толы!

²⁹ Дін мұғалімдері мен парызшылдар, екі жүзділер, сендер қасіретке қаласыңдар! Пайғамбарларға әдемілеп мазар салып,

---

*17 Яки: алтынның Құдайдың қызметіне бағышталғандығына себепші болған киелі үйдің өзі ме?

*21 Яки: киелі үймен және оны жер бетіндегі тұрағы еткен Құдай Иенің атымен (Мысыр. шығу 15:17; 40:34-35; Шежіре. 2-ж. 6:18,41; 7:1-3).

*25 Немесе: іші алдамшылық пен дүниеқоңыздыққа толы.

әділдердің ескерткіштерін әшекейлеп безендіресіңдер. ³⁰ Және: «Біздер ата-бабаларымыздың заманында өмір сүрген болсақ, олар сияқты пайғамбарлардың қанын төкпеген болар едік» дейсіңдер. ³¹ Сол арқылы сендер пайғамбарларды өлтіргендердің үрім-бұтағы екендеріңді мойындап, өздеріңе қарсы куәлік келтіресіңдер. ³² Осылайша ата-бабаларыңның жауыздық істерінің мөлшерін толықтыра түсесіңдер!* ³³ Жыландар, улы жыланның ұрпағы! Сендер сотталып, тозаққа түсуден қалай құтылмақсыңдар? ³⁴ Сол үшін де тыңдап алыңдар: Мен сендерге Құдайдың хабарын жеткізушілерді, дана адамдарды және киелі жазбаларды үйретуші ғұламаларды жіберемін.* Бірақ сендер солардың біреулерінің көздерін құртып, кейбіреулерін айқышқа шегелетіп өлтіріп, тағы басқаларын мәжілісханаларыңда дүрелеп сабап, қаладан қалаға қудалайтын боласыңдар. ³⁵ Сол үшін де кінәсыз Әбілден бастап, өздерің киелі үй мен құрбандық үстелінің арасында өлтірген Барақия ұлы Зәкәрияға дейін жер бетінде төгілген күллі әділдердің қандарының* құны сендердің мойындарыңа жүктелетін болады!

³⁶ Сендерге шындығын айтамын: мұның барлығы да осы ұрпақтың мойнына жүктеледі!

Мойынсұнбаған Иерусалимнің күйрейтіні туралы қайғыру

³⁷ Ей, Иерусалим, пайғамбарлардың көзін құртып, Тәңір жіберген хабаршыларды тас лақтырып өлтіретін Иерусалимай! Балапандарың қанатының астына алған құс сияқты, Мен де сенің халқыңды қанша рет жинамақшы болдым, бірақ сендер одан бас тарттыңдар! ³⁸ Сондықтан үйлерің қаңырап, бос қалдырылады.* ³⁹ Сендерге шындығын айтайын: бұдан былай, «Жаратқан Иенің атынан келе жатқан (Патша) жарылқанған!» деп шақырған уақыттарыңа дейін Мені қайтып көрмейсіңдер.*

*³² 23:34.

*³⁴ Немесе: сендерге пайғамбарларды, дана ақылшыларды және (киелі жазбаларды үйретуші) дін мұғалімдерін жіберемін (Қорынт. 1-хат 12:28; 3:18; Матай 13:52).

*³⁵ Жаратылыс. баст. 4:8; Шежіре. 1-ж. 24:20-22.

*³⁸ Құдай Киелі үй мен қаланы тастап кетпек (Лұқа 21:20-24; Матай 24:15).

*³⁹ 21:9; 24:30.

24 ¹ Иса ғибадатханадан шығып кетіп бара жатқанда, шәкірттері қасына келіп, ғибадатхананың сәулетті ғимараттарын нұсқап көрсетті. ² Бірақ Иса:

— Мынаның бәрін көріп тұрсындар ғой? Сендерге шындығын айтайын: бұлардың қаланған бірде-бір тасы қалмай бәрінің де күл-талқаны шығатын болады! — деп жауап қайтарды.

³ Кейінірек Иса Зәйтүн тауының басында отырғанда шәкірттері оңашада қасына келіп:

— Бізге айтыңызшы, бұл қашан болады? Сіздің қайта келуіңіз бен ақыр заманның жақындап қалғанын қандай белгі білдірмек? — деп сұрады. ⁴ Иса былай деп жауап берді:

— Сақ болындар, ешкім сендерді алдап, теріс жолға түсірмесін! ⁵ Себебі көп адамдар Менің атымды жамылып келіп: «Құтқарушы Мәсіх Менмін!» деп, көпшілікті алдап азғыратын болады. ⁶ Жақын мандағы шайқастар мен алысырақтағы соғыс жаңалықтары туралы еститін боласындар. Сонда абайландар, зәрелерің ұшпасын. Олар болуға тиісті, бірақ заманның ақыры бұл емес. ⁷ Себебі ұлт ұлтқа қарсы, мемлекет мемлекетке қарсы аттанып, түрлі жерлерде ашаршылық (пен індеттер) және жер сілкіністер болады. ⁸ Бұлардың бәрі жаңа дәуір туар алдындағы толғақтың бастапқы азабы іспетті.*

⁹ Сол кезде жұрт сендерді азаптап, өлтіру үшін ұстап береді. Менің атымды мойындағандарыңа бола барлық ұлттар сендерді жек көретін болады. ¹⁰ Сонда көбі сенімдерінен танып, өзара опасыздық жасап, бір-бірін жек көреді. ¹¹ Талай жалған пайғамбарлар халық алдына шығып, көптеген адамдарды алдап, азғыратын болады. ¹² Әділетсіздік тым көбейіп кеткендіктен көпшіліктің сүйіспеншілігі суып кетеді.* ¹³ Ал ақырына дейін табандылық көрсеткен әркім құтқарылады.*

¹⁴ Құдай Патшалығы туралы осы Ізгі хабар барлық ұлттарға паш етілу үшін күллі әлемге уағыздалатын болады. Содан кейін бұл заманның ақыры келеді.

*³ Яки: қандай ерекше оқиға не құбылыс алдын ала білдірмек?

*⁸ Немесе: Бұл толғақ азабының бастамасы. (Мәсіхтің қайтып келуімен жаңа дәуір басталмақ. Бұл дәуір тумас бұрын толғақ іспетті азапты кезең болуға тиіс: Рим. хат 8:22; Марқа 13:8.)

*¹² Құдайға және бір-біріне деген сүйіспеншіліктері (Даниял 9:27).

*¹³ Лұқа 21:19,28; Аян 2:10-11.

¹⁵ Ендеше, Даниял пайғамбар алдын ала айтқандай, киелі үйді бос қалдыратын жексұрын нәрсені* сол жерден көрсеңдер — мұны оқып отырған әркім мәнісін ұғып алсын! — ¹⁶ сонда Яһудея аймағындағылар тауларға қашып құтылсын! ¹⁷ Кім үй төбесінде болса, бір нәрсесін алу үшін үйге кірместен, сыртқы сатымен төмен түсіп, дереу қашып құтылсын! ¹⁸ Кім далада жүрсе, ол да шапанын алу үшін үйіне соқпастан қашып құтылсын! ¹⁹ Сол күндері аяғы ауыр және бала емізіп жүрген әйелдер қандай қасіретке ұшырайтын болады! ²⁰ Қашатын кездерің қыс мезгіліне немесе діни демалыс күніне тура келмесін деп Құдайдан сұрандар. ²¹ Себебі сол уақытта әлем жаратылғаннан бері күні бүгінге дейін еш болмаған және қайтып болмайтын қиын-қыстау кезең* бастарыңа түседі. ²² Егерде Тәңір Ие бұл күндердің санын қысқартпағанда, ешбір жан құтқарыла алмас еді. Бірақ Ол Өзінің таңдап алған адамдарына бола сол кезеңді қысқартып қойған. ²³ Сол кезде біреу сендерге: «Міне, Мәсіх мұнда!» немесе «Әне, Ол анда!» десе, иланбаңдар! ²⁴ Себебі жалған «мәсіхтер» мен «пайғамбарлар» шығатын болады. Олар, мүмкін болса, Құдайдың таңдап алған адамдарын да алдап, теріс жолға адастыру үшін ғаламат кереметтер мен ғажаптарды көрсететін болады. ²⁵ Байқандар! Мен сендерге мұны алдын ала айтып тұрмын.

²⁶ Сондықтан, сендерге: «Қараңдар, Ол айдалада жүр!» десе, шықпандар! Немесе: «Ол ішкі бөлмелерде!» десе де, иланбаңдар! ²⁷ Себебі найзағайдың шығыстан басталып, батысқа дейін жарқырайтыны сияқты, Менің Билеуші ретінде көктен қайтып келуім де* (аяқ астынан және ап-айқын) болады.

²⁸ «Жемтік қайда болса, құзғындар сонда жиылар» делінген емес пе.* (Сол секілді осы оқиғалардың қай жерде болғаны сол заманда бәріне мәлім болады.)

*¹⁵ Даниял 11:31; 12:11.

*²¹ Яки: ауыр (зор) азап.

*²⁷ Немесе: Құдай тағайындаған Билеушінің («Адам Ұлының») қайтып келуі де.

*²⁸ Әйүп 39:28-30.

Мәсіхтің қайтып келуіне дайын болу қажет

²⁹ Бұл қиын-қыстау кезеңнен кейін кенеттен «күнді қараңғылық басып, ай да жарқырамайтын болады. Жұлдыздар аспаннан құлап, аспан күштері шайқалады!»*

³⁰ Сол уақытта Менің Билеуші ретінде қайтып келуімнің ғажайып белгісі* аспаннан көрінетін болады. Жер бетіндегі барлық ұлттар** үрейленіп, еңіреп жылап, Менің Билеуші ретінде ғаламат құдіретпен, салтанатты ұлылықпен бір бұлтта көктен келе жатқанымды көреді. ³¹ Мен кернейдің зор үнімен періштелерімді жіберіп, олар аспанның о шетінен бұ шетіне дейін, дүниенің төрт бұрышынан Менің таңдап алған адамдарымды жинап әкелетін болады.

³² Інжір ағашынан сабақ алындар: оның шыбықтары жұмсарып, жапырақтары шыға бастағанда жаздың таяп қалғанын білесіңдер. ³³ Сол сияқты, сендер осы оқиғаларды көргенде Менің таяп, есік алдына келіп қалғанымды* білесіңдер. ³⁴ Сендерге шындығын айтайын: осы ұрпақ өлмей тұрып-ақ,* мұның бәрі іске асады. ³⁵ Аспан мен жер жойылатын болады, бірақ* Менің сөздерім еш жойылмайды.

³⁶ Ал сол күннің, сол сәттің қашан болатыны не адам баласына, не көктегі періштелерге (не Құдайдың рухани Ұлына) емес, жалғыз көктегі Әкеге ғана белгілі.

³⁷ Нұх пайғамбардың заманында жағдай қалай болған болса, Менің Билеуші ретінде көктен қайтып келетін кезімде де солай болады: ³⁸ топан судан бұрын, Нұх кемеге мінген күнге дейін адамдар (Құдайға мойынсұнбай) ішіп-жеп, әйел алып, қыздарын ұзатып өмір сүруде еді. ³⁹ Топан су басып, бәрін алып кетіп, қырып салғанша олар ештеңені ұқпады.* Менің Билеуші ретінде көктен қайтып келуімде де осылай болады! ⁴⁰ Сол кезде егіндікте жүрген екеудің біреуін періштелер* қабыл алып,

*²⁹ Немесе: аспан денелері шайқалады (Ишая 13:10; 34:4).

*³⁰ Немесе: Құдай тағайындаған Билеушінің («Адам Ұлының» яғни Иса Мәсіхтің Өзінің) ғажайып белгісі.

**³⁰ Немесе: Жердегі барлық рулар (Зәкария 12:10-13; Аян 1:7).

*³³ Немесе: осы оқиғаларды көргенде бұл заманның ақырының таяп, есік алдына келіп қалғанын.

*³⁴ Немесе: осы үрім-бұтақ жойылмай тұрып-ақ.

*³⁵ Петір. 1-хаты 3:7,10; Аян 21:1.

*³⁹ Жаратылыс. баст. 6:1-5; 7:6-23.

*⁴⁰ 24:30-31.

екіншісін қалдырып кетеді. ⁴¹ Бірге диірмен тартып отырған екі әйелдің де біреуін қабыл алып, екіншісін тастап кетеді. ⁴² Сондықтан сергек болындар: сендер Қожайындарыңның қай күні қайтып келетінін білмейсіңдер!

⁴³ Мынаны еске алындар: егер үй иесі ұрының түннің қай мезгілінде келетінін білетін болса, онда ол ұйықтамай, сергек болып, ұрының бұзып кіруіне жол бермес еді.

⁴⁴ Сондықтан өздерің де дайын болындар: сендер күтпеген сәтте Мен Билеуші ретінде көктен қайтып келемін!*

Адал және опасыз қызметшілер туралы мысал

⁴⁵ (Иса сөзін одан әрі жалғастырып былай деді:)

— Адал да саналы қызметшідей болындар! Қожайыны бір қызметшісін үйіндегі өзге малайларының үстінен қарап, ас-суларын уақтылы беруге тағайындады. ⁴⁶ Қожайыны оралып келгенде оның өз міндетін атқарып жүргенін көрсе, сол қызметші бақытты! ⁴⁷ Сендерге шындығын айтайын: оны бүкіл меншігін қараушы етіп тағайындамақ.

⁴⁸ Ал егер әлгі қызметші жаман болып, іштей: «Қожайыным жуырда келе қоймас» деп, ⁴⁹ өзге қызметшілерді ұрып-соғып, маскүнемдермен бірге ішіп-жеуге салынса, ⁵⁰ онда қожайыны күтпеген күні, ойламаған сәтте келіп, ⁵¹ оны аяусыз жазалап, екі жүзділердің кебінін кигізеді. Сонда зар еңіреп жылап, қинала тістенетін болады-ау!*

25 *Күйеу жігітті қарсы алмақ болған он қыз туралы астарлы әңгіме*

¹ Сол кезде Құдай Патшалығындағы жағдай мынаған ұқсас болады: он бойжеткен қолдарына шамдарын ұстап, күйеу жігітті қарсы алуға шығыпты. ² Олардың бесеуі ақылды, бесеуі ақылсыз* екен. ³ Ақылсыз қыздар шамдарын алғанмен, құятын артық май алмай шығады. ⁴ Ал ақылдылары шамға қоса майға толы құмыраларын да ала жүреді. ⁵ Күйеу жігіт ұзақ кешіккендіктен, барлығы қалғып, ұйықтап қалады.

*⁴⁴ Яки: сендер күтпеген сәтте Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») келеді!

*⁵¹ Яки: оны кескілеп, екі жүзділердің тағдырына ұшыратады. Сонда (олармен бірге) зар еңіреп жылап, бармағын тістейтін болады (25:30).

*² Яки: түйсіксіз (7:26; Лұқа 12:20).

⁶ Бірақ түн ортасында: «Күйеу жігіт келіп қалды! Қарсы алуға шығындар!» — деген дауыс естіледі. ⁷ Сонда қыздардың бәрі де орындарынан тұрып, шамдарын жөндейді. ⁸ Ақылсыздары ақылдыларына:

— Майларыңнан беріндерші, шамдарымыз сөнөйін деп жатыр, — дейді, ⁹ ал олар:

— Бізге де, сендерге де жетпей қалғанша, өздерің сатушыларға барып, май сатып алғандарың жөн, — деп жауап береді. ¹⁰ Әлгілер майға кеткенде күйеу жігіт келіп, дайын тұрғандар онымен бірге тойға кіріп кетеді де, есіктер жабылып қалады.

¹¹ Кейін майға кеткендер де келіп:

— Тақсыр мырза! Есікті аша көріңіз! — деп өтінеді. ¹² Ал күйеу жігіт оларға:

— Шын айтамын: Мен сендерді білмеймін! — деп жауап береді. ¹³ Сондықтан сергек болындар! Себебі сендер Мен Билеуші ретінде көктен келетін күнді де, сәтті де білмейсіңдер.

Аманатталған қаржы туралы астарлы әңгіме

¹⁴ Бұл сапарға шықпақ болған бір кісінің әрекетіне ұқсас: ол кетер алдында қол астындағы қызметшілерін шақырып алып, оларға меншікті қаражатын аманаттап тапсырады да, ¹⁵ әрқайсысына қабілетіне қарай, біреуіне бес, келесісіне екі, тағы біреуіне бір ат басындай күміс* береді. Содан кейін сапарына аттаныпты. ¹⁶ Ат басындай бес күміс алған қызметші онысын айналымға жіберіп, үстіне тағы бесеуін қосып қояды. ¹⁷ Екі күміс алғаны да дәл осылай етіп, тағы екеуін қосып қояды. ¹⁸ Алайда бір күміс алғаны қожайынының қаржысын бір жерге алып барып, көміп тастайды.

¹⁹ Арада көп уақыт өткеннен кейін қызметшілердің қожайыны қайтып келіп, олардың есеп берулерін талап етеді. ²⁰ Бес күміс алған қызметші тағы да бесеуін әкеліп тұрып, былай дейді:

— Мырзам, сіз маған ат басындай бес күміс беріп едіңіз. Міне, солардан тағы бесеу қосымша пайда түсірдім. — ²¹ Қожайыны оны мақтап:

---

*¹⁵ Көне грекшеде: талантон. Бұл шамамен отыз килограм күміс, яки қарапайым жұмысшының жиырма жылдық жалақысы болатын.

— Жарайсың, жақсы да адал қызметшім! Шағын істе сенімді болып едің, сені үлкен істің басына қоямын. Енді қуанышты тойыма кел!* — дейді.

²² Екі күміс алғаны да келіп:

— Мырзам, сіз маған ат басындай екі күміс беріп едіңіз. Міне, содан қосымша екеу түсірдім, — деп есеп береді. ²³ Қожайыны оған да:

— Жарайсың, жақсы да адал қызметшім! Шағын істе сенімді болып едің, сені үлкен істің басына қоямын. Енді қуанышты тойыма кел! — дейді.

²⁴ Алайда бір күміс алғаны келіп:

— Мырзам, сіздің қатал адам екеніңізді білдім. Өзіңіз екпеген жерден орып, шашпаған жерден жинайсыз. ²⁵ Сондықтан қорқып, күмісіңізді жерге көміп тастадым. Мінеки, соныңыз, — дейді. ²⁶ Қожайыны оған былай деп жауап береді:

— Әй, оңбаған, жалқау қызметші! Менің екпеген жерден орып, шашпаған жерден жинайтынымды білдің ғой! ²⁷ Сол үшін де күмісімді саудагерлерге қарызға беруің керек болатын. Сонда мен қайтып келгенде өзімдікін өсімімен қайтарып алатын едім.* ²⁸ Ендеше одан күмісін алып, он күмісі барға беріңдер! ²⁹ Себебі кімде бар болса, соған тағы беріліп, молая түседі, ал кімде жоқ болса, оның қолында бар азы да одан алынып қойылады.

³⁰ Ал мына түкке тұрғысыз қызметшіні сыртқа, қара түнекке* лақтырып тастаңдар! Сол жерде зар еңіреп жылап, қинала тістенетін болады.

Халықтардың ақыр замандағы сотталуы

³¹ — Құдай тағайындаған Билеуші* қасиетті періштелерін ертіп ғаламат ұлылықпен көктен келген кезде Өзінің салтанатты тағына отыратын болады. ³² Барлық халықтар Оның алдына жинап әкелінеді. Ол шопанның қойларды серкелерден* ажыратқанындай адамдарды екі топқа бөліп, ³³ «қойларды» оң жағына, «серкелерді» сол жағына қояды.

*^{21,23} Немесе: қожаңның қуанышына ортақтас! (Лұқа 12:37; Жохан 15:10-11)

*²⁷ Жохан 15:5,16; Петір. 2-хаты 1:8.

*³⁰ Яки: тозаққа (8:12; 22:13; Петір. 2-хаты 2:17).

*³¹ Яки: Мен Өзім («Адам Ұлы»).

*³² Немесе: текелерден.

³⁴ Сонда Патша оң жағындағыларға былай деп үкім шығарады:

— Әкем жарылқағандар, келіңдер! Әлем жаратылғаннан бері өздеріңе дайындалған Патшалықтан үлестеріңді алыңдар!

³⁵ Себебі сендер Мен ашыққанда тамақ, шөлдегенімде сусын бердіңдер. Бейтаныс болып баспана іздегенімде Мені үйлеріңе қабылдадыңдар. ³⁶ Киімсіз жүргенімде киіндірдіңдер, ауырғанымда Маған қамқорлық жасадыңдар, түрмеде отырғанымда артымнан келіп тұрдыңдар.

³⁷ Сонда әділдер Оған:

— Иеміз, қашан Сіздің ашыққаныңызды көріп, тамақтандырған едік? Немесе шөлдегеніңізде сусын берген едік? ³⁸ Қашан бейтаныс болып, баспана іздеп жүргеніңізді көріп, Сізді қабылдаған едік? Немесе киімсіз жүрген Сізді киіндірдік? ³⁹ Қай кезде Сіз ауырып не түрмеде жатқаныңызда артыңыздан келіп тұрдық? — деген сұрақ қояды.

⁴⁰ Патша оларға былай деп жауап береді:

— Сендерге шындығын айтайын: Менің мына бауырластарымның* тіпті ең маңызсыз болып көрінген біреуіне жасаған жақсылықтарыңды шын мәнінде Маған жасағандарың!

⁴¹ Бұдан кейін Патша Өзінің сол жағындағыларға да былай деп үкім шығарады:

— Менен аулақ кетіңдер, қарғыс атқандар! Шайтанға және оның нөкерлеріне* дайындалған мәңгілік тозақ отына түсіңдер!

⁴² Себебі сендер Мен ашыққанда тамақ, шөлдегенде сусын бермедіңдер. ⁴³ Бейтаныс болып, баспана іздеп жүргенімде Мені үйлеріңе қабылдамадыңдар. Киімсіз жүргенімде киіндірмедіңдер, ауырып не түрмеде жатқанымда артымнан келмедіңдер.

— ⁴⁴ Олар да:

— Иеміз, біз қашан ашыққаныңызды не шөлдегеніңізді, бейтаныс болып баспана іздеп, киімсіз жүргеніңізді немесе ауырып не түрмеде жатқаныңызды көріп, Сізге көмектеспедік? — деп сұрайды. ⁴⁵ Ол сонда:

— Сендерге шындығын айтайын: мыналардың ең маңызсыз болып көрінген біреуіне жасамаған жақсылықтарыңды шын мәнінде Менің Өзіме жасамағандарың! — деп жауап беретін болады.

⁴⁶ Сонымен бұлар мәңгілік азап шегуге кетіп, ал әділдер мәңгілік өмірді иемденетін болады, — деді Иса.

*⁴⁰ Яки: мына рухани бауырластарымның (12:48-50; Елшілер. істері 9:1,4-5).

*⁴¹ Немесе: періштелеріне; яки: хабаршыларына (Аян 12:9).

26 *Мәсіхтің құрбандық өліміне жасалған даярлық*

¹ Иса осы сөздерін тамамдады да, шәкірттеріне: ² «Екі күннен кейін Құтқарылу мейрамы* болатынын білесіндер. Сонда адамдар көктен келген Мені айқышқа шегелеп** өлтіру үшін ұстап береді», — деді.

³ Сол уақытта елдің басты діни қызметкерлері мен рубасылары бас діни қызметкердің сарайына жиналып, ⁴ кеңес құрды. Олар Исаны айламен қолға түсіріп, өлтірудің жолын қарастырды, ⁵ бірақ: «Мұны мейрам күндері іске асыруға болмайды, әйтпесе халық арасында бүлік шығып жүрер», — десті.

⁶ Ал Иса бұл кезде Бетанияда, бұрын алапеспен ауырған Шимонның үйінде дастарқан басында отырған еді. ⁷ Сонда аса бағалы иісмайға толы мөлдір тас құтысы бар бір әйел Исаның қасына жақындап, иісмайды жантайып жатқан Оның басына құйды. ⁸ Шәкірттері осыны көргенде наразылық білдірді:

— Мұндай ысыраптың қажеті қанша? ⁹ Бұл иісмайды қымбат бағаға сатып, түскен ақшаны мүсәпірлерге үлестіруге болатын еді ғой!

¹⁰ Бірақ мұны ұға қойған Иса оларға былай деді:

— Әйелді неге мазалайсындар? Ол Маған ерекше жақсылық жасады. ¹¹ Мүсәпірлер әрдайым қастарында ғой, ал Мен ұдайы қастарында бола бермеймін. ¹² Иісмайды құюы арқылы ол Менің денемді қабірге қойылуға дайындады. ¹³ Сендерге шын айтамын: қай жерде болмасын бүкіл дүние жүзінде осы Ізгі хабар* уағыздалғанда бұл әйелді еске алып, істегенін айтатын болады.

¹⁴ Ал Яхуда Исқариот есімді он екі елшінің біреуі басты діни қызметкерлерге барып: ¹⁵ «Исаны қолдарыңызға түсірсем, маған не бересіздер?» — деп сұрады. Олар оған отыз күміс теңге* ұсынды. ¹⁶ Осы кезден бастап Яхуда Исаны оларға ұстап берудің қолайлы сәтін аңдыды.

*2 Құтқарылу мейрамы: Түсіндірмені қараңыз.

**2 Немесе: Сонда адамдар Құдай тағайындаған Билеушіні («Адам Ұлын») айқыш ағашқа шегелеп.

*13 Жамандықтың құлдығынан құтқарылып, Құдай Патшалығына шақырылу туралы Ізгі хабар (4:33; 24:14; Рим. хат 1:16-17).

*15 Бір күміс теңге жай жұмысшының бір күндік жалақысы болатын.

Құтқарылу мейрамындағы ас

¹⁷ Ашымаған нан мейрамының* бірінші күні шәкірттері Исаның қасына келіп:

— Мейрам асыңызды қай жерде әзірлеуімізді қалайсыз? — деп сұрады. ¹⁸ Иса оларға:

— Қаладағы пәленшеге барып, оған былай дендер: «Бұйырылған уақытым* жақындап қалды. Мейрам салтын шәкірттерімен бірге сенің үйінде орындамақпын деп Ұстазымыз сәлем айтты», — деді. ¹⁹ Шәкірттері Исаның тапсырғанындай істеп, мейрам асын даярлады.

²⁰ Кеш түсе Иса он екі шәкіртімен бірге дастарқан басында жантайды. ²¹ Тамақ ішіп отырғанда Иса оларға қарап:

— Сендерге шындығын айтайын: араларыңдағы біреуің Маған опасыздық жасайды,* — деді. ²² Олар еңселері түсіп, қатты абыржып бірінен соң бірі:

— Мырза, сол адам мен емес пе екенмін? — деп сұрай бастады.

²³ — Табақтағы тұздыққа Менімен бірге бір үзім нанын батырып алып жатқан біреуің Мені ұстап бересің. ²⁴ Көктен келген Мен Киелі жазбаларда Өзім туралы алдын ала айтылған жолмен жүремін. Алайда Мені ұстап беретін адам қасіретке қалады-ау! Сол кісі үшін ешқашан дүниеге келмегені жақсы болар еді! — деді Иса. ²⁵ Оған опасыздық жасайтын Яхуда да:

— Ұстаз, сол адам мен емес пе екенмін? — деп сұрағанда Иса:

— Өзің айтып тұрсың! — деп жауап берді.

Мәсіхтің құрбан болуы — Жаңа келісімнің негізі

²⁶ Олар тамақ ішіп отырғанда Иса қолына нан алып, бата берді. Нанды үзіп, шәкірттеріне беріп жатып:

— Алып жеңдер, бұл — Менің денем,* — деді.

²⁷ Иса тостағанды да алып, шүкіршілік етті. Оларға беріп жатып, былай деді:

*¹⁷ Түсіндірмедегі «Құтқарылу мейрамын» қараңыз.

*¹⁸ Марқа 14:35,41; Жохан 7:30; 8:20; 12:23; 13:1; 17:1.

*²¹ Яки: Мені дұшпандарға ұстап береді.

*²⁶ Яки: денемді білдіреді. (Нанның үзіліп, үлестірілгеніндей, Исаның денесі адамдардың Құдаймен қатынасқа кіруі үшін біраздан кейін құрбан болды: 27:50-51; Еврей. хат 10:19-22; Қорынт. 1-хат 11:25-26).

— Мынадан бәрің де ішіндер. ²⁸Өйткені бұл — күнәлары кешірілсін деп көптеген адамдар үшін төгіліп, (Жаңа) келісімді бекітетін Менің қаным.* ²⁹Сендерге айтамын: Мен Әкемнің Патшалығында сендермен бірге жаңасын ішетін күніме дейін енді қайтып мұндай жүзім шырынынан ішпеймін.

³⁰Құдайды мадақтау әнін айтқаннан кейін олар сол жерден шығып, Зәйтүн тауына қарай кетті.

Мәсіхтің жалғыздығы және Әкесіне сиынып рухани күресуі

³¹Сонда Иса шәкірттеріне былай деді:

— Бүгін түнде бәрің де басыма түсетін жайттарға бола Менен безіп кетесіңдер.* Себебі (Пайғамбар жазбаларында мына тәрізді сөздер) жазылған:** «Бақташыны ұрып өлтіремін, сонда отардағы қойлары бытырап кетеді». ³²Бірақ Мен қайта тірілгеннен кейін сендерден бұрын Ғалилеяға барамын. — ³³Ал Петір жауап қайырып:

— Басыңызға түсетін жайттарға бола* бәрі безіп кетсе де, мен ешқашан безіп кетпеймін! — деді. ³⁴Иса оған:

— Саған шындығын айтайын: осы түні-ақ әтеш шақырғанша сен Менен үш рет танасың! — дегенде, ³⁵Петір:

— Маған Сізбен бірге тіпті өлуге тура келсе де, Сізден еш танбаймын! — деді. Барлық шәкірттері де осыны айтты.

³⁶Бұдан кейін Иса олармен бірге бақшасы бар Гетсимани деген жерге келгенде шәкірттеріне: «Мен ана жерге барып, сиынып мінажат еткенше, осында отыра тұрыңдар», — деп тапсырды. ³⁷Петірді және Зебедейдің екі ұлын Өзімен бірге ала кетіп, қайғырып қинала бастады. ³⁸Үш шәкіртіне: «Жаным өлердей қайғырып тұр. Осында қалып, Менімен бірге ұйықтамай, сергек болыңдар!» — деді.

³⁹Содан әрірек барып, етпетінен жығылып:

— О, Әкем, мүмкін болса, (қаһарыңа толы) мына «тостағанды»* Маған жолата көрме. Алайда Менің емес, Сенің еркіңе сай болсын! — деп мінажат етті.

*28 Яки: қанымды білдіреді.

*31 Немесе: бәрің де Маған сенуден бас тартып, Менен безіп кетесіңдер (13:21).

**31 Зәкәрия 13:7.

*33 Немесе: Сізге бола (26:31).

*39 20:22; Ишя 51:17,22.

⁴⁰ Қайтып келгенде Иса шәкірттерінің ұйықтап жатқанын көрді. Петірге: «Сонда ең болмағанда бір сағат Менімен бірге ұйықтамай отыра алмағаның ба? ⁴¹ Азғырылмау үшін сергек болып, сиынып мінажат етіңдер! Рух дайын болғанмен тән осал», — деді.

⁴² Иса екінші рет тағы да шеткері барып, сиынып:

— О, Эке, егер (қаһарыңа толы) бұл «тостаған» Маған соқпай өте алмаса, онда Сенің еркің орындалсын! — деп мінажат етті. ⁴³ Иса оралып келгенде шәкірттерінің қайтадан ұйықтап жатқанын көрді. Себебі көздерін ұйқы басқан еді.

⁴⁴ Оларды қалдырып, тағы да барып, үшінші рет дәл сол сөздерін айтып сиынды. ⁴⁵ Содан кейін шәкірттеріне қайта оралып, былай деді:

— Әлі де ұйықтап, тынығып жатырсындар ма? Енді уақыт болды: Құдай тағайындаған Билеуші күнәкарлардың қолына ұстап беріледі. ⁴⁶ Міне, Мені ұстап беруші таяп қалды. Тұрындар, соған қарай жүрейік!

Мәсіхтің өз еркімен дұшпандарының қолына түсуі

⁴⁷ Иса әлі де осылай айтып тұрғанда, он екі елшінің біреуі — Яхуда семсер мен сойыл ұстанған үлкен бір топ адамды сол жерге ертіп келді. Бұларды елдің басты діни қызметкерлері мен рубасылары жіберген болатын. ⁴⁸ Исаға опасыздық жасаушы белгі беру туралы: «Кімнің бетінен сүйсем, Ол — Соның Өзі. Сол Адамды ұстап алындар!» — деген еді. ⁴⁹ Яхуда дереу Исаның қасына барып:

— Ұстаз, амансыз ба! — деп, Оның бетінен сүйді. ⁵⁰ Иса оған:

— Достым, сен не үшін келдің? — деді. Сонда жасақшылар жақындап келді де, Исаға тап беріп, Оны ұстап алды.

⁵¹ Кенеттен Исаның қасындағыларының біреуі* семсерін суырып алып, бас діни қызметкердің малайына қарай сілтеп қалғанда, оның бір құлағын шауып түсірді. ⁵² Ал Иса оған:

— Семсерінді қынабына сал! — деп бұйырды. — Семсеріне сенген* семсерден өлер. ⁵³ Мен қазір Әкемнен сұрасам, Ол Маған дереу он екі әскери бөлімнен астам* періштелерін жібереді! Әлде солай болмайды деп ойлайсың ба? ⁵⁴ Бірақ олай істесем,

*51 Шимон Петір (Жохан 18:10).

*52 Немесе: Семсер ұстанған.

*53 Яғни жетпіс екі мыңнан астам.

Киелі жазбалардағы осы оқиғалар болуға тиіс деп алдын ала айтылғандар қалай жүзеге асар еді?!

⁵⁵ Сол сәтте Иса келген тобырға қарап: «Қарақшыға* қарсы аттанғандай, Мені ұстауға семсер мен сойыл алып шыққандарың қалай? Күн сайын ғибадатханада тағылым беріп отырғанымда Мені ұстап алған жоқсыңдар. ⁵⁶ Бірақ Пайғамбарлар жазбаларында алдын ала айтылғандардың жүзеге асуы үшін осылай болды», — деді.

Сонда шәкірттері Оны тастап, қаша жөнелді.

*Мәсіхтің Жоғарғы кеңес алдындағы әділ куәлігі,
ал Петірдің Мәсіхтен тануы*

⁵⁷ Исаны ұстап алғандар Оны бас діни қызметкер Қаяфаға апарды. Сол жерге дін мұғалімдері мен рубасылары жиналған болатын. ⁵⁸ Петір Исаға алыстан, бас діни қызметкердің сарайының ауласына дейін, ілесе отырып, ішке кірді. Істің немен бітетінін көру үшін сақшылардың қасына* барып отырды.

⁵⁹ Сол кезде басты діни қызметкерлер мен бүкіл Жоғарғы кеңес Исаны өлімге кесу үшін Оған қарсы жалған айғақтар іздестірді. ⁶⁰ Алайда көптеген куәгерлер алға шығып, өтірік айтқанымен, Оған тағатын бірде-бір айып табылмады. Ақырында екі жалған куәгер алға шығып:

⁶¹ — Мынау: «Құдайдың киелі үйін бұзып, үш күнде қайта тұрғызу қолымнан келеді!»* деген болатын, — деп Исаны кінәлады.

⁶² Сонда бас діни қызметкер орнынан тұрып:

— Ешқандай жауап бермейсің бе? Мыналар Саған қарсы не деп куәлік беріп тұр? — деген сұрақ қойды. ⁶³ Бірақ Иса үндемеді. Сонда бас діни қызметкер Оған сұрақ қойып:

— Мәңгі тірі Құдайдың алдында ант етіп, бізге айтып бер: Сен Құдайдың рухани Ұлы — Мәсіхсің бе? — деді. ⁶⁴ Иса:

*⁵⁵ Яки: ұлтшыл көтерілісшіге (Марқа 15:7; Лұқа 23:14-19).

*⁵⁸ Немесе: қызметшілердің (яки бас діни қызметкердің нөкерлерінің) қасына.

*⁶¹ Мәсіх «Мына киелі үйді бұзыңдар, Мен оны үш күнде қайта тұрғызымын» деп Өзінің өлімі мен қайта тірілуін алдын ала айтқан еді. Мұнда «киелі үй» Оның денесін астарлап білдіреді (Жохан 2:19-22). Құдайға бағынбаған басшылар Исаның денесінің де, кейінірек (б.з. 70ж.) Иерусалимдегі киелі үйдің де жойылуына өздері себепші болды (24:1-2,15-25).

— Өзіңіз айтып тұрсыз. Сіздерге мынаны да айтамын: Менің Билеуші ретінде Құдірет Иесінің оң жағында отырғанымды әрі аспандағы бұлттармен келе жатқанымды* әлі көретін боласыздар! — деп жауап берді. ⁶⁵Сонда бас діни қызметкер шапанының өңірін айыра жыртып:*

— Ол Тәңірге тіл тигізді! Енді куәгерлердің қажеті қанша? Қорлық сөздерін өз құлақтарыңызбен естідіңіздер! ⁶⁶Бұған қалай қарайсыздар? — деп дауыстады. — Жиналғандар:*

— Ол өлім жазасына лайық! — деп жауап қайтарды.

⁶⁷Олар Исаның бетіне түкіріп, жұдырықтап, басқалары жағынан тартып-тартып жіберіп: ⁶⁸«Әй, Мәсіх, пайғамбар болсаң, Сені кім ұрды, соны айтып берші!» — деп келекеледі.

⁶⁹Сол кезде Петір сыртта, сарай ауласында отырған еді. Бір қызметші қыз оған жақындап келіп:

— Сен де ғалилеялық Исамен бірге жүретін едің ғой! — деді. ⁷⁰Алайда Петір бәрінің алдында:

— Не деп тұрғаныңды білмеймін! — деп мойындамады. ⁷¹Содан ол ішкі ауладан шығып, қақпа жағына жылжи берді.* Сонда Петірді басқа бір қызметші қыз көріп, маңындағыларға:

— Мынау да назареттік Исамен бірге болған! — деді. ⁷²Петір тағы да:

— Ол адамды білмеймін! — деп ант ішті. ⁷³Сәл кейінірек сонда тұрғандар оның қасына келіп:

— Сен шынымен де солардың бірісің! Қалай сөйлегеніңнен-ақ көрініп тұр! — деді. ⁷⁴Петір:

— Сол Адамды еш білмеймін! — деп, ант ішіп қарғанды. Сол сәтте-ақ әтеш шақырды. ⁷⁵Петірдің есіне Исаның: «Әтеш шақырғанша сен Менен үш рет танасың» деген сөзі* түсті. Ол қақпа сыртына шығып, қатты жылады.

---

*⁶⁴ Яки: Құдай тағайындаған Билеушінің («Адам Ұлының») Құдірет Иесінің (яғни Құдай Тағаланың оң жағында отырғанын әрі аспандағы бұлттармен келе жатқанын (28:18; 24:30; Марқа 16:19).

*⁶⁵ Өзінің қатты наразы екенін көрсету үшін.

*⁶⁶ Яки: Жоғарғы кеңестің мүшелері (26:57,59).

*⁷¹ Яки: ішкі ауладан шығып, сыртқы аулаға қарай жөнелді. (Сол заманда сарайлар екі бұрышты жобамен салынып, ішкі аула ортада қалатын. Сарайға сыртқы дарбаза мен аула, арка тәрізді кіріс жол және ішкі аула арқылы кіретін.)

*⁷⁵ 26:34.

27 ¹Таң ата елдің басты діни қызметкерлері мен рубасыларының бәрі Исаны өлтіру туралы кеңесіп, шешім қабылдады. ²Оны байлатып, әмірші Пилатқа алып барып, табыс етті.

Сатқынның ақыры

³Исаға опасыздық жасаған Яхуда Оның сотталғанын көргенде өзінің істегеніне өкініп, басты діни қызметкерлер мен рубасыларына берген отыз күміс теңгелерін қайтарып тұрып:

⁴— Мен опасыздық жасап күнәға баттым: кінәсыз кісінің қаны төгілмекші! — деді. Олар:

— Онда біздің шаруамыз қанша? Бұл өз мәселең, — деп жауап берді. ⁵Содан Яхуда ақшаны киелі үйдің ішіне лақтырып тастап, шығып кетті де, барып, асылып өлді.

⁶Басты діни қызметкерлер күміс теңгелерді жинап алып: «Бұл ақшаны ғибадатхананың қазынасына салуға болмайды, себебі ол төгілетін қанға байланысты», — деді. ⁷Олар ақылдасып, сол ақшаға құмырашының егіндік жерін сатып алып, оны шетелдіктердің зираты етпек болып шешті. ⁸Сондықтан осы жер танабы күні бүгінге дейін «Қанды танап» деп аталады. ⁹Еремия пайғамбардың мына тәрізді алдын ала айтқандары сол кезде жүзеге асты: «Олар Ол үшін исаилдіктер белгілеген бағаны, отыз күміс теңгені* алып, ¹⁰соған құмырашының егіндік жерін сатып алды. Жаратқан Ие маған осылай айтқан еді».*

*Мәсіхтің әмірші алдындағы әділ куәлігі,
ал яһуди халқының жасаған опасыздығы*

¹¹Сол уақытта Иса римдік әміршінің алдында тұрған еді. Ол Исаға:

— Сен «Яхудилердің Патшасысың» ба? — деген сұрақ қойды. Иса:

— Өзіңіз айтып тұрсыз, — деді.

¹²Басты діни қызметкерлер мен рубасылары Өзін айыптағанда Иса еш жауап бермеді. ¹³Сонда Пилат Оған:

*9 26:15; 27:3.

*10 Зекәрия 11:12-13. (Әдетте Зекәрия пайғамбардың жазбасы Еремияның жазбасынан кейін бір бүктеме қағазға жазылатын. Сондықтан ондағы жазбалардың бәрі Еремияның жазбасы деп те аталатын.)

— Бұлардың Өзіңе қарсы қаншама куәліктер келтіріп жатқанын естімей тұрсың ба? — деді. ¹⁴ Алайда Иса олардың бірде-бір сөзіне жауап қайтармады.* Оның мұнысына әмірші қатты қайран қалды.

¹⁵ Мейрам құрметіне әміршінің халық сұраған бір тұтқынды оларға босатып беретін салты бар еді. ¹⁶ Сол кезде Барабба есімді, аты шулы бір тұтқын римдіктердің түрмесінде отырған болатын. ¹⁷ Сонымен яһудилер жиналып болған соң Пилат:

— Қайсысын босатып жіберуімді қалайсындар: Бараббаны ма, әлде Мәсіх деп аталған Исаны ма? — деген сұрақ қойды. ¹⁸ Яһуди басшыларының Исаны күншілдіктен өзіне ұстап бергенін әмірші жақсы білетін.

¹⁹ Бұған қоса, Пилат төрелік тағында отырған осы аралықта әйелінің мына сәлемі жетті: «Сол әділ Адамға еш жамандық істей көрме! Мен бүгін түсімде Оған бола қатты азап шегіп, қиналдым».

²⁰ Бірақ басты діни қызметкерлер мен рубасылары халық тобырын Пилаттан Бараббаны босатып, Исаны өлтіруді талап етуге көндіріп қойды. ²¹ Әмірші қайтадан:

— Осы екеуінің қайсысын өздеріңе босатып бергенімді қалайсындар? — деген сауал қойғанда олар:

— Бараббаны! — деп айқай салды.

²² — Ендеше Мәсіх* деп аталған Исаға не істейін? — деп сұрады Пилат. Бәрі де:

— Айқышқа шегеленсін! — деп айқай салды. ²³ Пилат:

— Сонда Ол қандай қылмыс жасады? — деген сұрақ қойды.

Халық:

— Айқышқа шегеленсін! — деп, бұрынғыдан бетер шулап кетті.

²⁴ Енді ештеңе істей алмайтынын, керісінше, халықтың толқуы өршіп бара жатқанын көрген Пилат су алдырып, жұрт алдында қолын жуып тұрып:

— Мына (әділ) Адамның төгілетін қанына мен кінәлы емеспін. Бұл — сендердің істерің! — деді. ²⁵ Бүкіл халық:

— Оның қаны біздің және ұрпақтарымыздың мойнында болсын! — деп жауап берді. ²⁶ Сонда әмірші оларға Бараббаны босатып беріп, Исаны қамшымен соқтырып, айқышқа шегелеп өлтіру үшін жасақшылардың қолдарына тапсырды.

*¹⁴ Ишайя 53:7.

*²² Яки: Құтқарушы Патша. (Түсіндірмені қараңыз.)

Мәсіхтің қатты азап шегіп жанын қиюы

²⁷ Жасақшылар Исаны әміршінің ордасына алып барып, қасына бүкіл әскер бөлімін жинады. ²⁸ Оның сырт киімін шешіп алып, үстіне қызыл шапан жапты. ²⁹ Тікенді бұтақшалардан тәж өріп, оны басына кигізіп, оң қолына аса таяқ* ұстатып қойды. Исаның алдына тізе бүгіп тағзым еткенсіп: «Яһудилердің Патшасы жасасын!» — деп келекеледі. ³⁰ Бетіне түкіріп, қолындағы таяғын жұлып алып, сонымен басына ұра берді. ³¹ Мазақтап болғаннан кейін Оның үстіндегі шапанды шешіп алып, өз киімін қайта кигізді.

Содан кейін Исаны айқыш ағашқа шегелеп қою үшін алып кетті. ³² Қаладан шыға жолшыбай Шимон есімді күренелікке* тап болып, оны Исаның айқыш ағашын арқалап жүруге мәжбүр етті. ³³ Осылай олар Голғота яғни «Мандайтөбе»* деген жерге жетті. ³⁴ Сонда Исаға ішуге өт қосылған сірке суын* ұсынды, бірақ дәмін татқан соң Ол оны ішуден бас тартты.

³⁵ Жасақшылар Исаны айқыш ағашқа керіп шегелеп, тік көтеріп қойғаннан кейін Оның киімдерін жеребе тастап бөлісті. ³⁶ Мұнан соң сол жерде отырып, Оны күзетті. ³⁷ Оған тағылған «Бұл — Яһудилердің Патшасы Иса»* деген айып жазылған тақтайшаны басының үстіңгі жағына айқышқа бекітіп қойған еді.

³⁸ Жасақшылар Исамен бірге екі қарақшыны* да, біреуін оң, екіншісін сол жағына айқыш ағаштарға керіп шегелеп, тік көтеріп қойды.

³⁹ Қасынан өтіп бара жатқандар бастарын шайқап: ⁴⁰ «Әй, киелі үйді бұзып, үш күнде қайта тұрғызушы! Өзінді құтқарып ал! Егерде Құдайдың рухани Ұлы болсаң, айқыштан түс!» — деп, Оны келеке етті.

⁴¹ Сол секілді басты діни қызметкерлер де дін мұғалімдері және рубасыларымен бірге Оны былай деп мазақтады: ⁴² «Мынау басқаларды құтқарыпты, бірақ Өзін құтқара алмайды екен!

*²⁹ Осы шапан, тәж және аса таяқ патшалық билік белгілерінің келекеленген түрі.

*³² Күренелік: солтүстік Африканың тұрғыны.

*³³ Немесе: «Бассүйек орны», түпнұсқада: Голғота.

*³⁴ Немесе: өт қосылған шарап (27:48; Забур жыр. 69:21).

*³⁷ 2:2; 27:11.

*³⁸ Яки: екі ұлтшыл бүлікші.

Егер Ол Исраилдің Патшасы болса, Өзінің құдіретімен қазірақ айқыштан түссін, сонда Оған сенеміз. ⁴³ Ол Құдайға үмітін артыпты, ендеше Құдай Оны ұнатса, қазір босатып алсын! Өйткені Ол Өзін Құдайдың рухани Ұлымын деді ғой».

⁴⁴ Жанындағы айқыштарға шегеленген қарақшылар да Оны солай балағаттап тілдеді.*

⁴⁵ Тал түстен бастап бүкіл жерді қараңғылық басып, ол үш сағатқа созылды.* ⁴⁶ Сағат үш шамасында Иса қатты дауыспен айқайлап: «Ілой, Ілой! Лама сабахтани?» — деді. Өз тілінде бұл «Құдайым, Құдайым! Неліктен Мені жалғыз қалдырдың?» дегенді білдіреді. ⁴⁷ Сол жерде тұрғандардың кейбіреулері мұны естіп: «Ол Ілияс пайғамбарды* шақырып жатыр», — десті. ⁴⁸ Солардың біреуі дереу жүгіріп барып, бір сорғышты сірке суына батырып алды. Оны таяқтың ұшына қадап, Исаға ішуге ұсынды. ⁴⁹ Басқалары: «Күте тұрайық, Ілияс келіп, Оны құтқарып алар ма екен, көрейік!» — деп кекетті.

⁵⁰ Иса тағы бір қатты дауыстап жіберіп, жан тапсырды.

⁵¹ Дәл сол сәтте киелі үйдегі шымылдық* жоғарыдан төменге дейін қақ айырылып, екіге бөлінді. Жер сілкініп, жартастар жарылып, ⁵² қабір үңгірлері ашылды. Марқұм болған көптеген әділдердің* сүйектері қайта тіріліп, ⁵³ қабірлерінен шықты. Олар кейінірек, Иса қайта тірілген соң, қасиетті қалаға* барып, көптеген адамдарға көрінді.

⁵⁴ Қарсы алдында тұрған жүзбасы және онымен бірге Исаны күзеткендер жер сілкінісі мен барлық болған оқиғаларды көргенде үрейлері ұшып: «Бұл шынымен Құдайдың рухани Ұлы екен!» — деді.

⁵⁵ Сол жерде алысырақтан қарап тұрған көптеген әйелдер де болды. Олар Исаға қызмет етіп, Ғалилеядан еріп келгендер еді. ⁵⁶ Араларында мағдалалық Мәриям және Жақып пен Жүсіп-

---

*⁴⁴ Алайда сәл кейінірек екеудің біреуі күнәсына өкініп, Иса оған кешірім берді (Лұқа 23:39-43).

*⁴⁵ Түсіндірмедегі «Уақыт белгілеу жүйесін» қараңыз.

*⁴⁷ Ілияс пайғамбардың есімі түпнұсқадағы Ілой «Құдайым» деген сөзге ұқсас дыбысталады.

*⁵¹ Бұл шымылдықпен киелі үйдегі ең қасиетті орынды — Құдайдың жер бетіндегі тұрағын жауып қоятын (Мысыр. көшу 26:33; 40:34-35; Еврей. хат 9:3-8; 10:19-22).

*⁵² Яки: қасиеттілердің (Құдай жолын қуғандардың).

*⁵³ Яки: Иерусалимге.

тің шешесі Мәриям,* сондай-ақ Зебедей ұлдарының шешесі** де бар болатын.

Мәйіттің мазарға қойылып, күзетілуі

⁵⁷ Кеш түспес бұрын Жүсіп есімді ариматеялық бір бай кісі келді. Өзі де Исадан тәлім алған шәкірті еді.* ⁵⁸ Жүсіп Пилатқа барып, Исаның мәйітін қабірге қоюға рұқсат сұрап алды. Пилат мәйітті оған табыс етуге бұйырды. ⁵⁹ Жүсіп сүйекті алып, кіршіксіз таза бәтес кебінге орап, ⁶⁰ әк жартастан үңгіп жасаған өзінің жаңа қабіріне апарып қойды. Содан кейін дәу қақпақ тасын домалатып әкеліп, сонымен қабірдің кіреберіс аузын жауып тастап, кетіп қалды. ⁶¹ Сол жерде мағдалалық Мәриям мен өзге Мәриям да қабірдің қарсы алдында отырды.

⁶² Келесі күні, жұманың ертеңіне басты діни қызметкерлер мен парызшылдар Пилаттың қасына жиналып, ⁶³ былай деді:

— Тақсыр, әлгі алдамшы Кісінің тірі кезінде: «Үш күннен кейін қайта тірілемін» дегені есімізге түсті. ⁶⁴ Сондықтан да қабірді үшінші күнге дейін күзетіп, қауіпсіз етуге бұйыра көріңіз. Әйтпесе Оның шәкірттері (түн ішінде) келіп, сүйегін ұрлап алып кетіп, халыққа «өлімнен қайта тірілді» деп жүрулері мүмкін. Сонда соңғы алдау алғашқысынан да бетер болар.*

⁶⁵ Пилат бұған:

— Мейлі, қарауыл тобын алыңдар.* Барып, қабірді өздерің білгендеріңше күзетіп, қауіпсіздігін қамтамасыз етіндер, — деп шешті.

⁶⁶ Олар барып, мазардың айналасына күзет қойып, қақпақ тасты мөрмен бекітіп тастады.*

⁵⁶ Немесе: Жақып пен Жосидың шешесі Мәриям. (Жоси Жүсіп есімінің қысқаша атауы. Осы Мәриям Исаның да шешесі еді: 13:55; Жохан 19:25.)

⁵⁶ Яғни Исаның елшілері Жақып пен Жоханның шешесі (10:2; 20:20).

⁵⁷ Немесе: Ол да Исадан тәлім алған болатын.

⁶⁴ Дін басылар Исаны қабылдамай, алдамшы деп жариялады (Жохан 5:16-32; 7:32-49).

⁶⁵ Немесе: қарауылдарың бар ғой.

⁶⁶ Ресми мөрді рұқсатсыз сындырған әркім де, міндетін дұрыс атқармаған әр күзетші де ешбір кешірімсіз өлімге бұйырылатын еді (Елшілер. істері 12:19).

28

Мәсіх қайта тірілді!

¹ Діни демалыс өткеннен кейін жексенбі күні* таң ата мағдалалық Мәриям мен өзге Мәриям қабірді көруге барды. ² Кенет жер қатты сілкінді. Өйткені Жаратқан Иенің бір періштесі аспаннан түсіп, қабірге жақындап, қақпақ тасты домалатып алып тастады да, үстіне отырды! ³ Оның сырт көрінісі найзағай іспетті, ал киімі қардай аппақ еді. ⁴ Одан зәрулері ұшқан күзетшілер дірілдеп қалшылдап, өліп қалғандай құлап түсті.

⁵ Періште әйелдерге қарап:

— Қорықпаңдар! Айқышқа шегеленген Исаны іздеп келгендерінді білемін. ⁶ Ол мұнда жоқ, Өзі айтқандай қайта тіріліп кетті! Бері келіп, Иенің жатқан орнын қараңдар! ⁷ Ал енді тезірек барып, шәкірттеріне мынаны жеткізіңдер: «Иеміз өлімнен қайта тірілді! Ол сендерден бұрын Ғалилеяға барады, сол жерден Оны көресіңдер». Сендерге айтатыным осы, — деді.

⁸ Әйелдер әрі қорқып, әрі қатты қуанып, мазардан шыға сала шәкірттеріне айту үшін асығып жүгіре жөнелді. ⁹ Кенеттен Иса олардың алдынан кездесіп: «Сәлем сендерге!» — деп амандасты. Әйелдер Оның қасына жақындап, иіліп тағзым етіп, аяғына қолдарын тигізді.

¹⁰ Иса оларға:

— Қорықпаңдар! Бауырластарыма барып, «Ғалилеяға жөнелсін, сонда Мені көреді» деген хабарды жеткізіңдер, — деп тапсырды.

Ел басшыларының таратқан өтірігі

¹¹ Әйелдер жолда бара жатқанда, күзетшілердің кейбіреулері қалаға кіріп, басты діни қызметкерлерге болған оқиғаны түгелдей айтып берді. ¹² Сонда олар рубасылармен бірге жиналып, кеңес құрды. Жасақшыларға едәуір ақша беріп, ¹³ былай деп бұйырды:

— Халыққа: «Түнде біз ұйықтап қалғанда шәкірттері келіп, мәйітін ұрлап кетіпті» деңдер! ¹⁴ Ал егер бұл туралы қауесет әміршінің құлағына жетсе, біз оны көндіріп, сендерді пәледен құтқарып аламыз.

---

*1 Немесе: аптаның бірінші күні.

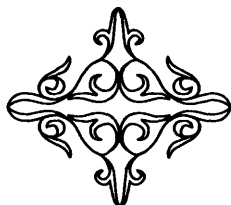

¹⁵Пара алған күзетшілер солардың тапсырғанындай істеді. Сөйтіп осы жалған лақап яһудилер арасында күні бүгінге дейін таралуда.

Мәсіхтің сенушілерге берген ұлы аманаты

¹⁶Он бір шәкірті Ғалилеяға барып, Иса айтқан тауға көтерілді. ¹⁷Оны көргенде тағзым етіп, ізет білдірді, ал бірқатары әлі де күдіктенді. ¹⁸Иса қастарына таяу келіп, былай деді:

«Маған көк пен жердің барлық билігі берілген!» ¹⁹Сондықтан күллі халықтарға барыңдар! Оларды Менің шәкірттерім етіп, Құдай Әкенің, рухани Ұлының және Киелі Рухының атымен* шомылдыру рәсімінен** өткізіндер, ²⁰әрі сендерге өсиет еткендерімнің бәрін де ұстануға үйретіндер! Естеріңде болсын: Мен бұл дүниенің ақыр соңына дейін әр күні өздеріңмен бірге болып, сендерге жар боламын!» (Аумин)

*¹⁸ Яки: Құдай Әке Маған көк пен жер үстіндегі бүкіл билікті тапсырған (11:27; 26:64; Даниял 7:13-14; Філіпі. хат 2:9-11; Қолос. хат 2:10).

*¹⁹ Яғни Құдай Әкеге, рухани Ұлына және Киелі Рухына бағыштап.

**¹⁹ Яки: арнайы тазару рәсімінен. (Түсіндірмедегі «Шомылдыру рәсімін» қараңыз.)

Марқа жазған Ізгі хабар

Жазба туралы мәлімет

Иса Мәсіхтің осы өмірбаянын Құдайдың елшісі Шимон Петірдің жақын серігі болған Жохан Марқа жазған (Петір. 2-хаты 5:13). Марқа жас шағынан-ақ Исаның ғажап өмірі туралы хабардар болса керек. Себебі оның шешесінің Иерусалимдегі үйінде сенушілер тобы жиналатын. Исаны ұстауға келген тобырдың дабырын естіп, жалғыз жамылғымен шығып, жасақшылардың қолынан сытылып, қашып кеткен жас жігіт Марқаның өзі болуы да ықтимал (14:51-52).

Бір кезде Марқа жақын ағасы Барнаба мен Пауыл елшіге еріп Ізгі хабарды тарату үшін сапарға шығып, орта жолда Иерусалимге кері қайтқан болатын. Алғашқы қауым жетекшілері берген мәлімдемелерге сай, Марқа кейінірек Рим қаласында елші Шимон Петірге аудармашы болып көмектесті. Сол қаладағы сенушілер қауымдарының өтініші бойынша Марқа Петір елшінің Мәсіх туралы айтқан уағыздарын тәптіштеп қағазға түсірді. Сол жазғандарының жиынтығы — осы «Ізгі хабар». Оның үлкен бөлігі Исаның Матай мен Лұқа жазып қалдырған өмірбаяндарына өте ұқсас. Дегенмен соларға енбеген бірқатар қызық мәліметтер де бар. Оларды өз көзімен көрген куәгердің, яғни Исаның шәкірті Петірдің айтып бергені анық.

Римдегі сенушілер қауымдары қатыгез Неро патшаның тарапынан мейірімсіз қудалауға ұшырап жатты. Марқа оларға осы жазба арқылы Исаны үлгі етті. Иса өз басына не түсетінін біле тұра Иерусалимге барып, шейіт болудан тайынбады. Ол Өзінің соңынан ергендерге олардың да қуғындалуға дайын болулары керектігін ескертті, әрі заманның ақырында Өзінің зор құдірет және салтанатты ұлылықпен көктен қайтып келіп, оларға сыйларын беретінін алдын ала білдірді.

Сонымен қатар Марқа Исаның таңғаларлық батыл да керемет істерін ықшамдап нақты суреттеп, Оның Құдай ежелде пайғамбарлары арқылы уәде еткен Құтқарушы Патша «Мәсіх» екенін көрсетті. Осы Ізгі хабарда баяндалған Иса Мәсіхтің гажап өмірі мен теңдесі жоқ құрбандық өлімі ғасырлар бойы сансыз көп адамдарды Өзіне баурап, тура жолына тартып, адал болуға жігерлендіріп келеді.

1 Жақия пайғамбардың Мәсіхтің келуін жариялауы

¹ Бұл Құдайдың рухани Ұлы* Иса Мәсіх туралы Ізгі хабардың бастамасы жайындағы баяндама. ² Пайғамбарлар жазбаларында* Құдайдың мына тәрізді сөздері алдын ала жазылған еді:

«Біліп ал, Мен хабаршымды алдыңнан жіберемін.

Ол жүретін жолыңды дайындап қояды».

³ «Жар салған дауыс шығады айдалада:

Жаратқан Иеге жол дайындандар,

Түзу қылып даңғыл жолды салындар!»

⁴ Осы сөздерге сай, айдалада шомылдыру рәсімін* орындаушы Жақия пайғамбар шықты. Ол былай деп уағыз айтты: «Күнәларыңның кешірілуі үшін теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсіндер, әрі шомылдыру рәсімінен өтіндер!» ⁵ Сонда бүкіл Яһудея аймағы мен Иерусалим қаласынан адамдар Жақияның қасына ағылып келіп жатты. Олар күнәларын мойындаған соң Жақия оларды Иордан өзенінде шомылдыру рәсімінен өткізді.

⁶ Жақия түйе жүнінен киім киіп, қайыс белбеумен белін буып, шегірткелерді және жабайы араның балын жеп қоректенді.* ⁷ Ол былай деп те уағыз айтты: «Менен күдіретті Біреу

*1 Яки: Құдай Ұлы. (Бұл атақ табиғи туудан пайда болған тәндік туыстықты білдірмейді. Қайта, ол Мәсіх пен Құдай арасындағы ерекше рухани байланысты бейнелейді: Патша. 2-ж. 7:14; Забур жыр. 2:7; Ишая 7:14; 9:6-7; Лұқа 1:30-35; 2:9-11; Жохан 1:3,14; Қолос. хат 1:15-16. Түсіндірмедегі «Құдай Сөзін» және «Құдайдың рухани Ұлын» да қараңыз.)

*2 Малахи 3:1; Ишая 40:3.

*4 Сенуші осы рәсімнен өткенде өзінің теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсіп, кешірілгендігін және ар-ұжданының тазарғандығын білдіреді. Түсіндірмені қараңыз.

*6 Өмір сүру қалпы Илияс пайғамбардікіне ұқсағандықтан, яһудилер Жақияны Илияс секілді пайғамбар деп түсінді (Патша. 3-ж. 1:8; Малахи 4:5; Зәкәрия 13:4).

соңымнан келе жатыр. Оның құлы болып кебісін әперуге де тұрмаймын.*⁸ Мен сендерді суға шомылдыру рәсімінен ғана өткіздім, ал Ол сендерді Құдайдың Киелі Рухына* шомылдырады».

Құдайдың Мәсіхке ризашылығын білдіруі

⁹Сол күндері бұл жерге Ғалилея аймағындағы Назарет қаласынан Иса келді. Жақия Оны Иордан өзенінде шомылдыру рәсімінен өткізді. ¹⁰Иса судан шыққан бойда көктің ашылып, Киелі Рухтың көгершін сияқты Өзінің үстіне қонғанын көрді.*¹¹ Көктен: «Сен Менің сүйікті рухани Ұлымсың,* Саған толықтай ризамын!» — деген дауыс шықты.

¹²Мұнан кейін көп ұзамай Киелі Рух Исаны айдалаға алып барды. ¹³Жабайы аңдар мекендейтін сол жерде Иса қырық күн болып, әзәзіл шайтан Оны сынақтан өткізді. Содан кейін періштелер Исаға қызмет көрсетті.

Мәсіхтің қызметіне кірісіп, алғашқы шәкірттерін таңдап алу

¹⁴Жақия пайғамбар тұтқындалғаннан кейін Иса Ғалилея аймағына барып, Құдай Патшалығы* туралы Ізгі хабарды жариялап: ¹⁵«Енді уақыт жетіп, Құдай Патшалығының жер бетіне орнайтын кезі таяп қалды!* Теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсіп, Ізгі хабарға сеніндер!» — деді.

¹⁶Бірде Иса Ғалилея көлінің жағасымен келе жатып, Шимон* мен оның бауыры Әндірді көрді. Балықшы болып күнелтіп жүрген олар көлге ау салып жатты. ¹⁷Иса оларға:

---

*7 Немесе: Оған иіліп аяқ киімінің бауын шешуге де тұрмаймын.

*8 Яки: Киелі Рухқа (Елшілер. істері 1:5,8; 2:2-4).

*10 Немесе: шыққан бойда (Жақия) көктің ашылып, Киелі Рухтың көгершін сияқты Оның үстіне қонғанын көрді (Бұл жерде көгершін Құдай Рухының адалдығы мен пәктігін бейнелейді (10:16; Лұқа 4:18; Жохан 1:32-34).

*11 Яки: сүйікті Ұлымсың (1:1).

*14 Немесе: Құдайдың жер бетіне жүргізетін ізгілікті билігі. (Түсіндірмені қараңыз.)

*15 Яки: Құдай Патшалығы таяп келді! (1:14)

*16 Яғни Шимон Петір (3:16).

— Соңымнан еріндер! Мен сендерді балық аулағандарың сияқты бұдан былай адамдарды жинап әкелетін етемін,* — деді.
¹⁸ Екеуі дереу ауларын тастап, Исаға шәкірт болып ерді.

¹⁹ Иса тағы біразырақ жүргеннен кейін Зебедей ұлдары Жақып пен Жоханды көрді. Екеуі қайықта ауларын жамап отыр екен. ²⁰ Иса оларды да бірден Өзіне шақырды. Екеуі әкелері Зебедейді жұмысшыларымен бірге қайықта қалдырып, Исаға шәкірт болып ерді.

Мәсіхтің уағыз айтып, құдіретін көрсете бастауы

²¹ Иса шәкірттерімен бірге Қапарнаум қаласына барды. Демалыс күні Иса мәжілісханаға* барып, жұртқа тәлім бере бастады. ²² Олар Оның тәліміне таңданып, қатты қайран қалды. Себебі Иса оларға дін мұғалімдері* сияқты емес, Құдайдан келген ерекше билікпен тағылым берді.

²³ Сол кезде мәжілісханада жын* соққан бір кісі де болды.
 Ол:

²⁴ — Назареттік Иса, бізде нең бар? Құртуға келдің ғой бізді! Кім екеніңді білемін: Сен Құдайдың Киелісің!* — деп айқайлады. ²⁵ Иса жынға:

— Үніңді өшір, шық одан! — деп қатаң бұйырды. ²⁶ Сонда жын ауру адамды қалшылдатып, қатты дауыспен айқай салып, денесінен шығып кетті. ²⁷ Барлық жұрт үрейлері ұшып:

— Бұл немене? Не қылған жаңа ілім? Ол тіпті жындарға билікпен бұйрық беріп, олар Оған бағынады ғой! — деп өзара сұрасып, таңғалысты. ²⁸ Тез арада Иса туралы хабар сол төңіректегі Ғалилея аймағының барлық жеріне жайылды.

²⁹ Көп ұзамай Иса мәжілісханадан шығып, Жақып, Жоханмен бірге Шимон мен Әндірдің үйіне барды. ³⁰ Шимонның қайын енесі безгекпен ауырып, төсек тартып жатыр екен.* Үйдегілер

*¹⁷ Немесе: адамдарды Құдай жолына түсірушілер етемін (3:14; 6:7-13; Лұқа 10:1-9,16).

*²¹ Исраил халқының демалып, Құдай сөзін тыңдауға жиналатын күні сенбі болатын. Мәжілісхана — жиналыс үйі. Түсіндірмені қараңыз.

*²² Дін мұғалімі: Түсіндірмені қараңыз.

*²³ Жын: шайтанға бағынышты арам рух, пері.

*²⁴ Яки: Сен Құдайға бағышталғансың. (Түсіндірмедегі «Қасиеттілікті» қараңыз.)

*³⁰ Яки: Шимон Петірдің қайын енесі қызуы көтеріліп, төсек тартып ауырып жатыр екен.

бірден бұл туралы Исаға айтып берді. ³¹ Ол әйелдің қасына барып, оны қолынан ұстап орнынан тұрғызды. Сол сәтте қызуы басылып, әйел оларды күтіп қызмет ете бастады.

³² Күн батып, кеш түсе жұрт науқастар мен жын соққандардың барлығын Исаға алып келді. ³³ Күллі қала халқы сыртта, есік алдына жиналды. ³⁴ Иса алуан түрлі аурулармен азап шеккен талай науқастарды сауықтырып, көптеген жындарды қуып шығарды. Өзінің Мәсіх екенін жындар білгендіктен, Иса оларды сөйлетпей тастады.

³⁵ Ертеңіне таң атпай тұрып, үйден шыққан Иса оңаша бір жерге барып, мінажат етті.* ³⁶ Ал Шимон мен қасындағылар Исаны іздеп шықты. ³⁷ Оны тапқаннан кейін Оған:

— Елдің бәрі Сізді іздеп жүр, — деді. ³⁸ Иса оларға:

— Жақын маңайдағы ауылдар мен қалаларға барайық! Сол жерлерде де уағыз жүргізейін. Себебі Мен сол үшін де осы дүниеге келдім, — деп жауап берді. ³⁹ Бұдан кейін Иса бүкіл Ғалилея аймағын аралап жүріп, мәжілісханаларында уағыз айтып, адамдардың бойындағы жындарды қуып шығарды.

⁴⁰ Бірде алапеспен ауырған* бір кісі Исаның қасына келді де, тізе бүгіп тағзым етіп:

— Егер қаласаңыз, мені құлан-таза сауықтыра аласыз, — деп өгінді. ⁴¹ Оған жаны ашыған Иса қолын созып, денесіне тигізді де:

— Қалаймын, құлан-таза сауығып кет! — деді. ⁴² Сол сәтте-ақ ауру адам алапесінен арылып, тазарды. ⁴³ Көп ұзамай Иса оны жолға шығарып:

⁴⁴ — Байқа, бұл туралы ешкімге де тіс жарушы болма! Бірақ діни қызметкерге барып, қарал. Содан кейін тазаруың үшін Мұса пайғамбар бұйырған құрбандықты ұсын.* Бұл жұртқа сенің сауыққаныңның дәлелі болады, — деп қатаң тапсырды.

⁴⁵ Алайда әлгі адам сол жерден шығысымен-ақ болған оқиға туралы бүкпесіз айтып, хабарды тарата бастады. Сондықтан Иса бұдан кейін қалаларға ашық түрде кіре алмай, қала сыртындағы елсіз далада тұратын болды. Ал халық Оның қасына әр жақтан ағылып келіп жатты.

---

*³⁵ Яки: барып, көктегі Әкесіне сиынды (1:1,11).

*⁴⁰ Алапес секілді тері ауруларымен науқастанған адам таза емес (харам) деп есептеліп, басқа адамдардан аластатылатын (Леуілік. 13).

*⁴⁴ Леуілік. 14:2-32.

2

Мәсіхтің күнәларды кешіру билігі

¹ Бірнеше күннен кейін Иса Қапарнаумға қайта оралды. Жұрт Оның сол қаладағы бір үйде екенін естіп-білгенде, ² адамдар сонда көптеп жиналып, тіпті есік алдында тұратын орын да қалмады. Иса оларға Ізгі хабарды жариялады. ³ Сонда Оған сал болып ауырған бір адамды төрт кісі көтеріп алып келді. ⁴ Бірақ халықтың көптігінен олар Исаға жақындай алмай, сол үйдің сыртқы сатысымен жоғары көтеріліп, жалпақ төбесін ашты.* Жатқан төсенішін арқанмен байлап, ауруды төменге Исаның алдына түсірді. ⁵ Иса олардың сенімдерін көріп, сал адамға: «Балам, сенің күнәларың кешірілді!» — деді. ⁶ Сол жерде отырған бірнеше дін мұғалімдері: ⁷ «Бұл Кісі неге солай деп Құдайды қорлайды? Адамның күнәларын жалғыз Құдайдан басқа кім кешіре алады?» — деп ойланып қалды. ⁸ Олардың осылай ойлап отырғандарын Иса бірден ұға қойып:*

— Неге бұлай ойлайсыздар? ⁹ Сал адамға қайсысын айту оңайырақ: «Сенің күнәларың кешірілді!» деу ме, әлде: «Орнынан тұрып, төсенішінді жинап алып, жүре бер!» деу ме? ¹⁰ Ал көктен келген Менің жер бетінде күнәларды кешіру билігімнің бар екендігін* білулеріңіз үшін... — деп, сал адамға қарап былай деді:

¹¹ — Саған айтамын: орнынан тұр да, төсенішінді жинап алып, үйіңе бар! ¹² Ауру адам сол сәтте-ақ сауығып, орнынан тұрды да, төсенішін жинап алып, бәрінің көзінше шығып кетті! Бар жұрт таңғалысып:

— Ешқашан да мұндайды көрген емеспіз! — деп, Құдайға мақтау айтты.

Мәсіхтің күнәкарларды теріс жолдан қайтуға шақыруы

¹³ Иса сыртқа шығып, тағы да көл жағасына барды. Күллі жұрт қасына жиналып, Иса оларға тәлім берді. ¹⁴ Сол жерден кетіп бара жатып, Ол салық кеңсесінің қасында отырған Элпей

*4 Сол жердегі үйлердің төбелері бөренелер мен бұтақтармен жабылып, балшықпен сыланып, жалпақ та тегіс етіп салынатын.

*8 Немесе: бірден рухында (яки жан дүниесімен) ұға қойып.

*10 Яки: Ал Құдай тағайындаған Билеушінің («Адам Ұлының») жер бетінде күнәларды кешіруге билігі бар екендігін. (Түсіндірмедегі «Көктен келген Билеушіні» қараңыз).

ұлы Леуіні* көріп, оған: «Соңымнан ер!» — деді. Сонда ол орнынан тұрып, Исаға шәкірті болып ерді.

¹⁵ Кейін Иса Леуінің үйінде дастарқан басында отырды. Исамен Өзінің шәкірттері де, көптеген салық жинаушылар* мен тағы басқа күнәкарлар** да дастарқандас болды. Себебі сондайлар Оған көптеп еріп жүрді. ¹⁶ Ал дін мұғалімдері мен парызшылдар* Исаның салық жинаушылармен және өзге де күнәкарлармен дастарқандас болып тамақ ішіп отырғанын көргенде шәкірттеріне:

— Ол неге салықшылармен және басқа күнәкарлармен бірге тамақ ішіп отыр? — деп наразылық білдірді. ¹⁷ Мұны естіген Иса оларға былай деп жауап берді:

— Дәрігер дені сауға емес, ауру адамға қажет. Мен «әділдерді»* емес, күнәкарларды (теріс жолдан қайтуға) шақыру үшін келдім.

Діндарлардың ораза және демалыс күні туралы сұрақтары

¹⁸ Жақия пайғамбардың және парызшылдардың шәкірттері жиі ораза ұстайтын. Кейбіреулер Исаға келіп:

— Жақияның және парызшылдардың шәкірттері ораза ұстайды, ал Сіздің шәкірттеріңіз неге ораза ұстамайды? — деді.

¹⁹ Иса оларға астарлап былай деп жауап берді:

— Күйеу жігіт қастарында болғанда тойға келгендер ораза ұстай ала ма? Әрине, ұстай алмайды.* ²⁰ Бірақ та «Күйеуді» қастарынан алып кететін күн туады; сол кезде олар ораза ұстайтын болады.*

*¹⁴ Жанама аты: Матай (Матай 9:9; 10:3). Матай Леуі Инжілдегі Ізгі хабарлардың алғашқысын жазған.

*¹⁵ Римдіктер салған алым-салықтарды жинап, жұртты көп алдайтындықтан халық жек көретін кісілер.

**¹⁵ Мұнда: дін мұғалімдерінің ережелерін ұстанбайтындар.

*¹⁶ Парызшылдар: дін мұғалімдерінің ережелерін мұқият орындап, салықшылар мен өзге де дінсіздерден алшақтап жүретіндер. Түсіндірмені қараңыз.

*¹⁷ Яки: өздерін әділміз деп санайтын діндарларды.

*¹⁹ «Күйеу» (Мәсіх) сенушілерімен бірге болған уақыт той сияқты көңілді, сонда қайғырып ораза ұстау жөнсіз (Матай 9:15).

*²⁰ 10:32-34; 14:32-72; Лұқа 24:13-21.

²¹ Ескі киімді жаңа матамен жамамас.* Олай етсе, жамау отырып, ескі матадан жұлынып қалып, жыртық бұрынғысынан бетер үлкен болар еді. ²² Сондай-ақ, жас шарапты ескі торсыққа құймас. Олай етсе, быршып ашыған жас шарап торсықты жарып, ағып кетеді, торсық та пайдадан қалар еді. Керісінше, жас шарапты жаңа торсыққа құйған дұрыс.

²³ Бір демалыс күні* Иса егіндік арасымен өтіп бара жатқанда шәкірттері біраз масақ үзіп ала бастады. ²⁴ Парызшылдар Оған: — Қараңыз, мыналар демалыс күні тыйым салынған жұмысты неге істеп жүр?! — деп наразылық білдірді. ²⁵ Иса оларға былай деп жауап қайырды:

— Дәуіт пайғамбар мен оның қасындағылар қиындық көріп, ашыққан кезде не істегенін оқымап па едіңдер? ²⁶ Ол бас діни қызметкер Абытардың заманында Құдайдың киелі үйіне кіріп, діни қызметкерлерден басқа ешкімге жеуге болмайтын, тарту ретінде ұсынылған нандарды өзі де жеп, қасындағыларға да берді емес пе? — ²⁷ Бұдан кейін Иса: — Адам демалыс күні үшін емес, демалыс күні адам үшін жаратылған!* ²⁸ Сондықтан көктен келген Мен демалыс күнінің де Иесімін,* — деп қорытты.

3 ¹ Иса тағы бірде мәжілісханаға барғанда, сол жерде қолы семіп қалған бір адам да болды. ² Діншілдер Исаны айыптайтын сылтау іздеп, Ол әлгі кісіні демалыс күні болса да сауықтырар ма екен деп андыды. ³ Ал Иса қолы семген адамға: «Ортаға шықшы», — деп, ⁴ сол діншілдерге: «Демалыс күні қайсысын істеуге болады: жақсылықты ма, әлде жамандықты ма, құтқаруды ма немесе құртуды ма?» — деген сұрақ қойды. Бірақ олар үндемеді. ⁵ Сонда Иса айналасындағыларға ашулана қарап, жүректерінің қасарысқандығына қайғырды. Әлгі кісіге: «Қолыңды созшы!» — деді. Сол адам семіп қалған қолын созғанда ол бұрынғы сап-сау қалпына келді.

*²¹ Немесе: Ешкім ескі киімді ағартылмаған матамен жамамас. (Діндарлардың ойлап шығарған көптеген ережелері және Құдайдың Ізгі хабары бір-бірімен жараспайды.)

*²³ Таурат заңына сай Исраил халқының діни демалысы болған сенбі күні жұмыс істеуге тыйым салынған еді (Мысыр. шығу 31:12-17).

*²⁶ Патша. 1-ж. 21:6.

*²⁷ Жаратылыс. баст. 2:3; Мысыр. шығу 20:8-11.

*²⁸ Яки: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») — Мен Өзім, әрине, діни демалыс күні туралы ережелердің шынайы мәнін түсіндіруге де биліктімін (Матай 5:17; 7:29; 11:27; 28:18).

⁶ Ал парызшылдар болса сыртқа шығып, тездетіп Ирод патшаның әулетінің жақтастарымен* кеңес құрып, Исаның көзін құрту туралы ақылдасты.

Мәсіхтің Ізгі хабарды тарататын он екі елшісін тағайындауы

⁷⁻⁸ Иса шәкірттерімен бірге көл жағасына кетіп қалды. Оның соңынан Галилея аймағынан көп халық ілесті. Исаның істегендері жайында естіген адамдар Яһудея, Иерусалим және Идумеядан, Иордан өзенінің арғы бетінен әрі Тир мен Сидон қалаларының маңайларынан да Оған ағылып келіп жатты. ⁹ Қаптап келген тобырдың Өзін қысып, сығыстырмауы үшін Иса шәкірттеріне бір қайықты дайындатып қойды. ¹⁰ Себебі Ол көп кісілерді сауықтырып жібергендіктен, әр түрлі дертке ұшырап қиналғандар Оған қолдарын тигізуге тырысып, жақындай түсті. ¹¹ Жын соққандар* Оны көргенде аяғына жығылып: «Сен Құдайдың рухани Ұлысың!»** — деп айқайлады. ¹² Алайда Иса оларға Өзінің кім екенін жариялауға қатаң тыйым салды.

¹³ Бұдан кейін Иса тауға көтеріліп, қалаған адамдарын қасына шақырды. Олар таяп келгеннен кейін ¹⁴ араларынан он екісін Өзімен бірге болуға тағайындап, елшілер* деп атады. Оларды уағыз айтуға жіберді де, ¹⁵ (ауруларды сауықтырып) жындарды қуып шығару билігін берді. ¹⁶ Исаның тағайындағандары мыналар еді: Өзі Петір деп жанама ат қойған Шимон, ¹⁷ әрі Зебедей ұлдары Жақып пен Жохан, бұл екеуіне Иса «Боанергес», яғни «Жауар күндей күркіреген жігіттер»* деген жанама ат берді. ¹⁸ Сондай-ақ Әндір, Філіп, Барталмай, Матай, Тома, Әлпей ұлы Жақып, Тадей, Діншіл* Шимон ¹⁹ және кейін Исаға опасыздық жасаған Яһуда Исқариот.*

*⁶ Сол кезде марқұм Ирод I патшаның әулеті Исраилдің басым бөлігіне үстемдік жүргізді. Құдайға бағынбаған римдіктермен ауыз жаласқан оларды діндар парызшылдар жек көретін. Алайда осында екі жаулас жақ бірігіп Мәсіхтің игілікті ісіне қарсы шыға бастады.

*¹¹ Яки: (Шайтанға бағынышты) арам рухтардың билігінде жүрген адамдар.

**¹¹ Немесе: Құдайдың Ұлысың (1:1-дегі сілтемені қараңыз).

*¹⁴ Елші: Мәсіх Ізгі хабарды жариялауға жіберген уәкіл, рәсул.

*¹⁷ Немесе: «Күн күркірінің балалары». (Бұл қосымша есім олардың мінездерінің қызбалығын білдірген шығар: Лұқа 9:52-55.)

*¹⁸ Яки: Ұлтшыл. (Бұл жанама ат оның бұрынырақ дінге ерекше берілгендігін немесе Исраил елінің тәуелсіздігі үшін қара күшпен күресуші топтың мүшесі болғандығын білдіреді: Елшілер. істері 5:36-37.)

*¹⁹ Яки: Иуда Исқариот (14:10-11,17-20,43-46).

Құдайдың Киелі Рухына қарсы тұрудан сақтандыру

²⁰ Мұнан соң Иса елшілерін ертіп бір үйге барды. Халық қайтадан олардың қастарына көптеп жиналғандықтан, тіпті тамақ ішуге де мұршалары болмады. ²¹ Исаның үй іші бұны естіп: «Жынданып кеткен шығар» деп ойлап, Оны ұстап алуға шықты.

²² Кейбір дін мұғалімдері де Иерусалимнен келіп, Исаға:

— Оның бойында жындардың әміршісі белзәбұл (яғни әзәзіл шайтан) бар! Жындарды соның күшімен қуып шығарады, — деп жала жапты. ²³ Ал Иса сол дін мұғалімдерін қасына шақырып алып, оларға астарлап былай деді:

— Шайтан шайтанды қалай қуып шығара алар еді? ²⁴ Егер бір патшалық жікке бөлініп, өзара соғысып жатса, ол төтеп бере алмай, жойылып кетеді. ²⁵ Өзара ұрыс-керісте тұрып жатқан әр үй де құрып кетеді. ²⁶ Сол сияқты егер шайтан өзіне қарсы көтеріліп, соғысса, оның да төтеп бере алмай, жойылатын кезінің келгені.

²⁷ Ешкім де күштінің үйіне кіріп, алдымен соның өзін байлап тастамай, дүние-мүлкін тонай алмайды. Тек күштіні жеңіп, байлап-матап тастағаннан кейін ғана оның үйін тонай алады.*

²⁸ Сендерге маңызды шындықты айтайын: адам баласының жасаған барлық күнәлары мен Құдайды қорлауларының қайсысына болмасын кешірім беруге болады. ²⁹ Бірақ Құдайдың Киелі Рухын қорлайтынға ешқашан кешірім болмайды, сол күнәсы мәңгі мойнында қалады.* ³⁰ Иса мұны әлгілердің «Оның бойында жын бар» дегендері үшін айтты.

Мәсіхтің рухани отбасы

³¹ Исаның шешесі мен туған бауырлары келіп, сыртта тұрып, Оған кісі жіберіп шақыртты. ³² Сол кезде көп халық Исаны айнала отырған еді. Біреу Оған:

— Сыртта шешеніз бен бауырларыңыз келіп, Сізді шақырып тұр, — деді. ³³ Алайда Иса:

---

*²⁷ Яки: оның құрсауындағы адамдарды азат ету мүмкін болады (Матай 3:15; 12:29).

*²⁹ Адам Құдай Рухының әсеріне қарсы тұрып, Оның ізгілікті істерін шайтаннан деп қаралауын қоймаса, жүрегі қасарысады. Сондықтан кейін өкініп, Құдайдың кешірімін қабылдай алмауы да мүмкін (Жохан 16:8-12; Еврей. хат 6:4-9).

— Менің шешем мен бауырларымның кім екенін айтайын ба? — деп, ³⁴айналасында отырғандарға қарап тұрып:

— Міне, Менің «шешем» мен «бауырларым»! ³⁵Себебі Құдайдың еркін орындаушылар Маған бауыр, қарындас, шеше іспетті,* — деп жауап берді.

4

Түрлі топыраққа себілген тұқым туралы астарлы әңгіме

¹Иса қайтадан көл жағасында тәлім бере бастады. Қасына жиналған халықтың көп болғаны сонша, Иса қайыққа мініп, көл бетінде отырды. Ал барша халық жерде, жағалауда болды.

²Иса оларға астарлы әңгімелермен көп тәлім беріп, былай деді:

³— Тындалар: бір диқан тұқым себуге шығыпты. ⁴Ол сеуіп жүргенде дәндердің кейбіреулері жол бойына түсіп қалады. Құстар ұшып келіп, шоқып, жеп қояды. ⁵Біраз тұқым топырағы аз тастақ жерге түседі. Топырақ жұқа болғандықтан тұқым тез көктеп шығады. ⁶Алайда күн шыққан соң күйіп, тамыр жая алмағандықтан қурап қалады. ⁷Тағы басқа дәндер тікен арасына түседі. Тікендер өсіп, оларды тұншықтырып, өсірмей тастайды. Сондықтан олар жеміс бермейді. ⁸Ал өзге тұқымдар құнарлы топыраққа түседі. Бұлар өсіп, толысып, кейбіреулері отыз, басқалары алпыс, тіпті жүз еседен өнім береді. — ⁹Сонда Иса оларға: — Құлағы барлар жақсылап тындап алсын! — деді.

Ізгі хабарды ашық көңілмен қабылдап, мойынсұну қажет

¹⁰Халық тарап кеткеннен кейін төңірегіндегілер мен он екі елшісі Исадан айтып берген астарлы әңгімесі туралы сұрады.

¹¹Ол былай деді:

— Құдай өз Патшалығы туралы сырды білуді сендерге бұйырған. Бірақ сыртта қалғандарға* барлығы тек астарлы әңгімелер арқылы ғана айтылады. ¹²Осылайша олар көріп тұрсын, алайда аңғармасын, естіп тұрсын, алайда түсінбесін. Әйтпесе олар теріс жолдан қайтып, күнәлары кешірілер еді.*

*³⁵ Яки: Менің рухани отбасым (Еврей. хат 2:11; Рим. хат 8:29).

*¹¹ Яки: шын жүректен Құдай жолына түскісі келмейтіндерге (Аян 22:15).

*¹² Құдай ежелде Ишая пайғамбарға осындай қатаң сөздерді жеткізіп, таңдаған халқының қиқарлығын әшкерелеп, содан сақтандырған болатын (Ишая 6:9-10).

¹³ Содан кейін Иса тындаушыларына былай деді:

— Бұл әңгімені түсінбей тұрсындар ма? Онда басқа да астарлы әңгімелердің бәрін қалай ұқпақсындар? ¹⁴ Тұқым себуші Ізгі хабардың сөздерін себеді. ¹⁵ Жол бойына түскендері мынадай жайтты бейнелейді: бірқатар адамдар Ізгі хабарды естісімен-ақ әзәзіл шайтан келіп, олардың жүректеріне себілген бұл сөздерді ұрлап алып кетеді. ¹⁶ Сол секілді, тастақ жерге себілгені мынаны көрсетеді: кейбіреулер Ізгі хабарды естіген бойда оны қуанышпен қабылдайды, ¹⁷ бірақ тамыр жаймағандықтан берік болмайды. Кейін Ізгі хабарға бола бастарына азап не қуғын түскенде дереу сенімдерінен безіп кетеді. ¹⁸ Тікен арасына себілген дәндер болса мынаны білдіреді: басқа адамдар Ізгі хабарды естиді, ¹⁹ алайда бұ дүниелік тұрмыс қамын ойлап абыржып, байлыққа алданады. Өзге құмарлықтар да бойларына сіңіп, Ізгі хабар ескерусіз қалып, тұншығып, өнім бермейді. ²⁰ Ал құнарлы топыраққа себілген тұқымдар мынаны бейнелейді: бірсыпыра адам Ізгі хабарды тындап, қабылдайды. Кейбіреулері отыз, басқалары алпыс, тіпті жүз еседен өнім береді.*

²¹ Иса төңірегіндегі адамдарға тағы былай деді:

— Шамды бір ыдыстың не төсектің астына бүркеп қою үшін жағып алып келе ме? Қайта, шам қойғышқа қою үшін алып келмей ме? ²² Себебі мәлім болмайтын ешбір сыр, жария болмайтын ешбір құпия жоқ. ²³ Құлағы барлар жақсылап тындап алсын! — ²⁴ Иса оларға былай деп қосты: — Не тындағандарыңа назар аударындар! Қандай мөлшерде көңіл бөлсеңдер, өздеріңе сондай мөлшерде түсінік беріледі, тіпті үстемелеп те беріледі. ²⁵ Өйткені кімде біраз түсінік бар болса, соған тағы көбірек беріледі, ал кімде жоқ болса, оның өзімде бар дегені де одан алынып қойылады.

*Құдай Патшалығының өркендеуі туралы
астарлы әңгімелер*

²⁶ Иса тағы да былай деді:

— Құдай Патшалығы мынаған ұқсас: біреу егіндікке тұқым сеуіпті. ²⁷ Ол ұйықтап жатсын, не жүріп-тұрсын, бәрібір, тұқым күні-түні көктеп, өсе береді. Әлгі адам оның қалай өсіп жатқанын түсінбейді. ²⁸ Жер өздігінен алдымен көк өскінді, содан

---

*²⁰ Яки: жүз еседен рухани өнім береді (Жохан 15:9-16; Галат. хат 5:22-26; Матай 25:34-40; Жақып. хаты 1:27).

кейін масағын шығарып, соңынан масақты дәнмен толыстырады. ²⁹ Егін толысып піскенде оратын мезгілі жетіп, диқан оған дереу орақ салады.

³⁰ Бұдан кейін Иса былай деді:

— Құдай Патшалығын немен салыстырып, қалай астарлап бейнелеуге болады? ³¹ Ол қыша дәнине* ұқсас: жерге себілгенде басқа тұқымдардан гөрі кішкентай болса да, ³² көктен шығып өскенде барлық дәнді дақылдардан биік болып, бұтақтарын кең жаяды. Сонда құстар ұшып келіп, саясында ұя салып, паналай алады.*

³³ Осындай көптеген астарлы әңгімелермен Иса адамдардың тыңдай алғандарынша Ізгі хабарды уағыздады. ³⁴ Оларға астарламай еш нәрсені айтпады, бірақ шәкірттеріне оңашада бәрін түсіндіріп отырды.

Мәсіхтің сұрапыл дауылға тыйым салуы

³⁵ Сол күннің кешінде Иса шәкірттеріне: «Көлдің арғы бетіне* өтейік», — деді. ³⁶ Олар халықты қалдырып, қайықтағы Ұстазын өздерімен бірге алып кетті. Өзге қайықтар да Исаға ілесе шықты. ³⁷ Біраздан кейін сұрапыл дауыл көтеріліп, қайық толқын астында қалып, суға тола бастады. ³⁸ Иса қайықтың артқы жағында көпшік жастанып ұйықтап жатты. Шәкірттері Оны оятып: «Ұстаз, құритын болдық! Жағдайымызды ойламайсыз ба?» — деп айқайлады. ³⁹ Иса тұрып, желге тыйым салып, көлге де: «Тына қал, басыл!» — деп бұйырды. Сонда дауыл басылып, жым-жырт тыныштық орнады. ⁴⁰ Бұдан кейін шәкірттеріне қарап:

— Неліктен соншама қорқасындар? Әлі де сенімдерің жоқ па? — деді. ⁴¹ Олар қатты үрейленіп, бір-біріне:

— Тіпті жел де, көл де бағынатын Бұл кім Өзі? — деп таңғалысты.

---

*³¹ Яки: горчица тұқымына.

*³² Құдайдың игілікті әкімшілігінде исаилдіктермен қатар басқа халықтардың адамдары үшін де орын болады (14:24; 16:15-16; Даниял 4:11-12,34; Елшілер. істері 10:34-35).

*³⁵ Яғни көлдің оңтүстік-шығыс жағына (5:1).

5

Көп жың қинаған бір адамның азат етілуі

¹ Бұдан кейін Иса мен шәкірттері көлдің арғы бетіндегі Гадара* өңіріне жетті. ² Иса қайықтан түсісімен-ақ Оған зират арасынан шыға келген, жың соққан бір кісі кездесе кетті. ³ Сол адам қабірге арналған үңгірлерде тұратын, ешкім оны тіпті шынжырлармен де байлап қоя алмайтын. ⁴ Талай рет оның аяқ-қолын шынжырлармен және кісендермен бұғаулап тастаған еді, бірақ ол шынжырларды сындырып, кісендерді үзіп, қашып кететін. Оны бағындыруға ешкімнің де күші жетпеді. ⁵ Сол кісі күні-түні қабірлердің арасында және тау-төбелерде айқай салып, өзін-өзі таспен ұрғылайтын.

⁶ Әлгі адам Исаны алыстан көргенде жүгіріп келіп, аяғына бас ұрып тағзым етті де:

⁷ — Құдай Тағаланың рухани Ұлы* Иса, менде нең бар? Құдай үшін жалынамын: мені азаптай көрме!** — деп қатты дауыспен айқай салды. ⁸ Себебі Иса:

— Жың, шық бұл кісіден! — деп бұйырған еді. ⁹ Бұдан кейін:

— Атың кім? — деп сұрағанда ол:

— Атым «Үлкен топ», себебі біз көппіз,* — деп жауап берді.

¹⁰ Жындар өздерін сол төңіректен қуып шығармауын қалада өтінді. ¹¹ Сол жерде төбе беткейінде үлкен бір қора шошқа жайылып жүрген болатын. ¹² Жындар: «Бізді шошқаларға жібере гөр, соларға енейік», — деп сұрады. ¹³ Иса жол бергенде жындар сол кісіден шығып, әлгі екі мыңдай хайуанға енді. Сонда олар құлама тік жардан көлге қарғып, суға кетіп, қырылып қалды.

¹⁴ Бақташылары қашып кетіп, болған оқиғаны қала мен ауылдарда айтып берді. Халық соны көруге жолға шығып ¹⁵ Исаға келді. Олар бұрын жың буған кісінің ақыл-есі кіріп, киініп, сол жерде отырғанын көргенде қорқып кетті. ¹⁶ Болған оқиғаны өз көздерімен көргендер оларға жың қинаған адаммен не болғанын әңгімелеп, шошқалар туралы да айтып берді.

*1 Немесе: Гераса. (Гадара мен Гераса Ғалилея көлінің оңтүстік-шығыс жағында орналасқан қалалар болатын.)

*7 Яки: Ең жоғарғы Құдайдың рухани Ұлы. (1:1-дегі сілтемені қараңыз.)

**7 Немесе: «Мені азаптамаймын» деп Құдай алдында ант бер!

*9 Түпнұсқада: «легион». (Алты мыңдай адамы бар римдік әскер бөлімінің осы атауы бұл жерде өте көп жындардың сол адамға үстемдік етіп, билік жүргізетінін көрсетеді.)

¹⁷ Сонда жұрт Исадан: «Біздің жерімізден кете көріңіз!» — деп өтінді.

¹⁸ Иса қайыққа мінгенде, жындарынан арылған кісі Одан: «Сізбен бірге болайыншы», — деп сұрады. ¹⁹ Бірақ Иса рұқсат бермей:

— Үйіңе қайтып, туысқандарың мен дос-жарандарыңа Жаратқан Иенің өзіне не істегенін, қалай рақым еткенін айтып бер! — деді. ²⁰ Элгі адам барып, Исаның өзіне не істегенін Онқала аймағында жариялай бастады. Естігендердің бәрі таңданып, қайран қалысты.

Мәсіхтің ауруға және өлімге жүргізген үстемдігі

²¹ Иса қайықпен көлдің батыс жағына қайтып оралғанда қасына көп халық жиналды. Иса көл жағасында тұрды. ²² Сонда Жайыр есімді бір мәжілісхана жетекшісі келді. Ол Исаны көргенде аяғына жығылып: ²³ «Жас қызым өлім аузында жатыр. Сауығып, тірі қалуы үшін барып, оған қолыңызды тигізе көріңіз!» — деп өтінді. ²⁴ Иса онымен бірге жүрді. Көптеп ілескен халық Оны жан-жақтан қыспақтады. ²⁵ Тобырдың ішінде он екі жыл бойы қан кетіп ауырған бір әйел бар еді. ²⁶ Ол көп дәрігерлерге емделіп талай азап шегіп, бар мал-мүлкін жұмсаса да, одан еш шипа болмай, керісінше, халі бұрынғысынан бетер нашарлай түскен болатын. ²⁷ Иса туралы хабарды естіген әйел тобырдың ішінде Оның арт жағынан жақындап келіп, шапанына қолын тигізді. ²⁸ Себебі ол өзіне-өзі: «Ең болмағанда киіміне қолымды тигізем, сауығып кетер едім» деген болатын. ²⁹ Сол сәтте-ақ қаны тоқтап, әйел қинап келген дертінен сауыққанын сезінді. ³⁰ Ал Иса Өзінен біраз сауықтыру құдіретінің шыққанын сезіп, дереу жұртқа бұрылып:

— Шапаныма қолын тигізген кім? — деп сұрады. ³¹ Шәкірттері Оған:

— Тобырдың Сізді қаумалап, қыспақтап тұрғанын көре тұра, Маған қолын тигізген кім деп қалай сұрайсыз?! — деді. ³² Ал Иса мұны істеген адамды көру үшін айналасына көз жүгіртті. ³³ Өзіне не болғанын білген әйел қорыққаннан дірілдеп, Исаның алдына келді. Аяғына жығылып, шындығын түгелдей айтып берді. ³⁴ Иса оған:

— Замандас, сенімің арқылы құтқарылдың. Аман-есен қайта бер,* қинаған дертіңнен айықтың! — деді.

³⁵ Иса осыны айтып тұрғанда мәжілісхана жетекшісінің үйінен кісілер келіп: «Қызыңыздан айырылып қалдық. Енді Ұстазды әурелемей-ақ қойыңыз», — деп хабарлады. ³⁶ Алайда Иса айтқандарын естіп, жетекшіге: «Қорықпа, тек сенімің болсын!» — деді.

³⁷ Содан Ол Петір, Жақып және оның інісі Жоханнан өзге ешкімді ертпей, ³⁸ мәжілісхана жетекшісінің үйіне барды. Сол жерден абыржығандар мен зар жылап жоқтау айтқандарды көрді. ³⁹ Иса үйге кіріп, оларға: «Неге абыржып, жылайсындар? Қыз өлген жоқ, ұйықтап жатыр», — деді. ⁴⁰ Олар Оның айтқанына күлді. Бірақ Иса барлығын сыртқа шығарып жіберіп, тек қыздың әке-шешесін және Өзінің қасында жүргендерді ғана ертіп, қыз жатқан бөлмеге кірді. ⁴¹ Қыздың қолынан ұстап тұрып, оған: «Талифа куми!»* — деді. Бұның мағынасы: Қызым, саған айтамын, тұра ғой! ⁴² Он екі жасар қыз бала сол сәтте-ақ орнынан тұрып, жүре бастады! Мұны көргендер үрейлері ұшып, қайран қалысты. ⁴³ Ал Иса оларға бұл туралы ешкімге тіс жармауды қатты ескертті де, «Оған тамақ беріндер!» — деп бұйырды.

6

Назареттіктердің кеуде көтеріп, қасарысулары

¹ Иса сол жерден кетіп, Өзінің өскен жеріне* барды. Шәкірттері қасына еріп жүрді. ² Демалыс күні Иса мәжілісханада тәлім бере бастады. Тыңдап отырғандардың көбі қатты таңданып, өзара былай десті:

— Мұның бәрі Бұған қайдан біткен? Оған қонған не қылған даналық? Осындай құдіретті істер қалайша қолынан келеді? ³ Өзі тек ағаш ұстасы, Мәриямның ұлы, Жақып, Жүсіп,* Яһуда, Шимондардың ағасы емес пе? Қарындастары осында арамызда тұрады ғой. — Олар қызғаныштан Исаны көре алмай, ашуданды.

*³⁴ Яки: Амандықпен үйіңе қайт.

*⁴¹ Сол заманда көп қолданылатын арамей тілінде.

*¹ Галилея аймағындағы Назарет қаласына.

*³ Немесе: Жоси. (Жоси Жүсіп есімінің қысқаша атауы болатын: 15:40; Матай 13:55; 27:56.)

⁴ Сонда Иса оларға: «Өз елі мен үй ішінен өзге жерде пайгамбар қадірсіз қалмас», — деді. ⁵ Содан да Иса сол жерде бірқатар науқас адамдарға қолын тигізіп сауықтырғаны болмаса өзге кереметтер жасай алмады, ⁶ әрі жұрттың сенбеушілігіне таңданып қалды.

Он екі елшінің Құдай Патшалығын жариялауға жіберілуі

Бұдан кейін Иса сол өңірдегі ауылдарды аралап, халыққа тәлім берді. ⁷ Он екі елшісін қасына шақырып алып, оларға жындарды қуып шығаратын билік берді. Елшілерді екі-екіден жібермек болып, ⁸ оларға былай деп тапсырды: «Жолға тек таяқтан басқа ештеңе алмандар: нан, дорба әрі қалталарыңда* ақша да болмасын, ⁹ жай аяқ киім киіп, артық киім алмандар! — ¹⁰ Оларға тағы былай деді:

— Бір жерде қай үйге түссендер, қайтадан жолға шыққанша сонда қалыңдар.* ¹¹ Егер бір жерде сендерді қабылдмаса және айтқандарыңа құлақ салмаса, сол жерден шығып кетіп бара жатқанда оларға ескерту болсын деп аяқтарыңдағы шаңтозаңды қағып тастаңдар!* (Сендерге шындығын айтайын: қиямет соты күні сондай қала тұрғындарының тартатын жазасынан тіпті Содом мен Гомора халқының жазасы жеңілірек болады-ау!)»

¹² Сонымен елшілер жолға шығып, халыққа теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсуді уағыздап жүрді. ¹³ Адамдардан қыруар жындарды қуып шығарып, көптеген науқастарға май жағу рәсімін жасап* сауықтырды.

Жақия пайғамбардың шейіт болуы

¹⁴ Исаның атағы кең тарағандықтан, Ол туралы Ирод (Антипас) патша* да естіді. Кейбір кісілер: «Бұл шомылдыру рәсімін жасаған Жақия екен. Өлімнен қайта тіріліпті, сол себептен

*⁸ Яки: белдік қалталарыңда.

*¹⁰ Осылай елшілер Құдайға кәміл сенуді үйренуге тиіс еді. Олар үй-үйді аралап, қонақтап жүрмей, өздерін алдымен шақырған отбасының қонақ-жайлылығына риза болсын.

*¹¹ Бұл салт осы жердің тұрғындарымен енді рухани қатынастары болмайды дегенді білдіретін.

*¹³ Жақып. хаты 5:14 және Түсіндірмедегі «май жағу рәсімін» қараңыз.

*¹⁴ Галилея мен Перее аймақтарының әкімі Ирод Антипас Ирод I патшаның баласы еді. Аймақ әкімдері кейде патша деп те аталатын.

де сондай құдіретті істер жасайды», — десе, ¹⁵ басқалары: «Ол — дүниеге қайтып келген Ілияс пайғамбар»,* — деді. Ал тағы басқалар: «Ол — пайғамбар, ежелде өмір сүрген пайғамбарларға ұқсайды», — деп болжады. ¹⁶ Ал Ирод бұларды естігенде: «Бұл — өзім басын шаптырған Жақия, ол қайта тірілді!» — деді.

¹⁷ Өйткені Ирод кісі жіберіп, Жақияны ұстатып, түрмеге жаптырған еді. Ирод туған бауыры Філіптің әйелі Иродияны тартып алып, соған үйленген болатын. ¹⁸ Ал Жақия Иродқа: «Бауырыңыздан жұбайын тартып алғаныңыз Таурат заңына қайшы!» — деп жамандығын әшкерелеген еді. ¹⁹ Содан Иродия Жақияға кек сақтап, оны өлтірмекші болды, бірақ мұнысын жүзеге асыра алмады. ²⁰ Себебі Жақияның әділ, қасиетті адам екенін білген Ирод одан қорқып, оны қорғап-қолдап жүрді. Ол Жақияны тыңдаған сайын қатты абыржыса да,* оған ризашылықпен ден қоятын.

²¹ Ақырында Иродияға зұлым ниетін жүзеге асырудың орайы түскен еді. Ирод өзінің туған күнінде уәзірлері, мыңбасылары және Ғалилеяның өзге көрнекті адамдарына арнап той жасады. ²² Иродияның қызы* тойға келіп, би билеп, патшаға және оның қонақтарына қатты ұнады.

Сондықтан патша бойжеткенге: «Менен қалағаныңды сұра, беремін», — деді. ²³ Тағы да оған: «Не қаласаң да сұра, тіпті патшалығымның жартысына дейін беремін», — деп ант берді.

²⁴ Қыз шығып, шешесіне:

— Не сұрасам болар екен? — деді. Шешесі:

— Шомылдыру рәсімін жасаған Жақияның басын сұра! — деп жауап берді.

²⁵ Қыз дереу патшаға жүгіріп барып: «Шомылдыру рәсімін жасаған Жақияның басын дәл қазір табаққа салып, тарту етуіңізді қалаймын», — деді.

²⁶ Патша еңсесі түсіп қатты қапаланды, алайда бірге отырған қонақтарының алдында ант бергендіктен, қыздың өтінішін аяқсыз қалдырғысы келмеді. ²⁷ Дереву бір жасақшысын жіберіп: «Жақияның басын алып кел!» — деп бұйырды. ²⁸ Ол

*¹⁵ Ілияс пайғамбардың дүниеге қайтып келіп, Иеміздің жолын дайындауы туралы Малахи пайғамбар өз жазбасында алдын ала айтып кеткен болатын (Малахи 4:5).

*²⁰ Немесе: оны тыңдаған соң көп (игі істер) істесе де.

*²² Иродияның бұрынғы некесінен туған қызы.

түрмеге барып, Жақияның басын шауып, табаққа салып әкеліп, қызға ұсынды. Қыз оны шешесіне апарып берді.

²⁹ Жақияның шәкірттері мұны естігенде келіп, сүйегін алып кетіп, қабірге қойды.

Мәсіхтің бес мыңнан астам адамды тамақтандыруы

³⁰ Исаның жіберген елшілері қайта оралып, бәрі жиналған соң, жасаған істері мен берген тәлімдері туралы Оған түгелдей баяндады. ³¹ Сонда Иса: «Тек өздерің ғана Маған еріп оңаша бір жерге барып, біраз тынығып демалыңдар!» — деді. Себебі келіп-кетіп жатқан жұрт көп болғандықтан, олардың тамақтауға да мұршалары болмады.

³² Сонымен олар жалғыз өздері ғана қайықпен оңаша бір жерге жөнелді. ³³ Ал олардың кетіп бара жатқандарын жұрт байқап қалды. Көпшілігі оларды танып, бүкіл қалалардан шығып, жаяу жүгіріп, баратын жерлеріне олардан бұрын жетті. ³⁴ Иса қайықтан түскенде жиналған үлкен тобырды көріп, жаны ашыды. Себебі олар бағушысы жоқ қойлар сияқты еді. Сондықтан Иса жиналғандарға көп тәлім берді.

³⁵ Біршама уақыт өткеннен кейін шәкірттері Исаның қасына келіп:

— Бұл — құлазыған айдала, ал кеш түсіп барады! ³⁶ Адамдарды таратып жіберіңіз. Олар жақын маңдағы ауылдар мен елді мекендерге барып, тамақ сатып алсын,* — деді. ³⁷ Бірақ Иса:

— Оларға тамақты сендер беріңдер! — деп жауап қатты. Сонда шәкірттері:

— Әлде біз барып, екі жүз күндік жалақыға* нан сатып алып, бұларды тамақтандырайық па? — деп сұрады. ³⁸ Ал Иса оларға:

— Қанша нандарың бар? Барып, қарап келіңдер! — деп тапсырды. Біліп келген олар:

— Бес күлше нан мен екі кепкен балық* бар екен, — деді.

³⁹ Сонда Иса шәкірттеріне адамдарды топ-топқа бөліп, көгалдың үстіне жайғастыруды тапсырды. ⁴⁰ Сонымен жұрт жүзден,

---

*³⁶ Немесе: барып, нан сатып алсын, жейтін ештеңелері жоқ қой.

*³⁷ Немесе: екі жүз динарға. (Динар яки денарион: жай жұмыскердің бір күндік жалақысы болған күміс теңге.)

*³⁸ Сол маңда жұрт тұздалып кептірілген балықты нанға қосып жегенді ұнататын.

елуден топтасып жайғасты. ⁴¹ Иса бес күлше мен екі кепкен балықты қолына алып, көкке қарап тұрып шүкіршілік етті. Нанды халыққа тарату үшін үзіп-үзіп, шәкірттеріне бере берді, екі балықты да бәріне бөліп, үлестірді. ⁴² Барлығы да жеп тойды. ⁴³ Соңында олар нан үзімдері мен балықтан артылып қалғандарын жинап алғанда он екі себет* толды. ⁴⁴ Ал тамақтанған ер адамдардың жалпы саны бес мындай еді.*

Көл бетінде және сол маңайда орын алған кереметтер

⁴⁵ Көп кешікпей Иса халықты таратып жібермек болып, шәкірттеріне қайыққа мініп, Өзінен бұрын көлдің солтүстік жағасындағы Бетсайдаға баруға бұйырды. ⁴⁶ Ол жұртты таратып жібергеннен кейін мінажат ету үшін бір төбенің басына шықты.

⁴⁷ Кеш түскенде қайық көл ортасында еді, ал Иса құрлықта жалғыз тұрды. ⁴⁸ Сонда Ол суды есіп бара жатқан шәкірттерінің қиыншылыққа тап болғанын көрді, себебі жел қарсы соғып тұрған еді. Таңғы сағат үш шамасында* Иса оларға көл бетімен жақындап келіп, қастарынан өтіп кетпекші болды. ⁴⁹ Оның көл үстінде жаяу жүргенін байқап қалып, шәкірттері елес екен деп ойлап, айқайлап жіберді. ⁵⁰ Өйткені бәрі де Оны көріп, қорқып кетті. Иса оларға дереу тіл қатып: «Қорықпаңдар, бұл Менмін ғой! Үрейлерің ұшпасын!» — деп көңілдерін орнықтырды да, ⁵¹ олардың қайығына мінді. Сонда жел де басылды. Шәкірттері қатты қайран қалып, аң-таң болды. ⁵² Себебі нанмен болған кереметті түсінбеген олар Исаның кім екенін әлі де шын жүректен ұқпаған еді.*

⁵³ Сонымен олар көлден өтіп, Генесәрет қаласының маңына жетіп, жағаға тоқтады. ⁵⁴ Қайықтан түсісімен Исаны халық бірден-ақ таныды. ⁵⁵ Олар бүкіл төңіректі жүгіре аралап, Оның жүрген жерін біліп алып, ауру-сырқауларды жатқан төсеніштерімен көтеріп сонда әкеле бастады. ⁵⁶ Иса қай жерге бармасын — қай ауылға, қалаға не елді мекенге барса да, жұрт ауру-

*⁴³ Яки: тоқыма қорап, кәрзеңке.

*⁴⁴ Олармен бірге болған әйелдер мен балалар да тойына тамақтанды (Матай 14:21).

*⁴⁸ Немесе: Түннің төртінші күзеті шамасында.

*⁵² Немесе: болған кереметтің мәнін түсінбеді, себебі жүректері қасарысып, рухани шындыққа жабық еді (8:17-21).

науқастарды әкеліп, базар алаңдарына орналастырды. Исадан ең болмағанда шапанының шетіне қол тигізуге рұқсат етуін сұрады. Қол тигізгендердің бәрі де сауығып кетіп жатты!

7

Рухани тазалық пен арамдық туралы

¹ Бірде парызшылдар және Иерусалимнен келген бірнеше дін мұғалімдері Исаның қасына жиналған еді. ² Олар Оның кейбір шәкірттерінің діни қол жуу рәсімін* орындамай нан жеп отырғандарын байқады. ³ Себебі парызшылдар, тіпті яһудилердің бәрі дерлік, ата-бабаларынан қалған әдет-ғұрыпқа сай қол жуу рәсімін ұқыптылықпен орындамай тамақ ішпейтін. ⁴ Базардан қайтып келгеннен кейін олар суға түсу рәсімінен өтпейінше дастарқан басына да отырмайтын. Сондай-ақ, ыдыс-аяқтары мен құмыраларын, қазандары мен орындықтарын да діни рәсімге сай жуып-шаюды, әрі сол секілді тағы басқа көптеген дәстүрлі салттарды берік ұстанатын. ⁵ Сонда парызшылдар мен дін мұғалімдері Исаға:

— Шәкірттеріңіз неге ата-бабаларымыздан қалған салт-дәстүрді ұстанбайды? — деген сұрақ қойды. — Олар қол жуу рәсімін орындамай-ақ тамақтанады екен!

⁶ Исаның жауабы мынау болды:

— Екі жүзді сендер жайында Ишая пайғамбар алдын ала дәл айтып кеткен! Оның жазбасында былай делінген ғой: «Бұл халық Мені тек аузымен сыйлайды, ал жүректері Менен тым алшақ. ⁷ Адам баласы шығарған ережелерді үйретіп, Мені құр босқа құрметтегенсиді!»*

⁸ Себебі сендер Құдайдың өсиеттерінен бас тартып, адам ойынан туған дәстүрлерді ұстанып жүрсіндер,* — деді. ⁹ Иса сөзін жалғастырып оларға мынаны да айтты:

— Өз дәстүрлеріңді сақтау үшін Құдайдың өсиеттерін былай қойып, оларды менсінбеулерің қандай «жақсылық»?! ¹⁰ Құдай Мұса пайғамбар арқылы: «Ата-ананды сыйла!» және: «Кім әкесін не шешесін жамандаса, сол өлтірілсін!» деп бұйырған еді ғой. ¹¹ Бірақ сендер: «Біреу әкесіне не шешесіне: менен көрмек игіліктеріңізді құрбан еттім, яғни Құдай жолына бағыштадым

*2 Түсіндірмедегі «тазару рәсімдерін» қараңыз.

*7 Ишая 29:13.

*8 Немесе: салт-дәстүрлерді ұстанып, ыдыс-аяқтарға тазару рәсімін жасайсыңдар және басқа да көптеген осы сияқты істерді істейсіңдер.

десе, ¹² сол адамның әке-шешесіне ешқандай көмек бермеуіне де болады» деп үйретесіңдер. ¹³ Осылайша өз дәстүрлерінді орнатып, Құдайдың бұйрығын жоққа шығардыңдар!* Бұған ұқсас тағы басқа да теріс қылықтарды көптеп істеп жүрсіңдер.

¹⁴ Иса қайтадан барлық жұртты қасына шақырып алды да, оларға былай деді:

— Бәрің де сөзіме құлақ салып, жақсылап ұғынып алыңдар: ¹⁵⁻¹⁶ адам бойына сырттан енген еш нәрсе де оны арамдай алмайды. Керісінше, ішінен шыққандары адамды арамдайды. (Құлағы барлар жақсылап тыңдасын!)

¹⁷ Иса халықтың қасынан кетіп, бір үйге кіргеннен кейін шәкірттері жаңағы астарлап айтқандарының мәнісін сұрады.

¹⁸ — Әлде сендер де түсінбей тұрсыңдар ма? — деп жауап берді Иса. — Бойына сырттан енген еш нәрсе де адамды арамдай алмайды. Мұны шынымен ұқпайсыңдар ма? ¹⁹ Себебі ол жүрекке емес, тек асқазанға жетіп, кейін денеден шығып кетеді. — Осылай Иса барлық тағамдардың да адал екенін айтты.

²⁰ Ол тағы да былай деді: — Адамды арамдайтын — оның ішкі дүниесінен шыққандары! ²¹ Себебі адамның ішкі дүниесінен, яғни оның жүрегінен шығатындар мыналар: жаман ойлар, азғындық,* неке адалдығын бұзу, кісі өлтіру, ²² ұрлық, ашкөздік, зұлымдық, алдаушылық, жүгенсіздік, қызғаныш, жамандау, тәкаппарлық және ақымақтық.* ²³ Осындай жамандықтардың бәрі адамның ішкі дүниесінен шығып, оның өзін арамдайды.

Шетелдік әйелдің Мәсіхке деген зор сенімі

²⁴ Иса сол жерден жолға шығып, Тир (мен Сидон) аймағына* барды. Өзін жергілікті халыққа танытқысы келмей,** бір үйге кірді. Алайда Ол бейтаныс болып қала алмады. ²⁵⁻²⁶ Себебі

*¹³ Немесе: Құдайдың сөзінің (яки өсиеттерінің) күшін жойдыңдар! (7:10)

*²¹ Яки: нәпсіқұмарлық, жезөкшелік.

*²² Немесе: ұрлық, парақорлық, зұлымдық, ашу-кек, бұзықшылық, қызғаныш, Құдайды қорлау, тәкаппарлық және Құдайға мойынсұнбаушылық (Забур жыр. 13:1).

*²⁴ Тир мен Сидон: Ғалилеядан елу не сексен шақырымдай қашықтықта Ливанның теңіз жағасындағы Финикия өлкесінде орналасқан, кеме тоқтайтын үлкен қалалар болатын.

**²⁴ Алдымен Исаның қызметі Құдай ерекше келісім жасаған Исраил халқы на арналған болса да, кейін барлық халықтарға да Жаңа келісім арқылы Құдаймен тікелей байланыс жолын ашты (16:15; Жохан 10:16; 11:52).

Оның келгені туралы естіген бір әйел дереу жақындап, аяғына жығылып тағзым етті. Әйел Исраил халқынан емес, Құдайға сенбейтін Сириядағы Финикия өлкесінен болатын. Оның жын соққан жас қызы бар еді. Әйел Исадан қызындағы жынды қуып шығаруын сұрады. ²⁷ Бірақ Иса оған:

— Алдымен «балалар» жеп тойсын: «Балалардың нанын алып қойып, үй күшіктеріне тастау дұрыс емес», — деді. * Әйел:

²⁸ — Айтқаныңыз дұрыс, Тақсыр! Дегенмен «үй күшіктері» де сәбилердің дастарқанынан түскен ұсақ-түйек қалдықтармен қоректенеді ғой? * — деп жауап берді. ²⁹ Сонда Иса:

— Мұны дәл айттың. Сол үшін үйіңе қайта бер, жын қызыңның бойынан шығып кетті, — деді. ³⁰ Әйел үйіне қайта оралған соң қызының жынынан арылып, төсекте тыныш жатқанын көрді.

*Мәсіхтің көптеген шетелдіктерді сауықтырып,
тамақтандыруы*

³¹ Иса Тирдан кетіп, Сидон арқылы Ғалилея көліне оралып, Онқала аймағына барды. * ³² Сол жерде Исаға саңырау, тілі мүкіс біреуді алып келіп, үстіне қолын қойып, бата беруін өтінді. ³³ Иса әлгіні көпшіліктен былайырақ алып шығып, екі саусағын оның құлақтарына тықты. Бұдан кейін түкіріп тастап, қолын кемтардың тіліне тигізіп, ³⁴ аспанға қарап күрсініп, * оған: «Еффата!» ** (яғни: Ашыл!) — деді. ³⁵ Сол сәтте-ақ адамның құлақтары ашылып, тілінің байлауы шешіліп, айқын сөйлеп кетті.

³⁶ Иса жұртқа бұл туралы тіс жармауға бұйырды. Алайда Ол неғұрлым қатаң тыйым салғанмен, халық болған оқиғаны соғұрлым кеңірек жариялады. ³⁷ Олар әбден қайран қалып: «Ол істеген әр нәрсе де керемет жақсы! Тіпті саңырауларды еститін, мылқауларды сөйлейтін қылады!» — деп таңғалысты.

*²⁷ Кейде исаилдіктер өздерін Құдайдың рухани балалары, ал Құдайға бағынбай, күнәға батқан басқа ұлттардың өкілдерін иттер деп атайтын. Иса үй күшігі деген сыпайырақ атауды қолданды.

*²⁸ Құдай өз рақымын «рухани балалары» (яхудилер) арқылы басқа халықтарға да мольнан жібергенін әйел түсініп, Оған деген зор сенімін көрсетті. (7:24,27-дегі сілтемелерді де қараңыз.)

*³¹ Онқала аймақтарының халқы исаилдік емес, басқа ұлттық болатын. Олардың басым көпшілігі Құдайға мойынсұнбайтын.

*³⁴ Яки: көкке қарап қайғылана күрсініп (Жохан 11:33; Рим. хат 8:23).

**³⁴ Сол заманда көп қолданылған арамей тілінде.

8 ¹ Сол күндері қайтадан халық көп жиналып, жейтін тамақтары болмады. Иса шәкірттерін қасына шақырып:

²— Халыққа жаным ашиды. Үш күннен бері қасымда болып, жейтін азықтары қалмады. ³ Оларды аш күйлерінде үйлеріне қайтарып жіберсем, жолшыбай әлсіреп, құлап қалар. Өйткені бірқатары тым қашықтан келді, — деді. ⁴ Шәкірттері:

— Осы құлазыған айдалада бұларды тамақтандыруға жететін нанды қайдан табуға болады? — деп жауап қайырды. ⁵ Иса:

— Қанша нандарың бар? — деп сұрағанда олар:

— Жеті күлше, — деді. ⁶ Сонда Иса жұртқа жерге жайғасуға бұйырды. Жеті күлшені қолына алып, шүкіршілік етті. Оларды адамдарға тарату үшін үзіп-үзіп, шәкірттеріне берді. Олар халыққа үлестірді. ⁷ Бірнеше кепкен ұсақ балықтары* да болды. Иса оларды да алып, шүкіршілік етіп, жұртқа үлестіруге бұйырды. ⁸⁻⁹ Шамамен төрт мыңдай отбасы* тамақтанып, тойып алды. Кейін қалдықтарды жинап алғанда жеті үлкен себет толды. Соңынан Иса халықты таратып жіберді.

*Діндарлардың екіжүзділігінен сақтанып,
Мәсікке шынайы сену жайлы ескерту*

¹⁰ Көп ұзамай Иса шәкірттерін ертіп қайыққа мініп, Далманутаның* маңына жөнелді. ¹¹ Сол жердегі парызшылдар Исаның қасына келіп, Онымен айтыспақшы болды. Оның билігін сынау үшін көктің күдіретімен бір кереметті* көрсетуін талап етті.

¹² Иса іштей терең күрсініп, оларға:

— Осы ұрпақ не үшін керемет көрсетуімді талап етеді? Сендерге шындығын айтайын: бұл ұрпаққа ешбір керемет көрсетілмейді!* — деді. ¹³ Оларды тастап, қайтадан қайыққа мініп, көлдің ар жағына қарай жүзіп кетті.

*7 Яки: Бірнеше тұздап кептірілген шабақ.

*8-9 Немесе: ер адам. (Сонымен қатар әйелдер мен балалар да тамақтанды: Матай 15:38.)

*10 Далманута Ғалилея көлінің батыс жағында, Мағдала қаласының маңында орналасқан елді мекен еді.

*11 Яки: Исаның Құдай жіберген Мәсіх екенін дәлелдейтін бір кереметті. (Түсіндірмедегі «кереметті» қараңыз.)

*12 Жүректері қасарысқан бұл діндарлар Исаның Құдай жіберген Құтқарушы Мәсіх екендігін дәлелдейтін небір кереметтерді көргендерімен Оны қалай да мойындағылары келмеді (3:4-6; 7:6-8).

¹⁴ Шәкірттері нан әкелуді ұмытып кеткендіктен, қайықта тек бір күлше ғана болды. ¹⁵ Иса оларға:

— Абайлаңдар, парызшылдардың және Иродтың «ашытқыларынан» сақтаныңдар!* — деп ескертті. ¹⁶ Шәкірттері өзара пікірлесіп:

— Бұны нанымыздың жоқтығынан айтқан шығар, — десті.

¹⁷ Иса оларын біле қойып, былай деп сұрады:

— Нанымыз жоқ деп неге пікірлесіп отырсыңдар? Жасағандарымды әлі де түсінбей, олардың мәнісін ұқпайсыңдар ма? Әлде жүректерің қасарысқан ба?* ¹⁸ Көздерің болғанмен көрмей, құлақтарың болғанмен естімейсіңдер ме? Кәне, естеріңе түсіріңдерші: ¹⁹ Мен бес күлше нанды бес мың адамға үлестіріп бергенімде, қалдықтардан неше себет жинап едіңдер? — Шәкірттері:

— Он екі, — деді.

²⁰ — Әрі жеті күлшені төрт мың адамға үлестіргенімде артылып қалғаны қанша үлкен себет болды? — Олар:

— Жетеу, — дегенде ²¹ Иса:

— Сендер әлі де ұқпай тұрсыңдар ма? — деген сұрақ қойды.

Бетсайдадағы зағиптың көзінің ашылуы

²² Сонымен олар Бетсайда қаласына жетті. Сонда адамдар бір зағипты алып келіп, Исадан Оған қолын тигізіп сауықтыруын өтінді. ²³ Иса зағипты қолынан ұстап, ауылдан жетелеп шықты. Көзіне түкіріп, үстіне қолын қойып:

— Бірдеңе көресің бе? — деп сұрады. ²⁴ Әлгі кісі көз тігіп:

— Адамдарды көріп тұрмын! Олар жүріп бара жатқан ағаш діндеріне ұқсайды, — деді. ²⁵ Иса зағиптың көздеріне қайтадан қолын тигізіп, қарауға бұйырды. Сонда оның көзі ашылып, бәрін де анық көрді. ²⁶ Иса:

— Мына ауылға кірме (ондағы ешкімге болған оқиға туралы тіс жарма)! — деп ескертіп, үйіне қайтарып жіберді.

---

*¹⁵ Мысалы, діндарлардың екіжүзділігінен және Ирод патшаның Құдайға қарсы тұрып, осы күнәкар дүниенің билігі мен ләззатына берілгендігінен сақтаныңдар! (Лұқа 12:1; Матай 1:16; Марқа 6:14-28)

*¹⁷ Яки: Әлде жүректерің сезімсіз, рухани шындық үшін жабық па? (Ишая 6:9-10)

Иса шынында кім, Оның жолы қандай болмақ?

²⁷ Иса шәкірттерін ертіп Філіп-Кесариясы қаласының маңындағы ауылдарға бара жатқанда жолшыбай оларға:

— Жұрт Мені кім деп жүр? — деген сұрақ қойды. ²⁸ Олар:

— Біреулері Сізді шомылдыру рәсімін жасаған Жақия, ал басқалары Ілияс пайғамбар, тағы басқалары ежелгі пайғамбарлардың өзге біреуі деп жүр,* — деді. ²⁹ Сонда Иса:

— Ал сендер Мені кім дейсіңдер? — деп сұрады. Петір Оған жауап беріп:

— Сіз Мәсіхсіз!* — деді. ³⁰ Иса оларға Өзінің кім екені жөнінде ешкімге тіс жармауларын ескертіп,* ³¹ былай деп тәлім бере бастады:

— Көктен келген Билеуші, Мен, көп азап шегуге тиіспін:* рубасылар, басты діни қызметкерлер және дін мұғалімдері Өзімнен бас тартып, Менің өлтірілуім, бірақ содан кейінгі үшінші күні қайта тірілуім қажет!

³² Иса мұны бүкпесіз ашық айтқан еді. Сонда Петір Исаны былайырақ оңашаға алып шығып, қарсылық білдіре бастады.

³³ Бірақ Иса бұрылып, шәкірттерін көріп, Петірге: «Менен аулақ кет, әзәзіл!* Сен Құдайдың емес, адамның қалауын ойлап тұрсын!» — деп тыйым салды.

³⁴ Бұдан кейін Иса халықты және Өзінің шәкірттерін қасына шақырып алып, мынаны айтты:

— Маған еріп шәкіртім болғысы келген әркім өз еркі бойынша өмір сүруін қойсын, әрі айқышын арқалаған кісідей азапты өлімге дайын болып Менің жолыммен жүрсін!* ³⁵ Себебі кім өмірімді сақтаймын десе, одан айырылады,* ал өмірін Мен

²⁸ Діндар яһудилердің көбі Мәсіх келмес бұрын Ілияс және басқа бір пайғамбар дүниеге қайта келуге тиіс деп сенетін (9:11-13; Малахи 4:5; Заң. қайтал. 18:18).

²⁹ Мәсіх: Құдай жіберген Құтқарушы және Патша. Түсіндірмені қараңыз.

³⁰ Халық Мәсіхтен өздерін Римнің езгісінен құтқаруды күтсе, Иса олардан ең алдымен Құдайдың еркіне мойынсұнып, күнәдан бас тартуларын талап етті (1:14-15).

³¹ Яки: Құдай тағайындаған Билеуші (Мен, «Адам Ұлы») көп азап шегуге тиіспін.

³³ Яки: шайтан. (Осында Петір білмей азғырушының сөзін сөйлеген еді: Матай 4:6-10.)

³⁴ Яки: әркім өз мүддесінен бас тартып, айқышын көтеріп алып Менің соңымнан ілессін (Філіпі. хат 3:10-11; Фалат. хат 2:20).

³⁵ Яки: кім өмірімді сақтаймын десе, шынайы өмірден құр қалады.

үшін және Ізгі хабар үшін қиған әркім оны мәңгі аман сақтап қалады. ³⁶ Адам бүкіл дүниеге ие болып, сол себепті өмірінен айырылса, бұдан оған не пайда? ³⁷ Адам өз өмірі үшін қандай құн төлей алады? ³⁸ Себебі кім осы опасыз, күнәкар ұрпақ арасында Мені және айтқан сөздерімді танудан бас тартса, Мен де Билеуші ретінде Әкемнің салтанатты ұлылығымен Оның қасиетті періштелерін ертіп көктен қайтып келген кезімде сол адамды танудан бас тартамын.

9

Мәсіхтің нұрлы салтанатымен үш елшісіне көрінуі

¹ Иса жиналғандарға:

— Сендерге шын айтамын: осында тұрған кейбіреулерің Құдай Патшалығының құдіретпен келуін өз көздеріңмен көрмей, * өлмейсіндер, — деді.

² Иса осыдан алты күннен кейін Петір, Жақып пен Жоханды ертіп алып, бір биік таудың басына оңаша көтерілді. Сонда Оның сыртқы түрі үш елшісінің көз алдында өзгеріске түсті.

³ Киімдері жарқырап, жер бетіндегі бірде-бір шебер ағарта алмайтындай тым аппақ болып кетті. ⁴ Сонда (ежелде өмір сүрген) Илияс пайғамбар мен Мұса пайғамбар пайда болып, Исамен сөйлесті.

⁵ Сол кезде Петір Исаға: «Ұстаз, бұл жерде болғанымыз қандай жақсы! Біреуін Сізге, біреуін Мұсаға, біреуін Илиясқа арнап үш күрке құрайық», — деп тіл қатты. ⁶ Себебі үш елшіні үрей билегендіктен Петір не айтарын білмеді. ⁷ Сонда бір бұлт* пайда болып, оларға көлеңкесін түсіріп, бұлт ішінен: «Бұл — Менің сүйікті (рухани) Ұлым.** Оны тыңдаңдар!» — деген дауыс шықты. ⁸ Кенет жан-жақтарына қараған елшілер қастарынан Исадан басқа ешкімді де көрмеді.

⁹ Таудан түсіп бара жатқанда Иса оларға, көктен келген Билеуші* өлімнен қайта тірілгенше, бұл көргендері туралы ешкімге тіс жармауға бұйырды. ¹⁰ Үшеуі осы айтылғанды ес-

*1 Петір. 2-хаты 1:16-18; Елшілер. істері 2:36-41.

*7 Түсіндірмедегі «нұрлы бұлтты» қараңыз.

**7 1:1-дегі сілтемені қараңыз.

*9 Яки: Билеуші ретінде көктен келген Өзі («Адам Ұлы»).

теріне сақтап, «өлімнен қайта тірілгенше» деген сөздің мәнін өзара сұрасты.*¹¹ Кейінірек олар Исаға:

— Дін мұғалімдерінің «алдымен Ілияс пайғамбар дүниеге қайтып келуге тиіс»* деулері қалай? — деген сұрақ қойды.

¹²— Ілиястың алдымен келіп, бәрін қалпына келтіретіні рас. Ал көктен келген Билеуші Киелі жазбаларға сай көп азап шегіп, қорлануға тиіс.*¹³ Бірақ сендерге шындығын айтайын: Ілияс келген де еді! Алайда ол туралы Киелі жазбада алдын ала айтылғандай, адамдар оған ойына келгендерін істеді,* — деп жауап берді.

Мәсіхтің жын азаптаған баланы сауықтыруу

¹⁴Иса үш елшісімен қалған шәкірттеріне қайта оралғанда, қалың тобырды және шәкірттерімен айтысып тұрған дін мұғалімдерін көрді.¹⁵ Күллі тобыр Исаны көрісімен қатты таңғалып, Оны қарсы ала жүгірді.¹⁶ Иса олардан:

— Бұлармен не туралы айтысып жатырсыңдар? — деп сұрады.

¹⁷Халықтың арасынан біреу:

— Ұстаз, жын соққан, мылқау ұлымды Сізге көрсету үшін осында әкелген едім.¹⁸ Жыны қайда ұстаса, сол жерде алып ұрады. Баланың аузынан көбік ағып, тістерін шықырлатып, сіресіп қатып қалады. Шәкірттеріңізден жынды қуып шығуларын сұраған едім, бірақ олардың қолынан келмеді! — деп жауап берді.¹⁹ Сонда Иса:

— Ей, сенбейтін ұрпақ-ай! Қанша уақыт қастарыңда болмақпын? Қанша уақыт сендерге төзбекпін? Қәне, әкеліңдер оны Маған! — деді.²⁰ Содан олар баланы қасына алып келді. Жын Исаны көрісімен-ақ баланы қалшылдата бастады. Бала жерге құлап түсіп, аузынан көбік шаша дөңбекши берді.²¹ Иса оның әкесінен:

— Ұлың қашаннан бері мұндай? — деп сұрады.

*¹⁰ Діндар яһудилердің көпшілігі қиямет күніндегі қайта тірілуге сенді. Алайда шәкірттері Исаның Өзінің өлімнен қайта тірілуін алдын ала білдіргенін ұқпады.

*¹¹ Малахи 4:5-6-да Мәсіхтен бұрын Ілияс пайғамбар тағы да дүниеге келуі керек деп жазылғандықтан, елшілер Ілиястың әлі келмегені қалай деп таңданды. Бірақ Малахидың пайғамбарлық сөзі Жақия арқылы жүзеге асқан еді (1:2-8; 8:28; 9:12-13).

*¹² 12:10; Ишай 52:13-14; 53:3-8; Зәкәрия 12:10; Забур жыр. 21:2-3,7-9,12-19.

*¹³ Иса мұнда Жақия пайғамбар туралы айтты: Матай 17:12-13; Лұқа 1:17.

— Кішкентай кезінен бері. ²² Жын оны құртпақ болып, жиі-жиі отқа да, суға да құлатып келеді. Қолыңыздан келсе, бізді мүсіркеп жәрдем ете көріңіз! — деді әкесі. ²³ Иса оған:

— Қолыңыздан келсе деген не сөз? Сенушіге бәрі де мүмкін,* — деп жауап берді. ²⁴ Баланың әкесі (көзіне жас алып):

— Мен сенемін. Сенімім жетіспегенде оны нығайта көріңіз! — деп дауыстап жіберді.

²⁵ Тағы бірталай халықтың жүгіріп келіп, жиналып жатқанын байқаған Иса жынға қатаң бұйрық беріп:

— Саңырау, мылқау қылатын жын, саған бұйырамын: бұдан шық! Енді еш уақытта оған жолама! — деді. ²⁶ Жын шыңғырып жіберіп, баланы қатты қалшылдатты да, шығып кетті. Бала өліп қалғандай сұлық жатты. Сондықтан жұрттың көбі оны өлді десті. ²⁷ Бірақ Иса қолынан демеп көтергенде, бала орнынан тұрды.

²⁸ Иса үйіне кірген соң шәкірттері оңашада:

— Неліктен біз жынды қуып шығара алмадық? — деп сұрағанда, Иса былай деді:

²⁹ — Мұндай жындарды тек Құдайға сиынып мінажат ету (және ораза ұстау) арқылы ғана қуып шығаруға болады.

*Мәсіхтің алдындағы азапты жол,
ал шәкірттерінің арасындағы бәсеке*

³⁰ Олар сол жерден кетіп, Ғалилея арқылы жол жүрді. Иса мұны ешкімнің білгенін қаламады, ³¹ себебі Ол шәкірттеріне тәлім беріп жүрді. (Өз басынан өткізетіндері туралы) былай деді: «Көктен келген Билеушіні* адамдардың қолына ұстап береді. Солар Оны өлтіреді. Бірақ содан кейінгі үшінші күні Ол қайта тіріледі». ³² Шәкірттері бұл сөздердің мағынасын ұғынбаса да, Исаға сұрақ қоюға батылдары бармады.

³³ Олар Қапарнаум қаласына келіп, бір үйге түскеннен кейін Иса:

— Жолшыбай не туралы пікірлестіңдер? — деп сұрады.

³⁴ Шәкірттері үндеген жоқ, өйткені жолшыбай келе жатып:

---

*²³ Немесе: Егерде (сену) сенің қолыңнан келсе! Сенушіге (Құдай бұйырып, уәде еткеннің) бәрі де мүмкін. (Құдайға шынайы сенетін кісі Оған шек қойып, шүбәланбайды: Матай 17:20; Жохан 11:40.)

*³¹ Яки: Құдай тағайындаған Билеушіні («Адам Ұлын», яғни Иса Мәсіхтің Өзін).

«Қайсымыздың жолымыз ең үлкен?» — деп өзара пікірлескен болатын.

³⁵ Иса жайғасып отырғаннан кейін он екі елшісін шақырып алып:

— Кім ең бастыларың болғысы келсе, сол бәріннен де кішік болып, бәріңе қызмет ете берсін! — деді. ³⁶ Бір кішкентай баланы алып, орталарына тұрғызып қойды. Оны құшақтап:

³⁷ — Кім Менің атымнан осындай бір сәбиді қабылдаса, соның Мені де қабылдағаны. Ал кім Мені қабылдаса, оның тек Өзімді ғана емес, Мені Жібергенді де қабылдағаны, — деді.

³⁸ Сонда Жохан:

— Ұстаз, Сіздің атыңыздан адамдардың жындарын қуып шығарып жатқан біреуді көрдік. Оған тыйым салдық. Ол бізге еріп жүрген жоқ қой, — деді. ³⁹ Исаның жауабы мынау болды:

— Оған тыйым салмаңдар! Менің атымнан керемет істеген біреу жуыр маңда Мені қаралап, жамандай қоймас. ⁴⁰ Бізге қарсы болмағанның бізге жақтас болғаны.

⁴¹ Сендерге шындығын айтайын: кім сендерге Мәсіхтің жолымен жүргендерің үшін* ең болмағанда бір тостаған су берсе, ол алатын сыйынан құр алақан қалмайды. ⁴² Алайда кім Маған сенетін осы кішкенелердің* біреуін теріс жолға түсірсе, ол үшін мойнына диірменнің тасы байланып, теңізге лақтырылғаны жақсырақ болар еді-ау!

⁴³⁻⁴⁵ (Иса сөзін жалғастырып, астарлы сөздермен былай деді:) — Егер сені өз қолың не аяғың (сияқты өте қажетті нәрсең) күнәға азғырса, ол сен үшін шауып тасталғандай жоқ болсын.* Екі қол-аяқпен мәңгі сөнбес тозақ отына тасталғаннан гөрі сыңар аяқ-қолмен мәңгілік өмірді иемденгенің артық болар еді.* ⁴⁶⁻⁴⁷ Егерде сені көзің (секілді өте құнды нәрсең) күнәға азғырса, ол сен үшін ойып тасталғандай жоқ болсын.* Екі көзіңмен тозақ отына лақтырылғаннан гөрі сыңар көзбен Құдай Патшалығына кіргенің артық болар еді. ⁴⁸ Тоzaқта тәндерін кеміретін құрттар да өлмейді, от та сөнбейді.

*⁴¹ Немесе: Мәсіхтің атымен аталғандарың үшін.

*⁴² Кішкенелер сөзі бұл жерде балаларды да, атақсыз қарапайым кісілерді де білдіреді.

*^{43-45,46-47} Иса адамды теріс жолға түсіретін нәрселерді — ең жақсы көргендері болса да! — өзінен шауып тастағандай сезініп, азғырудан біржола құтылуын астарлап нұсқады. Ол, әрине, ешкімнің осы қатаң бұйрықтарды нақты жүзеге асыруын көздеген жоқ!

⁴⁹ Шалынған құрбандықтардың түзбен тазартылатыны сияқты, әрқайсың да азап отынан өтесіндер.* ⁵⁰ (Тағамды бұзылудан сақтау үшін) түз пайдалы. Ал егер түз өз күшінен айырылған болса, онысын қалай қалпына келтіруге болады?* Ендеше жан дүниелеріңде тазартатын «түз» болсын! Осылай өзара тату-тәтті өмір сүріңдер!

10

Отбасы жайлы тәлім

¹ Иса сол жерден шығып, Яһудея аймағына және Иордан өзенінің шығыс бетіне* барды. Қасына қайтадан халық жиналып, Иса Өзінің әдеті бойынша оларға тәлім берді. ² Бірнеше парызшыл келіп, Исаны сынамақ болып:

— Күйеуінің әйелінен ажырасуына бола ма? — деген сұрақ қойды. ³ Иса:

— Мұса пайғамбар* сендерге не бұйырған? — деп жауап қайырды.

⁴ — Мұса пайғамбар егер күйеуі арнайы куәлік қағазын жазып берсе, әйелінен ажырасуына болады деп (Тауратта) рұқсат еткен ғой!* — деді олар. ⁵ Сонда Иса былай деп жауап қатты:

— Жүректеріңнің Құдайдың еркіне мойынсұнбай қасарысқандығына бола Мұса сендерге осы ережені жазып қалдырған. ⁶ Алайда жаратылыс басталуында-ақ «Құдай адамды бірін еркек, бірін әйел қылып жаратты». ⁷ «Сондықтан еркек әкешесін тастап, ⁸ әйеліне қосылады, сөйтіп екеуі біртұтас болады»* (деп те Тауратта жазылған). Осылайша олар енді екеу емес, біртұтас! ⁹ Сонымен Құдай қосқандарды адам баласы ажыратпасын!

¹⁰ Үйде шәкірттері Исаға бұл туралы тағы да сұрақ қойғанда ¹¹ Ол:

*⁴⁹ Леуілік. 2:13; Петір. 1-хаты 1:7; 4:12; Матай 3:11.

*⁵⁰ Сол заманда жұрт теңіз суынан айырып алған түз қосындыларын жай қыш құмыраларда сақтайтын. Тұрған жері дымқыл болса, ас тұзы еріп, қыштан өтіп кетіп, қалғаны дәмсіз әрі тағамды бұзылудан сақтауға жарамай қалатын (Лұқа 14:34).

*¹ Яғни Онқала аймағына (5:20; Матай 4:25).

*³ Яки: Құдай Мұса пайғамбар арқылы берген Таурат заңында (Заң қайтал. 24:1-4).

*⁴ Заң қайтал. 24:1.

*⁸ Жаратылыс. баст. 1:27; 2:24.

— Кім әйелінен ажырасып, басқаны алса, сол неке адалдығын бұзады.* ¹² Егер әйел күйеуінен ажырасып, басқаға тисе, оның да неке адалдығын бұзғаны, — деді.

¹³ Қолын тигізіп бата берсін деп, жұрт Исаға балаларын алып келді. Бірақ шәкірттері оларға тыйым салды. ¹⁴ Мұны байқаған Иса наразы болып:

— Балалардың Маған келуіне жол беріндер, оларға кедергі жасамандар! Құдай Патшалығы сондайлар үшін. ¹⁵ Сендерге шындығын айтайын: кім Құдай Патшалығын бала сияқты қабылдаса, оған кіре алмайды,* — деді. ¹⁶ Балаларды құшақтап, үстеріне қолын қойып бата берді.

Байлықтың қаупі әрі Мәсіхтің азапты жолындағы игіліктер

¹⁷ Иса сапарға шыққанда, бір жігіт алдынан жүгіріп шығып, Оған тізесін бүгіп тағзым етті де:

— Ізгі Ұстаз! Мәңгілік өмірге ие болу* үшін не істеуім керек? — деген сұрақ қойды. ¹⁸ Иса оған:

— Мені неге ізгі дейсің? Құдайдан басқа ешкім де ізгі емес. ¹⁹ Оның өсиеттерін білесің ғой: «Неке адалдығын бұзба, кісі өлтірме, ұрлық жасама, өтірік айтпа, ешкімнің ақысын жеме, ата-ананды сыйла!»* — деді. ²⁰ Жігіт:

— Ұстаз, бұлардың бәрін де жастайымнан орындап келемін, — деп жауап берді. ²¹ Иса оған қарап тұрып, сүйіспеншілікпен:

— Саған бір нәрсе жетіспейді: барып, қолыңдағы мал-мүлкіңді сатып, түскен ақшаны мұқтаждарға үлестіріп бер, сонда сенің қазынаң көкте болады. Өзің қайтып келіп, шәкіртім болып соңымнан ер!* — деді. ²² Бұл сөзге жігіт еңсесі түсіп қапаланып, сол жерден кетіп қалды. Себебі ол аса дәулетті болатын.

²³ Иса айнала қарап, шәкірттеріне: «Мал-мүлікке бай адамдардың Құдай Патшалығына кіруі қандай қиын!» — деді. ²⁴ Оның айтқандарына шәкірттері қайран қалды. Ал Иса тағы да:

— Жігіттер! Байлықтарына сенгендер үшін Құдай Патшалығына кіру қандай қиын! ²⁵ Байдың Құдай Патшалығына кіруі-

*11 Яки: сол бұрынғы әйеліне қарсы опасыздық жасайды.

*15 Яки: Кім Құдайдың басшылығына баладай кіші пейіл болып мойынсұнып сенбесе, оның игіліктерін көре алмайды (Матай 5:3-8).

*17 Немесе: Мәңгілік өмірді мұра ету (Құдайдың қасында мәңгі өмір сүру).

*19 Мысыр. шығу 20:12-16.

*21 1:17; 8:31.

нен гөрі түйенің ине көзінен өтуі оңай, — деп қосты. ²⁶ Олар аса қатты таңғалып, өзара:

— Ендеше кім (Құдайдың қаһарынан) құтқарыла алады? — десті. ²⁷ Иса оларға қарап:

— Бұл адам қолынан келмегенмен, Құдайдың қолынан келеді. Оның қолынан бәрі де келеді!* — деді. ²⁸ Петір Исаға:

— Міне, біз барлығын тастап, Сіздің соңыңыздан еріп жүрміз, — дей бастап еді. ²⁹ Иса жауап қатып:

— Сендерге шындығын айтайын: Маған және Ізгі хабарға бола үй-жайын, туған бауырларын,* әке-шешесін, әйелін, бала-шағасын не жер-суын тастап шыққан әркімге ³⁰ сол үшін осы заманда қуғын-сүргін көргеннің өзінде де жүз есе артығымен үй-жай, аға-іні, апа-қарындас, әке-шеше, бала-шаға, жер-су қайтарылады, әрі келер заманда ол мәңгілік өмірге ие болады.*

³¹ Бірақ көптеген алдыңғы қатарлылар сол кезде соңғылар болады, ал соңғылар алдыңғы қатарға шығады, — деді.

Мәсіхтің ізгілікті де азапты жолы

³² Сол кезде олар Иерусалимге көтерілетін жолмен өрлеп бара жатты. Иса алдарында жүрді, ал шәкірттері таңдана абыр-жып, соңынан ерген жұрт та қорқып келе жатты. Иса қайтадан он екі елшісін қасына шақырып алып, оларға (Өзінің басынан өткізетіндері туралы) айта бастады: ³³ «Енді Иерусалимге өрлеп бара жатырмыз. Сол жерде көктен келген Билеушіні* басты діни қызметкерлер мен дін мұғалімдеріне сатып кетеді. Олар Оны өлімге кесіп, Құдайға мойынсұнбайтын басқа ұлт адамдарына ұстап береді. ³⁴ Солар Оны мазақ етіп, бетіне түкіріп, қамшымен сабайды, ақырында өлтіреді. Алайда Ол үшінші күні қайта тіріледі!»

---

*²⁷ Бай адамдардың өз дәулетіне емес, Құдайға сенулерінің мысалдары (Марқа 15:43; Елшілер. істері 4:32-35; 16:14; Філіпі. хат 4:19).

*²⁹ Яки: аға-іні, апа-қарындас, сіңлісін.

*³⁰ Құдай адамға ата-анасын сыйлап, үй ішіне қамқорлық жасауды бұйырған (19:19; Тимоте 1-хат 5:4,8). Ал егер олар Құдай ерекше тапсырма бергендіктен немесе сенімге қас адамдар қудалағандықтан туыстарынан қол үзуге мәжбүр болса, онда Құдай барлығын өз қамқорлығына алып, сенушілерге арнайы сыйларын беретін болады (12:22-31; Жохан 5:28-29).

*³³ Яки: Билеуші ретінде көктен келген Мені («Адам Ұлын»).

³⁵Зебедей ұлдары Жақып пен Жохан Исаның қасына келіп:

— Ұстаз, Сізден бір өтінішіміз бар, соны орындасаңыз екен, — деді. Иса:

³⁶— Сендер үшін не істегенімді қалайсындар? — деп сұрады.

— Олар:

³⁷— Бұдан кейін салтанатты ұлылығыңызға ие болған кезде бірімізге оң, екіншімізге сол жағыңызға отыруды бұйырсаңыз екен, — деген тілек білдірді. ³⁸Алайда Иса жауап беріп:

— Не сұрап тұрғандарыңды ұқпайсындар! Мен (Құдайдың қаһарына толы) «тостағаннан ішіп», (азапты) «шомылудан» өтпекпін! Ал сендер солай істей аласындар ма?* — деді. ³⁹Екі шәкірт:

— Иә, істей аламыз,* — дегенде Иса:

— Мен ішетін «тостағаннан» сендер де ішіп, Мен өтетін «шомылудан» сендер де өтетін боласындар.** ⁴⁰Бірақ оң мен сол жағыма отыруға тағайындау Менің қолымда емес. Көктегі Әкем кімге дайындаған болса, солар отырады, — деп сөзін аяқтады.

⁴¹Қалған он елші мұны естігенде Жақып пен Жоханға наразы болды. ⁴²Иса оларды шақырып алып, былай деді:

— Билеушілері деп саналатындар қол астындағы елдерді билеп-төстеп, төрелері де халықтарға қатаң әмір жүргізді, соны білесіңдер. ⁴³Бірақ сендердің араларыңда ондай болмасын! Керісінше, қайсың ұлы болғысы келсе, сол өзгелеріңе қызмет ете берсін! ⁴⁴Қайсың ең бастыларың болғысы келсе, сол бәріңе құл іспетті қызмет көрсете берсін! ⁴⁵Себебі Мен де* Құдай тағайындаған Билеуші бола тұра Өзіме қызмет еткізу үшін емес, Өзім қызмет етіп, көптеген адамдардың азаттық төлемін өтеп жанымды қию үшін осы дүниеге келдім.

*³⁸ Немесе: Мен ішетін тостағаннан ішіп, Мен өтетін шомылудан өте аласындар ма? (Мұндағы «тостаған» мен «шомылу» Құдайдың адамзаттың күнәлары үшін Мәсікке тартқызатын қаһарлы жазасын астарлап білдіреді: 14:36; Матай 3:11; Лұқа 12:50; Аян 16:1; 14:19-20; Забур жыр. 74:9; Ишая 53:5-6,12; Жүніс 2:2-6).

*³⁹ Кейін Шимон Петір де солай ойлады (14:29).

**³⁹ Мәсіхтің құрбандық өліміне шын жүректен сенетін әркім осы оқиғаны Мәсіхпен бірге басынан өткізген болып есептеледі (Ғалат. хат 2:20; Рим. хат 6:3-4).

*⁴⁵ Яки: Себебі көктен келген Мен («Адам Ұлы»).

Зағип Бартімейдің көзі ашылып, Исаға еруі

⁴⁶ Иса шәкірттерімен Иерихон қаласына жетті. Олар халықтың үлкен тобымен бірге қаладан шығып бара жатқанда, жол жиегінде бір зағип* қайыр сұрап отырған еді. Оның есімі Тімей ұлы Бартімей болатын. ⁴⁷ Бартімей өтіп бара жатқанның назареттік Иса екенін естіп: «Дәуіттің Ұрпағы Иса, маған рақым ете көріңіз!» — деп айқайлай бастады. ⁴⁸ Көпшілігі оған ұрсып, үндемеуге бұйырды; бірақ ол одан бетер айқайлап: «Дәуіттің Ұрпағы, маған рақым ете көріңіз!» — деп жалбарынды. ⁴⁹ Иса тоқтай қалып: «Шақырындар оны!» — деп бұйырды. Олар зағипқа: «Көтер еңсенді, түрегел! Ол сені шақырып жатыр», — деді. ⁵⁰ Ол жамылғысын шеше ұшып тұрып, Исаға жетіп келді. ⁵¹ Иса:

— Өзіңе не істегенімді қалайсың? — деп сұрады. Зағип:

— Ұстаз, көзімді көретін етсеңіз екен! — деп өтінді. ⁵² Иса оған:

— Жүре бер, сен сенімің арқылы құтқарылдың,* — деді. Сол сәтте-ақ оның көзі ашылып, көретін болды! Содан Бартімей Исаға еріп, жолға шықты.

11*Мәсіхтің салтанатпен Иерусалимге кіріп, ғибадатхананы арамдықтан тазартуы*

¹ Олар Иерусалимге таяп, Зәйтүн тауының беткейіндегі Бетфаге мен Бетания ауылдарына жақындап келді. Сонда Иса шәкірттерінің екеуін жұмсап, ² мынадай тапсырма берді:

— Қарсы алдарындағы ауылға барындар. Оған кірген бойда байлаулы тұрған, әлі ешкім мінбеген бір тайқар есекті көресіңдер. Соны шешіп алып келіндер! ³ Егер қайсыбіреу сендерден «Бұл не қылғандарың?» деп сұрай қалса, оған: «Ол Мырзамызға керек, жуық арада кері қайтарып жібереді» деп жауап беріңдер!

⁴ Екі шәкірт барғанда көше бойындағы бір үйдің қақпасына байлаулы тұрған жас есекті тауып, шылбырын шешті. ⁵ Сол жерде тұрғандардың кейбіреулері: «Тайқарды шешіп не істе-

*⁴⁶ Яки: бір соқыр адам.

*⁵² Немесе: Сені сенімің құтқарды. (Зағип Исаны ежелгі Дәуіт патшаның Ұрпағы деп атауымен Оның Құдай жіберген Мәсіх (Патша әрі Құтқарушы) екендігіне сенетінін білдірген еді: Ефес. хат 2:8; Матай 9:22.)

мексіндер?» — деп сұрады. ⁶Екі шәкірт Исаның айтқанындай жауап беріп, әлгілер оларға кедергі жасамай, жайларына жіберді. ⁷Олар есекті Исаға алып келіп, үстіне шапандарын жапқаннан кейін Иса оған мінді.

⁸Көптеген адамдар жамылғыларын жолға жайса өзгелері даладан жапырақты бұтақшаларды кесіп алып, соларды төсеп отырды.* ⁹Алды-артынан еріп жүргендер қатты дауыспен былай деп айқай салды:

«Тәңір мадақталсын!»*

«Жаратқан Иенің атынан келе жатқан (Патша) жарылқанған!»

¹⁰«Арғы тегіміз Дәуіттің қайта орнайтын патшалығы жарылқанған!»*

«Заңғар көкте де Тәңір мадақталсын!»

¹¹Осылай Иса Иерусалимге кірді. Гибадатханаға барып, оны айнала қарап шықты. Кеш батқанда он екі елшісін ертіп қаладан шығып, Бетанияға барды.

¹²Келесі күні олар Бетаниядан шыққанда Исаның қарны ашты. ¹³Алысырақтан жапырақ жайған інжір ағашын көріп, жемісінің бар-жоғын байқау үшін қасына барды. Бірақ одан жапырақтан өзге ештеңе таппады. Жеміс беретін маусымы әлі болмаған еді.* ¹⁴Сонда Иса: «Бұдан былай мәңгі ешкім де жемісіңнен дәм татпасын!» — деді.* Шәкірттері осы айтқандарын естіді.

*8 Осы салтпен халық Исаны Құдай жіберген Құтқарушы Патша Мәсіх ретінде қарсы алды (11:9-10).

*9 Немесе: Тәңір амандық бере көрсін! (Забур жыр. 117:25-26. Түсіндірмедегі «Осаннаны» да қараңыз.)

*10 Немесе: «Арғы тегіміз Дәуіттің (Жаратқан Иенің атынан) қайтадан құрылмақ патшалығы жарылқаулы!»

*13 Осы өлкедегі інжір ағаштары наурыз айында бүршік жарып, жапырақтары сәуір айында шығады. Інжірдің сол кездегі жасыл бүршіктерін тамаққа пайдалануға болады. Ал оның өте дәмді жемісі маусым айында пісіп, жиналады. Егер сәуірде інжір ағашының еш бүршігі болмай, тек жапырағы ғана болса, онда оның сол жылы жеміс бермейтіні анық.

*14 Осы ағаш халықтың жағдайын бейнеледі: Құдай олардан рухани жеміс күткенмен, көпшілігі жұрт көзге жақсы көріну үшін ғана діни салттарды орындаумен шектелді. Сондықтан халық Құдайдың қаһарына ұшырайтын болды (Матай 3:7-8; 6:1,5,16; 23:13; Жохан 15:5-6; Лұқа 13:5-9).

¹⁵ Сонымен олар Иерусалимге жетті. Иса ғибадатхана алаңына кіріп, ондағы сатушылар мен алушыларды қуып шығара бастады. Шетелдік ақшаны (зекет беру үшін жергілікті теңгелерге) айырбастаушылардың үстелдері мен (құрбандыққа шалынатын) көгершін сатушылардың орындықтарын аударып тастап, ¹⁶ жүк көтергендердің ғибадатхана ауласымен өтулеріне де тыйым салды. ¹⁷ Оларға:

— Киелі жазбада: «Менің киелі үйім барлық ұлттардың Өзіме сиынатын үйі деп аталатын болады!»* делінген емес пе? Бірақ сендер оны «қарақшылар ордасына» айналдырғансыңдар! — деп тәлім берді.

¹⁸ Мұны дін мұғалімдері мен басты діни қызметкерлер естіп, Исаның көзін құртпақ болды. Себебі жұрттың бәрі Оның тәліміне қайран қалғандықтан, олар Исадан қорқып жүрді. ¹⁹ Кеш түсе Иса шәкірттерін ертіп қаладан шығып кетті.

Құдайға сеніммен, таза жүрекпен сиынудың зор күші

²⁰ Ертенгісін олар інжір ағашының жанынан өткенде оның тамырына дейін қурап, солып қалғанын көрді. ²¹ Осы оқиға есіне түскен Петір Исаға:

— Ұстаз, қараңызшы, Өзіңіз қарғаған інжір ағашы қурап, солып қалыпты! — деді. ²² Иса шәкірттеріне былай деп жауап берді:

²³ — Құдайға сеніндер! Сендерге шындығын айтайын: біреу мына тауға «Орныңнан көтеріліп, теңізге лақтырыл!» деп, айтқанының іске асатынына жүрегінде еш күмәнданбай сенсе, сол өтініші орындалады. ²⁴ Сондықтан сендерге былай деймін: Құдайға сиынып (Оның еркіне сай) не сұрасаңдар да, соны қабылдадық деп сеніндер! Сонда ол орындалмақ.*

²⁵ Ал сиынып тұрған кездерінде біреуге өкпелерің болса, оны кешіріңдер! Сонда көктегі Әкелерің сендердің де күнәларыңды кешіреді. ²⁶ (Егер өздерің кешірмесендер, көктегі Әкелерің сендердің де күнәларыңды кешірмейді.)*

---

*¹⁷ Яки: Маған бағышталған киелі үй (ғибадатхана) барлық халықтардың Өзіме сиынып дұға ететін үйі деп аталсын! (Ишая 56:7)

*²⁴ Жохан 15:7,16; 16:23-24; Рим. хат 8:32.

*²⁶ Матай 6:14-15.

Мәсіхтің билігі туралы сұрақ

²⁷ Олар тағы да Иерусалимге келді. Иса ғибадатхананың ішінде жүргенде, бірқатар басты діни қызметкерлер, дін мұғалімдері мен рубасылары қасына келіп:

²⁸ — Бұл істерді қандай билікпен істеп жүрсіз?* Оларды істеуге Сізге кім билік берді? — деген сауал қойды. ²⁹ Исаның жауабы мынау болды:

— Мен де бір сұрақ қояйын, соған жауап беріңіздер! Содан кейін сіздерге бұл істерді қандай билікпен істеп жүргенімді айтып беремін: ³⁰ Жақия жасаған шомылдыру рәсімі көктің* еркімен болып па еді, әлде адамның еркімен бе? Маған жауап беріңіздер! — ³¹ Олар өзара пікірлесіп былай десті:

— Егер «көктің еркімен» десек, Ол: «Ендеше Жақияның уағызына неге сенбедіңіздер?» дейтін болар. ³² Ал «адамның еркімен» десек... — олар халықтан қорықты, себебі бүкіл жұрт Жақияны нағыз пайғамбар деп санайтын. ³³ Сондықтан Исаға:

— Оны білмейміз, — деп жауап берді. Иса:

— Олай болса, Мен де сіздерге бұл істерді қандай билікпен істеп жүргенімді айтпаймын, — деді.

12 ¹ Сонда Иса оларға астарлап мынаны айтып берді:

— Бір кісі жүзім бағын отырғызады. Оны дуалмен қоршап, жүзім шырынын сығып алатын орын жасап, күзет мұнарасын салады. Кейін бағын жүзімшілерге жалға тапсырып, өзі басқа жаққа сапарға аттанады. ² Мерзімі жеткенде бақтың өнімінен тиісті үлесін алу үшін жүзімшілерге бір қызметшісін жұмсайды. ³ Бірақ олар оны ұстап алып, ұрып-соғып, құр қол қайтарып жібереді. ⁴ Бақ иесі өзге бір қызметшісін жұмсайды. Олар оның басын таспен ұрып жарақаттап, намысына тиіп қорлап, қайтарып жібереді. ⁵ Тағы басқа біреуді жұмсаса, әлгілер оны өлтіріп тастайды. Қожайын жіберген өзге де көптеген қызметшілердің кейбіреулерін ұрып-соғып, басқаларын өлтіріп тастайды.

*²⁸ Яки: Ғибадатханада осыларды істеуге (12:15-17) қандай хақың бар? (Дін басыларының рұқсатынсыз бұлай істеуге тек Құдайдан келген Мәсіхтің ғана құқығы бар еді.)

*³⁰ Яки: Құдайдың. (Яһудилер Құдайдың атын бекерге атамау үшін соның орнына көбінесе көк, Тағала, Мадақталған, Қүдірет Иесі сияқты атауларды қолданатын: 14:61,62.)

⁶ Бақ иесінің жұмсайтын тағы бір адамы — өзінің сүйікті ұлы қалады. Ақыр соңында «Менің ұлымнан ұялар»* деп, оны да жұмсайды. ⁷ Бірақ сол жүзімшілер өзара: «Бұл мұрагер ғой! Кәне, жүріңдер, оны өлтірейік, сонда мұрасы біздікі болады!» — деседі де, ⁸ оны ұстап алып, өлтіріп, бақ сыртына лақтырып тастайды.

⁹ Енді жүзімдіктің иесі не істемек? Келіп, жүзімшілерді өлтіріп, бағын өзгелерге тапсырмақ. ¹⁰ Киелі жазбадан мынаны оқымап па едіңдер:

«Құрылысшылар керегі жоқ

Деп бас тартқан Тас

Енді үйдің басты іргетасына* айналды!

¹¹ Осы көз алдымыздағы ғажап керемет іс —

Жаратқан Иеміздің жүзеге асырғаны!»

¹² Исаның өздері туралы астарлап айтқанын ұққан дін басылары Оны ұстап алмақ болды. Алайда халықтан қорыққандықтан Исаны тастап, жөндеріне кетті.

Патшаға салық төлеу әрі қайта тірілу жайлы сауалдар

¹³ Кейінірек басшылар қитұрқы сұрақ қойып, сөзінен ұстау үшін Исаға бірнеше парызшылдар мен Иродтың жақтастарын* жіберді. ¹⁴ Олар Исаға келіп, былай деді:

— Ұстаз, Сіздің әділ екеніңізді білеміз. Біреуге жағыну ниетінен аулақ болып, ешкімнің бет-жүзіне қарамай, жұртты шынымен Құдай жолына үйретесіз. Ал енді, Рим патшасына алым-салық төлеуіміз дұрыс па, әлде бұрыс па?* ¹⁵ Оларды өтеуіміз қажет пе, жоқ па?

Бірақ олардың екіжүзділігін біле қойған Иса:

*⁶ Яки: Менің ұлымды құрметтер.

*¹⁰ Яки: (үй салғанда алдымен бір бұрышына орнатылып, қабырғалардың бағыттарын белгілейтін) негізгі тасына. (Құдай адамдар менсінбеген Исаны Құтқарушы Патша (Мәсіх) және Әлемнің Әміршісі болуға тағайындады: Філіпі. хат 2:9-11; Петір. 2-хаты 2:1; Забур жыр. 117:22-23.)

*¹³ Римдік патша тағайындаған аймақ әкімі Ирод Антипастың сөзін сөйлеушілер (3:6).

*¹⁴ Яки: Құдай бұйырған Таурат заңына сай рұқсат етілген бе, жоқ па? (Діндар яһудилер жалған тәңірлерге табынушы римдіктердің өз елдерін басқарып, салық төлеуді талап еткеніне наразы болатын.)

— Мені азғырып, сынамақсындар, ә? Бір күміс теңгені алып келіндерші, көрейін, — деді. ¹⁶ Олар біреуін әкеліп берді. Иса:

— Мына сурет пен жазу кімдікі? — деп сұрады. Олар:

— Римдік патшаникі, — дегенде, ¹⁷ Иса:

— Олай болса, патшаға тиістісін патшаға, ал Құдайға тиістісін Құдайға беріндер! — деп тұжырымдады. Олар Исаға танданып қайран қалды.

¹⁸ Өлімнен қайта тірілу жоқ деуші саддукейлер ұйымының кейбір мүшелері* де Исаға келіп, мына сұрақты қойды:

¹⁹ — Ұстаз, Мұса пайғамбар бізге: «Егер біреудің үйленген бауыры соңынан бала қалдырмай өлсе, онда сол адам оның жесіріне үйленіп,* марқұм бауырына ұрпақ қалдырсын!» деп жазып тапсырған. ²⁰ Ағайынды жеті жігіт бар еді. Солардың тұңғышы үйленіп, соңынан бала қалдырмай өлді. ²¹ Жесіріне екіншісі үйленіп, ол да соңынан бала қалдырмай бұ дүниеден өтті. Үшіншісімен де солай болды. ²² Сол әйелге жетеуі де үйленіп, бала қалдырмай өлді. Ең соңында әйелдің өзі де көз жұмды. ²³ Ендеше қиямет күні қайта тірілгенде әйел қайсысынікі болады? Ол жетеуінің де әйелі болған еді ғой!

²⁴ Иса оларға былай деп жауап қайырды:

— Киелі жазбаларды және Құдайдың құдіретін ұқпағандықтан жаңылып жүрсіндер, солай емес пе? ²⁵ Себебі өлімнен қайта тірілгеннен кейін адамдар әйел алмайды, күйеуге де шықпайды. Олар көктегі періштелер іспетті болады.

²⁶ Ал өлгендердің қайта тірілуі жайында Мұса пайғамбардың қалдырып кеткен Таурат кітабының «тікенді бұта» туралы тарауында Құдайдың оған: «Мен Ыбырайым, Ысқақ және Жақыптың Құдайымын»* дегенін оқымап па едіңдер? ²⁷ Демек Ол өлгендердің емес, тірілердің Құдайы! Мүлдем жаңылып тұрсындар!*

*¹⁸ Саддукейлер ұйымы басты діни қызметкерлердің көзқарасы мен саясатын жақтап, эллин (көне грек) пәлсапасының ықпалында жүретін. Олар өлгендердің қиямет күні қайта тірілетініне сенбейтін. Түсіндірмені қараңыз.

*¹⁹ Яки: жесіріне әмеңгер болып (Заң. қайтал. 25:5; Рут 4:5).

*²⁶ Мысыр. шығу 3:6.

*²⁷ Егер ежелде қайтыс болған сенушілер о дүниеде тірі болмаса, онда Құдай «Кезінде Маған сенуші болған Ыбырайым, Ысқақ және Жақыптың Құдайымын» дер еді.

*Құдайдың басты өсиеті және
Мәсіхтің шынайы болмысы туралы*

²⁸ Бір дін мұғалімі жақындап келіп, олардың айтысып жатқандарын тындап тұрған еді. Исаның жақсы жауап бергеніне көзі жетіп, Оған:

— Өсиеттердің ең бастысы қайсысы? — деген сұрақ қойды.

²⁹ Исаның жауабы мынау болды:

— Бәрінің ең бастысы мынау: «Тында, Израил: Құдайымыз Жаратқан Ие — жалғыз Құдай! ³⁰ Құдай Иенді шын жүректен, бүкіл жан дүниенмен, барлық ақыл-ойыңмен, бар күш-қуатыңмен сүй!»* Бұл басты өсиет. ³¹ Ал екіншісі (де сол сияқты): «Өзінді қалай сүйсең, маңайыңдағы адамды* да солай сүй!» Бұлардан жоғары өсиет жоқ. — ³² Сонда дін мұғалімі Исаға былай деді:

— Сіздікі дұрыс, Ұстаз! «Құдай жалғыз, Одан басқа құдай жоқ» деп шындығын айттыңыз. ³³ Оны шын жүректен, барлық ақыл-оймен, бүкіл жан дүниесімен, бар күш-қуатпен сүю, әрі маңайыңдағы адамды өзіндей сүю Құдайға арналған құрбандықтар* мен басқа да сый-тартулардың бәрінен де жоғары. —

³⁴ Ұғымды жауап бергенін көрген Иса оған:

— Құдай Патшалығынан алыста емес екенсің, — деді.

Бұдан кейін Исаға сұрақ қоюға ешкімнің батылы бармады.

³⁵ Иса ғибадатханада тәлімін жалғастырып былай деді:

— Дін мұғалімдерінің Мәсіхті «Дәуіттің Ұрпағы» деулері қалай? ³⁶ Дәуіттің өзі Киелі Рухтың жетелеуімен

«Жаратқан Ие менің Иеме былай деді:

Мен сенің жауларыңды табаныңның астына

Салып бергенімше өзің отыр оң жағымда!»

— деген ғой.*

³⁷ Сонымен, Дәуіттің өзі Мәсіхті «Ием» деп атаған соң, қалайша Ол Дәуіттің Ұрпағы ғана болады?*

*²⁹⁻³⁰ Заң. қайтал. 6:4-5.

*³¹ Яки: өмір жолыңда Құдай өзіңе кездестірген жандарды (Лұқа 10:25-37; Леуілік. 19:18).

*³³ Яки: Құдайға арнап шалып, өртеген құрбандықтар.

*³⁶ Забур жыр. 109:1.

*³⁷ Яки: Қалайша Ол «Дәуіттің Ұлы» ғана болады? (Шынында Мәсіх — көктен келген Билеуші әрі Құдайдың рухани Ұлы: 2:10,28; 1:1; 14:61-62; 16:19.)

*Дін мұғалімдерінің өзімшілдігі,
ал бейшара жесірдің Құдайға адалдығы*

Жиналған көпшілік Исаға сүйсіне құлақ салып тыңдады.
³⁸ Ол соларға тағы былай деп тәлім берді:

— Дін мұғалімдерінен сақтаныңдар! Олар ұзын шапан киіп, базарларда жұрттың өздеріне сәлем беріп, құрмет көрсетуін, ³⁹ әрі мәжілісханаларда сыйлы орында отырып, қонақасыларда төрде жантаюды ұнатады. ⁴⁰ Сондай-ақ жесір әйелдердің үй-жайын ішіп-жеп тауысып, әдейі көзге түсу үшін ұзақ сиынып мінажат етіп жүр. Бұлар бәрінен бетер қатаң жазаланатын болады-ау! — деді.

⁴¹ Содан кейін Иса құдайы сыйлықтарға арналған сандықтардың қарсы бетіне отырып, жұрттың оған қалай ақша салғанын бақылады. Көптеген байлар молынан салды. ⁴² Ал келген бір бейшара жесір әйел жалпы құны төрт теңгелік екі бақырды салды. ⁴³ Иса шәкірттерін қасына шақырып алып: «Сендерге шындығын айтамын: ақша салғандардың барлығынан да мына бейшара жесір көп салды! ⁴⁴ Себебі басқалардың бәрі өздерінен артылғанын ғана садақа етсе, бұл әйел өзі бейшара бола тұра, күнелтетін нәрсесінің бәрін аямастан берді», — деді.

13

*Ғибадатхананың болашақта қиратылып,
сенушілердің қудалануы*

¹ Иса ғибадатханадан шыққанда шәкірттерінің бірі Оған:

— Ұстаз, қараңызшы: тастар қалай әшекейленген, ғимараттар қандай тамаша! — деді. ² Ал Иса оған:

— Мына зәулім ғимараттарды көріп тұрсың ғой. Бұлардың бәрінің қаланған бірде-бір тасы қалмай күл-талқаны шығатын болады! — деп жауап қайтарды. ³ Кейінірек Иса Зәйтүн тауының ғибадатханаға қарама-қарсы беткейінде* отырғанда, Петір, Жақып, Жохан және Әндірі Оған оңашада мына сұрақты қойды:

⁴ — Бізге айтыңызшы: бұл қашан болады? Осының бәрінің іске асатын кезін қандай белгі білдірмек?* ⁵ Иса оларға жауап беріп былай деді:

^{*3} Зәйтүн тауы мен Иерусалим қаласының аралығында Қидрон сайы жатыр (Жохан 18:1).

^{*4} Яки: қандай ерекше оқиға не құбылыс алдын ала білдірмек.

— Сақ болындар, ешкім сендерді алдап, теріс жолға түсірмесін! ⁶Себебі көп кісілер Менің атымды жамылып келіп: «(Құтқарушы Мәсіх) Менмін!» деп, көпшілікті алдап азғыратын болады. ⁷Жақын маңдағы шайқастар мен алысырақтағы соғыс жаңалықтары туралы естігенде зәрулерің үшпасын! Олар болуға тиісті, бірақ заманның ақыры бұл емес. ⁸Себебі ұлт ұлтқа қарсы, мемлекет мемлекетке қарсы аттанып, түрлі жерлерде жер сілкіністер мен ашаршылық (және дүрлігіс) болады. Бұлардың бәрі жаңа дәуір туар алдындағы «толғақтың» бастапқы азабы іспетті.* ⁹Өздеріңе сақ болындар! Жұрт сендерді соттарға ұстап беріп,* мәжілісханаларда дүре соғатын болады. Менің жолыма түскендерің үшін әміршілер мен патшалар алдына да апарыласыңдар. Осылайша солардың алдында Мен туралы ашық айтасыңдар.**

¹⁰Осы заманның ақыры болмас бұрын Ізгі хабар барлық ұлттарға да уағыздалуға тиіс. ¹¹Ал сендерді сотқа апарып, ұстап бергенде, не айтатындарыңды ойлап уайымдамандар! Сол сәтте ауыздарыңа салынған сөздерді айтыңдар! Осылай өздерің емес, сендер арқылы Киелі Рух сөйлейтін болады. ¹²Сонда тіпті бауыры өз бауырын, әке өз баласын ажалға ұстап беріп, балалары да әке-шешелеріне қарсы көтеріліп, оларды өлімге душар етеді. ¹³Менің атымды мойындағандарыңа бола барлық жұрт сендерді жек көретін болады. Ал ақырына дейін табандылық көрсеткен әркім құтқарылады.*

¹⁴Сендер (Даниял пайғамбар алдын ала айтқандай, Құдайдың киелі үйін арамдап) бос қалдыратын жексұрын нәрсенің тұрмауға тиісті жерде тұрғанын* көргенде — мұны оқыған мәнін ұғып алсын! — Яһудея аймағында тұратындарың сол сәтте-ақ тауларға қашып, құтылыңдар! ¹⁵Кім үй төбесінде болса,* сол бір нәрсесін алуға үйге кірместен, сыртқы сатымен төмен түсіп,

---

⁸ Немесе: Бұл толғақ азабының бастамасы. (Мәсіхтің қайтып келуімен жаңа дәуір басталмақ. Сол дәуір тумас бұрын толғақ іспетті азапты кезең болуға тиіс: Матай 24:8; Рим.хат 8:22.)

⁹ Немесе: сендерді (жергілікті) кеңестерге ұстап беріп.

^{**9} Яки: солардың алдында Ізгі хабар туралы куәгерлік етесіңдер.

¹³ Лұқа 21:19,28; Аян 2:10-11.

¹⁴ Яки: (киелі үйді) арамдайтын жалған тәңірдің бейнесінің киелі үйдің ең қасиетті бөлімінде орнатылғанын (Даниял 9:27; 11:31; 12:11).

¹⁵ Сол өлкедегі үйлердің төбесі жалпақ әрі тегіс, демалуға ыңғайлы (2:4; Елшілер. істері 10:9).

бірден қашып құтылсын! ¹⁶Кім далада жүрсе, ол да шапанын алуға үйіне қайтпастан, қашып кетсін!

¹⁷Сол күндері жүкті және бала емізіп жүрген әйелдер қандай қасіретке ұшырайтын болады! ¹⁸Бұл кез қыс мезгілі болмасын деп Құдайдан сұрандар. ¹⁹Себебі сол күндері жаратылыс басталғаннан бері күні бүгінге дейін ешқашан болмаған және қайтып болмайтын қиын-қыстау кезең бастарыңа түседі. ²⁰Егерде Жаратқан Ие бұл күндердің санын қысқартпағанда, ешбір жан құтқарыла алмас еді. Бірақ Ол Өзінің таңдап алған адамдарына бола сол кезеңді қысқартып қойған.

²¹Сол кезде біреу сендерге: «Міне, Мәсіх мұнда!» немесе «Әне, Ол анда!» десе, иланбаңдар! ²²Себебі жалған «мәсіхтер» мен «пайғамбарлар» шығатын болады. Олар, мүмкін болса, Құдайдың таңдап алған адамдарын да алдап, теріс жолға адастыру үшін кереметтер мен ғажаптарды көрсететін болады. ²³Ал өздерің сақ болыңдар! Мен сендерге барлығын да алдын ала айтып тұрмын.

Мәсіхтің қайтып келуіне дайын болу қажет

²⁴Бірақ сол күндері, сол бір қиын-қыстау кезеңнен кейін «күнді қараңғылық басып, ай да жарқырамайтын болады.

²⁵Жұлдыздар аспаннан құлап, аспан күштері шайқалады».*

²⁶Сонда адамдар Менің Билеуші ретінде ғаламат күдіретпен, салтанатты ұлылықпен бұлттарда көктен келе жатқанымды көреді.* ²⁷Мен періштелерімді жіберіп, әлемнің о шетінен бұ шетіне дейін, дүниенің төрт бұрышынан* Өзімнің таңдап алған адамдарымды жинап әкелетін боламын.

²⁸Інжір ағашынан сабақ алыңдар: оның шыбықтары жұмсарып, жапырақтары шыға бастағанда жаздың таяп қалғанын білесіңдер. ²⁹Сол сияқты, сендер осы оқиғалардың болғанын көргенде Менің Құдай тағайындаған Билеуші ретінде таяп, есік алдына келіп қалғанымды түсінесіңдер.* ³⁰Сендерге шындығын

*²⁵ Немесе: аспан денелері шайқалады (Ишая 13:10; 34:4).

*²⁶ Немесе: Сонда адамдар Құдай тағайындаған Билеушінің («Адам Ұлының», яғни Мәсіхтің Өзінің) ғалам: ғ күдіретпен... келе жатқанын көреді.

*²⁷ Немесе: періштелерімді жіберіп, жел соғатын төрт жақтан, жердің шетінен бастап аспанның шетіне дейін (Забур жыр. 138:8-10; Зәкәрия 2:6).

*²⁹ Немесе: көргенде бұл заманның ақырының таяп, есік алдына келіп қалғанын білесіңдер.

айтайын: осы ұрпақ өлмей тұрып-ақ мұның бәрі іске асады.
³¹ Аспан мен жер жойылатын болады,* бірақ Менің сөздерім еш жойылмайды.

³² Ал сол күннің, сол сәттің қашан болатынын ешкім білмейді, бұл жайт көктегі періштелерге де, Құдайдың рухани Ұлына* да белгілі емес, жалғыз Оның Әкесіне ғана мәлім.

³³ Ұдайы сақ та сергек болындар, (Құдайға сиыныңдар!) Себебі Менің қайтып келген кезімнің қашан болатынын білмейсіңдер.

³⁴ Бұл сапарға шықпақ болған бір кісінің әрекетіне ұқсас: ол кетер алдында үй-жайын басқаруды қол астындағы қызметшілеріне аманаттайды. Әрқайсысына атқаратын жұмыстарын үлестіріп беріп, қақпашыға сергек күзетуін тапсырады. ³⁵ Сондықтан сергек болындар! Үй иесінің қашан келетінін: кешке ме, түн ортасында ма, әтеш шақырған кезде ме, әлде таң ата ма, қызметшілері білмейді. (Сондай-ақ, сендер де Менің қашан қайтып келетінімді білмейсіңдер.)

³⁶ Кенеттен келе қалған кезімде рухани ұйықтап жатпаңдар!

³⁷ Сендерге айтқанымды бәрине де айтамын: сергек болындар!

14

Мәсіхтің құрбандық өліміне даярлық

¹ Құтқарылу және Ашымаған нан мейрамына* екі-ақ күн қалған еді. Басты діни қызметкерлер және дін мұғалімдері Исаны айламен қолға түсіріп, өлтірудің жолын қарастырды. ² Себебі олар: «Мұны мейрам күндері іске асыруға болмайды! Әйтпесе халық арасында бүлік шығып жүрер», — десті.

³ Ал Иса бұл кезде Бетанияда, бұрын алапеспен ауырған Шимонның үйінде дастарқан басында жантайып отырған еді. Сонда нард деген өсімдіктен жасалған таза, аса құнды иісмайға толы мөлдір тас* құтысы бар бір әйел келіп, құтының аузын сындырып, иісмайды Исаның басына құйды. ⁴ Отырғандардың кейбіреулері бұған наразы болып, бір-біріне:

— Иісмайды бұлай ысыраптаудың қажеті қанша? ⁵ Оны бір жылдық жалақыдан да көп ақшаға сатып,* түскен ақшаны

*³¹ Петір. 1-хаты 3:7,10; Аян 21:1.

*³² 1:1 (Сол аятқа берілген сілтемені де қараңыз).

*¹ 14:12. (Түсіндірмедегі «Құтқарылу мейрамын» да қараңыз.)

*³ Яки: алебастр. (Ақ не түссіз мөлдір келетін гипс тәрізді минерал.)

*⁵ Немесе: Оны үш жүз күміс теңгеден (яки динардан) артық бағаға сатып.

мүсәпірлерге үлестіруге болатын еді ғой! — десіп, әйелді сөгіп тастады. ⁶ Бірақ Иса оларға былай деді:

— Бұл кісіге тимендер! Оны неге мазалайсындар? Ол Маған ерекше жақсылық жасады. ⁷ Мүсәпірлер әрдайым қастарында ғой, оларға қалаған кезде қайырым көрсете аласындар. Ал Мен ұдайы қастарында бола бермеймін. ⁸ Бұл әйел қолынан келгенін істеп, Менің денеме қабірге қоярдағы майлау салтын алдын ала орындады. ⁹ Сендерге шын айтамын: қай жерде болмасын бүкіл дүние жүзінде осы Ізгі хабар уағыздалғанда бұл әйелді де еске алып, істегенін айтатын болады.

¹⁰ Ал он екі елшінің біреуі, Яхуда Исқариот, Исаны ұстап беру ниетімен басты діни қызметкерлерге барды. ¹¹ Мұны естігенде олар қатты қуанып, сол үшін Яхудаға күміс ақша беруге уәде етті. Осы кезден бастап Яхуда Исаны оларға ұстап берудің қолайлы сәтін аңдыды.

Құтқарылу мейрамындағы ас

¹² Ашымаған нан мейрамының бірінші күні әр отбасы ата-бабаларын Құдайдың құтқарғанын еске түсіріп, бір тоқтыны құрбандыққа шалатын.* Сол кезде шәкірттері Исадан:

— Мейрам асыңызды қай жерге әзірлеуімізді қалайсыз? — деп сұрады. ¹³ Иса олардың екеуін жұмсап:

— Қалаға барындар. Сонда сендерге құмырамен су алып бара жатқан бір адам кездеседі. Оның артынан еріп, ¹⁴ ол кірген үйдің иесіне: «Ұстазымыз сізге сәлем айтып, Маған шәкірттеріммен бірге отырып мейрам асын ішуге болатын қонақ бөлмеңіз қайда екен деп сұрап жатыр» дедер. ¹⁵ Үй иесі сендерге жоғарғы қабаттағы, еденіне төсеніштер төселіп, даярланған кең қонақ бөлмені көрсетеді. Асты бізге сол жерге дайындаңдар, — деді. ¹⁶ Шәкірттер жолға шығып, қалаға келгенде бәрі де Исаның айтқанындай болды. Мейрам асын сонда даярлады.

¹⁷ Кеш түсе Иса он екі шәкіртімен бірге келді. ¹⁸ Дастарқан басында тамақ ішіп отырғанда Иса оларға:

— Сендерге шын айтамын: Менімен бірге тамақ ішіп отырған араларыңдағы біреуің Маған опасыздық жасайды,* — деді.

*¹² Мысыр. шығу 12:1-16. Түсіндірмедегі «Құтқарылу мейрамын» да қараңыз.

*¹⁸ Яки: Мені дұшпандарға ұстап береді (14:1-2,10-11).

¹⁹ Олар еңселері түсіп, абыржып, бірінен соң бірі:

— Сол адам мен емес пе екенмін? — деп сұрай бастады.

²⁰ Иса жауап беріп:

— Ол осы он екінің бірі, табақтағы тұздыққа Менімен бірге бір үзім нанын батырып алып жатқан біреуің. ²¹ Көктен келген Мен Киелі жазбаларда Өзім туралы алдын ала айтылған жолмен жүремін. Алайда Мені ұстап беретін адам қасіретке қалады-ау! Сол кісі үшін ешқашан дүниеге келмегені жақсы болар еді, — деді Иса.

Исаның құрбан болуы — Жаңа келісімнің негізі

²² Олар тамақ ішіп отырғанда Иса қолына нан алып, бата берді. Нанды үзіп, шәкірттеріне беріп жатып:

— Алып жеңдер, бұл Менің денем,* — деді. ²³ Иса тостағанды да алып, шүкіршілік етіп, оларға берді. Одан бәрі де ішті.

²⁴ Иса оларға:

— Бұл — көптеген адамдар үшін төгіліп, (Жаңа) келісімді бекітетін Менің қаным.* ²⁵ Сендерге шын айтамын: Мен Құдай Патшалығында* жаңа түрде ішетін күніме дейін енді қайтып жүзім шырынынан ішпеймін, — деді. ²⁶ Құдайды мадақтау әнін айтқаннан кейін олар сол жерден шығып, Зәйтүн тауына қарай кетті.

Мәсіхтің жалғыздығы және мінажат етіп рухани күресуі

²⁷ Иса шәкірттеріне қарап былай деді:

— (Бүгін түнде) бәрің де Менен безіп кетесіңдер. Себебі «Бақташыны ұрып өлтіремін, сонда қойлары бытырап кетеді» делінген.* ²⁸ Бірақ Мен қайта тірілгеннен кейін сендерден бұрын Ғалилеяға барамын. — ²⁹ Ал Петір:

— Бәрі безіп кетсе де, мен олай етпеймін! — деді. ³⁰ Иса оған:

---

*²² Яки: бұл Менің денемді білдіреді. (Нанның үзіліп, үлестірілгеніндей, Иса Мәсіх біраздан кейін құрбан болды. Сөйтіп Ол адамдардың Құдаймен қатынасқа кірулеріне жол ашты: 10:45; Ишая 53:10-12; Еврей. хат 9:28; 10:19-22.)

*²⁴ Яки: адамдар үшін төгіліп, Құдаймен Жаңа келісімді бекітетін қанымды білдіреді. (Түсіндірмедегі «келісімді» қараңыз.)

*²⁵ Яғни: Құдайдың игілікті билігі толықтай орнаған дәуірде (1:15; Матай 25:34; Аян 19:6).

*²⁷ Зәкәрия 13:7.

— Саған шындығын айтайын: осы түні-ақ әтеш екі рет шақырғанша сен Менен үш рет танасың! — деп жауап қайтарды.

³¹ Алайда Петір одан бетер құлшына:

— Маған Сізбен бірге өлуге тура келсе де, Сізден еш танбаймын! — деді. Барлық шәкірттері де осыны айтты.

³² Олар бақшасы бар Гетсимани атты жерге келгенде Иса шәкірттеріне: «Мен сиынып мінажат еткенше осы жерде отыра тұрындар», — деп тапсырды. ³³ Петір, Жақып пен Жоханды Өзімен бірге ала кетіп, жаны түршігіп қатты қинала бастады.

³⁴ Үш шәкіртіне: «Жаным өлердей қайғырып тұр. Сендер осында қалып, ұйықтамай сергек болындар!» — деді.

³⁵ Содан әрірек барып, жерге жығылды. Мүмкін болса азапты кезең Өзіне жоламай айналып өтуін сұрап: ³⁶ «О, Абба,* Әкем! Сенің қолыңнан бәрі де келеді. (Қаһарыңа толы) мына тостағанды Маған жолатпай алып кете гөр. Бірақ Менің емес, Сенің еркің болсын!» — деп мінажат етті.

³⁷ Қайтып келгенде Иса шәкірттерінің ұйықтап жатқанын көрді. Петірге: «Шимон, ұйықтап жатырсың ба? Ең болмағанда, бір сағат ұйықтамай отыра алмағаның ба? ³⁸ Азғырылмау үшін сергек болып сиынып мінажат етіңдер! Рух дайын болғанмен, тән осал», — деді.

³⁹ Тағы да шеткері барып, Иса сиынып бұрынғы сөздерін қайталап мінажат етті. ⁴⁰ Бұдан кейін оралғанда шәкірттері қайтадан ұйықтап жатты, себебі көздерін ұйқы басқан еді. Олар Исаға не деп жауап беруді білмеді.

⁴¹ Иса үшінші рет оңаша сиынып, қайтып келгеннен кейін шәкірттеріне:

— Әлі де ұйықтап, тынығып жатырсындар ма? Жетер енді, уақыт болды. Құдай тағайындаған Билеуші күнәкарлардың қолына ұстап берілейін деп жатыр. ⁴² Міне, Мені ұстап беруші таяп қалды. Тұрындар, соған қарай жүрейік! — деді.

Мәсіхтің өз еркімен тұтқынға түсуі

⁴³ Иса әлі де осылай айтып тұрғанда, он екі елшінің біреуі — Яхуда семсер мен сойыл ұстанған бір топ адамды сол жерге ертіп келді. Бұларды басты діни қызметкерлер, дін мұғалімдері және рубасылары жіберген болатын.

*³⁶ Абба: арамейше «Әкем» деп, тығыз жақындықты білдіреді (Рим. хат 8:15).

⁴⁴ Исаға опасыздық жасаушы белгі беру туралы: «Кімнің бетінен сүйсем, Ол — Соның Өзі. Сол Адамды ұстап алып, абайлап әкетіндер», — деген еді. ⁴⁵ Яһуда келген бойда Исаның қасына барып: «Ұстаз!» — деп, Оның бетінен сүйді. ⁴⁶ Сонда жасақшылар Исаға тап беріп, Оны ұстап алды. ⁴⁷ Сол жерде тұрғандардың біреуі* семсерін суырып алып, бас діни қызметкердің малайына** қарай сілтеп қалғанда оның бір құлағын шауып түсірді.

⁴⁸ Ал Иса келгендерге: «Қарақшыға* қарсы аттанғандай, Мені ұстауға семсер мен сойыл алып шыққандарыңыз қалай? ⁴⁹ Күн сайын ғибадатханада тәлім беріп қастарыңызда болғанымда Мені ұстап алған жоқсыздар. Бірақ Киелі жазбаларда алдын ала білдірген істер осылай жүзеге асуға тиіс!» — деді.

⁵⁰ Сол сәтте шәкірттерінің бәрі Оны тастап, қаша жөнелді. ⁵¹ Жалаңаш денесіне кенеп жамылғы ғана оранған бір жас жігіт* Исаның артынан ілесіп отырды. Жасақшылар оны ұстап алды. ⁵² Алайда ол жамылғысын тастай сала, қолдарынан сытылып шығып, жалаңаш қашып кетті.

Жоғарғы кеңестің әділетсіз соты

⁵³ Исаны бас діни қызметкерге апарды. Сол жерге барлық басты діни қызметкерлер, рубасылары және дін мұғалімдері жиналды. ⁵⁴ Петір Исаға алыстан ілесе отырып, бас діни қызметкердің сарайының ішкі ауласына дейін барды. Бұл жерде сақшылармен* бірге отырып, отқа жылынды.

⁵⁵ Сол кезде басты діни қызметкерлер мен бүкіл Жоғарғы кеңес Исаны өлімге кесу үшін Оған қарсы айғақ іздестірді, бірақ ештеңе таба алмады. ⁵⁶ Көптеген адамдар Исаға қарсы жалған куәлік берді, алайда олары бір-біріне сәйкес келмеді. ⁵⁷ Ақырында кейбіреулері тұрып:

⁵⁸ — Біз Бұның: «Мен қолдан жасалған мына киелі үйді бұзып, қолдан жасалмаған басқасын үш күнде қайта тұрғыза-

*⁴⁷ Яғни: Шимон Петір (Жохан 18:10).

**⁴⁷ Яки: құлына. (Кейін Иса малайдың құлағына қолын тигізгенде құлағы дереу қалпына келді: Лұқа 22:51.)

*⁴⁸ Яки: ұлтшыл көтерілісшіге (15:7).

*⁵¹ Көптеген ғалымдар бұл жас жігітті осы «Ізгі хабарды» жазған Марқаның өзі дейді. Түнгі у-шудан оянған ол үйден асығыс, сырт киімсіз шықса керек.

*⁵⁴ Немесе: қызметшілермен (яки бас діни қызметкердің нөкерлерімен).

мын»* дегенін естідік, — деп жалған куәлік келтірді. ⁵⁹ Алайда бұл жайындағы айтқандары да өзара сәйкес келмеді.

⁶⁰ Сонда бас діни қызметкер ортаға шығып, Исаға:

— Ешқандай жауап бермейсің бе? Мыналар Саған қарсы не деп куәлік беріп тұр? — деген сауал қойды. ⁶¹ Бірақ Иса еш жауап берместен үндемеді. Бас діни қызметкер Оған тағы да сұрақ қойып:

— Сен Мадақталғанның* рухани Ұлы** — Мәсіхсің бе? — деді. ⁶² Иса:

— Мен Солмын. Менің Билеуші ретінде Құдірет Иесінің оң жағында отырғанымды әрі аспандағы бұлттармен келе жатқанымды әлі көретін боласыздар!* — деп жауап берді. ⁶³ Сонда бас діни қызметкер шапанының өңірін* айыра жыртып:

— Енді куәгерлердің қажеті қанша? ⁶⁴ Тәңірді қорлағанын өз құлақтарыңызбен естідіңіздер. Бұған қалай қарайсыздар? — деп дауыстады.

Жиналғандардың барлығы да* Оны өлім жазасына лайық деп шешті. ⁶⁵ Бірқатары Оған түкіре бастады да, бетін бүркеп, жұдырықтап: «Әй, пайғамбар болсаң, кім Сені ұрды, бізге айтып берші!» — деп келекеледі. Бұдан кейін Исаны сақшылар қолға алып, соққылады.

⁶⁶ Бұл кезде Петір төменде, сарайдың ішкі ауласында, отырған еді. Бас діни қызметкердің бір қызметші қызы өтіп бара жатып, ⁶⁷ отқа жылынып отырған Петірді көрді. Оған қадала қарап:

*⁵⁸ Шынында Мәсіх «Мына киелі үйді бұзыңдар, Мен оны үш күнде қайта тұрғызамын» деп Өзінің өлімі мен қайта тірілуін алдын ала айтқан еді. Мұнда «киелі үй» Оның денесін астарлап білдіреді (Жоһан 2:19-22). Құдайға бағынбаған басшылар Иерусалимдегі киелі үйдің де кейін (б.з. 70ж.) қиратылуына өздері себепші болды (13:1-8).

*⁶¹ Яғни: Құдайдың. (Діндар яһудилер Құдайдың атын бекерге қолданбау үшін оның орнына көбінесе «Тағала», «Мадақталған», «Құдірет Иесі», «көк» сияқты атауларды пайдаланатын: 11:30; 14:62.)

**⁶¹ 1:1-аятқа берілген сілтемені қараңыз.

*⁶² Немесе: Мен Солмын. Құдай тағайындаған Билеушінің («Адам Ұлының») Құдірет Иесінің оң жағында отырғанын әрі аспандағы бұлттармен келе жатқанын әлі көретін боласыздар! (16:19; 13:26)

*⁶³ Немесе: ұзын көйлегінің өңірін. (Бұл әрекет зор қайғы мен абыржудың белгісі болатын: Жаратылыс. баст. 37:29; 44:13. Басты діни қызметкердің осылай істегені Таурат заңына қарсы еді: Леуілік. 10:6; 21:10.)

*⁶⁴ Яғни: Бүкіл Жоғарғы кеңес (14:53,55).

— Сен де назареттік Исамен бірге жүретін едің ғой! — деді.
⁶⁸ Алайда Петір:

— Не деп тұрғаныңды білмеймін де, түсінбеймін де, — деп мойындамады. Содан ол ішкі ауладан шығып, қақпа жағына жылжи берді.* Сонда әтеш шақырды.

⁶⁹ Қызметші қыз Петірді тағы да көріп, сол жерде тұрғандарға: «Мынау солардың бірі!» — дей бастады. ⁷⁰ Бірақ Петір қайтадан мойындамады.

Сәл кейінірек сонда тұрғандар да оған:

— Сен шынымен солардың бірісің, ғалилеялықсың ғой! (Қалай сөйлегеніңнен-ақ көрініп тұр!) — деді. ⁷¹ Петір:

— Сендер айтып тұрған сол Адамды білмеймін! — деп ант ішіп, қарғана бастады. ⁷² Сол сәтте-ақ әтеш екінші рет шақырып, Петірдің есіне Исаның «Әтеш екі рет шақырғанша, сен Менен үш рет танасың» деген сөзі* түсті. Сонда ол қатты налып, жылады.

15

Римдік әмірші Пилаттың әділетсіз үкімі

¹ Таң атысымен-ақ басты діни қызметкерлер, рубасылар және дін мұғалімдері, яғни бүкіл Жоғарғы кеңес ақылдасып, шешім қабылдады. Олар Исаны байлатып, римдік әмірші Пилатқа алып барып, табыс етті. ² Пилат Исаға:

— Сен яһудилердің Патшасысың ба? — деген сұрақ қойды. Ол:

— Өзіңіз айтып тұрсыз, — деп жауап берді. ³ Басты діни қызметкерлер Исаға көптеген айып тақты. ⁴ Пилат Оған тағы сауал қойып:

— Ешбір жауап бермейсің бе? Қарашы, Саған қаншама көп айып тағып тұр! — деді. ⁵ Бірақ Иса бұған да еш жауап қайтармады, сондықтан Пилат қайран қалды.

⁶ Әмірші әдетте мейрам құрметіне яһудилер сұраған бір тұтқынды оларға босатып беретін. ⁷ Сол тұста бүлік кезінде кісі өлтірген Барабба есімді біреу сыбайлас көтерілісшілерімен

---

*⁶⁸ Яки: ішкі ауладан шығып, алдыңғы аула мен сыртқы дарбазаға қарай барды. (Сол заманда сарайлар көбінесе төрт бұрышты жобамен салынып, ішкі аула ортада қалатын. Сарайға сыртқы дарбаза мен аула, арка тәрізді кіріс жолмен және ішкі аула арқылы кіретін.)

*⁷² 14:30,68.

бірге түрмеде отырған еді. ⁸ Халық алға қарай ұмтылып, Пилаттан әдеттегідей бір тұтқынды босатуын дауыстап сұрай бастады. ⁹ Пилат оларға жауап беріп:

— Сендерге «Яһудилердің Патшасын» босатып беруімді қалайсыңдар ма? — деген сұрақ қойды. ¹⁰ Ол басты діни қызметкерлердің Исаны күншілдіктен ұстап бергендігін жақсы түсінді. ¹¹ Бірақ басты діни қызметкерлер халық тобырын әміршіден Исаның орнына Бараббаны босатып беруін талап етуге арандатты. ¹² Пилат оларға:

— Ендеше сендер «Яһудилердің Патшасы» деп атаған Адамға не істеуімді қалайсыңдар? — деген сауал қойғанда ¹³ олар қайтадан айқай салып:

— Айқышқа шегеленсін! — деп жауап қатты. ¹⁴ Пилат:

— Сонда Ол қандай қылмыс жасады? — деп сұрады. Бірақ олар:

— Айқышқа шегеленсін! — деп бұрынғыдан бетер шулап кетті.

¹⁵ Сонда Пилат халықтың көңілінен шыққысы келіп, оларға Бараббаны босатып берді. Ал Исаны қамшымен соқтырғаннан кейін айқышқа шегелеп өлтіру үшін жасақшылардың қолдарына тапсырды.

Мәсіхтің азапты құрбандығы

¹⁶ Жасақшылар Исаны әміршінің ордасы болған сарайдың* ішкі ауласына алып барып, сонда бүкіл әскер бөлімін жинады. ¹⁷ Олар Исаға қызыл шапан* жауып, тікенді бұтақшалардан тәж өріп, басына кигізді. ¹⁸ Оған: «Яһудилердің Патшасы жасасын!» — деп сәлем бере бастады. ¹⁹ Исаның басын таяқпен ұра беріп, бетіне түкіріп, алдына тізе бүгіп тағзым еткенсіді. ²⁰ Мазақтап болғаннан кейін Оның үстіндегі қызыл шапанды шешіп алып, өз киімін кигізді.

Содан кейін жасақшылар Исаны айқыш ағашқа шегелеп өлтіру үшін қала сыртына қарай алып кетті. ²¹ Жолшыбай олар даладан қарсы келе жатқан Шимон есімді күренелік* біреуге тап болып, оны Исаның айқышын арқалап жүруге мәжбүр етті.

*¹⁶ Немесе: қамалдың (Елшілер. істері 21:37).

*¹⁷ Жасақшылар киетін қызыл шапан патшалық жамылғыға біраз ұқсайтын.

*²¹ Күрене: солтүстік Африкадағы өлке, қазіргі Ливия жері.

Руф: Рим. хат 16:13.

Сол Шимон Ескендір мен Руфтың әкесі болатын. ²² Осылай Исаны Ғолғота, яғни «Мандайтөбе»* деген жерге алып барды. ²³ Оған ішуге мұр шөбі қосылған сірке суын ұсынды, бірақ Ол ішпеді.*

²⁴ Жасақшылар Исаны айқыш ағашқа керіп шегелеп, тік көтеріп қойды. Содан кейін әрқайсысы үлесін алу үшін Оның киімдерін жеребе тастап бөлісті. ²⁵ Исаны айқышқа шегеленгенде сағат тоғыз* болатын. ²⁶ Оған тағылған «Яһудилердің Патшасы» деген айып бір тақтайшаға жазылған еді.

²⁷ Исамен бірге екі қарақшыны* да, біреуін оң, екіншісін сол жағындағы айқыш ағаштарға керіп шегелеп, тік көтеріп қойды. ²⁸ (Киелі жазбада: «Ол қылмыскерлердің қатарында саналды»* деп алдын ала айтылған сөз осылай іске асты.) ²⁹ Қасынан өтіп бара жатқандар бастарын шайқап: «Әй, киелі үйді бұзып, үш күнде қайта тұрғызушы! ³⁰ Айқыштан түсіп, Өзінді құтқарып ал!» — деп Оны келеке етті. ³¹ Сол секілді басты діни қызметкерлер мен дін мұғалімдері де Оны мазақтап бір-біріне: «Мынау басқаларды құтқарыпты, бірақ Өзін құтқара алмайды екен! ³² «Исраилдің Патшасы Мәсіх» қазір-ақ айқыштан түссін! Көзімізбен көрейік, сонда Оған сенеміз», — десті. Жанындағы айқыштарға шегеленгендер де Исаны балағаттап тілдеді.*

³³ Тал түсте бүкіл жерді қараңғылық басып, ол үш сағатқа созылды.* ³⁴ Сағат үште Иса қатты дауыспен айқайлап: «Ілой, Ілой! Лама сабахтани?» — деді. Өз тілінде бұл «Құдайым, Құдайым! Неліктен Мені жалғыз қалдырдың?» дегенді білдіреді.

³⁵ Сол жерде тұрғандардың кейбіреулері мұны естігенде: «Қарандар, Илияс* пайғамбарды шақырып жатыр», — десті.

---

*²² Немесе: «Бассүйек орны».

*²³ Немесе: мұр қосылған шарап (Кейбір жақтастары осы дәрімен Исаның азабын жеңілдеткілері келген шығар. Бірақ Ол адамзаттың күнәсы үшін құрбан боларында сана-сезімінің толықтай айқын болуын қалады).

*²⁵ Яки: таң атқаннан кейінгі үшінші сағат толған еді.

*²⁷ Яки: екі ұлтшыл бүлікшіні.

*²⁸ Ишая 53:12.

*³² Алайда сәл кейінірек екеудің біреуі күнәсына өкініп, Иса оған кешірім берді (Лұка 23:39-43).

*³³ Түсіндірмедегі «Уақыт белгілеу жүйесін» қараңыз.

*³⁵ Илияс пайғамбардың есімі түпнұсқа тілінде Ілой деген сөзге ұқсас дыбысталатын.

³⁶ Біреуі жүгіріп барып, бір сорғышты сірке суына батырып алды. Оны таяқтың ұшына қадап, Исаға ішуге ұсынып: «Күте тұрайық, Илияс келіп, Оны түсіріп алар ма екен көрейік!» — деп кекетті.

³⁷ Ал Иса қатты дауыстап жіберіп, жан тәсілім етті. ³⁸ Сол сәтте киелі үйдегі шымылдық* жоғарыдан төменге дейін қақ айырылып, екіге бөлінді. ³⁹ Қарсы алдында тұрған жүзбасы Исаның осылай жан тәсілім еткенін көргенде: «Бұл Адам шынымен Құдайдың рухани Ұлы екен!» — деді.

⁴⁰ Сол жерде алысырақтан қарап тұрған әйелдер де болды. Араларында мағдалалық Мәриям, кіші Жақып пен Жүсіптің шешесі Мәриям* және Салома бар еді. ⁴¹ Олар Иса Ғалилеяда болған кезінде Оған еріп, қызмет етіп жүретін. Сондай-ақ Онымен бірге Иерусалимге келген басқа да көптеген әйелдер сол жерде тұрды.

⁴² Бұл күн діни демалыс күнінің алдындағы әзірлік күні, жұма болатын. Сондықтан кеш түспес бұрын ⁴³ ариматеялық Жүсіп батылдықпен Пилатқа барып, одан Исаның мәйітін қабірге қоюға рұқсат сұрап алды. Жоғарғы кеңестің беделді мүшесі болған Жүсіп Құдай Патшалығының орнауын аңсап күтіп жүрген жан еді. ⁴⁴ Пилат Исаның тез өліп қалғанына танданды. Жүзбасыны шақырып алып, одан: «Ол өлгелі көп болды ма?» — деп сұрады. ⁴⁵ Жүзбасыдан біліп алғаннан соң, сүйекті Жүсіпке бергізді. ⁴⁶ Жүсіп бәтес* кебін сатып алып келіп, Исаның мәйітін айқыштан түсіріп, кебінге орап, әк жартастан үңгіп жасалған қабірге апарып қойды. Содан кейін қақпақ тасын** домалатып әкеліп, қабірдің кіреберіс аузын жауып тастады. ⁴⁷ Мағдалалық Мәриям мен Жүсіптің шешесі Мәриям мәйіттің қайда қойылғанына қарап тұрды.

*³⁸ Бұл шымылдықпен киелі үйдің ең қасиетті бөлімін (Құдайдың жер бетіндегі тұрағын) жауып қоятын (Мысыр. шығу 26:33; 40:34-35; Еврей. хат 10:19-22).

*⁴⁰ Немесе: Мәриям, (жасы) кіші Жақып пен Жосидың шешесі Мәриям. (Бұл кісі Исаның да шешесі еді: 6:3; Жохан 19:25).

*⁴⁶ Яки: асыл кенеп.

*⁴⁶ Яғни арнайы қашап жасалған, дәу диірмен тасы тәрізді үлкен дөңгелек тас (16:3).

16

Мәсіх қайта тірілді!

¹ Сенбі күні өткеннен кейін мағдалалық Мәриям, Жақыптың шешесі Мәриям және Салома Исаның сүйегіне май жағу салтын орындау үшін иісмайлар сатып алды. ² Олар жексенбі күні* ертемен, күн шыға қабірге бара жатқанда: ³ «Бізге қабір аузындағы қақпақ тасты кім домалатып ашып берер екен?» — десті.

⁴ Олар келіп қараса, тастың домалатылып, былай қойылғанын көрді. Ал тас тым үлкен болатын. ⁵ Ішке кірген әйелдер оң жақта отырған ақ киімді бір жас жігітті көріп, абыржып қорқып кетті. ⁶ Бірақ ол бұларға қарап былай деді:

— Қорықпаңдар! Айқышқа шегеленген назареттік Исаны іздеп жүрсіндер ғой. Ол мұнда жоқ, қайта тіріліп кетті! Оның қойылған орнын қараңдар! ⁷ Ал енді барып, шәкірттеріне және Петірге мынаны жеткізіндер: Ол сендерден бұрын Ғалилеяға барады. Сендерге Өзі айтқандай, сол жерден Оны көресіндер.

⁸ Әйелдер бойларын қорқыныш билеп, қатты дірілдеп, қабірден шығып, қаша жөнелді. Зәрелері ұшқан олар сол сәтте ешкімге ештеңе айтпады.

*Мәсіхтің елшілеріне ұлы аманат тапсырып,
көкке көтерілуі*

⁹ Жексенбі күні таң сәриде қайта тірілген Иса ең алдымен мағдалалық Мәриямға көрінді. Бір кезде Иса оның бойынан жеті жыңды қуып шығарған болатын. ¹⁰ Мәриям Исаға еріп жүрген, қазір Оны жоқтап аза тұтқан шәкірттеріне барып, бұл жайтты хабарлады. ¹¹ Алайда олар Мәриямның: «Иса тірі! Мен Оны көрдім!» дегенін естігенде нанбады.

¹² Бұдан кейін Иса олардың екеуіне бір ауылға кетіп бара жатқан кездерінде жолшыбай басқа бір кейіпте көрінді. ¹³ Олар қайта оралып келіп, қалған шәкірттеріне айтып берді, алайда солар бұл екеуіне де сенбеді.

¹⁴ Ақыр соңында, кешкі асқа отырған кездерінде, Иса он бір елшісінің өздеріне де көрінді. Оларға қайта тірілген Өзін көргендерге нанбай, қиқарлық танытқандары үшін наразылық білдіріп, ¹⁵ тағы былай деді:

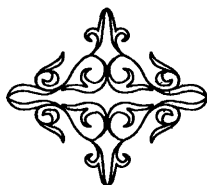
---

*2 Немесе: Олар аптаның бірінші күні.

— Бүкіл жер бетіндегі күллі адамдарға* барып, Ізгі хабарды жариялаңдар! ¹⁶Кім сеніп, шомылдыру рәсімінен өтсе,* сол құтқарылады. Ал кім сенбесе, сотталады. ¹⁷Сенушілер Құдайдың құдіретін көрсететін мынадай кереметтерді істемек: Менің атыммен жындарды қуып шығарып, жаңа тілдерде сөйлейді. ¹⁸Егерде қолдарымен улы жылан ұстап не у ішіп қойса, содан ешқандай зақым көрмейді. Ауру адамдардың үстіне қолдарын қойса, олар сауығып кетеді.

¹⁹Сонымен Иеміз Иса олармен сөйлесіп болған соң көкке көтеріліп, Құдайдың оң жағына жайғасты. ²⁰Ал шәкірттері барлық жерлерге барып, Ізгі хабарды жариялап жүрді. Иеміз оларға жар болып* Өзінің құдіретін көрсететін кереметтері арқылы уағыздалған хабарды растап бекітті. (Аумин)

---

*15 Яки: бүкіл жаратылысқа.

*16 Немесе: Кім сеніп, арнайы тазару рәсімінен өтсе. (Түсіндірмедегі «шомылдыру рәсімін» қараңыз.)

*20 Яки: олармен бірге әрекет етіп.

Лұқа жазған Ізгі хабар

Жазба туралы мәлімет

Инжіл шарифтегі осы үшінші жазбаны б.з. бірінші ғасырының 60-85 жылдары Лұқа есімді дәрігер жазған. Осы білімді де құдайшыл ғұлама Иса Мәсіхтің алғашқы он екі шәкіртінің біреуі болмағанмен, Мәсіхтің тура жолымен жүріп, Пауыл елшімен және оның қызметтестерімен сапарлас әрі тағдырлас болды (Қолос. хат 4:14; Філимон. хат 24; Тімоте. 2-хат 4:11; Елшілер. істері 16:10; 20:5; 21:1; 27:1). Лұқа Исаның елшілерінің айтқандары мен жазғандарын тәптіштеп жинап, реттеп, тағы басқа куәгерлердің өз көздерімен көріп, құлақтарымен естігендерін қосты. Олардың араларында Исаның шешесі Мәриям да болып, басынан өткізген жайттардың бәрін Лұқаға айтып берген болса керек (2:19,51; Елшілер. істері 1:14; 21:17). Осылайша Лұқа Құдайдың Киелі Рухының жетелеуімен Иса Мәсіхтің өмірі мен ілімі туралы қолыңыздағы аса құнды естелікті жазып қалдырды. Жаратқан Иенің еркіне сай бұл жазба Инжіл шарифке, яғни Киелі кітапқа еніп, мәңгілікке сақталып келеді.

Сол заманда қалыптасқан дәстүрге сай, Лұқа бұл еңбегін көшіріп көбейтіп, таратудың шығындарын мойнына алған дәулетті досы Теофилге арнады. Лұқа сол кісіге және өзге де оқырмандарға өздері танып білген Мәсіхтің ізгілікті ілімінің берік негізін ұғындыруды мақсат етті (1:1-4).

Лұқа өзінің түбегейлі, тарихи дәл суреттеуінде Иса Мәсіхтің барлық халықтардың адамдарын күнәның құлдығынан және Құдайдың қаһарынан құтқару үшін осы дүниеге келгенін көрсетуге мән берді. Мәсікке сенімдерін артқандар күнәлары кешіріліп, аурулары жазылып, қайрат-жігерге кенелген бақытты адамдар болды. Сондықтан да сенушілердің Ізгі хабарға деген шексіз зор қуанышы шығарманың өн бойынан сезіліп отырады.

1

Арнау

¹⁻² Қадірлі Теофил! Ізгі хабарды уағыздаушылар арамызда әбден белгілі болған оқиғаларды басынан бастап өз көздерімен көріп, бізге қалай айтып жеткізсе, дәл солай әңгімелеп беруге көп адамдар кірісіп кетті. ³⁻⁴ Олар іспетті мен де өзіңіз үйренген осы ілімнің берік негізіне әбден көз жеткізуіңіз үшін бәрін басынан бастап ұқыпты зерттеп, рет-ретімен жазып берсем игі болар еді деп ұйғардым.

*Жақия пайғамбардың дүниеге келетіні
туралы алдын ала білдіру*

⁵ Яһудея елінің патшасы Иродтың заманында діни қызметкерлердің Абия тобында* Зәкәрия есімді біреу бар болатын. Әйелі Елізабет һарон** әулетінен еді. ⁶ Екеуі де Құдай алдында әділ жандар болып, Жаратқан Иенің* барлық өсиеттері мен ережелеріне сай қалтқысыз өмір сүріп жатты. ⁷ Елізабет құрсақ көтермегендіктен, балалары болмады. Ал екеуінің жасы ұлғайып та қалған еді.

⁸ Бір күні Зәкәрия өз тобының кезегі келіп, Құдайға қызмет атқарып тұрғанда, ⁹ діни қызметкерлер дағдылы әдет бойынша ортаға жеребе тастап, атқаратын міндеттерінің ретін бөлісті. Сонда Жаратқан Иенің киелі үйіне* кіріп, Оған тарту ретінде хош иісті шайыр түтету міндеті Зәкәрияның үлесіне тиді. ¹⁰ Ол шайырды түтеткен уақытта сыртта қалың жамағат Құдайға сиынып мінажат етіп тұрды.

¹¹ Сол заматта Зәкәрияға Жаратқан Иенің бір періштесі көрініп, түтету үстелінің оң жағында тұра қалды. ¹² Зәкәрия оны көргенде абыржып, зәресі ұшып кетті. ¹³ Бірақ періште оған тіл қатып былай деді:

*5 Абия тобы: діни қызметкерлердің киелі үйдегі міндеттерін кезекпен атқаратын топтарының бірі (Шежіре. 1-ж. 24:1-4,10).

**5 һарон: алғашқы бас діни қызметкер (Мысыр. шығу 28:1; Леуілік. 8:1-2).

*6 Жаратқан Ие: Ием немесе Тәңір Ие деп те аударуға болады. Түсіндірмені қараңыз.

*9 Киелі үй: Түсіндірмені қараңыз. Хош иісті шайыр түтету: Түсіндірмедегі «құрбан ететін орынды» қараңыз.

— Зәкәрия, қорықпа! Тілегің қабыл болып, әйелің Елизабет саған ұл туып береді. Оның атын Жақия деп қоясың. ¹⁴Төбең көкке жете қуанып, шаттанасың, көпшілік те оның дүниеге келгеніне қуанады. ¹⁵Ол Жаратқан Иенің алдында мәртебелі болып, шарап, сыра атаулыдан аулақ жүретін болады.* Ана құрсағында жатқанда-ақ Киелі Рухқа** кенеледі. ¹⁶Израилдіктердің көбін қайтадан Құдай Иелеріне келтіреді. ¹⁷Илияс* пайғамбарға дарыған Құдай Рухы мен күшіне ол да бөленіп, Иеміздің алдынан жүретін болады. Әкелерді балаларымен татуластырып, қырсықтарды әділдердің тура жолына бет бұрғызады. Осылай халықты Иеміздің келуіне әзірлейді.

¹⁸ Алайда Зәкәрия періштеге:

— Бұған қалай көз жеткізе аламын? Өзім қартайдым, әйелімнің де жасы ұлғайды ғой, — деп жауап қайтарды. ¹⁹Періште:

— Мен Құдайға қызмет етуші* Жәбірейілмін. Ол мені саған осы ізгі хабарды жеткізуге жіберді. ²⁰Ал сен мезгілінде орындалатын сөздеріме сенбегендіктен, олар жүзеге асатын күнге дейін сөйлей алмайтын мылқау болып қаласың, — деді.

²¹Осы екі арада жамағат Зәкәрияның киелі үйде кідіріп қалғанына танданып, тосып тұрған еді. ²²Ол сыртқа шыққанда тілі күрмеліп оларға сөйлей алмай қалды. Сонда жұрт оның киелі үйде аян көргенін ұқты, себебі Зәкәрия оларға ыммен белгі беріп, мылқау күйінде қала берді.

²³Өзінің киелі үйдегі қызмет атқару күндері біткеннен кейін Зәкәрия үйіне қайтты.

²⁴Бұдан кейін әйелі Елизабет құрсақ көтеріп, бес ай бойы жұрт көзінен тасаланып жүрді. ²⁵«Жаратқан Ие бұл күндері маған назар аударып, мені адамдар арасында ұятқа қалдырмау үшін осылай жарылқады!» — деп Елизабет Тәңір Иеге ризашылығын білдірді.

*¹⁵ Оның Құдайдың қызметіне ерекше бағышталуының белгісі. (Ру. санау 6:1-3. Түсіндірмедегі «Назир антын» қараңыз.)

**¹⁵ Киелі Рух: Құдайдың Рухы. Түсіндірмені қараңыз.

*¹⁷ Ежелде Киелі Рухтың күшімен Израил халқын теріс жолдан қайтып, Құдайға мойынсұнуға шақырған пайғамбар (Патша. 3-ж. 18:21-40; Малахи 3:1; 4:5-6; Матай 17:9-13).

*¹⁹ Яки: Құдай алдында тұратын хабаршысы.

*Құтқарушымыз Исаның дүниеге келетіні
туралы алдын ала білдіру*

²⁶ Алтыншы айда Құдай Жәбірейіл періштені Галилея аймағының Назарет қаласындағы бір қызға жіберді. ²⁷ Қыздың есімі Мәриям болатын, ол Дәуіттің әулетінен шыққан Жүсіп есімді жігітке айттырылған еді. ²⁸ Періште үйге кіріп, оған:

— Сәлем саған, Құдай жарылқаған жан, Жаратқан Ие саған жар!* — деп тіл қатты. ²⁹ Мәриям періштені көріп, оның айтқан сөздеріне қатты абыржып, бұл қандай сәлемдесу деп ойланып тұрып қалды. ³⁰ Ал періште оған:

— Қорықпа, Мәриям, саған Құдай рақымын түсірді. ³¹ Енді құрсақ көтеріп, Ұл табасың, Оның атын Иса* деп қоясың.

³² Ол өте мәртебелі болып, Құдай Тағаланың* рухани Ұлы** деп аталады. Құдай Ие Оған арғы атасы Дәуіттің тағын сыйлайды.

³³ Иса Жақыптың* үрім-бұтағына мәңгі Патшалық құратын болады. Оның Патшалығының шегі болмайды, — деді.

³⁴ Сонда Мәриям:

— Бұл қалай болады? Мен еркекпен жақындасқан емеспін ғой, — деп сұрады. ³⁵ Періште оған былай деп жауап берді:

— Сенің үстіңе Киелі Рух келіп, Құдай Тағаланың құдіреті саған көленкесін түсіреді. Сондықтан да сен табатын Киелі Бала «Құдайдың рухани Ұлы»* деп аталмақ. ³⁶ Бұрын құрсақ көтермейді деп саналған жақын апаң Елізабет те қартайған кезінде ұл бала табатын болады. Алты айдан бері оның аяғы ауыр. ³⁷ Себебі Құдайдың ешбір сөзі де жүзеге аспай қалмас!

³⁸ Сонда Мәриям:

— Мен Жаратқан Иенің күңімін; айтқаныңыз болсын! — деді. Бұдан кейін періште оның қасынан ғайып болды.

*²⁸ Немесе: саған жар, әйелдердің арасында сен бақыттысың!

*³¹ Ешуа деп те айтылатын осы есімнің мағынасы: «Жаратқан Ие — Құтқарушымыз».

*³² Тағала: Құдайдың бәрінен де жоғары екендігін білдіретін атағы. Түсіндірмедегі «Алла Тағаланы» да қараңыз.

**³² Бұл атақ табиғи туу арқылы пайда болған тәндік туыстықты білдірмейді. Қайта, ол Мәсіх пен Құдай арасында мәңгі болып келген ерекше рухани байланысты бейнелейді. (1:35; 2:9-11; Ишая 7:14; 9:6-7; Жохан 1:1-3,14; Қолос. хат 1:15-16. Түсіндірмедегі «Құдай Сөзін» және «Құдайдың рухани Ұлын» да қараңыз.)

*³³ Жақып Израил елінің түп атасы, ал Дәуіт оның ежелгі күшті патшасы әрі пайғамбар болатын (3:32,34; Жаратылыс. баст. 45:1-3,8; Патша. 2-ж. 7:16).

*³⁵ 1:31-32; 3:22.

Елізабет пен Мәриямның Жаратқан Иені мадақтауы

³⁹ Сол күндері Мәриям жолға жиналып, Яһуда руының таулы өңіріндегі бір қалаға жедел жүріп кетті. ⁴⁰ Сол жерде ол Зәкарияның үйіне түсіп, Елізабетпен амандасты. ⁴¹ Елізабет Мәриямның берген сәлемін естігенде, ішіндегі нәрестесі тыпырлап кетті. Елізабет Киелі Рухқа кенеліп, ⁴² былай деп дауыстады:

— Құдай әйелдердің арасында сені жарылқап, құрсағыңдағы Нәрестені де жарылқаған! ⁴³ Иемнің шешесі маған келетіндей мен сонша кіммін? ⁴⁴ Көрдің бе, сәлем берген даусың құлағыма жеткенде, ішімдегі балам қуанып, тыпырлап қоя берді! ⁴⁵ Жаратқан Иеге сенген сен бақыттысың, Оның саған айтқаны жүзеге аспақ!

⁴⁶ Сонда Мәриям былай деді:

— «Жан дүнием Иемді мадақтайды,

⁴⁷ Құтқарушым Құдайға қуанады:

⁴⁸ Күңінің қарапайым дәрежесіне*

Құдай рақыммен назар аударады.

Бұдан былай мені күллі ұрпақтар

«Құдай жарылқаған жан» деп атайды:

⁴⁹ Есімі киелі Қүдіретті Құдай

Маған керемет ұлы істер жасайды!

⁵⁰ Рақымы Өзін қастерлеушілердің

Ұрпағынан ұрпағына жалғасады;

⁵¹ Өз қолының құдіретін танытып,*

Пандардың ойларын шашыратады.

⁵² Билік иелерін тақтан құлатып,

Атақсыздарды жоғарылатады.

⁵³ Ашыққандарды игілікке кенелтіп,

Байларды құр қол қуып жібереді.

⁵⁴ Тәңір өз қайырымын ескеріп,

Қызметшісі Израилді қамқорлайды:

⁵⁵ Ежелгі ата-бабаларымызға,

Ыбырайым* мен оның ұрпақтарына,

Құдай осылай айтқан болатын да.

*⁴⁸ Яки: күңінің кіші пейілділігіне.

*⁵¹ Яки: Қүдіретті қолымен кереметтер істеп. (Қол сөзі бұл жерде астарлы мағынада қолданылған. Себебі Құдай — Рух, Оның адам баласы сияқты тәні жоқ: Жохан 4:24.)

*⁵⁵ Яки: Ибраһим деп те аталатын, Таураттағы «Жаратылыстың басталуы» деген жазбада өмірбаяны берілген пайғамбар, Израил және басқа да халықтардың түп атасы (Жаратылыс. баст. 12:1-3; 22:15-18; 25:1-23).

⁵⁶ Мәриям үш айдай Елизабетпен бірге тұрғаннан кейін үйіне оралды.

Жақия пайғамбардың дүниеге келуі

⁵⁷ Елизабеттің босанатын уақыты жетіп, ұл тапты. ⁵⁸ Көршілері мен туыстары Жаратқан Иенің оған қайырымдылық жасағанын естіп, қуанышына ортақтасты. ⁵⁹ Сегізінші күні олар баланы сүндеттеуге келіп, оған Зәкәрия деп әкесінің атын қоймақшы болды. ⁶⁰ Бірақ шешесі бұған:

— Жоқ, оның есімі Жақия болады! — деді. ⁶¹ Олар:

— Туысқандарыңыздың арасында сондай есімді ешкім жоқ еді ғой! — деп, ⁶² әкесінен нәрестеге қандай ат қойғысы келетінін ымдап сұрады. ⁶³ Ол бір жазу тақтайшасын сұрап алып, «Оның есімі Жақия болады!» деп жазды. Бұған бәрі де таңғалысты.

⁶⁴ Сол сәтте-ақ Зәкәрияға қайтадан тіл бітіп, Құдайды мадақтай бастады.

⁶⁵ Ал төңірегінде тұрған халықтың бәрі үрейленіп қалды; осы оқиғалар Яһудея елінің бүкіл таулы өңіріне әңгіме болып кетті. ⁶⁶ Естігендердің бәрі оны көңілдеріне түйіп: «Бұл нәресте кім болар екен?» — десті. Себебі Жаратқан Иенің Өзі Жақияны қолдап, қорғап жүрді.

Зәкәрияның мадақтау жыры мен пайғамбарлық сөзі

⁶⁷ Баланың әкесі Зәкәрия Құдайдың Киелі Рухына кенеліп, Оның хабарын жеткізіп* былай деді:

⁶⁸ «Исраилдің сиынатын Құдайы
Мадақтала берсін: Жаратқан Иесі!
Ол таңдап алған халқына келеді,
Оны құтқарып ап азат етеді!

⁶⁹ Құлы Дәуіттің әулетінен бізге
Мықты Құтқарушыны шығарады.*

⁷⁰ Киелі пайғамбарларына Ол ежелде
Осылай алдын ала айтқызды.

*⁶⁷ Яки: Киелі Рухқа кенеліп, пайғамбарлық сөз айтып.

*⁶⁹ Немесе: Құтқарушы мүйіз орнайды. (Яғни Құдай жақын арада Исраил еліне ежелгі патшасы Дәуіт пайғамбардың әулетінен бір күшті Құтқарушыны береді.)

⁷¹ Ондағы мақсаты — бар жауымыздан,
Бізді жек көретіндердің қолынан
Құтқарып ап азат ету біздерді.

⁷² Құдай арғы ата-бабаларымызға

Осылай шапағатын танытады,

Олармен жасаған өз қасиетті

Келісімін енді есіне алады,

⁷³ Түп атамыз Ыбырайымға Өзі

Берген антын есіне түсіреді.

⁷⁴ Бізге жаулардың қолынан құтылып,

Өзіне еш алаңсыз қызмет етіп,

⁷⁵ Жаратқан Иеміздің көз алдында

Қасиетті* де әділ өмір сүруге

Мәңгі мүмкіндік беретін болады.

⁷⁶ Осылай сен, балам, Құдай Тағаланың

Пайғамбары деп аталатын боласың.

Дайындауға Иеміздің жүрер жолын:

⁷⁷ Өзінің таңдаған халқын құтқарып,

Күнәсын кешіретінін хабарлайсың,

Оның алдынан жүретін боласың:

⁷⁸⁻⁷⁹ Құдайымыздың мейірімді рақымымен

Бейбіт жолға бағыттап бетімізді

Алшақ қара түнектегі біздерге

Жаратқан Иенің нұрын төгуге

Шұғылалы Таң,* міне, атып келеді!»

⁸⁰ Ал Жақия ер жүрек, зейінді бала болып есейе берді.*
Исраил халқының алдына келіп көрінгенше ол айдалада тұрды.

2

Құтқарушы Исаның дүниеге келуі

¹ Сол күндері Римнің Август патшасы* жер жүзінің барлық тұрғындарына салық төлеу үшін тізімге тіркелуге бұйрық берді. ² Бұл Сирияны Кирина басқарған замандағы алғашқы

*⁷⁵ Яки: Өзіне бағышталып.

*⁷⁸⁻⁷⁹ Иса Мәсіх (Жохан 1:1-18).

*⁸⁰ Немесе: есейіп, Киелі Рухтың құдіретіне кенелді (1:15).

*¹ Август б.з.б. 31 жылдан б.з. 16 жылына дейін Рим империясының императоры (патшасы) болған.

халық санағы болатын. ³Сонда әркім тізімге тіркелу үшін өз қаласына* барды.

⁴Жүсіп те Ғалилеядағы Назарет қаласынан жолға шығып, Дәуіт патшаның туған қаласына, Яһудея аймағындағы Бетлехемге, тізімге тіркелуге барды. Себебі ол Дәуіттің әулеті мен руынан шыққан еді. ⁵Аяғы ауыр әйелі* Мәриям да оған еріп жүрді. ⁶Олар Бетлехемде болған кезде Мәриямның босанатын уақыты жетіп, ⁷тұңғыш Ұлын тапты. Оны құндақтап, қорадағы шөп салатын ақырға жатқызды. Себебі қонақ үйде оларға орын болмады.

Малшыларға жеткізілген Ізгі хабар

⁸Сол өңірде малшылар жүретін. Олар далада түнеп, малдарын күзетіп жатты. ⁹Кенеттен қастарына Жаратқан Иенің періштесі келіп, Иеміздің сәулелі салтанаты төңіректеріне нұрын төгіп жіберді. Малшылар зәрулері ұша қорықты. ¹⁰Ал періште оларға тіл қатып: «Қорықпаңдар! Мен сендерге үлкен қуаныш жариялаймын, ол қуаныш барлық халыққа да ортақ: ¹¹бүгін Дәуіттің қаласында сендердің Құтқарушыларың дүниеге келді, Ол — Иеміз Мәсіх!» ¹²Мұның сендер үшін белгісі мынау: сендер ақырда* құндақтаулы жатқан Нәрестені көрсіндер», — деді.

¹³Кенеттен періштенің қасына көктегі періштелердің үлкен бір тобы қосылып, Құдайды былай деп дәріптеді:

¹⁴«Заңғар көкте Құдай мадақталсын!

Жер жүзінде Өзі риза болған адамдарға амандық болсын!»*

¹⁵Бұдан кейін періштелер көкке көтеріліп, малшылардың қасынан алыстап кетті. Ал малшылар өзара сөйлесіп: «Кәне, Бетлехемге барайық! Сол жерде не болғанын, Жаратқан Иенің бізге білдіргенін көрейік», — деді.

*³ Яки: өзінің ата мекеніне (2:4).

*⁵ Яки: қалыңдығы. (Сол замандағы дәстүр бойынша Жүсіпке айттырылған Мәриям оның әйелі деп саналды. Бірақ олар әлі де болса үйлену тойларын өткізбей, бір-бірімен жақындасқан жоқ болатын: Матай 1:25.)

*¹¹ Мәсіх: Құдай жіберген Құтқарушы және Патша. Түсіндірмені қараңыз.

*¹² Яки: (малға шөп салатын) оттықта (2:7).

*¹⁴ Немесе: «Заңғар биіктікте Құдайға құрмет, жер үстінде амандық пен тыныштық, адамдарға ізгілік!» (19:38; Забур жыр. 148:1; Ишая 9:6)

¹⁶ Олар тездетіп барып, Мәриям мен Жүсіпті және ақырда жатқан Нәрестені тапты. ¹⁷ Оны көрген соң, малшылар осы Нәресте туралы алған хабарды сол жердегілерге айтып берді. ¹⁸ Мұны естігендердің бәрі малшылардың әңгімесіне қайран қалысты. ¹⁹ Ал Мәриям осы сөздердің барлығын көңіліне түйіп, есіне сақтады. ²⁰ Малшылардың көріп-естігендері түгелдей періштенің айтқанындай болған соң, олар Құдайды құрметтеп, мадақтап, қайтып кетті.

²¹ Сегіз күн өткеннен кейін Нәрестені сүндеттейтін мезгіл жеткенде, Оның атын Иса деп қойды. Шешесі құрсақ көтермес бұрын періште оған осы есімді айтқан еді.*

*Қарт пайғамбарлар Шимон мен Аннаның
Құтқарушыны тануы*

²² Мұса арқылы берілген Таурат заңына* сәйкес діни тазару** кезеңі біткенде, әке-шешесі Исаны Жаратқан Иенің алдына апару рәсімін орындау үшін Иерусалимге алып келді. ²³ Себебі Иеміз берген Таурат заңында: «Әрбір тұңғыш ер бала Жаратқан Иеге арналсын!»* деп жазылған. ²⁴ Олар Таурат заңында тағы да айтылғандай, «орман кептерінің бір жұбын немесе көгершіннің екі балапанын»* құрбан етпекші де болды.

²⁵ Сол кезде Иерусалимде Шимон есімді кісі тұратын. Ол Исраилдің көрген азабынан құтқарылуын аңсап күтіп келген* әділ, Құдайды қастерлейтін, Киелі Рух қонған жан еді. ²⁶ «Жаратқан Ие жіберген Құтқарушы Мәсіхті көрмей тұрып өлмейсің», — деп оған Киелі Рух алдын ала айтқан болатын.

²⁷ Енді Шимон Киелі Рухтың жетелеуімен ғибадатханаға барды. Таурат заңына сәйкес рәсімдерді атқару үшін әке-шешесі Сәби Исаны ғибадатханаға әкелгенде, ²⁸ Шимон Оны қолына алып, Құдайды былай деп мадақтады:

*21 1:21.

**22 Таурат заңы: Тәңірдің ертеде Мұса пайғамбар арқылы Исраил халқына берген бұйрықтарының жинағы.

**22 Діни тазару: бала туғаннан кейінгі қырқыншы күні ғибадатханада атқарылатын рәсім.

*23 Мысыр. шығу 13:2,12.

*24 Леуілік. 12:6-8.

*25 Немесе: Исраилдің жұбатылуын күтіп келген.

²⁹ «Уа, Әлемнің Әміршісі, сонымен Сен енді,
Өзің алдын ала айтқандай, мендей пенденді
Жақсылықпен о дүниеге аттандырасың.*

³⁰⁻³² Күллі ұлттар үшін жіберген Құтқарушыңды* —
Саған бағынбаған ұлттардың көзін ашатын,
Әрі халқын Исраилдің даңқын шығаратын
Нұрынды мен қазір өз көзіммен көріп тұрмын!»

³³ Жүсіп те, Нәрестенің шешесі Мәриям да Ол туралы айтқандарға қайран қалды. ³⁴ Шимон оларға батасын беріп, Мәриямға былай деді: «Осы Бала Исраилдегі көп адамдардың құлдырауына, ал басқалардың жоғарылауына себепші болады. Ол Құдайдың еркін білдіріп, көбі Оған қарсы шығады. ³⁵ Сонда жүрек түкпірлеріндегі ой-ниеттері білініп қалады. Ал, Мәриям, сенің жаның жүрегіңді қылышпен тілгілегендей қатты ауыратын болады».*

³⁶ Осы жерде Ашир руынан шыққан Фануел қызы Анна пайгамбар да бар еді. Ол кезінде күйеуге тиіп, онымен жеті жыл отасқан, енді жасы ұлғайған қарт адам болатын. ³⁷ Сексен төрт жастағы жесір ораза тұтып, күні-түні Құдайға сиынып мінажат етіп, ғибадатханадан шықпайтын. ³⁸ Бұл кісі де сол сәтте-ақ келіп, Жаратқан Иені мадақтады. Содан ол Иерусалимнің құтқарылуын* аңсап күтіп жүргендердің бәріне осы Нәресте туралы хабарды жеткізді.

³⁹ Мәриям мен Жүсіп Жаратқан Ие бұйырған Таурат заңына сай бәрін орындап болғаннан кейін Ғалилеядағы өз қалалары Назаретке қайтып барды. ⁴⁰ Бала өсіп, күш жинап, даналыққа кенеле берді. Құдайдың шапағаты Оның үстінде болды.*

Он екі жасар Иса ғибадатханада

⁴¹ Әке-шешесі жыл сайын Құтқарылу мейрамын* мерекелеу үшін Иерусалимге баратын. ⁴² Иса он екі жасқа толғанда олар әдет бойынша мейрамды мерекелеуге тағы да Иерусалимге

*²⁹ Яки: Тыныштықпен қызметінен босатасың.

*³⁰⁻³² Немесе: күллі ұлттар үшін дайындаған құтқаруды.

*³⁵ Жохан 19:25.

*³⁸ Немесе: Иерусалимде Исраил елінің құтқарылуын (1:68; 2:25; 24:21; Ишая 40:1-2,9; 52:8-10).

*⁴⁰ Яки: Құдайдың рақымы Оның үстінде болды. Немесе: Құдай Оған риза еді.

*⁴¹ Құтқарылу мейрамы: Түсіндірмені қараңыз.

келді. ⁴³ Мейрам күндері бітіп, әке-шешесі қайтып кетті, ал жас өспірім Иса Иерусалимде қалып қойды. Жүсіп пен Мәриям мұны білмей, ⁴⁴ Исаны басқа жолаушылармен бірге келе жатыр деп ойлады. Бір күндік жол жүргеннен кейін Оны туысқандары мен таныстарының арасынан іздей бастады. ⁴⁵ Таппаған соң Иерусалимге қайта барды. ⁴⁶ Үш күннен кейін Исаны ғибадатханада ұстаздардың ортасынан айтқандарын тындап, сұрақтар қойып отырған жерінен тапты. ⁴⁷ Тындап отырғандардың бәрі Исаның ұғымталдығына және берген жауаптарына қайран қалысты.

⁴⁸ Әке-шешесі Оны көргенде аң-таң болды. Шешесі:

— Балам, бұл не қылғаның? Әкең екеуіміз қатты алаңдап, Сені іздеп келдік! — деді. ⁴⁹ Иса:

— Мені неге іздедіңіздер? Менің Әкемнің ісімен шұғылданғаным жөн,* әлде мұны білмедіңіздер ме? — деп жауап берді.

⁵⁰ Бірақ әке-шешесі Оның айтқан сөздерін түсінбеді.

⁵¹ Иса Назарет қаласына бірге оралып, оларға мойынсұнып жүрді. Осы сөздердің бәрін* шешесі көңіліне түйіп алды. ⁵² Ал Исаның ойы* да, бойы да, Құдай мен адамдарға ұнамдылығы да арта түсті.

3 *Мәсіхке жол дайынаушы Жақия пайғамбардың жүргізген уағызы*

¹ Рим патшасы Тіберидің билік құрғанынан кейінгі он бесінші жылында, Яһудея аймағын Понти Пилат билеп, Ирод Антипас — Ғалилея аймағының әкімі, оның бауыры Філіп — Итурея мен Трахонит аймақтарының әкімі, Лүсани — Абілине аймағының әкімі,* ² ал Ханна мен Қаяфа — басты діни қызметкерлер болып тұрды. Сол кезде айдалада Зәкәрия ұлы Жақияға Жаратқан Ие аян беріп, (оны пайғамбарлық міндетіне кірістірді). ³ Содан бастап, Жақия Иордан бойындағы барлық өңірді аралап, былай деп уағыз айтты: «Күнәларыңның кешірілуі үшін теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсіңдер,

*⁴⁹ Яки: Менің Әкемнің үйінде болғаным жөн (1:35).

*⁵¹ Яки: (Басынан өткізген) осындай жайттардың бәрін.

*⁵² Яки: даналығы.

*¹ Ирод Антипас және Філіп: Ирод I патшаның балалары. Итурея, Трахонит және Абілине: Ливан мен Сирия елдеріндегі аймақтар.

әрі шомылдыру рәсімінен өтіндер!»* ⁴ Бұл Ишая пайғамбардың жазбасында сақталған мынадай сөздеріне сай болды.

«Жар салған дауыс шығады айдалада:

Жаратқан Иеге жол дайындандар!

Түзу қылып даңғыл жолды салындар!

⁵ Жолдағы сай-салалар толтырылсын,

Тау-төбелер болса аласартылсын!

Бұралаң жерлері де түзетіліп,

Бұдыр жолдар түгелдей тегістелсін!

⁶ Сонда бар адамзат көре алады

Құдай Ие жіберген құтқаруды!»*

⁷ Жақия шомылдыру рәсімінен өтуге келген халыққа былай деді:

— Ей, улы жыланнның тұқымдары!* Келешектегі қаһарлы жазадан құтылуды сендерге кім үйретті? ⁸ Егер шынымен теріс жолдарыңнан қайтып, Құдай жолына түссендер, соған лайықты іс істендер! Және «біздің түп атамыз — Ыбырайым» деп бекер мақтанбаңдар! Мен сендерге айтамын: Құдай Ыбырайымға мына тастардан да ұрпақ жасап бере алады. ⁹ Қазірдің өзінде-ақ ағаш түбінде балта дайын тұр! Жақсы жеміс бермейтін әрбір ағаш шабылып, отқа тасталады!

¹⁰ Халық Жақиядан:

— Енді біздің не істеуіміз керек? — деп сұрады. ¹¹ Жақия оларға:

— Кімнің екі көйлегі болса, біреуін киімі жоққа берсін, кімнің азығы болса, ол да солай істесін! — деді.

¹² Өздерін шомылдыру рәсімінен өткізуге келген салық жинаушылар* да:

— Ұстаз, біздің не істеуіміз керек? — деп сұрады. ¹³ Ол:

— Белгіленген мөлшерден артық еш нәрсе талап етпеңдер! — деп жауап берді. ¹⁴ Жасақшылар да:

*3 Сенуші осы рәсімнен өткенде өзінің теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсіп, кешірілгендігін және ар-ұжданының тазарғандығын бекітеді. Түсіндірмені қараңыз.

*6 Яки: Құдайдың бейшараларды құтқарып алатынын (Ишая 40:3-5; 62:10-12).

*7 Немесе: улы жыландай алдамшылар! (Әзезіл шайтан жылан не улы жылан деп те аталады: Жаратылыс. баст. 3:1; Аян 12:9; 20:2.)

*12 Рим патшалығы салған алым-салықты жинаушылар халыққа көрсеткен жәбірге бола жек көрінішті еді. Түсіндірмені қараңыз.

— Ал біздің не істеуіміз керек? — деген сұрақ қойғанда Жақия оларға:

— Ешкімге зорлық жасамаңдар, жала жауып тонамаңдар да! Өз жалақыларыңа қанағаттаныңдар! — деп тапсырды.

¹⁵ Халық Құтқарушы Патша Мәсіхтің келуін күтіп, барлығы Жақия туралы өз іштерінен: «Бәлкім, осының өзі Мәсіх шығар?» — деп ойлады. ¹⁶ Жақия бәріне былай деп жауап берді:

— Мен сендерді суға шомылдыру рәсімінен ғана өткіземін. Ал менен құдіретті Біреу келе жатыр. Оның құлы болып кебісін әперуге де тұрмаймын.* Ол сендерді Киелі Рухқа және отқа** шомылдырады. ¹⁷ Ол бидайды желпушіге ұқсайды: күрегі қолында, қырманын тазартып, бидайын жинап, қамбасына құяды, бірақ қауызын тозақтың сөнбес отына жағады!

¹⁸ Жақия халыққа тағы басқа да насихат айтып, Ізгі хабарды жариялап жүрді.

¹⁹ Алайда Жақия аймақ әкімі Иродтың* туған бауырының әйелі Иродияны тартып алғанын және өзге де көптеген жаман қылықтарын әшкерелегендіктен, ²⁰ Ирод бұрынғы зұлымдықтары аз болғандай бұған қоса Жақияны түрмеге жаптырды да.

*Құдайдың шомылдыру рәсімінен өткен
Мәсікке ризашылығын білдіруі*

²¹ Қалың жұрт шомылдыру рәсімінен өтіп жатқан кезде Иса да сол рәсімнен өтті. Ол мінажат еткенде* көк ашылып, ²² көгершін бейнесіндегі Киелі Рух Оның үстіне қонды. Көктен: «Сен Менің сүйікті рухани Ұлымсың,* Саған толықтай ризамын!» — деген дауыс шықты.

*¹⁶ Немесе: Оның аяқ киімінің бауын шешуге де тұрмаймын.

**¹⁶ Елшілер. істері 2:2-4. Немесе: Киелі Рухқа, я болмаса тозақ отына (3:17).

*¹⁹ Ғалилея мен Перея аймақтарының әкімі Ирод Антипас аты шулы қанішер Ирод I патшаның баласы еді (3:1; Матай 2:16).

*²¹ Яки: Ол Құдайға сиынғанда.

*²² Немесе: сүйікті Ұлымсың (1:32,35; Матай 1:14).

Жүсіптің ата-тегінің шежіресі

²³ Иса Өзінің қызметін бастаған кезде жасы шамамен отызда еді. Жұрттың ойынша Ол Жүсіптің ұлы болатын.* Ал Жүсіптің шыққан ата-тегі мынау: Жүсіп Еліден, ²⁴Елі Маттаттан, Маттат Леуіден, Леуі Мәлкіден, Мәлкі Жанайдан, Жанай Жүсіптен, ²⁵Жүсіп Мататиядан, Мататия Амостан, Амос Нағұмнан, Нағұм Есліден, Еслі Нағайдан, ²⁶Нағай Мақаттан, Мақат Мататиядан, Мататия Семейден, Семей Жүсіптен, Жүсіп Яхудадан, ²⁷Яхуда Жохананнан, Жоханан Ресадан, Реса Зоробабелден, Зоробабел Салателден, Салател Неріден, ²⁸Нері Мәлкіден, Мәлкі Аддидан, Адди Қосамнан, Қосам Елмодамнан, Елмодам Ерден, ²⁹Ер Ешуадан, Ешуа Еліезерден, Еліезер Жорымнан, Жорым Мататтан, Матат Леуіден, ³⁰Леуі Шимеоннан, Шимеон Яхудадан, Яхуда Жүсіптен, Жүсіп Жонамнан, Жонам Еліәкімнен, ³¹Еліәкім Мелеадан, Мелеа Менаннан, Менан Мататадан, Матата Натаннан, Натан Дәуіттен, ³²Дәуіт Есейден, Есей Ғабиттен, Ғабит Боғоздан, Боғоз Салмоннан, Салмон Нағасоннан, ³³Нағасон Әминадаптан, Әминадап (Админнан, Админ Арнидан, Арни) Рамнан, Рам Хезроннан, Хезрон Парестен, Парес Яхудадан, ³⁴Яхуда Жақыптан, Жақып Ысқақтан, Ысқақ Ыбырайымнан, Ыбырайым Тарадан, Тара Нахордан, ³⁵Нахор Серухтан, Серух Рағудан, Рағу Пәлектен, Пәлек Еберден, Ебер Саладан, ³⁶Сала Қайнаннан, Қайнан Арпақсаттан, Арпақсат Шамнан, Шам Нұхтан, Нұх Ләмехтен, ³⁷Ләмех Мәтүсаладан, Мәтүсала Еностан, Енос Иәреттен, Иәрет Мақалалелден, Мақалалел Қайнаннан, ³⁸Қайнан Еностан, Енос Сеттен, Сет Адам атадан тарайды, ал Адам атаны Құдай жаратқан.*

4

*Исаның айдалада сынақтан өтіп,
эзезілді жеңіп шығуы*

¹Киелі Рухқа кенелген Иса Иорданнан қайтқанда Киелі Рух Оны айдалаға апарып тастады. ²Сол жерде эзезіл шайтан Оны қырық күн бойы сынады. Иса сол күндері еш нәр татпай, осы мерзім аяқталған кезде әбден ашықты.

³Сонда шайтан Оған:

*²³ Иса пәк қыз Мәриянан Құдай Рухының кереметімен дүниеге келді.

Жүсіп Құдайдың еркімен Исаның өгей әкесі болды (1:35; Матай 1:18-25).

*³⁸ Жаратылыс. баст. 1:26-27; 2:7; 5:1-2.

— Егер Құдайдың рухани Ұлы болсаң, мына тас нанға айналысын деп бұйыра гөр, — деді. ⁴Иса оған жауап қатып:

— Киелі жазбада «Адам тек нанмен ғана емес, Құдайдың әрбір сөзімен өмір сүреді» деп жазылған ғой! — деді.

⁵Бұдан кейін шайтан Оны ертіп биік бір жерге шығарып, әп-сәтте әлемнің барлық мемлекеттерін көрсетіп:

⁶— Осы мемлекеттердің бүкіл билігін, олардың сән-салтанатын Саған беремін. Бұл билік маған тапсырылған, оны көңілім қалағанға беремін. ⁷Сонымен маған ғибадат етсең* бәрі де Сенікі болады, — деді. ⁸Иса оған былай жауап қатты:

— (Кет қасымнан, шайтан!) «Құдай Иеңе ғибадат етіп, жалғыз Оған ғана қызмет ет!»* деп жазылған ғой!

⁹Сонда шайтан Оны Иерусалим қаласына апарып, ғибадатхананың төбесіне шығарып, былай деді:

— Егер Құдайдың рухани Ұлы* болсаң, мына жерден төмен қарай секіре гөр! ¹⁰Өйткені Киелі жазбада «Періштелеріне Ол Сені қорғауға бұйрық береді. ¹¹Сен аяғыңды тасқа соғып алмауың үшін олар Сені қолдарына көтеріп алып жүреді» деп жазылған ғой. — ¹²Иса оған жауап қайтарып:

— «Құдай Иенді еркінсіп сынама!»* деп айтылған ғой! — деді.

¹³Шайтан барлық сынақтарын бітірген соң уақытша Оның қасынан кетіп қалды.

*Исаның Ғалилеяда Ізгі хабарды жариялауы,
ал Назарет халқының қиқарлық танытуы*

¹⁴Киелі Рухтың құдіретіне кенелген Иса Ғалилеяға қайтып келді. Ол туралы хабар бүкіл төңірекке тарап кетті. ¹⁵Иса мәжілісханаларда жұртқа тәлім беріп, бәрі Оны мадақтады.

¹⁶Өзі өскен Назарет қаласына келген соң Иса әдетінше демалыс күні* мәжілісханаға барды. Киелі жазбалардан оқып беру үшін орнынан тұрғанда ¹⁷Оған Ишая пайғамбардың жазбасы берілді. Иса жазбаны ашып, мына жерін тауып, жамағат

*7 Яки: маған иіліп табынсаң.

*8 Яки: Құдайың — Жаратқан Иеге бас ұр, жалғыз Оған ғана қызмет ет! (Заң. қайтал. 6:13)

*9 Немесе: Құдайдың Ұлы (1:32,35; 3:22; Забур жыр. 2:12).

*12 Заң. қайтал. 6:16.

*16 Яки: сенбі күні. (Исраил халқының демалып, Құдай сөзін тыңдауға жиналатын күні.)

алдында оқып берді: ¹⁸ «Жаратқан Ие Маған Өзінің Рухын қондырды. Мені жарлыларға Ізгі хабар жеткізуге тағайындап, тұтқындарға босатылып, соқырларға көре алатындарын жар салуға жіберді. Мені езілгендерді қанаудан азат етуге ¹⁹ және Жаратқан Иенің кешірім беретін мейірімділік жылын жариялауға да жіберді».

²⁰ Иса жазбаны қайтадан орап, * қызметшіге қайтарып берді де, орнына отырды. Мәжілісханадағы бүкіл халық Оған көз тікті. Иса:

²¹ — Сіздер естіген осы сөздер бүгін орындалды, — деп оларға уағыз айта бастады. ²² Бәрі Оған ризашылық білдіріп, аузынан шыққан ұнамды сөздеріне таңғалып,

— Мынау Жүсіптің баласы емес пе? — деп сұрады. ²³ Иса оларға былай жауап берді:

— Әрине Маған «Дәрігер болсаң, өзінді емде» деген мәтелді келтіріп, «Қапарнаумда жасаған керемет істерің туралы естідік. Мына ата мекенінде де сондайларды істе!» дерсіздер.

²⁴ Сіздерге шындығын айтамын: өз елінде ешбір пайғамбардың қадірі болмайды. ²⁵ Естеріңізде болсын: Илияс пайғамбардың тұсында үш жыл алты ай бойы ешқандай жауын жаумай, барлық жерде қатты ашаршылық болған кезде Израил елінде жесір қалған әйелдер көп еді. ²⁶ Бірақ Құдай Илияс пайғамбарды солардың ешқайсысына емес, тек шетелдік Сидон елінің* Сарепта қаласындағы бір жесір әйелге жіберді. ²⁷ Сондай-ақ Елішә пайғамбардың тұсында алапеспен* ауырған кісілер Израилде көп еді. Бірақ сириялық Нағыманнан басқа ешкім ауруынан жазылған жоқ.

²⁸ Мұны естігеннен кейін мәжілісханадағы адамдардың бәрі қатты ашуланды. ²⁹ Орындарынан тұрып, Оны қаладан қуып шығып, қала тұрған таудың тік жарынан құлатпақ болып төбесіне алып барды. ³⁰ Бірақ Иса араларынан өтіп шығып, кетіп қалды.

*20 Сол кездегі жазбалардың екі шеті таяқшаларға бекітіліп, соларға оралып сақталатын.

*26 Бүгінгі Ливан елінде. (Сол кезде онда Құдайға мойынсұнбайтын басқа ұлт адамдары тұратын.)

*27 Алапес: жұқпалы тері мен жүйке ауруларының жалпы атауы болатын.

*Қапарнаумдағы аурулар мен
жын қинағандардың дерттерінен арылуы*

³¹ Содан Иса Ғалилеядағы Қапарнаум қаласына ылдилап барды.* Сол жерде демалыс күні халыққа тәлім берді. ³² Ол Құдайдан келген ерекше билікпен* сөйлегендіктен жұрт Оның тәліміне қатты қайран қалды.

³³ Мәжілісханада жын* соққан бір кісі де болды. Сол қатты дауыстап:

³⁴ — Тоқта, назареттік Иса, бізде нең бар? Құртуға келдің ғой бізді! Кім екенінді білемін: Сен Құдайдың Киелісісің! — деп айқайлады. ³⁵ Бірақ Иса жынға:

— Үніңді өшір, шық одан! — деп қатаң бұйырды. Жын ол кісіні мәжілісхананың ортасына құлатып тастағанмен оған еш зиян келтірместен денесінен шығып кетті! ³⁶ Барлық жұрт үрейлері ұшып:

— Бұл не деген сөз? Ол жындарға билікпен және күдіретпен бұйрық беріп, олар шығып кетеді ғой! — деп таңғалысты.

³⁷ Бұдан кейін Иса туралы хабар төңіректегі барлық жерге жайылды.

³⁸ Мәжілісханадан шыққаннан соң Иса Шимонның үйіне барды. Соның қайын енесі безгекпен қатты ауырып,* төсек тартып жатыр еді. Үйдегілер Исадан оған көңіл бөлуін өтінді.

³⁹ Иса әйелдің қасына барып, қызуға тыйым салды. Сонда қызуы басылып, әйел дереу орнынан тұрып, оларды күтіп қызмет ете бастады.

⁴⁰ Күн бата бүкіл жұрт әр түрлі науқастармен ауырған адамдарын Исаға алып келді. Ол солардың әрқайсысының үстіне қолын қойып, сауықтырып жіберді. ⁴¹ Көп адамдардың бойындағы жындар шығып: «Сен Құдайдың рухани Ұлысың»,* — деп айқайлады. Өзінің Мәсіх екендігін білгендіктеріне бола Иса жындарға тыйым салып, сөйлетпей тастады.

*³¹ Назарет Ғалилея өлкесінің қыратты жеріндегі шағын қала, ал Қапарнаум төменде, көл жағасында орналасқан сауда-саттық орталығы болатын.

*³² Яки: өкілеттікпен. (Құдай сөзін уағыздауға Исаның өзіндік еркі мен терең түсінігі бар еді.)

*³³ Яки: жаман пері (әзәзіл шайтанға бағынышты арам рух).

*³⁸ Яки: қайын енесі қызуы қатты көтеріліп.

*⁴¹ Немесе: «Сен Мәсіхсің — Құдайдың (рухани) Ұлысың!» (1:35)

⁴² Таң атқанда Иса үйден шығып, оңаша бір жерге барды. Халық Оны іздеп, қасына келіп:

— Бізді тастап кетпеңіз, — деп, Оны тоқтатпақшы болды.

⁴³ Бірақ Иса оларға:

— Құдай Патшалығы* туралы Ізгі хабарды басқа қалаларға да жариялауға тиістімін. Мен сол үшін осында жіберілдім, — деді. ⁴⁴ Бұдан кейін Ол Ғалилея аймағындағы мәжілісханаларда уағыз айтты.*

5 *Шәкірттердің керемет көп балық аулауы, Шимон Петірдің Исаның кім екенін түсіне бастауы*

¹ Бір күні Иса Генесәрет көлінің* жағасында тұрғанда, халық Құдай сөзін тыңдау үшін Оның қасына жиналып, иін тіресіп тұрды. ² Иса көл жиегінде тұрған екі қайықты көрді, одан түскен балықшылар ауларын жуып жатты. ³ Екі қайықтың бірі Шимондікі еді. Иса оған мініп, Шимоннан жағадан арырақ жүзіп барып тұруын сұрады да, отырып, қайық үстінен халыққа тәлім берді.

⁴ Сөзін бітіргеннен кейін Шимонға:

— Көлдің терең жеріне жүзіп барып, балыққа ау сал, — деді.

⁵ Шимон:

— Ұстаз, біз түні бойы еңбектеніп, түк ұстай алған жоқпыз! Бірақ Сіз айтқан соң ауларды тағы да салып көрейін, — деп жауап берді.

⁶ Ауларын салғанда өте көп балық ұстады, балықтың көптігінен аулары жыртыла бастады. ⁷ Екінші қайықтағы жолдастарын қол бұлғап, көмекке шақырды. Олар келіп, екі қайықты да балыққа толтырды: тіпті қайықтары суға бата бастады!

⁸ Мұны көрген Шимон Петір Исаның аяғына жығылып:

— Ием, қасымнан кете көріңіз, Мен күнәкар адаммын! — деді. ⁹ Себебі өзі де, қасындағылардың бәрі де осынша көп балық ұстағандарынан үрейлері ұша аңтарылды. ¹⁰ Шимонның серіктері Зебедей ұлдары Жақып пен Жохан да сондай күйде еді. Сонда Иса Шимонға:

*⁴³ Құдай Патшалығы: Құдайдың адамдарға жүргізетін игілікті әкімшілігі. (Түсіндірмені қараңыз.)

*⁴⁴ Немесе: Бұдан кейін Ол яһуди халқының жеріндегі мәжілісханаларда уағыз айтты.

*¹ Генесәрет көлі — Ғалилея көлі (яки теңізі) деп те аталатын.

— Қорықпа! Балық аулағаның сияқты бұдан былай адамдарды жинап әкелетін боласың, — деді.

¹¹ Екі қайықты жағаға шығарғаннан кейін олар бәрін тастап, Исаға шәкірт болып ерді.

Алапес адамның сауығуы

² Иса сол маңайдағы қалалардың бірінде болғанда үсті-басын алапес қаптаған адам келе жатты. Исаны көрген ол аяғына жығылып:

— Мырза! Егер қаласаңыз, мені құлан-таза сауықтыра аласыз, — деп жалбарынды. ¹³ Иса қолын созып, денесіне тигізді де:

— Қалаймын, құлан-таза сауығып кет! — деді. Сол сәтте-ақ ауру адам алапесінен арылды. ¹⁴ Иса оған мынадай бұйрық берді:

— Бұл туралы ешкімге де тіс жарушы болма! Бірақ діни қызметкерге барып, қарал. Содан кейін тазаруың үшін Мұса Тауратта бұйырған құрбандықты* ұсын. Бұл жұртқа сенің сауыққаныңның дәлелі болады, — деді.

¹⁵ Алайда Иса туралы хабар бұрынғыдан да бетер тарап кетті. Көптеген халық Оны тындап, ауруларынан жазылу үшін ағылып келіп жатты. ¹⁶ Ал Иса елсіз далаға кетіп, мінажат ететін.

Бір мүгедектің сауығып, күнәларының кешірілуі

⁷ Бір күні Иса тәлім беріп отырғанда Галилея мен Яһудея аймақтарының барлық ауылдарынан әрі Иерусалим қаласынан келген парызшылдар* және Таурат заңын үйретуші ғұламалар Оның қасында отырды. Иса Жаратқан Иенің ауруларды сауықтыратын құдіретіне кенелген еді.

¹⁸ Сол кезде бірнеше кісі сал болып ауырған бір адамды төсенішімен көтеріп алып, Исаның алдына апару үшін үйге кіргізейін деп жатты. ¹⁹ Халықтың көптігінен ішке кіруге жол таба алмаған олар үйдің сыртқы сатысымен үстіне шығып, жалпақ төбесін ашты. Сол жерден сал адамды жатқан төсенішімен ортаға, Исаның алдына түсірді.

²⁰ Олардың сенімін көрген Иса сал адамға:

— Пендем, сенің күнәларың кешірілді, — деді.

²¹ Дін мұғалімдері мен парызшылдар:

*¹⁴ Леуілік. 14:2-32.

*¹⁷ Түсіндірмені қараңыз.

— Құдайды қорлайтын Бұл кім Өзі? Күнәларды жалғыз Құдайдан басқа кім кешіре алады? — деп ойланып қалды.
²² Олардың осылай ойлағандарын ұға қойған Иса:

— Неге бұлай ойлайсыздар? ²³ Қайсысын айту оңайырақ: «Сенің күнәларың кешірілді!» деу ме, әлде: «Орныңнан тұрып, жүре бер!» деу ме? ²⁴ Ал көктен келген Менің жер бетінде күнәларды кешіруге билігім бар екендігім* білулеріңіз үшін..., — деп, сал адамға қарап: — Саған айтамын: орныңнан тұр да, төсенішінді жинап алып, үйіңе бар! — деді.

²⁵ Ауру адам олардың көзінше дереу тұрды да, жатқан төсенішін жинап алып, Құдайды мадақтап үйіне кетті! ²⁶ Осыны көргендердің бәрі қатты қайран қалып, үрейленді: «Біз бүгін гажап істер көрдік!» — десіп, Құдайға мақтау айтты.

Салықшы Матай Леуінің шәкірттерге қосылуы

²⁷ Осыдан кейін Иса сыртқа шығып, салық кеңсесінің қасында отырған Леуі* есімді салық жинаушыны** көріп, оған: «Соңымнан ер!» — деді. ²⁸ Леуі орнынан тұрып, бар нәрсесін тастап, Исаға шәкірті болып ерді.

²⁹ Кейін Леуі үйінде Исаға арнап үлкен қонақасы берді. Сонда көптеген салық жинаушылар және басқалар да Исамен дастарқандас болды. ³⁰ Дін мұғалімдері мен парызшылдар күңкілдеп, Исаның шәкірттеріне:

— Неге салықшылармен және басқа күнәкарлармен бірге тамақ ішіп-жеп отырсындар?! — деп наразылық білдірді. ³¹ Иса оларға былай деп жауап берді:

— Дәрігер дені сауға емес, ауру адамға қажет. ³² Мен «әділдерді»* емес, күнәкарларды теріс жолдан қайтуға шақыру үшін келдім.

*²⁴ Немесе: Құдай тағайындаған Билеушінің («Адам Ұлының») жер бетінде күнәларды кешіруге билігі бар екендігін. (Түсіндірмені қараңыз.)

*²⁷ Леуі Матай деп те аталатын: Матай 9:9.

**²⁷ Көпшілік салықшыларды елдің басқыншыларымен істес болып, халыққа жәбір көрсеткендері және діни ережелерді ұстанбағандары үшін жек көретін. (Түсіндірмедегі «Салықшыны» қараңыз.)

*³² Яки: өздерін әділміз деп санайтындарды (18:9-14; Рим. хат 3:10; Забур жыр. 13:3).

Той басталды!

Жаңа өмірдегі жаңа салттар

³³ Әлгі діншілдер Исаға:

— Жақияның шәкірттері жиі ораза ұстап мінажат етеді, парызшылдардың шәкірттері де солай істейді. Ал Сіздің шәкірттеріңіз неге ораза ұстамай-ақ тамақ ішеді? — деді. ³⁴ Иса оларға астарлап жауап беріп:

— Күйеу жігіт қастарында болғанда тойға келгендерге ораза ұстатып қоюға бола ма?* ³⁵ Бірақ та «Күйеуді» қастарынан алып кететін күн туады; сол кезде олар ораза ұстайтын болады,* — деді.

³⁶ Оларға тағы да астарлап былай деді:

— Жаңа киімнен жамау жыртып алып, ескі киімге жамамас. Олай етсе, жаңа киім жыртылып, жамау ескіге жараспас та еді.

³⁷ Сондай-ақ, жас шарапты ескі торсыққа құймас. Олай етсе, быршып ашыған жас шарап торсықты жарып, ағып кетеді, торсық та бүлінеді. ³⁸ Керісінше, жас шарапты жаңа торсыққа құю керек. (Сонда екеуі де аман қалады.) ³⁹ Ал ескі шарапты ішкен әркім: «Ескісі жақсырақ», — деп жаңасын сұрамайды.

6

Діни демалыс күні жайындағы мәселе

¹ Бір демалыс күні* Иса егіндік арасымен өтіп бара жатқанда, шәкірттері біраз масақ үзіп алып, қолмен үгіп жеді. ² Кейбір парызшылдар:

— Сендер демалыс күні істеуге тыйым салынған жұмысты неге істеп жүрсіндер?! — деп наразылық білдірді. ³ Иса оларға былай деп жауап қайырды:

— Дәуіт пайғамбар мен оның қасындағылар ашыққан кезде не істегенін оқымап па едіңдер? ⁴ Ол Құдайдың киелі үйіне кіріп, діни қызметкерлерден басқа ешкімге жеуге болмайтын, тарту ретінде ұсынылған нандарды алып, өзі де жеп, қасын-

*³⁴ Мәсіх (Күйеу) сенушілерімен бірге болған уақыт той сияқты көңілді, сонда қайғырып ораза ұстау жөнсіз. (Ошия 2:19-21,23; Жохан 3:29; Қорынт. 2-хат 11:2)

*³⁵ 9:51; 18:32; 22:39-62; 24:13-21.

*¹ Таурат заңына сай Исраил халқының діни демалысы болған сенбі күні жұмыс істеуге тыйым салынған еді (Мысыр. шығу 31:12-17).

дағыларға да берді емес пе? — ⁵Бұдан кейін Иса: — Көктен келген Мен демалыс күнінің де Иесімін,* — деп қорытты.

⁶Иса басқа бір демалыс күні мәжілісханаға барып, тәлім беріп отырған еді. Сол жерде оң қолы семіп қалған бір адам да болды. ⁷Дін мұғалімдері мен парызшылдар Исаны айыптайтын сылтау табуға тырысып, Ол демалыс күні болса да ауруларды сауықтырар ма екен деп аңдыды. ⁸Бірақ осындай ойларын білген Иса қолы семген адамға: «Түрегеліп, ортаға шықшы!» — деді. Ол тұрып, ортаға шықты. ⁹Сонда Иса оларға былай деді: «Сендерден сұрап тұрмын, демалыс күні қайсысын істеуге болады: жақсылықты ма не жамандықты ма? Біреудің жанын құтқаруды ма немесе құртуды ма?» — ¹⁰Иса айналасында отырғандардың бәріне қарады да, әлгі кісіге: — «Қолыңды созшы!» — деді. Сол адам семіп қалған оң қолын созғанда ол бұрынғы сап-сау қалпына келді.

¹¹Ал ана діншілдер болса қатты ашуланып, Исаға қарсы не істесек екен деп өзара ақылдасты.

Исаның Ізгі хабарды тарататын он екі елшісін таңдауы

¹²Сол күндері Иса мінажат ету үшін* тауға шығып, түні бойы сиынумен болды. ¹³Таң атқан соң шәкірттерін қасына шақырып, араларынан он екісін таңдап алды да, оларды елшілер* деп атады. ¹⁴Олар: Өзі Петір деген жанама ат қойған Шимон және оның інісі Әндір, Жақып пен Жохан, Філіп пен Барталмай.* ¹⁵Матай мен Тома, Элпей ұлы Жақып пен жұрт Діншіл* деп атаған Шимон, ¹⁶Жақып ұлы Яһуда және кейін Исаға опасыздық жасаған Яһуда Исқариот.

⁵ Яки: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») — Мен Өзім діни демалыс күні жайлы ережелердің шынайы мәнін түсіндіруге де биліктімін (Матай 7:29; 11:27; 28:18; Жохан 6:27; 13:3; Еврей. хат 2:8).

¹² Яки: Құдайға сиынып гибадат ету үшін. (Түсіндірмені қараңыз.)

¹³ Елші: Мәсіх Ізгі хабарды жариялауға жіберген уәкіл, рәсул.

¹⁴ Есімі — Натанайыл, әкесінің есімі — Талмай (Жохан 1:45).

¹⁵ Немесе: Ұлтшыл. (Бұл жанама ат оның бұрын дінге ерекше беріліп, өз елінің тәуелсіздігі үшін қара күшпен күресуші топтың мүшесі болғанын білдіреді: Елшілер. істері 21:20; 22:3; 5:35-37.)

Исаның бір тау беткейіндегі уағызының басталуы

¹⁷ Иса олармен бірге таудан төмен түсіп, беткейдегі бір жазыққа келді. Оның қасына көптеген шәкірттері және бүкіл Яһудея аймағынан, Иерусалим қаласынан және Жерорта теңізі жағалауындағы Тир мен Сидон аймақтарынан келген көп халық жиналды. ¹⁸ Олар Исаны тыңдауға және ауруларынан сауығуға келгендер болатын. Жын қинаған адамдар да келіп, жындырынан арылып кетіп жатты. ¹⁹ Бүкіл халық Исаға қолын тигізуге ұмтылды, себебі Одан құдірет шығып, бәрін де сауықтырып жатты.

Шынайы бақыт және қасірет

²⁰ Сол кезде Иса шәкірттеріне қарап былай деді:

— Жарлылар, сендер бақыттысындар,*

Құдайдың Патшалығы өздеріңе арналған!**

²¹ Қазір ашыққандар,* сендер бақыттысындар:

себебі тойынатын боласындар!***

Қазір қайғырып жылағандар, сендер бақыттысындар:

себебі қуана күлетін боласындар!

²² Адамдар көктен келген Маған бола*

сендерді жек көріп, орталарынан аластатып,
қорлап, аттарыңа кір келтірсе, бақыттысындар:

²³ сол күні қуана секіріп шаттанындар,

себебі көкте сендерді зор сыйларың күтіп тұр!

Солардың ата-бабалары бұрынғы пайғамбарларға да солай істеген.*

²⁴ Алайда, байлар, сендер қасіретке қаласындар:

себебі рақаттың дәмін толығымен татып келдіңдер!

²⁵ Қазір қарны тоқтар, қасіретке қаласындар:

сендер ашығатын боласындар!

*²⁰ Немесе: (Киелі Рухқа) мұқтаждар, Құдай сендерге риза яки сендерді жарылқайтын болады. (Құдай Өзінің кешіріміне және Киелі Рухына мұқтаждықтарын мойындағандарға риза: Тімоте. 1-хат 2:3-6; Матай 5:3.)

**²⁰ 18:28-30; Матай 25:34.

*²¹ Немесе: Қазір (әділдікті) аңсап зарыққандар (Матай 5:6).

**²¹ Немесе: Себебі қанағат табатын боласындар (Ишая 55:1-2).

*²² Яки: Құдай тағайындаған Билеушіге («Адам Ұлына») бола.

*²³ Матай 23:29-36; Шежіре. 2-ж. 36:16.

Қазір күлгендер, қасіретке қаласындар:
сендер еңіреп жылайтын боласындар!

²⁶ Егер барлық жұрттан мақтау естіп жүрсеңдер,
қасіретке қаласындар:
олардың ата-бабалары жалған пайғамбарларға да
солай істеген.

*Жауларын жақсы көру
және игілік істеу қажеттігі туралы*

²⁷ Бірақ, Мені тыңдаушылар, сендерге айтамын:

жауларыңды жақсы көріңдер!

Өздеріңді жек көретіндерге жақсылық жасап,

²⁸ қарғайтындарға игілік тілеп,

өкпелететіндер үшін Тәңір Иеге сиынып мінажат етіңдер!

²⁹ Бетіңнің бір жағын ұрғанға

екінші жағыңды да тос!

Шапаныңды тартып алғанның

көйлегіңді де алуына кедергі жасама!*

³⁰ Сұраған әркімге мұқтажын бер,*

өзіндікін тартып алғаннан оны қайта сұрама!

³¹ Адамдар өздеріңе қалай істесін десендер,

сендер де оларға солай істендер!

³² Егер өздеріңді жақсы көргендерді ғана жақсы көрсеңдер,
сол үшін Тәңірден қандай сый алмақсындар? Оздерін жақсы
көргендерді күнәкарлар да жақсы көреді.

³³ Егер өздеріңе жақсылық істегендерге ғана жақсылық істе-
сеңдер, сол үшін қандай сый алмақсындар? Оны күнәкарлар да
істейді.

³⁴ Егер сол кісіден қайтарып алармын деген үмітпен қарыз
берсеңдер, ол үшін қандай сый алмақсындар? Берген нәрселе-
рін түгелдей қайтарып алу үшін күнәкарлар да өзі сияқтыларға
қарыз береді.

³⁵ Бірақ сендер жауларыңды да жақсы көріңдер! Жақсылық
істеп, жарлыларға ештеңе дәмептестен қарыз беріңдер! Сонда

*²⁹ Яки: Адамдардың жамандықтарын жақсылықпен жеңдір (Рим. хат
12:21; Жохан. 1-хаты 5:4).

*³⁰ Яки: Бишараларға жомарттықпен жәрдем бер (11:41; Матай 25:34-36).

*³² Яки: қандай сауап алмақсындар? (Матай 6:1,4)

көктегі сыйларың зор болып, Құдай Тағаланың рухани балалары боласындар!* Ол тіпті рақмет айтуды білмейтіндер мен жамандарға да мейірімді. ³⁶ Сонымен көктегі Әкелерің қандай қайырымды болса, сендер де сондай қайырымды болындар!

Басқаларды айыптауға асықпау

³⁷ Басқаларға үкім айтпаңдар, сонда сендерге де үкім шығарылмайды.* Айыптамаңдар, әйтпесе өздерің де айыпталасындар, кешіріңдер, сонда сендер де кешірілесіндер.**

³⁸ Беріндер, сонда сендерге де беріледі: шайқап, нығыздап толтырып, тасып-төгілген мөлшерде салып беріледі. Қандай өлшемді қолдансаңдар, Құдай сендерге де сонымен өлшеп береді.*

³⁹ Иса оларға астарлап тағы былай деді:

— Соқырды соқыр жетелеп жүре ала ма? Екеуі де орға құлап түспей ме? ⁴⁰ Шәкірті ұстазынан жоғары емес. Ал білімін жетілдірген әркім өз ұстазындай болады.

⁴¹ Неге бауырыңның көзіндегі тікенді көре тұра, өз көзіндегі бөренені байқамайсың? ⁴² Өз көзіндегі бөренені көрместен: «Бауырым, кәне, көзіңнен тікенді алып тастайын» деп қалай айта аласың? Әй, екі жүзді! Әуелі өз көзіңнен бөренені алып таста, бауырыңның көзіндегі тікенді содан кейін анық көріп, алып тастарсың.

Ағаш жемісімен, адам ісімен танылар

⁴³ Жаман жеміс беретін жақсы ағаш жоқ, жақсы жеміс беретін жаман ағаш та жоқ. ⁴⁴ Әр ағаш өзінің жемісімен танылар: «шомырттан өрік, жабайы бұтадан жүзім жиналмас».* ⁴⁵ Ізгі адам жан дүниесіндегі игілікті қазынадан игілік алып шығады, ал зұлым адам арам жан дүниесінен арамдық алып шығады. Жан дүниең неге толса, ауызың соны айтар.

*³⁵ Матай 5:7,9.

*³⁷ Яки: үкім айтпаңдар, әйтпесе Құдай сендерге үкім шығарады (6:41-42; 18:11,14; Матай 18:32-34).

**³⁷ 11:4; Матай 6:14-15.

*³⁸ Құдай осылай істейтіндерді молынан жарылқайды.

*⁴⁴ Немесе: шомырттан інжір жинамас, тікенді бұтадан жүзім алмас.

Берік негіз бен тайғақ негіз

⁴⁶ Егер сендер айтқанымды орындамасаңдар, несіне Мені «Мырза, Ие!» дейсіңдер? ⁴⁷ Маған келіп, айтқандарымды тыңдап, орындаған әркімнің қандай адамға ұқсайтынын сендерге айтайын: ⁴⁸ ол жерді терең қазып, іргетасын жартасқа қалап, үй салған адамға ұқсайды. Сел басып, тасыған өзен бұл үйді соққылағанда оны қозғалта алмады. Себебі оның іргетасы жартасқа қаланған еді.

⁴⁹ Алайда айтқандарымды естісе де, орындамаған кісі үйін іргетассыз жай жерге салған адамға ұқсайды. Тасыған өзен бұл үйді соққылағанда ол сол заматта-ақ опырылып құлап, тас-талқан болады.

7

Римдік жүзбасының зор сенімі

¹ Өзін тыңдап тұрған халыққа барлық сөзін айтып бітіргеннен кейін Иса Қапарнаум қаласына кірді. ² Бір римдік жүзбасының жақсы көретін қызметшісі ауырып, хал үстінде жатқан еді. ³ Жүзбасы Иса туралы хабар алған болатын. Сол себепті келіп, қызметшісін сауықтырып құтқаруын өтіну үшін Исаға яһудилердің бірнеше ақсақалдарын* жіберді. ⁴ Олар Исаның қасына келгенде жалбарына өтініп: «Жүзбасы жәрдем беруіңізге тұратын кісі. ⁵ Елімізді жақсы көреді, тіпті бізге мәжілісхана да салып берді», — деді.

⁶ Иса олармен бірге жүрді. Ол үйге жақындап қалғанда, шетелдік жүзбасы Оған достарын жіберіп, мынаны айтқызды:

— Келіп әуре болмай-ақ қойыңыз, Мырза. Мен Сіздің шаңырағымның астына келуіңізге лайық емеспін.* ⁷ Сондықтан да өзімнің Сізге келуімді жөн көрмедім. Тек бір сөз айтсаңыз болды, қызметшім сауығып кетеді. ⁸ Мұны білемін, себебі мен де біреудің қол астындамын, өзіме бағынышты жасақшыларым да бар. Біреуіне: «Бар!» десем, барады, басқасына: «Кел!» десем, келеді, қызметшіме: «Мынаны істе!» дегенімде, ол соны орындайды.

*³ Немесе: (мәжілісхана) басшыларын.

*⁶ Осылай бұл жүзбасы өзінің күнәкар шетелдік екендігін ашық мойындады. Алайда Құдай әрбір ұлттың адамдарына рақым көрсетуге дайын (Елшілер. істері 10:1-6,34-36; Ефес. хат 2:11-19).

⁹ Мұны естіген Иса таңғалып, соңынан еріп келе жатқан халыққа бұрылып: «Сендерге шындығын айтайын: Маған осындай сенім артқан кісі Исраил халқынан ешқашан кездескен емес!» — деді.

¹⁰ Жіберілгендер жүзбасының үйіне қайтып келгенде ауру қызметшісінің сауығып кеткенін көрді.

Жесір әйелдің өлген баласының тірілуі

¹¹ Біраздан кейін Иса Наин атты қалаға барды. Оған шәкірттері және көп халық еріп жүрді. ¹² Иса қала қақпасына жақындаған кезде жұрт біреудің сүйегін жерлеуге алып шығып келе жатты. Бұл бір жесір әйелдің жалғыз ұлы екен. Жесірге қаладан көп халық ілесіп шығып келе жатты.

¹³ Иеміз Иса әйелді көргенде оған жаны ашып: «Жыламаңыз!» — деді. ¹⁴ Жақындап келіп, табытқа қолын тигізді. Табыт көтергендер тоқтағанда Ол: «Балам, саған айтамын, түрегел!» — деді. ¹⁵ Сонда өлген жігіт түрегеліп отырып, сөйлей бастады! Иса оны шешесіне табыс етті.

¹⁶ Жұрттың бәрін үрей биледі. Олар: «Арамыздан ұлы Пайғамбар шықты!» «Құдай өз халқына игілік істеуге келді!» — деп Құдайды мадақтады. ¹⁷ Иса туралы осындай әңгіме бүкіл Яһудея аймағына және барлық төңірекке тарап кетті.

Жақия пайғамбардың сұрағы

¹⁸ Бұл туралы Жақия пайғамбар шәкірттерінен хабар алып тұрды. ¹⁹ Жақия олардың екеуін шақырып алды да, Иеміз Исаға жіберіп, Одан: «Келетіні ежелден-ақ уәде етілген Құтқарушымыз шынымен Сіз бе? Әлде басқа біреуді күтуіміз керек пе?» — деп сұратты. ²⁰ Олар Исаға келіп:

— Шомылдыру рәсімін жасаған Жақия бізді: «Келетіні ежелден-ақ уәде етілген Құтқарушымыз шынымен Сіз бе? Әлде басқа біреуді күтуіміз керек пе?» деп сұрауға жіберді, — деді.

²¹ Сол сәтте Иса көптеген адамдарды ауру-сырқауларынан сауықтырып, жындарынан арылтып, көп зағиптарға рақым етіп көздерін ашып жатты.

²² Сонда Иса жіберілген кісілерге:

— Сендер көріп-естігендеріңді Жақияға барып, айтып беріңдер: зағиптар көріп, сал болғандар жүріп, алапестер құлан-таза сауығып, саңыраулар естіп, өлгендер қайта тіріліп, жарлыларға

Ізгі хабар жарияланып жатыр. ²³ Ал Маған деген сенімінен бас тартпаған әркім бақытты!* — деді.

²⁴ Жақияның жіберген адамдары қайтып кеткеннен кейін, Иса жұртқа Жақия туралы былай деп айта бастады:

— Сендер айдалаға не көруге бардыңдар? Жел тербеткен бір қамысты ма? (Жақия ондай емес!) ²⁵ Тегі, не көруге бардыңдар? Қымбат киім* киген біреуді ме? Жоқ, қымбат киім киіп, молшылықта өмір сүріп жатқандар патша сарайларында тұрады ғой. ²⁶ Сонда не көруге бардыңдар? Бір пайғамбарды ма? Иә, сендерге айтамын, Жақия тіпті пайғамбардан да артық! ²⁷ Құдайдың Киелі жазбадағы мына тәрізді сөздері Жақияның өзін алдын ала білдірген еді: «Біліп ал, Мен хабаршымды алдыңнан жіберемін. Ол жүретін жолынды дайындап қояды».*

²⁸ Сендерге шындығын айтайын: адам баласы атаулының ішінде Жақиядан жолы үлкен ешкім болған емес. Бірақ Құдай Патшалығындағы ең қарапайым деген адамдардың жолы онікінен үлкен.*

²⁹ Мұны тындаған бүкіл халық, тіпті салықшылар да Құдайдың әділдігін мадақтады. Олар Жақия орындаған шомылдыру рәсімінен өткен болатын. ³⁰ Алайда парызшылдар және Таурат заңын үйретуші ғұламалар бұл рәсімнен өтпей, Құдайдың өздеріне арнаған мақсатын қабылдамады.*

³¹ Иеміз Иса тағы былай деді:

— Ендеше қазіргі ұрпақтың кісілерін кімге ұқсатайын, олар кімге ұқсас? ³² Олар қырсық балалар сияқты далада отырып, бір-біріне айқайлап:

«Сендер үшін сыбызғы тартсақ та, би билемедіңдер,
Сосын жоқтау айтсақ та, жылап еңіремедіңдер!»

— деп наразылықтарын білдіреді. ³³ Өйткені шомылдыру рәсімін жасаған Жақия пайғамбар келгенде кәдімгі тамақтарды ішіп-жемеді. Сендер оны «жынды» дейсіңдер. ³⁴ Ал Мен, көктен келген Билеуші, кәдімгі тамақтарды ішіп-жеймін. Сонда

*²³ Яки: Маған ренжімейтін, сенімінен безбейтін әркімге Құдай риза (Аян 2:9-11; 14:12-13).

*²⁵ Яки: Жұмсақ киім. (Жақия пайғамбардың киімі өте қарапайым болатын: Матай 3:4).

*²⁷ Құдайдың хабаршысы Жақия пайғамбар Исраил елін Мәсіхтің келуіне дайындады (3:15-18; Малахи 3:1).

*²⁸ 10:24; Еврей. хат 11:39-40; Жохан 1:12.

*³⁰ 16:15; Матай 3:5-10; 21:31-32,45.

сендер: «Мынау тамақ жеп, шарап ішуді жақсы көреді, әрі салықшылармен, күнәкарлармен дос!» деп жамандайсындар.³⁵ Алайда даналық оны қабылдағандардың істерімен ақталады,* — деді.

Парызшыл кісі және күнәкар әйел

³⁶ Бірде парызшылдар тобының бір мүшесі Исаны тамаққа шақырды. Ол парызшылдың үйіне келіп, дастарқан басына жантайды.³⁷ Қалада тұратын бір күнәкар әйел Исаның парызшылдың үйінде дастарқан басында отырғанын естіп, иісмайға толған мөлдір тас* құтысын алып келді.³⁸ Исаның аяқ жағында тұрып, жылай берді де, көз жасын Оның аяғына төгіп, шашымен сүрте бастады. Сосын аяқтарын сүйіп, үстіне иісмай құйды.

³⁹ Исаны қонаққа шақырған парызшыл мұны көргенде іштей: «Егер Бұл нағыз пайғамбар болса, Өзіне қолын тигізгеннің кім екенін және қандай әйел екенін білер еді. Ол күнәкар қатын ғой», — деді.⁴⁰ Иса оған:

— Шимон, саған айтайын деген бір ауыз сөзім бар, — деп үн қатты.

— Айта беріңіз, Ұстаз! — деді ол.⁴¹ Сонда Иса:

— Қарыз беруші бір адамның екі кісінде ақшасы болыпты. Олардың біреуі бес жүз күміс теңгеге,* ал екіншісі елуге борышты екен.⁴² Олардың қарызын қайтаратын еш нәрселері болмағандықтан, сол адам екеуінің де қарызын кешіпті. Айтшы, кәне, бұлардың қайсысы оны көбірек жақсы көреді? — деген сұрақ қойды.⁴³ Шимон:

— Көбірек қарызы кешірілгені деп ойлаймын, — деді. Иса оған:

— Дұрыс айттың, — деді.⁴⁴ Содан әйелге бұрылып, Шимонға тағы былай деді:

— Мына әйелді көріп тұрсың ба? Мен үйіңе кіргенде, сен Маған аяғымды жуатын су бермедің. Ал ол көз жасын аяғыма төгіп, шашымен сүртті.⁴⁵ Сен Мені сүймедің. Ал ол Мен келгеннен бері аяғымды тоқтамастан сүйіп отыр.⁴⁶ Сен басыма

*³⁵ Немесе: Алайда Құдайдың даналығын соның барлық балалары (яки соның жолына түскендердің бәрі) дұрыс деп табады.

*³⁷ Немесе: алебастр. (Ақ немесе түссіз мөлдір келетін гипс тәрізді зат.)

*⁴¹ Үш жүз күміс теңге жай жұмысшының бір жылдық жалақысы болатын.

май құйып құрмет көрсетпедің. Ал ол тіпті аяғыма иісмай құйды. ⁴⁷ Сондықтан саған айтамын: оның көптеген күнәлары кешірілді, бұл оның зор сүйіспеншілігінен көрініп тұр. Ал кімге аз кешірілсе, сол аз жақсы көреді де. — ⁴⁸ Және әйелге:

— Сенің күнәларың кешірілді! — деді.

⁴⁹ Сонда Исамен бірге дастарқан басында жантайған кісілер іштерінен: «Күнәларды да кешіретін Бұл кім Өзі?» — деп ойлады. ⁵⁰ Бірақ Иса әйелге:

— Сен сенімің арқылы құтқарылдың.* Аман-есен қайта бер, — деді.

8

Мәсіхтің жолына түскен әйелдер

¹ Бұдан кейін Иса қалалар мен ауылдарды аралап, уағыз айтып Құдай Патшалығы туралы Ізгі хабарды жариялады. Оған он екі елшісі ² және көптеген әйелдер еріп жүрді. Бұлардың бірнешеуін Иса қинаған жындарынан арылтып, ауруларынан сауықтырған болатын. Олар жеті жынынан арылған мағдалалық Мәриям, ³ Иродтың сарай басқарушысы Қузаның әйелі Жоханна, Сузанна және көптеген басқалары. Олар қолдарындағы барымен Исаға және шәкірттеріне қызмет көрсетті.

*Құдай сөзіне құмар болып тұру керек:
түрлі топыраққа себілген тұқым туралы астарлы әңгіме*

⁴ Көп қалалардың тұрғындары Исаның қасына келіп, үлкен топ жиналған еді. Иса оларға мына астарлы әңгімені айтып берді:

⁵ — Бір диқан тұқым себуге шығыпты. Ол сеуіп жүргенде дәндердің кейбіреулері жол бойына түсіп, тапталып қалады. Құстар ұшып келіп, шоқып, жеп қояды. ⁶ Біраз тұқым тастақ жерге түседі. Көктеп шыққаннан кейін ылғал жетпегендіктен қурап қалады. ⁷ Кейбір дәндер тікен арасына түседі. Бірге өскен тікендер оларды тұншықтырып, өсірмей тастайды. ⁸ Ал кейбіреулері құнарлы топыраққа түседі. Бұлар өсіп, жүз еседен өнім береді. — Мұны айтқаннан кейін Иса дауыстап: — Құлағы барлар жақсылап тыңдап алсын! — деді.

*⁵⁰ Яки: Сенімің сені құтқарды. (Ол Құтқарушы Мәсіхке сенгендіктен күнәларынан арылды.)

⁹ Сонда шәкірттері Исадан:

— Бұл астарлы әңгіменің мағынасы қалай? — деп сұрады.

¹⁰ Иса оларға былай деді:

— Құдай өз Патшалығы туралы сырларды білуді сендерге бұйырған. Бірақ басқалар көріп тұрса да шынымен көрмесін, естіп тұрса да түсінбесін деп, оларға сол құпиялар астарлы әңгімелер арқылы айтылады.

¹¹ Ал әңгіменің мағынасы мынадай: тұқым Құдайдың Ізгі хабарын* білдіреді. ¹² Жол бойына түскендері Ізгі хабарды былай тыңдайтын адамдарды бейнелейді: оларға әзәзіл шайтан келіп, сенбесін, құтқарылмасын деп, жүректеріне қонған сөздерді ұрлап алып кетеді.

¹³ Ал тастақ жерге түскендері мынаны көрсетеді: адамдар Ізгі хабарды естіген бойда оны қуанышпен қабылдайды, бірақ тамыр жаймағандықтан уақытша ғана сенеді. Олар сынақтан өтіп жүрген кезде сенімдерінен безіп кетеді.

¹⁴ Тікен арасына түскен дәндер болса, мынаны білдіреді: адамдар Ізгі хабарды естиді. Алайда былай шыға бере, тұрмыс қамын ойлап абыржып, байлық пен ләззаттың қызығына алданады. Осылайша Ізгі хабар ескерусіз қалып өнімі пісіп үлгермейді.*

¹⁵ Ал құнарлы топыраққа себілген тұқым мынаны бейнелейді: бірсыпыра адам Құдайдың хабарын тыңдап, ізгі, таза жүректерінде сақтап, шыдамдылықпен өнім береді.*

¹⁶ Ешкім шам жаққан соң оны ыдыспен бүркемейді, не төсек астына да қоймайды. Қайта, үйге кіргендерге жарығы түсу үшін шам қойғышқа қояды.* ¹⁷ Себебі мәлім болмайтын ешбір сыр, жарыққа шығып, жария болмайтын ешбір құпия жоқ.

¹⁸ Сондықтан қалай тыңдайтындарыңа назар аударыңдар! Өйткені кімде біраз түсінік бар болса, соған тағы көбірек беріледі, ал кімде жоқ болса, оның өзімде бар дегені де одан алынып қойылады,* — деді Иса.

*¹¹ Яки: Құдайдың сөзін.

*¹⁴ Яки: Осылайша (сол адамның өмірінде) сөз «түншығып», жемісі піспейді (3:9; 13:6-9; Жохан 5:2,6-8).

*¹⁵ Яки: шыдамдылықпен (рухани) өнім береді (Жохан 15:9-16; Ғалат. хат 5:22-26; Матай 25:34-40; Жакып. хаты 1:27).

*¹⁶ Құдай Патшалығы туралы Ізгі хабар оны тыңдаған адамның өз өмірінде де игілікті өнім беріп, басқаларға да нұрын төгетін болады.

*¹⁸ Құдай сөзін естіп, орындағанға көбірек түсінік беріледі, бірақ орындамайтындар естігендерін де жоғалтып алады.

Мәсіхтің шын мәніндегі туысқандары

¹⁹ Исаның шешесі мен туған бауырлары келіп, халықтың көптігінен Оған жақындай алмады.

²⁰ Біреу Исаға: «Сыртта шешеңіз бен бауырларыңыз келіп, Сізбен жолығамыз деп тұр» — деді. ²¹ Алайда Иса:

— Құдай сөзін тыңдап, орындаушылар ғана Маған шеше мен бауырлар іспетті! — деп жауап қайырды.

Қатты дауыл

²² Бір күні Иса шәкірттерін ертіп қайыққа мініп: «Көлдің арғы бетіне өтейік», — деді. Осылай олар жағадан аттанды.

²³ Жүзіп бара жатқанда, Иса ұйықтап қалды. Сол кезде тау жақтан қатты дауыл көтеріліп, көлге соқты. Қайық толқынның астында қалып, суға тола бастады. Оларға зор қауіп төнді.

²⁴ Шәкірттері Исаға жақындап, Оны оятып:

— Ұстаз! Ұстаз! Құритын болдық! — деп айқайлады. Иса орнынан тұрып, жел мен судың долдануына тыйым салды. Олар басылып, тыныштық орнады. ²⁵ Иса шәкірттеріне:

— Сенімдерің қайда? — деді. Олар үрейленіп, аң-таң болып, біріне-бірі: «Тіпті желге де, суға да бұйрық беретін Бұл кім Өзі? Олар Оған бағынады ғой!» — десті.

Ғадарадағы жын қинаған кісінің одан босатылуы

²⁶ Сонымен Иса мен шәкірттері Ғалилея аймағының қарсы бетіндегі Ғадара* өңіріне жүзіп жетті. ²⁷ Иса жағаға шығысымен-ақ Оған сол қалалық бір кісі кездесе кетті. Жын соққан осы адам көп уақыттан бері киім-кешек кимей, үйде емес, қабірге арналған үңгірлерде тұрып жүрген болатын. ²⁸ Ол Исаны көргенде айқай сала аяғына жығылды да, қатты дауыстап:

— Құдай Тағаланың рухани Ұлы Иса! Менде нең бар? Саған жалынамын: мені азаптай көрме! — деді. ²⁹ Себебі Иса жынға: «Шық бұл кісіден!» — деп бұйырған болатын. Жын сол адамды көптен бері қинап келген еді. Жұрт оны шынжырлармен және кісендермен бұғаулап тастаса да, ол бұғауларын үзіп, жын оны айдалаға айдап кететін еді.

*²⁶ Немесе: Гераса. (Ғадара мен Гераса Ғалилея көлінің оңтүстік-шығыс жағында орналасқан қалалар болатын.)

³⁰ Иса одан:

— Атың кім? — деп сұрағанда ол:

— «Үлкен топ»,* — деді. Себебі сол адамға көптеген жындар кіріп алған болатын. ³¹ Олар Исадан: «Бізге тұңғық шыңырауға түсуге бұйыра көрме», — деп өтінді.

³² Сол жерде төбе беткейінде үлкен бір қора шошқа жайылып жүрген болатын. Жындар соларға еруге рұқсат сұрады. Иса жол бергенде ³³ жындар кісіден шығып, әлгі хайуандарға енді. Сонда олар құлама тік жардан көлге қарғып, суға кетіп, қырылып қалды.

³⁴ Мұны көріп тұрған бақташылары қашып кетіп, болған оқиғаны қала мен ауылдарда айтып берді. ³⁵ Халық соны көру үшін жолға шығып Исаға келді. Олар жындары шыққан кісінің ақыл-есі кіріп, киініп, Исаның аяқ жағында отырғанын көргенде қорқып кетті. ³⁶ Болған оқиғаны өз көздерімен көргендер бұрын жын қинаған кісінің қалай жазылғаны туралы әңгімелеп берді. ³⁷ Сонда Ғадара аймағының бүкіл халқы зәрелері ұшып, Исадан: «Біздің жерімізден кете көріңіз», — деп өтінді. Ол қайыққа мініп, қайтып кетті.

³⁸ Жындарынан арылған кісі Исадан: «Сізбен бірге болайыншы», — деп сұраған еді. Бірақ Иса:

³⁹ — Үйіңе қайтып, оларға Құдайдың өзіңе не істегенін айтып бер! — деп оны үйіне жіберді. Әлгі адам барып, Исаның өзіне не істегенін бүкіл қалаға жариялады.

Мәсіхтің ауруға және өлімге деген үстемдігі

⁴⁰ Иса көлдің бер жағына* қайтып оралғанда халық Оны қарсы алды; бәрі де Оны күтіп тұрған еді. ⁴¹ Сонда мәжілісхананың Жайыр есімді жетекшісі келіп, Исаның аяғына жығылды да, үйіне кіруін өтінді. ⁴² Ол кісінің он екі жас шамасындағы жалғыз қызы бар еді, сол өлім аузында жатқан болатын. Иса Жайырдың үйіне бара жатқанда халық Оны жан-жақтан қау-малап қыспақтады.

*³⁰ Түпнұсқада: «легион». (Алты мыңдай адамы бар римдік әскер бөлімінің осы атауы бұл жерде өте көп жындардың сол адамға үстемдік етіп, билік жүргізгенін көрсетеді.)

*⁴⁰ Яки: Ғалилея көлінің батыс жағына (яғни Қапарнаум қаласына: Матай 9:1,18; 4:13).

⁴³Тобырдың арасында он екі жыл бойы қан кетіп ауырған бір әйел бар еді. Ол бар мал-мүлкін дәрігерлерге жұмсағанмен, біреуі де оны емдеп жаза алмады. ⁴⁴Әйел Исаның арт жағынан жақындап келіп, шапанының шетіне қолын тигізді. Сол сәтте-ақ қаны тоқтады. ⁴⁵Иса:

— Маған қолын тигізген кім? — деп сұрады. Елдің бәрі де тигізбедік деген соң, Петір мен оның қасындағылар:

— Ұстаз! Халық Сізді қаумалап қыспақтап тұр, ал Сіз: «Маған қолын тигізген кім» дейсіз бе?! — деді. ⁴⁶Бірақ Иса:

— Біреу Маған қолын тигізді! Өйткені Менен біраз сауықтыру құдіретінің шыққанын сездім, — деді.

⁴⁷Әлгі әйел істеген ісін жасыра алмайтынын білген соң қалтырап-дірілдеп келіп, Исаның аяғына жығылды. Өзінің қандай себеппен қолын тигізгенін және сол сәтте-ақ қалай сауығып кеткенін бүкіл халықтың алдында айтып берді. ⁴⁸Иса оған:

— Замандас, сенімің арқылы құтқарылдың. Аман-есен қайта бер, — деді.

⁴⁹Иса осыны айтып тұрғанда мәжілісхана жетекшісінің үйінен біреу келіп, оған:

— Қызыңыздан айырылып қалдық. Енді Ұстазды әурелемей-ақ қойыңыз, — деп хабарлады. ⁵⁰Бірақ Иса мұны естіп, Жайырма:

— Қорықпа, тек сенімің болсын, сонда қызың аман қалады, — деді.

⁵¹Оның үйіне жеткенде Иса Петір, Жохан, Жақып және қыздың әке-шешесінен басқа ешкімнің үйге кіруіне рұқсат бермеді. ⁵²Жұрттың бәрі жылап, жоқтау айтып тұрған еді. Алайда Иса: «Жыламаңдар, ол өлген жоқ, ұйықтап жатыр», — деді.

⁵³Қыздың өлгенін білетін олар Исаның айтқанына күлді.

⁵⁴Бірақ Ол (солардың бәрін сыртқа шығарды да) қыздың қолынан ұстап тұрып, дауыстап: «Қызым, тұра ғой!» — деді. ⁵⁵Сонда қыздың жаны қайтып кіріп, ол дереу орнынан тұрды! Иса: «Оған тамақ беріңдер», — деп бұйырды. ⁵⁶Қыздың әке-шешесі қатты қорқып, қайран қалды. Ал Иса оларға бұл оқиға жайлы ешкімге тіс жармауды ескертті.

9

Исаның елшілеріне тапсырма беруі

¹Иса он екі елшісін қасына шақырып алып, оларға барлық жындарды қуып шығарып, ауруларды сауықтыратын құдірет пен билік берді. ²Оларды Құдай Патшалығын уағыздап, нау-

қастарды сауықтыруға жіберіп, ³ былай деді: «Жолға артық еш нәрсе алмаңдар, таяқ, дорба, нан, ақша, артық киімдерің болмасын. ⁴ Қай үйге түссеңдер, сонда қонып, сол үйден жолға шығыңдар.* ⁵ Егер бір жерде сендерді қабылдамаса, сол қаладан шығып кетіп бара жатқанда оларға ескерту болсын деп аяқтарыңдағы шаң-тозаңды қағып тастандар».*

⁶ Елшілер жолға шығып, ауыл-ауылды аралады. Әр жерде Ізгі хабарды жариялап, ауруларды сауықтырды.

Аймақ әкімі Иродтың Иса жайындағы сұрағы

⁷ Аймақ әкімі Ирод (Антипас)* Исаның істегендерінің бәрін естіп, абыржып аң-таң болды. Себебі кейбір кісілер: «Бұл өлімнен қайта тірілген Жақия екен» десе, ⁸ басқалары: «Ілияс пайғамбар қайтып келіпті»* деді. Тағы басқалар: «Ертеде өмір сүрген өзге пайғамбарлардың бірі қайта тіріліпті», — деп болжады. ⁹ Сонда Ирод: «Жақияның басын өзім шаптырған едім. Ал осы естігендерімді істеп жүрген бұл Кісі кім екен?» — деп, Оны көруге құмартты.

Мәсіхтің бес мыңнан астам адамды тамақтандыруы

¹⁰ Исаның жіберген елшілері қайтып келіп, жасаған істері туралы Оған баяндады. Иса оларды ертіп алып, Бетсайда деген қаланың маңындағы оңаша бір жерге жөнелді. ¹¹ Мұны біліп алған халық Оның соңынан ілесті. Иса оларды қабылдап, Құдай Патшалығы туралы уағыз айтып, ауруынан айығуға мұқтаждарды сауықтырды.

¹² Күн кеш бола бастағанда он екі елшісі Исаның қасына келіп: — Халықты таратып жіберіңіз. Олар жақын маңдағы ауылдар мен елді мекендерге барып, жатар орын мен жейтін тамақ тапсын. Мұнда құлазыған айдаладамыз ғой! — деді. ¹³ Бірақ Иса:

*4 Осылай елшілер Құдайға көміл сенуді үйренуге тиіс еді. Олар үй-үйді аралап, қонақтап жүрмей, өздерін алдымен шақырған отбасының қонақжайлылығына риза болсын (12:22-23; 20:46-47).

*5 Бұл салт енді осы жердің тұрғындарымен рухани қатынасым болмайды дегенді білдіретін.

*7 Ғалилея мен Перее аймақтарының әкімі Ирод Антипас бұрынғы Ирод I патшаның баласы еді.

*8 Матай 11:14; Малахи 4:5.

— Оларға тамақты сендер беріңдер! — деп жауап қатты. Шәкірттері:

— Бізде бес күлше нан мен екі кепкен балықтан* басқа ештеңе жоқ. Әлде мына адамдардың бәріне тамақ сатып алуға барайық па? — деп сұрады. ¹⁴Себебі сол жерде бес мындай ер адам болатын.* Ал Иса шәкірттеріне:

— Оларды елу-елуден топқа бөліп, жайғастырып отырғыза беріңдер! — деді. ¹⁵Шәкірттері бәрін солай етіп отырғызды. ¹⁶Иса бес күлше нан мен екі кепкен балықты қолына алып, көкке қарап тұрып шүкіршілік етті. Халыққа тарату үшін үзіп-үзіп, шәкірттеріне бере берді. ¹⁷Барлығы да жеп тойды. Соңында нан мен балықтан артылып қалғандарын жинап алғанда, он екі себет* толды.

Иса — шынында Кім?

Өзінің өліп қайта тірілетінін білдіруі

¹⁸Бір күні Иса оңаша жерде мінажат етіп отырғанда шәкірттері қасында болатын. Сонда Иса оларға мынадай сұрақ қойды:

— Жұрт Мені кім деп жүр? ¹⁹Шәкірттері:

— Біреулері Сізді шомылдыру рәсімін жасаған Жақия, ал басқалары Ілияс пайғамбар,* тағы басқалары ежелгі пайғамбарлардың өзге біреуі қайта тіріліпті деп жүр, — деді. ²⁰Сонда Иса:

— Ал сендер Мені кім дейсіңдер? — деп сұрады. Петір Оған жауап беріп:

— Сіз Құдай тағайындаған Мәсіхсіз,* — деді.

²¹Алайда Иса оларға бұл туралы ешкімге тіс жармауды қатты ескертіп,* ²²тағы былай деді:

*¹³ Сол маңда жұрт тұздалып кептірілген балықты нанға қоса жегенді ұнататын.

*¹⁴ Бұған қоса әйелдер мен балалар да болды (Матай 14:21).

*¹⁷ Яки: он екі тоқыма қорап.

*¹⁹ Діндар яһудилердің көбі Мәсіх келмес бұрын Ілияс және тағы басқа бір пайғамбар дүниеге қайта келуге тиіс деп сенетін (1:17; Марқа 9:11-12; Малахи 4:5; Заң. қайтал. 18:18).

*²⁰ Мәсіх: Түсіндірмені қараңыз.

*²¹ Халық Мәсіхтен өздерін Римнің езгісінен құтқаруды күтсе, Иса олардан ең алдымен теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсулерін талап етті (Марқа 1:14-15).

— Көктен келген Билеуші, Мен, көп азап шегуге тиіспін.* рубасылар, басты діни қызметкерлер және дін мұғалімдері Өзімнен бас тартып, Менің өлтірілуім, бірақ содан кейінгі үшінші күні қайта тірілуім де қажет!

Мәсіх жолына толықтай бағышталу қажеттігі

²³ Бұдан кейін Иса халықтың бәріне мынаны айтты:

— Маған еріп шәкіртім болғысы келген әркім өз еркі бойынша өмір сүруін қойсын, әрі айқышын арқалаған кісідей азапты өлімге күн сайын дайын болып Менің жолыммен жүрсін!*

²⁴ Себебі кім өмірімді сақтаймын десе, одан айырылады,* ал өмірін Мен үшін қиған әркім оны мәңгі аман сақтап қалады.

²⁵ Адам бүкіл дүниеге ие болып, сол себепті өзін жойып жіберсе яки өзіне мәңгілік зиян келтірсе,* бұдан оған не пайда?

²⁶ Себебі кім Мені және айтқан сөздерімді танудан бас тартса, Мен де Билеуші ретінде Өзімнің, Әкемнің және қасиетті періштелердің салтанатты ұлылығымен көктен қайтып келген кезімде сол адамды танудан бас тартамын.*

Мәсіхтің Патшалық салтанатымен үш елшісіне көрінуі

²⁷ «Сендерге шын айтамын: осында тұрған кейбіреулерің Құдай Патшалығын өз көздеріңмен көрмей, өлмейсіңдер», — деді Иса.

²⁸ Бұл сөздерді айтқаннан шамамен сегіз күн өткеннен кейін Иса Петір, Жохан мен Жақыпты ертіп алып, сиынып мінажат ету үшін бір тау басына шықты.

²⁹ Иса сиынып жатқанда, Оның бет-әлпеті өзгеріске түсіп, киімі аппақ болып найзағайдың отындай жалтырап тұрды.

³⁰ Міне, екі адам Онымен сөй-

*²² Яки: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») көп азап шегуге тиіс.

*²³ Яки: шәкіртім болғысы келген әркім өз мүддесінен бас тартып, күн сайын айқышын көтеріп алып Менің соңымнан ілессін (Філіпі. хат 3:10-11; Галат. хат 2:20).

*²⁴ Немесе: кім өмірімді сақтаймын десе, шынайы өмірден құр қалады (Марқа 8:34-38; Еврей.хат 10:39).

*²⁵ Немесе: сол себепті шынайы өмірден құр қалса яки мәңгілік жаза тартса (12:5; 16:23-26; Аян 2:7,11; 3:5).

*²⁶ Немесе: Кім Мен үшін және сөздерім үшін ұялса, Құдай тағайындаған Билеуші де («Адам Ұлы» да) Өзінің, Әкесінің және қасиетті періштелердің салтанатты ұлылығымен көктен қайтып келген кезінде сол адам үшін ұялады.

лесіп тұр. Бұлар (ежелде өмір сүрген) Мұса пайғамбар мен Илияс пайғамбар еді. ³¹Салтанатты ұлылықпен көрінген екеуі Исаның Иерусалим қаласында (Құдайдың еркін орындап) бұ дүниеден өтуге тиісті екендігі туралы айтты.*

³² Ал Петірді және қасындағы жолдастарын ұйқы басқан еді. Олар оянғанда Исаның салтанатты ұлылығын да, Онымен бірге тұрған екі кісіні де көрді. ³³ Сол екеуі Исаның қасынан кете бастағанда, Петір Оған: «Ұстаз, бұл жерде болғанымыз қандай жақсы! Біреуін Сізге, біреуін Мұсаға, біреуін Илиясқа арнап үш күрке құрайық», — деп тіл қатты. Ол өзінің не айтқанын білген де жоқ.*

³⁴ Петір осыны айтып тұрған кезде-ақ бір бұлт келіп, оларға көлеңкесін түсірді.* Бұлттың құшағына кіргенде шәкірттер қорқып кетті. ³⁵ Сонда бұлт ішінен: «Бұл — Менің таңдап алған рухани Ұлым.* Оны тыңдаңдар!» — деген дауыс шықты.

³⁶ Дауыс шыққаннан кейін Иса жалғыз Өзі қалды.

Ал шәкірттері осында көргендері туралы сол күндері ешкімге де тіс жарып айтқан жоқ.

Жын азаптаған баланың сауығуы

³⁷ Келесі күні Иса үш елшісімен таудан түскенде, Исаны қалың тобыр қарсы алды. ³⁸ Сол сәтте тобырдың арасынан біреу дауыстап былай деді:

— Ұстаз, Сізден өтінемін: менің ұлыма назар аудара көріңіз! Ол жалғыз балам. ³⁹ Жыны ұстағанда, қапыда шыңғырып жібереді. Жын оны қалтыратып, аузынан көбігін ағызып азаптап, одан зорға дегенде кетеді. ⁴⁰ Шәкірттеріңізден жынды шығарып тастандар деп өтінген едім, бірақ қолдарынан келмеді. —

⁴¹ Сонда Иса:

— Ей, сенбейтін, шындық жолынан тайған ұрпақ-ай! Қанша уақыт қастарыңда болып, сендерге төзбекпін? Кәне, әкел мұнда ұлыңды! — деді. ⁴² Бала келе жатқанда жын оны жерге жығып, қалшылдатты. Иса жынға қатаң тыйым салып, баланы сауықтырып, әкесіне тапсырды. ⁴³ Бәрі де Құдайдың ұлы құдіретіне қайран қалды.

*³¹ 9:22.

*³³ Петірді үрей биледі (Марқа 9:6).

*³⁴ Немесе: бір (нұрлы) бұлт келіп, оларға қонды (Мысыр. шығу 24:16; 30:4). Түсіндірмедегі «Жарық бұлтты» да қараңыз.

*³⁵ Немесе: Менің сүйікті Ұлым (1:35).

Мәсіхтің Өзінің өліп тірілетінін екінші рет білдіруі

Бүкіл халық Исаның барлық істеріне таңырқап тұрғанда, Ол шәкірттеріне (өз басынан өткізетіндері туралы) былай деді: ⁴⁴«Бұл сөздерімді құлақтарыңа құйып алыңдар: көктен келген Билеушіні* адамдардың қолына ұстап береді!»

⁴⁵Шәкірттері Исаның осы айтқандарын түсінбеді. Мәні өздеріне жасырын болғандықтан ұға алмады. Алайда сол туралы Исаға сұрақ қоюға батылдары бармады.

Мәсіх жолын қушылардың ең үлкені кім?

⁴⁶Шәкірттердің арасында: «Қайсымыздың жолымыз ең үлкен?» — деген пікір туды. ⁴⁷Олардың ойындағысын ұққан Иса бір кішкентай баланы алып, жанына тұрғызып қойып:

⁴⁸— Кім осындай сәбиді Менің атымнан қабылдаса, соның Мені де қабылдағаны. Ал кім Мені қабылдаса, оның Мені Жібергенді де қабылдағаны. Естеріңде болсын: араларыңда ең кішік кім болса, ең ұлыларың сол, — деді.

⁴⁹Сонда Жохан:

— Ұстаз, Сіздің атыңыздан адамдардың жындарын қуып шығарып жатқан біреуді көрдік. Оған тыйым салдық. Ол бізбен бірге Сізге еріп жүрген жоқ қой, — деді. ⁵⁰Иса Жоханға:

— Оған тыйым салмаңдар! Сендерге қарсы болмағанның сендерге жақтас болғаны, — деп жауап берді.

*Исаның Иерусалимге соңғы рет сапарға шығуы,
әрі самариялықтардың Оны қабыл алмауы*

⁵¹Иса көкке көтерілетін күні жақындаған кезде Иерусалимге баруға бел буды. ⁵²Өзінің алдынан хабаршыларын жіберді. Олар Исаға түнейтін орын дайындау үшін самариялық* бір ауылға барды. ⁵³Бірақ Иса Иерусалимге бет алғандықтан самариялықтар Оны қабылдамады. ⁵⁴Шәкірттері Жақып пен Жохан мұны көріп:

*⁴⁴ Яки: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») ретінде көктен келген Мені.

*⁵² Түсіндірмедегі «самариялықты» қараңыз.

— Мырза, мақұл көрсеңіз, (Илияс пайғамбар істегендей) көктен от түсіп, оларды жойсын деп бұйырайық, — деді.*
 55-56 Бірақ Иса екі шәкіртіне бұрылып, оларға тыйым салды.*
 Содан кейін олар басқа ауылға беттеді.

Мәсіх жолымен жүруге белді бекем буу

⁵⁷ Иса шәкірттерін ертіп жолда кетіп бара жатқанда бір кісі Оған:

— Мырза, қайда барсаңыз да, мен Сізге еремін, — деді. ⁵⁸ Иса оған:

— Түлкінің іні бар, құстың ұясы бар, ал көктен келген Билеушінің бас тірейтін тұрағы да жоқ,* — деп жауап берді.

⁵⁹ Басқа біреуге Иса:

— Маған шәкірт болып ер! — деді. Ол:

— Мырза, алдымен үйге барып, әкем қайтыс болғанша қасында болып, сүйегін жерлеп келейін. Рұқсат етіңізші, — деп сұранғанда ⁶⁰ Иса:

— Өлгендерін жерлеуді (рухани) өлілерге қалдыр,* ал сен ел аралап, Құдай Патшалығы туралы Ізгі хабарды жарияла! — деп тапсырды.

⁶¹ Тағы басқа біреу Исаға:

— Мырза, мен Сізге еремін. Бірақ алдымен қайтып барып, үй-ішіммен қоштасып келуге рұқсат етіңізші, — деді. ⁶² Иса оған:

— Артына қарай берген соқашыдай жалтақ адам* Құдай Патшалығы үшін тиімсіз, — деп жауап берді.

*⁵⁴ Патша. 4-ж. 1:10,12.

*⁵⁵⁻⁵⁶ Немесе: бұрылып: («Қандай рухтың (яки ойдын) ықпалында екендеріңді білмейсіңдер. Мен адамдардың жандарын құртуға емес, құтқаруға көктен келдім», — деп) тыйым салды.

*⁵⁸ Марқа 1:45.

*⁶⁰ Яки: Сондай жұмыстармен айналысуды Құдайдың рухани өмірі (яғни Онымен шынайы қатынасы) жоқ адамдарға қалдыр. (Мәсіхтің шәкірттері халыққа шынайы өмір туралы Ізгі хабарды уағыздауға тиісті еді: 6:20-21; Жохан 3:16,36.)

*⁶² Немесе: Қолына соқа алып, жалтақтап артына қарай берген адам (Філіпі. хат 3:13).

10

Исаның жетпіс хабаршысын жіберуі

¹ Содан кейін Иеміз Иса тағы басқа жетпіс шәкіртін таңдап алып, оларды Өзі баратын барлық қалалар мен ауылдарға Өзінен бұрын екі-екіден жіберіп, былай деп тапсырма берді:

² — Оратын егін көп, бірақ жұмысшылар аз. Сондықтан егіннің Иесінен оны жинап алатын жұмысшылар жіберуін өтініңдер! ³ Ендеше барыңдар! Естерінде болсын: Мен сендерді қасқырлар арасына жіберілген қозылар сияқты жіберіп отырмын. ⁴ Ақша салатын қалта, жол дорба, артық аяқ киім алмаңдар, жолда ешкімге сәлем берем деп кідіріп те қалмаңдар.

⁵ Бір үйге кіргенде әуелі: «Осы үйге амандық пен тыныштық болсын!»* деп бата беріңдер. ⁶ Егер онда амандық пен тыныштықты қабылдауға дайын кісі* болса, берген баталарың соған қонады, әйтпесе өздеріңе қайтып келеді. ⁷ Сол үйде тұрып, олар берген тамақты ішіп-жеңдер. Себебі еңбек еткен ақысын алуға лайық. Үйден-үйге көшіп жүрмеңдер!*

⁸ Барған қалаларыңның тұрғындары сендерді қабылдаса, берген тамақты ішіп, ⁹ ондағы ауруларды сауықтырыңдар. Кісілерге: «Құдай Патшалығының араларыңда орнайтын кезі таяп қалды!»* деп білдіріңдер.

¹⁰ Ал егер барған бір қаланың тұрғындары сендерді қабылдамаса, жолға шығып: ¹¹ «Сендерге ескерту болсын деп қалаларыңнан аяғымызға жұққан шаң-тозанды қағып тастап кетеміз. Алайда Құдай Патшалығының таяп қалғанын біліңдер!»* деңдер. ¹² Сендерге шын айтамын: қиямет соты күні сондай қала тұрғындарының тартатын жазасынан тіпті Содом халқының* жазасы жеңіл болады-ау!

¹³ Ей, Хоразин қаласы, қасіретке қаласың! Ей, Бетсайда қаласы, сен де қасіретке қаласың! Егер сендерде жасалған кереметтер (шетелдік) Тир мен Сидон қалаларында орын алған

*5 Яки: «Ассалаумағалейкум!»

*6 Немесе: амандық пен тыныштыққа тұрарлық кісі.

*7 Шәкірттер Құдайға сеніп, аралап жүрген жерлеріндегі халықтың көмегімен күн көретін болды (9:4).

*9 11:2; 17:20-21; Марқа 1:15.

*11 Немесе: Құдай Патшалығының жер бетінде орнайтын кезінің таяп қалғанын біліңдер!

*12 Содом мен Ғомора қалаларының тұрғындары істеген азғындықтарына бола кең танымал болатын (Жаратылыс. баст. 18:20).

болса, олардың халқы әлдеқашан беттерін тырнап, шаштарын жұлып қайғырып,* теріс жолдарынан қайтқан болар еді. ¹⁴ Қиямет сотында Тир мен Сидон елдерінің тартатын жазасы сендердікінен жеңіл болмақ! ¹⁵ Ал, Қапарнаум қаласы, сенің атың мақталып, көкке шығарыла ма? Жоқ, сен түпсіз тұңғиыққа құлайсың!*

¹⁶ Кім сендерді тыңдаса, соның Мені тындағаны. Кім сендерді қабылдамаса, оның Мені де қабылдамағаны. Ал кім Мені қабылдамаса, оның Мені Жібергенді де қабылдамағаны.

¹⁷ Жетпіс хабаршы қайтып келгенде қуана-қуана былай деді:
— Ием, Сіздің атыңызды атағанда тіпті жындар да бізге бағынады! ¹⁸ Сонда Иса оларға:

— Шайтанның найзағайша көктен құлап түскенін көрдім. ¹⁹ Естерінде болсын: Мен сендерге жыландар мен шаяндарды таптап басып, жаудың барлық күшін жеңетін билік бердім. Енді сендерге еш нәрсе де зиянын тигізе алмайды. ²⁰ Дегенмен жындардың өздеріңе бағынғандығына емес, есімдеріңнің көктегі кітапқа* тіркелгендігіне қуаныңдар, — деді.

²¹ Иса сол кезде Киелі Рухтың қуанышына кенеліп: «Көк пен жердің Иесі — Әке! Осы жайларды данышпандар мен білгіштерден жасырып қалып, оларды білімсіздерге* ашып көрсеткенің үшін Сені дәріптеймін. Иә, Әке, Саған осылай болғаны ұнап тұр», — деп мақтау айтты.

²² — Маған бәрін де Әкем сеніп тапсырған. Рухани Ұлының* шынымен кім екенін Әкесінен өзге ешкім де білмейді. Әкенің кім екенін де жалғыз рухани Ұлы ғана біледі, әрі Ол Әкесін кімдерге білдіргісі келсе, солар да Оны жақыннан таниды, — дегеннен кейін ²³ Иса шәкірттеріне бұрылып, оңаша былай деді:

— Сендер көріп жүрген керемет нәрселерді көргендерің үшін бақыттысыңдар.* ²⁴ Сендерге айтамын: көптеген пайғамбарлар мен патшалар сендердің көріп жүргендеріңді көргілері келді,

*¹³ Немесе: қылдан тоқылған киім киіп, күлге отырып.

*¹⁵ Немесе: Ал, Қапарнаум, сен көкке шығарылдың. Енді о дүниеге (яки тозаққа) құлайсың!

*²⁰ Яғни: «мәңгілік өмір кітабына».

*²¹ Яки: нәресте іспетті қарапайымдарға. (Құдайдың құдіреті мен мәңгілік өмірдің құпияларын адам баласы өз ақылы мен даналығы арқылы емес, Құдай сыйласа ғана ұғады: Қорынт. 1-хат 1:18-31.)

*²² 1:35.

*²³ Яки: Құдай сендерді жарылқап тұр.

бірақ көре алмады, сендер естіп жүрген сөздерді естігілері келді, бірақ ести алмады.*

Қайырымды самариялық туралы астарлы сөз

²⁵ Сол кезде Таурат заңын үйретуші бір ғұлама* Исаның ұстанған ілімін сынамақшы болды. Ол орнынан тұрып:

— Ұстаз, мәңгілік өмірге жетуім үшін не істеуім керек? — деп сұрағанда ²⁶ Иса оған:

— Таурат заңында не деп жазылған, не оқып жүрсің? — деген сауал қойды.

²⁷ — «Құдай Иенді шын жүректен, бүкіл жан дүниенмен, бар күш-қуатыңмен, барлық ақыл-ойыңмен сүй!» Және «Өзіңді қалай сүйсең, маңайыңдағы адамды да солай сүй!»* делінген. ²⁸ Иса оған:

— Дұрыс жауап бердің. Осылай істе, сонда мәңгі өмір сүресің,* — деді. ²⁹ Бірақ өзін ақтағысы келген ғұлама Исадан:

— Сонда «маңайымдағы адам» кім болғаны? — деп сұрады.

³⁰ Иса оған былай жауап берді:

— Бір адам Иерусалимнен Иерихон қаласына кетіп бара жатып, қарақшылардың қолына түсіпті. Қарақшылар оның киімдерін сыпырып алып, өзін жарақаттап, шала-жансар етіп тастап кетіпті. ³¹ Бір діни қызметкер сол жолмен кездейсоқ келе жатып, оны көре тұра қасынан өтіп кете береді. ³² Дәл солай жаңағы жерге келген ғибадатхана қызметшісі* де оған қарап, қасынан өтіп кете береді.

³³ Содан кейін бұл жерге жолаушылап бара жатқан бір самариялық* келеді. Әлгі адамды көргенде оған жаны ашып, ³⁴ қасына барады да, жараларын маймен және шараппен жуып-шайып, таңады. Оны есегіне мінгізіп, қонақ үйге әкеліп, күтеді. ³⁵ Ертеңінде жолға шығарда қонақ үйдің иесіне екі күміс теңге

*²⁴ Петір. 1-хаты 1:10-12; Жаратылыс. баст. 49:10,18.

*²⁵ Немесе: заң мұғалімі (Киелі кітапты халыққа түсіндіріп, Таурат заңын жүзеге асырумен шұғылданушы адам).

*²⁷ Яки: «Өзіңді қалай сүйсең, басқаларды (өмір жолыңда Құдай өзіне кездестірген жандарды) да солай сүй!» (Леуілік. 19:18)

*²⁸ Яки: сонда Құдай саған мәңгілік өмірді сыйлайды.

*³² Немесе: леуілік. (Леуіліктер Израил елінің бір руы болып, ғибадатханада діни қызметкерлердің жәрдемшісі ретінде қызмет ететін.)

*³³ Діндар яһудилер самариялықтарды менсінбей, олармен қарым-қатынас жасамайтын. Түсіндірмедегі «самариялықты» қараңыз.

беріп: «Мына кісіге қамқорлық жасай гөр. Егер артық шығын шығарсаң, мен қайтып оралған кезде төлеймін» дейді.

³⁶ Ал енді, қарақшылардың қолына түскен кісіге бұл үшеуінің қайсысы «маңайындағы адам» болды деп ойлайсың? — деп Иса сол ғұламаға сұрақ қойды. Ол: ³⁷ — Әрине, оған қайырымдылық көрсеткені, — деді. Сонда Иса оған:

— Сен де солай істейтін бол! — деп тапсырды.

Марта мен Мәриям: адамға шынында не керек?

³⁸ Иса шәкірттерімен бірге жол жүріп бара жатып, бір ауылға кірді. Сол жерде Оны Марта есімді әйел үйіне шақырып, қонақ етті. ³⁹ Мартаның Мәриям деген сіңлісі бар еді. Ол Исаның аяқ жағына отырып алып, сөзіне құлақ салды. ⁴⁰ Ал қонақты жақсылап күтудің қамын ойлаған Марта зыр жүгіріп қызмет етті. Арасында Исаға келіп:

— Мырза, сіңлімнің барлық жұмысты маған қалдырғанына жайбарақат қарап отырасыз ба? Ол маған көмектессін, айтыңызшы! — деді. ⁴¹ Ал Иса:

— Марта, Марта, сенің уайымың да, бейнетің де көп. ⁴² Ал керегі бір-ақ нәрсе ғой: Мәриям игілікті жағын тандап алды, оны содан ешкім айыра алмайды,* — деді.

11

Құдайға сиыну туралы насихат

¹ Бір күні Иса қайсыбір жерде мінажат етіп отырды. Онысын аяқтаған кезде шәкірттерінің бірі Оған:

— Мырза! Жақия шәкірттеріне мінажат етуді үйреткендей, Сіз де бізге үйретсеңізші, — дегенде, ² Иса оларға былай деді:

— Сендер Құдайға сиынғанда мына іспетті мінажат етіндер:

Көктегі Әкеміз!

Сенің киелі есімің қастерлене берсін,

Патшалығың осында орнасын!*

(Сенің еркің көкте орындалғандай,

Жер бетінде де орындала берсін!)

³ Күнделікті нанымызды әр күні бере гөр.

*⁴² Яғни: Мәсіхтің сөздеріне құлақ салып, Онымен қатынаста тұрудың мәңгілік үшін де пайдасы зор.

*² Яки: Осы дүниеде ізгілікті билігің орнап, адамдар Саған мойынсұнсын!

⁴ Бізге күнә жасаған әркімді кешіргеніміздей,*
 Сен де күнәларымызды кешіре гөр.
 Азғырылуымызға жол бермей,
 (Жамандықтан бізді сақтай гөр.* Аумин.)

Құдайдан сеніп тұрып сұраңдар!

⁵ Иса сөзін жалғастырып оларға былай деді:

— Араларындағы біреуіңнің досы бар дейік. Сол түн ортасында оған барып: «Досым, маған қарызға үш күлше нан бере тұршы. ⁶ Жолаушылап бір жолдасым келіп қалған еді, соған беретін еш нәрсем болмай тұр» дейді. ⁷ Сонда үй иесі іштен дауыстап: «Мені мазалама! Есігім бекітулі, балаларым да, өзім де жатып қалдық. Енді тұрып, саған ештеңе бере алмаймын» деп жауап береді.

⁸ Сендерге айтамын, сол үй иесі төсегінен тұрып, сұрағанын тіпті дос болғаны үшін бермесе де, көршісі қадалып сұрап тұрып алғандықтан ақыры оған қажетінің бәрін береді.

⁹ Сондықтан сендерге былай деймін: Құдайдан сұраңдар, сонда Ол сендерге (мұқтаждарыңды) береді; іздендер, сонда табасыңдар; есікті қағыңдар,* сонда сендерге ашылады! ¹⁰ Себебі сұрай берген әркім алады, іздей берген табады, есік қағып тұрғанға ашылады.

¹¹ Араларыңдағы қандай әке балық сұраған баласына жылан берер еді? ¹² Не жұмыртқа сұраса, шаян берер ме еді? ¹³ Сонымен өздерің күнәкар бола тұра балаларыңа жақсылық жасауды білсеңдер, көктегі Әкенің Өзінен сұрағандарға Киелі Рухын* сыйлайтыны ешбір шүбәсыз!

³ Немесе: бізге борышты әркімді кешіргеніміздіктен (Матай 18:35; Марқа 11:25).

⁴ Немесе: Бізді азғыратын сынаққа түсірмей, (әзәзіл шайтанның ықпалынан құтқара гөр).

⁹ Яки: Құдайдан сұрай беріңдер,... іздей беріңдер,... есікті қағып тұрыңдар (11:13; 13:24-25; 18:7-8).

¹¹ Немесе: қандай әке өзінің (нан сұраған) баласына (тас береді яки) балық сұраса орнына жылан берер еді?

¹³ Яки: Құдай Рухын. (Түсіндірмені қараңыз.)

Құдай Рухына қарсы тұрмауды ескерту

¹⁴ Бір күні Иса біреуді мылқау қылып қойған жынды сол кісіден қуып шығарды. Жын шыққан соң мылқау сөйлей бастады! Жұрт бұған қайран қалды. ¹⁵ Бірақ кейбіреулері: «Анау жындарды солардың әміршісі белзәбүлдің (яғни әзәзіл шайтанның) күшімен қуып шығарады!»* — деп жала жапты.

¹⁶ Басқалары Оның билігін сынау үшін Исадан көктің құдіретімен бір кереметті көрсетуін талап етті. ¹⁷ Бірақ ойларын билген Иса оларға былай деп жауап қайырды:

— Жікке бөлініп, өзара соғысып жатқан әрбір патшалық жойылып, бос қалады. Өзара ұрыс-керісте тұрып жатқан әр үйдің шаңырағы ортасына түсіп күйрейді. ¹⁸ Егер шайтан өзіне-өзі қарсы соғысса, оның патшалығы қалай жойылмай тұра алар еді? Ал сендер Мені: «Жындарды белзәбүлдің (яғни шайтанның) күшімен қуып шығарады» дейсіңдер. ¹⁹ Егер Мен жындарды соның күшімен шығаратын болсам, онда сендердің шәкірттерің оларды кімнің күшімен қуып шығарады? Сондықтан айтқандарыңның бұрыстығын өз шәкірттерің әшкерелейді! ²⁰ Бірақ шынында Мен жындарды Құдайдың құдіретімен қуып шығарамын, демек, араларыңда Құдайдың Патшалығы орнаған!

²¹ Күшті біреу үйін қару-жарақпен күзеткенде оның дүниемүлкі қауіпсіз. ²² Бірақ одан да күшті басқа Біреу шабуыл жасап, жеңсе, әлгінің сеніп жүрген бүкіл қару-жарағын тартып алып, қолға түскен олжасын үлестіріп жібереді.*

²³ Кім Менімен бірге болмаса, сол Маған қарсы; кім Менімен бірге жинамаса, сол шашады.

²⁴ Жын адамнан шыққаннан кейін шөл даланы кезіп, баспана іздеп, таппайды. Сонда ол: «Шыққан үйіме қайта оралайын» дейді. ²⁵ Қайтып келгенде қараса, үй сыпырылып, жиналыпты.* ²⁶ Сонда жын барып, өзінен бетер жауыз тағы жеті жынды ертіп келіп, үйге кіріп, сонда тұрып қалады. Осылайша әлгі адамның кейінгі жағдайы бұрынғысынан да мүшкіл болады.

*¹⁵ Парызшылдардың осы жаласы Құдайдың Киелі Рухын қорлаумен тең еді (Матай 12:22-32).

*²² Жохан 12:31.

*²⁵ Үй сыпырылып, жиналғанмен жаңа иесі жоқ (Матай 12:44). Яғни сондай адам жынынан арылғанмен өз өмірінен Құдайға орын бермеді (Жохан 1:11-13; 14:23; Қолос. хат 1:27; Аян 3:20; Ефес. хат 1:13; 5:15-21; Петір. 2-хаты 2:20).

²⁷ Иса бұларды айтып тұрғанда, бір әйел халықтың арасынан қатты дауыспен:

— Сізді көтерген құрсақ, Сізге нәр берген ана бақытты! — деді. ²⁸ Бірақ Иса оған:

— Құдай сөзін естіп, оны орындаушылар одан бетер бақытты!* — деді.

Жүніс пайғамбардың кереметі

²⁹ Айналасына ел көптеп жиналғанда Иса сөзін былай деп бастады: «Осы ұрпақ жаман ұрпақ! Ол (билігімді дәлелдейтін) бір керемет көрсетуімді талап етеді. Бірақ оған Жүніс пайғамбардың кереметінен басқасы көрсетілмейді! ³⁰ Себебі (ежелгі заманда) Жүніс пайғамбардың Ниневи қаласының тұрғындарына керемет белгі болып көрінгеніндей, көктен келген Билеуші де осы ұрпаққа керемет белгі болып көрінетін болады.*

³¹ Ежелгі Оңтүстік Арабияның патшайымы* қиямет күні осы ұрпақтың адамдарымен бірге сот алдында тұрып, олардың қиқарлығын әшкерелейді.** Себебі патшайым Сүлейменнің даналық сөздерін тыңдау үшін жердің қиыр шетінен келді. Ал мұнда Сүлеймен патшадан да мәртебесі зор Біреу бар! (Алайда сендер Оған құлақ аспайсыңдар!)

³² Ниневидің тұрғындары да қиямет кезінде осы ұрпақпен бірге сот алдында тұрып, оның қиқарлығын әшкерелейді: олар Жүніс уағыздағанда теріс жолдарынан қайтып, Құдайдың жолына түсті. Ал мұнда Жүніс пайғамбардан да мәртебесі зор Біреу бар! (Алайда сендер теріс жолдарыңнан қайтудан бас тартасыңдар!)»

Жарық және көз туралы астарлы сөздер

³³ Ешкім де шам жаққан соң оны жасырын жерге немесе бір ыдыстың астына қоймайды. Қайта, үйге кіргендер жарығын көрсін деп шам қойғышқа қояды.

*²⁸ Яки: орындаушыларды Құдай одан бетер жарылқайды!

*³⁰ Матай 12:39-41; Жүніс 3:4-10.

*³¹ Яки: Ежелгі Сәба елінің патшайымы (яғни әйел патшасы) (Шежіре. 2-ж. 9:1-12).

**³¹ Немесе: сот алдында тұрып, оларды айыптайды.

³⁴ Дененің «шамы» — көз.* Көзің кіршіксіз таза болғанда өмірің түгелдей нұрға кенеледі. Ал егер ашкөз болсаң, өміріңді қараңғылық басады.** ³⁵ Сондықтан өмірінде нұр орнына қараңғылық болмасын, байқа! ³⁶ Егерде бүкіл өмірің нұрға кенеліп, қараңғы жерің қалмаса, онда ол шамның саған сәулесін төккені секілді түгелдей жарық болады,* — деді Иса.

Діндар болса да құдайсыз

³⁷ Иса сөзін аяқтағанда бір парызшыл кісі Оны түскі тамаққа үйіне шақырды. Иса барып, дастарқан басына жантайды. ³⁸ Оның тамақ ішер алдында діни қол жуу рәсімін* орындамағанын көріп, парызшыл таңғалды. ³⁹ Алайда Иеміз оған былай деді:

— Парызшылдар, сендер ыдыс-аяқтарыңа сыртқы тазарту рәсімін жасай бересіңдер, бірақ ішкі дүниелерің алдамшылық пен арамдыққа толы! ⁴⁰ Ей, түйсіксіздер, сыртын Жаратқан ішін де жаратты емес пе? ⁴¹ Ең дұрысы мынау: иеліктеріңнен мұқтаждарға қайыр беріңдер!* Сонда барлық нәрселерің де адал болады.

⁴² Бірақ, парызшылдар, сендер қасіретке қаласыңдар! Тіпті жалбыз, тасшөп және басқа да әр түрлі майда-шүйде дәмдеуіш шөптердің оннан бірін садақаға бересіңдер, бірақ та әділдікке және Құдайға деген сүйіспеншілікке көңіл бөлмейсіңдер. Біріншісін де істеп, екіншісін де қалдырмауларың дұрыс болар еді.

⁴³ Парызшылдар, сендер қасіретке қаласыңдар! Мәжілісханаларда төрте отыруды, әрі базарларда жұрттың өздеріңе сәлем беріп, қошеметтеуін ұнатасыңдар. ⁴⁴ (Дін мұғалімдері мен парызшылдар, екі жүзділер), сендер қасіретке қаласыңдар! Белгі қойылмаған молаларға ұқсайсыңдар: жұрт олардың қабір екенін білмей, үстімен жүріп арамданады.*

*³⁴ Яки: Адамға жарық көзі арқылы кіріп, шындықты көріп білуге мүмкіндік береді.

**³⁴ Немесе: Ал егер көзің жаман болса, бүкіл денең қараңғы болады (Ефес. хат 4:18).

³⁶ Матай 5:14-16; Ефес. хат 5:8-14; Жохан. 1-хаты 1:5-10.

³⁸ Түсіндірмедегі «Тазару рәсімін» қараңыз.

*⁴¹ Яки: аяқ-табақтарыңдағы тамақтарыңнан кәріп-қасерлерге қайыр беріңдер! Немесе: ішкі дүниелеріңді тазартыңдар!

*⁴⁴ Молалардың іштері жиіркенішті нәрсеге толы екеніндей, екі жүзділердің жүректері де арамдыққа толы; жұрт олармен қатынасып арамданады (Матай 23:27).

⁴⁵ Сонда Таурат заңын үйретуші ғұламалардың бірі:

— Ұстаз! Бұл сөзіңіз бізді де ренжітеді, — деді. ⁴⁶ Иса бұған былай деп жауап берді:

— Таурат заңын үйретуші ғұламалар, сендер де қасіретке қаласындар! Адамдардың мойындарына көтеруге ыңғайсыз, тым ауыр борыштарды* арқалатып қоясындар, бірақ өздерің сол жүктерге саусақтарыңның ұшын да тигізбейсіңдер.

⁴⁷ Сендер қасіретке қаласындар! Ата-бабаларың өлтірген пайғамбарларға әдемілеп мазар саласындар, ⁴⁸ осылайша ата-бабаларыңның істеріне куә болып, тіпті олармен келісесіңдер. Ата-бабаларың пайғамбарларды өлтірді, ал сендер соларға мазар орнатасындар. ⁴⁹ Сондықтан да Құдай Өзінің даналығымен былай деген: «Мен оларға пайғамбарлар мен елшілерді жіберемін. Бірақ олар солардың кейбіреулерін өлтіріп, басқаларын қудалайды». ⁵⁰ Сол үшін де Әбілден бастап, құрбандық үстелі мен киелі үйдің арасында* өлтірілген Зәкәрияға** дейін, яғни дүние жаратылғаннан бері өлтірілген барлық пайғамбарлардың төгілген қандарының құны осы ұрпақтан талап етілсін! ⁵¹ Сендерге шындығын айтамын: ол осы ұрпақтан талап етіледі!

⁵² Таурат заңын үйретуші ғұламалар, қасіретке қаласындар! Сендер (құтқарылу туралы) білімнің кілтін тартып алдыңдар: өздерің де кірмедіңдер, кіргісі келгендерге де кедергі жасадыңдар!

⁵³ Иса осыны айтып болып, сол жерден кете бергенде, дін мұғалімдері мен парызшылдар Оған әр түрлі сұрақтар қойып, жан-жақтан қыспақтады. ⁵⁴ Исаның сөзінен Оны айыптайтын бір нәрсе ұстауға тырысып, аузынан шыққан әрбір сөзін аңдыды.

12 *Құдайға сеніп, шындықты қорықпай мойындаңдар!*

¹ Осы екі арада мыңдаған кісі жиналып, сығылысып тұрғанда, Иса алдымен шәкірттеріне қарап былай деді:

— Парызшылдардың ашытқысынан, яғни екіжүзділіктен сақтанындар! ² Ашылмайтын сыр, білінбейтін құпия болмайды.

*⁴⁶ Яки: тым ауыр діни парыздарды (жүктерді).

*⁵⁰ Құрбандық үстелі, киелі үй: Түсіндірмені қараңыз.

**⁵⁰ Тауратта Әбіл ең алғашқы, ал Шежірелер туралы 2-жазбада Зәкәрия ең соңғы жазықсыз өлтірілгендер ретінде аталған (Жаратылыс. баст. 4:8; Шежіре. 2-ж. 24:20-21).

³ Сондықтан қараңғыда айтқандарың жарықта естіледі, үй ішінде құлаққа сыбырлағандарың жұртқа жария болады.*

⁴ Достарым, сендерге айтамын: тәнді өлтірсе де, кейін басқа ештеңе істей алмайтындардан қорықпаңдар! ⁵ Сендерге кімнен қорқу керек екенін айтайын: өлтіргеннен кейін тозаққа түсіре алатын Құдайдан қорқыңдар! Сендерге тағы айтамын: Одан қорқып, Оны терең қастерлеңдер!

⁶ Бес торғай екі теңгеге сатылмай ма? Дегенмен олардың біреуін де Құдай ұмытпайды. ⁷ Тіпті бастарыңдағы шаштарыңның саны да Оған белгілі! Сондықтан адамдардан қорықпаңдар: Құдай үшін сендер көптеген торғайлардан да әлдеқайда қымбатсыңдар!

⁸ Сендерге айтамын: Мені адамдар алдында мойындаған әркімді Мен де Билеуші ретінде көктен қайтып келген кезде Құдайдың періштелерінің алдында мойындаймын. ⁹ Бірақ Менен жұрт алдында танған әркімнен Мен де Құдайдың періштелерінің алдында танбақпын.

¹⁰ Көктен келген* Маған қарсы сөйлеген әркімге кешірім беруге болады, бірақ Құдайдың Киелі Рухын қорлаушыға кешірім болмайды.**

¹¹ Адамдар сендерді мәжілісханаларға, ел басшыларына және басқа да билік иелеріне апарған кезде қалай жауап беріп, не айтатындарыңды ойлап уайымға салынбаңдар! ¹² Не айту керек екенін сендерге сол сәтте-ақ Киелі Рух үйретеді.

Дүниеқор диқан туралы астарлы сөз

¹³ Жиналған елдің арасынан біреу Исаға:

— Ұстаз, мұрамызды менімен бөліссін деп ағама айтыңызшы, — деді. ¹⁴ Бірақ Иса сол кісіге:

— Кім Мені сендерге қазы немесе мұраларыңды бөлуші төре етіп қойды? — деп жауап берді де, ¹⁵ халыққа қарап: — Абайлаңдар, дүниеқор болудан сақтаныңдар! Байлығы қанша зор болса да, адам сол арқылы өз өмірінің иесі бола алмайды,* — деді.

*³ Немесе: сыбырлап айтқандарың үйлердің (жалпақ) төбелерінен жұртқа жарияланады.

*¹⁰ Яки: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») ретінде көктен келген.

**¹⁰ Марқа 3:29-30.

*¹⁵ Яки: Адамның өмірі өз байлығының молдығына байланысты емес.

¹⁶ Содан кейін Иса оларға астарлы әңгіме айтып берді:

— Бір бай кісінің егіндік жері мол өнім береді. ¹⁷ Ол ішінен: «Не істесем екен? Астығымды жинап қоятын жерім жоқ, — деп ойланады. ¹⁸ — Былай істеймін: қамбаларымды бұзып, үлкейтіп қайтадан саламын. Сонда бүкіл астығым мен мал-мүлкімді жинап қоямын. ¹⁹ Сосын өзіме: көп жылға жететін мол қорың бар, енді демалып, ішіп-жеп, көңіліңді көтер деймін». ²⁰ Бірақ Құдай оған: «Ей, түйсіксіз пенде, бүгін түнде жаның алынады! Сонда сенің жиып-тергенің кімге қалады?» — дейді.

²¹ Өзі үшін байлық жинап, бірақ Құдаймен қатынасында бай болмаған адамның ақыры осылай болады.

*Күнделікті өмірдің қамын жеп қауіптенбей
Құдайға сеніңдер!*

²² Бұдан кейін Иса шәкірттеріне қарап былай деді:

— Сондықтан сендерге мынаны айтамын: не ішіп-жейміз деп өмірлеріңді, не киеміз деп тәндеріңді уайымдамаңдар! ²³ Өмір тамақтан, тән киімнен артық қой. ²⁴ Қарғаларға назар салыңдаршы: олар егін екпейді де, ормайды да, ешқандай қоймалары мен қамбалары да жоқ, бірақ Құдай оларды асырайды. Ал сендер құстардан қаншама артықсыңдар!

²⁵ Сондай-ақ осындай мәселелерді уайымдап араларыңдағы қайсың өз бойын тіпті бір қарыс ұзарта алады?* ²⁶ Сондай кішкентай нәрсе қолдарыңнан келмесе, неге басқа мәселелерді ойлап уайымдап жүрсіндер?

²⁷ Қызғалдақтардың қалай өсіп тұрғанына көңіл бөліндерші: олар еңбек те етпейді, жіп те иірмейді. Сендерге былай деймін: тіпті Сүлеймен патша өзінің бар сән-салтанатында сол гүлдердің біріндей әдемі киінбеген еді. ²⁸ Ал енді, егер бүгін далада өсіп тұрған, ертең отқа тасталатын шөпті Құдай солай киіндірсе, сендерді, әлбетте, одан бетер киіндіреді, сенімі аздар-ау!

²⁹ Сондықтан не ішіп-жейміз деп ойлап уайымға салынбаңдар! ³⁰ Күнәкар дүниенің бүкіл адамдары* сондай нәрселерге ие болуға тынымсыз ұмтылуда. Ал бұлардың сендерге қажет екенін көктегі Әкелерің біледі ғой. ³¹ Ең бастысы, Құдай Патшалығының қамын ойлаңдар,* сонда Құдай сендерге солардың бәрін қосып береді.

*²⁵ Немесе: өз өмірін біраз уақыт ұзарта алады?

*³⁰ Яки: Тәңірге мойынсұнбағандардың бәрі (8:14).

*³¹ Немесе: Құдайдың Патшалығына еруге ұмтылыңдар (13:24; Матай 7:13-14).

Жоғалмайтын байлыққа ие болу туралы

³² Шағын қауым,* қорықпа! Әкелерің сендерге Патшалығын тапсыруға ризалық еткен. ³³ Мал-мүліктеріңді сатып, мұқтаж-дарға үлестіріңдер! Осылай өздеріңе «тозбайтын қалта» жасап, таусылмайтын байлықты көкте жинаңдар. Сол жерде оған ұры да жақындамайды, оны күйе де жемейді. ³⁴ Байлықтарың қайда болса, жүректерің* де сонда.

Мәсіхтің қайтып келуіне әрқашан дайын болыңдар!

³⁵ Белдерің буулы, шамдарың жағулы болсын, ³⁶ осылайша сендер қожасының тойдан қайтуын күтіп тұрған қызметшілерге ұқсаңдар! Олар қожайыны келіп, есік қағысымен дереу ашуға дайын тұрады. ³⁷ Қожайыны келіп, олардың ояу отырғанын көрсе, қызметшілер бақытты! Сендерге шындығын айтайын: ол беліне алжапқышын байлап алып, оларды дастарқанға шақырады. Өзі қастарына келіп, күтіп қызмет көрсетеді. ³⁸ Қожайыны тіпті түн ортасында немесе таң алдында* қайтып келгенде олардың ояу отырғанын көрсе, сол қызметшілер бақытты!

³⁹ Мынаны еске алыңдар: егер үй иесі ұрының қай сағатта келетінін білетін болса, онда ол үйін күзетіп, ұрының бұзып кіруіне жол бермес еді. ⁴⁰ Сол сияқты сендер де дайын болыңдар! Өйткені сендер күтпеген сәтте Мен Билеуші ретінде көктен қайтып келемін!*

⁴¹ Сонда Петір Исадан:

— Мырза, бұл мысалды бізге ғана айтып тұрсыз ба, әлде елдің бәріне де ме? — деп сұрады. ⁴² Иеміз оған былай деп жауап берді:

— Адал да саналы қызметшідей болыңдар: қожайыны оны өзге қызметкерлерінің үстерінен қарап, ас-суларын уақтылы үлестіріп беруге тағайындады. ⁴³ Қожайыны оралып келгенде оның солай істеп жүргенін көрсе, сол қызметші бақытты! ⁴⁴ Сендерге шындығын айтайын: оны бүкіл меншігін қараушы етіп тағайындамақ. ⁴⁵ Ал егер әлгі қызметші іштей «қожайыным жуырда келе қоймас» деп, малайлар мен күндерді ұрып-

*³² Немесе: Кішкентай қора. (Иса ізгі шопандай сенушілерді бағып-қағып жүр: Жохан 10:14-15,27-28; Забур жыр. 22:1-4; 99:3.)

*³⁴ Яки: көңілдерің мен арман-тілектерің.

*³⁸ Немесе: екінші күзетте немесе үшінші күзетте.

*⁴⁰ Яки: Адам Ұлы (Мәсіх) сендер ойламаған сәтте келеді.

соғып, ішіп-жеп, маскүнемдікке салынса, ⁴⁶ онда қожайыны күтпеген күні, ойламаған сәтте келіп, оны аяусыз жазалап, сенімсіздердің кебінін кигізеді.*

⁴⁷ Қожайынының еркін біле тұра дайын болмаған, оның қалауы бойынша істемеген қызметші қатты соққы жейтін болады. ⁴⁸ Ал оның қалауын білмей, жазалауға тұратынды істеген қызметші азырақ соққы жейтін болады. Себебі Құдай кімге көп берсе, одан көп талап етеді, кімге көп сеніп тапсырса, одан есепті де көбірек сұрайды.

Күнәкарлардың әшкереленіп, әділдерден бөлектенуі

⁴⁹ Мен дүние жүзіне бір «отты» тастауға* келдім. Оның қазірдің өзінде жануын тілер едім! ⁵⁰ Алдымен азапты «шомылудан» өтуге тиістімін.* сол жүзеге асқанша іштей қиналып, оны асыға күтудемін.

⁵¹ Мені дүние жүзіне жалған татулық әкелу үшін келді деп ойлайсыңдар ма? Жоқ, сендерге шын айтамын: Мен (жақсы мен жаманды бір-бірінен ажырататын) айыруды әкелу үшін келдім. ⁵² Бұдан былай: бір үйде бесеу тұрса, олар бір-бірінен бөлектеніп, үшеуі екеуіне, екеуі үшеуіне қарсы болады. ⁵³ (Пайғамбар алдын ала айтқандай) әкесі баласына, баласы әкесіне, шешесі қызына, қызы шешесіне, қайын енесі келініне, келіні қайын енесіне қарсы болады.*

*Заманның болмысын түсініп,
кешікпей күнәдан арылу керек!*

⁵⁴ Содан кейін Иса халыққа қарап былай деді:

— Батыстан көтерілген бұлтты көргенде сендер дереу «Жаңбыр жауады» дейсіңдер, солай болады да. ⁵⁵ Оңтүстіктен жел ескенде «Күн ыстық болады» дейсіңдер, ол да солай

*⁴⁶ Яки: оны кескілеп, екі жүзділердің тағдырына ұшыратады.

*⁴⁹ Күнәкарлардың әшкереленіп, әділдерден бөлектенуі үшін (3:16-17).

*⁵⁰ Яки: Алдымен адамдарды құтқару үшін олар тартуға тиіс қаһарлы жазаны өз мойныма алуым керек (Марқа 10:38,45; Ишая 53:5-6,12).

*⁵³ Әлбетте, Мәсіх шынайы татулық пен тыныштықты орнатуды көздейді (Ишая 9:6; Лұқа 2:14; Жохан 14:27). Бірақ Құдайдың нұрында адамның әділетсіз ой-ниеті мен іс-әрекеті әшкереленгендіктен, қара ниеттілер ашуланып, әділдерге қарсы шығады (6:22-23; Жохан 3:19-21; 15:18-19; Миха 7:6).

болады. ⁵⁶ Ей, екі жүзділер, аспан мен жердің құбылыстарын түсіне білесіндер, ал қазіргі заманда болып жатқан оқиғаларды неліктен ұға алмайсындар?!

⁵⁷ Енді не істеу керектігін неге өздерің шешпейсіндер? ⁵⁸ Біреу саған қарсы дау көтерсе, оған еріп би алдына бара жатқанда уақыт оздырмай жолшыбай онымен татуласып, құтылуға тырыс! Олай етпесең, қарсыласың сені сотқа тартады, ал сот жазалаушыға тапсырып, жазалаушы сені түрмеге қамайды. ⁵⁹ Саған шындығын айтайын: берешегінді соңғы тиынына дейін төлемейінше сол жерден шыға алмайсың!*

13 ¹ Сол кезде кейбіреулер Исаға келіп, римдік әмірші Пилаттың бірнеше ғалилеялықтарды ғибадатхана алаңында өлтірткені, осылай олардың қанының құрбандыққа шалған малдарының қанымен араласып кеткені туралы айтты. ² Иса мұны айтқандарға былай деп жауап берді:

— Әлде сендер «Бұл ғалилеялықтар осындай азапқа ұшырағандықтан, олардың күнәсы барлық басқа ғалилеялықтардың күнәсынан көбірек» деп ойлайсындар ма? ³ Жоқ, деймін сендерге, олай емес. Егер теріс жолдарыңнан қайтпасандар, бәрің де осылай құрысындар! ⁴ Әлде сендер «Силоғам мұнарасы үстеріне құлап өлген он сегіз кісінің күнәсы Иерусалимнің барлық басқа тұрғындарының күнәсынан көп болған» деп ойлайсындар ма? ⁵ Жоқ, деймін сендерге, олай емес. Егер теріс жолдарыңнан қайтып, Құдай жолына түспесендер, бәрің де осылай құрысындар!

⁶ Содан кейін Иса мына астарлы әңгімені айтты: «Бір кісінің жүзім бағында інжір ағашы болыпты. Одан жеміс іздей келіп, түк таба алмай, ⁷ жүзімшіге:

— Көрдің бе, мына ағашқа үш жылдан бері келіп, жемісін көре алмадым. Оны кесіп таста! Ол босқа орын алып тұр, — дейді. ⁸ Жүзімші оған:

— Мырза, оны биылша қалдырыңыз. Мен оның айналасын қопсытып, қи төгейін; ⁹ мүмкін жеміс беріп қалар. Егер бермесе, келесі жылы кестіріп тастарсыз, — дейді».

---

*58-59 Демек: мезгілінде Құдай алдында күнәсынан арылмағандардың ақыры қасірет болмақ.

Мүгедек әйелдің діни демалыс күні сауығуы

¹⁰ Бір демалыс күні* Иса мәжілісханалардың бірінде жұртқа тәлім беріп жатты. ¹¹ Сол жерде жын соққандықтан он сегіз жылдан бері орнынан тұра алмай, бүкірейіп қалған бір ауру әйел бар еді. ¹² Иса оны көріп, қасына шақырды да:

— Замандас, енді ауруыңыздан құтыласыз, — деп, ¹³ үстіне қолын қойды. Әйел сол сәтте-ақ бойын жазып түрегеліп, Құдайға мақтау айта бастады. ¹⁴ Бірақ мәжілісхананың бастығы Исаның ауруды діни демалыс күні болса да сауықтырғанына ашуланып, жұртқа:

— Жұмыс істейтін алты күн бар. Емделуге демалыс күні емес, басқа күндері келіндер! — деп бұйырды. ¹⁵ Бірақ Иеміз оған:

— Ей, екі жүзді! Демалыс күні болса да, әрқайсың өгізің мен есегіңнің байлауын шешіп босатып, суғаруға апарасындар ғой?! ¹⁶ Ал енді, Ыбырайым атаның мына ұрпағын шайтан он сегіз жылдан бері байлап-матап келді. Оны сол бұғаудан демалыс күніне бола босатуға болмай ма? — деп жауап берді. ¹⁷ Иса осыны айтқанда, Оған қарсылық көрсеткендердің бәрі ұялып қалды. Ал басқа жұрт түгелдей Оның істеген кереметтеріне қуанды.

Құдай Патшалығы кішкентай боп басталып, үлкейе бермек

¹⁸ Содан кейін Иса былай деді:

— Құдай Патшалығы қандай нәрсеге ұқсас, оны немен салыстырайын? ¹⁹ Ол бір адамның бақшасына еккен қыша дәніне* ұқсас: сол титтей тұқым өскенде биік болып шығып, ағашқа айналады. Оның бұтақтарына құстар ұшып келіп, паналайды.**

²⁰ Иса мынаны да айтты:

— Құдай Патшалығын тағы немен салыстырайын? ²¹ Ол ашытқыға да ұқсас: әйелдер үш астау* ұнға аздаған ашытқы салғанда ол барлық қамырды ашытып, көтереді.

*¹⁰ Яһуди халқы дем алып, Құдайға сиынатын сенбі күні ешқандай жұмыс істеуге болмайтын.

*¹⁹ Яки: горчица тұқымына.

**¹⁹ Құдай Патшалығына яһудилер ғана емес, басқа халықтардың адамдары да мүше болады (24:47; Даниял 4:11-12; Жохан 10:16; Рим. хат 11:17).

*²¹ «Сатон» деген өлшемнің көлемі он үш литр шамасында болатын.

Шынайы өмірге апаратын есік

²² Иса Иерусалим қаласына қарай сапар шегіп бара жатып, жолындағы қалалар мен ауылдарды аралай жүріп, жұртқа тәлім берді. ²³ Біреу Одан:

— Мырза! (Келешектегі қаһарлы жазадан) құтқарылатындар* тым аз бола ма? — деп сұрады. ²⁴ Сонда Иса жұртқа:

— Тар есіктен кіруге барынша тырмысындар! Сендерге шын айтамын: көп адамдар кіруге ұмтылғанмен кіре алмайды. ²⁵ Үй Иесі орнынан тұрып, есікті бекітіп қоймақ. Артынша сендер сыртта тұрып, есікті қағып: «Тақсыр Ие, бізге аша көріңіз!» — деп дауыстайтын боласындар. Бірақ Ол: «Сендердің қайдан екендеріңді білмеймін», — деп жауап қайтаратын болады. ²⁶ Сонда сендер: «Біз көз алдыңызда ішіп-жедік, Сіз біздің жерімізде* тәлім беріп тұрдыңыз ғой», — дей бастайсындар. ²⁷ Бірақ Ол: «Сендерге қайталап айтамын, қайдан екендеріңді білмеймін. Әділетсіздік істеген бәрің де, Менен аулақ кетіндер!» — дейтін болады.

²⁸ Сендер зар еңіреп жылап, қинала тістенетін боласындар.* Себебі Ыбырайым, Ысқақ, Жақып пен барлық пайғамбарлардың да Құдай Патшалығында жүргенін, ал өздеріңнің сыртқа қуылғандарыңды көретін боласындар. ²⁹ Шығыс пен батыстан, солтүстік пен оңтүстіктен басқа халықтардың адамдары келіп, Құдай Патшалығындағы дастарқан басына жайғасатын болады! ³⁰ Осылай алдыңғы қатарға шығатын соңғылар бар, әрі соңғылар болатын алдыңғы қатарлылар да бар, — деді.

Иерусалимнің қирайтыны туралы қайғы

³¹ Сол сәтте бірнеше парызылдар Исаның қасына келіп:

— Бұл арадан кет, (аймақ әкімі) Ирод* Сені өлтірмекші! — дегенде, ³² Иса оларға былай жауап берді:

— Барып, ол «түлкіге» айтындар: «Мен бүгін және ертең жындарды қуып шығып, ауруларды сауықтырамын, ал үшінші күні ісімді аяқтаймын». ³³ Әрине, Мен бүгін, ертең және бүрсі-гүні де өз жолыммен жүруге тиістімін. Өйткені бір пайғамбардың Иерусалимнен басқа жерде қаза табуы жөнсіз.

*²³ Яки: Күнәкар дүниеге төніп тұрған Құдайдың қаһарынан құтқарылатындар (3:7; Жохан 3:36).

*²⁶ Немесе: көшелерімізде.

*²⁸ Немесе: жылап, өкініп бармақтарыңды тістейтін боласындар (Матай 8:12).

*³¹ Ғалилея мен Перей аймақтарының әкімі Ирод Антипас (3:1).

³⁴Ей, Иерусалим, пайғамбарлардың көзін құртып, Тәңір өзіңе жіберген хабаршыларды тас лақтырып өлтіретін Иерусалим-ай! Балапандарын қанатының астына алған құс сияқты, Мен де сенің халқыңды қанша рет жинамақшы болдым, бірақ сендер одан бас тарттыңдар! ³⁵Сондықтан үйлерің қаңырап, бос қалдырылады.* Сендерге шындығын айтайын: бұдан былай, «Жаратқан Иенің атынан келе жатқан (Патша) жарылқанған!» деп шақырған уақыттарыңа дейін Мені қайтып көрмейсіңдер.**

14 *Діни ережені сақтау мен қайырым көрсетудің қайсысы маңыздырақ?*

¹Иса бір діни демалыс күні парызшылдар қауымының қайсы-бір бастығының үйіне дәм татуға келгенде, бәрі Оны бақылап отырды. ²Кенет Оның алдына шемен ауруына ұшыраған біреу келді. ³Сонда Иса Таурат заңын үйретуші ғұламалар мен парызшылдарға мына сұрақты қойды:

— Демалыс күні ауруды сауықтыруға бола ма?*

⁴Олар үндемегенде Иса әлгі адамға қолын тигізіп, оны сауықтырды да, өз жөніне жіберді. ⁵Мұнан кейін жиналғандарға:

— Егер біреуіңнің есегің немесе өгізің құдыққа түсіп кетсе, оны демалыс күні болса да, дереу шығарып алмас па едіңдер?! — деген сұрақ қойды. ⁶Олар бұған жауап бере алмады.

Өзімшілдік және кіші пейілділік

⁷Қонақтардың төрдегі құрметті орындарды таңдап алып жатқанын байқаған Иса соны мысалға алып, мына насихатты берді:

⁸— Біреу сені тойға шақырғанда төрдегі құрметті орынға жантайма. Шақырылғандардың ішінде жолы сенен де үлкен біреу болуы мүмкін. ⁹Онда екеуіңді шақырған үй иесі келіп, саған: «Мына кісіге орныңды бер», — дейді, ал сен ұялып, амалсыздан ең төменгі орынға барып отырасың. ¹⁰Сондықтан қонаққа барғанда ең төменгі орынға отыр. Сонда үй иесі қасыңа келіп: «Досым, жоғары шық», — демек. Осылай дастарқандас болғандардың алдында мәртебең өсіп қалады.

*³⁵ Яғни: Құдай киелі үй мен қаланы тастап кетпек (Лұқа 21:20-24).

**³⁵ 19:38.

*³ 13:10-ға берілген сілтемені қараңыз.

¹¹ Өйткені өзін-өзі жоғарылатқан әркім төмендетіледі, ал өзін төмен ұстаған жоғарылатылады.

¹² Содан кейін Иса Өзін шақырған үй иесіне қарап былай деді:

— Түскі немесе кешкі қонақасы бергенде дос, бауыр, туысқандарыңды, я болмаса бай көршілеріңді шақырма. Себебі олай етсең, олар да сені қонаққа шақырып, есесін қайтармақ.
¹³ Керісінше, той жасағанда дастарқаныңа жарлы-жақыбайларды, кемтар, ақсақ, соқырларды шақыр! ¹⁴ Олар саған есесін қайтара алмайтындықтан бақытты боласың.* Әділдер** қайта тірілетін қиямет күні саған есесі қайтарылады, — деді.

Үлкен тойға шақырылғандар

¹⁵ Исамен бірге дастарқандас болғандардың бірі осыны естігенде Оған: «Құдай Патшалығындағы тойға қатысатындар бақытты!» — деді.

¹⁶ Иса оған астарлап былай деді: «Біреу үлкен қонақасын дайындап, көп адам шақырады. ¹⁷ Тамақ ішетін уақыт болғанда, шақырғандарына қызметшісін жіберіп былай дегізеді:

— Келіңдер, барлығы дайын тұр! ¹⁸ Бірақ бәрі бірдей кешірім сұрап, біреуі:

— Егіндік жер сатып алдым, соны барып көруім керек. Өтінемін, маған кешірім ете гөр! — десе, ¹⁹ келесі біреуі:

— Бес пар өгіз сатып алып едім, соларды сынап көруге бара жатырмын. Өтінемін, мені кешір! — дейді. ²⁰ Ал тағы біреуі:

— Мен жаңа ғана үйленген едім, сондықтан бара алмаймын, — дейді.

²¹ Қызметшісі қайта оралып, мұны қожайынына айтып береді. Үй иесі қаһарланып, қызметшісіне:

— Тез барып, қаланың үлкенді-кішілі көшелерін аралап, жарлы-жақыбайларды, кемтар, ақсақ, соқырларды алып кел! — деп бұйырады. ²² Кейінірек қызметшісі:

— Мырза, бұйрығыңызды орындадым, бірақ әлі де бос орын бар, — дейді. ²³ Ал қожайыны былай деп тапсырады:

— Қаладан шығып, үлкен жолда, үйлердің айналасында жүргендерді осында келуге көндір! Осылайша үйім толсын.

*¹⁴ Яки: Құдай саған риза әрі сені жарылқайтын болады.

**¹⁴ Яки: Құдай алдында ақталғандар (3:3,8; Матай 25:46; Жохан 3:16,21; 5:29).

²⁴ Сендерге шындығын айтайын: алдымен шақырылғандардың ешқайсысы да қонақасымнан ауыз тимейді! (Неге десендер, шақырылғандар көп, ал таңдап алынғандар аз).*

Жан-тәнімен Мәсіх жолымен жүру

²⁵ Жолшыбай қара құрым халық еріп келе жатқанда Иса оларға бұрылып, былай деді:

²⁶ — Кім Маған келіп, Мені әке-шешесінен, әйелі мен балаларынан, аға-інісі мен апа-қарындастарынан, әрі өз өмірінен артық көрмесе, сол Менің шәкіртім бола алмайды. ²⁷ Кім айқышын арқалаған кісідей өз мүддесінен бас тартып, тіпті азапты өлімге дайын болып Менің соңымнан еріп жүрмесе, сол Менің шәкіртім бола алмайды.

²⁸ Сендердің біреуің бір мұнара салғысы келеді дейік. Сонда ол құрылысты аяқтауға қаражатының жетер-жетпесін білу үшін отыра қалып, алдымен кететін шығынды есептеп алады. ²⁹ Олай етпесе, іргетасын қалағаннан кейін бастаған істі аяқтай алмас еді. Мұны көргендердің бәрі: ³⁰ «Мынаның құрылысты бастағанымен аяқтауына шамасы жетпеді!» — деп мазақтар еді.

³¹ Немесе бір патша басқа бір патшамен соғысатын болса, келе жатқан қарсыласының жиырма мың әскеріне өзінің он мыңымен төтеп бере ала ма, жоқ па — алдымен отыра қалып, соны ақылға салмас па еді? ³² Шамасы келмейтін болса, ана патша әлі алыста келе жатқан кезде оған елшілерін жіберіп, бітім шартын сұрар еді. ³³ Сол сияқты, сендердің ешқайсың да бар нәрсеңнен бас тартпай* Менің шәкіртім бола алмайсыңдар.

³⁴ (Тағамды бұзылудан сақтау үшін) тұз пайдалы. Ал егер тұз өз күшінен айырылған болса, онысын қалай қалпына келтіруге болады?* ³⁵ Тіпті жер өңдеуге немесе қиға қосуға жарамсыз болып шыққандықтан, оны лақтырып тастайды.

Құлағы барлар жақсылап тыңдап алсын!

*²⁴ Матай 22:14.

*³³ Демек: Исаның шәкірті қолындағы барларына өзiмдiкi деп қарамай, оларды әрдайым Құдайдың еркі бойынша қолдануға тиіс.

*³⁴ Сол заманда ел теңізден алған тұз қосындыларын құмыраларда сақтайтын. Су тигенде ас тұзы еріп, құмырадан өтіп кетіп, қалғаны дәмсіз әрі тағамдарды бұзылудан сақтауға жарамай қалатын (Матай 5:13).

15

Жоғалып, табылған қой және теңге туралы астарлы әңгімелер

¹Салықшылар* мен өзге де күнәкарлар Исаны тыңдау үшін көптеп қасына жиналатын. ²Бірақ парызшылдар мен дін мұғалімдері мұны көріп:

— Мына кісі күнәкарларды қабылдап, солармен тіпті дастарқандас болады! — деп күңкілдесті. ³Сонда Иса оларға астарлап былай деді:

⁴— Егер араларындағы біреудің жүз қойы болып, солардың бірін жоғалтып алса, ол тоқсан тоғыз қойын далада қалдырып, жоғалып кеткенін тапқанша іздемей ме?

⁵Тауып алған соң, оны қуана-қуана иығына салып алады. ⁶Үйіне келгеннен кейін: «Жоғалған қойымды тауып алдым, қуанышыма ортақ болыңдар!» — деп достарын, көршілерін шақырады. ⁷Сендерге шындығын айтайын: сол сияқты, «Маған теріс жолдан қайтудың қажеті жоқ» дейтін тоқсан тоғыз «әділ» кісіден гөрі, теріс жолдан қайтқан бір күнәкарға көктегілер көбірек қуанады!

⁸Немесе он күміс теңгесі бар әйел біреуін жоғалтып алса, оны тапқанша шам жағып, үйді сыпырып, бар ынтасымен іздемей ме? ⁹Тауып алған соң: «Жоғалтқан теңгемді тауып алдым, менің қуанышыма ортақ болыңдар!» — деп достары мен көрші-көлемдерін шақырады. ¹⁰Сендерге шын айтамын, Құдайдың періштелері теріс жолдан қайтқан бір күнәкар үшін де дәл солай қуанады!

Адасып, қайта оралған ұл туралы астарлы әңгіме

¹¹Иса тағы былай деді: «Біреудің екі ұлы болыпты. ¹²Кенжесі: — Эке, маған тиісті еншімді беріңіз! — дейді. Сонда әкесі мал-мүлкін оларға бөліп береді.

¹³Бірнеше күн өткеннен кейін кіші ұлы бәрін жинап алып, алыс бір елге кетеді де, сонда азғындық жолға түсіп, еншісін шашып, ысырап қылады. ¹⁴Бәрін жұмсап бітірген кезде сол елде қатты ашаршылық болып, жігіт мұқтаждық көре бастайды. ¹⁵Елдің бір тұрғынына барып, жармасып жүріп, жалшысы болады. Сол оны даласына жіберіп, шошқасын баққызып қояды.

*1 Римдік басқыншылармен бірге істесіп, халықтан шектен тыс алым-салық жинап, діни ережелерді орындамайтындықтан салықшылар діндар яһудилер үшін жеккөрінішті болатын.

¹⁶ Жігіт шошқа жейтін қабықтар жеп тойсам деп аңсайтын, бірақ оған соны да бермепті.

¹⁷ Сонда ол ақылға келіп, ішінен былай дейді: Әкемнің соншама жалшылары нанға тойып жүргенде, мен бұл жерде аштан өлетін болдым. ¹⁸ Қой, жолға шығайын, әкеме қайтып барып: Әке, мен көктегі Құдай алдында да, сіздің алдыңызда да күнә жасап келдім.* ¹⁹ Енді ұлыңызбын деп аталуға лайық емеспін. Мені жалшыңыздай қабылдасаңыз екен деймін.

²⁰ Сонымен жігіт әкесіне баруға жолға шығады. Ол әлі де алыста келе жатқанда әкесі баласын көріп, оған жүрегі елжіреп, алдынан жүгіріп шығады. Құшақтап бауырына басады да, бетінен сүйеді. ²¹ Баласы оған:

— Әке, мен Құдай алдында да, сіздің алдыңызда да күнә жасап келдім. Енді ұлыңызбын деп аталуға лайық емеспін, — дейді. ²² Бірақ әкесі қызметшілеріне бұйырып:

— Тезірек ең жақсы шапанды әкеліп, балама жабындар, қолына мөрлі жүзік,* аяғына кебіс кигізіңдер! ²³ Және бордақыланған өгізшені әкеліп, сойындар, ішіп-жеп, көңіл көтерейік! ²⁴ Өйткені менің мына ұлым өлген еді — тірілді, жоғалған еді — табылды! — дейді. Сөйтіп көңілді тойды бастап жібереді.

²⁵ Ал оның тұңғыш ұлы далада жүр екен. Қайтып келе жатып, үйіне жақындағанда ол қуана ән салып жатқан дауыстарды естиді. ²⁶ Қызметшілердің бірін шақырып алып:

— Бұл не? — деп сұрайды.

²⁷ — Ініңіз қайтып келді! Әкеңіз оны аман-есен көргені үшін бордақыланған өгізшені сойып, той жасап жатыр, — деп жауап береді ол. ²⁸ Үлкен ұл ашуланып, үйге кіргісі келмейді. Әкесінің өзі шығып, оны шақырады. ²⁹ Бірақ ол әкесіне былай деп жауап қатады:

— Міне, мен сізге қанша жыл бойы қызмет етіп келе жатырмын, еш уақытта сізге қарсы шыққан емеспін. Бірақ сіз маған достарыммен бірге отырып көңіл көтеруім үшін, тым болмаса, лақ та берген емессіз! ³⁰ Алайда бұзылған әйелдермен бірге болып, мал-мүлкіңізді шашып-төккен мына балаңыз қайтып келгенде, сіз оған арнап бордақыланған өгізшемізді сойып, той жасап жатырсыз!

*¹⁸ Немесе: мен көкке және Өзіңізге қарсы күнә жасап келдім.

*²² Мөрлі жүзік биліктің белгісі болатын (Жаратылыс. баст. 41:42; Даниял 6:17).

³¹ — Ұлым, сен әрқашан менімен біргесің. Барлық меншігім сенікі ғой.* ³² Ал мына інің болса, өлген еді — тірілді, жоғалған еді — табылды. Сондықтан қуанып, көңіл көтеруіміз керек қой! — дейді әкесі».

16

Құдай аманаттаған мал-мүліктеріңді орынды пайдаланыңдар!

¹ Иса шәкірттеріне тағы былай деді: «Бір байдың үй шаруашылығын басқаратын кісісі болған екен. Сол мал-мүлкіңізді шашып жатыр деген сыбыс байдың құлағына жетеді. ² Бай оны шақырып алып:

— Сен туралы естіп жүргенім не әңгіме? Жұмысың жайлы есеп бер! Бұдан былай үйімді басқара алмайсың, — деп шешеді.

³ Басқарушы сонда өзіне-өзі: Енді не істесем екен, қожайыным мені жұмыстан босатып тастамақ. Жер қазу қолымнан келмейді, қайыр сұрауға ұяламын. ⁴ Бірақ дәл қазір не істеу керек екенін білемін, сонда үй басқарудан босаған кезімде жұрттың есігі мен үшін айқара ашық болады, — дейді. ⁵ Қожасына қарыздар адамдардың бәрін жеке-жеке шақырып алып, біріншісінен:

— Қожайыныма қанша борышың бар? — деп сұрайды.

⁶ — Жүз күбі май, — дейді ол.

— Борыш қағазыңды ал да, отыра қалып, елу күбі деп жаза сал! — дейді басқарушы. ⁷ Содан кейін басқасынан:

— Ал сенің қанша борышың бар? — деп сұрайды.

— Жүз қап бидай.

— Борыш қағазыңды алып, сексен деп жаза қой! — дейді соған.

⁸ Қожайыны өтірікші басқарушысының ақыл тауып кеткендігін мақтады.* Себебі осы күнәкар дүниенің адамдары өзі сияқтылармен араласқанда Құдайдың нұрлы жолымен жүргендерден гөрі** әлдеқайда ақылдырақ әрекет жасайды. ⁹ Сендерге шын айтамын: осы күнәкар дүниелік байлықтарыңмен жақсы-

^{*31} Сол заманда тұңғыш ұлы әкесінің ерекше батасын, әрі иелігінен інілерінен гөрі екі есе көп мұра алып, әкесінің ізбасары да болатын (Жаратылыс. баст. 25:32-34; 27:36-39).

^{**8} Сол басқарушы қарыздар адамдардан әділ бағасынан артық алған өсімдерді осылайша қайтарған шығар.

^{***8} Немесе: Нұрдың әулетінен гөрі (11:35; Матай 5:14).

лық жасап, өздеріне достар табындар! Сонда бұ дүниеден қайтқан кездерінде көктегі мәңгілік мекендердің есігі сендер үшін айқара ашық болады.*

¹⁰ Кішкене істе сенімді болған үлкен істе де сенімді, ал кішкене істе сенімсіз болған үлкен істе де сенімсіз. ¹¹ Сондықтан, егер бұ дүниелік байлықтарың барда сенімді болмасаңдар, сендерге көктегі шынайы байлықты кім сеніп тапсырады? ¹² Және егер түпкілікті меншік болмайтын мал-мүліктеріңді дұрыс қолданбасаңдар, мәңгі өздеріңдікі болатын байлықты сендерге кім табыс етпек?*

¹³ Ешбір қызметші екі қожайынға бірдей қызмет ете алмайды. Ол біреуін екіншісінен артық көріп, соған бағышталады, ал екіншісіне немкетті қарайды. Сол сияқты сендер де Құдайға және байлыққа бірдей бағышталып қызмет ете алмайсыңдар!»

¹⁴ Бұлардың бәрін дүниеқор парызшылдар да естіп, Исаны мазақ қылды. ¹⁵ Ол былай жауап қатты: «Сендер адамдар алдында әділ болғансып тұрсыңдар, бірақ Құдай жүрек түкпіріндегілеріңді біледі. Адамдар бұларыңды жоғары бағалағанмен, Құдай алдында ол — жексұрындық».

Таурат және Ізгі хабар

¹⁶ «Жақия пайғамбардың уағыздауына дейін сендерге тура жолды көрсеткен Таурат пен Пайғамбарлар жазбалары болды. Ал Жақияның уағыздаған кезінен бері Құдай Патшалығы туралы Ізгі хабар жарияланып келеді. Көптеген адамдар оған кіруге күш салып жүр.* ¹⁷ Дегенмен Таурат заңының бір кішкентай сызығының* түсіп қалғанынан гөрі аспан мен жердің жойылып кетуі оңайырақ.

*⁹ Немесе: байлықтың өзі негізінде әділетсіз болса да, ол біткенде Құдай сендерді мәңгілік мекендерге қабылдасын деп байлықтарыңмен өздеріңе достар табындар! (Сенушілер қолдарындағы дүние-мүлікті мұқтаждарға көмектесуге қолданып, осылайша көктегі байлыққа ие болсын! 16:9,13; 6:30; 12:22-34; Матай 25:45-46)

*¹² Немесе: Бөтен заттарға сенімді болмасаңдар, шынайыларын сендерге кім бермек? (Сенушілер үшін бұ дүниелік байлық бөтен нәрсе, ал рухани байлықтар шынайы меншіктері.)

*¹⁶ Яки: Құдай Патшалығына кіретін әркім рухани күш жұмсап жүр (13:24; 18:25; Матай 7:13-14).

*¹⁷ Яки: бір нүктесінің (Матай 5:17-18).

¹⁸ Әйелінен ажырасып, басқаны алған әркім неке адалдығын бұзады. Сондай-ақ, күйеуінен ажырасқан әйелді алған да неке адалдығын бұзады».*

Мейірімсіз бай мен мүсәпір Елазар

¹⁹ «Бір кісі бай болып, қымбат қырмызы шапан мен сәнді киімдер киіп, күн сайын салтанатты той жасап жүретін. ²⁰ Ал қақпасының алдында Елазар есімді бір мүсәпір жататын, оның тұла бойы түгелдей іріңді жара еді. ²¹ Мүсәпір байдың дастарқанынан түскен қалған-құтқанды жеп тойынсам деп аңсайтын. Тіпті иттер келіп, жараларын жалап кететін.

²² Ақырында мүсәпір қайтыс болып, періштелер оны Ыбырайым пайғамбардың қасына апарып салады. Бай да өліп, жерленеді. ²³ О дүниеде азап шегіп жүріп, басын көтеріп қарағанда алыстан Ыбырайым мен оның қасында жантайған* Елазарды көреді де, ²⁴ қатты дауыспен:

— Ыбырайым ата, маған қайырым қылып, Елазарды жібере көріңіз! Ол бармағының ұшын суға малып алып, тілімді салқындатсын. Мына жалынды отта қатты қиналып жатырмын, — деп жалбарынады.

²⁵ Бірақ Ыбырайым былай деп жауап береді:

— Ей, балам, есіңе түсірші: сен өмірінде ылғи жақсылық көріп рақаттандың, ал Елазар жамандық көріп, азап шегіп жүрді. Енді ол мұнда жұбаныш тапса, сен онда қиналып жатырсың. ²⁶ Оның үстіне сендер мен біздің арамызға терең шыңырау орнатылған. Бұл жерден сендерге барғысы келгендер өтіп бара алмайды, ар жақтан бізге де өтіп келе алмайды. — ²⁷ Сонда ол:

— Ата, олай болса, сізден сұраймын: Елазарды әкемнің үйіне жібере көріңіз! ²⁸ Себебі бес інім бар, соларға барып, олардың да осы азапты жерге түспеулері үшін мықтап ескертіп куәлік етсін, — деп өтінеді. ²⁹ Ал Ыбырайым:

— Мұса мен өзге пайғамбарлардың жазбалары оларда бар ғой, соларға құлақ ассын! — дейді.

*¹⁸ Матай 5:32; 19:3-9.

*²³ Жұмақтағы бақытты өмір кейде той ретінде баяндалады (13:28-29; Матай 8:11).

30 — Жоқ, Ыбырайым ата! Егер өлгендердің біреуі барса, онда олар теріс жолдан қайтады, — дейді ол. ³¹ Сонда Ыбырайым оған:

— Олар Мұса мен пайғамбарларға құлақ аспағанда, өлгендердің біреуі қайта тіріліп барса да, сенбейді, — деп жауап береді».

17

*Құдайға берік сеніп,
бауырластарын шексіз кешіру міндеті*

¹ Иса шәкірттеріне тағы былай деді:

— Адамдарды теріс жолға азғыратын жағдайлардың болатыны сөзсіз. Алайда олар кімнің кесірінен пайда болса, сол қасіретке қалады! ² Оның мына жай кісілердің* біреуін теріс жолға түсіргенінше, мойнына диірменнің тасы байланып, теңізге лақтырылғаны оған жақсырақ болар еді-ау! ³ Сондықтан сақтаныңдар!

Егер бауырласың күнә жасаса, оған ескерт. Егерде өкініп, теріс жолдан қайтса, кешірім ет! ⁴ Ол тіпті күніне жеті рет* саған қарсы күнә жасап, жеті рет келіп, «өкініп, теріс жолдан қайттым» десе, кешірім ет!

⁵ Сонда елшілері Иеміз Исадан:

— Сенімімізді арттыра көріңіз, — деп өтінді. ⁶ Иеміздің жауабы мынау болды:

— Сендердің түйірдей* ғана сенімдерің болса, мына тұт ағашына: «Жерден тамырыңмен қопарылып, теңізге отырғызыл!» десеңдер, ол айтқандарыңды орындайды.

⁷ Араларыңдағы біреудің жер жыртып не мал бағып жүрген малайы бар дейік. Малай даладан қайтып келгенде қожайыны оған: «Тез келіп, дастарқанға отыра ғой!» дей ме? ⁸ Керісінше, оған: «Кешкі тамағымды дайында! Мен ішіп-жеп болғанша, алжапқышыңды байлап алып, маған қызмет ет, содан кейін өзін ішіп-жерсің!» деп бұйырмай ма? ⁹ Әлде бұйрықтарын орындағаны үшін малайына алғыс айта ма?

¹⁰ Сендер де солай, өздеріңе бұйырғандардың бәрін орындағаннан кейін: «Біз небары түкке тұрғысыз малаймыз,* міндетімізді ғана атқардық» деңдер!

*2 Яки: кішкенеелердің (не балалар, не атақсыз қарапайым кісілер).

*4 Яки: сансыз рет.

*6 Немесе: қыша дәніндей кішкене.

*10 Яки: түкке тұрғысыз, (Құдайға) бағынышты қызметшіміз.

Оннан бірі ғана алғыс айтты

¹¹ Иса Иерусалим қаласына бара жатқанда Самария мен Ғалилея аймақтары арқылы жүрді. ¹² Бір ауылға келгенде, Оған денесін алапес басқан он кісі кездесті. Олар алыста тұрып, ¹³ қатты дауыстап:

— Иса, Ұстаз, бізге қайырым қыла көріңіз! — деп жалынды.

¹⁴ Иса оларды көргенде:

— Діни қызметкерлерге барып, өздерінді көрсетіндер! — деді. Олар сол жаққа бара жатқанда алапестен құлан-таза айығып кетті.

¹⁵ Өзінің жазылып кеткенін көрген солардың біреуі қатты дауыстап Құдайға мақтау айтып қайтып келді де, ¹⁶ Исаның аяғына жығылып, Оған алғысын жаудырды. Ал бұл кісі самариялық* болатын!

¹⁷ Иса сонда:

— Айыққандар он кісі емес пе еді, тоғызы қайда? ¹⁸ Құдайға мақтау айту үшін мына шетелдіктен басқа ешкім қайтып келмеді ме? — деп, ¹⁹ самариялыққа қарап: — Тұр да, жөніңе жүре бер. Сенімің арқылы құтқарылдың!* — деді.

Мәсіх дүниеге қайтып келгенде не болады?

²⁰ Парызшылдар Құдай Патшалығының қашан орнайтынын сұрағанда, Иса оларға былай жауап берді:

— Адамдар Құдай Патшалығының қашан орнайтынын алдын ала білмейді.* ²¹ Сондай-ақ оны «Міне, мұнда!» не «Әне, анда!» деуге болмайды. Себебі Құдай Патшалығы сендердің жан дүниелерінде,* — деді.

²² Иса шәкірттеріне тағы былай деді:

— Көктен келген Мені бір күн болса да көрсек деп аңсайтын уақыттарың келеді,* бірақ сол кезде Мені көрмейсіндер.

*¹⁶ Діндар яһудилердің көпшілігі самариялықтарды менсінбей, олармен қарым-қатынас жасамайтын (9:52-54; Жохан 4:9).

*¹⁹ 7:50.

*²⁰ Немесе: Құдай Патшалығы көрінетін белгілермен келмейді.

*²¹ Матай 23:26; Жохан 18:36. Немесе: (Құдай Патшалыққа тағайындаған Мен арқылы) Құдайдың Патшалығы сендердің араларыңда (19:7,37-38; 21:67-70; Жохан 18:33-37; Елшілер. істері 1:6-7).

*²² Немесе: Көктен келген Билеушінің («Адам Ұлының») яғни Иса Мәсіхтің бір күнін көрсек деп аңсайтын күндерің келеді.

²³ Кісілер сендерге: «Міне, Ол мұнда!», я «Әне, Ол анда!» дейтін болады. Оларға бармандар, арттарынан ермендер де!

²⁴ Өйткені найзағайдың жарқ етіп, аспанды о шетінен бұ шетіне дейін жарқыратып жіберетініндей, уақыты болғанда Менің Билеуші ретінде көктен қайтып келуім де* (аяқ астынан және ап-айқын) болады. ²⁵ Бірақ алдымен қазіргі ұрпақ Менен бас тартып, көп азап шегуге тиіспін.

²⁶ Нұх пайғамбардың заманында жағдай қалай болған болса, Менің Билеуші ретінде көктен қайтып келетін кезімде де солай болады: ²⁷ Нұх кемеге мінген күнге дейін адамдар (Құдайға мойынсұнбай) ішіп-жеп, әйел алып, күйеуге шығып өмір сүруде еді. Сол уақытта топан су басып, бәрін де қырып салды.*

²⁸ Луттың заманында да солай болған: адамдар (Құдайға мойынсұнбай) ішіп-жеп, сауда-саттық жасап, егін егіп, үй салып өмір кешуде еді. ²⁹ Бірақ Лут Содом қаласынан шыққан күні көктен от пен күкірт жауып, бәрін де қырып салды. ³⁰ Мен Билеуші ретінде көктен келіп, ашық түрде көрінетін күні де тап солай болады!

³¹ Сол күні үй төбесіндегі адамның* заттары іште болса, ол төмен түсіп, үйге кіріп, алып шықпай-ақ, дереу қашып құтылсын! Сондай-ақ, кім далада болса, үйіне қайтып келмей-ақ, қашып кете берсін! ³² Луттың әйелімен болған жайтты естеріңе түсіріңдер!*

³³ Өмірін өзі үшін сақтауға тырысқан әркім одан айырылады,* ал өмірін Құдай үшін қиған әркім оны мәңгі аман сақтап қалады.

³⁴ Сендерге шын айтамын: сол заманда түнде төсекте жатқан екеудің біреуін періштелер* қабыл алып, екіншісін қалдырып кетеді. ³⁵ Бірге диірмен тартып отырған екі әйелдің де біреуін қабыл алып, екіншісін тастап кетеді. ³⁶ (Сондай-ақ егіндікте жүрген екеудің де біреуін қабыл алып, екіншісін қалдырып кетеді.)

³⁷ Шәкірттері:

*²⁴ 9:22; 24:26.

*²⁷ Жаратылыс. баст. 6:1-5; 7:6-23.

*³¹ Сол өлкедегі үйлердің төбелері жалпақ (5:19; Елшілер. істері 10:9).

*³² Жаратылыс. баст. 19:26.

*³³ Яки: шынайы (мәңгілік) өмірден құр қалады (Жохан 3:16; 12:25; Матай 25:46).

*³⁴ Немесе: Құдай тағайындаған Билеуші (9:26; Марқа 13:27).

— Мырза, бұл қай жерде болады? — деп сұрағанда Иса астарлап жауап берді:

— «Жемтік қайда болса, құзғындар сонда жиылар».* — (Сол сияқты, осы оқиғалардың қай жерде болғаны сол заманда бәріне айқын болады.)

18

Құдайдан үміт үзбей сұрай беріңдер!

¹ Иса шәкірттеріне әрқашан үмітін үзбей Құдайдан сұрай берудің керектігін де астарлап түсіндіріп ² былай деді:

— Бір қалада Құдайдан қорықпайтын, адамнан да ұялмайтын би болыпты. ³ Сол қалада бір жесір әйел де тұрады екен. Әйел биге қайта-қайта келіп: «Мені дауласқан кісімнен қорғай көріңіз!» — деп өтініп сұрай береді екен.

⁴ Бірақ би жесірді көп уақыт бойы қорғағысы келмейді. Ақырында ол ішінен: «Құдайдан қорықпаймын, адамнан да ұялмаймын. ⁵ Алайда мына жесір маған тыныштық бермегендіктен оның мүддесін қорғайын. Әйтпесе ол қайта-қайта келіп, мазамды ала берер» деп ойлайды.

⁶ Содан кейін Иеміз Иса былай деді:

— Сендер әділетсіз бидің не айтқанын естідіңдер ғой. ⁷ Ал Құдай Өзі таңдап алған, Өзіне күні-түні жалбарына сиынған адамдарының мүдделерін қорғамай ма? Әлде соны ұзаққа созып жібере ме? ⁸ Сендерге шын айтамын: Құдай олардың мүдделерін тезірек қорғайды! Алайда Мен Билеуші ретінде көктен қайтып келгенімде жер бетінен Өзіме сондай қатты сенетіндерді таба алар ма екенмін?

*Өр көкірек парызшыл және
теріс жолдан қайтқан салықшы*

⁹ Өздерінің әділдігіне нық сеніп, басқаларды менсінбей жүрген кейбір кісілерге Иеміз мына астарлы әңгімені айтып берді:

¹⁰ — Екі адам Құдайға сиыну үшін ғибадатханаға өрлеп барыпты. Бірі парызшыл, екіншісі салық жинаушы екен.*

¹¹ Парызшыл тұра қалып, іштей былай деп мінажат етеді: «Я, Құдай! Мен басқа адамдар сияқты қарақшы, жәбірлеуші, неке

*³⁷ Матай 24:28; Әйүп 39:30.

*¹⁰ Парызшыл, салықшы: Түсіндірмені қараңыз.

адалдығын бұзушы немесе ана салықшыға ұқсап күнәкар болмағаным үшін Саған ризашылығымды білдіремін. ¹²Өйткені мен аптасына екі рет ораза ұстаймын, барлық тапқан табысымның оннан бір бөлегін қайыр-садақаға беріп тұрамын».

¹³Ал салық жинаушы алыста тұрып, тіпті назарын көкке көтеруге де батылы бармай, қолын кеудесіне қойып: «Я, Құдай! Мен күнәкармын, рақым ете гөр!» — деп жалбарынады.

¹⁴Сендерге шын айтамын: екеуі үйлеріне қайтқанда парызшыл емес, салық жинаушы Құдайдан кешіріліп, ақталған еді. Өйткені өзін-өзі жоғарылатқан әркім төмендетіледі, ал өзін төмен ұстаған жоғарылатылады.*

¹⁵Қолын тигізіп бата берсін деп, жұрт Исаға нәрестелерін де алып келді. Бірақ мұны көрген шәкірттер оларды жібермеді.

¹⁶Ал Иса балаларды қасына шақырып алып:

— Балалардың Маған келуіне жол беріндер, оларға кедергі жасамаңдар! Құдай Патшалығы сондайлар үшін. ¹⁷Сендерге шындығын айтайын: кім Құдай Патшалығын бала сияқты қабылдаса, оған кіре алмайды,* — деді.

Адамның байлығы және Құдай сыйлайтын шынайы өмір

¹⁸Басшылардың біреуі Исадан:

— Ізгі Ұстаз! Мәңгілік өмірге ие болу үшін не істеуім керек? — деген сұрақ қойды. ¹⁹Иса оған:

— Мені неге ізгі дейсің? Құдайдан басқа ешкім де ізгі емес. ²⁰Оның өсиеттерін білесің ғой: «Неке адалдығын бұзба, кісі өлтірме, ұрлық жасама, өтірік айтпа, ата-ананды сыйла!»* — деп жауап берді. ²¹Ол кісі:

— Бұлардың бәрін жастайымнан орындап келемін, — деді.

²²Иса мұны естігенде:

— Саған тағы бір нәрсе жетіспейді. Қолыңдағы бар мал-мүлкінді сатып, түскен ақшаны мұқтаждарға үлестіріп бер, сонда сенің қазынаң көкте болады. Өзің қайтып келіп, шәкіртім болып соңымнан ер! — деді.

²³Бұларды естігенде әлгі кісінің еңсесі түсіп қапаланды. Себебі ол өте бай болатын. ²⁴Иса оның қайғыланғанын көріп:

*¹⁴ Забур жыр. 31:1-2,5; 50:5,19; Жохан.1-хаты 1:8-9.

*¹⁷ Яки: Кім Құдайдың басшылығына баладай кіші пейіл болып мойынсұнып сенбесе, оның игіліктерін көрмейді.

*²⁰ Мысыр. шығу 20:12-16.

— Мал-мүлікке бай адамдардың Құдай Патшалығына кіруі қандай қиын! ²⁵ Байдың Құдай Патшалығына кіруінен гөрі түйенің ине көзінен өтуі оңай, — деді. ²⁶ Мұны естігендер:

— Ендеше кім (Құдайдың қаһарынан) құтқарыла алады? — деп сұрады. ²⁷ Ал Иса:

— Адам қолынан келмеген нәрселер Құдайдың қолынан келеді, — деп жауап берді. ²⁸ Петір:

— Міне, біз барлығын тастап, Сіздің соңыңыздан еріп жүріміз, — деді. ²⁹ Сонда Иса шәкірттеріне:

— Сендерге шындығын айтайын: Құдай Патшалығына бола* үй-жайы, әке-шешесі, туған бауырлары, әйелі не бала-шағасынан ажыраған әркімге ³⁰ сол үшін осы заманда қарымтасы бір-неше есе артығымен қайтарылады, әрі келер заманда мәңгілік өмір де сыйланады,* — деді.

*Өзінің өліп, қайта тірілетінін
Исаның үшінші рет білдіруі*

³¹ Иса он екі шәкіртін қасына шақырып алып, оларға өзінің басынан өткізетіндері туралы айтты:

— Енді Иерусалимге өрлеп бара жатырмыз. Пайғамбарлардың көктен келген Билеуші* туралы алдын-ала жазып кеткендерінің бәрі сол жерде орындалады. ³² Оны Құдайға мойынсұнбайтын басқа ұлт адамдарына ұстап береді. Солар Оны мазақ етіп қорлап, бетіне түкіріп, ³³ қамшымен сабайды, ақырында өлтiреді. Алайда Ол үшінші күні қайта тіріледі!

³⁴ Бірақ шәкірттері Исаның осы айтқанынан ештеңе ұқпады. Бұл сөздерінің мәні олар үшін құпия болғандықтан түсініксіз болып қала берді.*

*²⁹ Яки: Құдайдың ізгілікті ісіне бола.

*³⁰ Құдай адамдарға ата-анасын сыйлап, үй ішіне қамқорлық жасауды бұйырған (18:20; Тимоте. 1-хат 5:4,8). Ал егер олар Құдай ерекше тапсырма бергендіктен немесе сенімге қас адамдар қудалағандықтан туыстарынан қол үзуге мәжбүр болса, Құдай барлығын да өз қамқорлығына алып, сенушілерге арнайы сыйларын беретін болады (12:22-31; Жохан 5:28-29).

*³¹ Немесе: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы», яғни Мәсіхтің Өзі).

*³⁴ 9:45.

Зағип кісінің сенімі

³⁵ Иса Иерихон қаласына жақындап қалғанда, жол жиегінде бір зағип қайыр сұрап отырған еді. ³⁶ Ол қасынан көп кісілердің өтіп бара жатқанын естіп:

— Бұл не? — деп сұрады.

³⁷ Жұрт оған:

— Назареттік Иса келе жатыр! — деді.

³⁸ Сонда әлгі:

— Дәуіттің Ұрпағы Иса! Маған рақым ете көріңіз! — деп айқайлады. ³⁹ Алда келе жатқандар оған ұрсып, үндемеуге бұйырды. Бірақ ол одан бетер айқайлап: «Дәуіттің Ұрпағы! Маған рақым ете көріңіз!» — деп жалбарынды.

⁴⁰ Иса тоқтай қалып, оны қасына алып келуге бұйырды. Зағип жақындағанда Иса одан:

⁴¹ — Өзіңе не істегенімді қалайсың? — деп сұрады. Ол:

— Тақсыр, көзімді көретін етсеңіз екен! — деп өтінді. ⁴² Иса оған:

— Көзің көретін болсын! Сен сенімнің арқылы құтқарылдың, — деді.

⁴³ Сол сәтте-ақ оның көзі ашылып, көретін болды! Ол Құдайға зор ризашылығын білдіріп Исаға еріп жүрді. Халықтың бәрі мұны көріп, Құдайды мадақтады.

19*Салық жинаушы Зақайдың жаңа өмірге бет алуы*

¹ Иерихонға кірген Иса қаланың ішімен өтіп бара жатты. ² Сол жерде Зақай есімді кісі бар еді. Ол салық жинаушылардың бастығы әрі бай адам болатын. ³ Зақай Исаның қандай екенін көргісі-ақ келіп еді, бірақ қаумалаған халық көрсетпеді, себебі ол аласа бойлы болатын. ⁴ Исаны көру үшін алға жүгіріп барып, бір тұт ағашына* шығып алды, өйткені Иса сол жолмен өтуге тиіс еді. ⁵ Сол жерге келгенде Иса ағашта отырған Зақайға қарап:

— Зақай, тез төмен түс! Бүгін Мен сенің үйіңде болуым керек, — деді. ⁶ Ол тез төмен түсіп, Исаны қуана қарсы алды.

⁷ Мұны көріп тұрғандардың бәрі: «Мынау күнәкардың үйіне қонаққа барды!» — деп күңкілдесе бастады.

*4 Немесе: інжір ағашына.

⁸ Ал Зақай орнынан тұрып, Иемізге:

— Мырза, мал-мүлкімнің жартысын кәріп-қасерлерге үлесітіріп бермекпін. Егер біреуді алдап, ақысын жеген болсам, оны төрт есе артығымен қайтарамын, — деді. ⁹ Сонда Иса:

— Бүгін осы үй іші құтқарылды! Бұл адам да Ыбырайым атаның ұрпағынан.* ¹⁰ Өйткені Мен тура жолдан адасып кеткендерді іздеп, құтқаруға келдім,* — деп жауап берді.

Аманат етілген зор байлық

¹¹ Халық тындап отырғанда Иса бір астарлы әңгімені қоса айтып берді. Себебі Өзі Иерусалимге жақындап қалғандықтан олар: «Жуырда Құдай өз Патшалығын жерде орнатады»* деп ойлады. ¹² Сондықтан Иса былай деді: «Бір ақсүйек алыс елге барып, сол жерде өз елінің патшалығына тағайындалып, қайтып келу үшін сапарға шықпақшы болыпты. ¹³ Қол астындағы қызметшілерінің онын шақырып алып, әрқайсысына бір-бір қадақ күміс* беріп тұрып:

— Мен қайтып келгенше осы қаражатпен жұмыс істендер!** — дейді.

¹⁴ Ал өз елінің азаматтары сол ақсүйекті жек көреді екен. Сондықтан артынан өкілдерін жіберіп: «Оның бізге патша болуын қаламаймыз», — деп сәлем жолдайды.

¹⁵ Бірақ та әлгі кісі патша болып, қайта оралады. Күміс берген қызметшілерінің қайсысы қанша табыс тапқанын білу үшін оларды өзіне шақыртады.* ¹⁶ Сонда біріншісі келіп:

— Тақсыр, сіздің бір қадақ күмісіңіз он қадақ табыс келтірді, — деп есеп береді. ¹⁷ Патшасы оны мақтап:

⁹ Ежелде Құдай Ыбырайым пайғамбардың ұрпағын ерекше жарылқауға уәде берген еді (Жаратылыс. баст. 22:17).

¹⁰ Немесе: Өйткені Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») адасқандарды іздеп, құтқаруға келді.

¹¹ Яки: «Жуырда Құдай адамдарға Өзінің ізгі Билігін жүргізе бастайды» (11:2; 19:37; Елшілер. істері 1:6).

¹³ Түпнұсқада: «мина». (Құны — жұмысшының жүз күндік жалақысы.)

¹³ Яки: осы қаржыларыммен сауда жасап, оларды айналымға жіберіңдер!

¹⁵ Демек, Мәсіх көктен қайтып келгенде Өзіне сенетіндерден аманатталған рухани байлықты қалай қолдандындар деп сұрамақ (Қорынт. 1-хат 3:13-15; Қорынт. 2-хат 5:10).

— Жарайсың, жақсы қызметшім! Кішкене істе сенімді болдың, енді он қаланың үстінен билеуші бол, — дейді. ¹⁸Екіншісі келіп:

— Сіздің бір қадақ күмісіңіз бес қадақ табыс келтірді, — деп есеп бергенде, ¹⁹патшасы:

— Ендеше сен бес қаланың билеушісі бол, — деп бұйырады.

²⁰ Ал үшіншісі келіп былай дейді:

— Тақсыр, мінеки, сіздің қадағыңыз, оны орамалға түйіп сақтап қойдым. ²¹ Сізден қорықтым, өйткені қатал адамсыз: өзіңіз салмаған қаржыны иемденіп, екпеген өнімді орасыз. — ²² Патшасы оған:

— Әй, оңбаған қызметші! Сені өз аузыңнан шыққан сөздеріңмен айыптаймын! Менің салмаған қаржыны иемденіп, екпеген өнімді оратын қатал адам екенімді білдің ғой? ²³ Олай болса, неге күмісімді айналымға жібермедің? Сонда мен қайтып келгенде оны өсімімен қайтарып алатын едім, — деп жауап беріп, ²⁴ қасындағы нөкерлеріне: — Одан қадағын алып, он қадағы барға беріңдер! — деп бұйырады. ²⁵ Олар:

— Тақсыр, соның өзінің он қадағы бар ғой! — дейді. Патша:

²⁶— Сендерге айтамын: кімде бар болса, соған тағы беріледі, ал кімде жоқ болса, оның қолында бар азы да одан алынып қойылады. ²⁷ Ал мені өздеріне патша қылуды қаламаған жауларым болса, оларды осында алып келіп, көз алдымда қырып салыңдар! — дейді.

Мәсіхтің салтанатпен Иерусалимге кіруі

²⁸ Осыны айтып болған соң Иса Иерусалим қаласына бет алып, өрлеп жүріп кетті. ²⁹ Зәйтүн тауының беткейіндегі Бетфаге мен Бетания ауылдарына жақындағанда Иса шәкірттерінің екеуін жұмсап, ³⁰ мынадай тапсырма берді:

— Қарсы алдарыңдағы ауылға барыңдар. Оған кірген бойда байлаулы тұрған, әлі ешкім мінбеген бір тайқар есекті көресіңдер. Соны шешіп, алып келіңдер! ³¹ Егер қайсыбіреу сендерден: «Бұны неге шешесіңдер?» деп сұрай қалса, оған: «Ол Мырзамызға керек» деп жауап беріңдер!

*²³ Яки: неге күмісімді ақша айырбастаушыларға қарызға бермедің?

³² Жұмсаған екі шәкірті барып, Исаның айтқанын тауып алды. ³³ Олар есекті шешіп алып жатқанда, оның қожайындары: «Тайқарды неге шешесіңдер?» — деді. ³⁴ Шәкірттер: «Ол Мырзамызға керек», — деп жауап берді. ³⁵ Есекті алып келіп, үстіне шапандарын жапқаннан кейін оған Исаны мінгізді.

³⁶ Иса ілгерлеген сайын кісілер жамылғыларын жолға жайып отырды.* ³⁷ Ол жолдың Зәйтүн тауынан төмен түсетін жеріне жақындағанда күллі шәкірттері көрген барлық құдіретті істері үшін зор қуанышпен қатты дауыстап Құдайды мадақтай бастады:

³⁸ «Жаратқан Иенің атынан келе жатқан Патша жарылқанған!»*
«Көкте амандық болсын, заңғар көкте Құдай мадақталсын!»**

³⁹ Халық арасынан кейбір парызшылдар Исаға:

— Ұстаз, шәкірттеріңізге тыйым салыңыз! — деді.* ⁴⁰ Ал Иса:

— Сендерге шын айтамын: егер олар үндемесе, онда жолдағы тастар айқай салар еді, — деп жауап қайырды.

Иерусалимнің қиратылайтынын алдын ала білдіру

⁴¹ Иса қалаға жақындап қалған кезде оған қарап көзіне жас алып былай деді:

⁴² — Тым болмаса бүгін өзіңді ненің құтқара алатынын білсең етті! Бірақ қазір мұны ұға алмайсың.* ⁴³ Жауларың саған қарсы бекіністер құрып, қоршап, жан-жақтан қыспақтайтын күндер басыңа туады. ⁴⁴ Олар сені қиратып, тұрғындарыңды өлтіреді де, күл-талқаныңды шығарып, жермен-жексен етеді. Себебі Құдайдың өзіңді құтқаруға келген кезін түсінбедің.

*³⁶ Бұл салтпен халық Исаны «Құтқарушы Патшамызсыз» деп құрметтеп қарсы алды. (3:4-6)

*³⁸ Осындай сөздермен ежелде дін қызметкерлері Исраил халқының жеңімпаз патшаларын Иерусалимге қайта оралғанда қарсы алатын (Забур жыр. 117:26).

**³⁸ Немесе: Көкте тыныштық, заңғар биіктікте ұлылық (зор құрмет)! (2:14; Забур жыр. 148:1)

*³⁹ 18:9-14; Матай 21:15-16.

*⁴² Яки: қазір бұл көзіңнен таса. (Қала Құдайға мойынсұнбағандықтан рухани соқыр болып қалған еді.)

*Мәсіхтің ғибадатхананы саудадан тазартуы,
ал екі жүзді ел басшыларының Оған өшігуі*

⁴⁵ Содан кейін Иса ғибадатхана ауласына* кіріп, ондағы сатушыларды қуып шығарды. Оларға:

⁴⁶ — «Менің үйім мінажат ететін үй болсын!» деп Киелі жазбада айтылған. Бірақ сендер оны «қарақшылар ордасына» айналдырғансындар! — деді.

⁴⁷ Иса күн сайын ғибадатханада халыққа тәлім беріп жүрді. Ал басты діни қызметкерлер, дін мұғалімдері және рубасылар Оның көзін құртпақ болды, ⁴⁸ бірақ бұл мақсатты орындаудың ретін таба алмады. Себебі жұрттың бәрі қасынан кетпей, Исаны тыңдайтын.

20 ¹ Иса ғибадатханада халыққа тәлім беріп, Ізгі хабарды жариялап жүрген сол күндердің бірінде басты діни қызметкерлер мен дін мұғалімдері рубасылармен бірге келіп, ² Оған:

— Айтыңызшы, бұл істерді қандай билікпен істеп жүрсіз? Сізге мұндай билікті кім берді? — деген сауал қойды. ³ Иса оларға:

— Мен де сіздерге бір сұрақ қояйын, соған жауап беріңіздер: ⁴ Жақия орындаған шомылдыру рәсімі көктің* еркімен болып па еді, әлде адамның еркімен бе? — деп жауап қатты. ⁵ Олар өзара ақылдасып былай десті:

— Егер «көктің еркімен» десек, Ол «Ендеше Жақияның уағызына неге сенбедіңіздер?» дейтін болар. ⁶ Ал егер «адамның еркімен» десек, бүкіл халық бізді тас лақтырып өлтірер. Себебі олар Жақияның пайғамбар екеніне сенеді ғой. Сондықтан олар:

⁷ — Кімнің еркімен болғанын білмейміз, — деп жауап берді. ⁸ Иса оларға:

— Олай болса, Мен де сіздерге бұл істерді қандай билікпен істеп жүргенімді айтпаймын, — деп кесіп айтты.

*⁴⁵ Яки: Құдайдың ғибадатханасына.

*⁴ Яки: Құдайдың.

Опасыз жүзімшілер

⁹Сол кезде Иса халыққа мына астарлы әңгімені айтып берді:

— Бір кісі жүзім бағын отырғызады. Оны жүзімшілерге жалға тапсырып, өзі ұзақ уақытқа басқа жаққа сапарға аттанады. ¹⁰Мезгілі келгенде бақтың өнімінен тиісті үлесін берсін деп жүзімшілерге бір қызметшісін жұмсайды. Бірақ олар оны ұрып-соғып, құр қол қайтарып жібереді.

¹¹Сонда бақ иесі басқа бір қызметшісін жұмсайды. Олар оны да ұрып, намысына тиіп қорлап, құр қол қайтарып жібереді.

¹²Енді үшінші қызметшісін жұмсайды. Алайда жүзімшілер оны да жарақаттап, қуып жібереді.

¹³Сонда бақтың иесі: «Енді не істейін? Өзімнің сүйікті ұлымды жіберейін. Мүмкін, оны көріп, ұялар»*дейді. ¹⁴Бірақ жүзімшілер ұлын көргенде өзара ақылдасып: «Бұл мұрагер ғой! Кәне, жүріндер, оны өлтірейік, сонда мұрасы біздікі болады!» — деседі де, ¹⁵оны бақ сыртына алып шығып, өлтіріп тастайды.

Енді жүзімдіктің иесі оларға не істемек? ¹⁶Келіп, жүзімшілерді өлтіріп, бағын өзгелерге тапсырмақ.

Мұны естіген халық:

— Оның бетін ары қылсын! — деді. ¹⁷Иса оларға қарап былай деп жауап берді:

— Ендеше Забурда жазылған мына сөздің мағынасы не:

«Құрылысшылар керегі жоқ деп бас тартқан Тас
Енді үйдің басты іргетасына* айналды!»

¹⁸Әлгі Тасқа құлаған әркім быт-шыт болады!
Үстіне осы Тас құласа жаншылып қалады!*

Шетелдік патшаға салық төлеу дұрыс па?

¹⁹Басты діни қызметкерлер мен дін мұғалімдері Исаның бұл астарлы әңгімені өздеріне тигізіп айтқанын түсініп, сол кезде-ақ Оны ұстап алмақ болды, бірақ халықтан қорықты. ²⁰Олар Исаны анди бастап, Оған әділ болғансып жүретін жансызда-

*¹³ Яки: Мүмкін, оған құрмет көрсетер.

*¹⁷ Яғни: үй салғанда алдымен бір бұрышына орнатылып, қабырғалардың бағыттарын белгілейтін негізгі тасқа. (Құдай адамдар менсінбеген Исаны Мәсіх және Әлемнің Әміршісі болуға тағайындады: Матай 28:18; Філіпі. хат 2:9-11; Забур жыр. 117:22-23.)

*¹⁸ Ишай 8:13-15.

рын жіберді. Бұлар Оны римдік әміршінің билігі мен сотына тапсыру үшін бір сөзінен ұстауға тырысты. ²¹ Жансыздар Исаға:

— Ұстаз, Сіздің адал көңілмен сөйлеп, тәлім беретініңізді білеміз. Ешкімнің де бет-жүзіне қарамай, жұртты шынымен Құдай жолына үйретесіз. ²² Ал енді, Рим патшасына алым-салық төлеуіміз дұрыс па, әлде бұрыс па?* — деген сұрақ қойды.

²³ Бірақ Иса олардың арам ойларын біліп:

— (Мені азғырып сынамақсындар, ә?) ²⁴ Маған бір күміс теңгені* көрсетіндерші. Мына сурет пен жазу кімдікі? — деп сұрады. Олар:

— Римдік патшанікі, — деп жауап берді. ²⁵ Сонда Иса:

— Олай болса, патшаға тиістісін патшаға, ал Құдайға тиістісін Құдайға беріндер! — деп қорытты.

²⁶ Сонымен олар Исаны халықтың алдында сөзінен ұстай алмады. Қайта, Оның берген жауабына аң-таң болып, үн-түнсіз қалды.

Қайта тірілу туралы сұрақ

²⁷ Өлімнен қайта тірілу жоқ деуші саддукейлер ұйымының кейбір мүшелері* де Исаға келіп, мына сұрақты қойды:

²⁸ — Ұстаз, Мұса пайғамбар бізге: «Егер біреудің үйленген бауыры соңынан бала қалдырмай өлсе, онда сол адам оның жесіріне үйленіп,* марқұм бауырына ұрпақ қалдырсын!» деп жазып тапсырған. ²⁹ Бірде ағайынды жеті жігіт болды. Солардың тұңғышы үйленіп, соңынан бала қалдырмай өлді. ³⁰ Жесіріне екіншісі де, ³¹ үшіншісі де, осылай басқалары да үйленіп, артына бала қалдырмай дүние салды. ³² Ең соңында әйел де көз жұмды. ³³ Ендеше қиямет күні қайта тірілгенде сол әйел қайсысынікі болады? Ол жетеуінің де әйелі болған еді ғой!

*²² Яки: Ал енді, Кесарге алым-салық төлеуіміз (Құдай бұйырған Таурат заңына сай) рұқсат етілген бе, жоқ па? (Көптеген яһудилер жалған тәңірлерге табынушы римдіктердің өз елдерін басқарып, салық төлеуді талап еткеніне қатты наразы еді. Сондықтан басшылар осы саяси тұрғыдан айрықша маңызды қитұрқы сұрақ арқылы Исаны сөзден сүріндіруге тырысты: 20:20; 23:2.)

*²⁴ Күміс теңге: түпнұсқада «денарион».

*²⁷ Саддукейлер ұйымы басты діни қызметкерлердің көзқарасы мен саясатын жақтап, эллин (көне грек) философиясы мен мәдениетінің ықпалында жүретін. Түсіндірмені қараңыз.

*²⁸ Яки: жесіріне әменгер болып (Заң. қайтал. 25:5; Рут 4:5).

³⁴ Иса оларға былай деп жауап қайтарды:

— Бұ дүниедегілер әйел алады, күйеуге шығады. ³⁵ Ал өлімнен қайта тіріліп, жұмаққа баруға лайықтылар сол жерде әйел де алмайды, күйеуге де шықпайды. ³⁶ Себебі олар қайта тірілгеннен кейін періштелерге ұқсап, Құдайдың рухани балалары болады.

³⁷ Ал өлгендердің қайта тірілетінін Мұса да Таурат кітабының тікенді бұта туралы тарауында білдірген. Ол онда Жаратқан Иені «Ыбырайым, Ысқақ және Жақыптың Құдайы» деп атаған.* ³⁸ Демек, Жаратқан Ие өлгендердің емес, тірілердің Құдайы! Оның алдында бәрі де тірі.

³⁹ Кейбір дін мұғалімдері бұған:

— Ұстаз, Сіз тауып айттыңыз! — деді. ⁴⁰ Бұдан кейін Исаға сұрақ қоюға батылдары бармады.

Мәсіх — Дәуіт пайғамбардың әрі Ұрпағы, әрі Иесі

⁴¹ Ал Иса оларға мына сұрақты қойды:

— Жұрттың Мәсіхті «Дәуіттің Ұрпағы» деулері қалай?

⁴² Дәуіттің өзі Забур кітабындағы бір жырында:

«Жаратқан Ие менің Иеме былай деді:

⁴³ Мен сенің жауларыңды табаныңның астына

Салып бергенімше өзің отыр оң жағымда! — деген ғой.*

⁴⁴ Ендеше Дәуіт пайғамбар Мәсіхті «Ием» деп атаған соң, қалайша Ол «Дәуіттің Ұрпағы» ғана болады?

*Дін басыларының өзімшілдігі,
ал бейшара жесірдің жомарттығы*

⁴⁵ Бүкіл халық тындап тұрғанда Иса шәкірттеріне:

⁴⁶ — Дін мұғалімдерінен сақтаныңдар! Олар ұзын шапан киіп жүруді жақсы көреді, базарларда жұрттың өздеріне сәлем беріп құрмет көрсетуін, әрі мәжілісханаларда сыйлы орында отырып, қонақасыларда төрде жантаюды ұнатады. ⁴⁷ Сондай-ақ жесір әйелдердің үй-жайын ішіп-жеп тауысып, әдейі көзге түсу үшін

*³⁷ Мысыр. шығу 3:6. Егер ежелде қайтыс болған сенушілер о дүниеде тірі болмаса, онда Құдай «Кезінде Маған сенуші болған Ыбырайым, Ысқақ және Жақыптың Құдайымын» дер еді.

*⁴³ Забур жыр. 109:1; Елшілер. істері 2:34:35.

ұзақ мінажат етіп жүр.* Бұлар бәрінен бетер қатаң жазаланып-тын болады-ау! — деді.

21 ¹ Иса айналасына қарап, байлардың құдайы сыйлықтарын арнайы сандықтарға салып жатқандарына назар аударды. ² Сондай-ақ бір бейшара жесір әйелдің жалпы құны төрт теңгелік екі бақырды салғанын көріп, ³ былай деді: «Сендерге шындығын айтайын: мына бейшара жесір бәрінен де көп салды! ⁴ Себебі басқалардың бәрі өздерінен артылғанын ғана садақа етсе, бұл әйел өзі бейшара бола тұра күнелтетін нәрсесінің бәрін аямастан берді».

Ғибадатхананың қиратылуы туралы алдын ала білдіру

⁵ Кейбіреулер ғибадатханаға нұсқап оның әдемі тастармен салынып, арнайы сый-тартулармен тамаша әшекейленгенін айтқанда, Иса былай жауап берді: ⁶ «Сендер көріп тұрған мына ғимараттардың қаланған бірде-бір тасы қалмай бәрінің де күл-талқаны шығатын күндер туады!»

Осы заманның ақырын білдіретін ғажайып белгілер

⁷ Олар Исадан:

— Ұстаз, бұл қашан болады? Оның іске асатын кезін қандай белгі білдірмек? — деп сұрады. ⁸ Исаның жауабы мынау болды:

— Сендер алданып, теріс жолға түсіп кетуден сақтанындар! Себебі көп адамдар Менің атымды жамылып келіп: «(Құтқарушы Мәсіх) Менмін!» және «Ақыр заман жақындап қалды!» дейтін болады. Сондайлардың соңынан ермендер! ⁹ Соғыстар мен көтерілістер туралы естігенде үрейленбеңдер! Алдымен осылар болуға тиісті, бірақ заманның ақыры бір дегеннен бола қоймайды.

¹⁰ Бұдан кейін Иса оларға былай деді:

— Ұлт ұлтқа қарсы, мемлекет мемлекетке қарсы аттанып, ¹¹ түрлі жерлерде қатты жер сілкіністер, ашаршылық және індеттер болады. Аспанда қорқынышты құбылыстар және үлкен ғажайып белгілер көрінеді.

*47 Яки: дұғаны ұзақ оқып жүр (Матай 6:5).

*7 Яки: қандай ерекше оқиға не құбылыс алдын ала білдірмек?

Сенушілердің қудаланып, Иерусалимнің жазалануы

¹² Ал осының бәрі іске аспас бұрын Менің жолыма түскендеріңе бола жұрт сендерге зорлық көрсетіп, қудалайды, мәжілісхана соттарына ұстап беріп, түрмеге салып, патшалар мен әміршілердің алдына апарайды. ¹³ Осылайша сендер Мен туралы ашық айтуға мүмкіндік аласыңдар.*

¹⁴ Ал енді, қалай жауап береміз деп алдын ала ойламаймыз* деген берік шешімге келіңдер! ¹⁵ Себебі Мен сендерге жауларың қарсы сөйлеп, дәлел келтіре алмайтындай шешендік пен даналық дарытамын.

¹⁶ Сендерді тіпті әке-шешелерің, бауырларың, туыстарың мен достарың да ұстап беріп, кейбіреулерінді өлімге душар етеді. ¹⁷ Менің атымды мойындағандарыңа бола барлық жұрт сендерді жек көретін болады. ¹⁸ Алайда Құдайдың еркінсіз сендер қылдай да қиянат шекпейсіңдер.* ¹⁹ Табанды болыңдар, сонда шынайы өмірге жетесіңдер!

²⁰ Ал Иерусалим қаласын әскерлер қоршап алғанын көрсеңдер, оның ойрандалатын кезінің жақындап қалғанын білесіңдер. ²¹ Сол уақытта Яһудея аймағында тұратындар тауларға қашып құтылсын, Иерусалимдегілер қаладан шығып, ал маңындағылар қалаға кірмей, қашып құтылсын! ²² Себебі сол кез Құдайдың халықты жазалайтын күндері. Осылайша Киелі жазбаларда бұл туралы жазылғандардың бәрі де жүзеге аспақ.

²³ Сол күндері аяғы ауыр және бала емізіп жүрген әйелдер қандай қасіретке ұшырайтын болады! Себебі осы ел үлкен апатқа душар болып, халықтың басына қаһарлы жаза түседі. ²⁴ Олар қылыштан өледі немесе тұтқындалып, барлық басқа ұлттардың елдеріне айдалады. Иерусалим қаласын Құдайға сенбейтін халықтар өз дәурендері өткенше, табандарымен таптап, білгендерін істейді.

*¹³ Яки: Мұның нәтижесі сендердің (Ізгі хабар туралы) куәгерлік етулерің болады.

*¹⁴ Яки: Ал енді, қорғану жайын алдын ала ойламаймыз (12:11-12).

*¹⁸ Немесе: Құдайдың еркінсіз бастарыңдағы шаштарыңның бірі де түспейді (12:7).

*Мәсіхтің дүниені соттау үшін
қайтып келуіне дайын болу керек*

²⁵ Күнде, айда, жұлдыздарда ғажайып белгілер* пайда болып, жерде теңіздер шулап долданады. Содан халықтар зәрулері ұшып, не істерін білмей дал болады. ²⁶ Аспан денелері орындарынан қозғалғандықтан адамдар қорқып, әлемге төнетін апаттарды күтіп естерінен тана үрейленеді.*

²⁷ Сол уақытта олар Менің Билеуші ретінде ғаламат күдіретпен, салтанатты ұлылықпен бір бұлтта келе жатқанымды көреді.*

²⁸ Сендер бұл оқиғалар бола бастаған кезде бастарыңды көтеріп, жоғары қараңдар, себебі құтқарылуларың жақын! — деді Иса.

²⁹ Содан кейін Иса тыңдап тұрғандарға мына болашақтағы жағдайды түсіндірді:

— Інжір ағашы мен барлық басқа ағаштарға қараңдар: ³⁰ жапырақтарының шыға бастағанын көргенде жаздың таяп қалғанын білесіңдер. ³¹ Сол сияқты, сендер осы оқиғалардың болып жатқанын көргенде Құдай Патшалығының жер бетінде орнайтын кезінің таяп қалғанын білетін боласыңдар.

³² Сендерге шындығын айтайын: осы ұрпақ өлмей тұрып-ақ мұның бәрі іске асады.* ³³ Аспан мен жер жойылатын болады,* бірақ Менің сөздерім еш жойылмайды.

³⁴ Алайда өздеріңе сақ болыңдар: той-думан жасап, мас болып немесе күнделікті тұрмысты уайымдап, жүректерің шемденіп кетпесін! Әйтпесе Менің қайта оралатын күнім сендерге қапылыста келеді. ³⁵ Себебі сол күн жер бетінде тұрғандардың бәрінің басына түскен тор сияқты кенеттен туа қалады. ³⁶ Алдағы осы апаттардан құтылып, Билеуші ретінде көктен келген Менің алдымда тұра алу үшін әрқашан сергек болып, сиынып мінажат етіңдер!

*²⁵ Яки: ғажайып құбылыстар (оқиғалар).

*²⁶ Немесе: апаттарды үрейлене күтіп, жан тапсырады.

*²⁷ Немесе: олар «Адам Ұлының» ғаламат күдіретпен, салтанатты ұлылықпен бір бұлтта келе жатқанын көреді.

*³² Немесе: мұның бәрі іске асқанша осы нәсіл (Израил халқы) жойылып кетпейді.

*³³ Петір. 1-хаты 3:7,10; Аян 21:1.

³⁷ Иса күндіз ғибадатханада тәлім берді, ал кешке қаладан шығып, Зәйтүн тауына барып, сол маңайда түнеп жүрді. ³⁸ Таң ата бүкіл халық Исаны тыңдау үшін ғибадатханаға Оның қасына келетін.

22

Исаны өлтіру жөніндегі жоспар

¹ Бұл кезде Ашымаған нан мейрамы* жақындап қалған еді. Ол Құтқарылу мейрамы* деп те аталатын. ² Басты діни қызметкерлер мен дін мұғалімдері Исаның көзін құртудың жолын қарастырды, себебі олар халықтан қорықты.

³ Сонда он екі елшінің бірі — Яһуда Исқариоттың жүрегіне эээзіл шайтан кірді. ⁴ Яһуда барып,* басты діни қызметкерлермен және ғибадатхананың бас сақшыларымен Исаны оларға қалай ұстап беру туралы ақылдасты. ⁵ Олар қатты қуанып, Яһудаға күміс ақша беруге уәде етті. ⁶ Ол бұған келісіп, Исаны жұрт көзінен таса жерде ұстап берудің қолайлы сәтін аңдыды.

Құтқарылу мейрамындағы ас

⁷ Сөйтіп Ашымаған нан мейрамының бірінші күні де жетті. Сол күні әр отбасы ата-бабаларын Құдайдың құтқарғанын еске түсіріп, бір тоқтыны құрбандыққа шалуы қажет болатын.*

⁸ Сондықтан Иса Петір мен Жоханды жұмсап:

— Барып, бізге мейрам асын әзірлеңдер, — деді.

⁹ — Асты қай жерде әзірлеуімізді қалайсыз? — деп сұрады олар. ¹⁰ Иса:

— Тыңдап алыңдар: қалаға кіргендерінде сендерге құмырамен су алып бара жатқан бір адам кездеседі. Соның артынан еріп, ол кірген үйге сендер де кіріп, ¹¹ үй иесіне: «Ұстазымыз сізге сәлем айтып, Маған шәкірттеріммен бірге отырып, мейрам асын ішуге болатын қонақ бөлмеңіз қайда екен деп сұрап жатыр» деңдер. ¹² Үй иесі сендерге жоғарғы қабаттағы, еденіне төсеніштер төселген кең қонақ бөлмені көрсетеді. Асты сол жерге дайындаңдар, — деді. ¹³ Олар барғанда бәрі де Исаның айтқанындай болды. Мейрам асын сонда даярлады.

*1 22:7. Түсіндірмедегі «Құтқарылу мейрамын» да қараңыз.

*4 Яки: Яһуда (Исаның қасынан) кетіп.

*7 Мысыр. шығу 12:1-16.

¹⁴Тамақ ішетін уақыт болғанда Иса елшілерімен бірге дастарқан басына жантайып, ¹⁵оларға:

— Мен азап шегер алдында мына Құтқарылу мейрамының асын сендермен бірге жеуді қатты аңсап едім. ¹⁶Сендерге шындығын айтайын: Құдай Патшалығында құтқарылу толықтай жүзеге асқанша, Мен осы асты бұдан былай жемеймін, — деді.

¹⁷Содан кейін, қолына тостағанды алды да, шүкіршілік етіп, оларға:

— Мұны алып, өзара бөлісіндер. ¹⁸Сендерге айтамын: Құдай Патшалығы орнағанша, Мен енді қайтып жүзім шырынынан ішпеймін, — деді.

Исаның құрбан болуы — Жаңа келісімнің негізі

¹⁹Содан кейін Иса қолына нан алып, шүкіршілік етті. Нанды үзіп, оларға беріп жатып:

— Бұл — сендер үшін құрбандыққа берілмек денем.* Мені естеріңе түсіру үшін осылай істендер! — деді.

²⁰Сондай-ақ, кешкі астан кейін тостағанды да алып:

— Мына тостаған — сендер үшін төгілмек қаныммен бекітілген Жаңа келісім,* — деді.

²¹— Тыңдап алындар: Мені өз қолымен ұстап беретін опасыз Менімен бірге дастарқан басында отыр! ²²Көктен келген Мен алдын ала белгіленген жолмен жүремін.* Алайда Мені ұстап беретін кісі қасіретке қалады-ау! — деді Иса. ²³Шәкірттері:

— Мұны істейтін қайсымыз? — деп бір-бірінен сұрай бастады.

Ең маңыздысы — билік ету емес, қызмет ету

²⁴Сол кезде шәкірттерінің арасында қайсымыздың жолымыз үлкен деген бір айтыс та басталып кеткен еді. ²⁵Ал Иса оларға былай деді:

*¹⁹ Яки: денемді білдіреді. (Нанның үзіліп, үлестірілгеніндей, Исаның денесі де адамдардың Құдаймен қатынасқа кіре алуы үшін біраздан кейін құрбан болды: 23:44-46; Еврей. хат 10:19-22; Қорынт. 1-хат 11:25-26.)

*²⁰ Яки: Жаңа келісімді білдіреді. Түсіндірмедегі «келісімді» қараңыз.

*²² Немесе: Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы») алдын ала белгіленген жолмен жүреді.

— Патшалар қол астындағы елдерді* билеп-төстеп, халықтардың үстінен қатаң әмір жүргізушілер «жақсылық жасаушылар» деп аталады. ²⁶ Бірақ сендерде ондай болмасын! Керісінше, ең ұлыларың ең кішілеріндей, басшылық ететіндерің қызмет көрсетушілеріндей болсын! ²⁷ Қайсысының жолы үлкен: дастарқанда отырғанының ба, әлде оған қызмет етушінің бе? Әрине, дастарқанда отырғанының. Ал Мен араларыңда қызмет етуші іспеттімін.*

²⁸ Қиындыққа ұшыраған кездерімде Менімен бірге болған сендерсіңдер. ²⁹ Сондықтан Әкемнің Мені Патша болуға тағайындағаны сияқты, Мен де сендерді билік жүргізуге тағайындаймын.* ³⁰ Менің Патшалығымда дастарқанымнан ішіп-жеп, тақтарыңа отырып, Исраилдің он екі руына билік жүргізетін боласыңдар.

Петірдің Мәсіхтен танатыны туралы алдын ала білдіру

³¹ Иеміз Иса Шимон Петірге:

— Шимон, Шимон, сақ бол! Жұрттың бидайды қауызынан ажырататыны сияқты, эээзіл шайтанға да сендерді сынақтан өткізуге жол берілді.* ³² Бірақ Мен сенің таусылмасын деп сен үшін мінажат еттім. Сен Құдай жолына қайтқаннан кейін бауырластарыңның сенімін нығайтатын бол, — деп ескертті. Ал Петір:

³³ — Мырза, Сізбен бірге түрмеге де, өлімге де баруға дайынмын! — деді. ³⁴ Бірақ Иса:

— Петір, саған шындығын айтайын: сен осы түні-ақ әтеш шақырғанша «Оны танымаймын» деп үш рет Менен танасың, — деп жауап берді.

³⁵ Содан кейін Иса шәкірттеріне:

— Сендерді жолға қапшық та, жол дорба да, артық аяқ киім де алғызбай жұмсап жібергенімде бір нәрседен мұқтаждық көрдіңдер ме? — дегенде, олар:

— Жоқ, еш нәрседен, — деп жауап қайтарды. ³⁶ Сонда Иса оларға:

*²⁵ Яки: Патшалар (Құдайға мойынсұнбаған) халықтарды.

*²⁷ Жохан 13:14-15.

*²⁹ Яки: сендерді патша болуға тағайындаймын (Петір. 1-хаты 2:9; Аян 5:10).

*³¹ Немесе: эээзіл шайтан сендерді бидай сияқты електен өткізуге рұқсат сұрап алды (Әйүп 1:6-12).

— Ал енді, кімнің ақша қалтасы болса, соны да, жол дорбасын да алып жүрсін. Кімнің семсері жоқ болса, ол шапанын сатып, семсер алсын. ³⁷Өйткені сендерге айтамын: пайғамбардың: «Ол қылмыскерлердің қатарында саналды» деп алдын ала айтқан сөзі* Менің өмірімде іске асуға тиіс. Мен туралы алдын ала жазылғанның бәрі де орындалады, — деді. ³⁸Шәкірттері:

— Мырза, қараңыз, мұнда екі семсер бар! — дегенде Иса:

— Жетер енді! — деді.

Гетсимани бағындағы ішкі қиналыс және мінажат

³⁹Иса қаладан шығып, дағдылы әдеті бойынша Зәйтүн тауына кетті. Шәкірттері де Оның артынан ерді. ⁴⁰Сол жерге жеткеннен кейін Иса оларға: «Азғырылмау үшін сиынып мінажат етіңдер!»* — деді.

⁴¹Өзі олардан тас лақтырымдай жерге аулағырақ барып, тізерлеп отырды. Мінажат етіп былай деді:

⁴²— О, Әкем, егер Сен қаласаң, (қаһарыңа толы) мына тостағанды Маған жолатпай алып кете гөр.* Бірақ Менің емес, Сенің еркің болсын!

⁴³Сонда көктен бір періште келіп, Исаға күш берді. ⁴⁴Жанталасып жатқанда Иса одан бетер қатты мінажат етті. Оның тері қан тамшыларына ұқсап жерге тамып жатты.

⁴⁵Иса сиынуын аяқтап, орнынан тұрды. Шәкірттерінің қасына қайтып келіп, олардың қайғыдан шаршап, ұйықтап қалғанын көрді. ⁴⁶Сонда оларға: «Неге ұйықтап жатырсындар? Азғырылмау үшін тұрып, сиынып мінажат етіңдер!» — деді.

Тұтқындалу

⁴⁷Иса әлі де осылай айтып тұрғанда, бір топ адам көрінді. Оларды Яһуда есімді он екі елшінің біреуі бастап алып келді. Ол Исаға жақындап, Оны сүймекші болды. (Себебі Яһуда қасындағылармен «Кімнің бетінен сүйсем, Ол — Соның Өзі» деп келіскен еді.) ⁴⁸Ал Иса оған: «Яһуда! Сен көктен келген

*³⁷ Ишая 53:12.

*⁴⁰ Яки: Теріс жолға түспеу үшін сиынып дұға етіңдер! (11:4)

*⁴² Яки: Әкем, егер Сен қаласаң, осы азапты басыма түсіре көрме! (Матай 20:22; Ишая 51:17,22)

Маған* бетімнен сүйіп тұрып та опасыздық жасайсың ба?» — деді.

⁴⁹ Исаның қасындағылар енді не болатынын сезіп:

— Мырза, семсермен шауып тастайық па? — деп сұрады.

⁵⁰ Олардың біреуі* семсерімен бас діни қызметкердің малайына қарай сілтеп қалып, оң құлағын шауып түсірді. ⁵¹ Бірақ Иса:

— Тоқтатындар, жетер енді! — деп, малайдың құлағына қолын тигізіп, сауықтырып жіберді.

⁵² Иса Өзін ұстауға келген басты діни қызметкерлерге, ғибадатхананың бас сақшыларына және рубасыларына:

— Мені ұстауға қарақшыға* қарсы аттанғандай семсер мен сойыл алып шыққандарыңыз қалай? ⁵³ Күн сайын сіздермен бірге ғибадатханада болғанымда Маған қарсы қол көтерген жоқсыздар. Ал қазір күндеріңіз туып, қара түнектің күші билігін жүргізіп тұр, — деді.

Бас діни қызметкердің сарайында

⁵⁴ Олар Исаны ұстап алып, бас діни қызметкердің сарайына апарды. Петір соларға алыстан ілесіп отырды. ⁵⁵ Сақшылар ішкі ауланың ортасына от жағып, айналдыра жайғасқанда Петір де араларына барып отырды. ⁵⁶ Бір қызметші қыз оның оттың жарығында отырғанын көрді. Оған қадала қарап:

— Мынау да Онымен бірге жүрді! — деді. ⁵⁷ Бірақ Петір қызға:

— Жоқ, Оны танымаймын! — деп мойындамады. ⁵⁸ Біраздан кейін тағы біреу оны көріп:

— Сен де солардың бірісің! — деді. Бірақ Петір ол кісіге:

— Бауырым, олай емеспін! — деп жауап қатты. ⁵⁹ Бір сағаттай уақыт өткен соң тағы бір адам:

— Шынымен бұл да Оның қасында жүрді, өзі ғалилеялық қой! — деп нықтап айтты. ⁶⁰ Бірақ Петір сол адамға:

— Не деп тұрғаныңды түсінбеймін! — деп жауап қайтарды. Ол осылай айтып тұрған сәтте-ақ әтеш шақырды. ⁶¹ Иеміз бұрылып, Петірге қарады. Петірдің есіне Иеміздің «Сен осы түні-ақ әтеш шақырғанша үш рет Менен танасың» деген сөзі* түсті.

⁶² Ол сыртқа шығып, қатты жылады.

*48 Яки: Құдай тағайындаған Билеушіге («Адам Ұлына»).

*50 Яғни: Шимон Петір (Жохан 18:10).

*52 Яки: ұлтшыл көтерілісшіге (23:14-19).

*61 22:34.

⁶³ Исаны ұстап тұрған адамдар Оны мазақтап, соққылады. ⁶⁴ Оның бетін бүркеп, ұрып-соғып: «Әй, пайғамбар болсаң, Сені кім ұрды, соны айтып берші!» деп келекелей сұрады. ⁶⁵ Оны тағы басқа көптеген жаман сөздермен де қорлады.

⁶⁶ Таң атқанда рубасылар, басты діни қызметкерлер және дін мұғалімдері Жоғарғы кеңеске жиналды. Исаны кеңестің алдына әкелдіріп, ⁶⁷ Оған:

— Сен Мәсіхсің бе? Бізге айтып бер! — деді. Иса оларға:

— Мен айтсам да, бәрібір сенбейсіздер, ⁶⁸ сіздерге сұрақ қойсам да, бәрібір жауап бермейсіздер. ⁶⁹ Ал қазірден бастап Мен Билеуші ретінде Құдіретті Құдайдың оң жағында отыратын боламын!* — деді. ⁷⁰ Олардың бәрі:

— Сонда Сен Құдайдың рухани Ұлысың* ба? — деген сұрақ қойды. Иса:

— Менің Сол екенімді өздеріңіз айтып тұрсыздар, — деп жауап берді. ⁷¹ Олар:

— Бізге тағы қандай куәлік қажет? Мұны Оның өз аузынан естідік қой, — десті.

23

Исаның римдік әміршіге және Ғалилея әкіміне берген әділ куәлігі

¹ Жиналғандардың бәрі орындарынан тұрып, Исаны Пилатқа алып барып, ² былай деп айыптай бастады:

— Біз мына Кісінің халқымызды бүлдіріп жүргенін тексеріп, анықтадық. Ол Рим патшасына салық төлемендер деп үгіттеп, Өзін Мәсіхпін, яғни Патшамын деп жүр! ³ Сонда Пилат Исаға:

— Сен яһудилердің Патшасысың ба? — деген сұрақ қойды. Ол:

— Өзіңіз айтып тұрсыз, — деп жауап берді. ⁴ Пилат басты діни қызметкерлер мен жиналған халыққа:

— Мен бұл Адамнан ешқандай кінә таппай тұрмын, — деді.

⁵ Бірақ олар одан бетер нығарлап:

— Бұл Ғалилеядан бастап осы жерге дейін бүкіл Яһудея бойынша өз ілімін таратып, елді көтеріліске желіктіріп жүр! — деп айыптады.

*⁶⁹ Яки: қазірден бастап Құдай тағайындаған Билеуші («Адам Ұлы», Иса Мәсіхтің Өзі) Құдайдың оң жағында отыратын болады! (24:26,51; 21:27; Марқа 16:19)

*⁷⁰ Яки: Мәсіх. (23:35; 1:35; осы аятқа берілген сілтемені де қараңыз).

⁶ Пилат Ғалилея аймағы туралы естігенде:

— Бұл Өзі ғалилеялық па еді? — деп сұрады. ⁷ Осылай Исаның Ирод (Антипас)* билеген Ғалилея аймағынан екенін білген соң, Пилат Исаны сол кісіге жіберді. Өйткені Ирод та бұл күндері Иерусалимде жүрген еді.

⁸ Ирод Исаны көргеніне қатты қуанды, себебі Ол туралы көп естіп, өзіне бір керемет көрсетер деп үміттеніп, көптен бері көргісі келіп жүрген еді. ⁹ Ирод Исаға көптеген сұрақтар қойды, алайда Ол ешқандай жауап бермеді.*

¹⁰ Сол жерде тұрған басты діни қызметкерлер мен дін мұғалімдері Исаны қатты айыптады. ¹¹ Сонда Ирод жасақшыларымен бірге Оны қорлап мазақтап, үстіне әдемі шапан жауып, Пилатқа қайтарып жіберді. ¹² Осы уақытқа дейін қастасып келген Пилат пен Ирод сол күні татуласып, өзара дос бола қалды.

Әділетсіз үкім

¹³ Пилат басты діни қызметкерлерді, рубасыларды және халықты шақырып алып, ¹⁴ былай деп шешімін айтты:

— Мына Адамды халықты бүлдіріп жүр деп, маған алып келдіңіздер. Міне, мен Оны алдарыңызда тергеп, бұл Адамнан сіздер айыптайтындай ешқандай кінә таппадым! ¹⁵ Ирод та солай етті, өйткені мен Оны соған жіберген едім.* Демек, Ол өлім жазасына кесетіндей ешқандай қылмыс жасаған жоқ. ¹⁶ Сондықтан Оған дүре соқтырып, босатып жіберемін. ¹⁷ (Ал әмірші мейрам құрметіне оларға бір тұтқынды босатып беруі керек болатын.)* ¹⁸ Сонда жиналған халық түгелдей:

— Ол өлтірілсін! Орнына бізге Бараббаны босатып беріңіз! — деп айқайлады. ¹⁹ Барабба қалада бүлік шығарып, кісі өлтіргені үшін түрмеге жабылған еді.

²⁰ Пилат Исаны қоя бермекші болып, қайтадан даусын көтере сөйледі. ²¹ Бірақ олар:

— Айқышқа шегеленсін, айқышқа! — деп шулап кетті. ²² Пилат оларға үшінші рет:

*7 Бұл Жақия пайғамбармен таныс болып, оны өлтірген Ирод Антипас (Ирод I патшаның ұлы) еді (3:1; 9:7-9).

*9 Ишая 53:7; Петір.1-хаты 2:21-23.

*15 Немесе: ол Оны бізге қайтарып жіберді.

*17 Матай 27:15.

— Сонда Ол қандай қылмыс жасады? Мен Одан өлім жаза-сына кесетіндей ешқандай кінә таппай тұрмын. Сондықтан Оны дүре соқтырып, босатып жіберейін, — деді. ²³ Бірақ басты діни қызметкерлер мен халықтың көпшілігі бар дауыспен:

— Оны айқышқа шегелетіңіз! — деп айқай салып, талап ете берді.

Ақырында олар айқайларымен дегендеріне жетіп, ²⁴ Пилат талаптары орындалсын деп шешті. ²⁵ Бүлік жасап, кісі өлтір-гені үшін абақтыға жабылған адамды олардың сұрауы бойын-ша босатып жіберді, ал Исаны тілектеріне сай өлімге кесіп, жасақшылардың қолдарына тапсырды.

Үкімнің орындалуы

²⁶ Олар Исаны жазалайтын жерге айдап бара жатқанда, даладан қалаға келе жатқан Шимон есімді күренелікті* ұстап алып, оған айқыш ағашты арқалатып, Исаның соңынан көтер-тіп қойды.

²⁷ Исаға өте көп халық ілесіп, көптеген әйелдер жоқтау айтып еңірей жылап келе жатты. ²⁸ Ал Иса оларға бұрылып, былай деді:

— Иерусалимнің әйелдері, Мен үшін жыламан-дар, өздерің мен балаларың үшін жыландар! ²⁹ Себебі «Бедеу, бала таппаған, емшек емізбеген әйелдер бақытты!» дейтін, азапты күндер келеді. ³⁰ Сол уақытта адамдар тау-төбелерге: «Үстімізге құлап, бізді жасырып тастандар!»* деп жалынатын болады. ³¹ Егер жасыл ағашқа бұлай істелсе, онда қураған ағашпен не болмақ?*

³² Жасақшылар Исамен бірге екі қылмыстыны да өлтіруге алып бара жатты. ³³ Олар «Маңдайтөбе»* деген жерге келгенде Исаны айқышқа керіп шегелеп, көтеріп қойды. Сондай-ақ екі қылмыскерді де, біреуін оң, екіншісін сол жағына айқыш ағаш-тарға керіп шегелеп, көтеріп қойды.

*²⁶ Күрене: солтүстік Африкадағы өлке, қазіргі Ливия жері.

*³⁰ Немесе: тауларға: «Үстімізге құландар!», төбелерге: «Бізді жасырып тастандар!» (Ошия 10:8; Ишая 2:19; Аян 6:16).

*³¹ Яки: Өмірдің қайнары, кінәратсыз Өзім осындай азап шексем, күнә-карлардың адамдардан және Құдайдан қатаң жаза тартатыны сөзсіз! (19:41-44; Жохан 15:6; Ишая 10:16-19)

*³³ Немесе: «Бассүйек орны».

³⁴ Сонда Иса (көктегі Әкесіне сиынып): «Әке, оларды кешіре гөр! Олар не істеп жатқандарын түсінбейді», — деді.*

Ал жасақшылар жеребе тастап, Исаның киімдерін бөлісті.

³⁵ Халық сол жерде осының бәріне қарап тұрды. Басшылары тіпті Исаны мазақтап: «Мынау басқаларды құтқарыпты. Егер Ол Мәсіх — Құдайдың Таңдаулысы болса, енді Өзін құтқарып көрсін!» — деп келекеледі. ³⁶ Жасақшылар да Исаның қасына келіп, Оған сірке суын ұсынып: ³⁷ «Егер яһудилердің Патшасы болсаңыз, Өзіңізді құтқара көріңіз!» — деп Оны табалады.

³⁸ Айқыштың үстіңгі жағына «Бұл — Яһудилердің Патшасы» деп (грек, латын және еврей тілдерінде) жазылған тақтайша бекітілген болатын.

³⁹ Айқышқа ілінген екі қылмыскердің біреуі Исаға тіл тигізіп:

— Мәсіх болсаң, кәне Өзіңді де, бізді де құтқарып ал! — деп мысқылдады. ⁴⁰ Екіншісі керісінше оны тоқтатып:

— Құдайдан қорықпайсың ба? Өзің де осыған кесілдің ғой.

⁴¹ Біздің үкіміміз әділ, істерімізге лайық жаза тартамыз. Ал Бұл еш жамандық істеген жоқ, — деді. ⁴² Содан кейін:

— Иса, Патшалығыңызға кіргенде* мені есіңізге ала көріңіз, — деп өтінді. ⁴³ Иса оған:

— Саған шындығын айтамын: бүгін-ақ Менімен бірге жұмақта боласың! — деді.

Исаның қайтыс болып, қабірге қойылуы

⁴⁴⁻⁴⁵ Бұл уақыт тал түстің шамасы* еді. Сол кезде күннің жарығы сөніп, бүкіл жерді қараңғылық басып, ол үш сағатқа созылды. Киелі үйдегі шымылдық** ортасынан қақ айрылып, екіге бөлінді.

⁴⁶ Иса қатты дауыспен айқайлап: «Әке, Сенің қолыңа рухымды тапсырамын!» — деді. Мұны айтқаннан кейін жан тәсілім етті.

*³⁴ Ишая 53:12; Елшілер. істері 3:17; Қорынт. 1-хат 2:8.

*⁴² Немесе: Ием, Патша болып қайтып келгенде (17:30; Матай 16:27).

*⁴⁴⁻⁴⁵ Түсіндірмедегі «Уақыт белгілеу жүйесін» қараңыз.

**⁴⁴⁻⁴⁵ Бұл шымылдықпен киелі үйдегі ең қасиетті орынды, Құдайдың жер бетіндегі тұрағын, жауып қоятын (Мысыр. шығу 26:33; 40:34-35; Еврей. хат 10:19-22).

⁴⁷ Осы оқиғаларды көріп тұрған жүзбасы: «Бұл шынымен әділ* Адам болған!» — деп, Құдайды дәріптеді. ⁴⁸ Қызық көруге жиналған бүкіл халық болған жайттарды көрген соң, опық жеп қайғырып* қалаға қайтты.

⁴⁹ Исаның барлық таныстары және Ғалилеядан еріп келген әйелдер болса, алысырақ жерден осылардың бәріне қарап тұрды.

⁵⁰ Ал Жоғарғы кеңестің Жүсіп есімді мүшесі бар еді. Яһудея аймағындағы Ариматея қаласынан шыққан осы ізгі де әділ жан ⁵¹ Құдай Патшалығының орнауын аңсап күтіп жүрген болатын. Жүсіп Жоғарғы кеңестің қарары мен ісіне келіспеген де еді.

⁵² Осы кісі Пилатқа барып, Исаның мәйітін қабірге қоюға рұқсат сұрап алды. ⁵³ Сүйекті айқыштан түсіріп алып, бәтес* кебінге орады. Оны әк жартастан үңгіп жасалған, әлі ешкім қойылмаған бір қабірге апарып қойды. ⁵⁴ Бұл жұма күнгі кеш, яғни діни демалыс күнінің басталар кезі еді.*

⁵⁵ Исаға еріп Ғалилеядан келген әйелдер ілесіп келіп, қабірге де, оның ішіне мәйіттің қалай қойылғанына да қарап тұрды.

⁵⁶ Олар қалаға қайтып барып, жұпар заттар мен иісмайлар дайындап қойып, демалыс күні Таурат заңының талабына сай тыныштық сақтап, демалды.

24

Иса Мәсіх қайта тірілді!

¹ Жексенбі күні* әлгі әйелдер дайындаған иісмайларын алып, (басқа да әйелдермен бірге) таң сәріде қабірге барды. ² Келгенде үңгір аузындағы қақпақ тастың домалатылып, былай қойылғанын көрді. ³ Ішке кірген әйелдер Иеміз Исаның сүйегін таба алмады! ⁴ Олар бұған аң-таң болып тұрғанда, киімдері найзағайдай жарқыраған екі ер адам кенеттен қастарына келіп, тұра қалды. ⁵ Әйелдер үрейленіп, жерден көздерін алмай тұрғанда, әлгі екі кісі оларға үн қатып:

*⁴⁷ Яки: кінәратсыз.

*⁴⁸ Немесе: көкіректерін соғып. (Бұл әдет опық жеудің немесе қайғырудың белгісі болатын.)

*⁵³ Яки: асыл кенеп.

*⁵⁴ Немесе: Бұл демалысқа әзірленетін жұма күні, яғни сенбі күнінің таяп қалған кезі еді. (Сол заманғы әдетке сай жаңа күн кештен басталатын және жұрттың демалатын күні сенбі болатын.)

*¹ Немесе: Аптаның бірінші күні.

— Тіріні өлілердің арасынан неге іздейсіңдер? ⁶Ол мұнда жоқ, қайта тіріліп кетті! Оның Ғалилеяда жүрген кезінде сендерге алдын ала айтқандарын естеріңе түсіріңдер: ⁷Көктен келген Билеушінің күнәкар адамдарға ұстап беріліп, айқышқа шегеленіп өлтіріліп, алайда үшінші күні қайта тірілуге тиіс екенін алдын ала білдірген еді ғой.*

⁸Сонда Исаның айтқан сөздері олардың естеріне түсті. ⁹Қабірден қайтып келген олар бұл оқиғаны Оның он бір елшісі мен барлық басқа шәкірттеріне түгелдей хабарлады. ¹⁰Мұны елшілерге айтқан — мағдалалық Мәриям, Жохана, Жақыптың шешесі Мәриям және олармен бірге болған басқа әйелдер еді.

¹¹Бірақ елшілер бос сөз деп, олардың айтқандарына сенген жоқ. ¹²(Ал Петір орнынан тұра сала қабірге жүгіріп барды. Ол үңгірдің ішіне еңкейіп қарағанда жерде жатқан кебінді ғана көрді де, болған оқиғаға таңғалып, қайта оралды.)

Еммаусқа барар жолдағы кездесу

¹³Тап сол күні шәкірттердің екеуі Иерусалимнен он бір шақырымдай* қашықтықтағы Еммаус деген ауылға бара жатып, ¹⁴осы оқиғалар туралы әңгімелесті. ¹⁵Олар өзара сөйлесіп, пікір алысып бара жатқанда, Исаның Өзі жақындап келіп, екеуіне қосылды. ¹⁶Бірақ олар Оны тани алмады.*

¹⁷— Сендер өзара не туралы әңгімелесіп, қайғыланып келе жатырсыңдар? — деп сұрады Ол. (Бұл сөзді естігенде олар тұнжырап тұрып қалды.) ¹⁸Клеопа* есімді біреуі Оған:

— Иерусалимге келген, бірақ осы күндері онда не болғанынан еш хабары жоқ жалғыз Сіз шығарсыз? — деді. ¹⁹Иса:

— Не болған еді? — деп сұрады. Олар былай жауап берді:

— Назареттік Исамен болған нәрсені айтамыз. Ол Құдай алдында да, бүкіл халық алдында да сөзімен де, ісімен де құдіретті Пайғамбар болды. ²⁰Алайда біздің басты діни қызметкерлер мен рубасыларымыз Оны өлімге кестіру үшін ұстап

*7 9:22,44; 18:31-33; Жохан 3:14; 12:32-33.

*13 Немесе: Иерусалимнен алпыс стадиядай. («Стадия» — 185 метрдей.)

*16 Немесе: Бірақ көздері байланып қалғандай, екеуі Оны тани алмады. (Мәсіх оларға басқа бір кейіпте көрінді: Марқа 16:12.)

*18 Клеопа Исаның он екі елшісінің бірі емес, үлкенірек шәкірттер тобының ішіндегі біреуі болатын. Оның әйелі не қызы Исаның айқышына жақын жерде тұрған еді (Жохан 19:25).

беріп, айқышқа шегелетіп өлтіртті. ²¹ Ал біз, Исраил елін Құтқарушы — Сол деп үміттенген едік. Бұған қоса, осы оқиғаның болғанына бүгін үшінші күн. ²² Бірақ арамызда жүрген кейбір әйелдер бізді қатты таңғалдырды: олар ертемен қабірге барып, ²³ Оның сүйегін таппапты! Қайтып келгенде сол әйелдер көздеріне періштелердің көрініп, өздеріне: «Ол тірі!» дегендерін айтып берді.*

²⁴ Содан кейін арамыздағы кейбір ер адамдар қабірге барып, оның әйелдер айтқандай бос екенін көріпті! Бірақ олар Исаның Өзін көрген жоқ.* — ²⁵ Сонда Ол:

— Ей, түйсіксіз шабандарым-ай, пайғамбарлардың алдын ала айтқандарының бәріне шын жүректен сенбегенсіңдер! ²⁶ Мәсіх Өзінің салтанатты ұлылығына енуінен бұрын осындай азаптарды көруге тиіс емес пе еді?! — деп, ²⁷ оларға Мұса мен бүкіл пайғамбарлардан бастап, Киелі жазбалардың бәрінде Өзі туралы айтылғандарды түсіндірді.

²⁸ Олар бара жатқан ауылға жақындағанда, Иса тоқтамай жүретін сыңай танытты. ²⁹ Бірақ екі шәкірт:

— Бізбен бірге бола көріңіз! Күн кеш болды, көп ұзамай қараңғы түседі, — деп қадала өтінді. Сонда Ол үйге кіріп, екеуімен бірге қалды.

³⁰ Дастарқан басына бірге жайғасқан соң Иса қолына нанды алып, шүкірлік етіп, үзіп берді. ³¹ Сонда олардың көздері ашылып, Оны таныды. Бірақ Иса көздеріне көрінбей қалды.

³² Олар біріне-бірі: «Ол жолшыбай бірге келе жатып, бізге Киелі жазбалардың мәнін ашып бергенде жүректеріміз жалындап кеткен жоқ па еді?» — десті. ³³ Сол сәтте орындарынан тұрып, Иерусалимге қайтып, сонда жиналған он бір елші мен олардың қасындағы өзге де сенушілерді кездестірді. ³⁴ Солар:

— Иеміз шынында да қайта тіріліп, Шимонға көрінді! — деді. ³⁵ Ал ана екеуі жолда не болғанын және дастарқан басында нанды үзген кезде Исаны қалай танығандарын айтып берді.

Иерусалимдегі үлкен топпен кездесу

³⁶ Екі шәкірт осыны айтып тұрғанда, Иса Мәсіхтің Өзі жиналғандардың орталарына келіп, тұра қалды да, оларға: «Сендерге

*²³ 24:4-9.

*²⁴ Жохан 20:3-9.

амандық пен тыныштық болсын!»* — деп батасын берді.

³⁷ Олар қатты абыржып, қорқып елес көріп тұрмыз деп ойлады.

³⁸ Бірақ Иса:

— Неге абыржып тұрсындар? Көңілдеріне неге ондай шүбәлы ой келеді? ³⁹ Қол-аяғыма қараңдар: бұл — Менің Өзім. Маған қол тигізіп денемнің шынайы екеніне көз жеткізіндер! Елестің еті мен сүйегі болмайды ғой, — деді де, ⁴⁰ қол-аяғын көрсетті.

⁴¹ Олар қуаныштан әлі де сенбей таңырқап тұрғанда Иса:

— Жейтін бір нәрселерің бар ма? — деп сұрады.

⁴² Шәкірттері қуырылған балықтан бір үзіп берді. ⁴³ Иса оны алып, көздерінше жеді.

*Мәсіхтің шәкірттеріне ұлы аманат және уәде беріп,
көкке көтерілуі*

⁴⁴ Содан кейін Иса Мәсіх:

— Сендермен бірге жүрген кезімде өздеріңе айтқан сөздерім мынау болатын: Мұсаның Таурат кітабында, Пайғамбарлардың жазбаларында және Забурда Мен туралы жазылғандардың бәрі орындалуға тиіс, — деп, ⁴⁵ Киелі жазбаларды түсінуге олардың саналарын оятты. Тағы сөзін жалғастырып: ⁴⁶ — Былай деп жазылған ғой: Мәсіх азап шегіп өліп, үшінші күні қайта тірілуге тиіс. ⁴⁷ Оның атынан Иерусалимнен бастап барлық ұлттарға да теріс жолдан қайтқан адамдардың күнәларын Құдай кешіреді деген хабарды жариялау да қажет.

⁴⁸ Сендер осы жайттарды өз көздеріңмен көрген куәгерлерсіңдер. ⁴⁹ Міне, Мен Әкем уәде еткен Киелі Рухын сендерге жіберемін. Ол көктен түсіп, сендерді Өзінің құдіретіне бөлегенше* Иерусалимде болыңдар! — деді.

⁵⁰ Мұнан соң Мәсіх сенушілерді қаладан шығарып, Бетанияның маңына* ертіп барды. Сол жерде қолын жайып оларға батасын берді. ⁵¹ Батасын беріп тұрғанда олардан бөлініп, көкке көтеріліп кетті.

⁵² Сенушілер Мәсіхке тағзым етіп құрмет көрсеткеннен кейін зор қуанышпен Иерусалимге қайта оралды. ⁵³ Содан бастап ұдайы ғибадатханада болып, Құдайды дәріптеп жүрді. (Аумин)

*³⁶ Яки: «Ассалаумағалайкум!» (21,26-аяттарда да солай; Рут 2:4).

*⁴⁹ Немесе: Әкем уәде еткенді сендерге жіберемін: жоғарыдан түсетін сол құдіретке бөленгенше (11:13; 12:12; Жохан 14:26; Елшілер. істері 2:4).

*⁵⁰ Яғни Зәйтүн тауының беткейіне (Марқа 11:1).

Жохан жазған Ізгі хабар

Жазба туралы мәлімет

Ерте кездегі қауым жетекшілерінің қалдырған мәліметтері бойынша бұл жазба Матай, Марқа және Лұқа жазған «Ізгі хабарлардан» кейін, б.з. 80 жылдары шамасында жарық көріп, тараған. Оны Мәсіх Исаның жақын туысы әрі он екі елшісінің бірі — Жохан Түркияның батысындағы Ефес қаласында жазды. Ол Құтқарушымыздың осы дүниеге келу себебін тереңірек баяндайды.

Сол кездегі дәстүрге сай, Жохан өзі үшін «Иса жақсы көрген шәкірт» деген жанама есімді қолданады. Бұл — Иса басқа шәкірттерін кем көрген дегенді білдірмейді, керісінше, Жоханның өз Ұстазының сүйіспеншілігін ерекше сезіммен қабылдағанын көрсетеді. Онымен бірге жүріп, басынан өткен көп оқиғалардан Мәсіхтің тегін адам емес екенін айқындай түсетін деректерді таңдап алған. Мәсіх зейін қоюшылар, шәкірттері және қарсыластарымен болған сұхбаттарында Өзінің көктен келген Билеуші екенін жариялап, адамдарды шынайы өмір жолына түсуге шақырады.

Бұл кітапта пәлсапалық сарын да бар. Сонымен қатар, Исаның шексіз сүйіспеншілікпен жасаған іс-әрекеттері, Оның адамзат үшін құрбандық өлімі мен қайта тірілуі туралы көзі көрген куәгерлердің мәліметтері жазылған. Жоханның Ізгі хабарын естіп, оқыған көптеген жұртшылық Мәсіхке жүректерінен орын беріп, Оның ақиқат жолымен жүріп келеді.

1

*Иса Мәсіх —**Құдайдың адамзатқа ойын білдірген «Сөзі»*

¹Әуел баста Сөз болатын,* Сөз Құдайда болатын, Сөз Құдай еді. ²Сөз әуелден-ақ Құдайда болатын. ³Құдай бәрін Сөз арқылы жаратқан, жаратылған ештеңе де Онсыз пайда болмаған. ⁴Сөз өмірдің бастауы болған. Сол өмір адамзат үшін Нұр* еді. ⁵Нұр түнекте жарқырайды, ал түнек Нұрды жеңе алған емес.*

⁶Құдай жіберген Жақия есімді адам болды. ⁷Ол Нұрдың куәсы болып, барлық адамдарды Соған сендіру үшін келді. ⁸Жақияның өзі Нұр емес еді, ол Нұр туралы хабарлау үшін келген болатын.

⁹Әр адамға сәулесін түсіретін шынайы Нұр бұл дүниеге келе жатты.* ¹⁰Ол бұл дүниеде бар еді, бірақ әлемді жаратқан Сол болса да, адамдар Оны таныған жоқ. ¹¹Өзі таңдап алған халқына* келгенімен, олар Оны қабылдамады. ¹²Бірақ Оны қабылдап, Оған сенім артқандардың бәрін Ол Құдайдың рухани балалары болуға құқықты етті. ¹³Бұлар табиғи жолмен, пенденің қалауы бойынша бұл дүниеге келгендіктен емес, Құдай оларға шынайы өмір бергендіктен ғана Оның рухани балалары болды.*

¹⁴Сөз адамға айналып, арамызда өмір сүрді.* Сонда біз Әкенің жалғыз рухани Ұлының** асқан ұлылығын көрдік: Ол рақымдылық пен шындыққа толы еді. ¹⁵Жақия Ол туралы дауыстап куәлік етіп:

*1 Яғни: жаратылыстан бұрын.

*4 Яки: Жарық.

*5 Немесе: түсінген емес. (Осы астарлы сөзде түнек — Құдайдан безген дүниені, осы дүниені билеуші — эзәзілді білдіреді.)

*9 Немесе: Дүниеге келген әрбір адамға сәулесін төккен — нағыз Нұр еді.

*11 Немесе: Өзінің иелігіне.

*13 Немесе: Олар қаннан, тәннің қалауынан және ер адамның еркінен емес, Құдайдан туған.

*14 Яки: Сөз адам болып арамызда тұрды (Ғалат. хат 4:4; Філіпі. хат 2:7-8; Тімоте. 1-хат 3:16; Еврей. хат 2:14; Жохан. 1-хаты 1:1-2; 4:2).

**14 Бұл атақ табиғи туу арқылы пайда болған тәндік туыстықты білдірмейді. Қайта, ол Мәсіх пен Құдай арасындағы ерекше рухани байланысты бейнелейді. (1:3; Ишая 7:14; 9:6-7; Лұқа 1:30-35; 2:9-11; Қолос. хат 1:16. Түсіндірмедегі «Құдай Сөзін» және «Құдайдың рухани Ұлын» да қараңыз.)

— Менен кейін Келе Жатқанның жолы менен үлкен, өйткені Ол мен тумастан бұрын бар болатын деген Кісім Осы, — деді.

¹⁶ Оның шексіз рақымынан бәріміз молынан жарылқанып келеміз. ¹⁷ Құдай ата-бабаларымызға Таурат заңын Мұса пайғамбар арқылы берді, ал рақым мен шындық бізге Иса Мәсіх арқылы жетті. ¹⁸ Құдайды ешкім ешқашан көзімен көрген емес. Әкесімен тығыз байланыстағы жалғыз рухани Ұлы бізге Оны жақыннан танытты.*

Жақия пайғамбардың Мәсіх пен өзі туралы айтқаны

¹⁹ Ал Жақия былай деп куәлік берген еді: яһудилердің басшылары діни қызметкерлер мен көмекшілерді* Иерусалим қаласынан Жақияға жіберіп, «Сен кімсің?» деп сұратқан кезде ол жауап беруден бас тартпай:

²⁰ — Мен (Құдай жіберемін деп уәде берген Құтқарушы) Мәсіх емеспін, — деп ашық айтты. ²¹ Олар:

— Онда сен кімсің? (Мәсіхтен бұрын қайтып келуге тиісті) Илияс пайғамбарсың* ба? — деп сұрады.

— Жоқ, ол емеспін.

— Мүмкін, сен (Мұса Құдай жібереді деген) пайғамбар** шығарсың?

— Жоқ, — деп жауап берді. ²² Олар:

— Бізді жібергендерге жауап беруіміз үшін кім екенінді айтшы? — деп сұрады. — Өзің туралы не дейсің? — ²³ Сонда Жақия:

— Ишая пайғамбар «Жар салған дауыс шығады айдалада: Жаратқан Иеге түзу қылып жол салындар!»* деп алдын ала айтып кеткен болатын. Жар салған сол хабаршы менмін, — деді.

---

*18 Немесе: Әкесінің жанында болатын (яки Әкесіне өте жақын) Құдай бізге Ол туралы хабар әкелді (1:14; 12:44-45; 14:9-10; Қолос. хат 1:15).

*19 Діни қызметкер, діни көмекші: ғибадатханада діни міндеттер атқарушылар. Соңғы беттердегі Түсіндірмені қараңыз.

*21 Матай 11:14; Малахи 4:5.

**21 Заң. қайтал. 18:15.

*23 Яғни: Құдайға жүректерінді ашып, тәубеге келіндер! (Ишая 40:3)

²⁴ Бұл жіберілген кісілер парызшылдар қауымынан еді.*
²⁵ Олар Жақияға тағы да сұрақ қойып:

— Егер сен не Мәсіх, не Ілияс, не келуге тиісті пайғамбар болмасаң, неліктен адамдарды (Құдай жолына түсіріп) суға шомылдыру рәсімінен өткізесің? — деді. ²⁶ Жақия оларға:

— Мен тек суға шомылдыру рәсімін ғана орындаймын; ал араларыңда сендер танымайтын Біреу тұр. ²⁷ Ол менен кейін келе жатыр, бірақ мен Оның құлы болып кебісін әперуге де тұрмаймын,* — деп жауап берді.

²⁸ Бұл оқиға Жақия шомылдыру рәсімін орындап жүрген Иордан өзенінің шығысындағы Бетанияда* болған.

*Құдайдың адамдарды құтқару үшін
 құрбандыққа жіберген «Тоқтысы»*

²⁹ Келесі күні Жақия өзіне қарай келе жатқан Исаны көріп:
 — Қараңдар, Мынау Құдайдың құрбандыққа жіберген «Тоқтысы»!* Ол адамзаттың күнәсын өз мойнына артып, сол үшін жанын қияды. ³⁰ «Менен кейін Біреу келе жатыр, Оның жолы менен үлкен, өйткені Ол мен тумастан бұрын бар болатын» дегенімде, Сол туралы айтқан едім. ³¹ Мен де Оның шынымен кім екенін білмейтін едім.* Бірақ Оны Исраил халқына таныстырып, адамдарды шомылдыру рәсімінен өткізу үшін осы жерге келдім, — деді.

³² Содан кейін Жақия куәлік етіп:

— Мен Киелі Рухтың* көгершін бейнесінде көктен түсіп, Исаға қонғанын көрдім. ³³ Исаны бұрын шынымен танымайтын едім; бірақ мені шомылдыру рәсімін орындауға жіберген Құдай маған: «Киелі Рухтың Біреуге қонғанын көргенде, Киелі Рухқа

²⁴ Немесе: Бірнеше парызшылдар да оған жіберілген еді. (Парызшылдар яһуди халқындағы діншілдер қауымдарының мүшелері болатын. Түсіндірмені қараңыз).

²⁵ Шомылдыру рәсімі: Сенушінің теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түскендігін білдіретін рәсім. Түсіндірмені қараңыз.

²⁷ Немесе: мен Оның аяқ киімінің бауын шешуге де тұрмаймын.

²⁸ Немесе: Бетабарада.

²⁹ Жаратылыс. баст. 22:8,14; Мысыр. шығу 12:3,5-7,12-13; Леуілік. 5:17-19; Ишая 53:4-5,7,10.

³¹ Яғни: Оның Құтқарушы Мәсіх екендігін білмеген едім.

³² Яғни: Құдайдың Рухының. (Түсіндірмені қараңыз.)

Шомылдырушының Соның Өзі екенін білесің», — деген болатын. ³⁴ Мен Киелі Рухтың Исаға қонғанын көріп, Оның Құдайдың рухани Ұлы екеніне куәгер болдым, — деді.

Исаның алғашқы шәкірттерін таңдауы

³⁵ Келесі күні Жақия мен оның екі шәкірті тағы сол жерде тұрды. ³⁶ Ол қастарынан өтіп бара жатқан Исаны көріп: «Қараңдар, Мынау — Құдайдың құрбандыққа жіберген Тоқтысы!» — деді. ³⁷ Екі шәкірті Жақияның айтқанын естіп, Исаның соңынан ере бастады. ³⁸ Иса бұрылып, олардың Өзіне ергенін көріп:

— Сендер не іздеп жүрсіндер? — деді. Олар Исадан:

— Раббы! — арамей тіліндегі мағынасы «Ұстазым!» — Сіз қайда тұрып жатырсыз? — деп сұрады. ³⁹ Иса:

— Келіндер де көріндер! — деді. Олар келіп, тұрған жерін көрді де, сол күні Онымен бірге болды. Уақыт түстен кейінгі сағат төрттер* шамасы еді.

⁴⁰ Жақиядан Иса туралы естіп, Оған ерген екеуінің бірі Шимон Петірдің інісі Әндірі еді. ⁴¹ Ол ең алдымен ағасы Шимонды тауып алып:

— Біз Мәсіхтің Өзін таптық! — деді. Ал «Мәсіх» Құдай тағайындаған Құтқарушы Патша дегенді білдіреді.*

⁴² Содан кейін Әндірі Шимонды Исаға ертіп келді. Иса Шимонға қарап:

— Сен Жоханның ұлы Шимонсың. Бұдан былай Кефа деп аталасың, — деді. Кефа грекше — Петір, яғни «Тас».

⁴³ Келесі күні Иса Ғалилея аймағына бармақшы болды. Філіпті тауып, оған: «Менің шәкіртім болып, соңымнан ер», — деді. ⁴⁴ Філіп те Әндірі мен Петір тұратын Бетсайда қаласынан еді. ⁴⁵ Філіп Натанайылды тауып алып, оған:

— Біз Мұса Тауратта жазған,* басқа пайғамбарлар да өз жазбаларында айтып кеткен Мәсіхті таптық! Ол — назареттік Жүсіптің ұлы Иса! — деді. ⁴⁶ Бірақ Натанайыл:

— Сол Назареттен не жақсылық шығар дейсің? — деп жауап қатты. Філіп оған:

— Келіп, өзің көр! — деді.

*³⁹ Немесе: оныншы сағат. (Сол заманда қолданылатын уақыт белгілеу жүйесі туралы Түсіндірмеде мағлұмат берілген.)

*⁴¹ 4:25; Забур жыр. 2:2. Түсіндірмені де қараңыз.

*⁴⁵ Таураттағы Жаратылыс. баст. 3:15; Ру. санау 21:9; Заң. қайтал. 18:15.

⁴⁷ Иса өзіне қарай келе жатқан Натанайылды көргенде:

— Мынау — қулық-сұмдығы жоқ, нағыз исаилдік, — деді.

⁴⁸ Натанайыл:

— Сіз мені қайдан білесіз? — деп сұрады. Иса:

— Сені Філіп шақырмай тұрып, інжір ағашының астынан көріп едім, — деді. ⁴⁹ Натанайыл (өзін Исаның інжір ағашының қалың жапырағының астынан көре алғанына қайран қалды да):

— Ұстаз, Сіз Құдайдың рухани Ұлысыз, Исаилдің Патшасысыз!* Соған көзім жетті, — деп жауап берді. ⁵⁰ Иса оған:

— Мен «сені інжір ағашының астынан көрдім» дегенді ғана айтқанда, Маған сеніп қалдың. Әлі бұдан да зорды көресің! — деді. ⁵¹ — Сендерге өте маңызды шындықты айтайын:* бұдан былай көктің ашылғанын көресіңдер! Сонда Құдайдың періштелері аспанға көтеріліп және Құдай тағайындаған Билеуші — Маған** түсіп келіп тұратын болады.

2

Исаның Қана қаласындағы тойда істеген кереметі

¹ Екі күннен кейін Ғалилея аймағының Қана қаласында бір үйлену тойы болды. Исаның шешесі сонда еді, ² Иса да шәкірттерімен бірге шақырылды. ³ Шарап* таусылып қалып, Исаның шешесі Оған:

— Олардың шарабы қалмады, — деді. ⁴ Иса:

— Апа, Маған оны не үшін айтасыз? (Керемет жасау үшін көктегі Әкем белгілеген) уақытым әлі келген жоқ, — деп жауап берді. ⁵ Дегенмен шешесі қызметшілерге:

— Ол не айтса, соны істеңдер! — деп ескертті.

⁶ Сол жерде яһудилердің дәстүрі бойынша діни тазару салтына арналған, ішіне он шелектей су* сыятын алты тас күбі тұр еді. ⁷ Иса қызметшілерге:

*⁴⁹ 1:14.

**⁵¹ Немесе: шын, шын сендерге айтамын. (Иса осы қаратпа сөздерін өте маңызды тәлімі мен мәліметтерін білдіргенде айтатын.)

**⁵¹ Немесе: және Билеуші ретінде көктен келген Маған («Адам Ұлына»). Түсіндірмедегі «Көктен келген Билеушіні» қараңыз.) Исаилдің түп атасы Жақыптың көрген аянында көк ашылып, періштелер көкке көтеріліп, жерге түсіп тұратын еді (Жаратылыс. баст. 28:12).

*³ Сол заманда әдеттегі шарап қымыз сияқты құрамында алкогольы аз болатын. Жұрт оны тамақпен бірге ішетін.

*⁶ Немесе: екі-үш өлшем су. (Көне грекшеде «метретес» деген сөз 39 литрді белгілейтін өлшем болатын.)

— Күбілерді суға толтырыңдар! — деді. Олар күбілерді суға ернеулетте толтырды. ⁸— Аздап алып, асабаға апарыңдар! — деді Иса. Олар апарып беріп, ⁹асаба шарапқа айналған әлгі суды татып көрді. Бірақ асаба оның қайдан екенін білген жоқ, мұны тек суды шөміштеп алған қызметшілер ғана білетін. Асаба таңғалды да, күйеу жігітті шақыртып алып: ¹⁰ «Әркім алдымен жақсы шарабын құяды, қонақтар қызып алған кезде оның төмендеу түрін береді. Ал сен ең жақсысын осы уақытқа дейін сақтап қойыпсың!» — деді.

¹¹Осылай Иса кереметтерінің* алғашқысын Ғалилеядағы Қана қаласында жасап, Өзінің ұлылығын көрсетті. Ал шәкірттері Оған сенді. ¹²Содан кейін Иса шешесі, інілері және шәкірттерімен бірге Қапарнаумға барып, сол қалада бірнеше күн тұрды.

Ғибадатхананы алып-сатарлардан тазарту

¹³Яһуди халқының Құтқарылу мейрамы* жақындағанда, Иса Иерусалимге барды. ¹⁴Ғибадатхана алаңында (құрбандыққа шалынатын) өгіз, қой, көгершін сатушыларды және шетелдік ақшаны (зекет беру үшін жергілікті ақшаға) айырбастаушыларды бақылады. ¹⁵Кендірден қамшы өріп алып, сатушылардың бәрін қой, өгіздерімен бірге ғибадатхана ауласынан қуып шықты. Айырбастаушылардың ақшаларын шашып, үстелдерін аударып тастады. ¹⁶Көгершін сатушыларға бұрылып:

— Мыналарыңды бұл арадан алып кетіңдер! Көктегі Әкемнің киелі үйін базарға айналдырмандар! — деді. ¹⁷Сонда шәкірттері «Сенің үйіңнің қамын жеп, азапқа түсемін»* деген Киелі жазбадағы сөздерді естеріне түсірді.

¹⁸Ал яһуди басшылары Оған:

— Осыны істеуге қақыңның барын қандай кереметпен дәлелдемексің? — деді. ¹⁹Иса оларға:

— Мына киелі үйді бұзыңдар, Мен оны үш күнде қайта тұрғызамын, — деп жауап қатты. ²⁰Яһудилер:

— Бұл киелі үй қырық алты жыл бойы салынды. Ал Сен оны үш күннің ішінде қайта тұрғызбақшымысың? — деді.

²¹Бірақ Иса «киелі үй» дегенде Өзінің денесі туралы айтқан еді.*

*¹¹ Немесе: белгілерінің. (Түсіндірмедегі «кереметті» қараңыз).

*¹³ Құтқарылу мейрамы: Түсіндірмені қараңыз.

*¹⁷ Немесе: «Сенің киелі үйің Мен үшін үлкен уайым болды».

*²¹ Тыңдаушылары Исаның «киелі үй» дегенін нақты түрде, яғни ғибадатханадағы қасиетті ғимарат деп ойласа, Иса астарлап Құдайдың Рухына тұрақ болған Өзінің денесін айтқан еді. Соның қиратылғаны — Исаның өлімін, ал қайта тұрғызылуы — Оның тірілуін алдын ала білдіреді.

²² Сондықтан Иса өлімнен қайта тірілген кезде шәкірттері Оның осылай дегенін естеріне түсіріп, Киелі кітапта жазылған және Исаның Өзі айтқан пайғамбарлық сөздерге сенді.

²³ Құтқарылу мейрамы кезінде Иса Иерусалимде болғанда, кереметтерін көрген көп адам Оған сенді. ²⁴⁻²⁵ Алайда бәрінің ойы мен ниеті құбылмалы екенін біліп, Иса оларға сене қоймады. Адам баласының көңіліндегісін толық білгендіктен, біреудің Өзіне мәлімет беруін қажет етпеді.

3

Нікөдемнің сұрағы:

Құдайға қалай жақындауға болады?

¹ Парызшылдар арасында яһуди халқының Нікөдем есімді басшысы бар еді. ² Ол Исаға түнде келіп:

— Ұстаз, Сіздің Құдайдан келген мұғалім екендігіңізді білеміз, себебі Сіздің кереметтеріңізді Құдайдың қолдауынсыз ешкім де жасай алмайды, — деді. ³ Иса:

— Саған өте маңызды шындықты айтып тұрмын: кімде-кім қайтадан туылмаса, Құдайдың Патшалығына кіре алмайды,* — деді. ⁴ Нікөдем:

— Есейген адам қалайша қайта туылады? Шешесінің құрсағына еніп, екінші рет дүниеге келуі мүмкін бе? — деп сұрады.

⁵ Иса:

— Саған өте маңызды шындықты айтайын: кімде-кім судан және Киелі Рухтан* туылмаса, Құдайдың Патшалығына кіре алмайды. ⁶ Тәннен — тән, Рухтан — рух туады. ⁷ Менің «қайтадан туылуға тиіссіндер» дегеніме таңданба! ⁸ Жел қалаған жерінде соғады: оның гуілін естисің, бірақ қайдан келіп, қайда кеткенін білмейсің. Киелі Рухтан туылған әр адамның басынан өткені де осыған ұқсас.* — ⁹ Нікөдем:

— Бұл қалай болады? — деп сұрағанда ¹⁰ Исаның жауабы мынау болды:

— Израилдің дін мұғалімі бола тұра, осыны білмейсің бе?

¹¹ Саған өте маңызды шындықты айтайын: біз білгеніміз туралы

*³ Яғни: адам Құдай беретін жаңа өмірді қабылдаса ғана, рухани баласы болып, Онымен қарым-қатынаста тұра алады.

*⁵ Яки: Құдайдың Рухынан (1:32).

*⁸ Киелі Рухтың адамның ішкі дүниесіндегі ісі де көрінбейді, оны алдын ала біле алмайсың, бірақ Киелі Рухтан туылған әркім оны сезеді (14:16-17; Қорынт. 1-хат 2:14).

сөйлеп, көргеніміз туралы куәлік етеміз, алайда сендер куәлігімізді қабыл алмайсыңдар.* ¹² Мен сендерге жерде болып жатқандарды айтқанда сенбейсіңдер, ал егер көктегі рухани нәрселер туралы сөйлесем, қалай сенбексіңдер?

¹³ Көктен келген Билеушіден* басқа ешкім көкке шыққан жоқ, (Ол көкте тұрушы).** ¹⁴ Мұса пайғамбар айдалада мыс жыланды жоғары көтеріп қойған. Дәл солай көктен келген Билеуші де көтеріліп қойылуға тиіс.* ¹⁵ Сонда Оған сенуші әркім мәңгілік өмірге ие болады.

¹⁶ Өйткені Құдай адамзатты сондай қатты сүйгендіктен, Өзінің жалғыз рухани Ұлын* құрбандыққа берді. Енді Оған сенуші әркім жаны тозаққа түспей, мәңгілік өмірге ие болады.

¹⁷ Құдай Өзінің рухани Ұлын адамзатты соттауға емес, құтқаруға жіберді. ¹⁸ Оған сенушілер қияметте сотталмайды, ал Құдайдың жалғыз рухани Ұлына сенбейтіндер әлдеқашан сотталған. ¹⁹ Ал соттың мәні мынадай: «Құдайдың Нұры» жерге келді, бірақ адамдар Одан гөрі түнекті жақсы көрді, себебі олардың істері жаман еді.*

²⁰ Жамандық істеген әркім Нұрды жек көріп, жасаған істері әшкереленбес үшін Нұрға жоламайды. ²¹ Ал шындыққа сай өмір сүретін әркім өз істерінің Құдайдың көмегімен жасалғандығы көрініп тұрсын деп Нұрға шығады.

Жақияның Исаға жол беріп, қастерлеуі

²² Бұдан кейін Иса шәкірттерімен яһуди аймағына барып, сонда біраз уақыт бірге болып, теріс жолдан қайтқан кісілерді шомылдыру рәсімінен өткізіп жүрді. ²³ Ал Жақия Сәлім

---

*¹¹ Яки: көргеніміз туралы ашық айтамыз, ал сендер айтқандарымызды қабыл алмайсыңдар.

**¹³ Яки: Өзімнен. (Немесе: «Адам Ұлынан». Бұл атақ Иса Мәсіхтің Өзін білдіреді. Түсіндірмені қараңыз.)

**¹³ Сондықтан көктегі рухани іс-әрекеттер туралы Исадан басқа ешкім айта алмайды.

*¹⁴ Айдалада күнә жасаған Исраил халқына Құдай жыландар жіберіп жазалап, сосын Мұсаға мыс жылан жасатып, бағанаға бекіткізіп, жоғары көтертіп қойғызған. Соған қарағандарды Құдай өлімнен алып қалған. Қазір айқышқа шегеленіп, құрбан болған Исаға сенгендер тозақтан құтқарылады.

*¹⁶ 1:14.

*¹⁹ 1:4-5,9-12; 9:4-5; 12:35-36.

қаласына жақын Енонда шомылдыру рәсімін орындап жүрді, өйткені ол жерде су мол еді; адамдар келіп, өздерін шомылдыртты. ²⁴Сол кезде Жақия әлі абақтыға жабылмаған болатын.*

²⁵Осы уақытта Жақияның шәкірттері мен кейбір яһудилер арасында діни тазару салттары туралы айтыс туды. ²⁶Олар Жақияға келіп:

— Ұстаз, өткенде Иорданның арғы жағында сізбен бірге болып, өзіңіз куәлік берген Адам шомылдыру рәсімін орындауда. Жұрттың бәрі де Соған барып жатыр! — деді. ²⁷Жақия былай жауап берді:

— Құдай бермесе, ешкім еш нәрсе ала алмайды. ²⁸«Мен Мәсіхтің Өзі емеспін, тек Оның алдынан жіберілген хабаршысы ғанамын» деп айтқаным сендер өздерің куәсындар. ²⁹Қалыңдығы бар кісі — күйеу жігіт қой. Ал күтіп тұрған досы оның даусын естіп, қуанады. Қазір менің қуанышым қойныма сыймай тұр.* ³⁰Мәсіхтің беделі артып, ал менікі төмендеуге тиіс.

³¹Көктен келген Ол бәрінен де ұлы, ал жерден пайда болған мен жердікімін, сондықтан жер тілінде сөйлеймін. Көктен келген Мәсіх бәрінен де ұлы! ³²Ол Өзінің көкте көріп, естігеніне куәлік етеді.* Алайда Оның хабарын ешкім қабылдамайды; ³³бірақ соны қабылдағандар Құдайдың Өзін шындық деп мойындайды. ³⁴Құдай жіберген Мәсіх Оның хабарын жариялайды, өйткені Құдай Оған Киелі Рухын шексіз береді. ³⁵Әкесі Ұлын сүйіп, Оның қолына бар билікті тапсырған. ³⁶Құдайдың рухани Ұлына сенушілер мәңгілік өмірге ие. Ал Оны тыңдамағандар шын өмірді көрмей, Құдайдың төніп тұрған қаһарына ұшырайды.

4 Құдайға сиыну туралы самариялық әйелмен әңгіме

¹Иса Жақиядан гөрі көбірек шәкірттер тауып, шомылдыру рәсімінен өткізіп жатыр деген хабар парызылдарға жетті.

²Шынында оны істеп жүрген Исаның Өзі емес, шәкірттері

*²⁴ Күнәсын бетіне басқаны үшін аймақ әкімі Жақия пайғамбарды түрмеге жаптырды (Матай 4:12; 14:3).

*²⁹ Себебі адамдар Мәсіхтің сөзін тыңдап, Оның жолына түсуде. (Мұнда қалыңдық — Мәсіхке сенушілерді, күйеу жігіт — Мәсіхті, ал досы — Жақия пайғамбарды білдіреді.)

*³² Яки: Көріп, естігенін ашық айтады.

еді. ³Сондай хабардың парызылдарға жеткенін білген Иса Яһудея аймағынан Ғалилеяға қайта оралды.

⁴Құдайдың еркімен Иса Самария аймағы арқылы жол жүруге тиісті болды. ⁵Сөйтіп Самариядағы Сихар қаласына* келді. Бұл қала (ежелде Исраил халқының түп атасы) Жақыптың өз баласы Жүсіпке мұра етіп қалдырған жеріне жақын орналасқан. ⁶Сол жерде «Жақып құдығы» бар еді. Жол жүріп шаршаған Иса құдықтың қасына отыра кетті. Түс мезгілі болатын, ⁷⁻⁸ал шәкірттері қалаға тамақ алуға кеткен еді. Сол кезде құдықтан су алу үшін самариялық бір әйел келді. Иса одан:

— Маған ішетін су берші, — деп сұрады. ⁹Самариялық әйел:

— Өзің яһуди бола тұра, қалайша менен, самариялық әйелден, су сұрайсың? — деп таңғалды. Себебі яһудилер (діни сенім бойынша арамданбау үшін) самариялықтармен араласпайды.*

¹⁰Сонда Иса:

— Егер Құдайдың өзіне не сыйлағысы келгенін және су сұраған Адамның кім екенін білсең, сен Оның Өзінен су сұра едің. Сонда Ол саған «өмір суын»* берер еді, — деп жауап берді.

¹¹— Мырза, құдықтан су алатын Сіздің ыдысыңыз жоқ, ал құдық терең ғой. Онда сол өмір суын қайдан аласыз? ¹²Мына құдықты қалдырған арғы атамыз Жақыптан да ұлысыз ба? Өзі де, балалары да, малы да одан су ішкен, — деді әйел. ¹³Иса оған былай деді:

— Мына судан ішкен адам тағы шөлдейді. ¹⁴Ал кімде-кім Мен беретін «судан» ішсе, ол мәңгі-бақи шөлдемейтін болады. Мен беретін «су» оның ішінде мәңгілік өмір сыйлайтын, бұрқылдап жатқан «қайнарға» айналады. — ¹⁵Сонда әйел:

— Мырза, бұдан былай шөлдеп, су алуға осында келе бермеуім үшін маған осы судан беріңізші! — деп сұрады. ¹⁶Иса оған:

— Барып, күйеуіңді шақыр, өзің де кел! — деді.

¹⁷— Күйеуім жоқ, — деді әйел. Ал Иса оған:

— Күйеуім жоқ деп шыныңды айттың. ¹⁸Бес рет күйеуге шықтың, ал қазіргің күйеуің емес. Мұны дұрыс айттың, — деп жауап берді. ¹⁹Сонда әйел:

*⁵ Немесе: Самарияның қаласына. Сихар: ерте замандағы Сихем, бүгінгі Асхар (Жаратылыс. баст. 33:18).

*⁹ Немесе: самариялықтардың ыдысынан ішпейді. Түсіндірмедегі «Самарияны» қараңыз.

*¹⁰ Немесе: «тірі су» (яғни: адамдарға мәңгілік өмірді ұсынатын Құдайдың Ізгі хабары: 7:37-38; Ишая 44:3; 55:1; Аян 7:17; 21:6; 22:1,17).

— Мырза, Сіздің пайғамбар екеніңізге көзім жетіп тұр!
²⁰ Ал енді, біздің ата-бабаларымыз мына таудың басында* мінажат еткен, ал сіздер сиынатын орын Иерусалимде болуға тиіс дейсіздер, қайсысы дұрыс? — деп сұрады. ²¹ Иса оған былай деді:

— Айтқаныма илан: көктегі Әкеге осы таудың басында және Иерусалимде ғана сиынбайтын замандарың да келе жатыр. ²² Сендер өздерің білмейтін Біреуге табынып келесіндер, ал біз Кімге табынып жүргенімізді білеміз, өйткені Құдай яһудилер арқылы адамзатты құтқармақ.* ²³ Нағыз сиынушылардың Құдайдың Рухына кенеліп, Әкеге шындап бас ұрып сиынатын уақыты болады,* тіпті келе жатыр: Әке осындай бас ұрып сиынушыларды қалайды. ²⁴ Құдайдың Өзі — Рух. Сондықтан Оған сиынатындар Оның Рухына кенеліп, шындықпен сиынуға тиіс. — ²⁵ Сонда әйел:

— Мәсіх деген Құтқарушы Патшамыздың келетінін білемін. Ол келгенде бізге бәрін ашық айтады, — деді. ²⁶ Иса:

— Сенімен сөйлесіп тұрған Мен Соның Өзімін, — деп әйелге жауап берді.

Пісіп тұрған астық туралы астарлы сөз

²⁷ Сол арада шәкірттері қайтып келіп, Исаның бір әйелмен сөйлесіп отырғанына таңғалды.* Бірақ ешқайсысы «Одан нені сұрайсыз?» немесе «Онымен неге сөйлесесіз?» деп сұраған жоқ.

²⁸ Әйел су алатын ыдысын қоя салып, қалаға қайтты да, жұртқа: ²⁹ «Жүріңдер, менің құпия іс-әрекеттерімнің бәрін дәл айтып берген Кісіні көріңдер! Ол Құдай жіберген Мәсіх емес пе екен?» — деді. ³⁰ Олар қаладан шығып, Исаға қарай бет алды.

³¹ Осы екі арада шәкірттері:

— Ұстаз, тамақ ішіп алыңыз, — деп өтінді. ³² Ал Иса:

— Менің сендер білмейтін тамағым бар, — деді.

³³ Шәкірттері:

*²⁰ Гаризим тауында самариялықтардың ғибадатханасы еді.

*²² Құдай алдымен яһудилерге тапсырған Киелі кітабы арқылы Өзін адамзатқа таныстырып, бәрін де сол халықтан шыққан Мәсіх арқылы құтқармақ.

*²³ Немесе: Нағыз сиынушылардың Әкеге рухында және шындықпен мойынсұнып сиынатын уақыты келеді.

*²⁷ Дін ұстаздары әдетте бөтен әйелмен еш сөйлеспейтін.

— Оған біреу тамақ әкеп берген бе? — десті. ³⁴ Иса оларға астарлап былай деді:

— Өзімді Жібергеннің еркін іске асырып, Оның тапсырғанын толық орындау Маған нәр болады. ³⁵ Сендер «төрт айдан кейін егін орамыз» дейсіңдер. Ал Мен сендерге былай деймін: көздерінді ашып, егіндіктерге қараңдар, олар жинауға дайын пісіп тұр. ³⁶ Қазір-ақ орушылар жалақыларын алып, мәңгілік өмірге арналған өнімді жинап жатыр. Осылай егінді еккен де, жинаған да бірге қуанады.* ³⁷ «Біреу еккенді біреу орады» деген мақал осы жағдайда рас болып тұр. ³⁸ Мен сендерді Маған адам әкелу үшін өздерің еңбек етпеген жерге жұмсадым. Басқалар жұмыс істеді, ал сендер олардың еңбегінің жемісін көріп жатырсыңдар.

³⁹ Сол қаладағы самариялықтардың көпшілігі әлгі әйелдің «Ол менің құпия іс-әрекеттерімнің бәрін дәл айтып берді» деп куәлік еткен сөзі арқылы Исаға сене бастаған еді. ⁴⁰ Сондықтан олар Исаның қасына келгенде Оның өздерімен бірге қалуын өтінді. Содан Иса екі күн сол жерде болды. ⁴¹ Оның сөзін естіп, тағы көбірек кісілер Исаға сенді де, әйелге:

⁴² — Біз енді тек сенің айтқаның бойынша сеніп қоймай, Оның сөзін өзіміз естіп, шынында дүниені Құтқарушы Осы екенін білдік, — деді.

Патша қызметкері баласының сауықтырылуы

⁴³ Екі күннен кейін Иса сол жерден әрі қарай Ғалилеяға кетті. ⁴⁴ Ал Оның Өзі: «Пайғамбардың өз елінде қадірі жоқ» деп ашық айтқан еді. ⁴⁵ Бірақ Иса Ғалилеяға келгенде, ғалилеялықтар Оны жылы қабылдады. Өйткені олар да Иерусалимдегі Құтқарылу мейрамына барып, Исаның істеген барлық кереметтерін көрген еді.*

⁴⁶ Сөйтіп Иса үйлену тойында суды шарапқа айналдырған Ғалилеядағы Қана қаласына тағы да келді. Сол кезде Қапарнаумда баласы ауырып жатқан патша сарайының бір қызметкері бар екен. ⁴⁷ Ол Исаның Яһудея аймағынан Ғалилеяға келгенін естіп, Оған барды да:

*³⁵⁻³⁶ Көп кісілер Ізгі хабарды қабылдауға даяр. Мәңгілік өмірге ие болсын деп, оларды Маған әкелетін сендер егін жинаушы іспеттісіңдер; бұрын Ізгі хабарды таратқандар да, енді адамдарды әкелген сендер де бірге қуанып, көктегі мәңгі сыйларыңды аласыңдар.

*⁴⁵ 2:23.

— Келіп, баламды сауықтырып берсеңіз! Ол өлім аузында жатыр, — деп өтінді. ⁴⁸ Иса:

— Құдіретімді дәлелдейтін кереметтерімді көрмесеңдер, Маған сенбейсіңдер, — деді. ⁴⁹ Ал баланың әкесі Оған:

— Мырза, ұлым өлмей тұрғанда келіңізші! — деп жалбарынды. ⁵⁰ Сонда Иса:

— Үйіңе бара бер, балаң аман-сау! — деді. Ол Исаның айтқан сөзіне сеніп, кетіп қалды. ⁵¹ Келесі күні жолшыбай оның қызметшілері кездесіп:

— Балаңыз аман-сау, — деді. ⁵² Сонда ол қызметшілерінен баласының жағдайы қай сәтте жақсарғанын сұрады. Олар:

— Кеше түс кезінде сағат бірде ыстығы қайтты, — деді. ⁵³ Сонда әкесі Исаның өзіне «балаң аман-сау» деген кезі дәл сол сәтте болғанын біліп, үй ішімен Исаға сенді. ⁵⁴ Осылай Иса Яһудея аймағынан Ғалилеяға келгеннен кейін екінші рет керемет іс жасап, Өзінің құдіретін танытты.

5

Исаның Бетездеадағы науқасты сауықтыруы, дін басылармен пікірталасының басталуы

¹ Біраз уақыттан кейін яһудилердің тағы бір мейрамы болып, Иса соған қатысу үшін Иерусалимге өрлеп барды.* ² Қаланың Қой қақпасының қасында еврейше Бетезда деп аталатын хауыз* бар, оның төңірегіне бағаналы бес ғимарат салынған. ³ Оларда соқырлар, ақсақтар, сал болып ауырғандар, тағы басқа көптеген науқастар жататын. (Бұлар судың шайқалғанын күтетін. ⁴ Себебі Құдай жіберген бір періште анда-санда хауызға түсіп, суды шайқағаннан кейін алғаш шомылған адам қандай ауыруы болса да, жазылып шығады екен.)

⁵ Бұл жерде отыз сегіз жылдан бері ауру бір кісі бар еді.

⁶ Иса оның жатқанын көріп, көптен ауру екенін білген соң:

— Сауыққың келе ме? — деп дауыстады. ⁷ Науқас:

— Иә, Мырза, бірақ мені су қозғалғанда хауызға түсіретін адам жоқ. Жеткенімше, басқа біреу менен бұрын түсіп қояды, — деп жауап берді. Иса:

⁸ — Түрегел, төсенішінді ал да, жүре бер, — деді. ⁹ Әлгі кісі сол сәтте-ақ ауруынан жазылып, төсенішін алды да, жүріп кетті.

*1 Иерусалим яһуди аймағының таулы жерінде орналасқан.

*2 Хауыз немесе бөгет, су қоймасы. Бетезда (немесе Бетзата) деген аттың мағынасы — қайырымдылық үйі.

Бұл оқиға (яһудилердің демалысы) сенбі күні болған еді.

¹⁰ Сондықтан яһуди басшылары жазылған адамнан:

— Сенбі емес пе? Төсенішінді көтеріп жүргенің не? Бүгін жұмыс істеуге болмайды ғой! — деді. Ол:

¹¹ — Мені сауықтырған Адам: «Төсенішінді ал да, жүре бер» деген еді, — деп жауап қатты.

¹² — «Төсенішінді ал да, жүре бер» дейтін Ол кім Өзі? — деді олар.

¹³ Ал жазылған кісі Оның кім екенін білген жоқ. Өйткені сол жерде халық көп болғандықтан, Иса ешкімге білдірмей кетіп қалған еді.

¹⁴ Кейіннен Иса әлгі кісіні ғибадатханада жолықтырып:

— Міне, сен жазылдың. Бұрынғыдан да жаман болғың келмесе, бұдан былай күнә жасаушы болма! — деді.

¹⁵ Әлгі кісі яһуди басшыларына барып, өзін Исаның сауықтырғанын айтты. ¹⁶ Иса мұны діни демалыс күні жасағандықтан, олар Оны қуғындады. ¹⁷ Бірақ Иса оларға: «Әкем* еңбектен қол үзбейді, сондықтан Мен де үздіксіз еңбек етемін», — деді.

¹⁸ Бұдан кейін яһуди басшылары Исаға бұрынғыдан бетер қарсы шығып, Оны өлтірмекші болды. Себебі Ол солардың демалыс күні туралы ережелерін ғана бұзған жоқ, сонымен қатар «Құдай — рухани Әкем»* деп, Өзін Құдаймен теңестірді.

Құдайдың рухани Ұлының билігі

¹⁹ Иса оларға былай деп жауап берді:

— Сендерге өте маңызды шындықты айтамын: Әкесінің істегенін көрмесе, Оның рухани Ұлы* өздігінен ештеңе істей алмайды. Өйткені Әкесінің жасап жатқанын Ол да дәл солай жасайды. ²⁰ Әкесі Оны сүйеді, сондықтан Өзі істегенінің бәрін Оған көрсетеді; сендер таңғалатындай бұдан да зор кереметтерді әлі де көрсететін болады. ²¹ Себебі Әкесінің өлгендерді тірілтіп жан беретініндей, Ұлы* да Өзінің қалағандарын тірілтеді. ²² Әкенің Өзі ешкімді соттамай, барлық сотты Оған тапсырған. ²³ Осылайша бәрі Әкені қалай қадірлесе, Ұлын да солай қадірлесін. Ал кімде-кім Ұлын құрметтемесе, Оны жіберген Әкесін де құрметтемейді.

*^{17,18} Яки: Менің рухани Әкем (1:14).

*¹⁹ Яки: Оның рухани Ұлы (1:14).

*²¹ Яки: рухани Ұлы (1:14).

²⁴ Сендерге өте маңызды шындықты айтайын: кімде-кім сөзіме құлақ асып, Мені Жібергенге сенсе, сол мәңгілік өмірге ие. Ол қиямет сотына тартылмайды, керісінше, рухани өлімнен шынайы өмірге өтті.* ²⁵ Сендерге өте маңызды шындықты айтып тұрмын: рухани өлілер* Құдайдың рухани Ұлының даусын естіп, Оған сенетін уақыт болады, тіпті сол уақыт келді де; ал даусына құлақ салғандар тіріледі. ²⁶ Себебі Әкенің Өзі өмірдің қайнары екендігіндей, Ұлына да өмірдің қайнары болуды сыйлады. ²⁷ Ол көктен келген Билеуші* болғандықтан, Әкесі Оған қиямет сотын жүргізу билігін де тапсырған.

²⁸ Бұған таңданбаңдар, өйткені қабірдегілердің бәрі Құдайдың рухани Ұлының даусын еститін уақыт болады. ²⁹ Сонда өлгендер қабірден шығады: жақсылық жасағандары өмір сүру үшін, ал жамандық жасағандары сотталу үшін тіріледі. ³⁰ Мен өздігімнен ештеңе істей алмаймын. Әкемнен естігенім бойынша соттаймын. Менің сотым әділ, өйткені өз еркімді емес, Мені жіберген Әкемнің еркін орындаймын.

Исаның шынайы болмысы туралы айғақтар

³¹ Егер Мен Өзіме Өзім куә болсам, онда куәлігім жеткіліксіз болар еді. ³² Маған куәгер болатын басқа Біреу бар, Оның куәлігінің шындық екенін білемін.

³³ Рас, сендер Жақияға өкілдерінді жібердіңдер, ол Мен жөніндегі шындықтың куәсы болды. ³⁴ Өзім туралы адамның куәлігін қажет етпесем де, мұны сендер құтқарылсын деп айтып тұрмын. ³⁵ Жақия айналасын рухани нұрландырып, жанып тұрған шырақ іспетті еді, ал сендер біраз уақыт оның нұрында шаттанғыларың ғана келді.

³⁶ Алайда Менің Жақия берген куәліктен де үлкенірек куәлігім бар: Әкем* Маған орында деп тапсырған, Мен істеп жүрген игі істерім Мені Соның жібергендігіне айғақ. ³⁷ Мені

*²⁴ Исаның Ізгі хабарына шын жүректен сенгендер күнның жазасы — мәңгілік өлімнен құтқарылып, Құдай сыйлаған мәңгілік рухани өмірге ие болды (3:16,18; Рим. хат 5:1).

*²⁵ Яки: Құдайдың рухани өмірі (яғни Онымен рухани байланысы) жоқ адамдар (5:24,40; 6:53; 8:43,47; Жаратылыс. баст. 2:15; 3:19,23; Ефес. хат 2:1).

*²⁷ Яки: Мен көктен келген Билеуші (немесе «Адам Ұлы») болғандықтан Әкем Маған қиямет сотын жүргізу билігін де тапсырған.

*³⁶ Яки: Менің көктегі рухани Әкем (1:14).

жіберген Әкемнің Өзі де Мен туралы куәлік етті.* Бірақ сендер ешқашан Оның даусын естіп, бейнесін көрген емессіңдер. ³⁸ Оның сөзі де жүректеріңнен орын алған емес, сол себепті Оның жіберген Ұлына сенбейсіңдер. ³⁹ Рас, сендер киелі жазбаларды зерттеп, солар арқылы мәңгілік өмірге ие боламыз деп ойлайсыңдар. Ал олар Мен туралы куәлік етеді! ⁴⁰ Алайда сендер шынайы өмірге ие болу үшін Маған келуден бас тартасыңдар. ⁴¹ Мен адамдардан құрмет күтпеймін; ⁴² бірақ жүректеріңде Құдайға деген сүйіспеншіліктің жоқ екенін білемін. ⁴³ Әкемнің атынан келсем де, Мені қабылдамайсыңдар. Ал басқа біреу өз атынан келгенде, сендер оны қабылдайсыңдар. ⁴⁴ Бір-біріңнен құрмет күтіп, жалғыз Құдайдан болатын шынайы құрметті іздемей жүрген сендер Менің Құдайдан келгеніме қалайша сене аласыңдар?

⁴⁵ Мен сендерді Әкемнің алдында айыптайды деп ойлап қалмаңдар. Айыптаушы бар: ол — сендер үміт артып жүрген Мұса пайғамбар.* ⁴⁶ Егер де шынымен Мұсаға сенсеңдер, онда Маған да сенер едіңдер, өйткені ол Мен туралы жазып кеткен.* ⁴⁷ Алайда Мұсаның жазбаларына шындап сенбейсіңдер, ендеше Менің сөздеріме қалай сене аласыңдар?

6 *Исаның бес мыңнан астам адамды тамақтандыруы*

¹ Біраз уақыттан кейін Иса Ғалилея көлінің шығыс бетіне жөнелді. Сол көл Тіберия көлі деп те аталады. ² Ауруларға жасаған кереметтерін көргендіктен көп халық Исаға ерді. ³ Ол тауға шығып, сол жерде шәкірттерімен отырды. ⁴ Бұл яһуди халқының Құтқарылу мейрамының қарсаңы болатын.

⁵ Иса басын көтеріп қарағанда, үлкен тобырдың Өзіне қарай келе жатқанын көріп, Філіпке:

— Бұларды тамақтандыратын нанды қайдан сатып аламыз? — деді. ⁶ Иса осы сөзін оны сынау үшін айтты, себебі не істемекші болғанын Өзі біліп тұрды. ⁷ Філіп Оған:

³⁷ Ишая 42:1; Лұқа 1:26,35; 2:13-14; Матай 3:17; 12:18; 17:5.

⁴⁵ Құдай Мұса пайғамбар арқылы Таурат заңын берген еді. Діндар яһудилер бұл бұйрықтар мен ережелер жинағын дәл орындау арқылы Құдайға жағармыз деп үміт еткен.

⁴⁶ Жаратылыс. баст. 3:15; 12:3; 18:18; 49:10; Заң. қайтал. 18:15.

— Бізде тіптен екі жүз күндік жалақыға* келетін нан болып, әркім бір жапырақтан жегеннің өзінде бәріне бірдей жетпес еді, — деп жауап берді. ⁸Сонда басқа бір шәкірті, Шимон Петірдің інісі Әндір, Исаға былай деді:

⁹— Осында бір бала жүр, оның бес күлше арпа наны мен екі кепкен балығы бар. Бірақ олар осынша көп кісіге не болады? — ¹⁰Ал Иса:

— Адамдарды жайғастырып отырғыза беріндер! — деді. Сол жерде шөп қалың болып, шамамен бес мың ер адам* жайғаса алды. ¹¹Иса күлшелерді алып, шүкірлік етті де, жайғасқандарға үлестірді; кепкен балықтардан да қалағандарынша берді.

¹²Бәрі жеп тойған соң, Иса шәкірттеріне: «Рәсуа болмас үшін нанның қалдықтарын жинап алыңдар», — деді. ¹³Олар жұрт жеген бес күлше арпа нанының қалдықтарын жинап, он екі себетті толтырды.

¹⁴Адамдар Иса жасаған осы кереметті көргенде:

— Дүниеге келуге тиіс Пайғамбар* — шынымен Осы! — десті. ¹⁵Олардың Өзін патша ету үшін келіп, қапысызда ұстап алмақшы болғанын біліп, Иса тағы да жалғыз Өзі тауға кетіп қалды.

Исаның көлде қауіпке ұшыраған шәкірттеріне көмекке келуі

¹⁶Кешке Исаның шәкірттері көлге барып, ¹⁷бір қайыққа мініп, көлдің батыс жағындағы Қапарнаумға қарай жүріп кетті. Қараңғы түскен кез еді, ал Иса оларға әлі келген жоқ болатын. ¹⁸Сонда қатты жел соғып, көлдің астан-кестені шығып, толқи бастады. ¹⁹Олар бес-алты шақырымдай жүргеннен кейін, көл бетімен жаяу жүріп қайыққа таяп қалған Исаны көріп, қорқып кетті.* ²⁰Ал Иса шәкірттеріне: «Қорықпандар, келе жатқан Менмін ғой!» — деп көңілдерін орнықтырды. ²¹Сонда шәкірттері Оны қайыққа мінгізіп алғылары келді. Сол сәтте-ақ қайық олар бет алған жағаға жетіп қалды.

*7 Немесе: екі жүз динарға. (Динар яки денарион: жай жұмыскердің бір күндік жалақысы болған күміс теңге.)

*10 Тағы бірнеше әйелдер мен балалар да болды (Матай 14:21).

*14 1:21.

*19 Олар Оны елес деп ойлады.

Иса — шынайы өмір сыйлайтын рухани «нан»

²² Келесі күні көлдің шығыс бетінде қалған халық Исаның шәкірттері мінген жалғыз қайықтан басқа ешбір қайықтың болмағанын естеріне түсірді. Исаның шәкірттерімен бірге қайыққа мінбей, тек өздерінің ғана кетіп қалғанын білді.

²³ Иеміз шүкірлік еткеннен кейін халық нан жеп тойған кешегі жерге басқа да қайықтар Тіберия қаласынан жақындап келіп жатты. ²⁴ Иса мен шәкірттерінің бұл жерде жоқ екенін білетін жұрт әлгі қайықтарға мініп, Исаны іздеп Қапарнаумға беттеді.

²⁵ Олар Оны көлдің батыс бетінен тапқанда:

— Ұстаз, бұл жерге қашан келдіңіз? — деп сұрады. ²⁶ Иса былай деп жауап берді:

— Сендерге өте маңызды шындықты айтайын: Құдайдың өздеріңе кереметтер арқылы не білдіргенін түсінгілерің келмей, тек нан жеп тойып алғандықтан ғана Мені іздеп жүрсіңдер.

²⁷ Уақытша тамаққа емес, мәңгілік өмір беретін рухани нәрге ұмтылыңдар! Оны сендерге көктен келген Мен ғана бере аламын, өйткені Құдай Әке Маған билігін берді.* — ²⁸ Сонда олар:

— Құдайдың еркін іске асыру үшін не істеуіміз керек? — деп сұрады. ²⁹ Иса:

— Ол Жібергенге сеніңдер, Құдайдың еркі сол, — деді. ³⁰ Олар:

— Өзіңізді Құдай жібергеніне көзімізді жеткізіп, сенуіміз үшін қандай керемет көрсетесіз, не істейсіз? ³¹ «Оларға жейтін нанды көктен берді» деп Забурда жазылғандай, ата-бабаларымыз айдалада тәтті нан* жеп жүрді, — деп жауап берді. ³² Ал Иса:

— Сендерге өте маңызды шындықты айтайын: көктен нан берген — Мұса пайғамбар емес; қазір де көктен шынайы «нанды» беріп тұрған — Менің Әкем. ³³ Себебі көктен түсіп, адамзатқа өмір Беруші — «Құдайдың наны», — деді. ³⁴ Олар:

— Мырза, бізге әрқашан осындай нан беріп тұрыңызшы! — деді. ³⁵ Сонда Иса оларға былай деді:

— Шынайы өмір сыйлайтын «нан» Менмін. Маған келгендер рухани нәрден тарықпай, сенгендер ешқашан шөлдемейтін

*²⁷ Яки: Оны сендерге «Адам Ұлы» береді, себебі Оны Құдай Әке «мөрін басып» өкілетті қылды.

*³¹ Мысырдан көшіп шығып, айдалада ашығып жүрген исаилдіктерге Құдай көктен «манна» деген тәтті нан жаудыратын.

болады. ³⁶ Бірақ Мен сендерге: «Мені көрдіңдер, алайда сен-бейсіндер» дегенмін. ³⁷ Әкем қарамағыма берген адамдардың барлығы* Маған келеді, ал Мен Өзіме келгендерді ешқашан қуып жібермеймін. ³⁸ Көктен өз еркімді емес, Мені жіберген Әкемнің еркін орындау үшін келдім. ³⁹ Ал Әкемнің еркі — Оның қарамағыма берген адамдарының бірде-біреуін тозаққа түсірмей, бәрін де ақырғы күні қайта тірілтуім. ⁴⁰ Себебі Әкемнің еркі мынау: Өзінің рухани Ұлын* көріп, Оған сенген барлық адамдарға мәңгілік өмір сыйлауы. Мен соларды ақырғы күні қайта тірілтіп аламын.

⁴¹ Сонда Исаның көктен түскен «нан» Менмін дегеніне яһудилер күңкілдеп, наразылық білдірді:

⁴² — Мынау әке-шешесін біз білетін Жүсіп ұлы Иса емес пе? Онда Ол қалайша «Мен көктен түстім» дейді? — ⁴³ Иса оларға былай деп жауап берді:

— Өзара күңкілдеспендер! ⁴⁴ Мені жіберген Әкем Өзіме жақындатып тартса ғана, адамдар Маған келе алады; ал Мен оларды ақырғы күні қайта тірілтіп аламын. ⁴⁵ Пайғамбарлар жазбаларында «Құдай олардың бәрін үйретеді» делінген. Әкемді тыңдап, Одан тәлім алған әркім Маған келеді. ⁴⁶ Әрине, Құдайдан Келгеннен басқа ешкім Әкені көрген емес, Әкені көрген — Сол ғана.

⁴⁷ Сендерге өте маңызды шындықты айтамын: кім Маған сенсе, сол мәңгілік өмірге ие. ⁴⁸ Шынайы өмір сыйлайтын «нан» Менмін. ⁴⁹ Ата-бабаларың айдалада манна нанын жесе де, ақырында өлді. ⁵⁰ Бірақ қазіргі көктен түскен «нан» мынадай: одан «жеген» адам рухани өлімге душар болмайды. ⁵¹ Көктен түскен «тірі нан» Менмін. Одан «жеген» әркім мәңгілік өмірге ие болады. Бұл «нан» — Менің тәнім, оны адамзат шынайы өмірге ие болсын деп құрбан етемін.* ⁵² Сонда яһудилер өзара:

— Бұл қалайша біздің «жеуіміз» үшін өз тәнін қиып бере алады? — деп айтыса бастады. ⁵³ Иса оларға былай деді:

— Сендерге өте маңызды шындықты айтамын: егер көктен келген Билеушінің тәнін «жеп», қанын «ішпесендер», сендерде шынайы өмір болмайды.* ⁵⁴ Кімде-кім Менің тәнімді «жеп»,

*³⁷ Яки: Әкем Маған сеніп тапсырғандардың бәрі (6:39,44,65; 10:29; 17:2,6).

*⁴⁰ 1:14.

*⁵¹ Мен үшін Иса тәнін құрбан етіп, қанын төкті деп сенгендер мәңгілік өмірге ие болып, рухани азық алады.

*⁵³ Көктен келген Билеуші: Мәсіхтің Өзі («Адам Ұлы»). 51-аятқа берілген сілтемені де қараңыз.

қанымды «ішсе», ол мәңгілік өмірге ие болады, Мен оны ақырғы күні қайта тірілтемін.* ⁵⁵ Себебі тәнім — шынайы рухани «азық», ал қаным — шынайы рухани «сусын». ⁵⁶ Тәнімді «жеп», қанымды «ішкен» әркім Менімен тығыз байланыста тұрады, Мен де онымен солай тұрамын.* ⁵⁷ Мәңгі тірі Әкем Мені жіберді және Мен Ол арқылы өмір сүремін; сол сияқты тәнімді «жеген» кісі де Мен арқылы шынайы өмір сүреді. ⁵⁸ Ендеше, көктен түскен «нан», міне, осындай; ол ата-бабаларымыз жеген манна сияқты емес: олар ақырында өлген; бірақ «рухани нанды» жеген әркім мәңгі өмір сүреді. — ⁵⁹ Иса мұны Қапарнаумдағы мәжілісханада тәлім бергенде айтты.

Исаның сөздері шынайы өмірге жеткізеді

⁶⁰ Осыны естіген шәкірттерінің көбі:

— Мынау жанға батыр сөз екен, оны кім тыңдай алады? — деді. ⁶¹ Бұл туралы наразылықты байқап қалған Иса оларға былай деді:

— Осы шымбайларыңа батып тұр ма? ⁶² Ал Билеуші ретінде көктен келген Менің бұрын болған сол жеріме көтерілгенімді көрген кезде не айтасындар? ⁶³ Шынайы өмір беруші — Киелі Рух, ал бұған тән еш жарамайды. Сендерге айтқан сөздерім арқылы рухани өмірге ие бола аласындар.* ⁶⁴ Бірақ іштеріндегі кейбіреулерің сенбейсіңдер. — Себебі сенбейтіндердің кім екенін және Өзіне кімнің опасыздық жасайтынын Иса әуел бастан білді. ⁶⁵ Сол себептен Ол былай деді:

— «Әкем қабілет бермесе, ешкім Маған келе алмайды» деп Мен сендерге сондықтан айттым.

⁶⁶ Сол күннен бастап, шәкірттерінің көбі Исадан бас тартып, бұдан былай Оған ермейтін болды. ⁶⁷ Сонда Иса он екі елшісінен:

— Сендердің де кеткілерің келе ме? — деп сұрады. ⁶⁸ Бұған Шимон Петір:

— Жоқ, Ием, Сізден кетсек, кімге бармақпыз? Мәңгілік өмірге жеткізетін сөздер Сізде. ⁶⁹ Біз Сіздің Мәсіх — мәңгі тірі Құдайдың рухани Ұлы екендігіңізге* сеніп, соған көзіміз жетті. ⁷⁰ Иса оларға:

*^{54,56} 51-аятқа берілген сілтемені қараңыз.

*⁶³ Яки: сендерге айтқан сөздерім — рух және өмір.

*⁶⁹ Немесе: Сіздің Құдайдың Киелісі екендігіңізге.

— Ал осы он екінді Мен таңдап алған жоқпын ба? Сонда да іштеріндегі біреуің шайтанның жетегінде, — деді. ⁷¹Иса Шимон Искарриоттың ұлы Яхуда туралы айтып еді. Сол он екіннің біреуі болғанмен, кейін Исаны ұстап берді.

7

Туған інілерінің Исаны түсінбеуі

¹Содан кейін Иса Ғалилея аймағын аралап жүрді. Себебі яһуди басшылары Оны өлтірмекші болған соң, Иса Яһудея аймағын аралағысы келмеді. ²Бұл — яһуди халқының Шыбық күрке мейрамының қарсаңы еді.* ³Сонда Исаның туған інілері Оған:

— Яһудеяға бар, сол жердегі шәкірттерің де Сенің кереметтеріңді көрсін. ⁴Халықтың көзіне түскісі келген кісі істерін жасырмайды. Сен осындай кереметтер істедің, енді Өзіңді әлемге таныт, — деді. ⁵Себебі өз інілері Оған сенбейтін. ⁶Сонда Иса оларға былай деді:

— Өзімді халыққа танытатын уақытым әлі келген жоқ; ал сендер үшін қай мезгіл болса да дер кез. ⁷Осы күнәкар дүние сендерді жек көре алмайды. Ал ол Мені жек көреді, себебі Мен оның істерінің жаман екенін әшкерелеп жүрмін. ⁸Мейрамға бара беріңдер! Мен қазір бұл мейрамға бармаймын, себебі Өзімді танытатын уақытым әлі келген жоқ. — ⁹Иса осылай деп, Ғалилеяда қалып қойды.

Исаның шыбық күрке мейрамындағы тәлімі

¹⁰Інілері мейрамға кеткен соң, халық көзінен тасаланып Иса да жолға шықты. ¹¹«Ол қайда?» — деп, яһуди басшылары Оны мерекеде іздеп жүрді. ¹²Келген жұрт Ол туралы анауынау күңкіл сөз айтып жатты. Біреулері: «Ол жақсы», — десе, басқалары: «Жоқ, халықты азғырып жүр», — деді. ¹³Бірақ яһуди басшыларынан қорыққандықтан, ешкім Ол туралы ашық айтпады.

¹⁴Мейрамның жартысы өткен кезде Иса ғибадатханаға барып, жұртқа тәлім берді. ¹⁵Яһуди діндарлары таңғалып:

— Арнайы дайындықсыз Мынау Киелі жазбаларды қалай түсіне алады? — деді. ¹⁶Иса оларға былай деп жауап берді:

*2 Түсіндірмедегі «Шыбық күрке мейрамын» қараңыз.

— Ілімім Менікі емес, Мені Жібергендікі. ¹⁷ Соның еркін орындағысы келген әркім осы ілім Құдайдан ба, әлде Мен өз бетіммен сөйлеп тұрмын ба, соны білетін болады. ¹⁸ Өз бетімен сөйлеген әркім өзінің ғана беделін ойлайды. Ал Өзін Жібергеннің беделін ойлаған Кісіге сенуге болады, Оның ойында әділетсіздік жоқ. ¹⁹ Сендерге Мұса пайғамбар Таурат заңын бермеп пе еді? Шындығында бірде-біреуің сол заңға бағынбайсыңдар. Әйтпесе неге Мені өлтірмексіңдер? — ²⁰ Жұрт Оған:

— Жын соқты ма? Кім Сені өлтірмек? — деді. ²¹ Иса оларға былай деп жауап берді:

— Мен демалыс күні бір керемет іс жасадым, ал бәрін соған абыржулысыңдар. ²² Мұса сүндеттеуді бұйырды, расында бұл рәсім Мұсадан емес, одан бұрынғы ата-бабаларымыздан қалған. Сендер бұйрыққа сай балаларыңды туғаннан кейінгі сегізінші күні, демалыс күні болса да, сүндеттей бересіңдер. ²³ Сонымен Мұсаның заңы бұзылмасын деп, балалар демалыс күні де сүндеттеліп келеді. Ендеше біреуді демалыс күні ауруынан құлантаза сауықтырғаным үшін қалайша Маған ашуланасыңдар? ²⁴ Сырт көрінісіне ғана қарамай, әділ шешіндер!

Иса туралы пікірталас:

Құдай уәде еткен Құтқарушы Мәсіх Сол ма?

²⁵ Сонда бірнеше иерусалимдіктер былай деді:

— Басшылар өлтіреміз деп жүрген кісі Осы емес пе? ²⁶ Қараңдар, Ол емін-еркін де ашық сөйлейді, ал Оған ештеңе демейді. Сонда Оның Мәсіх екеніне басшылардың көздері шынымен жеткені ме? ²⁷ Мәсіх келгенде, Оның қай жақтан шығатынын ешкім білмейді. Ал Мынаның қай жерлік екенін білеміз ғой.*

²⁸ Сол кезде гибадатханада тәлім беріп отырған Иса қатты дауыспен:

— Менің кім екенімді, қайдан шыққанымды білесіңдер ме? Мен өз бетіммен келген жоқпын. Бірақ Мені жіберген — сендер білмейтін Ақиқаттың Өзі. ²⁹ Ал Мен Оны білемін, себебі Содан келдім, Мені Сол жіберді, — деді.

---

*²⁷ Олар Мәсіх айдалада ғайыптан пайда болуға тиіс, бірақ Иса Назаретте кәдімгі адам сияқты дүниеге келді деген қате пікірде болды.

³⁰ Сол кезде біреулер Оны тұтқындамақ болса да, Оған қарсы ешқайсысы қол көтермеді, өйткені Исаның өз жанын қиятын уақыты әлі жетпеген еді. ³¹ Ал халықтың көбі: «Құтқарушы Мәсіх келгенде, Ол Бұдан артық кереметтер көрсетер деймісің?» — деп, Исаға сене бастады.

³² Халық арасында осындай күңкіл болғаны парызшылдардың құлағына жетті. Сонда басты діни қызметкерлер мен парызшылдар Исаны тұтқындауға сақшыларын жіберді. ³³ Ал Иса:

— Тағы біразырақ уақыт араларында боламын, содан кейін Өзімді Жібергенге қайта ораламын. ³⁴ Мені іздесеңдер де, таба алмайтын боласындар. Себебі Мен болатын жерге сендер бара алмайсындар, — деді. ³⁵ Сонда яһуди басшылары өзара былай десті:

— Біз Оны таба алмайтындай Бұл қайда бармақшы? Шетелге тарап кеткен яһудилерге барып, басқа ұлттарға да тәлім бермекші ме? ³⁶ Оның «Мені іздесеңдер де, таба алмайтын боласындар» және «Мен болатын жерге сендер келе алмайсындар» дегені не сөз?

Қайнаған қызық жаңа өмір

³⁷ Мейрам соңындағы ең ұлы күні* Иса ел алдында тұрып:

— Кімнің жаны шөлдесе, сол Маған келіп, «ішсін»! ³⁸ Бұл туралы Киелі жазбаларда «Кім Маған сенсе, соның жүрегінен өмір беретін «су» тасқындап ағады» делінген, — деді. ³⁹ Иса мұны Киелі Рух туралы айтты; Оны Исаға сенгендер кейінірек қабылдады. Құдай Исаның ұлылығын адамдарға әлі білдірмегендіктен, Өзінің Киелі Рухын сенушілерге әлі қондырмаған еді.

⁴⁰ Исаның сөзін естіген кейбіреулер:

— Шынында да Бұл — келуге тиісті Пайғамбар,* — деді.

⁴¹ Басқалары:

— Ол — Құтқарушы Патшамыз Мәсіх, — дегенді айтты. Енді біреулері:

— Әлде Мәсіх Ғалилея аймағынан келуші ме еді? ⁴² Киелі жазбаларда Мәсіх Дәуіт патша әулетінен, оның ата мекені

*³⁷ Жеті күндік мейрамның әр күні діни қызметкер қайнардан су алып, ғибадатхана ауласына шашып, жұртпен бірге Құдайдан жауын тілейтін.

*⁴⁰ 1:21-аятты және ондағы сілтемені қараңыз.

Бетлехемнен шығады* делінген емес пе? — деді. ⁴³ Осылай ел арасында Иса туралы араздық туды. ⁴⁴ Бірнешеуі Оны тұтқын-дамақ болса да, Оған қарсы ешқайсысы қол көтермеді.

Яһуди басшыларының Исаға сенуден бас тартуы

⁴⁵ Исаны тұтқындауға жіберілген сақшылар қайтып келгенде, басты діни қызметкерлер және парызшылдар олардан:

— Неге Оны алып келмедіңдер? — деп сұрады. ⁴⁶ Сақшылар:

— Бірде-бір адам Ол сияқты сөйлеген емес! — деді.

⁴⁷ Сонда парызшылдар:

— Ол сендерді де алдап кеткен бе?! ⁴⁸ Әлде басшылар мен парызшылдардың ішінде Оған сенетін біреу болғаны ма?!

⁴⁹ Оған Таурат заңын білмейтін, қарғыс атқан халық қана сенеді! — деді.

⁵⁰ Парызшылдардың біреуі — бірде түн ішінде Исаға келіп кеткен Никөдем* де сол жерде болды. Ол басқаларға қарсы шығып:

⁵¹ — Заңымыз бойынша біреуден жауап алып, тексермей, оған үкім шығаруға бола ма? — деді. ⁵² Олар Никөдемге:

— Әлде сен де ғалилеялық шығарсың? Киелі жазбаларды оқы: Ғалилеядан пайғамбар шықпайды, соны біліп қой! — деді.

⁵³ Сосын бәрі өз үйлеріне кетті.

8

Діндарлардың екі жүзділігінің әшкереленіп, күнәкар әйелдің кешірілуі

¹ Иса Зәйтүн тауына қарай кетті. ² Ертеңіне қалаға қайта келіп, ғибадатханаға барды; бүкіл жұрт Оның қасына жиналды. Иса отырған соң, жұртқа тәлім берді. ³ Сол кезде бірнеше дін мұғалімдері мен парызшылдар неке адалдығын бұзып жатқан жерінде ұсталған бір әйелді алып келіп, ортаға тұрғызып қойды.

⁴ Исаға қарап:

— Ұстаз, мына әйел ойнас жасап, қылмыс үстінде ұсталды!

⁵ Таурат заңында Мұса бізге: «Мұндайлар тас лақтырылып өлтірілсін» деп бұйырған. Сіз бұған не айтасыз? — деді.

*⁴² Бетлехем қаласы Яһудея аймағында, Яһуда руының жерінде орналасқан еді (Патша. 1-ж. 16:1,13; 17:12; Патша. 2-ж. 7:12-14,16; Матай 2:4-6).

*⁵⁰ 3:1-2.

⁶ Олар Исаны сынап, айыптайтын сылтау табу үшін осыны айтқан еді.* Бірақ Иса еңкейіп, саусағымен жерге жазып, оларға көңіл бөлмеді. ⁷ Әлгілер сұрай берген соң, Ол басын көтеріп:

— Араларында кімде-кім күнәсіз болса, сол әйелге бірінші болып тас лақтырсын, — деп, ⁸ тағы да еңкейіп, саусағымен жерге жазып отыра берді. ⁹ Олар Оның сөзін естігеннен кейін ұялып, алдымен үлкендері, содан кейін басқалары бірінен соң бірі шығып кетті. Ал Иса ортада тұрған әйелмен оңаша қалды. ¹⁰ Басын көтеріп, одан:

— Әйел, айыптаушыларың қайда кетті? Саған ешкім үкім шығарған жоқ па? — деп сұрады.

¹¹ — Ешқайсысы да, Мырза.

— Мен де саған үкім шығармаймын. Бара бер, бұдан былай күнә жасама! — деді Иса.

Көктен түскен «Құдай Нұры»

¹² Иса тағы бір жолы халыққа сөйлеп отырғанда былай деді:

— Мен дүние үшін Нұрмын.* Маған ерген кісі енді түнекте жүрмей, шынайы өмірдің Нұрына ие болады, — деді. ¹³ Сонда парызшылдар Оған:

— Сен Өзіңе куәсің, сондықтан куәлігің жарамайды, — деді.

¹⁴ Иса былай деп жауап берді:

— Мен Өзіме куә болсам да, куәлігім жарап тұр. Себебі Мен қайдан келгенімді, қайда баратынымды білемін. Ал сендер Менің қайдан келгенімді, қайда баратынымды білмейсіңдер.

¹⁵ Күнәкар адамның пікірінше үкім айтып тұрсыңдар, ал Мен ешкімге үкім айтып тұрған жоқпын.* ¹⁶ Егерде үкім айтсам, үкімім жарар еді, себебі Мен жалғыз емеспін, Өзімді жіберген Әкеммен біргемін. ¹⁷ Сендердің заңдарыңда да «Екі адамның куәлік бергені жарайды» деп жазылған ғой. ¹⁸ Мен Өзіме куәмін, ал Мені жіберген Әкем де Маған куә. ¹⁹ Сонда олар:

— Әкең қайда? — деп сұрады. Иса оларға:

— Сендер Мені де, Әкемді де білмейсіңдер. Егер Мені білсеңдер, онда Әкемді де білер едіңдер, — деді.

*⁶ Бұл Мәсіхті сүріндіру үшін қулықпен құрылған тұзақ еді: әйелді өлтіріңдер деу Рим заңына, ал өлтірмеңдер деу Таурат заңына қарсы болатын.

*¹² Яки: Мен адамзат үшін Нұрмын (1:4-5; 9:5).

*¹⁵ 3:17-21.

²⁰ Осы сөзді Иса ғибадатхананың қазынасы сақталатын қойманың жанында тәлім беріп отырғанда айтты.* Алайда Оны ешкім тұтқындаған жоқ, өйткені Исаның өз жанын қиятын уақыты әлі жетпеген еді.

Исаның шыққан және қайтып баратын орны

²¹ Иса халыққа тағы бір жолы былай деді:

— Мен бұл жерден кетемін. Сендер Мені іздейсіңдер, әрі күнәларыңды арқалап өлесіңдер. Мен баратын жерге сендер жете алмайсыңдар. — ²² Сонда яһуди діндарлары бір-біріне:

— «Мен баратын жерге сендер жете алмайсыңдар» дегені Оның Өзін өлтірмек болғаны ма? — десті. ²³ Иса оларға былай деді:

— Сендер жерденсіңдер, Мен көктенмін. Сендер осы күнәкар дүниенің адамысыңдар, ал Мен осы дүниелік емеспін.

²⁴ Сондықтан да сендерге «күнәларыңды арқалап өлесіңдер» дедім. Өйткені егер Менің Сол екеніме* сенбесендер, күнәларыңды арқалап өлетін боласыңдар. — ²⁵ Олар Исадан:

— Осы Сен кімсің? — деп сұрады. Иса:

— Сендерге ең алғашынан не айтсам, Мен дәл Солмын.*

²⁶ Сендер туралы айтып, үкім шығаратын жайттарым көп. Бірақ Мені Жіберген — Хақ,* Одан естігендерімді дүниеге білдіремін, — деп жауап берді. ²⁷ Олар Оның көктегі рухани Әкесі туралы айтып тұрғанын түсінген жоқ. ²⁸ Сондықтан Иса былай деді:

— Сендер көктен келген Билеушіні (айқышқа шегелеп) жоғары көтеріп қойған кезде Менің Сол екенімді, әрі еш нәрсені өз еркіммен істемей, тек Әкем қалай үйретсе, солай сөйлейтінімді ұғатын боласыңдар. ²⁹ Мені жіберген Ол Өзіммен бірге. Мен әрқашан Оған ұнайтынын істейтіндіктен, Әкем Мені жалғыз қалдырмайды.

³⁰ Иса осыны айтып тұрғанда, көптеген адамдар Оған сенді.

---

*²⁰ Бұл жер жоғарғы кеңестің мәжіліс залының қасында болғандықтан, Исаның сөзі ел басшыларының да құлағына жеткен болуы керек.

*²⁴ Яки: Менің көктен келген Билеуші екеніме (8:28).

*²⁵ Немесе: Өздеріне айтқанымдай, Мен әуел баста бар болатынмын.

*²⁶ Яки: шынайы.

Азат адам немесе құл: Мәсіх сыйлайтын азаттық

³¹ Сонда Иса Өзіне сенген яһудилерге былай деді:

— Егер сендер айтқандарымды естеріңе сақтап, жүзеге асырсаңдар, шынымен Менің шәкірттерім боласыңдар. ³² Сонда ақиқатты біле түсесіңдер, ал ақиқат сендерді азаттыққа жеткізеді. — ³³ Олар:

— Біз Ыбырайымның ұрпағымыз, ешқашан да біреудің құлы болған емеспіз! Қалайша бізге «азаттыққа жетесіңдер» деп айта аласың? — деді. ³⁴ Иса оларға былай деп жауап берді:

— Сендерге өте маңызды шындықты айтамын: кім күнә жасаса, сол — күнәнің құлы. ³⁵ Ал құлы емес, ұлы ғана қожайынның үйінде мәңгі қалады, себебі оның ұлы ретінде еркі бар. ³⁶ Сонымен егер Құдайдың рухани Ұлы сендерді азаттыққа жеткізсе* ғана, шынымен азат боласыңдар.

³⁷ Сендердің Ыбырайымның ұрпағы екендеріңді білемін. Алайда Мені өлтірмексіңдер, себебі айтқандарыма жүректеріңнен орын бермедіңдер. ³⁸ Мен Әкемнің көрсеткендері туралы айтып тұрмын, ал сендер өз түп аталарыңнан көргендеріңді істейсіңдер. ³⁹ Олар:

— Біздің түп атамыз — Ыбырайым ғой, — деп жауап берді. Иса оларға былай деді:

— Сендер шынымен Ыбырайымның ұрпағы болсаңдар, Ыбырайым секілді әрекет етер едіңдер. ⁴⁰ Алайда Құдайдан естіген ақиқатты сендерге жеткізген Мені өлтіргілерің келеді. Ондай нәрсені Ыбырайым істеген жоқ. ⁴¹ Сөйтіп рухани аталарың* не істесе, соны істеп жүрсіңдер.

— Біз некесіз туғандар емеспіз!** Біздің бір ғана рухани атамыз бар, Ол — Құдай! — ⁴² Иса оларға былай деді:

— Рухани аталарың Құдай болса, Мені жақсы көрер едіңдер. Өйткені Мен осында Құдайдан келдім. Өз бетімше келген жоқпын, Мені Құдай жіберді. ⁴³ Менің айтып тұрғанымды неге түсінбейсіңдер? Себебі Менің сөзімді естіп тұра алмайсыңдар.*

⁴⁴ Сендердің рухани аталарың — әзәзіл,* соның құмарлықтарын

*³⁶ Немесе: егер Ұл сендерді босатса (1:14).

*⁴¹ Яғни: әзәзіл шайтан.

*⁴¹ Діншіл яһудилер Құдайға адал болып келдік деп қате ойлайтын.

Киелі кітап Құдай Иеге опасыздық жасауды неке адалдығын бұзу деп астарлап айтады.

*⁴³ Немесе: сөздерімнің рухани мәнін ұға алмайсыңдар.

*⁴⁴ Яки: ібіліс, шайтан.

орындағыларың келеді. Ол әуел бастан кісі өлтіруші болып келеді, ақиқат жағында тұрған да емес, өйткені онда ақиқат жоқ. Ол өтірікті өз болмысына сай айта береді, себебі ол — өтірікші, өтіріктің бастауы.

⁴⁵ Мен ақиқатты айтқандықтан Маған сенбейсіңдер. ⁴⁶ Іштеріңдегі қайсың Мені күнә жасадың деп әшкерелей аласың? Ал егер ақиқатты айтсам, неге Маған сенбейсіңдер? ⁴⁷ Кімде Құдайдың рухани өмірі болса, сол Оның айтқандарына құлақ асады. Сендерде Құдайдың рухани өмірі болмағандықтан, Оның айтқандарына құлақ аспайсыңдар.*

Мәсіхтің мәңгілік болмысы

⁴⁸ — Самариялық екенсің, ішінде жының бар деп айтып тұрғанымыз дұрыс емес пе? — деп әлгі яһудилер Исаға тіл тигізді.

⁴⁹ — Ішімде жын жоқ! Тек Әкемді құрметтеймін, ал сендер Мені қорлайсыңдар. ⁵⁰ Құрметке бөленуге тырыспаймын, ол жағын ойластыратын Әкем бар. Арамыздағы төрелікті айтатын да Сол. ⁵¹ Сендерге өте маңызды шындықты айтамын: Менің сөзімді берік ұстанатын кісі мәңгі өлмейді,* — деп жауап берді Иса.

⁵² Ал яһуди діндарлары Оның айтқанын түсінбей:

— Ішінде жынның бар екеніне көзіміз жетті. Ыбырайым да, пайғамбарлар да өлген, ал Сен «Менің сөзімді берік ұстанатын кісі мәңгі өлмейді» дейсің! ⁵³ Әлде Сен өліп қалған түп атамыз Ыбырайымнан да құдіреттімісің? Пайғамбарлар да өліп қалған. Өзіңді кіммін деп тұрсың? — деді. ⁵⁴ Иса бұған жауап ретінде былай деді:

— Менің Өзімді құрметтеуім түк болмас еді; Мені құрметтеуші — өз Әкем. Сендер Оны «біздің Құдайымыз» десендер де, ⁵⁵ Оны білмейсіңдер; ал Мен Оны білемін. Егер Оны білмеймін десем, сендер сияқты өтірікші болар едім. Бірақ Мен Оны білемін және Оның айтқандарын ұстанамын. ⁵⁶ Түп аталарың Ыбырайым Менің дүниеге келетін күнімді көретініне шаттанды; ол сол күнді көріп, қуанды да.

⁵⁷ — Сен әлі елуге де келген жоқсың, Ыбырайымды көрдім дейсің бе? — деді олар.

⁵⁸ Иса оларға былай жауап берді:

*⁴⁷ Немесе: Кім Құдайдан болса, Құдайдың сөзін тыңдайды; сендер Құдайдан болмағандықтан тыңдамайсыңдар.

*⁵¹ Иса осында рухани өлім туралы айтты.

— Сендерге өте маңызды шындықты айтамын: Ыбырайым тумастан бұрын-ақ Мен бар болатынмын!*

⁵⁹ Сонда олар ашуланып, Оны тас лақтырып өлтіру үшін жерден тас алды. Бірақ Иса білдіртпей ғибадатханадан шығып кетті.*

9

Соқыр болып туған адамның сауығуы

¹ Иса өтіп бара жатып, туғаннан соқыр бір адамды көрді.

² Сонда шәкірттері Исадан:

— Ұстаз, мынаның зағип болып туғанына өз күнәсы себеп болды ма, әлде ата-анасынікі ме?* — деп сұрады. ³ Иса:

— Оған өзінің де, ата-анасының да күнәсы себеп болған жоқ. Қайта, оның өмірінен Құдайдың құдіретті ісі көрінбек! — деп жауап берді. ⁴ Сөзін астарлап жалғастырып: — Жарық барда, Мені Жібергеннің тапсырған игі істерін істеуіміз керек. Қараңғы түскен соң, ешкім еш нәрсе істей алмайды. ⁵ Осы дүниеде тұрған шағымда Мен адамзат үшін Құдайдың Нұрымын, — деді.

⁶ Осылай дегеннен кейін Ол жерге бір түкіріп, содан балшық жасап, зағиптың көзіне жақты да:

⁷ — Силоғам тоғанына* бар да, жуып таста! — деп тапсырды. Силоғам аударғанда «Жіберілген кісі» деген сөз. Зағип барып, бетін жуды, сонда көзі ашылып, үйіне қайта оралды.

⁸ Көршілері мен оның бұрын қайыршы болып жүргенін көргендер бір-біріне: «Мынау осы жерде қайыр сұрап отырған адам емес пе?» — деп, қайран қалысты. ⁹ Кейбіреулері: «Сол», — десе, басқалары: «Жоқ, бұл соған ұқсас қана», — деді. Әлгі адам: «Мен соның өзімін!» — деді. ¹⁰ Сонда кісілер одан:

— Көзің қалай көріп кетті? — деп сұрады. Ол:

¹¹ — Иса есімді Адам балшық жасап, көзіме жағып: «Силоғам тоғанына бар да, жуып таста!» — деді. Мен барып, бетімді жуып едім. Сол сәтте көзім көретін болды! — деп жауап берді.

¹² — Ол Адам қайда? — деп сұрады олар. Анау:

— Мен білмеймін, — деді.

*58 Яки: бұрын да мәңгі бар болған Менмін. Немесе: бұрын да Мен бармын.

*59 Немесе: Бірақ Иса білдіртпей араларынан өтіп ғибадатханадан шығып, басқа жаққа кетті.

*2 Сол кезде діндарлар адам бойындағы кемтарлық пен ауруды күнәкар өмірдің салдары деп ойлайтын (9:33).

*7 Яки: Силоғам хауызына (су қоймасына) (Шежіре. 2-ж. 32:30; Ишая 8:6).

Парызшылдардың жазылған зағипты тергеуі

¹³ Содан олар бұрын соқыр болған кісіні парызшылдарға алып барды. ¹⁴ Ал Иса балшық жасап, оның көзін ашқан күн діни демалыс күні болатын.* ¹⁵ Парызшылдар да әлгі кісіден көзінің қалай көретін болғанын сұрады.

— Ол көзіме балшық жақты. Мен бетімді жудым да, көретін боп шыға келдім! — деді ол. ¹⁶ Сонда парызшылдардың кейбіреулері: «Бұл Кісі Құдайдан келген емес, себебі Ол зағипты емдеуімен демалыс күннің тәртібін бұзды», — десе, басқалары: «Күнәкар кісі осындай кереметтерді қалай істей алады?» — деді. Осылайша олар екі жақ болып бөлініп кетті.

¹⁷ — Сол Кісі көзіңді ашыпты дейді. Ол туралы не айтасың? — деп, олар зағип болған кісіге тағы бір сұрақ қойды. Анау:

— Ол — пайғамбар, — деп жауап берді.

¹⁸ Алайда яһуди діндарлары көзі ашылған кісінің соқыр болып, енді көретіндігіне әке-шешесін шақыртқанша сенген жоқ.

¹⁹ Сондықтан олардан:

— Соқыр боп туды деген балаларың мынау ма? Енді ол қалайша көретін болды? — деп сұрады. ²⁰ Әке-шешесі оларға:

— Бұның баламыз екенін және соқыр боп туғанын білеміз.

²¹ Ал енді ол қалай көретін болды, соны білмейміз. Көзін кім ашқанын да білмейміз. Өзінен сұраңыздар, бала емес қой, өзі айтып берсін, — деді. ²² Әке-шешесі яһуди басшыларынан қорыққандықтан осылай деді, өйткені солар: «Кім Исаны Құтқарушы Мәсіх деп таныса, сол мәжілісхана қауымынан шығарылсын!» — деп келісіп қойған болатын. ²³ Осы себептен әке-шешесі «өзінен сұраңыздар, бала емес қой» деген еді.

²⁴ Сонда парызшылдар зағип болған жігітті екінші рет шақырып алып:

— Құдай алдында шыныңды айт!* Ана Кісінің күнәкар екенін білеміз, — деп тергеді.

²⁵ — Ол күнәкар ма, жоқ па, соны білмеймін. Білетінім бірақ нәрсе: мен соқыр едім, енді көретін болдым! — деп жауап берді ол. ²⁶ Сонда олар тағы да:

— Ол саған не істеді? Көзіңді қалай ашты? — деп сұрады.

*¹⁴ Діни демалыс күні болатын сенбі күндері яһудилерге жұмыс істеуге тыйым салынған еді.

*²⁴ Яки: Құдайды құрметте! (Сотта кінәланғанды осы бұйрықпен кінәсын мойындауға шақыратын.)

²⁷ — Мен сіздерге жаңа айттым ғой, бірақ тындаған жоқсыздар. Неменеге тағы да естігілеріңіз келеді? Мүмкін, сіздер де Соның жолын қуушы* болғыларыңыз келетін шығар? — деп жауап қайырды ол. ²⁸ Сонда парызшылдар оны балағаттап:

— Соның жолын қуушы сенсің, ал біз Мұса пайғамбардың жолын қуушымыз! ²⁹ Құдайдың Мұсамен сөйлескенін білеміз, ал Ананың қайдан келгенін білмейміз, — деді.

³⁰ — Оның қайдан келгенін білмейтіндеріңіз қызық екен. Ол менің көзімді ашты ғой. ³¹ Құдай күнәкарларға құлақ салмайды; бірақ кім Оны қастерлеп, еркін орындаса, Құдайдың соған құлақ салатынын білеміз. ³² Дүние жаратылғаннан бері іштен соқыр боп туған кісінің көзін біреу ашты дегенді бұған дейін ешкім естіген емес. ³³ Құдайдан келмесе, осы Кісі ештеңе де істей алмас еді! — деп нық жауап берді бұрынғы зағип. ³⁴ Әлгілер бұған қарсы шығып:

— Сен тұла бойың түгел күнәкар боп тудың, енді бізге ақыл үйретпексің бе?! — деп, оны мәжілісханадан қуып шықты.

Рухани соқырлық

³⁵ Иса діндарлардың әлгі кісіні қуып жібергені туралы естіді. Тауып алған соң, одан:

— Көктен келген Билеушіге* сенесің бе? — деп сұрады.

³⁶ — Мырза, Соның кім екенін айтыңызшы, мен Оған сенейін.

³⁷ — Сен Оны көрдің, сенімен сөйлесіп тұрған — Соның Өзі.

³⁸ — Ием, Сізге сенем! — деп, әлгі адам Оның аяғына жығылды. ³⁹ Иса:

— Мен бұл дүниеге «соқырлардың» көзі ашылсын, ал «көретіндер» «соқыр» болсын* деп, айыру үшін келдім, — деді.

⁴⁰ Бұл сөзді қасында тұрған бірнеше парызшылдар да естіп:

— Сонда біз де «соқырмыз» ба? — деп сұрады. ⁴¹ Иса оларға:

— Егерде соқыр болсаңдар, кінәларың болмас еді. Ал қазір сендер «көзіміз көреді» деп мақтанғандықтан, кінәларың мойындарыңда қалады,* — деді.

*²⁷ Яки: шәкірттері.

*³⁵ Яки: «Адам Ұлына». Немесе: Құдайдың рухани Ұлына (1:14).

*³⁹ Яки: бүкіл шындықты білемін дегендердің рухани соқырлығы әшкереленсін (5:22; Матай 13:11-13).

10

Бағушы мен қойлары туралы астарлы сөз

¹ — Сендерге өте маңызды шындықты айтайын: кім қой қораға есіктен емес, өзге жерден кірсе, сол — ұры, әрі қарақшы.

² Ал кім есіктен кірсе, қойлардың бағушысы — сол. ³ Қарауыл оған есік ашып, қойлар оның даусын естіп таниды. Бағушы өз қойларын атымен шақырып, далаға шығарады. ⁴ Шығарған соң олардың алдында жүріп отырады, ал қойлары соңынан ереді, өйткені олар оның даусын таниды. ⁵ Бөтен кісінің соңынан ермей, одан қашады, себебі оның даусын танымайды.

⁶ Осы астарлы сөзді Иса яһуди діндарларына айтып берді, бірақ олар Оның не айтқанын түсінген жоқ.

Жаңа өмірдің «қақпасы»

⁷ Сондықтан Иса сөзін жалғастырып былай деді:

— Сендерге өте маңызды шындықты айтамын: қойлар кіретін «қақпа» Менмін. ⁸ Менен бұрын келгендердің бәрі ұрылар әрі қарақшылар болатын. Бірақ қойлар оларға бағынған жоқ. ⁹ Мен «қақпамын», Менен кіргендер құтқарылады. Олар емін-еркін кіріп-шығып, жайылым табады. ¹⁰ Ұры ұрлап, сойып, құрту үшін келеді. Ал Мен адамдар шынайы өмірге ие болсын және өмірі рухани игілікке толы ағыл-тегіл мол болсын деп келдім.

Мәсіхтің өз қарамағындағыларына ізгі бағушыдай қамқорлық жасауы

¹¹ Мен «ізгі Бағушымын»: ізгі Бағушы қойлары үшін жанын қияды. ¹² Ал бағушы емес жалданған адам қойлар өзінікі болмағандықтан, қасқырды көрсе, отарын тастай қашады. Қасқыр қойға шауып, оларды жан-жаққа бытыратып жібереді. ¹³ Жалшы отарын тастай қашады, өйткені ол — жай жалданушы, қойлардың қамын ойламайды.

¹⁴⁻¹⁵ Мен «ізгі Бағушымын». Әкемнің* Мені, Менің Әкемді жақсы білетінім сияқты, Мен қарамағымдағыларды жақсы білемін, олар да Мені жақсы біледі. Солар үшін жанымды қиямын.

*41 Рухани соқырлығын мойындамайтын адамның күнәсын Құдай кешірмейді (15:22,24).

*14-15 Яки: Рухани Әкемнің (1:14).

¹⁶ Бұл отардан басқа да қойларым бар, соларды да алып келуім керек. Олар даусымды естіп таниды, сонда барлығы бір-ақ Бағушысы бар біртұтас отар болады.*

¹⁷ Әкем Мені жақсы көреді, себебі Мен жанымды қиямын, сөйтіп оны қайтадан аламын. ¹⁸ Жанымды ешкім Менен тартып алмайды, оны өз еркіммен қиямын. Қиятын да, қайтып алатын да билігім бар. Бұл — Маған Әкем тапсырған міндет.

¹⁹ Осы сөзге бола яһудилер тағы да екі жақ болып айтысып кетті. ²⁰ Көпшілігі: «Оны жын соғыпты, сандырақтап тұр! Неменеге тыңдап тұрсындар?» — десе, ²¹ басқалар: «Бұл жын-дыңның сөзі емес! Жын соқырдың көзін аша ала ма?!» — деп қарсылық білдірді.

²² Бұдан кейін Иерусалимде Киелі үй мейрамы* болды. Мезгіл қыстың кезі еді. ²³ Сонда Иса ғибадатхананың Сүлеймен патша атындағы бағаналы ғимаратында әрі-бері жүрді. ²⁴ Яһуди діндарлары Оны қоршап алып:

— Қашанға дейін бізді еліктіріп, алаңдатып қоясыз? Құтқарушы Мәсіх болсаңыз, ашығын айтыңыз! — деп талап етті.

²⁵ Иса оларға былай деп жауап берді:

— Мен оны айттым ғой, ал сендер сенбедіңдер. Әкемнің атынан істеп жүрген істерім Менің Сол екеніме айғақ. ²⁶ Бірақ сендер сенбейсіңдер, себебі Менің «отарымнан» емессіңдер.

²⁷ Өз «қойларым» даусымды естіп, бағынады. Мен оларды жақсы білемін, олар Маған еріп жүреді. ²⁸ Соларға мәңгілік өмір беремін. Олар ешқашан құрымайды,* ешкім оларды Менің қолымнан тартып алмайды. ²⁹ Оларды Маған берген Әкем бәрінен де ұлы. Ешкім соларды Әкемнің қолынан да тартып ала алмайды. ³⁰ Әкем Екеуіміз біртұтаспыз.*

*Иерусалимдік діндарлардың Исаны айыптап,
ал басқа жұрттың Оған сенуі*

³¹ Сонда діндар яһудилер Оны тас лақтырып өлтіру үшін тағы да жерден тас алды. ³² Иса оларға:

*¹⁶ 11:52; Елшілер. істері 10:34,44-48; 11:18; Ефес. хат 2:11-21.

*²² Немесе: Иерусалимде ғибадатханадағы киелі үйдің Құдайға қайтадан бағышталғанын еске түсіру мейрамы. (Түсіндірмедегі «Киелі үй мейрамын» қараңыз.)

*²⁸ Яки: тозаққа түспейді.

*³⁰ 10:38; 17:21-22; Марқа 12:29; Қолос. хат 1:19.

— Көз алдарыңда Әкем тапсырған көп игі істер істедім. Солардың қайсысына бола Мені тас лақтырып өлтірмексіңдер? — деп сұрақ қойды.³³ Діндар яһудилер:

— Сені игі ісің үшін емес, Құдайды қорлағаның үшін тас лақтырып өлтірмекпіз. Сен адам бола тұра, Өзіңнен Құдай жасағың келеді! — деді.³⁴ Иса оларға былай деп жауап берді:

— Өздерің де құрметтейтін Таурат заңында: «Мен айттым: сендер құдайсыңдар» деп жазылған.*³⁵ Сонымен Құдай Өзінің сөзі жеткендерді «құдайсыңдар» деген. Ал Киелі жазбалардың күшін жоюға болмайды ғой.³⁶ Онда Әкемнің Өзі ерекше тағайындап, дүниеге жіберген Мен «Құдайдың рухани Ұлымын»* десем, қалайша «Құдайды қорладың» деп айта аласыңдар?³⁷ Әкемнің Маған тапсырған істерін істеп жүрмесем, Маған сенбей-ақ қойыңдар.³⁸ Ал егер Мен оларды істеп жүрсем, Өзіме сенгілерің келмесе де, істеген істеріме сеніңдер! Осылай сендер Әкемнің Менімен, Менің Әкеммен тығыз байланыста екенімізді түсінесіңдер.*

³⁹ Содан олар Исаны тағы да ұстап алмақшы болды, бірақ Ол араларынан сытылып шығып кетті.

⁴⁰ Мұнан кейін Иса қайтадан Иордан өзенінің арғы бетіне, бұрынырақ Жақия пайғамбар шомылдыру рәсімін орындаған жерге барып, сонда қалып қойды.⁴¹ Оған көп адамдар келіп: «Жақия ешқандай керемет істеген жоқ. Бірақ оның мына Кісі туралы айтқандарының бәрі де шындық!»* — деді.⁴² Сол жерде жиналғандардың көбі Исаға сенді.

11

Елазардың ауырып, қайтыс болуы

¹ Сол кезде Елазар деген бетаниялық кісі қатты ауырып жатты. Бұл ауылда Мәриям мен оның әпкесі Марта тұратын.*
² Кейінірек Исаның аяғына иісмай жағып, шашымен құрғатқан осы Мәриям еді. Қазір оның бауыры Елазар науқастанып жатты.³ Сонда апалы-сіңлілі екеуі:

*³⁴ Құдай Өзі тағайындаған билерге осы сөзімен ұлы беделдері мен жауапкершіліктерін ескертті (Забур жыр. 81:6).

*³⁶ 1:14; Лұқа 1:35.

*³⁸ Немесе: сендер Әкемнің Менде, Менің Әкемде екенімізді түсінесіңдер.

*⁴¹ 1:7,15-17; 3:23.

*¹ 12:1; Матай 21:17; Лұқа 10:38-39.

— Мырза, Сіз жақсы көретін кісі ауырып жатыр, — деп Исаға Елазар туралы хабар жіберді. ⁴ Иса мұны естігенде:

— Бұл аурудың соңы өлімге соқтырмайды, қайта, Құдайды ұлылыққа бөлеу үшін септігін тигізеді: ол арқылы Құдайдың рухани Ұлының құдіретті ұлылығы көрінеді, — деді.

⁵ Иса Мартаны, оның сіндісі мен Елазарды жақсы көруші еді.

⁶ Елазардың науқастанып жатқанын естісе де, сол кезде болған жерінде тағы да екі күнге қалып қойды. ⁷ Содан кейін ғана Иса шәкірттеріне:

— Яһудея аймағына қайта барайық! — деді. ⁸ Олар:

— Ұстаз, яһуди діндарлары күні кеше ғана Сізді тас лақтырып өлтіргісі келмеп пе еді? Шынымен тағы сол жаққа бармақсыз ба? — деді. ⁹ Иса:

— Бір күнде он екі сағат бар емес пе? Адам жолмен күндіз жүрсе, сүрінбейді, өйткені ол бұл дүниенің жарығын көреді.*

¹⁰ Ал егер түнекте жүрсе, сүрінеді, себебі онда жарық жоқ, — деп астарлап жауап берді. ¹¹ Мұнан кейін сөзін жалғастырып: — Досымыз Елазар ұйықтап жатыр. Мен барып, оны оятайын, — деді. ¹² Шәкірттері:

— Мырза, ұйықтағаны жақсы, сонда сауығады! — деді.

¹³ Иса астарлап сөйлеп, Елазардың өлгенін айтқан еді, ал олар кәдімгі ұйқыны айтып тұр деп ойлап қалды. ¹⁴ Сонда Иса жасырмай:

— Елазар өлді, — деді. ¹⁵ — Бірақ Өзімнің сол жерде болып, оны сауықтырмағанымға сендер үшін қуанамын; осылай берік сенімге жетесіңдер. Енді Елазарға барайық!

¹⁶ Сыңарлас деп аталатын Тома басқа шәкірттерге: «Біз де барып, Онымен бірге өлейік», — деді.

Елазардың қайта тірілуі — Мәсіхтің құдіретінің белгісі

¹⁷ Иса Бетания ауылына жеткенде, Елазардың өліп, қабірге қойылғанына төрт күн болғанын естіді. ¹⁸ Бетанияның Иерусалимнен қашықтығы үш-ақ шақырымдай болғандықтан, ¹⁹ қаладан көптеген яһудилер. Мәриям мен Мартаға көңіл айтуға келген екен. ²⁰ Исаның келе жатқанын естіген Марта алдынан шықты; Мәриям үйде отыра берді. ²¹ Марта Исаға:

*⁹ Яки: бұл дүниенің Нұрын көреді. (Сенушілер Құдай белгілеген уақытты пайдалана Оның еркіне сай өмір сүрсе, өз қызметтерін Оның қорғауымен атқара алады: 3:19-21; 9:4-5; 12:35.)

— Ием, Сіз осында болсаңыз, бауырым өлмес еді! ²² Бірақ қазір де не сұрасаңыз да, Құдайдың оны Сізге беретінін білемін, — деді.

²³ — Бауырың қайта тіріледі, — деп жауап берді Иса.

²⁴ Сонда Марта:

— Ақырғы күнгі қайта тірілуде* оның да тірілетінін білемін, — деді. ²⁵ Ал Иса оған:

— Қайта тірілу мен шынайы өмір* — Менмін. Маған сенетін адам өлсе де, шынайы өмір сүретін болады. ²⁶ Осылай өмір сүріп, Маған сенген әрбір адам ешқашан да рухани өлмейді.* Бұған сенесің бе? — деді. ²⁷ Марта:

— Иә, Ием, Сіздің пайғамбарлар дүниеге келеді деп алдын ала айтқан Мәсіх, Құдайдың рухани Ұлы, екеніңізге сенемін, — деді. ²⁸ Осылай деген ол барып, басқаларға білдірмей Мәриямға:

— Ұстаз осында, сені шақырып жатыр, — деді. ²⁹ Мәриям мұны естісімен асығыс тұрып, Оған қарсы шықты. ³⁰ Бірақ Иса әлі де ауылға кірмей, Мартаға кездескен жерінде болатын. ³¹ Мәриямның қасында көңіл айтып отырған яһудилер оның асығыс тұрып, сыртқа шығып кеткенін көргенде соңынан ере шығып: «Қабірдің басына барып жоқтау айтады», — деп ойлады.

³² Мәриям Иса тұрған жерге келіп, аяғына жығыла:

— Ием, Сіз осында болсаңыз, бауырым өлмес еді! — деді.

³³ Мәриям мен оған ерген яһудилердің жоқтау айтқанын көргенде, Иса іштей қатты қайғырып,* толқып кетті. ³⁴ Олардан:

— Оны қай қабірге қойдыңдар? — деп сұрады.

— Иеміз, келіп көріңіз, — деді олар.³⁵ Иса көзіне жас алды.

³⁶ Яһудилер:

— Қарандар, Ол Елазарды қалай жақсы көрген! — деді.

³⁷ Бірақ іштеріндегі кейбіреулері:

— Соқырдың көзін ашқан Ол оны да ажалдан арашалап алып қала алмас па еді? — деді. ³⁸ Иса тағы да қатты ашуланып, қабірдің басына келді. Қабір аузы таспен жабылған үңгір екен.

³⁹ Иса:

*²⁴ Яки: Қияметі күні (5:28-29; 6:39-40; Лұқа 14:14; 20:36).

*²⁵ Яки: қайта тірілу мен шынайы өмірді сыйлайтын.

*²⁶ Яки: тозаққа түспейді.

*³³ Яки: ашуланып. (Иеміз дүниеге күнә мен өлім әкелген шайтанның арам күшіне қаһарланды.)

— Тасты алып тастандар! — деп бұйырды. Бірақ марқұмның әпкесі Марта:

— Ием, ол иистеніп барады, жатқанына төрт күн болды! — деп қарсылық білдірді.

⁴⁰ — Егер Маған сенсең, Құдайдың құдіретті ұлылығын көресің деп саған айтпап па едім? — деді Иса.

⁴¹ Сонда олар тасты үңгірдің аузынан алып тастады. Иса көзін көкке қадап:

— Әке, тілегімді қабыл алғаның үшін Саған ризамын!
⁴² Тілегімді ылғи қабыл алатыныңды білемін. Алайда айнала қаумалаған жұрт Мені Өзіңнің жібергеніңе сенсін деп мұны айтып тұрмын, — деді. ⁴³ Осылай дегеннен кейін: — Елазар, шық! — деп қатты дауыспен бұйырды.

⁴⁴ Сонда марқұм қабірден шықты! Оның аяқ-қолы кебінге оралып, бет-аузы да орамалмен байланған еді. Иса қасындағыларға:

— Кебінін шешіп жіберіндер, жүре берсін! — деп тапсырды.

Жоғарғы кеңестің Исаны өлтіру туралы шешімі

⁴⁵ Мәриямға келген яһудилердің көбі Исаның керемет ісін көріп, Оған сенді. ⁴⁶ Бірақ кейбіреулері парызшылдарға барып, Исаның не істегенін айтып берді. ⁴⁷ Сонда басты діни қызметкерлер мен парызшылдар Жоғарғы кеңестің мәжілісін шақырып:

— Біз не істейміз? Мына Кісі көп кереметтер жасап жүр. ⁴⁸ Оны осылай қалдырсақ, бәрі Соған сенетін болады. Сонда римдіктер келіп, киелі үйіміз бен ұлтымызды біздің қолымыздан тартып алып жүрер!* — десті.

⁴⁹ Олардың біреуі, сол жылы бас діни қызметкер болған Қаяфа, тіл қатып:

— Сендер түк білмейсіңдер ме? ⁵⁰ Бүкіл ұлтымыздың құрып кетуінен гөрі, бізге халық үшін бір Адамның өлгенінің жақсы екенін ойламайсыңдар ма? — деді. ⁵¹ Бұл сөзді ол өзідігінен айтқан жоқ, қайта, сол жылы бас діни қызметкер болғандықтан: «Иса халқымыз үшін өлуге тиіс» деп алдағыны болжады. ⁵² Ал Иса Исраил халқы үшін ғана емес, сондай-ақ жер жүзіне таралған басқа халықтардың енді Құдайдың рухани балалары

*⁴⁸ Олар халық Исаға сеніп, Оны патша етіп қойса, римдік әмірші ашуланып, зорлық көрсетіп жүрер деп қорықты.

болғандары үшін де өлуге тиісті болды. Ондағы мақсаты — екі жақты жинап, біріктіру еді.*

⁵³ Сол күннен бастап олар Исаны өлтіру туралы берік байламға келді. ⁵⁴ Сондықтан Иса бұдан былай яһудилердің арасында ашық жүрмей, айдалаға жақын жердегі Ефрем деген қалашыққа кетіп, сонда шәкірттерімен бірге болды.

⁵⁵ Яһуди халқының Құтқарылу мейрамы жақындап қалған еді. Бүкіл елден көптеген кісілер мейрам алдындағы діни тазару салтын орындау үшін Иерусалимге өрлеп бара жатты. ⁵⁶ Олар Исаны іздестіріп жүрді. Қалаға жеткеннен кейін: «Қалай ойлайсыңдар? Ол мейрамға келер ме екен?» — деп ғибадатханада әңгімелесіп тұрды. ⁵⁷ Себебі басты діни қызметкерлер және парызшылдар: «Оның қайда жүргенін көрген біреу болса, тұтқындау үшін бізге хабар берсін!» — деп жарлық беріп қойған еді.

12

Исаға Бетанияда көрсетілген құрмет

¹ Құтқарылу мейрамынан алты күн бұрын Иса Бетанияға барды. Сол ауылда Өзі өлімнен қайта тіріліп алған Елазар тұратын.* ² Осы жерде Исаға арнап қонақасы берілді. Марта қызмет етті. Дастарқандас болғандардың ішінде Елазар да Исамен бірге отырды. ³ Ал Мәриям нард деген өсімдіктен жасалған таза, өте құнды иісмайға толы құтыны* алды. Осы иісмайды Исаның аяқтарына құйып, оларды шашымен құрғатты. Үй ішінде майдың жұпар иісі аңқып кетті.

⁴ Исаның шәкірттерінің бірі, кейінірек Оған опасыздық жасаған Яһуда Исқариот:

⁵ — Неге бұл иісмайды сатып, түскен ақшаны мүсәпірлерге үлестіріп бермеген? Оның құны жылдық жалақыға* тең емес пе?! — деп наразылық білдірді.

⁶ Бұл сөзді Яһуда мүсәпірлердің қамын ойлағандықтан емес, ұры болғандықтан айтты. Ортақ қаржы салатын әмиян өзінің қолында болып, Яһуда түскен ақшаға қол сұғып жүрді. ⁷ Иса оған:

---

*⁵² 10:16.

*¹ 11:38-44.

*³ Түпнұсқада: бір литра (327 грамм). (Мәриям осы әрекетімен Исаны ерекше қастерлейтінін білдірді: 12:8.)

*⁵ Түпнұсқада: оның құны үш жүз динарға (күміс теңгеге) тең.

— Мәриямға тиме! Ол осыны істеуімен Менің денемді қабірге салатын күнгі майлау салтын алдын ала орындады.*
 8 Мүсәпірлер әрдайым қастарында ғой, ал Мен ұдайы қастарында бола бермеймін, — деп, оны қайтарып тастады.

9 Исаның Бетанияда екенін білген көптеген яһудилер Иса үшін ғана емес, Ол тірілтіп алған Елазарды көру үшін де осында келді. 10 Басты діни қызметкерлер оны да өлтіру туралы ақылдасты. 11 Өйткені Елазардың басынан өткен кереметке бола көптеген яһудилер олардан безіп, Исаға сенім артты.

Исаның Иерусалимге бейбіт Патша ретінде кіруі

12 Келесі күні мейрамға жиналған халықтың үлкен тобы Исаның Иерусалимге келетінін естіп, 13 қолдарына пальма бұтақтарын ұстап, қала сыртына шықты. Оны:

«Тәңір мадақталсын!» Иеміздің атынан келе жатқан Исраилдың Патшасы жарылқанған!» — деп айқай салып қарсы алды.

14 Иса бір тайқар есекті* тауып алдыртып, соған мінген еді. Пайғамбарлар жазбаларында бұл туралы алдын ала былай делінген: 15 «Қорықпа, Иерусалим халқы!* Қара, сенің Патшаң тайқарға мініп келе жатыр!»

16 Шәкірттері бұны сол кезде түсінген жоқ. Дегенмен Иса қайта тіріліп, көкке көтеріліп, Өзінің ұлылығына ие болғанда олар бұл сөздердің Иса туралы жазылып, халықтың Оны осылай қарсы алғанын еске алды.

17 Иса Елазарды қабірден шақырып, өлімнен қайта тірілтіп алған кезде бірге болған көп кісілер бұған куәлік етті. 18 Осындай керемет жасағанын естіген жұрт сондықтан да Оның алдынан шықты. 19 Ал парызышылдар өзара: «Көріп тұрсындар ғой, бұлай алға баспайсындар: жұрттың бәрі* Оның соңынан еріп кетті!» — десті.

*7 Яки: Ол иісмайды Мен жерленетін күн үшін сақтамақ еді.

*13 Немесе: Тәңір амандық бере көрсін! (Түсіндірмедегі «Осаннаны» қараңыз.)

*14 Яки: жас есекті.

*15 Яки: Қыз Сион (Зәкәрия 9:9).

*19 Немесе: бүкіл әлем (11:47-48).

*Исаның шетелдіктермен кездесіп,
Өзінің құрбан болуы туралы алдын ала айтуы*

²⁰ Мейрам кезінде Иерусалимде Құдайға ғибадат етуге келгендердің ішінде бірнеше гректер* де бар еді. ²¹ Олар Ғалилея аймағындағы бетсайдалық Філіпке* келіп: «Мырза, Исаны көргіміз келеді», — деген тілек білдірді. ²² Філіп оны Әндірге барып айтты, содан екеуі Исаға жеткізді.

²³ Иса оларға былай деп жауап берді:

— Көктен келген Менің ұлылыққа жететін уақытым келді. ²⁴ Сендерге өте маңызды шындықты айтайын: егер бидайдың дәні жерге егіліп, жойылмаса, онда ол жалғыз дән болып қалады. Ал егер ол жерге егіліп, көктеп, өзі жойылса, сонда ғана одан көп өнім өсіп шығады.* ²⁵ Кім өз өмірін бәрінен артық көрсе, сол шынайы өмірден құр қалады. Ал осы күнәкар дүниеде өмірін Құдай үшін қиған әркім оны мәңгілік өмір үшін сақтайды.* ²⁶ Кім Маған қызмет еткісі келсе, сол Маған ерсін. Мен қайда болсам, қызметшім де сонда болады.* Ал Маған қызмет етіп жүрген әркімді Әкем құрметтейді.

²⁷ «Қазір көңілім қатты толқу үстінде. Мен не айтайын? Әке, Мені осы күннен құтқара гөр. Алайда бұл күнге осыны бастан кешіру үшін жеттім ғой. ²⁸ Әке, өз атыңды ұлылыққа жеткізе гөр!»* — деді Иса. Сонда көктен: «Мен оны ұлылыққа жеткіздім және одан әрі де жеткізе беремін», — деген үн естілді. ²⁹ Сол жерде тыңдап тұрған халықтың ішінен кейбіреулері:

— Күн күркіреді, — десе, басқалары:

— Оған бір періште тіл қатқан шығар, — деді.

³⁰ Иса оларға:

— Көктегі үн Мен үшін емес, сендер үшін естілді, — деді.

³¹ — Енді осы күнәкар дүние сотталады! Енді осы дүниенің әміршісі қуылады! ³² Ал Мені айқышқа көтеріп қойғаннан кейін,

*²⁰ Яки: Құдайды қастерлейтін, басқа ұлттардан шыққан адамдар. (Ортақ тілдері грекше болғандықтан, яһудилер оларды жалпы гректер деп атайтын.)

*²¹ 1:43,44.

*²⁴ Осымен Иса көп адамдардың шынайы өмірге ие болулары үшін Өзінің құрбан болуға тиіс екенін білдірді.

*²⁵ Аян 2:7,11; 3:5.

*²⁶ Яки: Мен басымнан кешетін азапты қызметшілерім де бастарынан өткізеді.

*²⁸ Яки: Өзіңнің ұлылығыңды паш ете гөр! (13:31-32; 17:1,4; Аян 15:4)

адамдардың бәрін Өзім арқылы құтқарылуға шақырамын, — деді. ³³ Бұл сөзді Иса Өзінің қандай жолмен өлуге тиіс екенін білдіру үшін айтты.

³⁴ Жиналған жұрт Исадан:

— Таурат заңынан біз «Мәсіх мәңгі өмір сүреді» деп үйрендік. Қалайша көктен келген Билеушіні айқышқа көтеріп қою керек дейсіз? Сіз айтып тұрған «көктен келген Билеуші» кім? — деп сұрады. ³⁵ Иса оларға былай деп жауап қайтарды:

— «Нұр»* тағы біраз уақыт сендермен бірге болады. Өздерінді қара түнектің баспауы үшін «Нұр» барда жүре беріңдер. Түнекте жүргендер қайда бара жатқандарын білмейді. ³⁶ Қастарыңда «Нұр» барда Соған сеніңдер, сонда «Нұрдың адамдары» боласындар. — Иса осылай деді де, жұрт көзінен тасаланып кетіп қалды.

*Исраилдіктердің сенбеушілігі,
әрі Исаның тағы да сенімге шақыруы*

³⁷ Иса олардың көз алдарында көп кереметтер жасаса да, көпшілік Оның Мәсіх екендігіне сенген жоқ. ³⁸ Сонымен Ишая пайғамбардың мына тәрізді алдын ала айтқандары дәл келді:

«Ием, хабарымызға азғана кісілер сенді! Жаратқан Иенің құдіретті істері кімге ашық көрсетілді?»*

³⁹ Ишая пайғамбар тағы бір жерде көпшіліктің неліктен сене алмағандығы туралы мына тәрізді сөздер айтқан:

⁴⁰ Ол көздерін соқыр, жүректерін қасарысқан сезімсіз қылған. Сол себептен көздері көрмейді, жүректері түсінбейді, өздері теріс жолдарынан қайтпайды, әйтпесе оларды (рухани дертінен сауықтырар едім.*

⁴¹ Ишая пайғамбар Исаның ұлылығын алдын ала көргендіктен* Ол туралы осылай деп айтып кеткен еді.

*³⁵ Яки: Құдайдың Нұры (Иса Мәсіх: 1:4-5,9-12; 3:19-21; 9:5).

*³⁸ Ишая 53:1.

*⁴⁰ Ишая 6:10.

*⁴¹ Немесе: Исаның салтанатты ұлылығын көргендіктен. (Ишая пайғамбар Исаның салтанатты ұлылығын аянда көрді. Сонымен қатар оған халықтың Исаны қабылдамай қасарысатыны және Исаның құрбандық өлімі мен қайта тірілуіндегі ұлылығы да мәлім болатын: Ишая 6:1,3,10; 9:6; 52:13-53:12; Жохан 14:9-10).

⁴² Ал Исраилдің басшы адамдарының көбі Исаға сенді, бірақ парызшылдар мәжілісханадан шығарып жібермесін деп Оны ашық мойындаған жоқ.⁴³ Себебі олар Құдай беретін құрметті емес, адамнан көретін құрметті көбірек ұнататын.*

⁴⁴ Иса дауыстап былай деді: «Маған сенген кісі Өзіме ғана емес, Мені Жібергенге де сенеді. ⁴⁵ Мені көрген кісі Мені Жібергенді де көреді. ⁴⁶ Мен — Өзіме сенген әркім қара түнекте қалмасын деп дүниеге келген «Құдайдың Нұрымын».

⁴⁷ Кім хабарымды естіп, оны ұстанбаса, ондайды қазір соттап жатпаймын; Мен адамзатты соттау үшін емес, құтқару үшін дүниеге келдім. ⁴⁸ Бірақ Мені елемей, хабарымды қабылдамағандардың соты дайын тұр: Мен білдірген хабар оларды қиямет күні айыптайтын болады. ⁴⁹ Себебі Мен өздігімнен айтқан жоқпын, нені және қалай айтуға тиісті екенімді Мені жіберген Әкем Маған тапсырды. ⁵⁰ Ол Маған тапсырған сөздердің мәңгілік өмір сыйлайтынын білемін. Мен не айтсам да, Әкемнің тапсырғанындай айтамын».

13

Кіші пейілділіктің үлгісі

¹ Құтқарылу мейрамының қарсаңы еді. Иса Өзінің бұ дүниеден кетіп, Әкесіне баратын күнінің жақындап қалғанын білді. Бұ дүниедегі өз адамдарын өте жақсы көргендіктен, Иса оларға деген сүйіспеншілігін ақырына дейін ісімен де толық көрсетті.

² Иса шәкірттерімен бірге кешкі тамаққа отырды. Бұған дейін шайтан Шимон Исқариоттың ұлы Яхуданың көңіліне Исаға опасыздық жасауды ұялатып қойған еді. ³ Бірақ Иса Әкесінің бүкіл билікті өз қолына беріп қойғанын, сондай-ақ Өзінің Құдайдан келіп, Оған тағы қайтып баратынын да білді. ⁴ Содан ол дастарқан басынан тұрып, сырт киімін шешті де, алжапқышты беліне байлады. ⁵ Бұдан кейін шылапшынға су құйып, шәкірттерінің аяқтарын жуып, беліне байлаған алжапқышпен құрғатып сүрте бастады.

⁶ Шимон Петірдің қасына келгенде, ол Исадан:

— Ием, Сіз аяғымды жуайын деп жатырсыз ба? — деп сұрады. ⁷ Иса оған:

— Не істеп тұрғанымды сен қазір емес, кейінірек түсінесің, — деді. ⁸ Петір:

---

*⁴³ 5:44; 7:18.

— Мен Сізге аяғымды еш уақытта жуғызбаймын, — деп қарсылық білдірді. Иса:

— Егер сені жумасам, онда Менімен тығыз қатынаста бола алмайсың, — деп жауап берді. ⁹Сонда Шимон Петір:

— Ием, олай болса, аяғымды ғана емес, қолым мен басымды да жуыңыз! — деп өтінді. Иса астарлап:

¹⁰— Шомылған кісі тап-таза, оның аяғын ғана жуу керек.* Сендер де тазасындар, бірақ бәрің емес, — деді. ¹¹Ол Өзіне кімнің опасыздық жасайтынын білді, сондықтан «бірақ бәрің емес» деп қосты.

¹²Шәкірттерінің аяғын жуып, сырт киімін киіп, орнына отырғаннан кейін Иса:

— Сендерге не істегенімді түсінесіңдер ме? — деген сұрақ қойды. ¹³— Маған «Ұстаз», «Ием» дейсіңдер. Осылай атағандарың дұрыс, себебі Мен Солмын. ¹⁴Ал егер Мен Иелерің және Ұстаздарың бола тұра, аяқтарыңды жусам, сендер де бір-біріңе сондай қызмет көрсетуге тиіссіңдер! ¹⁵⁻¹⁶Сендерге өте маңызды шындықты айтып тұрмын: қызметшінің жолы қожайынынан үлкен емес, елшінің жолы да өзін жібергендікінен үлкен емес. Мен сендерге қалай қызмет етсем, сендер де солай етсін деп, үлгі көрсеттім. ¹⁷Осыны біліп, солай іс-әрекет етсеңдер, бақытты боласындар!

*Исаның соңғы кешкі ас кезінде
сатқынның кім екенін білдіруі*

¹⁸— «Сендер тазасындар» деген сөзді бәрің туралы айтып тұрған жоқпын. Қайсыларыңды таңдағанымды Өзім білемін, бірақ Киелі жазбадағы мына сөз орындалу керек: «Менімен дастарқандас болып нанымды жеп жүрген кісі енді аяғын көтеріп, Мені теуіп жіберейін деп дайын тұр».* ¹⁹Мұны осы сөз әлі орындалмас бұрын айтып тұрмын. Кейін орындалған соң, Менің мәңгі Бар Болушы екеніме* сендер сенсін деймін. ²⁰Сендерге өте маңызды шындықты айтайын: Кім Мен жіберген адамды қабылдаса, соның Мені қабылдағаны. Ал кім Мені қабылдаса, оның Мені Жібергенді де қабылдағаны, — деді Иса.

*¹⁰ Яғни: күнәсынан түпкілікті арылған адамның бұдан кейін жасаған күнәлары үшін ғана кешірім сұрауы қажет.

*¹⁸ Забур жыр. 40:10.

*¹⁹ Яки: Менің Сол (Мәсіхтің Өзі, Құдайдың рухани Ұлы) екеніме.

²¹ Осы сөзден кейін Иса іштей қатты толқып, салмақтап:

— Сендерге өте маңызды шындықты айтамын: араларындағы біреуің Маған опасыздық жасайтын болады, — деді.

²² Шәкірттері Исаның кімді айтып тұрғанын ұқпай, бір-біріне аң-таң болып қарасты. ²³ Исаның жақсы көретін шәкірті* дастарқан басында Оған қарай жантайып жатушы еді. ²⁴ Шимон Петір Исаның кімді айтқанын сұрап білші деп жаңағы шәкіртке ымдап белгі берді. ²⁵ Анау Исаға бұрылып:

— Мырза, сол адам кім? — деп сұрады. ²⁶ Иса:

— Үзім нанды табақтағы тұздыққа батырып, кімге берсем, ол — сол кісі, — деді. Содан кейін қолындағы бір үзім нанды тұздыққа батырып алып, Шимон Исқариоттың ұлы Яһудаға берді. ²⁷ Яһуда нанды алысымен көңілін шайтан билеп алды.

Иса Яһудаға: «Не істегің келсе, соны тезірек істе!» — деді. ²⁸ Отырғандардың ешқайсысы Исаның оған неге бұлай дегенін түсінген жоқ. ²⁹ Яһуда ортақ қаржыны ұстайтындықтан, кейбіреулері Иса: «Мейрамға не керектің бәрін сатып ал!» немесе «Мүсәпірлерге садақа бер!» деп оған тапсырма берген шығар деп ойлады. ³⁰ Ал Яһуда нанды жеп алған соң тез шығып кетті. Сыртта қараңғы түн еді.

Исаның берген жаңа өсиеті және Петірге арнаған сөзі

³¹ Яһуда шығып кеткеннен кейін, Иса былай деді:

— Енді Билеуші ретінде көктен келген Мен ұлылыққа кенелемін, Өзім арқылы Құдайдың ұлылығы да көрінеді.* ³² Мен Құдайдың ұлылығын көрсеткенде Құдай да Менің ұлылығымды паш етеді. Бұл көп кешікпей орындалады.*

³³ Балаларым, енді аз-ақ уақыт қастарыңда боламын, кейін Мені іздейсіңдер. Яһудилерге айтқан сөзімді қазір сендерге де айтамын: Мен баратын жерге сендер жете алмайсыңдар.

³⁴ Сендерге бір жаңа өсиет айтамын: бірінді бірің жақсы көріңдер! Мен өздерінді сүйгендей, сендер де бір-бірінді сүйіңдер! ³⁵ Менің шәкірттерім екендіктеріңді елдің бәрі өзара сүйіспеншіліктеріңнен білетін болады.

*²³ Осы Ізгі хабарды жазушы Жохан.

*³¹ Яки: Қазір «Адам Ұлы» ұлылыққа бөленіп, Ол арқылы Құдай да ұлылыққа бөленді (3:13-17; 12:23-24).

*³² Құрбандық өлімімен Құдайдың шексіз сүйіспеншілігі мен әділдігін көрсеткен Мәсіх кейін ерекше құрметтелді (Філіпі. хат 2:7-11; Аян 1:12-18; 5:5-14).

³⁶ Шимон Петір:

— Мырзам, Сіз қайда бармақсыз? — деп сұрағанда Иса:

— Мен баратын жерге сен қазір ере алмайсың, кейінірек соңымнан келесің, — деді. ³⁷ Петір:

— Мырза, Сізге қазір неліктен ере алмаймын? — деп сұрады.

— Сіз үшін жанымды қиюға дайынмын! — ³⁸ Иса оған былай жауап берді:

— Мен үшін жан қиямын дейсің бе? Саған шындығын айттайын: осы түні әтеш шақырғанша сен Менен үш рет танасың!

14

Құдайға апаратын жол — Иса Мәсіх

¹— Көңілдерің толқымасын! Құдайға сеніңдер және Маған да сеніңдер! ²Көктегі Әкемнің үйінде тұратын орын көп. Егер солай болмаса, Мен сендерге айтқан болар едім ғой.* Енді сол жерден сендер үшін орын дайындауға бара жатырмын. ³Барып, дайындап болғаннан кейін қайтып келіп, Өзім болатын жерде сендерді де болсын деп қасыма алып кетемін. ⁴Қайда бара жатқанымды да, сонда апаратын жолды да білесіңдер, — деді Иса. Тома:

⁵— Ием, қайда бара жатқаныңызды білмейміз. Онда біз жолды қалай білеміз? — деп сұрады. ⁶Иса оған:

— Жол, шындық және шынайы өмір Менмін.* Мен арқылы болмаса, ешкім де Әкеге бара алмайды. ⁷Мені жақыннан танысаңдар, Әкемді де білер едіңдер. Оны қазірден бастап білесіңдер және көрдіңдер де, — деді.

⁸— Мырзам, бізге Әкені көрсетіңіз, бізге сол да жеткілікті, — деді Філіп. ⁹Иса былай деп жауап берді:

— Мен көптен бері қастарыңдамын, сонда да Мені шынымен білген жоқсың ба, Філіп? Кім Мені көрсе, соның Әкені де көргені. Бізге Әкені көрсетіңіз деп неге айтасың? ¹⁰Менің Әкеммен, Әкемнің Менімен тығыз байланыста екенімізге* сенбейсің бе? Сендерге айтып жүрген сөздерім Өзімдікі емес, Әкемдікі. Сол сияқты Менімен тығыз байланыстағы Әкем Өзінің істерін де Мен арқылы істеп жатыр. ¹¹Менің Әкеммен,

*² Немесе: Мен сендерге осылай айтар ма едім?

*⁶ Яғни: Құдайға апаратын бірден-бір жол, шындық пен шынайы өмірдің бірден-бір Бастауы да Менмін (Елшілер. істері 4:12).

*¹⁰⁻¹¹ Яки: Менің Әкемде, Әкемнің Менде екенімізге.

Әкемнің Менімен тығыз байланыста екенімізге* сеніңдер! Әйтпесе істеген кереметтеріме сүйеніп Маған сеніңдер. ¹² Сендерге өте маңызды шындықты айтайын: Мен жасаған кереметтер сияқтыларды Маған сенуші де істейді, тіпті одан да зорларын істейді, себебі Мен Әкеме барамын. ¹³ Менің атымнан* Әкемнен не сұрасаңдар да, орындаймын, сонда Әкенің ұлылығы Өзінің рухани Ұлы** арқылы көрінеді. ¹⁴ Менің еркіме мойынсұнып бір нәрсе сұрасаңдар, Мен соны орындаймын.

Құдай Рухының сенушілерге қонуы туралы уәде

¹⁵ Сендер Мені сүйсендер, өсиеттерімді орындандар! ¹⁶ Мен көктегі Әкемнен сендермен мәңгі бірге болатын Қамқоршыны* жіберуін өтінемін, ¹⁷ Ол — шындықты білдіретін Киелі Рух. Күнәкар дүние* Киелі Рухты қабылдай алмайды, себебі Оны көрмейді әрі білмейді. Ал сендер Оны білесіңдер, өйткені Киелі Рух сендермен бірге тұрып, жан дүниелеріңнен орын алады. ¹⁸ Мен сендерді жетімсіретпей, қайта ораламын.*

¹⁹ Енді аз уақыт қалды, содан кейін осы күнәкар дүние Мені көрмейді, ал сендер Мені көресіңдер. Мен қайта тірілемін, сондықтан сендер де мәңгілік өмірге ие боласыңдар. ²⁰ Сол күні сендер Менің Әкеммен, сендердің Менімен, Менің де сендермен тығыз байланыста екенімізді* түсінесіңдер. ²¹ Өсиеттерімді көңілдеріне сақтап, орындап жүргендер — Мені сүйетіндер. Оларды Әкем де сүйеді. Мен де соларды сүйіп, Өзімді оларға жақынырақ таныстырамын. — ²² Исқариот емес, өзге Яһуда* Исадан:

— Мырзам, Сіз қалайша осы дүниеге емес, тек бізге ғана Өзіңізді таныстырмақсыз? — деп сұрады. ²³ Иса былай деп жауап берді:

---

*¹³ Яғни: Менің еркіме мойынсұнып, Менімен тығыз байланыста тұрып (15:5-7,16).

**¹³ Немесе: Өзінің Ұлы (1:14).

¹⁶ Яки: Қолдаушы, Жігерлендіруші (14:26; 15:26; 16:7).

¹⁷ Яки: Құдайға мойынсұнбаған адамдар (15:18).

¹⁸ Мәсіх көкке көтеріліп кеткеннен кейін Киелі Рух арқылы сенушілерге қайта оралды. Болашақта оларды өз мекеніне апару үшін Өзі де салта натты ұлылықпен қайтып келеді (14:1-3,26).

²⁰ Яки: Менің өз Әкемде, сендердің Менде, Менің де сендерде екенімізді.

²² Жақып ұлы Яһуда (Лұқа 6:16).

— Кім Мені сүйсе, айтқандарымды берік ұстанады және Әкем оны сүйеді. Біз сондай кісілерге келіп, өмірлерінен орын аламыз. ²⁴ Мені сүймегендер сөздерімді берік ұстанбайды. Сендердің естіп жүргендерің — Өзімнің емес, Мені жіберген Әкемнің сөздері.

²⁵ Мен бұл сөздерді әлі қастарыңда жүрген кезде айтып тұрмын. ²⁶ Ал Әкем Менің атымнан Қамқоршыларың — Киелі Рухты жібереді. Ол Менің сендерге айтқан сөздерімнің бәрін естеріңе салып, рухани өмірлеріңе керектің бәрін үйретеді. ²⁷ Мен сендерге амандық пен тыныштық сыйлаймын, Өзімнің тыныштығымды беремін. Менің беретінім осы дүниенің беретін өткінші тыныштығы сияқты емес, сондықтан көңілдерің қобалжып, қорықпандар.

²⁸ Менің өздеріңе былай дегенімді естігенсіндер: Мен кетемін, кейін сендерге қайтып келемін. Егер Мені шын көңілмен сүйсендер, Әкеме барып, құрметке бөленетініме қуанар едіңдер; себебі Әкем Менен ұлы. ²⁹ Сендердің осылар іске асқан кезде Менің айтқандарыма шын сенулерің үшін бұларды қазір алдын ала айтып тұрмын. ³⁰ Енді сендерге көп айтпақ емеспін. Осы күнәкар дүниенің әміршісі (шайтан) жақындап келе жатыр. Оның Маған билігі жүрмейді.* ³¹ Бірақ осы дүние Менің көктегі Әкемді сүйетінімді білсін деп Соның тапсыруы бойынша іс-әрекет жасаймын.

Енді тұрындар, бұл жерден кетейік! — деп Иса сөзін аяқтады.

15 *Жүзім бұтасы мен сабақтары туралы астарлы әңгіме*

¹ — Мен «шынайы жүзім бұтасымын», ал көктегі Әкем* «жүзім өсіруші». ² Маған ілінген, бірақ рухани жеміс бермейтін әр «сабақты»* Әкем кесіп тастайды, ал өнім беретіндерін молырақ берсін деп тазартады. ³ Сол сияқты сендер де Менің өздеріңе айтқан сөздеріме сеніп, рухани таза болдыңдар. ⁴ Менімен тығыз байланыста тұрындар, сонда Мен өздеріңмен тығыз байланыста тұрамын.* Сабақ өздігінен емес, тек бұтасымен байланыста тұрса ғана жеміс бере алады. Сол секілді

*³⁰ Яки: оның Мені айыптайтын ешқандай негізі жоқ.

*¹ Яки: ал Әкем (1:14).

*² Яки: әр «бұтақты». (Бұл жерде жүзім бұтасы, сабағы, жемісі т.с.с. сөздер ауыспалы мағынада қолданылады: Ишая 5:1-7.)

*⁴ Яки: Менде бола беріңдер, Мен де өздеріңде бола беремін.

сендер де Менімен тығыз байланыста тұрмасаңдар, рухани өнім бере алмайсыңдар.

⁵ Мен «бұтамын», ал сендер «сабақтарымысыңдар». Менімен тығыз байланыстағылармен Өзім де тығыз байланыста тұрамын, сонда олар мол өнім бермек. Ал Менен бөлініп сендер ешбір игілік істей алмайсыңдар. ⁶ Кім Менімен байланыста тұрмаса, сол кесіліп тасталған сабақтар іспетті «сыртқа лақтырылып, кеуіп қалады». Кепкен сабақтар кейін жиналып, отқа жағылып, жанып кетеді. ⁷ Ал егер сендер Менімен тығыз байланыста тұрсаңдар, әрі сөздерім өздеріңмен бірге болса, қалағандарыңның бәрін көктегі Әкемнен сұраңдар, сонда аласыңдар. ⁸ Егер мол жеміс берсеңдер, Менің шәкірттерім боласыңдар. Сол арқылы Әкемнің ұлылығы анық көрінеді.

⁹ Әкем Мені қалай сүйсе, Мен де сендерді солай сүйемін. Сүйіспеншілігімді қабылдай беріңдер! ¹⁰ Менің Әкемнің өсиеттерін орындап, сүйіспеншілігін қабылдап жүргенімдей, сендер де Менің өсиеттерімді орындасаңдар, сүйіспеншілігімді қабылдап жүресіңдер. ¹¹ Бұларды Менің көретін қуанышым сендердікі де болсын, әрі қуаныштарың мейлінше толық болсын деп өздеріңе айттым.

¹² Сендерге айтатын өсиетім мынау: бір-бірінді Менің өздерінді сүйгенімдей сүйіңдер! ¹³ Адамның достарына көрсететін ең зор сүйіспеншілігі — олар үшін өмірін құрбан етуі. ¹⁴ Егер Менің тапсырғандарымды орындасаңдар, Маған доссыңдар. ¹⁵ Сендерді бұдан былай құл демеймін, құл иесінің не істеп жүргенін білмейді. Қайта, сендерді достарым деп атадым, өйткені Әкемнен естігендерімнің бәрін сендерге білдірдім. ¹⁶ Сендер Мені таңдап алған жоқсыңдар, қайта, Мен сендерді таңдап алдым: өздерің барып, рухани жеміс берсін, сол жемістерің тұрақты болсын деп тағайындадым. Сонда Менің атымнан* не сұрасаңдар, Әкем соның бәрін де береді. ¹⁷ Сендерге айтатын өсиетім мынау: бір-бірінді сүйіңдер!

Күнәкар дүниенің өшпенділігі

¹⁸ Күнәкар дүние* сендерді жек көрсе, оның сендерден бұрын Мені жек көргенін біліңдер. ¹⁹ Егер де осы дүниелік болсаңдар, ол сендерді өз адамдары ретінде жақсы көрер еді. Бірақ осы

*¹⁶ Яки: Менің еркіме бағынып.

*¹⁸ Яки: Құдайға мойынсұнбаған адамдар (14:17,19).

дүниелік емессіндер, керісінше, Мен сендерді күнәкар дүниенің ішінен таңдап, айырып алдым. Сондықтан да ол сендерді жек көреді. ²⁰ Мына айтқан сөзім естерінде болсын: «құлдың жолы қожайынынан үлкен емес». Күнәкар адамдар Мені қудаласа, сендерді де қудалайды. Олар Менің сөзімді ұстанды ма, жоқ, ендеше сендердің сөздерінді де ұстанбайтын болады. ²¹ Осының бәрін Менің атымды мойындағандарың үшін сендерге істейді; себебі олар Мені Жібергенді* танымайды.

²² Мен дүниеге келіп, оларға сөйлемесем, онда олар айыпты болмас еді. Ал енді кінәларына еш сылтау жоқ. ²³ Мені жек көргендер сол арқылы Әкемді де жек көреді. ²⁴ Егер Мен басқа ешкім жасамаған кереметтерімді араларында жасамаған болсам, олар айыпты болмас еді. Бірақ олар кереметтерімді көргенмен Өзімді де, Әкемді де жек көреді. ²⁵ Алайда солар қадірлейміз дейтін Киелі жазбадағы:* «Олар Мені себепсіз жек көрді» деген сөз осылайша іске асады.

²⁶ Мен сендерге Әкемнен бір Қамқоршыны жіберемін: сендерге шындықты білдіретін сол Киелі Рух Әкемнен келіп, Мен туралы куәлік береді. ²⁷ Сендер де куәлік бересіндер, себебі қызметімнің басынан бастап қасымда болып келесіндер.

16 ¹ Сендерге осының бәрін Маған деген сенімдеріңнен таймауларың үшін айттым. ² Діндар яһудилер сендерді қауымдарынан шығарып жіберетін болады. Тіпті көздеріңді құртатын әркім Құдайға қызмет көрсетіп жатырмын деп ойлайтын күн де туады. ³ Олар мұны не Әкені, не Мені танымағандықтан істейді. ⁴ Бұларды айтқандағы мақсатым — сендердің бастарыңа сондай күн туғанда Менің оны алдын ала айтып кеткенімді естеріңе түсіріп, жігерленулерің.

Құдай Рухы — Қамқоршы әрі Ұстаз

Мен сендерге қызметімнің басында бұларды айтқан жоқпын, себебі өздеріңмен бірге болдым ғой. ⁵ Енді Мен Өзімді Жібергенге қайтып кетемін. Ал бірде-біреуің Менен: «Қайда барасыз?» — деп сұрамайсыңдар. ⁶ Қайта, Менің айтқандарымнан көңілдерің жабырқап, мұнайып тұрсыңдар. ⁷ Сендерге шындығын айтайын: Менің кететінім сендер үшін жақсы! Себебі Мен кетпесем, сендерге Қамқоршыларың (Құдай Рухы)

*²¹ Яки: Мені жіберген көктегі Әкемді (1:14).

*²⁵ Забур жыр. 34:19; 68:5.

келмейді; ал Мен барған соң, Оны сендерге жіберемін. ⁸Құдай Рухы келген соң, осы дүниенің күнәсының, Менің әділдігімнің және Құдай сотының қандай екендігіне адамдардың көздерін жеткізеді: ⁹олардың күнәсы — Маған сенбейтіндіктері; ¹⁰әділдігімнің дәлелі — Менің Әкеге барып, бұдан былай Мені көрмейтіндіктерің; ¹¹ал сот — осы күнәкар дүниенің әміршісінің (яки шайтанның) сотталғандығы.*

¹²Сендерге айтарым әлі де көп, бірақ қазір оның бәрін тыңдауға төзімдерің жете қоймас. ¹³Алайда шындықты білдіретін Құдай Рухы келгеннен кейін сендерді бар шындыққа жеткізеді. Себебі Ол Өзінен шыққан сөзді емес, көктегі Әкемнен естігенін айтады және болашақта не болатынын сендерге хабарлайды. ¹⁴Құдай Рухы Менің ұлылығымды көрсетеді, себебі Менен қабылдаған хабарларды* сендерге жеткізбек. ¹⁵Әкемдегінің бәрі Менікі де. Сондықтан да «Менен қабылдаған хабарларды сендерге жеткізбек» дедім.

Уақытша қасірет және ұлы жеңіс

¹⁶— Біраз уақыттан кейін Мені көрмейсіндер, тағы біраздан кейін Мені қайта көресіндер, — деді Иса. ¹⁷Сонда кейбір шәкірттері өзара сөйлесіп:

— Ол бізге «Біраз уақыттан кейін Мені көрмейсіндер, тағы біраздан кейін Мені қайта көресіндер» дегенде не айтқысы келеді? Әрі «Мен Әкеме барамын» дегені нені білдіреді? ¹⁸Және «біраз уақыт» деп нені меңзейді? Біз Оның не туралы айтып тұрғанын түсінбейміз, — десті.

¹⁹Иса олардың сұрағысы келгенін біліп, былай деді:

— «Біраз уақыттан кейін Мені көрмейсіндер, тағы біраздан кейін Мені қайта көресіндер» деп айтқаным туралы бір-бірінен сұрасып жатырсыңдар ма? ²⁰Сендерге өте маңызды шындықты айтайын: сендер жылап, жоқтау айтып, ал күнәкар дүние қуанатын болады. Сендер қайғырасыңдар, бірақ қайғыларың қуанышқа айналады. ²¹Әйел босанатын кезде қайғырады, себебі оның қиналатын уақыты жетті. Ал баласын туған соң, дүниеге адам келді деп қуанғанынан қиналғанын ұмытып кетеді.

*¹¹ Иса айқышта құрбан болғанда шайтан да, Құдайға бағынбаған адамдардың бәрі де сотталды (3:18; 12:31; Қолос. хат 2:15).

*¹⁴ Немесе: Менікінен. Яки: Менен қабылдаған сөздерді.

²² Сендер де қазір солай қайғылысындар. Бірақ Мен сендерді қайта көремін, сонда қатты қуанасындар, қуаныштарыңды ешкім тартып ала алмайды. ²³ Сол кезде Менен бір нәрсе сұрауларыңның қажеті болмайды. Сендерге өте маңызды шындықты айтамын: Әкеден Менің атымнан* не сұрасаңдар, Ол соны береді. ²⁴ Бұған дейін Менің атымнан* еш нәрсе де сұраған жоқсындар. Енді сұрандар да алындар! Сонда шексіз қуанышқа кенелесіндер.

²⁵ Осыларды Мен сендерге астарлап айттым. Бұдан былай астарлап емес, Әкем туралы ашық айтатын кезім де келеді. ²⁶ Сол уақытта Менің атымнан сұрайсындар; Менің сендер үшін Әкеден өтінуімнің қажеті болмайды, ²⁷ өйткені Әкенің Өзі сендерді сүйеді. Себебі Мені сүйіп, Құдайдан келгеніме сенесіндер. ²⁸ Мен Әкеден жерге келдім, кейін жерді тастап, Әкеге қайта ораламын. ²⁹ Сонда шәкірттері:

— Қазір астарлап емес, ашық сөйлеп тұрсыз. ³⁰ Енді бәрін білетініңізге көзіміз жетті, өйткені Сізге адамдардың ойларында қандай сұрағы бар екенін сұраудың керегі жоқ. Сондықтан Құдайдан келгеніңізге сенеміз, — деді. ³¹ Иса оларға былай деп жауап берді:

— Енді сенесіндер ме? ³² Сендер жан-жаққа бытырап, әрқайсының өз үйіне кететін уақыттарың келеді, тіпті жетіп те қалды, сонда Мені жалғыз қалдырасындар. Бірақ Мен жалғыз емеспін, себебі көктегі Әкем Өзіммен бірге. ³³ Мен бұларды сендер Менімен тығыз байланыста тұрып, тыныштыққа кенелсін деп айттым. Күнәкар дүниеде қысымшылық көресіндер; алайда батыл болындар: Мен осы дүниені жеңіп шықтым!*

17

*Иеміздің Әкесіне есеп беріп,
Өзі үшін мінажат етуі*

¹ Иса осыны айтқаннан кейін, аспанға қарап былай деді:

— Әке, уақыт жетті. Рухани Ұлынды* ұлылыққа бөлей гөр, сонда Мен Сенің ұлылығыңды көрсете аламын. ² Себебі берген адамдарыңның бәріне мәңгілік өмір сыйлауым үшін күллі адамзаттың билігін Менің қолыма тапсырдың. ³ Мәңгілік өмір,

*^{23,24} Яки: Менің еркіме бағынып.

³³ Сондықтан сенушілер де жеңімпаз бола алады.

*¹ Яки: Ұлынды (1:14). (Бұл атақ Құдай мен Мәсіх арасындағы ерекше рухани байланысты бейнелейді: 1:14.)

бұл — жалғыз шынайы Құдайды және Өзің жерге жіберген Мені, Иса Мәсіхті, жақыннан тану.

⁴Маған тапсырған ісінді аяқтап, жерде ұлылығыңды көрсеттім. ⁵Әке, әлем жаратылмай тұрып Өзіңмен бірге болғанымда ұлылыққа кенелген едім. Енді Мені өз қасыңда сол ұлылыққа қайтадан кенелте гөр.

Иеміздің шәкірттері үшін мінажат етуі

⁶Сені Өзің күнәкар дүниенің ішінен айырып берген адамдарға таныттым. Олар Сенікі еді, Сен Маған оларды бердің. Олар сөзіңді* берік ұстанып келеді. ⁷Маған тапсырғандарыңның бәрінің де Сенен шыққанына енді көздері жетті. ⁸Себебі Мен Өзің тапсырған хабарды оларға жеткіздім, олар оны қабыл алды. Сенен келгенімді шәкірттерім шынымен түсініп, Мені Өзіңнің жібергендігіне сенді.

⁹Саған бағынбайтын дүние үшін емес, Өзің берген шәкірттерім* үшін өтініп жатырмын, себебі олар Сенікі. ¹⁰Менікінің бәрі Сенікі, Сенікінің бәрі де Менікі. Бұл адамдар арқылы Менің ұлылығым көрініп тұр. ¹¹Бұдан былай Мен жерде қалмай, Саған бара жатырмын. Бірақ олар жерде қалады.

Киелі Әке, Маған берген құдіретіңмен шәкірттерімді* қорғай гөр! Екеуіміздің біртұтас екендігіміздей, олар да біртұтас болсын. ¹²Қастарыңда болған кезімде оларды Маған берген құдіретіңмен қорғап, аман сақтап жүрдім. Құрып кетуге тиісті адамнан басқа бірде-біреуін жоғалтқан жоқпын.* Киелі жазбада сол адамның істейтіні туралы айтылғандар орындалу үшін осылай болды.

¹³Ал енді Саған бара жатырмын. Бірақ Менің қуанышым толығымен шәкірттерімнің де қуанышы болсын деп осы сөздерді әлі де жерде жүрген кезде айтып тұрмын. ¹⁴Бұларға Сенің хабарыңды білдірдім. Күнәкар дүние оларды жек көріп келеді, себебі Менің осы дүниелік еместігім сияқты, бұлар да сондай емес. ¹⁵Сенен оларды осы дүниеден әкет деп емес, шайтаннан* қорғай гөр деп сұрап тұрмын. ¹⁶Менің осы дүние-

*6 Яки: хабарыңды.

*9 Немесе: Өзің берген адамдарым (17:6).

*11 Немесе: Маған бергендерді өз атыңның құдіретімен.

*12 Яки: Тозаққа бара жатқан (сатқын) Яһудадан басқа барлық шәкірттерімді аман сақтадым (6:70-71; 13:18; Забур жыр. 40:10).

*15 Немесе: жамандықтан.

лік еместігім сияқты, бұлар да осы күнәкар дүниенің адамдары емес. ¹⁷ Оларды шындығың арқылы Өзіңе бағыштап, таза жүргізе гөр. Сенің сөзің — шындық. ¹⁸ Мені осы күнәкар дүниеге жібергеніндей, Мен де бұларды осы дүниеге жіберемін. ¹⁹ Сенің шындығың арқылы олардың да Өзіңе бағыштаулары үшін Мен Өзімді оларға бола Саған бағыштаймын.*

Иеміздің болашақ сенушілер үшін мінажат етуі

²⁰ Мен бұлар үшін ғана емес, олардың айтқандары арқылы Маған сенетін барлық адамдар үшін де өтініп тұрмын. ²¹ Әке, Мені Өзіңнің жібергендігіңе адамзаттың сенуі үшін, Сенің Менімен, Менің де Сенімен тығыз байланыста тұрғанымыздай, сенушілер де Екеуімізбен тығыз байланыста тұрып, бәрі біртұтас болсын деп өтінемін. ²² Солар да Біз сияқты біртұтас болсын деп, Өзің Маған сыйлаған ұлылықты Мен оларға да бердім. ²³ Мен бұлармен тығыз байланыстамын, ал Сен Менімен солайсың. Мені Өзіңнің жібергеніңе, Мені қалай сүйсең, оларды да солай сүйетіңіз адамзаттың көзі жету үшін Маған сенетіндер толық бірлікке жетсін!

²⁴ Әке, Маған тапсырған адамдарыңның Өзім болатын жерде болуларын, әрі Өзің Маған сыйлаған салтанатты ұлылығымды көрулерін қалаймын. Бұл ұлылығымды Сен Маған Мені сүйгендіктен әлем жаратылмастан бұрын сыйлаған едің.

²⁵ Әділетті Әке, осы дүние Сені түсінген жоқ, ал Мен Сені түсінемін.* Мені Өзіңнің жібергеніңе шәкірттерімің көздері жетті. ²⁶ Маған деген сүйіспеншілігің солардың ішінде де болсын және Өзім де олардың өмірлерінен орын алайын деп оларға Сенің қасиеттеріңді* білдірдім және білдіре беремін де.

18 *Мәсіхтің тұтқындалған кезінде көрсеткен құдіреті*

¹ Осылай Құдайға сиынып мінажат еткеннен кейін Иса шәкірттерімен бірге қаладан шығып, Қидрон сайының арғы жағасына өтті. Сол жерде бір бақ бар еді. Иса шәкірттерін

*¹⁹ Немесе: Олар Сенің шындығың арқылы Саған бағышталып, қасиетті әрі киелі болсын деп Мен де оларға бола Саған бағышталып, қасиетті де киелі бола беремін.

*²⁵ Яки: осы күнәкар дүние Сені танып мойынсұнған жоқ. Ал Мен Сені жақыннан танимын (1:1-3,14; 15:21).

*²⁶ Яки: Сенің есіміңді (Сенің кім және қандай екеніңді).

ертiп соның iшiне кiрдi. ²Оған опасыздық еткен Яһуда да бұл жердi бiлетiн, себебi Иса осында шәкiрттерiмен жиi жиналушы едi. ³Яһуда римдiк әскердiң бiр тобын және басты дiни қызметкерлер мен парызшылдар жiберген бiрнеше сақшыларды ертiп келдi. Олардың қолдарында шамдары, алаулары және қарулары болды. ⁴Өзiне не боларын түгел бiлетiн Иса бақтың iшiнен шығып, оларға:

— Кiмдi iздеп жүрсiңдер? — деген сұрақ қойды. ⁵Олар:

— Назареттiк Исаны! — деп жауап бердi. Иса:

— Ол Менмiн! — дедi. Опасыз Яһуда да солардың қасында тұрған едi. ⁶Иса оларға «Ол Менмiн!» дегенде, олар кейiн шегiнiп, жерге жығыла кеттi.

⁷Иса оларға тағы да:

— Кiмдi iздеп жүрсiңдер? — деген сұрақ қойды. Олар:

— Назареттiк Исаны, — деп жауап бердi. Иса:

⁸— Мен Солмын деп сендерге айттым ғой! Егер Менi iздеп жүрсендер, онда мыналарға тимендер, кете берсiн! — дедi. ⁹Оның «Өзiң Маған бергендердiң бiрде-бiреуiн жоғалтқан жоқпын» деп айтқаны* осылайша орындалды.

¹⁰Сонда белiне семсер байлап алған Шимон Петiр оны суырып алып, бас дiни қызметкердiң малайына* қарай сiлтеп қалып, оның оң құлағын шауып түсiрдi. Малайдың аты Мәлiк едi. ¹¹Ал Иса Петiрге: «Семсерiңдi қынабына сал! Әкем Маған белгiлеп қойған азапты тартуым керек екендiгiн бiлмеушi ме едiң?»* — дедi.

*Мәсiхтiң басты дiни қызметкерлердiң алдындағы адал куәлiгi,
ал Петiрдiң Мәсiхтен үш рет тануы*

¹²Әскер тобы мен мыңбасы және яһуди басшыларының сақшылары Исаны ұстап алып, бұғаулады. ¹³Алдымен Оны Аннасқа* апарды, өйткенi Аннас сол жылы бас дiни қызметкер болып тұрған Қаяфаның қайын атасы едi. ¹⁴Халық үшiн бiр

*9 17:12.

*10 Яки: құлына. (Кейiн Иса малайдың құлағына қолын тигiздi, сонда құлағы қайтадан қалпына келдi: Лұқа 22:51.)

*11 Немесе: Әкем Маған берген тостағандағыны iшпейiн бе? (Ишая 51:17-22; Еремия 49:12; Матай 21:22; Марқа 14:36)

*13 Осы есiм Анна және Ханна деп те дыбысталады. Бұрын бас дiни қызметкер болған Аннас халық арасында әлi де сол атаққа ие болатын (Лұқа 3:2; Елшiлер. iстерi 4:6).

адамның өлгені жақсы деп яһуди басшыларына кеңес берген сол Қаяфа болатын.

¹⁵ Шимон Петір және Исаның тағы бір шәкірті* Исаның артынан ілесіп отырды. Бұл шәкірт бас діни қызметкермен таныс еді, сондықтан оның сарайының ауласына Исамен бірге кірді.

¹⁶ Петір сыртта қақпаның алдында қалды. Жаңағы шәкірт, бас діни қызметкердің танысы, сыртқа шығып, қақпашы қызбен* сөйлесті де, Петірді ішке кіргізіп алды. ¹⁷ Қақпаны ашып-жауып тұрған әлгі қызметші қыз Петірден: «Сен де осы Кісінің бір шәкірті емессің бе?» — деп сұрады. Ол: «Жоқ», — деді. ¹⁸ Малайлар мен сақшылар жылыну үшін от жағып, соны айналдыра тұрды, себебі күн суық еді. Петір де солардың қасына барып, жылынып тұрды.

¹⁹ Бас діни қызметкер Исадан Өзінің шәкірттері мен ілімі туралы жауап алды. ²⁰ Иса оған:

— Мен бүкіл жұрттың алдында ашық айтып келемін. Эрдайым барлық яһудилер жиналатын мәжілісханалар мен гибадатханада тәлім беріп жүрдім. Мен еш нәрсені бүркемелеп айтқан емеспін. ²¹ Сұрақтарды неге Менің Өзіме қойып жатырсыз?* Не айтқанымды Мені тыңдағандардан сұраңыз. Менің не дегендерімді солар біледі ғой, — деп жауап берді.

²² Иса осыны айтқаннан кейін сонда тұрған сақшылардың бірі Оның бетін шапалақпен тартып жіберіп:

— Сен бас діни қызметкерге қалай-қалай сөйлейсің? — деді.

²³ Иса оған:

— Айтқаным дұрыс болмаса, дәлелде; дұрыс болса, Мені неге ұрасың? — деп жауап берді.

²⁴ Осыдан кейін Аннас Исаны бұғауланған күйі бас діни қызметкер Қаяфаға жіберді.

²⁵ Ал Шимон Петір отқа жылынып тұра берді. Қасындағылар одан:

— Сен де Ананың бір шәкірті емессің бе? — деп сұрады. Ол:

— Жоқ, — деп мойындамады.

*¹⁵ Ғалымдар бұл кісіні осы Ізгі хабарды жазған Жоханның өзі деп түсіндіреді.

*¹⁶ Немесе: қақпашы әйелмен.

*²¹ Алдымен куәгерлерден емес, айыпталған кісіден жауап алу Таурат заңының ережелеріне қайшы еді.

²⁶ Сонда бас діни қызметкердің малайларының бірі, Петір құлағын семсермен шауып түсірген кісінің туысы:

— Сені бақта Соның қасынан көрдім емес пе? — деді.
²⁷ Петір тағы мойындаған жоқ. Сол сәтте әтеш те шақырды.*

Мәсіхтің римдік әмірші Пилаттың алдындағы адал куәлігі

²⁸ Таң сәріде яһуди дін басылары Исаны Қаяфаның сарайынан римдік әміршінің сарайына* алып барды. Діни салтқа сай лас-танбау үшін яһудилер әміршінің сарайына кірген жоқ, әйтпесе олар Құтқарылу мейрамындағы асқа қатыса алмайтын еді.**

²⁹ Сондықтан Пилат оларға өзі шығып:

— Мына Кісіге қандай айып тағып тұрсындар? — деген сұрақ қойды. ³⁰ Олар:

— Бұл қылмыскер болмаса, Оны сізге ұстап әкелмес едік, — деп жауап қайтарды. ³¹ Пилат оларға:

— Сендер Оны алып кетіп, өз заңдарың бойынша соттандар! — деді. Яһудилер:

— Біреуге өлім жазасын тартқызу бізге рұқсат етілмеген, — деп жауап берді. ³² Өзінің қалай өлуге тиісті екенін меңзеп көрсеткен Исаның сөзі осылай орындалды.* ³³ Пилат сарайға қайта кіріп, Исаны шақыртып алып:

— Сен «Яһудилердің Патшасысың» ба? — деп сұрады. ³⁴ Иса:

— Бұл сөзді өзіңіз айтып тұрсыз ба, әлде басқалар сізге Мен туралы айтты ма? — деп қарсы сұрақ қойды. ³⁵ Пилат:

— Мен не, яһудимін бе? Сені маған ұстап әкелген өз халқың және басты діни қызметкерлер ғой. Қандай істер істеп едің? — деді. ³⁶ Иса:

— Менің Патшалығым бұл дүниелік емес. Егер ол бұл дүниелік болса, қызметкерлерім Мені яһуди басшыларының қолына түсірмес үшін күрескен болар еді. Бірақ Менің Патшалығым бұл дүниелік емес, — деп жауап берді. ³⁷ Пилат:

— Сонымен Сен бәрібір Патшасың ғой? — деп сұрады. Иса оған:

*²⁷ 13:38.

*²⁸ Яки: ордасына.

**²⁸ Римдіктер яһудилердің тазару рәсімдерін ұстанбайтын. (Түсіндірмедегі «тазару рәсімдерін» қараңыз.)

*³² 3:14; 12:32-33. (Римдіктер өлім жазасын іске асыру үшін жиі қолданылатын аса азапты әдісі жазаланушы адамды айқыш ағашқа керіп, шегелеп, көтеріп қою еді.)

— Дұрыс айтасыз, Мен Патшамын. Шындықты ашық жариялау үшін* осы дүниеге келдім. Шындықты жақтаушы әркім Менің үніме құлақ салады, — деді. ³⁸ Пилат Одан:

— Шындық деген не? — деп сұрады. Осыны айтты да, яһуди басшыларына тағы барып, оларға былай деді:

— Мен Одан ешқандай кінә таппай тұрмын! ³⁹ Ал Құтқарылу мейрамында өз салттарың бойынша сендерге бір тұтқынды босатып жіберемін. Сендерге «Яһудилердің Патшасын» босатып беруімді қалайсындар ма? — ⁴⁰ Сонда олар:

— Бұны емес, Бараббаны! — деп қатты айқайлап жауап берді. Ал Барабба ұлтшыл қарақшы* болатын.

19

Мәсіхтің әділетсіз азапталып, өлімге кесілуі

¹ Осыдан кейін Пилат Исаға дүре соқтырды. ² Бір топ жасақшы тікенді бұтақшалардан тәж өріп, оны Исаның басына кигізіп, бір қан қызыл шапанды үстіне желбегей жапты. ³ Олар Исаның алдына тұра қалып: «Яһудилердің Патшасы жасасын!»* — деп, шапалақпен бетінен ұра берді.

⁴ Пилат қайтадан сыртқа шығып, яһуди басшыларына:

— Қарандар, мен Оны сендерге әкеле жатырмын: Одан ешқандай кінә таппай тұрмын, соны біліңдер! — деді.

⁵ Иса басындағы тікен тәжімен, үстіндегі қырмызы шапанымен сыртқа шықты. Пилат яһудилерге:

— Қарандар, сол Адам — Мынау! — деді.

⁶ Басты діни қызметкерлер мен олардың сақшылары Исаны көргенде:

— Айқышқа шегеленсін! Айқышқа! — деп айқай салды.

Пилат оларға:

— Оны өздерің алып, айқышқа шегелендер! Себебі мен Одан ешқандай кінә таппай тұрмын, — деді.

⁷ Яһуди басшылары оған:

— Біздің Таурат заңымыз бар,* сол бойынша Ол өлуге тиіс, себебі Ол Өзін «Құдайдың рухани Ұлымын» деп жүр,** — деді.

*³⁷ Немесе: Шындыққа куәлік ету үшін.

*⁴⁰ Яки: ұлтшыл көтерілісші (Марқа 15:7).

*³ Яки: «Сәлем Саған, яһудилердің Патшасы!»

*⁷ 1:17; 7:19,49.

**⁷ Немесе: Өзін Құдайдың Ұлымын деп жүр (1:14).

- ⁸ Пилат осыны естігенде бұрынғыдан бетер қорқып кетті.
- ⁹ Сарайға қайта кіріп, Исадан:
- Сен қайдан шыққаның? — деп сұрады. Бірақ Иса оған жауап берген жоқ. ¹⁰ Сонда Пилат:
- Менімен сөйлескің келмей ме? Сені босатып жіберу де, айқышқа шегелетіп өлтіру де менің билігімде екенін білмейсің бе? — деді.
- ¹¹ Иса оған:
- Көктен берілмесе, Маған билігіңіз жүрмес еді. Сондықтан Мені ұстап бергеннің күнәсы сіздікінен де үлкен, — деп жауап қайтарды.
- ¹² Осы сөзден кейін Пилат Оны босатып жіберуге тырысты, бірақ яһуди басшылары:
- Егер Оны босатып жіберсеңіз, Рим патшасының досы емессіз! Өзін-өзі патшамын деген әркім Рим патшасына қарсы! — деп айқай салды.
- ¹³ Осы сөзден кейін Пилат Исаны сыртқа шығартып, өзі Тастөселген деп аталатын алаңдағы төрелік тағына отырды; осы алаңның жергілікті аты Ғаббата. ¹⁴ Бұл Құтқарылу мейрамынан бір күн бұрын түскі сағат он екілерде болған еді. Пилат яһудилерге:
- Міне, Патшаларың! — деді. ¹⁵ Бірақ олар:
- Алып кетіңіз Оны, айқышқа шегеленсін! — деп айқай салды. Пилат оларға:
- Мен айқышқа Патшаларыңды шегелетейін бе?! — деген сұрақ қойды. Басты діни қызметкерлер:
- Рим патшасынан басқа ешқандай патшамыз жоқ! — деп жауап берді.
- ¹⁶ Сонда Пилат олардың дегеніне көніп, Исаны айқышқа шегелеп өлтіруге бұйырды.

Мәсіхтің айқышқа шегеленіп, жанын құрбан етуі

Сонымен жасақшылар Исаны ұстап алып кетті. ¹⁷ Ол айқыш ағашын Өзі арқалап, қаладан шықты да, Маңдайтөбе деп аталатын жерге қарай бет алды; мұның жергілікті аты Ғолгота. ¹⁸ Жасақшылар Исаны басқа екі адаммен бірге, біреуін оң, екіншісін сол жағына, ал орталарына Исаны қойып, үш айқыш ағашқа керіп шегелеп, көтеріп қойды.*

*¹⁸ Ишая 53:12.

¹⁹ Пилат тақтайша жасатып, айқыштың жоғарғы жағына бекіттірді. Оның бетінде «Назареттік Иса — Яһудилердің Патшасы» деп жазылған еді. ²⁰ Мұны көптеген яһудилер оқыды, себебі Иса айқышқа шегеленген жер қалаға жақын еді, әрі жазу еврейше, латынша және грекше жазылған болатын. ²¹ Ал яһудилердің басты діни қызметкерлері Пилатқа былай деді:

— «Яһудилердің Патшасы» емес, «Мынау Яһудилердің Патшасымын деді» деп жазыңыз!

²² Пилат оларға:

— Мен жазарымды жазып қойдым, — деп жауап қатты.

²³ Жасақшылар Исаны айқышқа шегелегеннен кейін Оның сырт киімдерін төртеуі тең бөлісіп, көйлегін де алды. Ол басынан аяғына дейін тігіссіз тұтас тоқылған еді, ²⁴ сол себепті олар бір-біріне: «Бұны жыртпай, жеребе тастап, кімге түсетінін шешейік», — деді. «Жау жамылғымды бөлісіп алады, киімім үшін жеребе салады» деген Забурдағы сөз* осылай орындалды. Мұны жасақшылар жүзеге асырды.

²⁵ Иса шегеленген айқыштың қасында Оның шешесі, нағашы әпкесі, Клеопаның әйелі* Мәриям және мағдалалық Мәриям тұр еді. ²⁶ Иса шешесін және оның қасында тұрған Өзінің жақсы көретін шәкіртін* көргенде шешесіне: «Апа, енді мынау — сіздің ұлыңыз!» — деді. ²⁷ Содан кейін шәкіртіне: «Енді осы кісі — сенің анаң!» — деді. Сол сәттен бастап шәкірті Исаның шешесін қамқорлығына алды.

²⁸ Тиісті нәрселердің бәрінің түгел орындалғанын білген Иса бұдан кейін: «Мен шөлдеп тұрмын», — деді. Забурда алдын ала жазып қалдырылған бұл сөз де осылай іске асты. ²⁹ Сол жерде сірке суына толы құмыра тұрған еді. Жасақшылар бір сорғышты сірке суына батырып алып, үсоп бұтағына бекітіп, Исаның аузына тосты. ³⁰ Иса сірке суын сорғаннан кейін: «Енді түгел орындалды!» — деді де, басын иіп, жан тапсырды.

³¹ Бұл жұма күні, ал ертеңіндегі сенбі* үлкен мейрам болатын. Шегеленгендердің денелерін мейрам күні айқыш ағашта қалдыру яһудилердің діни ережелерін бұзу болып табылар еді. Сондықтан яһуди басшылары Пилатқа барып, шегеленгендерді аяқтарын сындырып өлтіріп, сүйектерін айқыштан алып

*²⁴ Забур жыр. 21:19.

*²⁵ Немесе: Клеопаның қызы (Лұқа 24:18).

*²⁶ Жоханның өзі.

*³¹ Яки: ертеңіндегі діни демалыс күні.

тастауын өтінді. ³² Сонымен жасақшылар келіп, Исамен бірге шегеленген екі кісінің аяқтарын сындырды. ³³ Ал Исаның қасына келіп, Оның өліп қалғанын көрген соң, аяқтарын сындырған жоқ. ³⁴ Бірақ жасақшылардың біреуі Исаның бүйіріне найзасын сұғып алды, сол заматта қан мен су шыға келді.*

³⁵ Осыны көрген кісі* сендер де сенсін деп бұған куәлік береді. Оның куәлігіне сенуге болады, ол шындықты айтып тұрғанын біледі. ³⁶ Киелі жазбадағы «Оның ешбір сүйегі сындырылмасын!»* деген сөз орындалуға тиіс еді, бұл солай болды да. ³⁷ Киелі жазбалардың тағы бір жерінде: «Олар өздері түйреген Кісіні көретін болады» деп те жазылған.*

Сүйектің қабірге қойылуы

³⁸ Бұдан кейін ариматеялық Жүсіп деген кісі Пилатқа барды. Жүсіп Исадан тәлім алған шәкірті болғанмен, мұнысын яһуди басшыларынан қорыққанынан жасырып келген еді. Осы кісі Пилаттан Исаның мәйітін айқыштан түсіріп алуға рұқсат сұрады. Пилат бұған келісті. Жүсіп барып, сүйекті айқыштан түсіріп алды.

³⁹ Сондай-ақ Никөдем де сол жерге келді. Ол мәйітке жағатын мұр мен алой шайырының жүз қадақтай* қоспасын әкелді. Никөдем бұрын бір кезде түн ішінде Исаға келіп кеткен болатын.** ⁴⁰ Яһудилердің жерлеу салты бойынша екеуі мәйітке осы хош иісті қоспадан сала отырып оны бәтес орауышқа* орады.

⁴¹ Исаны айқышқа шегелеп өлтірген жердің маңында бір бақ болатын, сонда әлі ешкім қойылмаған бос қабір* бар еді. ⁴² Яһуди мейрамының қарсаңы* болғандықтан және қабір жақын тұрған соң, олар Исаның сүйегін соның ішіне апарып қойды.

---

*³⁴ Осымен Исаның өлгендігі күмәнсыз дәлелденді.

*³⁵ Жоханның өзі.

*³⁶ Яки: Оның ешбір сүйегін сындырмаңдар! (Мысыр. шығу 12:46; Забур жыр. 33:21)

*³⁷ Зәкәрия 12:10; Аян 1:7.

*³⁹ Немесе: отыз төрт килограмдай.

**³⁹ 3:1-2.

*⁴⁰ Яки: асыл кенеп кебінге.

*⁴¹ Жүсіптің әк тастан үңгіп алған қабірі (20:1; Матай 27:60).

*⁴² Яки: Діни демалыс күнінің алдындағы әзірлік күні, жұма (19:31).

20

Мәсіх қайта тірілді!

¹ Жексенбі күні* әлі қараңғы болған кезде мағдалалық Мәриям (жартастан үнгіп жасалған) қабірге** келіп, оның аузын бекіткен қақпақ тастың орнынан алынып қалғанын көрді. ² Мәриям Шимон Петірге және Исаның жақсы көрген шәкіртіне* жүгіріп барып, оларға: «Иемізді қабірден алып кетіпті! Оны қай жерге қойғанын білмейміз!** — деді.

³ Петір мен әлгі шәкірт дереу қаладан шығып, қабірге қарай беттеді. ⁴ Екеуі бірге жүгіре жөнелді, бірақ сол шәкірт Петірден жылдамырақ болғандықтан қабірге алдымен жетті. ⁵ Ол еңкейіп, бәтес орауыштың* жатқанын көрді, бірақ ішіне кірмеді. ⁶ Сол сәтте оның соңын ала Шимон Петір де келіп, қабірге кірді. ⁷ Ол да бәтес орауыш пен Исаның беті бүркелген сүлгінің жатқанын көрді. Сүлгі бәтес орауышпен бірге емес, бүктелген күйі бөлек жатыр екен. ⁸ Сонда бірінші болып келген әлгі шәкірт те қабірге кірді. Ол да соны көріп, Исаның тірілгеніне сенді. ⁹ Сол кезде олар Исаның Киелі жазбаларға сай өлімнен қайта тірілуге тиіс екендігін әлі де түсінбеуші еді.

¹⁰ Содан кейін екі шәкірт тұрған үйлеріне қайта оралды.

Қайта тірілген Мәсіхтің мағдалалық Мәриямға көрінуі

¹¹ Ал Мәриям үнгірдің алдында жылап тұрды. Жылап тұрған ол қабірдің ішіне еңкейіп қарағанда, ¹² аққа оранған екі періштенің отырғанын көрді. Біреуі Исаның сүйегі қойылған жердің бас жағында, екіншісі аяқ жағында отыр екен. ¹³ Періштелер Мәриямға:

— Қарындас, неге жылап тұрсың? — деп тіл қатты. Ол:

— Мырзамды алып кетіпті, енді Оны қай жерге қойғанын білмеймін, — деді.

¹⁴ Осыны айтқаннан кейін артына бұрылған Мәриям Исаның тұрғанын көрді, бірақ Оны танымады. ¹⁵ Иса:

*1 Немесе: Аптаның бірінші күні.

**1 Яһудилер мәйіттерді әк тасты жарқабақтан қазылған үнгір қабірлерге қоятын (Матай 27:60).

*2 Исаның жақсы көрген шәкірті: кейін осы Ізгі хабарды жазып қалдырған елші Жохан.

**2 Мағдалалық Мәрияммен бірге басқа әйелдер де қабірге барып, бос қалғанын көрген еді (Лұқа 24:1).

*5 Яки: асыл кенеп кебіннің.

— Қарындас, неге жылап тұрсың? Кімді іздеп жүрсің? — деп сұрады. Мәриям Оны бағбан екен деп ойлап:

— Мырза, Оны алып кеткен Сіз болсаңыз, қай жерге қойғаныңызды айтыңызшы, мен Оны алып келейін, — деді. ¹⁶Сонда Иса оған:

— Мәриям! — деп үн қатты. Мәриям Исаға бұрылып:

— Раббуни! — деді. Бұл сөз «Ұстазым!» деп аударылады.

¹⁷ Иса оған:

— Маған қолыңды тигізбе,* себебі Мен әлі Әкеме көтерілген жоқпын. Одан да бауырластарыма барып, оларға Менің Әкеме, яғни сендердің де Әкелеріңе, өз Құдайыма, яғни сендердің де Құдайларыңа көтерілетінімді айт! — деп тапсырды.

¹⁸ Мағдалалық Мәриям шәкірттерге барып, өзінің Иемізді көргенін және Оның осы айтқандарын жеткізді.

*Мәсіхтің шәкірттеріне келіп,
ұлы тапсырманы аманат етуі*

¹⁹ Сол жексенбі күнінің кешінде Исаның шәкірттері жиналып, яһуди басшыларынан қорыққаннан есіктерді бекітіп алған еді. Кенеттен кіріп келген Иса, орталарына тұра қалып: «Сендерге амандық пен тыныштық болсын!»* — деп батасын берді. ²⁰ Осыны айтқаннан кейін Иса оларға екі қолы мен бүйірін көрсетті.* Шәкірттері Иелері Мәсіхті көріп қатты қуанды. ²¹ Иса оларға тағы да: «Сендерге амандық пен тыныштық болсын! — деді. — Әкемнің Өзімді осы дүниеге жібергені сияқты, Мен де сендерді адамдарға жіберемін». ²² Осылай дегеннен кейін шәкірттерінің бетіне демін үрлеп: «Киелі Рухты қабыл алыңдар!» ²³ Кімнің күнәларын кешсеңдер, солар кешіріледі, ал кімнің күнәларын кешпесеңдер, солар кешірілмейді»,* — деді.

---

*¹⁷ Яки: Мені ұстама (Маған жармаспа)!

*¹⁹ Яки: «Ассалаумағалайкум!» (21,26-аяттарда да солай; Рут 2:4).

*²⁰ Иса қолдары мен бүйіріндегі тыртықтарын көрсетіп, Өзінің шегеленіп өліп, қайта тірілген Мәсіх екендігін дәлелдеді.

*²³ Егер сенушілер Құдай Рухының жетелеуіне толықтай мойынсұнса, шешімдері Оның еркіне сай болады (Матай 16:19).

Күмәнданған Томаның Мәсіхті көріп, тірілгеніне сенуі

²⁴ Исаның он екі шәкіртінің бірі, Сыңарлас деп аталып жүрген Тома, Иса келген кезде олардың арасында жоқ еді. ²⁵ Басқа шәкірттер оған:

— Біз Иемізді көрдік, — дегенде, Тома:

— Мен Оның қолдарынан шегелердің орнын көрмесем, саусағыммен шегелердің орнын сипап, бүйіріндегі тыртығын қолыммен ұстап көрмесем, Оның тірілгеніне еш сенбеймін, — деп жауап берді.

²⁶ Бір аптадан кейін Исаның шәкірттері тағы сол үйге жиналды, олармен бірге Тома да болды. Есік бекітілген еді, бірақ Иса кіріп келіп, орталарына тұра қалды да:

— Сендерге амандық пен тыныштық болсын! — деді. ²⁷ Содан кейін Томаға:

— Менің қолыма саусақтарыңды тигізіп қара, алақаныңды бүйіріме қой және сенімсіз болмай, сенетін бол! — деді. ²⁸ Тома Оған:

— Ием менің, Құдайым менің! — деді. ²⁹ Иса:

— Тома, сен Мені көргендіктен Маған сеніп тұрсың. Ал Мені көрмесе де сенетіндер бақытты!* — деп жауап берді.

³⁰ Иса шәкірттерінің көз алдында осы кітапта жазылмаған басқа да көптеген кереметтер істеді. ³¹ Ал жазылғандары Исаның Құтқарушы Мәсіх, Құдайдың рухани Ұлы,* екендігіне сендер сеніп, сенімдерің арқылы Онымен тығыз байланыста тұрып, шынайы өмірге ие болсын деген мақсатпен жазылған.

21 *Мәсіхтің шәкірттерімен көл жағасында кездесуі*

¹ Бұдан кейін Иса Тіберия көлінің жағасында тағы бір рет шәкірттеріне көрінді. Бұл былай болған еді: ² Шимон Петір, Сыңарлас Тома, Ғалилеядағы Қана қаласынан шыққан Натанайыл, Зебедейдің ұлдары* және Исаның тағы басқа екі шәкірті бәрі бірге болды. ³ Петір оларға:

— Балық аулауға бара жатырмын, — деді.

— Біз де барайық, — деді олар. Содан сыртқа шығып, қайыққа мінді. Алайда бұл түні олар түк ұстаған жоқ.

*²⁹ Яки: сенетіндер жарылқанады.

*³¹ 1:14,18,49; 11:27.

*² Жохан мен Жақып (Матай 4:21).

⁴Таң сәріде Иса жағада тұрды, бірақ шәкірттері Оның Сол екенін білмеді. ⁵Иса оларға:

— Балалар, балықтарың бар ма? — деп үн қатты.

— Жоқ.

⁶— Ауды қайықтың оң жағынан салындар, сонда біразын ұстайсындар, — деді Иса. Олар ауын тастаған соң түскен балықтың көптігінен оны тартып шығара алмады. ⁷Сол кезде Исаның жақсы көретін шәкірті Петірге: «Бұл — Иеміз ғой!» — деді.

«Бұл — Иеміз ғой!» дегенді естігенде, сырт киімсіз жүрген Шимон Петір көйлегін буып алып, суға секірді. ⁸Басқа шәкірттер де қайықпен жағаға беттеді, олар жағалаудан алыс емес, жүз метрдей жерде жүрген еді. Бұлар балыққа толы ауды сүйретіп келді. ⁹Жағалауға шыққан олар күйген ағашпен жағылған отты, оның үстіндегі балық пен нанды көрді.

¹⁰Иса оларға: «Қазір ұстаған балықтарыңнан әкеліндер!» — деді. ¹¹Петір суға түсіп, үлкен-үлкен балыққа толы ауды жағалауға шығарды, бір жүз елу үш балық бар екен. Балық сонша көп болса да, ау жыртылмапты. ¹²Иса оларға: «Енді келіп, тамақтаныңдар!» — деді. Шәкірттердің ешқайсысынын: «Кімсіз?» деп сұрауға батылы бармады. Себебі олар Оның өздерінің Иелері Мәсіх екендігін білді. ¹³Иса келіп, нан алып, бұларға үлестіріп, балықтан да берді. ¹⁴Бұл Исаның өлімнен қайта тірілгеннен бері шәкірттеріне үшінші рет көрінуі еді.

Мәсіхтің Петірге арнаған тапсырмасы

¹⁵Олар тамақтанып алғаннан кейін, Иса Шимон Петірден:

— Жохан ұлы Шимон, сен Мені мыналарға қарағанда көбірек сүйесің бе? — деп сұрады.

— Иә, Ием, Сізді жақсы көретінімді білесіз ғой.

— Тоқты-қозыларымды бақ!*

¹⁶Иса екінші рет:

— Жохан ұлы Шимон, сен Мені сүйесің бе? — деп сұрады.

— Иә, Ием, Сізді жақсы көретінімді білесіз ғой. — Иса оған:

— Қойларымды бағып жүр!* — деп тапсырды.

*¹⁵ Яки: Тоқты-қозыларын қорыған қойшыдай, Менің жолыма түскендерді қарап жүр!

*¹⁶ Яки: Қойларын қорыған шопандай, Менің жолымды қуғандарды қарап жүр! (Келесі аятта да солай.)

¹⁷ Иса үшінші рет:

— Жохан ұлы Шимон, сен Мені жақсы көресің бе? — деп сұрады.

Иса: «Сен Мені жақсы көресің бе?» деп үшінші рет сұрағандықтан Петір мұнайып:

— Ием, Сіз бәрін де білесіз, Сізді жақсы көретінімді де білесіз, — деді. Иса оған:

— Қойларыма қарап жүр! ¹⁸ Саған өте маңызды шындықты айтамын: жас кезінде сен белінді өзің байлап, қалаған жағыңа бардың. Ал қартайғанда қолыңды созып тұрасың,* сонда басқа біреу белінді байлап, барғың келмеген жаққа еріксіз ертіп кететін болады, — деді.

¹⁹ Иса бұны Петірдің Құдайдың ұлылығын қандай өлімі арқылы паш ететінін білдіру үшін айтты. Осыдан кейін оған: «Мен жүріп өткен жолмен жүр!»* — деп тапсырды.

²⁰ Петір бұрылды да, Исаның жақсы көретін шәкіртінің ілесіп келе жатқанын көрді. Ол дастарқан басында Исаға қарай жантайып жатып: «Ием, Сізге опасыздық жасайтын кім?» — деп сұраған шәкірт еді.* ²¹ Петір сол шәкіртті көргенде Исаға:

— Ием, ал мынау ше? — деді. ²² Иса:

— Қаласам, Мен қайтып келгенше ол осында болады, онда сенің не шаруаң бар? Өзің Мен жүріп өткен жолмен жүр! — деп жауап берді.

²³ Бұдан кейін бауырластар арасында «сол шәкірт өлмейді» деген сөз тарады. Бірақ Иса Петірге «өлмейді» деп айтқан жоқ. «Қаласам, Мен қайтып келгенше ол осында болады, онда сенің не шаруаң бар?» деген еді.

Соңғы сөз

²⁴ Осының бәріне куә болып, барлығын жазып қалдырған — әлгі шәкірт. Біз оның куәлігінің шынайы екенін білеміз.*

²⁵ Исаның істеп кеткен көптеген басқа да істері бар. Олар туралы толықтай жазса, жазылуға тиісті кітаптар, менің ойымша, бұл дүниеге сыймас еді. (Аумин)

*¹⁸ Алғашқы кездегі сенушілер мұны Петір болашақта айқышқа шегеленіп шәйт болады деген пайғамбарлық сөз деп дұрыс түсінді.

*¹⁹ Немесе: Менің соңымнан ілес!

*²⁰ Яғни: Жохан (13:23; 21:7).

*²⁴ Бұл мәліметті Ефес қаласындағы қауым жетекшілері қосса керек. Әлгі шәкірт: Жохан.

Елшілердің істері

Жазба туралы мәлімет

Бұл «Лұқа жазған Ізгі хабардың» жалғасы.

Иса Мәсіх көкке қайтар алдында елшілеріне Иерусалимнен бастап жер шарының түкпір-түкпіріндегі бүкіл адамзатқа Ізгі хабарды жеткізу жайындағы ұлы тапсырманы міндеттеді. Бұл істе қабілет беру үшін Құдай оларға Өзінің Киелі Рухын дарытты. Соның жерге түсіп, елшілер және өзге сенушілер арқылы әрекет еткені — осы жазбаның басты тақырыбы.

Ізгі хабардың уағыздауымен сенушілер қауымдары пайда болды. Құдай оларға яһудилерден басқа ұлт адамдарын да қабылдатып, содан туындаған мәселелердің шешімін көрсетті.

Мәсіхшілерді қатты қудалап жүрген Саул (яки Пауыл) өкініп, Мәсіх жолына түсіп, кейін серіктерімен бірнеше елдерге сапарға шығып, Ізгі хабарды уағыздады.

«Елшілердің істері» жаңа сенушілер қауымдарының алғашқы отыз жылғы тарихын баяндайды. Олар мәдениеті мен діні әр түрлі халықтар арасында Мәсіх туралы Ізгі хабарды уағыздап, кең-байтақ Рим патшалығының астанасына дейін жариялады. Барған жерлерінде жаңа қауымдар пайда болды.

Тәптіштеп баяндалған жазбадан мұның бәрінің де тек адам баласының ісі емес, Құдай Рухының жасаған кереметі екендігі айқын көрініп тұр.

1 Арнау және кіріспе

1-2 Қымбатты Теофил!

Бірінші кітабымда* мен Иса қызметіне кіріскен уақыттан бастап, Оның көкке көтерілген күніне дейінгі аралықта не істеп, не үйреткені туралы түгел баяндадым. Ол көтерілмес бұрын Киелі Рухтың жетелеуімен таңдап алған елшілеріне нұсқауларын берді. ³ Азапталып өлгеннен кейін оларға адам сенетін көп дәлелдер арқылы Өзінің тірі екенін көрсетті: қырық күн бойы елшілеріне көрініп, Құдай Патшалығы туралы айтып жүрді.

Исаның шәкірттеріне Құдай Рухының күшімен Өзіне куә болуды тапсыруы

⁴ Елшілерін жинап алған кезде Иса оларға былай деп бұйырды: — Иерусалимнен кетпей, Әкенің өз уәдесін орындауын тосыңдар! Мен сендерге сол туралы айтқан едім ғой. ⁵ Жақияның шомылдыру рәсімі сумен болатын, ал енді біраз күнде сендер Киелі Рухпен шомылдырыласыңдар.* — ⁶ Сондықтан олар Исамен жиналғанда Одан:

— Иеміз, Израил елінің патшалығын осы кезде қайта орнатасыз ба? — деп сұрады. ⁷ Иса оларға былай деді:

— Әкем өз еркімен белгілеп қойған мерзімдер мен кездерді білу сендерге бұйырмаған. ⁸ Бірақ сендер Киелі Рух өздеріне қонғанда Оның құдіретін қабылдайсыңдар, сөйтіп Иерусалимде, бүкіл Яһудея мен Самария аймақтарында және жердің шетіне дейін Маған куә боласыңдар.

Исаның көкке көтерілуі, Оның қайта оралуы жайлы уәде

⁹ Иса осылай деді де, олардың көзінше жоғары көтеріліп кетіп, бір бұлт Оны көзден таса қылды. ¹⁰ Олар аспанға қадала қарап тұрған кезде кенеттен ақ киімді екі жігіт қастарында пайда болды. Оларға:

¹¹ — Ғалилеялықтар, неменеге бұл жерде аспанға қарап тұрсыңдар? Жаңа қастарыңнан көкке көтеріліп, Құдай қабылдаған Иса көз алдарыңнан көкке қалай кетсе, тура солай қайтып келеді, — деді.

*1-2 «Лұқа жазған Ізгі хабарда».

⁵ Яки: Киелі Рухқа кенелесіндер (2:2-4).

*Сенушілер қауымының Құдайға сиынып,
Матияның елшілікке тағайындалуы*

¹²Содан кейін елшілер бір шақырым жердегі Зәйтүн тауы деген төбеден Иерусалимге қайта оралды. ¹³Қалаға кіргеннен кейін олар өздері қонып жүрген жоғарғы бөлмеге көтерілді. Бұлар: Петір мен Жохан, Жақып пен Әндірі, Філіп пен Тома, Барталмай мен Матай, Әлпей ұлы Жақып пен Діншіл* Шимон және Жақып ұлы Яһуда. ¹⁴Олар бірнеше әйелдермен, Исаның шешесі Мәриям және Оның інілерімен бірге ниеттес көңілмен сол жерде ұдайы Құдайға сиынып мінажат ететін.

¹⁵Сол күндердің бірінде жиналған жүз жиырмадай бауырластарының ортасында тұрып, Петір былай деді:

¹⁶— Бауырластар! Исаны тұтқындағандарға жол көрсетуші болған Яһуда туралы Киелі Рухтың ежелде Дәуіт арқылы алдын ала айтқан Киелі жазбалардағы сөзі орындалуға тиісті еді. ¹⁷Яһуда да біз сияқты елші болып, қызметке бірге тағайындалған болатын. ¹⁸Істеген қылмысының ақысына ол бір танап жер сатып алды; кейін сол жерінде етпетінен құлап, қарны жарылып, ішектері ақтарылып, арам өлді. — ¹⁹Бұл оқиға Иерусалим тұрғындарының бәріне мәлім болды. Сондықтан олар сатып алынған осы жерді өз тілдерінде «Хакелдама», яғни «Қанды жер» деп атады. — ²⁰Ал Забур жырларында:

«Мекені оның қаңырап бос қалсын,
Сонда тұратын ешкім де болмасын!»

және:

«Міндеті оның басқаға тапсырылсын!» —

деп жазылған. ²¹Сондықтан Иеміз Исаның қайта тірілгеніне куә болып жүрген бізге тағы бір кісі қосылуға тиісті. Бұл — Иеміз бізбен бірге тұрған кезде ылғи қасымызда жүрген, ²²атап айтқанда, Жақия пайғамбар адамдарды тәубеге шақырып, шомылдыру рәсімінен өткізген кезден бастап, Иса бізден кетіп, Оны көкте Құдай қабылдап алған мезгілге дейін бізбен бірге болған азаматтардың біреуі болу керек.

---

*¹³ Лұқа 6:15.

²³ Сонымен олар екі жігітті: жанама аты Иуст Барзабас деп те аталған Жүсіпті және Матияны ұсынып, ²⁴ былай деп Құдайға сиынды:

— Уа, Жаратқан Ие, Сен барлық адамдардың көңіліндегісін білесің. Сен елшілік қызметті мойнына алуға осы екеуінің қайсысын таңдап алғаныңды білдіре көр. ²⁵ Себебі Яхуда бұл қызметті тастап, өзіне лайықты жеріне кетті.

²⁶ Олар екеуіне жеребе салғанда жеребе Матияға түсті. Осылайша ол он бір елшінің қатарына қосылды.

2

Киелі Рухтың қонуы

¹ Алғашқы өнім мейрамы* келгенде, сенушілердің бәрі бірге болды. ² Сонда кенеттен көктен бір қатты дауыл соққандай шу естіліп, олар отырған бүкіл үйді алып кетті. ³ Оларға жалындай жалаңдаған тілдер көрінді де, бөлініп-бөлініп әрқайсысының үстіне бір-бірден қонды. ⁴ Бәрі Киелі Рухқа кенеліп, Оның оларға берген дарынына қарай бөтен тілдерде сөйлей бастады.

⁵ Иерусалимде дүниенің төрт бұрышындағы әр елден келген, Құдайды қастерлейтін яһудилер тұратын. ⁶ Осы шу естілгенде көптеген халық сол жерге жиналып, аңтарылып тұрып қалды. Себебі әрбіреуі тыңдағанда сенушілердің мұның өз тілінде сөйлеп тұрғанын естіді. ⁷ Халық қатты таңғалып: «Мына сөйлеп жатқандардың бәрі ғалилеялықтар емес пе? — десті. ⁸ — Бұлар қалайша біздің өз тілдерімізде сөйлеп жатыр?» ⁹ Арамызда парттар, медтер және еламдықтар бар, Месопотамия, Яһудея және Қападокияда, Понтус пен Азия,* ¹⁰ Фругия мен Памфүлия аймақтарында, Мысырда және Либияның Күренеге жақын өлкелерінде тұратындар бар; арамызда Римнен келген қонақтар — яһудилер және яһуди дініне кіргендер, сондай-ақ ¹¹ криттіктер мен арабтар да бар. Бірақ әрқайсымыз сол кісілердің өз тілдерімізде Құдайдың ұлы істерін жариялап жатқанын естіп тұрмыз!»

*1 Немесе: Елуінші күн (яки Сабантой) мейрамы. Оны Исраил халқы Құтқарылу мейрамынан елу күннен кейін егін орағының басында тойлап, Жаратқан Иенің берген өнімі үшін ризашылығын білдіретін (Мысыр. шығу 23:16; 34:22).

*8 Немесе: — Бұл қалайша болып тұр? Біз әрқайсымыз бұлардың өз тілдерімізде сөйлегенін естіп тұрмыз.

*9 Азия: қазіргі Түркия елінің батыс жағы, Рим империясының бір аймағы.

¹² Бәрі аң-таң болып не істерін білмей, бір-бірінен: «Бұл нені білдіреді?» — деп сұрады. ¹³ Ал кейбіреулері мысқылдап: «Сіре, олар тәтті шарапқа тойып алған шығар», — десті.

Петірдің жиналған көпшілікке уағыз айтуы

¹⁴ Сонда Петір өзге он бір елшімен бірге орнынан тұрып, даусын көтеріп, сөйлеп кетті:

— Уа, халайық, яһудилер мен Иерусалимнің барлық тұрғындары! Сендерге мұның мәнісін түсіндірейін, сөзіме құлақ тігіндер!

¹⁵ Бұлар сендер ойлағандай ішіп алған емес, қазір уақыт таңертеңгі тоғыз ғой. ¹⁶ Қайта, ежелде Жоел пайғамбар айтқан мына сөз енді орындалып жатыр: ¹⁷ «Құдай былай дейді: осы заманның аяғында Мен өзімнің Рухымды бүкіл адамзаттың үстіне төгемін. Ұл-қыздарың пайғамбарлық сөз айтады, жас жігіттерің аян, қарттарың түс көреді. ¹⁸ Сол күндері Мен құл-күндерімнің үстіне Киелі Рухымды төгемін, олар да пайғамбарлық сөз айтады. ¹⁹ Мен аспан мен жерде қан, от және бұрқыраған түтін сияқты кереметтер мен ғажап істерді көрсетемін.* ²⁰ Иенің ұлы да салтанатты күні келмей тұрып, күн түнекке, ай қанға айналады. ²¹ Ал Иемізге сиынған әркім құтқарылады».*

²² Исраилдіктер, мына сөзді тыңдандар: Құдай назареттік Исаға сендердің алдарында құдіретпен кереметтер жасатқан еді. Ол солар арқылы Өзінің Исаны жібергендігіне куәлік берді; Құдай бұларды Иса арқылы араларында істеді, соны өздерің білесіндер. ²³ Ол Құдайдың еркімен және алдын ала білуімен құрбан етілді: сендер Оны Тәңірге сенбейтін шетелдіктердің қолымен айқышқа шегелетіп өлтіртіндер. ²⁴ Бірақ Құдай Исаны өлім тұзағынан* босатып, тірілтіп алды. Өйткені Оның өлім құрсауында қалуы мүмкін емес болатын. ²⁵ Дәуіт пайғамбар Ол туралы былай деген:

«Ықылас — ниетім әрдайым Жаратқан Иеде,
Оң жағымдағы Ол маған жар болып келеді,

*¹⁹ Немесе: Мен жоғарыда — көкте кереметтер, төменде — жерде белгілер, қан мен от және бұрқыраған түтін көрсетемін. (Түсіндірмедегі «кереметті» қараңыз.)

*²¹ Немесе: Иемізге сиына жалбарынған әркім құтқарылады» (Жоел 2:28-32).

*²⁴ Немесе: өлім азабынан.

Мен ешқашан да шайқалмаймын орнымнан.

²⁶ Сондықтан да жүрегім қуанышқа толған,

Тілімнен бал тамады зор шаттықтан,

Тәнім де тыншығады Саған сенім артқанымнан,

²⁷ Себебі Сен жанымды о дүниеге қимайсың,

Тәнін, Өзіңе бағышталғанның шірітіп те қоймайсың.

²⁸ Маған шынайы өмір жолын көрсетесің.

Көз алдында қуанышқа кенелтесің».

²⁹ Бауырластар, мен сендерге бабамыз Дәуіт туралы еш қаймықпай ашық айта аламын: ол өліп, жерленді, оның қабірі біздің елімізде күні бүгінге дейін сақталып келеді. ³⁰ Ал Дәуіт пайғамбар болғандықтан және Сенің тағыңа бір Ұрпағыңды отырғызамын деп Құдайдың өзіне ант еткенін білгендіктен, ³¹ ол келешекке көз жіберіп, Мәсіхтің қайта тірілуі туралы алдын ала былай деген болатын: Оның жаны о дүниеге қиылмады, тәні де шіріп кетпеді. ³² Осы Исаны Құдай қайта тірілтіп алды, біз бәріміз соған куәміз!

³³ Иса Құдайдың күдіретімен көкке көтеріліп, Әкеден уәделі Киелі Рухты алған соң, Оны біздің үстімізге төкті, мұны өздерің естіп және көріп жүрсіндер. ³⁴ Себебі Дәуіттің өзі көкке көтеріліп кеткен жоқ, ол Забурда былай деген ғой:

³⁵ Жаратқан Ие менің Иеме былай деп айтты:

«Мен аяғыңның астына дұшпандарыңды
Жығып бергенімше отыр оң жағымда».

³⁶ Сондықтан бүкіл Израил елі мынаны анық білсін: Құдай сендер айқышқа шегелеткен осы Исаны «Иеміз» және «Мәсіх» етіп тағайындады!*

³⁷ Халық мұны естігенде қатты өкініп, Петір мен басқа елшілерден:

— Бауырластар, біз енді не істеуіміз керек? — деп сұрады.

³⁸ Петір оларға былай деп жауап берді:

— Әркім күнәсы кешірілу үшін теріс жолдан қайтып, шомылдыру рәсімінен өтсін! Сонда сендер Құдайдың сыйын — Өзінің Киелі Рухын қабылдайсыңдар. ³⁹ Себебі бұл уәде сендерге, балаларыңа және Құдай Иеміз шақыратын алыстағылардың бәріне арналған.

*³⁶ Філіпі. хат 2:9-11.

⁴⁰ — Петір тағы көптеген сөздермен оларға: — Мына азғын ұрпақ (тартатын Құдайдың қаһарынан) құтқарылыңдар!» — деп ескертіп жалынды.

⁴¹ Оның сөзін қабылдағандар шомылдыру рәсімінен өтті. Осылайша бұл күні қауымға үш мыңдай адам қосылды.

Мәсікке сенушілердің қауымдық өмірі

⁴² Олар елшілердің беріп жүрген тәлімін, араларындағы қарым-қатынастарын, нан үзу рәсімін* және Құдайға сиынуды берік ұстанып, жалғастыра берді.

⁴³ Елдің бәрін үрей биледі, себебі елшілер арқылы Құдайдың құдіретін көрсеткен көптеген керемет істер болып жатты.

⁴⁴ Мәсікке сенушілердің бәрі біртұтас қауым болып, заттарын ортақ ұстады; ⁴⁵ (қажет болғанда) мал-мүлкін сатып, содан әркімге керегінше беріп отырды. ⁴⁶ Олар күн сайын ғибадатханада бір кісідей бірге болды; сонымен қатар өз үйлерінде де бас қосып, нан үзу рәсімін орындап, ақ көңілмен қуана отырып, бірге тамақ ішіп, ⁴⁷ Құдайды дәріптеді. Оларды бүкіл халық ұнатты. Иеміз күн сайын тағы басқа адамдарды құтқарып, қауымына қосып отырды.

3

Петірдің сал қайыршыны сауықтыруы

¹ Осы күндердің бірінде Петір мен Жохан күндізгі сағат үште* мінажат ету үшін ғибадатханаға өрлеп бара жатты.

² Кісілер ана құрсағынан сал болып туған біреуді күн сайын ғибадатхананың «Көрікті қақпасының» қасына көтеріп алып келіп, отырғызып қоятын. Сол жерде ол ғибадатхана ауласына енгендерден қайыр сұрайтын. ³ Кіріп келе жатқан Петір мен Жоханды көргенде, әлгі олардан қайыр сұрады. ⁴ Бұлар оған көз салып, Петір: «Бізге қара!» — деді. ⁵ Ол екеуіне қадала қарап, бір нәрсе берер деп үміттеніп қалды. ⁶ Бірақ Петір:

— Менде күміс пен алтын жоқ. Дегенмен саған барымды беремін: назареттік Исаның атынан* айтамын: орныңнан тұрып, жүріп кет! — деді. ⁷ Оны оң қолынан ұстап, еңсесін көтерді.

*⁴² Мәсіктің өз жанын құрбан еткендігін еске алу рәсімі (Лұқа 22:15-20).

*¹ Немесе: тоғызыншы сағатта, Құдайға сиынатын мезгілде. (Түсіндірмедегі «уақыт белгілеу жүйесін» қараңыз.)

*⁶ Демек: Исаның еркіне бағынып, Оның құдіретіне сүйеніп.

Сол сәтте аяғы мен тізесіне күш бітіп, ⁸ ол ұшып тұрып, жүріп кетті. Солармен бірге ғибадатхана ауласына кіріп, әрі-бері жүріп, секіріп, Құдайды мадақтаумен болды. ⁹ Күллі жұрт оның жүріп кеткенін және Құдайды мадақтағанын көрді. ¹⁰ Олар бұның ғибадатхананың «Көрікті қақпасының» жанында отырып, қайыр сұрайтын кісі екенін танып, онымен болған оқиғаға таңғалып, қатты абыржыды.

*Петірдің ғибадатхана алаңына жиналған халыққа
арнаған сөзі*

¹¹ Әлгі кісі Петір мен Жоханнан екі елі ажырамай қойды; аң-таң болған бүкіл жұрт солардың қасына, Сүлеймен атындағы бағаналы залда жиналды. ¹² Мұны көрген Петір халыққа бұрылып былай деді:

— Уа, ираилдіктер, сендер бұған неменеге таңғалып тұрсындар? Мынаның жүріп кетуіне өз күшімізбен немесе құдайшылдығымызбен себепші болғандай бізге неге қарай қалдыңдар? ¹³ Ыбырайым, Ысқақ және Жақыптың Құдайы, яғни біздің ата-бабаларымыздың сиынған Құдайы Өзінің Қызметшісі* Исаны ұлылыққа бөледі. Соны Пилат босатып жібермекші болғанмен, сендер опасыздық жасап, Пилаттың алдында Одан бас тарттындар. ¹⁴ Қасиетті және әділ Кісіден бас тартып, бір қанішердің босатылуын талап еттіңдер; ¹⁵ ал шынайы өмірдің қайнар көзін өлтірттіңдер! Бірақ та Құдай Оны өлімнен қайта тірілтіп алды, бұған біз куәміз!

¹⁶ Ал енді, өздерің танып, көріп жүрген мына кісіге Исаның құдіреті әл-қуат берді, өйткені біз Оның есіміне сендік.* Иә, Иса берген сенім сендердің көз алдарында оның денсаулығын түгел қалпына келтірді.

¹⁷ Бауырластар, сендер де, басшыларың да білместік істегендерінді білемін. ¹⁸ Ал Құдай барлық пайғамбарлардың аузымен Өзі жіберетін Құтқарушы Мәсіх азапталады деп алдын ала жариялатқан сөзін осылайша жүзеге асырды. ¹⁹ Сондықтан теріс жолдан қайтындар! Сонда Құдай Ие күнәларыңды кешіріп, ²⁰ сендерге рухтарыңды жаңғыртатын мезгілді беріп, алдын ала тағайындаған Мәсіх Исаны жібереді. ²¹ Барлық нәрсе қалпына келетін уақытқа дейін Құдай Мәсіхті Өзіне қайтарып

*¹³ Түсіндірмедегі «Құдайдың Қызметшісін» қараңыз.

*¹⁶ Немесе: Исаның есімі әл-қуат берді, өйткені біз Оған сендік.

алды. Сол күндерді Тәңір қасиетті пайғамбарларының аузымен баяғыда-ақ жариялап қойды. ²² Мұса ата-бабаларымызға былай деген еді ғой: «Құдай Иеміз сендерге мен сияқты бір Пайғамбарды бауырластарыңның арасынан шығарады. Соның айтқандарының бәрін тыңдаңдар. ²³ Кім осы Пайғамбарды тыңдамаса, ол халқының ішінен аластатылып, көзі жойылсын». ²⁴ Самуилден бастап одан кейінгі барлық пайғамбарлар да осы күндері болған оқиғаларды алдын ала жариялаған.

²⁵ Сендер пайғамбарлардың ұрпағысыңдар, Тәңірдің ата-бабаларыңмен жасасқан келісімін мұра етесіңдер. Ол Ыбырайымға: «Сенің ұрпағың арқылы жердегі барлық ұлттарға ақ батам қонатын болады»* деген еді ғой. ²⁶ Сондықтан Құдай Өзінің Қызметшісін тірілтіп, әрқайсыңды зұлымдықтарыңнан қайтарып, жарылқау мақсатында ең алдымен сендерге жіберді.

4

Екі елші жоғарғы кеңес алдында

¹ Петір мен Жохан жиналған жұртқа әлі де сөйлеп тұрған кезде оларға дін басылары, ғибадатхана сақшыларының басшысы және өзге саддукейлер де келді. ² Олар екеуінің халыққа тәлім беріп, Иса өлімнен қайта тірілді* деп жариялап жүргендеріне наразы болды. ³ Петір мен Жоханды тұтқындап, келесі күнгі таңертеңге дейін абақтыда ұстады. Себебі мезгіл кеш болып қалған еді. ⁴ Петірдің уағызын тыңдағандардың көбі сенімді қабылдап, қауымдағы ер адамдардың саны бес мың шамасында болды.

⁵ Келесі күні таңертең яһудилердің бастықтары, рубасылары және дін мұғалімдері Иерусалимде жиналды. ⁶ Бас діни қызметкер Ханна мен Қаяфа, Жохан, Ескендір, бас діни қызметкер әулетінің тағы басқа кісілері де түгел осында келді. ⁷ Олар екеуін ортаға шығарып:

— Сендер мұны қандай күшпен, кімнің атынан істедіңдер? — деп сұрады. ⁸ Киелі Рухқа ерекше кенелген Петір оларға былай жауап берді:

— Халықты басқарушылар мен рубасылары! ⁹ Біз бүгін: «Ол кім арқылы сауықты?» деп, ауруға жасаған жақсылығымыз үшін тергелмек болып жатырмыз. ¹⁰ Ендеше бәріңіз біліңіздер, бүкіл Израил халқына да мәлім болсын: сіздер айқышқа

*²⁵ Жаратылыс. баст. 22:18.

*² Сондықтан өлгендердің бәрі қиямет күні қайта тіріледі.

шегелеп өлтірген, ал Құдай өлімнен қайта тірілткен назареттік Иса Мәсіхтің атынан* мына кісі сауығып, қарсы алдарыңызда тұр.

¹¹ Иса — «құрылысшылар, яғни сіздер
Жарамсыз деп бас тартқан Тас
Енді үйдің басты іргетасына айналды».*

¹² Исадан басқа ешкім де бізді құтқара алмайды, аспан астында бізді құтқаратын басқа біреудің есімі адамдарға бұйырмаған!

¹³ Кеңес мүшелері Петір мен Жоханның батылдығын көріп, олардың арнайы діни даярлықтан өтпеген қарапайым адамдар екенін байқаған соң, таңғалды. Сондай-ақ екеуінің Исаның шәкірті болғанын біліп, ¹⁴ қастарында тұрған сауыққан кісіні көріп, қарсы ештеңе айта алмады. ¹⁵ Оларға: «Жоғарғы кеңестен шығындар!» — деп бұйырды да, өзара ақылдасып: ¹⁶ «Мына кісілерге не істесек екен? Олар арқылы бір кереметтің жасалғаны анық, бұл Иерусалимнің бүкіл тұрғындарына белгілі, онымен таласа алмаймыз. ¹⁷ Дегенмен бұл іс халыққа одан бетер тарап кетпес үшін, бұдан былай сол Есімді атап ешкімге сөйлемендер, олай етпеген күнде жазаға тартамыз деп қатаң тыйым салайық», — десті. ¹⁸ Элгілерді шақырып алып, оларға:
— Исаның атымен ешқандай уағыз айтпаңдар да, тәлім бермеңдер де! — деп тыйым салды. ¹⁹ Бірақ Петір мен Жохан оларға:

— Құдайды емес, сіздерді тындау Оның алдында жөн болар ма екен, оны өздеріңіз шешіңіздер. ²⁰ Ал біз көріп-естігендеріміз туралы үнсіз қала алмаймыз, — деп жауап берді.

²¹ Жоғарғы кеңес болған оқиғаға бола Құдайды дәріптеп жүрген халықты ескеріп, екі елшіні жазалаудың ретін таппай, оларды қорқыта түсіп, жөніне жіберді. ²² Себебі ауруынан сауығып, кереметті басынан кешірген кісінің жасы қырықтан асып кеткен еді.

Сенушілердің Құдайдан батылдық сұрап сиынуы

²³ Өздерін босатқаннан кейін Петір мен Жохан қауымдас-тарына барып, басты діни қызметкерлер мен рубасыларының өздеріне айтқандарын түгел баяндап берді. ²⁴ Сенушілер осыны

*¹⁰ Яки: Мәсіхтің құдіретімен.

*¹¹ Забур жыр. 117:22.

естігенде ниеттес көңілмен Құдайға сиынып, дауыстап былай деді:

— Уа, Әлемнің Әміршісі, көк пен жерді, теңізді және олардағы нәрселердің бәрін жаратқан Сенсің! ²⁵Өзіңнің қызметшің — арғы атамыз Дәуіттің аузымен Киелі Рух арқылы былай дедің:

«Неге халықтар ашуланып тұрып,
Ұлттар іске аспайтын жоспар тұр құрып?
²⁶Тәңір Иеге, Оның тағайындағанына
Ғаламның патшалары қарсы көтеріліп,
Әкімдер де кеңесіп жатыр бірігіп».*

²⁷Рас, осы қалада Ирод пен Понти Пилат Өзіңе бағынбайтын ұлттармен және Израилдің руларымен бірігіп, Өзің Патша етіп тағайындаған қасиетті Қызметшің Исаға қарсы одақтасты. ²⁸Алайда олардың іске асырғаны — Сенің құдіретті еркің алдын ала белгілеген жоспартың ғана.

²⁹Ал енді, Иеміз, олардың қоқан-лоқысын көріп, құлдарыңа сөзінді зор батылдықпен уағыздайтын күш бере гөр! ³⁰Қасиетті Қызметшің Исаның атынан ауруларды сауықтырып, керемет істер жасап, құдіретінді көрсете гөр!*

³¹Олар сиынып болғаннан кейін өздері жиналып отырған жер қозғалып кетті. Бәрі Киелі Рухқа кенеліп, Құдай сөзін батылдықпен уағыздады.

*Сенушілердің өзара тату болып,
бір-біріне жәрдем көрсетуі*

³²Сенушілердің қауымы тонның ішкі бауындай өзара жақын, тату болды.* Ешкім қолындағы мал-мүлкін өз меншігім демей, олар барлығын бөлісті. ³³Елшілер Иеміз Исаның қайта тірілгендігі туралы зор жігермен куәлік берді. Осылайша олардың бәріне Құдайдың мол рақымы жауды.

³⁴Араларында жоқшылық көрген ешкім болған жоқ. Себебі жері немесе үйлері барлар керек болғанда меншіктерін сатып, ақша түсіріп, ³⁵оны елшілердің алдына әкеліп қойып отырды.

*²⁶ Забур жыр. 2:1-2.

*³⁰ Яки: қолыңды соза гөр.

*³² Яки: өзара ниеттес, ынтымақты болды.

Осыдан әркімге керегінше берілді. ³⁶⁻³⁷Мысалы, Леуі руынан шыққан кипрлік Жүсіптің де егістік жері бар болатын; елшілер оған Барнаба — аударғанда Жігерлендіруші деген ат қойған еді. Ол өзінің меншікті жерін сатып, түскен ақшаны алып келіп, елшілердің алдына қойды.

5

Екі жүзді ерлі-зайыптының жазалануы

¹ Анани есімді кісі мен әйелі Зәпира да бір танап жерлерін сатты. ² Анани түскен ақшаның бір бөлігін жасырып алып қалып, тек қалғанын ғана елшілердің алдына апарып қойды. Бұл жайлы әйелі де хабардар болды.

³ Сонда Петір Ананиға былай деді:

— Анани, неге жүрегіңе шайтанды ұялатып, Киелі Рухты алдап, жеріңнен түскен ақшаның бір бөлігін жасырып алып қалдың? ⁴ Ол сенің меншігің болып қалмайтын ба еді? Сатқаннан кейін де түскен ақшаға еркін ие болатын едің ғой. Бұлай істеуге неліктен бел байладың? Сен тек адамды емес, Құдайды да алдамақ болдың.

⁵ Анани осы сөздерді естісімен құлап түсіп, жан тапсырды. Мұны естігендердің бәрін қатты үрей биледі. ⁶ Жас жігіттер орындарынан тұрып, денесін кебінге орап, алып шығып, қабірге қойды.

⁷ Шамасы үш сағат өткенде оның әйелі келді, ол не болғанын әлі білмеуші еді. ⁸ Петір одан:

— Айтшы, сендер жерді осы бағаға саттыңдар ма? — деп сұрады. Ол:

— Иә, сол бағаға, — деп жауап берді. ⁹ Сонда Петір:

— Қалайша сендер Иеміздің Рухын алдауға бола ма, жоқ па деп сынауға келістіңдер? Міне, күйеуіңнің сүйегін қабірге қойғандар есіктен кіріп келе жатыр, олар сені де алып шығады, — деді.

¹⁰ Әйел лезде-ақ Петірдің алдына құлап түсіп, жан тапсырды. Ішке кірген жас жігіттер оның өліп қалғанын көріп, алып шығып, күйеуінің қасына қойды. ¹¹ Бүкіл қауымды және осыны естігендердің бәрін де қатты үрей биледі.

Елшілердің көп кереметтер жасауы

¹² Ал Иеміз елшілері арқылы ел ішінде көп кереметтер істеп, құдіретін көрсетті. Сенушілердің барлығы ниеттес көңілмен гибадатханадағы Сүлеймен залына жиналып жүрді. ¹³ Бөтен-

дерден ешкімнің де оларды мазалауға* батылы бармады, ал халық бұларды дәріптеді. ¹⁴ Барған сайын көп кісілер — әйелдер мен еркектер топ-тобымен Иеміздің қауымына қосылып жатты. ¹⁵ Жандарынан өткенде Петірдің, тым болмаса көлеңкесі түссін деп, ауруларды көшеге шығарып, төсеніштер мен зембілдерге жатқызып қойды. ¹⁶ Иерусалимнің маңайындағы қалалардан да жұрт ағылып, аурулары мен жын қинаған кісілерін алып келді. Солардың бәрі сауығып кетті.

Елшілердің қамалып, таңғажайып босатылуы және жоғарғы кеңесте Исаны мойындауы

¹⁷ Сол кезде бас діни қызметкер мен оның жақтастарының бәрі, яғни саддукейлер тобының мүшелері, елшілерді қызғаныштан көре алмай, іштері күйді. ¹⁸ Оларды ұстатып, мемлекеттік түрмеге қаматты. ¹⁹ Ал Жаратқан Иенің бір періштесі түнде түрменің қақпаларын ашып, оларды шығарды да: ²⁰ «Ғибадатханаға барып, халыққа осы Жаңа өмір жайлы Ізгі хабарды түгел жариялаңдар!» — деді. ²¹ Олар айтқанын орындап, таң ата ғибадатханаға барып, халыққа тәлім берді.

Осы екі арада жақтастарын ертіп келген бас діни қызметкер жоғарғы кеңесті — Исраил басшыларының бүкіл мәжілісін жинап алды. Елшілерді алып келуге түрмеге адамдарын жіберді. ²² Қызметшілер оларды түрмеден таппай, қайта оралды. ²³ «Біз түрменің мұқият бекітілгенін, күзетшілердің қақпалардың алдында тұрғанын анықтадық. Бірақ ашқанда ішінен ешкімді таппадық», — деп баяндады. ²⁴ Ғибадатхана сақшыларының бастығы мен басты діни қызметкерлер мұны естігенде оның немен аяқталарын білмей, аң-таң болды.

²⁵ Ал біреу келіп: «Сіздер түрмеге жапқан кісілер ғибадатханада халыққа тәлім беріп тұр!» — деп мәлімдеді. ²⁶ Сақшылар бастығы қасындағы адамдарымен сол жерге барып, елшілерді алып келді. Бірақ зорлық болған жоқ, себебі тас лақтырып өлтірер деп халықтан қорықты. ²⁷ Келген, жоғарғы кеңестің алдында тұрған елшілерді бас діни қызметкер тергеуге алды.

²⁸ — Біз сендерге сол Адамның атынан тәлім беруге қатаң тыйым салған жоқпыз ба? Алайда сендер ілімдерінді бүкіл Иерусалимге таратыпсыңдар. Осылайша сол Адамның қанын бізге жаппақсыңдар, — деді ол. ²⁹ Петір мен өзге елшілер былай деп жауап берді:

*13 Немесе: оларға екі жүзділікпен қосылуға.

— Адамдарды емес, Құдайды көбірек тыңдау керек! ³⁰ Ата-бабаларымыздың сиынған Құдайы сіздер ағашқа іліп өлтірген Исаны қайта тірілтіп, ³¹ Көсем және Құтқарушы ретінде Өзінің оң жағындағы ең құрметті орынға көтеріп, отырғызды. Осылай Ол Исраилдің бетін теріс жолдан қайтарып, күнәларын кешірмек. ³² Біз де, Киелі Рух та бұл оқиғалардың куәсіміз; Құдай осы Киелі Рухын Өзіне бой ұсынғандарға сыйға береді.

³³ Жоғарғы кеңес осыны естігенде қатты ашуланып, оларды өлтіретін ойлары болды. ³⁴ Алайда араларындағы Гамалиел есімді бір парызшыл* орнынан тұрды; ол елдің бәрі қатты сыйлаған заң мұғалімі* болатын. Гамалиел елшілерді біраз уақытқа залдан шығаруға бұйырып, ³⁵ сөз сөйлей бастады:

— Қадірлі исраилдіктер, елдестерім, мына кісілерге не істегілерің келетінін жақсылап ойланыңыздар! ³⁶ Өздеріңіз білетіндей, біраз жыл бұрын Теуда ел алдына шығып, өзін ұлы көсеммін деп* жариялап, оған төрт жүзге жуық адам қосылды. Бірақ ол өлтіріліп, ергендер шашырап, жоқ болып кетті.** ³⁷ Одан кейін халық санағы кезінде ғалилеялық Яхуда ел алдына шығып, соңынан көп халық ертіп, көтеріліске шығарды. Оның да көзі құртылып, оған ергендер қуылып, тарап кетті. ³⁸ Ал енді сіздерге айтатыным мынау: бұл кісілерге тимеңіздер, босатып жіберіңіздер. Себебі егер бұл әрекет адам бастаған іс болса, ол өзінен-өзі құриды, ³⁹ бірақ Құдайдан болса, оны құрта алмайсыздар, тіпті Құдайға қарсы күресетін бола-сыздар.

Гамалиелдің сөзі қошталды. ⁴⁰ Елшілерді шақыртып, дүре соқтырып, тағы да Исаның атынан уағыз айтуға қатты тыйым салған соң босатып жіберді. ⁴¹ Жоғарғы кеңестен шыққан елшілер Иеміздің аты үшін қорлық көруге лайық деп саналғандарына қуанды.

⁴² Олар күн сайын ғибадатханада және үйлерде* тәлім беріп, Исаның Мәсіх екендігін уағыздауларын тоқтатқан жоқ.

*³⁴ Парызшыл, дін мұғалімі: Түсіндірмені қараңыз.

**³⁶ Немесе: өзін Мәсіхпін деп.

**³⁶ Немесе: олардың көтерілісі өздігінен басылып қалды.

*⁴² Яки: үй-үйді аралап.

6

Қауымның жеті қызметшісінің тағайындалуы

¹ Мәсіх жолын қуушылардың* саны өсіп келе жатқан осы күндері грекше сөйлейтін шетелдік яһудилер жергіліктілермен ренжісіп қалды, себебі күнделікті тамақпен қамтамасыз еткен кезде олардың жесірлері ескерілмей қалып жүр еді.

² Сонда он екі елші Мәсіх жолын қуушылардың бүкіл қауымын жинап алып, былай деді:

— Егер біз Құдай сөзін уағыздау қызметіне салғырт қарап, дастарқан жасаумен айналыссақ, бұл дұрыс болмас еді. ³ Бауырластар, жақсы аты шығып жүрген, Киелі Рух пен даналыққа бөленген жеті жігітті орталарыңнан таңдап алыңдар! Оларға осы міндетті жүктемекпіз. ⁴ Ал біз Құдайға сиынып, Оның сөзін уағыздап, тәлім беру қызметімізді жалғастыра берейік.

⁵ Бұл ұсыныс бүкіл қауымнан қолдау тапты. Олар Құдайға жан-тәнімен сенетін, Оның Киелі Рухына бөленген Степан есімді кісіні, сонымен қатар Філіп, Прохор, Нықанор, Тимон, Пәрмен және Нықоланы таңдап алды; Ныкола Антақиядан* келген, яһуди дініне кірген жат ұлттық болатын. ⁶ Оларды елшілердің алдына алып келді де, Тәңірге сиынып, үстеріне қолдарын қойып, баталарын берді.

⁷ Сонда Құдай сөзі кеңінен тарап, Иерусалимде Мәсіх жолын қуушылардың саны көбейе берді. Діни қызметкерлердің үлкен бір тобы да Мәсіхке мойынсұнып, сене бастады.

Степанның тұтқындалуы

⁸ Құдайдың рақымы мен құдіретіне кенелген Степан халық арасында ұлы кереметтер жасап жүрді. ⁹ Ал «Құлдықтан босатылғандардың» мәжілісхана қауымының кейбір мүшелері Күрене, Ескендірия, Кіликия және Азия өлкелерінен келген яһудилермен бірігіп алып, Степанға қарсы шығып, айтыса бастады. ¹⁰ Бірақ оның даналығына қарсы еш нәрсе істей алмады, себебі ол Киелі Рухқа сүйеніп сөйлейтін. ¹¹ Сонда олар жасырын келісім жасап: «Біз оның Мұса пайғамбарға және Құдайдың Өзіне қарсы қорлық сөз айтқанын естідік», — деп өтірік жала жапқызды.

*1 Мәсіх жолын қуушылар: шәкірттер.

*5 Антақия Сирия өлкесінің астанасы болатын.

¹² Осылай олар халықты, басшылар және дін мұғалімдерін еліртіп қойды; оны бас салып, зорлықпен сүйреп, жоғарғы кеңестің алдына апарды. ¹³ Сол жерде Степанға жала жауып, оны жалған куәлерге қаралатып:

— Мына кісі үнемі осы киелі үй* мен Таурат заңына тіл тигізіп жүр! ¹⁴ Біз оның былай деп жүргенін естідік: «Назареттік Иса осы киелі үйді талқандап, Мұса қалдырған қасиетті дәстүрлерді өзгертеді», — деп айтқызды.

¹⁵ Жоғарғы кеңесте отырғандардың бәрі оған көз тігіп қарап отырғанда Степанның бет-жүзінің періштенікіне ұқсас екенін көрді.*

7

Степанның жоғарғы кеңес алдындағы сөзі

¹ Бас діни қызметкер Степаннан:

— Осы рас па? — деп сұрады. ² Ол былай деп жауап берді:

— Қадірлі ағайындар мен ақсақалдар, сөзіме құлақ түріңіздер! Арғы атамыз Ыбырайым Харан деген жерге әлі орын теппей тұрып, Месопотамияда жүрген кезінде оған салтанатты ұлылыққа бөленген Құдай аян беріп: ³ «Сен еліңді, туғантуысқандарыңды тастап, Мен саған көрсететін елге көш!»* — деген.

⁴ Сонда Ыбырайым пайғамбар Халдей елін* тастап, Харанды мекендеді. Әкесі өлгеннен кейін Құдай оны сол жақтан сендер қазір тұрып жатқан осы жерге көшірді. ⁵ Дегенмен Құдай оған бұл елден мұра бермеген, тіпті бір сүйем жер де бермеген. Алайда Ол: «Осы жерді Мен өзіңе және ұрпақтарыңа сыйлаймын», — деп уәде берген еді,* бірақ сол кезде Ыбырайымнан бала жоқ болатын. ⁶ Құдай: «Сенің ұрпақтарың жат жерде келімсектер ретінде жүріп, төрт жүз жыл бойы құлдықта болып, жәбірленеді. ⁷ Бірақ оларды құл еткен халықты Мен жазалаймын. Содан кейін олар көшіп келіп, Маған осы жерде қызмет ететін болады»,* — деді. ⁸ Сол кезде Құдай Ыбырайыммен қасиетті келісім жасап, сүндеттеу рәсімін оның белгісі

*¹³ Сол заманда яһуди халқы Құдайға гибадат ететін Иерусалимдегі киелі үй.

*¹⁵ Яки: бет-жүзінің періштенікі іспетті сәуле шашып тұрғанын көрді.

*³ Жаратылыс. баст. 12:1.

*⁴ Яки: Қазіргі Ирак елінің оңтүстік жағын.

*⁵ Жаратылыс. баст. 12:7; 17:8; 26:3.

*⁷ Жаратылыс. баст. 15:13-14; Мысыр. шығу 3:12.

қылды. Осылайша Ыбырайым Ысқаққа әке болып, оны сегізінші күні сүндеттеді. Ысқақтан Жақып туып, Жақып (біздің халқымыздың) он екі рубасының әкесі болды.

⁹ Рубасылары қызғаныштан (туған бауырлары) Жүсіпті Мысырға сатып жібереді. Бірақ Құдай жар болып, оны басына түскен қиыншылықтың бәрінен құтқарады. ¹⁰ Жүсіпке даналық сыйлап, Мысырдың патшасы перғауынның ықыласына бөлеп, перғауын оны Мысырға және өзінің бүкіл сарайына әмірші етіп қояды.*

¹¹ Бір кезде бүкіл Мысыр мен Қанахан елдері жұтқа ұшырап, қатты қиыншылық көріп, ата-бабаларымыз азық-түліксіз қалады. ¹² Мысырдан астық табуға болады дегенді естіген Жақып ұлдарын* сол жаққа жібереді; бұл олардың алғашқы сапары болатын. ¹³ Олар екінші рет сапарлап барғанда, Жүсіп бауырларына өзінің кім екенін ашады, осылайша перғауын оның шыққан тегін біліп алады. ¹⁴ Жүсіп әкесі Жақып пен барлық қандас туысқандарын — жалпы саны жетпіс бес жанды өзіне шақыртып алады. ¹⁵ Осылай Жақып Мысырға көшіп барады. Ол да, оның ұлдары да сонда өліп, ¹⁶ Сихем деген жерге апарылып, қабірге қойылады. Қабірді Ыбырайым Сихемдегі Хемордың балаларынан күміс ақшаға сатып алған болатын.*

¹⁷ Құдайдың Ыбырайымға берген уәдесінің орындалатын мерзімі жақындаған сайын Мысырдағы ұрпақтары өсіп, көбейе береді. ¹⁸ Бұл жағдай Жүсіпті білмейтін бір бөтен патша Мысырға билік құрғанға дейін созылады. ¹⁹ Сол патша халқымызға зұлым болып, аталарымызға қысымшылық көрсетіп, оларды жаңа туған нәрестелерін тірі қалмасын деп, тастап кетуге мәжбүр етеді.*

²⁰ Осы кезде Мұса пайғамбар дүниеге келеді. Құдайдың көз алдында ерекше бала болған ол үш ай бойы ата-анасының үйінде өседі. ²¹ Бұлар оны амалсыздан тастап кеткенде перғауынның қызы бауырына басып, сәбиді туған баласындай тәрбиелейді. ²² Осылай Мұса мысырлықтардың бүкіл даналығын оқып-үйреніп, сөзі мен ісінің арқасында ықпалды адам болады.

---

*¹⁰ Жаратылыс. баст. 41:37-43.

*¹² Немесе: ата-бабаларымызды (яки рубасыларды) (Жаратылыс. баст. 42:1-2).

*¹⁶ Жаратылыс. баст. 16-20.

*¹⁹ Мысыр. шығу 1:10-11,22.

²³ Мұса қырық жасқа келгенде ираилдік ұлттастарымды көрсем деген ойға келіп, ²⁴ соларға барғанда біреуіне қол жұмсағанын көреді. Соған болысып, әділетсіздіктің есесін қайтарып жүріп, мысырлық жігітті өлтіріп алады. ²⁵ Ол Құдайдың менің қолым арқылы өздеріне азаттық алып беретінін ұлттас бауырластарым түсінер деп ойлайды. Бірақ олар мұны түсінген жоқ.

²⁶ Келесі күні екі ираилдіктің төбелесіп жатқанын көргенде Мұса оларды татуластырғысы келіп: «Жігіттер, сендер бауырлассыңдар ғой! Қойыңдар, бір-бірінді неге жәбірлейсіңдер?» — дейді. ²⁷ Бірақ елдесін жәбірлеуші жігіт Мұсаны итеріп жіберіп: «Кім сені бізге басшы, әрі төреші етіп тағайындады? ²⁸ Сен немене, кешегі мысырлықты өлтіргендей, мені де өлтірмексің бе?» — дейді. ²⁹ Мұса бұл сөзден шошып, қашып кетеді. Мадиян* елінде кірме ретінде тұрып, екі балаға әке болады.

³⁰ Қырық жылдан кейін Синай тауының маңындағы айдалада жүргенде, Мұсаға жанып жатқан бір тікенді бұтаның жалынынан періште көрінеді. ³¹ Мұны байқаған Мұса көрініске қатты таңғалады. Анықтап қарауға жақындағанда Жаратқан Иенің: ³² «Мен ата-бабаларың Ыбырайым, Ысқақ және Жақыптың сиынған Құдайымын», — деген даусын естиді. Бұдан қорқып, дірілдеп кеткен Мұсаның қарауға дәті бармайды. ³³ Сонда Иеміз оған былай дейді: «Аяғыңды шеш! Сен тұрған осы жер киелі. ³⁴ Мен халқымның Мысырда шеккен жәбіріне назар аударып, күніренген күрсіністері құлағыма жетті. Сондықтан оларды азат ету үшін көктен түстім. Кәне жүр, Мен сені Мысырға жіберемін!»*

³⁵ «Кім сені бізге басшы, әрі төреші етіп тағайындады?» деп, бауырластары бас тартқан кісі осы Мұса еді. Бірақ тікенді бұтада аян берген періште арқылы Құдайдың Өзі оны басшы және құтқарушы ретінде жіберді. ³⁶ Осы Мұса бауырластарын алып шығып, Мысырда және Қызыл теңізде, одан кейін қырық жыл бойы айдалада көшіп-қонып жүргенде, Тәңірдің күдіретін көрсететін кереметтер жасады. ³⁷ Ираилдің үрім-бұтағына: «Құдай мен сияқты пайғамбарды бауырластарыңның арасынан шығарады», — деген кісі осы Мұса еді. ³⁸ Синай тауының

*²⁹ Мадиян: Сол заманда Қызыл теңіздегі Ақаба шығанағының екі жағын мекендеген тайпа (Мысыр. шығу 2:3-15).

*³⁴ Мысыр. шығу 3:1-10.

басында өзіне сөйлеген періштенің сөздерін ата-бабаларымызға айдаладағы жиналысында жеткізген кісі де осы Мұса болатын. Сонда ол шынайы өмірге жөн сілтейтін сөздерді бізге тапсыру үшін қабылдап алған еді.*

³⁹ Бірақ ата-бабаларымыз Мұсаны тындағысы келмей, кеудесінен итеріп, есіл-дерттері Мысырға ауып кетті. ⁴⁰ Олар Хароннан: «Бізге алдымызда жүріп отыратын тәңір мүсіндерін жасап беріңіз! Бізді Мысыр жерінен бастап алып шыққан анау Мұса болса, оған не болғанын білмейміз», — деп талап етті.* ⁴¹ Олар сол күндері жас бұқаның мүсінін жасап, оған құрбандық шалып, өз қолдарынан шыққан «тәңірге» қатты қуанып, көңілдерін көтерді.

⁴² Ал Құдай халықтан сырт айналып кетті де, оларды аспан денелеріне құлшылық етуге қалдырды. Осы туралы Пайғамбарлар жазбаларында былай деп жазылған: «Исраил ұрпақтары, сендер қырық жыл бойы айдалада құрбандыққа мал шалып, басқа да сый-тартулар ұсынғанда соларды Маған бағыштадыңдар ма? ⁴³ Жоқ, сендер Молох тәңірінің мүсіні орналасқан шатырды және Ремфан жұлдызының бейнесін бірге алып жүрдіңдер; бұларды бас иіп құлшылық ету үшін жасап алған едіңдер. Сондықтан Мен сендерді жер аударып жіберемін» Бабылдан ары!*

⁴⁴ Айдалада ата-бабаларымыздың Құдаймен жасаған келісімінің куәліктері сақталған шатыры болатын. Бұл киелі шатыр Құдайдың берген әмірімен тура Мұса көрген үлгіге сай жасалған еді. ⁴⁵ Кейін Құдай Қанахандағы халықтарды қуып жіберіп, аталарымыз Ешуаның жетекшілігімен солардың жерін иемденіп алған кезде киелі шатырды осында әкелді. Бұл Дәуіт пайғамбардың заманына дейін ұласты. ⁴⁶ Құдайдың ризашылығына ие болған Дәуіт Жақыптың ұрпақтары сиынып жүрген Құдайының жер бетіндегі мекендейтін киелі үйін салу үшін Оның Өзінен рұқсат сұрады. ⁴⁷ Бірақ киелі үйді Дәуіт емес, оның ұлы Сүлеймен* салып кетті.

*38 Мысыр. шығу 7:3; 12:41; 19:1-6.

*40 Мұса қырық күн бойы Синай тауының басында Құдайға сиынып, Одан «Таурат заңын» қабылдап алды. Харон — Мұсаның туған ағасы (Мысыр. шығу 32:1,23; Ру. санау 14:3).

*43 Амос 5:25-27.

*47 Сүлеймен: б.з.1000 жыл бұрын өмір сүрген Исраилдің танымал патшасы (Патша. 2-ж. 7:2-16; Патша. 3-ж. 6:1-38).

⁴⁸ Алайда Құдай Тағала адам салған үйде тұрмайды. Ишая пайғамбар Оның былай деп айтқанын жазып қалдырды:

⁴⁹ «Көк — Менің тағым, ал жер — табан тіренішім.

Сендер Маған қандай үй салып бермексіңдер?

Немесе демалатын орным қай жер болмақ?

⁵⁰ Мұның бәрі Өз қолымнан шықты емес пе?»

⁵¹ Ей, қасарысқандар! Құдайға шын жүректен бағынбай, Оның сөзіне құлақ салмайтын сіздер болып тұрсыздар. Ата-бабаларыңызға ұқсап Киелі Рухқа әлі де қарсы шығып келе жатырсыздар. ⁵² Ата-бабаларыңыз пайғамбарлардың қайсысын қудаламап еді! Олар Құдайдың әділ Қызметшісінің келуін алдын ала жариялаған хабаршыларын өлтірді. Сіздер енді Соның Өзін ұстап берген сатқын, өлтірген қанішер болдыңыздар! ⁵³ Періштелердің қызметі арқылы Таурат заңын қабылдағанмен, оны ұстанбай келесіздер!

Степанның өлтіріліп, қауымның қудалануы

⁵⁴ Мұны естіген кеңес мүшелерін ашу кернеп, Степанға тістерін қайрады. ⁵⁵ Ал Киелі Рухқа кенелген ол көкке қадала қарап, Құдайдың нұрлы салтанатын және Исаның Оның оң жағында тұрғанын көрді. ⁵⁶ Сонда ол:

— Міне, ғажап, көктің ашылғанын және көктен келіп, кеткен Билеушінің* Құдайдың оң жағындағы құрметті орнында тұрғанын көріп тұрмын!» — деп дауыстап жіберді.

⁵⁷ Ал олар құлақтарын жауып алып, қатты шу шығарды. Бәрі бірдей оған бас салды да, ⁵⁸ қаладан сүйреп шығарып, тас лақтыра бастады. Куәгерлер шапандарын шешіп, Саул есімді жас жігітке бере салды. ⁵⁹ Олар тас лақтырып ұрып жатқанда, Степан: «Ием Иса, рухымды Өзіңе ала гөр! — деп сиынды. ⁶⁰ Тізерлеп отыра қалған ол қатты дауыстап: — Ием, олардың бұл күнәсын мойындарына арта көрме!» — деді. Осыларды айтысымен жан тапсырды.

8 ¹ Саул да Степанды өлтіруді қоштаған еді. Сол күннен бастап Иерусалимдегі сенушілер қауымын қатты қудалау басталды. Елшілерден басқалардың бәрі Яһудея мен Самария аймақтарына бытырап кетті. ² Ал Құдайды қастерлейтін бір-неше кісі Степанды қабірге қойып, қатты аза тұтып жоқтады.

*⁵⁶ Немесе: Адам Ұлының. (Түсіндірмені қараңыз.)

³Саул болса, қауымға қырғидай тиді; үй-үйді аралап, әйелдер мен еркектерді сүйреп шығарып, түрмеге жапқызды.

Ізгі хабардың Самарияға жетуі

⁴Бытырап кеткен сенушілер ел аралап, Ізгі хабарды таратып жүрді. ⁵Қауым қызметшісі Філіп Самарияның астанасына* келіп, оның тұрғындарына Мәсіх туралы Ізгі хабарды жариялады. ⁶Елдің бәрі Філіптің жасаған кереметтерін естіп-көргенде, айтқан сөздерін зейін қойып тындады. ⁷Көп кісілердің буып жүрген жындары қатты айқайлап шығып, көптеген сал, мүгедек болғандар сауығып, ⁸қала халқы үлкен қуанышқа кенелді.

⁹Осы қалада бұрыннан сиқырлықпен айналысып келген Шимон есімді кісі тұрушы еді; ол ұлы адаммын деп мақтанып, Самария халқын таң қалдыратын. ¹⁰Қатардағылардан бастап атақтыларға дейін бәрі оны жоғары санап: «Мына кісіде Ұлы күш деген Құдайдың құдіреті бар» деп ойлайтын. ¹¹Шимон оларды едәуір уақыт сиқырлық өнерімен баурап алғандықтан, халық оны пір тұтты. ¹²Ал Філіп Құдай Патшалығы және Исаның Мәсіх екендігі туралы Ізгі хабарды жариялағанда, адамдар оған сеніп, көптеген ерлер мен әйелдер Мәсіх жолына түсіп, шомылдыру рәсімінен өтті. ¹³Шимон да сеніп, осы рәсімнен өтіп, Філіптен бір елі қалмай қойды. Құдайдың құдіретін танытатын ұлы кереметтерді байқағанда қайран қалып жүрді.

*Киелі Рухтың самариялықтарға қонуы,
әрі сиқыршы Шимонның қатты сөгіс алуы*

¹⁴Иерусалимдегі елшілер Самарияның халқы Құдайдың Ізгі хабарын қабыл алғанын естігенде, оларға Петір мен Жоханды жіберді. ¹⁵Екеуі келген соң, Киелі Рухты қабылдасын деп солар үшін Тәңірге сиынды. ¹⁶Себебі Киелі Рух әлі олардың ешқайсысына қонбаған еді. Олар тек Иеміз Исаның атынан* шомылдыру рәсімінен өткен болатын. ¹⁷Екі елші олардың үстеріне қолдарын қойғанда, самариялық сенушілер де Киелі Рухты қабылдады.

*⁵ Сихар (Жохан 4:5).

*¹⁶ Яки: Исаның жолын қуушы ретінде (2:38; Матай 28:19).

¹⁸ Елшілердің алақан тигізуі арқылы Киелі Рух берілгенін байқаған Шимон оларға ақша ұсынып:

¹⁹ — Маған да осындай билік беріндерші, үстіне қолымды қойған әркім Киелі Рухты қабылдап жүрсін, — деді. ²⁰ Петір оған былай жауап берді:

— Құдайдың беретін дарынын ақшаға сатып аламын дегенің үшін ақшаң өзіңмен бірге құрысын. ²¹ Осы қызметті жасауға сенің қақың жоқ,* себебі Құдай алдында көңілің таза емес. ²² Сондықтан осы жаман қылығыңа өкініп, Құдайға сиынып жалбарын! Мүмкін, Ол көңіліңдегі қара ниетінді кешірер. ²³ Жаман қызғаныш пен әділетсіздікпен шырмалғандығыңды* байқаймын. — ²⁴ Ал Шимон олардан:

— «Айтқандарыңның бірі де басыма келмесін деп сендер мен үшін Құдайға жалбарынындар!» — деп өтінді.

²⁵ Екі елші халық алдында Иеміз туралы Ізгі хабарға куәлік келтіріп, уағызын аяқтағаннан кейін, Иерусалимге қайта оралып, жол-жөнекей Ізгі хабарды Самарияның көптеген ауылдарында уағыздай жүрді.

Эфиопиялық уәзірдің Мәсіх жолына түсуі

²⁶ Бір күні Жаратқан Иенің періштесі Філіпке: «Түрегеліп, түс кезінде* Иерусалимнен Газаға баратын елсіз жолға шық!» — деп әмір етті. ²⁷ Філіп тұрып, жүріп кетті. Жолда оған бір эфиопиялық* кез болды. Бұл Эфиопияның әйел патшасы Қандақидың барлық қазынасын басқаратын уәзірі екен. Ол Иерусалимге Құдайға құлшылық етуге келіп, ²⁸ енді еліне қайтып бара жатқанда, күймесінде Ишая пайғамбардың жазбасын оқып отыр екен. ²⁹ Киелі Рух Філіпке: «Күймеге жақындап, қатарласып жүр!» — деді. ³⁰ Філіп күймеге жүгіріп барғанда, ананың Ишая пайғамбардың жазбасын оқып отырғанын естіп, одан:

— Оқығаныңыз түсінікті ме? — деп сұрады. ³¹ Ол:

— Біреу түсіндірмесе, қайдан түсінейін? Күймеге мініп, қасыма отырыңызшы, — деп Філіптен өтінді.

*²¹ Немесе: осы іске сенің қатысың мен үлесің жоқ.

*²³ Немесе: сен ащы өтке толысың, әділетсіздіктің құлысың.

*²⁶ Немесе: оңтүстікке қарай.

*²⁷ Бұрын «Эфиопия» деп аталған ел Нилдің жоғарғы жағына, бүгінгі Мысыр мен Судан мемлекеттерінің Нубия өлкесіне орналасқан.

³² Жазбадан оқып отырған жері мынау еді:

«Оны қой сияқты шалатын жерге алып барды,
Қырқып жатқанда маңырамайтын тоқты секілді
Ол тіс жармады.

³³ Ол қорланып, әділ сотталу құқығынан айырылды.
Одан тарайтын ұрпақ туралы кім мәлімет бере алады?
Өйткені Оның жаны бұл дүниеден аластатылды».*

³⁴ Уәзір Філіптен:

— Өтінемін, айтыңызшы: пайғамбар осы сөздерді өзі туралы айтып тұр ма, әлде басқа біреу туралы ма? — деп сұрады.

³⁵ Сонда Філіп Киелі жазбаның осы жерінен бастап, Иса туралы Ізгі хабарды айтып берді.

³⁶ Жолда осылай келе жатып, олар бір суға тап болды. Уәзір сонда:

— Мынау су ғой, менің шомылдыру рәсімінен өтуіме бола ма?» — деді. ³⁷ (Сонда Філіп:

— Шын көңіліңізбен сенсеңіз, болады, — деп жауап берді. Бұған Ол:

— Мен Исаның Құдай Ұлы екеніне сенемін, — деді.) ³⁸ Ол күймені тоқтатуға бұйырды; екеуі суға түсіп, уәзірді рәсімнен өткізді. ³⁹ Олар судан шыққанда Жаратқан Иенің Рухы Філіпті білдірмей алып кетті, содан қайтып уәзір оны көрген жоқ, солай болса да, қуанған ол өз жөніне кетті.

⁴⁰ Бұдан кейін жұрт Філіпті Азоттан көрді, сол жерден ел аралап, Кесарияға жеткенше Ізгі хабарды барлық қалаларға таратып жүрді.

9

Сенімнің қас жауы Саулдың Исаға мойынсұнуы

¹ Ал Иеміздің жолын қуушыларға* қарсы өлтірем деген қоқан-лоқысы мен қаскөйлігін әлі де үдеткен Саул бас діни қызметкерге жолығып, ² (Сирияның) Дамаск қаласындағы мәжілісханаларына арнап хат жазуын сұрады; сол жерден еркек болсын, әйел болсын Исаның жолына түскендерді тапса бұғаулап, Иерусалимге алып келмекші еді. ³ Осы ниетпен кетіп бара жатып, Дамаскіге жақындап қалғанда, оған көктен түскен бір жарық кенеттен нұрын төгіп жіберді. ⁴ Саул жерге

*³³ Ишая 53:7-8.

*¹ Немесе: Иеміздің шәкірттеріне.

кұлап түсіп, «Саул, Саул! Неге Мені қудалайсың?» — деген дауысты естіді. ⁵Саул:

— Сен кімсің, Ием? — деп сұрады. Ол:

— Мен сен қудалап жүрген Исамын! ⁶Тұр да, қалаға бар! Не істеуге тиіс екенің саған сол жерде айтылады! — деді.

⁷Саулдың сапарлас жігіттері үндемей тұрып қалды, себебі олар бір дауысты естігендей болғанмен ешкімді көрмеді. ⁸Саул түрегеліп, көзін ашқанда, еш нәрсе көре алмады. Сондықтан оны Дамаскіге дейін қолынан ұстап, жетектеп барды. ⁹Ол үш күн бойы көзі көрмей қалып, тамақ та ішіп-жемеді.

¹⁰Сол кезде Дамаскіде Исаның жолын қуушы Анани есімді кісі тұратын. Иеміз соған аян беріп:

— Анани! — деді. Ол:

— Тындап тұрмын, Ием! — деді.

¹¹— Тұр да, Түзу даңғыл деп аталатын көшеге бар, сол жерде Яхуданың үйінен тарстық Саул деген кісіні сұра! Қазір ол Тәңірге сиынып жатыр. ¹²Мен оған Анани есімді біреудің кіріп келіп, көзін ашу үшін үстіне қолын қойғанын көз алдына елестетіп, аян бердім, — деді Иеміз. ¹³Бірақ Анани:

— Ием, талайлардан осы кісі Иерусалимде Сенің халқыңа* қанша көп жамандық істегені туралы хабар алдым. ¹⁴Ол басты діни қызметкерлерден Сенің атыңа сыйынғандардың* бәрін осы жерде де тұтқындауға өкілеттік алыпты, — деп жауап берді.

¹⁵Бірақ Иеміз оған:

— Бар! Ол — Менің атымды басқа ұлттарға, патшаларға және Исраил халқына жариялау үшін таңдап алған қызметшім.

¹⁶Ал Менің атыма бола қаншама азап шегуге тиіс екенін Мен оған білдіремін, — деп айтты.

¹⁷Анани жолға шығып, әлгі үйге кірді. Саулдың үстіне қолын қойып:

— Бауырласым Саул, саған жолшыбай келе жатқанда аян берген Иеміз Исаның Өзі көзің қайтадан көрсін, сен Киелі Рухқа кенелсін деп мені жіберді, — деді. ¹⁸Сол сәтте-ақ ол көзінен перде алынғандай, көре бастады. Орнынан тұрып, шомылдыру рәсімінен өтті де, ¹⁹тамақ ішіп, күшіне қайта енді.

*¹³ Немесе: Сенің қасиеттілеріне (яғни сенушілерге).

*¹⁴ Яки: Сені Иеміз деп мойындағандардың.

Саулдың Дамаскіде және Иерусалимде уағыз айтуы

Бірнеше күн бойы Саул Мәсіх жолын қуушылармен бірге Дамаскіде болды. ²⁰Көп кешікпей ол сол қаладағы яһуди мәжілісханаларында Исаның Құдай Ұлы екені туралы уағыздай бастады. ²¹Сонда оны тыңдағандар қатты таңғалып:

— Иерусалимде Исаның атын мойындағандарды* аямай өлтірген кісі осы емес пе? Бұл жерге де ол сондайларды бұғаулап, басты діни қызметкерлерге ұстап беру үшін келген жоқ па? — десті. ²²Бірақ Саул одан бетер рухани күшейе түсіп, «Иса — Құтқарушы Мәсіх» деп дәлелдеп, Дамаскіде тұратын яһудилерді қатты таңғалдырды.

²³Едәуір уақыт өткеннен кейін яһудилер оны өлтіруге сөз байласты, ²⁴алайда Саул олардың құпия ниетін біліп қойды. Аналар оның көзін құрту үшін күні-түні қала қақпаларын аңдығандықтан, ²⁵бауырластары Саулды бір түні кәрзеңкеге салып, қаланы қоршаған дуалдан төмен түсіріп жіберді.

²⁶Осылайша Саул Иерусалимге жетіп, Исаның жолын қуушыларға қосылуға тырысты. Бірақ бәрі қорқып, оның шынымен-ақ Исаның жолына түскеніне сене алмады. ²⁷Ал Барнаба Саулды қамқорлығына алып, елшілерге ертіп келді. Оларға Саулдың жолда Иеміздің аянын көріп, Оның сөзін естігенін* және Дамаскіде Исаның атынан батыл уағыз айтқанын әңгімелеп берді. ²⁸Содан бастап Саул Иерусалимдегі сенушілермен емін-еркін араласып, Иеміз Иса туралы ашық түрде уағыз айтып жүрді. ²⁹Ол грекше сөйлейтін яһудилермен де айтысып, олар мұның көзін жоюға әрекеттенді. ³⁰Осыны естіген бауырластар Саулды Кесарияға алып кетіп, одан ары Тарсқа жөнелтті.

³¹Сөйтіп сенушілер қауымы бүкіл яһуди, Ғалилея және Самария аймақтарында тыныш күндерді басынан кешіп, рухани күшейіп, Иемізді қастерлеп, Киелі Рухтың қолдауымен* көбейіп жатты.

---

*21 Яки: Иерусалимде сол Есімге сиынғандарды.

*27 Немесе: Иемізді көргенін, Оның оған тіл қатқанын.

*31 Немесе: Иемізді құрметтеп, Киелі Рухтың жұбатып, жігерлендіріп, жетелеуімен.

*Петірдің сал адамды сауықтырып,
өлген әйелді қайта тірілтуі*

³² Ал Петір болса, ел аралап жүріп, жол-жөнекей Лүддадағы Құдайдың адамдарына келді. ³³ Ол сол жерде сегіз жыл бойы сал болып жатқан Еней есімді кісіні көрді. ³⁴ Петір оған: «Еней, Құтқарушы Мәсіх Иса сені құлантаза сауықтырады! Тұр да, төсегінді жина!» деді. Ол сол сәтте түрегелді. ³⁵ Лүдда қаласы мен Сарон жазығындағы бүкіл ел мұны көріп, теріс жолдарынан қайтып, Иеміздің жолына түсті.

³⁶ Иоппе* қаласында Мәсіх жолын қуушы Табита есімді бір әйел тұратын. Табита «Елік» деп аударылады. Ол кәріп-қасерлерге көмектесіп, көптеген игі істер жасайтын. ³⁷ Сол күндері Табита ауырып, өліп қалады. Оның денесін арулап, жоғарғы бөлмеге апарып қояды. ³⁸ Мәсіх жолын қуушылар Петірдің Иоппеге жақын жердегі Лүддада екенін біліп, оған: «Тезірек бізге келіңіз!» — деген өтінішпен екі жігітті жібереді. ³⁹ Петір олармен жүріп кетеді. Келген соң, оны жоғарғы бөлмеге алып барады. Сол бөлменің ішінде оны қайғырып жүрген жесірлер ортаға алып, марқұмның тірі кезінде тігіп беріп кеткен шапандары мен көйлектерін көрсетіп жылаумен болады. ⁴⁰ Петір оларды сыртқа шығарып жіберіп, тізерлеп отырып, Құдайға сиынады. Бұдан кейін мәйітке бұрылып: «Табита, тұр!» — дейді. Табита көзін ашып, Петірді көріп, түрегеліп отырады. ⁴¹ Петір оған қолын ұсынып, орнынан тұруға көмектеседі. Жесірлер мен басқа да сенушілерді шақырып, қайта тірілген Табитаны көрсетеді.

⁴² Бұл оқиға бүкіл Иоппеге мәлім болып, көптеген кісі Иемізге сенді. ⁴³ Осыдан кейін Петір бірнеше күн Иоппеде Шимон есімді тері илеушінің үйінде тұрып қалды.

10

Римдік жүзбасы Корнелдің Петірмен кездесуі

¹ Сол кезде Кесарияда Корнел есімді кісі тұратын, ол «Италиялық жасақ» деп аталған әскер бөлімінің жүзбасы еді. ² Үй-ішімен шын жүректен Құдайды қастерлейтін Корнел яһуди халқының кәріп-қасерлеріне көп қайырымдылық жасап, ұдайы Құдайға сиынып мінажат етіп жүретін. ³ Бір күні түс

*³⁶ Бүгінгі Яффа қаласы.

қайта сағат үш шамасында ол Құдайдың бір періштесінің үйге кіріп, аян беріп,

— Корнел! — деп тіл қатқанын анық көрді. ⁴Оған көз салып, шошып кеткен жүзбасы:

— Мырза, не істеуім керек? — деп сұрады. Періште:

— Сенің еткен мінажатың және кәріп-қасерлерге берген қайыр-садақан Құдай алдына жетті, Ол соларды мейірлене ескереді. ⁵Біреулерді Иоппеге жіберіп, Шимон Петір дегенді шақырт, ⁶ол теңіз жағасында тұратын тері илеуші Шимонның үйінде тұрып жатыр, — деп жауап берді.

⁷Өзімен сөйлескен періште ғайып болып кеткеннен кейін Корнел қызметшілерінің екеуін және өзіне қызмет етіп жүрген жасақшыларының бірін шақырып алды; ол да Құдайды қастерлейтін кісі еді. ⁸Бұларға бәрін айтып түсіндіріп, Иоппеге жіберді.

⁹Келесі күні бұлар қалаға жақындап қалғанда, Петір түс кезінде мінажат ету үшін үйдің төбесіне көтерілді. ¹⁰Оның қарны ашып, тамақ жегісі келіп кетті. Ас дайындалып жатқан кезде ол бір ерекше күйге еніп, ¹¹көктің ашылып, одан дастарқанға ұқсас нәрсенің төмендеп келе жатқанын көрді; ол төрт бұрышынан ұсталған күйі жерге қарай түсіріліп келе жатты. ¹²Ішінде алуан түрлі төрт аяқты жануарлар, бауырымен жорғалаушылар және жабайы құстар бар екен. ¹³Бір дауыс:

— Петір, тұр, біреуін сойып же! — деді. ¹⁴Петір:

— Жоқ, Ием! Мен ешқашан да арам тамақ* жеген емеспін, — деді. ¹⁵Дауыс екінші рет естіліп:

— Сен Құдай тазалағанды арам деп айтпа!* — деді. ¹⁶Осы үш рет қайталанып, дастарқан дереу жоғары көтеріліп кетті.

¹⁷Петір көрген аянының нені білдіретінін түсіне алмай тұрғанда, Корнел жіберген жігіттер Шимонның үйін іздеп, қақпа алдына тоқтады. ¹⁸Олар: «Осы үйде Шимон Петір деген қонақ бар ма екен?» — деп дауыстап сұрады. ¹⁹Петір көрген аяны туралы әлі ойланып тұрғанда, Киелі Рух оған: «Қарашы, сені үш жігіт іздеп келді. ²⁰Орныңнан тұрып, жерге түс, ойланбай-ақ солармен бірге жолға шық! Себебі оларды Мен жібердім», — деді. ²¹Петір төмен түсіп, жігіттерге жолығып:

*¹⁴ Яки: дін тарапынан тыйым салынған тағамдар.

*¹⁵ Осы аянмен Петірге барлық ұлттардың Құдай алдында Мәсіх арқылы тазартыны көрсетілді.

— Сендер іздеп жүрген кісі менмін. Бұл жерге не себептен келдіңдер? — деп сұрады. ²² Олар былай деді:

— Бізді Корнел есімді жүзбасы жіберді. Ол әділ, Құдайды қастерлейтін және бүкіл яһуди халқы сыйлайтын кісі. Оған Құдайдың періштесі: «Петірді үйіңе шақыр, не айтады екен, соны тыңда!» — деп бұйырды. ²³ Петір оларды үйге шақырып, қонақ қылды. Келесі күні дайындалып, солармен бірге жолға шықты. Иоппедегі бауырластарының біразы оған еріп жүрді.

²⁴ Бір күннен кейін олар Кесарияға жетті. Корнел барлық туған-туысқандары мен жақын достарын үйіне шақырып, бұларды күтіп отыр екен. ²⁵ Петір үйіне кіргенде Корнел оның алдынан шығып құрметтеп, аяғына жығылды. ²⁶ Петір: «Түрегеліңіз, мен де сіз сияқты пендемін», — деп, оны тұрғызып алды. ²⁷ Корнелмен сөйлескен бойы үйге кірді. Үй толы кісі екенін көріп, ²⁸ оларға былай деп тіл қатты:

— Сіздер мен сықылды яһудиге басқа халықтың адамымен сөйлесуге немесе үйіне кіруге дініміздің ережелері арқылы тыйым салынғанын білесіздер. Бірақ Құдай маған ешбір адамға «қасиетсіз және арам» деп қарамау керек екенін білдірді. ²⁹ Сондықтан мен шақыруларыңыздан бас тартпай, осы жерге келіп тұрмын. Ал енді мені не себептен шақырғандарыңызды білгім келеді.

³⁰ Сонда Корнел былай деді:

— Үш күн бұрын* мен үйде Құдайға сиынып мінажат етіп отыр едім. Уақыт қазіргі сияқты түстен кейінгі сағат үштің кезі болатын. Кенеттен киімдері жарқыраған бір ер адам алдыма тұра қалып: ³¹ «Корнел, сенің мінажатың Құдайдың құлағына жетіп, берген қайыр-садақанды Ол мейірлене ескереді. ³² Иоппеге жіберіп, Шимон Петірді шақырт, ол теңіз жағасындағы тері илеуші Шимонның үйінде тұрып жатыр», — деді. ³³ Содан мен сізге дереу кісі жібердім, келгеніңіз өте жақсы болды. Қазір бәріміз осы жерде Құдай алдында отырып, Оның сізге сөйлетіп қойған сөзін тыңдағымыз келеді.

Петірдің Кесариядағы уағызы

³⁴ Сонда Петір былай деп сөзін бастады: «Құдайдың адамның бет-жүзіне қарамайтынын енді шынымен біліп алдым. ³⁵ Ол әр ұлттың Өзін қастерлеп, әділетке сай әрекет ететіндерін

*³⁰ Немесе: Төртінші күні.

қабылдайды. ³⁶ Құдай Исраил халқына Иса Мәсіх арқылы адамзатпен татуласуы жайлы Ізгі хабарды жіберді: Мәсіх — бәрінің де Иесі! ³⁷ Жақия адамдардың шомылдыру рәсімінен өтуі туралы уағыз айтқан еді; Галилеядан бастап барлық яһуди елінде содан кейін болған оқиғаларды білесіздер: ³⁸ Құдай Киелі Рухы мен құдіретін назареттік Исаға дарытты. Ол игі істер жасап, шайтан бұғандарды айықтырып, ел аралап жүрді, өйткені Құдай Оған жар болды. ³⁹ Біз Исаның яһуди елінде және Иерусалимде істеген істерінің бәріне куәміз; ақыр соңында Оны ағашқа іліп, өлтірді. ⁴⁰ Ал үшінші күні Құдай Оны қайта тірілтіп алып, ⁴¹ бүкіл халыққа емес, Өзі куә болуға алдын ала таңдап алған бізге көрсетті. Иса өлімнен қайта тірілгеннен кейін біз Онымен бірге тамақ ішіп-жедік. ⁴² Ол бізге адамдарға айтып, Құдайдың тірілер мен өлілерді соттауға тағайындаған Кісісінің Өзі екенін жариялап, куәлік келтіруге әмір етті. ⁴³ Барлық пайғамбарлар Иса туралы: «Оған сенген әркімнің күнәлары Оның арқасында кешіріледі» дегенге алдын ала куәлік келтірген.

⁴⁴ Петір осы сөздерді әлі айтып тұрған кезде, Киелі Рух сөзін тыңдап тұрғандардың бәріне қонды. ⁴⁵ Петірмен бірге келген сенуші яһудилер* Киелі Рухтың басқа ұлт адамдарына да құйылғандығына қатты таңғалды. ⁴⁶ Себебі олар аналардың әр түрлі тілдерде* сөйлеп, Құдайды мадақтап тұрғандарын естіді. Сонда Петір:

⁴⁷ — Мыналардың суға шомылдыру рәсімінен өтулеріне тыйым салуға бола ма? Олар да Киелі Рухты біз сияқты қабылдады ғой! — деп жауап беріп, ⁴⁸ оларды Исаның атынан* шомылдыру рәсімінен өткізуге бұйырды. Содан кейін олар Петірден бірнеше күнге қалуын өтінді.

11

Петірдің болған жайды Иерусалимде баяндауы

¹ Яһуди аймағындағы елшілер мен бауырластар Құдайдың Ізгі хабарын басқа ұлттың адамдары да қабылдағанын естіп білді. ² Петір Иерусалимге қайтып келгенде, Мәсіхке сенуші яһудилер* оны:

*⁴⁵ Яки: сүндеттелген сенушілер.

*⁴⁶ Немесе: бөтен тілдерде.

*⁴⁸ Яғни: Исаның жолын қуушы ретінде.

*² Немесе: сүндеттелгендер.

³ — Сен сүндеттелмеген адамдарға барып, солармен бірге тамақ ішіпсің, — деп жазғырды. ⁴ Сонда Петір оларға оқиғаның қалай болғанын рет-ретімен әңгімелеп берді:

⁵ — Мен Иоппе қаласында мінажат етіп отырғанда, ерекше күйге еніп, аян көрдім: үлкен дастарқанға ұқсас бір нәрсе төрт бұрышынан ұсталған күйі көктен түсіріліп, қасыма төмендеп келе жатты. ⁶ Ішіне анықтап қарағанымда төрт аяқты жануарлар, жабайы аңдар, бауырымен жорғалаушылар және жабайы құстарды көріп, ⁷ «Петір, тұр, біреуін сойып же!» — деген дауысты естідім. ⁸ Ал мен оған: «Жоқ, Ием! Мен ешқашан да арам тамақ жеген емеспін», — дедім. ⁹ Көктен естілген жаңағы дауыс тағы да: «Сен Құдай тазалағанды арам деп айтпа!» деді. ¹⁰ Осы үш рет қайталанып, бәрі қайтадан көкке тартылып кетті.

¹¹ Дәл сол кезде мен болған үйдің алдына Кесариядан маған жіберілген үш кісі келді. ¹² Киелі Рух ойланбастан солармен бірге кетуім керек екенін маған айтып бұйырды. Мына алты бауырласым да ілесіп барып, осылай сол адамның үйіне кірдік. ¹³ Ол үйінде отырғанда періштенің аян беріп: «Біреулерді Иоппеге жіберіп, Шимон Петір дегенді шақырт!» ¹⁴ Ол саған Ізгі хабар айтады, сол арқылы өзің де, бүкіл үй-ішің де құтқарыласыңдар», — дегенін бізге әңгімелеп берді. ¹⁵ Мен сөйлей бастағанда, тура о баста бізге қонғандай, олардың үстіне де Киелі Рух қонды. ¹⁶ Сонда Иеміздің мына сөзі есіме түсті: «Жақияның шомылдыру рәсімі сумен болса, сендер Киелі Рухпен шомылдырыласыңдар». ¹⁷ Сондықтан, егер Құдай бізге берген сыйын Иеміз Иса Мәсіхке сенетін оларға да берсе, онда мен Құдайға қарсы келетін кіммін?

¹⁸ Аналар осыны естігенде тыныштанып:

— Сонымен Құдай басқа ұлттардың да теріс жолдан қайтып, шынайы өмірге ие болуына мүмкіндік берді, — деп Құдайды мадақтай бастады.

Антақиядағы алғашқы «мәсіхшілер» қауымы

¹⁹ Степан өлгеннен кейін қуғынға ұшырап, бытырап кеткен сенушілер Финикия өлкесіне, Кипр аралына және Сириядағы Антақия қаласына дейін барып, Ізгі хабарды тек яһудилерге ғана уағыздап жүрді. ²⁰ Бірақ кейбір кипрлік және күренелік сенушілер Антақияға келіп, Иеміз Иса туралы Ізгі хабарды

басқа ұлттың адамдарына да* айтып жүрді. ²¹ Құдай оларға құдіретін дарытқандықтан көп кісілер теріс жолдарынан қайтып, Иеміздің жолына түсті.

²² Бұл жайында Иерусалимдегі қауым да құлақтанып, Антақияға Барнабаны жіберді. ²³ Ол келіп, сол кісілерге деген Құдайдың рақымын көрген соң қатты қуанып, бәріне Иемізге шын көңілден адал болындар деп жігер берді. ²⁴ Өйткені Барнаба Киелі Рухпен сенімге мол кенелген жақсы кісі еді. Осылай Иеміздің қауымына көп халық қосылды.

²⁵ Содан кейін Барнаба Саулды іздеу үшін Тарсқа барып, ²⁶ оны тауып, Антақияға алып келді. Сол жердегі қауымда екеуі бір жылдай болып, көп кісілерге тәлім берді. Антақияда Исааның жолын қуушылар алғаш рет «мәсіхшілер» деп аталды.

*Антақия қауымының яһуди аймағындағы
мәсіхшілерге жәрдем жіберуі*

²⁷ Осы кезде Иерусалимнен Антақияға бірнеше пайғамбар* келді. ²⁸ Солардың ішінен Агаб деген біреуі орнынан тұрып, Киелі Рухтың бүкіл жерді аштық жайлайды деген хабарын жеткізді. Бұл аштық Клавдийдің патшалық құрған кезінде болды да. ²⁹ Сондықтан Иеміздің жолын қуушылар әрқайсысы өзінің шамасы келгенше яһуди аймағындағы бауырластарына жәрдем жіберуге шешім қабылдады. ³⁰ Олар осылай істеп, жинағандарын Иерусалим қауымының жетекшілеріне Барнаба мен Саул арқылы жөнелтті.

12

*Елші Жақыптың өлтіріліп,
Петірдің түрмеден босатылуы*

¹ Шамамен осы кезде Ирод (Агриппа) патша* қауымның кейбір мүшелерін қолға түсіріп, зорлық-зомбылық көрсетіп, ² Жоханның туған ағасы Жақыпты* семсермен шауып өлтіртті.

³ Осы қылығы яһудилерге ұнағанын көрген ол Петірді де ұстатты. Бұл Ашымаған нан мейрамы күндері еді. ⁴ Осылай Петірді тұтқындатқан соң Ирод оны түрмеге жаптырып, төрт

*20 Яки: эллиндерге. (Сол заманда эллин мәдениеті кең жайылған еді.)

*27 Яки: Құдайдың хабарын жеткізуші.

*1 Ирод Агриппа I б.з. 44 ж. бүкіл Исраил елінде патшалық құрды.

*2 Иеміз Исааның он екі шәкіртінің және елшісінің бірі (Матай 4:21-22; 10:2; 20:20-23).

топқа бөлінген он алты жасақшыға күзеттіріп қойды да Құтқарылу мейрамынан кейін оны халықтың алдына шығарып, соттамақ болып ниеттенді. ⁵ Сонымен Петір абақтыда күзетілді, ал қауым ол үшін Құдайға қызу жалбарынып, сиынумен болды.

⁶ Ирод оны халық алдында соттайтын күні түнде Петір екі жасақшының ортасында екі шынжырмен байлаулы ұйықтап жатыр еді, есіктің алдында да қарауыл абақтыны күзетіп тұрды. ⁷ Кенеттен Жаратқан Иенің бір періштесі пайда болып, қапас жарқырап кетті. Періште Петірді бүйірінен түртіп оятып: «Тезірек тұр!» — дегенде, оның қолдарын байлаған шынжырлар сыпырылып түсті. ⁸ Періште: «Белінді буынып, аяғыңа да ки!» — деді. Петір мұны орындағаннан кейін, періште: «Шапаныңды жамылып, маған ер!» — деді. ⁹ Сонда Петір оған ілесіп, қапастан шықты. Періштенің істегені өңімде емес, түсімде болып жатыр екен* деп ойлады. ¹⁰ Олар бірінші және екінші қарауылдан өтіп, қалаға шығатын темір қақпаға келгенде, қақпа бұларға өзінен-өзі ашыла кетті де, екеуі сыртқа шықты. Бір көшемен жүріп бара жатқанда кенеттен періште Петірдің қасынан ғайып болды.

¹¹ Петір өзіне-өзі келгеннен кейін: «Иеміздің періштесін жіберіп, мені Иродтың қолынан және яһуди халқы күткеннің бәрінен құтқарғанын енді шынымен біліп тұрмын», — деді. ¹² Осыны аңғарған ол Жохан Марқаның* шешесі Мәриямның үйіне барды. Сол жерде көп бауырластар Құдайға сиынып мінажат етуге жиналған еді. ¹³ Петір сыртқы есікті қаққанда, Рода есімді қызметші қыз кім екенін білу үшін құлағын тосты. ¹⁴ Ол Петірді даусынан танып, қуанғанынан қақпаны ашпастан үйге жүгіріп барып:

— Қақпаның алдында Петір тұр, — деп хабарлады. ¹⁵ Ал үйдегілер:

— Есің дұрыс па өзі? — деп, оған сенбеді. Бірақ ол:

— Рас, рас! — деп тұрып алды.

— Бұл оның періштесі* шығар, — десті олар.

⁹ Яки: істегені өңінде болып жатқанын білмей, аян көріп тұрмын деп ойлады.

¹² Жохан Марқа кейін Барнаба, Пауыл және Петірдің көмекшісі болып, төрт «Ізгі хабардың» біреуін жазып қалдырды.

¹⁵ Көп яһудилер әр адамның қорғаушы періштесі бар, ол сол адамның бейнесінде кей кездерде көрінеді екен деп нанатын.

¹⁶ Петір үздіксіз қағып тұрды. Ақырында олар ашып, оны көргенде, қатты таңғалды. ¹⁷ Петір сабыр етіндер деп қолын сілтеп, Иеміздің оны түрмеден қалай шығарғанын әңгімелеп берді. «Осыны Жақыпқа* және басқа бауырластарға айтындар!» — деп, үйден шығып, басқа жаққа кетіп қалды.

¹⁸ Таң атқанда қарауылдағылар Петірге не болғанын түсінбей қатты састы. ¹⁹ Ирод оны іздеуге бұйырып, таппаған соң күзетшілерді тергеп, өлімге кесті.

Ирод Агриппа патшаның жаман өлімі

Бұдан кейін Ирод яһуди елінен Кесарияға барып, сонда біраз уақытқа тоқтады. ²⁰ Ол Тир мен Сидонның тұрғындарына қатты өшігіп алған болатын. Екі қала келісіп, өкілдерін жіберді. Бұлар патшаның уәзірі Бластты өздерін жақтауға көндіргеннен кейін бітімге келейік деп өтінді, себебі олардың аймақтары патша елінен азық-түлік алып тұрушы еді.

²¹ Белгіленген күні Ирод патшалық сән-салтанатпен киініп, мінбедегі тағына отырды да, өкілдерге арнап сөз сөйледі. ²² Жиналған халық оған: «Адам емес, құдай сөйлеп тұр!» — деп айқайлай берді. ²³ Ирод Құдайға тиісті құрметті көрсетпегендіктен, Иеміздің періштесі оған дереу жаза жіберді: ол тірідей құртқа жем болып өлді.

²⁴ Ал Құдай сөзі кеңінен тарап, сенушілердің саны өсе берді. ²⁵ Барнаба мен Саул өздеріне жүктелген міндетті Иерусалимде орындап болып, Жохан Марқа есімді жігітті ертіп, (Антақияға) қайта оралды.

13 *Құдайдың Барнаба мен Саулды шетелге жіберуі*

¹ Антақиядағы сенушілер қауымында бірнеше пайғамбарлар* мен ұстаздар бар еді: Барнаба, Қара деп аталған Шимон, күрнелік Лүси, өлке әкімшісі Иродпен бірге тәрбиеленген Манаин және Саул. ² Олар Иемізге сиынып, ораза тұтып отырғанда Киелі Рух: «Мен шақырған іске Барнаба мен Саулды Маған бөлек шығарып беріңдер!» — деді. ³ Сонда бәрі ораза тұтып мінажат етіп, екеуінің үстеріне қолдарын қойып, баталарын берді де, жолға шығарып салды.

*¹⁷ Иеміз Исаның інісі Жақып Иерусалимдегі мәсіхшілер қауымының бір жетекшісі болатын. Жақыптың хаты туралы мәліметті қараңыз.

*¹ Яғни: Құдайдың хабарын жеткізушілер (Қорынт. 1-хат 12:10).

Елшілер Кипр аралында

⁴Сөйтіп Киелі Рух жіберген екі елші Селеукиге барып, сол жерден кемеге отырып, Кипрге жүріп кетті. ⁵Салами қаласына келген соң, яһуди мәжілісханаларында Құдай сөзін уағыздады. Жохан (Марқа) бірге болып, оларға көмектесіп жүрді. ⁶Бүкіл аралды аралай отырып, Пат қаласына келген олар Барешуа есімді яһудиге кездесті: ол сиқыршы, жалған пайғамбар ⁷және Серги Пауыл есімді арал әміршісімен дос болып жүр екен. Әмірші ақылды кісі болатын, ол Құдай сөзін естігісі келіп, Барнаба мен Саулды өзіне шақырды. ⁸Бірақ әлгі сиқыршы Елүма — грек тілінде оның аты солай — оларға қарсы шығып, әміршінің Құдай Сөзіне сенуін теріске шығаруға тырысты.

⁹Сонда Пауыл деп те аталатын Саул* Киелі Рухқа кенеліп, сиқыршының бетіне қадала қарап тұрып, былай деді: ¹⁰«Ей, шайтанның баласы, барлық әділдіктің жауы! Сенің ішің әр түрлі өтірік пен зұлымдыққа толы. Жаратқан Иенің тура жолын теріске шығаруды қоясың ба, жоқ па? ¹¹Енді Құдайдың құдіретіне ұшырап,* соқыр болып, бірталай уақыт күн сәулесін көрмейсің!»

Сол сәтте оны қара түнек басып, қолынан ұстап жетектейтін адам іздеп, сипаланды да қалды. ¹²Мұны көрген әмірші Иеміз туралы ілімге таңғалып, сенді.

Пауылдың Кіші Азияның Антақия қаласындағы уағызы

¹³Пауыл мен оның сапарластары Паттан кемеге мініп, Памфүлия аймағындағы Перге қаласына келді. Жохан (Марқа) олардан сол жерде айырылысып, Иерусалимге қайтып кетті. ¹⁴Ал екі елші Пергеден ары кетіп, Писидия аймағындағы Антақияға келді. Демалыс күні* олар яһуди мәжілісханасына келіп, отырды. ¹⁵Таураттан және пайғамбарлар жазбаларынан үзінділер оқылған соң, мәжілісхана басшылары оларға:

— Бауырластар, егер сендер жамағатқа жігер беретін сөз айтамын десендер, айта беріңдер! — деді. ¹⁶Сонда Пауыл тұрды да, қолымен тыныштыққа шақырып, сөйлеп кетті:

*⁹ Яһуди халқынан шыққан Саулдың римдік азаматтығы да болатын. Бұдан былай Саул Пауыл деген латынша есімімен аталады.

*¹¹ Немесе: Құдайдың қолы сені соғып.

*¹⁴ Немесе: сенбі күні (яһудилердің діни демалыс күні).

— Исраилдіктер мен басқа ұлттың Құдайды қастерлеушілері, құлақ түріңдер! ¹⁷ Біздің Исраил халқымыз сиынатын Құдай ата-бабаларымызды таңдап алды. Халқымыздың Мысырда жат жерлік болған кезінде Ол оның санын көбейтіп, керемет күшпен сол елден алып шықты. ¹⁸ Қырық жылдай уақыт бойы Құдай айдалада көшіп-қонып жүрген оларға қамқор болған соң, ¹⁹ Қанахан елінде жеті ұлтты жоқ қылып, таңдап алған өз халқына солардың жерін меншікке берді. ²⁰ Содан кейін Самуил пайғамбар келгенше Құдай оларға төрт жүз елу жыл бойы билерді* жіберді. ²¹ Халық патша сұрағанда, Құдай оларға қырық жылға Бунямин руының жігіті Қиштың ұлы Саулды берді. ²² Оны тақтан түсіргеннен кейін, оларға патшалыққа Дәуіт пайғамбарды беріп, ол туралы «Мен көңілімнен шыққан адамды таптым, ол — Есей ұлы Дәуіт; сол Менің қалағанымның бәрін орындайды», — деді. ²³ Құдай Дәуітке уәде еткендей оның әулетінен Исраил халқы үшін Құтқарушы* ретінде Исаны шығарды. ²⁴ Ол келместен бұрын, Жақия пайғамбар Исраил халқына: «Теріс жолдан қайтып, шомылдыру рәсімінен өтіңдер!» — деп уағыз айтып жүрген еді. ²⁵ Өз қызметінің соңғы кезінде Жақия пайғамбар: «Сендер мені кім деп ойлайсындар? Мен Ол емеспін! Қараңдар, Ол менен кейін келе жатыр. Бірақ мен Оның құлы болып кебісін беруге де тұрмаймын»,* — дейтін.

²⁶ Бауырластар, Ыбырайым атаның әулетінен тарағандар мен басқа ұлттың Құдайды қастерлеушілері! Құтқарылу туралы хабар бізге жіберілді, ²⁷ себебі Иерусалимнің тұрғындары және олардың басшылары Исаны танымай, соттады. Сол ісі арқылы олар пайғамбарлардың біз демалыс күндері оқып жүрген, алдын ала айтқан сөздерін жүзеге асырды. ²⁸ Одан өлім жазасын тартқызатындай кінә таба алмағанмен олар Пилаттан Оны өлтіруді талап етіп, дегендерін орындатты. ²⁹ Сол туралы Киелі жазбаларда айтылғанның бәрі жүзеге асқаннан кейін, Исаның денесі айқыштан түсіріліп, қабірге қойылды. ³⁰ Алайда Құдай Оны өлімнен қайта тірілтіп алды! ³¹ Бұдан кейін Иса

*20 Сол заманда халықты тура жолға салсын, оны жаулардан құтқарсын және ел ішіндегі дау-дамайды шешсін деп билерді Құдай Өзі тағайындайтын.

*23 Түсіндірмедегі «Мәсіхті» қараңыз.

*25 Немесе: мен (Құдай жіберген) Мәсіхтің аяқ киімінің бауын шешуге де лайықты емеспін (Марқа 1:7; Жохан 1:20).

Өзіне Ғалилеядан Иерусалимге еріп келген кісілерге көп күн бойы көрініп жүрді; қазір олар халық алдында Оның куәлері болып жүр.

³² Біз екеуіміз сендерге осы Ізгі хабарды уағыздаймыз: Құдай ата-бабаларымызға берген уәдесін ³³ солардың ұрпақтары — біз үшін Исаны өлімнен қайта тірілту арқылы орындады. Дәуіт Забурдың екінші жырында былай деп жазып кеткен:

«Сен Менің рухани Ұлымсың,
Бүгін Әкең екендігімді дәлелдедім».*

³⁴ Оның денесін еш уақытта шірітпеу үшін қайта тірілтті, бұны Оған мына сөздермен алдын ала білдірген болатын:

«Мен Дәуітке уәде еткен,
Қасиетті де сенімді игіліктерді Саған беремін».

³⁵ Өйткені Дәуіт Забурдың басқа жырында Құдайға арнап былай деп жазған:

«Тәнін Өзіңе Бағышталғанның шірітіп қоймайсың».*

³⁶ Дәуіттің өзі заманында Құдайдың еркі бойынша халқына қызмет еткен соң дүниеден өтіп, ата-бабаларының қасына қойылып, денесі шіріп кетті. ³⁷ Алайда Дәуіт айтып тұрған «адал Кісіні» Құдай өлімнен қайта тірілтіп алғандықтан, Оның денесі шіріген емес.

³⁸ Сондықтан, бауырластар, мынаны біліп алындар: біз сендерге Құдай күнеларыңды осы Кісінің құрбандығы арқылы кешіретінін жариялаймыз. ³⁹ Мұса қалдырған Таурат заңын орындасаңдар да, күнеларыңнан шынайы ақтала алмадыңдар. Ал енді Исаға сенген әркім бар күнеларынан Исаның құрбан болғандығы арқылы ақталады.

⁴⁰ Сонымен байқаңдар, пайғамбарлар жазбаларындағы мына сөздер бастарыңа келмесін:

⁴¹ «Сақтаныңдар, Құдайдың айтқанын менсінбейтіндер,
Таңғалыңдар да үрейленіңдер!
Себебі көздерің тірі тұрғанда Мен,
Біреу айтса сендер сенбейтін,
Үрей туғызатындай іс жасаймын».*

*³³ Немесе: Саған (рухани жағынан) Әке болдым (Забур жыр. 2:7; Еврей. хат 1:5; Матай 3:17).

*³⁵ Забур жыр. 15:10.

*⁴¹ Аббақұқ 1:5.

⁴² Пауыл мен Барнаба мәжілісханадан шығарда келесі демалыс күні осы туралы тағы да айтуға шақырылды. ⁴³ Жиналыс тарап кеткен соң, көптеген яһудилер мен басқа ұлттың Құдайды қастерлеушілері Пауыл мен Барнабаға еріп жүрді. Бұл екеуі олармен сөйлесіп, «Құдайдың рақымынан таймандар!» — деп мықтап ескертті.

⁴⁴ Келесі демалыс күні Иеміз туралы Ізгі хабарды тыңдау үшін қала халқының басым көпшілігі мәжілісханаға жиналды. ⁴⁵ Яһудилер осынша көп адамдарды көргенде, қызғанып кетіп, Пауылдың айтқандарына қарсы сөйлеп, оған тіл тигізді. ⁴⁶ Сонда Пауыл мен Барнаба оларға нығарлап сөйлеп былай деді:

— Құдайдың Ізгі хабарын алдымен сендерге уағыздауымыз керек еді. Алайда оны қабылдамай, өздеріңді мәңгілік өмірге лайық санамайтын болсаңдар, онда басқа ұлттарға бет бұрамыз!
⁴⁷ Себебі Иеміз бізге мынадай әмір берді:

«Жер бетіндегі барлық елдерді құтқаруың үшін*
Сені басқа ұлттарға да Нұр болуға белгіледім».

⁴⁸ Басқа ұлттың кісілері мұны естігенде қуанып, Иеміз туралы Ізгі хабарды мадақтай бастады. Мәңгілік өмірге ие болады деп Құдай белгілеп қойғандар Мәсіхке сеніп, Оның жолына түсті. ⁴⁹ Иеміздің Ізгі хабары бұдан кейін сол өңірге түгел тарады.

⁵⁰ Бірақ яһудилер басқа ұлттың Құдайды қастерлейтін беделді әйелдері мен қала басшыларын Пауыл мен Барнабаға қарсы арандатып қойды; олар екі елшіні қуалап, сол өңірден қуып шығарды. ⁵¹ Елшілер оларға қарсы куәлік ретінде аяқтарының шаң-тозаңын қағып тастап,* Қония қаласына жүріп кетті. ⁵² Ал жергілікті сенушілер қуанышқа және Киелі Рухқа молынан кенелді.

14

Қонияда Ізгі хабарды тарату

¹ Қонияда да екі елші яһуди мәжілісханасына барғанда, уағыз айтқандары сондай, яһудилер мен басқа ұлттық кісілердің көбі Иемізге сенді. ² Ал сенбейтін яһудилер басқа ұлт адамдарын қоздырып, бауырластарға қарсы өшіктіріп қойды. ³ Дегенмен

*⁴⁷ Немесе: Жердің шетіне дейін Құтқарушы болуың үшін (Ишая 49:6; Лұқа 2:30-32).

*⁵¹ Бұл салт Құдайдың сөзін қабылдамағандармен қарым-қатынастың үзілгенін білдіреді (Лұқа 10:8-12).

екі елші едәуір уақыт сол жерде болып, Иеміз туралы батыл сөйлеп жүрді. Ол елшілерге кереметтер жасайтын құдіретті күш беріп, Өзінің рақымдылығы туралы Ізгі хабарды растады.

⁴ Қала тұрғындары екі жақ боп бөлініп, бір жағы сенбейтін яһудилерді, басқалары елшілерді қолдады. ⁵ Басқа ұлт адамдары мен яһудилердің бірсыпырасы басшыларымен бірігіп, елшілерге бірден тап беріп, азаптап, тас лақтырып өлтірмекші болғанда, ⁶ елшілер бұл туралы біліп қойып, Лиқаония аймағындағы Лүстра мен Дербе қалаларының маңайына қашып кетіп, құтылды. ⁷ Сол жерде Ізгі хабарды уағыздады.

Сал адамның сауығуы, ал елдерінің құбылмалы әрекеті

⁸ Лүстрада екі аяғы да бүкір бір адам тұратын, ол туғаннан сал болып, ешқашан жүріп көрмеген еді. ⁹ Сол Пауылдың айтқан уағызын тыңдап отырды. Оған көзі түсіп, сауығамын деген сенімін байқаған Пауыл ¹⁰ қатты дауыстап: «Тік тұр аяғыңа!» — деді. Сол сәтте ол ұшып тұрып, жүріп кетті.

¹¹ Пауылдың істегенін көрген халық қатты дауыспен Лиқаон тілінде айқайлап: «Тәңірлер адам кейпіне еніп, бізге көктен түсті! — деді. ¹² Олар Барнабаны Зевс, Пауылды Гермес деп атады, себебі сөз тізгіні Пауылдың қолында еді.* ¹³ Қаланың сыртында Зевске арналған ғибадатхана бар болатын, сондағы діни қызметкер гүлдестелермен әшекейленген бұқаларды қала қақпасының алдына алып келіп, халықпен бірге құрбандыққа шалмақшы болды.

¹⁴ Барнаба мен Пауыл осыны естігенде киімдерін жыртып, наразылықтарын білдірді. Көпшіліктің арасына жүгіріп барып, қатты дауыспен былай деді: ¹⁵ «Ей, азаматтар, неге бұлай істейсіндер? Біз де сендер сияқты пенделерміз! Біз сендерге түкке тұрмайтын тәңір бейнелерін тастап, аспан мен жерді, теңізді және олардағы бар нәрселерді жаратқан тірі Құдайға бет бұрсын деп, Ізгі хабарды әкелдік. ¹⁶ Құдай өткен ұрпақтардың кезінде барлық ұлттарды өз беттерімен жіберсе де, ¹⁷ Өзінің бар екендігіне игі істерімен анық куәлік келтіруін тоқтатпады: аспаннан жаңбыр жаудырып, дер кезінде өнім беріп, мол азық сыйлап, жанымызды қуанышқа толтырады».

*¹² Грек аңыздары бойынша Зевс ең үлкен тәңір, ал Гермес оның хабаршысы болатын.

¹⁸ Осы сөздермен олар халықты өздеріне құрбандық шалмай үйлеріне қайтуға әрең дегенде көндірді.

¹⁹ Ал Антақия мен Қониядан бірқатар яһудилер Лүстраға келді. Олар халықты көндіріп,* Пауылды тас лақтырып ұрып кетті. Өліп қалды деп ойлап, оны қаладан сүйреп тастады. ²⁰ Бірақ қасына сенушілер жиналғанда, Пауыл орнынан тұрып, қалаға қайтты. Келесі күні ол Барнабамен бірге Дербеге жүріп кетті.

*Елшілердің жаңа қауымдарды жігерлендіріп,
Сириядағы Антақияға қайта оралуы*

²¹ Екі елші Дербе қаласында Ізгі хабарды уағыздап, көптеген адамдарды Мәсіх жолына түсірді. Содан кейін Лүстраға, Қонияға және Антақияға қайтып, ²² барлық жерде Мәсіх жолын қушылардың жан дүниелерін нығайтып: «Сенімдеріңе адал болыңдар! Болашақтағы Құдай Патшалығының заманына жеткенше әлі талай азап шегеміз», — деп ескертті. ²³ Әр қауымға жетекшілер тағайындап, үстеріне қолдарын қойған соң, ораза тұтып мінажат етіп, қауымдарды өздері сенген Иеміздің қамқорлығына тапсырды.

²⁴ Содан кейін екі елші Писидияны аралап өтіп, Памфүлия аймағына келді. ²⁵ Пергеде Иеміздің Ізгі хабарын уағыздаған соң, Анталияға қарай төмендеді. ²⁶ Сол жерден кемеге отырып, Антақияға қайтып барды; жергілікті қауым атқарып келген жұмыстары үшін оларды Құдайдың рақымына тапсырған болатын. ²⁷ Қайтып келген екі елші қауымды жинап, өздері арқылы Құдайдың не істегенін, әсіресе, басқа ұлттардың Мәсіхке сенуіне жол ашқанын түгел айтып берді. ²⁸ Осыдан кейін талай уақыт сол жердегі сенушілермен бірге болды.

15 *Басқа ұлт сенушілері ұстанатын ережелер туралы Иерусалимдегі үлкен мәжіліс*

¹ Яһуди аймағынан Антақияға бірнеше кісі келіп, бауырластарға: «Егер Мұсаның дәстүрі бойынша сүндетке отырмасаңдар, құтқарыла алмайсыңдар», — деп тәлім бере бастады. ² Пауыл мен Барнаба олармен келіспей, қызу айтысып қалған

---

*18.19 Немесе: Олар сонда қалып, тәлім беріп жүргенде, Антақия мен Қониядан бірқатар яһудилер келіп, елшілер батыл уағыз айтқанда халықты көндіріп.

сон, Пауыл мен Барнабаға және қауымның өзге де бірнеше мүшелеріне Иерусалимдегі елшілер мен қауым жетекшілеріне барып, осы мәселе жөнінде ақылдассын деген тапсырма берілді.

³ Қауым сапарға шығарған өкілдер жолда Финикия мен Самарияға тоқтап, сол аймақтардағы бауырластарға басқа ұлттық кісілердің Құдай жолына түскендерін айтып беріп, оларды қатты қуантып тастады. ⁴ Иерусалимге келген өкілдерді қауым мүшелері, елшілер және қауым жетекшілері жылы қарсы алды. Бұлар өздері арқылы Құдайдың не істегенін түгел айтып берді. ⁵ Бірақ парызылдар тобына жатқан кейбір сенушілер шығып: «Басқа ұлт адамдарының сүндетке отырып, Мұса арқылы берілген Таурат заңын орындауларын талап ету керек», — деді.

⁶ Сонда елшілер мен қауым жетекшілері осы мәселе жөнінде мәжіліске жиналды. ⁷ Ұзақ талқылаудан кейін Петір орнынан тұрып, былай деді:

— Бауырластар! Құдайдың мені ертеде орталарыңнан басқа ұлттарға Ізгі хабарды есіткізіп, оған сендіру үшін таңдап алғаны сендерге мәлім. ⁸ Адамның көңіліндегісін білетін Құдай тура бізге дарытқандай, басқа ұлттық сенушілерге де Киелі Рухты сыйға беріп, сол арқылы Өзінің оларды қабылдағанына куәлік етті. ⁹ Ол жүректерін сенімдері арқылы тазартып, олар мен біздің арамызға ешбір айырма қоймады. ¹⁰ Олай болса, неліктен сендер Құдай тыйым салған іс істеп еркінсіп, басқа ұлттық сенушілердің мойындарына не біз, не ата-бабаларымыз көтере алмайтын ауыр жүк* артасыңдар? ¹¹ Себебі біз Иеміз Исаның рақымымен дәл олар сияқты құтқарылғанымызға сенеміз.

¹² Сонда көпшілік үндемей қалды да, Пауыл мен Барнабаның өздері арқылы басқа халықтар арасында Құдайдың кереметтер жасап, құдіретін көрсетуі туралы хабарын тыңдады. ¹³ Олар баяндамаларын аяқтағанда Жақып сөз алып, былай деді:

— Бауырластар, сөзіме құлақ түріндер! ¹⁴ Шимон Петір* бізге Құдайдың ең алдымен басқа ұлттарға деген ықыласын көрсетіп, олардың арасынан Өзінің атымен аталған халқын таңдап алғаны туралы түсіндіріп берді. ¹⁵ Бұл пайғамбарлардың жазып қалдырған мына сөздерімен үндесіп жатыр:

*¹⁰ Немесе: мойынтұрық. (Таурат заңы және басқа да діни ережелер: Матай 11:28; 23:4.)

*¹⁴ Немесе: Симеон.

¹⁶ «Жаратқан Ие былай дейді:

Содан кейін Мен қайтып келіп,
Дәуіттің құлап қалған үйін қайтадан тұрғызып,
Қираған қабырғаларын қаластырып,
Қайта қалпына келтіремін.*

¹⁷ Осылай қалған адамдар,

Меншігім болуға тағайындаған барлық басқа ұлттар да
Өз Иелері — Маған жақындауға ұмтылсын.
Бұны айтқан Жаратқан Ие оны іске асырады».*

¹⁸ Бұл атам заманнан бері белгілі. — ¹⁹ Жақып сөзін жалғастырып, былай деді: — Теріс жолдан қайтқан басқа ұлттық кісілерге босқа салмақ салмауымыз керек. ²⁰ Қайта, біз оларға хат жазып: «Адам жанын арамдайтын жалған тәңірлерден,* неке адалдығын бұзудан, арам өлген малдың етінен және қаннан аулақ жүріңдер!» — деп ескертейік. ²¹ Себебі атам заманнан бері Мұса арқылы берілген Таурат заңының осы ережелері барлық қалаларда уағыздалып, мәжілісханаларда сенбі сайын оқылып, келеді».

Мәжілістен басқа ұлттық сенушілерге жолданған хат

²² Сонда елшілер және жетекшілер бүкіл қауыммен бірге араларынан бірнеше кісіні таңдап алып, Пауыл мен Барнабаға ертіп Антақияға жіберуге шешім қабылдады. Олар бауырластардың ішіндегі беделді Барсаба Яхуда мен Сыйласты таңдап алып, ²³ қолдарына мына хатты тапсырды:

«Елшілер мен қауым жетекшілері — сендердің бауырластарыңнан басқа ұлттан шыққан антақиялық, сириялық және кіликиялық бауырластарға дұғай сәлем!

²⁴ Арамыздан кейбіреулер сендерге барып, іріткі салып, (сүндетке отырып, Таурат заңын орындау керек деп) көңілдеріңді бұзып жүр дегенді естідік. Біз оларға ешқандай тапсырма берген жоқпыз. ²⁵ Сондықтан біз келісіп, адамдарды таңдап алып, сүйікті бауырластарымыз Барнаба мен Пауылға ертіп,

---

*^{16,17} Құдай Дәуіт ұрпағынан шыққан Мәсіх арқылы Дәуіттің патшалығын қайта қалпына келтіріп, ираилдіктер мен басқа ұлттарды біріктірмек (Амос 9:11-12; Ишая 45:21).

*²⁰ Немесе: жалған тәңірге арнап құрбандыққа шалынып, арам болған малдың етін жеуден.

сендерге жіберуге ұйғардық; ²⁶бұл екеуі Иеміз Иса Мәсікке өмірлерін бағыштап, тәуекел еткен адамдар. ²⁷Сендерге қаулыны ауызша түсіндірсін деп, Яһуда мен Сыйласты да жіберіп отырмыз.

²⁸Киелі Рухтың білдіруімен біз сендерге төмендегі қажетті ережелерден басқа ешқандай салмақ салмауымыз керек деп шештік.* ²⁹жалған тәңірлерге арналған құрбандықтардан, қаннан, арам өлген малдың етінен және неке адалдығын бұзудан* аулақ жүріңдер! Осы нұсқауларды ұстансаңдар, жақсы істейсіңдер. Қош-сау болыңдар!»

³⁰Жіберілгендер жолға шығып, Антақияға жетті. Бүкіл қауымды шақыртып алған соң, хатты табыстады. ³¹Олар соны оқып біткенде берілген нұсқауға қуанып қалды. ³²Пайғамбарлық дарыны да бар Яһуда мен Сыйлас жиналған бауырластарға ұзақ сөз сөйлеп, жігерлендіріп, сенімдерін бекітті. ³³⁻³⁴Олар сол жерде біраз уақыт болған соң, бауырластар амандық пен тыныштық тілеп, оларды жібергендерге қайтарды.* ³⁵Пауыл мен Барнаба Антақияда тұрып, көптеген басқа кісілермен бірге қауымға тәлім беріп, ел арасында Иеміздің Ізгі хабарын таратып жүрді.

*Пауылдың Барнабадан бөлініп,
Сыйласпен Кіші Азияға жөнелуі*

³⁶Едәуір уақыт өткеннен кейін Пауыл Барнабаға: «Біз Иеміздің хабарын уағыздаған барлық қалалардағы бауырластарға барып, қалай тұрып жатқанын көрейік!» — деді. ³⁷Барнаба Жохан Марқаны да алып кеткісі келді, ³⁸бірақ Пауыл оны ертуді мақұлдаған жоқ, себебі бұрын Жохан олардан Памфүлия аймағында қалып қойып, бірге бастаған ісін жалғастырмай тастап кеткен еді. ³⁹Осы мәселе айтысқа ұласып, олар бір-бірінен бөлініп кетті. Барнаба Марқаны алып, Кипрге жүзіп кетсе, ⁴⁰Пауыл Сыйласты таңдап, бауырластарының Құдайдың рақымына аманаттауымен жолға шықты. ⁴¹Сирия мен Кіликияны аралап жүріп, сол өңірдегі қауымдарды нығайтты.

*²⁸ Немесе: Киелі Рух пен біз сендерге ... салмақ салмауды дұрыс деп таптық.

*²⁹ Немесе: және өздеріңе істемесін дегендеріңді басқаларға істеуден.

*³⁴ Немесе: Ал Сыйлас сол жерде қалуға ұйғарды, бірақ Яһуда Иерусалимге қайтты.

16

*Тімотенің елшілерге қосылуы және
Пауылдың аян көруі*

¹ Пауыл Дербе мен Лүстраға да келді. Сол жерде Тімоте* есімді Мәсіх жолын қуушы жас жігіт тұрады екен. Оның шешесі Мәсіхке сенетін яһуди әйел, ал әкесі грек болған. ² Тімоте туралы Лүстра мен Қониядағы бауырластар жақсы пікірде еді. ³ Пауыл оны сапарға бірге алып шыққысы келгендіктен, алдымен сүндетке отырғызды. Мұны сол өңірдегі яһудилер үшін жасады, өйткені олар Тімотенің әкесінің грек екенін білетін.* ⁴ Олар қалаларды аралап, Иерусалимдегі елшілер мен жетекшілер қабылдаған шешімді сенушілерге таныстырып, орындауын тапсырды. ⁵ Сөйтіп қауымдардың сенімі күшейіп, сенушілердің саны күн сайын арта берді.

⁶ Киелі Рух Пауылға және жолдастарына Азия аймағында* уағыздауға тыйым салғандықтан, олар Фругия және Галатия аймақтарын аралай жүрді. ⁷ Мүзияға келгеннен кейін, Бітүнияға кірмекші еді, бірақ Киелі Рух рұқсат бермеді. ⁸ Сондықтан олар Мүзиядан өтіп, Трояға* келді. ⁹ Сол түнде Пауылға бір македониялық кісі аян берді. Ол: «Македонияға келіп, бізге көмектес», — деп өтініп тұр екен. ¹⁰ Осы аяннан кейін, бізді Иеміз соларға Ізгі хабарды уағыздауға шақырып жатыр деген қорытындыға келіп, Македонияға барудың жолын іздеді.*

*Еуропадағы алғашқы мәсіхшілер —
Філіпідегі саудагер әйел мен оның от басы*

¹¹ Троядан кемемен шығып, тура Самоотрак аралына, келесі күні Неаполға жүзіп келдік. ¹² Сол жерден Філіпіге тарттық, бұл — Македонияның осы аймағының басты қаласы, римдіктердің елді қонысы. Бірнеше күн осында тұрдық. ¹³ Сенбі күні қала сыртындағы өзенге бардық, бұл жерде әдетте Құдайға сиынып мінажат ететін. Біз отыра қалып, жиналған әйелдер-

*1 Тімоте есімінің мағынасы «Құдайды қастерлеуші» (Тімоте. 2-хат 1:2,5-6; 3:15; Філіпі. хат 2:19-22).

*3 Яһудилерге Ізгі хабарды сүндеттелмеген біреу жеткізсе, олар оны қабылдамайтын еді.

*6 Азия аймағы: бүгінгі Түркия еліндегі Ізмір қаласының айналасы.

*8 Немесе: Троядаға.

*10 Осы жерден бастап Пауыл тобына «Елшілердің істерін» жазған Лұқа қосылды. (Осы жазба туралы мәліметті қараңыз.)

мен сөйлесе бастадық. ¹⁴ Солардың арасында Лүдия есімді әйел болды, ол Тиатира қаласынан келген, қызыл мата сатушы еді; ұлтты басқа болса да, Құдайды қастерлейтін. Иеміз оның жүрегін жібітіп, Пауылдың айтқан сөзіне құлақ түргізіп, қабылдадты. ¹⁵ Лүдия үй ішімен бірге Мәсіх жолына түсіп, шомылдыру рәсімінен өткеннен кейін бізге: «Егер мені Иеге сенуші деп мойындасаңыздар, менің үйіме келіп, тұрыңыздар», — деп қояр да қоймай өтінгендіктен, біз келістік.

*Пауыл мен Сыйластың тұтқындалуы,
түрме бастығының Иемізге бет бұруы*

¹⁶ Бір жолы біз мінажат етуге бара жатқанда, сәуегейлік жасайтын жыны бар бір малай қыз жолықты. Ол көріпкелдігімен қожайындарына көп кіріс түсіреді екен. ¹⁷ Қыз Пауыл мен бізден қалмай: «Мына кісілер — Құдай Тағаланың құлдары, олар сендерге құтқарылу жолын уағыздайды!» — деп айқайлап жүрді. ¹⁸ Ол бірнеше күн осылай етті. Ақырында Пауыл ашуланып, артына бұрылып, жынға: «Иса Мәсіхтің атынан саған бұйырамын: оның бойынан шық!» — деді. Сол сәтте жын одан шығып кетті.

¹⁹ Қыздың қожайындары пайданың көзінен айрылғанын көргенде Пауыл мен Сыйласты ұстап алып, базар алаңындағы қала әкімшілігіне сүйреп апарды. ²⁰ Екеуін римдік басшыларға алып келіп: «Мыналар — яһудилер, қалаға іріткі салып жүр!» ²¹ Олар уағыздап жүрген дәстүрлерді бізге Рим азаматтарына, қабылдап, орындауға болмайды», — деді.

²² Жиналған топ та оларға қарсы шықты. Римдік басшылар киімдерін үстерінен жұлып алғызып, тал шыбықпен дүре соғуға бұйырды. ²³ Оларды қатты сабап, түрмеге тастап, бастығына: «Бұларды жақсылап күзет!» — деп әмір етті. ²⁴ Осындай бұйрық алған түрме бастығы екеуін ішкі зынданға бекітіп, аяқтарын ағашпен қысып тастады.

²⁵ Түн ортасында Пауыл мен Сыйлас Құдайға сиынып, Оны ән-жыр айтып дәріптеді. Басқа тұтқындар мұны тындап жатты. ²⁶ Кенеттен жер қатты сілкініп, түрменің іргесі шайқалып кетті. Сол сәтте барлық есіктер ашылып, бүкіл тұтқындардың аяқтарындағы шынжырлары сытылып түсіп қалды. ²⁷ Түрме бастығы ұйқысынан оянып, есіктердің ашық екенін көргенде, семсерін суырып алып, өзін өлтірмекші болды. Себебі ол тұтқындардың бәрі қашып кетті деп ойлады. ²⁸ Бірақ Пауыл:

— Өзің залал келтірме! Бәріміз осындамыз! — деп айқайлап жіберді. ²⁹ Ол шам жағуға бұйырып, ішке қарай тұра жүгірді де, қалшылдап-дірілдеп Пауыл мен Сыйластың аяғына жығылды.

³⁰ Екеуін сыртқа шығарып:

— Мырзалар, құтқарылуым үшін не істеуім керек? — деп сұрады. Олар:

³¹ — Иеміз Иса Мәсіхке сен, сонда өзің де, үй ішің де құтқарыласыңдар! — деді де, ³² оған және үйіндегілерге Иеміздің Ізгі хабарын айтып берді. ³³ Түрме бастығы оларды түннің сол сағатында-ақ өз үйіне апарып, жараларын жуды. Өзі де, бүкіл от басы да Иеміздің жолына түсіп, дереу шомылдыру рәсімінен өтті. ³⁴ Екі елшіні қонақ бөлмесіне кіргізіп, дастарқан жасап, барлық үй ішімен бірге Құдайға сенгендеріне қатты қуанды.

³⁵ Таң атқанда қала басшылары: «Әлгі адамдар босатылсын!» — деген бұйрықпен сақшыларды түрмеге жіберді. ³⁶ Түрме бастығы Пауылға мұны білдіріп:

— Қала басшылары сендерді босатсын деген хабар жіберді. Сондықтан енді шығып, амандықпен кетіңдер! — деді. ³⁷ Ал Пауыл сақшыларға бұрылып:

— Олар бізді римдік азаматтар болсақ та, бүкіл ел алдында үкімсіз сабап, түрмеге жапты, енді бізді жасырын қуып жібергісі келе ме? Болмайды! Бізді өздері келіп, шығарсын! — деді.

³⁸ Сақшылар бұл туралы қала басшыларына айтып берді. Пауыл мен Сыйлас екеуінің римдік азаматтар екенін естігенде әкімшілердің зәрулері ұшып, ³⁹ түрмеге келді. Екеуінен кешірім сұрап, түрмеден алып шығып, қаладан кетулерін өтінді. ⁴⁰ Шыққан соң Пауыл мен Сыйлас алдымен Лүдияның үйіне барып, бауырластарымен кездесіп, оларды жігерлендірді. Бұдан кейін жолға шықты.

17 *Салониқа мен Берейда қауымдардың пайда болуы*

¹ Амфиол мен Апполонияны аралап өткеннен кейін, елшілер Салониқа қаласына келді, онда яһудилердің мәжілісханасы бар еді. ² Әдетінше Пауыл соған барды. Ол жерде үш демалыс күні солармен Киелі жазбалар туралы пікір алысып, ³ оларды түсіндіріп, Құтқарушы Мәсіхтің азап шегіп, өліп, одан қайта тірілуге тиісті екенін дәлелдеді. Ол: «Мен сендерге уағыздап жүрген Иса — Мәсіхтің Өзі», — деді. ⁴ Яһудилердің бірнешеуі, бұған қоса Құдайды қастерлейтін гректердің үлкен бір тобы

және көптеген беделді әйелдер Исаға сеніп, Пауыл мен Сыйласқа қосылды.

⁵ Ал сенбейтін яһудилер қызғаныштан ызаланып, базарда жүрген бірнеше бұзықтарды жалдап, ел жинап, қаланы дүрліктірді. Олар Ясонның үйіне шабуыл жасап, жиналған тобырдың алдына шығару үшін Пауыл мен Сыйласты іздеді. ⁶ Екеуін таппаған соң, Ясонды және басқа бірнеше бауырластарды қаланың әкімшілеріне алып келіп:

— Мына бүкіл әлемде төңкеріс жасаушылар мұнда да келіпті! ⁷ Ясон оларды үйіне қондырды. Бұлар римдік патшамыздың әмірлеріне қарсы шығып, Иса деген басқа Патшаны құрметтейді! — деп айғай салды. ⁸ Мұны естіген халық пен қала әкімшілері қатты абыржыды. ⁹ Ясоннан және басқалардан кепілдік алғаннан кейін, оларды босатып жіберді.

¹⁰ Бауырластар Пауыл мен Сыйласты дереу сол түні-ақ Береяға жөнелтіп жіберді. Осы қалаға келісімен олар яһуди мәжілісханасына барды. ¹¹ Мұндағылар салониқалықтарға қарағанда пейілдері кеңірек екен. Олар Ізгі хабарды шын көңілмен қабылдап, шындығына көздерін жеткізу үшін күн сайын Киелі жазбаларды зерттеді. ¹² Осылай олардың көбі Мәсіх Исаға сенді, араларында халыққа қадірлі грек әйелдері мен еркектері де аз болған жоқ. ¹³ Ал салониқалық яһудилер Пауылдың Береяда Құдайдың Ізгі хабарын уағыздап жүргенін біліп алған соң, сол жерге де барып, халықты дүрліктіріп, әлек салды. ¹⁴ Бауырластар Пауылды дереу теңіз жағасына жөнелтіп жіберді, ал Сыйлас пен Тимоте Береяда қалды. ¹⁵ Пауылды шығарып салушылар Афиныға дейін барды да, оның Сыйлас пен Тимотеге арналған: «Тезірек келіңдер!» — деген тапсырмасын алып, қайтып кетті.

Пауылдың Афиныдағы философтарға сөйлеген сөзі

¹⁶ Пауыл Афиныда жолдастарын күтіп жүргенде қаладағы қаптаған тәңір бейнелерін көріп, іштей қапа болып, ашуланды. ¹⁷ Ол мәжілісханада яһудилермен және Құдайды қастерлейтін гректермен әңгімелесіп, күн сайын базарда кездейсоқ жолыққандармен де сөйлесіп жүрді. ¹⁸ Бір жолы эпикурей және стоик философтар* онымен айтыса бастады. Кейбіреулері: «Мына білгішсінген мылжың не дегісі келеді?» — десе, басқалары:

*¹⁸ Эпикурей, стоик: ежелгі грек еліндегі философиялық ағымдар.

«Ол бөтен тәңірлерді уағыздап жүрген сияқты», — деді. Өйткені Пауыл Иса және қайта тірілу туралы Ізгі хабарды жариялауда еді. ¹⁹Олар Пауылды Ареопаг төбесіне* алып барып, одан: «Сіз уағыздап жүрген жаңа ілім қандай, білуге бола ма?» ²⁰Айтып жүргеніңіз құлағымызға оғаш естіледі, сондықтан оның не екенін білгіміз келеді», — деп сұрады. ²¹Себебі барлық афинылықтар мен сол жерде тұратын шетелдіктер бір жаңалық естуге немесе айтып беруге құштар болушы еді. ²²Сонда Пауыл Ареопагтың ортасында тұрып, жиналғандарға былай деді:

— Афинылықтар! Сіздердің айрықша діншіл екендеріңізді байқадым. ²³Қасиетті орындарыңызды аралап, қарап жүргенде «Бейтаныс құдайға» деген жазуы бар құрбандық жасайтын орынды да көрдім. Өздеріңіз танымасаңыздар да, құрметтеп жүрген осы Құдайды уағыздап жүрмін. ²⁴Ол — әлемді және ондағының бәрін жаратқан Құдай, көк пен жердің Иесі, сондықтан Ол адамның қолынан шыққан киелі үйлерде тұрмайды. ²⁵Құдай пенделердің Өзіне қызмет етуіне де зәру емес, қайта, Оның Өзі барлығына өмір, дем және қажеттінің бәрін сыйлайды. ²⁶Ол бір кісіден бүкіл адамзатты таратып, бүкіл жер жүзіне мекендетіп, нақты мерзімдерді де, олардың тұратын жерлерін де белгілеп берді. ²⁷Құдай бұны адамдар Өзін іздесін, мүмкін, қарманып жүргендей іздестіріп, тауып алсын деп істеді. Ол әрқайсымыздан алыс емес, ²⁸себебі Оның арқасында біз өмір сүріп, әрекет етіп жүрміз. Сол сияқты кейбір ақындарың да: «Біз Оның ұрпағымыз», — деген. ²⁹Біз Құдайдың ұрпағы болсақ, Оның болмысы* алтын, күміс немесе тас мүсінге ұқсайды деп ойламайық, бұлар — адамның өнері мен тапқырлығынан туған бейнелер ғана. ³⁰Өткен дәуірлерде Құдай мұндай ұғымсыздыққа сабырлылық көрсетті, алайда қазір Ол барлық жерде адамдардың бәріне теріс жолдан қайтсын деп бұйырады. ³¹Себебі Ол бұл дүниені әділдікпен соттайтын күнін белгілеп, сотты жүргізетін Кісіні тағайындап қойды. Барлық адамзат үшін соның дәлелі болсын деп, Құдай бұл Кісіні өлімнен қайта тірілттіп алды!

*¹⁹ Немесе: Ареопаг қоғамының мәжілісханасына. (Сонда қаланың соты да жиналатын.)

*²⁹ Немесе: Құдайдың табиғаты (қасиеттері).

³²Өлімнен қайта тірілу туралы естігенде кейбіреулері мазақтаса, өзгелері: «Бұл туралы сізді басқа жолы тыңдаймыз», — деді.

³³Сонымен Пауыл орталарынан кетіп қалды. ³⁴Кейбір адамдар оған қосылып, сенімді қабылдады, бұлардың арасында Ареопаг қоғамының мүшесі Дионис, сондай-ақ Дамар есімді әйел және тағы басқалар да болды.

18

Қорынттағы қауымның құрылуы

¹Бұдан кейін Пауыл Афиныдан шығып, Қорынт* қаласына бет алды. ²Сол жерде ол Акила есімді понттық яһудиге кездесті. Ол әйелі Прискиламен жақында Италиядан келген екен, себебі Клауди патша барлық яһудилердің Рим қаласынан кетуін бұйырған еді.* Пауыл екеуімен байланысып, ³әріптес болғандықтан, бірге тұрып, бірге жұмыс істеді. Ортақ кәсіптері шатыр жасау еді. ⁴Әр сенбі сайын ол мәжілісханада сөз сөйлеп, яһудилер мен гректерді Ізгі хабарға сендірді.

⁵Македониядан Сыйлас пен Тимоте келген соң, Пауыл өзін түгелдей уағыз жұмысына арнап, яһудилерге Исаның Құтқарушы Мәсіх екеніне куәлік келтірумен болды.* ⁶Яһудилер оған қарсы шығып, тіл тигізгеннен кейін, Пауыл киімдерінің шаңын қағып тастап, оларға былай деді: «Обалдарың өздеріңе,* менің ар-ұжданым таза! Қазірден бастап басқа ұлттарға барамын».

⁷Пауыл осыны айтты да, мәжілісханадан шығып, соған көршілес тұрған Тит Юстың үйіне барды. Ол Құдайды қастерлейтін басқа ұлттық еді. ⁸Мәжілісхана басшысы Крисп және оның үй іші түгелдей Иемізге сенді. Пауылдың уағызын тыңдаған көптеген қорынттықтар сенімді қабылдап, шомылдыру рәсімінен өтті.

⁹Бір түні Иеміз Пауылға аян беріп: «Қорықпа! Үнсіз қалмай айта бер!» ¹⁰Мен саған жар боламын. Ешкім де саған бас салып, зиян келтіре алмайды, өйткені бұл қалада Менің халқым көп», — деді. ¹¹Сондықтан Пауыл бір жарым жыл сол жерде қалып, Құдайдың Ізгі хабарын уағыздап жүрді.

*1 Немесе: Коринф. Грек еліндегі кеме тоқтайтын үлкен қала.

*2 Бұл б.з. 49 ж. болған жайт.

*5 Немесе: Пауыл яһудилерге Исаның Мәсіх екендігіне куәлік келтіруге рухында қысым көрді.

*6 Немесе: Қандарың өз бастарыңда.

¹² Ал Галлио Ахая өлкесінің* әміршісі болғанда діндар яһудилер бірігіп Пауылға қарсы шығып, оны сот алдына алып барды да:

¹³ — Мына кісі адамдарды заңға қайшы жолмен Құдайға құлшылық етуге үгіттеп жүр, — деген айып тақты. ¹⁴ Пауыл енді сөйлейін дегенде, Галлио яһудилерге қарап былай деді:

— Яһудилер, егер оны белгілі бір қылмыс жасап, зұлымдық істеді деп айыптасаңдар, шағымдарыңа құлақ асар едім. ¹⁵ Ал бұл жерде бір ілім, атақтар және өз заңдарың туралы айтыс болып жатқандықтан, оны өздерің қараңдар, мұндай мәселеге мен төрелік еткім келмейді.

¹⁶ Осымен Галлио оларды соттан қуып жіберді. ¹⁷ Олар мәжілісхана басшысы Состенді ұстап алып, сот алдында сабап тастады. Ал Галлио бұған көңіл де бөлген жоқ.

Иерусалим мен Антақияға қайта оралу

¹⁸ Пауыл тағы Қорынтта аялдағаннан кейін бауырластармен қоштасып, Прискила мен Ақиланы ертіп кемемен Сирияға қарай жүріп кетті. Осыдан бұрын ол Құдай алдында ант бергендіктен, Кеніхреяда шашын алғызып тастады. ¹⁹ Ефеске жеткенде Прискила мен Ақиланы сол қалаға қалдырып кетті. Өзі мәжілісханаға барып, яһудилермен әңгімелесті. ²⁰ Олар Пауылдың осында ұзағырақ болуын өтінді, бірақ ол бұған келіспей: ²¹ «Алдағы мейрамды қалайда Иерусалимде тойлауым керек, бірақ) Құдай қаласа, сендерге кейінірек қайтып келемін», — деді. Олармен қоштасып, кемемен Ефестен жүріп кетті. ²² Кесарияға жетіп, (Иерусалимге) өрледі. Ол жердегі қауымға сәлем берген соң, (Сириядағы) Антақияға қарай бағыт алды. ²³ Бұл қалада біраз болып, тағы да жолға шықты; Ғалатия мен Фругия аймақтарын аралап, Иеміздің жолын қуушылардың бәрін жігерлендіріп, нығайтты.

---

*¹² Ахая: Грецияның оңтүстік жағы.

Аполлостың Ефес пен Қорынттағы қызметі

²⁴ Сол екі арада Ефеске Аполлос есімді ескендіриялық* яһуди келді. Ол Киелі жазбалардан молынан хабардар, сөзге ұста, парасатты кісі болатын. ²⁵ Иеміздің жолы туралы негізгі тәлім алған Аполлос Жақияның шомылдыру рәсімін ғана білсе де, Иеміз Иса туралы қызу сөйлеп, ұқыпты үйрететін. ²⁶ Аполлос мәжілісханада батыл сөйлей бастады. Оны тыңдаған Прискила мен Ақила үйіне шақырып, Тәңір жолын толығырақ түсіндіріп берді. ²⁷ Аполлос Ахаяға бармақшы болғанда, бауырластар сол аймақтағы Мәсіх жолын қуушыларға оны қабылдауға кепілдік хат жазып берді. Аполлос сонда жеткен соң Тәңірдің рақымымен сенгендерге үлкен көмек көрсетті. ²⁸ Себебі ол ашық айтыстарда Исаның Құтқарушы Мәсіх екенін Киелі жазбаларға сүйене отыра дәлелдеп, яһудилердің ой-пікірлерінің дұрыс еместігін әшкереледі.

19 *Жақияның жолын қуушылардың Мәсіхке мойынсұнып, Киелі Рухты қабылдауы*

¹ Аполлос Қорынтта болған кезде Кіші Азияның таулы өңірлерін аралап жүрген Пауыл Ефеске келіп, сол жерде Тәңірдің жолын қуушы бірнеше кісілерге кездесті. ² Пауыл олардан:

— Сендер сенген кезде, Киелі Рухты қабылдадыңдар ма? — деп сұрады. Олар:

— Киелі Рухтың бар екендігі туралы естіген де емеспіз, — деп жауап берді. ³ Ал Пауыл:

— Кімнің шомылдыру рәсімінен өттіңдер? — деп сұрады.

— Жақияның рәсімінен, — деп жауап берді олар. ⁴ Сонда Пауыл былай деді:

— Жақия адамдарды теріс жолдан қайтарып шомылдыру рәсімінен өткізгенде оларға: «Менен кейін келетін Кісіге сеніңдер!» — деп айтты. Сол Кісі Иса болатын, — деді.

⁵ Олар осыны естігенде Иеміз Исаның атымен* шомылдыру рәсімінен өтті. ⁶ Пауыл үстеріне қолын қойғанда, оларға Киелі Рух қонды; бұлар бөтен тілдерде сөйлеп, Құдайдың хабарларын жеткізе бастады.* ⁷ Олар шамамен он екі ер адам еді.

*²⁴ Ескендірия: Мысырдағы кеме тоқтайтын қала, Александрия, онда көптеген яһудилер тұратын.

*⁵ Яки: Иеміз Исаға мойынсұнып.

*⁶ Немесе: пайғамбарлық сөз айта бастады.

Құдайдың құдіретінің Ефестегі сиқырлықтан үстем болуы

⁸ Пауыл үш ай бойы мәжілісханаға барып, именбей, емін-еркін уағыз айтып, адамдармен сөйлесіп, Құдай Патшалығы туралы шындыққа сенерліктей дәлел келтіріп берді. ⁹ Ал кейбіреулері қасарысып, Иемізге сенгісі келмей, Оның жолына ел алдында тіл тигізген соң, Пауыл олардан сенушілерді бөліп, алып, Тиран есімді кісінің дәрісханасында күн сайын тәлім берді. ¹⁰ Бұл екі жылға созылып яһудилер болсын, гректер болсын Азия аймағының барлық тұрғындары Иеміз туралы Ізгі хабарды естіді. ¹¹ Құдай Пауыл арқылы айрықша құдіретті кереметтер де жасады: ¹² тіпті Пауылдың жұмысқа киген алжапқышын немесе бет орамалын алып, науқастардың үстіне жапса, олар ауруларынан айығып, бойларын бұған жындарынан құтылды.

¹³ Ал ел аралап, адамдардан жындарын қуып шығарушы кейбір яһудилер жын бұғандар үшін дұға оқып, Иеміз Исаның атын қолдана бастады: «Саған Пауыл уағыздап жүрген Иса арқылы бұйырамын», — деді. ¹⁴ Бұны істеп жүрген бас діни қызметкер әулетінен шыққан Скеуаның жеті ұлы болатын. ¹⁵ Бірақ жын бұларға тіл қатып:

— Исаны білемін, Пауыл да маған таныс, ал сендер кімсіңдер? — деді де, ¹⁶ жыны бар кісі оларды бас салып жығып, бәрін де жеңіп шықты. Аналар сол үйден жалаңаш, ұрылған-соғылған күйі қашып шықты.

¹⁷ Бұл оқиға Ефесте тұратын барлық яһудилер мен гректерге мәлім болып, бәрін үрей биледі. Ал Иеміз Исаның даңқы арта түсті. ¹⁸ Сенушілердің көбі келіп, жасаған күнәларын ашық мойындады. ¹⁹ Бақсы-балгерлікпен айналысатын бірсыпыра адам сиқырлық кітаптарын әкеліп, көпшіліктің алдында өртеп жіберді. Кітаптардың құнын есептегенде, елу мың күміс теңге* болды. ²⁰ Иеміздің Ізгі хабары осылай кең тарап, құдіретін көрсетті.

*Ефестегі жалған тәңірге табынатын зергерлер
бастаған бүлік*

²¹ Осы оқиғалардан кейін Пауыл Киелі Рухтың жетелеуімен (грек елінің) Македония мен Ахая өлкелері арқылы Иерусалимге баратын тоқтамға келді. «Сонда болғаннан кейін Римге

*¹⁹ Осы ақша жай жұмысшының жүз қырық жылдық еңбекақысының шамасындай.

де соғуға тиістімін», — деді. ²² Көмекшілерінің арасынан Тимоте мен Ераст екеуін Македонияға жіберіп, өзі тағы біраз уақыт Азия аймағында қала тұрды.

²³ Сол кезде (аймақ орталығы) Ефесте Иеміздің жолына қарсы үлкен толқу болып жатты. ²⁴ Деметір есімді күміс зергері жергілікті шеберлерге әйел тәңір Артемидаға арналған киелі үйдің күміс кейіптерін жасатып, олардың көп кіріс келтірулеріне жағдай туғызған еді. ²⁵ Деметір шеберлерді және олардың көмекшілерін жинап алып, оларға былай деді:

— Жігіттер, осы кәсібіміз арқылы күн көретінімізді білесіңдер. ²⁶ Сендер мына Пауыл дегеннің Ефесте ғана емес, тіпті бүкіл Азиядағы көптеген кісілерді өз дегеніне көндіріп, адастырып жүргенін естіп-көріп жүрсіңдер. Ол адамдарға қолдан жасалған тәңірлер шынайы құдай емес дегенді айтып жүр. ²⁷ Бұл біздің кәсібіміздің жақсы атына ғана қауіп туғызбай, ұлы әйел тәңір Артемидаға арналған ғибадатхана да өз беделінен ада болып, тіпті Азия мен бүкіл дүние жүзі табынатын әйел тәңірдің өзі де атақ-даңқынан айрылып қалады! — ²⁸ Олар осыны естігенде, ашу кернеп:

— Ефестің Артемидасы жасасын! — деп айқайлай бастады. ²⁹ Бүкіл қала қозғалысқа түсіп, адамдар Пауылдың Гай мен Арыстарқ есімді македониялық серіктерін бірге сүйреп, бәрі ойын-сауық алаңына қарай лап қойды. ³⁰ Пауыл халық алдына шыққысы келіп еді, бірақ сенушілер оны жіберген жоқ. ³¹ Пауылмен достасқан Азия аймағы әкімшілігінің кейбір уәкілдері де оған алаңға жоламасын деген хабар жіберді.

³² Жиналғандар ананы, мынаны айтып айқайлап, шым-шытырық болды. Көпшілігі бұл жерге не үшін жиналғандарын да білген жоқ. ³³ Яхудилердің ұсынысымен* Ескендір тобырдың ішінен алға шығарылды. Ескендір қолымен тыныштыққа шақырып, халыққа арнап сөз сөйлемек болды. ³⁴ Ал жиналғандар оның яхуди екенін білгенде, бәрі бірауыздан екі сағат бойы:

— Ефестің Артемидасы жасасын! — деп айқайлап тұрып алды. ³⁵ Ақыр соңында қала хатшысы елді тыныштандырып, былай деді:

— Ефестік ер азаматтар! Ұлы Артемиданың «көктен түскен бейнесінің» және оған арналған ғибадатхананың сақтаушысы — Ефес қаласы, оны әлемде кім білмейді? ³⁶ Бұл — даусыз

*³³ Немесе: Яхудилерден нұсқау алған.

нәрсе. Сондықтан тыныштық сақтап, еш ағаттық істемегендерің дұрыс! ³⁷Мына кісілерді осында алып келдіңдер, олар ғибадатхананы тонаған да емес, әйел тәңірлеріне тіл тигізген де емес. ³⁸Егер де Деметір мен оған еріп келген шеберлердің біреудің үстінен шағымдары болса, ол үшін сот мәжілістері және өлке әміршілері бар. Өзара арыз-шағымдарын сонда апарсын! ³⁹Тағы басқа мәселелерің болса, ол заңды мәжілісте шешіледі. ⁴⁰Бүгінгі оқиғаға байланысты басымызға көтеріліске шықтындар деген айып төніп тұр. Ал осы толқу жөнінде бізді ақтап алар еш сылтау жоқ.

Ол осылай деп, жиналысты таратып жіберді.

20

Македония мен грек елін аралау

¹Бүлік басылғаннан кейін Пауыл Иеміздің жолын қуушыларды шақырып алды да, оларды жігерлендіре сөйлеп, қоштасып, Македонияға жүріп кетті. ²Жолындағы сенушілерге зор жігер берген уағыздар айтып, грек еліне беттеді. ³Сонда ол үш ай болды. Кемемен Сирияға кетер алдында яһудилер оның өміріне қастандық жасайтын болған соң, Пауыл Македония арқылы қайтуға шешім қабылдады. ⁴Оған Азия аймағына дейін бераялық Пирдің ұлы Сопатер, сондай-ақ салониқалық Арыстарқ пен Секунд, дербелік Гай мен Тимоте және азиялық Түхик пен Трофим еріп жүрді. ⁵Бұлар алға озып кетіп, бізді* Троядан тосып алды. ⁶Ашымаған нан мейрамынан кейін* Філіпіден кемемен шығып, бес күнде Троядағы соларға жеттік. Онда жеті күн аялдадық.

Троядағы қауыммен кездесу, бір жігіттің өліп, тірілуі

⁷Жексенбі күні біз сенушілермен бірге нан үзу рәсімін жасауға жиналып, Пауыл олармен пікірлесті. Келесі күні жол жүретіндіктен, оның уағызы түн жарымына шейін созылды. ⁸Біз отырған жоғарғы бөлмеде көп шам жанып тұрды. ⁹Ашық терезенің алдында Еутіх есімді жас жігіт отырған еді. Пауылдың сөзі ұзаққа созылып кеткен соң, Еутіх қатты ұйықтап кетіп, үшінші қабаттан құлап түсті. Оны жерден көтеріп алғанда, денесінде жан жоқ екен. ¹⁰Пауыл төмен түсіп, жігіт-

*5 16:10.

*6 Демек, наурыз немесе сәуір айында.

тің үстіне жата қалып, құшақтап: «Уайымдамандар, ол тірі!» — деді.

¹¹ Бұдан кейін Пауыл қайта көтеріліп, қауыммен нан үзу рәсімін орындап, тамақ ішті. Таң атқанша солармен әңгімелесіп отырды да, қоштасып, сапарға шығып кетті. ¹² Ал жас жігітті аман-есен үйіне алып барды, бұл оларға үлкен дем берді.

*Ефестегі қауым жетекшілеріне арналған
қоштасу сөзі*

¹³ Ал біз болсақ, алға кетіп, кемемен Асқа жеттік, осы жерден Пауылды мінгізіп алуымыз керек еді. Өзі Асқа дейін жаяу жүргісі келгендіктен осылай болсын деген болатын. ¹⁴ Аста оны кездестіріп, кемеге мінгізіп, Мітілинге аттандық. ¹⁵ Келесі күні одан шығып Хиос аралының маңына жеттік. Бір күн өткен соң Самос аралына,* тағы бір күннен кейін Милит қаласына келдік. ¹⁶ Азия аймағына барып келуге уақытты өткізіп алмау үшін Пауыл Ефеске соқпайын деп шешкен еді. Себебі ол мүмкіндігінше Алғашқы өнім мейрамын Иерусалимде қарсылауға асықты.

¹⁷ Сондықтан ол Милиттен Ефеске кісі жіберіп, қауым жетекшілерін шақыртты. ¹⁸ Бұлар қасына келген соң, Пауыл оларға былай деді:

— Азияға алғаш келген күннен бастап, араларыңда қалай тұрғанымды өздерің білесіндер. ¹⁹ Еш мансап қумай, кішіпейілдікпен, көз жасымды төгіп, яһудилердің қастандықтарының кесірінен болған ауыр азапқа қарамастан, Иемізге қызмет етіп келдім. ²⁰ Ел алдында және жеке үйлерде уағыз айтып, тәлім беріп жүргенде сендерге пайда болатын еш нәрсені қалдырмай, бәрін түгел айттым. ²¹ Яһудилер мен гректерге: «Күнәларыңа өкініп, Құдайға бет бұрып, Иеміз Исаға сеніндер!» — дедім.

²² Қазір Киелі Рухтың жетелеуімен Иерусалимге бара жатырмын, онда мені не күтіп тұрғанын білмеймін. ²³ Тек әрбір қалада Киелі Рух мені түрме және азап күтіп тұрғанын білдіреді. ²⁴ Бірақ мен өз жанымды ойламай, тиісті өмір жолыммен жүре отырып, Иеміз Исаның маған тапсырған ісін аяқтасам, Құдайдың рақымы туралы Ізгі хабарды уағыздап жеткізсем болғаны. ²⁵ Менің білетінім мынау: өзім араласып жүрген, Құдай Патшалығы туралы уағыз айтқан сендердің бәрің мені

*¹⁵ Немесе: Трогилида біраз қалып.

бұдан былай көрмейсіңдер. ²⁶ Сондықтан бүгін сендерге салтанатты түрде ешкімнің қанын* мойныма жүктемеймін деп мәлімдеймін. ²⁷ Себебі мен уағыз айтқанда ештеңені жасырмай Құдайдың еркін түгел жарияладым.

²⁸ Енді өздеріңе де, Киелі Рух бақыла деп берген барлық қауымға да қарандар! Шопан қойын қалай бақса, сендер де Құдай Иеміздің өз қанын төгіп, иемденген қауымына солай қамқор болыңдар!* ²⁹ Мен кеткен соң жауыз қасқырлар келіп, қойларды аямайтынын білемін: ³⁰ тіпті өз араларыңнан жалған ілімдерді уағыздап, Мәсіх жолымен жүргендерді теріс жолға азғырушылар шықпақ. ³¹ Сондықтан сақ болыңдар! Күн-түн демей, үш жыл бойы үзбестен әрқайсыңа нұсқау беріп, көз жасымды көл еткенім естеріңде болсын.

³² Ал енді сендерді Құдайға және Оның рақымын білдіретін сөзіне аманаттаймын. Өздеріңді нығайтып, қиямет күні Өзінің барлық адамдарымен бірге сендерге де уәде еткен жарылқауларын беруге* Оның құдіреті жетеді.

³³ Мен ешкімнен алтын, күміс, киім-кешек сұрап алған емеспін. ³⁴ Өзімді және көмекшілерімді осы екі қолыммен жұмыс істеп, асырағанымды білесіңдер. ³⁵ Барлығында ауыр еңбек ете жүріп, «Алғаннан гөрі берген бақытты» деген Иеміз Исаның сөзін есімде ұстап, мүсәпірлерге жәрдемдесу керек екенін үлгі етіп көрсеттім.

³⁶ Осылай дегеннен кейін ол бәрімен бірге тізе бүгіп, мінажат етті. ³⁷ Бәрі жылап, оны құшақтап сүйді. ³⁸ Оларға айрықша ауыр тигені оның «мені енді көрмейсіңдер» дегені болды. Содан кейін Пауылды кемеге шығарып салды.

21

Пауылдың Иерусалимге сапары

¹ Олардан айрылысқаннан кейін біз теңізге қайта шығып, тура жүзе отырып Қос аралына, ертеңінде Родосқа, ал одан Пата-раға жеттік. ² Сол қаладан Финикия еліне тіке баратын бір кеме тауып алып, соған отырып, жүріп кеттік. ³ Кипр аралы көрінгенде, оны оңтүстік жағынан айналып өтіп, Сирияны

*²⁶ Яки: тозаққа түскендердің жауапкершілігін.

*²⁸ Немесе: Киелі Рух өздеріңді бақылаушы етіп қойған барлық рухани «отарды» бағып, Құдай өз Ұлының қанымен меншігіне алған қауымына бақташы болып жүргейсіңдер! (Петір. 1-хаты 5:2; Жохан 21:15-17)

*³² Яки: Оның меншігі болып, қасиетті болғандармен бірге сендерге де тиесілі мұраны беруге (Еврей. хат 9:15; Ефес. хат 1:14).

беттедік те, Тирге келіп тоқтадық, себебі кеме сол қалаға жүгін түсіретін еді. ⁴Иеміздің жолын қуушыларды тауып алып, олармен жеті күн болдық. Киелі Рухтан хабар алған олар Пауылға «Иерусалимге бармай-ақ қойыңыз» дей берді. ⁵Әйтсе де, сол күндер өткен соң сапарымызды ары қарай жалғастырдық. Бәрі әйелдерімен, бала-шағасымен бізді қала сыртына дейін шығарып салды; жаға бойында тізе бүгіп, мінажат еттік. ⁶Бір-бірімізбен қош айтысқаннан кейін біз кемеге отырдық, ал олар үйлеріне қайтты.

⁷Тирден шығып Птолемай қаласына жеткен соң, мұндағы бауырластармен амандасып, бір күн бірге болдық. ⁸Ертеңіне Кесарияға бардық. Ол қалада біз Иерусалим қауымының жеті қызметшісінің бірі — Ізгі хабарды уағыздаушы Філіптің* үйіне түсіп, сонда қалдық. ⁹Оның тұрмысқа шықпаған төрт қызы да пайғамбарлық сөз айтады екен.*

¹⁰Біз Кесарияда бірнеше күн болғаннан кейін яһуди аймағынан Агаб есімді пайғамбар келді. ¹¹Қасымызға жақындаған ол Пауылдың белбеуін алып, онымен өз аяқ-қолын байлады да:

— Киелі Рух былай дейді: осы белбеудің иесін Иерусалимдегі яһудилер дәл осылай байлап, басқа ұлт адамдарының қолына ұстап береді, — деді. ¹²Осыны естіген біз және жергілікті бауырластар Пауылдан:

— Иерусалимге бармай-ақ қойыңыз, — деп өтіндік. ¹³Бірақ ол:

— Неменеге жылап, жүрегімді ауыртып тұрсындар? Мен Иеміз Иса үшін Иерусалимде қол-аяғымды байлатпақ түгіл, жанымды қиюға да дайынмын, — деп жауап берді.

¹⁴Оны көндіре алмағаннан кейін, біз тынышталып: — Иеміздің еркі болсын! — дедік.

¹⁵Осыдан кейін біз жолға дайындалып, Иерусалимге қарай өрледік. ¹⁶Кесариядан бірнеше бауырластар еріп, бізді бастапқы кезден бері Иеміздің жолын қуып келген Мынасон есімді кипрлікке алып барды; соның үйінде бізге қонуға тура келді.

*8 Елшілер. істері 6:5; 8:5.

*9 Яки: Құдайдың хабарын жеткізетін дарындары бар болатын (Лұқа 2:36; Қорынт. 1-хат 12:8-10; 11:5).

Иерусалимдегі қауым жетекшілерінің берген кеңесі

¹⁷Иерусалимге жеткенде, бауырластар бізді құшақ жая қарсы алды. ¹⁸Ертеңіне Пауылмен бірге Жақыпқа бардық, қауымның барлық жетекшілері де сонда жиналды. ¹⁹Олармен сәлемдескен соң Пауыл өзінің қызметі арқылы Құдайдың басқа ұлттар арасында не істегенін егжей-тегжейлі айтып берді. ²⁰Оны тыңдап болған соң, бәрі Құдайды дәрептеді. Содан кейін Пауылға былай деді:

— Бауырым, мынаны білесің: сан мындаған яһудилер Иемізге сенеді, бәрі де Таурат заңын қатаң ұстанушылар. ²¹Олар сен туралы: «Шетелде тұратын күллі яһудилерге: Мұса арқылы берілген Таурат заңынан бас тартып, балаларыңды сүндеттемендер, басқа да әдет-ғұрыптарымызды ұстамандар деп үйретіп жүр», — деген хабар алды. ²²Ал бұған не істейік? Халықтың сенің осында екенінді біліп, жиналатыны сөзсіз. ²³Сондықтан айтатынымызға құлақ сал! Арамызда назир антын* берген төрт кісі бар. ²⁴Соларды ертіп алып, тазару рәсімін бірге жаса. Сондай-ақ шаштарын алдырулары үшін қажетті құрбандықтың құнын төлей сал. Сонда бәрі сен туралы естігендерінің жалған екеніне, қайта өзіңнің де Таурат заңын орындап жүргеніңе көз жеткізетін болады.

²⁵Ал басқа ұлттық сенушілерге келсек, біз қабылдаған шешіміміз туралы жазып жібердік қой: олар жалған тәңірлерге арнаған құрбандықтардан, қаннан, арам өлген малдың етінен және неке адалдығын бұзудан аулақ жүруге тиіс.*

²⁶Сонымен Пауыл келесі күні әлгі кісілерді ертіп алып, бірінші тазару рәсімінен бірге өтті. Содан кейін ғибадатханаға барып, тазару мерзімінің аяқталып, әрқайсысы үшін құрбандық шалынатын күнді діни қызметкерге хабарлады.

*Ғибадатхана алаңындағы толқу және**Пауылдың тұтқындалуы*

²⁷Тазару рәсімінің жетінші күні аяқталғанда, Азия аймағынан келген яһудилер Пауылды ғибадатханада көріп, халықты оған қарсы айдап салып, оны ұстап алып айқайлап:

*²³ Түсіндірмедегі «Назир антын» қараңыз.

*²⁵ Елшілер. істері 15:29.

²⁸ «Израилдік ер азаматтар, келіп, көмектесіндер! Мынау кісі барлық жерде біздің халыққа, Таурат заңымызға және осы жерге қайшы ілімін таратып жүр. Оның үстіне шетелдіктерді* ғибадатханаға кіргізіп, киелі жерді қорлады, — деді.

²⁹ Себебі олар осының алдында Пауылдың қалада ефестік Трофиммен бірге жүргенін көріп, соны ғибадатхананың ішкі алаңына* алып келген деп ойлады. ³⁰ Бүкіл қала толқып, халық жан-жақтан ағылып жиналды. Пауылға бас салып, ғибадатханадан сүйреп шығарды. Сол заматта-ақ ғибадатхананың қақпалары жабылып қалды.

³¹ Олар Пауылды өлтірмекші болып жатқанда, Рим әскерінің мыңбасына: «Бүкіл Иерусалим бүлік шығарып жатыр!» — деген хабар жетті. ³² Ол дереу жасақшылар мен жүзбасыларын алып, тобыр жиналған жерге қарай асықты.* Аналар мыңбасы мен жасақшыларды көргенде Пауылды ұруларын доғарды. ³³ Мыңбасы жақындап келіп, Пауылды тұтқынға алды да, екі шынжырмен қол-аяғын байлауға бұйырды. Бұдан кейін Пауылдың кім екенін, оның не істегенін сұрады. ³⁴ Жиналған тобырдың ішінен біреу анау деп, біреу мынау деп айқайлап, осы аласапыранда жөнді жауап ала алмаған соң Пауылды қамалға айдауға әмір етті. ³⁵ Пауыл баспалдаққа жетіп қалғанда, ашулы халық қыспаққа алғандықтан жасақшылардың оны көтеріп жүрулеріне тура келді. ³⁶ Өйткені үлкен тобыр артынан қалмай: «Оны өлтіріндер!» — деп айқайлай берді.

³⁷ Жасақшылар Пауылды қамалға кіргізейін дегенде, ол мыңбасыға:

— Сізге бір сөз айтуға бола ма? — деді. Анау қатты таңғалып:

— Сен грекше білесің бе? ³⁸ Демек, сен біраздан бұрын көтеріліс ұйымдастырып, төрт мың қарақшыны айдалаға жетелеп кеткен мысырлық емессің ғой? — деп сұрады. ³⁹ Пауыл:

— Жоқ, мен яһудимін, Киликияның танымал қаласы Тартың азаматымын. Маған халыққа арнап сөз сөйлеуге рұқсат етсеңізші, — деді. ⁴⁰ Әскербасы рұқсат берген соң, Пауыл баспалдақ сатысында тұрып, қолын көтеріп, халыққа белгі берді. Тыныштық орнағанда, оларға еврейше* сөзін бастады:

*²⁸ Яки: грекше сөйлейтін басқа ұлт адамдары.

*²⁹ Ғибадатхананың ішкі алаңы яһуди дініне кірмеген басқа ұлт адамдарына тиым салынған болатын.

*³² Әскердің Антония деген қамалы ғибадатхананың қасына орналасып, онымен баспалдақ арқылы байланысқан еді.

*⁴⁰ Немесе: арамейше.

22

*Пауылдың ғибадатхана алдында өз халқына
арнаған сөзі*

¹ — Бауырластар және ақсақалдар! Өзімді алдарыңызда ақтайтын сөзіме құлақ салыңыздар! — ²Пауылдың еврейше сөйлегенін естігенде олар бұрынғыдан бетер тынышталып тыңдай қалды. Сонда Пауыл былай деді: ³— Мен яһудимін, Кіликияның Тарс қаласында тудым, бірақ осы қалада өсіп, атақты Гамалиелден тыңғылықты* тәлім алдым. Ата-бабаларымыздың Таурат заңын мұқият сақтай отырып, осы тұрған өздеріңіз сияқты Құдай үшін жан-тәніммен ұмтылдым.

⁴Сол ілімді ұстанушыларды өлгенше қудалап, еркек болсын, әйел болсын бұғаулап, түрмеге жапқыздым. ⁵Бұл ісіме бас діни қызметкер мен бүкіл ақсақалдар кеңесі куә; тіпті мен олардан Дамаскідегі бауырларымызға арналған хат алып, сондағыларды тұтқындап, Иерусалимге айдап әкеліп, жазалау үшін сол жаққа бардым.

⁶Жолда Дамаскіге жақындап қалған маған түске жақын кенет көктен көз қарықтырар нұр сәулесін шашып жіберді. ⁷Мен жерге құлай кеттім де, маған: «Саул, Саул! Мені неге қудалайсың?» — деген дауысты естідім. ⁸Мен: «Сен кімсің, Ием?» — деп сұрадым. Ол: «Мен — сен қудалап жүрген назареттік Исамын», — деді. ⁹Қасымдағы серіктерім сәулені көрсе де, маған сөйлеген дауысты естімеді. ¹⁰Содан кейін мен: «Ием, не істеуім керек?» — деп сұрадым. Иеміз маған: «Орныңнан тұр да, Дамаскіге бар! Сол жерде Менің саған істеуге белгілеп қойғанымды айтады», — деді. ¹¹Жарқ еткен нұрдан көзім қарығып соқыр болып қалғандықтан, серіктерім мені қолымнан жетектеп жүрді. Осылайша Дамаскіге жеттім.

¹²Сол жерде Анани деген біреу қасыма келді. Өзі Таурат заңын мұқият ұстанатын, қаладағы барлық яһудилерге сыйлы кісі екен. ¹³Ол жақындап: «Саул бауырласым, көзің ашылсын!» — деді. Сол сәтте-ақ оны көрдім. ¹⁴Анани маған тағы былай деді: «Ата-бабаларымыздың Құдайы сені Өзінің еркін білсін, әділ Кісісін көріп, Соның аузынан шыққан сөзін естісін деп таңдап алған болатын. ¹⁵Өйткені сен барлық адамдарға көріп-естігенің туралы куә болып тұрасың. ¹⁶Бөгелме! Тұр, Иеміздің атын айтып сиынып, шомылдыру рәсімінен өтіп күнәларыңнан арыл!» — деді.

*3 Немесе: Гамалиелдің аяқ жағында отырып (5:34).

¹⁷ Мен Иерусалимге қайтып келіп, ғибадатханада мінажат етіп тұрғанда, ерекше күйге еніп, ¹⁸ Оны көрдім. Ол маған: «Тезірек Иерусалимнен кет, себебі олар сенің Мен туралы куәлігіңді қабылдамайды», — деді. ¹⁹ Мен Оған: «Ием, Саған сенгендерді түрмеге жауып, мәжілісханаларда дүре соқтырған мен екенімді олар біледі ²⁰ және Сенің куәгерің Степанның қаны төгіліп жатқанда, оны өлтіргендерді жақтап, шапандарын күзетіп қастарында тұрдым», — дедім. ²¹ Сонда Иеміз маған: «Жолға шық, мен сені алысқа басқа ұлттарға жіберемін!» — деді.

²² Жиналған халық осыған дейін Пауылды тыныш тыңдап тұрған еді. Бірақ ол соңғы сөзін айтқанда, олар:

— Бұл адам жер бетінен құртылсын, ол енді тірі жүрмесін! — деп айқайлап кетті.

²³ Олар осылайша шулап, шапандарын шешіп, шаңды аспанға атып жатқан кезде, ²⁴ мыңбасы Пауылды қамалға кіргізсін деп бұйырды. Оған дүре соқтырып, халық неге айқайлап қарсы болып жатқанын одан сұрастырып біліп алуға әмір етті. ²⁵ Аяқ-қолын байлап болып, дүре соғайын деп жатқанда, қасында бақылап тұрған жүзбасыдан Пауыл:

— Соттың үкімінсіз-ақ Римнің азаматына дүре соғуыңызға бола ма? — деп сұрады. ²⁶ Жүзбасы осыны естігенде, мыңбасына жүгіріп барып:

— Не істейін деп жатырсыз? Мына кісі Римнің азаматы екен! — деді. ²⁷ Әскербасы Пауылға келіп:

— Айтшы, шынымен Римнің азаматысың ба? — деп сұрады. Ол:

— Иә, — деді. ²⁸ Сонда мыңбасы:

— Мен осы азаматтығымды көп ақшаға сатып алдым, — деді.

— Ал мен туғаннан Римнің азаматымын, — деді Пауыл.

²⁹ Оны қинап тергемекші болғандар дереу әрірек шегініп тұрды. Пауылдың Рим азаматы екенін білгенде, оны байлатып тастаған мыңбасы да қорқып кетті.

Пауыл жоғарғы кеңес алдында

³⁰ Келесі күні әскербасы Пауылды босатып, яһудилердің оны не үшін айыптайтынын білу үшін басты діни қызметкерлер мен жоғарғы кеңес жиналсын деп бұйырды. Содан кейін Пауылды қамалдан алдыртып, солардың алдына тұрғызып қойды.

23 ¹ Пауыл жоғарғы кеңеске тіке қарап: — Бауырластар! Бүгінге дейін мен Құдай алдында ар-ұжданым кіршіксіз таза өмір сүріп келдім, — деді. ² Ал бас діни қызметкер Анани Пауылдың қасында тұрғандарға оны аузынан ұруға бұйырды. ³ Сонда Пауыл оған:

— Әктелген қабырға, сізді Құдай ұрады!* Осы жерде мені Таурат заңы бойынша соттау үшін отырғанмен, заңды бұзып мені ұрғыздыңыз, — деді. ⁴ Қасында тұрғандар:

— Құдайдың бас діни қызметкеріне ұрсуға қалай батылын барады? — деді. ⁵ Пауыл:

— Бауырластар, оның бас діни қызметкер екенін білмедім!* Киелі жазбада: «Халқыңның басшысын жамандама!» делінген ғой, — деп жауап берді.

⁶ Жоғарғы кеңестің бір бөлігінің саддукейлер, ал қалғандарының парызшылдар екенін білген Пауыл дауыстап:

— Бауырластар, мен парызшылмын, парызшылдар әулетіненмін де. Өлгендердің қайта тірілуіне үміт етіп жүргенім үшін сотталып жатырмын! — деді. ⁷ Осы сөзден кейін парызшылдар мен саддукейлер айтысып қалды да, жиналғандар екіге бөлініп кетті. ⁸ Себебі саддукейлер ешқандай қайта тірілу де, періште де, рух та жоқ десе, парызшылдар бұлардың бәрін мойындайды. ⁹ Жиналыс айғай-шуға ұласты. Парызшылдардың кейбір дін мұғалімдері орындарынан тұрып:

— Бұл кісіден ешқандай жамандық таппай тұрмыз. Оған бір рух немесе періште аян берген болса, (Құдайға қарсы шықпаймыз) — деп қызулана айтысты.

¹⁰ Айтыс үлкен жанжалға айналып, олар Пауылды паршалап қояр деп қауіптенген мыңбасы жасақшыларға төмен түсіп, оны аналардың араларынан күшпен алып, қамалға апаруға бұйырды. ¹¹ Сол түні Иеміз Пауылдың жанында пайда болып:* «Батыл бол! Маған Иерусалимде куә болғаныңдай, Римде де куә болуға тиістісің», — деді.

*3 Балшықтан жасалған қабырғаны әктеп әдемілеп қойатыны сияқты, бас діни қызметкер де екі жүзді еді: сырт көзге әділ боп көрінгенмен, шындықты бағаламайтын. Пауылдың пайғамбарлық сөзі кейін бүлікшілер Ананиды өлтіргенде жүзеге асты.

*5 Әміршінің бұйрығымен шақырылған мәжілісте бас діни қызметкер ресми киімсіз арнайы орындығында отырмаған шығар. Шетелден келген Пауыл оны сондықтан танымай қалды.

*11 Немесе: қасында тұрып.

*Пауылға қарсы астыртын сөз байласу және
оның Кесарияға апарылуы*

¹² Келесі күні таңертең бірсыпыра яһудилер жасырын жиналып, Пауылды өлтіргенше біз ешқандай тамақ ішіп-жемейміз деп қарғанып ант берісті. ¹³ Бұл ант байланысқан топта қырықтан аса адам бар еді. ¹⁴ Олар басты діни қызметкерлер мен рубасыларына барып:

— Пауылды өлтіргенше нәр татпаймыз деп қарғанып ант берістік. ¹⁵ Сонымен жоғарғы кеңес ретінде мыңбасыға хабарлап: «Пауылдың ісімен жақынырақ танысқымыз келеді» деген сылтаумен оны өздеріңізге әкелдіртіңіздер. Ал біз оны осында жеткізбей жолшыбай өлтіруге дайын тұрамыз», — деді.

¹⁶ Бұл қаскүнемдік туралы Пауылдың немере інісі* біліп қойды. Қамалға кіріп, Пауылға барды да, осы туралы хабарлады. ¹⁷ Пауыл бір жүзбасын шақырып алып, оған: «Мына жас жігітті мыңбасыға апарыңызшы, оған айтатын хабары бар», — деді. ¹⁸ Ол баланы ертіп, мыңбасыға кіріп:

— Әлгі тұтқын Пауыл мені шақыртып алып, мына жас жігітті өзіңізге әкелуімді өтінді. Оның сізге айтатын бірдеңесі бар екен, — деді. ¹⁹ Мыңбасы жігіттің қолынан ұстап, оңашаға шығарып:

— Маған не айтайын деп едің? — деп сұрады. ²⁰ Ол:

— Яһудилер өзара келісіп, Пауылдың ісін одан да мұқият тексеру сылтауымен оны ертең жоғарғы кеңеске апаруыңызды сұрамақ. ²¹ Ал сіз бұған келіспеңіз, өйткені олардың қырықтан аса адамы оны бір тасада аңдуда. Бұлар Пауылды өлтірмей еш нәрсе ішіп-жемейміз деп анттасты, енді келісіміңізді күтіп, дайын отыр, — деді. ²² Мыңбасы жас жігітке ескертіп:

— Маған айтқандығың туралы ешкімге де тіс жарма! — деп қайтарып жіберді. ²³ Жүзбасылардың екеуін шақырып алып:

— Кешкі сағат тоғызға екі жүз сарбаз, жетпіс атты әскер және екі жүз мергенді Кесарияға баруға дайындаңдар! ²⁴ Пауылға мінуге көлік дайындап, әмірші Феликске аман-есен апару жағын қадағаландар! — деп бұйырды да, ²⁵ төмендегідей хат жазды:

²⁶ «Жоғары мәртебелі әмірші Феликске Клауди Лүсиден сәлем!

*¹⁶ Яки: Пауылдың әпкесінің не қарындасының баласы.

²⁷ Мына кісіні яһудилер ұстап алып, өлтірейін деп жатқан сәтте мен оның Рим азаматы екенін біліп, жасақшылармен үстінен түсіп, құтқарып алдым. ²⁸ Не үшін айыптайтындарын білмек болып, оны солардың жоғарғы кеңесіне алып бардым.

²⁹ Сонда аңғарғаным, олар мұны өз заңдары туралы даулы мәселелерге бола айыптайды екен, бірақ оған өлім жазасына кесетіндей немесе түрмеге жабатындай ешбір кінә таққан жоқ. ³⁰ Мен оған қарсы астыртын әрекет ұйымдастырылғанын біліп қалып, оны дереу сізге жіберіп отырмын. Айыптаушыларға тағатын кінәларын өзіңізге апаруға бұйырдым. Қош-сау болыңыз!»

³¹ Сарбаздар бұйрықты орындап, Пауылды сол түні Антипатриге жеткізді. ³² Келесі күні тұтқынды атты жасақпен әрі қарай жөнелтіп, өздері қамалға қайтып кетті. ³³ Кесарияға келісімен хатты тапсырған атты жасақ Пауылды әміршіге табыс етті. ³⁴⁻³⁵ Әмірші хатты оқып, Пауылдан қай аймақтан екенін сұрап, Киликиядан екенін біліп алды: «Сені айыптаушыларың келгенде тергеймін», — деп шешіп, оны Иродтың сарайында ұстауға бұйырды.

24

Әмірші Феликстің алдындағы тергеу

¹ Бес күннен кейін бас діни қызметкер Анани бірнеше рубасыларымен және Тертулла есімді шешен заң қызметкерімен бірге Пауылды әміршінің алдында айыптау үшін Кесарияға келді. ² Пауыл ішке шақырылғаннан кейін, Тертулла оған қарсы айыптау сөзін былай деп бастады:

³ — Жоғары мәртебелі әмірші Феликс! Сіздің қамқорлығыңыздың арқасында біздің ел бейбіт өмір сүріп, халқымыздың тұрмысы жақсара түсуде, мұны әрқашанда және барлық жерде алғыс айта отырып мойындаймыз. ⁴ Ал уақытыңызды босқа алмайын, Бізге мейірімділік көрсетіп, біразырақ уақыт сөзіме құлақ түруіңізді өтінемін. ⁵ Біз мына кісіні індеттей қауіпті, дүние жүзіндегі яһудилердің ішінде бүлік бастаушы әрі «Назареттіктер» деген діни бағыттың жетекшісі деп таптық. ⁶ Ол тіпті ғибадатхананы арамдауға ұмтылған кезде оны ұстап алдық, (Өз заңымыз бойынша соттамақ болдық. ⁷ Бірақ мыңбасы Лүси оны үлкен зорлықпен қолымыздан тартып, өзіңізге жолдады да, ⁸ айыптаушыларына сізге баруға бұйырды.) Терген кезде, не үшін кінәлайтынымызды оның өз аузынан естисіз.

⁹ Яһуди басшылары да мұнымен келісіп, айыптауға қосылып, айтылғанның бәрін растады.

¹⁰ Әміршінің берген белгісі бойынша, Пауыл жауап беріп былай деді:

— Сіздің көп жылдан бері осы елде сот екеніңізді білгендіктен, өзімді алдыңызда ақтай алатыныма қуанамын. ¹¹ Осыдан он екі күн бұрын мінажат ету үшін Иерусалимге келгеніме өзіңіз көз жеткізе аласыз. ¹² Не ғибадатханада, не мәжілісханаларда, не қалада ешкім менің біреумен айтысып тұрғанымды я болмаса, ел ішіне іріткі салып жүргенімді көрген емес. ¹³ Айыптаушылар маған қазір таққан кінәларын еш дәлелдей алмайды. ¹⁴ Бірақ мен ата-бабаларымыздың Құдайына олар діни бағыт деп атаған ілім бойынша қызмет етіп, Таурат пен Пайғамбарлар жазбаларындағылардың бәріне де сенетінімді мойындаймын. ¹⁵ Құдай қиямет күні сенушілерді де, күнәкарларды да қайта тірілтеді деп күтіп, мен де олар сияқты Оған үмітімді артамын. ¹⁶ Сондықтан әрдайым Құдай алдында да, адам алдында да ар-ұжданымның таза болуы үшін ұмтылып келемін.

¹⁷ Осы жолы Иерусалимге халқым үшін қайыр-садақа беріп, Құдайға құрбандық шалу мақсатымен, араға ұзақ жыл салып, келдім. ¹⁸ Ғибадатханада тазару рәсімінен өтіп жүрген кезде қасымда жиналған ел де, айғай-шу да болған жоқ. ¹⁹ Азия аймағынан келген бірнеше яһудилер мені сонда көрген, олардың маған тағатын айыбы болса, онда осы жерге сіздің алдыңызға келіп, мені айыптаулары керек еді. ²⁰ Я болмаса, мұнда отырған кісілер жоғарғы кеңестің алдында айыпкер ретінде тұрғанымда менен қандай кінә тапқандарын айтсын. ²¹ Мүмкін, менің кінәм сол жерде болғанда: «Мені бүгін сіздердің алдарыңызда өлгендердің қайта тірілуіне сенетінім үшін соттап жатыр», деп айтқан сөзім болар.

²² Иеміздің ілімі туралы жақсы білетін Феликс істің қаралуын басқа күнге ауыстырып: «Мәселелеріңді мыңбасы Лүси келгенде шешемін», — деді. ²³ Және жүзбасыға: «Пауылды қамап ұста, бірақ көбірек еркіндік бер, жақындарының келіп, қамқорлық жасап тұруларына тыйым салма!» — деп бұйырды.

²⁴ Бірнеше күннен кейін Феликс Друзилла есімді яһуди әйелімен келді де, Пауылды шақыртып алып, Мәсіх Исаға сену туралы айтқандарын тыңдады. ²⁵ Бірақ Пауыл әділдік, ұстамдылық және болашақ қиямет соты туралы айта бастағанда,

Феликс үрейленіп: «Енді бара бер, реті келгенде, сені тағы шақыртып аламын», — деді. ²⁶Ол өзін босату үшін пара берер ме деп үміттеніп, Пауылды жиі-жиі алдыртып, сөйлесіп отырды. ²⁷Екі жылдан кейін Феликсті Порси Фест ауыстырды. Яһудилерге жағынғысы келген Феликс Пауылды түрмеден шығармай кетті.

25

Пауылдың римдік патша алдында сотталуын талап етуі

¹ Яһуди аймағының әміршісі қызметіне кіріскеніне үш күн өткенде Фест Кесариядан Иерусалимге барды. ² Иерусалимде оған басты діни қызметкерлер мен басқа да беделді яһудилер келіп, Пауылға тағатын айыптарын айтып: ³ «Пауылды Иерусалимге ауыстырып беріңіз», — деп, Фесттен жақсылық жасауын сұрады. Өйткені олар жолда оған шабуыл жасап, өлтіртпек болды. ⁴ Ал Фест Пауылдың қазір Кесарияда түрмеде отырғанын, өзінің жақын арада сол жаққа қайта баратынын айтты. ⁵ «Сондықтан, — деді ол, — орталарыңнан өкілеттілер менімен бірге барып, егер жаңағы кісінің істеген қылмысы болса, оған сол жерде айып тағуларыңызға болады». ⁶ Фест солармен бірге он шақты күн Иерусалимде болған соң, Кесарияға қайтып келді де, бір күннен кейін соттың орындығына отырып, Пауылды алдырды. ⁷ Иерусалимнен келген яһудилер Пауылды қоршап алып, көптеген ауыр-ауыр айып тақты, бірақ оларын дәлелдей алмады. ⁸ Бұларға қарсы Пауыл өзін ақтап сөйлеп былай деді:

— Мен не яһуди халқының заңына, не ғибадатханаға, не римдік патшаға қарсы ешқандай қылмыс жасаған жоқпын!

⁹ Яһудилерге жағынғысы келген Фест Пауылдан:

— Сен Иерусалимге барып, тағылған айып бойынша сол жерде менің көз алдымда сотталуға келісесің бе? — деп сұрады.

¹⁰ Ал Пауыл:

— Мен мұнда Рим патшасы сотының алдында тұрмын, сондықтан осы жерде сотталуым керек. Яһудилерге ешқандай әділетсіздік істеген жоқпын, оны өзіңіз жақсы білесіз. ¹¹ Мен кінәлы болып, өлімге қиятындай қылмыс жасаған болсам, онда өлімнен бас тартпас едім. Ал егер мыналардың таққан кінәлары жазықсыз болса, онда ешкім мені бұлардың қолына ұстап бере алмайды. Римдік патша алдында сотталуымды талап етемін», — деп жауап берді.

¹² Сонда Фест ақылшыларымен кеңесіп:

— Римдік патша алдында сотталуды талап еттің бе, патша алдына барасың да!» — деп шешті.

Әмірші Фестің яһуди патшасы Агриппаға Пауыл туралы мәлімет беруі

¹³ Бірнеше күннен кейін Фестке сәлем беру үшін Агриппа патша* қарындасы Берникемен Кесарияға келді. ¹⁴ Олар сонда бірнеше күн болған кезде, Фест патшаға Пауылдың ісі туралы былай деп мәлімет берді:

— Осында Феликс түрмеге жапқан бір кісі бар. ¹⁵ Мен Иерусалимде болғанда, яһудилердің басты діни қызметкерлері мен рубасылары оған айып тағып, үкім шығаруымды талап етті. ¹⁶ Оларға: «Айыпталушы айыптаушылармен кездеспей және өзін қорғауға мүмкіндігі болмай тұрып, адамды ұстап беру римдіктердің салтына қайшы келеді», — дедім. ¹⁷ Олар менімен бірге осы жерге келген соң, кешіктірмей келесі күні соттың орындығына отырып, әлгі кісіні алдырдым. ¹⁸ Айыптаушылар шығып сөйлеп, оған қарсы мен күткендей ешқандай айып тақпай, ¹⁹ олардың өз тәңіріне табынушыларына қатысты мәселе бойынша, сондай-ақ өліп қалған, бірақ Пауыл тірілді деп айтқан Иса есімді Біреу туралы айтысып қалды. ²⁰ Мен бұл мәселе жөнінде не істерімді білмей, Пауылдан: «Иерусалимге барып, сонда сотталуға келісесің бе?» — деп сұрадым. ²¹ Бірақ ол өзінің ісін римдік патша шешсін деп талап еткен соң, мен оны соған жібергенше түрмеде ұстауға бұйырдым. ²² Сонда Агриппа Фестке:

— Ол кісіні тыңдағым келеді, — деді.

— Оны ертең-ақ тыңдайсыз, — деп, Фест жауап берді.

²³ Келесі күні Агриппа мен Бернике сән-салтанатпен сот залына келді, олармен бірге мыңбасылар және қаланың атақтылары болды. Фесттің әмірі бойынша Пауылды алып келді. ²⁴ Фест сөз алып, былай деді:

— Агриппа патша және бізбен бірге отырған мырзалар!

Алдарыңызда Иерусалимдегі және осы жердегі бүкіл яһуди халқы тірі қалдырмау керек деп, маған қатты дауыстап, өтініш жасаған адам тұр. ²⁵ Ал мен оның өлім жазасына кесер

*¹³ Ирод Агриппа I-нің ұлы Агриппа II патша Ғалилеяны және Персеяның бір бөлігін билеп, Иерусалимдегі ғибадатхананың қорғаушысы да болатын.

қылмысы жоқ деп таптым. Бірақ өзі римдік патша сотын талап еткендіктен, оны соған жөнелтпек болып шештім. ²⁶ Ал енді тақсыр иеге ол туралы жазатын нақты мәліметім жоқ, сондықтан оны сіздердің алдарыңызға, әсіресе, өзіңізге, Агриппа патша, алдырып отырмын. Тергеу соңында мен қандай мәлімет жазып беретінімді білсем деймін. ²⁷ Тұтқынды айыбын көрсетпей Римге жіберу, менің ойымша, ақылға сыймайтын іс.

26 *Пауылдың Агриппа патшаға Ізгі хабарды түсіндіруі*

¹ Агриппа Пауылға:

— Өзіңді ақтап сөйлеуге рұқсат, — деді. Сонда Пауыл қолын созып, қорғау сөзін бастады:

² — Жоғары мәртебелі Агриппа патша, бүгін алдыңызда тұрып, яһуди басшыларының таққан айыбына қарсы өзімді қорғап сөйлеп тұрғаныма қуанамын. ³ Өйткені сіз яһудилердің барлық әдет-ғұрыптары мен даулы мәселелерін жақсы білесіз. Сондықтан сөзіме шыдамдылықпен құлақ түруіңізді өтінемін.

⁴ Жас кезімнен бастап Иерусалимде тұрып, халқым ішінде қандай өмір сүріп келе жатқаным яһудилердің бәріне мәлім. ⁵ Олар мені көптен бері таниды, егерде шындықты мойындағылары келсе, менің парызшыл ретінде дініміздің ең қатал бағытын ұстанатындардың қатарына жатқанымды біледі. ⁶ Бүгін сот алдында тұруымның себебі — Құдайдың бір кезде ата-бабаларымызға берген уәдесіне үміт артуым. ⁷ Осы уәденің орындалуына халқымыздың он екі руы да күндіз-түні Құдайға қызмет етіп, үміт етеді. О, патшам, бүгін яһудилер мені содан үміткер болғаным үшін айыптап отыр. ⁸ Сіздер неге Құдайдың өлгендерді қайта тірілтуіне сенбейсіздер?

⁹ Рас, баяғыда мен де назареттік Исаға қарсы күресуді міндетім деп ойладым. ¹⁰ Иерусалимде осымен айналысып, бас діни қызметкерден арнайы өкілеттік алып, Құдайдың көптеген адамын* түрмеге жаптырдым. Оларды өлім жазасына кескенде, бұған да келісіп, дауыс беріп отырдым. ¹¹ Барлық мәжілісханаларды аралап жүріп, сондайларды талай рет азапқа салып, оларға Иеміздің атын қорлатуға тырыстым. Ашу-ызаға кернелгенім сонша, оларды шетелдік қалаларға барып та қудаладым.

¹² Бір жолы осы мақсатпен бас діни қызметкерден өкілеттікпен тапсырма алып, Дамаскіге бара жатыр едім. ¹³ О, патшам,

*10 Яки: қасиеттілердің көбін.

жолда мен тал түсте күн сәулесінен жарық, көктен түскен нұр көрдім. Оның сәулесі өзіме де, серіктеріме де түсті. ¹⁴ Бәріміз жерге құлап түстік. Сол кезде бір дауыстың маған еврейше: «Саул, Саул, Мені неге қудалайсың? Иене қарсы шығып* азапқа қаласың», — дегенін естідім. ¹⁵ Мен: «Ием, Сен кімсің?» — деп сұрадым. Иеміз маған: «Мен өзің қудалап жүрген Исамын. ¹⁶ Түрегел, сені Өзіме нөкер қылу үшін келдім, бұдан былай сен Менен көргеніңе және саған кейін көрсететіндеріме басқалар үшін куә болуға тиістісің. ¹⁷ Сені өз халқыңа да, басқа ұлттарға да жіберіп, жасайтын қастандықтарынан құтқарамын: ¹⁸ олар түнектен нұрға, шайтанның құрсауынан Құдайға бет бұрулары үшін сен олардың көздерін аш! Сонда олар Маған сеніп, күнәлары кешіріліп, Құдай халқының арасынан орындарын* алады», — деді.

¹⁹ Міне, осы себептен мен, Агриппа ағзам, көктен түскен көріністе маған Бұйырғанға бағынбай тұра алмадым. ²⁰ Керісінше, алдымен Дамаскі мен Иерусалимнің, одан кейін бүкіл яһуди елінің тұрғындарымен басқа ұлт адамдарына да: «Теріс жолдан қайтып, Құдайға бет бұрып, бұған лайықты іс істедер!» — деп уағыз айтып жүрдім. ²¹ Яһудилердің мені ғибадатханада ұстап алып, өлтіргілері келген себебі — осы. ²² Құдай қорғап-қолдап келгендіктен мен күні бүгінге дейін берік тұрып үлкен-кіші бәріне куәлік етемін. Мұса мен басқа да пайғамбарлар алдын ала айтып кеткендерді ғана үйретіп жүрмін, ²³ атап айтқанда, Құтқарушы Мәсіх азапталып, Бірінші болып өлімнен тіріліп, Исраил халқына және басқа ұлттарға Ізгі хабарды жариялап, көздерін ашуға* тиісті болды.

²⁴ Пауыл өзін ақтап, осылай сөйлеп тұрғанда Фест қатты дауыстап:

— Есің дұрыс емес, Пауыл! Көп оқып, ақылыңнан адасқаның! — деді. ²⁵ Пауыл оған:

— Есім дұрыс, қадірлі Фест, мен ой елегінен өткен шынайы сөздерді айтып тұрмын! ²⁶ Патша ағзам мұның бәрін біледі, сондықтан оған бұларды еркін айтып тұрмын. Болған жайттардың ешқайсысы одан жасырын емес, соған сенімдімін, себебі олар тасада өткен жоқ. ²⁷ Агриппа патша, сіз пайғамбарлардың айтқандарына сенесіз бе? Оларға сенетіңізді білемін, — деді. ²⁸ Сонда Агриппа Пауылға:

*¹⁴ Немесе: Өкше темірге қарсы теуіп. (Тұрақты сөз тіркесі.)

*¹⁸ Немесе: қасиетті болғандардың араларынан үлестерін.

*²³ Немесе: халыққа және басқа ұлттарға нұр туралы хабар жеткізуге.

— Аз уақыттың ішінде мені мәсіхші болуға* көндірмексін бе? — деді. ²⁹ Пауыл оған:

— Аз ба, көп пе, әйтеуір бір уақытта өзіңіз де, мені бүгін тындап тұрғандардың бәрі де бұғауланған күйімнен басқа дәл мен сияқты болсын деп Құдайдан сұраймын, — деді.

³⁰ Пауыл осыны айтқанда патша орнынан көтерілді; онымен бірге әмірші, Бернике және залда отырғандар түгел тұрды.

³¹ Олар шығып бара жатқанда, бір-біріне:

— Мына кісі не өлімге кесер, не түрмеге жабар қылмыс жасаған жоқ, — десті. ³² Агриппа да Фестке:

— Римдегі патша сотын талап етпегенде, мұны босатып жіберуге болар еді, — деді.

27

Пауыл мен серіктерінің кемемен Римге беттеуі

¹ Сонымен біздің Италияға баратынымыз шешілген соң, Пауылмен тағы бірнеше тұтқындарды римдік патша атындағы әскер бөлімінің Юли есімді жүзбасына табыстады. ² Адрамитилық* кемеге мініп, теңізге шықтық, ол жол-жөнекей Азия аймағының кемежайларына кіретін болды. Бізге Салоникадан македониялық Арыстарқ ере жүрді. ³ Келесі күні Сидонға келдік. Жүзбасы Пауылға жақсы қарап, оған достарына барып келіп, солардың оның сапар кезіндегі қажеттерін қамтамасыз етулеріне рұқсат берді. ⁴ Сидоннан әрі қарай кетіп, алдымыздан қарсы соққан желден қашып, Кипр аралының ық жағымен жүрдік. ⁵ Теңізді Киликия және Памфүлия өлкелерін бойлай кесіп өтіп, Лүкиядағы Мұраға жеттік. ⁶ Сол жерден жүзбасы Италияны бетке алған ескендіриялық кемемені тауып алып, бізді осы кемеге мінгізді. ⁷ Көп күн бойы ақырын жүріп отырып, зорға дегенде Книд қаласының маңайына жеттік. Жел қарсы соққандықтан Крит аралының ық жағымен, Салмон қаласының маңынан өттік. ⁸ Жағалаумен жүре отырып, эзер дегенде Ласея қаласына жақын Сұлу кемежай деген жерге келдік. ⁹ Осы екі арада талай уақыт артта қалып, тіпті яһудилердің күзгі оразасы өтіп кеткен еді. Сондықтан кемемен жүзу қауіпті бола бастады. Сол себептен Пауыл оларға ескертіп:

*28 Немесе: мәсіхші іспетті әрекет етуге.

*2 Адрамити: Азия аймағының Трояға жақын, кеме тоқтайтын қала.

¹⁰ — Ер азаматтар, біздің сапарымыз жүк пен кеме үшін ғана емес, өз өміріміз үшін де қауіпті де өте зиянды болайын деп тұрғанын білемін», — деді. ¹¹ Бірақ жүзбасы Пауылдың сөзінен гөрі кемеңіз жүргізушісі мен иесіне көбірек сенді. ¹² Оның үстіне кемежай қыстауға ыңғайлы болмаған соң, кемедегілердің көпшілігі әрі жүре берейік, қыстау үшін Феникске жетейік деген шешім қабылдады, бұл криттік кемежай оңтүстік батыс пен солтүстік батысқа қарай орналасқан болатын. ¹³ Оңтүстіктен бір әлсіз жел соғып еді, олар мақсатымызды орындай аламыз деген оймен зәкірлерін көтеріп алып, Критті жағалап жүзіп кетті.

Кемеңіз қатты дауылға ұшырап, қирауы

¹⁴ Аз уақыттан кейін арал жақтан Солтүстік шығыс деп аталатын қара дауыл соғып, ¹⁵ кемеңізді сүйрей жөнелді. Дауылға қарсы тұрар шамамыз болмаған соң, кемеңіз толқынға тапсырып, кете барды. ¹⁶ Клауда деген кішкентай аралдың ық жағымен жүрген кезде, зорға дегенде кеме артындағы байлаулы қайықты үстіне тартып, шығарып үлгердік. ¹⁷ Бұдан соң теңізшілер кемеңіз кендір арқанмен белдіктеп байлап қойып, Сирт қойнауында* қайрандап қалудан қауіптеніп, желкендерді түсіріп, қалқып жүре бердік. ¹⁸ Дауылдан әбден ұрылып-соғылып теңізшілер келесі күні жүктің біразын түсірсе, ¹⁹ үшінші күні өз қолдарымен кемеңіз керек-жарағын лақтырып тастауға мәжбүр болды. ²⁰ Бірнеше күн бойы не күн, не жұлдыз көрінбеді, ал дауылдың долданғаны сондай, құтқарыламыз ба деген үмітіміз де үзіле бастады.

²¹ Көптен бері ешкім нәр татпаған соң, Пауыл ортаға шығып:

— Ей, ер азаматтар, мені тындап, Криттен шықпауларың керек еді, сонда осындай қатерге бас тігіп, зиян шекпеген болар едіңдер. ²² Ал енді батылданыңдар деп ескертемін, себебі ешқайсының өмірлерің қиылмай, тек кеме ғана құриды. ²³ Неге десеңдер, өзім қызмет етіп, Соның меншігімін деп жүрген Құдайымның бір періштесі өткен түні жанымда пайда болып: ²⁴ «Қорықпа, Пауыл! Сен римдік патшаның алдына баруға тиістісің! Біліп қой: Құдай тілегінді ескеріп, сапарлас-

*¹⁷ Сирт — солтүстік Африкада орналасқан қайрандары (таяз жерлері) көп теңіз қойнауы.

тарыңды өлімнен аман алып қалады,* — деді. ²⁵ Сондықтан, ер азаматтар, батыл болыңдар! Мен Құдайға сенемін, маған қалай айтылса, солай болады да. ²⁶ Бірақ біз бір арал маңындағы қайраңға отырып қалуға тиіспіз, — деді.

²⁷ Адрият теңізінде сандалып жүргенімізге он төрт күн болғанда, түн ортасында кемешілер құрлыққа жақындағанымызды шамалады. ²⁸ Олар өлшеуішті суға түсіріп, судың отыз жеті метр* терең екендігін анықтады; сәлден кейін тағы өлшеп, жиырма жеті метр деп тапты. ²⁹ Жартасқа соғылып қалудан қауіптенген теңізшілер кеменің артынан суға төрт зәкір тастап, таңның атуын асыға күтті. ³⁰ Алдыңғы жақтан да зәкір тастаймыз деп сылтауратқан теңізшілер қайықты суға түсіре бастады. Бірақ олар мұны кемеден қашып кету үшін істеді. ³¹ Сол себепті Пауыл жүзбасы Юли мен жасақшыларға: «Егер мыналар кемеді қалмаса, сендерге құтқарылу жоқ», — деді. ³² Сонда жасақшылар қайықты байлап қойған арқандарды кесіп, оны теңізге құлатты.

³³ Таң атар алдында Пауыл адамдарды бір нәрсе жеп алуға шақырып:

— Бастарыңа қауіп төніп, нәр татпай жүргендеріңе бүгін он төрт күн болды. ³⁴ Сондықтан жүрек жалғап алыңдар деймін. Бұл құтқарылуларың үшін қажет. Ешқайсыңның бір тал шашы да шығын болмайды.

³⁵ Осылай деп, бір нанды алды да, елдің көзінше Құдайға шүкіршілік айтып, бір жапырағын үзіп, жей бастады. ³⁶ Содан адамдар жігерленіп, тамақтанып алды. ³⁷ Кемеді жалпы саны екі жүз жетпіс алты кісі едік. ³⁸ Бәрі тойып алған соң, кемені жеңілдету үшін жүк қоймасында қалған астықты теңізге лақтырып тастады.

³⁹ Таң атқанда теңізшілер келген жерді таныған жоқ. Жағасы жайлы шығанақты көріп, мүмкін болса, кемені сол жерге тақап тоқтатуға ұйғарды. ⁴⁰ Зәкірлердің арқандарын кесіп, теңізге тастады да, кеменің рүлін байлаған қайысты босатып, алдыңғы желкенді жоғары көтеріп, жағаға бет алды. ⁴¹ Алайда бір таяз жерге тап болып, кеме қайраңдап, тұмсығы құмға терең батып, қимылдамай қалды, ал артын лықсыған толқындар соққылап, сындыра бастады.

*²⁴ Яки: Құдай саған барлық сапарластарыңның өмірін сыйлады.

*²⁸ Яки: жиырма сажын (жайылған құшақ, көне ұзындық өлшеуіші).

⁴²Тұтқындар жүзіп қашып кетпесін деп, жасақшылар оларды өлтіріп тастамақ болды. ⁴³Бірақ Пауылды аман алып қалғысы келген жүзбасы олардың ниетін іске асыруларына тиым салып: «Жүзе білетіндер бірінші болып теңізге секіріп түсіп, құрлыққа жүзіп шықсын, ⁴⁴ал қалғандары тақтайлар және кемелдің басқа да бөлшектеріне қарманып, жағаға жетсін!» — деп бұйырды. Сөйтіп барлығы да аман-есен жағаға жетіп алды.

28

Мальта аралында қыстап шығып, Римге бет алу

¹Енді құтқарылғаннан кейін біз аралдың Мальта екенін білдік. ²Тұрғындары әдеттен тыс адамгершілік танытып, от жағып, бізді өздеріне шақырды, себебі жаңбыр жауып, күн суытып кеткен еді. ³Пауыл бір құшақ отындық ағаш жинап әкеліп, отқа тастағанда, шыбықтардың арасынан ыстыққа шыдамаған бір улы жылан атып шығып, оның қолынан тістеп, ұстап алды. ⁴Жергілікті тұрғындар оның қолындағы салбыраған жыланды көргенде бір-біріне: «Мынау сөзсіз кісі өлтірген бір қанішер болар. Теңізден құтылған оны әділет тәңірі тірі қалдырмақ», — деді.

⁵Бірақ ол жыланды отқа лақтырып жіберіп, ешқандай зиян шекпеді. ⁶Айнала тұрғандар енді Пауылдың денесі ісіп кетеді немесе өліп, жерге бір-ақ құлайды деп, едәуір күтіп тұрды, бірақ оған ештеңе болмағанын көрген соң, ойларын өзгертіп: «Мынау бір құдай болар!» — десті.

⁷Жақын маңда арал әкімшісі Публи дегеннің меншікті жері бар екен. Сол кісі бізді қабылдап, үш күн бойы жылы қабақ танытып, үйінде қонақ қылды. ⁸Публидің әкесі ыстығы көтеріліп, іші өтіп, төсек тартып ауырып жатыр екен. Пауыл оның бөлмесіне барып, Құдайға сиынып, үстіне қолын қойды да, ауруынан сауықтырып жіберді. ⁹Содан кейін тағы басқа ауырып жүрген, осы туралы естіген арал тұрғындары да Пауылға келіп, айығып кетіп жатты. ¹⁰Сол үшін олар бізге көп құрмет көрсетіп, сапарымызды әрі қарай жалғастыруда қажет нәрсенің бәрімен қамтамасыз етті.

¹¹Үш айдан кейін біз аралда қыстап қалған, диоскурлардың* таңбасы бар ескендіриялық кемеге мініп, теңізге шықтық. ¹²Сиракузға тоқтап, мұнда үш күн аялдадық. ¹³Сол жерден

*¹¹ Диоскурлар: басқа ұлттық теңізшілер пір тұтқан жалған тәңірлер.

айналып жүріп, Региге келдік, келесі күні қайтадан сапарымызды жалғастырып, оңтүстіктен соққан желмен екі күн жүріп, Путеолға жеттік. ¹⁴Бұл жерден бауырластар тауып, олар бізден жеті күн қалыңдар деп өтінді. Содан кейін Римге жол тарттық. ¹⁵Ол жақтағы бауырластар біз туралы хабар алып, Аппи базары мен Үш қонақ үй деген жерлерге дейін келіп, алдымыздан қарсылап шықты. Пауыл оларды көргенде Құдайға шүкірлік айтып, жігерленіп қалды.

¹⁶Біз Римге келген соң, (жүзбасы тұтқындарды патша сарайы сақшыларының бастығына тапсырып ал) Пауылға бір күзетші жасақпен бірге жеке үйде тұруға рұқсат берілді.

Пауылдың Римде Ізгі хабарды уағыздауы

¹⁷Үш күннен кейін Пауыл яһудилердің беделділерін өзіне шақырып алды. Жиналған соң, оларға былай деді:

— Қымбатты бауырластар! Халқымызға, ата-бабаларымыздың әдет-ғұрыптарына қарсы ешқандай жамандық жасамасам да, Иерусалимде тұтқындалып, римдіктердің қолына тапсырылдым. ¹⁸Бұлар ісімді тексеріп, өлім жазасына кесетіндей кінәм жоқ болған соң, босатып жібергілері келді. ¹⁹Бірақ яһудилер бұған қарсы болғандықтан, римдік патша сотын талап етуге мәжбүр болдым, мұнымен мен өз халқымды айыптайын деп отырған жоқпын. ²⁰Осы себепті бетпе-бет сөйлесу үшін өздеріңізді шақыртып алдым. Себебі берген уәдесін* Құдай орындайды деген Израилдің үміті үшін мен бұғаулы жүрмін. —

²¹Олар бұған:

— Біз яһуди аймағынан сіз туралы ешқандай хат алған жоқпыз. Бірде-бір бауырлас ресми түрде немесе жеке өз атынан жаманат хабар айтып келген де емес. ²²Енді сізден өз ойыңызды естігіміз келеді, өйткені осы алған бағытыңызға қай жерде де қарсы сөйлеушілердің бар екенін білеміз, — деді.

²³Олар оған бір күнді белгілеп, оның үйінде алғашқыдағыдан да көп болып жиналды. Пауыл таңертеңнен кешке дейін оларға Құдай Патшалығы туралы куәлік келтіріп, Мұса арқылы берілген Таурат заңы мен Пайғамбарлар жазуларына сүйене отырып, оларды Иса туралы сендіруге тырысты. ²⁴Кейбіреулерін айтқанымен сендірсе, басқалар сенбей қалды. ²⁵Сөйтіп

*²⁰ Құдай Израил халқына Мәсіхті жіберіп, Патшалығын орнатады және қиямет күні әділдерді қайта тірілтеді деп уәде берген еді.

олар өзара бір пікірге келмей, екіге бөлініп кетті. Қоштасарда Пауыл оларға салмақтап былай деді:

— Киелі Рухтың Ишая пайғамбар арқылы ата-бабаларыңызға:

²⁶ «Мына халыққа барып, оған былай де:

Естисің, сонда да еш ұқпайсың,

Қарайсың, сонда да еш көрмейсің!

²⁷ Себебі бұл халықтың жүректері сезімсіз болып қалған,

Құлақтары мүкіс тартып, көздерін жұмып алған.

Әйтпесе көздері көріп, құлақтары естіп,

Жүректері ұғып, Маған бет бұрар еді,

Сонда Мен оларды сауықтырар едім»,

— дегені тауып айтылған сөз. ²⁸ Біліп қойыңыздар: сондықтан да Құдай құтқарылуды басқа ұлттарға жіберді, олар бұл хабарды зейінмен тындайды. — ²⁹ (Ол осыны айтқаннан кейін, яхудилер бір-бірімен қатты айтысып, тарап кетті.)

³⁰ Ал Пауыл өзінің жалдап алған үйінде толық екі жыл тұрып, өзіне келгендердің бәрін қабылдап, ³¹ Құдай Патшалығын еш бөгетсіз, батыл уағыздап, Иеміз Иса Мәсіх туралы тәлім беріп жүрді.

Жақыптың хаты

Жазба туралы мәлімет

Осы қасиетті жазба Інжіл шарифтегі «Бәріне арналған хаттардың» бірі. Олар бір аймақтың барлық сенушілер қауымдарына жіберілгендіктен, жеке қауымдардың аттарымен емес, хат иелерінің есімдерімен аталады. Осы жазбалар тобына Жоханның, Петірдің және Яхуданың хаттары да кіреді.

Бұл сәлемхатты жазған Жақып өзін «Құдайдың және Иеміз Иса Мәсіхтің басыбайлы қызметшісі» деп таныстырады. Ол Исаның бір шешеден туған інілерінің үлкені болатын. Бұлар алғашқыда Исаның уағыздаған Ізгі хабарын түсінбей, Оның Мәсіх екеніне сенбеді. Алайда Өзінің құрбандық өлімі мен қайта тірілуінен кейін Иса Жақыппен кездесіп, оған Өзінің тірі екенін көрсетті. Сонда Жақып пен інілері Исаға Құтқарушы Иеміз деп сеніп, шешелері Мәрияммен бірге Иерусалимдегі алғашқы қауымның мүшелері болды (Матай 13:55; Жохан 7:2-5; Қорынт. 1-хат 9:5; 15:7; Елшілер. істері 1:14).

Кейінірек Жақып осы қауымның құрметті де беделді жетекшілерінің біріне айналды. Басқа ұлттардан шыққан сенушілердің Таурат заңын ұстанулары туралы мәселеге байланысты Сирия мен Иерусалимдегі қауым жетекшілерінің мәжілісінде Жақып екі жақты ымыраға келтіруге ерекше үлес қосты (Елшілер. істері 12:17; 15:13; 21:18; Ғалат. хат 1:19).

Жақып бұл хатын Иса Мәсіхтің жолына түскен, «басқа халықтар арасына шашырап кеткен» исаилдіктерге арнады. Мүмкін, олар Степан шейіт болғаннан кейін қуғын-сүргінге ұшырап, Финикия өлкесіне, Кипр аралына және Сириядағы Антакия қаласына дейін бытырап кеткен Иерусалим қауымының мүшелері болған шығар (Елшілер. істері 8:1,4; 11:19). Өйткені Жақып олардың жеке ішкі мәселелерімен жақсы таныс болып, қауым жетекшісі іспетті зор беделмен ақыл-кеңес

береді. Иеміз Исаның салтанатты ұлылықпен қайтып келетінін естеріне салып, төзімді болуға жігерлендіреді. Олардың сенімдері игі істерімен нақты көрініп, шынайылығын дәлелдеуге тиіс. Сенушілер байларға жағымпазданбай, мұқтаждықтағы кедейлерге қамқорлық етсін. Олар, сондай-ақ, бір-бірін өсектеп, бөсіп мақтанғанша, Құдай беретін даналыққа кенеліп, татуластырушы болсын. Аурулардың сауығып кетулері және күнәкарлардың теріс жолдан қайтып, Құдай жолына түсулері үшін де сиынғандары жөн.

Сүлеймен пайғамбардың «Нақыл сөздері» мәнерімен жазылған бұл сәлемхаттың бірқатар ілімдері Иеміз Исаның айтқан «таудағы уағызы» мен астарлы әңгімелерінен келтірілген. Құдай жолымен жүруге бел бұғандар Киелі кітаптың осы жазбасынан да күнделікті өмірлері үшін ақыл-кеңес пен жігер тауып келеді.

1

Арнау және сәлем

¹ Құдайдың және Иеміз Иса Мәсіхтің басыбайлы қызметшісі Жақыптан дүние жүзіне тарап кеткен Исраилдің он екі руына дұғай сәлем!

Сенімнің сыналуына төзіп, адал өмір сүру жайында

² Бауырластарым менің, алуан түрлі қиын-қыстау сынақтарға ұшырағанда, бұл жайтты зор қуанышпен қабылдандар.* ³ Себебі сенімдеріңнің сыналып, берік те шынайы екендігінің дәлелденуі төзімділік тудыратынын білесіңдер. ⁴ Тек төзімділіктерің іс жүзінде соңына дейін жетуге тиіс, сонда сендер рухани жағынан толықтай жетіліп, ешбір кемшіліктерің қалмайды.*

⁵ Ал егер кейбіреулерің даналыққа мұқтаж болсаңдар, Құдайдан сұрандар, Ол береді де; Тәңіріміз еш жазғырмай-ақ бәріне жомарттықпен бере салады. ⁶ Тек шүбәланбай, сеніммен сұрауларың керек. Күмәнданған адам жел айдап, соқтығысқан теңіз толқынына ұқсас. ⁷ Мұндай кісі Жаратқан Иеден бір нәрсе аламын деп күтпесін: ⁸ ол екі ойлы, барлық іс-әрекетінде тұрақсыз адам.

*2 Матай 5:11-12; Рим. хат 5:3; Петір. 1-хаты 1:6.

*4 Яки: ешбір игі қасиеттен мұқтаждық көрмейсіңдер.

⁹Қарапайым бауырластарың жоғары дәрежесімен, ¹⁰ал бай адам қарапайым дәрежесімен мақтансын.* Өйткені ол шөп арасындағы жабайы гүл іспетті бірден құрып кетпек.** ¹¹Күн шығып, аптап ыстық басқанда шөп қурап, гүл де солып, бар сұлулығынан айырылады. Дәл солай, бай адам да күнделікті іс-әрекетімен шұғылданып жүргенде-ақ* қалжырап, құрып кетпек.

¹²Сынақты төзімділікпен басынан өткізіп жатқан әркім бақытты! Содан өтіп, сенімді екендігі дәлелденгеннен кейін ол бәйге жүлдесіндей «шынайы өмірдің тәжін» иемденбек. Мұны Тәңіріміз Өзін сүйгендерге сыйлауға уәде етті.

¹³Күнәға еліккен ешқайсың да: «Құдай мені еліктіреді» деп айтпаңдар! Құдай күнәға еш елікпейді де, ешкімді еліктірмейді де. ¹⁴Қайта, әр адам өз құмарлықтарына елігіп, торға түсіп, азғырылады. ¹⁵Сонда құмарлыққа берілу күнәны тудырады, ал күнә жасау рухани өлімге ұшыратады.*

¹⁶Қымбатты бауырластарым, алданып қалмаңдар: ¹⁷көктегі Әкеміз берген қай нәрсе де игі.* Нұр шашқан аспан денелерін жаратқан Ол бізге Өзінің мүлтіксіз жарылқауын жаудырады. Аспан денелерінің көлеңкелері қозғала бергенмен, Құдайда ешқандай тұрақсыздық жоқ. ¹⁸Ол шынайы хабары арқылы бізге мәңгілік өмір сыйлап, жаңа жаратылысындағы тұңғыш рухани балалары* болуымызды қалады.

Құдайдың хабарын есту және іске асыру

¹⁹Ал енді, қымбатты бауырластарым, мынаны ескеріңдер:

Әркім тыңдауға жүйрік, ал сөйлеуге шабан,
Әрі ашулануға баяу болсын.

---

*¹⁰ Немесе: (Құдай алдындағы) төменгі орнын мақтан тұтсын (Матай 5:3,5; 19:24; Петір. 1-хаты 5:6).

**¹⁰ Забур жыр. 89:4-6; 102:15-16.

*¹¹ Немесе: бай адам да өз өмір жолында.

*¹⁵ Яки: Құдайдан мәңгі ажыратады (Жаратылыс. баст. 2:17; 3:24; Рим. хат 5:12).

*¹⁷ Яки: Күнәға азғыру емес, тек игі сыйлықтар ғана көктегі Әкемізден келеді.

*¹⁸ Яки: жаңа жаратылыстың алғашқы бастамасы (Рим. хат 8:19-21; Аян 21:1-5).

²⁰ Ашу-ызаның жетегіндегі адам Құдайға ұнамды, әділ істерді жасай алмайды.* ²¹ Ендеше, өздерінде қалған барлық арамдық пен жамандық атаулыны тастап, жүректеріңе себіліп жатқан Ізгі хабарды кіші пейілділікпен қабылдандар! Ол сендерді күнәның құлдығынан құтқара алады.

²² Құдайдың айтқандарын кұр естіп қана қоймай, іске асырушы болыңдар! Әйтпесе өздерінді-өздерің алдайсыңдар. ²³ Тәңірдің хабарын естігенмен, іске асырмайтын әркім айнаға қарап, бет әлпетін көрген адамға ұқсайды: ²⁴ ол өзіне байыппен қарап, былай шыға бере-ақ өз түрін ұмытып қалады. ²⁵ Ал кім кемелді тағылымға* — күнәның құрсауынан азат ететін Ізгі хабарға — ұқыпты ден қойып, онысын ұдайы жалғастыра берсе, сол ұмытшақ тыңдаушы емес, жүзеге асырушы болып, іс-әрекетінде жарылқанбақ.** ²⁶ Өзін діншілмін деп санағанмен, тіліне ие бола алмайтын әркім өзін-өзі алдап жүр. Оның діншілдігі еш пайдасыз. ²⁷ Құдай Әкеміздің алдындағы таза да мінсіз діншілдік — мұқтаждық көрген жетім-жесірлердің қамын ойлап, өзін осы дүниелік арамдықтардан кіршіксіз пәк ұстау.

2 ¹ Бауырластарым, сендер салтанатты ұлылыққа бөленген Иемізге сенгендіктен, адамдарды сыртына қарап алаламандар! ² Айталық, қауым жиналыстарыңа алтын жүзік тағып, жалтыраған сәнді киім киген кісі, сондай-ақ, жұпыны киінген кедей де келді дейік. ³ Сонда сендер жүзік таққан байға: «Төрге шығып, жайғасыңыз» деп, ерекше назар аударып, ал мүсәпірге: «Ана жерге тұр» немесе «Мұнда, аяқ жағыма отыр» дейсіңдер. ⁴ Осылайша адамдарды алалап, жаман пиғылды төрешілерге айналасыңдар,* солай емес пе?

⁵ Қымбатты бауырластарым, ден қойып тыңдандаршы! Құдай осы дүниелік тұрғыдан кедейлерді сенімдері арқылы рухани бай болуға, әрі өз Патшалығына кіріп, үлес алуға таңдаған жоқ па еді? Осы Патшалығын Өзін сүйетіндерге аманаттауға уәде етті ғой. ⁶ Ал сендер кедейлерді кемітіп келесіңдер!

*²⁰ Яки: Діндар қызбалық адамды Құдай алдында ақтай алмайды (Лұқа 4:28; 6:11,35-37,41-42).

*²⁵ Яки: кім мүлтіксіз заңға (2:12; Жохан 8:32; Ғалат. хат 2:4; Забур жыр. 18:8).

**²⁵ Яки: бақытты болмақ (Құдай оған риза болмақ).

*⁴ Яки: жаман пиғылмен адамдардың құндылығын белгілейсіңдер.

Өздерінді жәбірлеп, сотқа тартатындар сол байлар емес пе?!
⁷ Сендерге берілген қасиетті есімді* масқаралайтын да солар ғой.

⁸ Киелі жазбада берілген «асыл заң»* мынау: «Өзіңді қалай сүйсең, маңайындағы кісіні** де солай сүй!» Осыны іс жүзінде орындасаңдар, дұрыс істегендерің. ⁹ Егер адамдарды сыртына қарап алаласаңдар, күнә жасап, Құдайдың заңын бұзушы болып әшкереленесіңдер. ¹⁰ Тіпті бүкіл Таурат заңын орындай тұра, бір жерінде сүрінген адам оны түгел бұзғандай айыпты. ¹¹ Тауратта «Неке адалдығын бұзба!» деп бұйырған Тәңіріміз «Кісі өлтірме!» деп те айтты. Егерде неке адалдығын бұзбай, кісі өлтірсең, бәрібір Құдайдың заңын бұзушы болып табыласың. ¹² Мәсіх сендерге рухани азаттық әкелген өз тағылымы* бойынша төрелік ететін болады. Сөздерің мен іс-әрекеттерің соған сай болсын! ¹³ Мейірім көрсетпеген адам мейірімсіз сотталмақ. Мейірім соттаудан үстем!

Шынайы сенімнің нәтижесі — игі істер

¹⁴ Бауырластарым менің, біреу сенемін дей тұра, игі істер жасамаса, онысынан не пайда?! Сондай сенімі оны Тәңірдің қаһарынан құтқара ала ма? ¹⁵ Айталық, сенуші бауырластарың, не еркек, не әйел заты болсын, киер киім мен ішер тамаққа зәру жүр дейік. ¹⁶ Ал араларындағы біреуің оларға: «Аман-сау болыңдар! Тоңбай, қарындарың ашпай өмір сүріндер» деп, ал өзі солардың тәндік қажеттерін қамтамасыз етпесе, оның тілегінен не пайда?! ¹⁷ Ендеше, сенім игі іс-әрекет тудырмаса, ол — өлі сенім. ¹⁸ Мүмкін кейбіреу: «Сенің сенімің бар, ал мен игі істер жасаймын» дер. Игі істер тудырмайтын сеніміңнің шынайылығына көзімді жеткізші, ал мен жасаған игі істерім арқылы сеніміңді дәлелдеймін. ¹⁹ Сен «жалғыз Құдай бар» деп сенесің. Мұның дұрыс, алайда жындар да соған сеніп, Оның қаһарынан қорқып дірілдейді.

²⁰ Ал сен, түйсіксіз адам, игі іс-әрекетсіз сенімнің өлі екенін ұқпайсың ба? ²¹ Түп атамыз Ыбырайым баласы Ысқақты құрбандыққа ұсынғанда сол ісі арқылы Құдай алдында ақталды

*7 Яки: Сендер бағышталған Иеміз Мәсіхтің сыйлы есімін.

*8 Яки: берілген «патша заңы» (Матай 5:43-48; 7:9-12).

**8 Немесе: Басқаларды, яки өмір жолыңда Құдай өзіңе кездестірген адамдарды (Леуілік. 19:18; Лұқа 10:29-36).

*12 Немесе: өз өсиеті (Жохан 8:36; 13:34-35).

емес пе? ²² Байқайсың ба: Ыбырайым Құдайға сенді, сондай-ақ Оның айтқаны бойынша әрекет етті де. Осылайша сол істегендері арқылы Ыбырайымның сенімі кемеліне жетті. ²³ Сонда Киелі жазбадағы мына сөздер жүзеге асты: «Ыбырайым Құдайға сенді, сондықтан Оның алдында ақталды» және ол «Құдайдың досы» деген атаққа да ие болды.* ²⁴ Өздерің көріп отырғандай, Тәңір алдында адамды тек оның сенімі ғана емес, істегендері* де ақтайды.

²⁵ Сол секілді, бұрынырақ жеңіл жүрісті әйел болған Рахаб та (Құдайға сеніп) барлаушыларды үйіне түсіріп, басқа жолмен қашырып жіберді. Рахаб осы ісі арқылы ақталды емес пе?

²⁶ Демек, жансыз тәннің өлі екеніндей, әрекетсіз* сенім де өлі.

3

Өз аузыңа ие бол

¹ Бауырластарым менің, бәрің бірдей ұстаз болуға ұмтылмаңдар! Иеміздің бізге, тәлім беретін ұстаздарға, басқалардан гөрі қатаңырақ төрелік айтатынын* білесіңдер. ² Бәріміз де көп қате жібереміз. Ал кім сөзінде қате жібермесе, сол денесін тұтастай меңгере алатын жетілген адам.

³ Мініс атын өз еркімізге көндіру үшін жай ғана ауыздық салып, бүкіл денесін бағындырып, бағыттаймыз. ⁴ Немесе мысалға теңіз кемесін алайық. Ол қаншама үлкен болса да, күшті желмен ыққанда өте кішкентай тұтқасымен* басқарылып, оны ұстап тұрған кісінің қалаған бағытына жүреді. ⁵ Сол сияқты тіл де дененің кішігірім мүшесі бола тұра, ғаламат нәрселермен мақтанады.

От ұшқыны қаншама майда болса да, қалың орманды өртеп жібере алады! ⁶ Тіл де от іспетті, әділетсіздік тудырғыш.* Дене мүшелерінің арасында орналасқан ол бүкіл денемізді арамдап, өзі тозақ отынан тұтанып, бар өмірімізді де өртеп, құрта алады.

⁷ Әр түрлі аңдар мен құстар, бауырымен жорғалаушылар мен теңіз жануарларын адам өз еркіне бағындырып келді және бағындыруда. ⁸ Алайда адамдардың ешқайсысы да өз тілін

*²³ Шежіре. 2-ж. 20:7; Ишая 41:8.

*²⁴ Яки: сол сенімі арқылы істегендері (Матай 25:31-46).

*²⁶ Яки: игі істерге бастамайтын.

*¹ Қорынт. 1-хат 3:12-17; 2-хат 5:10.

*⁴ Яки: штурвалымен.

*⁶ Немесе: әділетсіздік әлемі.

бағындыра алмайды. Тіл — бағынуға көнбейтін жаман нәрсе, кісі өлтіретін уға толы. ⁹ Біз тілімізбен Жаратқан Ие — Құдай Әкеге алғыс айтып, Оны дәріптейміз, ал Құдай рухани жағынан Өзіне ұқсас етіп жаратқан адамдарды сол тілімізбен қарғаймыз да! ¹⁰ Осылайша алғыс та, қарғыс та бір ауыздан шығады.

Бауырластарым, бұлай болмасын! ¹¹ Бұлақ көзінен бір мезгілде тұщы да, ащы да судың шығуы мүмкін бе? ¹² Бауырластарым, ойландаршы: өрік* ағашы зәйтүн жемісін немесе жүзім бұтасы өрік жемісін бере ала ма? Әрине, бермейді. Дәл сол сияқты, ащы су шыққан бұлақтан тұщы су да шықпайды.

Шынайы даналық жанжалға бастамайды

¹³ Араларыңдағы қайсың парасатты да саналысың? Сол онысын үлгілі мінез-құлқымен, парасатты инабаттылығымен көрсетсін. ¹⁴ Ал егер жүректерің удай қызғанышқа толып, қара бастарыңның абыройын ойласаңдар, онда даналықтарыңа мақтанбаңдар, әйтпесе шындықты бұрмалайсыңдар. ¹⁵ Мұндай жалған «даналық» көктен келмейді, ол осы күнәкар дүниеге, өз бетімен жүрген ескі болмысымызға және жын-перілерге тән. ¹⁶ Қай жерде қызғаныш пен қара бастың абыройын ойлау болса, тәртіпсіздік пен зұлымдық атаулы да сол жерде. ¹⁷ Көктен келген даналық адамды ең алдымен пәк таза қылады, содан кейін ынтымақшыл, төзімді, ымырашыл, қайырым мен игі істер жасағыш, ешкімді алаламайтын әділ қылып, екі жүзділіктен арылтады. ¹⁸ Татуластырушылар «тыныштық тұқымын» себушілер іспетті. Бұл тұқымның жемісі болып әділ мінез-құлық орнығады.

4 ¹ Ендеше, араларыңдағы қастастық пен дау-жанжал қайдан шығады? Бойларыңдағы соғысып жатқан арам құмарлықтарыңнан туады емес пе? ² Сендер бір нәрсені аңсап, иемдене алмайсыңдар; сонда кісі өлтіретіндей жек көріп, қызғанасыңдар, ал аңсаған нәрселеріңе қол жеткізе алмайсыңдар. Жанжалдасып, төбелесесіңдер, бәрібір иемденбейсіңдер, өйткені оны Құдайдан сұрамайсыңдар. ³ Сұрасаңдар да, ие бола алмайсыңдар, себебі ізгі ниетпен емес, арам құмарлықтарыңды қанағаттандыру үшін сұрайсыңдар.

---

*¹² Немесе: інжір (Матай 7:15-18).

*Құдайға шын жүректен мойынсұнып,
бір-бірін жамандамау жайлы*

⁴ Әй, опасыздар! Осы күнәкар дүниемен достасу Құдайға қастық екенін білмейтін бе едіңдер? Осы дүниемен дос болғысы келген әркім Құдайдың жауына айналады. ⁵ «Өмірімізден орын алған Құдайдың Рухы жалғыз Оны ғана сүйіп, Оған түгелдей бағышталуымызды аңсайды»* деген бекерге жазылған деп санайсыңдар ма? ⁶ Ал Тәңір бізге (арам құмарлықтарға қарсы тұруға) рақымын ағыл-тегіл молынан сыйлайды. Сол себептен де киелі жазбада былай делінген:

«Құдай тәкаппарларға қарсы тұрады,
Ал кіші пейілділерге рақымын шашады».*

⁷ Сонымен, Құдайға мойынсұнындар!

Шайтанға қарсы тұрындар, сонда ол сендерден безіп кетеді.

⁸ Құдайға жақындандар, сонда Ол да сендерге жақындайды. Күнәкарлар, қолдарыңды жамандық атаулыдан жуып тазартындар! Екі ойлы табансыздар, жүректерінді орнықтырындар! ⁹ Өкініп, зар еңіреп жылаңдар, күлкілерің қайғыға, қуаныштарың қасіретке айналсын! ¹⁰ Жаратқан Иенің алдында бой ұсынындар, сонда Ол сендерді жоғарылатпақ.

¹¹ Бауырластарым менің, бір-бірінді жамандап қорлауды доғарындар! Бауырласты жамандағандарың не үкімдегендерің (Иеміздің сүйіспеншілік туралы) өсиетін* қорлап үкімдегендерің. Ал өсиетті үкімдегенде оны орындаушы емес, соттаушы болып табыласыңдар. ¹² Өсиеттерді* шығарушы да, соттаушы да — Біреу-ақ. Ол құтқара да, құрта да алады. Маңайыңдағыларды үкімдейтін соншама сен кімсің?

---

*5 Немесе: «Құдай бізге (өмір беретін) рухты қондырғандықтан, оның тек Өзіне ғана бағышталуын аңсайды» (Жаратылыс. баст. 2:7). Яки: «Бойымызды мекендейтін рух басқаларды қызғаныштан көре алмайды».

*6 Нақыл сөз. 3:34.

*11 2:8,12; Матай 7:1-5; Рим. хат 14:4; Жохан 15:12-13.

*12 Немесе: Таурат заңын (Мысыр. шығу 20:1-17; Матай 5:21-48; 25:31-46; Аян 19:11-12).

*Өз бетімен жоспарлап,
өткініші байлыққа сүйенуден сақтандыру*

¹³ «Біз бүгін-ертең пәлен қалаға барып, сонда бір жыл тұрып, сауда жасап, олжаға батамыз» дейтіндерің құлақ түріндер: ¹⁴ сендер тіпті күні ертең не болатынынан беймәлімсіңдер! Өмірлерің неге ұқсас? Ол әншейін аз уақытқа көрініп, кейін ғайып болатын бу іспетті. ¹⁵ Оның орнына «Құдай бұйыртса, аман болсақ, біз мынаны істейміз, не ананы істейміз» дегендерің дұрыс. ¹⁶ Ал сендер паңданып мақтанасындар. Мұндай даңғойлық атаулы жаман.

¹⁷ Кім жасауға тиісті жақсылықты біле тұра жасамаса, сол күнәлы.

5 ¹ Сонымен, байлар, құлақ түріп тыңдаңдар! Бастарыңа төніп тұрған қасіреттеріңе бола зар еңіреп жылаңдар! ² Дүние-мүліктерің шіріп, киімдерің күйеге жем болды, ³ алтын мен күмістеріңді тот басты. Солардың тоты сендерге қарсы айғақ болып, тәндеріңді оттай жалмайды. Осы заманның ақыры жақын болса да,* өздеріңе қазына жинап келесіңдер! ⁴ Міне, сендер егіндеріңді жинаған жұмысшыларға төлемеген тиесілі жалақылар өздеріңе қарсы айғақ болып шағынып тұр, орақшылардың айқайлаған дауыстары әлемді билеуші Жаратқан Иенің құлағына жетті. ⁵ Сендер бұл дүниеде молшылыққа белшеден батып, рақат кешіп келесіңдер. Құритын күндерің жетсе де, бордақыланған малдай семірудесіңдер. ⁶ Тіпті өздеріңе қарсы шықпаған әділдерді соттап, өлтірдіңдер!*

Мәсіхтің қайта оралуын сабырмен күту

⁷ Ендеше, бауырластарым, Иеміз қайтып келетін кезге дейін шыдаңдар. Диканға қараңдаршы: ол егіндік жерінен алатын құнды өнімін тосып, оны күзгі және көктемгі жаңбырдың суаруын төзімділікпен күтеді. ⁸ Сендер де сабырмен күтіп, жүректерің мызғымас табанды болсын. Өйткені Иеміз жуырда қайтып келмек.

⁹ Сотталмауларың үшін, бауырластарым, бір-біріңнің үстеріңнен шағым айтпаңдар. Үкім шығаратын Иеміздің жуырда

*3 Яки: Осы заманның ақыры жетіп қалған болса да (5:7,9; Елшілер. істері 2:17; Петір. 2-хаты 3:10-14).

*6 Матай 23:35; Елшілер. істері 7:51-52.

қайта оралатынын білесіндер ғой. Ол есік алдына келіп қалғандай жақын.

¹⁰ Бауырластарым менің, азап шегіп, төзе білуде Құдай атынан сөйлеген пайғамбарлардан үлгі алыңдар. ¹¹ Сол төзімді адамдарды бақытты деп санаймыз. Әйүп* пайғамбардың шыдамдылығы туралы естігенсіңдер, Жаратқан Иенің ақыр аяғында оны қалай жарылқағанын да білесіндер. Иеміздің жанашырлығы мен қайырымдылығы қандай зор!

Бұлтартпай шындықты айту және бауырлас үшін сиыну

¹² Ең бастысы, бауырластарым, ант етуші болмаңдар! Көк пен жердің немесе басқа да нәрселердің атымен ант етпендер. Қайта, сендер «иә» дегенде шынымен иә, «жоқ» дегенде шынымен жоқ болуға тиісті. Әйтпесе Тәңір сендерді жауапқа тартпақ. ¹³ Кейбіреулерің азап шексе, онда Құдайға сиынсын, көңілді болғанда мадақтау жырлары мен әндерді айтсын.

¹⁴ Қайсыбіреуің ауырып қалса, қауым жетекшілерін шақыртсын. Олар маңдайына Жаратқан Иенің атынан май жағып,* оның үстіне қолдарын жайып сиынсын.** ¹⁵ Сеніммен сиынғандарыңа бола Иеміз науқастың денсаулығын қайтадан қалпына келтіріп, сауықтырмақ. Егер ол күнә жасаған болса, кешірілмек. ¹⁶ Сондықтан сауығып кету үшін, жасаған күнәларыңды бір-біріңе айтып мойындап, бір-бірің үшін сиыныңдар! Әділ адамдардың Құдайға сиынуларының күші орасан зор.

¹⁷ Илияс пайғамбар да біз сияқты пенде болатын. Алайда ол жаңбыр жаумасын деп шын көңілмен сиынғанда, үш жарым жыл бойы жерге жаңбыр тамбады. ¹⁸ Ол қайтадан сиынғанда, аспаннан жаңбыр құйылып, жер өнімін берді.*

¹⁹ Бауырластарым, қайсыбіреуің ақиқат жолынан тайса, басқа біреуің оны кері қайтарсын! ²⁰ Естеріңде болсын: кім күнәкарды теріс жолдан қайтарса, сол оның жанын рухани өлімнен құтқарып,* көптеген күнәларының кешірілуіне себепші болады.

*¹¹ Яки: Аюп.

*¹⁴ Май жағу рәсімі бұл жерде Киелі Рухтың құдіретінің сыртқы белгісі іспетті. (Марқа 6:13; 16:18; Түсіндірмені де қараңыз.)

**¹⁴ Яки: үстінен дұға етіп (Мысыр. шығу 17:10-13; Матай 19:13-15; Марқа 5:23; 6:5; 16:18).

*¹⁸ Патша. 3-ж. 17:1; 18:1-2,41-45.

*²⁰ Рим. хат 6:20-23; Ефес. хат 2:1-5.

Петірдің бірінші хаты

Жазба туралы мәлімет

Хат иесі Шимон Петір бастапқыда Иса Мәсіхтің Исраил халқына елшісі болуға тағайындаған он екі шәкіртінің бірі еді. Өзінің құрбандық өлімі мен қайта тірілуінен кейін Мәсіх оларға күнә мен шайтанның құлдығынан құтқарылудың Ізгі хабарын әлемнің барлық халықтарына жеткізуді аманаттады. Алғашқы өнім мейрамында сенушілерге көктен Киелі Рух құйылған кезде таң-тамаша қалған қалың тобыр Құдайдың Мәсіх арқылы жасаған керемет істері жайында өздерінің сан алуан ана тілдерінде естіді. Көптеген тыңдаушылар күнәлары үшін опық жеп, Мәсіхтің жолына түсе бастады. Олардың араларында бүгінгі Түркиядағы Анадолудан келген көп кісілер де бар болатын (Елшілер. істері 1:8; 2:5-10).

Елші бұл хатын солтүстік Анадолу аймақтарындағы «шашыраған сенушілерге» жолдады. Олардың бәріне Ізгі хабар Алғашқы өнім мейрамындағы Петірдің уағыздарын тыңдағандар арқылы жетті ме, әлде Пауыл елші немесе тағы басқа уағызшылар арқылы жетті ме, сол туралы нақты хабарымыз жоқ.

Петір хатын Пауыл елшінің бұрынғы серігі Сыйласқа айтып отырып жаздырған. Мазмұны Пауылдың ефестік және қолостық сенушілерге арналған хаттарына ұқсап, солармен толықтай үндеседі. Інжіл шарифтің осы бөліктерін жазған кезде екі елшіні де Құдай Рухының жетелегені анық.

Елші хатында сенушілерді Құдайдың рақымы туралы шынайы хабарға адал болып қала беруге жігерлендіреді. Қуғын-сүргінге түсіп, азап шегіп жүргендерді жұбатып, олардың назарын біздегі зор үмітке: Мәсіхтің салтанатты ұлылықпен қайта оралып, өз халқын бүкіл азап пен жамандықтан құтқаратынына аударады. Енді олар Мәсіхтің өздері үшін өмірін қиып, қасиетті қанын төккенін ұдайы естерінде ұстап, пәк таза өмір сүруге

тиіс. Шынайы кіші пейілділіктің үлгісі — Мәсіх. Оның ізбасарларының да өз отбастарында, қоғамдық орындарда, көпшілік арасында, сондай-ақ қауымда лайықты мінез-құлық көрсеткендері жөн. Ал Құдай оларға, Өзінің таңдаулы халқына, рақымын жомарттықпен мәңгі-бақи жаудырмақ.

1

Арнау және сәлем

¹ Иса Мәсіхтің елшісі Петірден (осы күнәкар дүниеде) жат жерлік болып,* Понти, Галатия, Қападокия, Азия және Бітүния аймақтарында шашыраған (сенушілерге дұғай сәлем.) ² Құдай Әке сендерді алдын ала танып,* Өзінің Киелі Рухымен Иса Мәсіхке бағынатын, Оның құрбандық өлімінде төгілген қаны арқылы тазарған, меншікті де қасиетті халқы болуға таңдап алған еді. Рақым, амандық пен тыныштық сендерге молынан жауа берсін!

Сөнбес үміт бергені үшін Құдайды дәріптеу

³ Иеміз Иса Мәсіхтің Әкесі — Құдай мадақталсын! Ол бізге зор мейірім көрсетіп, рухани қайта туғызып, жаңа өмір сыйлады және Иса Мәсіхті өлімнен қайта тірілтуімен бізді сөнбес үмітке кенелтті. ⁴ Сондықтан да Құдайдың өз халқына сақтаған мол игілігін иемденуімізді күтеміз. Ешқашан шіріп бұзылмайтын, өшіп-солып қалмайтын сол мұраларың сендер үшін көкте дайын тұр.* ⁵ Құдай Өзіне сенуші сендерді құдіретті күшімен қорғап, заманның ақырында осы күнәкар дүниеден құтқаратын болады, сол кез жеткенде бұл айқын көрінбек.

⁶ Қазір сендерге біраз уақыт азап шегіп, қуғын-сүргін көруге тура келгенмен, осы сөнбес үмітке қуаныңдар! ⁷ Азап шегулеріңнің мақсаты — шын жүректен сенгендеріңді дәлелдеу. Жойылып кетуі мүмкін алтын отқа балқытылған кезде сыналып, тазаланады. Сол сияқты, алтыннан әлдеқайда бағалы сенімдерің де бастан кешкен азаптарың арқылы сыналып, берік те

*1 (Сенушінің шынайы отаны көкте: Філіпі. хат 3:20.)

Немесе: Петірден басқа елден көшіп келген.

*2 Немесе: сендерді өз мақсатына орай.

*4 Яки: көкте сақтаулы.

шынайы екендігі дәлелденеді. Сонда Иса Мәсіх қайта оралып, анық көрінетін күні Құдай сендерді мадақтап, даңқ пен құрметке бөлемек.*

⁸ Мәсіхті өз көздеріңмен көрмеген болсандар да, Оны сүйіп келесіңдер. Қазір де көре алмағанмен, Оған сенесіңдер. Сондықтан сендер сөзбен суреттеуге болмайтын ұлы, керемет қуанышпен шаттанып тұрсыңдар. ⁹ Ақыр соңында сенімдеріңнің нәтижесі — жандарыңның толықтай құтқарылуын қабылдамақсыңдар.

¹⁰ Құдайдың сендерге беретін рақымы туралы алдын ала айтқан пайғамбарлардың мұқият ізденістері мен зерттеулері осы құтқарылу жайында болатын. ¹¹ Оларға дарыған Мәсіхтің Киелі Рухы Оның төзуге тиісті азаптары мен бұған жалғасатын салтанатты ұлылығы жөнінде алдын ала хабарлағанда, пайғамбарлар бұл оқиғалардың қалай және қай уақытта болатынын білуге тырысты. ¹² Бірақ Құдай оларға* осы пайғамбарлық қызметтерін өздері үшін емес, сендер үшін атқарғандықтарын анық білдірді. Ал қазіргі заманда уағыздаушылар Мәсіх туралы Ізгі хабарды көктен жіберілген Киелі Рухтың жетелеуімен сендерге әкелді. Осы тамаша хабарға тіпті періштелер де қызығып, түсінуге ұмтылады.

Таза өмір сүруге шақыру

¹³ Сонымен, ақыл-ойларыңды іс-әрекетке дайын ұстауға бел буыңдар! Сергек болып, Иса Мәсіх салтанатпен қайтып келгенде көрсететін рақымға толығынан үміт артыңдар! ¹⁴ Құдайдың рухани балалары ретінде Оған бағыныңдар; бұрын Оның шынайы хабарын білмей, өмірлерің жаман істерге жетелейтін құштарлықтың билігінде болып келді. Бұған енді жол бермеңдер! ¹⁵ Қайта, өздеріңді шақырған Құдайдың қасиетті болғаны сияқты, сендер де бүкіл іс-әрекеттеріңде қасиетті болыңдар! ¹⁶ Киелі жазбада Оның «Қасиетті болыңдар, себебі Мен қасиеттімін!»* дегені бар ғой.

---

*7 Қорынт. 2-хат 4:17.

*12 Бірақ Киелі Рух сол пайғамбарларға.

*16 Леуілік. 11:44-45; 19:2.

¹⁷ Сендер әр адамды бет-жүзіне қарамай әділ соттайтын Құдайға «Әкем» деп сиынасыңдар.* Ендеше жер бетінде жат жерлік болып сүретін өмірлеріңді Оны терең қастерлеп, Оған ұнамайтынды істеуден шошынып өткізіндер!

¹⁸ Ата-бабаларыңнан жеткен пайдасыз өмір салтынан Азат болуларың үшін не төленгенін білесіндер:

Күміс, алтын сияқты өткінші заттар емес,

¹⁹ Құдайдың мінсіз де мүлтіксіз «Тоқтысы»* —

Мәсіхтің Өзі құрбан болып,

Баға жетпес қанын төгуімен

Құтқарылуларыңның құнын төледі.

²⁰ Құдай әлемді жаратпастан бұрын-ақ

Мәсіхті бұл мақсатқа таңдап белгілеп еді,

Ал заманның аяғында Оны сендер үшін ашық көрсетті.

²¹ Мәсіх арқылы Құдайға сендіндер,

Ол Оны өлімнен қайта тірілтіп,

Ұлылыққа кенелткен еді,

Сол себепті сенімдерің мен үміттерің

Бір Құдайға бағышталып келеді.

²² Шынайы хабарға мойынсұнып, күнәдан тазарған сендер бауырластарыңа деген нағыз сүйіспеншілікке кенелдіндер. Енді бір-бірінді үздіксіз, шын жүректен сүйіндер!²³ Рухани қайта туылып, жаңа өмірге иесіндер ғой. Бұл шіріп кететін табиғи тұқым арқылы жүзеге асқан жоқ, қайта, сендер ешқашан құрымайтын «рухани тұқым» — Құдайдың өмір беретін мәңгілік сөзін* қабылдағанда қайта туылып, жаңа өмірге ие болдыңдар.

²⁴ «Күллі пенде атаулы шөп секілді,

Бар салтанаты да дала гүлдері іспетті:

Шөп сарғайып қурап, гүлдер солады,

²⁵ Ал Жаратқанның сөзі мәңгі қалады!»*

Сендерге уағыздалған Ізгі хабар — осы мәңгілік Құдай сөзі.

*¹⁷ Матай 6:9; Лұқа 11:2; Рим. хат 8:15.

*¹⁹ Бұрын адамдар күнәларының құнын өтеу үшін әрдайым мүлтіксіз құрбандық шалуға тиісті болды. Ал енді Мәсіх Құдайға бағышталған мінсіз де мүлтіксіз «Тоқты» ретінде бір-ақ рет өмірін қиды және мұнысы жеткілікті болды (Мысыр. шығу 12:3-7,12; Жохан 1:29; Еврей. хат 9:12-15).

*²³ Яки: мәңгілік Ізгі хабарын.

*²⁵ Ишая 40:6-8.

2 ¹ Сондықтан барлық жамандық атаулыдан арылып, бұдан былай алдамшы, екі жүзді, күншіл немесе басқаны қараушы болмандар!* ² Жаңа туған сәбидің сүтке шөліркегеніндей, әрдайым Құдай сөзінің «таза сүтіне» құштар болындар. Содан нәр алғанда рухани өсіп, күнәның құлдығынан толығырақ құтқарыла аласындар. ³ Себебі «Иеміздің қандай ізгі екенін» өздерің біліп алдыңдар.*

Қасиетті қауымның мәңгілік іргетасы

⁴ Иеміз Мәсіх — адамдар «жарамсыз деп бас тартқан», бірақ Құдай бағалы деп тандаған «тірі Тас»* іспетті. Оған келген ⁵ сендер де рухани үйге (яғни қауымға) қаланған тірі тастар сияқтысындар, әрі Иса Мәсіхке бола Құдайға ұнамды рухани сый-тартулар ұсынып, Оған бағышталған қызмет атқарудасындар.* ⁶ Себебі Киелі жазбада Құдайдың мына сөзі де бар:

«Міне, Мен аса құнды Тасты таңдап алдым,
Оны Сиондағы (киелі үйдің) бұрышының
Іргетасы ретінде орнатып қойдым.
Енді ұятқа қалмайтын болады
Оған сенімін артқан ешкім!»*

⁷ Сенетін сендер үшін осы «Тас» (Иса Мәсіх) ерекше қымбат. Ал сенбейтіндерге байланысты былай деп жазылған:

«Құрылысшылар бас тартқан Тас жарамсыз деп
Енді үйдің басты іргетасына айналды!»*

^{*1} Яки: барлық қара ниеттеріңнен арылып, енді қайтып алдаушылық, екі жүзділік, қызғаныш пен қаралаудың қай түрінен де аулақ жүріңдер!

^{*3} Немесе: «Иеміздің қандай ізгі екендігінің дәмін» татып көрдіңдер (Забур жыр. 33:9).

^{*4} Забур жыр. 117:22-23; Ишая 42:1.

^{*5} Яки: Мәсіхке бола Құдай қабылдайтын рухани құрбандықтарды ұсынушы қасиетті діни қызметкерсіңдер (2:9; Мысыр. шығу 19:6,22; Ишая 61:6; Еврей. хат 13:15-16; Філіпі. хат 4:18; Рим. хат 12:1; 15:16; Аян 7:15).

^{*6} Яки: «Енді құрметке бөленетін болады Оған сенімін артқан әркім!» (Ишая 28:16; Қорынт. 1-хат 3:11). (Сион — ежелгі Иерусалимдегі ғибадатхана мен патша сарайы орналасқан төбе.)

^{*7} Немесе бұрыштағы басты тасқа (Забур жыр. 117:22).

«Ол — адамдарды сүріндіретін,
Құлдырататын Жартас сияқты».**

⁸ Олар Мәсіх туралы хабарға мойынсұнбағандықтан «сүрініп, құлдырап», теріс жолға түсіп кетеді. Олардың ақырының осылай болатыны алдын ала белгілі еді.

⁹ Ал сендер өздерінді қара түнектен тамаша нұрына шақырған Тәңірдің қасиеттілігі мен ұлы істерін мадақтап жариялауға таңдалған нәсілсіңдер. Патшаның діни қызметкерлері, қасиетті ұлт — Құдайдың меншікті халқы болдыңдар! ¹⁰ Бір кезде біртұтас халық емес едіңдер, ал қазір Құдайдың халқысыңдар.* Бір кезде Оның қайырымдылығын білмеген едіңдер, ал қазір қайырымына бөлендіңдер.

Сенушілердің қоғам мен отбасындағы мінез-құлқы

¹¹ Қымбатты бауырластарым, (осы күнәкар дүниеде) жат жерлік адамсыңдар, сондықтан сендерге ескертемін: өз жандарыңа ұдайы қарсы шығатын арам құмарлықтардан бас тартыңдар!

¹² Құдайға мойынсұнбайтын халықтар арасында адал өмір сүріңдер! Олар сендерді жамандық жасаушылар деп айыптайды. Алайда өз көздерімен көріп жүрген игі істеріңе бола, Тәңір бізді құтқаруға келген күні* олар Оны мадақтайтын болады.

¹³ Сонымен, сендер Жаратқан Иенің меншігі болғандықтан, Ол тағайындаған әрбір билік иесіне* мойынсұныңдар! Ел басшысы ретінде патшасына да, ¹⁴ оның жамандық жасағандарды жазалап, жақсылық істегендерді мадақтауға бекітіп жіберген әкімдеріне де бағыныңдар! ¹⁵ Құдай сендердің игілік істеулерің арқылы ақымақ адамдардың (сенушілер туралы) надан әңгімелерін тойтаруларыңды қалайды. ¹⁶ Рухани азатсыңдар, соған сай өмір сүріңдер! Дегенмен осы еркіндіктеріңді жамандық жасауға сылтау ретінде пайдаланбаңдар, қайта, Құдайдың адал қызметшілері болып өмір кешіңдер! ¹⁷ Әркімге лайықты құрмет көрсетіңдер: рухани бауырластарыңды сүйіңдер,

**7 Ишая 8:14.

*10 Ошия 1:9-10; 2:23; Рим. хат 9:23-26; Ефес. хат 2:12-16; 3:6.

*12 Немесе: Тәңір оларға рақымшылық көрсетіп, құтқаруға келген күні (Тімоте. 1-хат 2:3-6; Жохан 3:16-18).

*13 Немесе: адамзат қоғамындағы әрбір билік иесіне (Рим. хат 13:1-5).

Құдайды терең қастерлеп, Оған ұнамайтынды істеуден шошынындар, патшаны қадірлендер!

¹⁸ Сендер, басыбайлы қызметшілер, қожайындарыңа мойынсұнындар; тек мейірімді де ақ пейілділеріне ғана емес, сондай-ақ, жәбірлеушілеріне де толық құрмет көрсетіндер! ¹⁹ Кейбіреулерің әділетсіз қиналғанда Құдайдың еркі солай екенін білгендіктен азапқа төзе берсеңдер, Ол соған риза. ²⁰ Бірақ егер жасаған жамандықтарыңа лайықты соққыға шыдасандар, оның несі мадақтарлық? Ал жақсылық жасай тұра азап шегіп, соған шыдасандар, бұл Құдайға ұнайды. ²¹ Ол сендерді сол үшін де шақырды. Мәсіхтің Өзі бізге бола азап шегіп, үлгі қалдырды, сондықтан Оның ізімен жүруіміз керек.

²² «Ол бірде-бір күнә жасаған да емес,
Аузынан өтірік шыққан да емес».*

²³ Мәсіх Өзіне тіл тигізгендерге жаман сөз қайырмады, азап көрген кезде де оларды қорқытпады. Қайта, Ол ісін әділ Соттаушыға* тапсырды. ²⁴ Біз күнәның құлдығынан құтылып, әділетті өмір сүре алуымыз үшін Мәсіх айқыш ағашта күнәларымыздың айыбын өз тәнінде көтеріп тұрды. Осылай Оның жаралары арқылы (рухани дертімізден) сауықтық. ²⁵ Өз бетімен жүріп, адасып кеткен қой сияқты едіңдер, ал қазір өздеріңді бағып жетелеп, жандарыңды қорғап жүретін «Бағушыларыңа»* қайта оралдыңдар.

3 ¹ Сол сияқты сендер, әйелдер, күйеулеріңе мойынсұнындар.* Осылайша, күйеулеріңнің кейбіреулері Құдай сөзіне құлақ аспаса да, айтқан сөздеріңмен емес, игілікті мінез-құлықтарыңмен оларды Мәсіхтің иелігіне айналдырындар. ² Олар таза да ізетті мінез-құлықтарыңды көргенде ғана осылай болмақ. ³ Сендердің көріктерің сыртқы әшекейлерге: шашты ерекшелеп жинау, алтын әшекей бұйымдар тағып, көз тартарлық әдемі киімдер киюге тәуелді болмасын. ⁴ Қайта, көріктерің көңілдеріңдегі көзге көрінбес ізгі қасиеттеріңнен тұрсын;

*²² Ишая 53:9; Жохан. 1-хаты 3:5.

*²³ Яғни: көктегі Әкесіне (Жохан 8:16-18,26-29,50).

*²⁵ Немесе: жандарыңның «Бағушысы», әрі Жетелеушісіне (Иеміз Мәсіхке) (Ишая 34:5,23; Жохан 10:11).

*¹ Яки: күйеулеріңнің жетекшілігін мойындаңдар (Ефес. хат 5:22).

мейірімді де сабырлы жан дүниелерінің* мәңгі солмайтын көркі Құдай алдында аса бағалы. ⁵Ежелгі заманда үміттерін Құдайға артып, Оған бағышталған әйелдер өздерін дәл осылайша әшекейлеген. ⁶Солардың бірі Сара еді; ол Ыбырайымның айтқандарына құлақ асып, оны қожайыным деп атайтын. Егер сендер ешқандай қорқынышқа көнбей, адал өмір сүрсеңдер,* Сараның рухани ұрпағы боласыңдар.

⁷Сол секілді сендер, күйеулер, әйелдеріңе ілтипат пен қамқорлық көрсетіп бірге өмір кешіңдер! Жан-тәндеріңіз нәзік екенін түсіне отыра, оларды ерекше қастерлей біліңдер, себебі Құдай рақым етіп сыйлаған мәңгілік өмірді сендермен бірге олар да иемденеді. Тәңірге сиынған кездерінде ештеңе кедергі болмас үшін де осылай істендер!

Әділдік үшін азап шегу

⁸Қорықта айтқанда, бәрің де өзара ниеттес, қуаныш пен қайғыға ортақтас, бір-бірінді туған бауырлардай сүйетін, қайырымды да кіші пейіл болыңдар. ⁹Жамандыққа жамандықпен, қорлыққа қорлықпен емес, ақ батамен жауап беріңдер. Себебі Құдай сендерді шақырғанда Өзінің ақ батасына ие болсын деп мақсат еткен еді.

¹⁰Былай деп жазылған ғой:

«Өмірді жақсы көріп, игілікпен өткізуді қалағанның Аузынан шықпасын жаман сөз, доғарсын жалған айтуын!

¹¹Жамандықтан жалтарып, жасай берсін жақсылық.

Тыныштыққа ұмтылып, орната берсін татулық.

¹²Себебі Жаратқанның назары адалдарда,

Ол құлақ салады солар сиынғанда,

Ал жамандық жасайтындарға

Тәңір әбден теріс қарайды да».

¹³Егер жақсылық жасауға ынталы болсаңдар, кім сендерге нұқсан келтірмек? ¹⁴Тіпті әділдік үшін азап шегетін болсаңдар да, соларың арқылы жарылқанасыңдар.* «Өздеріңді қорқыт-

*4 Яки: рухтарыңның.

*6 Немесе: Егер сендер дұрысын істеп, қорыққаннан қысылып қарсы шықпасаңдар.

*14 Немесе: бақыттысыңдар. Яки: Құдай сендерге риза болады (Матай 5:10-12).

қандардан еш қаймықпаңдар не уайымдамаңдар!»** 15 Қайта, жүректеріңнен Мәсіхке қасиетті Иеміз деп ерекше орын беріңдер! Іштеріңдегі үмітті түсіндіруді сұраған кез келген адамға жауап беруге әрдайым дайын болыңдар. Тек ілтипат, құрмет танытып сөйлеңдер. 16 Мәсіх жолындағы сендердің ізгі жүрістіруыстарың туралы жаман айтып, айыптағандар өздерінің айтқандарынан ұялатындай болу үшін ар-ұждандарыңды таза ұстандар. 17 Егерде жақсылық жасай тұра, азап шегулерің Құдайдың еркі болса, бұл жамандық жасап, азап шеккеннен әлдеқайда жақсы.

18 Мәсіх те әділ бола тұра, әділетсіздер үшін азап шекті. Ол бізді Құдаймен табыстыру үшін күнәларымызға бола біржола өмірін қиды; тәнінде өлтірілді, ал рухани денемен тірілді.*

19 Осы рухани денесімен Мәсіх о дүниеге де барды. Ол сол жерде, өлген адамдардың жандары қамалған орында оларға Өзінің жеңісін жариялады.* 20 Бұдан көп бұрын, Нұх пайғамбар кемесін жасап жатқан кезде, Құдай теріс жолдан қайтуларын сабырлықпен күткен еді. Бірақ олар Тәңірге мойынсұнған жоқ. Тек азғана — сегіз-ақ кісі кемеге кіріп, топан судан құтқарылды. 21 Бұл жайт қазіргі замандағы суға шомылдыру рәсімінің алдын ала берілген белгісі болды. Сол рәсім денеміздегі кірді жуып тазартуды емес, таза ар-ұжданмен Құдайға бағышталу жайында берген уәдемізді білдіреді.* Осылай ол сендерді Иса Мәсіхтің өліп, қайта тірілуі арқылы күнәның құлдығынан құтқарады. 22 Ал Мәсіх көкке көтеріліп, Құдайдың оң жағындағы құрметті орнына жайғасып отырды. Періштелер, рухани билеушілер және күш атаулылар Оған бағынышты.

**14 Немесе: «Олар қорыққан нәрселерден қорықпаңдар не қаймықпаңдар!» (Ишай 8:12)

*18 Немесе: Рухымен өмір сүрді. Яки: Киелі Рухтың құдіретімен тірілді (Қорынт. 1-хат 15:42-45; Лұқа 23:46; Рим. хат 8:11).

*19 Немесе: Киелі Рухпен Ол (Нұх пайғамбар арқылы) адамдарға барып, уағыз айтты. Олардың жандары (яки аруақтары) қазір о дүниедегі қамауда.

*21 Рим. хат 6:1-13; Марқа 16:15-16; Елшілер. істері 2:41; 8:32-37.

Немесе: жуып тазарту емес, Құдайдан таза ар-ұждан сыйлауын өтінуді білдіреді (Забур жыр. 50:12).

4

Құдайға бағышталған жаңа өмір

¹ Сонымен, Мәсіхтің Өзі тәнімен азап шеккендіктен, сендер де (жақсылық үшін азап шегуге дайын) болындар, осындай ой-ниет өздеріңді қорғайтын қалқан іспетті. Тәні азап шегіп жатқан сенуші күнәлы құмарлықтарына берілмейді.* ² Бұдан былай осы дүниедегі өміріңнің қалған кезеңін ескі күнәкар болмыстарыңның құмарлықтарына сай емес, Құдайдың еркіне бағынып өткізулерің керек. ³ Өткен кезде сендер ұзақ уақыттарыңды Оған мойынсұнбайтындарға ұнайтынды жасап өткіздіңдер: өмірлерің жүгенсіздік, нәпсіқұмарлық, маскүнемдік, ырду-дырду ойын-сауықтар, мас жын-ойнақтармен және Құдайға жек көрінішті жалған тәңірлерге құлшылық етумен өтіп келді. ⁴ Енді сол құдайсыздар өздерінің иіріп, тартып әкететін азғын өмір салттарына қосылмағандықтарыңа таңғалып, налып, сендерді жамандайды. ⁵ Қиямет сотында олар тірілер мен өлілерге үкім шығаруға дайын тұрған Иемізге есеп бермек. ⁶ Ізгі хабардың кейін өлген сенушілерге де уағыздалғандығының себебі мынау: Тәңір адамзатқа күнәкарлығы үшін ажалды етіп үкім шығарғандықтан, сол сенушілердің де тәндері өлді, бірақ жандары Құдайдың еркі бойынша мәңгі тірі болмақ.*

⁷ Күллі дүние атаулының ақыры таяп келеді. Сондықтан сиынып дұға ете алу үшін байсалды да салауатты болындар! ⁸ Ең бастысы бір-бірінді шынайы сүйіндер, сондай сүйіспеншілік адамдардың көптеген күнәларын кешіреді.* ⁹ Ешбір наразылықсыз өзара қонақжай болындар. ¹⁰ Тәңір рақым етіп сыйлаған алуан түрлі рухани дарындарыңды жақсылап қолдана отырып, әрқайсыларың қабылдаған дарыныңмен* бір-біріңе адал қызмет етіңдер: ¹¹ уағыз айтатындарың Құдай сөзін уағыздай беріңдер; қызмет көрсететіндерің Тәңірдің өздеріңе берген күш-қуатымен қызмет ете беріңдер! Осылайша барлық істе де

*¹ Немесе: Себебі Мәсіхтің шеккен азабына ортақтас болған сенуші бұдан былай күнә жасамауға бел бұды.

*⁶ Немесе: Ізгі хабардың өлілерге де уағыздалғандығының себебі — олар әрбір адам сияқты тәндік болмыстарыңда сотталып, өлді, бірақ рухтары ... тірі болмақ (Еврей. хат 9:27; Жохан 5:24).

*⁸ Немесе: жауып тастайды (Матай 18:22; Жақып. хаты 5:20).

*¹⁰ Яки: Киелі Рухтан қабылдаған дарыныңмен (Қорынт. 1-хат 11:1,4-5; 12:28; 14:1).

Құдай Иса Мәсіх арқылы мадақталсын. Ұлылық, даңқ пен билік мәңгі Онiкi! Аумин.

Мәсіхші ретінде азап шегудегі төзімділік

¹² Қымбатты бауырластарым, өздеріңнің «от кешіп» ауыр азап шегіп, сыналғандарыңды* оғаш нәрсе деп ойламаңдар. ¹³ Қайта, неғұрлым көбірек Мәсіх секілді азап шексеңдер, соғұрлым көбірек қуаныңдар. Сонда Мәсіх салтанатты ұлылықпен қайта оралып, ашық көрінген кезде де шаттанып қуанатын боласыңдар. ¹⁴ Мәсіхтің атына бола қорлық көрсеңдер, бақыттысыңдар, себебі ұлылыққа бөлейтін Құдай Рухы сендерге орнығады.*

¹⁵ Алайда егер қайсыбіреулерің азап шексеңдер, бұл, әрине, кісі өлтіріп, ұрлық не өзге қылмыс жасаудың немесе басқаның шаруасына қол сұғудың зардабы болмауға тиіс! ¹⁶ Ал мәсіхші болғандарың үшін жәбірленсеңдер, одан ұялмандар, керісінше, Мәсіхтің атынан соған төзіп, Құдайды мадақтаңдар.

¹⁷ Осылай Тәңірдің ең алдымен өз халқын соттай бастайтын уақыты келді. Ал сот бізден басталса, онда Құдайдың Ізгі хабарына бағынбайтындардың ақыры қандай болмақ! ¹⁸ Киелі жазбада былай делінген ғой:

«Әділдердің өзі зорға құтқарылғанда,
Құдайсыздармен, күнәкарлармен не болмақ?!»*

¹⁹ Сонымен, Құдайдың еркі бойынша азап шегіп жүргендерің, жандарыңды әрдайым уәдесін орындайтын Жаратқан Иеге сеніп тапсырып, игі істер жасай беріңдер!

5

Құдайдың рухани «отары» мен «бағушылары»

¹ Араларыңдағы қауым жетекшілері! Мен өзім де сендермен қызметтес қауым жетекшісімін, Мәсіхтің шеккен азаптарының куәсімін, Ол қайта оралғанда ашық көрінетін салтанатты ұлылығын бөлісетін де боламын. Сендерге ескертетінім мынау: ² Құдайдың өздеріңе сеніп тапсырған рухани «отарын» (яғни

*¹² Яки: өздеріңнің алтынның отпен сыналып, тазартылғанындай азап шеккендеріңді (1:6-7).

*¹⁴ Немесе: сендерге қонады. (Құдай Рухы олар арқылы қорланғанмен, сендер арқылы мадақталады.)

*¹⁸ Нақыл сөз. 11:31.

қауымын) қамқорлап бағындар!* Мұны лажсыздан емес, шын көңілден, Құдайдың еркіне сай орындап, ашкөз пайдақорлықпен емес, адал ынта-жігермен істей беріңдер. ³Тәңірдің меншікті қауымдарына өктемдік жүргізбей, қайта, рухани «отарға» үлгі-өнеге болыңдар! ⁴Осылай істесендер, «Бас Бағушымыз» (Мәсіх) қайтып келіп, анық көрінгенде ешқашан солмайтын «салтанат тәжін» жүлде ретінде Оның қолынан аласыңдар.

⁵Сол сияқты, сендер де, жастар, жетекшілерге* мойынсұныңдар! Бәрің де арақатынастарыңда әрдайым кіші пейілділік танытыңдар!

«Құдай тәкаппарларға қарсы тұрады,
Ал кіші пейілділерге рақымын шашады»**

делінген ғой. ⁶Сонымен, Құдайдың құдіретті қолының астына бой ұсыныңдар; Өзі белгілеген уақыты жеткенде сендерді жоғарылатпақ. ⁷Барлық уайымдарыңды Құдайға сеніп тапсырыңдар, себебі Ол қамдарыңды ойлайды!

⁸Салауатты да сергек болыңдар! Сендердің қас жауларың, шайтан, ақырған арыстандай қауымды айнала шарлап, кімді жалмасам деп торуылдап жүр. ⁹Сенімдеріне берік болып, оған төтеп беріңдер! Дүниенің төрт бұрышындағы құрбы қауымдастарыңның да дәл сондай азаптарды шегуге мәжбүр екенін білесіңдер ғой. ¹⁰Ал барлық рақымның қайнар көзі, Құдай, біразырақ уақыт азап шегіп жатқан сендерді қайтадан жетілдіріп, нығайтып, қуатты да табанды етпек. Себебі Ол сендерді Мәсіх Иса арқылы Өзінің салтанатты ұлылығын мәңгі бөлісуге шақырды. ¹¹Оның билігі мәңгілік бола берсін! Аумин.

Соңғы сәлемдер мен ақ бата

¹²Мен бұл қысқа сәлемхатымды адал бауырласымыз деп сенетін Сыйласқа* жаздырдым. Сендерді жігерлендіріп, Құдайдың шынайы рақымы осы айтқандарымдай** екеніне куәлік етіп, сендіргім келеді. Бұл рақымды қабылдай беріңдер!

*2 Жохан 21:15-17; Елшілер. істері 20:28.

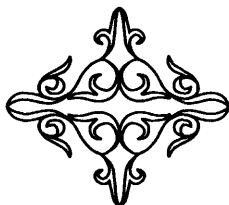
*5 Яки: үлкендерге.

**5 Нақыл сөз. 3:34.

*12 Немесе: Силуанустың. (Сыйлас атының латынша түрі: Елшілер. істері 15:22,40-41; 16:19; Салониқа. 1-хат 1:1; 2-хат 1:1; Қорынт. 2-хат 1:19.)

**12 Яки: өздерің қабылдап келгендеріңдей.

¹³ Бабылдағы* бірге таңдалған қауым, сондай-ақ менің рухани ұлым Марқа** да сендерге сәлем жолдауда. ¹⁴Сүйіспеншіліктеріңді білдіріп,* бір-біріңмен амандасып, сәлемімізді жеткізіндер. Мәсіх Иса Өзімен тығыз байланыстағы сендердің бәріңе амандық пен тыныштық сыйлай берсін! Аумин.

---

*¹³ Осында Бабыл (яки Вавилон) Рим қаласының жанама аты ретінде қолданылған шығар (Аян 17:9-10).

**¹³ Марқа Петірдің көмегімен Құдай жолына түскен болар (Елшілер. істері 12:12; Філимон. хат 10).

*¹⁴ Немесе: Сүйіспеншіліктің сүйісімен.

Жазба туралы мәлімет

Петір елшінің осы екінші хаты қайтыс боларынан сәл бұрынырақ жазған өсиеті іспетті (1:12-15). Елші оны бірдей сенімге ие болғандарға арнады. Оларға бұрын да сәлемхат жолдаған болатын (3:1), ол Інжіл шарифтегі Петірдің бірінші хаты болуы ықтимал. Олай болса, осы екінші хатты қабылдайтындар да солтүстік Анадолудың бірқатар аймақтарында шашырап тұрып жатқан сенушілер еді (Петір. 1-хаты 1:1).

Елші соңғы өсиетінде сенушілерді рухани дамуға шақырады. Оларды, сондай-ақ, болашақта қауымдарға келіп, азғындық тарататын жалған ұстаздардан сақтандырады. Мұндай адамдар Иса Мәсіх қайта оралғанда тиесілі жазаларын тартпақ. Ал сенушілер пәк таза өмір сүріп, Мәсіхтің қайтып келген кезінде қазіргі әлемді жойып, күнәсыз жаңа аспан мен жерді жаратуын нық сеніммен күткендері абзал.

1

Арнау және сәлем

¹ Иса Мәсіхтің басыбайлы қызметшісі, әрі елшісі Шимон Петірден ортақ сеніміміздегілердің бәріне дұғай сәлем. Құдайымыз бен Құтқарушымыз Иса Мәсіхтің әділдігіне сай бізге* берілгендей, сендерге де аса құнды сенім сыйға берілді. ² Лайым Құдай мен Иеміз Исаны жақыннан танып білген сендерге рақым, амандық пен тыныштық молынан жауа берсін!

*1 Яғни: Мәсіхті көздерімен көрген елшілерге (1:16-17).

*Сенушінің табанды мінез-құлқын дамытып,
құтқарылуға таңдалғанын бекітуі*

³ Құдай бізді құдіретті күшімен және Оны жақыннан танып білуіміз арқылы Өзіне ұнамды жаңа өмір сүруімізге* қажеттінің бәрімен қамтамасыз етті: Ол бізді Өзінің ұлы да игілікті болмысы арқылы меншікті халқы болуға** шақырып, ⁴ мұнысымен бізге аса құнды да тамаша уәделерін берді. Ондағы мақсаты — осы күнәкар дүниелік адамдар сияқты арам құмарлықтарға салынбай, қайта, олардан құтылып, Құдайдың әділ болмысын бөлісуіміз.*

⁵ Сол себептен де мына қасиеттерге кенелуге бар ынталарыңмен ұмтылыңдар: сенімдерінде игілік көрсетіндер, ал игілік көрсеткенде парасаттылық та танытыңдар, ⁶ парасаттылықтарыңда ұстамдылық та молынан болсын! Ал ұстамдылықтарыңда төзімділік, төзімділіктеріңде Тәңірге бағышталғандық,* ⁷ Тәңірге бағышталғандықтарыңда бауырластарыңа деген ізгі ниеттілік, ал ізгі ниеттіліктеріңде шынайы сүйіспеншілік танытыңдар! ⁸ Егер осы қасиеттер сендердің бойларыңда болса және молая түссе, онда рухани өмірлерің пайдасыз, өнімсіз болып қалмай, қайта, Иеміз Иса Мәсіхті жақынырақ танып біле бересіндер. ⁹ Ал кімде бұлар жоқ болса, сол алыстан көрмейтінге, тіпті соқырға ұқсайды. Ол өзінің өткен кезеңдердегі күнәларынан тазарғанын ұмытқан.

¹⁰ Сондықтан да, бауырластарым, Құдайдың өздерінді меншікті халқы болуға шақырып, таңдап алғанын өмірлеріңмен нық бекітуге* ынтамен ұмтылыңдар! Егер солай істесеңдер, ешқашан да тура жолдан тайып кетпейтін боласыңдар. ¹¹ Осылайша сендерге Иеміз бен Құтқарушымыз Иса Мәсіхтің мәңгілік Патшалығының «қақпасы» айқара ашылып, оған емін-еркін кіресіндер.*

*³ Яки: арқылы мәңгілік өмірді иемденіп, Өзіне бағышталып жүруге.

**³ Немесе: Ол бізді Өзінікі болып, ұлы да игілікті болмысын бөлісуге.

*⁴ Немесе: бөлісулерің.

*⁶ Немесе: Құдайға және адамдарға ұнайтындай өмір сүру (1:3).

*¹⁰ Яки: таңдап алғанын (өмірлеріңде сол қасиеттерді дамытып) баянды етуге (Петір. 1-хаты 1:2; Жақып. хаты 2:17-18; Філіпі. хат 2:12-13; Жохан 15:5-10,16).

*¹¹ Еврей. хат 10:19-25; Аян 2:7; 22:14.

*Киелі кітаптағы пайғамбарлар сөздері мен
ешілер куәліктерінің ақиқаттығы*

¹² Сол себепті, осы айтқандарымды білсеңдер де, қабылдаған шынайы ілімді берік ұстансаңдар да, оларды бәрібір ұдайы естеріңе салып отырмақпын. ¹³ Көзімнің тірісінде соларды естеріңе түсіріп, рухани дамуларыңа қозғау салып отыруды* дұрыс деп санаймын. ¹⁴ Иеміз Иса Мәсіх өзіме анық білдіргеніндей, жуырда осы тәндік денемді тастайтыным маған белгілі. ¹⁵ Сондықтан мен бұ дүниеден аттанғаннан кейін де сендер оларды әрдайым есте сақтауларың үшін қолымнан келгеннің бәрін де істеймін.

¹⁶ Біз сендерге Иеміз Иса Мәсіхтің күдіретін және қайта оралуын хабарлағанда, қулықпен қиыстырылған аңыз-ертегілерге сүйенген жоқпыз. Керісінше, Иеміз Иса Мәсіхтің салтанатты ұлылығын өз көзімізбен көрген куәгерлер болдық.* ¹⁷⁻¹⁸ Иеміз Иса Мәсіхпен бірге қасиетті тауда болғанда көктен шыққан бір дауысты естідік. Сонда шексіз ұлылықтың Иесі, Құдай Әке,* Мәсіхке арнап: «Бұл — Менің сүйікті Ұлым, Мен Оған ризамын», — деп дауыстап, Оны құрмет пен салтанатты ұлылыққа кенелтті.

¹⁹ Сонымен қатар, біздерде пайғамбарлардың жазып қалдырған нық сенімді сөздері бар ғой. Бұларға көңіл бөлсеңдер, жақсы болады. Сол сөздер қараңғылықта «сәулесін шашып тұрған шамға» ұқсайды.* Таң атып, шолпан жұлдызының пайда болатынындай, ақырында Мәсіх қайтып келіп, жүректеріне толық түсінік құятын болады. ²⁰ Ең бастысы, Киелі жазбалардағы пайғамбарлар сөздерінің ешқайсысы да пайғамбардың жеке түсінігі бойынша туындамағанын* біліңдер. ²¹ Себебі бұл пайғамбарлық сөздер ешқашан адам баласының қалауымен пайда болған емес, қайта, Құдайға бағышталған қасиетті адамдарға Оның хабарларын айтуға Құдайдың Киелі Рухы қозғау салып отырды.

*¹³ Яки: Осы тәндік өмірім біткенше соларды естеріңе түсіріп, үміттеріңді жандандырып отыруды (Қорынт. 2-хат 5:1).

*¹⁶ Матай 17:5; Марқа 9:7; Лұқа 9:35.

*¹⁷ Яки: Сол кезде Құдай Әке нұрға бөленген, салтанатты бұлттан (Матай 17:5).

*¹⁹ Забур жыр. 118:105.

*²⁰ Немесе: ешқайсысының да ешкімнің өз бетінше ұғындыруына болмайтынын (Жохан 14:26; 16:12; Жохан. 1-хаты 2:20,27).

2

*Қауымдарға еніп алмақшы болған жалған
ұстаздардан сақтандыру*

¹ Алайда сол заманда Құдай халқының арасында жалған пайғамбарлар да пайда болды. Дәл солай сендердің араларыңда да жалған ұстаздар болмақ. Олар жік салғыш зиянды ілімдерді жасырын енгізіп, тіпті өздерінің күнәларының құнын өтеп жанын құрбан еткен әлем Әміршісін де мойындамайды! Сондықтан олар бастарына кенеттен түсетін қырғынды өздері шақырып алады. ² Ал көптеген адамдар солардың азғындықтарына еріп, ақиқат жолын масқаралайтын болады. ³ Сол жалған ұстаздар сендерді ашкөздіктен өтірік сөздерімен алдап кетпек. Алайда олардың үкімі әуелден-ақ бастарына төніп тұр, жойылулары кешікпей, сөзсіз іске аспақ!

Тәңірдің зұлымдарға қаһарын төгіп, әділдерді құтқаруы

⁴ Себебі Құдай күнә жасаған періштелерді де аяған жоқ. Оларды қияметте сотталуға сақталу үшін тозақтың* қараңғы қапастарына ұстап беріп, шынжырлатып тастады. ⁵ Тәңір ежелгі дүниені де аямай, зұлымдар әлеміне топан су жіберді. Жалғыз құтқарғаны әділдікті уағыздаушы Нұх пайғамбар мен оның отбасы, барлығы сегіз-ақ адам болды. ⁶ Құдай Содом мен Гомора қалаларын да үкімдеп, күл-талқандарын шығарды. Ол солардың мысалымен болашақтағы зұлымдардың неге ұшырайтынын көрсетті. ⁷ Ал арсыз адамдардың бұзық қылықтары үшін қатты қиналған әділ Лутты Тәңір аман сақтап қалды. ⁸ Сол ізгі жан олардың арасында тұрып, Құдайдың бұйрығына қайшы іс-әрекеттерін күн сайын көріп, естіп, өзінің әділетті ар-ұжданы алдында азап шекті. ⁹ Бұл солай болғанда, Жаратқан Ие Өзіне ұнамды өмір сүретіндерді көріп жатқан қуғын-сүргіннен құтқарып, ал әділетсіздерді қиямет соты болатын күнге дейін сақтап, жазалауды, әрине, біледі. ¹⁰ Әсіресе күнәкар болмыстарының арам құмарлықтарының жетегіне ерген, ешбір билікті елемейтіндердің тағдырлары осындай болмақ!

Сондай өжет, қиқар жалған ұстаздар* абыройлы билеушілерді балағаттаудан қаймықпайды. ¹¹ Тіпті күш-қуаттары әлдеқайда зор періштелер де оларды Жаратқан Иенің алдында

*4 Яки: тұңғыық тозақтың (жаһаннамның).

*10 2:1,12.

ешқандай балағат сөзбен айыптамайды. ¹² Бірақ сол алдамшы ұстаздар ақылдарымен емес, тек аулап, өлтіру үшін туылған жабайы аңдар сияқты түйсіктерімен ғана жүреді. Өздері ұға алмаған нәрселер туралы жаман сөз айта береді. Ақырында жабайы аңдар сияқты олар да жойылып, ¹³ жасаған әділетсіз істеріне лайықты жазаларын тартпақ.

Ұзақты күн* тәндік тәбеттерін қанағаттандырып, ағыл-тегіл думандатудан ләззат табатын мұндайлар өздерінмен бірге тойлауларымен ар-ұяттарына дақ түсіріп, сендерді жұрт алдында масқара етпек. ¹⁴ Олар ұдайы күнә жасаудың орайын іздеп, көздерімен әйелдерді ішіп-жеп, сенімі тұрақсыздарды өздеріне еліктіріп отырады. (Солардың саны көбейе түссін деп) ашкөзденіп үйренген мұндайларды Құдайдың қарғысы атқан! ¹⁵ Олар баяғыдағы Босор ұлы Балағамның жолына түсіп, тура жолдан тайып, адасып кетті. Балағам әділетсіз ісі үшін алатын сыйын қатты ұнатты,* ¹⁶ бірақ жаман қылықтары бетіне басылды: оның тілсіз есегіне тіл бітіп, адам секілді сөйлеп, қиқар пайғамбардың ақымақ әрекетін тоқтатты.

¹⁷ Сол жалған ілімді таратушылар қауымды алдап, тақыр жерге отырғызатын, кеуіп қалған қайнар көзі және дауыл айдаған, жаңбырсыз ақша бұлт іспетті. Оларға тозақтың ең қараңғы орындары дайын тұр.* ¹⁸ Себебі бос сөздермен мақтанып жүрген мұндайлар теріс жолмен жүргендердің арасынан жуырда ғана құтылып шыққан адамдарынды күнәкар болмыстарының құмарлықтарын әбден қанағаттандыруға еліктіріп, торларына түсіреді. ¹⁹ Өздерін құртатын азғындықтың құлдығындағы олар осындай жандарға бостандықты уәде етеді.

Адам неден жеңілсе, соның құлы болар.

²⁰ Осындайлар Құтқарушы Иеміз Иса Мәсіхті танып білгендері арқылы арамдықтардан құтылғаннан кейін қайтадан соның шырмауына түсіп, жеңілгендіктен, олардың соңғы жағдайы бастапқысынан бетер жаман болмақ. ²¹ Олар үшін әділет жолын танып біліп, Мәсіхтің тапсырған қасиетті өсиеттерін қабылдап, кейін кері бұрылғаннан гөрі, сол жолды мүлде білмеген-

*¹³ Яки: Тіпті күндізгі уақытта (Салониқа. 1-хат 5:7).

*¹⁵ Яки: Босор (Беор) ұлы Балағам өзінің израилдіктерді қарғап, әділетсіздік жасауы үшін алатын сыйын аңсады (Ру. санау 22:4-20).

*¹⁷ Немесе: орындары мәңгілікке дайын тұр (Яһуда. хаты 13).

дері жақсы болар еді. ²²Бастарынан кешкендерінде мына тауып айтылған мақал-мәтел жүзеге асады:

«Төбет қайта оралар өзінің құсығына», *

«Жуылған шошқа қайтар аунайтын батпағына».

3

*Иеміздің дүниені соттауға қайтып келуін күтіп,
лайықты өмір сүру*

¹ Қымбатты бауырластар, бұл менің сендерге жазған екінші хатым. Екеуінде де осы жайттарды естеріңе түсіре отырып, шындап ойлануларыңа түрткі салмақ болдым. ²Өткен замандарда Құдайдың қасиетті пайғамбарлары айтып кеткен сөздерін және Иеміз бен Құтқарушымыздың сендерге жіберген елшілері арқылы жеткізген өсиетін есте сақтауларыңды қалаймын.

³ Ең бастысы, осы соңғы заманда* арам құмарлықтарына салынып, сендерді келемеждейтін адамдардың шығатынын біліңдер. ⁴Мұндайлар: «Оның қайтып келетіні жөніндегі уәдесімен не болды, ә? Аталарымыз* қайтыс болғаннан кейін де барлық жайттар еш өзгеріссіз, жаратылыстың басталуынан бергі қалпында** қалып келеді», — дейді. ⁵Солай ойлағанда олар мыналарды әдейі ескермейді: Құдайдың бұйрығымен көк баяғыдан бері бар болған, ал жер судан шығып, сумен қалыпқа келтірілді.* ⁶Тәңірдің бұйрығына сай топан су кенеттен көне заманғы дүниені басып, адамзатты жойып жіберді. ⁷Тәңіріміз осы қазіргі аспан мен жерді де әділетсіздердің сотталып, тозаққа түсетін күні отпен қиратуға қалдырып отыр.

⁸ Қымбатты бауырластар, Жаратқан Иенің алдында бір күн мың жылдай, ал «мың жыл бір күндей» екенін жақсылап ұғып алыңдар.* ⁹ Кейбіреулер «Ол кешігіп, келмей қалды» деп сана-

*22 Нақыл сөз. 26:11.

*3 Немесе: соңғы күндері (Мәсіхтің қайта оралуына дейінгі аралықта).

*4 Яки: Қауымдардың алғашқы жетекшілері (Еврей. хат 13:7).

**4 3:8-9; Еврей. хат 10:35-39; 12:25-29; Салоника. 1-хат 5:1-11;

Матай 24:48-51; Лұқа 21:25-28,33-36.

*5 Жаратылыс. баст. 1:1-2; 6-10.

*8 Забур жыр. 90:4. Құдай Өзі жаратқан уақытқа тәуелді емес.

Ол жоспарларын Өзі белгілеген кезде орындайды (Аббақұқ 2:3;

Марқа 1:15; Рим. хат 5:6; Ғалат. хат 4:4).

ғанмен, Иеміз уәдесін орындауын кешіктірмейді! Керісінше, Ол бізге төзімділік танытуда: ешкімнің де тозаққа түсуін емес, барлық адамдардың теріс жолдан қайтып, күнәларына өкініп, арылуын қалайды!

¹⁰ Ұрының табан астынан түсетіні сияқты, Иеміздің қайта оралатын күні де білдіртпей кенеттен келмек. Сол күні аспан қатты шумен* жоқ болып, дүниенің құрамдас бөліктері өртеніп құрып кетеді. Жердің өзі де, ондағы бүкіл жаратылыс пен адам қолымен істелгеннің бәрі де өртеніп жоқ болады.**

¹¹ Бар дүние осылайша құрып кететіндіктен, сендер қандай болуларың керек? Жүріс-тұрыстарың Тәңірге бағышталып, қасиетті де Оған ұнамды болуға тиіс! ¹² Себебі сендер Құдайдың алдын ала белгілеген күнін сағына күтіп, оны тезірек келтіргілерің келеді.* Сол күні аспан өртеніп құрып, дүниенің құрамдас бөліктері оттың жалынында балқып кетеді. ¹³ Ал біз Құдайдың уәдесіне сай әділдік орнаған жаңа аспан мен жаңа жердің пайда болуын күтудеміз.*

¹⁴ Сонымен, қымбатты бауырластар, бұларды күтіп жүргендіктен, Мәсіхтің алдында тұрғанда Оның сендерді мүлтіксіз пәк таза, тыныштықпен өмір сүрді деп табуы үшін осыған жан сала ұмтылыңдар! ¹⁵ Иеміз төзімділік танытуда, себебі Ол адамдарды құтқарғысы келеді, мұны дұрыс ұғындар!

Қымбатты бауырласымыз Пауыл да сендерге Тәңірдің өзіне сыйлаған даналығымен осы туралы хат жазған болатын. ¹⁶ Ол бұл мәселеге тоқталып өткен барлық хаттарында да осылай дейді. Оларда бірқатар түсінуге қиын жерлер бар. Шынайы рухани тәлім алмаған, тұрақсыз адамдар өзге Киелі жазбаларды* бұрмалағандары сияқты, бұларды да бұрмалап, қате түсіндіреді. Сол арқылы олар тозаққа түсулеріне өздері себепші болады.

¹⁷ Алайда сендер, қымбатты бауырластар, бұны алдын ала біліп, сақ болыңдар: ұяты жоқ, тура жолдан адасқан адамдарға ілесіп, берік негіздеріңнен айырылып қалып жүрмеңдер!

*¹⁰ Немесе: қатты гүрілмен (3:7,12).

**¹⁰ Немесе: бәрі де (күнәкарлығы) әшкереленіп (сотталатын) болады (Матай 24:35; 25:32; Еврей. хат 12:26-29; Аян 21:1).

*¹² Елшілер. істері 3:19-20; Матай 6:10; Яһуда. хат 11.

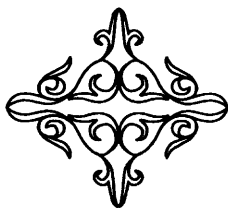
*¹³ Ишая 65:17; 66:22; Аян 21:1,5.

*¹⁶ Яки: Киелі кітаптың басқа жазбаларын (Матай 22:29; 26:54; Лұқа 24:27,44; Жохан 5:39; Елшілер. істері 17:2,11; Рим. хат 1:2).

¹⁸Қайта, Иеміз, әрі Құтқарушымыз Иса Мәсіхтің рақымына кенеліп, Оны жақынырақ танып білуде өсе беріндер!

Даңқ пен құрмет қазір де, мәңгілік те Оған арналсын!*

Аумин.

---

*¹⁸ Яки: Иеміз, әрі Құтқарушымыз Иса Мәсіх қазір де, қиямет күні де салтанатты ұлылыққа ие болады!

Жоханның бірінші хаты

Жазба туралы мәлімет

Мәсіх Исаның шәкірті және елшісі Жохан бұл хатты б.з. 85-95 жылдары аралығында жазды. Сол кезде мәсіхшілер қауымдарына «Білімпаздық» (гностицизм) деп аталатын қате ілім ене бастаған еді. Оны уағыздаушылар Мәсіх шынымен адам болып дүниеге келмеген және адамзат үшін өлмеген деген қате пікірлер ұстанды (4:2-3,9-10). Олар заттық нәрсе жаман, тек рух қана Құдайдікі, әрі адам өмірінің тәндік жағы емес, рухани жағы ғана маңызды деп ойлады. Мұндай ілімдердің көптеген жақтаушылары айрықша күнәлы өмір сүрсе, басқалары өз денелерін аса қатаң тәртіппен билейтін.

Сол қате тағылымдардың зияндылығын қарт елші Жохан терең түсініп, бүгінгі Түркияда орналасқан Азия аймағындағы бірнеше қауымдарға осы сәлемхатын жолдады. Онда ол Иеміздің шынайы ілімі мен сол жалған ілімдердің арасындағы айырмашылықтарды көрсетті. Өзі де, басқа елшілер де Құтқарушы Иемізден өз көздерімен көріп, естігендерін айтып берді де, шындығына куә болып, соның жолында жандарын қиды. Сондықтан да олардың айтқандарына сенуге болады.

Жохан сәлемхатын жолдап отырғандарды ерекше жылылықпен «балаларым» деп атады. Себебі олардың көпшілігі оның уағыздау қызметінің арқасында рухани өмірге ие болған не рухани жетілуге көмек алған еді.

1

Құдаймен байланыста болуларың үшін «Құдай Сөзін» білдіреміз

¹Әуел баста* Ол бар болатын. Біз Оны естіп, көзімізбен көріп, анықтап қарап, қол тигіздік.** Ол — шынайы өмір сыйлайтын «Сөз». Сендерге Сол туралы айтып береміз, ²себебі Өмір бізге келді; осы мәңгілік Өмірді көрдік те, енді Оған куә болып, сендерге таныстырамыз. Ол Әкемен бірге болатын, көктен жерге түсіп, бізге көрінді.* ³Сендер бізбен байланыста болсын деп, өзіміз көріп, естігеніміз туралы хабар беріп отырмыз. Осылай бәріміз Әкемен және Оның рухани Ұлы Иса Мәсіхпен байланыстамыз. ⁴Сендерге осыны ортақ қуанышымыздың толығынан болуы үшін жазып отырмыз.

Құдайдың нұрында тұрып таза өмір сүру туралы

⁵Біз Мәсіхтен естіп, сендерге білдіріп отырған хабар мынау: Құдай — Нұр, Оның ішінде ешқандай түнек жоқ. ⁶Егер біз Құдаймен байланыстамыз дей тұра, түнекте жүрсек, өтірікші боламыз да, өміріміз шындыққа сай болмай қалады.* ⁷Ал егер Құдайға ұқсап нұрда тұрсақ, онда өзара байланыста боламыз және Оның рухани Ұлы Исаның төгілген қаны бізді барлық күнәларымыздан тазартады. ⁸Егер күнәсызбыз десек, онда өзімізді алдап, бізде шындықтың болмағаны. ⁹Егерде күнәларымызды мойындасақ, Құдай сенімді де әділетті болғандықтан оларды кешіріп, бізді барлық әділетсіздігімізден тазартады. ¹⁰Ал егер еш күнә жасаған жоқпыз десек, Құдайды өтірікші етіп көрсетеміз, әрі Оның сөзі жан дүниемізден орын алмағаны.

2 ¹Балаларым менің, сендер күнә жасамасын деп, осыны жазып отырмын. Алайда, егер біреуің күнә жасап қойсаң, Әкенің алдында әділ Қорғаушымыз бар — Иса Мәсіх. ²Ол өз жанын құрбан етіп, күнәларымыздың құнын өтеді; өзіміздің ғана емес, сондай-ақ бүкіл адамзаттың да күнәларының құнын төледі.

*1 Яки: Жаратылыстан бұрын (Жаратылыс. баст. 1:1; Жохан 1:1).

**1 Немесе: қолмен ұстап көрдік (Жохан 20:27).

*2 Жохан 1:1-2; 14; Лұқа 1:35; 2:7-11; Філіпі. хат 2:5-8.

*6 2:4,11; Жохан 3:19-21; 8:12; Ефес. хат 5:8-11.

Бауырластарын сүйгендер ғана Құдайды шын біледі

³Егер Құдайдың өсиеттерін орындасақ, Құдайды жақыннан танитынымызды білеміз. ⁴Құдайды танымын дей тұра, Оның өсиеттерін орындамайтын кісі — өтірікші, соның жан дүниесінен шындық орын алған жоқ. ⁵Құдайға деген сүйіспеншілік Оның сөзін орындаған кісінде шын мәнінде толық болып, мақсатына жетті. Құдаймен тығыз байланыста екенімізді мынаған қарап білеміз: ⁶Онымен қатынаста тұрмын дейтін кісі Иса Мәсіх қалай өмір сүрген болса, солай өмір сүруге тиіс.

⁷Сүйікті бауырластарым, сендерге жазып отырғаным жаңа өсиет емес, өздеріңе бастапқыдан белгілі көне өсиет. Осы көне өсиет — сендер Исаға сене бастаған сәтте-ақ естіген хабарларың. ⁸Дегенмен сендерге жаңа өсиет те жазып отырмын: ол бұрын Мәсіхтің өмірінде, қазір сендердің өмірлерінде іске асуда. Себебі түнек түріліп, шынайы жарық нұрын шашып келе жатыр.*

⁹Нұрда жүрмін дей тұра, бауырласын жек көретін кісі әлі де түнекте жүр. ¹⁰Ал бауырласын жақсы көрген әркім нұрда жүріп, азғырылуға түспейді де, өзгені азғырмайды да.* ¹¹Бауырласын жек көретіннің жүріс-тұрысы түнекте, ол қайда кетіп бара жатқанын білмейді. Себебі түнек оның жан дүниесін соқыр қылып қойған.

*Құдайды білгендер, күнәкардай емес,
Ізгі хабарға сай өмір сүріңдер!*

¹²Балаларым менің, Исаның құрбандығы арқасында күнәларың кешірілгендіктен сендерге осыны жазып отырмын.

¹³Рухани жағынан әке болғандар,* өздеріңе осыны жазып отырмын, себебі сендер әуел баста бар болған Мәсіхті білесіңдер.

Рухани жағынан жастар, өздеріңе осыны жазып отырмын, себебі сендер әзәзілді жеңіп шықтыңдар.

Рухани жағынан балалар, өздеріңе осыны жаздым, өйткені сендер Әкені білесіңдер.

*8 Сол сияқты, сендер де күнәкар өмірлеріңді доғарып, енді таза өмір кешудесіңдер (Рим. хат 13:12-14; Ефес. хат 5:8-10).

*10 Немесе: Құдайдың көңілін қалдырмайды.

*13 Яки: Рухани өмірлеріңде жетіліп, мол тәжірибеге ие болғандар.

¹⁴Әке болғандар, өздеріңе осыны жаздым, себебі сендер әуел баста бар болған Мәсіхті білесіңдер.

Жастар, өздеріңе осыны жаздым, өйткені сендер күштісіңдер, Құдай сөзі жан дүниелеріңнен орын алып, әзәзілді жеңіп шықтыңдар.

¹⁵Осы күнәкар дүниені және ондағы еш нәрсені сүймендер! Осы дүниені сүйгендердің көктегі Әкеге сүйіспеншілігі жоқ.

¹⁶Себебі осы дүниеге тән нәрселердің бәрі: күнәкар адамның құмарлықтары, көзінің қомағайлығы, мал-мүлікке мастануы Әкеден емес, осы дүниеден бастау алған. ¹⁷Ал осы дүние мен оның ләззаты өткінші, ал Құдайдың еркін орындаушы мәңгі өмір сүреді.

Жалған уағызшылардан сақтаныңдар!

¹⁸Балаларым менің, қазіргі уақыт — осы заманның соңғы дәуірі. Сендер Мәсіхке қарсы шығатын біреу* келеді деп естідіңдер, ал қазірдің өзінде де Мәсіхке қарсы шығатын адамдар көп. Біз осыдан-ақ соңғы дәуірдің келгенін біле аламыз.

¹⁹Олар ортамыздан шықса да, біздікі болған жоқ, өйткені егер біздікі болса, бізбен бірге қалар еді. Бұлардың бәрінің біздікі болмағандықтары осылайша білініп қалды.

²⁰Сендерге Киелі Рух қонғандықтан барлығын ажырата білесіңдер.* ²¹Сендер шынайы ілімді білмегендіктен емес, қайта, оны біліп, шындықтан өтірік тумайтынын да ұққандарыңа бола жазып отырмын.

²²Исаның Құдай жіберген Мәсіх екендігін мойындамаушы — өтірікші. Әкені және Оның рухани Ұлын мойындамайтындар — Мәсіхке қарсы шығушылар. ²³Кім Ұлды мойындамаса, оның Әкеге қатысы жоқ. Ал кім Ұлды мойындаса, соның Әкеге де қатысы болады.

²⁴Сондықтан бастапқыдан естіген шынайы ілімді ұстаныңдар! Егер осылай істесеңдер, онда Ұлмен және Әкемен тығыз байланыста өмір сүресіңдер. ²⁵Ал Құдайдың бізге берген уәдесі — мәңгілік өмір.

*¹⁸ Немесе: осы заманның аяғы (яки соңғы күндері). Жалған «мәсіх».

(Бұл мықты билеуші жер тұрғындарының көпшілігін азғыратын болады Салониқа. 2-хат 2:1-10).

*²⁰ Немесе: Сендер май жағу рәсімінен өтіп, бәрін де білесіңдер.

(Май жағу рәсімі осында Киелі Рухтың қонуын астарлап білдіреді: 2:27; Түсіндірмені де қараңыз.)

²⁶ Осыны дұрыс жолдан азғырушылардан сақтандыру үшін жазып отырмын. ²⁷ Ал сендерге келсек, Құдайдан алған Киелі Рух* өздерінде қалады, сондықтан сендерге жаңа ілім үйрететін біреудің қажеті жоқ, себебі қажеттілердің бәрін де Киелі Рух үйретеді. Оның сендерге үйреткендері еш өтіріксіз, шынайы, сондықтан Киелі Рухтың үйреткені бойынша әрекет ете беріңдер.**

Рухани балаларына деген Құдайдың сүйіспеншілігі

²⁸ Ал енді, балаларым менің, Мәсіхпен тығыз байланыста қала беріңдер! Сонда Ол қайтып келгенде нық сеніміміз болып, Оның алдында ұятқа қалмаймыз. ²⁹ Құдайдың әділ екенін білесіңдер, сондықтан әділдік істейтін әркімнің рухани мағынада Құдайдан туғанын* ұғасыңдар.

3 ¹ Қарандар, Әкенің бізге деген сүйіспеншілігі қандай зор: Құдайдың рухани балалары деп аталамыз және нақ солаймыз да! Күнәкар дүние кім екенімізді білмейді, себебі ол Құдайды білген жоқ. ² Сүйікті бауырластарым, қазір Құдайдың балаларымыз, бірақ кім болатынымыз әлі анық емес. Ал Мәсіх қайтып келгенде Оған ұқсайтынымызды білеміз, себебі сол кезде Оның шынымен қандай екенін көреміз. ³ Оған осындай үміт артқан әркім Мәсіхтің кіршіксіз таза болғанындай, өзі де күнәдан арылып, тазарады.

⁴ Күнә жасаған әркімнің Құдай заңын бұзғаны, себебі күнә — Құдай заңын бұзғандық. ⁵ Ал Мәсіхтің күнәларымызды алып тастауға келгенін және Өзінің ешқандай күнә жасамағанын білесіңдер. ⁶ Сондықтан кім Мәсіхпен тығыз байланыста тұрса, сол күнә жасамайды. Күнә жасайтын әркім Оны көрген де, таныған да емес.

⁷ Балаларым менің, сендерді ешкім де күнә жасауға азғырмасын! Әділдік істеуші адам Мәсіхтің Өзі сияқты әділ болады.

⁸ Ал кім күнә жасай берсе, сол шайтанның баласы,* себебі

*²⁷ 2:20; Жохан 14:26; 15:26; Қорынт. 2-хат 1:21-22.

**²⁷ Немесе: Онымен байланыста бола беріңдер (Жохан 14:23,26; 15:4-5,16).

²⁹ Яки: Құдайдың рухани өмірін қабылдағанын (Жохан 1:13; 3:5; Петір. 1-хаты 1:3).

*⁸ Немесе: шайтанның адамы (құлы). (Шайтанның жаман қасиеттері оның өмірінен көрінеді: 3:10; Жохан 8:44.)

шайтан әлем жаратылғаннан бері күнә жасап келеді. Бірақ Құдайдың рухани Ұлы бұл дүниеге шайтанның ісін талқандау үшін келді.

⁹Рухани мағынада Құдайдан туған әркім күнә жасай бермейді, себебі оның бойында Құдай берген жаңа өмір* қалады; осылайша ол Құдайдан туғандықтан күнә жасауын жалғастыра алмайды. ¹⁰Құдайдың рухани балаларын шайтанның адамдарынан мынадан ажыратуға болады: әділ өмір сүрмейтін, әсіресе бауырласын сүймейтін, әркім Құдайдың рухани баласы емес.

Шынайы сүйіспеншілік пен нық сенім

¹¹Сендер бастапқыда естіген хабар мынау: ¹²бір-бірімізді сүюіміз керек! Інісін ұрып өлтірген шайтанның адамы Қабылға ұқсамаңдар! Оны неге ұрып өлтірді? Өйткені өз іс-әрекеті әділетсіз, ал інісінікі әділетті болатын. ¹³Сонымен күнәкар дүние сендерді жек көрсе, бұған таңғалмаңдар, бауырластарым!

¹⁴Өзіміздің рухани өлілерден тірілерге айналғанымызды білеміз, себебі бауырластарымызды сүйеміз. Бауырласын сүймейтін адам өлі болып қала береді. ¹⁵Бауырласын жек көрген әркім — кісі өлтіруші!* Ал мынаны білесіңдер: кісі өлтірушінің мәңгілік өмірі жоқ.

¹⁶Иса Мәсіхтің өз өмірін біз үшін қиғандығы арқылы нағыз сүйіспеншіліктің не екеніне көзіміз жетті. Біз де бауырластарымыз үшін жанымызды қиюға даяр болуымыз керек. ¹⁷Ал егер осы дүниелік мал-мүлкі бар біреу басына қиыншылық түскен бауырласына тас жүректік танытса, оның бойында Құдайдың сүйіспеншілігі бар ма?! ¹⁸Балаларым менің, сөз жүзінде емес, іс жүзінде шынайы сүйіспеншілік білдірейік.

¹⁹Сөйтіп өзіміздің шынайы жолда екендігімізді біліп, Құдай алдында жүрегіміз орнығады. ²⁰Себебі егер жүрегіміз бізді айыптаса да,* Құдай жүрегімізден жоғары ғой, Ол бәрін де біледі. ²¹Сүйікті бауырластарым, жүрегіміз бізді айыптамағанда Құдай алдында нық сеніміміз болады және ²²Одан не сұрасақ та, аламыз. Өйткені Тәңірдің өсиеттерін орындап, Ол

*⁹ Немесе: Құдайдың «тұқымы» (яғни рухани өмірі мен қасиеттері) (Петір. 1-хаты 1:23).

*¹⁵ Яки: адамның өзгені жек көруі Құдай алдында кісі өлтірумен бірдей (Матай 5:21-22).

*²⁰ Яки: егер біз кінәлы сезінсек те. (Еврей. хат 9:14; 10:22; Рим. хат 5:1-2; 8:1-2; Түсіндірмедегі «ар-ұжданды» да қараңыз.)

не қаласа, соны істейміз. ²³ Ал Құдайдың өсиеттері мынау: Оның рухани Ұлы Иса Мәсікке* сеніп, бір-бірімізді сүюіміз керек. ²⁴ Кім Оның өсиеттерін орындаса, ол Құдаймен және Құдай онымен тығыз байланыста тұрады. Құдайдың бізбен тығыз байланыста екенін Оның бізге сыйлаған Киелі Рухы арқылы білеміз.

4

Рухтарды ажырата білу

¹ Сүйікті бауырластарым, кез келген рухтарға сене бермеңдер, олар Құдайдан келген бе, жоқ па — алдымен соны анықтандар! Өйткені көптеген жалған пайғамбарлар жер жүзіне тарады.* ² Құдайдың Рухын мынаған қарап ажырата білесіңдер: Құдайдан шыққан Рух Иса Мәсіхтің адам бейнесінде көктен келгенін мойындайды. ³ Ал Иса Мәсіхтің адам болып келгенін мойындамайтын әрбір рух Құдайдан емес, керісінше, ол — Мәсікке қарсы шығушының рухы. Сендер соның келетінін естідіңдер, ол қазірдің өзінде-ақ дүниеде жүр.

⁴ Ал, балаларым менің, сендер Құдайдансыңдар, жалған пайғамбарларды жеңіп шықтыңдар. Өйткені сендердегі Киелі Рух күнәкар дүниені билеп тұрған шайтаннан құдіретті. ⁵ Жалған пайғамбарлар күнәкар дүниеден болғандықтан осы дүниелік тұрғыдан сөйлеп, дүниенің адамдары оларға ден қояды. ⁶ Біз Құдайданбыз; Оны танытындар бізге ден қояды, ал Құдайдан еместер бізге ден қоймайды. Шындықты сөйлейтін Рух пен алдамшы рухты осы арқылы ажырата аламыз.

Құдайдың сүйіспеншілігі және біздің өзгелерді сүюіміз

⁷ Сүйікті бауырластарым, бір-бірімізді сүйейік! Себебі сүйіспеншілік Құдайдан; сүйетін адам — Құдайдың баласы, ол Құдайды біледі. ⁸ Сүймейтін кісі Құдайды білмейді, өйткені Құдай — сүйіспеншілік.* ⁹ Құдай бізге деген сүйіспеншілігін былай көрсетті: Сол арқылы шынайы өмір сүруіміз үшін

*²³ Немесе: Иса Мәсіхтің атына (яки атағына) (Лұқа 24:47; Філіпі. хат 2:8-11; Жохан 3:16).

*¹ Яки: Өйткені Құдайдан хабар жеткізушімін деп жалған сөйлеушілер жер жүзіне көптеп тарады (Матай 7:15; 24:11; Салоника. 1-хат 5:19-21).

*⁸ Яки: сүйіспеншілік — Құдайдың басты қасиеттерінің бірі, Ол — шынайы сүйіспеншіліктің бастауы (Қорынт. 2-хат 13:11).

Құдай Өзінің жалғыз рухани Ұлын* дүниеге жіберді. ¹⁰ Бұл сүйіспеншіліктің мәнісі мынада: Құдайды сүйген біз емес, қайта, Ол бізді сүйгендіктен, құрбандығы арқылы күнәмыздың құнын өтеу үшін рухани Ұлын жіберді. ¹¹ Сүйікті бауырластарым, Құдай бізді осылайша сүйгендіктен, біз де бір-бірімізді сүюіміз керек. ¹² Құдайды ешкім еш уақытта көзімен көрген емес; алайда бір-бірімізді сүйсек, онда Құдай жан дүниемізден орын алып, Оның сүйіспеншілігі бойымызда әбден толысып, мақсатына жеткені.

¹³ Құдай бізге Өзінің Рухынан берді, біздің Онымен, Оның бізбен тығыз байланыста екендігімізді осыдан білеміз. ¹⁴ Әкенің Өзінің рухани Ұлын дүниеге Құтқарушы ретінде жібергенін біз өз көзімізбен көрдік, соған куә болып келеміз. ¹⁵ Кім Исаны Құдайдың рухани Ұлы деп мойындаса, Құдай онымен, ол да Құдаймен тығыз байланыста тұрады.

¹⁶ Біз Құдайдың өзімізге деген сүйіспеншілігін біліп, Оған нық сенеміз. Құдай — сүйіспеншілік. Сол себептен, кім Оның сүйіспеншілігіне сай әрекет ете берсе, ол Құдаймен, Құдай да онымен тығыз қатынаста тұрады.

¹⁷ Мәсіхтің осы дүниеде қалай өмір сүргеніндей өмір сүрсек, онда Құдайдың сүйіспеншілігі бойымызда әбден толысып, мақсатына жетеді, осылай қиямет сотында нық сенімді боламыз.* ¹⁸ Сүйіспеншілікте қорқыныш жоқ. Шынайы сүйіспеншілік қорқынышты жолатпайды, себебі қорқыныш жазаға байланысты. Қорқатын кісиде сүйіспеншілік мақсатына жеткен емес.

¹⁹ Біз сүйеміз, себебі Ол бізді алдымен сүйді. ²⁰ Біреу: «Құдайды сүйемін», — дей тұра, бауырласын жек көрсе, оның өтірікші болғаны. Себебі көз алдындағы бауырласын сүймейтін кісі көзге көрінбейтін Құдайды қалай сүйе алады? ²¹ Одан алған өсиетіміз мынау: Құдайды сүйетін кісі бауырласын да сүюге тиіс!

---

*9 Яки: Өзінің жалғыз Ұлын. (Түсіндірмедегі «Құдайдың рухани Ұлын» қараңыз.)

*17 Жохан 3:16-18.

5

Сенім мен сүйіспеншіліктің жеңімпаздығы

¹ Исаны Мәсіх деп сенетін әркім — Құдайдың рухани баласы. Әкені сүйетіндер Оның балаларын да сүйеді. ² Рухани балаларын сүйетінімізді Құдайды сүйіп, Оның өсиеттерін орындауымыздан білеміз. ³ Ал өсиеттерін орындағанымыз — Құдайды сүйгеніміз; оларды орындау қиын емес. ⁴ Өйткені күнәкар дүниені Құдайдың рухани балалары жеңеді. Дүниені жеңген күш — біздің сеніміміз. ⁵ Кім күнәкар дүниені жеңе алады? Исаны Құдайдың рухани Ұлы деп сенген кісі ғана.

*Мәсіхтің адамзатты құтқаруға келгендігін
Киелі Рух растайды*

⁶ Иса Мәсіх бізге келгенде сумен шомылдыру рәсімін де, жанын қиып, қанын төгуді де басынан өткізді.* Ол келгенде тек сумен шомылдыру рәсімінен өтіп қана қойған жоқ, жанын қиып, қанын төкті де. Киелі Рух бұған куә, себебі Киелі Рух — шындық. ⁷ Сонымен куә болатындар үшеу:* ⁸ Киелі Рух, су және қан; бұл Үшеуінің айғақтығы бірдей.*

⁹ Адамдардың куәлігін қабылдап жүрміз. Ал Құдайдың куәлігі адамдікінен гөрі салмақтырақ; сондықтан Құдайдың Өзінің рухани Ұлы жайында берген куәлігіне сенуге тиіспіз. ¹⁰ Оның рухани Ұлына сенген кісінің жүрегінде Құдайдың куәлігі жүреді. Ал Құдайға сенбеген кісі Оны өтірікші етіп көрсетеді, себебі ол Құдайдың Өзінің рухани Ұлы туралы берген куәлігіне сенбейді.

¹¹ Бұл куәліктің мәнісі мынадай: Құдай бізге мәңгілік өмір сыйлады, осы өмір Оның рухани Ұлында. ¹² Құдайдың рухани Ұлымен байланысы бар адам шынайы өмірге ие, ал Онымен байланысы жоқта шынайы өмір де жоқ.

*⁶ Немесе: Сумен және қанмен келген — Бұл, Иса Мәсіх (Лұқа 2:10-11; 3:21; 23:46; 24:46).

*⁷⁻⁸ Немесе: Көкте Үшеу куәлік береді: Әке, Сөз және Киелі Рух. Осы Үшеуі бірлікте. Жерде де Үшеу куәлік береді: Рух, су және қан; Үшеуінің куәлігі бір жайт туралы (2:26-27; Жохан 1:32-34; 14:23-26).

Құдаймен тығыз байланыстағы мәңгілік өмір

¹³ Сендер Құдайдың рухани Ұлына сенгендіктен мәңгілік өмірге иесіндер. Оған сенім артқан сендердің соны білулерің үшін бұларды жазып отырмын.

¹⁴ Біз Оның еркіне сай бір нәрсе сұрасақ, Құдай тілегімізге құлақ салады деп кәміл сенеміз. ¹⁵ Не сұрасақ та, Құдай бізге құлақ салады деп білсек, Оның тілегенімізді беретінін де білеміз.

¹⁶ Бауырласының өлімге апармайтын күнә* жасап жатқанын көрген кісі ол үшін Тәңірге сиынсын. Сонда күнә жасағанның өмірі сақталады. Алайда өлімге апаратын күнә** да бар. Тәңірге сиынсын дегенде ондай күнә туралы айтып отырған жоқпын. ¹⁷ Әділетсіздіктің бәрі — күнә, ал өлімге апармайтын күнә да бар.

Қорытынды

¹⁸ Мынаны білеміз: кім Құдайдың рухани баласы болса, сол күнә жасай бермейді. Құдайдың рухани Ұлы оны сақтағандықтан,* шайтан оған тиісе алмайды. ¹⁹ Біз Құдайданбыз, бірақ бүкіл дүниеге шайтан билігін жүргізіп отыр, бұны білеміз. ²⁰ Құдайдың рухани Ұлының келгенін де білеміз; біздің шынайы Құдаймен танысуымыз үшін Ол көзімізді ашты. Сондықтан шынайы Құдаймен және Оның рухани Ұлы Иса Мәсіхпен байланыстамыз; Ол — шынайы Құдай және мәңгілік өмір.

²¹ Балаларым менің, жалған тәңірлерден сақ болыңдар!

*¹⁶ Яки: кешіруге болатын күнә (Жақып. хаты 5:15).

**¹⁶ Яки: тәндік өлімге апаратын күнә (Елшілер. істері 5:1-11; Қорынт. 1-хат 11:30; Жақып. хаты 5:14-16) немесе: мәңгілік өлімге апаратын күнә. (Мысалы, біле тұра Құдай ісіне қарсы шығып, тіл тигізе беру: Марқа 3:28-30; Еврей. хат 6:4-9; 10:26.)

*¹⁸ Немесе: Құдайдың рухани баласы сақтанып жүргендіктен (Салониқа. 1-хат 5:22; Салониқа. 2-хат 3:3-5; Жохан 10:27-29).

Жоханның екінші хаты

Жазба туралы мәлімет

Бұл хатты да елші Жохан б.з. 85-95 жылдарында жазған. Сол заманда бірқатар уағызшылар мен ұстаздар Ізгі хабарды ел аралап тарататын. Мәсіхшілер әдет бойынша оларды үйлеріне қондырып, сапарларын жалғастыру үшін қажет нәрсенің бәрімен қамтамасыз етіп отырған.

Осы қонақжайлылықты «Білімпаздық» ілімін таратушылар да пайдаланып жүрген еді. Сондықтан қарт елші осы хатымен қауымдарды сақтандырып, ел аралап жүрген ұстаздардың қандай ілім уағыздап жүргенін тексеруді ескертеді. Әйтпесе олардың жалған ілімдерді таратуға өздерінің қалауынсыз атсалысқан жағдайға тап болулары да мүмкін еді.

Арнау және сәлем

¹ Құдай таңдаған бәйбіше мен оның балаларына ақсақалдан* дұғай сәлем! Сендерді шын жүректен жақсы көремін, бұл жөнінде мен жалғыз емеспін, шындықты білетіндердің бәрі де сендерді жақсы көреді, ²өйткені шындық өзімізде қазір бар және мәңгі бола береді. ³Құдай Әке мен Оның рухани Ұлы Иса Мәсіх сендерге рақымын, мейірімін және тыныштығын, сонымен қатар шындық пен сүйіспеншілігін берсін.*

*1 Немесе: Қауымға және оның мүшелеріне жетекшіден. (Сенушілер сол заманда қуғын көргендіктен кейде бүркеншік аттар қолданатын.)

*3 Немесе: бізге береді.

Шындық пен сүйіспеншілік

⁴ Балаларыңның* арасынан шындық жолымен жүрген бір-нешеуін көргеніме қатты қуандым: Құдай Әке бізге солай өмір сүруге өсиет етті. ⁵ Сондықтан, бәйбіше, мынаны өтінемін: бәріміз бір-бірімізді жақсы көрейік. Мұны жаңа өсиет ретінде жазып отырған жоқпын, бұл өсиет бізде бастапқыдан бар.

⁶ Ал осы сүйіспеншілік Оның өсиеттері бойынша жүруімізде. Сүйіспеншілікке сай әрекет ету керек деген бұл өсиетті бастапқыдан бері естіп келесіңдер.

Мәсіхке адал болу

⁷ Дүниеге көптеген азғырушылар келе жатыр. Олар Иса Мәсіхтің жерге адам бейнесінде келгенін мойындамайды. Азғырушыларды және Мәсіхке қарсы шығушыларды осыдан білуге болады. ⁸ Еңбекпен қол жеткендерді жоғалтпай, Иемізден толық сыйын алу үшін байқап жүріңдер! ⁹ Мәсіхтің ілімімен жүрмей, одан шығып кеткен адамның Құдаймен қатынасы жоқ. Ал Оның ілімімен жүргендер Әкемен де, Оның рухани Ұлымен де тығыз байланыста болады. ¹⁰ Сондықтан да біреу келіп, осы ілімге қарсы бір нәрсе үйретсе, ондайды үйлеріңе кіргізбендер, тіпті сәлемін де алмаңдар! ¹¹ Себебі біреудің сәлемін алған адам соның жамандық істеріне ортақ болады.

Қоштасу

¹² Сендерге әлі көп нәрсе айтар едім, бірақ оны жазбаша жасағым келмейді. Өзім келіп, ауызба-ауыз сөйлессек деп ойлаймын, сонда зор қуанышқа кенелеміз.

¹³ Құдай таңдаған бауырласыңның балалары* дұғай сәлем жолдайды.

*⁴ Немесе: Қауым мүшелерінің.

*¹³ Немесе: әпкеңнің (сіңліңнің) балалары. Яки: ағайындас қауымның мүшелері. (Бұл Жоханның өзі жетекші болған қауым шығар.)

Жазба туралы мәлімет

Батыс Түркиядағы Азия аймағында Диотреф есімді өр көкірек қауым жетекшісі елші Жохан жіберген ұстаздарды қабылдамай, тіпті оларды қарсы алған мәсіхшілерді қауымнан аластатқан еді. Енді қарт елші бұл хатын ұстаздарға көрсеткен қонақжайлылығы үшін Гайды мақтап, Диотрефті сөкпек ниетпен сол қауымға арнап жазды. Бұл да шамамен б.з. 85-95 жылдары болса керек.

Арнау және сәлем

¹ Ақсақалдан* өзі шын жүректен жақсы көретін қымбатты Гайға дұғай сәлем! ²Сүйікті бауырым! Сенің рухани өміріңнің сау болғанындай, саған барлық жағынан да Құдайдан игілік пен денсаулық тілеймін. ³Кейбір бауырластар келіп, сенің шындыққа адал болып, үнемі шындық жолымен жүріп келе жатқаныңды хабарлағанда, мен қатты қуандым. ⁴Рухани балаларымның шындық жолымен жүріп жатқанын естуден артық маған қуаныш жоқ.

Құдайдың адал қызметшілерін жылы жүзбен қабылдау

⁵Сүйікті бауырым, сен бауырластарымызға, өзіңе бейтаныс болса да, демеу болып, дұрыс істеп жүрсің. ⁶Олар қауым алдында сенің сүйіспеншілігіңе куәгер болды. Мұндайларды Құдайдың адамдарына лайық түрде жолға жабдықтап, шығарып жіберсең, игі болар еді. ⁷Себебі олар бұл сапарға Оның

*1 Немесе: Қауым жетекшісінен.

атын таныту үшін* шықты және құдайсыздардан ешқандай жәрдем алмайды. ⁸ Сондықтан осындай кісілерді қолдау — біздің міндетіміз; шындықты таратуға осылай үлесімізді қосамыз.

Өр көкірек жетекші мен адал сенуші

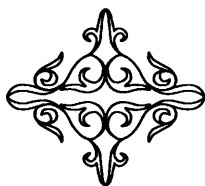
⁹ Мен қауымға жазып жібердім, бірақ олардың басшысы болуға тырысып жүрген Диотреф бізді мойындамайды. ¹⁰ Сондықтан барған кезде оның істегендерінің бәрін есіне саламын: ол бізді жаман сөзбен өсектеп жүр; ал соған да қанағаттанбай, сапармен келген бауырластарымызды өзі де қабылдамайды, басқаларға да қабылдатпайды. Қарсы алғандарды тіпті қауымнан шығарып тастайды.

¹¹ Сүйікті бауырым, жамандыққа еліктемей, жақсылыққа елікте! Жақсылық істейтін адам Құдайдікі, ал жамандық жасаушы Құдайды білмейді.

¹² Деметір туралы елдің бәрі жақсы пікір айтады. Ол шындыққа сай әрекет жасайды.* Біз де соған куәлік етіп жүрміз, ал сендер шындықты айтатынымызды білесіңдер.

Қоштасу

¹³ Саған әлі де көп нәрсе жазуым керек еді, бірақ оны жазғым келмейді. ¹⁴ Сені жақын арада көретін шығармын деген үмітім бар, сонда екеуіміз ауызба-ауыз сөйлесеміз. ¹⁵ Саған амандық болсын! Бұл жақтағы достарың сәлем айтып жатыр. Сол жақтағы достардың бас-басына сәлем айт!

*7 Немесе: Мәсіхтің аты үшін.

*12 Немесе: Оған шындықтың өзі де куә.

Жазба туралы мәлімет

Осы қысқа сәлемхатты жазған Яһуда өзін Жақыптың інісі деп атаған. Себебі туған ағасы Жақып Иерусалимдегі қауымның танымал жетекшісі болып, Інжілдегі хаттардың біреуін жазған еді (Марқа 6:3; Жақып. хаты 1:1; Жақыптың хаты туралы мәлімет).

Яһуданың хаты мен Петірдің екінші хатының бірқатар ұқсастықтары бар. Хат иелері бір-бірімен байланыста болып, Құдай Рухының жетелеуімен біреуі екіншісінен кейбір үзінділерді алып, аздап өзгертіп қолданған.

Хат Құдай Әкеге және Құтқарушымыз Иса Мәсіхке сенушілерге жолданған. Яһуда онда құтқарылу туралы жазуға ниеттенген болатын, алайда Киелі Рух оны қауымдарға еніп алған жалған ұстаздардың қате ілімдері мен азғын өмір салттары туралы ескертіп жазуға жетеледі. Бұлар сенушілерге Құдайдың рақым етіп, күнәларын кешіруі туралы мүлдем қате пікірлер үйретуде еді. Сондықтан Яһуда мәсіхшілерді оларға мықтап қарсы тұруға, әрі кіршіксіз таза өмір сүріп, шынайы Ізгі хабарды берік ұстануға жігерлендіреді.

Арнау және сәлем

¹ Иса Мәсіхтің басыбайлы қызметшісі, әрі Жақыптың* туған інісі Яһудадан Құдай Әке сүйіспеншілікпен Өзінің қасиетті халқы болуға шақырған, Иса Мәсіх аман сақтап жүрген сенушілерге дұғай сәлем: ² Ол сендерге шапағатын жаудырып, амандық, тыныштық пен сүйіспеншілікті молынан сыйлай көрсін!

Алдамшы ұстаздарға төнген кәрлі үкім

³ Қымбатты бауырластар, мен бар ынтаммен бәрімізге ортақ құтқарылу туралы хат жазбақшы едім. Алайда Құдайдың өз халқына біржола аманаттаған, бәріміз сенетін шынайы ілімін қорғауды ескертіп жазуымды қажет деп есептедім. ⁴ Себебі араларыңа бірқатар адамдар білдіртпей ұрланып еніп алыпты. Осы арсыздар* сотталуға баяғыда-ақ белгіленген болатын. Олар азғындықтарына сылтау ету үшін Құдайымыздың рақымы туралы Ізгі хабарды бұрмалап, Иса Мәсіхті бірден-бір Әміршіміз,** әрі Иеміз деп мойындамайды.

⁵ Сендер атам замандағы мына жайттарды түгел білсеңдер де, оларды қайтадан естеріңе салып өткім келеді: Жаратқан Ие өз халқын Мысырдан құтқарып алған еді, ал кейін көпшілігі қасарысып, сенбегенде Ол солардың көздерін құртты.*

⁶ Сондай-ақ, өздерінің билік жүргізуге тиесілі орындарын сақтамай, мекен-тұрағын тастап кеткен періштелерді де ескеріңдер:* Иеміз оларды соттайтын ұлы күн жеткенше тамұқтың қара түнегінде мәңгі шынжырлап сақтап отыр.

⁷ Сол сияқты, Содом, Гомора мен маңайындағы қалаларды ұмытпаңдар: тұрғындары жыныстық азғындықпен әуестеніп, табиғатқа қайшы ұятсыздықтарға салынғандары үшін жазаланды.* Сонымен олар мәңгілік отта азап шегетіндердің мысалы болды.

---

*¹ Матай 13:55; Елшілер. істері 12:17; 15:13; Ғалат. хат 1:19; Жақып. хаты 1:1.

Осы жазба туралы мәліметті де қараңыз.

*⁴ Яки: Құдайға ұнамайтындар.

**⁴ Немесе: Әмірші Құдайымыз.

*⁵ Мысыр. шығу 12:51; 14:11-12; Ру. санау 14:1-4,20-30.

*⁶ Әйүп 4:18; 15:15; Жохан 8:44.

*⁷ Жаратылыс. баст. 19:24-25.

⁸ Дәл осылайша, араларындағы сол «түс көрушілер» өз тәндерін масқаралап, ешбір билікті елемей, абыройлы билеушілерді балағаттап жүр. ⁹ Ал тіпті бас періште Михайл Мұса пайғамбардың мәйіті туралы шайтанмен айтысқанда, оны балағат сөзбен айыптауға дәті бармады. «Жаратқан Ие саған жазанды тартқызсын!» — деп қана қойды. ¹⁰ Бірақ сол алдамшылар өздері ұға алмаған нәрселер туралы жаман сөз айтып, қарсыласады. Олар жабайы аңдар сияқты ақылдарымен емес, түйсіктерімен ғана ұғатын нәрселері арқылы құртылып кетпек. ¹¹ Бұлар қасіретке қалмақ! Олар Қабыл* таңдаған жолмен жүріп, Балағам іспетті* алатын сыйына қызығып, алдамшылыққа беріледі де, Қорах* сияқты қиқарлықпен (қауым жетекшілеріне қарсы) бас көтергендері үшін құртылмақ.

¹² Осындайлар кешкі достық дастарқандарыңа* еш қаймықпастан келіп, тойынып алып, сендерді лас дақтар сияқты масқаралайды.** Олар жаман шопандай тек өз қамдарын ғана жейді; жел айдаған жаңбырсыз ақша бұлт іспетті, әрі күзде жеміс бермейтін, тамырымен жұлынған, біржола өлген ағаш секілді ешбір пайда келтірмейді. ¹³ Қайта, олар ұятсыз істерін паш етіп, көбік шашып, қоқыр-соқыр әкеліп жатқан теңіздің буырқанған толқындарына ұқсайды. Аққан жұлдыздай уақытша жарқыраған* осы азғырушылар үшін тамұқтың ең қараңғы қапастары дайын тұр.

¹⁴ Олар туралы адамзаттың жетінші атасы* Енох былай деп алдын ала айтқан еді: «Тыңдаңдар, Иеміз Өзінің он мыңдаған қасиетті нөкерлерін ертіп көктен түспек! ¹⁵ Ол бәрін де соттап, әділетсіздердің зұлымдықпен істеген барлық жаман істерін де, арсыз күнәкарлардың Оған қарсы айтқан бүкіл кәрлі сөздерін де әшкерелеп, жазаларын тартқызатын болады».

*¹¹ Қабыл: туған інісі Әбілді өзімшілдік және қызғаныштан өлтірді (Жаратылыс. баст. 4:1-12). Балағам: Петір. 2-хаты 2:15-16; Ру. санау 22:4-20. Қорах: Ру. санау 16:1-35.

*¹² Яки: Бауырластық сүйіспеншілікті танытатын той дастарқандарыңа. (Бұларды алғашқы қауымдарда Иеміздің құрбандығын еске алатын асқа байланысты жасайтын: Елшілер. істері 2:46.)

**¹² Немесе: тойынып алып, көзге көрінбейтін, су астындағы қауіпті құздарға ұқсайды.

*¹³ Яки: Аққан жұлдыздай тура бағытты сілтей алмайтын.

*¹⁴ Немесе: Адам атадан бастағанда жетінші буын. Яки: Адам атаның туажаты. Енох: яки Ыдырыс (Жаратылыс. баст. 5:18).

¹⁶ Мұндайлар ұдайы наразылық білдіріп, күңкілдеп жүреді. Олар жаман құмарлықтарына салынып, бас пайдалары үшін мақтанып, өзгелерге жағымпазданады.

*Таза өмір сүріп, рухани дамып,
күнәкарларды құтқару туралы*

¹⁷ Ал сендер Иеміз Иса Мәсіхтің елшілерінің алдын ала айтып кеткендерін естеріңе түсіріндерші, қымбатты бауырластарым!

¹⁸ Олар сендерге: «Осы соңғы заманда* өздерінің арсыз құмарлықтарына салынып, шынайы ілімді келемеждеп жүрген адамдар шығады!» — деген еді. ¹⁹ Қауымдарға жік салатын мұндайларда Киелі Рух болмайды, қайта, олар күнәкар болмыстарының жетегінде жүреді.

²⁰ Ал сендер, қымбатты бауырластарым, өздерің сенетін Тәңірдің қасиетті ілімінің негізінде рухани өсіп толысуға ұмтылыңдар: Киелі Рухтың жетелеуімен сиыныңдар,* ²¹ әрдайым Құдайдың сүйіспеншілігіне бөленіп, жамандық атаулыдан сақтаныңдар, әрі Иеміз Иса Мәсіхтің қайта оралғанда өздеріңе шапағатын тигізіп, мәңгілік өмірге жеткізуін аңсап күтіңдер!

²² Ізгі хабарға күмәнданып жүргендерге қайырымды болып, ²³ ынта-жігермен тозақ отынан құтқарып алыңдар! Ал (жалған ілімдерді ұстанған) басқаларға аяушылық танытқанда, күнәның ықпалынан шошынып, олардың азғын болмыстарынан бастау алатын арам істерінен жиреніп, аулақ жүріңдер!*

²⁴ Сендерді адасып кетуден сақтап, Өзінің нұрлы салтанаты көрінген күні қуанышпен, мүлтіксіз таза күйлеріңде өз алдына тұрғызуға ²⁵ бірден-бір Құдайымыздың құдіреті жетеді. Ол бізді Иеміз Иса Мәсіх арқылы құтқарған еді ғой. Даңқ пен ұлылық, құдірет пен билік күллі өткен дәуірлерде болғандай, қазір де, мәңгілік те Онікі! Аумин.

*¹⁸ Петір. 2-хаты 3:3.

*²⁰ Яки: Киелі Рухқа кенеліп дұға етіңдер.

*²³ Немесе: Ал басқалар болса, жамандық атаулыдан шошына отырып, олардың қателіктерін әшкерелендер. Тіпті күнәкар болмыстарына бола арамданған киімдерінен де жиреніндер.

Римдіктерге арналған хат

Жазба туралы мәлімет

Құдайдың елшісі Пауыл осы хатын Рим қаласындағы сенушілер қауымдарына арнады. Елші мұны Ізгі хабарды басқа елдерде таратуға шыққан үшінші сапары кезінде, шамамен б.з. 57 ж. Грециядағы Қорынтта немесе оған көршілес кемежай қаласы Кенхреяда жазған болса керек. Сол сапарының соңында Пауыл елші Иерусалимге соғып, ондағы ашаршылыққа ұшыраған сенушілерге шетелдегі жаңа қауымдар бөлген көмекті апармақ болды (15:25-27).

Сол кезде Римдегі сенушілердің көбі басқа ұлттардан шыққан болатын, бірақ араларында яһудилер де бар еді. Бәрі ұланбайтақ патшалықтың астанасы болған үлкен қаланың түрлі аудандарында өзара бас қосып, жиналып отырды.

Пауыл елші көптен бері Римдегі қауымдармен кездесіп, оларды жігерлендіруге ниеттеніп келген еді. Бұдан кейін Ізгі хабарды әрі қарай тарату үшін Испанияға бармақшы болды (1:10-15; 15:22-29).

Осы хатында елші құтқарылуға адамның өз игі істері арқылы емес, Құдайдың рақымы арқылы ғана жетуіне болатынын егжей-тегжейлі түсіндіреді. Ерте заманда Жаратқан Иеге деген сенімі арқылы күнәсынан ақталған Ыбырайым пайғамбардың тәжірибесін мысалға алып, елші Құдайдың құтқарылу жолы яһудилерге де, басқа ұлттарға да арналғанын көрсетеді. Сонымен осы екі топты бір-біріне сүйіспеншілікпен қарауға шақырады.

Хат соңында елші Жаратқан Ие алдында ақталған сенушілердің жаңартылған мінезін сипаттап, оларды Құдай Рухының жетелеуі мен күшіне сүйеніп өмір сүруге жігерлендіреді.

1

Арнау және сәлем

¹ Иса Мәсіхтің қызметшісі Пауылдан дұғай сәлем. Мәсіх маған елші болуды бұйырып, мені Құдайдың Ізгі хабарын жариялау үшін таңдап алды. ² Осы хабарды жіберемін деп, Құдай ерте заманда Өзінің пайғамбарлары арқылы Киелі жазбаларда уәде берген болатын. ³ Бұл Ізгі хабарда Құдайдың рухани Ұлы* туралы сөз болады. Ол адам ретінде Дәуіт пайғамбардың әулетінен шыққан еді. ⁴ Ал Оның құдайлық қасиетіне келсек, Құдай Оны қайта тірілтуі арқылы Өзінің рухани Ұлы екенін зор құдіретпен дәлелдеді.* Осы Ізгі хабар Иеміз Иса Мәсіх туралы. ⁵ Ол арқылы Құдай өз рақымымен бізге Мәсіх атынан елші болуды, әрі барлық ұлттардың адамдарын Оған сеніп, мойынсұнуға шақыруды тапсырды. ⁶ Сол адамдардың ішінде сендер де барсыңдар, себебі Құдай сендерді Иса Мәсіхпен тығыз байланыста болуға шақырды.

⁷ Мен сәлемімді Құдайдың Римдегі барлық сүйіктілеріне, яғни Оның өз халқы* болуға шақырылғандарға, жолдаймын. Сендерге Құдай Әкеміз және Иеміз Иса Мәсіх рақымын жаудырып, амандық пен тыныштық сыйлай берсін!

Пауылдың римдіктерге баруды аңсауы

⁸ Сендердің сенімдерің туралы хабар әлемнің шартарабына тарап жатқандықтан,* ең алдымен бәрің үшін Иса Мәсіх арқылы Құдайыма ризашылығымды білдіремін. ⁹ Мен рухани Ұлы туралы Ізгі хабарды жариялап, шын жүрегіммен қызмет етіп жүрген Құдай мынаған куә: Оған сиынған сайын сендерді үнемі еске алып, ¹⁰ енді қастарыңа баруға бұйырса екен деп жалбарынамын. ¹¹ Себебі өздеріңді көруді қатты аңсаудамын. Сендерді күшейту үшін рухани дарындарыммен бөлісем,

*³ Бұл атақ табиғи туу арқылы пайда болған тәндік туыстықты білдірмейді. Қайта, ол Мәсіх пен Құдай арасындағы ерекше рухани байланысты бейнелейді. (Ишая 7:14; 9:6-7; Лұқа 1:30-35; 2:9-11; Жохан 1:3,14; Қолос. хат 1:15-16; Түсіндірмедегі «Құдай Сөзін» және «Құдайдың рухани Ұлын» да қараңыз.)

*⁴ Немесе: Ал Киелі Рух (яки қасиеттілік Рухы) Мәсіхтің қайта тірілуі арқылы Оның Құдайдың рухани Ұлы екенін зор құдіретпен дәлелдеді.

*⁷ Немесе: Оның қасиеттілеріне. (Түсіндірмедегі «қасиеттілікті» қараңыз.)

*⁸ Немесе: бүкіл әлемде жарияланғандықтан.

¹² яғни сендермен болған кезімде Құдайға деген ортақ сенімімізді көріп, бір-бірімізді жігерлендірсек деймін.

¹³ Бауырластар, сендерге шынын айтайын: өздеріңе бірнеше рет бармақшы болдым, бірақ әр жолы маған әлдене бөгет болып отырды. Өзге жерлердегі басқа ұлттардың арасында болғанымдай, мен сендердің де араларыңда еңбек етіп, соның рухани жемісін көргім келеді.

¹⁴ Гректер* мен басқа ұлттарға білімділер мен білімсіздерге Ізгі хабарды жариялау менің парызым. ¹⁵ Сондықтан Римде тұратын сендерге де оны уағыздауға деген ықылас менде жетерлік.

Ізгі хабар күнәкарды құтқаратын құдірет

¹⁶ Мен Ізгі хабар үшін еш ұялмаймын, ол — Мәсіхке сенетін барлық адамдарды, алдымен яһудилерді, сондай-ақ басқа ұлт адамдарын да құтқаратын Құдайдың құдіреті!

¹⁷ Себебі Құдайдың адамдарды ақтау жолы мынадан білінеді: ол басынан аяғына дейін сенімді қажет етеді.* Пайғамбарлар жазбаларында «Сенімі арқылы ақталған адам шынайы өмір сүреді»** деп жазылған ғой.

Адамзаттың әділетсіздігіне қарсы Құдайдың қаһары

¹⁸ Құдай көктен адамдардың барлық азғындығы мен әділетсіздігіне қарсы өз қаһарын білдіреді. Себебі олар әділетсіз істері арқылы шындықты аяққа басады. ¹⁹ Құдай туралы білуге болатын шындық адамдарға белгілі, мұны оларға Құдайдың Өзі білдірген. ²⁰ Өйткені Тәңірдің көзге көрінбейтін қасиеттері — Оның мәңгілік құдіреті мен құдайлық болмысы дүние жаратылғаннан бері айқын: бұларды Оның жаратқан нәрселерінен байқап, түсінуге болады. Сондықтан адамдар Құдайды біле алмадық деп сылтаурата алмайды.

²¹ Олар Құдай туралы білсе де, Оны Құдай деп дәріптеп, шүкіршілік еткен жоқ. Керісінше, адамдар түкке тұрғысыз ойға беріліп, надан көңілдерін қара түнек басты. ²² Өздерін

*¹⁴ Яки: Эллиндіктер. (Сол заманғы грек тілі мен философиясын ұстанушылар.)

*¹⁷ Немесе: Себебі Құдайдың әділдігі мынадан аян: ол сеніммен басталып, одан да зор сенімге жеткізеді.

**¹⁷ Немесе: «Әділ адамым Маған сеніп шынайы өмір сүреді» (Аббақұқ 2:4).

ақылдымыз деп жүріп, шын мәнінде ақымақ болып шықты. ²³ Осылай олар мәңгі Құдайдың ұлылығына табынудың орнына ажалды пенденің, құстың, төрт аяқты не бауырымен жорғалаушы жануардың мүсіндеріне құлшылық ететін болды.

²⁴ Сондықтан да Құдай оларды көңілдері ынтыққан әдепсіздіктің былығына батырып жіберді, осылай олар өз тәндерін өздері қорлауда. ²⁵ Өйткені адамдар Құдай туралы шындықты мойындамай, жалған тәңірлерге сиынып,* Жаратушы Иеге бас ұрып ғибадат етудің орнына жаратылған нәрселерге құлшылық етті. Ал Жаратушы Құдай мәңгілік мадақталуға лайық! Аумин.

²⁶ Сол себептен де Құдай адамдарды өздерін қорлайтын құмарлықтарға батырып жіберді. Араларындағы кейбір әйелдер табиғи жыныстық қатынасты табиғи емес қатынаспен ауыстырды. ²⁷ Дәл солай кейбір еркектер де әйелдерімен табиғи қатынасты қойып, бір-біріне құмарлықпен ынтығып, әдепсіздік істейтін болды. Олар тура жолдан тайып кеткендіктерінің тиісті жазаларын өз бойларында тартып жатты.*

²⁸ Бұған қоса мұндайлар Құдайды танудың қажеті жоқ деп шешті. Сондықтан Ол соларды бұзық пейілдерінде қалдырып, ұятты нәрселер істеуге тастады. ²⁹ Олардың тұла бойлары тұнған әділетсіздік, бұзықтық, дүниеқорлық,* залымдық, қызғаншақтық, кісі өлтіруге құмарлық, дауқестік, алдамшылық және арам ниеттілік. ³⁰ Олар жасырын жамандап, ашық та өсектегіш, Құдайды жек көретін, күш көрсеткіш, өр көкірек, мақтаншақ, жамандықты ойлап тапқыш, ата-анасын сыйламайтын, ³¹ сана-сыз, сенімсіз, тасбауыр,* мейірімсіз жандар.

³² Сол адамдар осындай күнәлар жасағандардың тартатын жазалары — өлім* деген Құдайдың әділ үкімін біле тұра, оларды өздері істеп қана қоймай, солармен айналысатын басқаларды мақұлдап та отырады.

---

*25 Немесе: жалғандыққа сеніп.

*27 Яки: Олар бұл адасудың тиісті жазаларын ... тартып жатты.

*29 Немесе: бұзықтық, (айлакерлік,) дүниеқорлық.

*31 Немесе: сүйіспеншіліксіз (ымырасыз).

*32 Мұндағы «өлім» сөзі тәндік ажалды, «рухани өлімді» (яки Құдайдың қасынан мәңгі аластатылуды) және тозақтағы мәңгілік азапты да қамтиды (Ишая 59:2; Аян 20:11-15).

2

Құдайдың яһудилерге шығаратын әділ үкімі

¹ Сондықтан, ей, басқаларды айыптаушы адам, кім болсаң да, сен ақтала алмайсың: өзге біреуге айып тағып тұрып өзіңе үкім айтасың! Себебі оны айыптаған сен де сол сияқты күнәлар жасайсың. ² Ал сондай істермен айналысатындарды Құдай әділдікпен соттайтынын білеміз. ³ Ей, пенде, егер өзің де айналысқан жаман істер үшін басқаларды айыптасаң, сонда қалай, Құдай сотынан құтылам деп ойлайсың ба? ⁴ Әлде сен Құдайдың мейірім көрсетіп, өзінді теріс жолдан қайтарғысы келетінін ұқпай, Оның мол мейірімділігін, сабырлылығын және шыдамдылығын менсінбейсің бе?

⁵ Бірақ сен қасарысып, * теріс жолдан қайтудан бас тартасың. Осылай Құдайдың қаһары төгіліп, әділ үкімі жарияланатын күні тартатын жазанды ауырлатасың. ⁶ Киелі жазбада «Құдай әркімге істеген ісіне қарай есесін қайтаратын болады» деп жазылған. ⁷ Тәңір алдында игілікті істерінен таймай, ұлылыққа, құрметке және өз есімін мәңгі өшірмеуге тырысқан кісіге Ол мәңгілік өмір сыйлайды. ⁸ Ал өзімшіл болып, шындыққа емес, әділетсіздікке мойынсұнып жүргендерді Құдайдың зор қаһары күтіп тұрады. ⁹ Жамандық істеген әркімді – алдымен (Құдайдың тандап алған халқынан шыққан) яһудиді, * сондай-ақ басқа ұлт адамын да қиыншылық пен азап күтіп тұр. ¹⁰ Ал игілік істейтін әркімді — алдымен яһудиді, сондай-ақ басқа ұлт адамын да ұлылық, құрмет, амандық пен тыныштық күтіп тұр. ¹¹ Себебі Құдай ешкімнің бет-жүзіне қарамайды.

Құдайды білмейтін ұлттардың ар-ұжданы

¹² Таураттағы Құдайдың заңын білмей күнә жасағандарға сол заң қолданылмай-ақ тозаққа үкім шығарылады. Ал Таурат заңын біле тұра күнә жасағандар сол заң бойынша сотталады. ¹³ Заңды тек естігендер емес, оны орындап жүргендер ғана Құдай алдында ақталады. * ¹⁴ Таурат заңы жоқ басқа ұлттар өз еріктерімен оның талаптарын орындаса, онда олар өздерінің

*5 Яки: сен жүрегіңді қасарыстырып.

*6 Забур жыр. 61:13; Нақыл сөз. 24:12.

*9 Мысыр. шығу 19:5-6.

*13 Жақып. хаты 1:22-23.

сол заңсыз-ақ не істеп, не қою керек екенін білетіндіктерін көрсетеді.*¹⁵ Осы арқылы олар Таурат заңының талаптарының өз жүректерінде жазулы екенін дәлелдейді. Бұған олардың ар-ұждандары* куә, яғни оларды іштей қаралайтын немесе ақтайтын осы ұждандарынан туған ойлары куә.¹⁶ Ал адамдардың бәрінің жасырын істері мен ойларына үкімді Құдай Иса Мәсіх арқылы қиямет соты күні шығарады. Мен уағыздап жүрген Ізгі хабар осыны білдіреді.

Таурат заңы және сүндеттеу рәсімі

¹⁷ Сен яһуди* екенінді айта жүріп, Таурат заңына сүйеніп, Құдаймен ерекше байланыста тұрғаныңа мақтанасың ба? ¹⁸ Оның еркін білесің, Таураттан тәлім алып, ненің жақсы-жаман екенін анықтай аласың. ¹⁹ Өзіңді соқырларға жетекшімін, қараңғыда адасқандарға жарықпын, ²⁰ надандарға тәрбиешімін, сәбидей білімсіздерге ұстазбын деп ойлайсың, өйткені Таураттан нақты білім мен шындықты таптың.

²¹ Сонымен, сен басқаларды үйретіп жүрсең де, қалайша өз іліміңді өзің ұстанбайсың?! «Ұрлама» дей тұра ұрлағаның не? ²² «Неке адалдығын бұзба» дей тұра оны өзің бұзғаның қалай? Жалған тәңірлердің мүсіндерін жек көресің, алайда неліктен өзің Құдайға тиісті құрметті көрсетпейсің? *²³ Таурат заңымыз бар деп мақтанғанмен сол заңды бұзып, Құдайды қорлайсың! ²⁴ Сол сияқты, басқа ұлттардың арасында сендерге бола Құдайдың атының қорланатындығы туралы алдын ала жазылған.*

²⁵ Ал сүндет рәсіміне келетін болсақ, егерде Таурат заңын қалтқысыз орындап жүрсең, ол рәсім пайдалы болар еді. Бірақ сүндеттелген сен бұл заңды бұзып жүргендіктен, сүндеттелмеген басқа ұлт адамынан сенің қай жерің артық? ²⁶ Егер сол адам Таурат заңының талаптарын орындап жүрсе, өзі сүндеттелмеген болса да, сүндеттелген болып есептелмей ме? ²⁷ Ей, яһудилер, сондықтан да басқа ұлт адамдары сендерді айыптай-

*¹⁴ Немесе: өз табиғатынан заңды істер істегенде, олар Таурат заңдары болмағанмен, өздеріне өздері заң.

*¹⁵ Яки: олардың жақсылықты жамандықтан ажырата білу түйсіктері әрі қабілеттері. (Түсіндірмедегі «ар-ұжданды» қараңыз.)

*¹⁷ Яки: Құдай таңдап алған халықтың өкілі (2:9; Мысыр. шығу 19:5-6).

*²² Немесе: ал ғибадатханаларын тонап, өзіңді былғағаның не?

*²⁴ Езекиел 36:22; Ишайя 52:5.

тын болады.* Сендер Тауратты және сүндет рәсімін ұстанғандарыңа қарамастан, заңды бұзып жүрсіндер, ал олар сүндеттелмеген болса да, кейбіреулері оның талаптарын орындайды.**

²⁸⁻²⁹ Сырт бейнесінде емес, жан дүниесінде Құдайдың адамы болған ғана Оның таңдаулы халқына жатады. Сондай адамның сүндеттелуі тәнінде ғана емес, жан дүниесінде болу керек. Бұл рухани жаңартылу жазылған заңнан емес, Киелі Рухтан пайда болады. Ондай кісіні адам баласы емес, Құдайдың Өзі мадақтайды.

3

Құдайдың берген уәдесіне адалдығы

¹ «Олай болса, яһуди болудың артықшылығы не? Сүндеттелудің пайдасы қандай?» — деп сұрауларың мүмкін. ² Әрине, яһудилердің қай жағынан болса да артықшылығы бар. Ең алдымен, Құдай сөзі ата-бабаларымызға сеніп тапсырылды. ³ Рас, олардың біразы Құдайға адал болған жоқ.

«Ал олардың адал болмағандығы Құдайдың өз уәдесіне деген адалдығын жоя ма?» ⁴ Жоқ, мүлдем олай емес! Керісінше, адамдардың барлығы бірдей өтірікші болса да, Құдай сөзінен таймайды. Бұл туралы былай деп жазылған: «Осылайша айтқан сөздеріңнің әділ екені көрінеді, Сен айыпталғанда жеңімпаз болып шығасың».

⁵ «Егер біздің әділетсіздігіміз арқылы Құдайдың әділдігі айқындала түссе, не деуіміз қажет? Онда Құдай бізге* қаһарын төккенде әділетсіз болып шықпай ма?» — Мұны адамдық тұрғыдан айтып отырмын. — ⁶ Жоқ, мүлдем олай емес! Құдай әділетсіз болса, қалайша әлемді Соттаушы бола алар еді?

⁷ «Егер мен әділетсіздік жасаған сайын Құдайдың адалдығы мадақталып, Оның даңқы артатын болса, онда неге мен әлі де күнәкар деп айыпталамын?» — (деп қайсыбіреудің айтуы да мүмкін). ⁸ Әлде «Жақсылық шықсын деп жамандық істей берейік» деуге бола ма? Жоқ, болмайды! Ал кейбіреулер

*²⁷ Немесе: сендердің жамандықтарыңды әшкерелейді (Матай 12:41-42).

**²⁷ Немесе: Тәні сүндеттелмеген кісілер Таурат заңының талаптарын орындап жүрсе, олар сені айыптайтын болады. Себебі сен Таурат заңының жазбасын әрі сүндет рәсімін сақтай тұра Таураттың талаптарын бұзасың (Матай 12:41-42).

*⁵ Яғни яһудилерге.

бізді осылай тәлім берді деп жала жауып жүр. Олар Тәңірдің үкіміне лайық!

Құдай алдында ешкім де әділ емес

⁹ «Сонымен қалай болды? Басқалардың алдында (яһуди халқынан шыққан) біздердің артықшылығымыз бар ма?» Жоқ, ешқандай! Яһудилер де, басқа ұлттың адамдары да бірі қалмай күнәның билігінде екенін жоғарыда дәлелдедік. ¹⁰ Киелі жазбаларда бұл туралы мынадай сөздер бар: «Бірде-бір әділ кісі жоқ, ¹¹ саналы ешкім де жоқ, Құдайды іздеп жүрген де жоқ. ¹² Бәрі тура жолдан тайып, бірге азғындыққа салынды. Жақсылық жасаушы ешкім жоқ, тіпті бір жан да жоқ».* ¹³ «Айтқандары ашық көрдің иісіндей жаман,* тілдері жалған сөйлеуде», «ауыздарынан шыққан сөздер жылан уындай». ¹⁴ «Ауыздары қарғыс пен ызалы сөзге толы». ¹⁵ «Аяқтары жазықсыз қан төгуге асығады, ¹⁶ жүрген жерлерін қиратып, азап шеккізеді. ¹⁷ Олар татулық дегенді білмейді».* ¹⁸ «Оларда Құдайды қастерлеу деген атымен жоқ».*

¹⁹ Ал Таурат заңының күллі ережелері оған бағынышты адамдар үшін* күшінде екенін білеміз. Сондықтан (басқа ұлттың да, яһуди халқының да) барлық адамдары ешбір сылтау таппай, үндері өшеді.** Осылай бүкіл адамзат та Құдай алдында күнәлы болып, сотталатын болады. ²⁰ Себебі Құдайдың заңын орындау арқылы бірде-бір адам Оның алдында ақтала алмайды, керісінше, сол заң адамның күнәлы екенін әшкерелейді.*

Құдайдың адамдарды ақтау жолы

²¹ Ал енді Құдайдың адамдарды ақтау жолы көрсетілді. Бұл жолға заңды ұстанудың қатысы жоқ. Ол туралы Таурат пен

*12 Забур жыр. 13:1-3; 52:1-3; Уағыз. 7:20.

*13 Немесе: Олардың тамағы — ашық жатқан көр.

*13-17 Забур жыр. 5:10; 139:4; 9:28; Ишая 59:7,8.

*18 Немесе: Олар Құдайдан қорқуды білмейді (Забур жыр. 35:2).

*19 Яғни яһудилер (Исраил халқы) және оларға қосылып Таурат заңына бағынған басқа ұлт адамдары.

**19 Яки: ешбір сылтау таппай, ақтала алмайды.

*20 Яки: Адам Құдайдың заңын неғұрлым жақсы таныса, өзінің күнәлы екенін соғұрлым терең түсінеді.

Пайгамбарлар жазбалары білдірген еді.* ²² Құдай яһуди және басқа ұлт адамдарының бәрін де Иса Мәсіхке деген сенімдері арқылы ақтайды. Себебі бұл жерде ешқандай айырмашылық жоқ: ²³ бәрі де күнә жасап, Құдайдың өздеріне белгілеген ұлылығынан құр алақан қалды.* ²⁴ Бірақ Оның рақымымен Мәсіх төлемдерін төлеп, құтқаруының арқасында олар тегін ақтала алады.

²⁵ Құдай Мәсіхті күнәлардың құнын өтеуші құрбандық етіп көрсетті.* Оның қаны төгіліп құрбан болғандығына сенгендерді Құдай кешіреді. Оның әділеті осы арқылы айқын көрінеді. Себебі Тәңір бұрыннан бері шыдамдылық көрсетіп, адамдарға күнәларына бола лайықты жазаларын дереу тартқызбай жүрген еді. ²⁶ Ал қазіргі заманда Ол Өзінің әділдігін осылай дәлелдейді: Құдай әділетті, Ол Исаға сенуші әркімді ақтап алады.

²⁷ «Ал енді, мақтануымызға бола ма?» Мақтанатын түгіміз жоқ. «Не себептен бұлай? Игі істер жасау арқылы ақтала аламыз ба?» Жоқ, сену арқылы ғана ақтала аламыз. ²⁸ Сонымен біз адам заң бойынша жасаған игі істері арқылы емес, сенімі арқылы ғана ақталады деген қорытындыға келеміз.

²⁹ «Әлде Құдай тек яһудилердің Құдайы болып, басқа ұлттарды қабылдамай ма?» Әрине, қабылдайды, Ол басқа ұлттардың да Құдайы ғой! ³⁰ Себебі жалғыз бір-ақ Құдай бар. Ол сүндеттелген яһудилерді де, сүндеттелмеген халықтарды да сенімдері арқылы ақтап алады. ³¹ Біз «адамдар сенім арқылы ақталады» деп, Құдай заңын күшінен айырамыз ба? Жоқ, мүлдем олай емес! Керісінше, біз Құдай заңының күшін нығайтамыз.*

*²¹ Жаратылыс. баст. 3:15; 15:6; Забур жыр. 31:1-2; 102:8-12; Ишая 12:2; 43:22-25; 53:4-6,11.

*²³ Немесе: бәрі де күнә жасағандықтан, Құдайдың оларға белгілеген ұлы қасиеттері мен армандарынан құр алақан қалды (3:4,9-20; 8:21,30; Жаратылыс. баст. 1:26-28; 3:16-18,23-24; 6:3; Забур жыр. 8:4-8; Ишая 59:2-15).

*²⁵ Яки: Құдай Өзінің қаһарын басып, күнәларды мойнына алатын құрбандық ретінде Мәсіхті көрсетті (Мысыр. шығу 25:17; Жохан. 1-хаты 4:10; Еврей. 2:17; 9:28).

*³¹ 7:7-14,25; 13:8-10; Матай 5:17-48.

4

Ыбырайымның сенімі арқылы ақталуы

¹ Ал енді түп атамыз Ыбырайым туралы не дейміз? Ол осы мәселеде не тапты? ² Егер Ыбырайым өз игі істері арқылы ақталған болса, онда ол мақтана алар еді; бірақ Құдай алдында емес. ³ Киелі кітапта «Ыбырайым Тәңір Иеге сенді, сондықтан Иеміз оны Өзінің алдында ақтады»* деп жазылған.

⁴ Мысалы, егер біреу еңбек етсе, онда ол жалақыны сый ретінде емес, тиісті ақы ретінде алады. ⁵ Ал егер адам Құдай алдында ақталу үшін өзінің игі істеріне сүйенбей, күнәкарды кешіретін рақымды Құдайға сенімін артса, онда ол осы сенімінің арқасында ақталады. ⁶ Құдай еңбегіне қарамай-ақ ақтаған сондай адамның бақытты екендігін Дәуіт пайғамбар да айтқан: ⁷ «Әділетсіз істері кешірілген, барлық күнәларынан ақталған әркім қандай бақытты! ⁸ Иеміз мойнына күнәсын артпайтын әрбір кісі бақытты!»*

⁹ «Бұл бақыттылық тек сүндеттелген яһудилерге ғана ма, әлде сүндеттелмеген халықтарға да арналған ба?» (Әрине, бұл халықтарға да арналған.) Біз жоғарыда Ыбырайым ата Құдайға артқан сенімінің арқасында ақталды дедік.* ¹⁰ Ол қашан ақталды, сүндеттелмес бұрын ба, әлде кейін бе? Сүндеттелгеннен кейін емес, оған дейін ақталды. (Демек, Ыбырайым осы рәсімді орындау арқылы ақталған жоқ.) ¹¹ Кейінірек қана Құдай Ыбырайымға сүндеттеу рәсімін орындауды бұйырды. Осы рәсім Ыбырайымның Құдайға деген сенімі арқылы ақталғандығын бекітетін белгі іспетті еді. Ал бұл сенім Ыбырайымда сүндеттелмей тұрғанда-ақ болған. Сонымен Ыбырайым кейінгі замандарда сүндеттелмей-ақ Құдайға сеніп ақталатындардың рухани түп атасы. ¹² Бұған қоса Ыбырайым (Мәсіхке сенуші) яһудилердің де түп атасы. Бұлар сүндеттеу рәсімінен өтіп қана қоймай, атамыз Ыбырайым сүндеттелмей тұрған кезде-ақ жүрген сенім жолына да түсті.

*3 Немесе: оны өз алдында әділ деп есептеді (Жаратылыс. баст. 15:6).

*8 Забур жыр. 31:1,2.

*9 4:3.

Құдайдың сенушілердің барлығына да арналған уәдесі

¹³ Құдай Ыбырайым мен оның ұрпақтарына жер бетін иемденулері жайында уәде берді. Бұл уәде Ыбырайымға заңды ұстанғаны үшін емес, (Тәңір Ие сөзінде тұрады деген) сенімі арқылы ақталғаны үшін берілді. ¹⁴ Егер адамдар Құдайдың берген уәдесіне тек заңды ұстану арқылы ие бола алса, онда сенімнің ешбір пайдасы және уәденің ешқандай күші болмас еді. ¹⁵ Заң (оны мүлтіксіз орындамаған кісіні Тәңірдің) қаһарына ұшыратады, ал заң жоқ жерде оны бұзу да мүмкін емес.

¹⁶⁻¹⁷ Сонымен, Құдайдың уәдесі сенімге байланысты. Осылай бұл уәде Оның рақымымен беріліп, Ыбырайымның бүкіл ұрпағы үшін — Таурат заңы бар яһуди сенушілері үшін ғана емес, Ыбырайым сияқты Құдайға сенім артқан басқа ұлттар үшін де күшінде тұрады. Ыбырайым — Тәңір Иенің еркімен бәріміздің рухани түп атамыз. Киелі кітапта «Мен сені көптеген халықтардың түп атасы етіп тағайындадым» деп жазылған ғой.* Ал Ыбырайым өлгендерді қайта тірілтетін және жоқтан жарататын Құдайға сенді.

¹⁸ Үміттенетін еш шара қалмаған кездің өзінде Ыбырайым үмітін үзбей, сенімінде берік тұра берді. Сондықтан да өзі «Сенің үрім-бұтағың да осындай сансыз көп болады»* деген уәде бойынша көптеген халықтардың рухани түп атасы болды. ¹⁹ Жасы жүзге келіп қалған Ыбырайым өз денесінде ешқандай күш қалмағанын, әйелі Сараның да құрсағына бала бітпейтінін жақсы білгенімен, уайымдап сенімін әлсіретпеді. ²⁰ Қайта, Ыбырайым Құдайдың уәдесіне күмәнданбай, Оған деген сенімінен қуат алды. ²¹ Осылай Тәңірдің өз уәдесін орындай алатынына қалтқысыз сеніп, Оған құрмет көрсетті. ²² Сондықтан да «Тәңір оны Өзінің алдында ақтады» деп жазылған. ²³ «Тәңір оны ақтады» деген сөз Ыбырайымға ғана емес, ²⁴ бізге де қатысты: Иеміз Исаны қайта тірілткен Құдайға деген сеніміміз арқылы ақталамыз. ²⁵ Иеміз Исаны Тәңір күнәмыздың құнын төлеу үшін құрбандыққа қиды және ақталғандығымызды дәлелдеу үшін қайта тірілтті.

---

*16-17 Жаратылыс. баст. 17:5.

*18 Жаратылыс. баст. 15:5.

5

*Мәсіхке сенетін біз Құдаймен татумыз,
болашақтан үміттіміз*

¹Сонымен, Иеміз Иса Мәсіхке деген сеніміміз арқылы ақталғандықтан, Оның арқасында Құдаймен татумыз. ²Құдайдың осы рақымына бізге Иса Мәсіхтің арқасында, сенім арқылы жол ашылды. Енді Құдайдың рақымына бөленіп, салтанатты ұлылығын көреміз деген үмітімізге қатты шаттанамыз! ³Иә, тіпті азап шегіп жүрсек те, қатты шаттанамыз! Себебі азаптың бізді шыдамдылыққа жеткізетінін білеміз. ⁴Шыдамдылықтан сенімділік туады, ал сенімділік бізге үміт береді. ⁵Бұл үміт алдамшы қиял емес, өйткені Құдай сыйлаған Киелі Рухы арқылы жүрегімізді Өзінің сүйіспеншілігіне кенелтті.*

⁶Ақталуға ешқандай шарамыз болмай тұрғанда, Мәсіх Құдай алдын ала белгілеп қойған уақытында күнәкар біздер үшін жанын қиды! ⁷Тіпті әділ біреу үшін өмірін құрбан ететін ешкім жоқ іспетті. Тым болмағанда шынайы ізгі адам үшін бірен-саран кісі өмірін қиюға даяр болуы мүмкін. ⁸Дегенмен, әлі де күнәкар болып жүрген кезімізде біз үшін Мәсіх өмірін құрбан етті! Осы арқылы Құдай бізге Өзінің зор сүйіспеншілігін дәлелдеді.

⁹Енді біз Мәсіхтің қаны төгіліп құрбан болғандығы арқылы ақталған соң, Оның арқасында Құдайдың қаһарынан мәңгілік құтқарылатынымыз да сөзсіз! ¹⁰Себебі бұрын біз Тәңірге әлі де қас болған кезде Оның рухани Ұлының өлімі арқылы Құдаймен татулассақ, енді татуласқандар ретінде Мәсіхтің өмірі арқылы толықтай құтқарылатынымыз* сөзсіз! ¹¹Бұл ғана емес, біз Иеміз Иса Мәсіх арқылы Құдайдың Өзіне қатты шаттанып та жүрміз, өйткені Мәсіхтің арқасында Онымен татуластық.

Өлім — Адам атадан, өмір — Иеміз Иса Мәсіхтен

¹²Бұдан шығатын қорытынды мынау: бір адам арқылы дүниеге күнә, ал күнә арқылы өлім* келді. Адамдардың бәрі де ажалды болды, өйткені барлығы күнә жасады. ¹³Әрине, Мұса арқылы Таурат заңы берілгенге дейін де дүниеде күнә

*⁵ Жохан 3:5; 14:16-17,21; Тит. 3:4-7.

*¹⁰ 8:34; Еврей. хат 7:25.

*¹² Яғни: тәндік ажал және мәңгілік рухани өлім (1:32; Жаратылыс. баст. 2:17; 3:22-24).

болған. Ал заң жоқ жерде күнәлар адамның мойнына артылмайды. ¹⁴ Бірақ та өлім Адам атадан Мұсаның заманына дейін өзінің билігін жүргізіп келді. Дәл Адам атаның Құдайдың анық бұйрығын бұзғаны сияқты күнә жасамағандарға да өлім билігін жүргізді.

Адам атаға қарайтын болсақ, кейінірек келген Мәсіх жайында көп нәрселерді жақсырақ түсіне аламыз.* ¹⁵ Алайда Құдайдың беретін сыйын және Адам атаның күнә жасауын салыстыруға болмайды: сол бір кісінің күнәсы арқылы бүкіл адамзат ажалды болды, ал Құдайдың рақымы және Оның бір Кісінің, яғни Иса Мәсіхтің рақымы арқылы берген сыйы* одан қаншама зор! Осы сый көптеген адамдарға молынан тиді. ¹⁶ Құдайдың адамды тегін ақтауы мен Адам атаның күнә жасауы басқа жақтан қарағанда да тең емес: Адам атаның жасаған бір күнәсынан кейін Тәңір «кінәлысың» деген үкімін шығарды, ал адамзат жасаған көп күнәлардан кейін Ол «ақталдың» деген тегін сыйын берді! ¹⁷ Күнә жасаған бір кісі — Адам ата арқылы өлім бүкіл адамзатқа билік жүргізіп келеді. Сол сияқты, Құдайдың шексіз рақымы мен әділдіктің тегін сыйын қабылдағандар бір Кісінің — Иса Мәсіхтің арқасында өмірде билік құрады.

¹⁸ Сонымен, бір кісінің күнәсы бүкіл адамзатқа өлім жазасын алып келсе, өзге бір Кісінің әділетті ісі (Оған сенушілердің) бәрін ақтап, мәңгілік өмір сыйлады. ¹⁹ Бір кісінің Құдайға мойынсұнбауы көптеген адамдарды күнәкар етсе, дәл солай басқа бір Кісінің Құдайға мойынсұнуы арқылы көптеген адамдар ақталады.

²⁰ Ал Таурат заңы болса, күнә туралы түсінігіміздің көбейе түсуі үшін берілді.* Бірақ күнә қаншалықты көбейсе, Құдайдың рақымы одан да асып түсті. ²¹ Сонымен, күнәның адамзатты билеп-төстеп, өлімге алып келгеніндей, Құдайдың рақымы да билік құрып, адамдарды ақтап, Иеміз Иса Мәсіх арқылы мәңгілік өмірге жеткізеді.

*¹⁴ Немесе: Адам кейін келуге тиісті Кісінің бейнесі болды. (Адам атаның күнәсының залалы бүкіл адамзатқа тарап кетті, осылайша Мәсіхтің құрбандығының берер шипасы да бүкіл адамзатқа арналған: Қорынт. 1-хат 15:21-22.)

*¹⁵ Құдайдың Мәсіх арқылы берген сыйы: күнәларды кешіру, мәңгілік өмір, жан тыныштығы т.б. (3:24; 5:1; Елшіл. істері 15:11; Жохан 20:21-23).

*²⁰ Немесе: Ал Таурат заңы берілген соң, ол көп рет бұзылды (3:20; 7:7-8; Галат. хат 3:19).

6 *Енді күнәға жоқ болып, Құдайға қызмет етіп жүрміз*

¹ «Бұдан қандай қорытынды шығады? (Құдай күнәларымызды кешіретіндіктен) Оның рақымы молайсын деп күнә жасай берейік пе?» ² Жоқ, олай істеуге болмайды! Өлген адам күнә жасамайды? Біз (сенушілер) де сол өлген адамдай күнәға жоқ болдық.* Қалайша бұдан былай күнә жасап өмір сүрмекпіз?! ³ Өздерің жақсы білесіндер: Иса Мәсіхпен тығыз байланысқан бәріміз Онымен бірге рухани өлдік. Шомылдыру рәсімінен өткенде соны білдірдік.* ⁴ Демек, Мәсіхпен тығыз байланысқан біздер Онымен бірге рухани «өліп, жерлендік».* Сонымен, Құдай Әке Өзінің ұлы құдіретінің арқасында Мәсіхті өлімнен қайта тірілтіп, жаңа өмір бергендей, біз де енді жаңаша өмір сүруіміз керек!***

⁵ Себебі біз осылай рухани тұрғыдан Мәсіхпен бірге «өліп», күнәлы өмір салтымыздан біржола бас тартқан болсақ,* енді өлімнен қайта тірілген Мәсіхпен тығыз байланыста тұрып жаңаша өмір сүрейік! ⁶ Мынаны білеміз ғой: бұрын өзіміз кім болсақ, сол күнәкар болмысымыз Мәсіхпен бірге айқышта өлді. Осылай біздің күнә билеген болмысымыз күшінен айырылды, сондықтан енді күнәның құлы емеспіз! ⁷ Себебі адам өлгенде күнәның билігінен босатылады.

⁸ Ендеше, біз Мәсіхпен бірге рухани өлгендіктен Онымен байланыста өмір сүретінімізге де кәміл сенеміз. ⁹ Себебі өлімнен тірілген Мәсіх енді қайтып өлмейді, бұдан былай өлім Оған билігін жүргізе алмайды, мұны білеміз. ¹⁰ Мәсіх өлгенде күнәға біржола жоқ болды,* енді Ол Құдайдың құрметі үшін

---

*2 Немесе: (Мәсіхпен бірге) өлгендіктен күнәлы құмарлыққа жоқ болған біздер. (Өлген адамдар күнә жасамайды ғой. Сол сияқты, азғырылуға ұшырағанда Мәсіхке сенгендердің күнәлы құмарлыққа берілмеуі жөн: 6:10-13.)

*3 Немесе: Иса Мәсіхпен тығыз байланысып, шомылдыру рәсімінен өткен бәріміз рухани тұрғыдан Иса Мәсіхпен бірге өлдік (Ғалат. хат 2:19-20).

*4 Немесе: Демек, шомылдыру рәсімінен өткен кезде біз Мәсіхпен бірге рухани «өліп, жерленгенімізді» білдірдік.

**4 Яки: біз де енді күнә жасай беруімізді доғарып, таза өмір сүруіміз керек.

*5 Немесе: Себебі біз Мәсіхпен тығыз байланысып, Оның өліміне ортақ болсақ.

*10 Немесе: Мәсіх өлгенде адамзаттың күнәсы үшін біржола жанын қиды (6:2; Еврей. хат 7:27).

өмір сүреді.** ¹¹ Сендер де өздеріңді «күнәға жоқпыз, енді Құдайдың құрметі үшін Иса Мәсіхпен тығыз байланыста өмір сүреміз» деп есептендер!

¹² Сондықтан күнә ажалды тәндеріңді билемесін! Яғни тәндеріңнің күнәлы құмарлықтарына еріп кетпендер! ¹³ Дене мүшелеріңді күнә жасау үшін қолданып әділетсіздіктің құралы етпендер! Қайта, сендер рухани өлімнен шынайы өмірге өтіп келдіңдер, сондықтан өздеріңді Құдайдың қызметіне арнап, дене мүшелеріңе Оған бағыштап әділ істер істетіндер! ¹⁴ Күнә сендерге билігін жүргізбеуі керек, себебі сендер енді Таурат заңына емес, Құдайдың рақымына бағынасыңдар.*

Күнәның құлдығынан босап, әділдікке қызмет ету

¹⁵ «Бұдан қандай қорытынды шығады? Біз Таурат заңына емес, Құдайдың рақымына бағынғандықтан, күнә жасай берейік пе?» Жоқ, олай істеуге болмайды! ¹⁶ Сендер білесіңдер ғой: егер біреуге бағынып, оның еркін орындасандар, онда сол қожайындарыңның құлы боласыңдар. Сол сияқты сендер не мәңгілік өлімге апаратын күнәға құл боласыңдар, не Құдайға мойынсұнып, әділдікке қызмет етесіңдер. ¹⁷ Құдайға шүкір, сендер бұрын күнәның құлы болғанмен, енді алған тәлімнен тапқан ақиқатқа бет бұруға шын жүректен шешім қабылдадыңдар. ¹⁸ Күнәның үстемдігінен босағанда әділдіктің «құлы» болдыңдар.

¹⁹ Түсініктеріңнің әлі де аз екенін ескеріп, осы қарапайым сөздерді қолданып отырмын. Бұрын сендер дене мүшелеріңді әділетсіздіктің құралы қылып лас, заңсыз нәрселерге қызмет еткізгендерің сияқты, енді Құдайдың қарамағында қасиетті өмір сүру үшін дене мүшелеріңді әділдікке қызмет етуге арнаңдар!

²⁰ Күнәның құлы болып жүргенде сендер әділдіктің билігінде болмадыңдар. ²¹ Сол кездегі өмір салттарыңнан қандай нәтижелер көрдіңдер? Олар қазір өздерің де ұялатын істер еді. Солардың ақыры — мәңгілік өлім!* ²² Енді сендер күнәның*

**¹⁰ Яки: Енді Ол тек Құдайдың құрметі үшін өмір сүруін жалғастырады.

¹⁴ Яки: сендер (өз күштеріңмен) Таурат заңын орындап, Құдай алдында ақталуға міндетті емессіңдер, қайта, Құдай Өзінің рақымымен сендерді күнәдан бас тартуға қуаттандырады (6:16-18; Філіпі. хат 1:6; 2:13).

²¹ Мұндағы «өлім» сөзі тек тәндік ажалды емес, «рухани өлімді», яғни Құдайдан ажырауды да білдіреді (7:9-11; Жаратылыс. баст. 2:17; 3:22-24; Ишай 59:2; Аян 20:11-15).

²² Немесе: күнәкар құмарлықтарыңның.

үстемдігінен босатылып, Құдайдың қызметіне кірдіндер. Бұның өнімі — Құдайдың меншігіндегі қасиетті өмір, ал түпкі нәтижесі — мәңгілік өмір. ²³Күнәның беретіні — (мәңгілік) өлім, ал Құдайдың беретін сыйы — Иеміз Иса Мәсіхпен тығыз байланыстағы мәңгілік өмір.

7 *Құтқарылу үшін Таурат заңын орындау міндет емес*

¹Бауырластарым, сендер заң туралы білетіндіктен айтып отырмын: заң адамға оның көзі тірісінде ғана билігін жүргізеді, соны білесіңдер ғой. ²Мысалы, тұрмысқа шыққан әйел күйеуінің тірісінде одан ажырап кетсе, бұнысы неке заңына қарсы. Бірақ күйеуі өлсе, оған қосқан заңның ықпалынан босайды. ³Сонымен, егер бір әйел күйеуін тірі кезінде тастап, басқа еркекпен тұрса, ондайды неке бұзушы дейді. Ал күйеуі өлсе, әйел неке заңынан босайды. Бұдан кейін басқа біреуге қосылса, неке бұзушы болып саналмайды.

⁴Сол сияқты сендер де, бауырластарым, Мәсіхтің тәні өлгенде рухани тұрғыдан Онымен бірге «өлдіңдер», сонымен Таурат заңын орындау міндетінен босадыңдар. Енді сендер басқа Біреудің қарамағындасыңдар: Ол — өлімнен қайта тірілген Мәсіх. Сондықтан біз Құдайға қызмет етіп, рухани жеміс бере аламыз.

⁵Біз әлі де ескі күнәкар болмысымыздың билігінде жүрген кезде заңның өзі бойымызда күнәкар құмарлықтарды қоздырып оятты.* Осылайша біз нәтижесі өлім болатын** нәрселерді істеп келдік. ⁶Ал енді біз өзімізді байлап қойған Таурат заңын орындау міндетінен босатылдық, себебі рухани тұрғыдан «өліп», оған жоқ болдық. Ендеше Құдайға бұрынғыдай тек заңның баптары бойынша емес, Киелі Рухтың жетелеуімен жаңаша қызмет етеміз.*

*⁵ Заң болмағанда адамдар оны бұза да алмайды (7:7-11; 4:15).

**⁵ Яки: нәтижесі тәндік және рухани өлім (Құдайдан мәңгі аластатылу) болатын (1:32; 6:21).

*⁶ Немесе: тек заңның әріптері бойынша емес, рухтың жаңартылуымен қызмет етеміз (2:29; 8:3-4,13-14; Қорынт. 2-хат 3:6).

Таурат заңы, күнә және рухани өлім туралы

⁷ «Бұдан қандай қорытынды шығады? (Бойымыздағы күнәкар құмарлықтарды қоздырып, оятқандығына бола) Таурат заңы күнәлы ма?» Жоқ, мүлдем олай емес! Бірақ заң болмаса, күнә жасағанымды білмес едім. Мысалы, Таурат заңы «Басқа біреудің иелігіне сұқтанба!» демесе, сұқтанудың күнә екенін білмес едім. ⁸ Алайда күнә жағдайды пайдаланып, осы өсиеттің көмегімен менің бойымдағы күнәкар құмарлықтардың әр түрін қоздырды. Заң болмағанда күнә туралы білім болмас та еді.*

⁹ Бір кезде заңды білмей өмір сүрдім, ал заңның өсиеттерін естіген соң мен күнә туралы түсіне бастап, ¹⁰ рухани тұрғыдан өлгенімді, яғни Құдайдан ажырағанымды білдім.* Осылай Құдайдың нағыз өмірге жөн сілтейтін өсиеті маған өлім алып келді. ¹¹ Себебі күнә жағдайды пайдаланып, мені еліктіріп, рухани өлімге душар етті.* ¹² Ендеше Таурат заңы қасиетті, өсиет те қасиетті, әділ және игі.

¹³ «Сонымен осындай игі заң маған рухани өлімді (яки Құдайдан ажырауды) әкелгені ме?» — (деп біреудің сұрауы мүмкін). Жоқ, мүлдем олай емес! Қайта, күнәкар құмарлық игі заңды пайдаланып, өлім әкелді. Бұл, күнәның шын мәнінде нағыз жаман, жексұрын нәрсе екенін өсиет арқылы анық көрсету үшін осылай болды.

Адамның ішкі қайшылығы

¹⁴ Таурат заңының Құдай Рухынан шыққанын білеміз, ал мен пенде ретінде күнәкар құмарлықтардың құлдығындамын. ¹⁵ Не істеп жүргенімді өзім де түсінбеймін: қалағанымды емес, керісінше, жек көретінімді істеп жүрмін. ¹⁶ Ал өзім қаламайтын қылықтарды істегендіктен, Таурат заңының игі екенін іштей мойындаймын. ¹⁷ Онда жаман нәрсені істеген мен емес, бойымдағы күнәкар құмарлық.*

*⁸ Яки: Заң болмаса, күнә өлі (7:5; 4:15).

*⁹⁻¹⁰ Яки: ал мен заңның өсиеттерін естіген соң күнә тіріліп, ал өзім (рухани тұрғыдан) өлдім. (Рухани өлім Құдайдан ажырауды білдіреді. Соның нәтижесі тәндік ажалды және тозақтағы мәңгілік азапты да қамтиды: 1:32.)

*¹¹ Пауыл өзінің де, әркімнің де басынан кешкенін айтып отыр; алғашқы адамдардың күнә жасаулары да осылай болды.

*¹⁷ Немесе: Онда мен жаман нәрсені әдейі істемеймін, бойымдағы күнәға деген құмарлық оны маған істетеді.

¹⁸ Менің бойымда, яғни ескі күнәкар болмысымда жақсылық жоқ екенін білемін, сондықтан да жақсылық жасағым келсе де, оны жүзеге асыратын күшім жоқ. ¹⁹ Осылай мен қалаған игілікті емес, қаламайтын жамандықты жасаймын. ²⁰ Ал енді, өзім қаламайтын жамандықты жасағанымда бұны істеген мен емес, бойымдағы күнәкар құмарлық.

Күнәлы құмарлықтан құтқаратын құдірет иесі — Мәсіх

²¹ Осылай мен байқаған заңдылық мынау: жақсылық жасағым келсе де, бойымдағы жаман құмарлық қарсы тұрады. ²² Іштей Құдай заңына ризамын, ²³ бірақ бойымда басқа бір заңдылықтың да бар екенін байқаймын: ол ақыл-ойым қалайтын жақсылыққа қарсы шығып, мені бойымдағы күнәкар құмарлыққа кіріптар етеді. ²⁴ Сорлы басым-ай! Өлім әкелетін күнәлы тәнімнен мені кім құтқара алады? ²⁵ Құдайға шүкір, Иеміз Иса Мәсіх арқылы (бойымыздағы күнәкар құмарлықтың құлдығынан құтқарыла аламыз)!

Сонымен, жағдайым мынадай: ақыл-ойыммен Құдайдың заңын орындағым келеді, ал ескі күнәкар болмысымның кесірінен күнәлы құмарлыққа кіріптармын.

8

Күнәның құлдығынан азат етуші — Киелі Рух

¹ Енді Иса Мәсіхпен тығыз байланыстағы адамдарға Құдай жазалау үкімін шығармайды. (Олар өздерінің ескі күнәлы болмысының емес, Құдайдың Киелі Рухының қалауына сай өмір сүреді.) ² Себебі Иса Мәсіхпен тығыз байланыстырып, жаңа өмір сыйлаған Киелі Рух мені күнәкар құмарлық пен рухани өлімнің күштеуінен азат етті.* ³ Біздің ескі күнәкар болмысымыз (Таурат заңын мүлтіксіз орындауға) дәрменсіз болғандықтан, осы заң істей алмағанды Құдайдың Өзі істеді: Ол Өзінің рухани Ұлын күнәмыздың төлемін өтеп құрбандық болу үшін күнәлы біздердің денеміздей денемен осы дүниеге жіберді. Біздің күнәмызға бола Құдай Оған үкім шығарып, Оның денесіне өлім жазасын тартқызды. ⁴ Ондағы мақсаты — біздің ескі күнәкар болмысымыздың еркі бойынша емес, Киелі Рухтың

*2 Яки: Себебі Мәсіх Исадағы өмір Рухының заңдылығы мені күнә мен өлімнің заңдылығынан босатты.

еркіне сай* өмір сүріп, Құдай заңының әділ талаптарын орындауымыз.

⁵Өзінің ескі күнәкар болмысының еркі бойынша өмір сүретін әрбір жан* сол болмысының қалауын жүзеге асыруға ұмтылады. Ал Киелі Рухтың жетелеуімен өмір сүретіндер Киелі Рухтың қалауын орындауға ниет етеді. ⁶Күнәкар болмыстың қамын ойлау мәңгілік өлімге, ал Киелі Рухтың еркін орындау шынайы өмір мен тыныштыққа жеткізеді.* ⁷Ескі күнәкар болмысымыздың ниеті Құдайға қас, ол Құдайдың заңына бағынбайды, бағына алмайды да. ⁸Сондықтан ескі күнәкар болмысының еркімен өмір сүретіндер Құдайға ұнай алмайды.

⁹Бірақ Құдайдың Рухы өмірлеріңнен орын алғандықтан, сендер ескі күнәкар болмыстарыңның емес, Құдай Рухының жетелеуімен өмір сүрудесіңдер. Ал бойында Мәсіхтің Киелі Рухы жоқ адам — Мәсіхтің адамы емес. ¹⁰Егерде Мәсіх (Өзінің Рухы арқылы) өмірлеріңнен орын алған болса, онда тәндерің күнәның кесірінен ажалды болғанмен, рухтарың ақталудың арқасында мәңгілік өмірге ие. ¹¹Өлімнен Иса Мәсіхті қайта тірілткен Құдайдың Киелі Рухы өмірлеріңнен орын алғандықтан, сол Рухы арқылы сендердің денелеріңді де өлімнен тірілтпін алатын болады.

¹²Сондықтан, бауырластар, ескі күнәкар болмысымыздың еркімен өмір сүруге міндетті емеспіз! ¹³Өйткені егер оның еркіне сай өмір сүрсендер, Құдайдан ажырап, мәңгілік өлімге ұшырайсыңдар.* Ал егер Киелі Рухтың күшімен күнәкар болмыстарыңның іс-әрекетінен мүлдем бас тартсаңдар,** шынайы өмір сүресіңдер. ¹⁴Өйткені Құдай Рухының жетелеуімен жүретіндер — Құдайдың рухани балалары.

¹⁵Сендер өздеріңді құл етіп, қайтадан қорқытып жүретін рухты емес, Тәңірдің рухани баласы еткен Киелі Рухты қабылдадыңдар. Ол арқылы біз Тәңір Иеге сиынғанда «Әке, Әке!»* деп шақырамыз. ¹⁶Киелі Рух Құдайдың рухани баласы екені-

*4 Яғни Құдайдың Киелі Рухының еркіне сай (8:9).

*5 Немесе: Күнәкар құмарлықтарына сай өмір сүретіндер.

*6 Яки: Ескі күнәкар болмыстың ниеті — Құдайдан ажырау, ал Киелі Рухтың ниеті — шынайы өмір және (Құдаймен) татулық (1:32; 5:1).

*13 1:32.

**13 Немесе: іс-әрекетін өлтірсендер.

*15 Немесе: «Абба, Әке!» («Абба» сөзі көне арамей тілінде «әкетай» дегенді білдіреді.)

мізді өз рухымызға* растайды. ¹⁷ Рухани баласы болғандықтан, Оның бізге дайындап қойған мәңгілік игіліктеріне де ие боламыз: Құдай Мәсіхке сыйлағандары іспетті игіліктерді бізге де сыйламақ.* Егер Мәсіхтің жолында жүріп, азабына ортақ болсақ, Оның салтанатты ұлылығына да ортақ болып, сол игіліктерді қабылдаймыз.

Құдай бізге болашақта беретін салтанатты ұлылық

¹⁸ Болашақта біз үшін анық көрінетін салтанатты ұлылықпен салыстырғанда, қазіргі заманның азаптарының түк емес екендігіне әбден сенемін. ¹⁹ Бүкіл жаратылыс Құдай Өзінің рухани балаларын анық көрсететін күнді сағына күтіп отыр. ²⁰ Өйткені жаратылыс өз еркімен емес, Құдайдың үкімімен өткіншілікке бағынды.* ²¹ Солай бола тұра, Құдай бізге болашақта жаратылыс та өткіншіліктің құлдығынан босатылып, Құдайдың рухани балаларының салтанатты ұлылығы мен босандығына жетеді деген үміт берді.

²² Қазірге дейін бүкіл жаратылыстың толғақ азабы секілді бейнет шегіп, ыңқылдай күрсініп жатқанын білеміз. ²³ Бірақ ол ғана емес, Құдайдың алғашқы сыйы ретінде Киелі Рухты қабылдаған біз де іштей ыңқылдай күрсіне отырып, Құдай бізді рухани баласы ретінде Өзіне алатын, осылай тәнімізді өткіншіліктен азат ететін күнді сағына күтудеміз. ²⁴ Құтқарылғаннан бері біздің осындай үмітіміз бар. Ал орындалған үмітті ешкім үміт демейді, өйткені ол іске асқанда үміт болудан қалады. ²⁵ Енді біз әлі де орындалмаған нәрсеге үміт артқандықтан, оны сабырмен сағына күтеміз.

Әлсіреген бізді Құдайдың Киелі Рухы қолдайды

²⁶ Сонымен қатар әлсіреген бізді Киелі Рух та қолдайды. Тәңір Иеден не тілейтінімізді дұрыстап білмесек те, Киелі Рухтың Өзі біз үшін өтініш етіп, сөзбен айта алмас ыңқыл, күрсінісімізді Оған жеткізеді. ²⁷ Ал Тәңір Ие адам жүрегінің

*¹⁶ Яки: ішкі дүниемізге. Немесе: өз рухымызбен бірге (Қорынт. 2-хат 1:21-22; Жохан 1:12; 3:3,8,16; 16: 23,27; Жохан. 1-хаты 3:1,10).

*¹⁷ Немесе: баласы болғандықтан, Құдайдан «еншімізді» қабылдап, Мәсіхпен «еншілес» боламыз.

*²⁰ Немесе: жаратылыс басқаның (яғни Адам атаның) күнәсы арқылы бекершілікке тәуелді етілді (5:12; Жаратылыс. баст. 2:17; 3:17-18).

түкпір-түкпіріндегіні біледі. Киелі Рух Құдайдың адамдары* үшін Оның еркіне сай өтініш жасағанда Құдай Киелі Рухтың ниетін де түгелдей түсінеді.

Құдайдың сүйіспеншілігінен бізді еш нәрсе ажырата алмайды

²⁸Тағы да мынаны білеміз: барлық жағдайларда Құдай Өзін сүйетіндердің игілігі үшін әрекет етеді,* себебі Ол бізді өз мақсатына сай тандап алды.²⁹ Құдай алдын ала білетін біздерді рухани Ұлының үлгісіне ұқсасын, осылайша Өзінің рухани Ұлы көптеген бауырластарының арасындағы тұңғышы іспетті аса қадірлі болсын деп бұрыннан белгілеп қойған еді.³⁰ Құдай кімдерді бұрыннан белгілеп қойса, соларды шақырып алды, шақырып алғандарын ақтап та алды, ақтап алғандарына ұлылық та сыйлады.*

³¹Бұл жайында не дейміз? Құдай жақтаса, бізге кім қарсы шыға алады?!³² Ол Өзінің жалғыз рухани Ұлын аямай, Оны біз үшін өлімге қиды.* Ендеше Онымен бірге бізге қажеттінің бәрін** қалайша сыйламайды?³³ Құдайдың тандап алғандарына кім айып таға алады? Құдайдың Өзі оларды ақтайды,³⁴ ендеше кім үкім шығара алады? Мәсіх Иса біз үшін өлді, Ол қайта тірілді де, Құдайдың оң жағынан орын алып, бізді қолдауда.

³⁵Мәсіхтің сүйіспеншілігінен бізді не айыра алады? Азап-бейнет пе, қудалану мен аштық-жалаңаштық па, әлде қауіп пен семсер ме?³⁶ Киелі жазбаларда «Сен үшін біз күнде өліммен бетпе-бет келеміз; бізге сойылатын қой ретінде қарайды»* делінген.³⁷ Ал осының бәрінде біз өзімізді шексіз сүйетін Иеміздің арқасында ұлы жеңіске жетеміз.

³⁸Мен мынаған нық сенемін: өлім де, өмір де, періштелер де, жын-перілер де, бүгінгі күн де, болашақ та, табиғаттан тыс күштер де,³⁹ не үстіміздегі, не астымыздағы ешқандай күш те, тіпті жаратылыстың басқа ешбір нәрсесі де бізді Құдайдың Иеміз Иса Мәсіх арқылы көрсетіп жүрген сүйіспеншілігінен айыра алмайды!

*²⁷ Яки: Құдайға бағышталғандар.

*²⁸ Немесе: Құдайды сүйетіндер үшін барлық жағдайлар жақсылыққа көмектеседі.

*³⁰ Яки: ақтап алғандарын Құдай, сөзсіз, салтанатты ұлылыққа бөлейтін болады (8:18,21; 9:23-26; Қорынт. 2-хат 4:17).

*³² 5:8; 8:38-39; Жохан 3:16; 15:13.

*³² Яки: Құдайдың даңқын арттыруға қажетті нәрселердің бәрін.

*³⁶ Забур жыр. 44:23.

9

Елшінің яһудилер жайлы уайымы

¹ Мен Мәсіхпен тығыз байланыстағы адам ретінде жалған емес, шындығын айтып отырмын, Киелі Рухқа бағынған ар-ұжданым бұған куә: ² қасіретім зор, жүрегім үздіксіз сыздайды; ³ егер қанымыз бір бауырлас яһуди халқының сенімге келуі үшін менің қарғысқа ұшырап, Мәсіхтен аластатылуым қажет болса, соған да дайын болар едім. ⁴ Олар — Құдай рухани баласы ретінде қабылдап, Өзінің салтанатты ұлылығын көрсетіп, әлденеше келісім жасасқан Израил халқы. Таурат заңы, киелі үйдегі қызмет және Құдайдың уәделері де солардың үлесінде. ⁵ Ыбырайым, Ысқақ, Жақып және оның ұлдары осы халықтың түп аталары болған. Мәсіхтің Өзі де адам кейпінде олардың Ұрпағы болып дүниеге келді. Ол — Құдай, бүкіл жаратылыс Оның қолында, Ол мәңгі мадақтала берсін! Аумин.

Құдайдың өз еркімен қызметшілерін таңдап алуы

⁶ Ал яһудилердің көпшілігінің Мәсіхті мойындамағандығы Құдайдың берген сөзін орындамағанын білдірмейді. Израилден тарағандардың бәрі бірдей шынайы Израил қауымы емес қой; ⁷ Ыбырайымнан тарағандардың бәрі бірдей оның Құдай таңдап алған ұрпағы да емес. Қайта, Құдай Ыбырайымға: «Сенің ұрпағың Ысқақтан тарайтын болады». — деді.* ⁸ Олай болса, Ыбырайымның кіндігінен тараған балалардың бәрі емес, тек Ысқақ сияқты Құдайдың уәдесі бойынша дүниеге келген үрім-бұтағы ғана нағыз ұрпағы деп есептеледі. ⁹ Өйткені Құдайдың Ыбырайымға берген уәдесі былай болған: «Келесі жылы осы уақытта Мен саған тағы да келемін. Сонда әйелің Сараның ұлы болады».*

¹⁰ Рабиға жөнінде де тура осылай болды. Оның екі ұлы бір әкеден, яғни түп атамыз Ысқақтан туған. ¹¹ Бірақ егіз ұлдары (Есау мен Жақып) дүниеге келмей, әрі не жақсылық, не жамандық жасамай тұрған кезде-ақ, Құдай екеуінің біреуін таңдап алды. ¹² Бұл жерде Құдайдың адамдарды істеген істері бойынша емес, Өзінің еркі бойынша таңдап алуы айқын көрі-

*7 Жаратылыс. баст. 21:12.

*9 Осылайша Құдай Ыбырайымға Өзінің уәдесін Сараның ұлы арқылы орындайтынын білдірді (Жаратылыс. баст. 18:10,14).

неді. Ол Рабиғаға: «Ағасы інісінің қызметшісі болмақ», — деген хабар жіберді.* ¹³ Сол сияқты Оның: «Мен Жақыпты ұнаттым, ал Есауды жаратпадым», — дегені де жазылған.*

¹⁴ Бұл нені білдіреді? Әлде Құдайдың әділетсіз болғаны ма? Жоқ, мүлдем олай емес! ¹⁵ Құдай Мұса пайғамбарға: «Мен қалаған адамыма рақымды боламын, тандап алғанымға мейірімді шашамын», — деген.* ¹⁶ Яғни Құдайдың тандап алуы адамның қалауы мен әрекетіне емес, Құдайдың рақымына байланысты. ¹⁷ Тауратта Өзіне қарсы шыққан Мысыр патшасы перғауынға Құдайдың былай дегені де жазылған: «Саған (істейтінім арқылы) құдіретімді көрсетіп, бүкіл жер жүзіне атымды шығару үшін ғана сені патша етіп қойдым».* ¹⁸ Сонымен, Құдай Өзі қалағандарына рақымын төгіп, ал жаратпағандарын қасарыстырып қояды.

¹⁹ Мүмкін, біреулерің маған: «Олай болса, Құдай бізді неге кінәлайды? Оның еркіне кім қарсы шыға алар еді?» деп айтарсындар. ²⁰ Ей, пенде, Құдайға қарсы сөйлейтіндей сен кімсің?! Жаратылған нәрсе өзін жаратқанға: «Неге мені осылай жараттың?» деп айта ма? ²¹ Қайта, құмырашы бір балшықтан алып, біреуін сән-салтанатқа, келесісін қарапайым қолданысқа арнап екі ыдыс жасаймын десе, ерікті емес пе?

²² Ал мынаған не дейсіңдер: Құдай біреулеріне күнәлары үшін қаһарын төгіп, құдіретін көрсетпек болды. Бұлар құртылуға лайықты болса да, солардың жаман іс-әрекеттеріне үлкен сабырлықпен шыдап келген еді. ²³ Ал басқалары арқылы Құдай Өзінің шексіз ұлылығын көрсетпек болып, оларға рақымын төкті. Бұларды Ол көктегі салтанатты ұлылықты иемденуге алдын ала дайындаған еді. ²⁴ Осы үшін Құдай яһудилерден ғана емес, басқа ұлттардан да бізді шақырды. ²⁵ Бұл туралы Ол Ошия пайғамбар арқылы былай деген: «Өз халқым еместі енді халқым деймін, сүймегенімді сүйіктім деп атаймын». ²⁶ Және: «Менің халқым емессіңдер деген жердің өзінде олар енді тірі Құдайдың рухани балалары деп аталады».*

---

*12 Жаратылыс. баст. 25:23.

*13 Малахи 1:2,3.

*15 Мысыр. шығу 33:19.

*17 Мысыр. шығу 9:16.

*20 Ишая 29:16; 45:9.

*25,26 Ошия 2:23; 1:10.

²⁷ Ишая пайғамбар Исраил жайында дауыстап былай деген: «Исраилдің ұрпақтары теңіз жағасындағы құм қиыршықтарындай сансыз көп болса да, олардың тамтығы ғана құтқарылады. ²⁸ Тәңір Ие бұл үкімін жер бетінде тездеп, (асқан әділдікпен) біржола іске асырады».* ²⁹ Ишаяның алдын ала айтып кеткен мына сөзі де дәл келді: «Әлемнің Иесі біраз ұрпағымызды тірі қалдырмағанда, біз де ежелгі Содом мен Гомора қалаларының кебінін киіп, толықтай жойылған болар едік».*

Исаға сеніп, Оны Құтқарушы Ие ретінде мойындау қажеттігі

³⁰ Бұған не дей аламыз? Құдай алдында ақталуға тырыспаған басқа ұлт адамдары сенімдері арқылы ақталды, ³¹ бірақ Таурат заңын орындау арқылы ақталуға тырысқан Исраил халқы бұл мақсатқа жете алмады. ³² Неге жете алмады? Себебі олар сенім арқылы емес, өз еңбектері арқылы ақталмақ болды. Сондықтан Мәсіх олар үшін сүріндіретін «кедергі тас» іспетті болды. ³³ Бұл туралы да алдын ала жазылған еді. «Міне, Мен Сион қаласында* кедергі тасты орнатамын. Бұған көбі сүрініп, құлайды. Оған сенімін артқандар ұятқа қалмайтын болады».**

10 ¹ Бауырластарым, жүрегімнің тілегі және Құдайдан жалбарынып сұрайтыным — исраилдіктердің құтқарылуы. ² Олардың Құдай үшін ынта көрсетіп жүргендеріне куәмін, алайда ынталары дұрыс түсінікке негізделмеген. ³ Өйткені олар Құдайдың адамды ақтау жолын ұқпай, өздерінің әділдігін орнатуға тырысты, осылайша Тәңір Иенің дайындаған ақтау жолын мойындамай қойды. ⁴ Адамдардың Таурат заңын ұстануға ұмтылысын Мәсіх тоқтатты,* енді Оның құрбандық өліміне сенетіндер ақталады.

⁵ Таурат заңын орындау арқылы ақталу туралы Мұса пайғамбар былай деп жазған: «Оны бұлжытпай орындайтын адам сол арқылы өмір сүреді».* ⁶ Ал сенім жолымен ақталу туралы

*²⁸ Ишая 10:22-23.

*²⁹ Ишая 1:9.

*³³ Немесе: Сион тауында. Мәсіхтің шыққан тегі Дәуіт патшаның сарайы Иерусалим қаласындағы сол аласа тауда салынған еді (Патша. 2-ж. 5:7,9,11).

**³³ Ишая 8:14; 28:16; Забур жыр. 117:22.

*⁴ Яки: Мәсіх Таурат заңын орындап, оны мақсатына жеткізді (7:1-4; Ғалат. хат 3:24; Матай 5:17-20).

*⁵ Демек: сол адам Құдайдың зор жарылқауымен өмір сүреді (Леуілік. 18:5).

Тауратта былай делінген: «Көкке кім көтеріледі? — Яғни Мәсіхті көктен кім алып келеді? — деп сұрама, ⁷ немесе: — Түпсіз тұңғиыққа кім түседі? — Яғни Мәсіхті өлімнен кім алып келеді? — деп жүрегінде айтпа».* ⁸ Қайта, сенім жолымен ақталған адам былай дейді: «Бұл сөз саған өте жақын, ол аузыңда және жүрегінде».*

Сенім туралы біз жариялап жүрген сөз — осы. ⁹ Өз аузыңмен Исаны Жаратқан Ием деп мойындасаң, жүрегінде Құдайдың Оны өлімнен қайта тірілткеніне сенсең, онда құтқарыласың. ¹⁰ Себебі Мәсіхке жүрегімен сенуі арқылы адам күнәсынан ақталып, Оны аузымен мойындауы арқылы құтқарылады. ¹¹ Киелі жазбада «Оған сенген кісі ұятқа қалмайды» делінген ғой.* ¹² Бұл жерде яһудилер мен басқа ұлттардың араларында айырмашылық жоқ, олардың жалғыз бір Жаратқан Иесі бар: Ол Өзіне сиынғандардың бәріне де шексіз рақымды. ¹³ Себебі: «Иемізге сиынған әркім құтқарылады» деп те жазылған.*

¹⁴ (Ал енді былай деулерің де мүмкін:) «Олар Иемізге сенбесе, қалай Оған сиынады? Ол туралы естімесе, қалай сенеді? Оны ешкім уағыздамаса, қайдан естиді? ¹⁵ Ал Құдай жібермесе, қалай уағыздайды? «Татулық туралы) ізгі хабар жеткізушілердің келгені қандай тамаша!»* деп жазылған ғой».

¹⁶ Бірақ Ізгі хабарды Құдай жібергенмен, исаилдіктердің бәрі бірдей оған сеніп, қабылдаған жоқ. Осы туралы Ишая пайғамбар былай деген: «Ием, біздің хабарымызға азғана кісілер сенді».* ¹⁷ Сонымен, сенім хабарды естуден келеді, ал естудің өзі Мәсіхтің сөзін* жариялаудан болады. ¹⁸ Енді: «Әлде олар хабарды естіген жоқ па?» деп сұрағым келіп тұр. Әрине, естіген. «Үндері бүкіл жер бетіне жайылып, сөздері дүниенің түкпір-түкпіріне таралды» деп жазылған ғой.* ¹⁹ Онда мен: «Мүмкін,

⁷ Енді мұны істеудің қажеті жоқ, себебі Мәсіх бізді құтқару үшін көктен түсіп, жанын қиғаннан кейін өлімнен қайта тірілді.

^{7,8} Заң. қайтал. 30:13-14.

¹¹ Ишая 28:16.

¹³ Немесе: «Иеміздің атын атап сиына жалбарынған әркім құтқарылады» (Жоел 2:32).

¹⁵ Ишая 52:7.

¹⁶ Ишая 53:1.

¹⁷ Немесе: Құдай сөзін (Ізгі хабарды).

¹⁸ Забур жыр. 18:5. (Адамдар аспанға қарап, Жаратушының құдіретін көре алады. Сол сияқты, уағыздаушылар Ізгі хабарды шартарапқа таратқандықтан, ол яһудилердің бәріне дерлік жетті.)

Исраил халқы түсінбеген шығар?» деп сұраймын. Тіпті басқа ұлт адамдары оны түсінді! Мұса пайғамбар мұны бірінші болып алдын ала айтты: «Мен халық сияғы жоқ бөтендер арқылы қызғаныштарыңды оятамын, сендер ақылсыз дейтін халыққа өздеріңді ашуландырамын дейді Құдай».* ²⁰ Ишая пайғамбар батылдықыпен бұл туралы «Іздемегендер Мені таба алды. Мен туралы сұрамағандарға Өзімді көрсеттім» деген Құдайдың сөзін айтты. ²¹ Ал Исраил халқы жайында Құдай былай деген: «Мен құлақ аспайтын, қасарысқан халықты күні бойы қол созып шақырумен болдым».*

11 *Құдай Исраил халқынан біржола бас тартқан жоқ*

¹ Ал енді мынаны сұрайын: «Құдай өз халқынан біржола бас тартты ма?» Жоқ, мүлдем олай емес! Мен өзім де исаилдікпін, Ыбырайымның ұрпағынан, Бунамин руынан тарағанмын, алайда Мәсікке сенемін.

² Демек, Құдай баяғы заманда ерекше таңдап алған халқынан біржола бас тартқан жоқ. Илияс пайғамбар туралы Киелі жазбада не айтылғаны естерінде ме? Ол Құдай алдында Исраил туралы былай деп шағым айтқан: ³ «Ием, олар Сенің пайғамбарларыңды өлтіріп, құрбандық үстелдеріңді төңкерді. Жалғыз өзім ғана қалдым, олар мені де өлтірмекші».

⁴ Құдайдың оған берген жауабы былай емес пе: «Менің (жалған тәңір) Бағал алдында тізе бүкпеген әлі де жеті мың адамым бар».* ⁵ Сол сияқты, қазірдің өзінде де Құдай Исраил халқының ішінен рақым етіп таңдап алған шағын тобы Мәсікке сенеді. ⁶ Ал Құдай рақым етіп таңдаған болса, онда оларды еңбектері үшін таңдамағаны, әйтпесе рақым нағыз рақым болмас еді.

⁷ Бұның мәнісі не? Исраил халқы көздеген мақсатына жеткен жоқ, бірақ оның ішінен таңдап алынғандар оған жетті. Қалғандары қасарысып, сене алмай қалды. ⁸ Бұл туралы былай деп жазылған ғой: «Құдай олардың санасын ұйықтатты. Олар

---

*19 Заң. қайтал. 32:21. (Яғни: Бұған дейін Құдаймен қасиетті келісімі болмаған халықтардың адамдары Исраил менсінбеген рақымды қабылдайтын болады.)

*20,21 Ишая 65:1-2.

*3,4 Патша. 3-ж. 19:10,14,18.

көздері болғанмен шындықты көрмейді, құлақтары болғанмен Құдай сөзін естімейді, әлі күнге дейін солай».*⁹ (Қас жауларын Тәңір Ие дәрменсіз қылсын деп сұраған кезде) Дәуіт пайғамбардың айтқаны мынау болды: «Лайым олар дастарқанға отырғанда торға түсіп, тұтқындалып, жазалансын!»¹⁰ Лайым көздері соқыр болып түк көрмей, өмір бойы бейнеттен бүкшендеп жүрсін!»*

*Басқа ұлт адамдарының құтқарылуы және
елшінің Израил халқы жайлы үміті*

¹¹ «Ал енді, яһудилер Мәсіхті қабылдамай күнә жасағанда Құдайдан біржола безіп кетті ме?»* — деп сұрасам деймін. Жоқ, мүлдем олай емес! Алайда олардың безіп кетуі арқылы басқа халықтарға құтқарылу жолы ашылды. Құдай осылай израилдіктердің қызғанышын оятпақ.¹² Ендеше, бұлардың безіп кеткендіктері қалған адамзатты рухани байлыққа жеткізсе, әрі зиян шеккендіктері басқа халықтарға пайдалы болса, онда толықтай құтқарылулары адамзатқа одан да зор игілік әкелмек!

¹³ Басқа ұлт адамдары, ендігі сөзім сендерге арналады. Мен Мәсіхтің басқа халықтарға жіберген елшісі ретіндегі қызметімді құрметтеймін,¹⁴ осылайша ұлттастарымның қызғанышын оятып, олардың да бірсыпырасын құтқарсам деп үміттенемін.¹⁵ Егер Құдайдың бұлардан бас тартуы арқылы басқа халықтар үшін Онымен татуласудың жолы ашылса, онда Құдайдың израилдіктерді қайтадан қабылдауы қандай болады? Бұл оқиға өлімнен қайта тірілумен бірдей болмақ!¹⁶ Мысалы, алғашқы өнімнен пісіріліп, Құдайға ұсынылатын нанның қасиетті болатынындай, соның қалған қамыры да қасиетті. Сол сияқты, ағаштың түбірі қасиетті болғанындай, оның бұтақтары да қасиетті.*

*8 Заң. қайтал. 29:4; Ишая 29:10.

*10 Забур жыр. 68:23-24.

*11 Немесе: «Ал енді, олар сүрінгенде біржола құлап түсті ме?» (Мұнда «сүріну» сенімнен бас тартып күнәлы болу, ал «құлап түсу» Құдайдан біржола безіп кетуді білдіреді: Матай 26:31).

*16 Израилдің ата-бабалары Құдайдікі болғандықтан, олардың ұрпақтары — яһудилер де Онiкі болады. Демек, Құдай берген сөзінде тұрып, оларды қайтадан қабылдамақ.

¹⁷ Ал Құдай «асыл тұқымды зәйтүн ағашының бірнеше бұтақтарын», яғни яһудилердің көпшілігін, сындырып тастап, қалғандарының арасына басқа ұлттық сендерді теліп кіріктірді. Сендер жай ғана «жабайы зәйтүн ағашынан» болсаңдар да, енді «асыл ағаштың» шырынынан нәр алып жатырсыңдар! ¹⁸ Солай болғандықтан, сындырып алып тасталған сол «бұтақтарға бола мақтанып шіренбеңдер! Ал егер біреуің шірене қалсаң, біліп қой: «түбірге» сен нәр бермейсің, қайта, «түбір» саған нәр беріп тұр.*

¹⁹ Ал сен: «Құдай мені теліп кіріктіру үшін бұрынғы бұтақтарды сындырып алып тастады ғой», — дерсің. ²⁰ Дұрыс! Құдай сол яһудилерді Мәсікке сенбеген соң («асыл ағаштан», яғни Құдай халқынан) сындырып алып тастады. Енді олардың орнында сен тұрсың, өйткені Мәсікке сенесің. Ендеше өр көкірек болмай, сақ бол! ²¹ Әйтпесе, тіпті «табиғи бұтақтарды» аямаған Тәңір Ие сені де аямайтыны сөзсіз.

²² Сонымен, Құдайдың мейірімін әрі қатандығын көре аласың: Ол Өзіне мойынсұнбай, сынып түскендерге қатандық танытты. Ал егер сен Оның мейірімін бағалай білсең, соған кенеле бересің. Бірақ егер Оған мойынсұнудан бас тартсаң, сен де кесіліп тасталасың. ²³ Ал сол яһудилер сенбеушіліктерінен бас тартса, олар қайтадан телініп кіріктіріледі. Құдайдың оларды тағы да телітін күдіреті бар ғой.

²⁴ Өйткені сендер «жабайы зәйтүн ағашынан» кесіліп алынып, қалыптасқан дағдыға қайшы «асыл тұқымды зәйтүн ағашына» телінгендіктен, өзінің «табиғи бұтақтары» болғандар (яғни яһудилер) сол «ағашқа» оп-оңай-ақ «телінбей» ме?!

Құдайдың құтқару жоспарындағы шексіз даналығы

²⁵ Бауырластарым, сендер өздеріңді дәріптемесін* деп, мына құпия жоспарды ашқым келеді: басқа ұлт адамдарының Құдай белгілеген саны Оның Патшалығына түгелдей кіріп болғанша, Израил халқының бір бөлігі қасарысып, сенуден бас тартатын болады. ²⁶ Осылай күллі Израил құтқарылмақ. Бұл туралы Пайғамбарлар жазбаларында алдын ала айтылған еді:*

*¹⁸ Яки: Израил халқы сендер арқылы емес, сендер ол арқылы Құдай берген игіліктерге ие болдыңдар (Жохан 4:22).

*²⁵ Демек, «яһудилер үшін жасалған Құдайдың жоспарын түсінеміз, Құдай бізді олардан жақсы көреді» деп білгішсінбесін.

*²⁶ Ишая 59:20-21; 27:9; Еремия 31:33-34.

Сионнан Құтқарушы келеді. Ол Жақыптың ұрпақтарын теріс жолдарынан қайтарады. ²⁷ Күнеларын кешірген кезде Менің олармен жасайтын келісімім осы болады.

²⁸ Сол яһудилер Ізгі хабарды қабылдамағандықтан олар Құдаймен қас, бұның пайдасы сендерге тиюде. Дегенмен Тәңір Ие ата-бабаларын тандап алғандықтан, олардың өздерін де сүйеді.

²⁹ Себебі Құдай уәде беріп, тандап алғандығынан таймайды.

³⁰ Басқа ұлттық сендер бұрын Құдайға мойынсұнбайтын едіңдер, ал қазір яһудилердің мойынсұнбағандығынан Оның рақымына ие болдыңдар. ³¹ Сол секілді бұл яһудилер де қазір Құдайға бағынбай жүр, бірақ Ол сендерге рақым етуі арқылы оларға да өз рақымын қабылдатпақ. ³² Сонымен Құдай барлық адамдардың Өзіне мойынсұнбай, құлдықта жүргендерін әшкелеледі. Осылай Ол бәріне* де рақымын көрсетпек.

³³ О, неткен бай Құдайдың даналығы,
Неткен терең Оның білік-парасаты!
Шешімдеріне адам ақылы жетпес,
Жолдарын Оның ешкім зерттеп бітпес!

³⁴ «Кім Тәңірдің ақыл-парасатын ұққан,
Кеңесшісі боп бағыт берді Оған?»

³⁵ «Есесін қайтарып алам деп Құдайдан,
Кім алдымен бір нәрсесін берген Оған?»*

³⁶ Себебі әлемнің бәрі Құдайдан,
Ол арқылы, Ол үшін пайда болған.*

Лайым Құдай мәңгілік мадақталсын! Аумин.

12

Өмірлеріңді Құдайға бағыштаңдар

¹ Сонымен, бауырластарым, бізге осындай мол мейірімін төккені үшін өздеріңді Құдай жолына арнауға шақырамын. Өмірлерің Құдайға ұнамды, толықтай бағышталған, тірі құрбандықтай болсын: Оған лайықты рухани қызмет көрсетулерің осы болады. ² Бұл күнәкар дүниенің өмір сүру салтын үлгі етпеңдер, қайта, ой-тілектерің Құдайдың жаңартуымен түбегейлі өзгерсін! Осылай сендер Оның еркін — ненің игілікті, ұнамды және кемелді екенін ажырата білетін боласыңдар.

*32 Яғни: исаилдіктерге (яһудилерге) және басқа ұлттарға.

*34-35 Ишайа 40:13; Әйүп 41:11.

*36 Яки: Әлемнің бәрі де Құдайдан жаратылып, Ол арқылы сақталып, Ол үшін бар болып келеді (Жохан 1:3; Қолос. хат 1:16-17; Аян 4:11).

Киелі Рух қауымға беретін дарындар

³Тәңіріміз маған берген рақымға сүйене отырып, әрбіреуіңе айтамын: өздерің туралы тиістісінен артық ойламаңдар! Қайта, Құдайдан сенім арқылы әрқайсыңның үлестеріне қандай рухани дарындар тигенін* ойлай отырып, өздеріңді саналы түрде бағалаңдар. ⁴Денеміздің мүшелерінің көп, әрі олардың атқаратын қызметтерінің әр түрлі екеніндей, ⁵біз бәріміз де көптігімізге қарамастан Мәсіхтің рухани денесіміз, осылай өзара байланысқан мүшелеріміз.

⁶Құдайдың рақымымен әрқайсымыз ерекше рухани дарындарды қабыл алдық: пайғамбарлық сөз сөйлеу дарының болса, хабардың Құдайдан келгендігіне деген сеніміңе сай оны жеткіз.*⁷Сыбағаға қызмет ету тиген болса, соныңды атқар, рухани тәлім беру дарының болса, оны қолдана бер. ⁸Кімде жігерлендіруші дарын болса, сонысын орындай берсін, мұқтаждарға жәрдем таратушы да онысын ақ пейілмен атқарсын. Жетекшілік етіп жүргендер шынайы еңбекқорлық көрсетсін және қайырымдылық жасайтындар оны қуанышпен істесін.

Киелі Рухтың қуатындағы қауымның өмірі

⁹Сүйіспеншіліктерің адал болуы керек. Жамандықтан аулақ жүріп, жақсылықтан ажырамаңдар. ¹⁰Бір-біріңді бауырлардай сүйіп, өз бастарыңнан артық сыйлаңдар. ¹¹Лайым жақсылыққа деген талпыныстарың бәсеңдемесін, Иеміздің қызметінде жүріп, рухтарың жалындай берсін! ¹²Лайым үміттеніп қуаныңдар, қиыншылыққа шыдап, Құдайға ұдайы сиыныңдар. ¹³Мұқтаждыққа душар болған Оның адамдарына* көмектесіп, ынтамен қонақжайлылық танытыңдар!

¹⁴Өздеріңді қудалағандарға Құдайдан жақсылық тілеңдер, оларды қарғамай, ақ баталарыңды беріңдер! ¹⁵Қуанғандардың қуанышына, қайғыланғандардың қайғысына ортақ болыңдар! ¹⁶Өзара ынтымақтас болыңдар; әр көкірек емес, кішіпейіл болып,* өздеріңді басқалардан ақылды санамандар!

*³ Немесе: Қайта, Құдай әрқайсыңа үлестірген сенімдеріңнің мөлшеріне сай.

*⁶ Немесе: Құдайдың хабарын жеткізу дарының болса, оны сенушілердің көпшілігі сенген ілімге сай пайдалан.

*¹³ Яки: сенушілерге (қасиеттілерге).

*¹⁶ Немесе: Бір-біріңнің қамдарыңды ойландар. Атақ-даңқ іздемей-ақ, қарапайым міндеттерді атқаруды қанағат тұтыңдар.

¹⁷ Жамандыққа жамандықпен қайтармандар! Іс-әрекеттеріңнің жұрт алдында әдепті болуына тырысыңдар. ¹⁸ Қолдарыңнан келгенше, барлық адамдармен тату болыңдар. ¹⁹ Сүйікті бауырластарым, кек алмандар, оны Құдайдың қаһарына қалдырыңдар! Киелі жазбада Жаратқан Иенің: «Кек алу — Менің ісім, есесін Мен қайтарамын» дегені жазылған ғой. ²⁰ Сонымен, «Жауың ашықса, оны тамақтандыр, шөлдесе, сусын бер! Бұлай еткенің — оны өз қылығына ұялтып, өкіндіргенің». * ²¹ Осылайша жамандықтан жеңілмей, оны жақсылықпен жеңіп шық!

13

Үкіметке бағыну туралы

¹ Әрқайсың мемлекеттік билігі барларға бағыныңдар! Себебі мемлекеттік биліктің бәрі негізінде Құдайдан; қазіргі билікті де Құдай орнатқан. ² Сондықтан, билікке қарсы шыққандар Құдайдың орнатқан тәртібіне қарсы тұрады. Мұндай қарсыластар жазаларын тартатын болады. ³ Ел билеушілерден жақсылық істегендер емес, жамандық істегендер қорқуға тиіс. Билік иесінен қорықпай жүргің келсе, жақсылық істей бер, сонда одан мақтау аласың. ⁴ Өйткені ол сенің мүддең үшін Құдайға қызмет етуші. Ал егер жамандық істесең, қорыққаның жөн, ол семсерін беліне бекер байлап жүрген жоқ. Билік иесі — Құдайдың қылмыскерге жазасын тартқызатын қызметшісі ғой. ⁵ Сонымен, сендер тек жазадан қорыққандықтан ғана емес, әрұждандарыңның таза болуы үшін де мойынсұнуларың керек.

⁶ Сондықтан да алым-салық төлеп тұрсыңдар, себебі билік иелері — Құдайдың қызметіндегілер, олар ел басқарумен үздіксіз айналысуда. ⁷ Әркімге тиістісін беріңдер: алым-салықты — салықшыларға, кеден салығын — кеденшілерге төлеп, сыйқұрмет пен қадірді — тиістілерге көрсетіңдер.

Пәк өмірмен Мәсіхтің қайта оралуын асыға күту

⁸ Қарыздарыңды уақтылы өтеп қайтарыңдар, әсіресе, бір-бірінді сүю парызын өтеп тұрыңдар. Кісінің өзгені сүюі Құдай заңын да орындағаны. ⁹ «Неке адалдығын бұзба, кісі өлтірме, ұрлық жасама, сұқтанба» және тағы басқа бұйрықтар Таурат заңында былай деп тұжырымдалған: «Өзіңді қалай сүйсең,

*^{19,20} Заң. қайтал. 32:35; Нақыл сөз. 25:21,22.

маңайындағы кісіні де солай сүй».*¹⁰ Сүйіспеншілікке кенелген адам маңайындағыларға жамандық істемейді. Сондықтан сүйіспеншілік көрсету — Құдай заңын орындау.

¹¹ Осыны іске асырындар, себебі қандай заманда өмір сүріп жатқанымызды білесіндер. Қазір рухани ұйқыдан оянып, сақ болатын уақытымыз келді. Біздің Мәсіхке сене бастаған кезімізден гөрі қазір құтқарылуымыз* жақынырақ тұр. ¹² Түнгі уақыт бітуге таяп қалды, ал Мәсіхтің күні жақындады. Сондықтан қара түнектегі жаман істерден бас тартып, жамандыққа қарсы тұратын «нұрдың қаруын» асынайық! ¹³ Күндізге жарасатындай әдетпен өмір сүрейік: шектен тыс той-думанға, маскүнемдікке, неке адалдығын бұзуға, азғындыққа, дау-дамайға әрі күндестікке салынбайық! ¹⁴ Одан да Иеміз Иса Мәсіхке беріле түсіп, Оны үлгі етіңдер. Ескі болмыстарыңның күнәкар құмарлықтарын қанағаттандыруды ойлаудан бас тартындар!*

14 *Әр түрлі көзқарастағы қауым мүшелерінің өзара ынтымақтастығы*

¹ Сенімі әлсіз* бауырластарды ой-пікірлері жөнінде таласпай қауымдарында қабыл алындар! ² Мысалы, біреу «маған тамақтың бәрін де жеуге болады» деп сенсе, соған күмәнданатын басқа біреу көкөніс қана жейді.* ³ Ет жейтін бауырлас одан бас тартқанды қорламасын, ал еттен бас тартқан бауырлас оны жейтінді айыптамасын, өйткені Құдай оны да қабылдады. ⁴ Басқа Біреудің қызметшісін айыптауға қандай қақың бар?! Қызметшісін ақтау не айыптау — Иесінің ісі. Бауырласың ақталады, әрі теріс жолға түсуден сақталады, себебі оны сенім жолында ұстауға Тәңірдің құдіреті жеткілікті.*

*⁹ Мысыр. шығу 20:13-15,17; Заң. қайтал. 5:17-19,21; Леуілік. 19:18; Матай 19:19.

*¹¹ Яки: Мәсіхтің (қайта оралып, бізді осы күнәкар дүниедегі азап пен қасіреттен) құтқарып алатын кезі (Салониқа. 1-хат 5:4,6,8; Ефес. хат 6:14-17).

*¹² Сарбаздардың қару-жарағын күндіз асынып жүргені сияқты, сенушілер де өздерін жамандыққа қарсы тұратындай етіп ұстаулары керек (Ефес. хат 6:10-18).

*¹⁴ Немесе: Тәңірдің қамын ойлауды құмарлыққа айналдырмаңдар.

*¹ Яки: Сенушінің рухани еркіндігін әлі де жеткілікті түсінбеген (Ғалат. хат 5:1).

*² Көптеген яһуди сенушілері діни ережелерге сай сойылмаған етті жеуден бас тартатын.

*⁴ Немесе: Ол өз Иесі үшін тұрады не құлайды. Алайда ол тұратын болады, өйткені Тәңір оны тұрғызуға қабілетті.

⁵ Кейбіреулер бір күнді басқасынан қасиеттірек, ал өзгелері күндердің бәрін бірдей қасиетті деп санайды. Әрқайсысы осы мәселелер жайында күмәны болмау үшін олардың дұрыстығын ойлап, бір нақты шешімге келуі керек.* ⁶ Бір күнді екіншісінен қасиеттірек көретін кісі оны Иеміз үшін істейді, ал күндерді бірдей көретіннің ниеті де солай. Ет жейтін де мұнысын Иемізді құрметтеу үшін істейді, ол жеген тамағы үшін Құдайға шүкірлік етеді ғой. Одан бас тартқан да солай, ол да Құдайға шүкірлік етеді.

⁷ Ешқайсымыз тек өзіміз үшін ғана өмір сүрмейміз де, өлмейміз де.* ⁸ Себебі өмір сүрсек те, өлсек те, Иеміздің меншігіміз.

⁹ Мәсіх бәрінің де: өлгендер мен тірілердің Иесі болу үшін өліп, қайта тірілді. ¹⁰ Олай болса, мұндай ережелерді* орындамайтын бауырласыңды айыптауға қандай қақың бар? Немесе оларды орындап жүрген бауырласыңа менсінбей қарауға қандай қақың бар? Бәріміз де Құдайдың қиямет сотының алдында тұрып,** әшкереленетін боламыз. ¹¹ Киелі жазбада мынау іспетті айтылған: «Жаратқан Ие былай дейді: Менің алдымда барлық адамдар тізелерін бүгіп, тіл біткен пенде Құдай екенімді мойындайтын болады деп өз атыммен ант етемін».* ¹² Демек, әрқайсымыз Құдай алдында өз іс-әрекетіміз үшін есеп береміз.

Бауырласыңның адасуына себепші болма!

¹³ Ендеше бір-бірімізді айыптауды тоқтатайық! Қайта, бауырласыңды істегендерің арқылы тура жолдан тайдырып, азғындыққа түсірмеуге шешім қабылдаңдар! ¹⁴ Мен Иса Мәсіхпен тығыз байланыста жүріп, ешқандай тамақтың* өзінен-өзі арам еместігіне кәміл сенемін. Алайда біреу қайсыбір тағамды арам

*⁵ Немесе: Кейбіреулер Құдайға қауым болып сиынуға бір күн басқасынан гөрі лайықтырақ деп есептейді. Әркім өзінің санасымен көз жеткізгеніне сай әрекеттенсін.

*⁷ Яки: Ешқайсымызға өз қамымызды ғана ойлап өмір сүруге не қиыншылықтардан қорқып өлуге шешім қабылдауға болмайды.

*¹⁰ 14:2,5.

**¹⁰ Яки: Құдайдың төрелік тағының алдында тұрып. (Сонда Иеміздің біздің істегендерімізді құптап не құптамауын еститін боламыз: Қорынт. 2-хат 5:10; Қорынт.1-хат 3:10-15.)

*¹¹ Ишая 45:23.

*¹⁴ Немесе: еш нәрсенің.

деп санаса, онда ол сол кісі үшін арам.** ¹⁵ Ал егер сенің ондай тамақты жеуің бауырласыңның ар-ұжданы мен сеніміне нұсқан келтірсе,* бұл ісің сүйіспеншілікке жатпайды. Тамаққа бола бауырласыңды теріс жолға түсірме! Мәсіх өз жанын сол бауырласың үшін де қиды. ¹⁶ Істеріңе бола жұрттың Ізгі хабарды ғайбаттауына жол бермеңдер!*

¹⁷ Құдай Патшалығы ішіп-жеуде* емес, Киелі Рухтың күшімен әділ, өзара тату, қуанышты өмір сүруде. ¹⁸ Мәсіхке осылай қызмет еткендер Құдайға ұнамды, адамдарға қадірлі болады.

¹⁹ Ендеше өзара тату жүріп, бір-біріміздің рухани өсуімізге көмектесетіннің барлығына жан-тәнімізбен ұмтылайық! ²⁰ Жейтін тамаққа бола бауырластар өміріндегі Құдайдың ісін бұзба! Тамақтың бәрі де адал. Бірақ біреудің кейбір тағамды ішіп-жеуі басқа сенушілердің өздерінің ар-ұждандарына қайшы іс істеулеріне түрткі болуы дұрыс емес! ²¹ Егер ет жеу, шарап ішу немесе басқа нәрсе істеу бауырласыңның сенім жолынан тайып, азғындыққа елігіп, рухани әлсіреуіне себеп болса, ондай нәрселерден бас тартқаның жөн.

²² Осы мәселе жайында ұстанған сенімің жеке өзің мен Құдай арасында болсын.* Өзінің дұрыс деп таңдағанын істегенде ар-ұжданы айыптамайтын адам бақытты! ²³ Ал бір тамақты жеп отырып, мұным дұрыс емес пе деп күмәнданған адам айыпталады. Себебі ол соны сеніммен істеген жоқ. Адамның дұрыс екендігіне күмәны бола тұра істеген істерінің бәрі де күнә.

²⁴ Менің Иса Мәсіх туралы уағыздаған Ізгі хабарыма деген сенімдеріңді нығайтуға Құдай құдіретті. Бұл хабар ерте заманнан құпия болып келгенмен, ²⁵ қазіргі уақытта ашылып жатыр. Барлық халықтар Мәсіхке сеніп, Оған мойынсұнулары үшін, осы хабар мәңгілік Құдайдың бұйрығы бойынша Пайғамбарлар жазбаларының уағыздалуы арқылы оларға жариялануда.

**14 Сондықтан оның бауырластары бұл кісінің сеніміне қайшы келетін әрекетке себепші болмаулары керек (Қорынт. 1-хат 8:4-13).

*15 Немесе: бауырласыңды ренжітсе.

*16 Немесе: Жақсы істерің ғайбаттанбасын! (Өздерің жақсы деп санайтын істеріңе бола бауырластарың күнә жасап, басқалардың ғайбат сөз айтуына түрткі болмасын.)

*17 Немесе: нені ішіп-жеуге болатындығы туралы ережелерде.

*22 Немесе: Күшті сенімің болса, Құдай алдында өз ішінде болсын.

²⁶ Даналықтың бірден-бір Иесі — Құдайдың даңқы Иса Мәсіх арқылы мәңгі арта берсін! Аумин.*

15

Қауым өміріндегі бірлік пен татулық

¹ Сенімі берік біздер күмәнданғандардың Таурат заңына сәйкес іс-әрекеттеріне төзіп, оларға көмектесуге тиіспіз. Тек өзімізге ұнайтынды ғана емес,² маңайымыздағы бауырластарға ұнайтынды да істеп, олардың рухани өсуіне себепші болуымыз керек. ³ Мәсіх те Өзіне емес, көктегі Әкеге ұнайтынды істеді. Забурда алдын ала былай деп жазылған: «Сені қорлаушылардың ғайбат сөздері Маған тиді».* ⁴ Киелі жазбалардағылардың бәрі бізге тәлім болсын деп баяғыда жазылып қалдырылды. Керемет болашағымыздан үмітімізді үзбеу үшін олар арқылы табандылық пен жігерлілікке үйренеміз. ⁵ Табандылық пен жігердің бастауы — Құдай. Ол сендерді Мәсіх Исаның үлгісіне сай өзара татулыққа* жеткізе көрсін. ⁶ Осылай ынтымақпен өмір сүріп, Иеміз Иса Мәсіхтің Әкесі — Құдайды мадақтай аласыңдар.

⁷ Сонымен, Мәсіх өздерінді қалай қабылдаса, сендер де бір-біріңді солай қабылдап, Құдайдың даңқын асырыңдар! ⁸ Сендерге айтамын: Құдайдың адалдығын дәлелдеу үшін Мәсіх Исраил халқына қызмет етіп, осылай Құдайдың ата-бабаларымызға берген уәдесін іске асырды. ⁹ Сонымен қатар, Оның ісі басқа ұлттық сенушілердің Құдайдың өздеріне деген мейірімін мадақтауларына да себепші болды. Өйткені Киелі жазбаларда былай делінген: «Сондықтан Сені ұлттар арасында мақтаймын, Сенің атыңа, арнап ән-жырымды айтамын».* ¹⁰ Киелі жазбалардың тағы бір жерінде мынадай сөздер бар: «Басқа ұлттар, Оның халқымен бірге шаттаныңдар!» ¹¹ Сонымен қатар: «Тәңірді дәріптендер, күллі ұлттар, Оны мадақтаңдар, барлық халықтар!» — деп те жазылған.* ¹² Ишая пайғамбар былай деген: Есей ұлы Дәуіт патшаның «тамырынан» өскіндей

²⁶ Ескерту: көптеген шетелдік аудармаларда 24-26 аяттар 16:23-тен кейін беріледі.

^{*1} Немесе: Біз, әлділер, әлсіздердің әлсіздіктерін көтеруге тиіспіз, өзімізді қанағаттандыруымызға болмайды.

^{*3} Забур жыр. 68:10.

^{*5} 12:10; Матай 11:28.

^{*9} Патша. 2-ж. 22:50; Забур жыр. 17:50.

^{*10-11} Заң. қайтал. 32:43; Забур жыр. 116:1.

шыққан Ұрпақ халықтарға билік құрады. Басқа ұлттар Оған үмітін артады.*

¹³ Үмітіміздің бастауы — Құдай қандай жағдайда да бәрінді қуаныш пен тыныштыққа кенеле көрсін! Өздерің Оған сене отырып, Киелі Рухтың құдіретімен үміттерің молая түссін!

Ізгі хабарды уағыздаудағы Пауылдың міндеті

¹⁴ Бауырластар, сендердің ниеттеріңнің ізгілікті болып, өздеріңе керектілердің бәрін де біліп, бір-біріңе бағыт-бағдар көрсете алатындарыңа кәміл сенемін. ¹⁵ Бұған қарамастан мен осы хатымда бірқатар мәселелерді естеріңе түсіріп, едәуір ашық жаздым. Себебі Құдай маған рақым етіп, мынадай міндетті тапсырды: ¹⁶ басқа халықтар арасында Иса Мәсіхке діни қызметкер іспетті қызмет етіп, Құдайдың Ізгі хабарын жариялау, осылайша басқа ұлт адамдарының өмірлерін Киелі Рух арқылы Құдайға бағышталған, «тірі құрбандық» секілді Оған ұнамды қылу.*

¹⁷ Сондықтан мен Иса Мәсіхпен тығыз байланыста жүріп, Құдай үшін атқарған жұмысымды мақтан тұтамын. ¹⁸ Мәсіхтің өзім арқылы істегендерінен басқа еш нәрсе туралы айтуға батылым жетпейді: басқа халықтардың Ізгі хабарды естіп, мойынсұнулары үшін Киелі Рухтың құдіретімен сөйлеп, әрекеттеніп, ¹⁹ уағыздайтындарым Құдайдың хабары екенін растайтын құдіретті кереметтер жасап келдім. Сөйтіп Иерусалимнен Іллирик өлкесіне* дейінгі үлкен шеңберге ұқсас саяхатымда Мәсіх туралы Ізгі хабарды сол өлкелерде жариялау міндетімді толығымен орындадым.

²⁰ Осылай жүргенде уағыздау жұмысын Мәсіхтің аты әлі де белгісіз жерлерде жүргізуге тырыстым. Басқа кісінің қалап қойған іргетасын пайдаланып үйін салған біреудей өзгелердің бастаған істеріне араласқым келмеді. Қайта, Ишая пайғамбардың алдын ала айтқаны* орындалып отыр: ²¹ Ол туралы хабар алмағандар көреді, ештеңе естімегендер түсінеді.

---

*¹² Яғни: Есей ұлы Дәуіт патшаның әулетінен шыққан Мәсіх дүниеге келіп, халықтарға билік құрады. Басқа ұлт адамдары Оған құтқарылу үмітін артатын болады (Ишая 11:10).

*¹⁶ 12:1-2.

*¹⁹ Бүгінгі Босния елінде.

*²⁰ Ишая 52:15.

Елшінің сапар жоспарлары

²² Сендерге баруыма қайта-қайта бөгет болған да осы міндетім еді. ²³ Ал енді бұл өлкелерде менің уағыз жүргізуге тиіс жерлерім қалмағандықтан, оның үстіне көп жылдан бері сендерді көрсем деп аңсағандықтан, ²⁴ Испанияға аттанғанда өздеріңе соқпақпын. Себебі мен сапар барысында сендерді көріп, біраз уақыт бірге болып қуанышқа кенелгеннен кейін, сендер мені солай қарай шығарып саларсыңдар деген үмітім бар.

²⁵ Алайда дәл қазір Иерусалимге сапар шегіп, Құдайдың сол жердегі адамдарына қызмет көрсетпекпін. ²⁶ Македония мен Ахаядағы қауымдар Құдайдың Иерусалимдегі адамдарының арасындағы мұқтаждары үшін ақша жинауды дұрыс деп тауып, оны зор ынтамен ұйымдастырды. ²⁷ Бұлай істеуді өздері шешті, шынында да олар исаилдік қауымдар алдында қарыздар ғой: басқа ұлт сенушілері Құдайдың бұрыннан таңдап алған Исаил халқының «рухани қазыналарынан» үлес алғандықтан, олар өз кезегінде исаилдіктермен бұ дүниелік игіліктерімен де бөлісуге тиіс. ²⁸ Осыны орындап, жинағаннан түскен «өнімді» аман-есен апарып тапсырған соң, Испанияға беттеп, жол-жөнекей сендерге соқпақпын. ²⁹ Сол кезде Мәсіхтің жарылқауын молынан ала келетініме күмәным жоқ.

³⁰ Бауырластар, сендерден Иеміз Иса Мәсіхтің атымен және Киелі Рухтың сүйіспеншілігімен өтінемін: Құдайға мен үшін сиына отырып, рухани күресіме ат салысыңдар! ³¹ Ол мені Яһудея аймағындағы сенбеушілерден құтқарсын, әрі Иерусалимдегі қызметім Құдайдың адамдарына ұнамды болсын. ³² Осылай мен, Құдай қаласа, қуана-қуана сендерге келіп, бірге болып, көңілімді орнықтырамын. ³³ Тыныштық сыйлайтын Құдай бәріңе де жар болсын! Аумин.

16

Жеке кепілдік пен сәлемдер

¹ Сендерге бауырласымыз Фөбе апайды ұсынамын,* ол — Кенхреядағы қауымның қызметшісі. ² Оны Иеміздің кісісі ретінде Құдайдың адамдарына лайықты қабылдап, мұқтаж

*1 Яки: сендерге сенімдегі қарындасымыз (немесе апамыз) Фөбе жайлы жақсы куәлік беремін.

нәрселерімен қамтамасыз етіндер! Бұл кісі көп адамдарға қамқорлық жасап келеді, солардың арасында мен де бармын.

³ Мәсіх Исаның қызметіндегі әріптестерім Прискила мен Ақилаға сәлем айтыңдар. ⁴ Олар мен үшін өмірін қиюға дайын болды. Бұған өзім ғана емес, халықтардың күллі қауымдары да алғыс айтуда. Екеуінің үйінде бас қосатын қауымға да сәлемімді жеткізіндер.

⁵ Азия* өлкесінде Мәсіх жолына түскен алғашқылардың бірі болған сүйікті Епенетке де сәлем. ⁶ Сендер үшін жан аямай қызмет еткен Мәриямға да сәлем айтыңдар.

⁷ Түрмеде бірге отырған ағайындарым Андроник пен Юнияға* да сәлем. Елшілер арасында абыройлары ерекше, олар менен бұрын Мәсіх жолына түсті. ⁸ Мен Иемізбен байланысымызда ерекше жақсы көретін Амплиға да сәлем. ⁹ Мәсіхтің қызметіндегі әріптесіміз Ұрбанға және қымбатты досым Стахиға сәлемімді жеткізіндер. ¹⁰ Мәсіхке деген сенімі дәлелденген Апеллеске де сәлем. Аристобулдың от басына сәлем айтыңдар. ¹¹ Тумам Иродионға, Иеміздің қарамағындағы Нарқистың үй ішіндегілерге де сәлем. ¹² Иеміз үшін құлшына жұмыс істеп жүрген Трифена мен Трифоға сәлем айтыңдар, Иеміз үшін көп еңбек сіңірген қымбатты Персидаға сәлем. ¹³ Иеміздің таңдаулысы Руфқа және оның маған да ана болған шешесіне сәлем. ¹⁴ Асинкритке, Флегонтқа, Ерімге, Патробқа, Ермиге және олардың қасындағы бауырластарға да сәлем жолдаймын. ¹⁵ Филолог пен Юлияға, Нире мен оның қарындасына және Олимпанға, сондай-ақ олардың қастарындағы Құдайдың барлық адамдарына сәлем айтыңдар. ¹⁶ Шын жүректен бір-біріңнің беттеріңнен сүйіп, сәлемімізді жеткізіндер.* Мәсіхтің осындағы барлық қауымдары сендерге сәлем жолдауда.

¹⁷ Бауырластар, сендерге өтіне айтарым: жік шығарып, өздеріне үйреткен ілімге қарсы араздық туғызушылардан сақ болып, аулақ жүріндер! ¹⁸ Мұндайлар Иеміз Иса Мәсіхке қызмет етпейді, қайта, қарындарының ғана қамын ойлап, жағымпазданып, майда да сылдыр сөздерімен тәжірибесіздерді алдайды. ¹⁹ Сендердің Құдайға мойынсұнғандықтарың әлемге әйгілі болды. Сондықтан сендер үшін қуаныштымын, әрі жақсылыққа дана, жамандықтан аулақ болуларыңды тілеймін. ²⁰ Тыныштық

*5 Немесе: Ахая.

*7 Немесе: Юниясқа.

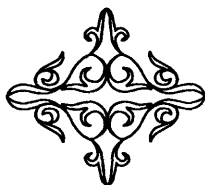
*16 Немесе: Қасиетті сүйіспен өзара сәлемдесіндер.

сыйлайтын Құдай жуық арада шайтанды аяқтарыңа жығып бермек.* Иеміз Иса Мәсіх сендерге жар болып, рақымын жаудыра көрсін! Аумин.

²¹ Қызметкерім Тимоте және ағайындарым Луси, Ясон және Сосипатыр сәлем айтуда. ²² Осы хатты (Пауыл үшін) қағазға түсіріп отырған мен, Терти, Иса Мәсіхпен жүрген сендерге сәлем жолдаймын.

²³ Маған және бүкіл қауымға қонақжайлылық танытқан Ғайдан да сәлем. Осы қаланың қазына бастығы Ераст пен бауырласымыз Кварт та сәлем айтуда.*

²⁴ (Бәріңе де Иеміз Иса Мәсіх жар болып, рақымын жаудыра көрсін! Аумин.)

---

*²⁰ Немесе: шайтанды табандарыңа таптатын болады. (Яки: сендерге шайтанды рухани жеңдіреді: Жаратылыс. баст. 3:15; Аян 5:9-10; 12:9-11; 20:2,10).

*²³ Ескерту: көптеген шетелдік аудармаларда осы жерде 14 тараудың соңғы 24-26 аяттары жалғасады.

Қорынттықтарға арналған бірінші хат

Жазба туралы мәлімет

Құдайдың елшісі Пауыл б.з. 55 ж. шамасында Грецияның Қорынт қаласындағы қауымға арнап осы үлкен сәлемхатын жолдады. Пауыл, Сыйлас және Тимоте бұл қалада Мәсіх туралы Ізгі хабарды уағыздаған болатын. Кейбір яһудилер және көптеген гректер мен басқа ұлт өкілдері оған сеніп, Құдай жолына түсті. Олар бес жүз мыңнан астам халқы бар, кеме тоқтайтын, сауда-саттығы өркендеген қалада тұрды. Жалпы жұртшылық «даналық» пен шешендікке ерекше екпін берген дәстүрлі грек пәлсапасын жоғары бағалады. Ал олардың көбі адамгершілік тұрғысынан таза жүрмеді; әйел құдай Афродитаға құлшылық етуде жезөкшелікке дейін барды. Сондықтан да Құдай халқын сұмдық атаулыдан аулақ, пәк таза өмір сүруге шақыру өте маңызды болды.

Пауыл осы хатты жазған кезде батыс Түркиядағы Ефес қаласында Құдай жолын уағыздап жүрген болатын. Ол Қорынттағы қауымның бірлестік, адамгершілік және рухани дарындарды дұрыс пайдалану мәселелері бойынша үлкен қиындықтарға кездескені жайында хабар алған еді. Елші оларға бұрынырақ та жаман әдеттерден сақтану туралы жазған болатын, алайда оларға тағы да осы мәселеге байланысты Құдайдың еркін түсіндіріп, хат жолдауы қажет болды. Сонымен қатар Пауыл қорынттық қауымның қойған сауалдарына жауап беріп, өлгендердің қайта тірілуі туралы пайда болған қате пікірлерді түзетті.

Хат соңында елші Иерусалимдегі қауымның қуғынға ұшырап, дүние-мүлкінен ада болып кедейленген сенушілерге қандай қайырымдылық көрсете алатыны жайлы кеңестер береді.

Құдай жолын қуушылардың көбі хаттың кейбір бөліктерін, мысалы, шынайы сүйіспеншілік туралы он үшінші тарауды

жаттап алуды әдетке айналдырған. Олар қайта тірілу жөнінде айтылғандардан да мол жұбаныш тауып, сенімдері нығайып келеді.

1

Арнау және сәлем

¹ Иса Мәсіхтің елшісі болуға Құдайдың еркімен тағайындалған Пауыл мен бауырласымыз Состеннен ² Қорынт қаласындағы Құдайдың қауымына дұғай сәлем. Құдай сендерді Иса Мәсіх арқылы Өзіне таңдап алды* да, кез келген жерде тұрып, Иеміз Иса Мәсіхке Жаратқан Ие деп сиынатындардың бәрімен бірге сендерді де Өзінің қасиетті халқы болуға шақырды. Ал Мәсіх олардың да, біздің де Иеміз.** ³ Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса Мәсіх сендерге рақым мен тыныштық жаудыра көрсін!

Құдайдың қауымды жарылқауына шүкірлік

⁴ Мен Құдайға әрдайым сендер үшін шүкірлік етемін, өйткені Ол өздеріңе Иса Мәсіх арқылы рақымын сыйлады. ⁵ Сендер Мәсіхтің арқасында барлық жағынан рухани байып, Құдай сөзі жайлы еркін сөйлей алып, жан-жақты білімге ие болдыңдар. ⁶ Мәсіх туралы Ізгі хабарымыздың шындығы өмірлеріңде расталды. ⁷ Осылай сендер Киелі Рух сыйлайтын дарындардан ешқандай мұқтаждық көрмей, Иеміз Иса Мәсіхтің салтанатпен көрінуін* сағына күтудесіңдер. ⁸ Оның қайта оралатын сол күні еш айыпталмауларың үшін* Тәңір сендерді өмірлеріңнің аяғына дейін табанды етпек. ⁹ Құдай уәделеріне берік, Ол сендерді Өзінің рухани Ұлы — Иеміз Иса Мәсіхпен тығыз байланыста болуға шақырды.

Қауымдағы жікке бөліну мәселесі

¹⁰ Бауырластар, сендерге Иеміз Иса Мәсіхтің атынан ескертемін: ауызбірлікті сақтап, жікке бөлінбеңдер, қайта, бірдей мақсат пен пікірде болып, бірлікте тұрыңдар! ¹¹ Себебі, бауыр-

*2 Немесе: Мәсіх арқылы қасиетті қылды (Рим. хат 1:7).

**2 Немесе: оларда және сендерде.

*7 Салониқа. хат 1:10; 2:19; 4:16-17; Аян 1:7.

*8 3:13-15.

ластарым, Хылойдың үйінен келгендерден араларыңда талас-тартыс бар екенін біліп алдым. ¹² Менің түсінуімше, біреулерін: «мен Пауылдың адамымын», басқа біреуің: «ал мен Аполлостікімін», үшіншің: «бірақ мен Петірдің»,* төртіншің: «ал мен Мәсіхтің шәкіртімін», — дейді екенсіңдер. ¹³ Сонда Мәсіх жіктеліп бөлінді ме?!* Әлде сендер үшін айқышқа шегеленіп құрбан болған мен, Пауыл, ма едім?! Немесе Пауылдың адамы болу үшін** шомылдыру рәсімінен өтіп пе едіңдер? (Ондайдан сақтасын!) ¹⁴ Мен Крисіп пен Гайдан басқа ешкімді осы рәсімнен өткізген жоқпын, соған шүкіршілік етемін. ¹⁵ Сондықтан Пауылдың адамы болу үшін шомылдыру рәсімінен өттім деп* ешқайсың айта алмайсыңдар! ¹⁶ Рас, сондай-ақ Степанның үйішіндегілерін де өткізгенмін, ал тағы басқа біреуді өткізгенім есімде жоқ. ¹⁷ Мәсіх мені шомылдыру рәсімін орындауға емес, Ізгі хабарды уағыздауға жіберді. Ол маған данышпандық пен шешендікті пайдалан демеді де, әйтпесе Мәсіхтің айқыштағы құрбандығы туралы уағыз өз күшінен айырылар еді.

Құдайдың даналығы мен құдіретінің Мәсіхтен көрінуі

¹⁸ Мәсіхтің айқыштағы құрбандығы туралы Ізгі хабарды тозаққа кететіндер ақымақтық деп есептейді, ал құтқарылатын біздер үшін осы хабарда Құдайдың құдіреті жатыр. ¹⁹ Пайғамбардың жазбасында «Даналардың даналығын жойып, ақылдылардың ақылын жоқ қыламын» делінген ғой.

²⁰ «Олай болса, даналар мен ғұламалар қайда, осы дүниелік ұлы істер туралы айтысқыш шешендер ше?» Құдай солардың бәрін де ақымақтар, ал даналықтарын түкке тұрғысыз ақылсыздық қылып көрсетті емес пе? ²¹ Адамзаттың тіпті ең кеменгер деген ой-санасымен де Құдайды ешқашан тани алмайтындығын Ол алдын ала өз даналығымен білді. Сондықтан Құдай осы дүние ақымақтық деп есептейтін уағызымыз арқылы соған сенетіндерді құтқаруды лайық көрді. ²² Яһудилер құдіретті

*¹² Немесе: «бірақ мен Кефаның». (Кефа Петірдің арамей тіліндегі жанама аты еді: Жохан 1:42.)

*¹³ Мәсіхтің жіктеліп бөлінуі мүмкін емес, сондықтан Оның рухани денесі — сенушілер қауымы да жіктелмеуге тиіс! (12:12; Ефес. хат 4:4)

**¹³ Немесе: Пауылдың атына (яғни Пауылдың соңынан еріп, онымен тығыз байланыста болу үшін) (Матай 28:19; Елшілер. істері 19:5).

*¹⁵ Немесе: Сондықтан мен өз атыма өткіздім деп (1:13).

кереметтер талап етсе, басқа халықтар* уағызымыздан даналық іздейді. ²³ Бірақ біз Мәсіхті айқышқа шегеленіп, жанын қиды деп жариялаймыз. Бұл хабар яһудилерге жек көрінішті, ал басқа ұлт адамдарына ақымақтық болып көрінеді. ²⁴ Алайда яһудилер мен басқа халықтардан шақырылғандары Мәсіхті «Құдайдың құдіреті мен даналығы» деп түсінеді. ²⁵ Адамдар «ақымақтық» дейтін Құдайдың құтқару жолы адам даналығынан әлдеқайда жоғары және Құдайдың «әлсіздігі» (яғни Мәсіхтің айқышта жанын қиюы) адамның күш-қуатынан әлдеқайда күшті.

²⁶ Бауырластар, Құдай сендерді шақырғанда өздеріңнің кім болғандарыңа назар аударыңдаршы: табиғи тұрғыдан қарағанда араларыңда даналар, билік иелері, асыл туғандар көп емес еді. ²⁷ Бірақ та осы дүние кімдерді «ақымақ» деп санаса, Құдай «данышпан-ақылгөй» делінгендерді ұялту үшін соларды таңдап алды. Және осы дүние «күшсіз» деп тапқандарды Құдай «күштілерді» ұялту үшін Өзіне таңдады. ²⁸ Осы дүние маңызды деп есептейтіндерді жою үшін соның менсінбей, қорлап, түкке тұрғысыз деп санағандарын Құдай таңдап алды. ²⁹ Осылайша Оның алдында ешкімнің де мақтануына болмайды. ³⁰ Тәңірдің істегені арқылы сендер Иса Мәсіхпен тығыз байланысқа келдіңдер. Құдай Мәсіхті даналығымыздың бастауы қылып, бізді Ол арқылы ақтап, Өзінің қасиетті халқы қылып, күнәның құлдығынан құтқарды. ³¹ Сондықтан: «Кім мақтанғысы келсе, Жаратқан Иемізбен ғана мақтансын!» — деп жазылғандай істендер.

2

Мәсіхтің құрбандығы туралы уағыз

¹ Сондықтан, бауырластар, мен сендерге келіп, Құдайдың шынайы хабарын* уағыздаған кезде шешен сөздер және дана пікірлер қолданған жоқпын. ² Сендерге Иса Мәсіх пен Оның айқыштағы құрбандық өлімінен басқа нәрселер туралы айтпауға бел байлаған едім. ³ Араларыңда күш-қуатсыз, дірілдеп, қатты жүрексініп тұрып жаттым. ⁴ Сөз сөйлеп, уағыз айтқанда адамды сендірерліктей данышпан пікірлерге емес, Құдайдың Рухы

*22 Яки: грек мәдениеті мен философияларын қабылдаған басқа халықтар (эллиндер).

*1 Яки: Құдайдың құпия хабарын.

мен құдіретінің айқын көрінуіне сүйендім. ⁵ Ондағы мақсатым — сенімдеріңнің негізі адамның даналығы емес, Құдайдың құдіретінің болуы.

Киелі Рух сыйлайтын шынайы даналық

⁶ Дегенмен, біз рухани жетілгендерге даналық хабарды уағыздай береміз. Ал бұл даналық осы күнәкар дүниелік емес, сондай-ақ осы дүниелік билеушілердікі де емес, олар болашақта құрып кететіндер. ⁷ Керісінше, жариялап жүргеніміз — Құдайдың құпия даналығы, бұл адамзаттың көзінен таса болып келді. Ал Құдай әлемді жаратпастан бұрын-ақ оны біздің ұлылыққа ие болуымыз үшін белгілеп қойған болатын. ⁸ Бұны осы дүниелік билеушілердің біреуі де ұққан емес; ұққан болса, олар Ұлылықтың Иесін* айқышқа шегелетіп өлтіртпес еді.

⁹ Алайда алдын ала жазылғандай, «көз көріп, құлақ естімеген, адам ойына ешқашан келмеген игіліктерді Құдай Өзін сүйетіндерге дайындап қойған болатын». ¹⁰ Бұны Құдай біздерге Өзінің Киелі Рухы арқылы анық білдірді.

Киелі Рух бәрінен де, Құдайдың терең ой-мақсаттарынан да хабардар. ¹¹ Себебі адамның ішкі құпия-сырларын оның өз рухынан басқа бірде-бір адам біле ме? Құдайдың терең ой-мақсаттарын Оның Киелі Рухынан басқа ешкім де білмейді. ¹² Ал біз осы дүниелік рухты емес, Құдайдан келген Киелі Рухты қабылдадық, Соның көмегімен Құдайдың бізге сыйлаған игіліктерін біле аламыз. ¹³ Солар туралы біз адамзаттың даналығынан емес, Киелі Рухтан үйренген сөздермен уағыздап, Оған мойынсұнғандарға рухани шындықты түсіндіреміз.*

¹⁴ Өз еркімен жүретін адам Құдай Рухынан келгенді қабылдамайды, соны түсіне алмай, ақымақтық деп санайды. Себебі оны Киелі Рухтың тұрғысынан бағалау керек. ¹⁵ Ал Құдай Рухына мойынсұнушы Одан келгеннің бәрін де бағалай алады, бірақ басқалар ондай адамға баға бере алмайды. ¹⁶ Өйткені «Жаратқан Иенің ойындағысын біліп, Оған ақыл бере алатын кім бар?» Ал бізде Мәсіхтің ой-ниеті бар.*

*8 Яки: ұлы Иеміз Иса Мәсіхті.

*13 Немесе: рухани шындықты рухани тілмен білдіріп түсіндіреміз.

*16 Немесе: Біз жағдайларға Мәсіхтің тұрғысынан қараймыз. (Кім Оның сүйіспеншілігі мен кіші пейілділігіне кенелсе, басқалардың ой-мақсаттарын тереңірек түсіне алады.)

3

*Жікке бөлінбеу және
қызметкерлердің тиісті орны туралы*

¹ Бауырластарым, осы себептен сендерге Киелі Рухқа мойын-сұнушылар ретінде айта алмай, ескі күнәкар болмыстарыңа сүйенетіндер — Мәсіхтің сеніміндегі «сәбилер» ретінде айтуға мәжбүр болдым. ² Сәбиді сүтпен қоректендіретіндей, сендерге Ізгі хабардың ең негізгі ілімдерін үйретуіме тура келді, себебі «қою тамақты» жей алмадыңдар, қазірдің өзінде де жей алмайсыңдар. ³ Себебі әлі де өз күнәкар болмыстарыңа сүйенесіңдер: араларыңда қызғаныш пен таластың болуы сендердің ескі болмыстарыңа сүйеніп, өз еріктеріңмен жүретіндіктеріңнің дәлелі емес пе? ⁴ Біреуің: «мен Пауылдың адамымын», басқа біреуің: «ал мен Аполлостікімін», — дегенде, бұларың күнәкар дүниенің адамдарындай болғандарың ғой! ⁵ Аполлос негізінде кім? Пауыл да кім? Екеуіміз не бары сендерді сенім жолына түсірген Құдайдың қызметшілеріміз, әрқайсымыздың Иеміз белгілеген міндетіміз бар. ⁶ Мен жүректеріне сенімнің «тұқымын ектім», ал Аполлос көбірек тәлім беріп «суарды». Бірақ оны өсірген біз емес, Құдай. ⁷ Сондықтан сенімдеріңді «еккен» де емес, «суарған» да емес, өсіріп отырған Құдай мадақталсын! ⁸ Егуші мен суарушы екеуіміздің мақсатымыз бірдей, әрқайсымыз да еткен еңбегімізге қарай Тәңірден лайықты сыйымызды алатын боламыз, ⁹ Сонымен біз Құдаймен бірге еңбектенушіміз, ал сендер Оның «егістігісіңдер».

Сондай-ақ, Құдайдың «құрылысысыңдар». ¹⁰ Оның рақыммен өзіме сыйлаған елшілік қызметім бойынша мен үйдің іргетасын салатын данышпан «шебер құрылысшы» іспетті, қауымның негізін қаладым. Ал қазір басқа біреулер соның үстіне қаластыруда. Бірақ әрқайсысы әрі қарай қалай салу керек екенін байқауы керек. ¹¹ Себебі Құдай өз қауымының бірден-бір «негізі» ретінде Иса Мәсіхті белгілеп қойған болатын, сондықтан ешқандай басқа негізді салуға болмайды. ¹² Ал осы «негіздің» үстіне қауымды әрі қарай дамыту үшін адамдар алуан түрлі әдістер қолдануда: бұлар алтын, күміс, асыл тастар секілді төзімді немесе ағаш, шөп, сабан сияқты осал болулары мүмкін. ¹³ Әр құрылысшының істеген жұмысының сапасы Мәсіх үкім шығаратын күні айқындалады. Сол күні әркімнің

еңбегін от сынап, шынайы сапасын әшкерелейді.* ¹⁴ Кімнің салғаны отқа өртенбей аман қалса, сол сыйын алады. ¹⁵ Ал кімдікі өртеніп кетсе, сол сыйынан құр қалады. Өзі құтқарылса да, жаны оттан өтіп қашқандай ғана сақталады.

¹⁶ Әлде сендер өздеріңнің «Құдайдың рухани үйі» екендіктеріңді және Құдайдың Рухы өздерінде тұратынын білмейсіңдер ме? ¹⁷ «Рухани үйін» жойғанды Құдай жоймақ. Себебі Құдайдың «рухани үйі» — Оның қасиетті меншігі. Ал осы «рухани үй» — сендерсіңдер!

¹⁸ Ешкім өзін-өзі алдамасын! Араларындағы қайсыбіреуің данамын деп ойласа, ол күнәкар дүниенің пікірінше «ақымақ» болып, Мәсіхтің ілімін ұстансын, сонда Құдайдың даналығына ие бола алады! ¹⁹ Өйткені күнәкар дүние нені даналық деп есептесе, сол Құдай алдында ақымақтық. «Құдай данышпан делінгендерді қулықтарынан ұстап алады», — деп жазылған ғой. ²⁰ «Данышпан делінгендердің ойларының бекер екенін Құдай біледі», — деп те жазылған. ²¹ Сондықтан ешкім адамның жетістіктерімен мақтанбасын! Бәрі де сендерге игілік көрсетуге қатысады: ²² Пауыл, Аполлос немесе Петір болайық, сонымен қатар бүкіл дүние, өмір не өлім, қазіргі мен болашақ түгелдей қауымның пайдасы үшін болуға тиісті. ²³ Ал сендер Мәсіхтің меншігісіңдер және Мәсіх — Құдайдікі.*

4

Еңбектерімізді бағалаушы — Мәсіхтің Өзі

¹ Сондықтан бізге* Мәсіхтің нөкерлері ретінде, әрі Құдай Өзінің ашып білдірген құпия хабарын басқаруды сеніп тапсырғандары ретінде қарау керек. ² Ал басқарушылардың әрқайсысынан сенімді болуы талап етіледі. ³ Менің сенімділігімді сендер тексеріп, бағалайсыңдар ма, әлде осы дүниелік басқа мекеме ме, оған қам жемеймін, өзіме-өзім де баға қоймаймын. ⁴ Мені айыптайтын ешқандай қылығым есімде жоқ, алайда бұл мінсіз екеніме жеткілікті дәлел бола алмайды. Себебі мені тексеріп, бағалайтын — Иеміздің Өзі. ⁵ Сондықтан уақыты келместен бұрын айыптауға асықпай, Иеміздің қайта оралуын күтіндер! Ол әзірше қараңғыға жасырылғанды әшкерелеп, жүрегіміздің

*¹³ 1:8; Рим. хат 14:10-12; Қорынт. 2-хат 5:10.

*²³ Яки: сендер Мәсіхке, Мәсіх Құдайға қызмет етеді.

*¹ Яғни: Пауыл, Аполлос және басқа елшілерге (3:5-6,22).

ой-ниеттерін ашып көрсетеді. Сол кезде Құдай әрқайсымызға лайықты мақтауын береді.

⁶ Бауырластарым, бұған дейін мен Аполлос екеуіміз туралы осы нәрселерді өз пайдаларың үшін айттым. Сендер бізден үлгі алып, «Киелі жазбаларда айтылғандардан артыққа бармаңдар!» деген қағиданың мәнін ұғына алып, біреуімізді екіншімізден жоғарылатып, мақтанбауларың керек. ⁷ Әлдекім сендерді басқалардан ерекше етті ме? Құдайдан қабылдамаған нелерің бар? Бәрін қабылдаған соң, несіне өз жетістігіміз деп мақтана-сыңдар?

«Күштілік» пен «әлсіздік»

⁸ Сендер тойынып, рухани байыпсыңдар, біздің қолдауымызсыз-ақ патшадай билік құра бастапсыңдар! Шынымен рухани билік құрғандарыңды сондай қалар едім. Егер солай болса, біз де сендермен бірге билік жүргізген болар едік қой! ⁹ Құдай біздерге, яғни елшілерге өлімге кесілген тұтқындар іспетті «салтанатты жүрістің аяғында» жүруді бұйырды деп ойлаймын.* Себебі бүкіл әлемге — періштелер мен адамдарға масқара көрініс болдық.

¹⁰ Мәсіхке қызмет еткеніміз үшін біздер «ақымақ», ал сендер «Мәсіхпен жүрген данышпан» екенсіңдер, біз «әлсіз», сендер «күшті», біз «қадірсіз», сендер «қадірлі» екенсіңдер! ¹¹ Күні бүгінге дейін аштық көріп, шөлдеп келеміз, кигеніміз алба-жұлба, жегеніміз таяқ, үйсіз-күйсіз қаңғып, ¹² қолмен ауыр жұмыс істеп, өз күнімізді көрудеміз. Бізді жамандағандарға ақ бата тілейміз, қудаласа, оған да төземіз; ¹³ қаралағандарға жылы сөйлеп, ескертеміз.* Бүгінге дейін дүниенің «қоқысы», адамзаттың «сыпырындысы» болып келдік.

Пауыл мен Тімотенің сапар жоспарлары

¹⁴ Мұны ұялту үшін емес, сүйікті рухани балаларым ретінде ескертіп жазып отырмын. ¹⁵ Мәсіхпен жүрген тіпті он мың ұстаздарың болса да, «рухани әкелерің» көп емес. Себебі мен

---

*⁹ Жеңімпаз қолбасшылар Римге қайтып келгенде салтанатты жүрістерінің аяғында өлімге кескен тұтқындарын ойын-сауық алаңына шығарып көрсететін (Қорынт. 2-хат 2:14-16).

*¹³ Немесе: тәубеге келуге жігерлендіреміз.

Ізгі хабарды уағыздап, сендерді Мәсіх Исаның жолына түсіріп, жаңа өмірге ие еттім. ¹⁶Енді: «Менен үлгі алындар!» — деп өтінемін.

¹⁷Сол үшін Тімотені жіберіп отырмын, ол — Иемізге берілген сүйікті де қымбатты рухани ұлым.* Менің Мәсіх Исаның жолымен қалай жүріп жатқанымды естеріңе түсіретін болады. Қай жердегі қай қауымда болмасын, дәл сол тәлімді беріп келемін.

¹⁸Мені келмейді деп, кейбіреулеріңе көкірек бітіпті. ¹⁹Бірақ Құдай қаласа, сендерге жуырда барып қалармын. Сонда көкірек біткендердің сөздерін емес, құдіреттерін анықтаймын. ²⁰Себебі Құдай Патшалығы сөзбен ғана емес, Оның құдіретімен көрінеді. ²¹Енді не қалайсындар? Сендерге таяқпен келейін бе, әлде сүйіспеншілік пен ілтипаттылық рухымен бе?

5

Қауым күнә жасайтындардан тазару керек

¹Араларыңда азғындық — тіпті басқа ұлт адамдары жасамайтын азғындық бар деген шүбәсыз хабар маған да жетті: араларыңдағы біреуің әкесінің жұбайымен* көңілдес екен.

²Ал сендер көкіректеріңді көтересіндер! Оның орнына қайғыланып, осындай қылықты жасағанды орталарыңнан шығарып тастағандарың дұрыс болар еді!

³Тәнім алыста болғанмен, рухыммен орталарыңдамын. Сондықтан мен араларыңда жүргендей, осыны істеген күнәкарға үкім шығарып қойдым: ⁴сендер Иеміз Иса Мәсіхтің атынан* жиналып, өзін де рухыммен орталарыңда болып, Иеміз Исаның билігімен ⁵әлгі адамды ескі күнәкар болмысын әлсірету үшін қауымнан шығарып, шайтанның қолына тапсыру керек. Осылай ол теріс жолынан қайтып, жаны Иеміз қайта оралатын күні құтқарылсын.

⁶Мақтанғандарың еш дұрыс емес. «Азғана ашытқы бүкіл камырды ашытады»* дегенді білмейсіңдер ме? ⁷«Ескі ашытқыны» (күнә атаулыны) араларыңнан шығарындар, сонда «жаңа

---

*¹⁷ Тімоте. 1-хат 1:2.

*¹ Яки: өгей шешесімен.

*⁴ Яки: Иеміз Исаның еркіне бағынып.

*⁶ Немесе: «Бір құмалақ бір қарын майды шірітеді». (Бір мүшесінің күнә жасауы бүтін қауымды арамдайды: Ғалат. хат 5:9.)

қамырдай» рухани таза боласындар.* Өйткені Құтқарылу мейрамына құрбандыққа шалынған тоқтылар іспетті, Мәсіх біздер үшін өмірін қиды, сол арқылы жаңа, пәк таза адам болдындар. ⁸ Сондықтан да бұрынғы зұлым да сұрқия әдеттеріміздің «ескі ашытқысынан» біржола арылып, қасиетті өмір кешіп, адалдық пен ақиқаттың «тәтті нанының» дәмін татып, тойлайық!

⁹ Өткендегі хатымда сендерге «Азғындармен араласпандар!» деп жазған болатынмын. ¹⁰ Онда мен осы дүниелік азғын, дүниеқоңыз, қарақшы немесе жалған тәңірлерге құлшылық етуші адамдарды ойлағам жоқ. Әйтпесе бұ дүниеден түгелдей безіп кетуге тиісті болар едіңдер ғой. ¹¹ Алайда өзін сенімдегі бауырласпын деп атағанмен, азғын, дүниеқоңыз, жалған тәңірлерге құлшылық етуші, өсекші, маскүнем немесе алаяқ болып жүрген ешкіммен де араласпауларың керек. Мұндайлармен тіпті дастарқандас та болмандар.

¹² Қауымнан сырт адамдарды соттау біздің шаруамыз ба? Неге ішіндегілердің күнәларын тергемейсіңдер? ¹³ Сыртта жүргендердің үкімін Құдай шығарады. Ал өздерің «зұлымдық жасайтынды орталарыңнан шығарындар!»

6

Сенушілердің сот алдындағы даулары

¹ Араларыңдағы кейбіреу бауырласымен бір даулы мәселе туралы келіспей қалғанда қалайша Құдай алдында ақталмағандардың сотына жүгінуге дәті барады? Неге мәселені Құдай халқының алдына қоймасқа? ² Болашақта* Құдай халқының адамзатқа билік айтатынын білмейсіңдер ме? Адамзатқа билік ететін өздерің болған соң, ұсақ-түйек даулы мәселелерді шешуге жарамайсындар ма? ³ Біздердің періштелердің үстінен де билік айтатынымызды білмейсіңдер ме? Сонда күнделікті өмір мәселелерін әлбетте шеше алуға тиіссіңдер! ⁴ Бұлар жайлы дау-жанжал бола қалса, қауым үшін елеусіздердің төрелігіне қалай жүгінесіңдер? ⁵ Сендерді ұялту үшін осылай деймін. Араларыңда бауырластарына төрелік айтатын бірде-бір парасатты адамның болмағаны ма? ⁶ Қайта, бір бауырлас екіншісімен дауласып, тіпті сенбейтіндердің сотына жүгінеді екен.

*7 Құтқарылу мейрамының қарсаңында Израил халқы үйлерін ашытқы атаулыдан тазартуға тиіс болатын (Мысыр. шығу 12:3-8; 13:3-7). Түсіндірмедегі «Құтқарылу мейрамын» да қараңыз.

*2 Яғни Мәсіх қайта оралғаннан кейін (Аян 5:10).

⁷ Бір-бірінмен таласқандарыңның өзі масқара! Одан да әділетсіздікке неге төзбеске, неге ақыларыңды жегізбеске? ⁸ Керісінше, сендер әділетсіздік жасап, өз бауырластарыңды тонайсыңдар!

⁹ Әлде әділетсіздердің Құдай Патшалығынан орын алмайтынын білмейсіңдер ме? Алданбаңдар: азғындар, жалған тәңірлерге құлшылық етушілер, неке адалдығын бұзушылар, нәпсікұмарлар, еркекжанды еркектер, ¹⁰ ұрылар, дүниеқоңыздар, маскүнемдер, өсекшілер және тонаушылар үшін Құдай Патшалығында орын жоқ! ¹¹ Бұрын кейбіреулерің сондай болдыңдар, алайда сендер күнәдан тазарып, енді Иеміз Иса Мәсіхтің күдіретімен* және Құдайымыздың Рухы арқылы Оның қасиетті халқы болып, ақталдыңдар.

Пәк өмір сүріп, Құдайдың даңқын асыру

¹² Кейбіреулерің: «Не істесем де еріктімін», — дейсіңдер. Алайда бәрі бірдей тиімді емес. «Не істесем де еріктімін». Дегенмен өзімді құл ететін еш нәрсенің билігінде болмауым керек. ¹³ «Тамақ асқазан үшін, ал асқазан тамақ үшін жаратылған».* Әлбетте! Құдай бір кезде екеуін де жоятын болады. Алайда адамның денесі нәпсі үшін емес, Иеміз үшін қызмет етуге тиіс, ал денеміздің қамын Иеміз ойлайды. ¹⁴ Құдай Иемізді өлімнен қайта тірілтті, Ол біздің денемізді де Өзінің күдіретімен тірілтіп алмақ.* ¹⁵ Әлде денелеріңнің Мәсіхтің рухани денесінің мүшелері екенін білмейсіңдер ме? Мәсіхтің бір мүшесін қайсыбір жезөкшенің дене мүшесі етіп беруге бола ма? Жоқ, болмайды! ¹⁶ Әлде жезөкшемен жақындасқан кісінің онымен біртұтас болатынын білмейсіңдер ме? Киелі жазбада: «Екеуі біртұтас болады», — делінген ғой.* ¹⁷ Ал Иемізге қосылған кісі Оның Өзімен рухани біртұтас болады.

¹⁸ Азғындықтан аулақ болыңдар! «Барлық күнә адам денесінен тысқары», — дейсіңдер. Бірақ адам азғындық арқылы өз денесіне күнә жасайды. ¹⁹ Әлде денелеріңнің Киелі Рух мекендейтін киелі үй екенін білмейсіңдер ме? Сендер Құдайдан

*¹¹ Немесе: атымен.

*¹³ Қорынттық сенушілердің бірқатары дененің барлық құмарлықтарын еркін қанағаттандыруға болады деген жалған ілімді ұстанатын (6:15).

*¹⁴ Сондықтан да денелеріңе қалай әрекет етулеріңнің үлкен маңызы бар.

*¹⁶ Жаратылыс. баст. 2:24.

қабылдаған Киелі Рух бойларыңнан орын алды. Енді өз меншіктерің емессіңдер, ²⁰ Иеміз сендерді үлкен құн төлеп, күнәның құлдығынан азат етті. Ендеше денелеріңмен Құдайдың даңқын арттырыңдар!

7

Некелесу мен үйленбеу жайында

¹ Ал енді маған жазғандарыңа тоқталайын. «Еркектердің әйелдерге жоламағаны жақсы» дейтіндерің бар екен. ² Ал азғындықтан сақтану үшін* әр еркектің өз әйелі, әр әйелдің өз күйеуі болсын. ³ Күйеуі әйеліне, ал әйелі күйеуіне тиісті ықылас көрсетулері керек. ⁴ Себебі әйелдің денесі өзінің ғана емес, күйеуінің де билігінде; дәл солай күйеуінің денесі өзінің ғана емес, әйелінің де билігінде. ⁵ Егер біраз уақыт үздіксіз Құдайға сиынуға* алдын ала келісіп алған болмасаңдар, бір-біріңнен бас тартпаңдар! Содан кейін тағы бірге болыңдар, әйтпесе өздеріңе ие бола алмай, шайтанның азғыруына ерулерің мүмкін. ⁶ Ал осы айтқаным бұйрық емес, рұқсат қана. ⁷ Бәрінің өзін сияқты ұстамды, некесіз болғанын қалар едім. Бірақ әркімнің Құдай сыйлаған өз дарыны бар; біреу былай болса, біреу олай.

⁸ Үйленбегендер мен жесірлердің мен сияқты салт басты болып қала бергені жақсы деймін. ⁹ Ал егер өздеріне ие бола алмаса, онда үйленсін. Себебі құмарлықтың отына күйіп-жанғанша, үйленгендері жақсы.

¹⁰ Үйленгендерге мен ғана емес, Иеміздің Өзі: «Әйелі күйеуінен ажыраспасын!» — деп бұйырады. ¹¹ Ал егер ажырасып кетсе, онда салт басты болып қала берсін, не күйеуімен қайта татулассын! Күйеулер де әйелдерінен ажыраспасын! ¹² Басқа жұптарға Иеміз емес, өзім* былай деймін: бір бауырласымыз Мәсіхке сенбейтін әйелге үйленген болса және әйелі бірге тұруға келіссе, онда ол ажыраспауға тиіс. ¹³ Сол сияқты, сенуші әйелдің сенбейтін күйеуі бірге тұруға келіссе, онда әйелдің де ажырасуына болмайды. ¹⁴ Себебі сенбейтін еркек сенуші әйелінің арқасында және сенбейтін әйел сенуші күйеуінің арқасында Құдайдың қасиетті әсерінің аясында болады. Әйтпесе

*2 Немесе: азғындық кеңінен таралғандықтан (6:9-11).

*5 Немесе: біраз уақыт ораза ұстап, Құдайға сиынуға.

*12 Демек: Осында Пауыл Иеміз Мәсіхтің арнайы бұйрығымен емес, Киелі Рухтың өзін жетелеуімен нұсқау береді.

балаларың құдайсыздардың балалары іспетті болар еді, керісінше, олар да Құдайдың қасиетті әсерінің аясында. ¹⁵ Алайда егер сенбейтін жұбайы ажырасқысы келсе, ажырассын, мұндай жағдайда оның сенуші жұбайы некеде қалуға мәжбүр емес. Қайтсе де, Құдай біздерді татулықта тұруға шақырған болатын. ¹⁶ Мүмкін сен, әйел, күйеуіңді құтқарылуға алып келерсің, немесе сен, күйеу, әйеліңді құтқарылуға әкелетін шығарсың, соны анық білмейсің де!

Құдай бұйырған тағдырды қабылдау туралы

¹⁷ Тек әркімге Құдай Иеміз нені белгілеп, оны неге шақырса, ол солай өмір сүре берсін! Осы ережені барлық қауымдарға да айтамын. ¹⁸ Кім Мәсіх жолына шақырылғаннан бұрын сүндеттелген болса, онысын жасырмасын. Ал бұған дейін сүндеттелмеген сенушілер сол рәсімнен өтпей-ақ қойсын.* ¹⁹ Сүндеттелу не сүндеттелмеу маңызды емес, бастысы — Құдайдың өсиеттерін орындау.

²⁰ Әрқайсың сенімге шақырылған кезде кім болсаң, сол күйінде қал! ²¹ Құл болып шақырылдың ба, оныға қысылма. Ал егер еркіндік алу мүмкіндігің болса, дұрысы, соны пайдалан.* ²² Себебі Иеміз шақырған құл — «Иеміздің рухани азат адамы»,* сол сияқты, шақырылған азат адам — «Мәсіхтің құлы». ²³ Сендер үлкен құн төлеп, күнәның құлдығынан азат етілдіңдер, енді «адамдардың құлы»* болып қалмандар! ²⁴ Бауырластарым, әрқайсың шақырылған кезде кім болсаң, сол күйінде Құдаймен жүре бер.

Сенуші бойжеткендер мен жесірлерге қиын-қыстау кездегі ақыл-кеңес

²⁵ Бойжеткендерге қатысты Иеміздің маған берген бұйрығы жоқ. Бірақ Оның рақымымен сенімді қызметшісі болдым, сол ретінде пікірімді білдіремін: ²⁶ болып жатқан ауыр жағдай-

---

*¹⁸ Сол заманда адамдар сүндеттеу рәсімі арқылы яһуди дініне кіретін (Жаратылыс. баст. 17:11; Елшілер. істері 15:5) .

*²¹ Немесе: екеуінің дұрысын пайдалан. (Сол заманда кейбір басыбайлылардың жағдайы кедей еріктілердікінен гөрі жақсы болатын.)

*²² Немесе: «Иеміз күнәның құлдығынан босатқан адам».

*²³ Немесе: адамдарға тәуелді.

ларға байланысты әркім күйі қандай болса, сол күйінде қала бергені жақсы деп ойлаймын. ²⁷ Бір әйелге басың байланды ма, онда қатынасыңды үзуге ұмтылма! Салт бастысың ба, онда әйел іздеме! ²⁸ Ал егер үйленсең, күнә емес. Бойжеткен тұрмысқа шықса, ол да күнә емес. Бірақ үйленгендер өмірлерінде көп ауыртпалық көреді, сендер соны көрмесендер екен деймін.

²⁹ Менің айтайын дегенім мынау, бауырластарым: осы заманның ақыры таяп қалды.* Сондықтан бұдан былай әйелі барлар үйленбегендей, ³⁰ жоқтау айтып жүргендер жоқтамағандай, шаттанып жүргендер қуанбағандай, ал дүние-мүлік сатып алғандар меншігі жоқ іспетті Құдайға қызмет ете берсін! ³¹ Осы дүниенің қам-қарекетін жасап жүргендер оған тым беріліп кетпесін, себебі дүниенің қазіргі қалпы жуырда сап болып, жойылмақ!

³² Жалпы сендерді уайым-қайғы баспаса екен деймін. Үйленбеген ер адам Иемізге ұнауға ұмтылып, Оның ісінің қамын ойлайды. ³³ Ал үйленген ер адам жұбайының көңілін табуға тырысып, бұ дүниелік істердің қамын жейді. Осы себепті ол екі ойлы болып жүреді.* ³⁴ Сол сияқты, үйленбеген әйел мен қыз Иеміздің істерінің қамын ойлай отырып, жан-тәнімен Оған берілмек. Ал тұрмысқа шыққан әйел күйеуіне ұнауға тырысып, бұ дүниелік істердің қамын жейді. ³⁵ Сендерге бұғау салғым келмейді, қайта, игіліктерің үшін, жан-тәндеріңмен Иемізге беріліп, дұрыс өмір сүрсін деп, осыны айтып отырмын.

³⁶ Ал егер біреу бойжетіп қалған қызымды ұзатпай қартайтып қойсам, бұным дұрыс болмас деп ойлап, оның үйленуін қажет деп тапса, ол қалағанын істесін. Онысы күнә емес, қызы күйеуге шықсын.* ³⁷ Алайда кім ешбір қожа мен сыртқы ықпалдың күштеуіңіз берік шешімге келсе, яғни өз еркімен іс-әрекет жасай алып, қызымды ұзатпаймын деген байламға тоқтаса, онысы дұрыс.* ³⁸ Сонымен, бой жетіп қалған қызын

*²⁹ Сол себептен бұ дүниеде Құдайға қызмет ете алатын уақытымыз аз (7:31; Жохан 9:4; Ефес. хат 5:16).

*³³ Немесе: Тұрмысқа шыққан мен үйленбеген әйелдердің арасында да осындай айырмашылық бар.

*³⁶ Немесе: Біреу қалыңдығыма үйленбей дұрыс қылмаймын деп, құмарлығы аса күшті боп, үйлену керек деп сезінсе, қалауы бойынша неке-лессін, бұл күнә емес.

*³⁷ Немесе: Алайда егер берік байламға келіп, ешқандай қысым көрмей, өз еркін билей алса, қызға үйленбеймін деген шешімі дұрыс.

ұзатқан дұрыс істейді, ал ұзатпайтын одан бетер дұрыс істейді.*

³⁹Некедегі әйел күйеуінің көзі тірісінде оған басы байлаулы. Күйеуі өлсе, кімге тием десе де өз еркі, тек екеуі де Иемізбен тығыз байланыста тұрсын.* ⁴⁰Ал ең қолайлысы қайтадан тұрмыс құрмау. Бұл өз пікірім, ал мені де Құдай Рухы жетелейді деп ойлаймын.

8

Бауырын азғырмау үшін өз еркінен бас тарту

¹Енді жалған тәңірлерге ұсынылған тағамдарға* тоқталсам: «Бәрімізде білік бар», мұны білеміз. Бірақ «білік» мақтаншақ етеді, ал «сүйіспеншілік» сенімді жетілдіреді. ²Өзін біліктімін деп есептейтін кісі қажетті білікке әлі де ие болған жоқ. ³Ал Құдай Өзін сүйгенді жақсы біледі.*

⁴Ал енді, жалған тәңірлерге ұсынылған тағамдарды ішіп-жеуге келсек, біз күллі әлемде жалған тәңірлердің жоқтығын және бір Құдайдан басқа еш құдайдың жоқ екенін білеміз. ⁵Кейбіреулердің ойынша көкте де, жерде де «құдай» делінгендер бар; сол адамдар көп «құдайлар» мен «иелеріне» құлшылық етіп жүр де. ⁶Бірақ біз бәрінің бастауы болған бір ғана Құдай Әкені танимыз, Ол үшін өмір сүрудеміз; сондай-ақ, жалғыз Иеміз — Иса Мәсіхті де танимыз: күллі әлем де, өзіміз де Сол арқылы пайда болдық.

⁷Алайда сенушілердің барлығы бірдей мұны біле бермейді. Бұрын жалған тәңірлерге құлшылық еткен кейбіреулері күні бүгінге дейін осындай тағамды жегенде оны тәңірлерге арналған деп есептейді. Бұларының дұрыс-бұрыстығына дұдамал ар-ұждандары осылай арамданады. ⁸Құдайға деген қарым-қатынасымызға біздің жеген тамағымыздың қатысы жоқ; оны не жейік, не жемейік, бұдан Құдай алдында жаман да, жақсы да болмаймыз.

---

*38 Немесе: Сонымен, қалыңдығына үйленген дұрыс істейді, ал үйленбеген одан бетер дұрыс істейді.

*39 Немесе: тек Иеміздің жетелеуімен шешім қабылдасын.

*1 Яки: жалған тәңірлерге арнап сойылған малдың етіне.

*3 Яки: Ал сенуші өзінің Құдайды сүйетінін бауырластарына деген сүйіспеншілігімен көрсетеді.

⁹ Дегенмен байқандар, бұл еркіндіктерің сенімі әлсіздерді күнәға батырмасын! ¹⁰ Мысалы, ар-ұжданы дұдамал біреу «білігі» бар сенің жалған тәңірдің ғибадатханасында тамақ ішіп отырғаныңды көрді делік. Бұл оны сол тәңірлерге арналған тағамдарды жеуге батылдандырмай ма? ¹¹ Осылай әлсіз адам — өз бауырласың сенің білігіңе бола тура жолдан адасып, рухани жойылып кетеді, алайда ол үшін Мәсіх жанын қиды! ¹² Міне, осылайша бауырластарыңның дұдамал ар-ұждандарын жарақаттап, оларға қарсы күнә жасауыңмен Мәсіхке қарсы да күнә жасайсың.* ¹³ Сондықтан, егер жейтін тамағым бауырласымды күнәға батырса, оны күнәдан сақтау үшін мен бұдан былай ешқашан да базардан алынған етті* жемейтін боламын.

9

Елшілердің құқықтары

¹ Мен ерікті емеспін бе? Елші емеспін бе? Иеміз Исаны өз көзіммен көрдім емес пе?* Сендер Иеміз үшін еткен еңбегіңнің жемісі емессіңдер ме? ² Мен басқалар үшін елші болмаған күнде де сендерге жіберілген елші екенім сөзсіз. Менің елші екендігімнің дәлелі сендерсіңдер.* ³ Өзімді айыптағандардан осылайша қорғанамын.

⁴ Еңбегіміз үшін ішіп-жейтін тамақ алуға еркіміз жоқ па? ⁵ Сондай-ақ, басқа елшілер, Иеміздің туған бауырлары* және Кефа (Петір) сияқты біздің де сенуші әйелге үйленіп, оны сапарға шыққанда ертіп жүруге қақымыз жоқ па? ⁶ Әлде Барнаба екеуіміз ғана кәдімгі жұмыспен айналыспай күн көруге ерікті емеспіз бе? ⁷ Қай жауынгер өз жалақысын өзі төлейді?

*¹² Яғни: өз әрекетіңмен бауырласыңды дұрыс емес деп санағанын істеуге еліктіріп, Құдай алдында кінәлымын деп сезіндіресің, сөйтіп Мәсіхке қарсы да күнә жасайсың (Матай 18:6; 25:40).

*¹³ Сол заманда мал сойғанда бір жалған тәңірдің атын атап, мал етінің белгілі бір бөлігін соның ғибадатханасына апарып, ұсыну дәстүрі қалыптасқан еді (10:25-30).

*¹ Кейбіреулер шынайы елші екендігіне күмән келтіргендіктен Пауыл соны растау үшін Иеміздің қайта тірілгендігін аянда көргенін келтіреді. Мәсіхтің елшісі болудың негізгі шарты осы еді (Елшілер. істері 1:21-22; 9:3-5).

*² Пауылдың қызметі рухани нәтиже әкеліп, қорынттық қауым қалыптасқан болатын; Құдайдың оның елшілік қызметін жарылқағаны осылай дәлелденді.

*⁵ Мысалы, Яһуда мен Жақып (Матай 12:46).

Қай бағбан жүзімдік егіп, жемісін жемейді? Қай малшы мал бағып, сүтін ішпейді? ⁸ Бұл адамдардың салты ғана ма? Құдай заңы да осылай дейді емес пе? ⁹ Мұса арқылы берілген Тауратта: «Астық бастырып жүрген өгіздің аузын бума!» — деп жазылған ғой. Құдай бұл жерде өгіздерді ойлап тұр ма, ¹⁰ әлде осы айтқаны бізге тікелей қатысты ма? Әрине, ол біз үшін жазылған. Жер жыртушы да, астық бастырушы да еңбек етіп, өнімнен тиісті үлесімді алармын деп үміттенуі дұрыс. ¹¹ Біз жүректеріңе рухани игілік — Ізгі хабардың тұқымын септік; енді соның «өнімі» ретінде бұ дүниелік игіліктеріңнен алсақ, көп болар ма еді? ¹² Басқалардың бұған қақысы болса, біз одан бетер қақылы емеспіз бе?

Алайда қақымыз бола тұра, оны пайдаланған емеспіз. Қайта, біз Мәсіх туралы Ізгі хабардың таралуына кедергі жасамау үшін әр түрлі қиыншылықтарға шыдап келеміз. ¹³ Гибадатханада қызмет етушілердің сол жерден тамағын асырап отырғандарын білмейсіңдер ме? Олар шалған малдардың етін құрбандық үстеліне салғанда одан үлестерін алады ғой. ¹⁴ Сол сияқты, Иеміз Ізгі хабарды уағыздаушылардың осы қызметтерімен күндерін көруіне әмір еткен.

Елшінің адамдарды құтқаруға өзін жан-тәнімен бағыштауы

¹⁵ Бірақ мен бұл құқықтарымның бірде-біреуін қолданған емеспін. Қазір де осыларды сендерден бір нәрсе алу мақсатында жазып отырған жоқпын. Әділ мақтанышымды ешкімнің құр сөзге айналдыруына жол бермеймін, одан да аштан өлгенім артық! ¹⁶ Ал Ізгі хабарды уағыздап жүргенімнің өзі мақтануыма себеп бола алмайды, ол борышты міндетім: Ізгі хабарды уағыздамасам, қасіретке қалар едім. ¹⁷ Егер оны өз ықтиярыммен істесем, еңбегімнің ақысын күтер едім; бірақ ықтиярсыз істегендіктен, оны сеніп тапсырылған міндетім деп орындап жүрмін. ¹⁸ Сонымен, менің алар сыйым қайсы? Уағыздауымда құқықтарымды қолданбай, Ізгі хабарды тегін таратуым — алар сыйым, міне, осы.

¹⁹ Мен бүкіл адамдардан тәуелсіз болсам да, олардың барынша көбін Мәсіх жолына түсіру үшін өзімді барлығының құлы еттім: ²⁰ яһудилерді сол жолға түсіру үшін араларында яһуди сияқты өмір сүремін; Таурат заңына бағынған оларды Мәсіхке әкелу үшін өзім Тауратқа бағынышты болмасам да, оған

бағынушыдай араларында жүріп-тұрамын. ²¹ Таурат заңын білмейтін басқа халықтарды әкелу үшін Тауратты білмейтіндей араларында өмір сүремін. Бұл, Құдай заңынсыз жүремін деген сөз емес, шынында мен Мәсіхтің өсиеттеріне мойынсұнып келемін. ²² Сенімі әлсіздерді* әкелу үшін соларға ұқсап өмір сүремін. Әр түрлі адамдар арасында ең болмағанда** бірсыпырасын құтқару үшін оларға бейімделудемін. ²³ Осының бәрін Ізгі хабардың таралуы үшін істеп жүрмін, сонда оның игілігінен үлесімді алатын боламын.

²⁴ Жарысқа түскен жүйріктердің бәрі жүгіріп, біреуі ғана жүлдеге ие болатынын білесіңдер. Сендер де «жүлдеге» ие болатындай Мәсіх жолымен «жүгіріндер»! ²⁵ Әрбір жарыскер барлық жағынан қатаң ұстамдылық танытады. Оның алғысы келетіні — солып қалатын гүлдестесі* ғана, ал біздің алатынымыз — мәңгі солмайтын «жеңіс тәжі»! ²⁶ Сондықтан мен мақсатсыз жүгіріп жүргем жоқ, жұдырығымен ауаны босқа ұрған боксшы сияқты да емеспін. ²⁷ Қайта, басқаларды рухани күреске шақырған мен «жүлде» бөліскенде құр алақан қалмау үшін* тәнімді ауыртпалықтарға душар еткізіп, өзіме бағындырып жатырмын.

10

Исраил тарихынан алатын сабақтар

¹ Бауырластар, сендерді төмендегілер туралы хабарсыз қалдырғым келмейді: халқымыздың күллі ата-бабалары Мысырдан шыққан кезде нұрлы бұлттың жетелеуімен жүріп, бәрі де теңізден өтіп шығып, Тәңірдің құдіретін көрді. ² Олардың барлығы да Мұсаның соңынан ергендер ретінде бұлтта және теңізде шомылдыру рәсімінен өткендей болды. ³ Барлығы да Құдай кереметпен берген бірегей тағам* жеп, ⁴ бірегей сусын ішті. Себебі олар Құдай қамтамасыз етіп, өздерімен бірге жүріп отырған «жартастан» сусындайтын. Ал ол «жартас» Мәсіхтің

*²² Яки: ар-ұжданы дұдамалдарды (8:12; 2:3; Рим. хат 14:1).

**²² Немесе: әр қилы амалдармен.

*²⁵ Сол кезде жарыс жеңімпазының басына лавр жапырағынан өрілген тәж кигізетін. Ол кейін, әрине, солып, курап қалатын (Тимоте. 2-хат 2:5).

*²⁷ Немесе: басқаларға уағыздаған мен лайықсыз болмас үшін (9:24; Філіпі. хат 3:14; Қолос. хат 2:18; Матай 23:4).

*³ Немесе: бірегей рухани тағам. (Оны манна деп атаған: Жохан 6:31; Мысыр. шығу 16:11-35.)

Өзі болатын. ⁵ Алайда олардың басым көпшілігі Құдайға жақпай, айдалада құрып кетті.* ⁶ Міне, осы оқиғалар бізді ата-бабаларымыздай жамандыққа құмар болудан сақтандырып, үлгі болып тұр: ⁷ солардың кейбіреулері іспетті жалған тәңірге құлшылық етпендер! «Халық жайғасып отырып, құрбандықтан ішіп-жеді; біраздан кейін азғын ойындар ойнау үшін орындарынан тұрды», — деп жазылған.*

⁸ Кейбіреулері секілді азғындыққа түспейік! Сол кінәлары үшін олардың жиырма үш мыңы бір күнде өлді. ⁹ Тағы кейбіреулеріндей Мәсіхтің төзімділігін еркінсіп сынамайық! Жыландар оларды сол үшін шағып өлтірді. ¹⁰ Кейбіреулері сияқты Құдайға қарсы күнкілдей бермендер! Соның жазасы ретінде оларды қырып жоюшы періште өлтіріп кетті. ¹¹ Солардың бастарынан кешкендері өзгелерге үлгі болып, бізге ескерту ретінде жазылып қалдырылды. Себебі осы заманның соңғы кезеңінде* өмір сүрудеміз.

¹² Сондықтан сенімімде берікпін деп санайтын әркім күнәға батудан сақ болсын! ¹³ Сендер әлі күнге дейін қатты сыналған жоқсындар, еліктірген жағдайлар әдетте адамдардың бастарына түсіп жүргендегідей ғана болып келді. Ал Құдай Өзінің уәдесіне берік: Ол төзімдеріңнен артық сыналуларыңа жол бермейді. Еліктірілген кездерінде соған шыдауға күш-қуат беріп, құтылып шығудың лайықты жолымен қамтамасыз етеді.*

*Иемізге және жалған тәңірлерге табынудың
бір-бірімен сыйыспауы*

¹⁴ Сондықтан, сүйікті бауырластарым, жалған тәңірлерге құлшылық етуден аулақ жүріңдер! ¹⁵ Енді айтатынымды парасаттылар ретінде пайымдап, ақылға салындар. ¹⁶ Біз Иеміздің құрбандығын еске алып «шүкірлік тостағанынан» ішкенде Мәсіхтің төгілген қанының игілігінен үлес алғанымызды білдіреміз, солай емес пе? Нанды үзіп жегенде, құрбан болған Мәсіхтің денесінің игілігінен үлес алғанымызды білдіреміз

---

*5 Сондықтан олар Құдайдың уәде еткен жеріне жете алмады (Еврей. хат 3:17; Яхуда. хаты 5; Ру. санау 14:29).

*7 Мысыр. шығу 32:6.

*11 Яки: Құдайдың уәделері орындалып жатқан кейінгі заманда.

*13 Матай 6:13.

емес пе? ¹⁷ Нан біреу болғандай, біз — көпшілік те біртұтас рухани денеміз. Себебі бәріміздің жейтіміз бір нан.

¹⁸ Исраил халқының ескі дәстүріне назар аударындар: құрбандықтан жегендер құрбандық үстелімен* байланыста емес пе? ¹⁹ Осылай дегенде «расында тәңірлер бар, оларға арналған құрбандықтардың шынайы мәні де бар» деп айтпақпын ба? ²⁰ Жоқ, олай емес. Алайда басқа ұлт адамдары сол құрбандықтарын Құдайға емес, жындарға* бағыштайды. Ал сендердің жындармен байланыста болуларыңды қаламаймын. ²¹ Иеміздің де, жындардың да тостағандарынан бірдей іше алмайсындар! Сол сияқты, Иеміздің және жындардың да дастархандарына бірдей қатысуларыңа болмайды! ²² Әлде Құдайдың қызғанышын қоздырып, өзімізді Одан күштірекпіз деп ойлаймыз ба?

Сенушінің еркіндігі, әрі бауырының мүддесін ойлауы

²³ «Бәрін істеуге болады», — дейсіндер. Бірақ бәрі бірдей тиімді емес. «Бәрін істеуге болады». Бірақ бәрі бірдей сенімдеріңді жетілдірмейді. ²⁴ Әркім жеке басының ғана емес, басқалардың да мүдделерін ойлауы керек.

²⁵ Базарда сатылатын еттің бәрін құрбандыққа шалынғандығын сұрастырып, ар-ұждан алдында қысылмай-ақ жеулеріңе болады. ²⁶ «Бүкіл жер беті және ондағының бәрі де Жаратқан Иеміздікі» деп жазылған.* ²⁷ Егерде Құдайға сенбейтін біреу дәмге шақырып, онысын құп алсаңдар, онда сұрастырып, ар-ұждан алдында қысылмай-ақ жей беріңдер. ²⁸ Дегенмен, егер қайсыбіреу сендерге: «Мынау бір тәңірге арналған құрбандықтың еті», — десе, осыны айтқан адамға және ар-ұжданға бола сол етті жемендер. ²⁹ Мұнда сендердің емес, ана кісінің ар-ұжданын айтып тұрмын. Ал басқа біреудің ар-ұжданы менің еркіндігіме төрелік ете ала ма? ³⁰ Мен шүкірлік етіп, дәм татсам, қалайша басқа біреу мені шүкірлік еткен тағамыма бола даттамақшы?

³¹ Басты қағида мынау: не ішіп-жесеңдер де, не істесеңдер де, бәрін Құдайды дәріптеу үшін істендер! ³² Яһудилердің де,

*18 Яки: құрбандық үстелі бағышталған Құдаймен.

*20 Жаратқан Иеден басқа тәңір жоқ. Ал жындар (әзәзілге бағынышты арам рухтар) адамдардың соқыр сенімін қолданып әрекет етеді (Аян 9:20-21).

*26 Забур жыр. 23:1.

басқа ұлт адамдарының да, Құдайдың қауымының да сенімдеріне нұқсан келтірмеңдер! ³³ Мен де бәріне қай жағынан да ұнамды болуға тырысып, жеке басымның емес, басқалардың, олар құтқарылса екен деп, мүдделерін ойлаймын.

11 ¹ Менің Мәсіхтен үлгі алғанымдай, сендер де менен үлгі алыңдар!

Қауым жиналысында әдеп сақтау туралы

² Ұдайы мені ойлап, өздеріңе тапсырған ілімдерді дәл сол күйінде ұстанып жүргендерің үшін сендерді мақтаймын.

³ Енді мынаны да білулеріңді қалаймын: әрбір еркектің басы — Мәсіх, әйелдің басы — күйеуі, ал Мәсіхтің басы — Құдай.*

⁴ Солай болғандықтан, ер адам Құдайға сиынған немесе Оның хабарын жеткізген* кезде басын жапса, өз басын (яғни Мәсіхті) құрметтемегені. ⁵ Ал Құдайға сиынған немесе Оның хабарын жеткізген кезде жалаң бас тұрған әйел өз басын (яғни күйеуін) құрметтемегені. Бұл, шашын тақырлап алып тастағанымен бірдей. ⁶ Себебі бір әйел басын жапқысы келмесе, онда неге шашын қиып тастамасқа?* Ал егер әйелдің шашын қиып немесе басын тақыр етіп тастағаны ұят болса, онда ол басын жапсын.

⁷ Сонымен ер адам басын жаппау керек: ол Құдайға рухани жағынан ұқсас жаратылып, Оның ұлылығын бейнелейді. Әйел болса, күйеуінің ұлылығын бейнелейді. — ⁸ Құдай еркекті әйелден емес, қайта, алғашқы әйелді еркектің сүйегінен пайда қылды. ⁹ Ол еркекті әйелге бола емес, әйелді еркекке бола жаратты.* — ¹⁰ Сондықтан әйел өкілеттігінің белгісі ретінде басын жауып, періштелер назар аударатын тәртіпті сақтауы керек.* ¹¹ Дегенмен Иемізбен байланысымызда әйел еркектен, еркек әйелден тәуелсіз емес. ¹² Алғашқы әйел еркектің сүйегінен жаратылса да, еркек әйелден туады, ал екеуін де жаратқан — Құдай.

*3 Яки: әрбір еркектен Мәсіх, әрбір әйелден күйеуі, ал Мәсіхтен Құдай үстем (3:23; 15:28; Ефес. хат 1:22; 5:23).

*4 Немесе: пайғамбарлық сөз білдірген (14:3).

*6 Демек, сондай әйелдің еркек болғаны. Сол заманда әдетте еркектер шашын алғызып, әйелдер өсіретін (11:14-15).

*9 Жаратылыс. баст. 2:18.

*10 Немесе: Сол себептен және періштелер үшін әйел өз басын (еркектің) өкілеттігінің белгісі ретінде жабуы керек.

¹³Өздерің пайымдап, ақылға салындаршы: әйелдің басын жаппай Құдайға сиынуы әдепке жата ма? ¹⁴Табиғи түйсіктеріңнің өзі сендерді ұзын шаш еркек үшін ұят, ¹⁵әйел үшін мақтаныш деп үйретпей ме? Ұзын шаш әйелге басын жабатын жамылғы ретінде берілген. ¹⁶Егер де біреу бұл туралы айтысқысы келсе, бізде де, Құдайдың өзге қауымдарында да мұндай салт жоқ.

Иеміздің құрбандығын еске алатын ас

¹⁷Төмендегі нұсқауларымда сендерді мақтай алмаймын, себебі жиындарыңның пайдасынан гөрі зияны көп. ¹⁸Біріншіден, араларыңда жікке бөлінудің бар екені туралы хабар алдым, бұның ішінара болса да рас екеніне сенемін! ¹⁹Ал сендердің қайсыларыңның сенімді екендіктеріңді анықтау үшін пікір алалығы да қажет. ²⁰Алайда сендер жиналған кезде шын мәнінде Иеміздің асын жемейді екенсіңдер. ²¹Әркім өзінің тамағын басқалардан бұрын ішуге асығып, қайсыбіреу аш қалып, басқасы мас болады екен. ²²Ішіп-жеуге өз үйлерің бар емес пе? Немесе Құдайдың қауымын менсінбей, түгі жоқтарды ұятқа қалдырғыларың келе ме? Енді сендерге не десем екен? Осы үшін мақтайын ба? Әрине, мақтамаймын!

²³Мынаны мен Иеміздің Өзінен қабылдап, сендерге де айтып тапсырдым: Иеміз Иса ұсталып берілер түні нанды алып, ²⁴шүкірлік етті де, үзіп беріп, былай деді: «Бұл — сендер үшін құрбан болмақ денем.* Мені естеріне түсіру үшін осылай істендер!» ²⁵Сондай-ақ, кешкі астан кейін тостағанды да алып: «Мына тостаған — төгілмек қаныммен бекітілетін Жаңа келісім.* Одан ішкен сайын Мені еске түсіру үшін осылай істендер!» — деді. ²⁶Сендер осылай нан жеп, тостағаннан ішкен сайын, Иеміз қайтып келгенше, Оның құрбандық өлімін жариялай бересіңдер.

²⁷Сондықтан, кімде-кім лайықсыз түрде Иеміздің нанын жеп, тостағанынан ішсе, сол Иеміздің денесі мен қанына қарсы күнә жасайды. ²⁸Әркім нанды жеп, тостағаннан ішпес бұрын өзін сынасын;* ²⁹егер лайықсыз түрде нан жеп, тостағаннан ішіп,

*²⁴ Яки: Бұл нан Менің сендер үшін құрбандыққа бермек денемді білдіреді (Лұқа 22:19).

*²⁵ Яки: Жаңа келісімді білдіреді.

*²⁸ Яки: тостағаннан ішпес бұрын өз ой-ниеті мен іс-әрекетін тексерсін (11:20-22,29-31; Қорынт. 2-хат 13:5).

Иеміздің денесіне* тиісті құрмет көрсетпесе, онда ол өзіне Құдайдың үкімін шығартады.³⁰ Сондықтан да сендердің көбін әлсіз де аурусындар, біразың қайтыс болдыңдар.³¹ Егер алдымен өзімізді өзіміз сынасақ, Құдайдың жазасына ілікпес едік.³² Ал бізге күнәкар дүниемен бірге қияметте үкім шығармас үшін Иеміз бізді қазірдің өзінде тексеріп, жазалауда.

³³ Сонымен, бауырластар, Иеміздің асына бас қосқанда бәрі жиналғанша күтіндер! ³⁴ Кімнің қарны ашса, сол үйінен тамақтанып келсін, әйтпесе жиналғанда Құдайдың жазасына ілігіп қаласындар. Басқа нәрселер туралы өздеріңе барған кезде нұсқау бермекпін.

12 *Құдай Рухы қауымға сыйлайтын алуан түрлі дарындар*

¹ Енді рухани дарындарға тоқталайын, бауырластар, сендерді бұлар туралы хабарсыз қалдырғым келмейді. ² Өздерің білесіңдер: әлі де Құдайға мойынсұнбаған кездеріңде сендерді біреу жетелегендей, үндемейтін «тәңір» бейнелеріне құлшылық етудің әртүрлі жолдарымен азғырылдындар. ³ Сондықтан сендерге айтамын: Құдай Рухына кенелген ешбір адам «Исаны қарғыс атсын» дей алмайды, әрі Киелі Рухтың жетелеуінсіз ешкім де «Иса — Жаратқан Ие» деп шын жүректен мойындай алмайды.*

⁴ Алуан түрлі дарындар бар, бірақ Киелі Рух Біреу-ақ. ⁵ Түрлі қызметтер де бар, ал Иеміз Біреу. ⁶ Әрекеттер де алуан түрлі, бірақ олар арқылы сендердің барлығыңда әрекет ететін Құдай Біреу. ⁷ Ол өз Рухының өмірлерінде бар екенін әрқайсыңа бәрінің игілігі үшін көрсетеді. ⁸ Кейбіреуге Киелі Рухтан даналық сөз, ал басқасына дәл сол Рухтан білімге толы сөз беріледі. ⁹ Киелі Рух кейбіреуге ерекше сенім дарытса, сол Рух тағы біреуге сауықтыру дарынын береді. ¹⁰ Ол біреуге кереметтер жасауды, өзгесіне Құдайдың хабарын жеткізуді, ал басқа біреуіне рухтардың түрлерін ажырата білуді, келесіге түрлі бөтен тілдерде* сөйлеуді, ал тағы біреуге соларды түсіндіруді сыйлайды. ¹¹ Бұлардың бәрін де дәл сол Киелі Рух істейді. Ол дарындарды Өзінің қалауынша әркімге жекелеп үлестіріп береді.

*²⁹ Немесе: Иеміздің рухани денесіне (яғни қауымға) (Ефес. хат 1:22-23).

*³ Філіпі. хат 2:11.

*¹⁰ Яки: ешқашан үйренбеген түрлі тілдерде.

Қауым: көп мүшеден тұратын біртұтас рухани дене

¹² Көптеген мүшелері болса да адамның денесі біреу, әрі мүшелері қаншама көп болғанмен тұтас бір денені құрайды: Мәсіхтің рухани денесімен де дәл солай. ¹³ Себебі яһуди не басқа ұлттың адамы, құл немесе ерікті болайық, бәріміз бір Киелі Рух арқылы біртұтас рухани денеге енгізілдік.* Барлығымыз да сол бір Киелі Рухқа кенелдік.**

¹⁴ Дене бір ғана емес, көп мүшелерден тұрады. ¹⁵ Егер аяқ: «мен қол еместіктен денеге жатпаймын» десе, ол бәрібір оған жатпай ма? ¹⁶ Әлде құлақ: «мен көз еместіктен дененің мүшесі емеспін» десе де, бәрібір сондай емес пе? ¹⁷ Егер бүкіл дене көз болса, онда қалай ести алар еді? Ал бүкіл дене есіту сезімінен тұрса, қалай иіс сезе алар еді? ¹⁸ Сонымен, Құдай өз қалауынша мүшелердің әрқайсысын денеде орналастырған. ¹⁹ Барлығы бір-ақ мүше болса, дене қайда болар еді? ²⁰ Ал шынында көп мүшелер бар, бірақ дене біреу.

²¹ Сондықтан көз қолға: «Маған керегің жоқ» дей алмайды; бастың да аяққа: «Маған қажет емессіңдер» деуі мүмкін емес. ²² Керісінше, дененің әлсіздеу боп көрінетін мүшелері өте қажет. ²³ Азырақ құрметті деп санаған мүшелерімізді көбірек қамқорлап, ²⁴ көріксіз мүшелерімізді ерекше назармен жауып қоямыз, ал көріктілеріне соның қажеті де жоқ. Бірақ Құдай денені құрметі аздау мүшелерін көбірек қамқорлайтындай етіп құрастырды. ²⁵ Ондағы мақсаты: денеде жікке бөліну болмай, бүкіл мүшелері өзара бірдей қамқорлық көрсетсін дегені. ²⁶ Сондықтан бір мүше ауырса, бәрі бірге ауырады, бір мүше дәріптелсе, соған барлығы да қуанады.

²⁷ Сонымен сендер Мәсіхтің рухани денесі, ал жеке дара бір мүшесісіңдер. ²⁸ Құдай қауымда кейбіреулерді, біріншіден, елшілер, екіншіден, Өзінің хабарын жеткізушілер,* үшіншіден, ұстаздар етіп қойды; сонымен қатар Ол кейбіреулерге кереметтер жасайтын күдірет, ауруларды сауықтыратын, көмектесетін, басқаратын және түрлі бөтен тілдерде сөйлейтін дарындар сыйлады. ²⁹ Бәрі бірдей елші, Құдайдың хабарын жеткізуші

*¹³ Немесе: бәріміз шомылдыру рәсімінен өтіп, бір Киелі Рух арқылы біртұтас рухани денеге (сенушілер қауымына) енгізілдік (Матай 3:11; Жохан 3:3,5; Елшілер. істері 1:5; 2:41; Қолос. хат 1:18).

**¹³ Немесе: Барлығымызға да сол бір Киелі Рухтан ішуге берілді (Жохан 7:37-39).

*²⁸ Яки: пайғамбарлар (14:3).

ұстаз немесе керемет істер жасаушы ма? ³⁰ Барлығының ауруларды сауықтыратын дарыны бар ма? Бәрі де бөтен тілдерде сөйлеп, немесе айтылғандарды түсіндіріп жүр ме? Жоқ. ³¹ Ал сендер бәрін де ең пайдалы дарындарға ие болуға ұмтылыңдар!*

Дарындарды сүйіспеншілікпен қолдану

Енді мен барлығынан да асып түсетін жолды көрсетемін:

13 ¹ Егер адам тілдері мен періште тілдерінде сөйлей білсем, бірақ сүйіспеншілігім болмаса, онда сыңғырлаған қоңырау мен шылдырлаған асатаяқ сияқты боламын. ² Егерде Құдайдың хабарын жеткізіп, күллі құпияларды біліп, барлық білімді иемденіп, тау қозғайтындай зор сенімге кенелсем, алайда сүйіспеншілігім болмаса, түкке де тұрмаймын. ³ Егер тіпті барлық мал-мүлкімді бейшараларға үлестіріп беріп, жанымды құрбан етіп, тәнімді отқа жағуға қисам, бірақ сүйіспеншілігім болмаса, бұдан да келер пайдам жоқ.

⁴ Сүйіспеншілік шыдамды да мейірімді,
Ол еш қызғанбайды, мақтанбайды, паңданбайды.

⁵ Сүйіспеншілік не жүгенсіз,
Не өзімшіл, не ашушаң емес,
Ол кек те сақтамайды.

⁶ Сүйіспеншілік әділетсіздікті құптамай,
Ақиқатқа қуанады.

⁷ Ол әрдайым қорған болып, ұдайы сенеді,
Үмітін еш үзбей, бәріне де шыдайды.

⁸ Сүйіспеншілік ешқашан да сарқылмайды.

Құдайдың хабарын жеткізу тоқталар,
Бөтен тілдер сарқылар,
Білім дарыны да тоқталар.

⁹ Себебі біліміміз толымсыз,
Құдайдың хабарын жеткізуіміз де шектеулі.

¹⁰ Ал жетілгендік келген кезде
Шектеулінің барлығы тоқталады.

¹¹ Бала кезімде балаша сөйлеп,
Балаша ойлап, балаша пайымдадым.

*³¹ Ие болуға ұмтылудасындар.

Ер жеткеннен кейін

Балалық қасиеттерден қол үздім.

¹² Сол сияқты, қазір көргеніміз

Айнадағы көмескі бейне іспетті,

Ал болашақта* бетпе-бет көретін боламыз.

Қазіргі білетінім шектеулі ғана.

Алайда Құдайдың өзімді толық білетініндей,

Мен де сол кезде бәрін толық білетін боламын.

¹³ Сонымен сенім, үміт, сүйіспеншілік —

Осы үшеуі мәңгі қалады.

Ал солардың ең бастысы сүйіспеншілік болады.

14

Рухани дарындар туралы қосымша нұсқаулар

¹ Сүйіспеншіліктің жолын қуындар! Рухани дарындарға, әсіресе Құдайдың хабарын жеткізу дарынына, ие болуға тырысындар!

² Бөтен тілде сөйлейтін кісі адамдарға емес, Құдайға арнап сөйлеп, ешкім оны түсінбейді. Ол өз рухымен* құпияларды айтады.

³ Ал Құдайдың хабарын жеткізуші адамдарға арнап сөйлеп, оларды нығайтып, жігерлендіріп, жұбатады. ⁴ Кім бөтен тілде сөйлесе, сол өз сенімін нығайтады, ал кім Құдайдың хабарын уағыздаса, сол қауымды нығайтады. ⁵ Мен сендердің бәріңнің де бөтен тілдерде сөйлегендеріңді, бірақ одан гөрі Құдайдың хабарын уағыздағандарыңды қалар едім. Сол жерде бөтен тілде айтылғандарды түсіндіріп, осылай қауымның нығаюына көмегін тигізетін біреу болмаса, онда бөтен тілде сөйлейтіннен гөрі Құдайдың хабарын жеткізушінің пайдасы әлдеқайда зор.

⁶ Бауырластар, мен сендерге келіп, алдарында бөтен тілде сөйлей берсем, бірақ Құдай ашқан құпия, не білім, не Құдайдың хабары,* не тәлім арқылы түсінік бермесем, онда сендерге менен қандай пайда? ⁷ Мысалы, жансыз күй аспаптары — сыбызғы не жетіген анық дыбыс шығармаса, қандай күйдің ойналғанын қайдан білеміз? ⁸ Егер керней белгілі әуенді тартпаса, кім шайқасқа дайындалмақ? ⁹ Дәл сол сияқты, сендер өз тілдерінде Құдайдың хабарын түсінікті қып айтпасаңдар, тың-

*¹² Мәсіх қайта оралғанда (Жохан. 1-хаты 3:2).

*² Немесе: Киелі Рухтың жетелеуімен (14:14-15; Елшілер. істері 2:4).

*⁶ Яки: Құдайдан келген ерекше хабар (аян), не мәлімет, не пайғамбарлық сөз.

даушылар не туралы айтқандарыңды қайдан білмек? Сөздеріңнің желмен ұшып кеткені ғой.

¹⁰ Дүниеде қаншама көп сөздер бар, ал олардың ешқайсысы да мәнсіз емес. ¹¹ Бірақ егер сөздердің мағынасын білмесем, онда мен сөйлеген адам үшін, ал ол мен үшін жат елдіктей боламыз. ¹² Сендермен де сол сияқты болып тұр: Киелі Рухтың дарындарына ие болуға ұмтылудасыңдар, ендеше қауымды рухани жетілдіретін дарындарды бәрінен көбірек пайдаланыңдар!

¹³ Сол себепті бөтен тілде сөйлейтін адам соны түсіндіретін дарынды да Құдайдан сұрасын! ¹⁴ Егер Оған бөтен тілде сиынсам, онда рухым сиынғанмен, ақыл-санам бұған қатыса алмайды. ¹⁵ Сонда не істеуіміз керек? Мен рухыммен де, санаммен де Құдайға сиынамын, рухыммен де, санаммен де мадақтау жырларын айтамын.* ¹⁶ Ал егер рухыңмен ғана шүкірлік етсең, онда соны ұғынбайтындардың* орнында отырған кез келген кісі ризашылық білдіргенінді «аумин» деп қуаттай алмайды. Себебі ол не айтып тұрғаныңды ұқпайды. ¹⁷ Сен қаншама жақсы ризашылық білдірсең де, әлгі адамның рухани жетілуіне көмектеспейсің.

¹⁸ Мен өзім бөтен тілде сендердің әрқайсыңнан да көбірек сөйлеймін, бұл үшін Құдайыма шүкірлік етемін. ¹⁹ Алайда мен қауымның алдында бөтен тілде он мың сөз айтқанша, санаммен тәлім беретін бес сөз айтуды қалаймын.

²⁰ Бауырластар, ақыл тоқтатпаған баладай болмаңдар! Жамандық істеуге келгенде, сәбидей кінәратсыз, бірақ ұғынуға келгенде ересектей кемелді болыңдар! ²¹ Киелі жазбада*: «Жаратқан Ие былай дейді: Мен осы халыққа арнап бөтен тілдерде сөйлетемін, жат елдіктердің тілдерімен оларға үн қатамын, бірақ бұлай да олар Мені тыңдамайтын болады» делінген ғой.

²² Сонымен, бөтен тілде сөйлеу сенушілерге емес, сенбейтіндерге Құдайдың күдіретін көрсетеді.* Ал Оның хабарын жеткізу сенбейтіндерге емес, сенушілерге көмектесу үшін берілді.

---

*¹⁵ Яки: Мен Киелі Рух берген бөтен сөздермен де, түсінікті тілмен де Құдайға сиынып, мадақтау жырларын айтамын.

*¹⁶ Яки: онда бұл туралы тәлімі болмаған жаңадан қатысушылардың.

*²¹ Немесе: Тауратта. (Таурат, Забур және Пайғамбарлар жазбаларының бәрі кейде қысқаша «Таурат» деп аталатын.)

*²² Яки: сенбейтіндерге Құдайдың күдіретінің белгісі.

²³ Мысалы, егер бүкіл қауым бас қосып, бәрі бөтен тілдерде сөйлегенде, мұны ұғынбайтындар* немесе сенбейтіндер сол жерге келсе, олар сендерді естері ауысыпты демей ме? ²⁴ Бірақ бәрі Құдайдың хабарларын жеткізген кезде сенбейтін не ұғынбайтын біреу кірсе, бәрінен естіп тұрғаны оның күнәсын әшкерелеп, тергеп, ²⁵ жүрек түпкіріндегі құпиялары ашылады. Сонда ол Құдай алдында бас ұра сиынып: «Шынымен араларыңда Құдай бар!» деп мойындайтын болады.

Қауым жиналысындағы тәртіп

²⁶ Бауырластар, сонда не? Сендер жиналғанда әрқайсың бір рухани жыр, тәлім немесе Құдай ашып білдірген құпия айтып бересіңдер, біреуің бөтен тілде сөйлеп, біреуің соның мәнін түсіндіресіңдер: бәрі де қауымның жетілуі үшін пайдалы болсын.

²⁷ Бөтен тілде сөйлейтіндер болса, екеуі, көп дегенде үшеуі ғана және бірінен соң бірі сөйлеп, айтқандарын біреу түсіндірсін; ²⁸ егер түсіндіретін ешкім болмаса, онда олар қауымда үндемей, іштей ғана Құдайға арнап* сөйлесін!

²⁹ Екі не үш кісің Құдайдың хабарын жеткізіп, басқаларың айтылғандарды ақылға салып, пайымдаңдар.* ³⁰ Егер осы жерде отырған тағы біреуге Құдай бір құпияны ашып білдірсе,* онда алғаш сөйлеуші үндемей қалуы керек. ³¹ Бәрің біріңнен соң бірің Құдайдың хабарларын жеткізулеріңе болады. Осылай барлығың да тәлім, жұбаныш пен жігер аласыңдар. ³² Құдайдың хабарларын жеткізетіндердің рухтары оларға бағынады.*

³³ Себебі Құдай тәртіпсіздікті емес, тыныштық пен татулықты қалайды. Құдай халқының барлық қауымдарындағы әдет осындай.

³⁴ Қауым жиналыстарыңда әйелдерің үндемесін, оларға сөйлеуге рұқсат етілмеген. Таурат заңыңда да айтылғандай, олар басшылық етпесін.* ³⁵ Бір нәрсе туралы сұрағылары келсе, үйде күйеулеріңе сауал қойсын. Өйткені әйелдердің қауымда

*²³ Немесе: сөйлегенде, бұл туралы тәлімі болмағандар.

*²⁸ Немесе: өзі үшін және Құдай үшін.

*²⁹ Яки: Құдайдан келген бе, емес пе деп ажыратып.

*³⁰ 14:6,26.

*³² Яки: Құдайдың хабарын жеткізетін кісі осы дарынын билеуі керек.

*³⁴ Немесе: бағынулары керек (Тимоте. 1-хат 2:11-12).

сөйлеулері ұят. ³⁶ Егер келіспесеңдер, әлде Құдай сөзі өздеріңнен шықты деп ойлайсыңдар ма? Ол тек сендерге ғана келіп пе еді?

³⁷ Біреу Құдайдың хабарын жеткізушімін немесе Киелі Рухқа кенелдім деп ойласа, менің жазып отырғанымды Иеміздің өсиеті деп ұғынсын. ³⁸ Кім мұны мойындамаса, оның өзі де мойындалмасын. ³⁹ Сонымен, бауырластар, Құдайдың хабарын жеткізуге талпынып, бөтен тілдерде сөйлеуге тыйым салмаңдар; ⁴⁰ тек бәрінде әдеп пен тәртіп сақталсын!

15

Мәсіхтің қайта тірілгендігінің куәгерлері

¹ Ал енді, бауырластар, мен сендерге уағыздаған Ізгі хабарды тағы да естеріңе салғым келеді. Сендер оны қабылдап, сенімдерің нығайып келді. ² Егер оны дәл мен уағыздағандай берік ұстансаңдар, осы Ізгі хабар арқылы құтқарыласыңдар; әйтпесе оған бекерге сенгендерің.

³ Менің қабылдап алып, сендерге жеткізген ең басты хабарым мынау болды: Киелі жазбаларда алдын ала айтылғандай, Мәсіх біздің күнеларымыздың құнын өтеу үшін жанын қиды. ⁴ Осы жазбалардың тағы алдын ала айтып кеткеніндей, Мәсіх қабірге қойылып, үшінші күні қайта тірілді. ⁵ Ол Кефаға (яғни Петірге), содан кейін он екі елшінің бәріне көрінді.* ⁶ Мұнан соң Оны бес жүзден аса бауырластарымыз да бір мезгілде өз көздерімен көрді: олардың көпшілігі әлі тірі, біразы ғана қайтыс болды. ⁷ Содан кейін Мәсіх Жақыпқа,* сондай-ақ барлық елшілеріне көрінді.

⁸ Бәрінен кейін, дер кезінде жаңа өмірге дайын болмаған* мен де Мәсіхті көзіммен көрдім. ⁹ Елшілердің ішіндегі ең лайықсызымын, елші деп аталуға да тұрмаймын, себебі мен Құдайдың қауымын қуғындадым. ¹⁰ Бірақ та Құдайдың рақымымен қазір қандай болсам, сондай болдым. Оның рақымы бойымда бекер болған да емес. Қайта, басқалардың барлығынан көп еңбек еттім, ал шын мәнісінде мен өзім емес, маған жар болған Құдайдың рақымы еңбектенді. ¹¹ Мен бе, әлде

*⁵ Бұлардың ішінде Матия да болды (Лұқа 24:33-36; Елшілер. істері 1:21-26). Кефа (Шимон Петір): Жохан 1:42.

*⁷ Жақып: Мәсіхтің інісі (Елшілер. істері 1:14; 15:16; Матай 13:55).

*⁸ Немесе: Бәрінен кейін, тасталған түсіктей жексұрын (яки әдеттегіден тыс жолмен рухани туылған) (Елшілер. істері 9:1-8,11,17).

өзгелер ме, бәрібір, біз жариялаған, сендер сенген Ізгі хабар — осы.

Сенушілердің қайта тірілуі

¹²Осылай Мәсіхтің өліп, қайта тірілгені жарияланып жатқанда, қайсыбіреулерің қалайша «өлгендердің қайта тірілуі жоқ» дей аласыңдар? ¹³Егер өлгендердің қайта тірілуі жоқ болса, онда Мәсіх те қайта тіріле алмас еді. ¹⁴Ал егер Мәсіх қайта тірілмеген болса, онда біздің жариялауымыз да, сендердің сенімдерің де бекер болғаны. ¹⁵Одан да бетері, біздер «Құдай Мәсіхті тірілтіп алды» деп Құдай туралы жалған куәлік келтіргендер ретінде әшкереленген болар едік! Себебі өлгендер шынымен тірілмейтін болса, Құдайдың Мәсіхті де қайта тірілтпегені: ¹⁶ешқандай қайта тірілу болмағанда Мәсіх те қайта тірілмес еді ғой. ¹⁷Ал Мәсіх тірілмегенде, сенімдерің еш пайда болмай, күнәларың әлі де мойындарыңда қала берер еді. ¹⁸Және Мәсіхке сеніп қайтыс болғандар тозаққа түсер еді.* ¹⁹Егерде Мәсіхке тек бұ дүниедегі өмір үшін ғана үміт артсақ, онда біз барлық адамдардың ішіндегі ең байғұс-бейшаралары болар едік.

²⁰Алайда өлгендердің алғашқысы ретінде Мәсіх өлімнен біржола қайта тірілді! ²¹Бір адам арқылы өлім дүниеге келді, сол сияқты бір Адам арқылы өлгендер қайта тіріледі: ²²яғни Адам атамен байланыстағылардың бәрі өлуге тиіс болғанындай, Мәсіхпен байланыстағылардың бәрі де тіріледі.

²³Барлығы өз кезегімен: алғашқысы ретінде Мәсіх тірілді, кейін, Ол қайтып келгенде, Оның жолын қуғандар тіріледі. ²⁴Мұнан соң бәрінің ақыры* болады: Мәсіх қарсы тұратын күллі билік пен күш атаулыны жойып жіберіп, өз Патшалығын Құдай Әкесіне тапсырады. ²⁵Құдай «барлық жауларын аяғына жығып бергенше», Мәсіх билік жүргізуге тиіс.* ²⁶Жойылатын соңғы жау — өлім. ²⁷Себебі Тәңір «барлығын да Оған бағындырып берді». Ал осы «барлығы» дегеніміз Тәңірді қамтымайды, бұл анық. Барлығын Мәсіхке бағындырып берген Оның Өзі ғой.* ²⁸Сол кезде Құдайдың рухани Ұлы да әлемді

*18 Яки: қайтыс болғандар Құдайдың қаһарына ұшырар еді.

*24 Яғни: Мәсіхтің әлемді Құдай Әкеге қайтадан бағындырған ісінің ақыры.

*25 Немесе: Мәсіх барлық жау атаулыны жеңіп, өз аяғына жыққанша, Патшалық құруға тиіс.

*27 Яки: «барлығы да Оған аяқ асты қылды» (Забур жыр. 8:7).

Өзіне бағындырып берген Әкесіне мойынсұнады. Осылай Құдай бүкіл әлемге толықтай билік жүргізетін болады.

²⁹ Әйтпесе, егерде өлімнен қайта тірілу болмаса, өлгендердің орнын басып, шомылдыру рәсімінен өткендер не істемек? Егер өлгендер ешқашан тірілмесе, кісілер неге орындарын басып, сол рәсімнен өтеді?* ³⁰ Неге біз де сағат сайын басымызды қауіп-қатерге тігіміз? ³¹ Мен күн сайын өліммен бетпепет келемін. Бұл нағыз шындық, бауырластарым, Иеміз Иса Мәсіхпен тығыз байланыстағы өмірлерінді мақтан тұтатын мен осыны айтамын. ³² Егерде Ефес қаласында жабайы аңдармен* пенделік ниетпен ғана күрескен болсам, одан маған қандай пайда түсер еді? Егер шынымен өлімнен қайта тірілу жоқ болса, онда «бүгін ішіп-жеп тойып алайық, ертең бәрібір өлеміз».* ³³ Мұндайларға алданып қалмандар!

«Араммен араласқан жан
адал әдетінен айырылады».

³⁴ Дұрыстап ақылға келіндер: күнә жасауды доғарындар! Кейбіреулерің Құдайды әлі де танымайсындар. Мұны сендер ұялсын деп айтып отырмын.

Қайта тірілудегі жаңа денеміз

³⁵ Әлдебіреуің: «Өлгендер қалайша қайта тіріледі, тірілген денелері қандай болмақ?» — дерсіндер. ³⁶ Не деген түйсіксіздік! Жерге еккен дәнің көктеп, жаңа өмір шығарғанда өзі жойылады. ³⁷ Сенің еккенің — кейін өсіп шығатын тұтас өсімдік емес, жай ғана тұқым, мысалы, бидайдың не басқа дақылдың дәні. ³⁸ Ал Құдай өз қалауынша әрбір тұқымды түріне қарай өзіндік денемен қамтамасыз етеді. ³⁹ Денелердің бәрі бірдей емес: адамның, малдың, құстың, балықтың денелері бір-бірінен өзгеше. ⁴⁰ Жердегіден басқа аспандағылардың да денелері* бар, бұлардың сұлулығы мен салтанаты жердегілер-

*²⁹ Немесе: Әйтпесе рухани өлілерге (сенбеушілерге) Ізгі хабарды жеткізу үшін жанын қиғандар не істемек? Өлгендер тірілмесе, неге басқалар үшін шәйіт болады? (Марқа 10:38-39; Лұқа 12:50)

*³² Немесе: жабайы аңдарға ұқсап кеткен адамдармен.

**³² Ишая пайғамбар мысалға келтірген жағымсыз мәтел (Ишая 22:13).

*⁴⁰ Немесе: көктегілердің де денелері. (Аспан денелері немесе періштелердің және жұмаққа жеткен адамдардың денелері: Забур жыр. 8:2,4; 19:2,5-7.)

дікінен өзгеше. ⁴¹ Күннің, айдың, жұлдыздардың өзіндік сұлулығы мен салтанаты бар, тіпті жұлдыздар сәуле мен салтанат жағынан бір-бірінен өзгеше.

⁴² Өлгендердің қайта тірілуі де осындай болады: топыраққа көмілген дене шіріп кетеді, ал қайта тірілгені мәңгі шірімейді. ⁴³ Жерленіп, дене қор болады, ал салтанатпен тіріледі. Әлсіз тән жерленіп, күшті болып қайта тіріледі. ⁴⁴ Жерленгені — табиғи, тәндік, ал тірілгені — табиғаттан тыс, «рухани» дене.* Тәндік дененің бар екендігі сияқты, «рухани» дене де болуға тиіс. ⁴⁵ Тауратта осылай деп жазылған: Алғашқы «Адам осылай тірі жан болып шыға келді»,* ал «Соңғы Адам» (Мәсіх) — мәңгілік өмір беретін Рух. ⁴⁶ Алдымен рухани емес, тәндік дене пайда болды, содан кейін — рухани дене. ⁴⁷ Топырақтан жаратылған алғашқы адам бұ дүниеден, ал «Екінші Адам» (Мәсіх) көктен келді. ⁴⁸ Бұ дүниелік адамдар топырақтан жаратылған Адам атаға ұқсас, ал көктен жаңа өмір алғандар көктен келген Мәсіхке ұқсас. ⁴⁹ Демек, қазір біз топырақтан жаратылғанның кейпінде болғанымыздай, сол кезде көктен келген Мәсіхтің кейпіне ие боламыз.

⁵⁰ Менің айтпағым мынау, бауырластар: ет пен қаннан тұратын тәндік дене Құдайдың мәңгілік Патшалығына кіре алмайды: шіріп кететін тәндеріміз мәңгі өмір сүре алмайды.

⁵¹ Сендерге мына құпияны айтайын: бәріміз бірдей өлмейміз, бірақ бәріміз түгелдей өзгереміз. ⁵² Бұл кенеттен, қас қағым сәтте, соңғы керней тартылған шақта* іске асады. Сонда керней үні естіліп, өлгендеріміз қайта тіріліп, біз де түгелдей өзгереміз. ⁵³ Өйткені қазіргі құрып шіритін тәндеріміз ешқашан жойылмайтын денелермен алмасуға тиіс. ⁵⁴ Бұл жүзеге асып, құритын нәрселер мәңгілік нәрселермен алмасқан шақта Киелі жазбалардағы осы уәделер орындалады: «Өлім жеңіліп, жоқ болды». ⁵⁵ «Өлім, қайда сенің жеңісің? Өлім, қайда сенің улы тісің?»* ⁵⁶ Ал өлім тудыратын «улы тіс» — күнә, ал күнә өз

*44 Яки: Киелі Рухтан пайда болған дене. (Ол қазіргі табиғат заңдарынан тәуелсіз болады.) (Лұқа 20:34-36)

*45 Жаратылыс. баст. 2:7.

*52 Матай 24:31; Салониқа. 1-хат 4:16; Аян 11:15.

*55 Немесе: «сенің піскегің». (Яғни күнә: ол мүлдем аластатылады: 15:26; Аян 20:14; 21:4.)

күшін заңнан алады.* ⁵⁷ Бізге Иеміз Иса Мәсіх арқылы жеңісті сыйлайтын Құдайға мәңгі шүкірлік етілсін!

⁵⁸ Сонымен, сүйікті бауырластарым, табанды, сенімдеріңнен айнымай, Иеміздің ісін әрдайым молынан істейтін болыңдар! Өйткені Иемізбен жүріп атқарған еңбектеріңнің бекер емесігіне көз жеткіздіңдер.

16

Мұқтаждықтағы қауымдарға жәрдем

¹ Енді Құдайдың мұқтаждық көріп жүрген (Яһудеядағы) халқына көмек жинау туралы: Галатия өлкесіндегі қауымдарға берген нұсқауларыма сай әрекет жасандар. ² Жексенбі сайын әрқайсыларың жағдайларыңа қарай қолдағы қаражаттарыңнан* бөлектеп, сақтап қойыңдар. Осылайша мен сендерге барған уақытта жинаудың қажеті болмайды. ³ Сол кезде өздерің тандаған адамдарыңды сәлемдемелеріңді апару үшін сенімхаттарыммен Иерусалимге жіберемін. ⁴ Егер өзімнің де баруым жөн болса, онда бірге барармыз.

Елшінің жоспарлары, соңғы өтініштері және сәлемі

⁵ Мен Македония арқылы сапар шегіп, сендерге келмекпін. Себебі сол өлкенің үстімен жүретін ойым бар. ⁶ Ал сендерде біраз тоқтап, тіпті қыстап та қалуым мүмкін. Осылай қай жаққа сапарымды жалғастырсам, мені жолға шығарып саларсыңдар. ⁷ Себебі қазір жолай соққым келмейді; Иеміз қаласа, сендерде біраз уақыт болсам деп үміттенемін. ⁸ Ефес қаласында Алғашқы өнім мейрамына* дейін болмақпын. ⁹ Өйткені осында өнімді еңбек етуіме есік айқара ашық, ал қарсыластарым да аз емес.

¹⁰ Тимоте келгенде араларыңда алаңсыз жүруіне көңіл бөліңдер. Ол да мен сияқты Иеміздің ісімен айналысуда. ¹¹ Ешқайсың оны елемей жүрмеңдер,* аман-есен жолға шығарып салып,

*⁵⁶ Бағынбауымызға сылтау болып, күнәсын әшкерелеген Таурат заңы бұдан былай сенушіге үкім шығармайтын болады (Рим. хат 4:15; 5:20; 7:13).

*² Немесе: әрқайсыларың Құдайдың рақымымен қолдарыңа түскен табыстарыңнан.

*⁸ Яки: Сабантой мейрамына. (Елшілер. істері 2:1; Түсіндірмені де қараңыз.)

*¹¹ Тимоте жас, әрі жуас адам болған шығар (Тимоте. 1-хат 4:12).

маған қайтып келуіне жағдай жасаңдар. Оның бауырластармен бірге қайта оралуын күтудемін.

¹² Ал бауырласымыз Аполло болса, оны сендерге баратын бауырластарға ілессін деп әлденеше рет жігерлендірдім, бірақ бұл жолы оның барғысы келген жоқ;* сәті түскенде барар.

¹³ Сақ болыңдар, сенімдерінде берік, ер жүрек, әрі күшті тұрыңдар! ¹⁴ Бәрін де сүйіспеншілікпен істендер !

¹⁵ Степан мен оның үй ішін білесіндер, Ахаядағы* алғашқы сенушілер арасында болған олар өздерін Құдайдың халқына қызмет етуге бағыштап келеді. Бауырластар, сендерден өтінемін: ¹⁶ осындай адамдардың және олармен істес болып, қажырлы еңбек етіп жүргендердің жетегіне сендер де еріңдер. ¹⁷ Степан, Фортунат пен Ахайықтың келгендеріне қатты қуанып қалдым. Олар сендердің жоқтықтарыңның орнын толтырып, ¹⁸ мені де, өздеріңді де рухтандырды. Мұндай адамдар шынында да қадірленуге лайық.

¹⁹ Азия өлкесіндегі* қауымдар сендерге сәлем жолдайды. Ақила мен Прискила және олардың үйінде жиналатын қауымнан Иемізбен жүрген сендерге дұғай сәлем. ²⁰ Мұндағы барлық бауырластар да сәлем айтуда. Бір-біріңнің беттеріңнен ақ ниетпен* сүйіп, сәлемімізді жеткізіңдер. ²¹ Енді мен, Пауыл, сәлемімді өз қолыммен жазып отырмын.

²² Иемізді сүймейтін әркімді Құдайдың қарғысы атпақ.* Иеміз, келе гөр! ²³ Сендерге Иеміз Иса Мәсіх жар болып, рақымын жаудыра көрсін! ²⁴ Менің сүйіспеншілігім Иса Мәсіхпен байланысқан бәріңмен бірге. Аумин.

*12 Немесе: Бірақ бұл жолы оның баруына Құдайдың еркі болмай тұр.

*15 Ахая (Ахейя) өлкесі — Грецияның оңтүстік бөлігі.

*19 Азия өлкесі: бүгінгі Түркия елінің батыс жағы, Измір қаласының маңайы.

*20 Немесе: қасиетті сүйіспен. (Бұл бір-бірін шынайы қадірлеп, сүюдің белгісі болатын.)

*22 Яки: Иемізді сүймейтін, Оған бағынбайтын әркім Құдайдың қаһарына ұшырайды (Жохан 3:36; Галат. хат 1:8-9); немесе: қауымнан аластату керек (5:5).

Қорынттықтарға арналған екінші хат

Жазба туралы мәлімет

Елші Пауыл бұл сәлемхатын өзінің қорынттықтарға арналған бірінші хатынан жарты жылдан кейін, шамамен б.з. 55-жылының күзінде, Македония аймағынан жазған. Алғашқы хатын апарып қайтқан Тимотеден естіген хабары елшіні қатты күйзелткен еді (2:13; 7:5; 9:2; Қорынт. 1-хат 16:5,10-11).

Себебі қауымға еніп алған яһуди дінін ұстанушылар басшылықты өз қолдарына алуға ұмтылды. Олар Пауылға қарсы шығып, оны шынайы елші емес, ынжық, әрі шебер сөйлей алмайды деп кінәлады. Басқа қауымдардан әкелген кепілдік хаттарына мақтанған бұлар, Пауылды ешқандай кепілдемесі жоқ деп сынады. Олар тәлім бергендері үшін ақы алатын. Ал елші өз күнін өзі көріп, қажырлы еңбек студің және қандай жағдайда да адалдықты сақтаудың үлгісі болды. Сол жалған ұстаздар яһуди дінінің әдет-ғұрыптарын жоғары бағалап, Киелі Рухтың Мәсікке сенетіндерге дарып, оларды өз еріктерімен толықтай Құдайға бағындыратынын ұғынбады.

Осы жағдайлар Пауылды Қорынтқа шұғыл сапарға аттануға мәжбүр етті. Бұл кездесу ауыр болған іспетті (2:1). Сол діндарлар оған ымырасыз қарсы шықса керек. Елші қайтарында қауымға жуық арада тағы да соғуға уәде берді. Алайда кейінірек оларға қайтадан барғаннан гөрі хат жазып, айтқандарын тыңдар-тындамасын бақылауды дұрыс деп шешті (2:1-4). Содан хатын Титтен беріп жіберді. Құдайдың рақымымен қорынттықтардың басым көпшілігі хаттың және Титтің уағызының әсерінен Мәсіхтің шынайы жолына қайта оралып, Пауылды Құдайдың елшісі деп қайтадан мойындады (7:6-7). Бұл оны қатты жігерлендірді.

Алайда жалған ұстаздар әлі де қауымда жүріп, сенушілерге ықпал етуде еді. Сондықтан Пауыл осы хатын жазып, қарсыластарының өзіне таққан айыптарына жауап беріп, Құдайдың

шынайы елшісінің қандай болатынын түсіндіреді (1:12-7:16). Сондай-ақ оларды қолдарында бар қаржыларын Иерусалимдегі жоқшылық көріп жүрген сенушілермен бөлісуге шақырады (8:1-9:15).

Пауыл осы сәлемхатын жазып отырған кезде Қорынттан тағы бір жайсыз хабар алған сияқты. Қалай болған күнде де елші Киелі Рухтың жетелеуімен хатқа жалған ұстаздарға қарсы жазылған қатаң бөлімді қосты. Онда сенушілерге солардан бас тартып, Мәсіхтің шынайы ілімінен таймауларын ескертіп, өзінің елшілік беделін қорғайды (10:1-13:10).

Бұл хаты басқаларына қарағанда Пауылдың өзі туралы — шеккен азаптары және Исаның жолына түскендерге қамқор болуға деген терең толғаныстары жайында — көбірек мәлімет береді.

Сонымен елші өмірінде қандай жағдайларға ұшыраса да, Құдайға қызмет ете беретін сенушінің керемет үлгісі болып келеді. Пауылдың бірден-бір мақсаты өзін маңызды ету емес, Иемізді қастерлеп, Оның қауымдарына көмектесу еді.

1

Арнау және сәлем

¹ Құдайдың еркімен Иса Мәсіхтің елшісі болған Пауылдан және бауырласымыз Тимотеден Құдайдың Қорынттағы қауымы мен Оның бүкіл Ахая аймағындағы барлық адамдарына* дұғай сәлем! ² Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса Мәсіх сендерге рақымын жаудырып, тыныштық сыйлай берсін!

Құдайдың жұбатып, өлімнен құтқарғанына шүкірлік

³ Иеміз Иса Мәсіхтің Әкесі Құдай мадақталсын! Ол — қайырымды Құдай Әкеміз, жұбаныш атаулының қайнар көзі* — ⁴ бізді барлық азаптарымызда жігерлендіреді. Осылай Құдайдың өзімізді жігерлендірген жұбанышымен біз де әр түрлі қайғы-қасірет шегіп жүргендерді жігерлендіре аламыз. ⁵ Өмірімізде Мәсіх жолындағы азаптарымыздың молая түскеніндей,* Ол арқылы көретін жұбанышымыз да ағыл-тегіл мол болады.

*1 Яки: бүкіл Ахаядағы барлық қасиеттілерге. (Ахая — Грецияның оңтүстік бөлігі, ал Қорынт сол аймақтың басты қаласы болатын.)

*3 Яки: барлық жұбаныш пен көмектің бастауы — Құдай.

*5 Яки: Мәсіхтің азаптары өмірімізде ағыл-тегіл мол болғандай (Петір. 1-хаты 4:13; Қолос. хат 1:24).

⁶⁻⁷ Азап шегуіміз сендердің жігерленіп, құтқарылуларыңа септігін тигізеді. Өйткені біз көрген жұбаныш өздерінді де жігерлендіреді. Соның нәтижесінде сендер дәл біз сияқты азаптарды бастан кешкенде шыдамдылықпен төзе аласыңдар. Өздерің жайындағы үмітіміз берік. Себебі азабымызды бөліскендеріңдей, біз қабылдайтын жұбанышты да бөлісетіндеріңді білеміз.

⁸ Сондықтан, бауырластар, сендерді Азия аймағында тап болған қиындықтарымыздан хабарсыз қалдырғымыз келмейді. Басымызға түскен ауыртпалықтың шектен тыс, адам төзе алмастай болғаны сонша, тірі қаламыз деп үміттенбедік те. ⁹ Жүрегімізде өлімге кесілгендей сезіндік. Бұл жайт біздің өзімізге емес, өлгендерді тірілтетін Құдайға ғана сүйене алуымыз үшін де осылай болды.

¹⁰ Мұндай қорқынышты ажал қаупінен Ол бізді құтқарып алды және әлі құтқаруда; болашақта да құтқаратын болады деп Оған нық сенім артамыз. ¹¹ Бұған сендердің дұғаларың да септігін тигізеді. Осылайша көптеген сенушілердің сиынуларына Құдай құлақ асып, бізге рақымын төгіп, сол үшін олар шүкірлік ететін болады.

Елшінің сапар жоспарын өзгерту себебі

¹² Біздің айналамыздағы адамдармен,* әсіресе өздеріңмен, Құдайға ұнамды ашықтықпен, адалдықпен қатынас жасап келгендігімізге ар-ұжданымыз куә; мұны мақтан тұтамыз. Ескі күнәкар болмысымыздың даналығымен емес, Құдайдың рақымына бола солай өмір сүріп келеміз. ¹³⁻¹⁴ Жазған хаттарымыздан оқып, түсінгендеріңнен өзге құпия ниетіміз жоқ. Мұнымызды ұға бастадыңдар, енді толық ұғасыңдар деп үміттенеміз: сонда Иеміз Иса қайтып келген күні сендерді мақтан ететініміздей, өздерің де бізді мақтан тұтатын боласыңдар.

¹⁵⁻¹⁶ Бұның бәріне сенгенім сонша, сендер екі рет рухани игілікке ие болсын деп, алдымен өздеріңе баруға ниеттендім. Осылайша Македонияға бара жатқанда да, қайтып келе жатқанда да сендерге соға кетуді жоспарладым. Бұдан кейін Яһудея аймағына аттанғанымда мені шығарып сала алар едіңдер. ¹⁷ Осыған ниеттенгенімде ұшқалақтандым ба? Әлде мені жоспарларын ескі күнәкар болмысын сүйеніп, біресе «иә», біресе «жоқ» деп жасады дейсіңдер ме? ¹⁸ Құдай уәдесіне берік бол-

*¹² Немесе: Осы дүниеде.

ғандай, біздің сендерге айтқан хабарымыз да кейде «иә», кейде «жоқ» емес, еш жалтақсыз! ¹⁹ Араларыңда Сыйлас, Тимоте үшеуіміз уағыздаған Құдай Ұлы Иса Мәсіх те біресе «иә», біресе «жоқ» болған емес. Қайта, Ол арқылы Құдай «иә» дейді: ²⁰ Оның барлық уәделері Мәсіх арқылы жүзеге асып, «иәға» айналады; сондықтан «аумин» деп, Мәсіхтің атымен Тәңірдің ұлылығын мадақтаймыз. ²¹ Мәсіхпен байланысымызда бізді сендермен бірге табанды етіп, тағайындаған* — Құдайдың Өзі: ²² Ол бізге өз иелігінің «таңбасын басып», берген уәделерінің орындалуының кепілі ретінде Киелі Рухын жүректерімізге орнықтырды.

²³ Осы кезге дейін менің Қорынтқа келмегенім сендерді аяғандығымнан екеніне Құдай куә. ²⁴ Сенімдеріңе өктемдік еткіміз келмей, қуаныштарың үшін өздеріңмен бірге еңбектенеміз. Өйткені сенімдерің арқылы беріксіңдер.

2 ¹ Сол үшін де мен сендерге бармай-ақ қояйын деген шешімге келдім. Себебі барсам, өздеріңді тағы да ескертіп, ренжітуіме тура келер еді.* ² Себебі егер сендерді ренжітсем, онда мені кім қуантпақ? Өзім қамықтырған сендерден басқа кім көңілімді серпілтер еді? ³ Сондықтан да барып, мені қуантуға тиісті сендерден реніш табу орнына сол хатты жазып жібердім. Бәріңнің мені қоштап, бірге қуанатындарыңа сендім. ⁴ Оны қатты қиналып, жүрегім ауырып, көзіме жас ала отырып жаздым. Өздеріңді қайғырту үшін емес, қайта, шексіз сүйетінімді ұғындыру үшін жаздым.

Күнәкарды кешіру туралы

⁵ Сол ренішті туғызған адам болса,* оның тек мені ғана емес, бәріңді де едәуір ренжіткені; тым асырып айтпау үшін «едәуір» дедім. ⁶ Мұндайға көпшіліктен алған жазасы жеткілікті. ⁷ Ендеше шексіз қайғыға батпасын деп, оны кешіріп, жігерлендіргендерің дұрыс болар. ⁸ Сонымен сендерден өтінерім: оған сүйіспеншіліктеріңді көрсетіңдер.

*²¹ Немесе: табанды етіп, бәрімізге Өзінің Киелі Рухын қондырған. (Жохан. 1-хаты 2:20; Түсіндірмедегі «Май жағу рәсімін» де қараңыз.)

*¹ Бұған дейін де Пауыл оларға барып, қатаң ескертуге мәжбүр болып, өзі де, қорынтқытар да ренжіген еді (12:14; 13:1).

*⁵ Қорынт. 1-хат 5:1-5.

⁹ Сондай-ақ, барлық жағынан да айтқандарыма құлақ асар ма екенсіңдер деп тексеріп, сынау үшін де сол хатты жазып жібердім. ¹⁰ Сендер кешірген адамды мен де кешіремін. Ал менің кешіргенім — егерде оның бір айыбын кешіруім қажет болса — оны сендердің игіліктеріңді көздеп, Мәсіхтің алдында кешіргенім. ¹¹ Шайтан бізден амалын асырмау үшін осылай істедім, оның зымиян ниетін жақсы білеміз.*

Жаңа келісімге сай жүргізілетін рухани қызмет

¹² Мәсіх туралы Ізгі хабарды уағыздау үшін Трояға* келген кезімде Иеміздің маған Өзінің жұмысы үшін айқара есік ашып қойғанын көрдім. ¹³ Бірақ сол жерден бауырласым Титті таба алмай мазам кетті. Сондықтан ондағы сенушілермен қоштасып, Македонияға жөнелдім.* ¹⁴ Алайда Құдайға шүкір: Ол Мәсіхпен тығыз байланыстағы бізді әрдайым жеңістің шеруімен жетелеп, біз арқылы Мәсіхті танудың «хош иісін» барлық жерге де таратуда.* ¹⁵ Себебі құтқарылу жолындағылар арасында да, тозаққа қарай бара жатқандар арасында да Құдай үшін Мәсіхтің хош иісі іспеттіміз.* ¹⁶ Соңғылар үшін біз таратқан Ізгі хабар өлімнің шіріген иісіндей болса, алғашқылар үшін сол хабар шынайы өмірдің жұпар иісі секілді. Ал кім мұндай жауапты қызметті атқаруға қабілетті? ¹⁷ Біз көптеген басқалар сияқты Құдайдың хабарын пайда көздеп, бұрмаламаймыз.* Қайта, Мәсіхпен тығыз байланыста тұрып, Құдайдан жіберілгендер ретінде Ізгі хабарды Оның көз алдында адалдықпен уағыздаймыз.

3 ¹ Әлде бұл тағы да өзімізді-өзіміз мақтағандай болып тұр ма? Яки кейбір басқалар сияқты сендерге немесе сендерден кепілдік хатқа мұқтажбыз ба? ² Жоқ, біздің «хатымыз» — өздеріңсіңдер: сендер бәріне белгілі, бәрі де оқитын,

*¹¹ Елші қауымның қайтадан бірігуін көздесе, шайтан араларына жік салып, оларды азғырмақ (Лұқа 22:31; Петір. 1-хаты 5:8; Ғалат. хат 5:20).

*¹² Яки: Троядаға (Елшілер. істері 16:8).

*¹³ Тит Қорынттағы қауымнан хабар әкелуге тиіс еді. Кейінірек Титпен кездескенде елші Қорынт қауымындағы жақсы өзгерістерге қуанды (7:6-16).

*¹⁴ Елші Римнің жеңімпаз қолбасшыларының әскерлері мен (өлімге не құлдыққа кесілетін) тұтқындарын ертіп, салтанатты шерумен астанаға кірулерін, соған орай жұпар иісті заттардың түтетілуін меңзейді.

*¹⁵ Яки: Мәсіхтің Құдайға арнаған хош иісті тартуы іспеттіміз.

*¹⁷ Яки: сатып бермейміз.

жүрегімізге жазылған кепілдігімізсіндер! ³ Осы «хатты» қызметіміз арқылы Мәсіхтің Өзінің жазып жібергендігі өмірлеріңнен анық көрініп тұр. Ол сиямен емес, мәңгі тірі Құдайдың Рухымен, тас тақтайшаларға емес, адамдардың жүректеріне жазылды.

⁴ Мәсіх арқылы сендер жайында Құдайға нық сенгендіктен осылай дейміз. ⁵ Бұл қызметке өзіміз қабілеттіміз деп ойлайтындай еш негізіміз жоқ. Біздегі бар қабілеттілік өзімізден емес, Құдайдан. ⁶ Ол бізді жазылған заңдарға* емес, Киелі Рухына негізделген Жаңа келісімге сай қызмет етуге қабілетті қылды. Жазылған заңдар* рухани өлім, ал Киелі Рух шынайы өмір әкеледі.

⁷ Рас, Таурат заңы тас тақтайшаларға ойып жазылған әріптермен берілген кезде Құдайдың нұрлы салтанаты көрініп, Мұса пайғамбардың бет әлпетіндегі нұрдың сәулесі өткінші болғанымен күштілігі сонша, ираилдіктер оған қарап тұра алмады. Ал енді, рухани өлім әкелетін Таурат заңына сай қызмет сондай салтанатпен көрінген болса, ⁸ онда Киелі Рухтың қызметінің салтанаты содан бетер қаншама ұлы болуға тиіс! ⁹ Яки адамдарды үкімдейтін қызмет сондай салтанатқа кенелгенде, ақтау мен әділдік әкелетін қызмет одан да зор салтанатқа кенелген* болуға тиіс! ¹⁰ Кезінде салтанатқа кенелген Көне келісім, өзінен әлдеқайда салтанатты Жаңа келісімнің келуіне байланысты бар салтанатынан айырылды. ¹¹ Себебі өткінші салтанат осыншама ұлы болғанда, мәңгілік салтанат одан бетер қаншама ұлы болмақ!

¹² Ендеше осындай үмітке ие болған біз зор батылдықымен қызмет етеміз. ¹³ Өшіп бара жатқан өткінші салтанатқа ираилдіктер қадала қарамасын деп бетін пердемен жапқан Мұса* сияқты істемейміз де. ¹⁴ Ал солардың саналары да түйсіксіз болды. Көне келісімді оқығанда ой-саналары тіпті күні бүгінге дейін сондай «пердемен» жабулы тұрған іспетті. Осы пердені алып тастаушы — Мәсіх. ¹⁵ Әлі күнге дейін олар Мұсаның жазбаларын оқығанда жүректері «пердемен» жабулы тұрған-

*6 Жазылған заңдар: немесе — әріптер.

*9 Яки: бұдан бетер қаншама керемет (Рим. хат 5:20-21; 8:3; Қорынт. 1-хат 6:11; Галат. хат 4:31; 5:22; Марқа 16:20).

*13 Мысыр. шығу 34:33-34.

дай. ¹⁶ Ал Иемізге бет бұрғанда «перде» алынып тасталады.*
¹⁷ Иеміз — Рух, Иеміздің Рухы бар жерде азаттық бар. ¹⁸ Ал
енді, бәріміз бетімізді бүркемей, ашық түрде Иеміздің салтанатты ұлылығына айнадан көргендей мұқият көз жібереміз.*
Осылайша Ол бізді Өзіне ұқсатып, өзгертіп келеді. Сол арқылы Оның салтанатты ұлылығы барған сайын бізден көбірек көрініс табады. Бұл Иемізден — Киелі Рухтан келеді.

4

Қарапайым елшілерге аманатталған шексіз құнды қазына

¹ Сонымен, Құдайдың рақымымен осы қызметке ие болған біз ешбір мойымаймыз. ² Қайта, құпия да ұят қылықтардан аулақ жүріп, ешқандай қулық-сұмдықты қолданбаймыз. Құдайдың хабарын бұрмаламаймыз да: Оның көз алдында шындықты ашық уағыздап, өзімізді барлық адамдардың ар-ұждандарына таныстырамыз. ³ Біз жариялап жүрген Ізгі хабар жабық болса, ол тозақ жолындағылар үшін ғана жабық. ⁴ Бұлар оған сенбейді, себебі осы күнәкар дүниенің «тәңірі» (әзәзіл шайтан) Мәсіхтің салтанатты ұлылығы туралы Ізгі хабардың нұрын оларға көрсетпеу үшін саналарын соқыр қылып қойған. Ал Мәсіх Құдайдың қандай екенін айқын көрсетеді.* ⁵ Біз өзімізді емес, Мәсіх Исаны уағыздаймыз, Ол — Жаратқан Ие,* ал біз Исаға бағышталып, сендерге қызмет етеміз. ⁶ Жаратылыстың басталуында қараңғылықтан нұрдың жарқырауын бұйырған Құдай жан дүниемізді де жарқыратып, бізді Иса Мәсіхтің бетінен көрінетін Өзінің салтанатты ұлылығын білуіміз арқылы нұрландырды.

⁷ Біз осы рухани қазынаны сақтайтын қарапайым қыш құмыралар іспеттіміз. Осылайша ондағы шексіз зор құдіреттің өзімізден емес, Құдайдан екені анық болып тұр. ⁸ Жан-жақтан қысым көрудеміз, бірақ тапталған жоқпыз, шарасыз болып

*¹⁶ Мұсаның Құдай алдына барған сайын бет пердесін алып тастағанындай, Ізгі хабарға сенгендер Мәсіхтің құрбан болып, өздерін Таурат заңының билігінен азат еткенін анық түсінеді (Ғалат. хат 3:23-25; 4:6-7).

*¹⁸ Немесе: ұлылығын меңзеп, айнадан көрсеткендей боламыз.

*⁴ Немесе: Мәсіх — (көзге көрінбейтін) Құдайдың кейпі (Еврей. хат 1:3; Қолос. хат 1:15; Жохан 14:9).

*⁵ Філіпі. хат 2:9-11; Қолос. хат 1:16-17.

қысылудамыз, бірақ үмітімізді үзген жоқпыз. ⁹Қуғынға түссек те, Тәңір бізді жалғыз қалдырған жоқ; жығылсақ та, жойылмаймыз. ¹⁰Иеміз Иса іспетті тәнімізде әрдайым азап шегіп, өлім қаупіне душармыз. Сол арқылы Оның өмірі де тәнімізден көрініс табуда.* ¹¹Себебі тірі жүрген біздер ұдайы Исаға бола өліммен бетпе-бет келеміз, осылай өлетін тәнімізден Оның өмірі көрініс табады. ¹²Мұның нәтижесінде бізде өлім, ал сендерде өмір әрекет етуде.

¹³ Ал Киелі жазбада: «Саған сендім, сондықтан айттым»* делінген. Осындай сенімнің рухымен біз де Оған сенеміз, сондықтан Ол туралы айта береміз. ¹⁴Иеміз Исаны қайта тірілткен Құдайдың бізді де Иса арқылы қайта тірілтіп, сендермен бірге өз алдына әкелетінін білеміз ғой. ¹⁵Басымыздан өткен осылардың бәрі де сендердің игіліктерің үшін. Бұның нәтижесінде барған сайын көптеген адамдар Құдайдың рақымын қабылдап, Оған шексіз ризашылық білдіріп, даңқын асырмақ.

Уақытша азаптар мен мәңгілік ұлылық

¹⁶Сондықтан да еш мойымаймыз; тәніміз тозып әлсірегенмен, жанымыз* күн сайын жаңара түсуде. ¹⁷Уақытша көретін жеңіл азаптарымыз бізді өздерінен әлдеқайда зор, тіпті шексіз, әрі мәңгілік ұлылыққа жеткізеді! ¹⁸Сонымен көзге көрінетін емес, көрінбейтін нәрселерге назар тігеміз. Себебі қазір көрініп тұрғандар өткінші, ал көрінбейтіндер — мәңгілік.

5 ¹Мынаны да білеміз: жер бетіндегі «шатырымыз», яғни тәніміз, күйрегенде, адам қолы емес, Құдайдың Өзі жасаған көктегі мәңгілік мекенімізге — жаңа денеге — ие боламыз. ²Қазірдің өзінде күрсіне отырып, көктен келетін денелерімізді жамылатын кезді зарыға күтудеміз. ³Себебі жаңа денені жамылғанда мекенсіз қалмаймыз. ⁴Әлі де осы «шатырда» тұрып, ауыртпалық көргенде ыңқылдай күрсініп отырмыз. Алайда ажалдан жанымыз жалаңашталмай-ақ, көктен келген

¹⁰ Немесе: Иеміз Исаның өмірі тәнімізден көрініс табуы үшін Оның өлімін әрдайым тәнімізде алып жүреміз.

¹³ Забур жыр. 115:10.

¹⁶ Немесе: сыртқы болмысымыз тозып әлсірегенмен, ішкі болмысымыз (яки рухани өміріміз).

денемізді бірден жамылуды қалаймыз. Сонда өткінші тұрмысымыздың орнын мәңгілік өмір ауыстырады.*

⁵ Бізді осы үшін де жаратқан Құдай Өзінің берген уәделерінің орындалуының кепілі болсын деп, Киелі Рухын сыйлады. ⁶ Сол себептен әрдайым жігерліміз. Әлі де қазіргі тәнімізде тұрғанда Иеміздің қасындағы мекенімізден алшақ екенімізді білеміз. ⁷ Ал біз көргенімізбен емес, сенімімізбен өмір сүреміз. ⁸ Осылай жігерлі болып, осы тәнімізді тастап, Иеміздің қасында орнығуды қалаймыз. ⁹ Сондықтан әлі де осы тәнімізде болайық немесе одан тыс (Иеміздің қасында) болайық, бәрібір бар ынтамен Оған ұнауға тырысамыз. ¹⁰ Барлығымыз Мәсіхтің төрелік тағының алдында тұрып, әшкереленуге тиіспіз ғой. Сонда әрқайсымыз тәндік өміріміздегі іс-әрекетіміздің жақсы-жамандығына қарай лайықты бағамызды алатын боламыз.*

Мәсіхпен тығыз байланыстағы «жаңа адамдар»

¹¹ Сонымен Иемізді терең қастерлеп, Оған ұнамсызды істеуден шошынуды ұдайы есімізде ұстап, басқа адамдарды да осы шындыққа* сендіруге ұмтыламыз. Біз Құдай алдында әйгіліміз, сендердің ар-ұждандарыңа да әйгіліміз деп үміттенеміз. ¹² Тағы да өзімізді алдарыңда дәріптейтін ойымыз жоқ. Қайта, бізді мақтан тұта алуларыңның себебін айтып тұрмыз. Сонда сендер адамды ішкі дүниесіне емес, сырт көрінісіне ғана қарап мадақтайтындарға жауап бере аласыңдар. ¹³ Біз «есімізден ауысқан» болсақ,* Құдайға бағышталғанымыз үшін солай болып көрінгені. Ал іс жүзінде есіміздің дұрыс екендігі сендерге тиімді.

¹⁴ Мәсіхтің сүйіспеншілігі бізді алға басуға мәжбүр етеді. Себебі мынадай қорытындыға келдік: бір Адам бәрі үшін өлгендіктен барлығы да рухани өлді.* ¹⁵ Мәсіхтің бәрі үшін

*⁴ Яки: Сонда мәңгілік өмір ажалды тәнімізді «жұтып қоймақ». (Тәндік денеміз шеккен азаптардан қажыған біз, Мәсіх жуырда қайта оралады деп үміттенеміз. Сонда ажалды көрмей-ақ бірден жаңа, мәңгілік денеге ие боламыз: Рим. хат 8:23; Қорынт. 1-хат 15:42-53; Петір. 1-хаты 1:13-14.)

*¹⁰ Қорынт. 1-хат 3:13-15.

*¹¹ 5:9-10; 5:20-21.

*¹³ Көп азап шексе де, Мәсіх жайлы уағыздарын қоймағандары үшін елшілер «нақұрыс тақуалар» деп өсектелетін (Елшілер. істері 26:24-29; Қорынт. 1-хат 4:9-10; Қорынт. 2-хат 11:1).

*¹⁴ Яки: бір Адам бәрі үшін өлгенде (сенетіндердің) барлығына да өлім жазасы жүзеге асты (5:15; Рим. хат 6:6-7; Ғалат. хат 2:20; Қолос. хат 3:3).

өлгендігінің мақсаты — жаңа өмірге ие болғандардың енді тек өздері үшін емес, қайта, Оған бағышталып өмір сүрулері! Ол солардың игілігіне бола өліп, қайта тірілді ғой.

¹⁶Ендеше ешкімге адам тұрғысынан қарамаймыз. Бұрын Мәсіхке солай қарағанмен қазір олай етпейміз. ¹⁷Сонымен, біреу Мәсіхпен тығыз байланысса, сол — жаңадан жаратылған адам. Ескі өмірі өтіп кетіп, міне, жаңасы пайда болды!*

Елшілердің адамдарды Құдаймен татуластыру қызметі

¹⁸Осының бәрі де Құдайдың ісі. Ол бізді Мәсіх арқылы Өзімен татуластырып, бізге басқаларды Өзімен татуластыру қызметін аманаттады. ¹⁹Құдай адамзатты Мәсіхтің арқасында Өзімен татуластырды, енді олардың күнәларын мойындарына артпай, татуласу туралы Ізгі хабарды жариялауды бізге тапсырды. ²⁰Осылайша Мәсіхтің өкілдеріміз; біз арқылы Тәңірдің Өзі адамдарға ескертеді. Мәсіхтің атынан: «Құдаймен татуласыңдар!» — деп өтінеміз. ²¹Құдай біздің күнәларымызды ешқашан күнә жасамаған Мәсіхке артты. Онымен тығыз байланысқан біз осы арқылы Тәңір алдында ақталдық.*

6 ¹Құдаймен бірге еңбектенуші біз сендерге мынаны ескертеміз: өздерің қабылдаған Тәңірдің рақымы өмірлерінде өнімсіз болмасын деп ескертеміз. ²Себебі Ол былай деген:

«Мейірім көрсететін кезімде саған құлақ салдым,
Құтқаратын күнім келгенде қамқорың болдым».*

Тыңдаңдар: Оның мейірім көрсететін кезі осы, құтқаратын күні, міне, бүгін! ³Қызметіміз ұятқа қалмасын деп, жұрттың Ізгі хабарды қабылдауларында іс-әрекетімізбен ешкімге ешқандай кедергі жасамаймыз. ⁴Қайта, барлық істе де Құдайдың қызметшілеріне лайық болуға ұмтылып, зор шыдамдылықпен азаптар, ауыртпалықтар мен қиын-қыстау жағдайларды өткіземіз. ⁵Біз ұрып-соғылып, түрмеге қамалып, қуғындалғанда, сондай-ақ, ауыр еңбек етіп, ұйқысыз түндер мен аш күндерді бастан кешкенде ⁶таза жүреміз. Түсінігіміз, төзімділігіміз

*¹⁷ Немесе: Ескі тіршілігі (яки өмір салты) ғайып болып, енді (бәрі де) жаңа (5:14-16; Жохан 3:5; Тит. хат 3:5; Рим. хат 6:4-14; Ефес. хат 4:22-24).

*²¹ Яки: Құдай алдында әділ болдық.

*² Ишая 49:8.

және ақ пейілділігімізбен, бойымыздағы Киелі Рух арқылы адал сүйіспеншілік танытып, ⁷шындықтың хабарын уағыздап, Құдайдың құдіретін көрсетеміз. Осылай Оның қызметшілері екенімізді паш етеміз. Екі қолымызда ұстанған «қаруымыз» — әділдік.* ⁸Бізді не құрметтеп, не қараласа да, не сөгіп, не мадақтаса да, не өтірікшілер десе де, бәрібір адалмыз. ⁹Танымал болмасақ та, бізді таниды. Өлгендер деп санаса да, міне, тіріміз. Бізді жазаласа да, өлген жоқпыз. ¹⁰Бізді ренжітеді, бірақ әрдайым қуаныштымыз. Кедей болсақ та, көптеген адамдарды байытамыз. Ештеңеміз жоқ болғанмен, бәріне де иеміз.

¹¹Қорынттықтар, сендермен ашық сөйлестік, жүректеріміз де айқара ашық. ¹²Өздеріңе деген пейіліміз кең болғанмен, сендер бізге жүректеріңнен аз-ақ орын бердіңдер. ¹³Мен сендермен балаларымен сөйлескен әкедей сөйлесемін: енді өздерің де бізге пейілдеріңді кең жайсаңдаршы!

Теріс жолмен жүргендердің ықпалынан арылу

¹⁴Сенбейтіндермен қоян-қолтық бірге жүріп, жаман ниеттеріне ортақтаспаңдар!* Себебі әділдік пен заңсыздық арасында ортақ не бар. Яки жарық пен түнек қалай тығыз байланыста тұрмақ? ¹⁵Мәсіх пен белияр* (шайтан) арасында ынтымақ бола ала ма? Мәсіхке сенуші мен сенбейтіннің арасында ортақ не бар? ¹⁶Құдайдың киелі үйі мен жалған тәңірлер арасында қандай келісім болуы мүмкін? Себебі біздер мәңгі тірі Құдайдың киелі үйіміз.* Құдайдың Өзі былай деген:

«Орталарында тұрып, араларында жүретін боламын.
Мен олардың Құдайы, олар Менің халқым болмақ».

¹⁷«Жаратқан Ие былай дейді:

Сондықтан олардың арасынан шығып, бөлек тұрыңдар,
Арам нәрселеріне мүлдем жоламаңдар!»

---

*7 Немесе: Әділдік оң қолымыздағы шабуыл жасайтын семсердей және сол қолымыздағы қорғанатын қалқанымыздай басты рухани қаруымыз (Ефес. хат 6:10-18; Қорынт. 2-хат 10:3-5).

*14 Немесе: Сенбейтіндермен бірге «бір қамытты кимендер»!

*15 Түпнұсқада: зұлымдық. (Әззіл шайтан кейде солай аталады: Патша. 1-ж. 2:12.)

*16 Немесе: сендер мәңгі тірі Құдайдың киелі үйісіңдер (Қорынт. 1-хат 3:16-17; Ефес. хат 2:21).

«Ал Мен сендерді қабылдаймын».*

¹⁸ «Мен Әкелерің, сендер ұл-қыздарым боласындар дейді құдіреті шексіз Жаратқан Ие».*

7 ¹ Осы уәделердің бәрі де бізге берілгендіктен, қымбатты бауырластарым, тәніміз бен рухымызды арамдайтын барлық нәрселерден тазарып, Құдайды терең қастерлеп,* толығымен Оған бағышталған қасиетті өмір сүрейік!

Қорынтықтардың күнәдан тазарғандықтарына қуаныш

² Жүректеріңнен бізге орын беріңдер. Ешқайсыңа әділетсіздік істеп, зиян келтірген жоқпыз. Ешкімді алдап, пайдаланған да емеспіз. ³ Бұларды айтқандағы мақсатым сендерді айыптау емес; бұрын айтып кеткенімдей, жүрегіміздің төріндесіңдер. Бірге өліп, бірге мәңгілік өмір сүретін боламыз ғой. ⁴ Өздеріне деген сенімім зор, сендерді ерекше мақтан тұтамын. Соншама көп азап шексек те, жігерім артып, қуанышым қойныма сыймайды.

⁵ Ал Македонияға келгеннен кейін тәніміз дамыл таппай, жан-жақтан қысым-қыспақ көрдік: сырттан — шабуыл, ішімізде — үрей-қорқыныш. ⁶ Бірақ еңсесі түскенді жігерлендіретін Құдай бізді Титтің келуімен жігерлендірді. ⁷ Тек Титтің келуі ғана емес, сондай-ақ, сендердің оны жігерлендіргендерің туралы айтып бергендері де көңілімізді орнықтырды. Өздеріңнің бізді аңсап-сағынып, опық жеп жылап, мен үшін ынталана құлшыныс жасағандарың жайында хабар әкелді. Бұған одан бетер қуандым.

⁸ Тіпті сендерді жазған хатыммен қапаландырсам да, мұныма өкінбеймін. Расында хатымның сендерді қасіретке батырғанын көріп, өкінген де едім. Ал қасіреттерің уақытша ғана болды. ⁹ Қазір мен қуаныштымын — қасіреттеріңе бола емес, опық жеп қайғырып, теріс жолдан қайта оралғандарың үшін.

^{16,17} Құдай ғасырлар бұрын Мысыр және Бабыл елдерінде құдайсыз адамдар арасында тұрған халқын Өзінің пайғамбарлары Мұса, Еремия, Ишая және Езекиел арқылы рухани тазаруға шақырған еді (Леуілік. 26:12; Еремия 32:38; Езекиел 37:27; 20:34,41; Ишая 52:3,11).

¹⁸ Құдайдың Сүлеймен патшаға берген уәдесін салыстырыңыз (Патша. 2-ж. 7:14; 7:8).

¹ Яки: Тәңірге ұнамсызды істеуден шошынып (Ишая 6:5).

Сол қайғыларың Құдайдың еркімен болған еді, сондықтан да ешқандай зиян көрмедіңдер. ¹⁰Себебі Құдайдың еркімен болған қайғы-қасірет адамның Оған бет бұрып, құтқарылуына түрткі болады. Кейін соған өкінбейді де. Ал күнәкар дүниелік қайғы-қасіреттің нәтижесі — рухани өлім.*

¹¹ Құдайдың еркімен болған қайғыларыңнан өздерінде не туындағанын қараңдаршы: қандай ынта-жігер, күнәдан арылуға деген неткен ұмтылыс, болған жайтқа не қылған наразылық пен абыржу, неткен сағыныш, бәрін түзетуге деген соншама құлшыныс, қандай әділ жаза! Осының бәрімен сендер бұл істе* кінәратсыз таза екендіктеріңді дәлелдедіңдер. ¹² Ал мен сол хатты не қорлағанға, не қорланғанға бола жазған жоқпын. Сендердің Құдай алдында біздің қамдарымызды қалай ойлайтындарыңа* көздеріңнің жетуін қаладым. ¹³ Сол себептен де жігерлендік.

Ал Титтің қуанышына одан бетер риза болдық, барлығын да оның көңілін орнықтырдыңдар. ¹⁴ Сонымен, сендерді мақтауыммен ешбір ұятқа қалмадым. Қайта, сендерге айтқанымыздың түгел шынайы екеніндей, Титке өздеріңді мақтауымыз да нағыз шындық болып шықты. ¹⁵ Ол сендерді тіптен жақсы көріп, бәрінің өзін қалай тындап, қатты қобалжып қастерлеп, қол қусырып қабылдағандарыңды есіне алып отырады. ¹⁶ Ал мен қай істе де өздеріңе сене алатыныма қатты қуанамын!

8

Мұқтаждықтағы сенушілерге жомарттықпен көмектесу

¹ Бауырластар, сендерді Құдайдың Македониядағы қауымдарға рақымын төккені туралы да хабардар еткіміз келеді. ² Бастарынан өтіп жатқан ауыртпалықтар арқылы сенімдері қатты сыналғанмен, олардың (Иемізге деген) қуаныштары шексіз болды. Осылайша ағыл-тегіл мол беріп, өздерінің тақыр кедейліктеріне қарамастан жомарттық көрсетті. ³ Қолдарынан келгенше, тіпті мүмкіндіктерінен де артық, кең пейілділік танытқандарына мен куәмын: өз жүрек қалауларымен ⁴ бізден

*¹⁰ Яки: Тәңірге бағынбайтындар күнәларына опық жесе де, теріс жолдарынан шынымен қайтпай, Құдайдан мәңгі ажырайды (Еврей. хат 12:17; Жаратылыс. баст. 27:34-38,41; Матай 27:1-10).

*¹¹ Яки: бұл мәселеде (2:5-6).

*¹² Немесе: Құдай алдында сендердің қамдарыңды қалай ойлайтынымызға.

өтініп, өздері де Құдайдың халқына көмек жіберіп, қызмет етуге* қатыса алуларын қоймастан жалынып сұрады. ⁵Бұл күткенімізден де артық болды! Олар өздерін алдымен Иемізге бағыштап, сондай-ақ, Құдайдың еркімен бізге де беріле көмектесті. ⁶Сонымен, Тит сендердің араларыңда да осындай игілікті істі бастағандықтан, одан онысын тамамдауын сұрадық. ⁷Сенім, Құдайдың хабарын уағыздау, түсінік, барлық іске де ынта-жігер және бізге деген сүйіспеншіліктерің — бұлардың бәрі сендерде ағыл-тегіл мол. Дәл сол сияқты осы игілікті істі де молынан атқарыңдар. ⁸Мұны бұйыра айтып отырғаным жоқ. Ал басқалардың ынталы құлшыныстарына меңзеп, сүйіспеншіліктеріңнің шынайылығын сынап тұрмын.

⁹Иеміз Иса Мәсіхтің рақымдылығын жақсы білесіңдер: Ол сондай бай бола тұра, сендердің рухани баюларың үшін бәрінен бас тартып, жоқшылыққа ұшырады!*

¹⁰Бұған байланысты айтар ақылым: былтыр сендер алғашқы болып көмек беріп қана қоймай, соны өз қалауларыңмен де атқардыңдар. ¹¹Ал енді, құлшына тілегендеріңді жүзеге асырып, қолдарыңдағы бармен бөлісіп, осы істі тамамдаңдар. ¹²Біреу беруге ынталы болса, Тәңір оның тарту-таралғысын қолыңдағы жоғына емес, барына қарай ризашылықпен қабылдайды. ¹³Басқалардың жағдайын жеңілдету үшін өздеріңнің қиналып қалуларыңның қажеті жоқ; керісінше, екі жақта да теңдік болуы керек. ¹⁴Қазіргі сендердің молшылықтарың олардың мұқтаждықтарын қамтамасыз етіп, кейін олардағы молшылық сендердегі мұқтаждықты қамтамасыз етпек, сонда екі жақта да теңдік орнайды. ¹⁵Осылайша «Көп жинаған кісінде артылған жоқ, аз жинаған мұқтаж да болған жоқ» деп Тауратта жазылғандай болады.*

Қорынтқа баратын бауырластар

¹⁶Сендерге қамқорлық жасауға деген ынтазарлықты бізге бергеніндей Титтің де жүрегіне сепкені үшін Құдайға шүкірлік. ¹⁷Жаңағы тілегімізді Тит жылы ықыласпен қабылдап қана

*4 Яһудея аймағындағы сенушілер қатты қуғындалып, оның үстіне ашаршылық кең жайылғандықтан көмекке зәру болды (Елшіл. істері 8:1,3; 11:27-29).

*9 Жохан 17:5; Філіпі. хат 2:6-8; Рим. хат 3:24.

*15 Мысыр. шығу 16:18.

қойған жоқ, сендерге үлкен құлшыныспен, өз қалауы бойынша бара жатыр. ¹⁸Титпен бірге тағы бір бауырласымызды да жіберіп отырмыз, оның Ізгі хабарды уағыздаудағы жұмысы барлық қауымдарда мақтауға ие болып жүр. ¹⁹Мұның үстіне қауымдар оны Иеміздің даңқын және ізгі ниетімізді білдіру үшін атқарып жүрген осы игілікті істі орындау мақсатымен (Иерусалимге) аттанған сапарымызда бізбен бірге еріп жүруге таңдап алды. ²⁰Сеніп тапсырылған бұл мол сый-тартуды қалай басқарғанымыз жайында бізге ешкім айып тақпасын деп сақ жүреміз. ²¹Иеміз алдында да, адамдар алдында да адал жүруге тырысамыз.

²²Олармен бірге тағы бір бауырласымызды жіберіп жатырмыз. Оның ынта-жігеріне алуан түрлі жағдайларда әлденеше рет көз жеткіздік. Ол өздеріңе сенім артып, баруға бұрынғыдан бетер құлшынған. ²³Тит — менің әрі жолдасым, әрі араларыңдағы қызметтесім. Ал бауырластарға келсек, олар — қауымдардың жіберген өкілдері, өмірлерімен Мәсіхтің ұлылығын паш ететіндер. ²⁴Сонымен, оларға сүйіспеншіліктеріңді көрсетіп, өздеріңді мақтан тұтатынымыздың орынды екеніне қауымдардың көздерін жеткізіндер!

9

Шынайы жомарттық

¹Шынында сендерге Құдайдың халқына көмектесу туралы жазып жатудың қажеті де жоқ. ²Соған деген құлшыныстарыңды біліп, Ахаядағы сендердің тіпті былтырдан бері көмектесуге әзір екендіктеріңді македондықтарға айтып, мақтан тұтып келемін. Осы құлшыныстарың олардың көбіне қозғау салды да. ³Өздеріңді мақтағаным бекер болмасын деп, бауырластарды жіберіп отырмын. Осылай өзім айтып кеткендей, іс жүзінде де көмектесуге даяр бола аласыңдар. ⁴Олай етпеген күнде македондықтар менімен бірге келіп, даяр еместеріңді көрсе, өздеріңді айтпай-ақ қояйын, біз қандай ұятқа қалар едік! Сендерді сондай нық сеніммен мақтап жүрдік қой. ⁵Сондықтан да бауырластардан сендерге бізден бұрын баруларың сұрауды тиімді деп таптым. Олар өздерің уәде еткен жомарт тарту-таралғыларыңды алдын ала жинап, дайындаудың қамын ойластырмақ. Сонда сыйларың іштарлықпен лажсыздан берілген емес, кең пейілділікпен жасалған игілік болады. ⁶Бұл жайында:

«Сараң сепкен сараң жинар,

Жомарт сепкен жомарт жинар» дейді ғой.*

⁷Әрқайсың жүректеріңнің шешіміне сай, еш ренішсіз, зорлықсыз барларыңмен бөлісіндер! Құдай қуанышпен* беретіндерді ұнатады. ⁸Ал сендерді бүкіл игілікке молынан кенелтуге Құдайдың құдіреті жетеді! Сонда әрдайым, қандай жағдайда да қажеттеріңнің бәрімен қамтамасыз етіліп, әрқилы игі істерді молынан жасай аласындар. ⁹Киелі жазбада:

«Мұқтаждарға жомарттықпен сый-тартулар үлестірді,

Оның әділдігі мәңгілік»* делінген.

¹⁰Егіншіге себуге тұқым, ашыққанға жеуге нан беретін Құдай сендерге «игіліктің тұқымын» ағыл-тегіл мол сыйлап, әділ істеріңнің өнімін молайта түспек. ¹¹Ондағы көздегені — сендердің әр жағдайда жомарттық жасай алатындай дәулетті болуларың, әрі біз арқылы жіберген көмектерің үшін көп адамдардың Құдайға шүкірлік етуі. ¹²Өйткені атқарып жатқан қызметтерің Құдай халқының мұқтаждықтарын қамтамасыз етумен қатар, олардың Тәңірге шексіз ризашылықтарын білдіріп шүкірлік етулеріне себепші болмақ. ¹³Сендер осы қызметте игі ниеттеріңді дәлелдеп, өздерің мойындаған Мәсіхтің Ізгі хабарына бағынып, солармен және басқалардың бәрімен жомарттықпен бөлісудесіндер. Сондықтан олар Құдайды дәріптеп, ¹⁴Оның өздеріңе шексіз мол жаудырған рақымына риза болып, шынайы сүйіспеншілікпен сендер үшін дұға ететін болады.

¹⁵Бізге берген баға жетпес сыйы үшін Құдайға шүкіршілік етейік!*

10

Пауылдың елшілік беделін қорғауы

¹«Қасымызда жүргенде момын, ал алыста жүргенде батыл» деп келекеленген мен — Пауыл* Мәсіхтің ілтипаттылығы мен

*6 Лұқа 6:38; Нақыл сөз. 11:24-25.

*7 Яки: мейірімділікпен (Рим. хат 12:8).

*9 Немесе: Оның мейірімділігі мәңгілікке қалмақ (Забур жыр. 111:9).

*15 Жохан 3:16; Жохан. 1-хаты 4:9-11; Қорынт. 2-хат 8:9.

*1 Осы соңғы төрт тарауда елші Қорынттағы қалған қарсыластарының өзі туралы жайған өсектеріне қарсы мықтап тойтарыс беріп, елшілік беделін қорғайды. (Жазба туралы мәліметті қараңыз.)

төзімділігін естеріңе сала отырып, мынаны өтініп сұраймын: ²сендерге барған кезімде қатаң батылдықты қолдануға мені мәжбүр етпеңдер! Соны бізді күнәкарлар сияқты іс-әрекет жасайды деп ойлайтын* кейбіреулеріңе қарсы қолданатын ниетім бар. ³Біз осы күнәкар дүниеде өмір сүргенмен, оның салты бойынша күреспейміз:* ⁴қолданып жүрген қаруларымыз осы дүниелік емес, оларда Құдайдың құдіреті бар.* Солармен жау бекіністерін талқандаймыз; оның дәлелдемелерінің қате екенін әшкерелеп, ⁵адамдардың Құдайды тануларына бөгет болатын тәкаппарлық атаулыны құртып, күллі ой-пікірлерін Мәсіхке бағындырамыз. ⁶Осылай өздерің толықтай бағынғаннан кейін (араларындағы қиқарлардың) бүкіл мойынсұнбаушылықтарын жазалауға дайын боламыз.

⁷Сендер тек жайттың сыртқы көрінісіне ғана назар аударып келесіңдер.* Өзін Мәсіхтің өкілімін деп иланған әркім қайтадан ойлансын: ол сияқты біз де Мәсіхтікіміз. ⁸Иеміз бізге сендерге зиян келтіру үшін емес, сенімдеріңді нығайту үшін билік берген болатын. Сол билігіммен емін-еркін мақтансам да, ұятқа қалмас едім. ⁹Бірақ сендерді хаттарыммен қорқытқым келмейді, солай болып көрінбесін! ¹⁰Кейбіреулерің мені «хаттары қатаң да күшті, ал жүзбе-жүз кездескенде өзі де әлсіз, сөзі де мәнсіз» дейді екенсіңдер. ¹¹Ондайлар біздің сендерге алыстан хатта жазғандарымыз бен қастарында жүргенде істейтіндеріміздің бірдей болатынын білсін!

¹²Сондай мақтаншақтармен өзімізді теңестіруге не салыстыруға біздің дәтіміз, әрине, бармайды: олар өздерін өзіндік үлгілерімен бағалап, өздерін өздерімен ғана салыстырады. Қандай ақымақтық! ¹³Ал біз шексіз мақтанбаймыз, керісінше, өзімізге Құдай белгілеген қызмет ауқымында қаламыз. Бұл сендерді де қамтиды, ¹⁴сондықтан ауқымымыздың шегінен тыс шықпаймыз. Егерде сендерге бұрын бармаған болсақ, солай болар еді. Алайда Мәсіхтің Ізгі хабарын сендерге алғаш

---

*² Яки: Соны мені ескі күнәкар болмысыма сай өмір сүреді деп болжайтын. (Елші өзі туралы айтқанда жиі «біз» сөзін қолданады. Әдетте тәкаппар болып көрінбеу үшін осылай істелетін.)

*³ Яки: Мен кәдімгі адамдардай тәндік өмір сүргенмен олар сияқты (немесе: күнәкар болмысым бойынша) күреспеймін.

*⁴ Ефес. хат 6:11-13.

*⁷ Яки: Кісілердің бет-жүзіне қарайсындар ма?

рет біз жеткіздік емес пе?! ¹⁵ Сонымен басқалардың еңбектерімен мақтанып тиімсіз іс жасамаймыз. Қайта, сенімдеріңнің өсуімен араларыңдағы қызмет ауқымымыз әлі де молынан кеңейе түседі деп күтеміз. ¹⁶ Осылай біз Ізгі хабарды сендерден тыс, өзге жерлерде де уағыздай алып, басқаның ауқымында атқарылған дайын істер үшін мақтанбайтын боламыз. ¹⁷ «Мақтанған әркім Құдайды айтып мақтансын!» деп жазылған ғой.* ¹⁸ Ендеше өзін-өзі мақтаған емес, тек Иеміз мадақтаған ғана шынымен қадірленуге лайық.

11

Пауыл мен жалған елшілер арасындағы айырмашылықтар

¹ Мақтануыммен біраз ақымақ болып көрінгеніме төзсендер екен деймін. Іс жүзінде төзіп келесіңдер де. ² Сендерді Құдай берген қамқорлықпен қызғыштай қорып, бір-ақ «Күйеу» — Мәсікке «айттырып қойдым», Оған пәк таза «қыз күйлерінде ұзатқым» келеді.* ³ Әзәзіл жыланның қулықпен Хауа ананы алдап, күнәға батырғанындай,* кейбіреулер сендердің ой-саналарыңды Мәсікке деген адалдық пен пәк берілгендіктеріңнен ауытқытып жүрмесін деп уайымдаймын. ⁴ Себебі біреулер сендерге келіп, біз уағыздағаннан өзге «Исаны» уағыздаса* немесе өздерің қабылдаған Киелі Рухтан өзге рухты, яки қабыл алған Ізгі хабардан басқа біреуін насихаттаса, бұның бәріне оңайлықпен көне кетесіңдер. ⁵ Алайда өзімді сол бір «озат елшілерден» кеммін деп ойламаймын. ⁶ Тіптен сөзге шешен болмасам да, білімім жеткілікті. Соған барлық жағынан да көздеріңді толық жеткіздік қой.

⁷ Сендерді рухани жақтан көтермелеу үшін өзімді «төмендетуіммен» күнә жасадым ба? Құдайдың Ізгі хабарын сендерге тегін уағыздадым емес пе! ⁸ Өздеріңе қызмет ету үшін басқа қауымдардың көмегін қабылдап, оларды тонағандай болдым. Қастарыңда жүрген кезімде мұқтаждық көрген күнде де еш-

*¹⁷ Еремия 9:24.

*² Кейде қауым «қалыңдық», ал Мәсіх «Күйеу» ретінде суреттелген (Қорынт. 1-хат 6:15; Ефес. хат 5:23-32; Аян 19:7-9). Қорынттық қауымның «рухани әкесі» Пауыл оның жалған ілімдермен бүлінуіне төзе алмады.

*³ Жаратылыс. баст. 3:1; Аян 12:9; 20:2.

*⁴ Яки: біз уағыздаған Иса Мәсіх туралы шынайы ілімді бұрмалап таратса (Қорынт. 1-хат 1:3; Ғалат. хат 1:6-9).

қайсынды әуреге салмадым. ⁹Македониядан келген бауырластар қажет нәрселерімнің орнын толтырды. Қай істе де сендерге ауыртпалық түсірмеуге тырыстым және тырысамын да. ¹⁰Өз бойымдағы Мәсіхтің адалдығымен мәлімдеймін: Ахая аймағындағы ешкім осы мақтануымды тоқтата алмайды! ¹¹Неге бұлай істеймін? Сендерді сүймегендіктен бе? Өздеріңді сүйетінім Құдайға аян! Қалай істеп келсем, солай істеуді жалғастырмақпын. ¹²Жасаған игіліктеріне мақтанып, бізбен бірдей көріну үшін сылтау іздейтіндерге жол беретін ойым жоқ.

¹³Ондайлар — жалған елшілер, алдамшы қызметкерлер, өңдерін айналдырып, Мәсіхтің елшілері болып көрінгендер.* ¹⁴Мұнда таңғалатын ештеңе жоқ: шайтанның өзі өңін айналдырып, нұрлы періште болып көрінеді,* ¹⁵сондықтан оның қызметшілерінің де өңдерін айналдырып, әділдіктің қызметшілері болып көрінуі ғажап іс емес. Олардың ақыры қылықтарына сай болмақ!

Елшінің басынан өткен азаптарын баяндауға мәжбүр болуы

¹⁶Тағы да қайталаймын: ешқайсыларың мені ақымақ деп ойламаңдар! Ал егер олай ойласаңдар, мені ақымақ ретінде қабылдаңдар, сонда (Ізгі хабарды бұрмалап таратушы солар сияқты) мен де аздап мақтана аламын. ¹⁷Ендеше батыл мақтанғанда, Иеміздің үлгісі бойынша емес, адам түйсігінен тыс болғансып айтатын боламын. ¹⁸Талай жалған ұстаздардың өзімшіл ниетпен (сендердің жетістіктеріңе) мақтанып жүргені іспетті (өз елшілерің болуымды қорғау үшін) мен де мақтанбақпын. ¹⁹Себебі «сондай дана» сендер ақымақтарға қуана төзесіңдер-ау!* ²⁰Расында біреу өздеріңді құл қылса да, ақыларыңды жеп, тонап кетіп, менсінбей өктемдік көрсетсе де, беттеріңе соқса да, бәрібір төзесіңдер! ²¹Осындай қылықтарды өздеріңе істеуге біздің «күшіміз жетпеді».* Мұны айтқанда алдарыңда ұятқа қаламын ба?

*¹³ Яки: алдамшы жұмысшылар, Мәсіхтің елшілерінің сырт көрінісін жамылғандар! (Матай 7:15)

*¹⁴ Яки: Құдайдың нұрлы хабаршысының сырт көрінісін жамылған (Матай 4:10; Галат. хат 1:6-9).

*¹⁹ Яки: Жалған елшілердің ақымақ ілімдеріне қуанышпен төзулерің ешбір даналыққа сыймайды ғой!

*²¹ Яки: өздеріңе істеу біз үшін ұят болар еді (1:23-24; Салоника. 1-хат 2:3-10).

Ал егер солардың біреуінің бір нәрсеге мақтануға дәті болса — ақымақша айтайын — соған мақтануға менің де дәтім барады: ²² олар яһуди ме? Мен де яһудимін. Олар исраилдіктер ме? Мен де солаймын. Олар Ыбырайым атаның ұрпағынан ба? Мен де.* ²³ Олар Мәсіхтің қызметшілері ме? Есінен адасқан кісідей сөйлеп тұрмын: мен Мәсіхке солардан бетер қызмет еудемін. Оларға қарағанда әлдеқайда көбірек еңбектеніп, түрмеге қамалып, аяусыз дүреге соғылдым, талай рет өліммен бетпе-бет келдім. ²⁴ Яһудилер маған бес рет отыз тоғыздан дүре соқты.* ²⁵ Мені үш рет шыбықпен ұрып-соқтырды, бір рет өлтірмек болып таспен атқылады. Үш рет кеме апатына ұшырадым, бір тәулік бойы ашық теңізде малтып, әрең аман қалдым. ²⁶ Көп рет саяхатқа шығып, сансыз қауіп-қатерге ұшырап келемін: тасыған өзендерден, қарақшылардан, өз ұлттастарым мен басқа ұлттық адамдардан да зардап шектім. Қала мен далада, теңізде және жалған бауырластар арасында қатерге тап болдым. ²⁷ Ешқандай аянбастан еңбектеніп келемін, ұйықтамаған түндерімнің есебі жоқ. Аштықтың, шөлдің не екенін білемін, киімге мұқтаж болып талай рет тоңдым. ²⁸ Басқа жайлар туралы айтпағанның өзінде күн сайын барлық қауымдардың қамдары еңсемді басып, толғандырады. ²⁹ Біреу әлсіз болса, мен де өзімді әлсіз сезінбеймін бе? Біреу күнәға азғырылса, сол үшін күйіп-жанбаймын ба?

³⁰ Егерде мақтануға тиіс болсам, өзімнің күшсіз екенімді көрсететін жайттармен мақтанайын. ³¹ Иеміз Исаның Әкесі, мәңгілік мақтауға лайық Құдай, мына айтатындарымның нағыз шындық екенін біледі: ³²⁻³³ Дамаскіде болған кезімде Арета патшаның* аймақ әміршісі қала қақпаларын күзеттіріп, мені ұстап алуға бұйырды. Бірақ мен қала қамалының терезесінен себетпен төмен түсіп, оның қолынан сытылып кеттім.**

*22 Құдай ежелде Ыбырайыммен, кейін Исраил халқымен келісімдер жасаған болатын. Сол халықтың бір бөлігі — яһудилер оны зор мақтан тұтатын (Жаратылыс. баст. 12:1-3; 15:5-21; Мысыр. шығу 34:27-28).

*24 Немесе: қырыққа біреуі жетпей дүре соқты. (Бұл яһудилердің жаза-лау дәстүріне сай болатын.)

*32-33 Ирод Антипастың қайын атасы Арета Набате өлкесіндегі арабтарға б.з.д. 9 ж-дан б.з. 40 ж. аралығында патшалық құрды.

**32-33 Елшілер. істері 9:24. (Беделді дін басы болған Пауыл үшін бұл жайт қатты намыстанарлық еді.)

12

*Елшінің көрген аяны мен
басына түсіп отырған азабы*

¹Түбі пайдалы болмаса да, мақтануым қажет; енді Иеміздің маған көрсеткен аяндары мен ашқан құпияларына тоқталайын.*
²Мәсіхпен тығыз байланыстағы біреуді* танимын, оны он төрт жыл бұрын кенет «көктің ең биігіне»** көтеріп әкетті. Оның рухы көкке апарылды, ал тәнінде ме, әлде тәнсіз бе, о жағы маған емес, Құдайға ғана аян.
³Сол кісінің жұмаққа апарылғанын дәл білемін — тек оның тәнсіз не тәнінде барғаны маған емес, Құдайға ғана анық.
⁴Сонда ол адам тілімен айтуға келмейтін, әрі басқаларға әңгімелеуге тиым салынған сөздерді естіді.
⁵Сол ғажап оқиғаны мақтан ете аламын, ал жеке басым туралы жалғыз күшсіздігімнен өзге ештеңемен мақтанбаймын.
⁶Дегенмен мақтанғым келген күнде де ақымақ болмас едім, өйткені нағыз шындықты айтамын. Алайда мен туралы аса жоғары пікірде болмауларың үшін содан бас тарттым. Одан да өзімнен көріп-естігендеріңе сай ғана мені бағаландар!

⁷Өзіме ашылған құпиялардың төтенше ұлылығына байланысты кеуде көтермеуім үшін тәніме «шаншылып түйрелу азабы»* бұйырылды: шайтанның хабаршысы ұрып-соғып қатты қинайды. Бұл мені өр көкіректеніп кетуден сақтамақ.
⁸Үш рет Иемізге сиынып, бұл азапты өзімнен аластатуын өтіндім.
⁹Бірақ Ол маған былай деді: «Менің рақымым саған жетер: күшсіз жағдайыңда Менің құдіретім толықтай іске аса алады». Сондықтан Мәсіхтің құдіретінің бойымда орнығуы үшін азаптан арылтуды сұраудың орнына күшсіздігіме қуана-қуана мақтанамын.
¹⁰Сонымен, басымнан әлсіздік, қорлық, мұқтаждық, қуғын-сүргін, қысымшылық өткізгенде Мәсіхке бола ризамын. Себебі өзім күшсіз болғанымда Ол арқылы күштімін.

*1 Қарсыластары өз ілімдерін тікелей Құдайдан қабылдадық деп мақтанса, Пауылдың жағдайында бұл шынымен солай еді (11:5,13-15).

*2 Яғни: елшінің өзі. (Өз дәрежесін асыра көтергісі келмеген ол мұнысын ашық айтпайды: 12:1,7.)

**2 Немесе: «үшінші көкке». (Бұл — Құдайдың мекені, ол 4-аятта жұмақ деп те аталады. Түсіндірмедегі «көкті» қараңыз.)

*7 Яки: маған тікен іспетті бірдеңе шаншып түйрегендей қинаған тәндік азаптар. (Мұның нақты не екені бізге беймәлім.)

Елшінің қорынтық қауымның қамын ойлап уайымдауы

¹¹ Мақтанып ақымақтай көріндім, сендер мені соған мәжбүр еттіңдер. Мені мадақтауға тиісті едіңдер, өйткені сол бір «озат елшілермен»* салыстырғанда ешқандай кемшілігім жоқ. Дегенмен жеке басым өздігінен түк те емес. ¹² Құдайдың шынайы елшісі екенімді көрсететін белгілер — ғажап кереметтер мен құдіретті істер — үлкен төзімділікпен көз алдарыңда орындалды. ¹³ Басқа қауымдарға қарағанда сендерге не жетіспейді, тек менің сендерге ауыртпалық түсірмегенім болмаса?! Мұнымды айыпқа бұйыра көрмендер.

¹⁴ Ендеше сендерге үшінші рет бармақшымын, бірақ ешқандай ауыртпалық түсірмеймін. Маған дүние-мүліктерің емес, өздерің қымбатсыңдар. Балалары ата-анасы үшін емес, ата-анасы балалары үшін енші жинауға тиіс қой. ¹⁵ Осылайша мен рухани игіліктеріңе бола қолымдағы барымды қуана жұмсап, өзімді де еш аямаймын. Сендерді неғұрлым артық көрген сайын мені анағұрлым аз сүйсеңдер де, солай істей беремін. ¹⁶ Қалай болған күнде де өздеріңе ауыртпалық түсірмедім. Дегенмен қу болғандықтан сендерден айлакерлікпен амалымды асырып кеттім, ә? ¹⁷ Не болмаса жіберген кісілерімнің біреуі арқылы өздеріңді пайдаландым ба? ¹⁸ Титтен сендерге баруын өтініп, онымен бірге бауырластардың біреуін жібердім. Тит те өздеріңді пайдаланған жоқ, солай емес пе? Екеуіміз бірдей рухпен әрекет жасап, бір жолмен келеміз ғой.

¹⁹ Өзімізді сендердің алдарыңда ақтауға тырысамыз деп әлі де ойлайсыңдар ма? Жоқ, біз Құдай алдында, Мәсіхпен тығыз байланыста тұрамыз. Істегендеріміздің бәрі де, қымбатты бауырластар, сенімдеріңнің нығаюына арналған. ²⁰ Сендерге барған кезімде қалаған жағдайда болмайсыңдар ма деп қамығамын, онда мен де өздерің қалағандай бола алмаймын. Араларыңда айтыс-керіс, қызғаныш, ашу-ыза, жікке бөліну, жала жабу, өсек-аяң, менмендік және тәртіпсіздік жайылуы мүмкін деп уайымдаймын. ²¹ Сонда тағы барған кезімде Құдай мені сендерге бола ұялтпасын! Бұрын да күнә жасаған, әлі де жасап жүрген арамдықтан, неке адалдығын бұзушылық пен жүгенсіздіктерінен бас тартпаған талай адамдарың үшін көз жасымды төгіп қайғырып жүрмейін!

*¹¹ Яки: «озат елшілер» болып көрінгендермен (11:5).

13

Әркімнің өзін сынап, түзелуін ескерту

¹ Сонымен сендерге үшінші рет бармақпын. «Әрбір тағылған айып кем дегенде екі-үш куәгердің айтқандарымен айғақталады» (деп Тауратта жазылғандай,* мәселелеріңді қайтадан дұрыстап тексермекпін). ² Екінші рет қастарыңда болған кезде ескерткенмін, қазір де сендерден алыс жүріп, осы хат арқылы ескертемін: қайтадан барғанымда бұрын күнә жасағандарды және кез келген басқаларыңды да еш аямаймын! ³ Мен арқылы Мәсіх шынымен айтып тұр ма, жоқ па, соған дәлел талап етіп отырсындар. Мен бұған былай дейін: өздеріңе әрекет жасағанда Мәсіх күшсіз емес, Ол араларыңда күшті болады. ⁴ Кезінде Мәсіх өз құдіретінен бас тартып, айқышқа шегеленіп өлсе де, қазір Құдайдың құдіретімен тірі! Онымен тығыз байланыстағы біз де күшсізбіз, алайда сендерге әрекет жасағанда Құдайдың құдіреті арқылы Мәсіхпен бірге тіріміз!

⁵ Шынында да сенім жолымен жүрсіндер ме, жоқ па, соларыңды тексеріңдер, әрқайсың жеке бастарыңды сынаңдар! Әлде жүректеріңнің төрінен Иса Мәсіхтің орын алғанын білмейсіңдер ме? Олай болса, шынымен сенім жолыңда емессіңдер!*

⁶ Алайда біздің (елшілік құдіретіміздің) дәлеліне көздерің жететін болады деп сенемін. ⁷ Дегенмен сендер бұдан былай жамандық жасаудан бас тартсын деп Құдайдан өтініп сиынамыз. Ондағы мақсатымыз — біздің абыройлы болып көрінуіміз емес, сендердің жақсылық жасауларың. Егер осылай өзіміз (елшілік құдіретіміздің дәлелін келтіруге орайы болмай) абыройсыз болып көрінсек, мейлі, солай-ақ бола қойсын.* ⁸ Себебі біз ақиқатқа қарсы емес, ақиқатты жақтап күш саламыз.* ⁹ Өзіміз күшсіз, ал сендер күшті болсаңдар, соған қуанып шаттанамыз. Дәл осыны, түгелдей түзелулеріңді, сұрап Тәңірге сиынамыз. ¹⁰ Сондықтан бұларды өздеріңе алыста жүріп жазып отырмын. Иеміздің маған — күйрету үшін емес, нығайту үшін — берген билігін қатаңдықпен қолданғым келмейді.

*1 Заң. қайтал. 19:15.

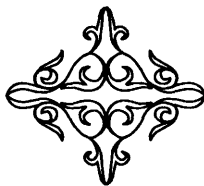
*5 Яки: орын алғанын ұқпайсындар ма? Әрине, сол сынақтан өтсеңдер (яки шынайы сенушілер болсаңдар) ғана осылай болғаны (Жохан. 1-хаты 3:6-10; 3:21-24; Рим. хат 8:5-14; Қорынт. 1-хат 11:28).

*7 Егер олар өкініп, түзелсе, елшінің алдын ала айтқан қатаң шара қолдануының реті болмай қалады; сонда кейбіреулері оны тағы да айтқанынан тайды деп айыптайтын шығар (1:16-17).

*8 Яки: ақиқатты жақтап күштіміз.

Соңғы сәлемдер мен ақ бата

¹¹ Сонымен, бауырластар, қош-сау болындар! Түзеле беріндер, жігерленіндер, бір ниеттес, тату болындар! Сонда сүйіспеншілік пен тыныштықтың қайнар көзі — Құдай сендерге жар болады. ¹² Шын жүректен бір-бірінді беттеріңнен сүйіп,* сәлемімізді жеткізіңдер; Құдайдың барлық адамдары сендерге сәлем жолдауда. ¹³ Лайым Иеміз Иса Мәсіхтің рақымы, Құдайдың сүйіспеншілігі және Киелі Рухпен қарым-қатынастарың бәріңде бола берсін! Аумин.

---

*¹² Яки: Бір-бірінді қасиетті сүйіспен сүйіп. (Туысқандар мен дос-жарандар арасында қолданылатын амандасу және қоштасу дәстүрін сенушілер шын жүректен орындауға тиісті еді.)

Ғалаттықтарға арналған хат

Жазба туралы мәлімет

Пауыл елші бұл сәлемхатын Түркияның орталығында орналасқан Ғалатия өлкесіндегі сенушілер қауымдарына жазды. Пауыл өзін мазалаған мынадай хабар алған еді: негізінен басқа ұлт өкілдерінен құралған қауымдарға кейбір уағыздаушылар яһуди дінінің қағидаларын, әсіресе сүндет рәсімін, орындамай Құдай алдында күнәдан ақталуға болмайды деп тәлім беріпті. Олар Пауылдың Құдайдың елшісі екендігін мойындамай, оның Таурат заңын ұстанбай-ақ тек Мәсіхке сену арқылы ақталу жөніндегі ілімін теріске шығарды.

Пауыл осы хатында солардың қате көзқарастарына қарсы шығып, өзін елшілікке адам баласы емес, Құдайдың тағайындағанын дәлелдейді. Сондай-ақ елші уағыздап жатқан Ізгі хабарын өзіне Мәсіхтің тікелей аманаттағандығын, ал кейін Иерусалимдегі елшілер мен қауым жетекшілерінің соның мазмұнымен келіскендігін білдіреді.

Егерде адамдардан Құдай алдында ақталу үшін сенімге қоса игі істер талап етілсе, онда Ізгі хабар түгелдей өзгерер еді. Себебі оның түпкі мәні Құдайдың рақым етіп, Мәсіхті адамзатты құтқару үшін құрбан болуға жібергендігінде. Мәсіх өлгенде барлық күнәларымыздың жазасын Өзіне алды! Құдай жасаған осы мүлтіксіз құтқару жолына еш нәрсе қосуға болмайды. Мәсіхтің құрбандығына сеніп, жан дүниесінен Оған орын берген әрбір адам жаңа өмір бастайды.

Бұдан былай Құдайдың Киелі Рухы сенушінің іс-әрекетіне басшылық жасап, игі істерге жетелеп, оның өмірін шын мәнісінде өзгертеді. Барлық заңдар да, тіпті Құдай ертеде Исраил халқына бұйырған Таурат заңының өзі де, тек түзу жолды көрсете ғана алып, адамды тәрбиешінің бақылауындағы баладай шектеп ұстайды. Бірақ Мәсіхке сенетіндерге Құдай таза өмір сүруге рухани күш-қуат пен азаттық және Өзімен тығыз байланысты сыйлайды.

1 *Арнау және сәлем*

¹⁻² Ғалатия өлкесіндегі сенушілер қауымдарына Пауыл елшіден және қасымдағы барлық бауырластардан дұғай сәлем. Ал мені елшілікке тағайындаған — адам баласы емес, Иса Мәсіх және Оны өлімнен қайта тірілтіп алған Құдай Әкеміз. ³ Сендерге Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса Мәсіх рақымын жаудырып, тыныштық сыйлай берсін! ⁴ Иса Мәсіх бізді қазіргі зұлым дүниенің құлдығынан құтқару үшін Құдай Әкеміздің еркі бойынша күнәларымыздың құнын өтеп, жанын құрбан етті. ⁵ Құдайдың ұлылығы мәңгі мадақталсын! Аумин.

Өзге «Ізгі хабар» жоқ

⁶ Сендерді Мәсіхтің рақымы арқылы Өзіне шақырған Тәңірден осылай тез бас тартып, өзге бір «ізгі хабарға» бет бұрып кеткендеріңе таңғаламын. ⁷ Дегенмен өзге «ізгі хабар» жоқ! Мәселе сендерді шатастырып, Мәсіх туралы Ізгі хабарды бұрмалағысы келген кейбір кісілерде болып тұр. ⁸ Егер біздер немесе тіпті «көктен түскен періште» сендерге бұрын уағыздағандарымызға қайшы өзге бір «ізгі хабарды» уағыздайтын болсақ, онда солай істегенімізді Құдайдың қарғысы атпақ.* ⁹ Бұрын айтқанымызды тағы қайталаймын: біреу сендерге өздерің қабылдаған Ізгі хабарға қайшы келетінді таратып жүрсе, оны Құдайдың қарғысы атпақ!

¹⁰ Әлде мұны адамға не Құдайға жағу үшін айтып отырмын ба? Жоқ, мен адамдарға ұнауға тырыспаймын, әйтпесе Мәсіхтің қызметшісі бола алмас едім.

Өзін Құдайдың тағайындағаны туралы елшінің дәлелі

¹¹ Бауырластар, сендерге айтамын: мен уағыздаған Ізгі хабар адам ойынан шыққан емес! ¹² Оны ешбір адамнан не қабылдаған, не үйренген емеспін, Иса Мәсіхтің тікелей білдіруімен* қабылдадым.

¹³ Сендер менің яһудилік дәстүрді бұрын қалай ұстанғанымды және Құдайдың қауымын шектен тыс қудалап, құртуға тырысқанымды естігенсіңдер. ¹⁴ Мен яһуди дінін ұстануда ұлтымның

*8 Яки: солай істегеніміз Құдайдың қаһарына ұшырайды (Қорынт. 1-хат 16:22; Еврей. хат 16:22).

*12 Яки: Иса Мәсіхтің аяны арқылы.

ішіндегі көптеген құрдастарымнан озып, ата-бабаларымыздан мирас қалған салт-дәстүрлердің қызғыштай қорғаушысы болдым.

¹⁵ Бірақ та мені анамның құрсағында жатқанда-ақ таңдап, зор рақымымен шақырып алған Құдай ¹⁶ өз қалауымен Иса-ның Өзінің рухани Ұлы екендігін маған ашып білдіріп, Ол туралы Ізгі хабарды яһудилерден басқа халықтардың арасына таратуға бұйырды.

Сонда мен осы туралы ешбір адамнан ақыл сұраған жоқпын, ¹⁷ Иерусалимге барып, менен бұрын елші болғандармен де ақылдасқан емеспін. Қайта, ешқайда соқпастан Арабия еліне* тура аттанып, сол жақтан Дамаскіге қайтып келдім. ¹⁸ Үш жылдан кейін ғана Петір елшімен* танысу үшін Иерусалим қаласына барып, қасында тек он бес күн болдым. ¹⁹ Басқа елшілерден сол кезде Иеміздің туған інісі* Жақыпты ғана көрдім. ²⁰ Құдай куә, бұл жазып отырғандарым өтірік емес. ²¹ Содан кейін Сирия мен Кіликия өлкелеріне бардым. ²² Ал Яһудея аймағындағы мәсіхшілер қауымдары мені әлі де танымайтын. ²³ Олар тек: «Бізді бұрын қудалаған адам, өзі түп-тамырымен құртпақ болған сенімді қазір уағыздап жүр» дегенді естіп, ²⁴ мені тәубеге келтіргендігі үшін Құдайды мадақтады.

2

Өзге елшілердің Пауыл уағыздап жүрген Ізгі хабарды қолдауы

¹ Он төрт жылдан кейін тағы да Иерусалимге аттандым. Бұл жолы Барнабамен бірге барып, Титті де ертіп алдым. ² Осы сапарға Иеміздің тікелей білдіруімен* шықтым. Мен әсіресе қауымның беделді кісілерімен жеке сөйлесіп, оларға басқа ұлт адамдарына өзім уағыздап жүрген Ізгі хабардың мазмұнын айтып бердім. Ондағы мақсатым қазіргі, әрі бұрынғы еңбектерімнің зая кетпеуі еді.** ³ Ал олардың уағыздарыммен келіскендері сондай, қасымдағы Титтің грек болғандығына

*¹⁷ Яки: (бүгінгі Иордан еліндегі) шөлді аймаққа.

*¹⁸ Немесе: Кефамен. Кефа: Петір есімінің көне арамейше түрі (Жохан 1:42; Елшілер. істері 9:26-28).

*¹⁹ Иерусалимдегі қауымның жетекшісі (Елшілер. істері 15:33).

*² Яки: Иеміздің аяны бойынша.

**² Алғашқы елшілер Пауылдың ілімі мен ұйымдастырған қауымдарын Құдайдың ісі деп қабылдамаса, ол өз еңбегін зая кетті деп есептер еді. Ол қалай да қауымның бірлігін сақтамақ болды.

қарамастан, оның сүндеттелуін талап етпеді. ⁴ Мұны екі жүзділікпен кіріп кеткен жалған «бауырластар» ғана істеді. Олар Иса Мәсіхтің жолындағы біздің рухани еркіндігіміздің ізіне түсіп, Таурат заңына бағындыру үшін қауымдарға ұрланып еніп алған еді. ⁵ Алайда біз Ізгі хабардың шындығы сендерге таптаза күйінде қалсын деп, айтқандарына бір сәтке де көніп, бағынған емеспіз.

⁶ Ал беделділерге келсек — беделдерінің қандай екені мен үшін маңызды емес, Құдай адамның бет-жүзіне қарамайды — олар маған ерекше міндеттер жүктеген жоқ. ⁷ Керісінше, Ізгі хабарды яһуди халқына уағыздау Петірге қалай тапсырылған болса, маған да басқа халықтарға Ізгі хабарды уағыздаудың солай аманатталғандығына да көздері жетті. ⁸ Өйткені Петірдің яһудилер арасындағы елшілік қызметін қолдаған Құдай менің де басқа халықтар арасындағы қызметіме жар болды. ⁹ «Қауымның тірегі» деп саналатын Жақып, Петір,* Жохан Құдайдың маған берген рухани дарынын мойындап, менімен және Барнабамен қол алысып, қатынасымызды бекіттік. Сонымен біз Ізгі хабарды басқа халықтарға, ал олар яһуди халқына алып барсын деп келістік. ¹⁰ Олар бізден тек қана мұқтаж сенушілерге* көмектесуді ұмытпауымызды талап етті, ал мен дәл осыны істеуге ынталы едім.

Петірдің екі жүзділігіне Пауылдың қарсы шығуы

¹¹ Бірақ Петір Антақияға келгенде оған ашықтан-ашық қарсы шықтым, өйткені қылығы айыптауға тұрарлық еді: ¹² Иерусалим қауымының жетекшісі Жақыптан бірқатар яһудилер келгенге дейін ол сүндеттелмеген басқа ұлттық сенушілермен дастарқандас болып жүрген еді. Алайда сүндеттеуді талап ететін әлгі яһудилер жеткеннен кейін Петір олардан қаймығып, басқа ұлт сенушілерінен тартыншақтап, алшақтай бастады. ¹³ Онымен бірге қауымдағы басқа яһудилер де екі жүзділік танытты, тіпті Барнаба да екі жүзділіктеріне еріп, адасып кетті. ¹⁴ Мен олардың Ізгі хабардың шындық жолынан тайып кеткендіктерін көргенде бәрінің алдында Петірге былай дедім:

*9 Яки: Кефа (1:18).

*10 Әсіресе Яһудеядағы қудаланып, кедейленгендерге (Елшілер. істері 8:1; 11:29-30).

— Сіз яһуди болсаңыз да, яһудилердей емес, бірге тұрған басқа ұлттық сенушілер сияқты өмір сүресіз. Енді қалайша оларды яһуди дәстүрлерін ұстануға зорламақсыз?!¹⁵ Яһуди болып туған біздер «басқа ұлттық күнәкарлар» болмасақ та,¹⁶ адамдардың Таурат заңын ұстану арқылы емес, тек Иса Мәсіхке деген сенімдерімен ғана Құдай алдында ақталатынын білеміз. Сондықтан біз де Таурат заңын орындаудың арқасында емес, Мәсіхке сенуіміз арқылы ақталу үшін сенімімізді Мәсіх Исаға арттық. Себебі заңды орындаумен «ешбір адам ақтала алмайды».*

¹⁷ Ал егер Мәсіхтің арқасында ақталғымыз келген біз яһуди дәстүрлерін ұстанбағанымыз үшін әлі де күнәкар деп есептелсек, онда Мәсіхке деген сенімнің* бізді бәрібір күнәлы жағдайымызда қалдырғаны емес пе? Мүмкін емес!¹⁸ Себебі Таурат заңын орындау арқылы ақталамыз деген пікірді жойып келген мен оны қайтадан қалпына келтірсем, онда өзімді заң бұзушы күнәкар етіп көрсеткен болар едім.¹⁹ Адам өлгенде заңға бағынудан босайтыны сияқты, мен де Таурат заңы бойынша өлімге кесіліп, сол заңды орындаудан босатылдым. Ондағы мақсат — менің Құдай үшін өмір сүруім. Мен рухани жағынан Мәсіхпен бірге айқышқа шегеленіп өлдім,²⁰ сондықтан өзім* бұдан былай өмір сүріп жатқаным жоқ, қайта, бойымда Мәсіх өмір сүруде. Ендігі тәндік өмірім — Құдайдың рухани Ұлына деген сенімімнің арқасындағы өмір. Ол мені сүйгендіктен Өзін мен үшін құрбан етті!²¹ Осылайша Құдайдың рақымын жоққа шығармай, соған ғана сүйенемін. Ал егер Таурат заңын орындау арқылы ақталсақ, онда Мәсіхтің Өзін өлімге қиғаны бекер болар еді.

3

Ақталу жолы

¹ О, түйсіксіз аңқау ғалаттықтар-ай, сендерді біреу сиқырлап қойды ма? Иса Мәсіхтің айқыштағы өлімін көз алдарыңнан кетпестей етіп суреттеп беріп едім ғой!

² Маған мынаны ғана айтыңдаршы, Киелі Рухты қалай қабылдадыңдар: Таурат заңын орындау арқылы ма, әлде Ізгі хабарды тыңдап, сену арқылы ма?

---

*¹⁶ Забур жыр. 142:2.

*¹⁷ Немесе: Мәсіхтің қызметінің.

*²⁰ Яғни: мен өз еркіммен және күш-қуатыммен.

³ Сондай түйсіксіз бе едіңдер: рухани өмірді Киелі Рухпен бастап, өз күштеріңмен кемелденбек екенсіңдер ғой? ⁴ Сонда қалай, бастарыңнан өткізгендеріңнің бәрі бекер болғаны ма? Егерде шынымен бекер болса.* ⁵ Құдайдың сендерге өз Рухын беріп, араларыңда керемет істер жасағанының себебі — Таурат заңын орындауларың ба, әлде Ізгі хабарды тыңдап, сенулерің бе?

⁶ Ыбырайыммен де солай болды: ол Құдайға сенді, сондықтан Оның алдында ақталды.* ⁷ Көздерің жетіп тұр: Тәңірге сенім артқандар ғана — Ыбырайымның нағыз ұрпақтары. ⁸ Киелі жазбалар Құдайдың басқа ұлттарды сенім арқылы ақтайтынын алдын ала білдіріп, Ыбырайымға «сен арқылы Мен барлық ұлттарды жарылқаймын» деген Ізгі хабарды мәлімдеді.* ⁹ Сондықтан Тәңірге сенім артқандар Оған сенген Ыбырайым арқылы жарылқанады.

¹⁰ Ал өздерінің Таурат заңын ұстанғандарына сүйенушілердің бәріне қарғыс тиеді! «Тауратта жазылған барлық ережелерді бұлжытпай орындамайтын әркімді қарғыс атады!» деп жазылған.* ¹¹ Ендеше, заңды орындаған ешкімнің Құдай алдында ақтала алмайтыны анық, өйткені тек «сенімі арқылы ақталған адам шынайы өмірге ие болады».* ¹² Ал Таурат заңының сенімге қатысы жоқ. Керісінше, оның ережелерін «бұлжытпай орындаған адам солар арқылы өмір сүреді».* ¹³ Алайда айқышқа шегеленіп, ілінген кезде Мәсіх бізге тиісті қарғысты Өзіне қабылдап, бізді Таурат заңы мәлімдеген қарғыстан құтқарды! Себебі «ағашқа ілінген әркімді қарғыс атады» деп жазылған.* ¹⁴ Демек, Ыбырайымға берілген ақ бата Иса Мәсіх арқылы басқа ұлттарға да тарап, бәріміздің уәделенген Киелі Рухты сенім арқылы қабылдауымыз үшін Мәсіх бізді қарғыстан құтқарып алды.

---

*4 Немесе: көрген көптеген рухани игіліктеріңнің бекер болғаны ма? Тек бекер болса, игі болар еді.

*6 Немесе: сондықтан Оның алдында әділ деп есептелді (Жаратылыс. баст. 15:6).

*8 Жаратылыс. баст. 12:3.

*10 Заң. қайтал. 27:26.

*11 Аббақұқ 2:4.

*12 Леуілік. 18:5.

*13 Заң. қайтал. 21:23.

Құдайдың уәдесінің күшін Таурат заңы жойған емес

¹⁵Бауырластар, күнделікті өмірден мысал келтірейін: бекітілген келісімнің* күшін жоюға немесе оған бір нәрсе қосуға болмайды. ¹⁶Бұл жерде де солай: Тәңір уәдесін Ыбырайымға және оның ұрпағына берді. «Ұрпақтарыңа» деп көпше түрде емес, «ұрпағыңа» деп жекеше түрде айтты.* «Ұрпағың» Біреуді білдіреді, Ол — Мәсіх. ¹⁷Айтайын дегенім мынау: төрт жүз отыз жылдан кейін берілген Таурат заңы Құдай бұрын бекіткен келісімнің* күшін, яки Оның Ыбырайымға Мәсіх жөнінде берген уәдесінің күшін жоя алмайды! ¹⁸Себебі егер мұрагерлік Таурат заңына байланысты болса, онда ол уәде арқылы берілмес еді. Алайда Құдай мұраны Ыбырайымға рақым етіп, уәде етті.

¹⁹Онда Таурат заңының атқаратын қызметі қандай? Ол күнәларды әшкерелеу үшін* қосымша ретінде берілді. Тәңірдің уәдесі Ыбырайымның Ұрпағы Мәсіхке байланысты; Ол келгенше, Таурат заңы күшінде тұрды. Періштелер мұны халыққа арада жүрген Мұса пайғамбар арқылы жеткізген еді. ²⁰Алайда жеке біреу болса, онда арада жүрушінің керегі жоқ: Ыбырайымға уәдені берген — Құдайдың дара Өзі!*

²¹Сонымен, Таурат заңы Құдайдың бұрын берген уәдесіне қайшы келіп тұр ма? Мүмкін емес. Себебі егер мәңгілік өмірге қол жеткізетін заң берілген болса, онда адамдар оны орындап, ақтала алар еді. ²²Алайда Киелі жазбалар бүкіл адамзаттың күнәның тұтқынында екенін мәлімдейді.* Ондағы мақсат — Иса Мәсіхке сену арқылы табыс етілетін уәделі сыйдың (яғни, күнәдан ақталудың) сенетіндерге ғана берілуі.

²³Осы сенімнің заманы туып, келуге тиісті Мәсіхке сене алғанға дейін біз Таурат заңының бақылауында болып, тұтқында жүрдік. ²⁴Басқаша айтқанда, Таурат заңы «тәрбиелеушіміз» болып бізді Мәсіхке әкелді,* осылай Оған сеніп, ақталдық.

---

*^{15,17} Немесе: өсиеттің.

*¹⁶ Жаратылыс. баст. 12:7; 13:15; 24:7.

*¹⁹ Немесе: күнәға тыйым салу үшін.

*²⁰ Арада жүрген періштелер мен Мұса пайғамбар арқылы жасалған келісімге қарағанда, Құдайдың тікелей берген уәдесінің дәрежесі әлдеқайда жоғары.

*²² Заң. қайтал. 27:26; Забур жыр. 142:2.

*²⁴ Немесе: Мәсіх келгенше, Таурат заңы тәрбиелеушіміз болды.

²⁵ Ал енді, сенімнің заманы туғаннан бері «тәрбиелеушінің» қарамағынан шықтық.

Құдайдың құлы емес, рухани баласысыңдар

²⁶ Барлығың Иса Мәсіхке деген сенімдерің арқылы Құдайдың рухани баласысыңдар. ²⁷ Өйткені Мәсіхпен тығыз байланысып, шомылдыру рәсімінен өткен бәрің Мәсіхтің рухани қасиеттеріне бөлендіңдер. ²⁸ Бұл жерде яһуди мен басқа ұлт адамының, құл мен еріктінің, еркек пен әйелдің арасында айырмашылық жоқ, себебі барлығың Иса Мәсіхпен тығыз байланыста біртұтассыңдар. ²⁹ Және сендер Мәсіхтікі болғандықтан Ыбырайымның рухани ұрпағысыңдар, әрі Құдайдың оған уәде еткен игіліктерін иемденесіңдер.*

4 ¹ Тағы айтпағым мынау: мұрагер болашақта барлық байлықты иемденуге қақылы болса да, балалық кезінде оның құлдан еш айырмашылығы жоқ. ² Ол әкесі белгілеген уақытқа дейін қамқоршылар мен үй басқарушылардың бақылауында. ³ Біз де рухани балалық шағымызда осы дүниелік тұрпайы ілімдердің құлдығында болдық. ⁴ Ал Құдай белгілеген уақыты жеткенде рухани Ұлын жіберді. Ол бір әйел арқылы дүниеге келіп,* Таурат заңы үстемдік етіп тұрған халық арасында ⁵ сол заңға бағынғандарды босатып, Өзінің рухани балалары ету үшін келді. ⁶ Енді біз рухани балалары болғандықтан, Құдай Өзінің рухани Ұлының Рухын жүрегімізге дарытты. Сол бізді: «Абба, Әке!»* — деп Құдайға сиындырады.

⁷ Сонымен енді құл емес, рухани ұлсың; ал рухани баласы болған соң, Құдай саған уәде еткендерін сыйлайтын болады.

Елшінің ғалаттықтарды уайымдап, қиналуы

⁸ Бұрын Құдайды әлі білмейтін кезде сендер шын мәнінде Тәңір болмайтын жын-перілерге құлшылық етіп, бас ұрдыңдар. ⁹ Ал енді Құдайды жақыннан танып алғаннан кейін, дұрысын айтқанда, Құдай сендерді танып, Өзімен жақын байланыста болуға шақырғаннан кейін, қалай ғана кері айналып, қайтадан әлсіз, бейшара, тұрпайы ілімдерге бет бұрасыңдар? Соларға

*²⁹ Яки: Құдайдың уәдесі бойынша мұрагерісіңдер (3:16; Рим. хат 8:17).

*⁴ Жаратылыс. баст. 3:15; Лұқа 1:30-35.

*⁶ Абба: көне арамейше, мағынасы «әкетай».

тағы қалайша бас ұрып, құлшылық еткілерің келеді? ¹⁰ Белгілі діни күндер мен айларды, мерекелер мен жылдарды берік ұстануда екенсіңдер. ¹¹ Сендерге арнаған еңбегім зая кетті-ау деп уайымдаймын.

¹² Бауырластарым, өтінемін: пайдасыз ережелерге бағынбай, мен сияқты болыңдар, мен де сендер сияқты болғам. Жеке басыма жамандық істеген жоқсыңдар. ¹³ Сендерге Ізгі хабарды алғаш рет жариялағанымда денсаулығымның нашар болғанын білесіңдер. ¹⁴ Бірақ та тәнімнің ауруынан жиреніп, теріс қарап кетпей, керісінше, мені Құдайдың бір періштесіндей, тіпті Иса Мәсіхтің Өзіндей қабылдадыңдар. ¹⁵ Бұрынғы риза көңілдеріңе не болды? Өзім куәмін, сол кезде, мүмкін болса, өз көздеріңді ойып алып, маған сыйлар едіңдер.* ¹⁶ Ал енді сендерге шындықты айтқаным үшін жау болып шықтым ба? ¹⁷ Көңілдеріңнен шығуға ынталанғандардың ниеттері* жақсы емес: олар сендерді бізден ажыратып, өздеріне қаратып бағындырмақ. ¹⁸ Біреудің көңілінен шығуға ізгі ниетпен ынталану — жақсы нәрсе, бірақ бұл тек қастарыңда жүргенімде ғана болмау керек.

¹⁹ Балаларым менің! Баласын туғанда толғақ азабын басынан кешкен анадай мен тағы да сендерді уайымдап, қиналып жүрмін. Бұл, мінез-құлықтарыңнан Мәсіхтің болмысы толығырақ көрінгенше жалғаса бермек. ²⁰ Дәл қазір қастарыңда болып, сендермен жұмсақ үнмен сөйлесем шіркін! Себебі сендерді түсіне алмай жүрмін.

Ажар мен Сараның мысалы

²¹ Таурат заңына бағынғысы келген сендер маған айтыңдаршы: Тауратта айтылғанды білмейсіңдер ме? ²² Онда Ыбырайымның екі ұлы, біреуі күнінен, екіншісі ерікті әйелінен туғаны туралы жазылған. ²³ Күнінің ұлы әдеттегідей туылса, ерікті әйелінікі Құдайдың берген уәдесі бойынша кереметпен дүниеге келді. ²⁴ Бұл әңгімеде ерекше астар бар, екі әйел екі түрлі келісімді білдіреді: біреуі перзентін құлдықта туған Ажар, ол — Синай тауында жасалған келісімнің бейнесі. ²⁵ Ал Арабиядағы Синай тауын бейнелейтін Ажар қазіргі Иерусалимге де ұқсайды,

*¹⁵ Немесе: ең қымбатты нәрселеріңді қиюға даяр едіңдер. (Пауылдың көз ауруымен науқастанғаны да ықтимал.)

*¹⁷ Яғни: яһуди діндарларының ниеттері.

себебі ол қала өз халқымен әлі де Таурат заңының құлдығында. ²⁶ Бірақ көктегі Иерусалим ерікті, біздің рухани анамыз — сол!

²⁷ Бұған байланысты Пайғамбарлар жазбаларында: «Қуан, құрсақ көтермейтін, бедеу әйел, толғатып көрмеген сен масаттанып дауыста! Өйткені күйеуі барға қарағанда, жалғыз басты әйелдің балалары көбірек болады», — деп алдын ала айтылған.*

²⁸ Уәде бойынша дүниеге келген Ысқақ іспетті біздер де, бауырластарым, Құдайдың уәдесіне сай Оның қайта туылған рухани балаларымыз, себебі Ыбырайымның сенгеніндей, біз де Тәңірге сенеміз. ²⁹ Ал әдеттегідей жолмен дүниеге келген баланың сол заманда Құдай Рухы дарытқан қабілетпен туған баланы қудалағанындай, қазір де Киелі Рухтан қайта туылған біздерді құлдықта жүрген яһудилер қудалауда. ³⁰ Киелі жазбада не делінген? «Күнді баласымен бірге қуып жібер, күннің ұлы ерікті әйелдің ұлымен бірдей мұраға ие болмасын!» ³¹ Ендеше, бауырластар, біздер «күннің» емес, «ерікті әйелдің» ұрпағымыз!*

5

Мәсіх арқылы қол жеткен азаттық

¹ Мәсіх бізді еркін өмір сүрсін деп азат етті. Енді табанды болып, құлдықтың қамытын қайта кимендер!

² Мен, Пауыл, сендерге мынаны айтамын, сөзіме ден қойыңдар: егер Құдай алдында ақталу үшін сүндетке отырсаңдар, онда сендерге Мәсіхтен ешбір пайда болмайды. ³ Сүндетке отыратындардың әрбіреуіне тағы да байыппен айтамын: ақталу үшін сүндеттелген әркім Таурат заңының барлық ережелерін де бұлжытпай орындауға міндетті! ⁴ Осы заңды ұстану арқылы ақталуға тырысушы сендердің Мәсіхпен байланыстарың үзілді, Құдайдың рақымынан ада болдыңдар!

⁵ Ал біз сенім жолымен Құдай алдында ақталғандықтан, мұның Мәсіх қайта оралғанда ашық жариялануын Киелі Рухтың арқасында үміт етіп күтудеміз. ⁶ Иса Мәсіхпен тығыз байланыста болғандар үшін сүндеттелу не сүндеттелмеу маңызды

*²⁷ Ишая 54:1. (Таурат заңын ұстанушылардан гөрі Құдайдың уәдесі бойынша сенім арқылы ақталғандардың саны әлдеқайда көп болмақ.)

*³¹ Яғни: Құдай бізді Таурат заңына бағындырмай, Мәсіхке деген сеніміміз арқылы ақтап, қабылдап, беретін рухани игіліктеріне ие етті (3:29; Елшілер. істері 15:10-12).

емес. Біз үшін ең маңыздысы — сүйіспеншілікпен әрекет жасайтын сенім.

⁷ Жақсы жүріп бара жатыр едіңдер, енді кім жолдарыңа бөгеу болып, сендерді шындыққа бағындырмайды? ⁸ Бұған иландырған — сендерді Өзіне шақырған Құдай емес. ⁹ Бір құмалақ бір қарын майды шірітеді дейді.* (Сол сияқты, жалған ілімдер көп зиян келтіреді.) ¹⁰ Бұдан былай Ізгі хабардан басқа пікірлерді ұстанбайсыңдар деп Иемізге сенемін. Сендерді абыржытып, адастырып жүрген адам, кім болса, ол болсын, өз сазайын тартатын болады. ¹¹ Ал маған келсек, бауырластар, егер әлі де сүндеттелудің қажеттігін уағыздап жүрсем, неге күні бүгінге дейін қудаланудамын? Сонда Мәсіхтің айқыштағы құрбандығы туралы уағыздарым яһуди діндарларының ашуын қоздырмас еді. ¹² Мазаларыңды алып жүргендер қауымдарыңнан біржола кетіп қалса етті!*

Мәсіх жолындағы еркіндік — жүгенсіздік емес

¹³ Бауырластар, Құдай сендерді еркіндікке шақырды. Бірақ еркіндікті күнәкар құмарлықтарыңды қанағаттандыру үшін теріс пайдаланбаңдар, қайта, бір-біріңе сүйіспеншілікпен қызмет етіңдер! ¹⁴ Бүкіл Таурат заңын орындау мына бір бұйрыққа саяды: «Өзінді қалай сүйсең, маңайыңдағы адамды* да солай сүй!» ¹⁵ Ал егер бір-біріңді қауып, жесендер, жойылып кетуден сақ болыңдар!

¹⁶ Ал мен былай деймін: Киелі Рухпен өмір сүріңдер, сонда ескі күнәкар болмыстарыңның қалауы іске аспайды. ¹⁷ Өйткені ескі болмысымыздың қалауы Киелі Рухқа қарсы, ал Рухтың қалауы ескі болмысымызға қарсы. Бұл екеуі бір-біріне қарама-қайшы, сондықтан өз еріктеріңмен әрекет ете алмайсыңдар. ¹⁸ Ал егер Киелі Рухтың жетелеуімен жүрсендер, онда Таурат заңының билігі сендерге жүрмейді.

¹⁹ Ескі күнәкар болмысымыздан туындайтын қылықтар белгілі, бұлар: жеңіл жүріс, азғындық пен ұстамсыздық; ²⁰ жалған тәңірлерге табынушылық пен сиқыршылық; қаскөйлік, ұрыскеріс, қызғаныш, ашу-ыза, жеке бастың абыройын ойлау, ала

*9 Немесе: Азғантай ашытқы бүкіл қамырды ашытады.

*12 Немесе: алып жүргендер Құдайға ұнай ма деп өздерін піштіріп тастаса етті!

*14 Яки: басқаларды (өмір жолында Құдай саған кездестірген адамдарды) (Леуілік. 19:18; Матай 19:18).

ауыздық туғызу, жік салу, ²¹ күншілдік, кісі өлтіру, маскүнемдік, жүгенсіздік және сол сияқтылар. Бұлар жайлы сендерге ескертемін, бұрын да ескерткенмін: мұндаймен айналысқандарға Құдай Патшалығында орын жоқ.*

²² Ал Киелі Рух өмірлерінде жетілдіретін игілікті «жеміс» мынадай: сүйіспеншілік, қуаныш, тыныштық, шыдамдылық, қайырымдылық, кең пейілділік, сенімділік, ²³ ілтипаттылық, ұстамдылық. Ешбір заң бұларға қарсы тұрмайды.

²⁴ Сонымен қатар Иса Мәсіхтікі болғандар айқышта өлген Онымен бірігіп кетті. Сол себептен олар өздерінің ескі күнәкар болмыстарынан да, соның құмарлықтары мен тілектерінен де үзілді-кесілді бас тартты.

Киелі Рухтың күшімен өзара тату-тәтті болу

²⁵ Біз Киелі Рухтың арқасында жаңа өмірге ие болғандай, Оның жетекшілігімен өмір сүре берейік. ²⁶ Жеке басымызды қастерлеп, бір-бірімізді ашуландырып, күндеуге жол бермейік!

6 ¹ Бауырластар, араларыңдағы біреу күнә жасап қойса, сендер оны Киелі Рухтың жетелеуімен ілтипаттылық танытып түзу жолға қайтаруға ұмтылыңдар, өздерің де алданып қалудан сақ болыңдар! ² Біріңнің ауыр жүгіңді екіншің көтерісіңдер, сөйтіп Мәсіхтің өсиетін* орындайсыңдар. ³ Кімдекім шын мәнінде өзгелерден артық болмай тұрып,* ерекшемін деп көкірегін көтеріп, көмектесуден бас тартса, сол өзін алдайды. ⁴ Әркім өз іс-әрекетін тексерсін, сонда өзін басқалармен салыстырмай, жетістіктерін мақтан ете алады. ⁵ Өйткені әр адам өз міндетін атқаруға тиіс.* ⁶ Құдай сөзінен тәлім алушылар қолда бар игіліктерін ұстаздарымен бөліссін!

⁷ Алданбаңдар: Құдай адамның Оны елемей, өз бетімен жүруіне жол бермейді.* «Адам не ексе, соны орады» дейді. ⁸ Өзінің ескі күнәкар болмысын қанағаттандырушы сол болмысқа тән өлімді орады.* Ал Құдай Рухына қызмет етуші осы

*21 Яки: мұндаймен айналысқандар Құдай Патшалығынан үлес алмайды (6:8; Аян 22:15).

*2 Немесе: Мәсіхтің заңын (Жохан 13:34; 15:12).

*3 Немесе: өзі шынымен түкке тұрмаса да.

*5 Немесе: әркім өзі үшін Құдайға жауап беретін болады.

*7 Немесе: Құдай Өзін мазақтатып қоймайды.

*8 Яки: рухани өлімді орады (Құдайдан мәңгі ажырайды: 5:21; Аян 22:15).

Рухқа тән мәңгілік өмірді орады. ⁹ Жақсылық жасаудан талмайық! Себебі бұдан шаршап, бас тартпасақ, тиісті уақытта оның игілікті өнімін Құдайдан қабылдайтын боламыз. ¹⁰ Сондықтан мүмкіндік барда барлық адамдарға, әсіресе сенімі бір бауырластарымызға, жақсылық істей берейік!

Соңғы бата мен ескерту

¹¹ Енді сендерге өз қолыммен, үлкен әріптермен жазып отырғандарыма қараңдар!*

¹² Адамдарға ұнағысы келетіндер сендерді сүндетке отыруға мәжбүр етпек. Олардың мақсаты — яһуди діндарлардың өздерін Мәсіхтің айқыштағы құрбандығы арқылы ақталамыз деген Ізгі хабар үшін қудаламаулары ғана. ¹³ Өйткені сүндеттелгендердің өздері Таурат заңын орындамайды, тек тәндеріне жасаған сол рәсімге мақтанулары үшін сендердің сүндетке отыруларыңды қалайды.

¹⁴ Мен болсам, Иеміз Иса Мәсіхтің айқыштағы өлімінен басқа еш нәрсеге де мақтанбай-ақ қояйын. Себебі Оның айқыштағы құрбандығының салдарынан осы күнәкар дүние мен үшін, ал мен ол үшін жоқпын.* ¹⁵ Енді сүндеттелу мен сүндеттелмеуде тұрған ештеңе жоқ, мәселе Құдайдың адамды жаңадан жаратуында. ¹⁶ Осы ережемен өмір сүргісі келетіндердің бәріне — Құдайдың рухани Исраил халқына тыныштық пен қайырымдылық болсын!

¹⁷ Бұдан былай ешқайсыларың осы мәселемен маған ауыртпалық түсірмендер. Иеміз Исаның «таңбасы» ретінде денемдегі жараларымның орындары* Оның басыбайлы қызметшісі екенімді білдіреді.

¹⁸ Иеміз Иса Мәсіх сендерге рақымын жаудырып, рухтарыңды жігерлендіре көрсін, бауырластар! Аумин.

---

*¹¹ Елші бір хатшыға жаздырған хатын растау үшін соңғы бөлімін өз қолымен жазған. Үлкен әріптер қолданған себебі көзінің сырқатынан шығар (4:15).

*¹⁴ Немесе: Ол арқылы осы күнәкар дүние мен үшін, мен дүние үшін айқышқа шегеленіп өлдім.

*¹⁷ Құлдардың қожайынының белгісімен таңбалатыны сияқты, Пауылдың көрген азаптарынан қалған жара орындары оның Исаның басыбайлы қызметшісі екенін көрсетті.

Ефестіктерге арналған хат

Жазба туралы мәлімет

Пауыл елші бұл сәлемхатты Ефес қаласындағы сенушілер қауымына, сондай-ақ батыс Түркиядағы өзге де қауымдарға арнап жазды. Сондықтан әдетте хат соңында болатын жеке сәлемдер жоқ. Елші Ефесте үш жыл уағыздап, сенушілерді Құдайдың ілімін терең ұғынуға жетелеген еді (Елшілер. істері 19-тарау).

Осы жазбада ол Құдайдың шексіз даналығы мен тамаша көздегендерін, Оның зор рақымы мен қауымға арнаған биік мақсаттарын түсіндіріп береді: олардың Құдайға бағышталған өмірлерінен Оның даналығы бәріне, тіпті табиғаттан тыс мақұлықтарға да анық көрінуге тиіс. Мәсіх — қауымның рухани Басы, Ол күндердің күнінде бүкіл әлемге әділ билігін құратын болады.

Қауым осы жоғарғы міндетіне жасаған игі істерімен емес, Құдайдың рақым етуімен тағайындалды. Ол Өзі құтқару жолын дайындап, бұрыннан тандаған халқынан шыққан яһуди сенушілерін басқа ұлттық сенушілермен Мәсіхтің қауымында біріктірді. Тек Құдай ғана біліп келген бұл жаңа жайт туралы құпия енді адамдарға білінді. Мәсіхпен байланысқан сенушілердің рухани отаны — көк, Құдайдың көзге көрінбейтін мекені. Ондағы рухани игіліктердің рақатын олар қазірдің өзінде көре бастады.

Сондықтан сенушілердің бұ дүниеде жүргенде жасаған іс-әрекеттерінен олардың рухани қайтадан туылған, жаңа халық екені көрінсін. Құдай олардан сенімде бірігіп, қауымда өзара қызмет етіп, таза өмір сүрулерін күтеді. Үйлеріндегі және жұмыстағы қарым-қатынастары да олардың Мәсіхке бағышталғандықтарын көрсетуге тиіс.

Шайтан және оған бағынышты зұлым күштер әлі де күнәкар дүниеге үстемдік жүргізуде. Мәсіхтің тура жолын қушылар

солармен ымырасыз күрес жүргізіп келеді. Олар «рухани қару-жарақпен» жабдықталып, Құдайға сиынып Оның құдіретін қабылдағанда жеңіп шығатын болады.

1

Арнау мен сәлем

¹ Құдайдың еркімен Иса Мәсіхтің елшісі болған Пауылдан Оның (Ефестегі) халқына* — Мәсіх Исаға адал сенетіндерге дұғай сәлем. ² Сендерге Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса Мәсіх рақымын жаудырып, тыныштық сыйлай берсін!

Құдайдың керемет құтқару жолы

³ Иеміз Иса Мәсіхтің Әкесі* Құдай мадақталсын! Ол бізді Мәсіх арқылы жарылқап, көктегі әр қилы рухани игіліктерді сыйлады.** ⁴ Құдай бізді Өзінің алдында қасиетті де мінсіз халқы болып жүрсін деп, әлемді жаратпастан бұрын Мәсіхтің құрбандығына бола тандап алып, сүйіспеншілікпен* ⁵ Иса Мәсіхтің арқасында рухани балалары етуге алдын ала белгілеп қойды; Оның ізгі еркі осы болған. ⁶ Өзінің сүйікті рухани Ұлы арқылы бізге сыйлаған керемет рақымы үшін Құдай мадақталсын: ⁷ Мәсіхтің құрбан болып, қаны төгілуімен төлеміміз өтеліп, біздер жамандықтың құлдығынан азат етіліп, күнәларымыз кешірілді. Осылайша Құдай шексіз зор рақымын ⁸ бізге молынан жаудырып, терең даналығы және түсінігімен ⁹ Өзінің құпия жоспарын — Мәсіхке байланысты алға қойған ізгі ниетін ашып берді. ¹⁰ Ол мұны белгілі уақыты жеткенде іске асырып, бүкіл әлемді, көк пен жердегінің бәрін де біріктіріп, Бастығы ретінде Мәсіхтің билігіне тапсыратын болады.

¹¹ Құдай ниет еткендерінің бәрін өз еркіне сай орындайды; Ол бізді Мәсіхпен байланысты өз халқы болуға* алдын ала тандап алған еді. Бұл Құдайдың әуел бастағы мақсатына сәйкес

*1 Яки: Пауылдан (Ефестегі) қасиеттілерге.

*3 Бұл атау Құдай мен Мәсіхтің арасындағы ерекше рухани байланысты білдіреді. Түсіндірмедегі «Құдайдың рухани Ұлын» қараңыз.

**3 Яки: көзге көрінбейтін дүниенің әр түрлі игіліктерін Киелі Рухы арқылы сыйлады.

*4 Немесе: Өзінің алдында сүйіспеншілікпен, қасиетті де мінсіз халқы болу үшін... тандап алған еді.

*11 Немесе: Мәсіх арқылы мұрагерлер болуға.

болды. ¹² Мұнымен Ол Мәсіхке басқалардан бұрын үміт артқан біз — яһудилердің Өзінің ұлылығын мадақтауымызды көздеді. ¹³ Басқа ұлттық сендер де шындық туралы сөзді — өздеріңді құтқарған Ізгі хабарды естіп, Мәсіхке сенгенде Онымен тығыз байланысқа түстіңдер. Сол кезде уәде етілген Киелі Рух бойларыңа кірді. Ол — Құдайдың меншігі екендіктеріңнің белгісі, ¹⁴ алатын игіліктеріміздің* бастапқы бөлігі, әрі кепілі. Құдай Өзінің меншікті халқын жамандықтың әсерінен түгелдей құтқарғанда** игіліктердің бәрін иемденеміз. Осылай Тәңірдің керемет ұлылығы мадақталмақ.

Мәсіхтің ғаламат ұлы дәрежесі

¹⁵ Сол себепті мен сендердің Иеміз Исаға берік сеніп, Оның бүкіл халқын қатты сүйгендіктерің туралы естігендіктен, ¹⁶ мінажат еткен сайын сендер үшін шүкірлік етемін. ¹⁷ Иеміз Иса Мәсіхтің Құдайы — салтанатты ұлылыққа ие Әке сендерге Өзін жақынырақ танып білулерің үшін Киелі Рухы арқылы даналық пен терең түсінік берсе екен деп Одан тілеймін. ¹⁸ Ол көкіректеріңді оятып, рухани нұрға кенелтіп, өздеріңді қандай үмітке шақырғанын, яғни өз халқына қандай керемет игіліктер сыйлайтынын білсеңдер екен ¹⁹ және Өзінің шексіз құдіретінің Иемізге сенуші біздерге қаншалықты күшті әсер ететінін ұқсаңдар екен деп те Одан сұраймын. Құдай осы керемет құдіретін ²⁰ Мәсіхті өлімнен қайта тірілтіп, көкте Өзінің оң жағындағы орынға көтеріп, отырғызғанда да қолданды. ²¹ Осылай Мәсіх күллі билік пен өктемдіктен, күш-қуат пен әкімшіліктен, осы және келешек замандардағы бүкіл атақ пен дәрежелерден* де әлдеқайда үстем. ²² Құдай бұлардың бәрін Мәсіхке бағындырып, Оны барлығынан да жоғары қойып, сенушілер қауымының Басы етті. ²³ Ал қауым — Мәсіхтің рухани денесі. Мәсіх бүкіл әлемді Өзімен толтырғаны сияқты, қауымды да толтырады.*

*¹⁴ Немесе: алатын еншіміздің.

**¹⁴ Яғни: Мәсіх қайта оралған кезде (Рим. хат 8:11,23; Філіпі. хат 3:20-21; Салоника. 1-хат 4:16-17).

*²¹ Бұл биліктер мен атақ-дәрежелер осы дүниелік билеушілерді де, періштелер, аруақтар мен жындардың басшылары сияқты табиғаттан тыс билік жүргізушілерді де қамтиды.

*²³ Немесе: Мәсіх әр жердегі күллі нәрселерді толықтыратыны сияқты, қауымын да толықтырады.

2

Мәсіхпен байланыстағы жаңа өмір

¹ Бұрын сендер Құдайдың бұйрығын бұзып, күнә жасай бергендіктен рухани өлі едіңдер: ² сол кезде осы күнәкар дүниенің дәстүріне сай өмір сүріп, бізді ауа іспетті қоршап тұрған зұлым күштердің әміршісінің — Құдайға бағынбайтын адамдарды билейтін рухтың* жетегінде жүрдіңдер. ³ Біз де бұрын сондайлармен бірге болып, күнәкар болмысымыздың құмарлықтарына беріліп, ойымыз бен бойымыздағы тілектерімізді орындадық. Басқаларға сияқты бізге де Құдайдың қаһарының төгілетіні табиғатымыздан белгілі еді. ⁴ Алайда рақымы мол Құдай бізге зор сүйіспеншілігін көрсетті: ⁵ Оның айтқанына көнбей, рухани өлі болған бізді Құдай Мәсіхпен бірге тірілтіп алды* — осылайша тек Оның рақымымен ғана құтқарылдыңдар. ⁶ Ол Мәсіхпен байланыстағы бізді Онымен бірге тірілтіп, көкте Оның жанына отырғызды.* ⁷ Осылайша Ол бізге Иса Мәсіхтің арқасында мейіріммен қарап, болашақ дәуірлерде Өзінің ағыл-тегіл мол рақымын көрсетпек. ⁸ Себебі Құдайдың рақымымен, Мәсіхке деген сенімдерің арқылы құтқарылдыңдар. Бұл — өздеріңнің жетістіктерің емес, Құдайдан келген сый, ⁹ сондықтан игі істеріңнің арқасында құтқарылдым деп ешкім мақтанбасын. ¹⁰ Біз Иса Мәсіхпен жүріп, игі істер жасау үшін жаратылдық; осыны орындауымызға Құдай алдын ала жағдай туғызды.

Мәсіх сенушілердің бәрін біріктірді

¹¹ Сондықтан естерінде болсын: сендер басқа ұлттық болып тудыңдар, тәнінен ет кесіліп* сүндеттелген яһудилер өздеріңді «сүндеттелмеген құдайсыздар» деуші еді. ¹² Ол кезде сендер Мәсіхтен мүлдем қашық болып, Исраил үмбетінен тыс және Құдайдың келісімдерінде берген уәделерінен шет қалдыңдар.* Құдайды танымай, үмітсіз өмір кештіңдер. ¹³ Алайда Иса

*2 Яғни шайтанның (6:11; Қорынт. 2-хат 4:4).

*5 Құдай Мәсіхті қайта тірілткенінде Оған берген шынайы, мәңгілік өмірді сенушілерге де сыйлайды (Рим. хат 6:5,8-11).

*6 Яки: тірілтіп, Онымен бірге көктегі тағына отырғызды (1:3,5,20-23; Рим. хат 5:17; Аян 5:10).

*11 Немесе: қолдан.

*12 Яки: Құдайдың бұл халыққа берген уәделерінің сендер үшін күші болмады (Жаратылыс. баст. 17:19; Мысыр. шығу 19:5; Рим. хат 9:4).

Мәсіхтің қанын төгіп, құрбан болғандығы арқылы бұрын қашық жүрген сендер енді Құдайға жақындадыңдар. ¹⁴Мәсіх — татулығымыздың Бастауы: Ол екі топқа бөліп тұрған қабырғадай өштестікті жойып, алып тастап, екі жағын біріктірді. ¹⁵Мәсіх Өзінің денесін біз үшін құрбан еткенде, Таураттың өсиеттері мен ережелерін (орындауды құтқарылу жолы ретінде) күшінен айырды. Осылай Ол яһудилер мен басқа ұлттық сенушілерді Өзімен байланысқан бір жаңа үмбет етіп* қайта жасап, өзара татуластырды. ¹⁶Мәсіх айқыштағы құрбандығымен екеуінің өштестігін жойып, бір рухани дене (біртұтас қауым) болып біріккен екеуін Құдаймен татуластырды. ¹⁷Сөйтіп Ол келіп, Құдайдан қашық жүрген сендерге және жақынырақ тұрған біздерге татулық туралы Ізгі хабарды жариялады: ¹⁸екі жағымызға да Мәсіх арқылы бір Киелі Рухтың арқасында Құдай Әкеге сиынуға жол ашылды.

¹⁹Сонымен сендер енді не бөтен, не кірме сияқты емес, Құдайдың халқы болып келген яһуди сенушілерімен бірдей, сол халықтың азаматысыңдар, тіпті «Құдайдың от басының мүшелерісіңдер»! ²⁰Сендер де Құдайдың рухани үйінің елшілер мен пайғамбарлар салған іргетасының үстіне «тірі тас» іспетті қаландыңдар. Осы «үйдің» ең негізгі және басты «Тасы»* — Иса Мәсіхтің Өзі. ²¹Ол арқылы бүкіл рухани құрылыс (сенушілердің бәрі) біріктіріліп, Жаратқан Иеге бағышталған киелі үй болу үшін өсіп жатыр. ²²Сөйтіп сендер Иса Мәсіхтің арқасында «Құдай тұратын мекен» ретінде бірге қаланасыңдар, Құдай мұны Киелі Рухы арқылы мекендейді.

3

Пауылдың басқа ұлттарға арнаған қызметі

¹Сондықтан мен, Пауыл, басқа ұлттық сендерге Мәсіх Исадан жіберіліп, сол себептен тұтқындалдым. ²Құдайдың рақымдылықпен өздерің үшін осы міндетті атқаруды маған жүктегенін, әрине, естідіңдер. ³Себебі Ол құпия жоспарын маған ашып білдірді, бұны қысқаша баяндап жазып қойдым. ⁴Соны мұқият оқысаңдар, Мәсіх іске асыратын құпия жоспарды түсінгенімді ұға аласыңдар. ⁵Ол адамзаттың алдыңғы ұрпақтарына айтылмаған болатын, ал қазір Киелі Рух оны Құдай-

*¹⁵ Немесе: бір жаңа рухани адам етіп.

*²⁰ Немесе: үй бұрышының басы (Матай 21:42).

дың қасиетті елшілері мен пайғамбарларына ашып отыр. ⁶Оның мазмұны мынау: басқа ұлттар Ізгі хабардың арқасында яһуди сенушілерімен бірге Құдайдың жарылқауын қабылдайды, олармен бірге Мәсіхтің рухани денесінің мүшелері болып, Тәңіріміз берген уәдесінен үлестерін алмақ.

⁷Құдай маған рақымын төгіп, өз құдіретімен өмірімді өзгертіп, * мені Ізгі хабарды уағыздайтын қызметшісі етіп қойды. ⁸Оның адамдарының ең лайықсызы болсам да, Тәңірдің рақымымен Мәсіхтің шексіз зор* рухани байлығы туралы басқа халықтарға уағыздау үлесіме тиді: ⁹әлемді жаратқан* Құдайдың әуел бастан Өзінде құпия сақтап келген жоспарының шындыққа қалай айналғанын жұртқа ашып беру менің міндетім болды. ¹⁰Ондағы ниеті — Құдайдың жан-жақты даналығының көзге көрінбейтін дүниедегі билеушілер мен өктемдік иелеріне* енді сенушілер қауымы арқылы мәлім болуы. ¹¹Бұл Құдайдың Иеміз Мәсіх Иса арқылы іске асырған мәңгілік мақсатына сәйкес еді. ¹²Онымен байланысқан біз Оған деген сенімімізге бола көктегі Әкемізге еркін жақындап, сиынуға батылымыз жетеді. ¹³Сондықтан да өздерің үшін көрген азаптарыма бола жігерлерінді жасытпай, Тәңірдің ұлылығына кенелеміз деп оларды мақтан тұтуларыңды өтінемін.

Пауылдың сенушілер үшін мінажат етуі

¹⁴⁻⁵Сол себептен мен сендер үшін Құдай Әкеміз алдында тізе бүгіп Оған сиынамын; көктегі және жердегі бүкіл әкелік бедел Оның атынан тарайды.* ¹⁶Былай деп мінажат етемін: Ол өз ұлылығының байлығына сәйкес Киелі Рухының арқасында жан дүниелерінді Өзінің құдіретімен нығайта көрсін. ¹⁷Мәсіх сенімдерің арқылы жүректеріңе орнығып, ¹⁸рухани өмірлерің Оның сүйіспеншілігіне тамыр жайып, негізделсін. Осылай сендер Мәсіхтің сүйіспеншілігінің қаншалықты кең де көз жеткісіз, терең және биік екенін Құдайдың бүкіл халқымен бірге түсіне

*7 Яки: өз құдіретімен маған әсер етіп.

*8 Немесе: толықтай зерттеуге болмайтын.

*9 Яғни: әлемді Иса Мәсіх арқылы жаратқан (Қолос. хат 1:16).

*10 Яки: көктегі (табиғаттан тыс) рухани күштерге.

*15 Немесе: Оның көктегі және жердегі бүкіл әулеті Одан өз аты (мен тірлігін) қабылдап алған.

алып, ¹⁹ адам санасы жетпейтін осы сүйіспеншілікті танып білсеңдер екен. Сол арқылы Құдайдың рухани қасиеттері бойларына толықтай дари берсін! ²⁰ Ал Тәңіріміз бізге әсер ететін Өзінің құдіреті арқылы біз сұрағаннан немесе ойлағаннан әлдеқайда көп нәрселерді істей алады. ²¹ Оның даңқы қауымда Мәсіх Иса арқылы ұрпақтан ұрпаққа жетіп, мәңгілік арта берсін! Аумин.

4 Қауымның бірлігі және мүшелерінің түрлі дарындары

¹ Сонымен Иемізге қызмет еткеніме бола түрмеде жатқан мен сендерге Құдайдың өздерінді шақыруына лайық өмір сүріңдер деп ескертемін. ² Барлық жағдайларда кіші пейіл, ілтипатты, бір-біріңе төзімді болып, сүйіспеншілік көрсетіңдер. ³ Құдай Рухымен иемденген бірліктеріңді өзара байланыстырған татулық арқылы сақтауға ұмтылыңдар!

⁴ Бәріміз біртұтас рухани денеміз, Құдайдың Рухы да Біреу, сол сияқты Құдай сендерді шақырғанда бірдей үміт берді. ⁵ Иеміз де, сеніміміз де, (Мәсіхпен тығыз байланысқандығымызды білдіретін) шомылдыру рәсіміміз* де бірдей. ⁶ Барлығымыздың бір Құдай Әкеміз бар, Ол бәрімізден үстем және бәріміз арқылы әрекет етіп, бәріміздің жүрегімізден орын алды.

⁷ Ал әрқайсымызға Мәсіхтің рақым етіп үлестіріп берген ерекше рухани дарындарымыз бар. ⁸ Бұл туралы: «Ол биікке* көтеріліп көптеген тұтқындарды ертіп жүріп, адамдарға тартулар сыйлады», — деп жазылған. ⁹ «Ол биікке көтерілді» деген сөздің мағынасы қандай? Мәсіх алдымен төменге, жер бетіне* түскен еді дегенді білдіреді. ¹⁰ Соған түскен Ол — аспаннан әлдеқайда жоғары орынға, «көктің ең биігіне» көтеріліп кеткеннің дәл Өзі, сөйтіп Мәсіх бүкіл әлемге билігін орнатпақ.*

¹¹ Ол рухани дарындар сыйлап, сенушілердің біреулерін елші, біреулерін пайғамбар,* тағы басқаларын Ізгі хабарды таратушы,

*5 Марқа 16:15-16; Елшілер. істері 2:38; Рим. хат 6:3,4. Түсіндірмені де қараңыз.

*8 Яғни: көктегі тағына.

*9 Немесе: жер астындағы орынға (өлілер тұрағына).

*10 Немесе: дәл Өзі. Ондағы мақсат — Мәсіхтің бүкіл әлемді толықтыруы (яки: түгел етуі). («Көктің ең биігі»: Құдайдың мекені.)

*11 Яки: Құдайдың хабарын жеткізуші.

енді біреулерін қауымның рухани бағушысы немесе тәлімгері етіп тағайындады. ¹² Олар Құдайдың халқын өз қызметтерін атқаруға дайындауға тиіс. Соның нәтижесінде Мәсіхтің рухани денесі өсіп, күшейе бермек. ¹³ Осылайша бәріміз бірге Құдайдың рухани Ұлына сеніп, Оны жақын білу арқылы Мәсіхтің кемелдігіне сай келетін біртұтас, жетілген қауым* болмақпыз.

¹⁴ Онда біз бұдан былай әрбір ой толқынына тәлкек болған жас баладай кез келген ағымдағы ілімге ілесіп, қу, айлакер адамдардың алдап-арбауына еріп, азғындық жолға түсуден аулақ боламыз. ¹⁵ Қайта, бір-бірімізге шындықты сүйіспеншілікпен айтып, қауымның Басы Иса Мәсіхпен тығыз байланысымызда жан-жақты өсіп жетілеміз. ¹⁶ Сонда мүшелері үйлесіп, бірігіп жұмыс істеп тұрған бұл біртұтас рухани дене түгелдей өзінің Басы Мәсіхке бағынады.* Әрбір мүшесі өз міндетін атқарса, бүкіл дене өсіп, сүйіспеншілік арқылы күшейе береді.

Сенушілердің бұрынғы және қазіргі өмір салты

¹⁷ Иеміздің атынан сендерге мықтап айтып ескертемін: бұдан былай құдайсыз халықтардың түкке тұрғысыз ойларына сай өмір сүрмеңдер! ¹⁸ Олардың санасын қараңғылық басып, жүректері шындықты білгілері келмей жақсылық атаулыға қасарысқан, сөйтіп Құдай беретін шынайы өмірден құр қалған. ¹⁹ Мұндайлар ұяттан әбден безіп, жүгенсіздікке салынып, тойымсыз нәпсіқұмарлықпен әр түрлі азғындық істей береді.

²⁰ Бірақ сендердің Мәсіх туралы үйренгендерің мұндай емес еді ғой! ²¹ Оның айтқандарын естіп, Онымен тығыз байланысып, шынайы тәлім алып келдіңдер. Себебі шындық Исада. ²² Алдамшы құмарлықтарымен өмірлеріңді құртып келген ескі күнәкар болмыстарың мен бұған дейінгі өмір салттарыңды енді тастандар! ²³ Рухтарың мен ақыл-ойларың түгелдей жаңарсын; ²⁴ осылай Құдайға рухани жағынан ұқсас жаратылған жаңа, шынымен әділетті де қасиетті адам* болып өмір сүріңдер!

---

*¹³ Немесе: жетілген ер адам.

*¹⁶ Немесе: Ал Бас бүкіл рухани денені мүшелерінің өзара байланысымен қамтамасыз етеді.

*²⁴ Яки: Құдайдың рухани болмысына сай жаратылған жаңа, нағыз әділетті де Тәңірге ұнамды (пәк таза) адам.

Жаңа мінез-құлық

²⁵ Сондықтан өтірікті тастап, әрқайсың басқаларға шындықты айтыңдар! Бірігіп бір рухани дененің мүшелеріміз ғой. ²⁶ «Ашуланғанда, күнә жасамаңдар» деп жазылған: күн батпай тұрып, ашуларыңды басыңдар,* ²⁷ сөйтіп шайтанның жамандыққа түрткі салуына жол бермеңдер!

²⁸ Ұры болған енді ұрламасын, керісінше, адал еңбек етіп, тапқан табысынан мұқтаждарға үлестірсін. ²⁹ Ауыздарыңнан жаман сөз емес, жақсы сөз ғана шығып, тыңдап тұрғандардың сенімдерін жетілдіріп, игілік сепсін.

³⁰ Осылай Құдайдың Киелі Рухын ренжітуден аулақ болыңдар! Онымен «таңбаландыңдар»:* өмірлеріңнен орын алған Ол — бір күні жамандық атаулыдан азат етілулеріңнің кепілі.

³¹ Әр қилы кекшілдік, ашу, ыза, айқай-шу, қорлау, тағы басқа барлық жаман нәрселерден арылыңдар! ³² Қайта, бір-біріңе мейірімді де жан ашыр болыңдар; Мәсіхтің арқасында өздеріңді Құдай кешіргендей, сендер де өзара кешірімді болыңдар!

5 ¹ Сонымен, сүйікті рухани баласы ретінде Құдайдан үлгі алыңдар; ² Мәсіхтің бізді сүйіп, біз үшін Өзін құрбан еткеніндей, сендер де бір-біріңді сүйіп өмір сүріңдер! Оның өз жанын қиғаны Құдайға ұнамды, хош иісті құрбандық іспетті болды.

³ Араларыңда неке адалдығын бұзу, әр қилы азғындық пен аш көздіктің тіпті аттары да аталмасын. Құдайдың адамдарына бұлардан аулақ жүру лайық. ⁴ Сендерге әдепсіздік жасау, ақымақ сөз бен тұрпайы қалжың айту емес, шүкірлік ету жарасымды. ⁵ Мынаны біліп қойыңдар: неке адалдығын бұзатындар, ұятсыздар мен аш көзділер — жалған тәңірлерге табынушылар;* мұндайлардың бәріне де Мәсіхтің және Құдайдың Патшалығында орын жоқ. ⁶ Ешкім де сендерді өтірік сөздерімен алдамасын! Себебі Құдайға мойынсұнбайтындарға осы күнелары үшін Оның қаһарлы соты төніп тұр. ⁷ Сондықтан олардың іс-әрекеттеріне сыбайлас болмаңдар!

*²⁶ Яғни: бір-біріңді кешіріңдер.

*³⁰ Таңба мен мәрдің сол нәрсенің иесін білдіретініндей, сенушінің өміріндегі Киелі Рух та оның Құдайдың меншігі екендігін көрсетеді.

*⁵ Себебі олар Жаратқан Иеге емес, осы дүниелік нәрселерге беріліп, табынады.

Иеміздің нұрына кенеліп өмір сүру

⁸ Бұрын сендер түнек болдыңдар, ал енді Иемізбен байланысып, нұрсындар: ендеше нұрдың адамдары болып әрекет етіндер!
⁹ Ал нұрдағы* өмірдің өнімі — нағыз игілік, әділдік, шындық.
¹⁰ Құдайға не ұнайтынын біліп алып, ¹¹ түнектегі адамдардың бекер істеріне араласпаңдар, қайта, оларды әшкерелеңдер!
¹² Мұндайлардың жасырын істейтіндерін айтудың өзі ұят.
¹³ Ал түнекке нұр шашылса, ондағының бәрі анық көрінеді. Бар нәрсені әшкерелейтін — нұр.* ¹⁴ Сондықтан да былай деп айтылады:

«Оян, ей, ұйқышыл,
 Рухани өлімнен тіріл!
 Мәсіх саған төгеді нұр».

¹⁵ Сонымен парасатсыз емес, парасатты өмір сүруге ерекше ден қойыңдар: ¹⁶ жақсылық жасауға әр мүмкіндікті пайдаланыңдар, себебі қазіргі күндер зұлымдыққа толы.* ¹⁷ Сондықтан ақымақ болмай, Құдайдың еркін біліп алыңдар. ¹⁸ Арақ-шарап ішіп, мас болмаңдар, бұл жүгенсіздікке апарады! Қайта, Киелі Рухқа кенеле беріңдер! ¹⁹ Бір-біріңді Забур жырлары, мадақтау өлеңдері және Киелі Рух дарытқан әндер арқылы жігерлендіріп, Иемізді ән-күймен шын жүректен дәріптендер. ²⁰ Иеміз Иса Мәсіхтің атымен* Құдай Әкеге қай нәрсе үшін де ұдайы шүкірлік етіндер!

Сенушілердің от басындағы өмірі: ерлі-зайыптыларға өсиет

²¹ Сендер Мәсіхті қастерлейтіндіктен, бір-біріңе мойынсұныңдар!

²² Әйелдер, Иемізге мойынсұнғандай, күйеулеріңе де мойынсұныңдар;* ²³ өйткені Мәсіхтің сенушілер қауымының Басы болғаны сияқты, еркек — әйелдің «басы». Мәсіх сенушілерді құтқарып алды, енді қауым — Оның рухани денесі. ²⁴ Қауымның Мәсіхке мойынсұнғанындай, әйелдер де барлық істе күйеулеріңе мойынсұнуға тиіс.

*9 Немесе: Құдай Рухының жетелеуіндегі (Ғалат. хат 5:22).

*13 Немесе: анық әшкереленген бар нәрсе — жарық.

*16 Яғни: осы заманның адамдары жамандыққа құмар.

*20 Яки: Иса Мәсіхпен тығыз байланыста жүріп.

*22 Яки: күйеулеріңнің жетекшілігін мойындаңдар!

²⁵ Күйеулер, Мәсіх қауымды қалай сүйсе, сендер де әйелдерінді солай сүйіндер: Мәсіх қауым үшін жанын қиды! ²⁶ Оны Құдай сөзімен тазартып, қайта туғызып, қасиетті қылды.* ²⁷ Сөйтіп қауым күйеуіне апарылған қалыңдықтай салтанатты да сұлу, ешбір дақсыз, ақаусыз, басқа да кемшіліксіз, қасиетті де пәк таза* болсын.

²⁸ Дәл осылай жұбайларын өз тәніндей жақсы көру — күйеулердің міндеті. Әйелін сүйген өзін де сүйеді.* ²⁹ Ешкім де өз тәнін жек көрмейді, қайта, оған нәр беріп, баптап күтеді, Иеміз де қауымды солай қамқорлайды. ³⁰ Біздер Оның* рухани денесінің мүшелеріміз. ³¹ «Сондықтан еркек әке-шешесін тастап, әйеліне қосылады, сөйтіп, екеуі біртұтас болады», — деп жазылған.* ³² Осында терең сыр бар, мен мұны Мәсіхке және қауымға байланысты айтамын. ³³ Бірақ ол сендерге де қатысты: әрқайсын әйелінді өзіндей сүйеге тиістісің, ал әр әйел күйеуін құрметтеуге міндетті.

6

Ата-ана мен балаларына өсиет

¹ Балалар, Иеміздің еркіне мойынсұнып, әке-шешелеріңнің тілін алындар, өйткені осылай істегендерің дұрыс. ² «Ата-ананды сыйла! — Бұл, Құдайдың бір уәдемен байланыстырып берген алғашқы өсиеті: ³ — Сонда бақытты болып, жерде ұзақ өмір сүресің».

⁴ Ал ата-аналар, балаларыңа шектен тыс ұрыспандар, керісінше, ақылмен жөн сілтеп, Иемізбен жүргендерге лайықты тәрбиелеңдер!*

*²⁶ Яки: Оны сөзбен, сумен шайып тазартып, Құдайдың халқы қылды (Жохан 3:5; Тит. хат 3:5; Рим. хат 10:8,17; Петір. 1-хат 1:25; Қорынт. 1-хат 6:11).

*²⁷ Яки: әжімсіз, басқа да кемшіліксіз, Құдайға бағышталған, аппақ.

*²⁸ Ерлі-зайыптылар өзара соншалықты тығыз байланысқан.

*³⁰ Немесе: Біздер Оның «тәні мен сүйегінен» жасалған (Жаратылыс. баст. 2:23).

*³¹ Жаратылыс. баст. 2:24.

*⁴ Яки: Ал, әкелер, балаларыңа шамасы келмейтін талап қойып, ашуландырмай, Иеміздің тәлімімен нұсқауын беріп, тәрбиелеңдер!

Қожайын мен жалшыларына өсиет

⁵ Басыбайлы қызметшілер, Мәсіхке мойынсұнғандай, жер бетіндегі қожайындарыңа шын жүректен мойынсұнып, жамандық жасаудан шошынындар! ⁶Тек көңілдерінен шығу үшін олар сендерді бақылап тұрғанда ғана емес, ұдайы жан-тәндеріңмен айтқандарын орындай беріндер, осылай Құдайдың еркін Мәсіхтің қызметшісі ретінде іске асырындар! ⁷Сөйтіп, қызметтеріңді адамға емес, Иемізге етіп, жүргендей ынтамен атқарындар. ⁸Мейлі құл, мейлі ерікті болсын, әркімнің істеген игі істерінің лайықты сыйын Құдайдан алатынын біліп қойындар.

⁹ Ал сендер, қожайындар, қызметшілеріңе осылай қарап, қатаңдықты жұмсартындар! Көкте олардың да, өздеріңнің де Қожайындарыңның бар екенін білесіндер, Ол ешкімнің бет-жүзіне қарамайды.*

Шайтанның әскеріне қарсы рухани күрес

¹⁰ Соңында айтарым мынау, бауырластарым: Иемізбен тығыз байланыста жүріп, Оның құдіретінен қуат алып, нығая беріндер! ¹¹ Шайтанның қастық іс-әрекетіне тойтарыс бере алуларың үшін Құдай берген «рухани қару-жарақпен» түгел жабдықталындар! ¹² Біз адам баласына қарсы емес, қазіргі қара түнектің әкімдері мен күштілеріне, дүниені билеп-төстеушілеріне — көзге көрінбейтін дүниедегі* зұлым рухтарға қарсы күресудеміз. ¹³ Сондықтан Құдай берген «рухани қару-жарақтың» бәрін асынындар, сөйтіп, зұлым күштер шабуыл жасаған күні қарсы тұрып, ақырына дейін күресіп, жеңіп шыға аласындар.

¹⁴ Сонымен, шындықпен «белді бекем буып», әділдікті сауыт қылып киіп»,* табанды тұрындар! ¹⁵ «Аяқкиімдеріңді де киіп», татуласу туралы Ізгі хабарды таратуға дайын болындар! ¹⁶ Бұларға қоса сенімдеріңді «қалқан қылындар», онымен шайтанның барлық «отты жебелерін» өшіріп тастай аласындар; ¹⁷ құтқарылғандықтарыңды «дулыға етіп киіп», қорғанындар; Құдай сөзін «рухани семсер қылып ұстандар»! ¹⁸ Киелі Рух

*⁹ Яки: қорқытуды қойындар! Көкте олардың да, өздеріңнің де Иелеріңнің бар екенін білесіндер. Ол бәрін де әділ шешеді.

*¹² Яки: аспан астындағы. (Бізді қоршаған дүниеде көзге көрінбейтін рухтар: Құдайдың періштелері және шайтанға бағынышты зұлым рухтар — жындар бар.)

*¹⁴ Яки: әділ өмір сүріп, «кеуделеріңе сауыт киіп».

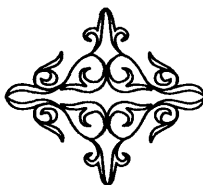
арқылы әрдайым Құдайға сиынып, барлық өтініштеріңді айтып, рухани сергек те шыдамды болыңдар: Құдайдың бүкіл халқы үшін мінажат ете беріңдер!

¹⁹Сөйлеген сайын Ізгі хабардың құпиясын қаймықпай жариялауыма қажетті сөз ауыма түссін деп, мен үшін де мінажат етіңдер! ²⁰Бұл хабарды жеткізуге жіберілген елші ретінде осы жерде бұғаудамын. Сондықтан оны тиісті түрде батыл жариялай алуымды Құдайдан тілеңдер.

Елшінің соңғы хабарлары мен ақ батасы

²¹Менің жағдайым мен қызметім туралы білулерің үшін сүйікті бауырласымыз, әрі Иеміздің адал қызметшісі Түхик сендерге бәрін хабарламақ. ²²Оны сол мақсатпен жіберіп отырмын, ол жағдайымызды білдіріп, жүректеріңді жігерлендірмек.

²³Лайым Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса Мәсіх барлық бауырластарға тыныштық, сүйіспеншілік пен сенім сыйлай көрсін! ²⁴Иеміз Иса Мәсіхті шын беріле сүйгендердің бәріне Құдай жар болып, рақымын жаудыра берсін!* Аумин.

---

*²⁴ Яки: Иеміз Иса Мәсіхті сүйгендердің бәріне Құдай рақымы мен мәңгілік өмірді сыйлай көрсін!

Філіпіліктерге арналған хат

Жазба туралы мәлімет

Елші Пауыл бұл хатымен өзіне сәлемдеме жолдаған қауымға алғысын айтып, римдік патша сотындағы өз ісінің жуырда аяқталатынын білдіреді. Олардан келген Епафродиттің жағдайын да баяндайды.

Філіпі Македониядағы маңызды жол торабына орналасқан қала. Оның тұрғындары Римнің азаматтық хұқығын мақтан тұтып, римдіктерше киініп, латынша сөйлесетін. Араларында небары бірнеше яһуди тұратын. Қаладағы алғашқы мәсіхші, солармен бірге Құдайға сиынатын басқа ұлт өкілі Лидия еді. Көп кешікпей жаңа қауым пайда болды (Елшілер. істері 6:9-40).

Хаттан Пауыл мен філіпілік сенушілер арасындағы жылы байланыс айқын көрінеді. Қауымның бастапқы кезеңінде Пауыл мен Сыйлас Ізгі хабарды уағыздағандары үшін азапталып, түрмеге қамалған еді. Філіпіліктер сенімі үшін тағы да түрмеге түскен елшіге жандары ашып, оны мұқтаж нәрселерімен қамтамасыз етіп отырды. Енді Пауыл барлық жағдайларда да риза екенін білдіріп, олардың көңілдерін жұбатады. Тіпті өзінің түрмеде болуы және кейбір қарсыластарының әрекеттері де Ізгі хабардың бұрынғыдан бетер кең жайылуына себепші болды.

Елші осы «қуаныш хатымен» філіпіліктерді қуануға шақырады. Олар қуғын-сүргін кезінде де сенімдерінде берік тұрып, өздерінің Мәсіхпен байланыстарына шаттанып, ынтымақтас, кіші пейілді болуға тиіс. Соған байланысты Пауыл оларға Мәсіхтің үлгісін көрсетеді. Хаттың бұл бөлімі Мәсіхтің шынайы болмысы және құрбандығы туралы ең маңызды анықтамалардың бірі (2:5-11).

Пауылдың қауымға тарап кеткен жалған ілімнен сақтандыруына тура келді: игі істер жасау адамды Құдай алдында ақтай алмаса да, бұл — сенушілер тәндік құмарлықтарына салына

берсін дегенді білдірмейді! Керісінше, олар жуырда Билеуші ретінде қайтып келіп, Өзінің салтанатты ұлылығын өздерімен бөлісетін Мәсіхке бағышталған таза өмір сүруге тиіс (3:2-21).

1

Арнау және сәлем

¹Філіпі қаласында тұратын, Иса Мәсіхпен тығыз байланыстағы қауым басқарушылары мен қызметшілеріне қоса Құдайдың барлық адамдарына Иса Мәсіхтің қызметшілері* Пауыл мен Тимотеден дұғай сәлем: ²сендерге Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса Мәсіх рақымын жаудырып, тыныштық сыйлай көрсін!

Шүкірлік пен тілек мінажаты

³Сендерді еске алған сайын Құдайға ризашылық білдіріп, ⁴бәрің үшін әрдайым қуана-қуана тілек тілеп сиынудамын. ⁵Себебі сендерге Ізгі хабар жеткен алғашқы күннен бастап оны таратуға бізбен ортақтасып келе жатырсындар. ⁶Өмірлерінде игі ісін бастаған Құдайдың оны жалғастыра беріп, Мәсіх қайта оралар күнге дейін толықтай аяқтайтынына кәміл сенемін. ⁷Барлығың туралы осындай жақсы пікірде болуым дұрыс, себебі менің жүрегімнен берік орын алдыңдар,* қазір мен тұтқында отырғанда да, Ізгі хабардың шындығын қорғап, нығайтқанда да Құдайдың маған мейірімділікпен тапсырған қызметіне ортақтасып келесіндер.** ⁸Бәріңді Иса Мәсіх дарытқан сүйіспеншілікпен сағынып жүргеніме Құдай куә.

⁹Мен Оған сиынып, сендердің сүйіспеншіліктеріңмен қатар жан-жақты рухани білімдерің мен көрегендіктерің бұдан да арта берсін, ¹⁰соның нәтижесінде әр жағдайда ненің ізгілікті екенін ажырата білсеңдер екен деп тілеп отырмын. Осылай сендер Мәсіх қайта оралар күні мінсіз, пәк болып, ¹¹Иса Мәсіхтің көмегімен молынан әділетті іс-әрекет жасап келген боласындар. Осылай Құдайдың ұлылығы көрініп, мадақталмақ.

*1 Немесе: қоса барлық қасиеттілерге Иса Мәсіхтің басыбайлы қызметшілері (құлдары).

*7 Немесе: себебі мен жүректеріңнен берік орын алдым.

**7 Яки: мен үшін Құдайға сиынып, маған сәлемдемелер жіберіп, қызметіме үлес қосып келесіндер.

Шексіз қуаныш пен сарқылмас үміт

¹² Бауырластар, мен басымдағы жағдайымның Ізгі хабарды бөгетпей, керісінше, оның кең таралуына үлес қосып жатқанын сендер білсеңдер екен деймін. ¹³ Патшаның бүкіл күзетші жасағына және мұндағы барлық басқаларға да менің Мәсіхке қызмет еткенім үшін бұғауда отырғаным мәлім болды. ¹⁴ Сонымен қатар, тұтқындалуым бауырластардың басым көпшілігінің Иемізге деген сенімдерін нығайта түсті, олар Құдай сөзін бұрынғыдан бетер қорықпай уағыздауға батылданды.*

¹⁵ Рас, кейбіреулері Мәсіхті қызғаныш пен күншілдіктен, ал басқалары ақ ниеттен уағыздап жүр. ¹⁶ Бірқатарлары Мәсіхті ақ пейілден емес, өз абырой-атақтары үшін уағыздайды: олар бұғаудағы маған одан да көп қасірет тартқызбақшы. ¹⁷ Ал өзгелері Құдай мені Ізгі хабарды қорғауға тағайындағанын ұғып, оны сүйіспеншілікпен таратуда. ¹⁸ Бірақ мұнда тұрған не бар? Мейлі, жалған не адал ниетпен, Мәсіх уағыздалса болғаны, мен соған қуанамын.

Оған бұдан былай да қуанамын, ¹⁹ өйткені сендер сиынып, Иса Мәсіхтің Киелі Рухы көмек көрсеткендіктен осы жағдайымның мен үшін жақсылықпен аяқталатынын* білемін. ²⁰ Себебі мен ешбір ұятқа қалмайтыныма, қайта, батылдыққа кенеліп тірі жүрем бе, не өлем бе өз бойымда әрдайым болғандай, қазір де Иса Мәсіхтің дәріптелетініне үміт артып, нанамын. ²¹ Себебі Мәсіх — менің өмірім, ал өлім мен үшін ұтыспен тең.* ²² Егер тәнім сау болса, өнімді еңбек ете аламын. Енді нені таңдауды білмей, ²³ екеуіне де құштармын: бұ дүниеден кетіп, Мәсіхпен бірге болғым келеді, бұл бәрінен де анағұрлым жақсы, ²⁴ ал тәнімнің аман қалғаны сендер үшін қажеттірек. ²⁵ Бұған көзім жеткендіктен тірі жүріп, қастарында болатынымды білемін. Сонда сенімдерің арта түсіп, қуанышқа кенелесіндер. ²⁶ Сендерге тағы да келгенімде мені құтқарғаны үшін Иса Мәсіхке ұлан-ғайыр мақтау айтатын боласыздар.

*¹⁴ Олар тұтқындағы Пауылға Құдайдың сүйеніш болып, Ізгі хабарды таратуына мүмкіндік бергенін көрді (Елшілер. істері 28:30-31).

*¹⁹ Немесе: көрсеткендіктен бұның тұтқыннан босап құтқарылуыма үлес қосатынын.

*²¹ Яки: Мен Мәсіх арқылы және Оған қызмет ету үшін өмір сүремін, ал өлуіммен қасына барамын, бұл маған ең тиімдісі.

Мәсіх үшін рухани күрестегі табандылық

²⁷ Қандай жағдай болмасын, тек Мәсіх жайлы Ізгі хабарға сай өмір сүріндер! Мен келіп, сендерді көрем бе, я болмаса алыста жүрем бе, бәрібір — сендер туралы «бірдей ниетпен табанды тұрады, Ізгі хабарға деген сенімдері үшін бір кісідей жұмылып, жан аямай күреседі, ²⁸ қарсыластарынан еш қорықпайды» дегенді естігім келеді. Сендердің тайсалмас жігерлерін қарсыластарыңның мәңгі жойылып кететінін, ал өздеріңнің құтқарылатындарыңды алдын ала білдіреді. Мұны іске асырушы — Құдай. ²⁹ Ол сендерге рақым етіп, Мәсіхке сенуді ғана емес, Ол үшін азап шегуді де белгіледі. ³⁰ Осылайша бұрын менен көріп, қазір де айналысып жатқанымды естіген рухани күреске сендер де араласудасындар.

2 *Мәсіхтің кіші пейілділігі мен шынайы ұлылығының үлгісі*

¹ Мәсіхпен байланыстарың сендерді жігерлендіріп, Оның сүйіспеншілігі көңілдеріңді жұбатып, өздерің Киелі Рухпен қатынаста жүріп, қайырымды да жанашыр болғандықтан, ² пікірлес, бір-бірінді тең сүйетін, тату-тәтті, әрі ниеттес болындар. Осылай мені қуанышқа кенелтіңдер. ³ Жеке басының абырой-атағын ойлайтын менмен емес, кіші пейіл болып, басқаларды өздеріңнен жоғары қойындар! ⁴ Әркім өз мүддесін ғана емес, басқалардікін де ойлай жүрсін. ⁵ Иса Мәсіхтің мінез-құлқы сендердікі де болсын:

⁶ Құдайлық болмысы бола тұра,
Ол онысына жармасқан жоқ, ^{*} ⁷ қайта,
Өзінің құдіреті мен салтанатты ұлылығынан
Өз еркімен бас тартып, құлдың кейпін қабылдап,
Адам секілді дүниеге келіп,
Кәдімгі адамға ұқсап көрінді.

⁸ Өзін төмен тұтып, Құдайға мойынсұнып,
Өлімге, тіпті айқыштағы өлімге дейін бойсұнды.

⁹ Сондықтан да Құдай Оны көкке көтеріп,
Мәртебесін бәрінен де биіктетіп,

Оған бүкіл есімдерден жоғары Атақты* сыйлады:

*6 Немесе: Ол болмысында Құдаймен бірдей болғанмен, бұнысын олжа деп санаған емес.

*9 Немесе: есімді.

¹⁰ Исаның Атағын естіп,
Көктегі, жердегі және жер астындағылардың*
Бәрі де Оның алдында тізе бүгіп,
¹¹ Барлық тіл атаулы Иса Мәсіхті
Жаратқан Ие деп ашық мойындап,
Құдай Әкенің даңқын арттыруға тиіс.

¹² Сонымен, сүйікті бауырластарым, сендермен бірге болғанымда әрдайым Құдайға мойынсұндындар, ал қазір мен қастарыңда жоқ кезде де солай істей берулерің әлдеқайда маңыздырақ болмақ: құтқарылуларыңа сай іс-әрекет жасап, соны толығымен жүзеге асыруға ұмтылындар; Құдайды терең қастерлеп, Оған ұнамайтын атаулыдан қатты жиіркеніңдер!*

¹³ Себебі Өзіне ұнайтын істерді қалап, жүзеге асыруларыңа түрткі болушы — Құдай.*

¹⁴ Бәрін де наразылықсыз, шүбәланбай* істеңдер! ¹⁵ Осылай қазіргі қыңыр, азғын ұрпақтың арасында еш кінәсыз таза, Құдайдың мінсіз рухани балалары болындар: қараңғы дүниеде жарық жұлдыздай жарқырап, ¹⁶ адамдарға шынайы өмірді жеткізетін Құдай сөзін ұсынындар.* Сонда мен араларыңда жан сала істеп жүрген еңбегімнің босқа кетпегеніне Мәсіх қайта оралған күні риза болып, қатты қуанамын.

¹⁷ Сендердің Құдайға сеніп, өмірлерінді бағыштауларың Оған арналған құрбандық іспетті, ал мен, мүмкін, шейіт болып, қаным «сол құрбандықтың үстіне» төгілетін де шығар; сонда мен қуанып, осы қуанышымды бәріңмен бөліспекпін. ¹⁸ Сол сияқты, сендер де қуанып, бірге шаттанындар!

---

*¹⁰ Осы ұғым ауыспалы мағынада қолданылып, бірінші жағынан өлгендердің жандарын, екінші жағынан жын-пері атаулыны білдірсе керек.

*¹² Немесе: дірілдеп шошынындар.

*¹³ Немесе: Құдай жан дүниелеріңе әсер етіп, Оған ұнайтын істерді қалап, істеулеріңе көмектесуде.

*¹⁴ Немесе: наразылықсыз, өзара айтыспай.

*¹⁶ Немесе: шынайы өмір сыйлайтын Ізгі хабарды ұстанындар.

Екі адал қызметкерге кепілдеме

¹⁹ Иеміз Иса қаласа, жақын арада сендерге Тимотені жіберетін ойым бар. Осылайша сендер жігерленіп, оның сендерден алып келетін хабары маған да жігер берер деп сенемін. ²⁰ Ол сияқты менімен ниеттес, шын көңілден қамдарыңды ойлайтын басқа адамым жоқ. ²¹ Өзгелердің бәрі Иса Мәсіхтің ісін емес, өз қара бастарын ойлайды. ²² Ал Тимотенің сенімді екенін өздерің білесіңдер: ол маған Ізгі хабарды уағыздауда әкесіне көмектескендей қолғабыс етіп келеді. ²³ Сот ісімнің немен аяқталатынын біле сала, оны сендерге жібермекпін. ²⁴ Иеміз қаласа, жақын арада өзім де барармын деп кәміл сенімдімін.

²⁵ Қызметтес, әрі күрестес серігім — сендер маған қамқор болсын деп жіберген бауырласымыз Епафродитті шұғыл түрде өздеріңе қайтаруды қажет деп таптым. ²⁶ Ол өзінің ауырып қалғаны туралы сендерге хабар жеткенін қатты уайымдап, өздеріңді көруге құштар болып жүр. ²⁷ Шынында да ол қатты ауырып, хал үстінде жатты. Бірақ Құдай оған рақымшылық жасады, оған ғана емес, қасіретке қасірет қоспау үшін маған да рақым етті. ²⁸ Сондықтан Епафродитті жібермек болып, одан бетер асығып отырмын, оны көріп қуанған сендерді мен де ойлап қайғырмайтын болайын. ²⁹ Оны Иемізбен жүрген бауырластарың ретінде қуана қарсы алыңдар. Мұндайларды жалпы құрметтендер. ³⁰ Себебі ол Мәсіхтің ісі үшін өлім халінен қалды. Маған сендер бере алмаған көмекті ол басын өлімге тіге отыра көрсетті.

3*Нағыз артықшылық пен залал*

¹ Ал енді, бауырластарым, Иемізге* шаттанып қуаныңдар! Мұны қайталап жаза беру мен үшін әуре емес, ал сендерді ол нығайтады. ² Қауымды иттей шарлап, қауып жүрген зұлым қызметкерлерден, сүндеттеуді күнәдан ақталу жолы ретінде уағыздаушылардан сақтаныңдар! ³ Біз — «рухани сүндеттелген» Құдай халқымыз! Құдайға Киелі Рухының көмегімен қызмет етіп, Мәсіх Исаны мақтан етіп, өз болмысымызға* сүйенбейміз. ⁴ Ал менің өзіме сүйенуге себептерім жеткілікті болар еді ғой. Егер біреу өзіне сенерлік дәлелім бар десе, менікі онікінен де

*1 Яки: Иемізбен байланыстарына.

*3 Яки: өзіміздің кім болып, не істегендерімізге.

артық: ⁵туғаннан кейін сегізінші күні сүндеттелген, Исраил халқының Бунамин руына жататын, таза еврей тұқымынан шыққан евреймін, тәлімім бойынша Тауратты қатаң ұстанатын парызшыл болып, ⁶мәсіхшілер қауымын бар ынтаммен қудалайтынмын. Осылайша Таурат заңына сай әділеттілігім мінсіз еді. ⁷Алайда осы «артықшылықтарымды» Мәсіхке бола залал* деп санай бастадым. ⁸Иә, мен бәрін де залал деп санаймын, өйткені Ием Иса Мәсіхті жақыннан танып білу өзге нәрселерден әлдеқайда жоғары. Оған бола бұлардың бәрінен бас тартып, барлығын да түкке тұрғысыз сыпырынды санаймын. Осылайша қабылдайтын сыйым — Мәсіхтің Өзі. ⁹Онымен тығыз байланыста тұруым үшін Таурат заңын орындауға негізделген жеке басымның ақталуына сүйенбей, Мәсіхке деген сенім арқылы Құдайдан ақталған адам болғым келеді. ¹⁰Сөйтіп, Мәсіхтің Өзін де, Оны қайта тірілткен құдіретті де жақыннан танып білуге құштармын. Мәсіхтің азаптарына ортақтасып, Оның өз жанын Мен үшін өлімге қиғанындай, мен де Ол үшін өмірімді қиғым келеді.* ¹¹Осылайша, қайтсе де, өлімнен қайта тірілуге* қол жеткіземін.

Бәйгені жеңіп алу

¹²Бұған әлі жете қойған жоқпын, өзімді Құдайдың көздегеніндей жетілдім деп те есептемеймін. Бірақ соның ізіне түсіп, иемденуге тырысудамын. Дәл осыған бола Мәсіх Исаның Өзі мені иемденіп алды ғой. ¹³Бауырластар, мен бұл мақсатқа жеттім деп санамаймын, істеп жүргенім бір-ақ нәрсе: өткен нәрселерді ескермей, алдымдағы бәйгеге қарай жан сала жүгіріп, ¹⁴Құдайдың сыйына — Оның Мәсіх Иса арқылы шақырған көктегі өміріне ие болу үшін көздеген мақсатты қуып келемін.

¹⁵Арамызда кім жетілген болса, осылай ойласын. Егер бір нәрсе жайында басқа пікірде болсаңдар, Құдай сендерге мұны да білдіреді. ¹⁶Тек қол жеткізген түсінігімізге сай ойлап, өмір сүруге тиіспіз.

---

*7 Немесе: бекер (яки зиянды).

*10 Немесе: Оның өлімінің кейпін кигім келеді (Рим. Хат 6:5-6; Ғалат. хат 2:20; Қорынт. 1-хат 15:31).

*11 Қорынт. 1-хат 15:23, Салониқа. 1-хат 4:13-18; Матай 24:31; 24:40-41; Лұқа 21:36.

¹⁷Бауырластар, менің өмірімді үлгі етіндер, әрі біздің өнегемізге сай жүргендерге назар аударыңдар! ¹⁸Себебі сендерге бұрын да айтқам, қазір де көз жасымды төгіп айтып отырмын: көп адамдар Мәсіхтің айқыштағы құрбандығына қас болып жүр. ¹⁹Бұлардың ақыры — тозаққа түсу, құдайлары — өз құлқыны,* ал мақтаныштары — ұятсыз әдеттері: олар бұ дүниелік нәрселерді ғана ойлайды.

²⁰Алайда біздің отанымыз* көкте, содан Құтқарушымызды — Иеміз Иса Мәсіхті сағына күтеміз. ²¹Ол әлемдегі күллі нәрселерді де жеңіп бағындыру үшін қолданатын құдіретті күшімен біздің өткінші тәнімізді Өзінікі сияқты салтанатты денеге айналдырады.

4

Рухани игіліктер туралы

¹Сонымен, бауырластарым, сендерді жақсы көремін, сағынып та жүрмін, менің қуанышым, «бәйгелік тәжім» сендерсіңдер. Жаңа айтып кеткенім сияқты, Иемізбен байланыста берік тұрыңдар, қымбаттыларым!

²Еуодия мен Сүнтүхе екеуін де Иемізбен жүргендер ретінде өзара татуласуға шақырамын. ³Иә, адал серігім,* сенен де сұраймын: осы әйелдерге көмек көрсетші. Олар Ізгі хабарды таратудағы күресіме ортақтасты, көктегі мәңгілік өмір кітабына есімдері жазылған Клімент пен өзге қызметтестерім де солай істеді.

⁴Әрдайым Иемізбен байланыстарыңа* қуаныңдар! Тағы да айтамын: қуаныңдар! ⁵Сендердің кіші пейіл* екендеріңді елдің бәрі көре алсын. Иеміз қастарыңда ғой.** ⁶Еш нәрсені уайымдамай, барлық жағдайда өтініштеріңді Құдайға сиынып, тілекпен, шүкіршілікпен білдіріңдер! ⁷Сонда Құдайдың адам ақылынан асқан тыныштығы сендердің жүректерің мен ой-саналарыңды Мәсіх Исада сақтайды.

*¹⁹ Немесе: өз қарны, яки тәндік құмарлықтары.

*²⁰ Немесе: азаматтық құқығымыз.

*³ Немесе: Сүзүг. («Жолдас, серік» дегенді білдіретін бұл сөз ер адамның есімі ретінде де қолданылатын.)

*⁴ Немесе: Иемізден қол үзбей.

*⁵ Немесе: мейірімді.

**⁵ Немесе: Иеміз жақында көктен қайта оралып келеді.

⁸ Сонымен, бауырластарым, күллі шынайы да игі, әділ де таза, ұнамды да тартымды, адамгершілікті де мақтаулыны естерінде ұстандар! ⁹ Менен үйреніп, қабылдаған тәлімді, әрі өмірімнен көріп, естігендеріңді іске асыра беріңдер! Сонда тыныштықтың қайнар көзі — Құдай сендерге жар болады.

Қандай жағдайға да қанағат ету

¹⁰ Сендердің тағы да қамымды ойлай бастағандарыңа Иемізге шүкірлік етіп, қатты қуанамын. Әрине, мені бұл жағынан естен шығарған жоқсыңдар, алайда оған жағдайларың мүмкіндік бермеді. ¹¹ Мұны бір нәрсе қажет болғандықтан айтып тұрған жоқпын, мен қандай жағдай болмасын, қолдағы барға қанағат етуге үйрендім; ¹² жоқшылықта да, молшылықта да өмір сүре аламын. Мен не тоя тамақ жейін, не аш жүрейін, молшылықта немесе мұқтаждықта болайын, қай жағдайда да қанағат етудің құпиясымен жақсы танысып алдым. ¹³ Себебі маған күш-қуат беретін Мәсіхпен бірге болсам, бәріне де төзе аламын. ¹⁴ Дегенмен, қиын жағдайда маған көңіл білдіргендерің ғанибет болды.

¹⁵ Қымбатты філіпіліктер, өздерің де білесіңдер: мен алғаш рет Ізгі хабарды сендерге жеткізіп, содан кейін Македония өлкесінен кеткенімде маған басқа бір қауым емес, сендер ғана игіліктер жіберіп, Құдайдың жарылқауын қабылдауда ортақтастыңдар.* ¹⁶ Салоникада жүргенімде де сендер маған бірнеше рет қажетімді жеткізіп тұрдыңдар. ¹⁷ Сендерден сәлем-сауқат дәмеппеймін, менің үміттенетінім — осылар үшін өздеріңе қайтатын жарылқау мен сауап. ¹⁸ Сендер жібергендердің бәрін де алдым, енді артығымен жетіп жатыр. Епафродит сәлемдемелеріңді әкеліп бергелі қажетті нәрселерім ағыл-тегіл. Олар — Құдай ұнатып қабылдайтын хош иісті тартулар мен құрбандық іспетті. ¹⁹ Ал Иса Мәсіхпен жүрген сендердің барлық қажеттеріңді де менің Құдайым кереметтей қамтамасыз ететін болады. ²⁰ Құдай Әкеміздің ұлылығы мәңгілік мадақтала берсін! Аумин.

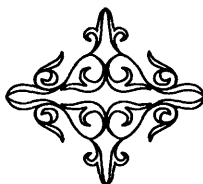
*¹⁵ Немесе: менің өздеріңе көмектескенімдей басқаларға да көмек көрсетуім үшін сендер ғана маған игіліктер жібердіңдер.

Соңғы сәлем және ақ бата

²¹ Мәсіх Исаның арқасында Құдайдікі болғандардың бәріне* сәлемімізді жеткізіндер. Қасымыздағы бауырластар да сәлем айтуда. ²² Сендерге Құдайдың мұндағы адамдары түгелдей, әсіресе патша сарайындағылар, сәлем айтады!

²³ Лайым Иеміз Иса Мәсіхтің рақымы рухтарыңды жігерлендіріп, бәріңе де жар болғай! Аумин.

---

*21 Яки: қасиеттілердің бәріне.

Қолостықтарға арналған хат

Жазба туралы мәлімет

Құдайдың елшісі Пауыл Қолос қаласындағы сенушілер қауымына арнаған бұл сәлемхатын Римде қамауда отырған кезінде, шамамен б.з. 60 жылы жазған. Қолос Түркиядағы Ефестен шығысқа қарай 175 шақырымдай жерде орналасқан болатын.

Пауыл Ефесте Ізгі хабарды уағыздағанда, Епафрас есімді қолостық кісі Мәсіхтің жолына түсіп, Ізгі хабарды өз қаласына да жеткізді. Осылай сол жерде алғашқы қауым пайда болды. Кейінірек осы қауымда қате ілімдер уағыздала басталды. Епафрас Пауылға барып, сол ілімдер жөнінде айтып берген соң, елші қауымға осы хатты жазды.

Қате ілімдер яһуди дінінің кейбір ережелерін, мысалы, адал, арам тағамдар туралы ұғымды, діни мейрамдарды және сүндеттеу рәсімін сақтауды талап етті. Сонымен қатар, кейбір уағыздаушылар періштелерге табыну керек деп, Мәсіхтің дәрежесін төмендетуге ұмтылды. Олар құпия даналықпен, біліммен, әрі көне рәсімдермен таныс болғандарын айтып мақтанды.

Сондықтан елші ефестіктерге жазғанындай, қолостықтарға да арнап тәлімдік хат жазды. Хатында ол Мәсіхтің мәңгілік даңқ-абыройын көрсетеді: Ол — бүкіл әлемді жаратқан, оны құрып кетуден сақтаушы Иеміз, қауымның рухани «Басы», әрі бізді Құдаймен бірден-бір Татуластырушы. Сол себептен де сенушілердің бәрі үшін Иса Мәсіхпен тығыз байланыста тұрулары толық жеткілікті.

Ал жаңа ілімдер — қате, мәнсіз, алдамшы пәлсапа ғана, олар адамның күнәкар болмысын өзгертуге дәрменсіз. Себебі жан дүниеміздің тереңдеп тазарып, жаңаруы керек. Құдай осылай сыйлаған жаңа өмір сенушінің басқаларға деген көзқарасы мен іс-әрекетінен де көрінеді. Енді қауым Мәсіхпен тығыз байланыста тұрса жан-жақты кемелденіп, Оның даңқын асырады.

1

Арнау және сәлем

¹ Құдайдың еркімен Мәсіх Исаның елшісі болған Пауылдан және бауырласымыз Тимотеден ² Құдайдың халқы болып Мәсіхпен тығыз байланыста жүрген, Қолос қаласында тұратын сенімді бауырластарымызға дұғай сәлем. Сендерге Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса Мәсіх рақымын жаудырып, тыныштық сыйлай көрсін!

Қолостықтар үшін шүкірлік етіп, тілек тілеу

³ Біз сендер үшін Иеміз Иса Мәсіхтің рухани Әкесі Құдайға сиынған сайын шүкірлік етеміз. ⁴ Сендердің Мәсіх Исаға сеніп, Құдайдың барлық адамдарын* сүйетіндерің туралы естідік. ⁵ Ал осы сенімдерің мен сүйіспеншіліктерің өздеріңе көкте дайындалған игіліктерді иемденеміз деген үміттеріңе негізделген. Бұл туралы сендер алдымен Құдайдың шынайы хабары — Ізгі хабар өздеріңе жеткенде естідіндер. ⁶ Осы хабар дүние жүзінде кеңінен жайылғандай, сендерге де жетті. Ол барлық жерде адамдарды жақсылық жасауға жетелеп, көптеген кісілер оны қабылдауда.* Сендер Ізгі хабар туралы естіп, Құдайдың рақымын шынымен таныған күннен бастап, осылай рухани өсіп-өніп келесіндер. ⁷ Құдайдың рақымы жөнінде біздің сүйікті қызметтесіміз Епафрастан осы тәлімді алдыңдар. Ол — сендер үшін еңбектеніп жүрген Мәсіхтің сенімді қызметшісі. ⁸ Епафрас бізге жүректеріңе Киелі Рух дарытқан сүйіспеншілік туралы айтып берді.

⁹ Сол себептен де біз мұны естіген кезден бастап, сендер үшін үзбей сиынып келеміз. Сендердің Құдайдың еркін толықтай біліп, өте парасатты да рухани көреген болуларыңды Тәңірден өтінудеміз. ¹⁰ Осылайша Құдай халқына лайық, Оны риза қылатындай өмір сүріп, әр түрлі игі істер істеп, өсіп-өне беріп, Құдайды неғұрлым жақынырақ тануларыңды тілеп келеміз. ¹¹ Сендер Оның ұлы құдіретінен мол қуат алып, әрдайым төзімділік пен ұстамдылық таныта алып, қуанышқа кенеліп, ¹² Құдай Әкеге шүкірлік етсін деп мінажат етудеміз. Өйткені Ол бәрімізді Өзінің халқы иемденетін нұрлы Патшалығынан үлес алуға шақырып, лайықтады.

*4 Немесе: барлық қасиеттілерді.

*6 Яки: Ол барлық жерде рухани жеміс беріп, өсіп келеді.

Мәсіхтің теңдесі жоқ ұлылығы

¹³ Құдай бізді қара түнектің* билігінен құтқарып, сүйікті рухани Ұлы Иса Мәсіхтің Патшалығына енгізді. ¹⁴ Оның құрбандық өлімі арқылы күнәларымыздың құнын өтеп, кешірім берді.

¹⁵ Көзге көрінбейтін Құдайдың қандай екенін рухани Ұлы көрсетеді. Ол — жаратылыс атаулының бәрінен жоғары.* ¹⁶ Өйткені көктегі, жердегі, көзге көрінетін және көрінбейтін нәрселердің бәрін Құдай Өзінің рухани Ұлы арқылы жаратты: тақтар мен үстемдік иелері, билеушілер мен әміршілер* — бәрі де Мәсіх арқылы және Мәсіх үшін жаратылған. ¹⁷ Бүкіл әлем жаратылмай тұрғанда-ақ Ол бар болатын, бәрін аман сақтайтын да — Сол. ¹⁸ Мәсіх — сенушілер қауымының, яғни Оның рухани денесінің басы және өмірінің қайнар көзі, әрі өлімнен қайта тірілгендердің ең бастысы.* Сондықтан барлық жағынан да Оның жолы үлкен.

¹⁹ Құдай Өзінің бүкіл болмысының рухани Ұлында тұруын ұнатты. ²⁰ Ол арқылы жер мен көктегі барлық нәрсені Өзімен татуластыруды, яғни Оның айқышта қанын төгіп, құрбан болғандығының арқасында татулық орнатуды қалады.

²¹ Ал сендер бұрын жаман ой-пікірлерге салынып, зұлым іс-әрекет жасап, Құдайға жат, әрі қас болдыңдар. ²² Алайда Ол сендерді Мәсіхтің тәндік өлімі арқылы Өзімен татуластырды. Бұны сендерді алдына әкелген кезде* Өзіне бағышталған кінәратсыз, айып тақпайтындай таза болуларың үшін жасады. ²³ Егер Ізгі хабар туралы естігендеріңе күмәнданбай, берік сеніп, Оған деген үміттеріңнен таймасандар, бұл солай болады. Осы Ізгі хабар аспан астындағы барлық адамзатқа дерлік жарияланып келеді. Мен — Пауыл да оның таратушысына айналдым.

---

*¹³ Қара түнек: шайтан мен жындар (Ефес. хат 6:12).

*¹⁵ Яки: Ол — көзге көрінбейтін Құдайдың кейпі, жаратылыс атаулыдан бұрын Ол бар болатын.

*¹⁶ Яғни: табиғаттан тыс қуатты күштер (періштелер немесе жындар).

*¹⁸ Немесе: тұңғышы; яки: басшысы.

*²² Яғни: Мәсіхтің қайта оралып, сенушілерді Құдай алдына алып кететін кезде (Салониқа. 1-хат 4:16-17; 5:23).

Пауылдың қауымға Мәсіх туралы құпияны ашуы

²⁴ Қазір мен сендер үшін бейнет шегіп отырғаныма қуанамын. Мәсіхтің рухани денесі, яғни бүкіл қауым үшін басымнан өтсін деп белгілеген азаптарын кешіп, сөйтіп оларды толықтыра түсемін. ²⁵ Құдайдың хабарын сендерге толықтай жеткізесің деген Оның тапсыруымен қауымның қызметшісі болдым. ²⁶ Бұл хабар ғасырдан ғасырға, ұрпақтан ұрпаққа жасырын болып келді; ал енді оның сыры Құдайдың адамдарына ашылды. ²⁷ Құдай оларға осы құпия хабарда басқа ұлттар үшін қаншама мол жарылқау бар екенін білдірмек болып шешті: Мәсіх сендерде, сол себептен болашақ ұлылықтан үмітгісіңдер.*

²⁸ Мәсіх туралы хабарды біз барлық адамдарға жеткізіп, бәріне де ескертіп, барынша даналықпен тәлім беріп келеміз. Осылай әрбір жанды Мәсіхпен тығыз байланыста, толық кемелденген түрде Құдай алдына әкелуге талаптанудамыз. ²⁹ Осы үшін жан сала еңбек етіп жүрмін, бұған мені бойыма дарып келе жатқан Мәсіхтің күдіреті қуаттандыруда.

2 ¹ Сендер мен лаудікиліктер үшін* және менімен әлі де жүздеспегендердің бәрі үшін қаншалықты күресіп жүргенімді білдіргім келеді. ² Күресімнің мақсаты — сендердің жүректеріңнің жігерленіп, сүйіспеншілікпен рухани бірлесулерің, сөйтіп Құдай Әкеміздің Мәсіх туралы құпия хабары жөнінде терең де бай түсінік алып, оны түгел тануларың. ³ Ал Мәсіхте Құдайдың даналығы мен білімінің бүкіл қазынасы жатыр.* ⁴ Мен мұны ешкім сендерді ақылға қонымды болып көрінген сөздерімен алдап кетпесін деп айтып отырмын. ⁵ Тәніммен қастарыңда болмасам да, рухыммен орталарыңда тұрып, сендердегі ынтымақты, Мәсіхке деген берік сенімдеріңді көріп, қатты қуанамын.

*²⁷ Яки: Мәсіх жүректеріңнен орын алды, сондықтан көктегі мәңгілік ұлылықты иемденеміз деп кәміл сенесіңдер.

*¹ Лаудіки (Түркияның қазіргі Памуккале қаласы) Қолостан 18 шақырымдай жерде орналасқан.

*³ Яғни: Тек Мәсіхке сеніп, Одан тәлім алу арқылы ғана адамдар Құдайдың даналығы мен білімін тани алады (Қорынт. 1-хат 1:30).

Мәсіхпен тығыз байланысып, рухани кемелдену

⁶ Сендер Иеміз Мәсіх Исаны қалай* қабылдаған болсаңдар, солай Онымен тығыз байланыста жүріңдер! ⁷ Негіздерің Мәсіхте болып, терең тамыр жайып, өсе беріңдер; өздеріңе үйреткен сенімді мықтап ұстанып, Құдайға шексіз алғыс айтатын болыңдар!

⁸ Қайдағы біреу пәлсапасымен,* пайдасыз ілімімен сендерді баурап алмасын, байқандар! Адамдар ойлап шығарған аңызға негізделген ондай ілім Мәсіх туралы емес, әлемдегі тұрпайы рухани күштер туралы** үйретеді. ⁹ Ал Құдайдың бүкіл болмысы Мәсіхтің бойында тұрады. ¹⁰ Сендер Мәсіхпен тығыз байланысып, рухани игіліктерге толықтай ие болдыңдар. Ол күллі билік пен өктемдікке басшылық етеді. ¹¹ Мәсіхпен тығыз байланысқандықтан сендер «рухани сүндеттелдіңдер» де. Бірақ бұл — қолмен істелген тәннің сүндеттелуі емес, Мәсіхтің «рухани сүндеттеуі», яғни Оның ескі күнәкар болмыстарыңды түгелдей алып тастауы: ¹² сендер Мәсіхпен бірге рухани тұрғыдан «жерлендіңдер», әрі Мәсіхпен бірге «қайта тірілдіңдер». Бұл Құдайдың Мәсіхті Өзінің құдіретімен өлімнен қайта тірілткеніне деген сенімдерің арқылы болды. Шомылдыру рәсімінен өткенде соны білдірдіңдер.*

¹³ Бұрын сендер Құдайдың бұйрықтарын бұзып, «рухани сүндеттелмеген», яғни күнәкар болмыстарыңа тәуелді болып, рухани тұрғыдан өлі едіңдер. Алайда Құдай сендерді Мәсіхпен бірге қайта тірілтіп алды.* Ол күллі күнәларымызды кешірді: ¹⁴ бізге айып тағып, үкім белгілейтін «құжатты»* Мәсіх құрбан болған айқышқа «шегелеп», күшін жойды. ¹⁵ Осылайша Құдай рухани билеушілер мен әміршілердің* күш-қуатын талқандап, оларды бүкіл әлем алдында әшкерелеп, Мәсіхтің істегендері арқылы жеңіп шықты.

---

*⁶ Яғни: Құдайдың Мәсіх арқылы көрсеткен рақымына деген сенімдерің арқылы (1:4-5; Ефес. хат 2:5,8-9).

*⁸ Яки: «даналық ілімімен» (Тимоте. 1-хат 6:20).

*⁸ Немесе: осы дүниелік қарапайым ережелер туралы (Ғалат. хат 4:3,9-10).

*¹² Рим. хат 6:1-13; Ғалат. хат 3:27.

*¹³ Яки: Құдай Мәсіхті тірілткенде сендерге де шынайы өмір сыйлады.

*¹⁴ Немесе: қолжазбаны. (Осы түсінік Құдайдың адамдардың жасаған күнәларын тіркеп, сақтағанын астарлап білдіреді.)

*¹⁵ Яғни: шайтан мен жындардың.

¹⁶ Сондықтан ешкім сендерді белгілі тағамдар мен сусындарды ішкендерін, немесе бір мерекені, жаңа туған айды, я болмаса діни демалыс күнін сақтамағандарың үшін айыптама-сын! ¹⁷ Өйткені осындай ережелер — келуге тиісті нәрсенің әлсіз нұсқасы ғана: шынайы жарылқауды Мәсіхтің Өзі алып келді.

¹⁸ Орынсыз кіші пейілділік танытып періштелерге табынула-рыңды талап ететіндер сендерді кінәламасын!* Осындайлардың ақыл-ойларын өз күнәкар болмыстары билейді, ал беделдері өздері ешқашан көрмеген нәрселерге** негізделген. Олар ешбір себепсіз кеудесін көтеріп, ¹⁹ қауымның Басы Иса Мәсіх туралы ілімді ұстанбайды.* Ал өзара буындармен, сіңірлермен нығайып, тұтасқан тәндік дененің өсуін бастың басқаратыны сияқты, бүкіл қауымның Құдайдың қалағанындай рухани өсуін де Мәсіх басқарады. ²⁰⁻²¹ Өлі денеге ешқандай бұйрық жүрмей-тіні секілді, Мәсіхпен бірге рухани өлгендіктен сендер жал-ған ережелерге бағынбауға тиістісіңдер. Ендеше сендер әлі де осы күнәкар дүниеге жататындай, неліктен: «Мына нәрселерді қолға ұстама, ана тағамдарды ішіп-жеме, ол заттарға қол тигізбе!» деген ережелерге бағынасыңдар? ²² Бұл нәрселердің бәрі түбі қолдану барысында жоқ болатындар ғой. Ондай парыздар мен ілімдер адам ойынан шыққан. ²³ Олар кісінің өз бетімен құлшылық етіп, кіші пейілділік танытып, тәнін қатаң тәртіппен ұстауын талап етулеріне бола дана болып көрінеді. Алайда олар адамды ізгілікке жетелемей, оның күнәкар бол-мысының құмарлықтарын қанағаттандыруына жол береді.

3

Қасиетті өмір сүру жөніндегі нұсқаулар

¹ Сонымен, Мәсіх өлімнен қайта тірілгенде сендер Онымен бірге рухани тірілгендіктен, көкке* лайықты қасиеттерді иемденуге ұмтылыңдар! Өйткені Мәсіх көкте, Құдайдың оң жағында отыр. ² Ойларыңды күнәкар дүниедегіге емес, көкте-гіге аударыңдар! ³ Себебі сендер рухани өлдіңдер,* енді өлген

*¹⁸ Немесе: (көктегі жүлдеге қол жеткізетін) тура жолдан адастырмасын!

**¹⁸ Немесе: өздері көрген нәрселерге.

*¹⁹ Немесе: Иемізбен байланысты үзді.

*¹ Яки: көзге көрінбейтін дүниеге (Құдайдың мекеніне).

*³ Немесе: Себебі бұрынғы күнәкар болмыстарың өлді (Рим. хат 6:2; Қорынт. 2-хат 5:14; Ғалат. хат 2:20).

кісідей бұрынғы күнәкар іс-әрекеттеріңе жоқсындар, ал Мәсіхпен бірлесіп сүрген жаңа өмірлерің ел көзінен таса, Құдайдың алдында. ⁴Өмірлеріңнің бірден-бір қайнар көзі мен мақсаты — Мәсіх,* Ол жер бетінде қайтадан көрінген кезде сендер де Онымен бірге салтанатты ұлылықпен көрінесіндер.

⁵ Ал енді, күнәкар дүниеге жататын қылықтарыңды біржола тоқтатыңдар:* неке адалдығын бұзу, әр қилы азғындық, нәпсі-құмарлық пен арам пиғылдан аулақ жүріңдер; ашкөздікке де салынбаңдар, ол жалған тәңірлерге табынумен бірдей! ⁶Құдайға мойынсұнбайтыңдарға осындай күнәлары үшін Оның қаһарлы соты төніп тұр. ⁷Бір кезде сендер де оларды жасайтыңдармен бірге дәл солай әрекет етіп жүрдіңдер. ⁸ Ал мына қылықтарды енді тастаңдар: ашу, ыза, кек сақтау, қаралау, бейпіл ауыздық; ⁹бір-біріңе өтірік те айтпаңдар! Себебі сендер ескі күнәкар болмыстарыңның іс-әрекетін тастап, ¹⁰ жаңа ізгі болмысқа ие болдыңдар.* Оны жаратып берген Иеміз Өзін жақынырақ тануларың үшін сендердің рухани жағынан Өзіне ұқсауларына ұмтылуда. ¹¹ Мұнда яһуди не басқа ұлттық, сүндеттелген не сүндеттелмеген, шетелдік не көшпенді скиф, құл не ерікті мәселе емес, қайта, Мәсіх барлық сенушілердің өмірлерінде басты орында.*

¹² Ал енді, Құдай сендерді сүйіп, өз халқым деп таңдап алғандықтан, ұдайы жанашыр, мейірімді, кіші пейіл, ілтипатты, сабырлы болып, осы қасиеттерге бөленіңдер! ¹³ Өзара төзімді болыңдар, егер қайсыбіреуіңе реніш сақтап, тағатын кінәларың болса, кешірімді болыңдар: сендерді Иеміз Мәсіх қалай кешірсе, сендер де солай етіңдер! ¹⁴ Барлық қасиеттердің бастысы ретінде сүйіспеншілікке бөленіңдер, ол бәріңді толықтай біріктіреді.*

¹⁵ Құдай сыйлаған тыныштық сендерге билігін жүргізсін! Ол сендерді біртұтас рухани дененің құрамдас мүшелері ретінде татулықта тұруға шақырды. Сонымен қатар ризашылықтарыңды

*4 Яки: Мәсіх — сендердің өмірлерің.

*5 Немесе: қылықтарыңды өлтіріңдер (яки: оларға жоқ болыңдар) (Ефес. хат 4:22; Рим. хат 6:2-7).

*9-10 Яки: күнәкар болмыстарыңды іс-әрекетімен бірге «шешіп тастап», жаңа (таза) болмыстарыңды «киіп алдыңдар».

*11 Яки: ерікті жоқ, қайта, Мәсіх — барлығы, әрі бәрінде.

*14 Немесе: ол бәрін мүлтіксіз біріктіреді.

білдіріңдер! ¹⁶ Мәсіх туралы Ізгі хабарға* көңілдеріңнен мол орын беріңдер: Забур жырлары, мадақтау өлеңдері және Киелі Рух дарытқан әндер** арқылы бір-біріңе зор парасатпен тәлім-тәрбие және бағыт-бағдар беріңдер, жүректерің ризашылыққа кенеліп, Иемізге ән айтып отырыңдар!

¹⁷ Не айтып, не істесендер де, бәрін Иеміз Исаның атымен жасап,* Иеміз арқылы Құдай Әкемізге шүкіршілік етіңдер!

Сенушілердің от басындағы өмірі

¹⁸ Әйелдер, күйеулеріңе мойынсұныңдар!* Иемізбен байланыстағы сендердің осылай істегендерің жөн.

¹⁹ Күйеулер, әйелдеріңді сүйіп, оларға қатаң болмандар!

²⁰ Балалар, барлық жағдайда да ата-аналарыңның тілін алыңдар, өйткені Иемізге осы ұнайды!

²¹ Ата-аналар,* балаларыңның ынжық болмауы үшін оларға шектен тыс ұрыспандар!

²² Құлдар,* барлық жағдайда да бұл дүниелік қожайындарыңның тілін алыңдар! Көңілдеріңнен шығу үшін тек олар бақылап тұрғанда ғана емес, ұдайы шын жүректен мойынсұнып, осылай Құдай Иемізді қастерлеңдер! ²³ Қандай жұмыс болса да, оны адам баласы үшін ғана емес, Иеміз үшін істеп жүргендей жан-тәндеріңмен атқарыңдар! ²⁴ Себебі осының ақысы ретінде сендер Иемізден уәде еткен игіліктерін қабылдайтындарыңды білесіңдер. Қызмет ететін Қожайындарың — Мәсіхтің Өзі ғой. ²⁵ Ал жамандық жасайтын әркім соның лайықты жазасын тартады. Мәсіх ешкімнің бет-жүзіне қарамай, әділ үкім шығармақ.

4 ¹ Қожайындар, құлдарыңды тиісті нәрселермен қамтамасыз етіп, әділ болыңдар! Өйткені көкте сендердің де Қожайындарың бар екенін білесіңдер.

*¹⁶ Немесе: Мәсіхтің сөздеріне.

**¹⁶ Немесе: рухани әндер.

*¹⁷ Яғни: Иеміз Исаның еркіне мойынсұна жасап.

*¹⁸ Яки: күйеулеріңнің жетекшілігін мойындандар!

*²¹ Немесе: Әкелер, балаларыңды кейітпеу үшін ызаландырмандар!

*²² Яки: Басыбайлы қызметшілер. (Інжілдің осы қоғамдық мәселе жөніндегі ілімін Філимонға арналған хаттан және ол туралы мәліметтен қараңыз.)

Мінажат ету және сенбейтіндермен қатынас жасау туралы

²Әрдайым Құдайға сиынып, рухани сергек те шыдамды болып, шүкірлік ете беріңдер! ³Біз үшін де мінажат етіндер: Құдай өз хабарын уағыздауымызға жол аша көрсін, осылай Мәсіх туралы құпияны жариялай алайық. Сол үшін де бұғауда отырмын. ⁴Менің тиісті түрде бұл хабарды ашық айта алуым үшін де Құдайға сиыныңдар.

⁵Қауымнан тыс адамдармен парасатты қарым-қатынас жасап, тиімді сәттерді пайдаланыңдар! ⁶Сөйлескенде ұдайы ниеттерің игі, сөздерің дәмді болсын, әрқайсысына қалай жауап беру керек екенін біліңдер.

Соңғы сәлемдер және ақ бата

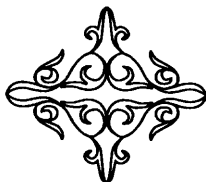
⁷Мен туралы адал көмекшім, әрі Иемізге бірге қызмет етуші, сүйікті бауырласымыз Түхик сендерге бәрін хабарламақ. ⁸Оны сол мақсатпен жіберіп отырмын, ол жағдайларыңның қалай екенін көріп, жүректеріңді жігерлендірмек. ⁹Онымен бірге сүйікті де адал бауырласымыз, жерлестерің Онисым да барады. Бұл жердегі болып жатқан жағдайды Түхик екеуі сендерге толық айтып береді.

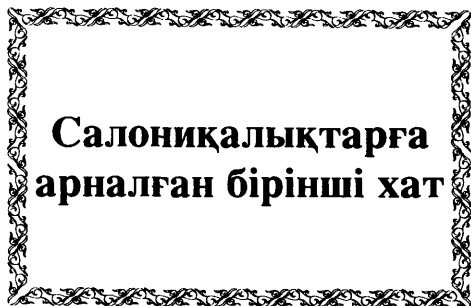
¹⁰Менімен бірге тұтқында отырған Арыстарқ, сондай-ақ Барнабаның жиені Марқа сендерге сәлем жолдайды. Марқа жайлы ерекше нұсқау алдыңдар: ол сендерге барса, жылы қабылдандар! ¹¹Иуст деп аталатын Иса да сәлем айтады. Яһудилердің ішіндегі осы үшеуі ғана Құдай Патшалығы үшін қызметтестерім болып жүр; бұлар маған нағыз жұбаныш.

¹²Мәсіх Исаның қызметшісі, әрі жерлестерің Епафрас та сәлем айтып отыр. Ол сендердің рухани кемелденіп, берік сеніммен Құдайдың бүкіл еркін орындауларың үшін үздіксіз мінажат етіп күресуде. ¹³Оның сендерді және Лаудіки мен Иераполдағы бауырластарды қатты уайымдап жүргеніне куәмін. ¹⁴Сүйікті дәрігер Лұқа да, Димас та сәлем жолдайды.

¹⁵Лаудікидегі бауырластарға, әсіресе Нұмфан мен оның үйінде жиналатын қауымға, сәлем айтыңдар. ¹⁶Сендер осы хатты оқып болған соң, оны әрі қарай Лаудікидегі қауымға беріңдер, оларға жазған хатымды да оқыңдар. ¹⁷Арқыпқа: «Иеміз саған міндеттеген қызметінді адал атқаруға ықылас сал!» деген сәлемімді жеткізіңдер.

¹⁸ Енді мен, Пауыл, сендерге өз қолыммен сәлем жазып отырмын. Бұғауда екенімді естерінде ұстандар! Лайым Құдай сендерге жар болып, рақымын жаудыра көрсін! Аумин.

Жазба туралы мәлімет

Құдайдың елшісі Пауыл б.з. 50 жылы шамасында қызметтестері Сыйлас, Тимотемен бірге Македония аймағының астанасы Салониқаға барып, сонда уағыз айтқан еді. Мұның нәтижесінде Мәсікке сенушілердің қауымы пайда болды. Қарсыластары бүлік шығарғанда Пауылдың қаладан кетуіне тура келді (Елшілердің істері 17:1-9). Кейін қауымның жағдайынан хабардар болу үшін Тимотені Афиныдан Салониқаға қайтарып жіберді.

51 жылы Пауыл грек елінің Қорынт қаласында Тимотемен қайта кездесіп, салониқалық сенушілерден хабар алды. Енді оларды жігерлендіріп, жалған ілімдерден сақтандырып, Иеміздің жолын қуушылардың шынайы өмір салты және Мәсіхтің болашақта қайтып келуі туралы тәлім беру үшін Пауыл көмекшілері Сыйлас, Тимотемен бірге қауымға арнап осы алғашқы хатын жазды.

1

Арнау және сәлем

¹ Құдай Әкеге және Иеміз Иса Мәсікке сенушілердің Салониқадағы қауымына Пауыл, Сыйлас* және Тимотеден дұғай сәлем. Құдай сендерге рақымын жаудырып, тыныштығын сыйлай көрсін!

---

*¹ Бұл жазбаның түпнұсқасында Сыйлас есімінің латынша түрі Силуанус қолданылған.

Сенушілердің үлгілі сеніміне ризашылық білдіру

²Сендерді Құдайға сиынғанда еске алып, бәрің үшін әрдайым шүкіршілік айтамыз. ³Құдай Әкеміздің алдында сендердің Оған деген сеніммен игілікті іс істеп, сүйіспеншілікпен ауыр еңбек етіп және Иеміз Иса Мәсіхке* табандылықпен үміттеніп жүргендеріңді үнемі еске алып отырамыз.

⁴Құдай сүйген бауырластар, Оның сендерді таңдап алғанын білеміз. ⁵Себебі біз сендерге Ізгі хабарды сөзбен ғана емес, құдіретпен, Киелі Рухпен және зор сеніммен де жеткіздік. Сендердің игіліктерің үшін араларыңда қалай әрекет еткенімізді өздерің білесіңдер. ⁶Ал сендер бізге және Иемізге еліктеп, көп азапқа ұшырасаңдар да, хабарды Киелі Рух сыйлаған қуанышпен қабылдадыңдар. ⁷Осылай Македония мен Ахая өлкелеріндегі* сенушілердің барлығына үлгі болдыңдар.

⁸Иеміздің хабары сендерден Македония мен Ахаяға ғана тараған жоқ, Құдайға деген сенімдерің барлық жерде белгілі болғандықтан, бізге бұл туралы айтудың қажеті де жоқ. ⁹Себебі ел сендердің бізді қандай жылылықпен қабылдап, жалған тәңірлерден бас тартып, Құдайға бет бұрғандықтарың туралы бір-біріне айнала әңгімелеп жатыр. Енді сендер тірі де шынайы Құдайға қызмет ете жүріп, ¹⁰Оның рухани Ұлы Исаның көктен түсуін күтудесіңдер. Құдай өлімнен қайта тірілген Ол бізді келешектегі қаһарлы соттан құтқарып алады.*

2

Елшілердің Салониқадағы қызметі

¹Бауырластар, сендерге барып, біразға қалғанымыздың нәтижесіз болмағанын өздерің білесіңдер. ²Алдында ғана Філіпиде азап шегіп, қорлық көргеніміз туралы да хабардарсыңдар. Сонда да Құдайға сене отырып, қатты қарсылыққа қарамастан сендерге Оның Ізгі хабарын жариялауға батылымыз барды. ³Сендерге уағызды өзіміз шындықтан адасқандықтан немесе арам пиғылмен айтып жүрген жоқпыз және біреуді алдаудан да аулақпыз. ⁴Қайта, Құдай лайық деп тауып, Ізгі хабарды

*3 Мысалы, Мәсіхтің қазір беріп жатқан игіліктеріне және болашақтағы қайта оралуына.

*7 Македония, Ахая (Ахейя): Грецияның солтүстігі мен оңтүстігіндегі өлкелер.

*10 5:8-10; Жохан 3:16-21; Рим. хат 5:9-11.

бізге сеніп тапсырды; сондықтан біз адамға емес, жүректеріміздің түкпіріндегілерді бақылап отыратын Құдайға ұнау үшін уағыз айтып жүрміз. ⁵Ешқашан да жағымпазданып сөйлеп көрген жоқпыз, оны өздерің білесіндер, пайда табайық деген ішкі есебіміз де болған емес, бұған Құдай куә. ⁶Сондай-ақ адамдардан, сендерден не басқалардан да атақ іздеп жүрген жоқпыз.

⁷Мәсіхтің елшілері ретінде біз талап қойсақ та болар еді, алайда сендерге балаларын қамқорлаған мейірімді анадай жылы жүзбен қарадық. ⁸Осылай жақсы көріп, Құдайдың Ізгі хабарын ғана жеткізген жоқпыз, жүрегімізді де алдарыңа жайып салдық, өйткені сендер бізге сүйкімді болып кеттіңдер. ⁹Бауырластар, бар күшімізді салып, бейнет шеге еңбек еткеніміз естеріңде ғой. Сендерге масыл болмау үшін күні-түні жұмыс істедік, сөйте жүріп, Құдайдың Ізгі хабарын уағыздадық.

¹⁰Құдайға сенетін сендердің алдарыңда өзімізді таза, әділ, мінсіз ұстадық, бұған сендер де, Құдай да куә. ¹¹Мынаны білесіндер: әрқайсыңды туған баламыздай көріп, ¹²сендерге Құдай алдында ұялмайтындай болып жүріңдер деп ескертіп, соған көздеріңді жеткіздік, тіпті өздеріңе жалындық та, өйткені Құдай сендерді өз Патшалығы мен салтанатты ұлылығына шақырады.

¹³Сендердің бізден естіген Құдай сөзін адамның емес, Құдайдың хабары ретінде — шындығында да бұл солай! — қабылдағандарың үшін біз Тәңірімізге үнемі шүкіршілік етеміз. Қазір бұл хабар Оған сенетін сендерге күшті әсер етіп жатыр. ¹⁴Себебі сендер, бауырластар, Құдайдың Иса Мәсіхке сенетін Яһудеядағы қауымдарына ұқсайсыңдар: олар яһудилерден қандай жамандық көрсе, сендер де өз жерлестеріңнен дәл соны бастан кешірдіңдер. ¹⁵Яһудилер тіпті Иеміз Иса Мәсіхті және пайғамбарларды өлтіріп, бізді де қуып шыққан еді. Олар Құдайға ұнамайды, әрі барлық адамдарға қастық танытады, ¹⁶себебі олар біздің басқа ұлттарға Ізгі хабарды жариялап, құтқару әкелуімізге кедергі жасай береді. Осылай олар күнәларын күннен күнге көбейтіп келе жатыр. Ал Құдайдың қаһары төбелерінен төніп тұр.

Елшілердің салониқалықтарды сағынып, Тімотені жіберуі

¹⁷Бауырластар, аз уақыт сендерден ажырап, көңілдеріңнен емес, көздеріңнен таса болғанда сағыныштан жүздеріңді көруге қатты құштар болдық. ¹⁸Иә, сендерге барғымыз келді; өзім — Пауыл бірнеше рет баруға тырыстым, бірақ бұған шайтан кедергі жасады. ¹⁹Өйткені Иеміз Иса Мәсіх қайтып келген кезде біздің үмітіміз, қуанышымыз, басымызға киер «мақтау тәжіміз» сендер болмағанда, кім болмақ? ²⁰Расында да біздің мақтанышымыз бен қуанышымыз сендерсіңдер.

3 ¹Сондықтан біз одан әрі шыдай алмай, Афиныда жалғыз өзім қалайын деп шештік те, ²Тімоте бауырласымызды сендерге жібердік; ол — Мәсіхтің Ізгі хабарын тарату жөніндегі Құдайдың қызметшісі. Осы азаптар ешқайсыңды шайқалтпасын деп, ол сендерді жігерлендіріп, сенімдеріңді нығайтпақ. ³Азап шегу маңдайымызға жазылғандығы өздеріңе мәлім. ⁴Қастарыңда жүрген кезімізде «Қуғынға ұшырайтын боламыз» деп алдын ала айттық қой. Міне, сол айтқанымыз болды, оны өздерің білесіңдер. ⁵Сондықтан да мен одан әрі шыдай алмай Тімотені жіберіп, сенімдерің берік пе, әлде эээзіл азғырып, бар еңбегіміз зая кетті ме, соны білгім келді.

Тімоте алып келген қуанышты хабар

⁶Қазір Тімоте сендерден келіп, сенімдерің мен сүйіспеншіліктерің туралы жақсы хабар әкелді. Сендердің бізді ылғи жақсылықпен еске алып, көрсек деп сағынып жүргендеріңді айтты; біз де сендерді көрсек дейміз. ⁷Бауырластар, сенімдеріңді берік ұстап жүр екенсіңдер, қиналып, қысылып отырған бізге бұл жаңадан жігер берді. ⁸Енді рухымыз көтеріліп қалмақ, себебі сендердің Құдаймен байланыстарың тұрақты екен. ⁹Бізді өздеріңе қуантып қойған Құдайға қанша алғыс айтсақ та аздық қылады. ¹⁰Күні-түні сендермен көрістіре гөр деп Одан шын жүректен өтінеміз; сендерге көмектесіп, сенімдеріңе не жетпесе, соны толықтырсақ дейміз.

¹¹Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса жолымызды сендерге бұра көрсін деп өтінеміз. ¹²Бір-біріңе және барлық адамдарға деген сүйіспеншіліктеріңді Иеміз біздің өздеріңе деген сүйіспеншілігіміз сияқты өсіріп, арттыра берсін. ¹³Осылай Иеміз Иса Мәсіх күллі қасиеттілерімен көктен түскенде Құдай Әкеміздің алдында көңілдерің орнықты, Оған толықтай бағышталған, мінсіз болсын.

4

Құдайға лайықты өмір сүру

¹Тағы да, бауырластар, Құдайға ұнау үшін қалай өмір сүру керек екенін бізден үйрендіңдер, осылай өмір сүріп келе жатырсындар да. Осы жолмен алға баса беріндер деп Иеміз Иса Мәсіхтің атынан ескертіп, өтінеміз. ²Сендерге Иеміз Исаның еркімен қандай нұсқаулар бергенімізді білесіндер.

³Құдай сендердің күнәдан таза жүріп, бүкіл өмірлеріңнің Өзіне бағышталуын* қалайды; бұл азғындықтан аулақ жүрулеріңді де білдіреді: ⁴әркім өз денесін қасиетпен, құрметпен күте білсін,* ⁵Құдайды танымайтын ұлттарға ұқсап құмарлықтарға салынбасын, ⁶ешқайсыңда заңды аттап, пайдакүнемдікпен бауырластарыңды алдап кетпеңдер!* Сендерге бұрынырақ ескерткеніміздей, Иеміз мұндай күнәлардың бәрінің жазасын береді. ⁷Құдай бізді әдепсіз емес, қасиетті өмір сүруге шақырды. ⁸Бұған бағынбайтын кісі адамға емес, Құдайға қарсы тұрады. Ол сендерге Өзінің Киелі Рухын берді.

⁹Бауырластарға деген сүйіспеншілік туралы мен жазбай-ақ қояйын, бір-бірінді сүйоді Құдайдың Өзі үйретті ғой. ¹⁰Оны бүкіл Македониядағы бауырластарыңа іс жүзінде көрсетіп жүрсіндер. Бұдан былай да осы жөнінде алға баса берулеріңді тілейміз.

¹¹Бір қалыпты өмір сүруді құрметті іс деп біліңдер. Біз сендерге нұсқау бергендей, міндеттеріңді атқарып, өз қолдарыңмен еңбек етіп күндеріңді көріндер. ¹²Сөйтіп қауымнан тыс адамдардың алдында әдепті жүріп, еш нәрседен мұқтаж болмаңдар.*

Иеміздің қайтып келіп, өлгендерді тірілтуі

¹³Бауырластар, үміті үзілген басқалар сияқты қайғырмауларың үшін сендерді бұ дүниеден қайтқан сенушілердің жағдайы туралы хабарсыз қалдырмаймыз. ¹⁴Исаның өліп, қайта тірілгендігіне кәміл сенеміз, олай болса, Оған сеніп бұ дүниеден

*3 Яки: бүкіл өмірлеріңнің қасиетті болуын. Түсіндірмедегі «қасиеттілікті» қараңыз.

*4 Немесе: әр ер адам өз әйелімен қарым-қатынасына қасиетпен, құрметпен қарай білсін.

*6 Немесе: ешқайсың нәпсіқұмарлыққа салынып, бауырластарыңның некесіне қол сұғып, алдап кетпеңдер!

*12 Яки: өзгелерден көмек сұрауға мәжбүр болмаңдар.

кеткендердің Исамен бірге болулары үшін Құдайдың оларды қайта тірілтетініне де сенейік.

¹⁵Себебі бұны Иеміздің өз сөзіне сүйеніп айтамыз: Иеміз қайтып келген кезде әлі тірі жүретін біздің өліп қалған бауырластарымыздан ешқандай артықшылығымыз болмайды. ¹⁶Өйткені Иеміздің Өзі көктен түсіп, бұйрық береді, бас періште шақырып, Құдайдың кернейі қатты дауыстайды; сонда ең алдымен Мәсіхке сеніп бұ дүниеден кеткендер қайта тіріледі. ¹⁷Тірі жүрген біз мұнан соң солармен бірге Иемізбен кездесу үшін бұлттың үстімен көкке көтерілеміз; содан кейін мәңгі-бақи Иемізбен бірге боламыз. ¹⁸Бір-бірінді осы сөзбен жұбатыңдар!

5

Мәсіхтің қайтып келуіне дайын болу

¹Бауырластар, болашақ уақыттар мен мезгілдер туралы сендерге жазудың керегі жоқ. ²Иеміздің қайта оралатын күні ұрының түнде түсетініндей кенеттен келетінін өздерің анық білесіңдер. ³Жұрт «Бәрі тыныш, қауіпсіз» деп жүргенде апат аяғы ауыр әйелдің толғағындай табан астынан болады. Сонда ешкім қашып құтыла алмайды.

⁴Бірақ сендер, бауырластар, түнекте тұрмай, сол күні ұры түскендей қапыда қалмайсыңдар, ⁵бәрің де жарықта және күнде жүресіңдер ғой.* Біз түндікі және түнектікі болмағандықтан, ⁶басқаларға ұқсап ұйықтап қалмай, сергек те салауатты жүрейік! ⁷Себебі ұйықтайтыңдар түнде ұйықтап, ішетіндер түнде ішеді.

⁸Ал біз күндікі болғандықтан салауатты жүрейік, сеніміміз бен сүйіспеншілігімізді сауыт қылып, мәңгілік құтқарылуға деген үмітімізді дулыға етіп киейік! ⁹Себебі Құдай бізді Өзінің қаһарына ұшырауға емес, қайта, Иеміз Иса Мәсіх арқылы құтқарылуға тағайындады. ¹⁰Мәсіх қайтып келгенде тірі боламыз ба, әлде өлі боламыз ба бәрібір, біздің Өзімен бірге тұруымыз үшін Ол жанын пида етті. ¹¹Сондықтан бір-бірінді жігерлендіріп, сенімдерінді бұрынғыша өзара нығайта беріңдер!

---

*⁵ Немесе: Сендер бәрің жарықтың және күннің баласысыңдар (Жохан. 1-хаты 2:8; Ефес. хат 5:8-10).

Соңғы нұсқаулар, баталар мен қоштасу

¹² Бауырластар, сендерден сұрайтынымыз мынау: өздерің үшін еңбек етіп, дұрыс жол сілтеп, жетектегендерді мойындап, ¹³ айрықша құрметтеп, еңбектері үшін жақсы көріндер, әрі өзара бейбіт, тату-тәтті болыңдар! ¹⁴ Бауырластар, сендерден тағы мынаны өтінеміз: жүгенсіз, бос жүргендерге ескерту жасап, жасқаншақтарға жігер беріндер; әлсіздерді қолдап, төзімділік танытыңдар! ¹⁵ Ешкім жамандыққа жамандықпен қайтармасын, қайта, бір-біріңе және басқаларға жақсылық жасауға ұмтылыңдар!

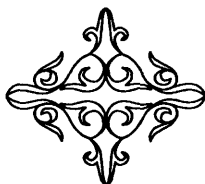
¹⁶ Әрдайым қуанып, ¹⁷ үздіксіз Құдайға сиыныңдар, ¹⁸ Оған барлық жағдайларда да алғыс айтыңдар! Иса Мәсіхтің жолын қуған сендерден Құдай осыны күтеді.

¹⁹ Құдай Рухының іс-әрекетін тежемей, ²⁰ Оның пайғамбарлық нұсқауларын* құрметтендер! ²¹ Бәрін сынап, жақсысын ғана қабыл алыңдар! ²² Жамандықтың қай түрінен де аулақ жүріңдер!

²³ Тыныштық сыйлаушы Құдай сендерді Өзіне толықтай бағышталдырып, таза жүргізсін. Иеміз Иса Мәсіх келгенде мінсіз болуларың үшін рухтарың мен жан-тәндерің кіршіксіз пәк сақталсын. ²⁴ Сендерді шақырған Құдай адал, Ол бұларды жүзеге асырады да.

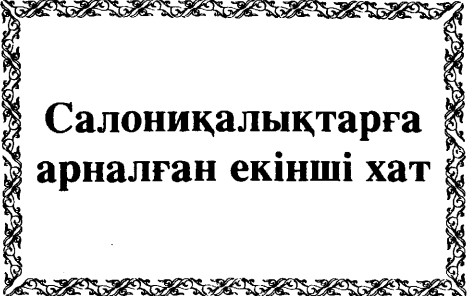
²⁵ Бауырластар, біз үшін Тәңірге сиыныңдар! ²⁶ Бауырластардың бәрінің бетінен ақ ниетпен сүйіп,* сәлемімізді жеткізіңдер! ²⁷ Осы хатты барлық бауырластарға да оқып беріндер деп Иеміздің атынан байыппен өтінемін.

²⁸ Сендерге Иеміз Иса Мәсіхтің рақымы жауа берсін! Аумин.

*²⁰ Яки: Құдайдан келген хабарларды (Қорынт. 1-хат 14:1,3-5).

*²⁶ Немесе: Бауырластардың бәрінің бетінен қасиетті сүйіспен сүйіп.

Салониқалықтарға арналған екінші хат

Жазба туралы мәлімет

Бірінші хатынан алты айдан кейін Пауыл, Сыйлас және Тимоте Салониқадағы қауымға осы екінші сәлемхатын жазды. Мұнда олар Мәсіхтің қайтып келетін күні өтіп кетті деген жалған ілімге жауап береді. Сенушілерді қарсыластары қудалағанда табанды болып, жалған ілімнің азғыруына берілмеуге және Мәсіхтің атына лайықты өмір сүруге жігерлендірді.

1

Арнау және сәлем

¹Құдай Әкемізге және Иеміз Иса Мәсіхке сенушілердің Салониқадағы қауымына Пауылдан, Сыйластан* және Тимотеден дұғай сәлем. ²Сендерге Құдай Әкеміздің және Иеміз Иса Мәсіхтің рақымы жауып, тыныштық болғай!

Қауым көрген қиыншылықтар және Тәңірдің әділ соты

³Бауырластар, Құдайға сендер үшін әрдайым шүкірлік етуге тиіспіз; бұл әділ де, өйткені бәрінің сенімдерің мен өзара сүйіспеншіліктерің артып келе жатыр. ⁴Сондықтан біз бастарыңнан өтіп жатқан әр түрлі қудалау мен қиыншылықтар кезіндегі шыдамдылықтарың мен сенімдерінді Тәңірдің өзге қауымдарына айтып, мақтан етіп жүрміз.

⁵Бұның бәрі Құдайдың барлық адамдарды әділ соттайтынын көрсетеді: Ол Өзінің Патшалығы үшін азап шеккен сендерді

---

*2 Бұл жазбаның түпнұсқасында Сыйлас есімінің латынша түрі Силуанус қолданылған.

соған кіруге лайықтысындар деп есептейді. ⁶Сендерді қинағандарды Құдай қинамақ, ⁷⁻⁸ ал қиыншылық көріп жүрген сендерге бізбен бірге тыныштық бермек — Құдайдың әділдігі осындай. Бұл, Иеміз Иса Мәсіх құдіретті періштелерімен жалындаған отпен көктен түсіп келгенде болады. Сонда Ол Өзінің Ізгі хабарына құлақ аспай, Құдайды танымай жүргендерді жазаламақ. ⁹Сол адамдар мәңгі-бақи Иеміздің алдын көрмей, Оның салтанатты ұлы құдіретінен аластатылып, шексіз қасірет шегетін болады. ¹⁰Сол күні Иеміз келеді де, Өзіне бағышталған адамдарына жасаған игіліктері үшін зор мақтанышқа бөленіп, Өзіне сенген олардың бәрін қайран қалдырады.* Сендер де солардың ішінде боласындар, өйткені біз әкелген Ізгі хабарға сендіңдер.

Елшілердің қауым үшін Тәңірге сиынуы

¹¹Сондықтан біз әрдайым сендер үшін былай деп мінажат етеміз: Құдай сендерді құтқарылуға шақырған соң соған лайықты өмір сүрулеріңе, ізгі ниеттеріңді жүзеге асыруларыңа, сеніммен бастаған істеріңді Құдайдың көмегімен аяқтауларыңа қабілет бергей. ¹²Осылай сендер арқылы Иеміз Исаның есімі даңққа бөленіп, өздерің де Оның ұлылығын бөлісесіңдер.* Құдайымыз және Иеміз Иса Мәсіх бұл үшін сендерге рақымын жаудыра көрсін.

2

Ақыр заман алдында құдайсыз көсемнің пайда болуы

¹Бауырластар, Иеміз Иса Мәсіхтің қайтып келуі мен біздің Оның қасына жиналуымызға байланысты сендерден мынаны өтінеміз: ²өсекке, пайғамбарлық сөздерге немесе біз айтыпты, біз жазыпты деген жалған пікірлерге иланып, Иеміз Мәсіхтің келетін күні болып қалған екен деп абыржып, қорқып қалмаңдар! ³Ешкім сендерді амалын тауып алдап кетпесін. Себебі Иеміз келер алдында адамдар Құдайдан безіп, Оған қарсы шығады және әділетсіздіктің қолдаушысы, кейін мүлдем құри-тын кісі* пайда болады. ⁴Ол Құдайға және Оның ұлылығын

*¹⁰ Немесе: Сол күні Ол Өзінің қасиеттілерінің арасында даңққа бөленіп, Өзіне сенген олардың бәріне тамаша көріну үшін келеді.

*¹² 2:13-15.

*³ Немесе: «күнәның адамы», «тозақтың баласы» делінген кісі.

білдіретін бар нәрсеге қарсы тұрып, өзін олардан жоғары қояды, тіпті Құдайдың киелі үйінде отырып алып, «мен құдаймын» деп жариялайды.

⁵Қастарында болған кезімде менің осыны айтып отырғаным естерінде емес пе? ⁶Күні бүгінге дейін сол кісіні қандай күш шығармай ұстап тұрғанын білесіңдер. Себебі оған белгіленген уақыт бар. ⁷Әрине, адамдарды Құдай заңына қарсы тұрғызатын құпия күштер қазірдің өзінде әрекет етуде;* бірақ соларды ашық шығармай, ұстап тұрған қасиетті күшті алдымен Құдай алып кету керек. ⁸Оның заңына қарсы тұрушы кісі содан кейін шығады. Бірақ оны Иеміз Иса қайтып келіп, бәріне салтанатты түрде көрінгенде аузынан шыққан бір леппен мүлдем жояды.

⁹Ал Құдай заңына қарсы тұрушы кісі келгенде шайтанның әрекетіне сай зор күш-қуат, әр түрлі алдамшы ғажайып істер мен кереметтер көрсетпек. ¹⁰Ол кейін құритындардың бәрін күллі жамандықтармен тура жолдан адастырады. Себебі олар өздерін құтқаратын шындықты жақсы көрмей, жүрегіне жолатпады. ¹¹Сондықтан да Құдай оларды өтірікке иланып, түзу жолдан оп-оңай адасатын қылып қояды. ¹²Сонымен шындыққа сенбей, әділетсіздікке құмартқандардың бәрі сотталатын болады.

Елшілердің сенушілерді жігерлендіріп, бата беруі

¹³Иеміз сүйген қымбатты бауырластар, сендер үшін Құдайға үнемі алғыс айтуға міндеттіміз. Себебі Ол сендерді Киелі Рухының арқасында Өзіне бағышталып, таза жүріп, шындыққа сеніп, құтқарылуларың үшін әуел бастан таңдап алған еді. ¹⁴Біздің сендерге уағыздаған Ізгі хабарымыз арқылы Құдай сендерді Иеміз Иса Мәсіхтің салтанатты ұлылығынан үлестерінді алуға да шақырды. ¹⁵Сондықтан, бауырластар, сенімдеріңе берік, табанды болып, біздің ауызша және жазбаша үйреткен уағзымыздан таймаңдар.

¹⁶Лайым бізді сүйетін, рақымын төгіп, мәңгілік жұбаныш пен үзілмес үміт берген Иеміз Иса Мәсіх пен Құдай Әкеміз ¹⁷жүректеріңді жігерлендіріп, сендерге іс жүзінде де, сөз жүзінде де ізгілік жасауға күш бергей.

*7 Демек: Әзәзіл адамдарды азғырып, Құдай заңына қарсы тұруға қазір де итермелеп, түрткі болып жүр.

3

Біз үшін мінажат етіңдер

¹ Ал енді, бауырластар, Иеміздің Ізгі хабары тура сендердегідей көп тарап, құрметке бөлене берсін деп Оған біз үшін сиынындар: ² Ол бізді қара ниетті, зұлым адамдардың шабуылынан сақтай көрсін. Өйткені жұрттың бәрі бірдей сенуші емес. ³ Ал Жаратқан Ие сенімді, Ол сендерге күш-жігер беріп, әзәілдің әрекетінен сақтайды. ⁴ Сендер Иемізбен тығыз байланыста тұрғандықтан, біз өздеріңе бұйырғанымызды қазір де, келешекте де орындайды деп сенім артамыз. ⁵ Иеміз жан дүниелеріңді Құдайдың сүйіспеншілігіне бұрып, сендер Мәсіхтің қайта оралуын сабырмен күтсін деп мінажат етеміз.*

Еңбек ету — міндет

⁶ Иеміз Иса Мәсіхтің атынан біз, бауырластарым, сендерге тағы ескертеміз: жүгенсіз жүріп, біздің өздеріңе тапсырған ілімімізге ермейтіндерден бойларыңды аулақ ұстандар! ⁷ Бұл жерде бізден үлгі алу қажеттігін өздерің де білесіндер. Себебі біз сендерде болғанда жұмыссыз, бос жүріп, ⁸ біреудің нанын тегін жеген жоқпыз. Ешқайсыңа ауыртпалық түсірмеу үшін күні-түні еңбек етіп, бар күшімізді салып жұмыс істедік. ⁹ Нандарыңды жеуге қақымыз бар еді; бірақ сендер бізге еліктесін деп, үлгі болғымыз келді. ¹⁰ Араларыңда жүргенде: «Еңбек еткісі келмеген ішіп-жемесін» деген қағиданы саналарыңа сіңірдік.

¹¹ Ал енді кейбіреулеріңнің жүгенсіз жүргендіктерің туралы естідік, олар жұмыс істемей, басқалардың мазасын алып, босқа сандалып жүр екен. ¹² Осындайларға біз тыныш еңбек етіп, өз нандарын өздері тауып жесін деп Иеміз Иса Мәсіхтің атынан бұйырып, ескертеміз. ¹³ Ал сендер, бауырластар, жақсылық жасаудан жалықпаңдар.

¹⁴ Егер біздің осы хатта айтып отырған нұсқауларымызға кімде-кім құлақ аспаса, соны ескеріңдер. Өз қылығына ұялуы үшін онымен араласпаңдар. ¹⁵ Бірақ оған жау деп қарамай, бауырлас ретінде түсіндіріп, ескертіндер.

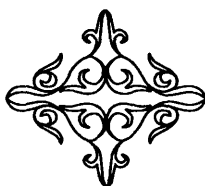
*5 Немесе: Иеміз жүректеріңді Құдайдың сүйіспеншілігіне және Мәсіхтің табандылығына бұра көрсін.

Соңғы баталар мен қоштасу

¹⁶Тыныштықтың Иесі сендерге әрдайым қай нәрседе де Өзінің тыныштығын сыйлай берсін! Иеміз жар болғай!

¹⁷Ал мен, Пауыл, осы сәлемімді өз қолыммен жазып отырмын. Хаттарымды ылғи осылай аяқтаймын, олардың менікі екенін осыған қарап білесіңдер.

¹⁸Барлығыңа Иеміз Иса Мәсіхтің рақымы жауа берсін! Аумин.

Тімотеге арналған бірінші хат

Жазба туралы мәлімет

Пауыл елші жас қызметтестері Тімоте мен Титке жолдаған үш сәлемхатында қауым мүшелерін қамқорлау туралы нұсқау бергендіктен, олар «рухани қамқорлық хаттары» деп аталады.

Осы хаттарда, сондай-ақ кесариялық Еусеби мен римдік Клімент сияқты ерте кездегі қауым жетекшілерінің жазбаларында берілген мәліметтер бойынша Пауыл Рим қаласындағы алғашқы тұтқындалуынан босаған соң төртінші үлкен уағыздау сапарына шығады. Алдымен Испанияға, содан кейін Крит аралына және бүгінгі Түркиядағы Ефес, Қолос қалаларына барып, содан Греция арқылы Римге қайта оралады. Бұл жерде ол шамамен б.з. 66 жылы, Неронның патшалық құрған кезінде қайтадан тұтқындалып, 68 жылы шейіт болады.

Пауыл төртінші уағыздау сапары кезінде Ефес қаласынан солтүстік Грециядағы Македония аймағына аттануға дайындалғанда, сенімді шәкірті Тімотеге сол қаладағы қауымға қамқорлық жасау туралы нұсқау берген еді. Кейінірек елші өзінің жуырда Ефеске оралмайтынына көзі жеткенде, дарынды жас серігін жігерлендіріп, оған берген тапсырмаларын әлі де нақтылау үшін осы бірінші хатын жазды: Тімоте қауымда жайылған жалған ілімдерге қарсы тұрып, лайықты жетекшілерді тағайындауға және қауымдардың жиындары мен қызметтерін дұрыстап өткізу туралы тәлім беруге тиіс болды.

Ефес қауымындағы басты мәселе қате ілімдердің: «білімпаздық» ағымының алғашқы түрінің, яһуди дініне байланысты кейбір азғын дәстүрлердің және дүниеден безу ағымының жайылуы еді.

Елші бұл хаттың қауым жетекшілері мен мүшелеріне де оқылып берілуін қалағандықтан, өзін «Құдайдың және Мәсіхтің бұйрығымен болған елшісі» деп ресми түрде таныстырып, Тімотенің де қауымдағы беделін нығайтты.

1

Арнау және сәлем

¹ Құтқарушымыз Құдайдың және үмітіміздің Бастауы Иса Мәсіхтің бұйрығымен Мәсіхтің елшісі болған Пауылдан ² сеніміміздегі шынайы ұлым іспетті* Тімотеге дұғай сәлем. Лайым Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса Мәсіх саған рақымы мен қайырымын жаудырып, тыныштығын сыйлай берсін!

Қате ілімдерге қарсы ескертулер

³ Македонияға барарда өтініп сұрағанымдай, сен Ефес қаласында қалып, кейбіреулердің басқа ілімдерді үйретулеріне ⁴ және аңыздармен, ұлан-ғайыр шежірелермен шұғылдануларына тыйым сал. Бұлар сенім арқылы білінетін Құдайдың ісіне* қызмет етудің орнына көп дау-жанжал тудырады. ⁵ Осы бұйрықтың мақсаты — пәк жүрек, таза ар-ұждан мен шынайы сенімнен бастау алатын сүйіспеншілікті ояту. ⁶ Кейбір адамдар бұлардан бас тартып, көп мылжындыққа түсіп, адасып кетті. ⁷ Олар Таурат заңының ұстаздары болғылары келеді, бірақ өз сөздерін де, табандылықпен пайымдап жүрген ілімдерін де өздері дұрыстап түсінбейді.

⁸ Ал тиісінше қолданылса, Таурат заңының игілікті болатынын білеміз. ⁹ Оның Құдай алдында ақталған біздерге емес,* заң мен билікке бағынбайтындарға, зұлымдар мен күнәкарларға, қасиетсіздер мен дінсіздерге, ата-анасын не басқа біреуді өлтірушілерге,** ¹⁰ бұзылғандар мен жыныстық азғындыққа түскендерге, кісі ұрлаушыларға, өтірікшілер мен жалған ант беретіндерге, яки дұрыс ілімге қайшы әрекет ететіндердің бәріне тыйым салатынын түсінеміз. ¹¹ Осы ілім мадақталуға тиісті Құдайдың ұлы Ізгі хабарында мәлімденген.* Ол соны уағыздауды маған аманаттады.

Құдайдың рақымына шүкірлік

¹² Жұмысымды атқаруға қуат беріп келе жатқан Иеміз Иса Мәсіхке мені сенімді болады деп бағалап, Өзіне қызмет етуге

*2 Яки: Мәсіхке сенуіне өзін көмектесіп, туған ұлымдай болып кеткен.

*4 Яки: Құдайдың адамдарды құтқару ісіне.

*9 Немесе: Оның әділдерге емес.

**9 Немесе: ата-анасын қорлайтындар мен кісі өлтірушілер.

*11 Немесе: Ізгі хабарына сәйкес келеді.

тағайындағаны үшін ризашылығымды білдіремін. ¹³ Бұдан бұрын Оған тіл тигізіп, қауымдарын қудалап, зорлық-зомбылық көрсеткеніммен, Ол маған қайырымды болды. Себебі менде әлі де шынайы сенім болмағандықтан, не істеп жүргенімді білмедім. ¹⁴ Осылай маған Иеміздің рақымы молынан төгіліп, Иса Мәсіхтен келетін сенім мен сүйіспеншілікке кенелдім.

¹⁵ «Иса Мәсіх осы дүниеге күнәкарларды құтқару үшін келді». Бұл — дәл айтылған шынайы сөз, оны түгелдей қабылдау қажет. Күнәкарлардың ішіндегі нағыз күнәкары мен едім. ¹⁶ Ал Иса Мәсіх алдымен мен* арқылы Өзінің төзімділігін толығымен көрсету үшін маған қайырымдылық танытты. Сөйтіп мені болашақта Иса Мәсіхке сеніп, мәңгілік өмірге ие болатындардың бәріне үлгі етті. ¹⁷ Мәңгілік Патша — өлмес, көзге көрінбес бірден-бір Құдай мәңгі* құрметтеліп, ұлылығы мадақтала берсін! Аумин.

¹⁸ Тімоте, балам менің, саған мына өсиетті аманаттаймын, ол бұдан бұрын өзің туралы Құдай Рухы білдірген хабарларға* сәйкес: ізгі күресте сол хабарларға сай әрекет жасап, ¹⁹ сенімің мен ар-ұжданыңды таза ұста! Кейбіреулер ар-ұждандарынан безіп, сенімдерін құртты. ²⁰ Олардың араларында Хименей мен Ескендір бар. Құдайға тіл тигізбеуге үйренсін деп, екеуін (қауымнан шығарып) шайтанның қолына тапсырдым.

2

Қауымның Құдайға сиынуы

¹ Ал енді, ең алдымен мынаны ескертемін: барлық адамдар үшін Құдайға сиынып, тілектер, өтініштер мен алғыстар арналысын. ² Патшалар мен басқа да барлық әкімшілік иелері үшін де мінажат ету керек;* соның нәтижесінде біз барлық жағдайда Құдайға ұнамды да адал болып, тыныш та бейбіт өмір сүрмекпіз. ³ Бұл — игілікті, әрі Құтқарушымыз Құдайға ұнайды. ⁴ Ол барлық адамдардың құтқарылып, шындықты біліп алуларын қалайды. ⁵ Құдай — біреу-ақ, Құдай мен адамдар арасын Келістіруші де Біреу, Ол — адам (болып дүниеге келген) Иса Мәсіх. ⁶ Бәрін күнәның құлдығынан босату үшін Мәсіх жанын

*¹⁶ Яки: нағыз күнәкар болған мен.

*¹⁷ Яки: күллі дәуірлерде.

*¹⁸ Яки: Киелі Рух сен туралы білдірген пайғамбарлық сөздерге (аяндарға).

*² Яғни: Құдай оларға даналық сыйлап, әділ шешімдер қабылдатсын деп Оған сиыну қажет.

қиып, соның төлемін өтеді. Бұған дер кезінде куәлік берілді.*
 7 Оны жариялау үшін уағыздаушы және елші болуға тағайындалдым, еш өтірік емес, Мәсіх алдында нағыз шындықты айтып тұрмын: Ол мені халықтарға сенім мен шындық туралы тәлім беруге жіберді.

8 Сонымен ер адамдардың әр жерде адал қолдарын жайып, ашу-ыза, күмән және жанжалдан аулақ болып, Құдайға сиынуларын қалаймын. 9 Сол сияқты, әйелдер әдеппен әрленіп-сәнденсін: шаштарын тым баптай бермей, алтын, маржан және қымбат киімге үйір болмай, киімдері қарапайым да сыпайы болсын. 10 Оларды істеген игі істері көркейтсін. Бұл Құдайға ұнамды болуға ұмтылған әйелдерге лайық.

11 Әйелдер тыныштықпен, әр жағдайда (қауым жетекшілерінің басшылығына) мойынсұнып, тәлім алсын. 12 Олардың (Құдайдың ілімі жайлы) тәлім беріп, ер адамдарға билік жүргізулеріне жол бермеймін; олар тыныш болсын. 13 Алдымен Адам ата, содан кейін Хауа ана жаратылған 14 және Адам ата емес, әйел эезілге алданды. Осылай ол Құдайдың бұйрығын бұзды.* 15 Ал егер әйелдер сенім, сүйіспеншілік, қасиеттілік және сыпайылықты ұстанса, аналық міндетін атқарғанда (күнәның ықпалынан) аман сақталады.*

3

Қауым жетекшілері мен қызметшілері

1 «Егер біреу қауым басқарушысы болуға ынталанса, оның игілікті істі қалағаны». Бұл — дәл айтылған шынайы сөз. 2 Ал қауым басқарушысының ешбір кінәратсыз таза болуы қажет: ол әйеліне адал,* есті, байсалды, әдепті, қонақжай және қабілетті оқытушы, 3 не арақ-шарапқа құмар, не ұрыншақ та емес, шыдамды, айтыс-тартыстан аулақ жүретін, ақшаға да құнықпайтын жан болуға тиіс. 4 Ол отбасына жақсы басшылық етіп, балаларын өзін құрметпен тыңдайтындай етіп тәрбиелеуі шарт. 5 Өйткені өз отбасына басшылық ете алмаған адам қалайша Құдайдың қауымын қамқорлай алады? 6 Басқарушы

*6 Немесе: Бұл (құрбандық өлім) Құдайдың адамзатты құтқарғысы келгендігін дер кезінде дәлелдеді.

*14 Жаратылыс. баст. 2:7,22; 3:1-6.

*15 (4:16; 5:15) Немесе: ұстанса, бала туғанда (ажалдан) аман сақталады.

Яки: ұстанса, «әйелдің Ұрпағы» Мәсіхтің туып, жанын қиғаны арқылы құтқарылады (Жаратылыс. баст. 3:15; Салониқа. хат 1:10).

*2 Яки: бір әйелге ғана үйленген.

сенім жолына жуықта ғана түскен біреу болмауға тиіс. Әйтпесе мақтаныштан кеудесін көтеріп, шайтан іспетті Құдайдың үкіміне ұшырауы мүмкін.* ⁷ Сондай-ақ, масқараланып, шайтанның торына түсіп кетпеуі үшін қауымнан сыртқы жұрттың да оған жақсы куәлік берулері керек. ⁸ Сол сияқты, қауым қызметшілері де байыпты, өтірік айтпайтын жандар болып, маскүнемдік пен пайдақұмарлықтан аулақ жүрулері қажет. ⁹ Олар бізге сенім туралы ашылған құпия ілімді* таза ар-ұжданмен ұстануға тиіс. ¹⁰ Бұлар да алдымен сыналсын.* Содан кейін, егер айыпсыз болса, міндеттеріне кіріссін. ¹¹ Сондай-ақ (қауым қызметшілерінің) әйелдері* де байыпты, өсек айтпайтын, есті, қай нәрседе де адал болуға тиіс. ¹² Қауым қызметшілері әйелдеріне адал болып,* балалары мен отбастарына жақсы басшылық етулері керек.

¹³ Міндеттерін жақсы атқаратындар зор беделге және Мәсіх Исаға деген сенімде үлкен батылдыққа ие болады.

«Сенімнің ұлы құпиясы»

¹⁴ Жақын арада саған баруға үміттенсем де, осы хатты жазып отырмын. ¹⁵ Сөйтп, егер кешіксем, сенушілердің «Құдайдың отбасының» мүшелері ретінде* қалай әрекет етуге тиіс екенін сен білетін боласың. Ал Оның «отбасы» — мәңгі тірі Құдайдың қауымы, ол шындықты тірек, таяныш секілді жоғары көтеріп ұстайды.

¹⁶ Құдайға ұнамдылық туралы бізге ашылған мына құпияның ұлы екендігі еш шүбәсіз:

Мәсіх* адам боп дүниеге келді де,
Киелі Рух әділдігін дәлелдеді.
Мәсіх періштелерге көрінді де,
Халықтарға Ол жарияланды,
Жер жүзінде Оған көбі иланды,
Ол ұлылықпен көкке қабылданды.

*6 Немесе: кеудесін көтеріп, өсекшінің сынына ұшырауы мүмкін.

*9 Яғни: Тәңірдің бізге сенім туралы білдірген шынайы ілімін.

*10 Яғни: қауымда уақытша міндетін атқарып сыналсын.

*11 Немесе: (қауымда қызмет ететін) әйелдер.

*12 Яки: бір әйелге ғана үйленген.

*15 Немесе: Құдайдың үйінде.

*16 Яки: Құдай (Сөзі) (Жохан 1:1,14; Жохан. 1-хаты 1:1-2; 4:2; Матай 1:23).

4

*Қате ілімдерден сақтанып,
Мәсіхтің ізгі қызметшісі болу*

¹ Құдай Рухы: «Сонғы дәуірде* кейбіреулер сенімдерінен бас тартып, жалған рухтарға құлақ салып, жындар үйреткен ілімдерге еретін болады», — деп анық айтады. ² Осындай ілімдер ар-ұжданнан әбден безген,* екі жүзді өтірікшілер арқылы тарайды. ³ Олар: «Үйленуге және белгілі бір тағам түрлерін жеуге болмайды!» — деп үйретеді.* Алайда сол тағамдарды Құдай Өзіне сеніп, шындықты білетіндердің шүкірлік ете отырып жеулері үшін жаратты. ⁴ Құдай жаратқандардың бәрі де адал; шүкірлік етіп қабылданған тамақтарға тыйым салуға болмайды. ⁵ Олар Құдай сөзін оқып, Оған сиынуымыз арқылы адал* болады.

⁶ Осы нұсқауларды бауырластарға білдіріп, сеніміміз туралы сөздерден, ұстанған игілікті ілімнен нәр алсаң, онда Иса Мәсіхтің ізгі қызметшісі боласың. ⁷ Сол бір кексе әйелдердің бос аңыздарынан бойынды аулақ ұстап, Құдайға ұнамды жүруге жаттыға бер. ⁸ Денені шынықтырудың біраз пайдасы бар, ал Құдайға ұнамды жүру барлық жағынан да пайдалы: Тәңірдің уәдесі бойынша ол осы және болашақ өмірде де игілікті. ⁹ Бұл — дәл айтылған шынайы сөз; оны түгелдей қабылдау қажет. ¹⁰ Біз барлық адамдардың құтқарылуын қалайтын, әрі Ізгі хабарға сенушілердің бәрін құтқаратын мәңгі тірі Құдайға сенімімізді арттық. Сол себептен жан сала еңбек етіп, қорлыққа төзудеміз.*

Қауымға үлгі және кеңесші ұстаз болу

¹¹ Осыларды уағызда, үйрет. ¹² Ешкімнің де өзінді жас деп менсінбей қарауына жол берме. Қайта, сенушілерге сөйлеген сөзің, мінез-құлқың, сүйіспеншілігің, жан-дүниенің, сенімің және пәктігіңмен үлгі бол. ¹³ Мен барғанша Киелі жазбаларды оқып беріп, насихаттап, сенімдерін нығайтып, тәлім берумен айналыса бер. ¹⁴ Қауым жетекшілері үстіңе қолдарын қойып,

*1 Яки: Осы заманның аяғында (Жақып. хаты 5:3; Елшілер. істері 2:17).

*2 Немесе: ар-ұждандары «ыссы темірмен күйдірілгендей» сезімсіз.

*3 Бұны үйрететін «білімпаздық» деп аталатын ілімдер туралы хаттың алдындағы мәліметті қараңыз.

*5 Немесе: Құдайдың меншігі; яки: қасиетті.

*10 Немесе: еңбек етіп, күресудеміз.

батасын бергенде Құдай Рухының білдірген хабарымен саған сыйлаған рухани дарынын елемей жүрме! ¹⁵ Осыларды орындап, өзінді соған арна; бәрі де бұдан сенің алға басуынды көре алсын. ¹⁶ Өзіңе де, үйретіп отырған іліміңе де мұқият ықылас аудар. Осыларды ұдайы атқара бер, сонда өзінді және тыңдаушыларыңды күнәның ықпалынан аман сақтайтын боласың.

5 ¹ Жасы үлкен адамды сөкпе, қайта, өз әкеңе айтқандай ілтипатпен ескерт. Жас жігіттерге — туған бауырыңа, ² егде әйелдерге — анаңа, ал қыз-келіншектерге — әпке-қарындасыңа қарағандай қарап, пәк таза болып жүр.

*Жесірлердің қамқорлыққа алынып,
қауымға қызмет көрсетулері*

³ Шынымен мұқтаж жесірлерді құрметте. ⁴ Егер жесірдің балалары не немерелері болса, онда бұлар алдымен өз отбасын қадірлеп, әке-шешелері мен ата-әжелерінің алдындағы борыштарын өтеп, өз сенімдерін іс жүзінде көрсетуді үйренсін, өйткені бұл Құдайға ұнайды. ⁵ Ал шынымен мұқтаж, жалғыз басты жесірлер бар үмітін Құдайға артып, күні-түні Оған сиынып, мінажат етеді.

⁶ Алайда тіршіліктің ләззатын ғана ойлайтын жесір — тірі өлік. ⁷ Қауымның кінәратсыз болуы үшін осыларды насихатта! ⁸ Туысқандарының, әсіресе үй ішінің қамын ойламайтын адам сенімінен бас тартқан, ол тіпті Құдайға сенбейтіннен де жаман.

⁹ Жасы алпыстан асқан, күйеулеріне адал болған* жесірлер ғана таңдалып, арнайы тізімге тіркелсін. ¹⁰ Олардың жасаған игі істері белгілі болулары керек, мысалы, балаларын тәрбиелеуі, қонақжайлылық танытуы, Құдайдың адамдарына қарапайым қызмет көрсетуі,* бейшараларға көмектесуі, игілікті іс атаулының бәріне де өздерін арнауы.

¹¹ Жастай тұл қалған әйелдерді бұл тізімге қабылдама. Олар тәндік құмарлықтарының жетегіне еріп, Мәсікке берілгендігінен безсе, күйеуге шыққылары келеді, ¹² сөйтіп алдыңғы уәделерін* бұзып, айыпталуға душар болады. ¹³ Мұнан басқа,

*9 Немесе: бір-ақ рет күйеуге шыққан.

*10 Немесе: қасиеттілердің аяқтарын жууы.

*12 Яғни: өздерінің тек Мәсікке қызмет етіп, қайтадан күйеуге шықпаймын деген уәделерін.

өздері жұмыс жасамайтындықтан уақытты бос өткізіп, үй-үйді аралауды әдетке айналдырады; олар еріншек болып қана қоймай, мылжыңмен әуестеніп, өзгенің жұмыстарына араласып, сөз қылуға болмайтын нәрселерді айтатын болады. ¹⁴ Сондықтан мен жас жесірлердің күйеуге шығып, балалы болып, үй шаруасын басқарып, сөйтіп дұшпанымыздың жамандауына жол бермеулерін қалаймын. ¹⁵ Кейбіреулері дұрыс жолдан тайып, шайтанның жетегіне еріп кетті ғой. ¹⁶ Егер сенуші (ер адамның не) әйелдің жан ұясында жесірлері болса, соларды қауымның иығына артып қоймай, өзі көмектессін. Сонда қауым шынымен мұқтаж жесірлерге көмектесе алады.

Қауым жетекшілері туралы қосымша нұсқаулар

¹⁷ Қауымды жақсы басқаратын жетекшілер, әсіресе Құдай сөзін уағыздап, үйретуге еңбегі сіңгендер, ерекше құрмет пен қамқорлыққа лайық. ¹⁸ Себебі Киелі жазбаларда былай делінген: «Астық басқан өгіздің аузын жаппа!» Және: «Жұмысшы еңбек ақысын алуға лайық».*

¹⁹ Қауым жетекшілерін айыптағанда ең аз дегенде екі-үш куәгер болмаса, оған құлақ аспа. ²⁰ Басқаларды да сақтандыру үшін күнә жасаушыларға бәрінің алдында сөгіс бер.

²¹ Құдай, Иса Мәсіх және таңдаулы періштелер алдарында саған мықтап ескертемін: осы нұсқауларды алаламай орында, еш нәрсені де бір жақтылықпен істеме!

²² Адамдардың үстеріне қол қойып, батанды беруде асығыстық жасама,* әйтпесе олардың күнәларына сен де жауапты боласың.** Өзіңді пәк таза ұста. ²³ Әлсіз асқазаныңа және жиі сырқаттануыңа бола бұдан былай тек су ғана ішпей, аздап шарап та іш. ²⁴ Кейбіреулердің күнәлары көзге айқын көрініп, оларды тікелей айыпталуға бастап әкеледі. Ал басқаларынікі кейінірек қана әшкереленеді. ²⁵ Сол сияқты, игі істер де айқын көрінеді, ал білінбейтіндері де жасырын қала алмайды.

*¹⁸ Заң. қайтал. 25:4; Лұқа 10:7.

**²² Яғни: Кісілерді қауымдағы қызметке тағайындап немесе күнә жасағандарды қайтадан қауымға қабылдас бұрын, олардың өздерін іс жүзінде көрсетулеріне уақыт бер!

**²² Немесе: жасама, басқалардың күнәларына ортақтаспа.

6 ¹ Құдайдың есімі мен біздің ілімімізге жұрттың тіл тигізбеулері үшін, құлдықта жүрген барлық қызметшілер қожайындарын құрмет атаулыға лайық деп есептесін! ² Қожайындары сенуші болса, қызметшілері соларға рухани бауырласым деп тиісті құрмет көрсетпей жүрмесін, керісінше, оларға одан да жақсы қызмет етуге тиіс. Себебі соның пайдасын көретіндер — сүйікті бауырластары ғой.

Қате ілімдер және ақшақұмарлық туралы

Осы нұсқауларды қауымға үйретіп, ескерте бер! ³ Ал басқаша тәлім беріп, Иеміз Иса Мәсіхтің шынайы сөздерімен және Құдайға ұнамды өмір салтына жетелейтін ілімімен келіспегендер — ⁴ кеуделерін көтеріп, ешқандай шындықты білмей, тек сөздер туралы айтыс-тартысқа деген зиянды құмарлықпен ауыратындар. Бұл қызғаныш, дау-жанжал, жамандау мен арам күдік тудырып, ⁵ ақыл-естері уланған, шындықты білуден ада болған адамдардың арасындағы үздіксіз ұрыс-керіске себепші болады. Ондайлар Құдайға ұнамдылық — байлыққа қол жеткізудің жолы деп санайды. ⁶ Расында да Құдайға ұнамды өмір сүріп, барға қанағат ету зор рухани байлыққа жеткізеді. ⁷ Бү дүниеге ештеңе де әкелген жоқпыз, ештеңе алып кетпейтініміз де айдан анық. ⁸ Сондықтан ішер ас пен киер киім болса, соған қанағат етейік. ⁹ Ал баюға ұмтылғандар азғыруға ұшырап, өздерін апатқа, құруға алып келетін көптеген ақымақ та зиянды құмарлықтардың торына түседі. ¹⁰ Өйткені ақшақұмарлық — әр түрлі жамандықтың түп тамыры; кейбіреулер осыған бола сенімдерінен адасып, өздерін көптеген қайғы-қасірет пен өкінішке душар етті.

Соңғы өсиет: ұлы мақсатқа адал бол!

¹¹ Ал сен, Құдайдың адамы, мұндайлардан алшақ жүріп, әрдайым әділетті, Құдайға ұнамды өмір сүріп, сенім, сүйіспеншілік, төзімділік пен ілтипаттылыққа ұмтыла бер. ¹² Сенімнің ізгілікті мүддесі үшін жан сала күресіп, мәңгілік өмірді берік ұстан. Тәңір сені осыған шақырды, өзің де көптеген куәлардың алдында Ізгі хабарды мойындадың.

¹³ Барлық жаратылысқа өмір сыйлаған Құдай алдында және Понти Пилат тергеген кезде Ізгі хабарды табандылықпен

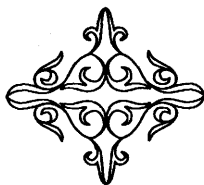

мойындаған Иса Мәсіх алдында саған аманаттаймын: ¹⁴ берілген нұсқауларды Иеміз Иса Мәсіхтің қайтып келіп, ұлылықпен көрінетін күніне дейін мүлтіксіз, таза орында! ¹⁵ Өзінің белгілеген кезінде Мәсіхті салтанатпен көрсететін Құдай — мадақталған, бірден-бір қуатты Билеуші, патшалардың Патшасы, иелердің Иесі, ¹⁶ мәңгіліктің жалғыз Иесі! Ол ешкім жақындай алмайтын нұрда тұрады, ешбір адам баласы Оны көрген де емес, көре де алмайды. Қадір-құрмет пен билік мәңгі Онікі. Аумин.

¹⁷ Осы дүниелік мал-мүлікке байларға ескерт: олар менмен болмасын; сенімдерін өткінші байлыққа емес, Құдайға артсын! Ол рақатын көру үшін игіліктердің бәрін сыйлайды. ¹⁸ Байлар жақсылық жасай беріп, игі істерге бай, әрі жомарт болып, басқалармен бөліссін. ¹⁹ Осылай өздеріне келешек заман үшін игілікті негіз болатын рухани қазына жинап, мәңгілік, шынайы өмірді берік ұстанбақ.

²⁰ О, Тімоте, қамқорлығыңа сеніп тапсырылғанды аман-есен сақта! Жарамсыз, бос сөздерден және «білімпаздық» деп қате аталатын, шындыққа қарсы тұратын ілімдерден аулақ бол! ²¹ Кейбіреулер оларды ұстанып, жариялап, сенім жолынан тайып, адасып кетті.

Лайым Құдай сендерге жар болып, рақымын жаудыра берсін. Аумин.

Тімотеге арналған екінші хат

Жазба туралы мәлімет

Құдайдың елшісі Пауыл өзінің адал қызметтес серігі Тімотеге жолдаған осы екінші хатын б.з. 66-67 жылдары Рим қаласындағы түрмеде отырған кезінде жазса керек. Бұл Неронның патшалық құрған заманы болатын. Елшінің екінші рет Римде қамалғандағы жағдайы едәуір ауыр болды. Ол салқын да ылғалды зынданда қауіпті қылмыскердей бұғауда ұсталып, достарына оның қай жерде екенін тауып алу қиынға соқты. Өзіне жүктелген міндетін орындап шыққанына, әрі жуырда бұ дүниеден кететініне Пауылдың көзі жетті.

Ол осы хатында «рухани баласы» және серігі Тімотеден жақын арада өзіне келуін сұрайды. Бірқатар жолдастары Пауылдан бас тартып, ал қалғандары жұмыс бабымен басқа жаққа кетуге мәжбүр болды. Тек Інжілдегі төрт «Ізгі хабардың» біреуін және «Елшілер істерін» жазып қалдырған адал серігі Лұқа ғана жасы егде тартқан Пауылдың қасында болды.

Елші қатыгез Нерон патшаның әмірімен болған қатаң қудалау кезіндегі Тімотенің және барлық қауымдардың рухани хал-жағдайының қамын ойлап отырды. Соған қоса ол болашақта түрлі жалған ілімдердің қауымдарға жайылатынын алдын ала біліп, Тімотеге шынайы Ізгі хабарды еш өзгеріссіз, таза сақтап, соның жолында өмірін қиюға дайын болуды ескертті.

Құдайдың адал елшісі Пауылдың өлер алдында жазған осы соңғы хаты Тімотеге және ол қызмет көрсетіп жүрген қауымдарға, сондай-ақ күллі дәуірлерде Иеміздің тура жолын қушылардың бәріне де арналған өсиет, аманат болып табылады.

1

Арнау және сәлем

¹Құдайдың Мәсіх Исамен байланыстағыларға шынайы өмірді уәде еткендігін жариялау үшін Оның еркімен Мәсіх Исаның елшісі болған Пауылдан ²сүйікті «рухани балам» Тімотеге дұғай сәлем. Құдай Әкеміз бен Иеміз Иса Мәсіх саған рақымы мен қайырымын жаудырып, тыныштығын сыйлай берсін.

Тімотенің сенімі үшін шүкірлік

³Мен ата-бабаларым қызмет еткендей, таза ар-ұжданыммен қызмет ететін Құдайға сен үшін күні-түні шүкіршілік етіп, дұғаларымнан өзінді ешқашан тастамаймын. ⁴(Қоштасқандағы) көз жасыңды есіме түсіріп, сені қайтадан көріп, қуанышқа кенелуді қатты аңсаймын. ⁵Шынайы сенімің есімде, ол алдымен әжең Лойда мен анаң Әуникенің жүректерінен орын алған еді, сенің жүрегіңнен де орын алғанына көзім жетті.

Құдайдың күшіне сүйеніп, міндетіңді ынтамен орында!

⁶Сол себепті де саған ескертемін: мен үстіңе қолымды қойып, міндетіңе тағайындағанда Құдай рақым етіп, өзіңе берген дарынды көбірек ынтамен қолдан!* ⁷Өйткені Құдай бізге қорқыныш емес, күш, сүйіспеншілік және ұстамдылықты дарытатын Киелі Рухын сыйлады. ⁸Сондықтан да Иеміз Иса Мәсіхті ашық мойындаудан ешқашан тартынба, Иемізге бола түрмеде отырған мен үшін де ұялма; қайта, Құдай беретін рухани күш-қуатқа сүйеніп, Ізгі хабар үшін азаптарды бірге көр. ⁹Құдай бізді құтқарып, өз халқы ретінде қасиетті өмір сүруге шақырды; мұны жасаған игі істерімізге бола емес, Өзінің мақсаты мен рақымы бойынша істеді; Ол Иса Мәсіх арқылы бізді рақым етуге әлем басталмастан бұрын-ақ ниеттенген еді. ¹⁰Қазір соны Құтқарушымыз Иса Мәсіхтің келуімен ашық көрсетті: Мәсіх өлімнің күшін жойып, Ізгі хабары арқылы шынайы, ешқашан өшпейтін өмірді жарыққа әкелді. ¹¹Тәңір мені осы Ізгі хабарды халықтарға жариялаушы, елші және ұстаз етіп тағайындады. ¹²Сол себептен мен осындай азап көрсем де, ұялмаймын. Кімге сенім артқанымды білемін және

*6 Яки: үстіңе қолымды қоюымның арқасында Құдай өзіңе сыйлаған рухани дарынды көбірек «лаулат».

Оның қайтып келетін күніне дейін Өзінің маған аманаттаған Ізгі хабарын* аман-есен сақтайтынына кәміл сенемін. ¹³ Менен естігендерінді дұрыс ілімнің үлгісі ретінде Иса Мәсіхке деген сеніммен және сүйіспеншілікпен берік ұстан! ¹⁴ Өзіңе аманатталған Ізгі хабарды* өмірімізден орын алған Киелі Рух арқылы аман-есен сақта! ¹⁵ Азия аймағындағы сенушілердің бәрінің дерлік мені тастап кеткенін білесің, олардың арасында Фигел мен Ермоген де бар. ¹⁶ Иеміз Онисыфордың үй ішіне мейірімін төксін; ол әлденеше рет көңілімді көтеріп, жігерлендіріп, бұғауда отырған жағдайыма ешқандай ұялмады. ¹⁷ Керісінше, Римде болғанда ерінбей-жалықпай мені тапқанша іздеді. ¹⁸ Иеміз қайта оралатын күні оған мейірімін көрсетсін! Оның маған Ефесте де қалай көмектескенін өзің жақсы білесің.

2 ¹ Ал сен, балам менің, Мәсіх Исаның сыйлайтын рақымымен күшейе бер. ² Өзің менен естіп, көптеген кісілер растаған шынайы ілімді* басқаларға да тәлім беруге қабілеті бар, сенімді жандарға аманатта! ³ Иса Мәсіхтің «адал сарбазы» ретінде азаптарды бірге көр! ⁴ Есінде болсын: ешбір сарбаз тұрмыстық істермен шырмалмайды, қайта, қолбасшысының көңілінен шығуға ұмтылады. ⁵ Сондай-ақ, балуан күрес тәртібін бұзса, жүлдені жеңіп ала алмайды.* ⁶ Жиналған өнімнен үлесін ең алдымен жан сала еңбектенген диқан алуға тиіс.* ⁷ Айтқандарым туралы ойлана бер, сонда Құдай саған бәріне түсінік береді. ⁸ Дәуіттің ұрпағынан шыққан, өлімнен қайта тірілген Иеміз Иса Мәсіхті әрдайым есінде ұста! Мен уағыздаған Ізгі хабар — осы, ⁹ соған бола азап шегіп, қылмыскердей бұғаулансам да, Құдай сөзі бұғаулы емес!* ¹⁰ Сондықтан мен Тәңірдің таңдаған адамдары үшін, олардың да Иса Мәсіх арқылы құтқарылып, мәңгілік ұлылықты иемденулері үшін бәріне де төземін. ¹¹ Мынау — дәл айтылған, шынайы сөз:

---

*¹² Немесе: дейін менің Өзіне аманаттаған жанымды және қызметімнің өнімін.

*¹⁴ Немесе: игілікті аманатты.

*² Немесе: Көптеген куәгерлердің алдында менен естігендерінді.

*⁵ Яғни: Иса Мәсіх беретін сыйға ие болу үшін Оның өсиеттеріне мойынсұнуға жаттығу керек.

*⁶ Яғни: Иса Мәсіхке қажырлы қызмет етсең, еңбегіңнің рухани өнімінің рақатын көресің.

*⁹ Яғни: Құдайдың Ізгі хабарының таралуын тоқтатып тастау мүмкін емес.

«Егер Мәсіхпен бірге өлген болсақ,*
 Онымен бірге өмір сүретін де боламыз.
¹² Егер қиыншылықтарға төзе берсек,
 Онымен бірге патшалық ететін де боламыз.
 Ал егер Мәсіхті мойындаудан бас тартсақ,
 Ол да бізді мойындаудан бас тартады.*
¹³ Біз айтқанымызға адал болмасақ,
 Ол айтқанына адал болып қала береді,
 Өз болмысымен келіспейтінді Ол істемейді».

*Құдайдың құптаған қызметшісі болып,
 қауымдағы мәнсіз айтыстарды тоқтат!*

¹⁴ Осыларды бәрінің есіне түсіріп, сөздер туралы айтыспасын деп Құдай алдында мықтап ескерт. Ондай айтыстардан жақсылық шықпай, тындағандардың сенімдеріне нұқсан келтіреді.
¹⁵ Сен кінәратсыз жұмысшы* — Құдайдың шынайы сөзін дұрыс үйретуші ретінде Оған ұнамды болуға жан сала ұмтыл! ¹⁶ Жай, бос әңгімелерден аулақ жүр. Бұларды айтатындар Құдайдың адал жолынан одан бетер адасып кетіп, ¹⁷ сөздері қағына тиген жарадай жайыла беріп, рухани денені құртпақ. Солардың арасында Үменей мен Філет те бар. ¹⁸ Олар шындық жолынан тайып, «Қайта тірілу болып кетті», — деп жариялап, кейбіреулердің сенімдерін жоюда. ¹⁹ Бірақ Құдайдың салған негізі* берік тұрады, онда мына сөздер «мөрленіп» жазылған: «Иеміз қарамағындағыларын жақсы біледі» және «Иеміздің атына сиынатын әркім жамандықтан алшақтасын!» ²⁰ Бір үлкен үйде алтын мен күмістен ғана емес, ағаш пен қыштан жасалған ыдыс-аяқтар да бар: алдыңғылары қадірмен тұтылса, соңғылар қадір-құрметтен ада.* ²¹ Сол себепті, кім өзін бұлардан аулақ таза ұстаса, қадірлі ыдыстар іспетті Қожайынына бағышталып, әрбір ізгі істер үшін қолданылуға дайын болады. ²² Сонымен

*¹⁰⁻¹¹ Яғни: Егер Мәсіхпен тығыз байланысып, күнәлы іс-әрекетімізді доғарсақ (Рим. 6:1-14).

*¹² Лұқа 9:23-26.

*¹⁵ Яки: Сен ұятқа қалмайтын қызметкер.

*¹⁹ Яғни: Құдайдың шынайы хабары және сенушілер қауымы.

*²⁰ Немесе: күнделікті қолданысқа арналған. (Сол сияқты, қауымның көптеген мүшелері игі істерімен Құдайды құрметтесе, басқалары жамандықтарымен Оған нұқсан келтіреді.)

жастықтың құмарлықтарынан бас тартып, пәк жүрекпен Иемізге сиынатындардың бәрімен бірге әділдік, сенім, сүйіспеншілік және татулыққа ұмтыл. ²³ Ақылсыз, мәнсіз айтыстардан аулақ бол, олардың дау-жанжал туғызатынын білесің ғой. ²⁴ Жаратқан Иенің қызметшісінің жанжалдасуына болмайды, ол бәріне бірдей жылы жүзді, жақсылап тәлім беретін, сабырлы болуы қажет. ²⁵ Құдай, мүмкін болса,* өкіндіріп, шындықты мойындатсын деп, қарсыластарын ілтипаттылықпен түзету керек. ²⁶ Олар осылайша ақылға келіп, өзінің еркіне бағындыру үшін ұстап алған шайтанның тұзағынан босап, құтыла алады.

3

Қара ниеттілерден аулақ жүр!

¹ Есінде болсын, соңғы дәуірде* қиын-қыстау күндер туады: ² адамдар өзімшіл, ақшақұмар, мақтаншақ, тәкаппар, өсекшіл, ата-аналарына бағынбайтын, алғысты білмейтін, қасиеттіні танымайтын, ешкімді сүймейтін, ³ ымыраға келмейтін, жалақор, ұстамсыз, қатыгез,* жақсылықты жек көретін, ⁴ опасыз сатқын, ақылсыз қызба, кеуде көтерген, Құдайдан гөрі ләззатермекті артық көретін болады. ⁵ Олар сырт көзге Құдайға ұнайтындай болып көрінгенмен, Оның күшінен бас тартады.*

Мұндай адамдардан аулақ жүр! ⁶ Олардың кейбіреулері кісілердің үйлеріне қулықпен кіріп, түйсіксіз әйелдерді еліктіріп, құлдыққа ұрады. Сондай әйелдер күнәға белшесінен батып, түрлі құмарлықтардың жетегінде жүреді. ⁷ Олар әрдайым тәлім алуға ұмтылғанмен, ешқашан шындықты білуге қол жеткізбейді. ⁸ Янни мен Ямбыридың* Мұса пайғамбарға қарсы күрескені сияқты, мұндай азғырушылар да шынайы ілімге қарсы шығады. Бұлардың ақылдары бүлінген, сенімдері түкке тұрғысыз, жалған. ⁹ Бірақ та олар алысқа бара алмайды, өйткені олардың ақылсыздығы бәріне айқын болады; кезінде Янни және Ямбыримен де солай болған.

---

*²⁵ Яғни: егер сол кісілер Құдайдың айтқанына мойынсұнса.

*¹ Яки: осы заманның аяғында.

*³ Немесе: ұрысқақ.

*⁵ Немесе: Оларда Құдайға ұнамды өмірдің сыртқы қалпы болғанмен, Оның күшін қабылдамағаны өмірлерінен көрініп тұр.

*⁸ Құдай халқының Мысырдан көшіп шығуынан бұрын қарсы тұрған мысырлық сиқыршылардың екеуі (Мысыр. шығу 7:11).

Көз жеткізген шынайы ілімді уағыздай бер!

¹⁰⁻¹¹ Ал сен маған еріп, менің ілімім, жүріс-тұрысым мен өмірдегі мақсатымды үлгі тұтып, сенімім, төзімділігім және сүйіспеншілігімді, әрі қуғындалып, азап шеккен кездерімде көрсеткен табандылығымды өз көзіңмен көрдің. Антақия, Қония мен Лүстрада маған не болғанның бәрін, сол қалаларда қандай қудалауды басымнан кешкенімді білесің.* Ал Иеміз мені солардың бәрінен де құтқарды. ¹² Мәсіх Исамен жүріп, Құдайға ұнамды өмір сүргісі келетіндердің бәрі де қуғындалатын болады. ¹³ Қара ниеттілер мен алаяқтар бұрынғыдан бетер жамандық жасап, өздері де алданып, өзгелерді де алдай бермек. ¹⁴ Ал сен үйреніп, берік сенгендеріңе адал болып қала бер, өйткені тәлімгерлеріңнің кім болғандарын білесің. ¹⁵ Сонымен бірге балалық шағыңнан-ақ Киелі жазбалармен таныссың. Олар сені парасатты етіп, Мәсіх Исаға деген сенімің арқылы құтқарылуға бастап әкеледі. ¹⁶ Киелі жазбалардың бәрі Құдай Рухының жетелеуімен* жазылып, тәлім беру, әшкерелеу, түзету, әрі әділдікке тәрбиелеу үшін тиімді; ¹⁷ осылай Құдайдың адамы* барша игі іске дайындалып, толықтай даяр болмақ.

4 ¹ Құдай алдында және қайтып келіп көрініп, Патшалық құрғанда тіріні де, өлгенді де соттайтын Иса Мәсіх алдында саған мықтап ескертемін: ² Құдай сөзін* уағызда! Мұны адамдарға ұнауы, ұнамауына қарамастан әрдайым орындауға табандылықпен ұмтыл; қателерін әшкерелеп, тыйым салып, жақсылыққа жігерлендіре тұрып, зор сабырлылықпен тәлім бер! ³ Себебі адамдар дұрыс тәлімді еш қабылдамайтын уақыт та туады. Олар жеке құмарлықтарының жетегінде кетіп, құлақтарына жағатындарды айтатын мұғалімдерді көптеп шақырып, соларды тыңдайтын болады. ⁴ Сөйтіп шындыққа құлақ салмай, бос аңыздарға назар аудармақ. ⁵ Ал сен әрдайым қырағы, азапқа төзімді бол; Ізгі хабарды уағыздаушының міндетін атқарып, қызметіңді орындай бер! ⁶ Менің қаным төгіліп, құрбан болып, бұ дүниеден аттанатын кезім таяу қалды. ⁷ Мен «игі жарысқа» қатысып, мәреге жеттім,* сенімімді сақтап қалдым. ⁸ Енді мені

*¹¹ Елшілер. істері 13:14,50-51; 14:6; Қорынт. 2-хат 11:23-27.

*¹⁶ Немесе: дарытуымен.

*¹⁷ Яки: Құдайға қызмет ететін адам.

*² Яки: Құдайдың хабарын.

*⁷ Яки: қатысып, Құдайдың алдыма қойған мақсатына жеттім.

«жеңімпаздың жүлдесі» — «әділдіктің тәжі» күтіп тұр, оны маған сол күні әділ Төреші — Иеміз бермек; тек маған емес, Оның қайта оралып, анық көрінуін сүйіспеншілікпен күткендердің бәріне де сыйлайды.

Жеке ақыл-кеңес пен өтініштер

⁹ Маған жуырда келуге тырыс. ¹⁰ Себебі Димас осы күнәкар дүниені жақсы көріп, мені тастап, Салониқа қаласына кетті; Кіріскент Ғалатияға, ал Тит Далматияға аттанды. ¹¹ Жалғыз Лұқа ғана қасымда, Марқаны тауып бірге ала кел, өйткені ол қызметіме пайдалы болмақ. ¹² Түхікті Ефеске жібердім. ¹³ Трояда Қарпостың үйіне тастап кеткен шапанымды, сондай-ақ кітаптарымды да ала кел, әсіресе, жарғаққа жазылғандарын.* ¹⁴ Мыс шебері Ескендір маған көп жамандық жасады. Иеміздің Өзі оған істегендеріне лайықтысын қайтарар. ¹⁵ Ескендір айтқандарымызға тым қарсы шықты, сен де одан сақтанып жүр. ¹⁶ Алғашқы тергеліп, жауапталған кезімде қасымда жақтаған ешкім болмады, қайта, бәрі мені тастап кетті. Құдай олардың мұнысын мойындарына артпай-ақ қойсын! ¹⁷ Алайда Иеміз маған жар болып, әр ұлттық адамдардың естуі үшін Ізгі хабарды толықтай жариялауға күш-қуат беріп, мені арыстанның құлқынынан құтқарғандай, өлімнен аман алып қалды. ¹⁸ Иеміз мені болашақта да жамандық атаулыдан* сақтап, Өзінің көктегі Патшалығына апармақ. Ол мәңгі мадақталсын! Аумин.

Соңғы сәлемдер және ақ бата

¹⁹ Прискила* мен Ақилага, сондай-ақ Онисыфордың үй ішіне сәлем айт. ²⁰ Ераст Қорынт қаласында қалды, Трофимды ауырдандықтан Милетте қалдырдым. ²¹ Қыс түспей келуге тырыс. Еубұл, Пұд, Лин, Клаудия және барлық бауырластарымыз саған сәлем жолдап жатыр. ²² Жаратқан Ие жар болып, рухыңды жігерлендіре көрсін, Оның рақымы бәріңе де жауа берсін! Аумин.

*¹³ Яки: бүктеме жазбаларымды ала кел, әсіресе пергаментке (иленген бұзау терісіне) жазылғандарын.

*¹⁸ Яки: болашақта да өз сенімімнен бас тартып, күнә жасаудан.

*¹⁹ Яки: Приска (Прискила есімінің қысқартылған түрі) (Елшілер. істері 18:2).

Титке арналған хат

Жазба туралы мәлімет

Бұл сәлемхат та Пауыл елшінің «Рухани қамқорлық хаттарына» жатады (Тимотеге арналған бірінші хатқа берілген мәліметті қараңыз); елші мұны шәкірті, әрі Құдай ісіндегі серігі Титке б.з. 62 жылынан кейін жазды. Бұрынырақ, өзі Түркиядағы Ефес қаласында тәлім беріп жүрген кезде, Пауыл Титті қорынттық қауымға сәлемхатын апаруға жолдаған болатын, себебі сол қауым ауыр рухани қиыншылық көруде еді.

Сонан соң, өзінің Римдегі алғашқы сотында ақталып шыққанынан кейін, қарт елші Титпен бірге Жерорта теңізіндегі Крит аралына сапар шегіп, Ізгі хабарды сонда уағыздады. Аралдан кетерінде Пауыл Титтен сонда қалып, бірқатар маңызды жұмыстарды, мысалы, қауым жетекшілерін тағайындауды жүзеге асыруын сұрады.

Осы хатында елші Титке қауым жетекшілеріне қажетті қасиеттер туралы қосымша нұсқау беріп, қате ілімдерді уағыздайтын ұстаздардан сақтандырады.

Сол заманда Крит тұрғындары өздерінің опасыздығы, жалқаулығы және ләззатқұмарлықтарымен кең танымал болатын. Сондықтан Титке қауымдағы барлық топтарды Құдайға ұнайтындай ұстамды да пәк өмір сүруге шақыру қажет болды. Мәсіх сенушілерді жамандықтың құрсауынан құтқару үшін Өзін құрбан етті. Ол қайта оралып, салтанатты ұлылықпен көрінетін болады. Оған дейін Иеміз өз халқынан кінәратсыз, таза өмір кешуін күтеді.

1

Арнау және сәлем

¹ Құдайдың қызметшісі, Иса Мәсіхтің елшісі Пауылдан дұғай сәлем.

Құдай тандап алғандарын Мәсіхке сендіріп, Өзіне ұнамды өмір туралы шындықты білуге жетелеу үшін мені тағайындап жіберді. ² Осы сенім мен білім мәңгілік өмірге деген үмітімізге негізделген. Жалған сөйлемейтін Құдай бізге сол өмірді әуел бастан-ақ уәде етіп, ³ Өзі белгілеген уақытында хабарын уағыздатып, паш еткізді. Соны уағыздау Құтқарушымыз Құдайдың бұйрығымен маған да аманатталды. ⁴ Менімен бірге бір сенімдегі шынайы балам іспетті Титке Құдай Әке мен Құтқарушымыз Иса Мәсіх рақымын жаудырып, тыныштық сыйлай көрсін!

Қауым жетекшілеріне қажетті қасиеттер

⁵ Мен сені Критте аяқталмай қалған істерді реттеп, әрбір қаладағы қауымға жетекшілер тағайындау үшін қалдырған едім. Менің нұсқауларымды ұмытпа: ⁶ жетекші ешбір кінәратсыз, әйеліне адал,* ал балаларының сенуші болуы қажет. Жұрт оларға мінез-құлықтары жаман, ешкімге мойынсұнбайды деп айып тақпауға тиіс. ⁷ Себебі қауым басқарушысына Құдайдың жұмысына жетекшілік ету сеніп тапсырылады, сондықтан ол мінсіз болып, менмен, ашушаң, арақ-шарапқа салынған, ұрыншақ, пайдакүнем* болмауы керек. ⁸ Керісінше, қонақжай, ізгілік атаулыны сүйетін, байсалды, әділ, пәк таза, әрі ұстамды болуға міндетті. ⁹ Сондай-ақ, ол басқаларды дұрыс ілімге үйретіп, соған еруге жігерлендіріп, Ізгі хабардың қарсыластарын теріске шығара алуы үшін ілімімізге сәйкес шынайы хабарды берік ұстануға тиіс.

Қате ілімдерге тойтарыс беру туралы

¹⁰ Өйткені бағынбайтындар, бос сөйлеушілер мен алдаушылар көп, әсіресе яһуди дәстүрлерін ұстанушылар* арасында. ¹¹ Мұндайлардың ауыздарын жабу қажет, себебі олар оқытпауға тиісті нәрселерді арам пайдалары үшін насихаттап, кейбір отбасыларын түгелдей тура жолдан адастырады.

*6 Немесе: бір ғана әйелге үйленген.

*7 Яғни: арам пайданы көздейтін.

*10 Яки: әсіресе сүндеттелген яһудилер.

¹²Криттіктердің біреуі, өздерінің пайғамбары: «Криттіктер — әрдайым өтірікшілер, зиянды хайуандар, еріншек мешкейлер», — деген. ¹³Бұл — шынайы куәлік. Сол себептен де оларға мықтап ескерт: дұрыс сенімді ұстанып, ¹⁴яһуди аңыздарына, шындықтан адасқан адамдардың ережелеріне ден қоймасын! ¹⁵Көңілі тазаларға бәрі де таза, ал күнәға былғанып, сенбейтіндер үшін еш нәрсе де таза емес, олар ақыл-естері де, ар-ұждандары да арамданғандар. ¹⁶Құдайды білеміз десе де, мұнысын іс-әрекеттерімен жоққа шығарады; олар жек көрінішті, ешкімге бағынбайтын, ешқандай игі істер жасауға жарамсыз жандар.

2

Қауымдағы топтарға арналған нұсқаулар

¹Ал сен дұрыс ілімге сай келетінді үйретуің керек:

²Егде тартқан ер адамдар қырағы, байыпты, әрі байсалды, олардың сенімі, сүйіспеншілігі және шыдамдылығы шынайы да берік болуға тиіс.

³Сол сияқты, егде әйелдердің жүріс-тұрыстары Құдайға бағышталған әйелдерге лайықты болуы қажет: ешкімге жала жаппай, арақ-шарапқа салынбай, қайта, басқаларды жақсылыққа үйрететін болсын. ⁴Олар қыз-келіншектерді күйеулері мен балаларын сүйіп, ⁵байсалды, кіршіксіз таза, үй шаруасына ұқыпты, әрі мейірімді болып, күйеулеріне мойынсұнуға үйретсін; осылайша Құдай сөзі жамандалмасын.

⁶Осы секілді, жігіттерді де байсалды болуға шақыр.

⁷Өзің барлық істе де ізгіліктің үлгісі, тәлім беруде адал және байыпты бол. ⁸Айтқан сөзің айыпталмайтындай дұрыс бола берсін, сонда қарсыластарымыз бізді жамандайтын еш нәрселері болмай, ұятқа қалады.

⁹Басыбайлы қызметшілер қожайындарына барлық істе де мойынсұнып, көңілдерінен шығуға ұмтылсын. Оларға қарсы сөйлемей, ¹⁰ұрлық жасамай, әрдайым шын көңілмен адал болулары керек; осылайша Құтқарушымыз Құдайдың ілімін көркейтсін.

Мәсіхтің оралуына үміттеніп, әділ өмір сүру

¹¹ Өйткені Құдайдың бүкіл адамзатқа құтқарылуды ұсынатын рақымы анық білінді; ¹² Ол бізді Оған ұнамсыз қылықтар мен күнәкар дүниелік құмарлықтардан бас тартып, қазіргі заманда байыпты, әділ, әрі Құдайға ұнамды өмір сүруге бағыттайды. ¹³ Себебі біз керемет үмітіміздің іске асуын күтудеміз: ұлы Құдайымыз және Құтқарушымыз Иса Мәсіх зор салтанатпен көрінетін болады. ¹⁴ Ол бізді бүкіл жамандық атаулыдан азат етіп, тазартып, Өзінің меншікті, игі істерге ынталы халқы ету үшін жанын қиып, құрбан болды.

¹⁵ Бұларды қауымдарға барлық беделіңмен айтып беріп, насихаттап, елемейтіндерді әшкереле; ешқайсысы сені менсінбей жүрмесін.

3*Мәсіхшілердің өкімет пен қоғамға қатынастары*

¹ Үкімет пен жергілікті әкімшілік өкілдеріне мойынсұнып, олардың еркін орындап, жақсылық атаулыны жасауға дайын болу қажеттігін сенушілердің естеріне салып отыр. ² Сонымен қатар, олар ешкімді қаралап, жанжал туғызбай, жұрттың бәріне бірдей мейірімділік пен ілтипаттылық танытуға тиіс.

³ Бір кезде біз де түйсіксіз болып, тіл алмай, азғырылып, түрлі құмарлықтар мен ләззаттың құлы болдық; өмірімізді қара ниеттілікпен, күншілдікпен өткізіп, басқаларға жексұрын болып, бір-бірімізді де жек көрдік. ⁴ Алайда Құтқарушы Құдайымыз Өзінің қайырымын және адамзатқа деген зор сүйіспеншілігін айқын көрсеткенде ⁵ бізді құтқарды. Ол бізді жасаған әділ істерімізге бола емес, Өзінің мейіріміне бола күнәдан жуып тазартып, Киелі Рухы арқылы рухани қайта туғызып жаңартты. ⁶ Ол Киелі Рухын Құтқарушымыз Иса Мәсіхтің арқасында бізге молынан қондырды. ⁷ Осылай біз Құдайдың рақымымен ақталдық, Оның сыйлайтын игіліктерінен үлестерімізді алып, мәңгілік өмірден үміттіміз.*

⁸ Бұл айтқандарым нағыз шындық. Құдайға сенгендердің өздерін жақсылық жасауға арнаулары үшін осыларды баса айтудыңды қалаймын: олар адамдарға ізгілікті де пайдалы.

---

*7 Яки: ақталып, мәңгілік өмірден үмітті мұрагерлерге айналдық.

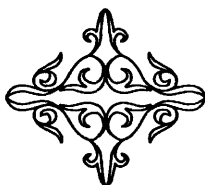
Қауымдағы жіктелуден сақтану

⁹ Мәнсіз айтыстар мен ата-тек туралы бос әңгімелерге, жіктелу мен Таурат заңы туралы дау-тартыстарға жол берме, олар пайдасыз, құр бекер. ¹⁰ Қате ілім таратып, жік салатын әркімге бір-екі рет ескерту жасап, тыңдамаса байланыстарыңды үзіндер. ¹¹ Әбден бүлінген мұндайдың күнә жасай беріп, өз үкімін өзі шығаратынын білесің.

Соңғы өтініштер мен ақ бата

¹² Мен Артема не Түхикті саған жіберген бойда кешікпей-ақ Никополға тез жетуге тырыс, сол жақта қыстап шығуға бел будым. ¹³ Заң қызметкері Зена мен Аполлостың ешбір тапшылық көрмеулері үшін сапарларына қамқорлық жаса. ¹⁴ Біздің адамдарымыз өнімсіз өмір сүрмей, мұқтаждардың қажеттерін қамтамасыз етулері үшін игі істермен айналысуға үйренсін.

¹⁵ Қасымдағылардың бәрі де саған сәлем айтуда. Ортақ сенімде бізді сүйетіндерге сәлемімізді жеткіз. Лайым Құдай барлығына да рақымын жаудыра көрсін! Аумин.

Філімонға арналған хат

Жазба туралы мәлімет

Пауыл елші бұл қысқа хатты б.з. шамамен 60 жылдары Қолос қаласындағы қауымға арнаған сәлемхатымен тұстас уақытта жазып, оны да сол хатты жіберген адамдары Онисым мен Түхик арқылы жолдаған болса керек.

Хат Қолостағы сенуші Філімонға жолданды. Пауыл оны бұрын кездестіріп, Ізгі хабарды айтып берген болатын. Філімон Ізгі хабарға шын жүректен сеніп, Қолостағы қауымға қосылған еді. Онисым атты басыбайлы қызметшісі оның меншікті дүниесінен ұрлап алып, қашып кеткен іспетті. Рим империясының заңы бойынша, мұндай қылмыс өліммен жазаланатын. Сол аралықта Онисым Рим қаласында Пауылмен кездеседі. Елшінің ықпалымен Мәсікке сеніп, Оның адал жолына түседі де, қожайынына қайтып барып, кінәсын мойындауға бел буады.

Енді Пауыл Філімоннан опасыз құлын кешіріп, тіпті мәсікші бауырласы ретінде қабылдауын өтінеді. Осылайша өзінің Філімонды да, Онисымды да қадірлеп сыйлап, жақсы көретінін білдіре отырып, осы ілтипатты да жылы хатын жазады.

Құлдық Құдайдың адамзатқа деген игілікті еркі емес. Бірақ та елші осы жексұрын дәстүрді қара күш пен қан төгіс арқылы емес, шынайы сүйіспеншілікпен жасалған нақты іс-әрекет арқылы жеңіп шығу туралы кеңес береді.

Арнау және сәлем

¹ Мәсіх Исаға арнаған қызметім үшін түрмеде отырған Пауылдан және бауырласымыз Тимотеден сүйікті қызметтесіміз Філимонға, ²бауырласымыз* Әпияға, бізбен бірге Ізгі хабар үшін жан сала қызмет етіп жүрген Арқыпқа және оның үйінде жиналатын қауымға дұғай сәлем. ³Құдай Әкеміз және Иеміз Иса Мәсіх сендерге рақымын жаудырып, тыныштық сыйлай көрсін!

Філимонның сүйіспеншілігі мен сенімі үшін шүкірлік

⁴ Мен Құдайға сиынып, сені есіме түсіргенде әрдайым шүкірлік етемін. ⁵Өйткені Иеміз Исаға деген сенімің және Тәңірдің барлық адамдарына* көрсеткен сүйіспеншілігің туралы естідім. ⁶Мәсіхке деген сенімің және Құдайдың бәрімізге* берген күллі игіліктерін түсінуің арқылы басқа сенушілермен байланысың Мәсіхтің даңқын асыруға әсерлі болсын деп мінажат етемін.**

⁷ Осы сүйіспеншілігіңнен зор қуаныш пен жұбаныш таптық, өйткені сен, бауырым, Құдайдың адамдарының жүректерін орнықтырып келесің.

Філимонға өтініш

⁸ Сондықтан Мәсіхтің елшісі ретінде керек істі саған бұйыруға батылым барса да, ⁹сүйіспеншілігіңе бола өтініп сұраймын. Иә, басқа біреу емес, мен — Пауыл қария, Мәсіх Исаға қызмет еткенім үшін қазір түрмеде отырған менің өзім, ¹⁰сенен ұлым жайында өтінемін. Мен осында тұтқында отырып, оған Ізгі хабарды айтып берген едім. Қайта туылып, рухани ұлыма айналған сол жан — Онисым («Пайдалы»). ¹¹ Ол өткен кезеңде сен үшін пайдасыз болғанмен, енді маған да, саған да

---

*2 Немесе: қарындасымыз, әпкеміз. (Әпия, яки Апфия Філимонның жұбайы не анасы, ал Арқып, яки Архип ұлы не інісі болған шығар.)

*5 Яки: және барлық қасиеттілерге.

*6 Немесе: сендерге.

**6 Яки: Сен басқалармен сеніміңді бөлісуің арқылы Мәсіхтің даңқы үшін қабылдаған игіліктеріміз туралы одан әрі ұғына түсуіңді Құдайдан сұраймын.

пайдалы.* Оны өзіңе қайтарып отырмын,¹² ал онымен бірге өз жүрегімді жіберіп отырғандаймын!*¹³ Ізгі хабар үшін түрмеге қамалған мен оны сенің орнында өзіме көмектесу үшін қарамағымда қалдыруды ойлаған едім.¹⁴ Алайда жақсылық жасауың мәжбүрліктен емес, өз еркіңмен болсын деп, сенің келісіміңсіз ешбір шешім қабылдағым келмеді.

¹⁵ Мүмкін оның уақытша сенен қашықтағанының мақсаты — оны мәңгілікке қабылдауың шығар.¹⁶ Ал қазір ол құлың ғана емес, одан әлдеқайда жоғары — сүйікті бауырласың ретінде өзіңе қайта оралады. Ол мен үшін дәл сондай, ал сен үшін адам ретінде де, Иемізбен жүрген бауырласың ретінде де одан бетер жақын болады.¹⁷ Сондықтан маған шынымен дос болсаң, оны мені қабылдағандай қабылдағайсың.

¹⁸ Ал егер ол саған жамандық жасаған не қарыздар болса, онысын менің мойнымда деп есепте.¹⁹ Мен, Пауыл, өз қолыммен жазып отырмын: онысын өзім өтеймін! Алайда сенің өз рухани өмірің үшін маған қарыздар екеніңді айтпай-ақ қояйын.

²⁰ Сонымен, бауырласым, Иеміз Мәсіх үшін маған осылай бір жақсылық етіп, Оған деген сүйіспеншілігің арқылы менің жүрегімді орнықтыр.²¹ Сен құлақ асар деп үміттеніп, айтқанымнан да артық орындайтыныңды* біле отырып, осыны жаздым.

Соңғы сәлемдер және ақ бата

²² Сонымен бірге маған баспана дайындағайсың. Құдай мінажаттарыңа мейіріммен құлақ асып, Мені сендерге жіберер деп үміттенемін.²³ Мәсіх Исаға қызмет еткені үшін менімен бірге бұғауда отырған Епафрас, қызметтестерім Марқа, Арыстарк, Димас, Лұқа да саған сәлем жолдауда.

²⁴ Лайым Иеміз Иса Мәсіх сендерге жар болып, рақымын жаудыра көрсін! Аумин.

*¹¹ Қызметшінің есімі «Пайдалы» дегенді білдіргенмен, ол бұрын пайдасыз болған еді. Бұл жерде елші «пайда» деген сөзді ойнап қолданды.

*¹² Немесе: ал сен оны менің жүрегімді қабылдағандай қабылда!

*²¹ Яғни: Онисымның бас бостандығын беретіңді.

Еврейлерге арналған хат

Жазба туралы мәлімет

Алғашқыда бұл хат Мәсіх жолына түскен, грекше сөйлейтін исаилдіктерге арналған болатын. Олар бұрынырақ ұстанған яһуди дініне қайтадан бет бұрып, Иерусалим ғибадатхана-сындағы діни қызметке сүйене бастаған еді. Осы ғибадатхана б.з. 70 ж. қиратылғандықтан, хаттың сол уақыттан бұрын жазылғандығы анық. Хат иесінің есімі берілмеген. Жазбаның мазмұны мен мәнерінен оның Пауыл елшінің серігі Тимотемен байланысып тұрғаны және қауымдар арасында абыройлы уағыздаушы болғаны анық көрініп тұр (13:18-19,22-23).

Құдай Рухының жетелеуімен осы хатты жазған ол Таурат, Забур және Пайғамбарлар жазбаларының грекше аудармаларынан көптеген үзінділер келтіріп, оқырмандарға періштелерден, ежелгі пайғамбарлардан және леуілік діни қызметкерлерден Иса Мәсіхтің әлдеқайда мәртебелі екенін көрсеткен. Көне келісімге сай шалынған құрбандықтардың күші уақытша, ал Мәсіхтің құрбандық өлімінің игілікті нәтижелері мәңгілік. Ол Өзіне сенгендерге көктегі киелі үйге, Құдай алдына, апаратын жолды ашып берді. Бұған дейінгі табыну рәсімдері жеткіліксіз, тек жоба сияқты ғана еді. Ал Мәсіх олардың кемелді түпнұсқасын алып келді.

Хат иесі оқырмандарды Мәсіхке нық сеніп, қуғындалған күнде де мойымауға жігерлендіреді. Оларға ежелгі исаилдіктердің Мысырдан жаңа құтқарылған ұрпағының айдалада Тәңірге қарсы бас көтергеніне бола қалай жазаланғанын ескертеді, сондай-ақ, Құдайға адал болған «сенімнің батырларын» естеріне салады. Осы заманғы сенушілер де сол рухани батырлардай Тәңірге толықтай бағышталып, күнделікті өмірлерінде таза жүрулері керек.

Инжіл шарифтегі осы ерекше жазба — Көне және Жаңа келісімдердің салыстырмасы — Құдайдың рақымын әкелуші ретінде Мәсіхтің қандай ұлы да теңдесі жоқ тұлға екенін оқырманның көз алдында керемет суреттеген.

1 Құдайдың Өзін адамзатқа анық түрде көрсетуі

¹ Өткен заманда Құдай әлденеше рет түрлі жолдармен өз хабарын ата-бабаларымызға пайғамбарлар арқылы жеткізіп отырған. ² Ал осы соңғы заманда Ол бізге хабарын Өзінің рухани Ұлын* жіберіп жеткізді. Сол арқылы әлемді жаратып, Оны барлығының иесі** етіп тағайындады да. ³ Одан Құдайдың салтанатты ұлылығы жарқырап көрінеді: Ол — Тәңірдің болмысының дәлме-дәл сипаты.* Ұл бүкіл әлемді құдіретті сөзімен қолдап ұстап тұр.** Өзінің құрбандық өлімі арқылы күнәдан тазару жолын ашып бергеннен кейін Ол көктегі Ұлылық Иесіне барып, Оның оң жағындағы ең құрметті орынға жайғасты.

Мәсіх періштелерден әлдеқайда жоғары

⁴ Сонымен, иемденген Атағы* періштелердікінен қаншама жоғары болса, Ұлдың жолы да олардікінен соншама үлкен. ⁵ Себебі Құдай періштелердің ешқайсысына да былай деп айтқан емес:

«Сен Менің рухани Ұлымсың,
Бүгін Әкең екендігімді жарияладым».*

Және:

«Мен Оған Әке, Ол Маған Ұл болады».**

*² Бұл атақ табиғи туу арқылы пайда болған тәндік туыстықты білдірмейді. Қайта, ол Мәсіх пен Құдай арасындағы ерекше рухани байланысты бейнелейді. (Ишая 7:14; 9:6-7; Лұқа 1:30-35; 2:9-11; Жохан 1:3,14; Жаратылыс. баст. 1:26; Қолос. хат 1:16; Түсіндірмедегі «Құдай Сөзін» және «Құдайдың рухани Ұлын» да қараңыз.)

**² Яки: мұрагері (Рим. хат 8:17; Матай 11:27; 28:18).

*³ Яки: Оның болмысы Құдайдың болмысына толығымен пара-пар.

**³ Немесе: құдіретті әмірімен аман сақтап тұр (Қолос. хат 1:17).

*⁴ Яки: Есімі (1:5; Філіпі. хат 2:10).

*⁵ Немесе: Саған (рухани жағынан) Әке болдым (Забур жыр. 2:7; Елшілер. істері 13:33; Рим. хат 1:4; Марқа 9:7).

**⁵ Патша. 2-ж. 7:14; Шежіре. 1-ж. 17:13.

⁶ Құдай жолы бәрінен де үлкен рухани Ұлын* осы дүниеге жібергенде Ол туралы:

«Құдайдың күллі періштелері Оған тағзым етсін!» — деген еді. ⁷Періштелер жайлы Киелі жазбада былай делінген:

«Ол періштелерін жел секілді етеді,
Нөкерлерін де от жалыны іспетті».*

⁸ Ал Ұл туралы былай делінген:

«Уа, Құдай, Сенің тағың сақталады мәңгілік,
Жүргізесің Патшалығыңа әділ билік.*
⁹Әділетсіздікті жек көріп, сүйесің Сен әділдік,
Сол себептен Сені Құдай, өз Тәңірің, тағайындаған,*
Қасында жүрген басқалардан гөрі Саған
Қуаныш пен құрмет сыйлады молынан».

¹⁰ Ол туралы тағы да былай делінген:

«Әуел баста Сен жердің негізін салдың,
Жаратқан Ие, аспанды да өз қолыңмен жасадың.

¹¹ Аспан мен жер жойылады,

Ал Сен қалатын боласың,

Олар киім-кешектей тозады,

¹² Көйлектей оларды ауыстырасың,

Шапандай бүктеп алып та қоясың,

Ал Сен мәңгілік өзгермейсің де,

Өмірің ешқашан өшпейді де».*

¹³ Ал енді, Құдай қай кезде қай періштеге:

«Жауларыңды аяғыңа жығып бергенімше
Менің оң жағымда жайғасып отыр!»* —

*⁶ Яки: Тұңғышын (Қолос. хат 1:15).

*⁷ Забур жыр. 103:4.

*⁸ Немесе: Патшалық аса таяғың — әділдік.

*⁹ Немесе: Сондықтан Сені, Құдай, өз Құдайың тағайындап, жолдастарыңнан гөрі Саған қуаныш майын көбірек жақты. (Забур жыр. 44:7-8; Түсіндірмедегі «Май жағу рәсімін» қараңыз.)

*¹² Забур жыр. 101:26-28.

*¹³ Забур жыр. 109:1; Матай 22:44.

деп айтқан еді? ¹⁴Періште атаулы — қызмет көрсететін рухтар ғана. Тәңір Ие оларды мәңгілік құтқарылуға ие болатын адамдарға қызмет етуге жібереді.

2

Біздің бірден-бір Құтқарушымыз — Мәсіх

¹ Сол себепті біз беттеген бағытымыздан ауытқып кетпеуіміз үшін Мәсіх туралы естігенімізге мықтап ден қоюымыз керек. ² Құдайдың періштелер арқылы (Мұсаға) жеткізген Таурат заңын* бәрі берік ұстануға міндетті болды. Кім оның ережелерін бұзып, бағынбаса, сол әділ жазасын тартты. Бұл осылай болған күнде, ³ егер біз сондай Құдай ұсынған керемет құтқарылуды елемесек, онда жазадан қалайша құтылмақпыз? Осы құтқарылуды алғашқыда Иеміздің Өзі паш еткен еді. Бұл Ізгі хабарды құлақтарымен естіген куәгерлер кейін соған біздің де көзімізді жеткізді. ⁴ Құдай Өзінің құдіретін көрсетіп, түрлі таңғаларлық кереметтер мен ғажайып істер жасау арқылы және Киелі Рухтың өз еркіне сай әркімге үлестіріп берген түрлі рухани дарындары арқылы да Ізгі хабар расталды.

⁵ Біз айтып отырған болашақ әлемді Құдай періштелердің қол астына тапсырған емес. ⁶ Қайта, Киелі жазбалардың бір жерінде осы туралы біреу мынаны байыппен айтқан ғой:

«Өзің ескеретіндей адам сонша кім?

Сен қамын ойлайтындай адам баласы кім?

⁷ Оны періштелерден сәл* төменірек қойдың,

Ұлылық пен құрметті оған тәждей сыйладың,

⁸ Барлығын да аяғына жығып бағындырып бердің».*

Құдай оның аяғына бәрін де жығып берген кезде оған бағындырмаған еш нәрсені қалдырған жоқ. Алайда біз бәрінің де адам баласына бағынғандығын қазір көре алмаймыз. ⁹ Бірақ Исаның азапты өлім шеккені үшін Патша ретінде ғаламат салтанат пен құрметке бөленгенін көреміз. Ол біраз уақыт періштелерден төмен болып, Құдайдың рақымының арқасында күллі адамзат үшін жанын қиды.

*2 Мысыр. шығу 34:10-28.

*7 Немесе: аз уақытқа.

*8 Забур жыр. 8:5-7.

¹⁰Тәңір көптеген адамдарды күнәдан құтқарып, Өзінің рухани балалары етіп, құрметке бөледі, ал оларға құтқарылу жолын салған Мәсіхті азап шегуі арқылы кемелдікке жеткізді.* Бүкіл әлемді Өзі үшін жаратқан Құдайға осы лайық еді. ¹¹Адамдарды Оған бағыштаған* Мәсіх те, сол адамдар да бір Әкеден тарайды. Сондықтан да Мәсіх оларды бауырластарым деп атаудан ұялмайды. ¹²Ол алдын ала былай деген:

«Мен есіміңді бауырластарыма жарияламақпын,
Қауым жиналысында Сені мадақтамақпын».*

Ол тағы да былай деген:

¹³«Мен Құдайға сенімімді артамын»

және:

«Мен мұндамын, Құдайдың Өзіме тапсырған
Рухани балалары да осында».*

¹⁴Тәңірдің рухани балалары ет пен сүйектен жаралғандықтан, Иса да ет пен сүйектен тұратын тәнді қабылдады. Осылайша Ол Өзінің құрбандық өлімі арқылы өлімнің әміршісін, яғни шайтанды, жеңіп шығып, ¹⁵өмір бойы өлімнен қорқып, шайтанның құлы болып жүрген адамдарды азат етті.

¹⁶Себебі Мәсіх періштелердің емес, Ыбырайымның ұрпақтарының қамын* ойлайды. ¹⁷Сондықтан Ол барлық жағынан бауырластарына ұқсас болуға тиіс еді. Осылай Мәсіх Құдайға қызмет ететін қайырымды да адал Бас діни қызметкер* болып, өз жанын халқының күнәларының құнын өтеу үшін құрбандыққа қиды. ¹⁸Өзі азап шегіп ауыр сынаққа төзген Ол сынақтан өтіп жатқан бізге де көмектесе алады.

*¹⁰ Яки: Өзінің рухани балалары ретінде Патшалығына қабылдап, құрметке бөледі. Сол үшін Ол Мәсіхтің құтқару жолын салуын Оның айқышқа шегеленіп азап шегуі арқылы толықтырды.

*¹¹ Немесе: Адамдарды күнәдан арылтып.

*¹² Забур жыр. 21:23.

*¹³ Ишая 8:17,18.

*¹⁶ Яки: Ыбырайымның (табиғи және рухани) ұрпақтарының (яғни Құдай халқының) қамын (Лұқа 1:54,55; Ғалат. хат 3:16,29).

*¹⁷ 4:14-15; 5:8-10; 7:26-28; 8:1-3; 9:11-12.

3 *Мәсіх Мұса пайғамбардан да әлдеқайда жоғары*

¹ Бұл солай болғандықтан, бауырластарым, көктегі Құдайдың Өзіне бағыштап, қасиетті болуға басқалармен бірге шақырғандары — сендер, Мәсіх Исаға ден қойындар: Ол — Құдайдың Елшісі және Бас діни қызметкері. Оған сенім артқанымызды ашық мойындаймыз. ² Мұса пайғамбар Құдайдың бүкіл үйіндегі қызметін* адал атқарғанындай, Иса да Өзін тағайындаған Құдайға адал болды. ³ Ал салынған үйден гөрі үй салушы көбірек құрметке лайық, сол сияқты Иса да Мұсаға қарағанда әлдеқайда зор құрметке ие. ⁴ Әрбір үйдің салушысы бар, ал бәрінің де Жаратушысы — Құдай. (Сондықтан да Оның рухани Ұлы Мәсіх Мұсадан анағұрлым мәртебелі!)

⁵ Мұса Құдайдың бүкіл үйінде адал қызметшісі болып, Оның кейін жариялайтын хабарына меңзеп, ол туралы алдын ала айтып кетті. ⁶ Ал Мәсіх Құдайдың рухани Ұлы ретінде Оның үйін (яғни Құдай халқын) адал басқарады. Егер батылдығымызды және мақтан тұтып келген сенімімізді берік ұстансақ, біз Соның рухани үйіміз.*

Сенімнен таймай, жан тыныштығын қабылдауды ескерту

⁷ Сондықтан Киелі Рухтың айтқандарына мән беріңдер:

«Ал бүгін Тәңірдің даусын естісеңдер,

⁸ Ежелде айдалада сыналған кезінде

Оған қарсы бас көтерген ата-бабаларың секілді
Қасарыстырмандар сендер жүректеріңді!»

⁹ Тәңір олар туралы былай деген еді:

«Қырық жыл бойы көріп жүрсе де кереметтерімді,
Олар Маған сенімсіздік таныта берді,
Еркінсіп сынап жүрді Менің төзімімді.

¹⁰ Сол себепті бұл ұрпаққа ашуланып,

Мен былай деп қорытқан едім:

Жүрек қалаулары теріс бағыттағы

Олар қабылдаған жоқ Менің тағылымымды!*

*2 Яки: Құдайдың бүкіл халқының арасындағы қызметін (Петір. 1-хаты 2:5; 4:17; Қорынт. 1-хат 3:16).

*6 Яки: Құдайдың халқымыз (3:2).

*10 Яки: Менің оларды жүргізбек жолдарымды!

¹¹ Қаһарланып былай деп ант еттім сондықтан:
Мен тыныштық сыйлау үшін дайындап қойған
Елге кірмейді бұлар енді ешқашан!»*

¹² Бауырластар, сақ болындар: ешқайсың жүректеріңді қасарыстырып сенбей, мәңгі тірі Құдайдан безіп кетіп жүрмеңдер!

¹³ Қайта, бірде-біреуің күнәның кесіріне бола алданып, қасарысып кетпеу үшін, әлі де «бүгін» деген мерзім бітпей тұрғанда, күн сайын өзара дем берісіп отырыңдар! ¹⁴ Шындықтың қайнар көзін* аяғына дейін берік ұстанғанда ғана Мәсіхпен тығыз байланысты болып, бірге қызмет етеміз. ¹⁵ Киелі жазбада осы туралы былай деп жазылған ғой:

«Ал бүгін Тәңірдің даусын естісендер,
Оған қарсы бас көтерген ата-бабаларың секілді
Қасарыстырмандар сендер жүректеріңді!»*

¹⁶ Тәңірдің даусын естісе де, Оған қарсы бас көтергендер кімдер? Олар Мұса пайғамбарға еріп Мысыр елінен көшіп шыққандардың бәрі емес пе еді?* ¹⁷ Ал Құдай қырық жыл бойы кімдерге ашуланды? Олар күнә жасағандықтан айдалада жүргенде өліп, жерленген ата-бабаларымыз емес пе еді? ¹⁸ Құдай кімдер туралы «Мен тыныштық сыйлау үшін дайындап қойған елге кірмейді бұлар енді ешқашан!» деп ант еткен болатын? Оған мойынсұнбаған ата-бабаларымыз туралы емес пе еді? ¹⁹ Ендеше олардың Тәңірге сенбегендіктеріне бола сол елге кіре алмағанын көреміз.

4 ¹ Құдайдың шынайы тыныштық сыйлайтын елге кіргізу жайлы уәдесі әлі де күшінде. Сол себепті бірде-біреуіңнің осы мүмкіндікті жіберіп алмауларың үшін сақ болайық! ² Ата-бабаларымыз сияқты біз де Құдайдың сыйлайтын тыныштығы туралы уәдесін естідік. Олар бұл хабарды сеніммен қабылдамай, тек естіп қана қоя салғандықтан, оның пайдасын көрмеді.* ³ Ал сенімімізді Мәсіхке артқан біздер уәде етілген тыныштықты иемденеміз.

*¹¹ Забур жыр. 94:7-11.

*¹⁴ Немесе: Алғашқы сенімімізді.

*¹⁵ Забур жыр. 94:7-8.

*¹⁶ Ру. санау 14:1-23.

*² Тек Құдайға сенген екі барлаушы — Ешуа мен Халеп қана уәде етілген елге кіре алды (Ру. санау 14:6-9,24,38; 32:11-13; Ешуа 14:6-15).

Рас, Тәңір былай деген болатын: «Сонда қаһарланып былай деп ант еттім: Мен тыныштық сыйлау үшін дайындап қойған елге кірмейді бұлар енді ешқашан!» Ал Тәңірдің өз жұмысы әлемді жаратып болған кезде-ақ тамамдалған еді ғой. ⁴Киелі жазбалардың бір жерінде жаратылыстың жетінші күні туралы былай делінген: «Құдай жүргізген жарату жұмысының бәрін аяқтап, жетінші күні демалды».* ⁵Алайда Құдай былай деген: «Мен тыныштық сыйлау үшін дайындап қойған елге кірмейді бұлар енді ешқашан!» ⁶Ендеше, ежелде Ізгі хабарды естіген ата-бабаларымыз Тәңірге бағынбағандықтан сол тыныштыққа кіре алмады, ал өзге кейбіреулер үшін кіру мүмкіндігі әлі де сақтаулы. ⁷Сол себепті Тәңір кейін басқа бір күнді белгіледі, ол күн — «бүгін». Көп уақыт өткен соң Құдай бұл туралы Дәуіт пайғамбар арқылы былай деді: «Ал бүгін Тәңірдің даусын естісеңдер, қасарыстырмандар сендер жүректеріңді!» ⁸Егер кезінде Ешуа пайғамбар халықты Құдай дайындап қойған шынайы тыныштыққа жеткізген болса, онда кейінірек тыныштық сыйланатын басқа бір күн туралы сөз болмас та еді. ⁹Мұның бәрі осылай болғандықтан, Құдайдың Өзі жетінші күні демалып тыныққаны сияқты, Оның халқы үшін де шынайы тыныштыққа жету* мүмкіндігі әлі де бар. ¹⁰Жарату жұмысын тамамдаған соң Құдайдың тынығып демалғанындай, Оның дайындап қойған шынайы тыныштығына ие болған әркім де өз бетімен еңбектенуін доғарып, тынығады.* ¹¹Сондықтан ешқайсымыз ата-бабаларымыз сияқты бағынбаушылыққа бола сол тыныштықтан құр қалмау үшін оны иемденуге жан сала ұмтылайық!

¹²Себебі Құдайдың сөзі тірі, әсері де күшті. Ол екі жүзі өткір семсердің қайсысынан да өткір, бойымызға терең еніп, жан мен рухты айырып, буын мен жұлынға жеткендей, ішкі дүниеміздегі ой-ниетімізді әшкерелеп, бағалайды. ¹³Құдайдан жасырын жатқан ешбір жан иесі жоқ, Оның көз алдында барлығы ашық та айқын көрініп тұр. Біз Оның алдында есеп беруге тиіспіз.

---

*⁴ Жаратылыс. баст. 2:2.

*⁹ Немесе: демалыс күнінің тыныштығы. Яки: Мәсіхке сеніп, Құдай әзірлеп қойған тыныштық (4:1-4).

*¹⁰ Яки: Шынайы тыныштығына кірген әр сенуші де Құдай алдында ақталу үшін өзінің жасаған игі істеріне сүйенбейді (Рим. хат 4:1-25).

Мәңгілік адал Бас діни қызметкер

¹⁴ Сонымен сенімімізді берік ұстанып, оны тапжылмастан мойындайық. Көкке көтеріліп кеткен зор мәртебелі Бас діни қызметкеріміз — Құдайдың рухани Ұлы Иса бар. ¹⁵ Ол бізге жаны ашымайтын, осал жақтарымызды түсінбейтін діни қызметкер емес, қайта, өзіміз сияқты әр түрлі сынақтан өтіп көрді, бірақ ешқашан күнә жасаған жоқ. ¹⁶ Ендеше рақымы мол Құдайдың тағына еш қысылмастан жақындап,* өтініштерімізді білдірейік. Осылай көмекке мұқтаж кездерімізде Оның мейірімділігі мен рақымына ие боламыз.

5 ¹ Әдетте әрбір бас діни қызметкер пенделер арасынан таңдалып, олар үшін Құдайға қызмет етуге тағайындалады. Оған арнап сый-тартулар ұсынып, адамдардың күнәларының құнын өтеу үшін құрбандықтар шалады. ² Бас діни қызметкер өзінің де пенделік кемшіліктері* бар болғандықтан, білмей тұра жолдан адасып кеткендерге мейірімділік көрсете алады. ³ Сол себептен ол халық үшін де, өзі үшін де күнәның құнын өтейтін құрбандықтар шалуға міндетті.

⁴ Бас діни қызметкер болу құрметін ешкім өз бетімен иемденбейді, оны Құдай белгілейді. Һарон* да қызметіне осылай тағайындалған еді. ⁵ Сондай-ақ Мәсіх те бас діни қызметкер болу құрметін өз бетімен иемденген жоқ. Қайта, Құдай Оған:

«Сен Менің рухани Ұлымсың,
Бүгін Әкең екендігімді жарияладым»*

деген. ⁶ Киелі кітаптың тағы бір жерінде былай да делінген:

«Сен Мәліксадықтай діни қызметкерсің,
Мәңгі-бақи сондай болып қала да бересің!»*

⁷ Сонымен қатар Мәсіх жер бетінде жүргенде Өзін өлімнен құтқаруға құдіреті жететін Әкесіне қатты дауыстап сиынып, көз жасын төгіп жалбарынды және Оған мойынсұнып, ұнамды

*¹⁶ Яки: Құдайға (Мәсіх арқылы) кәміл сеніммен сиынып (7:25; 10:19-23; Жохан 14:12-14; 16:23-24).

*² Яки: осал жақтары.

*⁴ Мұса пайғамбардың туған ағасы Һаронды Құдай алғашқы бас діни қызметкер етіп тағайындады (Мысыр. шығу 28:1).

*⁵ 1:5; Забур жыр. 2:7.

*⁶ Забур жыр. 109:4; Жаратылыс. баст. 14:17-24; Еврей. хат 7:1-3.

болғандықтан тілегеніне ие болды.* ⁸ Құдайдың рухани Ұлы бола тұра, Мәсіх ауыр азаптар шеккен кезінде де Әкесіне мойынсұнуға үйренді.* ⁹ Жүктелген тапсырмасын толық орындап шыққан Ол Өзіне мойынсұнғандардың барлығы үшін мәңгілік құтқарылуға жол ашты. ¹⁰ Құдайдың Өзі Мәліксадықты тағайындағанындай, Мәсіхті де Бас діни қызметкер болуға белгіледі.

Сенімнен таймас үшін Құдайдың шындығын ұғу

¹¹ Бұл тақырып туралы тағы бірталай нәрселерді айтқанымыз жөн болар еді, бірақ оларды түсіндіру қиын, өйткені сендер зейін қойып тындамайтын болдыңдар. ¹² (Мәсіх жолына түскеннен бергі) кездерінді ескерсек, өзгелерге тәлім берулерін орынды болар еді. Керісінше, сендер әлі де Құдайдың хабарындағы ең бастапқы қарапайым тәлімді басқа біреуден үйренуге мұқтажсындар. Өздеріңе «қатты тағамның» орнына әлі де «жұтатын сүт» керек! ¹³ «Сүтпен» қоректенетіндер Құдай алдында ақталу туралы Ізгі хабарды әлі де не ұқпайды, не дұрыс қолдана да алмайды. Олар — рухани сәбилер. ¹⁴ Тек рухани кемеліне келгендер ғана «қатты тағамдарды» жей алады. Байыппен ойлауға дағдыланғандықтан да* олар жақсы мен жаманды айыра біледі.

6 ¹ Сол себепті Мәсіхтің Ізгі хабарының ең бастапқы тәлімін былай қойып, одан бетер жетілу үшін алға басайық. Тағы да ең негізгі тақырыптарға: бізді рухани өлімге бастап әкететін қылықтардан* бас тартып, Құдайға сенім арту жайында, ² шомылдыру рәсімі* мен қол қойып бата беру жөнінде немесе өлгендердің қайта тірілуі және мәңгілік үкімделуі туралы тәлімдерге тоқталғымыз келмейді. ³ Құдай қаласа, енді әрі қарай жылжымақпыз.

*7 Құдай Оның сиыңғанына құлақ салып, бойын билеген үрейден арылтты, өйткені Мәсіх Әкесіне ұдайы құрмет көрсетіп, бағынып жүретін (Лұқа 22:39-46; Елшілер. істері 2:24,31-32).

*8 Матай 26:36-46; 27:46.

*14 Немесе: Құдай сөзі бұлардың ар-ұжданын ұдайы түзетіп бергендіктен де.

*1 Яки: ескі күнәкар болмысымыздың іс-әрекеттерінен. Немесе: өлі (пайда-сыз) рәсімдерден (9:14; Петір. 1-хаты 1:18).

*2 Яки: (діни) тазару рәсімдері. (Түсіндірмені қараңыз.)

⁴ Себебі кейбір адамдарды істегендеріне өкіндіріп, қайтадан Құдай жолына түсіру мүмкін емес: бір кезде жан дүниелері Тәңірдің нұрынан ағарған еді. Олар Оның көктен жіберген сыйының дәмін татып, Киелі Рухтан үлестерін алды. ⁵ Сондай-ақ, Құдай сөзінің игілігінің де, болашақ заманның құдіретінің де дәмін татып көрген болатын. ⁶ Алайда кейінірек олар тура жолдан безіп кетті! Мұндай адамдар өз еріктерімен Құдайдың рухани Ұлын тағы да айқышқа шегелеп тастағандай жұрттын мазағына айналдырып жүр. Мұндай жағдайда оларды Құдай жолына қайтару мүмкін емес.*

⁷ Жиі жауған жаңбырмен шөлін қандырып, өзін өңдеп, баптағандардың игілігі үшін өнімін берген жерді Құдай жарылқайды. ⁸ Ал тікен мен ошаған шығаратын жер Оған пайдасыз, көп ұзамай Оның қарғысына ұшырамақ! Ақырында мұндай жер өртеледі.*

⁹ Ал, қымбатты бауырластарым, осыларды айтқанмен, сендердің бұдан жақсырақ жағдайда екендіктеріңе, яғни құтқарылуларыңды берік ұстанғандарыңа көзіміз жетті. ¹⁰ Құдай әділетсіз емес. Ол жасаған игі істерінді, өз адамдарына берген, әлі де беріп жатқан көмектерің арқылы Өзіне де көрсеткен сүйіспеншіліктеріңді ешқашан есінен шығармайды. ¹¹ Әрқайсыларыңның үміттеріңді соңына дейін берік ұстануларың үшін де осындай ынта-жігер танытқандарыңды аңсап тілейміз. ¹² Жігерсіз болуларыңды қаламаймыз, керісінше, сенім мен шыдамдылық көрсетіп, уәде етілген игіліктерді иемденгендерден үлгі алыңдар!

Құдайдың уәделеріне толық сенуге болады

¹³ Өзінен жоғары ешкім тұрмағандықтан, Құдай Ыбырайымға уәде бергенде Өзінің атымен ант етіп, ¹⁴ былай деді: «Саған ақ батамды шүбәсіз үйіп-төгіп бере отырып, сенің ұрпақтарыңды сансыз көбейтемін».* ¹⁵ Осылай Ыбырайым шыдамдылықпен күтіп, Құдайдың уәде еткендеріне ие болды.

¹⁶ Адамдар өздерінен жоғарының атымен ант береді. Сол арқылы айтқандарын бекітіп, күллі дау-дамайларын доғартады.

*6 10:26-31; Петір. 2-хаты 2:17-22; Тимоте. 1-хат 4:2; Матай 18:15-17; Жақыл. хаты 5:19; Жохан 18:15-18,25-27; 21:15-17.

*7-8 Жохан 15:5-6; Петір. 2-хаты 2:20-22; Жохан. 1-хаты 5:16; Ишая 5:4-7.

*14 Жаратылыс. баст. 22:17.

¹⁷ Сондықтан Өзінің уәдесін иемденетіндерге алға қойған мақсатының мызғымас екенін өте айқын көрсеткісі келгенде, Құдай да айтқандарын антпен бекітті. ¹⁸ Осылайша біз бұл екі мызғымас негізге (Оның уәдесі мен антына) сүйеніп, олардан зор күш-жігер аламыз. Себебі Құдайдың өтірік айтуы еш мүмкін емес. Бізге ұсынылған осы үміттен күдер үзбей, Одан пана таптық. ¹⁹ Бұл үмітіміз берік зәкір сияқты жанымыздың сенімді сүйеніші, ол көктегі киелі үйдің ішіндегі «шымылдық-тың артында» Құдайдың Өзімен бекітілген. ²⁰ Сол жерге Иса Мәсіх Өзі кіріп, осы арқылы бізге де сонда кіруге жол ашты. Ол — Мәліксадық сияқты тағайындалған мәңгілік Бас діни қызметкеріміз.*

7

Мәліксадықтың діни қызметі

¹ Сол Мәліксадық Салим қаласының патшасы, Алла Тағаланың діни қызметкері болатын. Ыбырайым әлденеше патшаларды жеңіп, ұрыстан оралып келе жатқанда Мәліксадық оған жолығып, батасын берді. ² Сонда Ыбырайым қолындағы бар мал-мүліктің оннан бір бөлігін (құдайы садақа етіп) оған тастап кетті. Мәліксадық есімінің мәнісі «әділдік патшасы» болса, «Салимның патшасы» — «Тыныштық пен амандық патшасы» дегенді білдіреді. ³ Мәліксадықтың әке-шешесі, шыққан тегі және өмір сүрген уақытының бас-аяғы туралы ешбір мәлімет берілмеген. Сол жағынан ол мәңгі-бақи діни қызметкер болып қалатын Құдайдың рухани Ұлына ұқсайды.*

⁴ Мәліксадықтың мәртебесінің қандай жоғары екенін ойлап көріңдер: тіптен түп атамыз Ыбырайым түскен олжасының оннан бір бөлігін оған берді. ⁵ (Ыбырайымның шөбересі) Леуінің тұқымынан шыққан діни қызметкерлер Құдайдың өсиетіне сай өз бауырластары — Исраил халқының жалпы түсімінің оннан бір бөлігін алып отырады. Бұлардың да Ыбырайымнан тарағандықтарына қарамастан, леуіліктер олардан әлгі бөлікті жинап келеді. ⁶ Ал Мәліксадық Леуі руынан шықпаса да, Құдайдың уәдесін алған Ыбырайымның түсімінің оннан бір бөлігін иемденіп, оған батасын берді.

*²⁰ 2:17; 5:10; 9:2-3,7,11-12; Леуілік. 16:2-17.

*³ Немесе: Құдайдың рухани Ұлыныкі сияқты, оның діни қызметі де мәңгілік (яғни оның пенделік ізбасары жоқ).

⁷ Бата алғаннан бата бергеннің дәрежесі, сөзсіз, жоғары. ⁸ Оннан бірін жинайтын леуілік діни қызметкерлер күндердің күнінде өлетін пенделер ғана, ал Мәліксадықтың тірі екендігі туралы мәлімет берілген. ⁹ Ыбырайымның Мәліксадыққа қолындағысының оннан бірін беруі арқылы кейінірек халықтан түсімінің оннан бірін жинайтын Леуі руы туралы да оған құдайы садақа берді деп айтуға болады. ¹⁰ Себебі Леуі руы Мәліксадықпен кездескен атасы Ыбырайымнан тарағандықтан, соның істегендерінің нәтижесі бұларға да қонды. (Сондықтан да Мәліксадықтың діни қызметкер ретіндегі дәрежесі Леуі руынан шыққандардан әлдеқайда жоғары.)

Иса Мәсіхтің Бас діни қызметкерлігі

¹¹ Таурат заңы Исраил халқына леуіліктердің діни қызметінің негізінде* берілді. Егер осылардың қызметі көзделген мақсатқа қол жеткізген болса,** онда Мәліксадық іспетті басқа діни қызметкердің тағайындалуының қажеті болмай, (Леуінің ұрпағы) Һароннан тараған діни қызметкерлер де жетіп жатқан болар еді. Алайда олардың қызметі жеткіліксіз болды. ¹² Ал діни қызметте өзгерістер болса, онда Таурат заңының да өзгертілуі керек. ¹³ Сол секілді, осы айтылғандарға қатысы бар Мәсіхтің Өзі бірде-бір діни қызметкер шықпаған басқа рудан еді: ¹⁴ Иеміздің Яһуда руынан шыққандығы белгілі. Сол рудың діни қызметі туралы Мұса пайғамбар еш нәрсе айтпаған болатын.

¹⁵ (Ал леуіліктердің діни қызметі адамдарды рухани мақсатына жеткізе алмай келді.) Бұл жайт Мәліксадық іспетті басқа бір діни қызметкердің тағайындалуы арқылы бұрынғыдан бетер анық болып тұр. ¹⁶ Ол — адам ретінде Таурат заңында жазылған шығу тегіне қатысты ережеге сай болғандықтан емес, бойында сарқылмас күдіретті өмір болғандықтан діни қызметкер. ¹⁷ Себебі Киелі жазбада:

«Сен Мәліксадықтай діни қызметкерсің,
Мәңгі-бақи сондай болып қала да бересің!»*

деп жазылған.

*¹¹ Немесе: заманында.

*¹¹ Яки: адамдар күнәларынан арылып, расында да Құдаймен түгелдей табысып кетсе.

*¹⁷ 5:6; Забур жыр. 109:4.

¹⁸ Сонымен бұрынғы заң күшсіз, пайдасыз болғандықтан ережелері істен шықты. ¹⁹ Мұса арқылы берілген сол заң еш нәрсені де кемелділікке жеткізе алған жоқ. Ал қазір бұрынғыдан гөрі жақсы үмітіміз бар: сол бойынша біз шынымен Құдай алдына барып, Оған сиына аламыз!

²⁰⁻²¹ Сонымен қатар, Құдай Мәсіхтің діни қызметкерлігін тіпті антпен растады. Леуілік діни қызметкерлерге Ол ант берген жоқ, ал Мәсіх діни қызметкер болып тағайындалғанда Құдай Оған ант берді. Бұл туралы былай делінген:

«Жаратқан Ие былай деп ант берген еді,
Онысын ешқашан да өзгертпейді:
Сен мәңгі-бақи діни қызметкер
Болып қала да бересің!»*

²² Осы арқылы Иса біз үшін бұрынғыдан гөрі жақсы Жаңа келісімнің кепілі.

²³ Тағы бір айырмашылық бар: Көне келісім тұсында бір-бірінің орнын басқан көптеген діни қызметкерлер болды. Барлығы да ажалы жеткенде қызметінде қала алмады. ²⁴ Ал Иса мәңгі-бақи жасайтындықтан, Оның діни қызметі де өткінші емес. ²⁵ Сол себептен Ол Өзі арқылы Құдайға сиынғандардың* бәрін толықтай құтқара алады. Иса мәңгі өмір сүріп, олар үшін өтініш жасайды.

²⁶ Бізге дәл сондай: қасиетті де кінәратсыз, кіршіксіз, күнәкарлардан аластатылып, аспаннан да жоғары, Құдайдың қасына көтерілген Бас діни қызметкер қажет!

²⁷ Иса бұрынғы бас діни қызметкерлер сияқты күнде алдымен өз күнәларын өтеу үшін, сонан соң халықтың күнәсы үшін құрбандық шалуға тиісті емес. Ол айқышта өлгенде Өзін бір-жола құрбан етті. ²⁸ Таурат заңы бойынша пенделік кемшіліктері бар адамдар бас діни қызметке тағайындалып келеді. Ал сол заңнан кейін Құдайдың өз антымен бекітілген сөзі бас діни қызметке Өзінің рухани Ұлын тағайындады. Ол — мәңгілік, еш кемшіліксіз кемелді.

---

*²⁰⁻²¹ Забур жыр. 109:4.

*²⁵ Немесе: Құдай алдына барып, өтініш еткендердің (7:19; Забур жыр. 72:28; Жақып. хаты 4:8).

8 Жаңа келісімнің негізін салған Бас діни қызметкеріміз

¹ Айтып жатқандарымыздың ең бастысы мынау: көкте біздің Бас діни қызметкеріміз бар; Ол тағына жайғасқан Ұлылық Иесінің оң жағындағы құрметті орнында отыр. ² Сол жерде Ол адам баласы емес, Жаратқан Иенің Өзі көкте тұрғызған шынайы киелі үйде қызметін атқарып жүр.*

³ Әрбір бас діни қызметкер Құдайға сый-тарту мен құрбандық жасау үшін тағайындалады. Сол сияқты біздің Бас діни қызметкеріміздің де Құдайға ұсынатын құрбандығы болуға тиіс еді. ⁴ Егер Ол жер бетінде қалса, діни қызметкер бола алмас та еді. Себебі Таурат заңы бойынша ғибадатханада құрбандық жасайтын арнайы діни қызметкерлер бар. ⁵ Бұлардың құлшылық етуі көктегі рухани қызметке ұқсағанмен, онымен бірдей емес.* Мұса киелі шатырды дайындауға кіріскенде Құдай оған: «Байқа, барлығын саған осы тау басында көрсетілген үлгіге сай жасайтын бол!»** — деп ескертті ғой.

⁶ Ал Исаға жер бетіндегі діни қызметкерлердің міндетінен анағұрлым жоғары қызмет тапсырылды. Сол сияқты Ол Құдай мен адамдардың арасындағы бұрынғысынан гөрі жақсы келісімге жол ашты. Бұл Құдайдың ерекше игілікті уәделеріне негізделген. ⁷ Егер бұрынғы келісім ешбір кемшіліксіз болған болса, онда өзгесін жасаудың керегі болмас та еді. ⁸ Алайда Еремия пайғамбар халқының айыбын бетіне басқанда былай деген:

«Жаратқан Ие мынаны айтады:

Мен Исраил және Яһуда халқымен

Жаңа келісім жасайтын күн туады.

⁹ Бұл келісім Мен олардың ата-бабаларын

Қолдарынан жетелеп Мысырдан алып шыққанда

Солармен жасаған келісіміммен бірдей болмайды.

Олар бұл келісіміме адал болмағандықтан

Ықыласымнан айырылды дейді Жаратқан.

*2 Исраилдіктердің айдалада тұрғызған киелі шатыры және Иерусалимде салған киелі үйі көктегі мәңгілік киелі үйдің өткінші нұсқалары ғана болатын (9:1-2; Мысыр. шығу 25:8-9; Шежіре. 2-ж. 3-5).

*5 Яки: Олар көктегі киелі үйдің тек көшірмесі іспетті (бү дүниелік) ғибадатханада қызмет етеді.

**5 Мысыр. шығу 25:40.

¹⁰ Ал Менің Исраил халқымен кейінгі заманда
Жасайтын келісімім мынадай болмақ:
Мен тағылымымды* ой-саналарына құямын,
Олардың жүректеріне жазып та қоямын.**
Сонда Мен олардың Құдайы болам,
Ал олар өз халқым болады дейді Жаратқан.
¹¹ Сонда ешкімге замандасы мен ағайынына:
Жаратқан Иені танындар жақыннан
Деп үйретудің қажеті болмайды да.
Өйткені үлкенді-кішінің барлығы да
Мені білетін болады жақыннан.
¹² Мен әділетсіз қылықтарын олардың
Рақымшылықпен кешіретін боламын,
Һәм жасаған күллі күнәларын
Бұдан былай есіме түсірмейтін боламын».*

¹³ Ендеше Құдай «Жаңа келісім» дегенде бұрынғысының ескіргендігін білдірді. Ал ескіріп, көнерген нәрсе көп ұзамай күшінен айырылып, жойылмақ.

9

Көне және Жаңа келісімдерге сай жасалған құрбандықтар

¹ Бұрынғы келісімге сай Құдайға құлшылық ету үшін арнайы ережелер және жер бетіндегі қасиетті ғибадат орны болды.*
² Киелі шатыр тігіліп, оның «қасиетті бөлме» деп аталған алдыңғы бөлімінде шам қойғыш, үстел және соның үстінде сый-тарту ретінде ұсынылған нандар тұратын.*³ Ал шатыр ішіндегі шымылдықтың артында «ең қасиетті бөлме» деп аталған киелі орын болатын.*⁴ Сол жерде тұтастай алтынмен қапталған үстел және келісім сандығы орналасқан еді. Сол үстелдің үстінде Құдайға арнап хош иісті заттар өртеліп түте-тілетін. Ал сандықтың ішінде келісімнің куәліктері: манна

---

*¹⁰ Яки: келісімімнің ережелерін.

**¹⁰ Немесе: Мен заңдарымды олардың рухтарына сіңіріп, жүректеріне «жазып» қоямын.

*¹² Еремия 31:31-34.

*¹ Мысыр. шығу 25:8-9; 40:1-6.

*² Мысыр. шығу 25:23-39; 26:33.

*³ Мысыр. шығу 26:31-34.

деген керемет тағам салынған алтын құмыра, Харонның бүр жарған таяғы және он өсиет жазылған екі тас тақтайша сақталатын.*⁵ Құдайдың салтанатты ұлылығы қонатын сол сандықтың үстінде керуб* атты екі періштенің мүсіндері тұратын. Олардың жайылған қанаттары сандық қақпағын** жауып тұрды. Сол қақпаққа халықтың күнәсын өтеу үшін жыл сайын шалынған құрбандықтың қаны бүркілетін. Алайда мұны қазір егжей-тегжейлі айтып жатудың қажеті жоқ.

⁶Осылай жабдықталған киелі үйдің алдыңғы бөлмесіне діни қызметкерлер күн сайын кіріп, Құдайға құлшылық етеді.⁷ Ал екінші, ең қасиетті бөлмесіне тек бас діни қызметкерге ғана жылына бір-ақ рет еруге болады. Сол кезде ол өзінің және халықтың білмей жасаған күнәларын өтеу үшін шалынған құрбандықтың қанын ала кіруге тиісті.

⁸Киелі Рух осы арқылы бізге мынаны білдіреді: киелі үйдің алдыңғы бөлімі әлі де бар болып тұрғанда, ең қасиетті бөлімге (яғни Құдай алдына) апаратын жол ашық емес.⁹ Бұл осы замандағы жайттың бейнесі! Құдайға ұсынылатын сый-тартулар мен құрбандықтар Оған сиынатын адамдардың ар-ұжданын күнәларынан түпкілікті арылта алмайды.¹⁰ Мұндай ішіп-жеу және түрлі тазару рәсімдері сияқты сыртқы* дәстүрлерге байланысты ережелер Жаңа келісім ендірілген кезге дейін ғана күшінде болды.

Мәсіхтің Жаңа келісімді бекітіп, төгілген қаны

¹¹Енді міне, Бас діни қызметкеріміз Мәсіх бізге соншама рухани игіліктер алып келді! Сонда Ол жер бетіндегі ғибадат орнынан гөрі әлдеқайда ұлы да кемелді көктегі киелі үйге кірді. Бұл адам қолынан шыққан, осы жаратылыстың бір бөлігі емес.¹² Мәсіх, сондай-ақ, құрбандыққа шалынған қошқарлар мен бұзаулардың қанын емес, Өзінің құрбан болған кезінде төгілген қанын осы киелі үйдің ең қасиетті бөліміне біржола алып кірді. Осылайша Ол бізді күнәмыздан арылтып,

*4 Мысыр. шығу 30:1-5; 25:10-21; 16:15-17,32-33; 31:18; 32:15; Ру. санау 17:10.

*5 Жаратылыс. баст. 1:24; Патша. 2-ж. 6:2.

**5 Немесе: Құдай халықтың күнәсын кешіретін орынды. (Ол рақымшылық тағы деп те аталатын.) (Мысыр. шығу 25:20-22; 26:34; 37:6-9; Леуілік. 16:11-17)

*10 Яки: тәндік (тәнді діни тұрғыдан тазартатын).

мәңгілік азат етті.* ¹³ Таураттың ережелеріне сай арам деп есептелгендерге құрбандыққа шалынған қошқардың не бұзаудың қаны, немесе шалынып, өртелген жас сиырдың күлі себілетін. Сол арқылы олар сырттай тазаратын.* ¹⁴ Олай болса, мәңгілік Киелі Рухқа кенелген, Өзін мүлдем кемшіліксіз құрбандық ретінде Құдайға ұсынған Мәсіхтің өз қаны рухани өлімге бастап әкететін қылықтардан* ар-ұжданымызды одан бетер арылтып тазартпақ! Соның нәтижесінде біз мәңгі тірі Құдайға шынымен ғибадат ете аламыз.

¹⁵ Сол себептен де Мәсіх Жаңа келісімнің негізін салушы! Ол адамдарды Көне келісімнің тұсында жасаған күнәларынан арылту үшін өз жанын өлімге қиды. Сондықтан енді Құдай шақырғандар Оның уәде еткен мәңгілік жарылқауына* ие болады.

¹⁶ Құдай бекіткен келісімді өсиетнамамен салыстыруға болады:* мұны қалдырған кісінің өлгендігі анықталған соң ғана, оны ашып оқуға болады. ¹⁷ Өсиетнама адам тірі жүргенде емес, қайтыс болғаннан кейін ғана күшіне енеді. ¹⁸ Сол сияқты, бұрынғы келісім де қанмен бекітіліп,* күшіне енді. ¹⁹ Алдымен Мұса пайғамбар бүкіл Исраил халқына Таурат заңының барлық өсиеттері мен ережелерін жариялаған еді. Содан кейін құрбандыққа шалынған бұзаулар мен қошқарлардың қанын алып, су қосты да, үсөп шөбінің бір сабағы мен аздаған ал қызыл түсті жүнді соған малып алып, Келісім кітабына және бүкіл халыққа бүркіп тұрып: ²⁰ «Бұл — Құдайдың сендерге ұстануға бұйырған келісімін бекітетін қан»,* — деді. ²¹ Дәл солай Мұса киелі шатырға да, Құдайға қызмет жасағанда қолданылатын барлық бұйымдарға да қан бүрікті. ²² Таурат заңы бойынша бәрі дерлік қанмен тазартылады. Қан төгілмей, Құдай күнәны кешірмейді.

*¹² Яки: Ол күнәмыздың құнын өтеп, бізді мәңгілік азат етті.

*¹³ Яки: тәндері діни тұрғыдан тазаратын (Ру. санау 19:9,17-20).

*¹⁴ Яки: жасаған «өлі істерімізден» (6:1).

*¹⁵ Немесе: мәңгілік мұраға, Құдайдың қасындағы мәңгілік өмірге (10:36-39; Елшілер. істері 20:32).

*¹⁶ Грекше «келісім» сөзі «өсиетнама» дегенді де білдіреді. Түсіндірмені қараңыз.

*¹⁸ Немесе: бірінші өсиетнама да құрбанға шалынған малдың қанымен бекітіліп (Мысыр. шығу 23:6).

*²⁰ Мысыр. шығу 24:8; Матай 26:28.

Бір-ақ рет ұсынылған мәңгі жеткілікті құрбандық

²³ Сонымен, көктегі киелі үйдің көшірмесі болған жердегі ғибадат орны құрбандыққа шалынған малдың қаны арқылы тазартылуға тиіс болды. Алайда көктегі киелі үй үшін бұдан әлдеқайда құнды құрбандық жасау қажет еді. ²⁴ Мәсіх сол шынайы киелі үйдің көшірмесі болатын, адам қолымен жасалған ғибадат орнына емес, көктің өзіне енді. Ол қазір сонда Құдай алдында тұрып, бізді қолдап сөйлейді.* ²⁵ Көне келісімге сай бас діни қызметкер шалынған құрбандықтың қанын киелі үйдің ең қасиетті бөліміне жылма-жыл алып кіреді. Ал көкке енген Мәсіхке өз жанын қайта-қайта құрбан етудің қажеті жоқ. ²⁶ Әйтпесе Ол әлем жаратылғаннан бері әлденеше рет азап шегіп өлуге мәжбүр болған болар еді. Керісінше, Мәсіх қазір, дүниенің* ақырғы заманында, бір-ақ рет жер бетіне келіп, адамдарды күнәларынан біржола арылту үшін Өзін құрбандыққа қиды.** ²⁷ Құдай әр адамның бір рет өліп, содан соң қиямет сотының алдында тұратынын белгілеген. ²⁸ Сол секілді Мәсіх бір рет көптеген адамдардың күнәларын өз мойнына алып құрбан болды. Ол дүниеге қайта оралған кезде тағы да күнәны өтеу үшін емес,* Өзін аңсап күтіп жүргендерді түгелдей құтқару үшін келеді.

10*Нағыз құрбандық пен Жаңа келісім туралы уәделердің іске асуы*

¹ Таурат заңы Құдайдың адамдарға дайындап қойған жарылқауының өзі емес, оның күнгірт жобасы ғана. Сол заң бойынша жыл сайын қайталап жасала беретін бірдей құрбандықтар Құдай алдына баратын адамдарды еш уақытта түпкілікті тазартып, мүлтіксіз ете алмайды. ² Егер адамдар құрбандық жасаулары арқылы біржола тазаланса, онда олар өз күнәкарлықтарын сезінуден қалып, құрбандық жасауларын доғарған болар еді. ³ Ал шын мәнісінде жылма-жыл ұсынылатын құрбандықтар адамдардың жасаған күнәларын естеріне түсіріп қана отырады. ⁴ Өйткені құрбанға шалынған бұқалар мен қош-

*²⁴ 7:24; Рим. хаты 8:34; Ишая 53:12. Түсіндірмедегі «Құдай» мен «Құдайдың рухани Ұлын» да қараңыз.

*²⁶ Яки: дәуірлердің.

**²⁶ Немесе: (сенушілердің) күнәларын өз құрбандығымен жойды.

*²⁸ Бұл енді керек болмайды (9:25-26).

қарлардың қаны адамның күнәсын өтеп, тазарта алмайды. ⁵Сол себепті Мәсіх бұл дүниеге келгенде, Өзін құрбандыққа қиятыны туралы Тәңірге былай деген:

«Құрбандықтар мен сый-тартуларды қаламадың,
Бірақ Сен Маған тәндік денемді дайындадың.

⁶Түгел өртелетін не күнәны өтеу үшін ұсынылатын
Құрбандықтарды Сен жақтырмай тұрдың.

⁷Сонда Мен былай деген болатынмын:

Уа, Құдай, Сенің еркінді орындау үшін келе жатырмын.
Киелі жазбада Мен туралы осылай деп жазылған».*

⁸Сол құрбандықтардың Таурат заңына сай ұсынылатынына қарамастан, Ол алдымен былай деді: «Сен құрбандықтар мен сый-тартуларды қаламадың, түгел өртелетін не күнәны өтеу үшін ұсынылатын құрбандықтарды Сен жақтырмай тұрдың».

⁹Содан кейін Ол: «Уа, Құдай, Сенің еркінді орындау үшін келе жатырмын» деп қосты. Осылайша Тәңір бұрынғы құрбандық рәсімдерін доғартып, олардың орнына Мәсіхтің құрбандығын енгізді. ¹⁰Иса Мәсіхтің өз денесін біржола құрбан етіп, Құдайдың еркін орындауы арқылы біз Оның қасиетті адамдарына айналдық.

¹¹Әрбір діни қызметкер күн сайын міндетін атқара тұрып, әрдайым бірдей құрбандықтарды ұсынады. Бірақ шын мәнісінде солар ешқашан күнәларды өтеп, жоя алмайды.* ¹²Ал Мәсіх сенушілердің күллі күнәларын өтеп, тазарту үшін бір ғана құрбандық ұсынған соң, Құдайдың оң жағындағы құрметті орнына мәңгілікке жайғасты. ¹³Енді Ол барлық жауларының Өзінің табанының астына түсуін күтіп отыр. ¹⁴Сонымен Мәсіх Құдайға бағышталғандарды* жалғыз-ақ құрбандығымен мәңгілік кінәратсыз таза қылды.

¹⁵Киелі Рух та бізге осыны растайды. Алдымен Ол былай деді емес пе:

¹⁶«Жаратқан Ие мынаны айтады:

Бұл Менің кейінірек олармен жасайтын келісімім —
Мен тағылымымды жүректеріне құямын,
Ой-саналарына жазып та қоямын».

*7 Забур жыр. 39:7-9 (Көне грекше аудармасынан үзінді).

*11 10:1,4.

*14 Немесе: күнәдан арылып қасиетті болғандарды.

¹⁷ Бұған Ол:

«Мен олардың күнәлары мен әділетсіз қылықтарын
Бұдан былай есіме түсірмейтін боламын»,*

— деп қосты. ¹⁸ Ал күнәлар кешірілген жерде енді қайтып оларды өтеп, жоятын құрбандықтың қажеті де жоқ.

Құдайға жақындап, Одан үміттеріңді үзбеңдер!

¹⁹⁻²⁰ Сонымен, бауырластар, Иса Мәсіхтің өз қанын төккенінің арқасында енді еш қысылмастан ең қасиетті орынға* кіре аламыз. Иса өз денесін құрбан етуімен Құдай алдына баруға бөгет болған «шымылдықты» жарып, біз үшін мәңгілік өмірге жаңа жол ашты. ²¹ Ол, сондай-ақ, ұлы Діни қызметкеріміз ретінде көктегі бүкіл Құдай үйінің* үстінен қарайды. ²² Сондықтан да адал жүрекпен, нық сеніммен Құдай алдына барып, Оған сиынайық. Ар-ұжданымыз күнә атаулыдан арылып, тәніміз таза сумен жуылған болсын.* ²³ Мойындаған үмітімізді үзбей, берік ұстанайық, себебі уәде берген Құдай сөзіне адал.

²⁴ Өзара сүйіспеншілік көрсетіп, игілік істеуге қозғау салудың қамын ойлайық. ²⁵ Кейбіреулер сенушілердің жиналыстарына бармай қалуды дағдыға айналдырып алған сияқты. Ал біздер солай істемей, бір-бірімізді одан бетер жігерлендірейік. Иеміздің қайтып келетін күнінің таяп қалғанын білесіңдер ғой.

²⁶ Ал егер шынайы хабарды естіп-білгеннен кейін де әдейі күнә жасай берсек, онда бізді күнәмыздан арылта алатын ешқандай құрбандық жоқ.* ²⁷ Қайта, қиямет сотын және Иемізге қарсы шыққандарды жалмайтын тозақ отын үрейленіп күтуден басқа бізге түк те қалмайды. ²⁸ Егер біреу Мұсаға берілген Таурат заңынан бас тартып, онысын екі-үш куә дәлелдесе, сол

*¹⁷ Еремия 31:33-34.

*¹⁹⁻²⁰ Яки: (көктегі киелі үйдің ішіндегі) ең қасиетті бөлмеге (яғни Құдай алдына) (6:19-20; 9:3-5).

*²¹ Немесе: бүкіл Құдай халқының (3:2,6).

*²² Яки: Құдайдың қасына барып, сиынайық. Діни қызметкерлердің өз үстеріне құрбандықтың қанын бүркіп, денелерін таза сумен жуатынындай, біз де ар-ұжданымызды әр қилы кінәлардан толық арылтып, жамандық атаулыдан тазарайық.

*²⁶ 6:4-6; Жохан 15:6; Матай 3:10.

аяусыз өлімге кесіледі. ²⁹ Ендеше Құдайдың рухани Ұлын аяқпен таптағандай менсінбеген әркім бұдан бетер қаншама ауыр жазаға лайық деп ойлайсындар!

Сондайлар Тәңір Жаңа келісімін бекіткен Исаның қаны арқылы күнәсынан арылғанмен, енді Оның қанына немқұрайды қарап, өздеріне Құдайдың рақымын жеткізген Киелі Рухын қорлайды. ³⁰ «Мен кек аламын, Өзім есесін қайтарамын» дегеннің Кім екенін білеміз ғой. «Жаратқан Ие өз халқына сот жүргізбек»* деп те жазылған. ³¹ Мәңгі тірі Құдайдың қолына түсіп, сотталу қандай қорқынышты!

³² Бұрынғы уақытты еске алындаршы: Құдайдың нұры жүректеріңді ағартқаннан кейін сендер азапқа толы күреске тап болып, соған төтеп бердіңдер. ³³ Кейбіреулерің масқараға, зорлық-зомбылыққа ұшырап, жұрт қызықтап қарайтын тамашаға айналдыңдар. Ал өзгелерің осылай күйзеліске түскен бауырластарыңның қасіретін бөлісіп, ³⁴ тұтқынға түскендерге жандарың ашып, жәрдем бердіңдер. Мал-мүліктеріңді талан-таражға салғанда, бұны тіпті қуана қабылдадыңдар! Себебі көкте өздеріңе арналған, одан әлдеқайда құнды, мәңгілік дәулеттің бар екенін білдіңдер.

³⁵ Ендеше жігер берген үміттеріңнен күдер үзбеңдер, сол үшін берілетін зор сый алдарыңда күтіп тұр. ³⁶ Құдайдың еркін орындап, Оның уәде еткенін иемдену үшін төзімді болуларың қажет. ³⁷ Тәңіріміз бір пайғамбары арқылы алдын ала былай деген:

Келуге тиісті Ол сәлден кейін келіп, еш кешікпейді.

³⁸ «Әділ адамым Маған сеніп шынайы өмір сүреді».*

Ал кім қаймығып, бағытынан кері қайтса,

Ризашылығымды бермеймін сондайға.

³⁹ Бірақ біз алған бағытынан кері қайтып, тозаққа түсетіндердің қатарынан емеспіз, Құдайға нық сеніп, мәңгілік құтқарылмақпыз.*

*³⁰ Заң. қайтал. 32:35-36.

*³⁸ Яки: Сенімі арқылы ақталған адамым шынайы өмірге ие болады (Аббақұқ 2:4).

*³⁹ Яки: кері қайтып, рухани өлімге (Құдайдан мәңгі ажырауға) ұшырайтындырдың қатарынан емеспіз, сенімге адал болып, жандарын мәңгі аман сақтайтындырдың қатарынанбыз (Марқа 8:34-38).

11

Сенімнің батырлары

¹ Ал сенім дегеніміз — үміттенгеннің жүзеге асатынына күмәнданбау, әлі де көрінбей тұрған уәденің орындалуына шүбәсіз илану.* ² Тәңірге осындай сенім артқандары үшін ата-бабаларымыз Оның ризашылығына ие болды.

³ Құдайдың әлемді айтқан сөзімен* жаратып, ретке келтіргенін, яғни көз алдымыздағы жаратылысты көзге көрінетін заттан емес, ғайыптан жасап шығарғанын сенімімізбен ұғынамыз.

⁴ Құдайға сенгендіктен Әбіл Оған арнап Қабылдікінен гөрі тиімді* құрбандық жасады. Сенімі арқылы Әбіл ақталды, өйткені Құдай оның ұсынған сый-тартуларын ұнатып қабылдады. Әбіл өлсе де, оның сеніммен істегені әлі де үлгі болып келеді.

⁵ Енох Құдайға сенгені үшін ажалға жолықтырылмай бұл дүниеден әкетілді. «Ол жер бетінен ғайып болды, себебі Құдай оны Өзіне алып кеткен еді».* Енохтың бұған дейінгі өмірінің Құдайға ұнамды болғаны туралы да Киелі жазбада айтылған.

⁶ Ал сенім артпай Құдайға ұнау мүмкін емес. Оған келген әркім Оның бар екеніне сенуге және Өзін іздеп, жақыннан танығысы келгендерді Құдайдың жарылқайтынына илануға тиіс.*

⁷ Нұх пайғамбар әлі де көзге көрінбеген топан су туралы ескертілгенде Құдайға сеніп, Оны терең қастерлегендіктен отбасын құтқару үшін кемесін жасап дайындады. Осы сенімімен ол дүниенің қиқарлығын әшкерелеп, сенім арқылы болатын ақталуға қолы жетті.*

⁸ Ыбырайым пайғамбар да Құдай өзін шақырып алып, кейін тұрақты меншігіне беруге уәде еткен елге барып тұруға бұйырғанда, Оған сеніп, мойынсұнды. Қайда бара жатқанын білмесе де, жолға шықты. ⁹ Уәде етілген елде ол жат жерлік кірме болып, Тәңірге сеніп өмір сүрді. Сондай уәдені алған Ысқақ пен Жақып та Ыбырайым сияқты көшіп-қонып, шатырларда тұрып жатты. ¹⁰ Себебі Ыбырайым сәулетшісі де, құрылысшысы

*1 Яки: үміттенгеннің жүзеге асуы, әрі көзге көрінбейтін жайттарға дәлел келтіру.

*3 Яки: айтқан бұйрығымен (1:2; Жаратылыс. баст. 1:3-8; Жохан 1:3).

*4 Яки: жақсырақ (Жаратылыс. баст. 4:3-8).

*5 Жаратылыс. баст. 5:21-24. (Енох Ыдырыс деп те аталады.)

*6 Елшілер. істері 17:27; Рим. хат 10:10-15.

*7 Жаратылыс. баст. 6:9-22.

да Құдайдың Өзі болған, негізі берік қаланған мәңгілік қаланың пайда болуын күтіп жүрді.*

¹¹ Сенімі арқылы Ыбырайым жасы ұлғайған шағында әйелі Сарадан бала сүю үшін Құдайдың күдіретін қабылдады. Ол Сараның бедеулігіне қарамастан,* ұлды етуге уәде берген Тәңірді сөзінде тұрады деп санады. ¹² Сондықтан төрінен көрі жуық қарт адамнан аспандағы жұлдыздар мен теңіз жағалауындағы құм қиыршықтарындай сансыз көп ұрпақ тарайды.

¹³ Ыбырайым, Ысқақ, Жақып үшеуі де сенімдерін ұстанған күйі дүние салды. Тәңір өздеріне уәде еткен игіліктерді иемденбестен соларды тек алыстан ғана көріп, қуанды. Олар өздерінің жер бетінде тек жат жерлік келімсек ретінде тұрғандарын мойындады. ¹⁴ Осылай айтқандар шынайы отандарын көздеп жүргендерін білдіреді. ¹⁵ Өздері тастап кеткен елдерін естеріне түсіріп отырса, соған қайта оралудың орайы да болар еді. ¹⁶ Ал олар одан гөрі жақсы елді, яғни көктегі отандарын, аңсап күтті. Сол себептен де Құдай олардың Құдайы деп аталудан бас тартпайды,* соларға арнап Ол көкте мәңгілік қала дайындап та қойды.

¹⁷⁻¹⁸ Ыбырайым сенімі сыналғанда Құдайға нық сенгендіктен Ысқақты құрбандыққа ұсынды. Ол туралы «Сенің ұрпағың Ысқақтан тарайтын болады»* деген уәде алғанымен жалғыз ұлын құрбан етуге дайын болды. ¹⁹ Ыбырайым Құдай баламды өлімнен қайта тірілтуге де күдіретті деп есептеді; астарлап айтқанда, ол баласын өлімнен қайтарып алды да.

²⁰ Ысқақ та Құдайға сенім артып, ұлдары Жақып пен Есауға олардың болашағы жайында көреген батасын берді.

²¹ Жақып өлер алдында сеніміне бола Жүсіптің екі ұлына батасын беріп, басын таяғына сүйеп тұрып Құдайға сиынды.*

²² Жүсіп Құдайға сенгендіктен бұ дүниеден аттанарда Исраил ұрпақтарының келешекте Мысырдан көшіп шығатындары жайлы ескертіп, өзінің сүйегін бірге алып кетулерін өсиеттеді.*

*8-10 Жаратылыс. баст. 12:1-9; 13:3-4; 23:2-4; 28:13-15; Аян 21:1-4,14-21.

*11 Немесе: Сенімге бола Сара да бедеулігіне қарамастан жүкті болуға қолы жетіп, жасы ұлғайған шағында балалы болды, өйткені ол.

*16 Немесе: ұялмайды (Мысыр. шығу 3:6; Матай 22:32).

*17-18 Жаратылыс. баст. 21:12; 22:1-13.

*20-21 Жаратылыс. баст. 27:27-29,39-40; 47:31; 48:14.

*22 Жаратылыс. баст. 50:24-25; Мысыр. шығу 13:19; Ешуа 24:32.

²³ Мұса пайғамбардың әке-шешесі Құдайға сенгендіктен жаңа туған бөбегін үш ай бойы жасырып қойды. Оның ерекше бала екенін көрген олар Мысыр патшасы перғауынның жарлығынан қаймықпады.

²⁴ Сеніміне бола Мұса жасы кәмететке келгенде перғауын қызының баласы деп аталудан бас тартты. ²⁵ Ол күнәкар өмірдің рақатынан гөрі Құдай халқымен бірге жәбірленуді таңдады.*
²⁶ Осылай Мұса (Құдай уәде еткен) Мәсіх үшін маскара болуды Мысырдың қазыналарынан артық байлыққа санады. Себебі ол болашақтағы мәңгілік сыйды көздеді.

²⁷ Мұса Тәңірге сенгендіктен патшаның қаһарынан қаймықпай, Мысырды тастап кетті. Көзге көрінбейтін Жаратқан Иеге көріп тұрғандай иланып, Оның тапсырғандарына берік болды.

²⁸ Ол сеніміне бола Құтқарылу мейрамында исаилдіктерге құрбандыққа тоқты шалып, соның қанын босағаларына жағу рәсімін енгізді. Осылай мысырлықтардың тұңғыштарын өлтіруші (періште) оларға жоламады.*

²⁹ Исаил халқы Құдайға сенгендіктен Қызыл теңізден* құрғақ жермен жүргендей өте шықты. Мысырлықтар да солай істемекші болғанда суға батып қырылды.

³⁰ Исаилдіктер Тәңірге сеніп Иерихон қаласын жеті күн бойы айналып жүргеннен кейін оны қоршаған қамалдары құлап түсті.

³¹ Бұрын жеңіл жүрісті болған Рахап Құдайға сенім артқандықтан исаилдік барлаушыларды үйіне түсіріп, аман-есен сақтап қалды. Сол себепті ол Құдайға мойынсұнбаған жерлес-терімен бірге өлтірілген жоқ.*

³² Тағы не айтайын? Геден, Барак, Самсон, Ефта, Дәуіт, Самуил және басқа пайғамбарлар туралы әңгімелеуге уақытым жетпес те еді. ³³ Олар Құдайға сенгендіктен патшаларды жеңіп шығып, әділдік орнатып, уәде етілгенге ие болды. Кейбіреулері арыстандардың аузын жауып, ³⁴ жалын шашқан өртті сөндіріп, семсер жүзінен аман қалды.* Әлсірегенде Құдайдан күш алып,

*23-25 Мысыр. шығу 1:8,15-16, 22; 2:1-11.

*26-28 Мысыр. шығу 5:1-9; 12:21-23,29-30.

*29 Немесе: Қамыс теңізінің (Мысыр. шығу 14:1-31).

*30-31 Ешуа 2:1-16; 6:6-25.

*33-34 Патша. 2-ж. 8:1-3; Даниял 6:22; 3:19-27; Мысыр. шығу 18:4; Патша. 4-ж. 20:7; Билер 15:8.

ұрыс-шайқаста нығайып, жау жасақтарын қуып шықты.³⁵ Кейбір әйелдер өлгендері қайта тіріліп, олармен қайтадан қауышты.*

Ал қиналып өлтірілген басқалар да болды. Олар сатқындықпен бостандық алудан бас тартып, әлдеқайда жақсы өмірге қайта тірілулерін көздеді.³⁶ Өзге кейбіреулері мазаққа ұшырап, соққыға жығылып, шынжырмен құрсауланып, түрмеге жабылды.³⁷ Біреулері таспен атқыланып, арамен кесіліп, семсермен шабылып өлтірілді. Басқалары қой, ешкінің терісін жамылып, жоқшылық көріп, азапталып, жәбірленді.³⁸ Күнәкар дүние сондай ер жүрек адамдарға лайықсыз еді! Олар айдалада таулы-тасты жерлерде қаңғып жүріп, үңгірлер мен апандарда жасырынып өмір сүрді.³⁹ Бұлардың барлығы сенімдерінің арқасында Тәңірдің ризашылығына ие болды. Дегенмен Оның уәде еткенін* иемдене алмады.⁴⁰ Себебі Құдай біз үшін одан да жақсы жоспар ойлап қойған болатын: Ол осы адамдарды бізбен бірге ғана кемелді етіп, мәңгілік мақсатына жеткізуді қалады.

12 *Исаның үлгісін және Құдайдың игілікті тәрбиесін қабылдау*

¹ Осылай өз сенімдерін айқын паш еткен қалың тобыр бізді жарыстағы жанкүйерлердей қоршап тұр.* Сондықтан да бізге бөгет болатынның барлығынан, әсіресе тез шырмап алатын әрбір күнәдан, арылып, алдымыздағы «жарысты» қажырлылықпен аяқтайық!² Басқа жаққа мойын бұрмай, бар назарымызды Исаға аударайық! Бастапқыда сенім жолын салған Ол бізді сеніміміз арқылы Құдай белгілеген мақсатымызға жеткізеді де. Иса Өзін күтіп тұрған зор қуаныш үшін айқышқа шегеленудің қорлығын елемей, соған төзді. Бұдан кейін Ол Құдай тағының оң жағындағы орнына жайғасып отырды.³ Оның күнәкарлардың қаншама жауыздықтарына шыдағанын ескеріндер! Осылай сендер де қажымандар, жігерлерінді жасытпандар!

*³⁵ Патша. 3-ж. 17:22-23; Патша. 4-ж. 4:36-37.

*³⁹ Яки: Мәсіх жеткізген мәңгілік құтқарылуды (Елшілер. істері 13:32).

*¹ Немесе: Осылайша Құдайдың адалдығына куә болған, бізді бұлт секілді қоршап тұрған сенушілер тобыры бар. (Осындағы астарлы сөз үлкен стадиондағы жанкүйер көрермендерді еске түсіреді.) (Қорынт. 1-хат 9:24)

⁴ Күнәға қарсы тойтарыс берген күрестерінде сендер әлі де қандарынды төгіп, жандарынды пида еткен жоқсындар. ⁵ Әлде Құдайдың сендерді Өзінің рухани балалары деп атаған мына ескертпесін ұмыттыңдар ма:

«Балам, Тәңір тәрбиелегенде
 Онысын менсінбей жүрме,
 Ол сені жөнге келтіргенде
 Еңсең түсіп, жүнжіме!
⁶ Иеміз сүйетін әркімді
 Түзетіп тәрбиелейді де,
 Бауырына басқан әр баласын да
 Жазалайды қажет болғанда».*

⁷ Көріп жатқан азаптарыңа тәрбие ретінде шыдандар. Құдай сендерге рухани баласына қарағандай қарайды. Әкесі түзетпейтін бала бола ма? ⁸ Барлық сенушілер де соны бастарынан өткізеді. Егер сендер осылай тәрбиеленбесендер, онда Оның шынайы рухани балалары болмағандарың.* ⁹ Туған әке-шешелеріміз бізді тәрбиеледі, біз оларды қастерлеп, сыйлап келеміз. Ендеше шынайы өмірге ие болу үшін көктегі рухани Әкемізге одан бетер бағынумыз керек емес пе? ¹⁰ Әке-шешелеріміз өз пайымдауларыңша шектеулі уақыт аралығында жазалап та тәрбиелесе, Құдай бізді нағыз игілігіміз үшін басымызға қиыншылықтар туғызып тәрбиелейді. Осылайша Өзінің қасиетті болғанындай бізді де қасиетті етуді* көздейді. ¹¹ Кезінде әрбір жаза қуаныш емес, реніш туғызады. Ал соны басынан өткізіп тәрбиеленгенге ол кейінірек әділдік пен тыныштықтың игілікті жемісін береді.

¹² Сонымен салдырап, дәрменсіз қалған аяқ-қолдарыңның буындарын бекітіп, еңселеріңді көтеріңдер! ¹³ Рухани жағынан әлсіреген бауырластарыңның адаспай, қайта, сауығып кетулері үшін «түзу жолмен* аяқтарыңды нық басып жүріңдер!»

*6 Нақыл сөз. 3:11-12.

*8 Немесе: онда әке тәрбиесінен ада некесіз туған баладай болар едіңдер.

*10 Яки: Өзінің қасиетті болмысын бөлісуімізді.

*13 Яки: Құдайдың тура жолымен (Нақыл сөз. 4:26).

Құдай жолынан таймауды ескерту

¹⁴ Барлық адамдармен тату болып, Құдайға бағышталған қасиетті өмір кешуге ұмтылындар! Мұнсыз ешкім Жаратқан Иені көре алмайды.* ¹⁵ Абай болындар, ешқайсың Құдайдың рақымынан құр қалып жүрмендер! Әйтпесе улы тамырды* қазып алып тастамаса, оның қайтадан көктеп, қаулап өсіп кететіні сияқты, мұндай адамдарың жаман көзқарастарына көптеген басқаларды да еліктіріп, арамдап, зор зиян тигізетін болады. ¹⁶ Ешқайсыларың да опасыз болып, азғын өмір сүрмендер! Яки Есау сияқты қасиетті атаулыға немқұрайды қарамаңдар! Ол бір ішер тамаққа бола өзінің тұңғыштық жолын сата салды. ¹⁷ Кейінірек әкесінің ерекше батасын алғысы келгенмен өтініші қабылданбады. Есау жылап тұрып жалбарынса да, өзінің істеп қойғанын өзгерте алмады.

¹⁸ Сендер ата-бабаларымыз іспетті көріп-естуге болатын мынадай жайтты бастарыңнан өткізбедіңдер: олар от болып лаулап жанып жатқан Синай тауына жақындады. Айнала қара түнек болып, сұрапыл дауыл соғып, ¹⁹ кернейдің қатты даусы шығып, сөздер айтылды. Соны естіген халық мұндай сөздерді енді қайтып естімесек екен деп жалбарынды. ²⁰ Олар Тәңірдің «Тауға аяқ-қолдарын тигізген әркімді, тіпті мал тұяғы тисе де, оны таспен атқылап өлтіру керек» деген бұйрығынан қорықты.* ²¹ Осы көріністің әсерінің үрей туғызатындай болғаны сонша, Мұса пайғамбардың өзі: «Мен қорыққаннан қалтырап тұрмын», — деді.

²² Ал сендер рухани Сион тауына, яғни мәңгі тірі Құдайдың көктегі Иерусалим қаласына және ондағы сан-мыңдаған періштелерге келдіңдер. ²³ Сондай-ақ, сенушілердің мерекелік жиыны мен қауымына қосылдыңдар. Сендер мен біз Тәңірге әке мен тұңғыш баласындай жақынбыз, есімдеріміз Оның көктегі кітабына жазылған.* Барлық адамдарға үкім шығаратын Құдайдың алдына, әрі өткен кезеңдерде сенімдері арқылы ақталып, мақсаттарына жеткендерге ²⁴ және Жаңа келісімнің

---

*¹⁴ Матай 5:8; Рим. хат 14:12; 6:22.

*¹⁵ Заң. қайтал. 29:18.

*²⁰ Мысыр. шығу 19:11-13,16-25; Заң. қайтал. 4:10-14; 5:22-27.

*²³ Мысыр. шығу 32:32-33; Філіпі. хат 4:3; Аян 20:15.

негізін салған Исаға да келдіңдер. Оның төгілген қаны Әбілдікінен гөрі игілікті хабарды меңзейді.*

²⁵ Абай болыңдар, енді өздеріңе сөйлеп тұрған Тәңірді тыңдандар! Оның тапсырмасымен жер бетінде сөйлеген Мұса пайғамбарды тыңдамай қойған Исраил халқы жазадан құтылмады. Ендеше бізге көктен сөйлеп тұрған Құдайдың Өзінен бас тартсақ, онда алатын жазамыздан одан бетер құтыла алмаймыз! ²⁶ Сол кезде Тәңірдің даусы жерді шайқалтты, ал қазіргі заман туралы Ол пайғамбар арқылы: «Мен тағы да жер түгіл, аспанды да шайқалтамын»* деп уәде берді. ²⁷ «Тағы да» деген сөздер мынаны білдіреді: Құдай Өзі жаратқанның барлығын шайқалтып, орнынан алып тастамақ. Сонда тек шайқалтуға болмайтындар ғана қалады.*

²⁸ Сонымен, өзіміз шаңырағы ешқашан шайқалмайтын Патшалықтан үлес алғандықтан, сол үшін Құдайға шын жүректен шүкіршілік айтып, Оны риза қылатындай қызмет етіп, терең қастерлеп, Оған ұнамсызды істеуден шошынатын болайық! ²⁹ Біздің сиынатын «Құдайымыз жалмап қоятын от іспетті!»*

13

Құдай жолымен жүру туралы соңғы нұсқаулар

¹ Бір-біріңді бауырластар ретінде ұдайы жақсы көріңдер! ² Қонақжайлылық танытуды ұмытпаңдар. Солай еткен кейбіреулер білместен тіпті Тәңірдің періштелерін қонақ қылды.* ³ Тұтқынға түскендеріңнің қамын ойлап, солармен бірге құрсауда отырғандай сезініңдер. Жәбір көріп жүргендерді өздерің де тәндік азап шеккендей естеріңнен шығармай, қолдау көрсетіңдер!

⁴ Некеге барлығың да құрметпен қарап, жар төсегін былғамаңдар! Азғындар және неке адалдығын бұзғандар Құдай сотына түспек. ⁵ Ақша жанды болмай өмір сүріп, қолдағы барды қанағат тұтыңдар! Құдай:

*²⁴ Әбілдің қаны ағасы Қабылды Құдай алдында кінәласа, Исаның төгілген қаны бізді Құдай алдында ақтап, күнәмыздан тазартты (Жаратылыс. баст. 4:10-11).

*²⁶ Хаққай 2:6.

*²⁷ 1:11-12; Забур жыр. 101:26-29; Ишая 34:4; 54:10; Петір. 2-хаты 3:10-11.

*²⁹ Заң. қайтал. 4:24.

*² Жаратылыс. баст. 18; Билер 6;13.

«Мен сенен бас тартпаймын,
Ешқашан жалғыз қалдырмаймын»

деген ғой. ⁶ Сондықтан да біз:

«Жаратқан Ие менің Қолдаушым!
Мен ештеңеден қорықпаймын,
Адамдар маған не істей алады?»*

деп нық сеніммен айтамыз.

⁷ Өздеріңе Құдайдың хабарын айтқан жетекшілерінді ұмытпандар. Олардың қалай өмір сүріп, қалай бұ дүниеден кеткендерін естерінде ұстап, сенімдерін үлгі-өнеге етіңдер!

⁸ Иса Мәсіх өткенде, қазір және болашақта мәңгілік Өзі болып қала береді.* ⁹ Түрлі бөтен ілімдерге ілесіп кетпендер! Жан дүниеміздің Құдайдың рақымымен нығаюы игі. Бұған ішіп-жеуге болатын тағамдар туралы діни ережелердің қатысы жоқ, мұндайларды ұстанғандар олардан пайда тапқан емес.

¹⁰ Мәсіх біз үшін өмірін құрбан етті. Ал ғибадатханада ескі рәсімдерге сай құлшылық етіп жүргендерге Мәсіхтің құрбандық өлімінен келер пайда жоқ.* ¹¹ Сол рәсімдер бойынша бас діни қызметкер құрбандыққа шалынған малдардың қанын (жылына бір рет) күнәны өтеу үшін киелі үйдің ең қасиетті бөліміне алып барады. Ал құрбандықтардың өздері ел қонысының сыртына шығарылып, өртеледі. ¹² Сол сияқты Иса да, адамдарды Өзінің қаны арқылы Құдайға бағыштап, қасиетті ету үшін қала қақпасының сыртында азапталып, құрбан болды. ¹³ Сондықтан біз ескі құлшылық ету рәсімдерінен аулақ шығып, Мәсіхке еріп, Оның көрген қорлығын бөлісейік. ¹⁴ Бұл күнәкар дүниеде біз тұратын мәңгілік қала жоқ, қайта, көктегі келешек қаланы аңсап күтеміз.* ¹⁵ Сонымен Мәсіх арқылы Құдайды үнемі мадақтап сый-тартуымызды ұсынайық: Оның «Жаратқан Ие» деген атағын ауызбен де мойындап, дәріптеуіміз біздің Тәңірге арнаған құрбандығымыз болады. ¹⁶ Сондай-ақ, қолдағы

*5-6 Заң. қайтал. 31:6; Ешуа 1:5.

*8 Яки: мәңгілік өзгеріссіз қала береді (1:12; Забур жыр. 101:27).

*10 Немесе: Біздің «құрбандық үстеліміз» — Мәсіхтің өз жанын қиған айқышы. Оның «құрбандық асынан» дәм татуға, (яғни Оның құрбандық өлімінің арқасында күнәларынан арылып, Құдай алдында ақталуға) ескі киелі үйде құлшылық ететіндердің қақылары жоқ (6:6; 7:27; 9:12,14; Қорынт. 1-хат 9:13; 10:18).

*14 11:10; 12:22; Філіпі. хат 3:20; Аян 21:2-4,9-10.

игіліктерімен өзара бөлісіп жақсылық жасауды ұмытпандар, мұндай құрбандықтарға да Құдай риза.

¹⁷ Жетекшілеріне мойынсұнып, айтқандарын тыңдаңдар. Олар ұдайы рухани өмірлерінің қамын жеп, сол қызметтері туралы есеп беруге тиісті. Мұны қинала емес, қуана атқарулары үшін оларға бағыныңдар. Олай етпесендер, өздерің зиян көресіндер.

¹⁸ Біз үшін Құдайға сиыныңдар. Ар-ұжданымыздың таза екеніне сенімдіміз, барлық жағдайда да адал жүруге ұмтыламыз. ¹⁹ Маған тезірек өздеріңе қайтып баруға жол ашсын деп Тәңірімізден тілеулеріңді ерекше өтінемін.

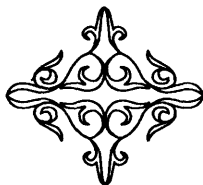
Соңғы баталар мен сәлемдер

²⁰ Татулық пен тыныштық орнатқан Құдай, Иеміз Исаны өлімнен тірілтіп алды. Ол қанын төгіп құрбан болуымен мәңгілік Жаңа келісімді бекіткендіктен сенушілер қауымының ұлы Бағушысы болды. ²¹ Лайым тыныштық сыйлайтын Құдай Өзінің айтқандарын орындауларың үшін сендерге қажетті барлық жақсылықты дарытып, Өзіне ұнайтын игі істерді Иса Мәсіх арқылы жасаттырсын! Мәсіх мәңгілік мадақтала берсін! Аумин.

²² Бауырластар, өтінемін, сендерге арнаған ескертпелерімді қабыл алыңдар, қысқа ғана жаздым емес пе? ²³ Бауырласымыз Тімотенің тұтқыннан босатылғанынан хабардар болыңдар. Егер ол мұнда тезірек келсе, онымен бірге өздеріңді көретін ойым бар.

²⁴ Барлық жетекшілеріңе және Құдайдың бүкіл халқына сәлемімді жеткізіңдер. Италиялық бауырластарымыз да сендерге сәлем жолдауда.

²⁵ Лайым бәріңе Құдай жар болып, рақымын жаудыра көрсін! Аумин.

Аян

Жазба туралы мәлімет

«Аян» Құдайдың осы дүниеге арнаған мәңгілік ниетін көрсетеді. Мұнда Иса Мәсіх адамзаттың ұлы Билеушісі, әрі Соттаушысы ретінде аян береді. Ол жер бетіне қайта оралып, жексұрын күштерді біржола құртып, ешқандай күнә, қайғы және өлім болмайтын жаңа көк пен жаңа жерді жаратпақ. Әлі күнге дейін шайтан осы күнәкар дүниеге билігін жүргізіп, сенушілерді қуғындап келеді. Бірақ олар Құтқарушы Мәсіхтің құрбандық өлімі мен қайта тірілуіне деген сенімдерін берік ұстанып, ашық мойындаулары арқылы эзәзілді жеңіп шығады. Сенушілерде рухани зияннан қорғайтын Мәсіхтің «таңбасы» бар. Ол қайта келгенде олар бәрінің алдында ақталып, Оның мәңгілік Патшалығының салтанаты мен бақытынан үлестерін алады.

Аянды жазған — Құдайдың елшісі Жохан. Ол жасы ұлғайған шағында Ефес қауымының жетекшісі болып, қазіргі Батыс Түркияда орналасқан Азия аймағындағы қауымдарда қызмет етіп жүрген еді. Сол аймақтың халқы римдік патшаларға (императорларға) жағымпазданып, оларға «Әлемнің құтқарушы иесі» деп құлдық ұрып келді. Сол кездегі Домициан патша (б.з. 81-96ж.) барлық ұлттарды өзіне осылай табынуға күштеген қатаң заң шығарды. Құдайға сенушілер мұндай талапқа, әрине, бағына алмады; себебі бірден-бір Құтқарушы Иелері — Иса Мәсіх. Осы үшін әкімшілер оларды қудалап, айналасындағы жұртшылық та сенушілерге қарсы шықты. Қарт елші Жохан өз қауымынан аластатылып, қылмыскерлер қамалған шағын Патмос аралына жер аударылса, бірқатар бауырластар сенімдері үшін шейіт те болды.

Алайда бірсыпыра қауым мүшелері өздерінің Мәсіхке деген сенімдерін ұстанумен қатар тәкаппар патшаның зұлым бұйрықтарына көнуді де жақтап, екі жүзділік таныта бастады.

Осындай жағдайда Мәсіх Иса Жоханға аян беріп, құдайсыз жарлықтарға бағынбау жөнінде Азия аймағындағы жеті қауымға (сондай-ақ жер жүзіндегі барлық қауымдарға да) қатаң ескертіп, хабар жіберді. Өзіне адал болып қалғандарға Ол қайта оралған кезде тамаша сыйларын беретін болады.

«Аянда» суреттемелер, астарлы және бейнелі сөздер мен сөз тіркестері көптеп қолданылған. Мысалы, жеті саны түгелдік пен тұтастықты бейнелейді: жеті қауым жер бетіндегі барлық қауымдарды білдірсе, әрқайсысы жеті ауыр азаптан тұратын үш кезең Құдайдың күнәдан бас тартпаған адамзатты үзілді-кесілді жазалайтынын нұсқайды. Астарлы суреттемелердің түсініктемелері көбінесе жазбаның ішінде берілген. Бірақ кейбір ұғымдарды егжей-тегжейлі түсіну мүмкін емес. Ондағы кейіпкерлер мен суреттемелерді өз замандарының жағдайы бойынша түсіндіріп, қате қорытындыға келгендер де болды. Алайда ғасырлар бойы Құдайдың «Аяндағы» хабары Оның қастық пен қудалау көріп тұрған халқы үшін керемет жұбаныш пен күш-қуат көзі болып келеді. Ол Мәсіхтің қайта келуі мен ақырғы жеңісін күткен бүгінгі сенушілерді де Құдайдың Ізгі хабарының батыл куәгері болуға жігерлендіреді.

1

Тақырып, арнау және сәлем

¹ Бұл — Иса Мәсіхтің көрініп, Құдайдың құпия жоспарын ашып, аян бергені туралы жазба. Жақын арада болуға тиісті оқиғаларды өз қызметшілеріне көрсету үшін Құдай осы аянды Иса Мәсіхке тапсырып, Ол бұларды періштесі арқылы қызметшісі Жоханға білдірді. ² Ал Жохан көргендерінің бәрін: Құдайдың хабарын және Иса Мәсіхтің аян еткендерін, баяндап берді. ³ Осы пайғамбарлық хабардың сөздерін оқып беретіндер де, оларды тыңдап, жазылғандарды ұстанатындар да бақытты!* Себебі бұлардың іске асатын уақыты таяп қалды.

⁴ Жоханнан Азия аймағындағы* жеті қауымға дұғай сәлем: әрдайым бар, мәңгі болып келген және болашақта келетін (Құдай Ие), Оның тағының алдындағы жеті Рухы** ⁵ және

*³ Яки: жазылғандарды ұстанатындарды Құдай жарылқайды.

*⁴ Түркияның батыс жағында, Ізмір қаласының маңайында орналасқан көне Рим империясының аймағы.

**⁴ Яки: тағының алдындағы Киелі Рухы (Зәкәрия 4:2,10).

«Жеті» саны жайлы осы жазба туралы мәліметті қараңыз.

шынайы хабарды адал жеткізген* Иса Мәсіх — өлімнен қайта тірілгендердің Алғашқысы,** әрі жер бетіндегі патшалықтардың Әміршісі — сендерге рақымын жаудырып, тыныштық сыйлай көрсін!

Мәсіх бізді сүйіп, Өзін құрбан етіп, қанын төгуімен күнәларымыздан тазартып арылтты, ⁶ һәм бізді өз Құдайы және Әкесіне бағышталған қызметкерлердің патшалығы қылды. Оның салтанатты ұлылығы мен құдіреті мәңгілік бола бермек! Аумин.

⁷ Міне, Ол бұлттармен келе жатыр!
 Әрбір көз, Оны түйрегендер де Мәсіхті көріп,
 Жер бетіндегі барлық рулар үрейленіп,
 Ол туралы қайғырып, жылайды еңіреп.*
 Ол солай болады да! Аумин.

⁸ Бүкіл әлемнің Иесі — әрдайым бар, мәңгі болып келген және болашақта келетін Құдай: «Алғашқы да, Соңғы да Менмін!» — дейді.*

Мәсіхтің нұрлы салтанатпен көрінуі

⁹ Мен, Жохан, сендердің бауырластарың және Иса Мәсіхке бола азап шегіп, Оның Патшалығына қызмет етіп, қайта оралуын төзімділікпен күтудегі серіктестеріңмін. Құдай сөзін және Иса Мәсіхтің шынайы хабарын* уағыздағаным үшін Патмос аралында** тұрдым. ¹⁰⁻¹¹ Иемізге бағышталған жексенбі күні мен Киелі Рухқа ерекше бөленіп, арт жағымнан керней үні сияқты қатты дауыс естідім. Ол былай деді: «Көргендеріңді қағазға түсіріп, Азия аймағының мына жеті қаласындағы қауымдарға салып жібер: Ефес, Измір, Пергам, Тиятир, Сард, Філаделфи және Лаудіки».

*5 Немесе: адал куәгер. (Яки сөзі, ісі мен құрбандық өлімі арқылы шынайы хабарды паш еткен: 3:14; Жохан 18:37.)

**5 Немесе: Тұңғышы (яки Билеушісі).

*7 Матай 24:30; Лұқа 21:27; Жохан 19:34-37; Зәкәрия 12:10.

*8 Немесе: Бар, болған және келетін — әлемнің Иесі Құдай: «Альфа да Омега, (Басы да Аяғы) Менмін!» — дейді. (Альфа — грек әліппесінің алғашқы, омега — соңғы әрпі.)

*9 Немесе: Иса Мәсіхтің куәлігін (1:5).

**9 Қазіргі Батыс Түркияның теңіз жағалауына алпыс шақырымдай аралықта орналасқан шағын арал.

¹² Мен кімнің сөйлеп тұрғанын көру үшін жалт бұрылдым. Бұрылып қарағанда жеті алтын шырағданды көрдім. ¹³ Олардың арасында адам баласына ұқсас, аяғының басына дейін жететін ұзын шапан* киіп, кеудесіне алтын аспа бау таққан Біреу** бар екен. ¹⁴ Оның басындағы шашы ақ мамықтай,* әрі қардай аппақ, ал көздері оттай жалындап тұрды. ¹⁵ Аяқтары пеште балқыған қоладай жалтырап, даусы сарқырап аққан судың гүріліндей естілді. ¹⁶ Оның оң қолында ұстаған жеті жұлдызы бар екен. Аузынан екі жүзді өткір семсер* шығып, беті тал түстегі күндей нұрын төгіп тұрды.

¹⁷ Мен Оны көргенде өлі адамдай алдына құлап түстім. Сонда Ол оң қолын үстіме қойып, былай деді: «Қорықпа! Мен Алғашқымын және Соңғымын, ¹⁸ әрі Тірімін. Мен өлген едім, ал енді мәңгілік өмір сүремін. Өлімнің де, о дүниенің де кілттері Менде.

¹⁹ Көргендерінді, қазіргі барды және одан кейін болатындарды жазып қой! ²⁰ Менің оң қолымнан көріп тұрған жеті жұлдыздың және жеті алтын шырағданның құпия мағынасы мынау: жеті жұлдыз — жеті қауымның періштелерін, ал жеті шырағдан — жеті қауымды білдіреді.*

2

Ефестегі қауымға арналған сәлемхат

¹ «Ефестегі* қауымның періштесіне** былай деп жаз:

Бұл — оң қолында жеті жұлдыз ұстап, жеті шырағдан арасында жүретін Иеңнен хабар.

*¹³ Сондай ұзын шапанды (яки көйлекті) Құдай халқының ежелгі бас діни қызметкерлері мен патшалары да киетін.

**¹³ Даниял пайғамбар Мәсіхті «адам баласы іспетті» Билеуші ретінде аянында көрген болатын. (Даниял 7:13-14; Түсіндірмедегі «Көктен келген Билеушіні» де қараңыз.)

*¹⁴ Яки: Басы мен шашы аппақ жүндей. (Ақ шашы Мәсіхтің даналығы мен қадірлілігін, ал от шашқан көздері назарының өткірлігін білдіреді, яғни Ол көрмей қалатын еш нәрсе жоқ.)

*¹⁶ Мәсіхтің семсері Оның адамзатты соттап, үкімін шығаратынын білдіреді.

*²⁰ Немесе: жеті жұлдыз — жеті хабаршыны (яғни жеті қауымды), жеті шырағдан да — жеті қауымды (яғни жер бетіндегі бүкіл қауымдарды) бейнелейді.

*¹ Ефестіктерге арналған хат туралы мәліметті қараңыз.

**¹ Немесе: Ефестегі қауымның хабаршысына; яки: Ефестегі қауымға — Құдайдың хабаршысына. (Бұл сілтеме осыдан кейін берілген алты сәлемхатқа да қатысты: 2:8,12,18; 3:1,7,14.)

² Мен сенің істеріңді білемін: сен еңбек етіп, шыдамды болып келесің, ал арам адамдарға төзе алмай, өздеріне Құдайдың елшілері деген атақты таңатындарды сынап, өтірікшілер екенін анықтадың. ³ Менің атыма бола (еңбектеніп) көп ауыртпалықты басыңнан өткізгенде шыдамдылық көрсетіп, қажымадың.

⁴ Алайда саған айтар наразылығым мынау: сен алғашқы сенген кездегі сүйіспеншілігіңді жоғалтып алдың. ⁵ Өзіңнің қандай биіктіктен құлдырағаныңды ойлашы! Өкініп, теріс жолыңнан қайтып, алғашқыдағы игі істеріңді жасай бер! Әйтпесе саған жуырда келемін де, шырағданыңды орнынан алып тастаймын. Егер өкініп, қайтпасаң, осылай істеймін. ⁶ Бірақ сендегі бір жақсылық: мен жек көретін николаиттардың* істерін сен де жек көресің.

⁷ Құлағы барлар Киелі Рухтың қауымдарға айтқандарын жақсылап тыңдап алсын! Жеңіп шыққан әркімге Мен Құдайдың пейіш бағында өсетін, мәңгілік өмірді сыйлайтын ағаштың жемісінен жегіземін.*

Ізмірдегі қауымға арналған сәлемхат

⁸ Ізмірдегі* қауымның періштесіне былай деп жаз:

Бұл — бір кезде өлген, ал қазір тірі «Алғашқы және Соңғыдан» хабар.

⁹ Сенің (істерің мен) шеккен азаптарыңды, әрі жұтаң күйіңді білемін — шынында рухани байсың! «Яхудиміз» (яғни Құдайдың халқымыз) дейтіндердің сен туралы айтқан гайбат сөздерін де білемін, ал шын мәнісінде олар «шайтанның мәжілісханасы».* ¹⁰ Болашақта басыңнан кешетіндеріңнен қорықпа! Рас, шайтан кейбіреулеріңді түрмеге салып, сынамақ, ал көретін азаптарың он күнге ғана созылады. Өлуге тура келсе де,*

---

*6 Николаиттар: жалған ілімдерді қауымдарға енгізіп, Құдайдың шынайы ілімімен араластырушылар.

*7 Яки: Маған сеніп, шайтанның күштерін жеңіп шыққандарға жұмақтағы мәңгілік өмірді сыйлаймын (Жаратылыс. баст. 2:9; 3:22).

*8 Яки: Смурнадағы. (Рим патшасына табыну және яһудилердің мәсіхшілерге қарсы әрекеттері осы қалада ерекше күшті еді.)

*9 Немесе: шайтанға берілген топ. (Мәжілісханаларда яһудилер діни жиналыстарын өткізетін.)

*10 Яки: Өлімге дейін (яғни Маған бола өлуге мәжбүр болсаң да).

Маған адал бол, сонда «мәңгілік өмір тәжін»** сыйлаймын.
¹¹ Құлағы барлар Киелі Рухтың қауымдарға айтқандарын жақсылап тындап алсын! Жеңіп шыққан әркім «екінші өлімнен» зиян көрмейді.*

Перғамдағы қауымға арналған сәлемхат

¹² Перғамдағы* қауымның періштесіне былай деп жаз:

Бұл — екі жүзі де өткір семсері Бардан** хабар.

¹³ Сенің (істерінді және) «шайтанның тағы» орналасқан жерде тұратыныңды білемін. Бірақ Менің атымды ұстанып келесің. Адал хабаршым Антипа сенің қасыңда, шайтанның тұрағында өлтірілген кезде де Маған деген сеніміңнен бас тартпадың.

¹⁴ Алайда саған айтар біраз наразылығым мынау: араларыңда Балағамның ілімін ұстанушылар бар. Сол көріпкел ежелде Исраилге қарсы шыққан Балаққа халықты күнәға азғыруды үйреткен: оларға жалған тәңірлерге шалынған құрбандықтардың етін жегізді, әрі азғындық жасатты.*¹⁵ Сондай-ақ, іштеріңде николаиттардың (Мен жек көретін) ілімін ұстанушылар да бар.
¹⁶ Енді өкініп, теріс жолдан қайтыңдар! Әйтпесе саған жуырда келемін де, олармен аузымдағы семсеріммен соғысамын.*

¹⁷ Құлағы барлар Киелі Рухтың қауымдарға айтқандарын жақсылап тындап алсын! Жеңіп шыққан әркімді Мен «жасырылған маннамен» тамақтандырамын.* Оған алған кісіден басқа ешкім де білмейтін жаңа есім ойып жазылған бір ақ тасты** да сыйлаймын.

**10 Яки: лавр жапырағынан өрілген шеңбер. (Ол жарыс жеңімпазының басына жүлде ретінде кигізілетін. Мәсіх мұны астарлы мағынада қолданады.)

*11 Яки: тозаққа түспейді (21:8).

*12 Бүгінде Бергама деп аталатын қала атының мағынасы «қорған». Ол Рим патшасына табынудың Азия аймағындағы ресми орталығы еді.

**12 Яғни: Соттаушы Мәсіхтен (1:16; 2:16; Еврей. хат 4:12-13).

*14 Яки: жыныстық азғындыққа салды. (Бұл оқиға Мұса пайғамбардың халықты айдала арқылы Қанахан жеріне жетелеген заманында болды: Ру. санау 25:1-4; 31:16.)

*16 Яғни: оларға үкім шығарамын.

*17 Құдай айдалада көшіп-қонып жүретін Исраил халқына аспаннан манна деген тәтті нан жаудырғандай, Өзімен тығыз байланыста жүргендерге рухани нәр сыйлай береді (Жохан 6:48-58).

**17 Ақ тас: сол заманда жарыс жеңімпазына әр түрлі артықшылықтар үшін берілетін жүлде.

Тиятирдағы қауымға арналған сәлемхат

¹⁸Тиятирдағы* қауымның періштесіне былай деп жаз:

Бұл — Құдайдың рухани Ұлынан хабар. Оның көздері оттай жалындап, аяқтары балқыған қоладай жалтырайды.

¹⁹Мен сенің не істегеніңді — сүйіспеншілігің мен сенімді, қызметің мен төзімді білемін. Қазіргі игі істерің алғашқыдағыдан көбірек. ²⁰Алайда саған айтар наразылығым мынау: өзін пайғамбармын деп атайтын Езабел іспетті әйелге* жол бересің. Ол Менің қызметшілерімді азғындық жасап, жалған тәңірлерге арналған құрбандықтардың етін жеуге үйретіп, адастыруда. ²¹Мен оған азғындық жолынан қайтуға уақыт бердім, алайда ол қайтқысы келмейді.

²²Біліп ал: Мен Езабелді ауруға шалдықтырып, төсек тартқызамын. Егер сол әйелмен бірге азғындық жасап келгендер оның жаман істерінен қайтпаса, оларға да қатты азап шеккіземін, ²³оның соңынан ергендерді* өлтіріп құртамын. Сонда Менің әркімнің жүрегінің түкпір-түкпірін** тексеріп, әрқайсыңның істеріне қарай еселеріңді қайтаратын Біреу екеніме барлық қауымдардың көздері жететін болады.

²⁴Ал Тиятирда Маған адал болып қалғандарға — осы арам ілімді қабылдамай, «шайтанның терең құпиялары» деп аталғанды үйренбегендерге былай деймін: сендерге тағы басқа ауыртпалық түсірмеймін; ²⁵алайда Мен келгенше, өздеріңде бар рухани игіліктерді берік ұстандар! ²⁶Істерімді аяғына дейін атқарып, жеңіп шыққандарға халықтардың үстінен билік жүргізу құқығын сыйлаймын:

²⁷«Оларға қатаңдықпен билік жүргізетін болады, Қиқарлығын қыш құмырадай талқан қылады».*

---

*¹⁸ Бүгінде Ақ-хизар деп аталатын Тиятир қымбат мата өндірісінің және оны сатудың орталығы болды. (Лүдия осы қаладан шыққан саудагер әйелі еді: Елшілер. істері 16:14.)

*²⁰ 950 жылдан бұрын Исраил патшасының әйелі Езабелдің халықты жалған тәңірге табындырғанындай, енді қауымдағы бір беделді әйел сенушілерді Құдайға ұнамсыз дәстүрлерді ұстануға азғырса керек.

*²³ Немесе: оның балаларын; яки: оның жалған ілімін ұстанушыларды.

**²³ Немесе: әркімнің бүйрегі мен жүрегі.

*²⁷ Забур жыр. 2:9; Ишая 30:14.

Мен де Әкемнен осындай билікті алғанмын. ²⁸ Жеңіп шыққандарға таңғы жұлдызды да сыйлаймын.* ²⁹ Құлағы барлар Киелі Рухтың қауымдарға айтқандарын жақсылап тыңдап алсын!

3

Сардтағы қауымға арналған сәлемхат

¹ Сардтағы* қауымның періштесіне былай деп жаз:

Өзінде Құдайдың жеті Рухы** және жеті жұлдыз Бардан хабар.

Мен сенің істеріңді білемін; жұрт сені тірі деп санағанмен (рухани) өлісің. ² Оян! Өзінде әлі де бар, бірақ жуырда өлмекші игі қасиеттеріңді нығайт!* Себебі сенің істеріңді Құдайымның көз алдында жеткіліксіз деп таптым. ³ Өзің тыңдап қабылдаған шынайы ілімді есіңе түсіріп, ұстанып, теріс жолдан қайт! Ал егер оянбасаң, саған ұры сияқты сап ете түсемін, Менің келетін уақытымды ешқашан біле алмайсың.

⁴ Дегенмен Сардтағы араларыңда арамданбаған* бірқатарың бар. Олар аппақ киім киіп, Менімен бірге жүретін болады. Себебі олар соған лайық.

⁵ Жеңіп шыққан әркім солар сияқты аппақ киім киетін болады; Мен оның есімін Өмір кітабынан* өшірмей, Әкемнің және Оның періштелерінің алдында ашық мойындаймын.

⁶ Құлағы барлар Киелі Рухтың қауымдарға айтқандарын жақсылап тыңдап алсын!

Філаделфидегі қауымға арналған сәлемхат

⁷ Філаделфидегі* қауымның хабаршысына былай деп жаз:

Бұл — Киелі де Шынайыдан хабар.** Өзімде Дәуіттің (патшалығының) кілті бар; Мен ашқан есіктерді ешкім жаба алмайды, Мен жапқан есіктерді ешкім аша да алмайды.

²⁸ Олар көкте ерекше салтанатты иемденетін болады (Даниял 12:3).

¹ Ежелгі Лүдия патшалығының астанасы болған қала өте бай еді.

Қазіргі аты — Сарт.

^{**1} Немесе: Құдайдың жеті жақты Киелі Рухы (1:4).

² Немесе: Сергек бол, (айналандағы рухани) өлетұғын басқаларға (Құдайдың қайта тірілтетін) құдіретін жеткізе көр.

⁴ Немесе: киімдерін арамдамаған.

⁵ Яғни: мәңгілік өмірді иемденетіндер тіркелген Құдайдың кітабы (20:12; Лұқа 10:20).

⁷ Сауда-саттықпен көп айналысқан қаланың аты «бауырластық сүйіспеншілік» дегенді білдіреді. Бүгін ол Алашеһір деп аталады.

^{**7} Немесе: Бұл — болмысы қасиетті де шынайы Мәсіхтен хабар.

⁸ Сенің істеріңді білемін. Міне, Мен алдыңнан есікті* ашып қойдым, ешкім де оны жаба алмайды. Өзіңдегі күш азырақ болғанымен, сен айтқандарымды сақтап, Менен танбадың.**

⁹ Тыңда: өздерін яһудиміз (яғни Құдай халқымыз) десе де, олай емес, өтірікші, әрі «шайтанның мәжілісханасы» болғандардың кейбіреулерін саған беремін: расында оларды аяғыңа бас ұрғызып, Өзімнің сені сүйетіндігіме көздерін жеткіздіремін. ¹⁰ Сен Менің азаптарда төзімділік таныту туралы бұйрығымды орындап келгендіктен,* Мен де осы дүниенің адамдарын тексеруге арналған, бүкіл жер бетінде болатын азапты сынақ кезінде сені қорғаймын.**

¹¹ Мен жуырда келемін. «Жеңісіңнің тәжін»* сенен ешкім тартып алмау үшін өзіңде бар рухани игіліктерді берік ұста! ¹² Жеңіп шыққан әркімді Мен Құдайымның киелі үйінің «бағанасы» қылып қадірлеймін; ол содан ешқашан шықпайтын болады. Оған Құдайымның атын, Соның қаласының атын, яғни көктен, Оның қасынан түсетін жаңа Иерусалимнің атын және Өзімнің жаңа атымды да жазамын. ¹³ Құлақтары барлар Киелі Рухтың қауымдарға айтқандарын жақсылап тыңдап алсын!

Лаудікидегі қауымға арналған сәлемхат

¹⁴ Лаудікидегі* қауымның періштесіне былай деп жаз:

Бұл — «Аумин» деп те аталатын Мәсіхтен хабар. Ол шындықты жариялап, шейіт болған адал да шынайы Куәгер, әрі Құдайдың жаратылысының Билеушісі.**

¹⁵ Мен істеріңді білемін: сен салқын да емессің, ыссы да емессің. Не ыссы, не салқын болсаң ғой, шіркін! ¹⁶ Алайда

*8 Яғни: Құдайдың қасына да, Оған жер бетінде қызмет етуге де жол ашатын есікті (Елшілер. істері 14:27; Еврей. хат 10:19-20; Қорынт. 1-хат 16:9; Қолос. хат 4:3).

**8 Яки: Менің атымнан танбадың.

*10 Немесе: төзімділік танытқандығым туралы хабарды сақтап.

**10 Немесе: сынақ кезінен сақтаймын (Даниял 12:1; Матай 24:4-28; Марқа 13:19; Жохан 17:15; Салоника. 2-хат 2:1-12).

*11 2:10.

*14 Ежелгі Фругия аймағының ең бай қаласы өзінің банктері, мата өндірісі және дәрігерлік орталығымен танымал еді. Қазіргі аты — Памуққала.

**14 Немесе: Бастауы (1:5; Қолос. хат 1:15-18; Қорынт. 2-хат 1:20; Матай 11:27; 28:18).

ыссы да емес, салқын да емес, жылымшы болғаның үшін сені аузымнан түкіріп тастамақпын!

¹⁷ «Мен баймын, ауқаттымын, еш нәрсеге мұқтаж емеспін», — дейсің. Ал өзіңнің шынында сорлы бейшара, рухани жарлы, жалаңаш, әрі соқыр екеніңді білмейсің! ¹⁸ Саған рухани баюың үшін отпен балқытылып тазартылған «саф алтынды» Менен сатып алуға кеңес беремін. Масқара жалаңаштығың көрінбес үшін Менен «аппақ киім» де алып, киін.* Сондай-ақ, көре алуың үшін «көзге жағатын шипалы май» да сатып ал!

¹⁹ Мен сүйетіндерімнің бәрін әшкерелеп, тәртіпке шақырамын. Енді ынталы болып, өкініп, теріс жолдан қайт! ²⁰ Міне, Мен есік алдына келіп, қағып тұрмын. Кімде-кім даусымды естіп, есік ашса, Мен оның жан дүниесіне еніп, онымен бірге «дастарқандас» боламын; ол да рухани нәр алып, Менімен тығыз байланыста болады. ²¹ Өзімнің жеңімпаз болып, Әкеммен бірге Оның тағында отырғанымдай, жеңіп шыққан әркімді Мен де қасыма, тағымның үстіне отырғызамын.* ²² Құлақтары барлар Киелі Рухтың қауымдарға айтқандарын жақсылап тыңдап алсын!

4

Жаратқан Иенің көкте мәңгілік дәріптелуі

¹ Осыдан кейін қарап қалсам, көкте ашылған есікті көрдім! Мен бұдан бұрын да естіген, керней үніне ұқсайтын қатты дауыс* маған: «Мұнда көтеріл, саған осыдан кейін не болуға тиіс екенін көрсетемін», — деді. ² Мен дереу Киелі Рухқа ерекше бөленіп, аян көрдім: көкте бір тақ тұрды, үстінде Біреу отыр екен. ³ Отырғанның сырт көрінісі яспис, карнеол іспетті асыл тастардай сәуле шашып, ал тақтың айналасын зүбәржаттай жалтыраған кемпірқосақ қоршап тұрды. ⁴ Тақты айналдыра жиырма төрт тақ бар екен, олардың үстінде ақ киімді алтын тәж киген жиырма төрт ақсақал* отырды. ⁵ Тақтың тұсынан найзағайдың жарқылы, гүрсілі және күркірі шықты. Ал тақтың алдында жеті шырағдан жалындап жанып тұрды, олар Құдай-

*¹⁸ «Аппақ киім»: 3:4; 10:15; 19:8; Ишая 61:10. «Саф алтын»: Петір. 1-хат 1:7.

*²¹ Сол заманғы тақтар жантайып отыруға ыңғайлы, кең төсек-орын сияқты болатын.

*¹ Яки: Мәсіхтің даусы (1:10-16).

*⁴ Яки: періштелер жетекшісі.

дың жеті Рухының белгісі.* ⁶ Тақтың алды мөлдір кристалл іспетті шыны теңізге ұқсады.

Тақты қоршай, оның ортаңғы баспалдағында,* денелерінің алды-артында көптеген көздері бар төрт нөкер** бар еді. ⁷ Алғашқысы арыстанға, екіншісі бұқаға, үшіншісінің беті адамның бетіне, ал төртіншісі ұшып бара жатқан бүркітке ұқсас екен. ⁸ Эрбіреуінің алты қанаты болатын және тұла бойлары толған көздер еді. Олар күні-түні тоқтамастан: Бүкіл әлемнің Иесі — әрдайым болып келген, мәңгі бар және болашақта келетін Құдай қасиетті, қастерлі, киелі!»* — деп сиынумен болды.

⁹ Төрт нөкер тақта отырған, мәңгілік өмір сүретін Құдайға даңқ, құрмет көрсетіп, шүкіршілік еткен сайын, ¹⁰ жиырма төрт ақсақал Оның алдына бас ұра жығылып, мәңгі тірі Оған тағзым етіп, тәждерін тақтың алдына ұсынды да:

¹¹ «Құдай Иеміз!

Сен ұлылық, құрмет пен билікке лайықсың.

Өйткені бүкіл әлемді жаратқан Өзіңсің;

Сенің еркіңмен ол жаратылды және бола да береді»,

— деп дауыстады.

5

«Тоқтының» ақыр заманның билігін қабылдауы

¹ Содан кейін тақ үстінде Отырғанның оң қолынан екі жағына да жазу жазылып, жеті мөрмен бекітілген кітапты* көрдім. ² Сол кезде бір құдіретті періштені де көрдім. Ол қатты дауыспен: «Кім мөрлерді бұзып, кітапты ашуға лайық?» — деп жариялады. ³ Алайда көкте де, жерде де, жер астында да кітапты ашып, оның ішіне қарау билігі бар ешкім табылмады.

⁴ Кітапты ашып, оның ішіне қарауға лайықты ешкімнің табылмағандығына қатты қайғырып жыладым. ⁵ Сонда ақсақалдардың біреуі маған:

^{*5} Яки: Құдайдың Киелі Рухының белгісі (1:4).

^{*6} Немесе: оның ортасында.

^{**6} Яки: тіршілік иесі. Құдайдың тағын қоршап, Оның Ұлылығын мадақтауға жетекшілік ететін жоғары дәрежелі періштелер. Көздерінің көптігі назарларынан ештеңенің де тыс қалмайтынын білдіреді. Олар түпнұсқада сараф деп аталады (Ишая 6:2-4; Езекиел 1:6-14).

^{*8} Яки: Құдай — Жаратқан Ие киелі, киелі, киелі! (Ишая 6:3)

^{*1} Яғни: бүктеме қағазды. (Түсіндірмені қараңыз.)

— Жылама, қара: Дәуіт патшаның әулетінен,* Яһуда руынан шыққан «Арыстан» жеңіске жетті! Оның сол жеті мөрдi сіндырып, кітапты ашып, оқуға билігі бар, — деді.

⁶ Мен қарасам, тақтың ортасында, айнала тұрған төрт нөкер мен ақсақалдар қоршаған «Тоқтыны» көрдім. Ол құрбандыққа шалынғандай* болып көрінді. Оның жеті мүйізі мен жеті көзі бар екен, бұлар бүкіл әлемге жіберілген Құдайдың жеті Рухын білдіреді.

⁷ Тоқты барып, тақта Отырғанның оң қолынан кітапты қабылдады. ⁸ Ол мұны қолға алған кезде төрт нөкер мен жиырма төрт ақсақал Тоқтының алдына бас ұра жығылды. Әрқайсысының қолында домбыраға ұқсас алтын аспап* және түтетілетін хош иісті заттарға толы алтын табалар болды. Ал хош иісті заттар Құдай халқының айтқан мінажаттарын білдіреді.

⁹ Олар жаңа мадақтау жырын айтып былай деді:

«Сен лайықсың кітапты қолыңа алуға,

Мөрлерін бұзып, оны ашуға!

Өйткені Өзіңнің құрбан болып, қаныңды төгуің арқылы

Әрбір ру, тіл, ұлт және халықтан шыққандардың*

Төлемдерін өтеп, Құдайға арнадың оларды.

¹⁰ Осылай Құдайымызға бағышталған соларды

Жасадың діни қызметкерлер патшалығы;

Жер бетіне олар билік жүргізетін болады».*

¹¹ Мен тағы да қарап, тақты, төрт нөкерді және ақсақалдарды қоршап тұрған мыңдаған, миллиондаған періштелерді көріп, үндерін естідім. ¹² Олар қатты дауыспен әндетіп былай деді:

*⁵ Немесе: Дәуіттің «Тамыры», яки «Өркені» (22:16; Ишая 11:1,10; Рим. хат 15:12).

*⁶ Бауыздалудан қалған жараның орны көрініп тұрды. (Осы жазбадағы басқа аяндар сияқты, бұл суреттеме де рухани қасиеттер мен оқиғаларды сыртқы бейнелер арқылы білдіреді: мұнда Мәсіхтің құрбандық өлімі бейнеленген.)

*⁸ Қолға ұсталатын осы ішекті аспапты мадақтау әндерін сүйемелдеу үшін қолданатын.

*^{9,10} Немесе: шыққан біздерді төлемімізді өтеп, ... Осылай Сен бізді Құдай үшін патшалық және діни қызметкерлер етіп, біз жер бетіне билік жүргізетін боламыз.

«Құрбандыққа шалынған Тоқты —
Билік пен байлықты,
Даналық пен құдіретті.
Құрмет, ұлылық пен дәріпті
Қабылдауға әбден лайықты!»

¹³ Көк пен жердегі, жер асты мен теңіздегі — яғни бүкіл әлемдегі әрбір тіршілік иесінің былай деп ән салған даусын естідім: «Тақта Отырған және Тоқты дәріптеу мен құрметке, ұлылық пен құдіретке мәңгі-бақи лайық!»

¹⁴ Төрт нөкер: «Аумин», — деп жауап берді. Ал жиырма төрт ақсақал жерге бас ұра жығылып, (мәңгі тірі Жаратқан Ие мен Тоқтыға) тағзым етті.

6

Ақыр заман туралы құжатты бекіткен мөрлердің ашылуы

¹ Содан кейін мен «Тоқтының» жеті мөрдің біріншісін сындырып ашқанын көрдім. Сол кезде төрт нөкердің біреуінің күннің күркіріндей дауыспен: «Аттан!»* — дегенін естідім. ² Қарап қалсам, алдымда ақ боз ат* тұр екен. Ат үстіндегінің қолында садағы, басында жеңімпаздың тәжі бар екен. Ол өзінің өктемдігін орнату үшін елдерді жаулап алуға** аттанды.

³ Тоқты екінші мөрді сындырып ашқанда, екінші нөкердің де: «Аттан!» — дегенін естідім. ⁴ Сонда оттай қызыл ат шықты. Оған мінгенге адамдар бірін-бірі қырулары үшін жер бетіндегі бейбітшілікті жою билігі беріліп, үлкен семсер табыс етілді.

⁵ Тоқты үшінші мөрді сындырып ашқанда, үшінші нөкердің де: «Аттан!» — дегенін естідім. Қарасам, алдымда қара ат тұр екен. Үстіндегі салт атты қолына таразы ұстапты. ⁶ Сонда мен нөкерлер жағынан шыққан: «Бір күндік еңбекақыға тек бір қадақ бидай немесе үш қадақ арпа ғана берілмек, ал зәйтүн

*1 Немесе: «Бар да қара!» яки «Кел де қара!» (Осы сілтеме бұдан кейінгі 3,5,7-аяттарға да қатысты.)

*2 Жеңімпаз қолбасшылар әдетте ақ боз атқа мінетін.

**2 Яки: Ол жеңу үшін жеңімпаз ретінде шықты. Бұл — Мәсіхке қарсы тұрушы не жаулап алушылық рухын бейнелейтін тұлға. Бұдан кейін берілген үш салт атты қан төгіс, ашаршылық және өлімді білдіреді.

майы мен шарапты бүлдірме!»* — деген дауысты естідім. ⁷Тоқты төртінші мөрді бұзып ашқанда, төртінші нөкердің де: «Аттан!» — дегенін естідім. ⁸Қарасам, алдымда сұп-сұр қуқыл ат тұр* екен. Оған мінгеннің есімі «Өлім», ал соңынан «О дүние» делінгені еріпті. Осы екеуіне жердің төрттен бір бөлігіне өктемдік құрып, семсер, ашаршылық, індет және жыртқыш аңдар арқылы құрту билігі берілді.

⁹Тоқты бесінші мөрді сындырып ашқанда, құрбандық үстелінің астыңғы жағынан Құдайдың хабарын жариялап, сенімдеріне адал қалғандары үшін шейіт болғандардың жандарын көрдім. ¹⁰Олар қатты дауыспен айғайлап: «Киелі де шынайы Билеуші! Әлі де қанша уақыт жер бетіндегі адамдарды соттамай, төккен қанымыздың құнын талап етпей жүресің?» — деді. ¹¹Олардың әрбіреуіне (ақталу белгісі ретінде) ақ шапан жапты да: «Сендер сияқты шейіт болуға тиісті қызметтестерің мен бауырластарыңның саны толық болғанға дейін біраз уақыт тынышталып күте тұрындар»,* — деді.

¹²Тоқты алтыншы мөрді сындырып ашқанда қарасам, жер қатты сілкініп, күн қалың қара жапқышпен жабылғандай түнекке, ал ай түгелдей қан қызыл түске айналыпты! ¹³Жұлдыздар қатты жел шайқағанда ағаш басынан құлап түсетін, әлі піспеген інжір жемістеріндей жерге құлады. ¹⁴Аспан оралған бүктеме қағаздай ғайып болып, әрбір тау мен арал өз орындарынан қозғала жөнелді. ¹⁵Жердегі патшалар, ақсүйектер мен байлар, қол басшылары мен күштілер және күллі құл-еріктілер үңгірлерге және таудағы құздардың арасына* тығылып қалды. ¹⁶Олар таулар мен құздарға* жалбарынып: «Үстімізге құлап, бізді тақта Отырганның көзінен таса қылып, Тоқтының қаһарынан жасыра көріңдер! ¹⁷Олардың қаһарын шашатын күні жетті, енді кім соған төзе алады?!» — деді.

*6 Көне грекше: хойникс (бір литрдей). Ашаршылықтың салдарынан дақыл өнімдерінің бағалары он есе артты. Зәйтүн ағашы мен жүзім бұтасының тамыры тереңірек болып, уақытша қуаңшылықтан зиян шекпеді.

*8 Яки: алдымда түсі өлікке ұқсас ат тұр.

*11 Құдай адамзаттың теріс жолдан қайтуын қалағандықтан өз адамдарын — көбінің қуғын-сүргінге ұшырап, кейбіреулерінің тіпті шейіт болатынына қарамастан — Ізгі хабарды жариялауға жіберуде (Матай 10:16).

*15,16 Немесе: таудағы шатқалдарға жасырынып ... шатқалдарға.

7

*Құдайдың өз халқын таңбалап,
ерекше қамқорлыққа алуы*

¹ Мұнан кейін мен дүниенің төрт бұрышында тұрып, жер бетіне, теңізге, ағаштарға ешқандай жел соға алмастай етіп жердің төрт желін ұстаған төрт періштені көрдім. ² Сол кезде күншығыстан келе жатқан, қолында мәңгі тірі Құдайдың мөрі бар басқа бір періштені де көрдім. Ол Құдайдан жер мен теңізге зақым келтіру билігін алған төрт періштеге қатты дауыспен: ³ «Біз Құдайымыздың қызметшілерінің маңдайына таңба салып болмайынша, жер бетіне, теңізге және ағаштарға ешбір зақым келтірмеңдер!» — деп айқайлады. ⁴ Мен маңдайларына Құдайдың таңбасы салынғандардың саны* жүз қырық төрт мың екенін естідім; олар Исраилдің** барлық руларынан еді. ⁵⁻⁸ Әрбір рудан, яғни Яхуда, Рубен, Ғад, Ашир, Нафталим, Манаса, Шимон, Леуі, Исашар, Забулон, Жүсіп және Бунамин руларынан он екі мыңнан адамға таңба салынды.

Құдай алдында ақталғандардың орасан зор тобыры

⁹ Содан соң қарасам, ешбір адам баласы санай алмайтындай өте үлкен тобырды көрдім. Олар әрбір ұлттан, халықтан, тілден шығып, тақ пен Тоқтының алдында ақ шапан киіп, қолдарына пальма бұтақшаларын ұстап тұр екен. ¹⁰ Осы тобыр қатты дауыспен былай деп мақтау айтты:

«Құтқарылу — тақта отырған
Құдайымыз бен Тоқтының билігінде!»

¹¹ Барлық періштелер де, ақсақалдар мен төрт нөкер де тақты айнала тұрды. Олар тақтың алдында жерге бас ұра жығылып Құдайға:

¹² «Аумин! Дәріптеу, ұлылық пен даналық,
Шүкірлік, құрмет, құдірет пен билік
Біздің Құдайға арналған мәңгілік! Аумин»,

— деп тағзым етті.

*4 Он екі рет он екі мыңның көбейтіндісі болған осы сан тұтастықтың белгісі, ол Құдайдың бүтін халқын білдіреді. (Түсіндірмедегі «Сандардың астарлы мағынасын» қараңыз.)

**4 Бұл жердегі «Исраил» сөзі жаңа келісім бойынша Құдай халқының құрметті атағы немесе Мәсіх жолына түскен исраилдіктердің атауы ретінде түсіндіріледі (Рим. хат 11:26; Філіпі. хат 3:3; Ғалат. хат 3:26-29; 6:16).

¹³ Мұнан кейін ақсақалдардың бірі маған:

— Ақ шапан киген мына адамдар кімдер, олар қайдан келді?
— деген сұрақ қойды.

¹⁴ — Мырзам, өзіңіз білесіз ғой, — деп жауап бердім. Ол маған былай деді:

— Бұлар зор қудалану кезеңінен* өткендер. Олар шапандарын Тоқтының төгілген қанымен «жуып» аппақ қылды,**
¹⁵ сондықтан Құдай тағының алдында тұрып, Оған күні-түні киелі үйінде қызмет етеді. Тақта Отырған олардың арасында бірге тұрып, баспана болады.* ¹⁶ Енді ешқашан да соларды аштық пен шөл азабы қинамайды, күннің аптабы* да күйдірмейді. ¹⁷ Себебі тақтың ортасындағы Тоқты олардың бағушысы болып, «өмір суының» бұлақтарына жетелейді. Құдай солардың барлық көз жастарын сүртіп тастамақ.

8

Құдай халқының Оған сиынып айтқан мінажаты

¹ Тоқты жетінші мөрді бұзып ашқан кезде көкте жарты сағат шамасында тыныштық орнады.

² Бұдан кейін мен Құдай алдында тұрған жеті періштені көрдім, оларға жеті керней берілді.

³ Қолында хош иісті заттарды түтетуге арналған алтын табасы бар өзге бір періште келіп, түтету үстелінің* жанына тұрды. Оған молынан хош иісті заттар берілді. Ол соларды Құдайдың бүкіл халқының** айтқан мінажаттарымен бірге тақтың алдындағы алтын жалатқан түтету үстеліне Тәңірге бағыштап қоюға тиіс еді. ⁴ Сонда хош иісті заттардың түтіні Құдай халқының мінажаттарымен бірге періштенің қолынан көтеріліп, Құдайдың алдына жетті.

⁵ Бұдан кейін періште хош иісті заттар салынған табаны алып, түтету үстелінен алынған шоққа толтырып, жерге лақтырып жіберді. Сонда күн күркіреп, жаңғырықты, найзағай жарқылдап, жер сілкінді.

*¹⁴ Яки: ауыр азапталу кезеңінен.

**¹⁴ Аппақ киімдері Мәсіхтің құрбандық өліміне сенушілердің күнәдан арылып, тазарғандарын астарлап білдіреді (1:5; 22:14).

¹⁵ Яки: олардың үстінен шатырын тігеді.

¹⁶ Немесе: күн мен шөл даланың аптабы (Ишай 49:10).

³ Мысыр. шығу 37:25-29. (Түсіндірмедегі «Құрбандық ететін орынды» да қараңыз.)

**³ Немесе: соларды күллі қасиеттілердің.

Адамзатқа Құдайдың қаһарын ескертетін кернейлер үні

⁶Сол кезде қолдарында кернейлері бар жаңағы жеті періште оларды тартуға дайындалды. ⁷Алғашқысы кернейлеткенде, қан аралас бұршақ пен от пайда болып, жерге жауды. Жер бетінің және ағаштардың үштен бір бөлігі мен көк шөптің бәрі де өртеніп, жанып кетті.

⁸Екінші періште кернейлеткенде, жалындап жатқан зәулім таудай бір нәрсе теңізге лақтырылды. Теңіздің үштен бірі қанға айналып, ⁹ондағы тіршілік иелерінің үштен бірі өліп, кемелердің де үштен бірі қирады.

¹⁰Үшінші періште де кернейін тартты. Сонда аспаннан шырақ сияқты лаулаған зәулім жұлдыз өзендердің үштен бір бөлігіне және су көздеріне құлап түсті. ¹¹Сол жұлдыздың аты — жусан.* Судың үштен бір бөлігі жусандай ащы болып, одан ішкен көптеген адамдар өліп қалды.

¹²Төртінші періште кернейін тартқанда, күннің, айдың, жұлдыздардың үштен бір бөлігі зақымдалып,* олардың үштен бірін қараңғылық басып, күннің үштен бір бөлігі түн іспетті қара түнекке айналды.

¹³Сонда мен аспанда ұшып жүрген бүркітті* көріп, оның қатты дауыспен: «Қасірет, қасірет! Қалған үш періште кернейлерін тартқанда, күнәкар дүниеде өмір сүргендердің қасіреті қандай болмақ!» — дегенін естідім.

9 ¹Бесінші періште кернейлеткенде, көктен жерге құлап түскен «жұлдызды» көрдім. Оған (жындар тұратын) терең тұңғиық көзінің кілті берілді.* ²Жұлдыз тұңғиықтың қақпасын ашқанда, одан үлкен пештен шыққандай қою түтін шығып, содан күн көзі де, ауа да қараңғыланып кетті.

³Түтіннен шегірткелер шығып, жерге қонды. Оларға жердегі шаяндар іспетті (залал тигізу) күші беріліп, ⁴көк шөпке, басқа да ешбір өсімдіктер мен ағаштарға зақым келтірмей, тек маңдайларында Құдайдың таңбасы жоқ адамдарды ғана жәбірлеу бұйырылды. ⁵Алайда шегірткелерге бұл адамдарды өлтірмей,

*11 Шөптің ащы дәмі бұл жерде ауыртпалық, қайғы және өлімді меңзейді.

*12 Немесе: соғылып.

*13 Немесе: аспанның қақ ортасында ұшып жүрген бүркітті (яки хабаршыны).

*1 Осы «жұлдыз» бір періштені, ал терең тұңғиық жындардың («шегірткелердің») мекенін білдіреді. (Келесі аяттарды қараңыз.)

тек бес ай бойы азаптау еркі берілді. Олардың шаққаны адамды улы шаянның шаққанындай азаптап, қинайды. ⁶Осы бес ай ішінде адамдар өлмек болса да, өле алмайды, өлуді қаншама аңсағанмен, ажал олардан қашып кететін болады.

⁷Шегірткелер ұрысқа дайын аттардай көрінді. Бастарына алтын тәж секілді бір нәрсе киіп, бет пішіндері адамға ұқсас болды. ⁸Олардың шаштары әйелдердің шаштарындай, тістері арыстанның тістеріндей, ⁹ал кигендері* темір сауытқа ұқсас екен. Қанаттарынан шыққан шуы ұрысқа шапқан ат жеккен сансыз күймелердің дөңгелектерінің дыбысындай еді. ¹⁰Шегірткелердің шаяндікі сияқты құйрықтары мен улы тістері бар екен; оларға бес ай бойы адамдарды шағу еркі берілді. ¹¹Тұңғиықтың періштесі шегірткелердің үстерінен патшадай билік жүргізеді екен. Оның еврейше, грекше аттарының мағынасы — «Құртушы».*

¹²Бір қасірет өтті, енді, міне, тағы екеуі төніп келеді!

¹³Алтыншы періште кернейлеткен кезде Құдай алдында тұрған, алтын жалатқан түтету үстелінің төрт бұрышындағы мүйіздерінен шыққан бір дауысты естідім. ¹⁴Сол дауыс кернейі бар алтыншы періштеге: «Ұлы Евфрат өзенінің жағасында* байлаулы жатқан төрт періштені босат!» — деп бұйырды. ¹⁵Сонда дәл осы сағат, осы күн, осы ай, осы жылда (күнәкар) адамдардың үштен бірін өлтіруге дайындалған төрт періште босатылып жіберілді. ¹⁶Олардың атты әскерінің санын естідім: екі жүз миллион* шамасында еді. ¹⁷Аянымда көрген аттар мен салт аттылардың сырт көрінісі мынадай: үстерінде оттай қызыл, қара көк және күкірттей сары түсті қалқандары бар еді. Аттардың бастары арыстандікіне ұқсап, ал ауыздарынан от-жалын, түтін және күкірт шығып жатты. ¹⁸Адамзаттың үштен бірі аттардың ауыздарынан шыққан осы үш пәледен: от-жалын, түтін және күкірттен қырылып қалды. ¹⁹Аттардың күштері ауыздарында да, құйрықтарында да бар еді. Себебі құйрықтары адамды шағып зақымдайтын басы бар жыландарға ұқсайтын.

*9 Яки: кеуделері.

*11 Көне евр. «Аббадон», грекше «Аполлұон».

*14 Ертеде Евфрат өзенінің арғы жағасында Құдай халқының қас жаулары тұратын. Ондағы төрт періште (яки хабаршы) шайтанның нөкерлері болса керек.

*16 Яки: жиырма мыңға көбейтілген он мың.

²⁰ Ал сол пәлелерден өлмей, аман қалған адамдар өз қылықтарына өкініп, бас тарта қоймады. Олар жын-перілерге,* әрі алтын, күміс, мыс, тас немесе ағаштан жасалған, не көре, не ести, не жүре алмайтын мүсіндерге табынып келгендеріне опық жеп, тәубеге келмеді. ²¹ Сондай-ақ өздерінің кісі өлтіріп, сиқыршылықпен айналысып, азғындыққа салынып, ұрлық жасап күнәға батқандарынан да қайтпады.

10 *Жоханның пайғамбарлық қызметін жалғастыра алуы үшін күшейтілуі*

¹ Мұнан кейін көктен түсіп келе жатқан басқа бір күшті періштені көрдім. Ол бұлтқа оранған, ал басының үстінде кемпірқосағы бар еді. Беті күндей жарқырап, аяқтары отты бағанаға* ұқсады. ² Ол қолына жазуы бар, ашылған кітапша* ұстап тұрды. Оң аяғын теңіз бетіне, сол аяғын құрлық үстіне қойып, ³ арыстанның ақырғанындай қатты айғайлады. Ол айқайлағанда, (Құдайдың тағындағы) жеті күн күркірі* үн қатып сөйледі. ⁴ Олар сөйлеп жатқанда мен жазып алмақшы болдым. Алайда көктен маған: «Жеті күн күркірінің айтқандарын жазбай, құпия ұста»,* — деген дауысты естідім.

⁵ Содан кейін мен бір аяғымен теңізде, бір аяғымен құрлықта тұрғанын көрген періште оң қолын көкке қарай көтерді. ⁶ Ол аспан мен жерді, теңізді және олардағы барлық нәрселерді жаратқан, мәңгі тірі Тәңірдің атымен ант беріп, былай деді: «Енді еш кешеуілсіз, ⁷ жетінші періште кернейін тартып, белгі берген кезде Құдайдың құпия жоспары жүзеге асады! Бұл Оның өз қызметшілері — пайғамбарларына алдын ала хабарлағанындай болмақ».

⁸ Мен бұрын көктен естіген дауыс маған қайтадан тіл қатып: «Барып, теңіз бен құрлықта тұрған періштенің оң қолындағы ашылған кітапшаны ал», — деді. ⁹ Сонда мен періштеге барып, одан кітапшасын беруін өтіндім. Ол маған: «Ал да, жеп қой.

*²⁰ Немесе: аруақтарға (Заң. қайтал. 18:11).

*¹ 1:15-тегі Мәсіхтің көрінісіне де назар аударыңыз. Осындай отты бағана Құдайдың өз халқына жар болып, жауларына қарсы шығатынын білдірді (Мысыр. шығу 13:21-22; 14:19-24).

*² Яки: шағын бүктеме қағаз.

*³ 4:5.

*⁴ Немесе: айтқандарын жазба. Оларға мөр басып, құпия сақта.

Ол қарныңа барғанда ащы, ал аузыңда балдай тәтті болады», — деді. ¹⁰ Мен періштенің қолынан кітапшаны алып, жеп қойдым. Аузымда ол маған балдай тәтті болса, жұтқаннан кейін ішімді қуырды.*

¹¹ Мұнан соң маған: «Сен тағы да Құдайдың көптеген халықтар, ұлттар, тілдер мен патшалар туралы хабарын жариялауға тиіссің», — деген тапсырма берілді.

11

Мәсіхтің куәгерлерінің қызметі мен тағдыры

¹ Содан кейін маған аса таяқ сияқты өлшейтін қамыс беріліп, былай делінді:

— Бар да, Құдайдың киелі үйі мен ондағы түтету үстелін өлшеп, сол жердегі бас ұрып ғибадат етіп жатқандардың санын есепте! ² Алайда киелі үйдің сыртқы ауласын өлшемей, есептен шығарып таста. Себебі Құдай оны Өзіне мойынсұнбаған басқа ұлттарға уақытша табыс етті. Олар киелі қаланы қырық екі ай бойы* табандарының астына таптайтын болады.

³ «Бірақ Мен Өзімнің екі хабаршымды* тағайындаймын. Олар қайғырып, жаман киініп, сол бір мың екі жүз алпыс күн бойы Менің хабарымды жариялайтын** болады».

⁴ Екі хабаршы — «қос зәйтүн ағашы» мен әлем Иесінің алдында тұрған «қос шырағдан». ⁵ Егер кейбіреу оларды жәбірлемек болса, онда ауыздарынан от-жалын шашып, жауларын жалмап қояды. Оларға зиянкестік жасағысы келгендер осылай құртылады. ⁶ Екеуі Құдайдың хабарын жариялаған кездерінде өз қалаулары бойынша жаңбыр жаумайтындай етіп аспанды

*¹⁰ Құдайдың хабары оған мойынсұнып, құтқарылғандар үшін тәтті, ал басқалар үшін Оның қаһарын білдіргендіктен ащы.

*² Даниял пайғамбарға хабарланған үш жарым жылдық (яғни 1260 күндік) кезең жаудың Құдай халқына орасан зорлық-зомбылық көрсететін шектеулі кезеңінің белгісіне айналды (Даниял 9:27; 7:25; 12:7; Лұқа 21:24).

*³ Немесе: екі куәгерімді. (Бір жайтты айғақтауға кем дегенде екі куәгер керек. Осы жердегі «екі хабаршы яки куәгер» Мәсіхке адал жүретін бүкіл қауымды немесе соңында шейіт болатын нақты екі адамды білдіруі мүмкін.)

**³ Яки: пайғамбар ретінде уағыз айтатын. (Ешкі немесе түйе жүнінен тоқылған жаман киім кию қайғырудың белгісі болатын: Матай 3:4; 11:21; Жүніс 3:5-6.)

жауып тастау, суды қанға айналдыру, жерді әр түрлі пәлелерге душар еткізу биліктері бар.* ⁷ Олар Мәсіхтің хабарын түгелдей жариялап болғаннан кейін тұңғықтан шыққан бір хайуан олармен соғысып, жеңіп шығып, өлтіреді. ⁸ Екі хабаршының сүйектері «үлкен қаланың» көшесінде жатады. Екеуінің Иесі айқышқа шегеленіп, өлтірілген сол қаланы (яғни Иерусалимді) астарлап «Содом» және «Мысыр»* деп те атайды. ⁹ Үш жарым күн бойы барлық ұлттардың, рулардың, тілдердің және нәсілдердің халықтары екі хабаршының мәйіттеріне қарап, қабірге қоюға рұқсат бермейтін болады. ¹⁰ Олардың өліміне күнәкар дүниенің адамдары шаттанып, тойлап, бір-біріне сый-сыяпаттар жібереді. Себебі осы екі пайғамбар күнәкар адамзатқа азап әкелген болатын.

¹¹ Бірақ үш жарым күн өткеннен кейін, Құдайдың өмір беретін демі олардың бойларына еніп, екеуі де орындарынан түрегелді. Оларды көргендердің бәрін (де) зор үрей биледі. ¹² Екі пайғамбар көктен өздеріне үн қатып: «Мұнда көтеріліңдер!» — деген дауысты естіді. Дұшпандары қарап тұрған кезде олар бұлтпен көкке көтеріліп кетті. ¹³ Дәл сол сәтте болған қатты жер сілкіністен, қаланың оннан бір бөлігі талқандалып, жеті мың адам қырылды. Ал қалған халықты қатты қорқыныш билеп, олар көктің Иесі — Құдайдың даңқын мадақтады. ¹⁴ Екінші пәле аяқталды, енді үшіншісі жақындап келе жатты.

Жетінші керней

¹⁵ Жетінші періште кернейін тартқанда көктен: «Әлемді басқару билігі Жаратқан Иеміздікі және Оның тағайындаған Патшасы Мәсіхтікі! Ол мәңгілік билік жүргізетін болады!» — деген қатты дауыстар шықты. ¹⁶ Құдай тағының алдында өз тақтарында отырған жиырма төрт ақсақал жерге бас ұра жығылып, Құдайға тағзым етіп былай деді:

¹⁷ «Уа, бүкіл әлемнің Иесі — әрдайым бар және мәңгі болып келген Құдай! Ұлы құдіретіңді қолданып, Патшалық құрғаныңа

---

*6 Мұса мен Илияс пайғамбарларда да осындай билік болған (Мысыр. шығу 7:14-12:30; Патша. 3-ж. 17-18).

*8 «Үлкен қала»: Бабыл (Вавилон) қаласы да солай аталады (17:5,18). Содом азғындыққа салынып, жасанды тәңірлерге құлшылық етудің, ал Мысыр Құдай халқына зорлық-зомбылық көрсетудің белгісі болатын (Жаратылыс. баст. 19:4-25; Мысыр. шығу 3:7-8).

ризашылығымызды білдіреміз. ¹⁸Саған мойынсұнбаған ұлттар ашу-ызаға кенелді, алайда Сенің қаһарынды шашып, о дүниеге аттанғандарды соттайтын уақытың келді. Сенің қызметшілеріңе — пайғамбарларың мен барлық халқыңа, Сені құрметтейтін үлкен-кішінің бәріне де сыйынды беріп, ал жерді құртқандардың өздерін құртатын кезің жетті.

¹⁹Сонда Құдайдың көктегі киелі үйі ашылып, ондағы келісім сандығы көрінді. Найзағайлар жарқылдап, қатты дауыстар мен күн күркірі естіліп, жер сілкініп, бұршақ қатты жауды.

12

Мәсіхті жоюға тырысқан шайтанның жеңілісі

¹Мұнан кейін аспанда бір керемет зор көрініс пайда болды: күн жамылған, аяғының астында айы бар, басына он екі жұлдыздан тәж киген бір әйел көрінді. ²Ол босанбақ болып, толғақтың ауруы мен азабынан айғай салды. ³Аспанда тағы басқа бір керемет көрініс пайда болды: бұл жеті басты, он мүйізді, әр басында тәжі бар оттай қызыл алып айдаһар екен. ⁴Ол құйрығымен аспандағы жұлдыздардың үштен бірін тартып алып, жерге қарай лақтырып жіберді. Туысымен-ақ Баласын жеп қою үшін айдаһар босанбақ болған әйелдің алдында тосып тұрды. ⁵Сонда әйел Ұлын дүниеге келтірді, Ол болашақта күллі халықтарға қатандықпен билік жүргізетін болады.* Нәресте тезірек Құдайға, Оның тағының алдына әкелінді. ⁶Ал әйел Құдай алдын ала дайындап қойған айдаладағы бір жерге қашып құтылды. Сол жерде әйелге бір мың екі жүз алпыс күн бойы қамқорлық жасалатын болады.

⁷Сонда көкте соғыс бұрқ ете түсті. Михаил мен оның қол астындағы періштелері айдаһарға қарсы аттанды. Айдаһар өз нөкерлерімен бірге оларға қарсы шайқасты, ⁸бірақ төтеп бере алмады. Бұдан былай соларға көктен орын берілмеді. ⁹Осылайша үлкен айдаһар — бүкіл әлемді алдап келген эээзіл, әрі шайтан есімді, ежелден бері келе жатқан абжылан* көктен қуылып, бүкіл нөкерлерімен** қоса жер бетіне лақтырылды. ¹⁰Содан кейін мен көктен шыққан қатты дауысты естідім. Ол былай деді:

*5 Немесе: халықтарды темір аса таяқпен бағатын болады (2:27; Забур жыр. 2:9).

*9 Немесе: (улы) жылан (Жаратылыс. баст. 3:13-15). Эээзіл: яки ібіліс.

**9 Немесе: періштелерімен.

«Енді Құдай (Өзінің халқын) құтқарды!

Ол құдіретін көрсетіп, патшалық етіп, билік жүргізеді.

Оның тағайындаған Патшасы Мәсіх өктемдік етеді!

Ал Құдай алдында күні-түні бауырластарымызға

Жала жауып келген шайтан

Көктен лақтырылып тасталды.

¹¹ Бауырластарымыз «Тоқтының» өз жанын құрбан етіп,

Қанын төгуінің арқасында

Және өздерінің Ізгі хабарды қабылдап,

Ашық мойындауларымен

Жеңіске қол жеткізді.

Олар өз жандарын өлімге қимайтындай

Аса қатты сүйген емес.*

¹² Қуаныңдар, көк және оны мекендегендердің* бәрі де!

Алайда жер мен теңізде тұратындарға қасірет!

Себебі әзәзіл төменге, сендердің қастарына түсті.

Ол өз уақытының аз қалғанын білгендіктен қатты ашулы».

Шайтанның Құдай халқымен аяусыз күресуі

¹³ Айдаһар өзінің жерге лақтырылғанын білгенде, Ұл баланы туған әйелдің соңына түсіп, қудалай бастады. ¹⁴ Сонда әйелге айдалада өзіне дайындалған арнайы орынға ұшып бару үшін алып бүркіттің қос қанаты* берілді. Бұл жерде әйел үш жарым кезең бойы сол улы жыланнан қауіпсіз тұрып, Құдайдың қамқорлығында болады.** ¹⁵ Әйелді сумен ағызып әкетіп, құрту үшін абжылан аузынан үлкен өзен іспетті су тасқынын лақ еткізіп төгіп жіберді. ¹⁶ Алайда жер әйелге көмектесіп, аузын кеңінен ашып, айдаһардың аранынан шыққан өзенді жұтып қойды. ¹⁷ Айдаһар әйелге долданып, оның өзге де ұрпақтары-

*¹¹ 5:6; 7:14.

*¹² Құдай халқының түпкі мекені — көктегі Құдайдың қасы (Філіпі. хат 3:20).

*¹⁴ Астарлы мағынасы: Ежелде Құдай өз халқын Мысырдан құтқарып, аман-есен айдалаға апарғанындай, соңғы дәуірде де халқын шайтанның құрсауынан құтқарып, керемет қамқорлайды (Мысыр. шығу 19:4).

**¹⁴ Немесе: Бұл жерде ол екі мезгіл, бір мезгіл және жарты мезгіл бойы улы жыланның көзінен таса болып, тамақтандырылады.

мен — Құдайдың бұйрықтарына бағынып, Исаның шынайы хабарына адал болып жүргендерімен шайқасуға аттанды.

13

Теңізден шыққан айуан

¹ Айдаһар теңіз жағасында тұрды.* Сонда мен теңізден шығып келе жатқан бір айуанды көрдім. Оның он мүйізі, жеті басы бар еді, ал бастарында Құдайды балағаттайтын есімдері жазылыпты.**² Осы айуан қабыланға ұқсас, аяқтары аюдікіндей, ал аузы арыстанның аранындай болатын. Айдаһар оған өз күшін, тағын және зор бедел мен билік берді.³⁻⁴ Айуанның бір басы өлімге шалынып, жарақаттанғандай көрінді,* алайда ол ажалды жарақатынан сауығыпты. Бүкіл әлем таңғалып, айуанның соңынан ілесті. Олар айуанға бедел мен билік берген айдаһарға бас ұрып табынып: «Айуанға тең келер кім бар? Онымен кім шайқаса алады?» — деп, айуанға да құлшылық етті.

⁵ Айуанға өз ұлылығын марапаттап, Құдайды қорлайтын ауыз және қырық екі ай бойы әрекет ету билігі берілді.⁶ Ол аранын ашып, Құдайды, Оның есімін, киелі үйін* және көкте мекендейтіндерді балағаттап қорлай бастады.⁷ Оған Құдайдың халқымен күресіп, жеңіп шығатын күш, сондай-ақ әрбір ру, ұлт, тіл мен нәсілдің үстінен билік берілді.⁸ Жер бетінде тұратын (күнәкар) адамзат түгелдей — құрбандыққа шалынған Тоқтының өмір кітабына* әлем жаратылмас бұрын есімдері енгендерден басқасының бәрі де — оған құлшылық ететін болады.

⁹ Құлағы барлар жақсылап тыңдасын:¹⁰ кімге тұтқындалу бұйырылса, сол тұтқындалады, кімге семсерден өлу бұйырылса, сол семсерден өлім табады.* Мұнда Құдай халқының төзімділігі мен сенімділігі қажет болады.

*1 Немесе: Мен теңіз жағасында тұрдым.

**1 Сол заманғы патша Домициан өзін жұртқа «Иеміз, әрі құдайымыз» деп ататқызды (17:8-12).

*3-4 Немесе: екенін көрдім.

*6 Немесе: тұрағын (15:5-8).

*8 3:15; 20:12; Філіпі. хат 4:3.

*10 Немесе: Кім (басқаларды) тұтқындаса, сол өзі тұтқындалады; кім семсермен өлтірсе, өзі семсерден өледі.

Құрлықтан шыққан айуан

¹¹ Содан кейін мен жерден шыққан басқа бір айуанды* көрдім. Оның Тоқтынікі сияқты қос мүйізі бар екен, бірақ ол айдаһарша сөйледі; ¹² алғашқы айуанның алдында тұрып, оның бүкіл билігін жүргізді. Ол күнәкар дүниені және онда өмір сүрушілердің бәрін ажалды жарақаты жазылған алғашқы айуанға құлшылық еткізіп, ¹³⁻¹⁴ зор кереметтер көрсетуге билікті болды: тіпті адамдардың көз алдында көктен жерге от түсірді. Алғашқы айуанның алдында жасаған осы кереметтері арқылы ол күнәкар адамзатты түгел алдап, азғырып теріс жолға салды. Оларға семсерден жарақаттанғанмен аман қалған алғашқы айуанның құрметіне мүсін жасауды тапсырды. ¹⁵ Екінші айуанға осы мүсінге өз рухын енгізетін күш-қуат берілді. Осылайша мүсін тіпті сөйлеп, өзіне табынбайтындардың бәрін өлтірте алатын болды. ¹⁶ Айуан барлық адамдарды: үлкенді-кішілі, бай-кедей, құл-еріктіні не оң қолын, не маңдайын таңбалауға мәжбүр етті. ¹⁷ Осы таңбасы жоқтар еш нәрсені сатып ала да алмайды, сата да алмайды. Ол таңба — алғашқы айуанның есімі яки есімінің саны. ¹⁸ Бұл парасаттылықты талап етеді. Зерек адамдар айуан есімінің санын есептеп шығарсын. Себебі осы сан бір адамның атын білдіреді: ол сан — алты жүз алпыс алты.*

14 *Тоқтыға еріп, қауіптен аман жүрген Құдай халқы*

¹ Мұнан кейін қарасам, (Иерусалимдегі) Сион төбесінде тұрған Тоқтыны және Оның қасында маңдайларында Тоқтының және Оның Әкесінің аттары жазылған жүз қырық төрт мың адамды* көрдім. ² Сонда мен сырылдап аққан көп судың даусындай, күннің қатты күркіріндей, көктен шыққан бір дыбысты естідім. Ол жетігенде ойнаған күйшілердің әсем сазындай еді. ³ Тақ алдында және төрт нөкер мен ақсақалдардың алдында жаңа ән айтылды. Оны күнәларының құны өтеліп, күнәкар

*¹¹ «Жалған пайғамбар» деп те аталған осы екінші айуан — Құдайға бағынбайтын үкіметке қызмет етуші діннің белгісі (16:13; 19:20; 20:10).

*¹⁸ Мұнда 666 саны сол кездегі Рим патшасының атағын, әрі арамдық пен күнәкарлықтың шарықтау шегін білдіре алады. (Түсіндірмедегі «Сандардың астарлы мағынасын» қараңыз.)

*¹ 144000 саны жайында (7:4).

дүниеден азат етілген жүз қырық төрт мың адам ғана үйрене алды. ⁴Олар Иемізге деген адалдықтарын бұзбай, өздерін пәк ұстаған еді.* Тоқты қайда бармасын, олар Оған еріп жүреді. Бұлар — Құдайға және Тоқтыға бағышталған алғашқы сый-тарту.** Олар адамзат арасынан төлемдері өтеліп, азат етілгендер еді. ⁵Ауыздарынан өтірік сөз шықпайтын, мінсіз* болатын.

*Адамзатты соттаушы Мәсіхтің үкімдерін
жүзеге асыратын нөкерлерімен бірге көрінуі*

⁶Мұнан кейін мен аспанда, шыңырау биікте ұшып бара жатқан ерекше бір періштені көрдім. Ол жер бетінде Құдайға мойынсұнбай тұратындарға — әрбір халыққа, руға, тілге және ұлтқа қарсы Құдайдың мәңгілік жеңісі туралы Ізгі хабарды жариялап, ⁷қатты дауыспен:

— Құдайдан қорқып, Оны құрметтеп, салтанатты ұлылығын дәріптеңдер! Себебі Оның адамзатты соттайтын уақыты туды. Көк пен жерді, теңіз бен су көздерін жаратқан Құдайға бас ұрып тағзым етіңдер! — деді. ⁸Екінші ерекше періште оған ілесіп:

— Ол құлады: Ұлы Бабыл* қаласы құлады! Ол күллі халықтарға өзінің жынды қылатын азғындығының «шарабынан ішкізіп келді!» — деп хабарлады. ⁹Алдыңғы екеуіне тағы үшінші ерекше періште еріп, қатты дауыспен:

— Айуан мен оның мүсініне құлшылық етіп, маңдайына немесе қолына таңбасын қабылдаған ¹⁰әркім де Құдайдың нағыз ашу-ызасының «шарабы» құйылған қаһарының «тостағанынан» ішетін болады. Осылай істегендердің барлығы Құдайдың қасиетті періштелері мен Тоқтының алдында сотталып,

*⁴ Немесе: өз ар-ұяттарына дақ түсіріп, жалған тәңірлерге табынбаған еді. (Шынайы Құдайға емес, жалған тәңірлерге табыну азғындық және неке адалдығын бұзу деп те аталады: 2:20-22; Ошия 1:2.)

**⁴ Сенушілер «Құдайға және Мәсіхке бағышталған таңдаулы сый-тарту яки құрбандық» деп те аталады.

*⁵ Немесе: өтірік сөз шықпайтын, Құдай тағының алдында мінсіз.

*⁸ Көне грекше: Вавилон. (Жоғары мәдениетімен және Жаратқан Иеге қарсы шығуымен танымал болған қала Құдай халқының қас жауын бейнелейді: 16:19; 17:1-6; Жаратылыс. баст. 11:4-8; Шежіре. 2-ж. 36:17-20; Ишая 48:20.)

күкіртпен жанып тұрған отта азапталмақ. ¹¹ Олардың азабының түтіні мәңгілік шығып жататын болады. Айуан мен оның мүсініне табынып, солардың есімдерінің таңбасын қабылдағандарға күні-түні тыным болмайды».

¹² Мұнда Құдай халқы төзімділік көрсетсін! Олар Тәңірдің өсиеттерін ұстанып, Исаға нық сенулері керек.

¹³ Сол кезде мен көктен былай деген дауыс естідім:

— Мынаны жаз: Бұдан былай Жаратқан Иеге адал болып, жандарын қиғандар бақытты! — Киелі Рух үн қатып:

— Иә, олар өздерінің ауыр еңбегінен кейінгі демалыстың рақатын көрмек, қызметтерінің жемісі олардан айырылмайды, — деді.

¹⁴ Содан соң қарасам, бір нұрлы бұлтты* көрдім, оның басына алтын тәж киіп, қолына өткір қол орағын ұстап, адам баласына ұқсайтын Біреу отырды.

¹⁵ Мұнан кейін көктегі киелі үйден бір ерекше періште шығып, қатты дауыспен бұлт үстінде отырған Билеушіге мынадай хабар жеткізді: «Қол орағыңды пайдаланып, егінді орып ала гөр. Жер бетіндегі егістік пісіп тұр, енді өнімді жинайтын уақыт болды». ¹⁶ Сонда бұлт үстінде отырған Билеуші жерге қарай орағын сілтеп қалғанда, жердегі өнім орыла кетті.

¹⁷ Көктегі киелі үйден тағы бір ерекше періште шықты, ол да қолына өткір қол орақ ұстапты. ¹⁸ Сонда отқа өктемдік жүргізетін ерекше бір періште құрбандық үстелінің жанынан шыға келді. Өткір қол орағы бар періштеге қатты дауыспен: «Жердегі жүзім бұтасының шоқтарын өткір орағыңмен орып ал! Олар пісіп тұр», — деп айғайлады. ¹⁹⁻²⁰ Періште қол орағын жерге сілтеп, жүзім бұтасының шоқтарын кесіп алып, жүзім шырынын сығып алатын орынға салды. Бұл Құдайдың төгілетін зор қаһарын астарлап білдіреді. Осылайша жүзім шоқтары қаланың сыртындағы сығу орнында тапталып, одан тереңдігі ат жалына* жететін, ал ұзындығы үш жүз шақырымдай қан тасқыны ағып шықты.

---

*¹⁴ Отты бұлт Исраилдің Мысырдан құтқарылған кезінде Құдайдың оларға жар болғанын көрсететін. Осы аянда нұрлы бұлттағы тағында отырған, адам баласына ұқсас Біреу — күллі халықтардың көктен келген Билеушісі, яғни Мәсіх (1:13; Даниял 7:13; Марқа 8:13; 14:62).

*²⁰ Немесе: аттың тізгініне.

15

Құдайдың қаһарына толы жеті тостаған

¹ Аспаннан тағы басқа бір таңғаларлық үлкен керемет көрініс көрдім: Құдайға қарсы шыққандарды ең соңғы жеті пәлеге ұшырататын жеті періште тұрды. Құдайдың қаһары осы пәле-лермен толықтай жүзеге аспақ. ² Мен шыныдай мөлдір отпен араласқан, жарқыраған алаңқай көрдім. Оның жағалауында не айуанның мүсініне табынбаған, не оның атының санын қабылдамаған, осылайша айуанды жеңіп шыққандар тұр екен. Қолдарына Құдайды мадақтайтын жетігендерін ұстапты. ³ Олар Құдайдың қызметшісі Мұсаның жырын және Тоқты жөніндегі жырды* айтады:

«Бүкіл әлемнің Иесі — Құдай,

Сенің істерің ұлы да керемет!

Халықтардың Патшасы,**

Сенің жолдарың шынымен әділ де дұрыс!

⁴ Жаратқан Ие, кім Сенен қорықпас?

Сенің атыңның ұлылығын жариялаудан кім бас тартпақ?

Жалғыз Сен ғана толықтай қасиеттісің!

Барлық халықтар Сенің алдыңа келіп,

Бас ұрып ғибадат ететін болады.

Себебі Сенің әділ үкімдерің айқын болды».

⁵ Бұдан кейін қарасам, киелі үйдің — көктегі келісім шатырының — ашылып жатқанын көрдім. ⁶ Жарқыраған аппақ бәтестен киім киіп, кеуделеріне алтын аспа бау таққан жеті періште киелі үйден шықты. Жеті пәленің билігі соларда еді. ⁷ Құдай тағының қасындағы төрт нөкердің біреуі жеті періштеге мәңгілік жасайтын Құдайдың қаһарына толы жеті алтын тостаған берді. ⁸ Киелі үй Құдайдың хош иісті түтіндей таралатын салтанатты ұлылығы мен құдіретіне кенелді. Жеті періште төгетін жеті пәле аяқталғанша, ешкім де киелі үйге кіре алмады.*

*³ Немесе: Тоқтының жыры (Забур жыр. 21:23-32; 5:9-14; Філіпі. хат 2:9-11).
Мұсаның жыры: Мысыр. шығу 15:1-18.

**³ Немесе: Мәңгі жасайтын Патша.

*⁸ Мысыр. шығу 40:34; Патша. 3-ж. 8:10-12.

16

Жеті тостағанның төгілуі

¹ Сонда жеті періштеге: «Барындар да, Құдайдың қаһарына толы жеті тостағанды жер бетіне төгіп жіберіндер!» — деген, Киелі үйден шыққан қатты дауысты естідім.

² Біріншісі барып, тостағандағысын жерге төгіп жіберді. Сонда айуанның таңбасын қабылдап, оның мүсініне табынғандарда жиіркенішті де азапты, іріңді жаралар пайда болды.

³ Екінші періште тостағандағысын теңізге құйып жібергенде оның суы өлген адамның қанындай қоюланып, теңіздегі күллі тіршілік иелері өліп қалды.

⁴ Үшіншісі тостағандағысын өзендер мен су көздеріне төгіп жібергенде олар қанға айналды. ⁵ Су атаулыға өктемдік жүргізетін періштенің былай дегенін естідім:

«Әрдайым бар және мәңгі болып келген
Қасиетті Жаратқан Ие, Сен әділеттісің,
Шығарған осы үкімдерің де әділ!

⁶ Сол адамдар Сенің халқыңның, пайғамбарларыңның
Қанын төккендіктен, оларға қан ішкіздің:
Соларға осы лайық».

⁷ Сонда мен түтетү үстелі жағынан былай деген дауысты естідім:

«Бүкіл әлемнің Иесі — Құдай,
Сенің үкімдерің әділетті де шынайы!»

⁸ Ал төртінші періште тостағандағысын күнге төккенде, күн отты қызуымен адамдарды күйдіретін болды. ⁹ Олар қатты аптапқа күйіп, осы пәлелерге билік жүргізетін Құдайдың атына тіл тигізді. Алайда теріс жолдарынан өкініп қайтып, Оған лайықты құрмет көрсетпеді.

¹⁰ Енді бесінші періште тостағандағысын айуанның тағына құйып жібергенде, оның патшалығын қараңғылық басты. Адамдар аурудан қатты қиналып, тілдерін тістеді. ¹¹ Алайда олар өздерінің жаман қылықтарына өкініп қайтпай, аурулары мен іріңді жараларына бола көктегі Құдайға тіл тигізді.

¹² Алтыншы періште тостағандағысын ұлы Евфрат өзеніне құйып жіберді. Сонда шығыстан келетін патшаларға жол дайындап, өзен кеуіп қалды. ¹³ Мұнан соң құрбақаға ұқсаған

үш жын* көрдім. Олар айдаһардың, айуанның және жалған пайғамбардың** ауыздарынан шықты. ¹⁴ Үшеуі керемет істер көрсететін жын рухтары. Олар бүкіл жер бетін аралап, күнәкар дүниенің күллі патшаларын құдіреті шексіз Құдайдың ұлы соты күнінің шайқасына жинап әкеледі.

¹⁵ (Мәсіх:) «Тында, ұрының қапыда түсетініндей Мен де күтпеген кезде келемін. Жалаңаш қалып, жұрт алдында ұятқа қалмау үшін сергек болып, (кіршіксіз пәк) киімдерін дайын сақтағандар* бақытты!» — дейді.

¹⁶ Әлгі үш жын патшалардың бәрін еврейше Һар-Магедон* деп аталатын жерге алып келді.

¹⁷ Жетінші періште тостағандағысын ауаға төккенде, киелі үйдегі тақтан «Орындалды!» деген қатты дауыс шықты. ¹⁸ Сонда найзағай жарқылдап, мықты гүріл естіліп, күн күркіреп, жер қатты сілкінді. Адамзат дүниеде өмір сүргелі ешқашан мұндай жер сілкінісі болып көрмеген еді: бұл барлығынан да қатты жер сілкінісі болды. ¹⁹ Содан ұлы қала үшке бөлініп, бүкіл елдердің қалаларының да күл-талқаны шықты. Осылай ұлы Бабыл Құдай алдында ескеріліп,* қала Құдайдың «тостағанынан» — Оның қатты ашуы мен қаһарын білдіретін «шарабынан» ішуге мәжбүр етілді. ²⁰ Барлық аралдар «қашып», ғайып болып, таулар жермен-жексен болды. ²¹ Аспаннан адамдардың үстіне салмағы жүз қадақтай дәу тастар жауды. Сонда да олар қорқынышты пәле — тас бұршақ жаудырғаны үшін Құдайды балағаттап, тілдеді.

17

Айуанға мінген опасыз әйел

¹ Жеті тостағаны бар жеті періштенің бірі қасыма келіп, маған былай деді:

*13 Яки: арам рух.

**13 Құрлықтан келген айуан (13:11–17).

*15 Немесе: киімін шешпей, сергек жатқандар (Лұқа 12:39-40).

*16 Яки: «Мегіддо тауы», Мысырдан Ливан мен Сирия елдеріне апаратын үлкен жолдың таулы асуының маңында орналасқан жер. Бұл есім ежелде Құдайдың өз халқына осы жерде шабуыл жасаған өте күшті жауларын кереметпен жеңіп, талқандағанын еске түсіреді (Билер 5:19).

*19 Яки: таразыланып (сотталып). Ұлы Бабыл қаласы: 17:18; 14:8.

— Жүр, мен саған көптеген сулардың үстінде отырған аты шулы опасыз әйелдің* сотталып, жазалануын көрсетейін. ² Жер бетіндегі патшалар* онымен азғындыққа түсті, күнәкар дүниенің тұрғындары опасыз әйелдің «шарабынан» мас болғандай, оның азғындығына мүлдем берілді.

³ Киелі Рухқа ерекше бөленген мені періште айдалаға апарды.* Сол жерде бір ал қызыл айуанның** үстінде отырған әйелді көрдім. Айуан жеті басты, он мүйізді, ал тұла бойында Құдайды қорлайтын атаулар жазылған екен. ⁴ Әйел алтынмен, қымбат тастар және інжу-маржанмен әшекейленген, қара қошқыл және ал қызыл түсті киім киіпті. Қолына өзінің жексұрын, былғаныш қылықтарын бейнелейтін нәрселерге толы алтын тостаған ұстап отырды. ⁵ Ал маңдайында

«Құпия: ұлы Бабыл,
Әлемдегі барлық опасыздық пен жексұрындық
Жасайтындардың анасы»

деген атағы жазулы тұрды.

⁶ Мен әйелдің Құдай халқының қанынан мас болғанын көрдім; ол Исаға адал болып қалғандықтан шейіт болғандардың төгілген қанын ішкен еді. Әйелді көргенде мүлде таңғалдым. ⁷ Періште:

— Сен неге таңғалдың? — деп сұрады. — Саған әйелдің және оны көтеріп жүрген жеті басты, он мүйізді айуанның құпия мәнін айтып берейін: ⁸ сен көрген айуан бір рет өмір сүрді. Ол қазір өмір сүрмесе де, түпсіз тұңғиықтан* шықпақшы, ал кейін ол құрып кетпек. Күнәкар дүниенің тұрғындары — әлемнің жаратылған кезінен-ақ «Мәңгілік өмір кітабына»** есімдері жазылмаған адамдар — айуанға қарап, оның бір рет өмір сүріп, қазір өмір сүрмей, ал кейін қайтадан пайда болатынына қатты таңғалады.

⁹ Бұл дана ой-сананы қажет етеді. Жеті бас — әйел отырған жеті төбе. Олар, сондай-ақ, жеті патша да: ¹⁰ бесеуі тақтан құлаған, біреуі билік құрып отыр, ал соңғысы әлі келген жоқ.

*1 Түсіндірмедегі «Бабыл қаласын» қараңыз.

**2 Яки: күнәкар дүниенің билеушілері.

**3 Немесе: Періште рухымды (яки мені рухымда) айдалаға апарды.

**4 Бұл — теңізден шыққан айуан (13:1-4), ол «Мәсіхке қарсы тұрушы» деп те аталады (Жохан. 1-хаты 2:18).

**8 9:1.

**8 13:8; 20:12.

Ол келгенде азғана уақыт билік құратын болады. ¹¹ Бір кезде өмір сүрген, ал қазір өмір сүрмейтін айуанның өзі — сегізінші патша. Ол да әлгі жетеудің сапында болып, құрып кетпек.

¹² Сен көрген он мүйіз — әлі патшалық құрмаған, бірақ айуанмен бірге бір сағатқа патшалық билік берілетін он патшаны білдіреді. ¹³ Осы онның мақсаты біреу-ақ: олар өздерінің күш-қуаты мен билігін айуанға аманаттап, ¹⁴ Тоқтыға қарсы соғысқа шығады. Бірақ Тоқты оларды жеңіп шығады, себебі Ол — «иелердің Иесі, патшалардың Патшасы»! Оның қасындағылары — шақырылып, таңдалған, адал ізбасарлары.

¹⁵ Періште маған тағы да былай деп тіл қатты:

— Опасыз әйел үстінде отырған, сен көрген сулар ұлттар мен халықтарды, нәсілдер мен тілдерді белгілейді. ¹⁶ Сен көрген он мүйіз де, айуан да опасыз әйелді жек көреді. Сондықтан оны елсіз дара, тыр жалаңаш қалдырып, талан-таражға салып, тәнін жалмап, отпен тып-типыл етпек. ¹⁷ Себебі Құдай олардың жүректеріне әсер етіп, өз мақсатын жүзеге асыртқызады: оларға өзара келісіп, Құдайдың айтқандары іске асқанға дейін өз биліктерін айуанға аманаттау тілегін дарытты. ¹⁸ Ал сен көрген әйел — күнәкар дүниедегі патшаларға үстемдік жүргізетін ұлы Бабыл қаласы.

18

Опасыз қаланың құртылуы

¹ Бұлардан кейін көктен төмен түсіп келе жатқан бір ерекше періштені көрдім. Оның зор билігі бар еді, салтанатының нұры бүкіл жерді жарқыратты. ²⁻³ Періште қатты дауыспен:

— Ол құлады! Ұлы Бабыл құлады!

Ол жындардың ордасы,

Әртүрлі арам рухтардың ұясы болды,

Бұдан былай арам, жексұрын құстардың

Барлық түрі оны қоныстанбақ:

Күллі ұлттар да оның жынды қылатын

Азғындығының «шарабынан» ішіп,

Дүниенің патшалары онымен азғындыққа түсіп,

Әлемнің саудагерлері оның сән-салтанатты тұрмысы

Мен асып-тасқан молшылығынан байыды,

— деді. ⁴ Көктен былай деген басқа бір дауысты да естідім:

— Одан шық, халқым Менің, одан шық!
 Әйтпесе оның күнәларына араласып,
 Басына түсетін пәлелерін де бөлісесің.
⁵Себебі оның күнәлары көкке жетерліктей көп,
 Енді Құдай оның әділетсіздіктерін ескеріп, соттамақ.
⁶Басқаларға* көрсеткен зорлық-зомбылықтарын
 Өзіне көрсетіп, жаман қылықтарына сай
 Екі есе қылып қайтарындар;
 Оның басқаларға* арнап араластырған
 Өз тостағанындағы «шарабына» азғындықты
 Екі есе қылып қосып өзіне дайындап беріңдер!*

⁷Ол қаншама сән-салтанат пен молшылыққа
 Кенелген болса, оған соншама көп
 Азап пен қайғы-қасірет тартқызындар!
 Ол: «Мен тақта отырған ханыммын;
 Жесір емеспін, қайғы-қасірет те шекпеймін!» — дейді.
⁸Сол себепті бір-ақ күннің ішінде мына пәлелерге:
 Индет,* қайғы-қасірет пен аштыққа
 Ұшырап, отқа өртенбек.
 Себебі оны соттаушы Құдай Ие құдіретті.

Құдайсыз мәдениеттің ақырын жоқтау

⁹Бабылдың азғындығы мен сән-салтанатты өмір салтына араласқан жер патшалары* оны құртып жатқан өрттің түтінін көргенде жоқтау айтып, еңіреп жылайтын болады. ¹⁰Оның көрген азабынан зәрулері ұшқан, олар қашықта тұрып былай деп жоқтамақ:

«Ой, бауырым, басыңа қаралы күн туды!
 Ұлы, күшті Бабыл қаласы!
 Бір-ақ сағат ішінде үкімің кесіліп, іске асты!»

¹¹Жер бетіндегі саудагерлер де жылап, оған жоқтау айтады, себебі енді қайтып олардың дүниелерін ешкім сатып алмайтын болады. ¹²Олар алтын, күміс, асыл тастары мен інжу-маржан-

*6 Немесе: сендерге. (Алайда 6-8 аяттардағы осы жарлық Бабылды жазаламақ періштелерге арналса керек: 17:4.)

*8 Немесе: ажал, қырғын.

*9 Яки: күнәкар дүниелік билеушілер, үкімет басшылары.

дарын, қымбат ақ бәтес жібек, қою күлгін, ал қызыл маталарын, жұпар иісті ағаштардың барлық түрлерін, піл сүйегі, қымбат ағаш, қола, темір және мәрмәрден жасалған алуан түрлі бұйымдарын, ¹³ дәм қабығы мен өзге де дәмдеуіштерін, түтетілуге арналған мұр, ладан мен басқа да хош иісті заттарын; сондай-ақ шарабы мен майын, ұны мен бидайын, ірілі-ұсақты малдарын, аттары мен арбаларын, әрі құлдарын — иә, адам өмірінің өзін* — саудаға салып келген болатын.

¹⁴ «Сен сондай қатты ұнатқан жемістерден ада қалдың, барлық байлығың мен сәулелі салтанатың да бітті, енді қайтып оларды таба алмайсың!» — дейді олар. ¹⁵ Бабылда осының бәрімен сауда-саттық жасап, байып алғандар қаланың көрген азабынан зәрулері ұшып, қашықта тұратын болады. Олар еңіреп жылап, жоқтау айтып былай дейді:

¹⁶ «Ой, бауырым, басыңа қаралы күн туды!

Ұлы қала!

Ол қымбат ақ бәтес, қою күлгін, ал қызыл киімдер киетін,

Алтын әшекейлер, асыл тастар,

Инжу-маржандарын тағынып,

Безеніп, жалт-жұлт ететін!

¹⁷ Соншама зор байлық,

Бір-ақ сағат ішінде құрып кеттің-ау!»

Барлық кеме басшылары мен жолаушылары, теңізшілер мен теңізбен күн көретін өзгелер де алыста тұрып, ¹⁸ оны құртып жатқан өрттің түтінін көргенде: «Бұрын-соңды осы ұлы қаладай басқа қала болған емес!» — деп айғайлап, ¹⁹ бастарына күл шашып, өкіріп жылап, жоқтау айтты:

«Ой, бауырым, ұлы қалаға қаралы күн туды!

Теңіз кемелері барлардың бәрі де

Осы қаланың дәулетімен байыған еді!

Оның бір-ақ сағат ішінде тас-талқан болғаны-ай!»

²⁰ «Көктегілер, Құдай халқы,

Елшілері мен пайғамбарлары,

Бұған қуанып, шаттаныңдар:

Сендерге жасағандары үшін

Құдай оны соттап жазалады!»

*¹³ Яки: әрі адамдардың жан-тәндерін.

²¹ Сонда бір күшті періште үлкен диірмен тасындай дәу тасты алып, теңізге лақтырып жіберіп, былай деді:

«Міне, осындай қатты екпінмен

Ұлы Бабыл қаласы да жерге лақтырылып,

Жермен-жексен боп, енді қайтып көрінбейтін болады!

²² Бұдан былай ешқашан жетіген сазы мен адам даусын,

Сыбызғы, керней тартқандарды естімейтін боласың;

Ұсталар мен өнер шеберлері сенде болмайды,

Диірменнің дыбысы да естілмейді;

²³ Енді қайтып шам жарығын көрмейсің;

Күйеу мен қалыңдықтың көңілді даусын да естімейсің!

Себебі сенің саудагерлерің әлемнің мықтылары еді,

Сиқырлығыңмен күллі халықтарды алдап,

Азғындыққа салдың!

²⁴ Сондай-ақ пайғамбарлар мен Құдай халқының қаны,

Иә, жер бетіндегі барлық өлтірілгендердің қаны

Осы қаладан табылды!»*

19 ¹ Бұлардан кейін мен үлкен тобырдың дабырындай көктен шыққан дауысты естідім. Ол былай деді:

«Жаратқан Иені мадақтаңдар!»*

Құтқару, салтанатты ұлылық,

Құдірет пен билік Құдайымызда!

² Оның үкімдері шынайы да әділ.

Ол азғындығымен жер бетін бүлдірген

Аты шулы опасыз әйелді соттап,

Өз қызметшілерінің төгілген

Қанының құнын одан талап етті».

³ Олар тағы да былай деп айқайлады:

«Жаратқан Иені мадақтаңдар!

Өртенген қаланың түтіні мәңгі көтеріле бермек!»

⁴ Жиырма төрт ақсақал мен төрт ұлы нөкер тағында отырған Құдайға бас ұра жығылып: «Аумин! Жаратқан Иені мадақтаңдар!» — деп тағзым етті.

*²⁴ Матай 23:35

*¹ Түпнұсқада: Халлелуя!

«Тоқтының үйлену тойы»

⁵ Мұнан кейін тақ жағынан бір дауыс шықты:

«Мадақтандар Құдайымызды
Күллі қызметшілері Оның,
Дәріптей беріндер, Тәңірімізді
Қастерлейтін үлкенді-кішілі барлығың!»

⁶ Содан кейін мен сарқырап аласұрған судың гүрілі мен қатты күн күркіріне ұқсас, үлкен бір топтың үніндей зор дауыс естідім. Олар:

— Жаратқан Иені мадақтандар!
Себебі біздің Құдайымыз —
Бүкіл әлемнің Иесі билігін жүргізуде!
⁷ Шаттанып, қуанайық,
Оның ұлылығын мадақтайық!
«Тоқтының үйленетін уақыты»* жетті,
Оның қалындығы әзірленіп, дайын отыр.
⁸ Оған кіршіксіз таза, жылтыраған
Ақ бәтес киімдер берілді,

— деп айқайлады. Ал ақ бәтес киімдер Құдай халқының әділетті істерін білдіреді.*

⁹ Содан кейін періште маған:

— Мынаны жазып қой: «Тоқтының үйлену тойына» шақырылғандар бақытты! — деді де: — Бұл Құдайдың шынайы сөздері, — деп қосты. ¹⁰ Мен (аң-таң болып) аяғына жығылып, бас ұрмақ едім, бірақ ол маған: «Олай жасама! Мен өзіңмен және Исаның шынайы хабарын ұстанатын бауырластарыңмен бірге қызмет етушімін. Қайта, Құдайға бас ұрып ғибадат ет!» — деді. Себебі Исаның шынайы хабарын жеткізу — пайғамбарлық сөз айтудың нағыз мәнісі.*

*⁷ Ишая 54:5-7; Жохан 3:29; Ефес. хат 5:32.

*⁸ Аян 3:3-5; 22:14; Ишая 61:10; 64:6; Зәкәрия 3:3-5.

*¹⁰ Немесе: Киелі Рух дарытқан Құдайдың хабары Иса туралы куәлік келтіреді (Жохан 5:39; 16:13-15).

Жеңімпаз Мәсіхтің көрініп, қас жауларын құртуы

¹¹ Мұнан соң қарағанымда, көктің ашылғанын және сонда тұрған ақ боз атты көрдім; оның үстінде Отырған «Адал да Ақиқат» деп аталады. Ол әділдікпен үкім кесіп, соғысқа шығады. ¹² Оның көздері оттай жалындап, басына киген әлденеше патшалық тәждері* болды. Киімінде Өзінен басқа ешкім де мағынасын біле алмайтын бір Есім жазылған еді, ¹³ ал жамылғысы қанға батқан екен.* Оның бір атағы «Құдай Сөзі».** ¹⁴ Ақ боз атқа мініп, кіршікшіз таза ақ бәтес жамылғы киген көктің әскерлері Оның соңынан еріп жүрді. ¹⁵ Аузынан шыққан, халықтарды шауып тастайтын өткір семсері бар екен. «Ол халықтарға қатандықпен билік жүргізетін болады».* Жүзімді қысып таптағанда шырынының ағып шығатыны сияқты, Ол құдіреті шексіз Құдайдың қаһарлы ашуын Оған бағынбағандардың үстеріне төккізеді. ¹⁶ Аттының жамылғысы мен санында: «Патшалардың Патшасы, иелердің Иесі» деген атағы да жазылған.

¹⁷ Содан кейін мен күннің бетінде тұрған періштені көрдім. Ол аспанда, шыңырау биікте ұшып бара жатқан барлық жыртқыш құстарға зор дауыспен:

— Құдайдың «ұлы тойына» жиналып келіңдер! ¹⁸ Патшалардың, қол басшылар мен жауынгерлердің, аттар мен үстіндегілердің, құл-азат, үлкенді-кішілі күллі адамдардың өліктерінің етін жеңдер! — деп айқай салды.

¹⁹ Сонда мен айуанды, дүниенің патшаларын және олардың әскерлерін көрдім. Олар ақ боз ат үстінде Отырғанмен және Оның әскерімен шайқасуға жиналған екен. ²⁰ Алайда айуан және оған қызмет етіп кереметтер көрсеткен жалған пайғамбар екеуі де кенеттен тұтқынға алынды. Сол бір таңғажайып кереметтер арқылы жалған пайғамбар айуанның таңбасын қабылдап, оның мүсініне құлшылық еткендерді еліктіріп, алдап жүрген болатын. Айуан мен жалған пайғамбар екеуі де күкірт жанып

*¹² Немесе: диадемалар. (Мәсіх осы аянында Өзінің барлық елдерге билік жүргізуінің белгісі ретінде әлденеше шалма киген.)

*¹³ Мәсіх өз қанын төгіп, шайтан мен оның жақтаушыларын жеңіп шыққан болатын (5:5-6,9; Жохан 12:31; 16:11). Енді Ол жауларына Құдайдың әділ үкімін жүзеге асыруға келе жатыр.

**¹³ Жохан 1:1-14.

*¹⁵ Забур жыр. 2:9.

жатқан, мәңгі сөнбейтін отты көлге (тозаққа) тірідей лақтырылды. ²¹ Ал басқалары ат үстінде Отырғанның аузынан шыққан семсерімен өлтіріліп, барлық жыртқыш құстар олардың өліктерінің етін жеп тойынды.

20

Мәсіхтің мың жылдық Патшалығы

¹ Бұдан кейін мен көктен түсіп келе жатқан, қолында түпсіз тұңғықтың кілті мен ауыр шынжыр ұстаған періштені көрдім. ² Ол айдаһарды — ежелгі жыланды яки эзезіл* шайтанды — ұстап алып, оны мың жылға** шынжырлап тастады. ³ Енді қайтып мың жыл өткенше халықтарды алдай алмауы үшін періште оны түпсіз тұңғыққа лақтырып жіберіп, есігін кілттеп, мөрмен бекітті. Ал осы кезең өткеннен кейін ол біраз уақытқа босатылуға тиіс.*

⁴ Енді мен тақтарды және үстінде отырғандарды көрдім. Оларға адамзатты соттап, үкім кесу билігі беріліпті. Сондай-ақ Исаға адал болып, Құдайдың Ізгі хабарын жариялағандары үшін шейіт болғандардың* жандарын да көрдім. Бұлар не айуан мен оның мүсініне табынған да жоқ, не айуанның таңбасын маңдайлары мен қолдарына қабылдаған да жоқ. Олар қайта тіріліп, Мәсіхпен бірге мың жыл бойы патшалық құрды. ⁵ Бұл — «алғашқы қайта тірілу». Ал өлгендердің қалғандары мың жыл өтіп кеткенше тірілген жоқ. ⁶ Алғашқы қайта тірілуге қатысқан әркім бақытты да қасиетті!* Мұндайларға «екінші өлім» билігін жүргізбейді. Керісінше, олар Құдайдың және Мәсіхтің діни қызметкерлері болып, Мәсіхпен бірге мың жыл бойы патшалық құрмақ.

*2 Немесе: ібілісті. Көне грекше: диаволос. Жылан: Жаратылыс. баст. 3:1.

**2 Көптеген ғалымдар мұны сөзбе-сөз мың жыл деп, ал басқалары астарлы берілген өте ұзақ, алайда қаншаға созылатыны бізге белгісіз кезең деп түсінеді.

*3 Бұл жердегі «тиіс» сөзі мұның Құдайдың еркі екенін білдіріп тұр.

*4 Немесе: Исаның ашық білдірген шынайы хабарын және Құдай сөзін уағыздағандары үшін басы шабылғандардың.

*6 Немесе: бақытты, ол — Құдайдың адамы.

Шайтанның біржоло күйреуі

⁷⁻⁹ Ал мың жыл өткеннен кейін шайтан зынданынан босатылады. Ол дүниенің төрт бұрышындағы халықтарға — Гог пен Магогқа* барып, оларды алдап, шайқасқа жинауға ұмтылады. Олар теңіз жағалауындағы құм қиыршықтарындай сансыз көп болады. Сонда дүние жүзінің түкпір-түкпірінен келген осы тобыр Құдай халқының ордасы — Оның сүйікті қаласын қоршап алады. Алайда көктен от-жалын түсіп, жауды жалмап қояды. ¹⁰ Бұларды еліктіріп алдаған әзәзіл күкіртпен жанып тұрған отты көлге (тозақ отына) тасталады; бұрын сол жерге айуан мен жалған пайғамбар да лақтырылған еді. Олар сонда күні-түні мәңгілік азап шегетін болады.

Қиямет соты

¹¹ Бұдан кейін мен үлкен ақ тақты және оның үстінде Отырғанды* көрдім. Жер мен көк Оның қасынан қашып, оларға орын табылмады. ¹² Үлкенді-кішілі өлген адамдардың тақ алдында тұрғандарын байқадым. Кітаптар ашылып, ерекше бір кітап — «Мәңгілік өмір кітабы» да ашылды. Өлгендер сол кітаптарда жазылған, өздері тірі кездерінде жасаған істеріне сай сотталды. ¹³ Теңізде қаза тапқандар да, жалпы ажалға ұшырап, о дүниеге аттанғандардың бәрі де қайта тіріліп, іс-әрекеттері бойынша сотталды.* ¹⁴ Бұдан кейін ажал мен о дүние тозақ отына* лақтырылды. Тозақ оты «екінші өлім» деп те аталады. ¹⁵ Кімнің есімі Мәңгілік өмір кітабында жазылмаған болса, сол да тозақ отына лақтырылды.

21 *Құдайдың өз халқымен бірге жаңа көк пен жерді мекендеуі*

¹ Содан соң жаңа көк пен жаңа жерді көрдім. Себебі бұрынғы көк пен жер құрып кетіп, енді қайтып теңіз де жоқ болыпты. ² Сонда мен көктен, Құдайдың қасынан түскен қасиетті қаланы — жаңа Иерусалимді байқадым, ол күйеуінің алдынан шығуға

^{*7-9} Гог, Магог: яһудилер арасында бұл аттар Құдайға қарсы шыққан елдер мен олардың әкімдерінің атаулары болатын (Езекиел 38:2).

^{*11} Хақ Тағаланы.

^{*13} Немесе: Сонда теңіз өзіндегі өлілерді беріп, өлім мен о дүние де өздеріндегі өлілерді шығарды.

^{*14} Яки: отты көлге (20:10).

безеніп киінген қалыңдықтай дайындалған еді. ³Көктегі тақтан былай деген зор дауысты естідім: «Қарандар, Құдайдың адамдар арасындағы мекені! Ол солармен бірге тұрып, олар Оның халқы болмақ. Осылай Құдайдың Өзі солармен бірге мекендеп, олардың Құдайы болады! ⁴Ол барлық көздің жастарын сүртіп тастап жұбатады. Енді қайтып өлім, жоқтау, зар еңіреу мен ауру болмайды. Себебі бұрынғы әлем құрып, жоқ болды».

⁵Сонда тақта Отырған:

— Енді бәрін де жаңадан жаратамын, — деді. Ал маған қарап: — Мұны жазып қой, бұл сөздер сенуге тұрарлық шынайы! — деп қосты. ⁶Содан соң Ол былай деді: — Енді түгел орындалды! Алғашқы да Соңғы,* Басы да Аяғы Менмін. Жаны сусаған әркімге шынайы өмірдің қайнар көзінен суды тегін ішкіземін. ⁷Жеңіп шыққан әркім осы игіліктердің бәріне ие болады. Мен оған Құдай, ол Маған рухани бала болады. ⁸Алайда қорқақтар, сенімсіздер,* зұлымдар, кісі өлтіргендер, азғындар, сиқыршылар, жалған тәңірге құлшылық етушілер мен бүкіл өтірікшілердің үлесі күкірт жанып тұрған отты көл болмақ. Бұл — «екінші өлім».

Жаңа Иерусалимнің көрінуі

⁹Соңғы жеті пәлеге толы жеті тостағанды әкелген жеті періштенің біреуі қасыма келіп:

— Жүр, мен саған «Қалыңдықты» — «Тоқтының үйленетін әйелін» көрсетейін, — деді. ¹⁰Сонда періште мені Киелі Рухтың әсерімен* биік те ұлы таудың басына алып шығып, маған қасиетті Иерусалим қаласын көрсетті. Ол көктен, Құдайдың қасынан түсіп, ¹¹Оның нұрлы салтанатына кенелді. Қала өте құнды асыл тасқа ұқсап, мөлдір тастай айқын, яспис сияқты жалт-жұлт етіп жарқырап жатты. ¹²Оны өте биік қабырға қоршап, он екі қақпасында он екі періште тұрды. Қақпаларда Исраил халқының он екі руының аттары жазылған екен. ¹³Әр жақта үш қақпадан болды: шығыс, оңтүстік, солтүстік және батыста үшеуден. ¹⁴Қала қабырғасының он екі іргетасы да бар екен, оларға Тоқтының он екі елшісінің есімдері* жазылыпты.

*⁶ Немесе: Альфа және Омега (1:8).

*⁸ Немесе: сенбейтіндер.

*¹⁰ Немесе: рухымда (Аян 1:10; 17:3; Елшілер. істері 10:10).

*¹⁴ Елшілер. істері 1:13,26.

¹⁵ Маған тіл қатқан періште қолына қаланы, оның қақпалары мен қабырғаларын өлшейтін алтын таяқ ұстапты. ¹⁶ Қала ұзындығы мен ені бірдей төрт бұрышты болып салыныпты. Періште таяғымен қаланы өлшегенде оның ұзындығы — он екі мың стади,* ені мен биіктігі де дәл сондай болды. ¹⁷ Періште қабырғаны да өлшеп шықты, ол жүз қырық төрт шынтақ екен.* Періште әдеттегі адамдар өлшемін қолданды. ¹⁸ Қабырға яспистен, ал қаланың өзі мөлдір шыныға ұқсас саф алтыннан жасалыпты. ¹⁹ Қала қабырғасының іргетастары әр түрлі асыл тастармен әшекейленген еді. Бірінші іргетасы яспис, екіншісі сапфир, үшіншісі агат, төртіншісі алмас, ²⁰ бесіншісі оникс, алтыншысы карнелиан, жетіншісі сары кварц, сегізіншісі изумруд, тоғызыншысы топаз, оныншысы хрисопрас, он біріншісі жақұт, он екіншісі аметист еді. ²¹ Он екі қақпасы — он екі інжу-маржан: әр қақпа бір маржаннан жасалыпты. Қаланың даңғыл көшесі мөлдір шыныдай саф алтыннан салынған еді.

²² Қаладан киелі үйді көрмедім. Себебі бүкіл әлемнің Иесі Құдай және Тоқты — оның киелі үйі.* ²³ Қалаға жарық түсіру үшін күн мен айдың да қажеті жоқ: Құдайдың нұрлы салтанаты оны жарқыратады, әрі Тоқты да — оның шам-шырағы іспетті. ²⁴ (Құтқарылған) халықтар оның нұрымен жүріп, жер бетінің патшалары салтанатты тарту-таралғыларын қалаға әкеліп тұрады. ²⁵ Қала қақпалары күн ұзағына жабылмайды, ешқашан түн де болмайды. ²⁶ Халықтар қымбат салтанатты сый-тартуларын әкеліп, құрмет көрсетеді. ²⁷ Ал арамдардың, жексұрын қылықтар жасап, жалған айтатындардың ешқайсысы да қалаға кірмей, тек Тоқтының Мәңгілік өмір кітабында есімдері жазылғандар ғана енетін болады.

22

Жаңа пейіштегі өмір суының қайнар көзі

¹ Періште маған Құдай мен Тоқтының тағынан бастау алған мөлдір тастай жылтылдаған өмір суының өзенін де көрсетті. ² Ол қала көшесінің ортасымен төменге қарай ағады. Өзеннің әр жағасында өсіп тұрған мәңгілік өмірді сыйлайтын ағаш ай сайын, жылына он екі рет, жеміс береді. Ал жапырақтары

*¹⁶ Екі мың екі жүз шақырымдай.

*¹⁷ Биіктігі мен ені алпыс бес метр шамасындай.

*²² Өткен заманда Құдай киелі үйді ғана мекендесе, қазір Ол және Тоқты тұтас қала — Өзінің бүкіл қауымынан орын алып тұрады.

халықтарды сауықтыруға арналған. ³Қаладан қарғалған* еш нәрсе де табылмайды. Құдай мен Тоқтының отырған тағы** қаланың ішінде. Қызметшілері Оған бас ұра қызмет етіп, ⁴бет-жүзін көретін болады. Маңдайларында Оның есімі жазылып тұрмақ. ⁵Енді ешқашан түн болмайды. Оларға шамшырақ пен күн сәулесінің де қажеті жоқ, себебі Құдай Иенің нұры түсіп тұрады. Олар мәңгі патшалық құрмақ.

Құдайдың хабарын берік ұстануды ескерту

⁶Мұнан кейін періште маған: «Бұл сөздер сенуге тұрарлық нағыз шындық. Пайғамбарларға өз Рухын дарытқан Құдай Ие* қызметшілеріне жуырда болуға тиісті оқиғаларды алдын ала көрсету үшін періштесін жіберді», — деді. ⁷(Мәсіх:) «Міне, Мен жуырда келемін!* Құдайдың осы кітаптағы хабарларын ұстанатындар бақытты!»** — деп ескертті.

⁸Мен, Жохан, осыларды естіп, көрдім. Естіп, көріп жатқан кезде мен оларды көрсеткен періштенің аяғына бас ұрмақ болып жығылдым. ⁹Алайда ол: «Бұлай істеме! Мен өзіңмен, саған бауырлас пайғамбарлармен, әрі осы кітаптағы сөздерге мойынсұнатындармен бірге қызмет етушімін. Құдайға бас ұрып гибадат ет!» — деді.

¹⁰Ол маған тағы да: «Құдайдың бұл кітаптағы хабарларын* мөрлеп бекітіп, құпия ұстама! Себебі жүзеге асатын уақыты таяп қалды. ¹¹Әділетсіздер әділетсіз істерін әлі де жасап, арамдар арамдықтарын істей берсін, ал әділдер әділ істерін жалғастырып, қасиеттілер әлі де қасиетті бола берсін»,* — деді.

¹²Иеміз Иса маған тіл қатып: «Тыңда, Мен жуырда келемін! Әркімге ісіне қарай беретін сыйымды Өзіммен бірге ала келемін. ¹³Алғашқы да Соңғы, Басы да Аяғы Менмін.

*³ Жаратылыс. баст. 3:14-19.

**³ Осы тақ диван сияқты кең болып суреттелген (3:21).

*⁶ Яки: қасиетті пайғамбарлардың Құдай Иесі.

*⁷ Яки: тез, кенеттен.

**⁷ Яки: Осы жазбадағы пайғамбарлық сөздерді ұстанатындарды Құдай жарылқамақ.

*¹⁰ Яки: бұл бүктеме қағаздағы пайғамбарлық сөздерді.

*¹¹ Құдай әркімнің де әділ жолға біржола түсуін қалайды. Ал одан бас тартқан әркімнің мұнысына еш шүбәсы болмасын (3:15-18; Жохан 15:2; Даниял 12:10).

¹⁴ Шапандарын таза жуып,* осылайша мәңгілік өмір ағашының жемісін жеп, қақпалары арқылы қалаға ену құқығына ие болғандар бақытты! ¹⁵ Алайда «иттер» — сиқыршылар, азғындар мен кісі өлтіргендер, жалған тәңірлерге құлшылық етіп, жалғандықты ұнатып, соларын жасай беретіндер қала сыртында (тозақта) қалады.

¹⁶ Мен, Иса, осы хабарларды қауымдардағы сендерге жеткізу үшін періштемді жібердім. Мен Дәуіт патшаның әулетінен шыққан, «таңғы жарық Жұлдызбын»,* — деді.

¹⁷ Киелі Рух пен Қалыңдық:* «Келе гөр!» — деп шақырады. Мұны естіген әркім де «Келе гөр!» десін. Жаны сусаған әркім сыйлық ретінде шынайы өмірдің суын қабылдасын!

*Құдайдың хабарын өзгертуден сақтандыру,
соңғы уәде және ақ бата*

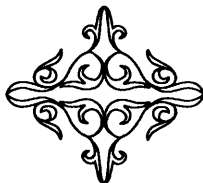
¹⁸ Құдайдың осы кітаптағы хабарларын* еститіндерге мұқият ескертемін: кімде-кім оған бір нәрсе қосса, соның жазасына Құдай осы кітапта суреттелген пәлелерді қосып береді. ¹⁹ Ал кімде-кім Құдайдың хабары жазылған осы кітаптың сөздерінен бір нәрсені алып тастаса, Құдай осы кітапта бейнеленген өмір ағашының жемісі мен қасиетті қаладан иемденетін оның үлесін де алып тастайды.

²⁰ Осының бәрін Растаушы былай дейді:

— Бұл шындық, Мен жуырда келемін! Аумин!

— Иеміз Иса, келе гөр!

²¹ Иеміз Исаның рақымы бәріңе де жауа берсін! Аумин.

*¹⁴ Яғни: Мәсіхтің құрбандық өлімін қабылдап, сөйтіп Құдай алдында ақталғандар. Немесе: Оның өсиеттерін берік ұстанып.

*¹⁶ Немесе: Мен Дәуіттің тамыры, ұрпағымын, жарық Таң жұлдызымын. (Мәсіхтің жерге қайтып келуімен «жаңа күн» — Оның игілікті билігі басталмақ.)

*¹⁷ «Тоқтының қалыңдығы»: сенушілер қауымы.

*¹⁸ Яки: осы жазбадағы пайғамбарлық сөздерді.

ТҮСІНДІРМЕ

АДАМ Құдай Тағала адамды жер бетіндегі тіршілік иелерінің ең озаты етіп жаратты. Өзімен жақын қарым-қатынаста тұру үшін оны рухани жағынан Өзіне ұқсас қылды. Осылай Жаратқан Ие адамға ерекше ұлылық сыйлап, төңірегіндегі хайуандар мен өсімдіктерге билік жүргізуді аманаттады. Алайда алғашқы адамдардың эээзіл шайтанға иланып, Құдайға бағынбағандығы Онымен тығыз қатынастарын бұзып, өздерін күнә мен шайтанның құлдығына кіріптар етті (Жаратылыс. баст. 3:1-19; Рим. хат 6:16-17; Қолос. хат 1:13).

Содан бері адамдар Жаратқан Иеге емес, хайуандарға, тау шыңдары мен аспан денелеріне, аруақтар мен пірлерге, я болмаса адамның ерекше қабілеттеріне және әр түрлі жалған тәңірлерге табынып, күнәға батып келеді (Рим. хат 1:21-32). Алайда Құдай Тағала бәріне теріс жолдан қайтуға бұйрық берген (Елшілер. істері 17:30). Оған мойынсұнғандар кешіріліп, рухани жаңарып, Құдай Иемен әке мен баласындай жақын қатынаста болады. «Кешірімді» қараңыз.

АДАМ ҰЛЫ «Көктен келген Билеушіні» қараңыз.

АЙҚЫШ (АҒАШ) Көне римдік өкімет мекемелері қылмыскерлерге қолданатын айрықша азапты өлтіру әдісі айқыш ағашқа керіп шегелеу болды. Көтерілісшілерді, қашқан жасақшылар мен құлдарды осылай жазалайтын. Айқыш ағашқа керіліп, шегеленіп, ілінген адамдар кейде бірнеше күн бойы шөлдеп, ақырында қатты қиналып жан тапсыратын. Мәйіттерді жерлеу үшін арнайы рұқсат алу қажет еді.

Иса Мәсіх Өзіне еріп жүрген шәкірттеріне тәлім бергенде осы ұғымды ауыспалы мағынада да қолданды. Олардың әрқайсысы өз айқыш ағашын көтеріп жүруі керек деп астарлап ескертті. Демек, шәкірттері өзімшіл еріктерінен бас тартып, тіпті азапты өлімге де дайын болып, Мәсіхтің жолымен жүріп, таза өмір сүрулері қажет (Матай 10:38-39).

Кейін елші Пауыл айқыш деген сөзді Мәсіхтің айқыш ағашқа шегеленіп өмірін құрбан еткені үшін де қолданды (Қорынт. 1-хат 1:17,18; Ғалат. хат 5:11; 6:12,14; Ефес. хат 2:16).

АҚША ӨЛШЕМІ Ерте заманда Таяу Шығыста алтын мен күміс сом ақша ретінде қолданылып, құнын таразыға тартып анықтайтын.

Израилде бір «талант» алпыс «минаға», ал бір мина елу «шекелге» тең болатын. Яһудилер Бабылға жер аударылғаннан кейін теңгелік ақшаға үйренді. Содан алты ғасырдан кейін, Мәсіхтің бұ дүниеге келген кезінде, Рим патшалығының үкіметі мыс, күміс және алтын теңгелер соғып шығарды. Ең көп қолданылатын күміс теңгелер римдік «динар» және гректің «драхмасы» болды. Екеуінің құны да қарапайым жұмыскердің бір күндік жалақысы еді (Матай 20:2). Үлкенірек күміс теңгелер: статер, оның құны — төрт драхма, яки израилдік бір шекел. Бір грек минасы 100 драхмаға, ал бір грек таланты 60 минаға тең болатын.

АЛҒАШҚЫ ӨНІМ МЕЙРАМЫ Израил халқы далаға екендерінің алғашқы өнімдерін жинағаннан кейін Алғашқы өнім мейрамын тойлайтын. Сол күні Жаратқан Иеге ризашылықтарын білдіріп құрбандық шалып, басқа да сый-тартулар ұсынып, алған игіліктерінен жетім-жесірлерге үлестіріп беретін. Халық осы мерекені Құтқарылу мейрамынан жеті апта өткеннен кейін атап өтетін. Сондықтан ол Жеті апта мейрамы яки Елуінші күн мейрамы деп те аталатын (Мысыр. шығу 23:16; 34:22; Леуілік. 23:16-19; Заң. қайтал. 16:10-12).

Құтқарушымыз Иса Мәсіх өз өмірін құрбандыққа қиып, қайта тірілгеннен кейінгі Алғашқы өнім мейрамында жиналған сенушілер қауымына көктен Құдайдың Киелі Рухын қондырды (Елшіл. істері 2).

АЛЛА ТАҒАЛА Жаратқан Иенің Таурат, Забур және Пайғамбарлар жазбаларының түпнұсқасындағы Элоах деген есімі Оның шексіз құдіретін білдіреді. Сол сияқты Құдайдың Элоахтан туындалған Элохим деген есімі Оның шексіз құдіреті мен салтанатты ұлылығын көрсетеді. Көне семит тілдерінің тарихын зерттеген ғалымдар Аллах (яки Алла) деген есімнің соларға түбірлес екенін тұжырымдаған. Ол дүние жүзіндегі бірқатар тілдерде Құдайдың аты ретінде қолданылады.

Жаратқан Иенің Тағала деген атағы Таурат, Забур және Пайғамбарлар жазбаларының түпнұсқасындағы Ғәлион сөзімен түбірлес. Осы сөз Құдайдың барлық нәрселерден жоғары екенін білдіреді.

АР-ҰЖДАН Адам баласында оның Құдайдың еркінен тайғандығын білдіретін түйсік яки түсінік бар. Құдай берген осы дарын «ар-ұждан» деп аталады. Адам күнә жасағанда оны өзінің ар-ұжданы айыптайды (Рим. хат 2:14-15). Бұны не адамгершілік істерімен, не діни іс-әрекетімен де шынымен тоқтатуға болмайды. Тек Құдай Иеден кешірім сұрап, Мәсіхтің құрбан болып, қанын төккеніне сенгенде ғана адам күнәсынан тазаряды. Сонда ол Құдай Рухының жетелеуіндегі таза ар-ұжданды қабылдайды. «Күнә» мен «Кешірімді» қараңыз.

АСПАН ПАТШАЛЫҒЫ «Құдай Патшалығын» қараңыз.

АСТАРЛЫ ӘНГІМЕ Рухани және адамгершілік тәлім беретін, нақты өмірден алынған мысал. Пайғамбарлар да, Иеміз Мәсіх те халыққа уағыз айтқанда жиі астарлап сөйлейтін.

АУМИН «Солай болсын!» деген осы сөз баталар, мінажаттар және уағыздарда айтылғанды бекіту үшін қолданылады.

АШЫМАҒАН НАН МЕЙРАМЫ «Құтқарылу мейрамын» қараңыз.

ӘЛЕМНІҢ ИЕСІ Құдай Тағала ұлан-ғайыр ғарыштағы аса көп аспан денелерінің және Өзіне қызмет етуші періштелердің сансыз көп топтарын жаратып, сонымен қатар таңдап алған халқының жасақшылар топтарына да әмірін жүргізетін. Түпнұсқадағы Яһуә Сабаот (сөзбе-сөз Топтардың Жаратқан Иесі) деген атақтың мағынасын түсінікті беру үшін Әлемнің Иесі деп аударылады.

ӘМІРШІ Патшалықтың белгілі аймақтарын басқарушы әкімші әрі әскер бастығының атағы. Кейде періштелер не жындар бастығы сияқты табиғаттан тыс мақұлықтар да осылай аталады (Даниял 10:13; Жохан 12:31; Ефес. хат. 2:2).

БАБЫЛ ҚАЛАСЫ Осы қаланы алғашқыда Құдайға мойынсұнбаған адамдар өздерінің даңқын асыру үшін салып, оның ішінде «аспанға жететіндей» биік мұнараны тұрғыза бастады. Бірақ Құдай бабылдықтар сөйлейтін тілді шатастырып, адамдарды жер бетіне бытыратып жіберді (Жаратылыс. баст. 11:1-9).

Евфрат өзенінің бойында орналасқан қала үлкен сауда-саттық орталығы болды. Өзен тармақтары сауда заттарын тасымалдау жолы ретінде қаланың іші арқылы ағып өтіп, сондай-ақ

жаулардың қалаға кіріп кетуінен қорғап, қаланы айналдыра да ағып жатты. Кейін ұлан-ғайыр патшалықтың астанасына айналған қала тағы да Жаратқан Иеге мойынсұнбай, жеңіліп, жер аударылған Құдай халқына зорлық-зомбылық жасады. Сол үшін Бабыл Құдайдың қаһарына ұшырап, жау қолынан жеңіліп, талқандалды (Ишая 47:1-15).

Пайғамбарлар жазбаларында және Інжіл шарифтегі Аянда Бабыл қаласы опасыз әйел деп те аталады. Қала өзін мәңгі қауіпсіз сезініп, өркөкіректенген адамзаттың Жаратқан Иемен арасындағы байланысына жасаған опасыздығының өрескел бейнесі. Тіпті адамдардың қол жеткізген тамаша табыстары да, өз бетімен кеткен мәдениеті мен діндері де осы опасыздықты білдіреді. Олар өздерін мәңгі қауіпсіз сезініп өркөкіректеніп, бастарына төнген апатқа мән бермей, кенеттен ауыр жазаларын тартатын болады (Аян 14:8; 16:19; 17:1-6).

БЕЛГІ «Кереметті» қараңыз.

БЕЛЗЕБҮЛ Исраил елінің төңірегін мекендеген халықтар табынған бір жалған тәңірдің аты. Інжіл шарифте бұл ат жындардың бастығы ээзіл шайтанды білдіреді.

ГИБАДАТХАНА Көне Иерусалимдегі аса әдеміленіп салынған үлкен ғимараттар мен алаңдар жиынтығының атауы. Сол жерде халық Жаратқан Иеге сиынып, Оған арнап малдарды құрбандыққа шалып, өзге де сый-тартуларды ұсынатын. «Киелі үй» мен «діни қызметкерді» де қараңыз.

ДӘУІТТІҢ ҰРПАҒЫ Мәсіхтің тууынан (яғни біздің жыл санауымыздан) бұрынғы 1000-961 жылдары Дәуіт пайғамбар Исраил елінің атақты патшасы болды. Оған Құдай, болашақта оның тұқымынан шыққан күшті Патша Исраилдің тағында отырады деп уәде еткен (Патша. 2-ж. 7:16). Сол себептен «Дәуіттің Ұрпағы» (немесе «Дәуіттің Ұлы») деген атау халқын жауларынан құтқаруға келетін Мәсіхтің бір атағына айналды. Соған сәйкес, Иса Мәсіхтің шешесі Мәриям да, өгей әкесі Жүсіп те Дәуіт пайғамбардың тұқымынан шыққан еді.

ДИНИ ҚЫЗМЕТКЕР Құдай мен адамдардың арасында жүріп, мінажат етіп, құрбандық шалып, халыққа Таурат заңын түсіндіріп, орындатуға тағайындалған дін басылардың атағы. Оларға

жетекшілік ететін «бас діни қызметкердің» ғибадатхана алаңындағы киелі үйде ерекше міндеттері де болатын.

Мәсіхтің заманында бас діни қызметкерлер Рим патшалығына бағынған яһуди елінің Жоғарғы кеңесінің басшысы ретінде саясатпен де айналысты. Құдайға адал болмаған олар Мәсіхке мойынсұнбай, Оның қас жауларына айналды. Рим әскері б. з. 70 ж. Иерусалимдегі ғибадатхананы қиратқан соң, діни қызметкерлердің лауазымы да жоғалды.

Ал Мәсіх Өзін біржола құрбан еткеннен кейін тағы басқа құрбандықтардың керегі де болмады. Енді барлық сенушілер Мәсіхтің арқасында Құдай Иеге сиынып, мақтау айтып «рухани тартулар ұсынуға» мүмкіндік алды (Еврей. хат 9:24-28; Жохан 15:26-27; 10:19-22; Рим. хат 5:1-2).

ДІН МҰҒАЛІМІ Киелі кітаптың Таурат, Забур, Пайғамбарлар жазбалары деген көне бөлімдерін зерттеп, көшіріп, халыққа түсіндіретін дін басы. «Заң мұғалімі» деген атау осымен мән-дес. «Парызшылды» да қараңыз.

ЕЛШІ Иса Мәсіхтің Ізгі хабарды барлық елдерге таратуға тағайындап, жіберген уәкілі (Матай 10:1-4; Елшілер. істері 1:2-3,8).

ЖАРАТҚАН ИЕ Құдай Тағала Өзін Мұса пайғамбар мен Исраил халқына «Яһуэ» — «Мәңгі бар болушы», «Жаратушы» деп таныстырды. Исраилдіктер кейінгі ғасырларда Құдайдың қасиетті есімін бекерге айтпау үшін оның орнына «Адонай» — «Ие» деген атақты қолданды. Осы атақ Таурат, Забур, Пайғамбарлар жазбаларының көне грекше «Септуагинт» тәржімесінде «Күріос» — «Ие» деп аударылған. Інжіл шарифте Құдай осы есімімен жиі аталады.

ЖАРЫҚ БҰЛТ Құдай ерте заманда Мұса пайғамбарға ішінде нұр жайнаған бір бұлттан аян беріп, Исраил халқына Өзінің еркін білдірді.

Мәсіхтің заманында Құдай Ол туралы пікірін де бір жарық бұлттан дауыстап білдірді (Лұқа 9:34-35). Мәсіх болашақта «бұлттар үстімен» ұлы құдіретпен жерге қайтып келеді (Матай 24:30; Аян 1:7).

ЖАҒАННАМ «Тозақты» қараңыз.

ЖӘННАТ «Пейішті» қараңыз.

ЖОҒАРҒЫ КЕҢЕС Бұл — яһуди халқының ең жоғарғы діни және саяси мекемесі болатын. Оған бас діни қызметкерлер, ру басылары және дін мұғалімдері мүше болған.

ЖҰМАҚ «Пейішті» қараңыз.

ИЕМ Көне грекше «күріос» деген сөздің түпкі мағынасы — «ие, мырза». Ол сыпайы қаратпа сөз ретінде қолданылғанда «мырза» деп аударылады. Алайда Киелі кітаптың көп жерлерінде «Жаратқан Ие» деген мәнде келтіріліп, осылай немесе «Ием», «Иеміз» деп аударылады.

ИРОД ӘУЛЕТІ Б.з.д. 40 ж. римдік сенат Исраил еліне патшалық құруға шетелдік Едом ұлтынан шыққан Ирод І-ні тағайындады. Ирод Құдайға бағынбай, елге зорлық-зомбылық көрсетіп, тіпті өз Яһуди халқының көңілін табу ниетімен туыстарын өлтіруден де тартынбады. Иерусалимдегі ғибадатхананы үлкейтіп, әдемілеп қайтадан салғызғанмен, патша грек діні мен мәдениетіне қатты бейімделіп, Рим патшасына табынуға арналған ғибадатханалар да тұрғызды.

Оның патшалығы өзінен кейін үш ұлына бөлініп, Архелайға Яһудея, Самария және Едом, Ирод Антипасқа Ғалилея мен Перея, Філіпке Итурея мен Трахонит аймақтары берілді. Кейін Архелайдың аймақтары римдік әмірші Понти Пилатқа тапсырылды (Лұқа 3:1). Жақия пайғамбарды өлтіріп, Иса Мәсіхке де зорлық-зомбылық көрсеткен билеуші жоғарыда аты аталып кеткен Ирод Антипас болды (Матай 14:1-12; Лұқа 23:6-11; Елшілер. істері 4:27).

Ирод І-нің немересі Ирод Агриппа I б.з. 37 ж. қайтыс болған аймақ әкімшісі Філіптің билігіне ие болып, содан кейін Ирод Антипастың әкімшілігіне де қол жеткізіп, соңында бүкіл Исраил еліне патшалық құрды. Яһуди халқының көңілін аулауға тырысқан патша Мәсіхтің жолын ұстанушыларды қудалап, Зебедей ұлы Жақыпты өлтіртті. Шимон Петірді ұстап алған соң, оны да соттамақшы болды. Алайда Құдайдың періштесі Петірді кереметпен зынданнан босатып жіберді. Жағымпазданып тұрған халықтың өзіне «Құдай» деп құлшылық еткеніне қарсылық білдірмегендіктен, патша Құдайдың жазасына ұшырап, жаман өліммен өлді (Елшілер. істері 12:1-11,18-23).

Оның ұлы Ирод Агриппа II б.з. 53 жылынан бастап бұрын Філіп және Лүсани басқарған аймақтарға билік құрды. Туған

қарындасы Берникені ертіп римдік әмірші Фестке сәлем беріп барғанда Фест олардан тұтқындағы Пауыл елшіні тергеп, жауап алуларын сұрады (Елшілер. істері 25:13-26:32).

ИСА Көне түпнұсқадағы «Ешуа», грекше «Иесус» деген ер адамның аты. «Жаратқан Ие — Құтқарушымыз» дегенді білдіреді. Араб, түрік және қазақ тілдерінде бұл есім «Иса», «Айса», «Ғайса» деп те айтылады. «Көктен келген Билеуші», «Құдайдың Қызметшісі», «Құдайдың рухани Ұлы» және «Мәсіхті» де қараңыз.

КЕЛІСІМ Таураттың түпнұсқадағы «беріт» деген ұғымның мағынасы «келісім, шартнама, одақ» болатын, ол көне грек тіліне «диатеке» — «келісім» не «өсиет» деп аударылып, екі жақ арасындағы берік келісім-шартты белгілеген. Ежелгі заманда адамдар бітімге келгенде құрбандық шалып, қан төгумен келісімдерін бекіткен (Жаратылыс. баст. 31:44-54).

Сол сияқты Құдай да адамдармен келісім жасағанда оларға құрбандық шалғызды; соның аққан қанымен келісім бекітілді (Жаратылыс. баст. 15:8-20; Мысыр. шығу 24:3-8).

Құдай Тағаланың сенушілермен жасаған «Жаңа келісімі» Иеміз Исаның төгілген қасиетті қанымен бекітілді. Бұл олардың Жаратқан Иенің рақымымен ақталып, Онымен мәңгілік байланыста тұруларының негізі болды (Матай 26:28).

КЕЛІСІМ САНДЫҒЫ Құдайдың бұйрығымен Мұса пайғамбар ағаштан жасатып, саф алтынмен қаптатқан сандық. Оның ішінде Жаратқан Иенің Исраил халқымен жасаған келісімінің куәлігі — Он өсиет жазылған екі тас тақташа сақталатын. Сонымен қатар Құдайдың Мысырдан құтқарып, алып шыққан халқына айдалада жүрген кезінде тамақ ретінде беріп тұрған тәтті нанға (маннаға) толған құмыра және Харонның бүршік жарған таяғы да болды (Мысыр. шығу 16:33-34; 25:16,22; Еврей. хат 9:4).

Бас діни қызметкер жыл сайын халықтың күнәсын өтеу үшін шалған құрбандық малының қанынан сандықтың қақпағына бүркітін.

Құдай өз халқына «осы жерде араларыңда тұрып, сендермен сөйлесетін боламын» деп уәде берген еді. Сондықтан келісім сандығының қақпағы «Құдайдың жер бетіндегі тағы» және «күнә өтелетін қақпақ» деп те аталатын (Мысыр. шығу 25:8,

10-22; Леуілік. 16:14-17). Жаңа келісімде Құдай Өзінің рухани Ұлы Мәсіх арқылы бұ дүниеге келіп, адамдардың арасында және сенушілердің ішінде тұрды (Жохан 1:14). Мәсіх өлімнен қайта тіріліп, көкке қайтқаннан кейін Құдай сенушілерге Өзінің Киелі Рухын жіберіп, осылайша олардың өмірлеріне енді (Жохан 14:17-20,23-26; 15:26; Елшілер. істері 1:4-5; 2:1-4; Рим. хат 8:9,14-15).

КЕРЕМЕТ Иса Мәсіх және Оның елшілері Құдайдың құдіретімен адамдарды ауруларынан сауықтырып, жындарын қуу сияқты кереметтер жасап, көмек берді. Осы кереметтер Исаны және Оның елшілерін Құдай Тағаланың жібергендігін адамдарға көрсетті. Сол себептен Киелі кітаптың түпнұсқасында «кереметтің» орнына кейбір жерлерде «белгі» деген ұғым да қолданылады.

КЕШІРІМ Біреу Құдайға немесе бір адамға қарсы жарамсыз әрекет жасаса, оған кешірім қажет. Соның нәтижесінде ол тазарып, өзара байланысы қайтадан қалыптасады.

Қасиетті Құдай Тағала күнәны мүлдем жек көреді. («Күнәны» қараңыз.) Дегенмен Ол күнәкар адамды әлі де сүйіп, теріс жолынан шын көңілімен қайтуға шақырады. Адамның кешірілген күнәсын Құдай енді қайтып ешқашан есіне алмайды. Кешірім татуласу мен тығыз байланысқа, адамның жаны мен рухының тазарып, жаңаруына жол ашады.

Бұл Құдай күнәны ешбір зардапсыз, оп-оңай кешіре салады дегенді білдірмейді: Оның еркін бұзу жазаға апарады. Құдай қасиетті де әділ болғандықтан күнәларды ескерусіз қалдырмайды. Күнәның құны — өлім. («Өлімді» де қараңыз.) Алайда жазаның басқа біреуге аударылуы да мүмкін. Таурат заңында Құдай Исраил халқына күнә жасаған кезде бір малды құрбандыққа шалып, соның қанын төгуге бұйырды. Сол мал күнәкардың орнына құрбан болды.

Бірақ бұл уақытша ереже ғана болатын, себебі ешқандай малдың қаны күнәны жуып, тазарта алмайды (Еврей. хат 9:22). Сондықтан да Құдай күнәсыз пәк таза Иса Мәсіхті шынайы құрбандық ретінде өмірін қию үшін осы дүниеге жіберді. Иса біздің орнымызды басып, күнәларымыздың құнын Өзінің қасиетті өмірімен өтегендіктен Құдай бізді кешіруге дайын. Енді Одан кешірім сұрап, Исаның құрбандығына сенуіміз ғана қажет. Сонда Құдай бізге жаңа, таза өмір және Өзінің Киелі

Рухын береді. Сол бізді жетелеп, Оған ұнайтындай өмір сүруге көмектеседі.

Ал енді, Құдайдың кешірімін қабылдаған адам өзіне қателік жасаған әркімді шек қоймай-ақ кешіруге тиіс, әйтпесе Құдай оны кешірмейді (Лұқа 6:37; 11:4; 17:3-4). Сенуші таза өмір сүруі үшін жасаған барлық күнәларын Құдай алдында, қажет болса басқа адамдар алдында да мойындап, кешірім сұрап, қабылдаған соң ризашылығын білдіруі керек.

КИЕЛІЛІК «Қасиеттілікті» қараңыз.

КИЕЛІ РУХ «Құдайдың Рухын» қараңыз.

КИЕЛІ ҮЙ Иерусалимдегі гибадатхананың алаңында салынған үлкен ғимарат. Діни қызметкерлер бұған кіріп, түтету үстелінің үстінде хош иісті заттарды түтетіп, Құдайға бас ұрып сиынатын. Арнайы үстелдерде Құдайға ұсынылған, тек діни қызметкерлердің жеуіне арналған нандар да бар болатын.

Киелі үйдің артқы жағындағы «ең қасиетті бөлімі» үлкен пердемен бөлектенген еді. Сол жерде орнатылған келісім сандығын жапқан қақпақ «Құдайдың жер бетіндегі тұрағы» деп аталатын. (Шежіре. 2-ж. 3:1-14; 5:7; 7:1,12-16; Матай 27:51). «Құрбандық үстелін» де қараңыз.

КИЕЛІ ҮЙ МЕЙРАМЫ Осы мереке Киелі үйдің жау қорлап кеткеннен кейін, б.з.б. 165 ж. тазартылып, қайтадан Құдайға бағышталғандығын еске түсіру үшін жыл сайын желтоқсан айында атап өтілетін.

КӨК (АСПАН) Киелі кітаптағы «көк, аспан» сөздері үш мағынада қоданылады: Аспан, біріншіден, бізді қоршаған ауа кеңістігі мен бұлттарды білдіреді. Екіншіден, ол күн, ай, жұлдыздар сияқты бүкіл аспан денелерін қамтитын ұлан-ғайыр ғарышты белгілейді (Жаратылыс. баст. 1:8,14). Көк деген сөз осы аудармада Құдайдың көзге көрінбейтін мекені үшін қолданылады. Ал Құдайдың мекені өте алыс жерде емес, қайта Ол бізді қоршаған айналаның бәрінде (Елшілер. істері 17:27; Забур жыр. 138:5-10). Киелі кітапта Құдайдың мекені «үшінші көк», «көктің ең биігі» немесе «жұмақ» деп те аталады (Қорынт. 2-хат 12:2-4; Ефес. 4:10; Аян 2:7; 4:1-3; 21:2). Күнәның кесірінен ластанып, бүлінген аспан мен жер қиямет сотынан кейін

жойылады. Сонда Мәсіх жаңа аспан мен жаңа жерді жарата-тын болады (Петір. 2-хаты 3:10-13; Аян 6:14; 21:1,5).

КӨКТЕН КЕЛГЕН БИЛЕУШІ Ежелгі заманда Даниял пай-гамбар «адам баласының кейпіндегі Біреудің» Құдай Тағала-ның алдына келіп, Одан жер бетіндегі «барлық елдер мен ұлттардың» билігін әрі салтанатты ұлылықты қабыл алғанын аянында көрді (Даниял 7:14). Осы аянға қатысты «Адам Ұлы» (яки «Адам Баласы») деген ұғым кейінгі ғасырларда Тәңір Иенің уәдесі бойынша көктен келіп, барлық халықтарға билік жүргізетін Патшаның атағына айналды. Иса Мәсіх Өзі туралы айтқанда осы атауды жиі қолданатын. Оның шынайы мағына-сын түсінікті қылу үшін бұл маңызды атақ «көктен келген Билеуші», «көктен келген Мен» немесе «Құдай тағайындаған Билеуші» деп аударылды.

КҮЙ АСПАПТАРЫ Ежелгі халықтар күйлерді орындау не айтқан әндерін сүйемелдеу үшін дауылпаз бен барабан, даңғыра мен сылдырмақ сияқты соқпалы, домбыра, жетіген, қобыз секілді ішекті және сыбызғы, сырнай, керней іспетті үрмелі аспаптарды қолданатын (Жаратылыс. баст. 4:21; Мысыр. шығу 15:20; Забур жыр. 150). Кернейлер халықты не әскерді жинау үшін де пайдаланылды (Патша. 1-ж. 13:3; Шежіре. 2-ж. 5:12).

КҮНӨ Киелі кітапта бұл сөз адамның Құдайға мойынсұн-бауының кесірінен туған Құдаймен арасындағы үзілген байла-нысты білдіреді. Өтірік айту, ұрлау, неке адалдығын бұзу секілді нақты күнәлар адамның Құдаймен байланысының үзіл-гендігінің нәтижесі. «Ар-ұждан», «Өлім» және «Кешірімді» де қараңыз.

КІТАП (БҮКТЕМЕ ҚАҒАЗ) Ежелде үлкен құжаттар мен жазбалар папирус (қамыс) жапырағынан немесе малдың жар-ғағынан (терісінен) жасалып, бір-біріне жалғанған ұзын бүк-темелерге жазылатын. Қазіргідей түптелген кітап («кодекс») қалпы Інжіл шариф жазылған б.з. 1-ғасырында ойлап шыға-рылып, сол кезден бастап Киелі кітапты көшіріп, тарату үшін көп қолданылып келеді.

ҚАЙҒЫ Адам ата мен Хауа ана пейіш бағында (жұмақта) бейнет пен қайғы-қасірет атаулыны білместен бақытты өмір сүріп жатты. Алайда екеуі күнә жасағандықтан, Құдаймен

байланыстары үзіліп, өмірлеріне ажал, ауру, азап және қайғы-қасірет енді (Жаратылыс. баст. 2:15-17; 3:6-10,16-19; Рим. хат 6:23). Алайда Құдай адамдарды әлі де шексіз сүйгендіктен, оларды күнәның құлдығынан азат ету үшін Құтқарушыны — Иса Мәсіхті дүниеге жіберді. Оның құрбандық өлімін мойындап, Оған сенімін артқан әркім бұ дүниеде Жаратқан Иенің жұбанышы мен қуанышына кенеліп, о дүниеде жұмаққа енеді. Сол тамаша жерде күнә, қайғы-қасірет, азап және өлім атымен болмайды (Аян 21:3-4). «Күнә», «өлім», «кешірім» және «мәңгілік өмірді» де қараңыз.

ҚАЙТА ТІРІЛУ Адамзаттың тарихында Құдай Өзінің керемет құдіретімен кейбір өлгендерді қайта тірілтті. Бұлардың бастысы Иеміз Иса болды. Ол ақырғы заманда қайта оралғанда өлген сенушілердің бәрін де қайта тірілтіп, қасына ертіп алады.

Құдайға мойынсұнбағандар да қияметте қайта тіріледі, алайда оларды Құдайдың қаһарлы соты күтіп тұрады (Салоника. 1-хат 4:16; Аян 20:5-6,11-14).

ҚАСИЕТТІЛІК (КИЕЛІЛІК) Киелі кітаптағы қасиетті (яки киелі) деген ұғымның түпкі мағынасы «Құдайға толықтай бағышталған» дегенді білдіреді. Құдайдың Өзі күнәдан мүлдем пәк таза болғандықтан, Оған арналып, Оның қарамағында болған әр нәрсе мен әр адам да кіршіксіз таза болуға тиіс. Бұған адам, әрине, өздігінен қол жеткізе алмайды. Алайда Иса Мәсіхтің құрбандық өлімін мойындап, Оған сенімін артқан әркім Құдайдың алдында ақталып, Исаның мүлтіксіз қасиеттілігінен үлес алады.

ҚАУЫМ (СЕНУШІЛЕР ҚАУЫМЫ) Иса Мәсіхке сеніп, Құдайдың еркін орындаушылардың бірлестігі. Ол Мәсіхтің «рухани денесі» деп те аталып, Онымен тығыз байланыста тұруға шақырылды. Белгілі қалалар мен ауылдарда жергілікті сенушілер бір немесе бірнеше қауымдарда жиналып, Құдайға мақтау айтып, шүкірлік етіп, Оның Ізгі хабарын басқаларға да жеткізеді. «Рухани бірлікті» де қараңыз.

ҚҰДАЙ Құдіретті Құдай — әлемді Жаратқан Ие. Ол мүлтіксіз қасиетті, кіршіксіз таза (Петір. 1-хаты 1:15), рақымды

да мейірімді (Забур жыр. 102:8). Тәңір Ие — сүйіспеншіліктің қайнар көзі (Жохан. 1-хаты 4:7-8).

Құдай — Біреу-ақ (Заң. қайтал. 6:2). Ол мәңгі өмір сүріп (Рим. хат 1:20), өзгермейді, әрдайым сөзінде тұрады (Малахи 3:6). Киелі кітаптан осы жалғыз-ақ Құдайдың үш жақты яки үш тұлғалы екенін білеміз: әрқайсысының ерекше қасиеттері болғанымен, Үшеуі біртұтас (Қорынт. 2-хат 13:13; Жохан 1:1; 10:30; 15:26; Қолос. хат 1:15; Еврей. хат 1; Забур жыр. 142:10). Киелі кітапта Құдай Әке, рухани Ұлы және Киелі Рухы деп аталады. Осы таңғаларлық шындық адам баласының түсіну қабілетінен әлдеқайда жоғары. Ал тірі пенде Жаратқан Иенің болмысын тереңдеп ұғына ала ма? Әрине, ұғына алмайды. Кейбіреулер осындағы Әке мен Ұлы деген ұғымдарды қате түсініп, табиғи ұрпақтар ретінде елестетеді. Құдай өзгермейді де, тәндік балалары да болмайды, қайта, Ол — Рух (Жохан 4:24).

Сол ұғымдар бұл жерде астарлы мағынада қолданылады. Рухани Ұлы мәңгілік Әкесінің еркін орындайды. Әрине, періштелер де Оның айтқанын екі етпейді, бірақ олардың болмысы Құдайдікі сияқты емес (Жохан 5:30; Філіпі. хат 2:6-8; Еврей. хат 1). «Құдайдың рухани Ұлы» мен «Құдайдың Рухын» да қараңыз.

Әрдайым Жаратқан Иенің қасиеттілігі мен сүйіспеншілігін ескерсек, Киелі кітапты жақсырақ түсіне аламыз. Құдай Тағала адамды зор сүйіспеншілікпен жаратса да, адамдар Оның еркін бұзған кезде белгіленген жазаларын тартуға тиіс. Бірақ Тәңір Ие адамға сүйіспеншілікпен кешірім жасау үшін жазаны өз мойнына алды! Осылайша Құдайдың мүлтіксіз қасиеттілігі мен әділдігіне дақ түспейді (Жохан 3:16). «Кешірімді» де қараңыз.

Ал енді, Жаратқан Иенің сүйіспеншілігі шексіз болса, неліктен қайғы-қасірет бар? Құдай аса мейірімділікпен, сүйіспеншілікпен зұлымдарды да теріс жолдан қайтуға шақырады. Алайда олардың көбі осы заманда қиқарлық танытып, басқаларға зорлық-зомбылық көрсетеді (Тімоте. 2-хат 3:11-13). Барлық адамдар күнә жасап, осы күнәкар дүниеде өмір сүруде. Бірақ та Құдай жолына түскендер қазір Оның жұбанышын көреді және жұмақта мәңгі-бақи Жаратқан Иенің қасында болады; сонда не қайғы, не жамандық атаулы емес, тек әділдік, игілік және шексіз бақыт орнайды. (Рим. хат 3:23; 6:23; 8:28-39; Аян 21:3-8; 22:3-5).

ҚҰДАЙДЫҢ ҚЫЗМЕТШІСІ Киелі кітапта Ыбырайым, Дәуіт, Мұса, Петір, Жохан, Пауыл сияқты жеке адамдар да, Израил халқының Құдайға мойынсұнған бөлігі де «Құдайдың қызметшісі» деп аталады.

Ишая пайғамбар алдын ала айтқандай, Құдайдың Қызметшісі Израил халқына көмектесумен қатар, өзге елдердің бәріне де тыныштық, әділет және құтқару алып келеді. Алайда Израил Құдайдың Қызметшісін қабылдамай, Оған қастандық жасайды. Ол бірақ бәріміздің күнәларымызды да, Құдайдың күнәкар адамзатқа шығарған әділ үкімін де өз мойнына алып, қаһарлы жазасын тартады. Тәңір Ие Өзінің адал Қызметшісінің құрбандығын қабылдап, Оны үлкен даңқ пен салтанатқа бөлейді. Енді көптеген адамдар Оның жасаған құрбандығы арқылы күнәларынан тазарып, мәңгілік өмірге ие болады (Ишая 42:1-4; 49:1-7; 50:4-10; 52:13-15; 53:1-12).

Матай «Ізгі хабарында» Исаны Құдайдың Қызметшісі және Құтқарушы Патша ретінде суреттегенде Ишаяның пайғамбарлық сөзіне сүйенді. Осылайша ол таңғажайып оқиғаға — әлемді жаратқан Құдайдың рухани Ұлының адамзатты күнә мен шайтанның құлдығынан азат ету үшін адамға, тіпті қарапайым қызметшіге айналғандығына куәлік берді (Матай 12:18-21; 16:16).

Петір елші Иерусалим қаласында бұдан біраз бұрын Мәсіхті қабылдамай, өлтіріп тастаған халыққа уағыз айтқанда Исаны «Құдайдың қасиетті Қызметшісі» деп атады. Жиналған тобырға Құдайдың Ишая пайғамбар арқылы алдын ала айтқанындай Мәсіхті қайта тірілтіп, мәртебесін әлдеқайда көтергендігін хабарлады (Елшілер. істері 3:13-4:31).

Пауыл елші де осы керемет жайтты філіпілік сенушілерге арнаған хатындағы ғажайып мадақтау жырында суреттейді (Філіпі. хат 2:5-11).

ҚҰДАЙДЫҢ ПАТШАЛЫҒЫ Құдай Тағала күллі жаратылыстың мәңгілік Билеушісі (Забур жыр. 21:28-29; 102:19). Сонымен қатар Құдай Патшалығы Оның жер бетіне жүргізетін игілікті Басшылығын және Оған мойынсұнған адамдардың қауымын білдіреді (Даниял 7:18; Матай 5:3; 6:10). Ежелде Жаратқан Ие Израил халқын таңдап алып, олармен келісім жасады. Израилге патшалық құрып, осы халық арқылы Өзінің еркін барлық ұлттарға көрсетпек болды (Жаратылыс. баст. 12:2-3; Мысыр. шығу 19:5-6). Алайда Израил Құдайға мойын-

сүнудан жиі бас тартқандықтан, Оның жазасына ұшырап, жауларының елдеріне жер аударылды.

Ал Құдай белгілеген уақытында Өзінің рухани Ұлын Құтқарушы және Патша (Мәсіх) ретінде дүниеге жіберді. Бірақ исаилдіктер мен басқа ұлттардың өкілдері Мәсіхке қарсы шығып, Оны өлтірді. Алайда олар өздері білместен тек Құдайдың алдын ала белгілеген жоспарын іске асырды (Лұқа 18:31-33; 24:44-47; Елшілер. істері 4:27-28). Себебі Иса Мәсіхтің құрбандық өлімі, қайта тіріліп, көкке көтерілуі арқылы Құдайдың жаңа Патшалығының рухани негізі салынды (Аян 1:5-6).

Иса Мәсіх болашақта қайта оралғанда Құдайдың Патшалығын Өзінің асқан құдіретімен және әділдігімен жер бетінде түпкілікті орнататын болады (Лұқа 21:27,31; 22:18).

Құдай Патшалығы бұ дүниелік патшалықтар мен мемлекеттерден толықтай өзгеше. Мысалы, Мәсіх Иса оны орнату үшін соғысудан, адамдарды күшке салып бағындырудан бас тартып, рақым мен сүйіспеншілікті, ақиқат пен әділдікті Патшалығының негізі етіп қойды (Матай 26:52-56; Жохан 18:36-37; Рим. хат 5:1-2; 8:38-39; 14:17). Құдайдың Патшалығына кіру үшін адамдар Киелі Рухтан қайта туылып, Құдайдың рухани өміріне ие болулары қажет (Жохан 3:5-8,16). Мәсіхтің «таудағы уағызы» Құдай Патшалығының негізгі заңы деп есептеледі (Матай 5-7).

ҚҰДАЙДЫҢ РУХАНИ ҰЛЫ Көне заманда Құдай Өзінің меншікті халқына жер бетіндегі уәкілі ретінде билік жүргізуге тағайындаған патшаларды (рухани) ұлым деп те атады (Патша. 2-ж. 7:5,14; Забур жыр. 2:2,6-7,12). Оның үстіне, Құдайдың болмысы (қасиеттері) бар Иса Мәсіх те Киелі кітапта осылай аталады: Ол Әкесімен бірге мәңгі болған еді (Жохан 1:1; «Құдай Сөзін» де қараңыз), ал адамдарды күнәның құлдығынан құтқару үшін бұ дүниеге келді. Өкінішке орай, кейбіреулер осы қасиетті атауды тәндік ұрпақ ретінде қате түсінеді. Расында Құдайдың Рухы Өзінің құдіретімен кіршіксіз таза қыз Мәриямның құрсағында ғажап кереметпен Нәресте Иса Мәсіхті жаратты. Құдайдың періштесі мұны Мәриямға алдын ала хабарлап былай деді: Сенің үстіңе Киелі Рух келіп, Құдіретті Құдайдың күші саған көлеңкесін түсіреді. Сондықтан да сен табатын Киелі Бала «Құдайдың (рухани) Ұлы» деп аталады (Лұқа 1:35; Матай 1:18; Філіпі. хат 2:6-11).

Алдымен азғана адамдар Оның шынында кім екенін ұғынды. Бірақ Мәсіхтің кінаратсыз сүрген пәк таза өмірі, жасаған құдіретті кереметтері және өлімнен қайта тірілуі арқылы көптеген кісілердің Оның Құдайдың рухани Ұлы екендігіне көздері жетті. Сонымен қатар Жаратқан Иенің Өзі аян беріп, Мәсіхті «сүйікті (рухани) Ұлым» деп атады (Лұқа 3:21-22, 9:34-35). Қате түсініктің алдын алу үшін бұл қасиетті атақ осы аудармада Құдайдың рухани Ұлы деп беріліп отыр.

Мәсіхке сенушілер Құдаймен әке мен баласындай жақын байланысқа шақырылғандықтан «Құдайдың рухани баласы» деп те аталады. Иса Мәсіх көкке қайта оралғаннан кейін оларға Киелі Рухты қондырды. Өзі дүниеге қайтып келгенде сенушілерді қасына ертіп алып, әлемге жүргізетін билігіне ортақтастырады (Жохан 1:12; Лұқа 21:27; Салоника. 1-хат 3:13; Аян 5:9-10).

ҚҰДАЙДЫҢ РУХЫ (КИЕЛІ РУХ) Адамдарға рухани өмір мен дарындарды сыйлап, нұсқау беріп, дұрыс жолмен жетелейтін Құдайдың Рухы Көне келісім заманында пайғамбар, діни қызметкер, патша сияқты ерекше қызметкерлерге ғана қонатын. Ал Мәсіх құрбан болып, қайта тіріліп, көкке оралғаннан кейін Құдайдың Рухы қауымға түсіп, сенушілердің бәріне қонды. «Май жағу рәсімін» де қараңыз.

ҚҰДАЙДЫҢ ТАҢДАҒАН (МЕНШІКТІ) ХАЛҚЫ Жаратқан Ие Ыбырайым пайғамбар мен оның ұрпақтарына батасын қондырып, олар арқылы барлық халықтарды жарылқауды ұйғарды. Алла Тағала Ыбырайымның немересі Жақыптан тараған үрім-бұтағын (Исраил халқын) Өзінің меншікті халқы болуға таңдап алды. Онымен келісім жасап, ол арқылы адамзатқа Өзінің әділ еркі мен шексіз рақымын білдіруді жөн көрді. Дегенмен Құдайдың меншікті халқының мүшесі болу үшін адамның Ыбырайымның тұқымынан тарауы шарт емес. Қайта, әрбір ұлттан шыққан, Құдайдың Иса Мәсіх арқылы ұсынған рақымды кешірімі мен уәделерін сеніммен қабылдаған әркім Құдайдың меншікті халқының мүшесі болады.

ҚҰДАЙДЫҢ ХАБАРЫН ЖЕТКІЗУ Құдайдың тапсыруы бойынша Құдай Рухының көмегімен Оның адамдарға арнаған хабарын жеткізу. Бұл — қауымға берілген рухани дарындардың бірі (Қорынт. 1-хат 12:20,28). «Пайғамбарды» да қараңыз.

ҚҰДАЙ СӨЗІ Киелі кітапта осы сөз тіркесі Жаратқан Иенің айтқан сөздері мен бұйрықтары үшін қолданылып, кейде Оның адамдарға өз еркін білдірген «Киелі кітабы» мен соның мазмұнының атауы да болады (Ишая 40:8; Салониқа. 1-хат 2:13; Ефес. хат 6:17).

Сонымен қатар «Құдай Сөзі» Жаратқан Иенің ерекше Хабаршысы — Өзінің рухани Ұлы Иса Мәсіхтің бір атағы да (Жохан 1:1-3,14; Аян 19:13).

ҚҰРБАНДЫҚ ҮСТЕЛІ (ҚҰРБАНДЫҚ ҰСЫНАТЫН ОРЫН) Иерусалим қаласындағы ғибадатханада халықтың Құдай жолына арнаған тартуларын құрбан ететін екі үстел бар болатын. Олардың бірі қола жалатқан үстел еді. Оның үстінде құрбандыққа шалынған малдардың белгілі мүшелері өртеліп жіберілетін. Ол «құрбандықты өртейтін үстел» деп аталып, киелі үйдің алдындағы алаңға орналасқан болатын.

Екінші үстелдің үстінде діни қызметкерлер хош иісті заттарды өртеп түтететін. Саф алтын жалатқан осы «түтету үстелі» киелі үйдің ішінде орналасқан еді.

ҚҰТҚАРЫЛУ МЕЙРАМЫ Бұл мерекеде Израил халқы Құдайдың өздерінің ата-бабаларын Мысырдағы құлдықтан құтқарып, азат еткендігін шүкірлікпен естеріне түсіретін. Сол құтқарылудың қарсаңында әрбір израилдік отбасы Құдайдың жарлығы бойынша бір тоқтыдан құрбандыққа шалатын. Кейінгі ұрпақтар да Құтқарылу мейрамының кешінде тоқтыларды шалып, Құдай Тағаланың рақымын мадақтайтын. Оның бұйрығына сай жеті күн бойы израилдіктердің үйлерінде ешқандай ашыған нан болмағандықтан, сол күндер «Ашымаған нан мейрамы» деп те аталған.

МАЙ ЖАҒУ РӘСІМІ Көне заманда Израилдің діни қызметкерлері мен патшаларын тағайындаудың белгісі ретінде олардың бастарына арнайы май жағылатын не құйылатын. Осы рәсім Киелі Рухының сол кісіге қонуының бейнесі іспетті.

Інжіл шарифте сенушілерге ауырғандарға май жағу рәсімін жасап, сауықтыруын сұрап Құдайға сиыну жайлы нұсқау берілген (Марқа 6:14; Жақып. хаты 5:14-16).

МӘЖІЛІСХАНА Яһудилер Бабыл еліне жер аударылып, көп елдерге шашырағаннан кейін тұрған қалаларында арнайы жиналыс үй салатын. Сонда Таурат, Забур және Пайғамбарлар жазбаларын оқып, Құдайға сиынып, тағзым ететін. Мәжілісханаларда балалар сауаты ашылып, Құдай жолы туралы сабақ алатын. Сонымен қатар яһудилер сот та жүргізіп, өзара дау-жанжалдарын шешетін. Мәжілісхананы ресми түрде ашу үшін ең аз дегенде жүз жиырма ересек еркек мүшесінің болуы қажет болатын.

МӘНГІЛІК ӨМІР Құдайдың өмірінің басы да, соңы да жоқ. Ал адамдар күнә жасағандықтан рухани және тәндік өлімге душар болды. Оларды өткіншіліктің құрсауынан құтқару үшін Иеміз Иса дүниеге келіп, күнәның жазасын өз мойнына алып, жанын қиды. Оған сеніп, кешірім сұрап, Құдайдың тура жолына түскендерге Ол мәңгілік өмір сыйлайды.

Бұл ұғым, сондай-ақ, Құдаймен тығыз байланысты да білдіріп, «шынайы өмір» деп те аталады. Сенушілер қазіргі заманда ажалға ұшырағанмен, Иеміз қайтып келіп, оларды салтанатты ұлылықпен қайта тірілтіп, жаңа, ешқашан өлмейтін денелерге ие қылуға уәде берді.

МӘСІХ Көне заманда діни қызметкер, пайғамбар немесе патша болуға тағайындалудың белгісі ретінде «май жағу рәсімі жасалған кісі» дегенді білдіретін атақ. Ол көне түпнұсқада «мәшиях», араб, түрік және қазақ тілдерінде «масих», «месіх» немесе «мәсіх» деп айтылса, көне грек тіліне «христос» деп аударылған. Израилдің патшалары «Құдайдың мәсіхі (тағайындаған патшасы)» деп те аталатын (Патша. 1-ж. 2:10,35; Забур жыр. 2:2).

Иса дүниеге келген заманда яһуди халқы сол атауды өздері күткен Құтқарушысы мен Патшасы үшін қолданатын. («Дәуіттің ұрпағын» да қараңыз.) Бірнеше ғасыр бұрын Құдайдың пайғамбарлары Оның келуін алдын ала айтып кеткен болатын. Бұл Құтқарушы Исаның Өзі еді.

Алайда халықтың көпшілігі ең алдымен шетелдіктерден көрген зорлық-зомбылықтан құтқарылуын аңсап күтсе, Иса Мәсіх оларды әуелі теріс жолдарынан қайтуға шақырды. Ол адамдарды күнәның құлдығынан құтқарып, Құдаймен байланыстарын қалпына келтіріп, адал өмір сүруге үйрету үшін дүниеге келді де, осы жолда өз жанын құрбан қылды.

МЕРЕКЕЛІ ЖЫЛ Құдайдың ежелгі бұйрығына сай ираилдіктер әрбір 49 жыл сайын егістік жерлерін өңдеп, өнім жинаудан бас тартып, үлкен той өткізетін. Сол кезде олар өздеріне бағынышты ұлттастарына бас бостандығын беріп, мұралы жер үлестерін қайтаруға тиісті еді. Бұл ереже Құдайдың жетім-жесірлер мен өзге де бейшараларға деген мейірімді қамқорлығын көрсетеді.

МЫРЗА «Иемді» қараңыз.

МИНАЖАТ ЕТУ Құдайға сиынып, өтініш білдіру. «Сиынуды» да қараңыз.

НАЗИР АНТЫ Көне келісім заманында біреудің Құдай Тағалаға зор алғысын көрсететін ниеті немесе Құдайдан ерекше тілегі болғанда, белгілі бір уақыт аралығында шашын алдырмай, өзге де белгілі іс-әрекеттерден бас тарту жөніндегі назир антын беретін. Бұл дәстүр адамның өзін Жаратқан Иеге ерекше бағыштауын білдіретін (Ру. санау 6:2-21). Уәделі уақыт өткенде сондай адам арнайы тазару рәсімінен өтіп, ғибадатханаға келіп, құрбандық шалғаннан кейін шашын алдыратын. Кедейлер үшін осындай құрбандықтың құнын төлеу сауапты іс деп саналатын (Елшілер. істері 21:23-24).

НАН ҮЗУ РӘСІМІ Сенушілердің Иса Мәсіхтің өз өмірін құрбандыққа қиғанын еске түсіретін дәстүрі (Лұқа 22:19-20; Қорынт. 1-хат 11:23-26).

О ДҮНИЕ Адамдар өлгенде жандары о дүниеге аттанады. Пенденің көзіне көрінбейтін сол орын екіге бөлінген: бір жағында Құдайға мойынсұнбай, Оның еркін бұзып өмір сүргендер, ал екіншісінде Құдайдан ақталғандар тұрады. Екі жақтағылар да ақырғы заманда қайта тіріледі — ақталмағандар сотталып, тозаққа жазаланатын болады. Ал Құдай рақым етіп ақтағандар жұмақта (пейіште) Оның қасында мәңгі өмір сүреді.

ОСАННА Осы сөздің көне замандағы түпкі мағынасы «Тәңір, бізді құтқара гөр!» деген өтініш болатын. Исаның заманында ол «Тәңір бізге амандық берсін!» немесе «Тәңір мадақталсын!» деген мағынада қолданылатын.

ӨЛІМ Киелі кітапта осы сөз көбінесе адам тәнінің өлуін ғана емес, рухани өлімді, яғни адамның Құдаймен байланысы үзіліп, Оның қасынан мәңгі аластатылуын да білдіреді (Жаратылыс. баст. 3:23-24; Рим. хат 6:23).

ӨМІР СУЫ Осы астарлы ұғым Құдай Рухының іс-әрекетін білдіреді. Тәндік өміріміз үшін қаншалықты сусын керек болса, рухани өміріміз үшін Құдай Рухы сыйлайтын кешірім мен тазару, рухани нәр мен жарылқау және мәңгілік өмір де соншалықты қажет (Ишая 44:3-4; Жохан 4:10-14; 7:38-39).

ПАЙҒАМБАР Құдай Тағала Өзінің хабарын адамдарға жеткізу үшін тағайындап жіберген кісісі. Пайғамбарлар Құдайдың еркін кейде аян арқылы білгендіктен, халық оларды ежелде аян көруші көріпкел деп те атайтын (Патша. 1-ж. 9:9). Жаратқан Иенің бірнеше пайғамбарлары Оның берген хабарларын Құдай Рухының жетелеуімен қағазға түсіріп, келер ұрпақтарға қалдырды (Петір. 2-хаты 1:20-21). «Пайғамбарлар жазбалары» Киелі кітаптың үлкен бөлігі болып табылады. «Құдайдың хабарын жеткізуді» де қараңыз.

ПАРЫЗШЫЛ Исаның заманында яһуди еліндегі кең тараған, ықпалды діншілдер қауымының мүшесі. Олар «ерекше күнәлы» адамдардан бөлектеніп, Құдайдың Таурат заңындағы бұйрықтары мен парыздарын және атақты дін ұстаздарының соларға қосқан мындаған ережелерін бұлжытпай орындаулары арқылы Құдайдың рақымына лайық болуға тырысатын. Осылай етсек, Құдай Тағала Исраил еліне Құтқарушы Мәсіхті жіберіп, мықты Патшалығын құруға мүмкіндік береді деп сенетін.

Алайда сонша көп қағидалар мен парыздарды мұқият орындауға тырысатын парызшылдар екі жүзділікке салынып, грекше «фариси» деген атаулары «екі жүзді» деген қосымша болымсыз мағынаға да ие болды. (Лұқа 11:37-52; «Салықшы» мен «тазару рәсімдерін» де қараңыз.)

ПЕЙІШ (ЖҰМАҚ, ЖӘННАТ) Әуел баста, адамдарды жаратқан кезде, Құдай оларды Едем бағы (яки пейіш, жұмақ, жәннат) деп аталатын ғажайып жерге орналастырды. Мұнда олар Құдаймен және бір-бірімен тығыз қатынаста болып, күнәның, қайғының және өлімнің не екенін білмей, керемет өмір сүрді.

Алайда олар Жаратқан Иеге мойынсұнбай, күнә жасағандықтан, сол тамаша жер мен жағдайдан айырылды (Жаратылыс. баст. 2-3). Мәсіх арқылы Құдайдан ақталған әркім ажалы жеткенде о дүниеге аттанып, Мәсіхтің қасында болады (Лұқа 23:43; Жохан 14:3; 17:24; Філіпі. хат 1:23; Аян 7:9-10). Ақырғы заманда жаңа жұмақ: Құдайдың көктен түскен тамаша да салтанатты қаласы болады. Онда ешқандай жамандық, қайғы-қасірет, өлім атаулы жоқ. Құдайдан ақталғандардың бәрі Онымен ұдайы жақын байланыста тұрып, Оның рақымын мадақтайтын болады (Аян 21:3; 22:5).

РУХ Түпнұсқада рух сөзі нақты леп, дем және жел дегенді білдіреді, ал астарлап өмірдің лебін әрі адамның ішкі дүниесін белгілейді. Құдайдың Рухы адамның рухына яғни оның ішкі дүниесіне ықпал етіп, оны түгелдей жаңартып, онымен қатынаста тұруды қалайды (Жаратылыс. баст. 2:7; Матай 26:41; Жохан 3:5-8; Қорынт. 1-хат 2:11; 14:15; Рим. хат 8:16).

РУХАНИ сөзі Киелі кітапта жалпы «тэнге емес, рухқа қатысты» деген мағынаны білдіреді. Киелі кітаптың көп жерлерінде бұл сөз бір нәрсенің Құдайдың Рухынан шыққанын және оның Соған байланысты екенін де белгілейді (Ефес. хат 1:3; 6:13; Петір. 1-хаты 2:5; Қорынт. 1-хат 2:13; 12:1; 15:44).

РУХАНИ БІРЛІК Киелі кітап сенушілер қауымын «Мәсіхтің рухани денесі» деп те атайды. Осы астарлы ұғым, біріншіден, Иеміз Иса Мәсіх пен сенушілер арасындағы тығыз байланысты көрсетеді. Мәсіх рухани денесінің «Басы» болып, Киелі Рухы арқылы қауымдарға рухани нәр мен күш-қуат беріп, жетекшілік етеді (Қолос. хат 1:18). Екіншіден, сенушілердің өзара жақын қарым-қатынасы да сол ұғыммен суреттеледі. Олардың бәрі де «Мәсіхтің рухани денесінің мүшелері» ретінде бір-біріне көмектесіп, сүйеніш болып тұрады, осылай қауымдар кемелденеді. Оның мүшелері Киелі Рух жасаған осы керемет бірлікті сақтауға тиіс (Ефес. хат 4:3). Иеміз Иса болашақ сенушілер үшін мінажат еткенде олардың бірлігіне ерекше мән берді (Жохан 17:11, 21-23). Киелі кітап дүниедегі алуан түрлі ұлттар мен мәдениеттердің, мысалы, яһудилер мен гректердің ерекшеліктерін мойындап, олардың өкілдерін бір-бірін кадрлеп, жақсы көруге ескертіп, шақырады (Рим. хат 14:5,3,19).

Бұл үшін барлық сенушілер мен қауымдар қате ілімдер мен күнә атаулыдан, әсіресе өзімшілдік, өркөкіректік пен жіктелуден арылуға тиіс. Осылайша олар Иемізге шын көңілмен сиынатындардың бәрімен бірге әділдік, сенім, сүйіспеншілік пен татулыққа қарай ұмтыла алады (Тимоте. 2-хат 2:22; Ефес. хат 4:1-6).

САДДУКЕЙ Исаның заманында яһуди еліндегі ықпалды қоғамдық топ болған саддукейлер Киелі кітаптан Тауратты ғана қабыл алатын. Олар еллин (грек) ілімдерін қостап, қайта тірілу мен қиямет сотына, пейіш пен тозаққа сенбей, періште, жын сияқты табиғаттан тыс жанды мақұлықтардың барына да нанбайтын. Бұл топтың жетекшілері бас діни қызметкер әулетінен болғандықтан, саддукейлер солардың римдік әкімшілікпен тату, істес болу саясатын жақтайтын.

САЛЫҚШЫ (САЛЫҚ ЖИНАУШЫ) Исраил елі б.з.б. 63 жылы Рим империясына бағынып, соған алым-салық төлеуге мәжбүр етілді. Яһудилер жалған тәңірлерге табынушы шетелдіктерге бағынышты болғандықтарына қатты қынжылатын. Әсіресе халықтың діншіл адамдары римдіктердің атынан алым-салық жинаушы ұлттастарын арам күнәкарлар деп санап, олардан бөлек жүруге тырысатын.

САМАРИЯЛЫҚ Яһудея мен Ғалилея аймақтарының ортасындағы Самария өлкесінің тұрғындары солтүстік Исраил патшалығының (б.з.б. 722 ж.) қиратылған кезінен бері басқа ұлттармен араласып кеткен израилдіктерден тарады.

Олар Киелі кітаптың Таурат бөлімін ғана қастерлеп, яһудилердің діни салттарының көбін орындамайтын, сонымен қатар Иерусалимде емес, Сихар қаласының маңындағы тау басында Тәңір Иеге құлшылық ететін (Жохан 4:20). Ешуа пайғамбардың заманында сол тауда ақ бата туралы уағыз айтылғандықтан, Самария халқы оны киелі деп есептеп, тау басында ғибадатхана салды. Діндар яһудилер самариялықтарды менсінбей, олармен қарым-қатынас жасамайтын.

САНДАРДЫҢ АСТАРЛЫ МАҒЫНАСЫ Інжіл шариф жазылған заманда ел сандар үшін әліппенің әріптерін де пайдаланып, белгілі ұғымдар мен кісі есімдерін сандық баламаларымен жұмбақтап беруді ұнататын. Бұны қуғын-сүргін кезеңдерінде құпия хабар жеткізу үшін де қолданатын.

Аян 13:18-дегі 666-ның мәні жайлы түрлі ұсыныстар жасалды. Мысалы, сол кездегі Домитиан патшаның «тек жалғыз билеуші қайсар Домитианос — тақсыр германикос» деген ресми атағының қысқартылған түрінің сандық баламасы 666 еді. Ал осы санды арамдық пен жеткіліксіздіктің белгісі ретінде де түсінуге болады: «алты» саны кемелділікті білдіретін «жеті» санына жетіңкіремей, кемелсіздікті көрсетеді.

СИРИЯ ӨЛКЕСІ Рим империясының «Сирия мен Киликия» өлкесіне Исраил еліндегі Яһудея, Ғалилея және Самария аймақтары да қарайтын.

СИЫНУ Құдай адамды Өзіне рухани жағынан ұқсас жаратып, онымен алғашқы кезде тікелей қарым-қатынас жасап тұрды. Алайда осы тығыз қарым-қатынас адамның күнә жасауының кесірінен үзілді. Енді адам Құдайға сиынғанда құрбан шалып, соның қанын төгетін болды (Жаратылыс. баст. 1:26-30; 2:16-17; 3:8-13,16-24; 4:4; 8:20; 12:7).

Әрине, құрбанға шалынған малдардың қаны адамның күнәсын өтеп, тазарта алмайды. Тек кінәратсыз пәк таза Иса Мәсіхтің құрбандық өлімі ғана адамдарды күнәның құлдығынан құтқарды. Оған сенім артқан әркім енді еш қысылмастан-ақ Құдайға сиына алады (Еврей. хат 9:26; 10:2-4; 10,19-22).

Құдай адамдардың Өзіне сиынуын қалайды. Қиыншылыққа ұшыраған кезде ғана емес, күн сайын солай істеп, Жаратқан Иемізге терең құрмет көрсеткеніміз жөн. Сенушінің Құдаймен байланысы әке мен баласының арасындағы байланысы іспетті өте жақын болғандықтан, Онымен тығыз қарым-қатынаста тұрғаны әбден дұрыс.

Адамдар Әлемнің Иесіне сиынғанда Оның шексіз құдіреті мен даналығын, салтанатты ұлылығын, рақымы мен әділдігін мадақтап, Оны терең қастерлейді. Сонымен қатар Құдайдың жасаған игіліктеріне шүкірлік етіп, көріп жатқан мұқтаждықтарын ашық білдіріп, мінажат етеді. Тек өздері үшін ғана емес, басқа адамдар үшін, туған отандары мен оның басшылары үшін Құдайдың жарылқап, тура жолмен жетелеп, амандық пен тыныштық сыйлауын сұрайды. Құдайға сиынғанда Иса Мәсіхтің атымен, Оның құдіреті мен рақымына сеніп мінажат еткен жөн. Иса Мәсіх сенушілерге көктегі Әкеге сиынудың үлгісін үйретті (Матай 6:9-13).

ТАЗАРУ РӘСІМДЕРІ Діни қызметкерлер мен басқа да ираилдіктердің бәрі Құдайға құлшылық етпес бұрын арнайы тазару рәсімдерін орындауға тиіс болатын. Әрине, мұндай жоралғылар адамды күнәларынан арылта алмайды. Қайта, бұл рәсімдер адамның Құдай алдында кіршіксіз таза болуға тиіс екендігіне меңзейді (Мысыр. шығу 30:17-21).

Инжіл шариф жазылған заманда парызышылдар мен өзге діншіл яһудилер өздеріне жабысқан рухани арамдықтан, әсіресе, тәңір бейнелеріне табынушылардың арамдайтын ықпалынан құтылуға тырысу мақсатымен моншаға түсу, ыдыс-аяқтарын шайып-жуу сияқты басқа да әр түрлі тазару рәсімдерін орындай беретін. Бірақ Иса Мәсіх адамдардың нағыз арамдығы оларға сыртынан жабыспай, өз көңілдерінен шығатындығын мысалдармен көрсетті. Сонымен Мәсіх сыртқы тазару рәсімдерінің рухани пайдасы болмайтынын, керісінше, оларды орындаушылардың екі жүзділікке түскендіктерін дәлелдеді (Матай 23:25-26).

ТАУРАТ ЗАҢЫ Ежелгі заманда Құдай Тағала Мұса пайғамбар арқылы Исраил халқына тапсырған бұйрықтар, ережелер, келісімдер және тарихи әңгімелердің жалпы атауы. Олар Таурат кітабындағы бес жазбада жинақталып, Құдайдың өз халқымен жасаған байланысының негізі және оның жүріс-тұрысын реттейтін заң жиынтығы болды.

ТӘЖ Инжіл шариф жазылған заманда патшалар тәж ретінде басына асыл тастармен, алтын әшекейлермен безендірілген шалма орап салатын. Бұл патшалық биліктің сыртқы белгісі болатын. Жоханға аян бергенде Мәсіхтің өз басына ораған әлденеше шалмасының бар болғандығы Оның барлық елдерге де билік жүргізетінін білдірді (Аян 19:12).

Сол заманда спорт ойындары мен соғыс жеңімпаздарының бастарына да жүлде ретінде лавр бұтақшасынан өрілген тәж іспетті шеңбер кигізілетін. Тапсырмаларын орындап шыққан сенушілерге де қияметте осындай жүлделер беріледі (Жақып. хаты 1:12; Петір 1-хаты 5:4; Аян 2:10; 3:11).

ТОЗАҚ (ТАМҰҚ, ЖӘЪАННАМ) Қорқынышты «жанып тұрған отты көл». Сонда Құдайдан ақталмай, қияметте үкімі кесілген пенделер, сондай-ақ шайтан мен жыннар да мәңгілік жазаларын тартатын болады (Аян 20:10-15; 21:8).

ТУЫСҚАН ҚАМҚОРШЫ Таурат заңына сәйкес, бақытсыздыққа тап болған исаилдікке туысқандары қолдарынан келгенше көмек көрсетіп, қамқорлауға тиіс болды. Егер біреу қарыздар болып, мұралық жер үлесі мен күн көретін мал-мүлкін, тіпті отбасының мүшелерін, яки өз басын құлдыққа сатуға мәжбүр болса, ең жақын туысы «туысқан қамқоршысы» болып, солардың құнын төлеп қайтып сатып алуға тиіс еді. (Леуілік. 25:24-34, 47-55). Үйленген ер адам қайтыс болып, артынан ерген балалары болмаса, онда «туысқан қамқоршысы» жесіріне әмеңгер болып үйленіп, марқұмның ұрпағын жалғастыруға да міндетті еді. Сол әйелден туған тұңғыш ұл марқұмның ұрпағы деп есептеліп, соның қалдырған мұрасын иемденетін (Заң. қайтал. 25:5-10; Рут 4:3-5).

Исаил халқының қамқоршысы Құдайдың Өзі болды. Бұған міндетті болмаса да, Жаратқан Ие оларды өз күнәларына бола түскен құлдықтан құтқарып, мейірімсіз жауларының қолдарынан азат етті. Өйткені Құдай адамзатты кез келген туысқанның сүйгенінен де артық сүйеді (Мысыр. шығу 6:6; 15:13; Патша. 2-ж. 7:23; Ишая 43:1,14; 62:12; 63:4,16). Құдай адамды күнә, ауру және өлімнің құрсауынан босатып, оның құнын өз өмірімен төлеу үшін Иса Мәсіхті дүниеге жіберді (Жохан 3:16; Петір. 1-хаты 1:18-19; Аян 5:9).

ТҮТЕТУ ҮСТЕЛІ «Құрбандық үстелін» қараңыз.

УАҚЫТ БЕЛГІЛЕУ ЖҮЙЕСІ Көне заманда күннің батысы — жаңа күннің басы деп саналатын. Түнгі уақыт он екі сағатқа не болмаса «күзет» деген үш немесе төрт сағаттық уақыт аралықтарына бөлінетін. Күндізгі уақыт та он екі сағатқа бөлініп, күн шыққаннан батқанға дейін созылатын. Мысалы, бұл жүйеге сәйкес күндізгі «алтыншы сағат» — түскі сағат 12, «тоғызыншы сағат» — түстен кейінгі сағат 3 болатын.

ШОМЫЛДЫРУ РӘСІМІ Исаның заманында адамдар өздерін суға шомылдырту арқылы теріс жолдарынан қайтып, Құдай жолына түскендіктерін білдіретін. Сонымен қатар осы рәсім Құдайдың күнәларды кешіріп, адамдарға жаңа, пәк таза өмір сыйлағандығының сыртқы белгісі болып келеді.

Сенушілер қауымдарының тарихында бұл рәсімді орындаудың алуан дәстүрлері бар. Шомылу мен шомылдыру сөздері Інжіл

шарифте кейде «біреумен тығыз байланысу» деген ауыспалы мағынасында да қолданылады (мыс. Рим. хат 6:3).

ШҮКІРЛІК ЕТУ Жаратқан Иеге жасаған жақсылықтары үшін ризашылық білдіру. «Сиынуды» да қараңыз.

ШЫБЫҚ КҮРКЕ МЕЙРАМЫ Яһудилер жыл сайын бір жұма бойы шыбық күркелерде тұрып, көңілді мереке өткізетін. Сөйтіп олар өздерінің Мысырдан көшіп шығып, айдаланы кезіп жүрген ата-бабаларын Жаратқан Иенің қамқорлығына алғандығын ризалықпен еске түсіріп, шүкірлік ететін.

Мазмұны

Алғы сөз	3
Киелі кітап туралы қысқа мәлімет	4
Таурат.....	7
Жаратылыстың басталуы.....	8
Мысырдан көшіп шығу	114
Пайғамбарлар жазбалары (Бірінші бөлім).....	209
Рут	210
Патшалықтар туралы 1-жазба.....	219
Патшалықтар туралы 2-жазба.....	293
Шежірелер туралы 2-жазба	319
Забур	375
Забур жырлары	376
Нақыл сөздер.....	421
Пайғамбарлар жазбалары (Екінші бөлім).....	425
Ишая	426
Жүніс	511
Інжіл Шариф	517
Матай жазған Ізгі хабар	518
Марқа жазған Ізгі хабар.....	606
Лұқа жазған Ізгі хабар.....	662
Жохан жазған Ізгі хабар.....	756
Елшілердің істері	822
Жақыптың хаты	896
Петірдің 1-хаты.....	906
Петірдің 2-хаты.....	919
Жоханның 1-хаты	927
Жоханның 2-хаты	937
Жоханның 3-хаты	939
Яһуданың хаты.....	941
Римдіктерге арналған хат.....	945
Қорынттықтарға арналған 1-хат.....	984
Қорынттықтарға арналған 2-хат.....	1018
Ғалаттықтарға арналған хат	1042
Ефестіктерге арналған хат.....	1055
Філіпіліктерге арналған хат	1068
Қолостықтарға арналған хат	1078
Салониқалықтарға арналған 1-хат	1088

Салониқалықтарға арналған 2-хат	1095
Тімотеге арналған 1-хат.....	1100
Тімотеге арналған 2-хат.....	1110
Титке арналған хат.....	1117
Філимонға арналған хат	1122
Еврейлерге арналған хат	1125
Аян	1156
Түсіндірме	1199
Мазмұны.....	1224